

Handwritten text, possibly a signature or name, in a cursive script, appearing faint and partially obscured by stains.

COLLECTANEA
CHIMICA
CURIOSA,

^{Que}
Veram Continent
RERUM NATURALIUM
ANATOMIAM
SIVE ANALISIN

&
TRIPLICI REGNO

Tam
VEGETABILI ANIMALI
Quam &
MINERALI

Unde
Generosa haecenus à Naturis hinc inde tradita resulsans
Et traduntur Medicamina, adversus omnes corporis morbos, cum
Ufu simul & applicandi modo accuratè
adjecto

Opera & Studio
J. D. Thom. A.

FRANCOFURTI,
Apud viduam HERMANNI à SANDE

M DC XCIII.

COLLECTANEA
CHIMICA
CURIOSA

Vitam Comment
RERUM NATURALIUM
ANATOMIAM
SIVE ANALYSIN

TRIPLICI REGNO
Tam
VEGETABILI ANIMALI
Quam &
MINERALI

Unde
Causas hactenus & hactenus hinc inde vixit exploravit
& ut hactenus hinc inde vixit exploravit
Utrumque & hactenus hinc inde vixit exploravit
subito

Opera & Studio
J. D. Thom. A.
1780

FRANCOFURTI
Apud viduam HERMANNI & SANDI
A. D. 1780

Benevole Lector.

F *si ultimi hujus se-
culi anni adeo sint
dedicati ut vix quic-
quam offerri possit,
quod virorum doctorum pala-
tum haud respuat; tamen ope-
ram me non perditurum credidi,
si Collectanea hæc Chymica pub-
licæ luci donarem, sperans potius
me gratias meriturum, cum ta-
lia hic communicem & commen-
dem, quæ veram rerum natura-
lium continent Anatomiam. Do-*

cetur quippe hic non solum quomodo rerum mixtarum particulae à se invicem separentur & separatae rursus commisceantur; sed & qua ratione, ex separatione, tum conjunctione partium, generosiora componantur & emergant medicamina: ex tanta namque particularum diversitate produciuntur ea quae in corpore nostro vel bonas, vel è contrario pravas produciunt operationes. Pro ut autem partes secessum facientes, cum aliis de novo concre-scunt, & certa quâdam mixtura coeunt, nova formantur entia, sicque corruptio unius, fit gene-
ratio

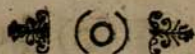
ratio alterius. Hæc ut Medico patescant, manus ipse ut admoveat operi, necesse habet, ex tanta etenim partium separatione & combinatione ei innotescunt, diversæ corporum naturalium partes innotescit ei quomodo variis modis uniuntur rursus & certo quodam ordine, situ & mixtura coire debent particule separatæ, ut laudabilia inde exsurgant medicamina quibus citò. Tuto & jucundè morborum agmina aggreditur. Docetur porro quomodo medicamina hæc chimica tam per se quam inter se mixta, in necessarium queant converti usum, juxta

varias namque partium corporis
nostri constitutiones, harumq; af-
fectiones alia atque alia requiritur
particularum species. Eodem e-
nim medicamine diversas parti-
um affectiones sanitati restituere
velle, hactenus impossibile fuit.

Pluribus argumentis hæc colle-
ctanea commendare supersedeo,
cum ipsa, in quorum manus in-
ciderint, se satis probatura esse
confidimus

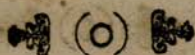
Vale.

ELEN-

ELENCHUS
Tractatum in hoc Opera
contentorum.

1. <i>Anatome Essentiarum vegetabilium.</i>	pag. I
2. <i>Hydrælogia.</i>	35
3. <i>Tartarologia.</i>	120
4. <i>Saccharologia.</i>	156
5. <i>Septem Planetarum terrestrium explicatio.</i>	186
6. <i>Chrysolgia.</i>	221
7. <i>Synopsis Aphorismorum Chymiaticorum.</i>	246
8. <i>Descriptio Auri Potabilis.</i>	270
9. <i>Anatomia Antimonii.</i>	297
10. <i>Anatomia Vitrioli.</i>	264
11. <i>Tractatus de natura & proprietate Vitrioli.</i>	406
12. <i>Tractatus de Peste.</i>	426
13. <i>Antidotus pretiosa.</i>	478
14. <i>Ternarius triplex Hematicorum, Bezoardicorum Laudanorum.</i>	478
	35. <i>Exe-</i>

15. *Exegetis Chymatrica Tentzelii.* 627
16. *Myrothecium Spagyricum.* 770
17. *Pulvis Rose vitæ.* 855
18. *Tractatus duo, de variis tum Chymicorum, tum Galenistarum erroribus, in præparatione medicinali commissis.* 861
19. *Compositio & formula Antidoti pretiosi, aliorumque nonnullorum Medicamentorum Autoris.* 919

D E D I C A T I O.

re quin deprædicem, non possum, Summum nempe Affectum, quo AUGUSTISSIMUS CÆSAR LEOPOLDUS Collegium Naturæ Curiosorum fovet & tuetur. Ostudium verè jucundum, quod TANTO NUMINE gaudet!

Hic ipse Affectus, quo & Tu, Domine gratiose, Doctos amplecteris, in causa exstitit, quòd ausus fuerim, Reverendissimum & Generosum Nomen Tuum Operibus hinc Medico-Chymicis præfigere, ex singulari etenim Gratia, quâ me per annos benè multos commercio epistolico dignatus es, innotuit mihi excellens Tua in nobilioribus disciplinis, artibus, scientiis & linguis peritia, atque hinc emanans amor erga bonos in quo vis scibili libros, quos absque dubio à curis gravioribus liber pro desideratissimis animi delitiis habes. Cùm itaque inscriptione libro huic Medico authoritatem & gratiam conciliare voluerim, à quo firmiter hæc exspectem, alium eligere non potui, quàm Te, qui Eminentiori Dignitate non solùm conspicuus es, sed & rei Medicæ singulariter faves, & curiosa Medicorum Scripta impensè æstimas.

Suscipe igitur, Reverendissime Domine, Chymiatrum hunc candidissimum, & candidum offerentis animum potius, quàm pretium operis gratiose respice. Vive salvus & incolumis ad seros usque annos, ita ut

b

per

DEDICATIO.

per omne vitæ tempus Medicorum Scripta Te delectent, Eorum autem opere minimè indigeas: quod toto pectore vovet

Reverendissimæ Tuæ Gratia

Dabam Francofurti ad Mœnum
16. April, anno reparatæ salutis
M. DC. LXXXII.

humillimus & devotissimus

Hermannus à Sande.

Benevolo Lectori.

ANGELVS SALA, Chymiatèr candidissimus, patriâ Vicentinus Italus, famâ per uniuersum orbem Medicum notissimus, denuò Tibi, Amice Lector, offertur. Personam & Opera ejus recommendare uelle, nil aliud esset, quàm Soli lumen inferre; unicum tamen Nobilissimi Domini D. Sebastiani Schefferi testimonium, quod in Ejus Introductione in uniuersam Artè Medicam cap. 11. §. 6. habetur, apponere lubet. Præter reliquos Chymicos, inquit, omninò commendandus est Angelus Sala, qui omnium optimè de re Chymica variis libris differuit, atque præ aliis candidè & sine fuce exposuit ea, quæ ad experientiam Chymicam spectant. Quanquam enim primi ejus libri, quos sub adventum suum in Germaniam conscripsit, multum jactantiæ habeant, posteriores tamen lectu sunt longè dignissimi. Ut quod de Maimonide inter Judæos Josephus Scaliger dicebat, idem de Sala asseuerare liceat: primum eum inter Chymicos nugari desuisse. Ea de causa etiam Scripta illius ita aruidè fuerunt arrepta, ut pauco semper tempore distracta, aliquoties iteratò ea imprimi necessum fuerit. Quando itaq; & nunc per aliquot annos desiderata, & singulis Nundinis inquisita fuerunt, opera pretium duxi Opus utilissimum denuò sumptibus meis luci publicæ exponere, eamq; in rem è Bibliotheca Famigeratissimi Chymiatræ Dn. D. Johannis Schröderi, Physici olim Francofurtensis Ordinarii, Exemplar magnâ diligentia reuisum & correctum mihi comparavi, juxtaq; illud præsentem Editionem imprimi curavi; collata tamen simul fuere primæ editionis exemplaria tam Germanica quàm Latina, & Index priori multò auctior in fine additus, quò Opera hac Chymiatrica eò perfectiora prodirent.

AD LECTOREM.

*Quapropter non diffido, Benevole Lector, me gratum opus hac vice
expensis meis Tibi prestitisse, quod & antehac semper conatus sum, veluti
Catalogus Librorum Medico Chymicorum, sumptibus propriis excusorum,
hic annexus testatur. Si & hos benevolo animo susceperis, nunquam deero,
quò imposterum quoque studiis tuis inservire queam. Vale.*

Hermannus à Sande.

- P**rosper Alpinus de Præfag. vita & morte Ægrotantium. 8.
Anthonii Guntheri Billichii Theſſalus in Chym. Redivivus. 8.
Jacobi Böhmi de Signatura Rerum gallicè. 8.
Liberii Benedicti Nucleus Sophicus. 8.
Joachimi Becheri Oedipus Chymicus. 12.
Laurentius Catelanus vom Einhorn mit Kupffern. 8.
vom Bezor: Stein. 8.
Ludov. de Comitibus de Alchaest. 12.
Petrus Castellus de Hyæna Odorifera. 12. fig.
Dyas Chymica tripartita. 4. fig.
Antonii Fueldez Bericht von den Urſchlechten. 4.
Roberti Fluddi Clavis Philoſophiæ & Alchymiæ. fol.
Gabriel. Fallopi Kunſt: Buch. 8.
Joh. Bapt. Groſchedels Hermetiſch Klee: Blat. 8.
Ludovici Ganſii Historia Corallorum. 12.
Joh. Georg. Greulichii Methodus curandi Hydropis. 8.
Ludov. von Hornigks Würg: Engel von der Peſt. 4.
Joh. Helfric. Juncken Chymia Curioſa. 8.
Henrici Kunrathi Amphitheatrum Sapientiæ Æternæ. fol. fig.
Andræ Laurentii Historia Anatomica. 8.
Levinus Lemnius de Miraculis Occultis Naturæ. 16.
Similitudines. 16.
Michael. Majeri Verum Inventum. 8.
Joh. Dan. Mylii Opus Medico- Chymicum. 4. fig.
Muſæum Hermeticum. 4.
Ambroſii Paræi Wund: Arzney. fol.
Joh. Bapt. Porta Phytognomonía. 8.
Phyſionomia Humana. 8.
Prodromo di Alcuni Inventioni della Naturale Filoſofia. fol. fig.
Caroli Ruini Pſerds Anatomia und Arzney. fol.
Henricus Ranzovius de Conſervanda Valetudine. 16.

Caspar. Reyes Elysius Jucundar. Quæstionum Campus. 4.
Marci Aur. Severini & aliorum Opuscula Anatomica. 4. fig.
Franc. de le Boys Sylvii Praxis Medica. 8.
Ludovicus Sepralius in Hippocrat. de Aeribus, fol.
Angeli Salæ Opera Med. Chymica. 4.
Thomæ Thomai Hortulus Mundi. 8.
A. P. Theophrastus von der Pest. 4.
Francisci Valesii Commentarius in Galenum. fol.
Wasser, Stein der Weisen. 8.
Marsili Weigel vom Emser Bad. 8.
Johann. Zechii Consultationes Medicinales. 8.

ELEN-

ELENCHUS

Tractatum in hoc Opere contentorum.

1. <i>Anatome Essentiarum Vegetabilium.</i>	pag. 1
2. <i>Hydræleologia.</i>	53
3. <i>Tartarologia.</i>	120
4. <i>Saccharologia.</i>	156
5. <i>Septem Planetarum terrestrium explicatio.</i>	186
6. <i>Chrysologia.</i>	221
7. <i>Synopsis Aphorismorum Chymiatricorum.</i>	246
8. <i>Descriptio Auri Potabilis.</i>	270
9. <i>Anatomia Antimonii.</i>	297
10. <i>Anatomia Vitrioli.</i>	264
11. <i>Tractatus de natura & proprietate Vitrioli.</i>	406
12. <i>Tractatus de Peste.</i>	426
13. <i>Antidotus pretiosa.</i>	478
14. <i>Ternarius triplex Hemicorum, Bezoardicorum & Laudanorum.</i>	492
15. <i>Exegesis Chymiatrica Tentzelii.</i>	627
16. <i>Myrothecium Spagyricum.</i>	770
	17. Pul-

17. Pulvis Rose vite. 855
18. Tractatus duo, de variis tum Chymicorum, tum Galenistarum erroribus, in preparatione medicinali commissis. 861
19. Compositio & formula Antidoti pretiosi, aliorumque nonnullorum Medicamentorum Autoris. 919

ANA

ANATOMIE ESSENTIARUM VEGETABILIIUM,

CONTINENS VIRTUTES, VSUS, NEC NON modum extrahendi Essentias ex herbis, floribus, fructibus, radicibus, corticibus, lignis, ac reliquas ad rem pertinentes observationes.

ESSENTIARUM VEGETABILIIUM ANATOMES,

SECTIO I.

De Nomine, & antiqua Essentiarum inventionem, earumque additione à Chemicis facta; Item usu, utilitate, & simplicium ad talem præparationem aptitudine.

SECTIO II.

De modo extrahendi & conservandi Essentias ex variis simplicibus.

SECTIO III.

De exsiccatione herbarum, florum, radicum, & quaratione per illam utilitatem, aut damnum capiant.

SECTIO IV.

De Essentiarum purgantium extractione, earumque virium auctione.

SECTIO V.

De processu extrahendi cathartica vehementiora & calidiora.

SECTIO VI.

De separanda variorum simplicium maxime exoticorum, & gummatum ferulaceorum impuritate.

APPENDIX.

De usu, dosi, necessitate, & utilitate Essentiarum; adjunctis variis experimentis, annotationibus, & manuali operandi modo.

ESSENTIARUM VEGETABILIIUM
ANATOMES,
SECTIO I.

CAPUT I.

De Nomine Essentia.

Varia est apud Chemicos hujus Nominis acceptio; Primo enim hoc vocabulo quidam Olea intelligunt. Secundo, Spiritus vel aquas vitæ ex simplicibus productas. Tertio, Spiritus acidos minerales Vitrioli, Salis, Sulphuris, Salis nitri. Quarto, Magisteria metallorum, Marcasitæ, lapidum pretiosorum, Corallorum, Perlarum, quorum libris Chemicis passim obvia sunt exempla.

Quæ cuncta sub hoc nomine, hoc in tractatu, complecti animus non est; sed illos tantum succos, vel infusa, aut decocta, mediante evaporatione inspissata, quæ vulgo à Medicis dogmaticis succi condensati, nonnunquam Sapa, à Chemicis vero Extracta nominantur.

Non tamen hic eas tanquam prima entia, & Principia, secundum Philosophorum considerandi modum accipio; non ignarus eas adhuc ex diversis, nec ipsis simplicissimis Elementis constare. Subjecta nempe intelligo, in quibus simplicium potissima virtus essentialiter radicata est,

qualis frumenti in purissimo polline, uværum in vino defecato, essentialis, & potior pars consistit.

CAP. II.

De prima Essentiarum inventione, & processibus antiquitati usitatis.

Primum authorem hujus inventionis non novi, contentus probabili ratione, eam cum primitivo Medicinæ usu, & invento in apertum venisse: siquidem in antiquissimorum Medicorum scriptis, succorum expressorum, decoctorum, infusionum frequens fit mentio, non alia procul dubio de causa, quam quod præcipuas vires, partibus quasi excrementosis separatis, in succis, vel infusis, & decoctis contineri animadvertent.

Quæ intentio laudabilis, nec contemnenda utilitas decoctorum, infusionum, & succorum sedulo ad artis præscriptum paratorum, quæ à rota mixti substantia, expectari nequit, si hoc ipsum antiquissimos latuisse extra dubium ponimus: nec illud inficias ire possumus, substantiam istam extractam, & demum per exhalationem beneficio caloris elementaris aquosa parte liberatam, specificæ, quæ in vegetabilibus

expetitur, virtutis subjectum, recte statuen-
dum esse. Quod ipsum abunde testantur
Scripta Pedani Dioscoridis Anazarbei, im-
perante Augusto Cæsare, apud Ægyptios
sub Antonio & Cleopatra Medici famo-
sissimi, testibus Galeno, Oribasio, & Plinio,
in quibus ille præter variæ, de simplicibus
doctrinæ traditionem, formularum Essen-
tias extrahendi, quamvis diverso nomine
inscriptarum, minime oblitus fuit; ut videre
est in capitibus de Acacia, Aloë, Apio, Bri-
tannica, Centaurio minore, Chelidonia,
Cyclamine, Clymeno, Euphorbio, Genti-
ana, Halicacabo, Hypocistide, Lentisco,
Malo punica, Mandragora, Papavere, Peu-
cedano, Rosi, Scammonio, & aliis hujus-
cemodi simplicibus, quæ evidentè ar-
guunt, tyrocinium harum præparationum
non à Chemicis, sed antiquissimis Medicæ
facultatis Proceribus promanasse.

Receperunt vero herbas & radices
succulentas, vel aridiores quidem sed ali-
quot diebus prius aqua maceratas, ac ex
hisce liquorem expressum, Sole, umbra, aut
ignis mediocri calore, ad sapæ consistenti-
am aut majorem inspissationem, ac porro
in pastillos aut trochiscos redactum sedu-
lo in usum asservarunt, qui etiamnum à
dogmaticis quamvis rarius ac illo ævo, quo
nondum siruporum usus introductus fuit,
paucis exceptis, exoticis nimirum succis
condensatis, ut Aloe, Opio, Scammonio, Eu-
phorbio, Hypocistidis, Acaciæ, & Glycy-
rhizæ succo, crebrius vero nunc illæ Essentiæ
è vegetabilium familia, Extractorum spa-
gyricorum nomine insignitæ, bonæ, & rei
medicæ profectu, in compositiones medi-
camentorum accersuntur.

CAP. III.

*De modo præparandi Essentias, earum-
que augmento, & correctione à Che-
micis inventa.*

Postquam harum usum utilem in praxi
medica Chemicis cognoverunt, non
modo eas ab oblivione vindicare, sed etiam
accurtationem modum ejusmodi præpa-
rationum tradere sunt conati.

Antequam enim succos, infusa, vel de-
cocta in consistentiam coagularunt, studi-
ose prius ab impuritate feculenta (quod à
veteribus neglectum fuit, ut liquet ex Di-
oscoridis operibus,) clarificatione, aut eo-
latura, & digestionem depuraverunt, de quo
pluribus ultima sectione hujus tractatus.
Quin etiam quæ priscos latuit, usu spiritus
vini rectificati, Essentias resinosas, & balsa-
micas extrahendi inventionem addiderunt.

Insuper cum hisce, ut in illis orientali-
bus plagis, quas Medici isti ut plurimum in-
habitarunt, Solis calor remissior sit, instru-
menta quibus quovis anni tempore, gra-
dus ignis ad harum præstantiorem præpa-
rationem secure servari possint, excogita-
runt.

Nec tandem etiam hic acquiescere iis
visum fuit, explorandi nimirum avidis, ex
quibusnam Mixti partibus, Essentiæ potis-
simum constarent; Vulcanum igitur in
partem operis adsciverunt, cujus ope spiri-
tus, aquas, olea, tincturas balsamicas, resi-
nas, Sales, & diversa tartara segregarunt,
quorum plurima, ut antiquis dogmaticis
nondum cognita fuerint, à nullo tamen sa-
næ mentis compote vituperari possunt.

ESSENTIARUM VEGETABILIIUM

CAP. IV.

De mirifico Essentiarum usu in Medicina.

HÆ sane iusto modo præparatæ levis momenti non æstimandæ sunt in Medicina.

Primo, cum ex divina benedictione uno verbo Fiat, simplicibus ab initio quædam virtus indita fuerit, quæ non æqualiter per omnes mixti partes diffusa existit, sed perculiaribus quibusdam ei virtuti recipiendæ, tanquam propriis subjectis magis aptis, inhæret, fit ut mixtum partibus recrementitiis liberatum, nobiliorem naturam sortiatur.

Secundo, simplicia hoc extrahendi labore majorem digestionem subeunt, quæ mediante cruditatem, quæ integris adhuc inhæret, amittunt, ac consequenter corporibus humanis curandis aptiora redduntur.

Tertio, vi propria balsamica (quamvis haud cuncta ex æquo & similiter,) longioris durationis evadunt, ut sine sacchari, aut mellis additione ad plures annos servari possint.

Quarto, ratione quantitatis in dosi, tum ad curationem morborum, tum mixturas medicinales, majore facilitate sumuntur.

Cum enim propositum fuerit apozeuma aliquod emolliens, digerens, aperiens, attenuans, aut incrassans, seu cujuslibet facultatis parare, nullo labore has essentias in aqua destillata, vel appropriato quovis liquore dissolvere, & tantillo saccharo condire licet.

2. Inconfortantes etiam mixturas seu solidas seu liquidas apposite recipiuntur.

3. Ad Alexipharmacorum, in formâ Theriacæ vel Mithridatii, structuram, simplicibus vulgari modo in pulverem contritis præferendæ sunt.

4. Ad Tabulata seu morfellas, capiti, pectori, stomacho, hepati, lieni, renibus, convenientes, vicem suorum simplicium commode subeunt.

5. Ad purgantes potiunculas, seu confectiones quæ specifica vi medicamentum ad partes expurgandas ducant, ejusque malignas qualitates infringant, viscera deobstruant, humores alterent, & ad exitum disponant, hocque peracto interiora roborent, sanguinem purificent, hisce Essentiis nil præsentius, aut utilius, quæ ejusmodi operationum ergo, massis pilularum convenienter misceri possunt.

CAP. V.

De quibusnam simplicibus Essentia extrahantur.

QUamvis omnibus in universonum simplicibus insint perculiæ quædam, & nobiliores partes, in quibus potissima medendi facultas consistat, non tamen omnes huic operationi ex æquo, sine discrimine subjiciuntur, sed singularem aptitudinem ad hanc requirunt, quales sunt omnis generis summitates, corymbi, frondes, flores, folia, fructus, grana, radices, cortices, ligna, involucra fructuum, & omnis generis lignorum viridum siccatorumve solidæ substantiæ, frigida vero, humida, viscida parum salis & sulphuris continentia, ad hoc opus utpote cito corruptibilia minime apta sunt; Cujus classis sunt Amygdalæ, pistacia, pignolæ, triticum, & similis farinæ fructus, vel semina, quæ nisi primum fluidum &

CORRU-

corruptibile temperamentum, vulcani ope cum solidiore & sicco mutarint, nihil ex iis titulo Essentiæ dignum elici potest, quod observatu dignum.

CAP. VI.

De menſtruis ad extractionem Essentiarum requisitis, eorumque usu, & differentia.

Quemadmodum in pluribus vix tantum liquoris reperite est, quo tanquam appropriato Essentiam rerum maxime arefactorum extrahere detur, duo præcipue liquores in usu sunt, Aqua sc. fontana & Spiritus vini: illa ad omnes substantias, quæ facile solvi possunt accommodabilis, hic vero extractioni partium resinofarum, quales in Junipero, Cypressso, Quajaco, & variis radicibus, ac herbis manifestæ sunt, magis competit.

Nec tamen, ut multi imperiti opinantur, spiritum vini generalis menstrui loco habendum esse judico. Etenim illius opera nihil potest in substantiis, aqua simplici tantum evocari apris, hujus Essentiæ obtineri; idque duplici ratione: Prima est, quod temperatorum simplicium qualitas hujus usu immutetur, vel potius corrumpatur: Secunda, quod subtiliores & volatiles partes spiritui vini unitæ, evaporando effugiant; & contra quæ spiritum vini sequuntur, aquæ simplici non obediunt; licet improbare non ausim, aquas destillatas ad suorum simplicium essentias extrahendas adhiberi. Cæterum sicubi pura fontana sufficit; minus tamen pura, & clara ad manus sit, destillatione à terrestri feculentia liberanda est. Ad quod opus licet etiam vinum, mullâ, cerevisia, & acetum quodam-

modo apta sint; tamen ob tartarum aut viscidum quid substantiis eorundem commixtum, nisi, hoc aliquis ipsis extractis, singulari intentione, conjunctum exoptet, repudianda sunt. Quidam etiam aquas ad extractionem eligendas spiritu Vitrioli, Salis, Sulphuris, Tartari, aut alio quopiam, è vegetabilib⁹ sale acuit; de quo deinceps.

ESSENTIARVM VEGETABILIVM Anatomes

SECTIO II.

Premissa in præcedente Sectione, rudi quadam, & universali manu ductione, rem ipsam aggredi ordinis ratio postulat: Quomodo nimirum Essentiæ ex floribus recentibus, herbis, fructibus, radicibus, corticibus, lignis, arte chemica eliciendæ sint. Licet vero etiam quorundam aridorum hac sectione negotium suscipiatur, id tamen, ubi eandem, quam recentes præparationem exigant, salva methodo fieri, existimandum est.

CAP. I.

De Essentiis, ex recentibus floribus, utpote Borriginis, laccæ, & aliorum succulentorum, extrahendi modo.

Implere decet cucurbitam, floribus Borriginis, quantum fieri potest, arte compressis, alembico cæco, qui exacte claudat, imposito, simul & commissuris accurate oclusis, ne vel minimum transpire possit; quod commode loris, ex intestinis, vel vesicis bubulis paratis perfici potest: hæc enim aqua emollita, applicata, & indurata, firmiter instar glutinis adhærent. Cucurbitam, ad mediam altitudinis partem, in

Balneum demergere convenit aucto paulatim igne, eo tamen caloris gradu, ut aqua non bulliat; donec flores, colore proprio spoliati, instar pulmenti collabascant. Ex refrigerata porro massa, linteo firmo, succus in vas vitreatum exprimatur.

Hic succus recentibus floribus, secunda vice, juxta præscriptum modum procedendo, denuo affundatur; qui demum albumine ovi, usitato depurandi more, commixtus, & cucurbitæ redditus, Balnei calore, per mediam horæ quadrantem, ebullire permittatur; donec fecibus crassioribus supernatantibus, succus per manicam colatus, purusevadat. Hic modus, ei, qui per longam in Balneo digestionem, à Chemicis alias receptus, præferri debet; quo sæpe succi clari aut turbidi emergunt, aut partium lenientium, vel tartari sui utilis jacturam faciunt; quem Essentiis conjunctum esse præstat; ut pluribus, in Tartarologia nostra, deinceps docebo. Ultimo aquositas succi transcolati, lento Balnei vapore, per evaporationem auferatur, ad mellis consistentiam, picis instar splendentem, persistente odore, & sapore integro. Hæc Essentia refrigerata, in vase vitreo, tela emplastica, & duplici charta aut molli corio duplicato, occlusa asservatur.

In defectu florum plurium, & ubi paucæ hujus Essentiæ quantitas expeditur, prima, & unica expressio sufficere potest.

Essentia hæc cor confortat, vitales spiritus recreat, sanguinem purificat, tetras ab atra bile fuligines, & insomnia terrificæ coercet.

Dosis ejus à ℥j. ad ℥j. in vino vel jusculo, decocto, aut liquore stillatio.

De Essentia florum Tunica rubcorum.

EX floribus hinc, saturato rubore, odore vegeto, ac multiplici folio conspicuis, nobilis Essentia paratur: Et quidem ad priorem plane modum, nisi quod florum non ita pridem apertorum, quo tempore vivaciores sunt, & tempore sereno collectorum, relectis particulis albis, ℥b. uniaquæ fontanæ tantundem affundatur, in mortario lapideo contundatur, donec pulmenti consistentiam acquirat. Cæterum observato præcedenti, de Borragine, ordine Essentiam obtinebis, colore, & odore delectabilem, 3. circiter annos vires suas conservantem. Animadversione dignum est, ne ferreis instrumentis, maxime, antequam in consistentiam redacta sit, tractetur; hac quippe ratione colorem amittit. Ad hanc normam, Essentiæ, ex floribus Rosarum, nondum plane apertis, ex floribus Calendulæ, Cheiri, &c. qui tinctura, absque superflua humiditate abundant, elaborantur.

Potis est hæc Essentia confortare caput & sensus omnes ac ipsum hepar; contra vertiginem, syncopen, pestilentes, & malignas febres, medicamentum nobile est. Dosis ejus à ℥j. ad ℥ss.

CAP. III.

De Essentia florum Violarum.

QUAMVIS hujus Essentiæ præparatio, sub priore, de floribus Borriginis processu contineatur: Operæ tamen pretium esse arbitratus sum, faciliorem ejusdem parandi modum exhibere: Floribus nimirum sereno tempore collectis, integris cum foliis viridibus, relectis tantummodo

modo petiolis, s. q. aquæ in cucurbita affundatur, inque Balneo Mariæ, donec tincturam fundant, coquantur, cujus expressio, ut de Borriginis floribus habes, recentibus floribus denuo affundatur, inque Balneo Mariæ ebulliat, & tandem ad aquæ substantiæ exhalationem, leni igne coaguletur. Cærulei coloris est, ut vitro aut cochleari argenteo affricata, Saphyri tincturam inducat. Nec quicquam folia viridia hic officiant, cum aqua magis in violaceas partes agat; ut nec ipsa semina conjuncta; utpote quæ humectandi, & refrigerandi virtute pollentia, medicamenti bonitati nihil detrahant: Quod etiam sirupus ex integris floribus, illi ex solis florum foliis decerptis parato, medendi dote par, si non superior convincit. Quod admonuisse sufficit, pro illis qui turbam famulitii, aut integras herbarum sarcinas non possident, ut hoc compendio non inutili utantur. Hic Sirupus, modo frigidulo loco reponatur, colorem, & saporem genuinum, biennio conservat. Ad ipsum modum, infusio rosarum incarnatarum fieri solet.

Color vero hujus Essentiæ, facultatibus cæteris salvis, vix dimidii anni spatio durat, ut & aliorum medicamentorum ex violis confectorum, colore fugiente, vires nihilominus integræ perennant.

Efficax est hæc Essentia, in calidis pulmonum & pectoris affectibus, faucium raucedine, & dolore; tussi sicca, hepatis, & renum inflammatione, in lenienda humorum acrimonia per ureteres diffusa, nec non mitiganda bile utraque, ejusque
 educatione commenda-
 bilis.

CAP. IV.

De Essentia Hyperici.

Herba Hypericonis vulgo nota est, eoque apud Medicos triviales, qui exoticis, & peregrinis, quam domi nascentibus cupidius inhiant, propemodum vilescit: Idcirco tamen reapse, virtutis ejus ne hilum quidem decedit, qua vulnera, luxationes, ossium fracturas, & rupturas sanandi pollet: Interne vero adhibita, contra renum calculum, dysuriam, nervorum & articularum affectus, verminationes ex ciborum corruptione ortas, ac venena insignis est; nec infimum in potionibus vulnerariis locum obtinet. Præterea insignem facultatē, imaginationes falsas, terrores, melancholiam, & intellectus depravationem corrigendi sortita est; quæ accidentia etiam, homines proba temperie præditos, & in quibus nullus manifestus excessus, humoris melancholici, quando que subito instar fulminis die vel nocte corripunt.

Nec si uspiam simplex aliquod reperire detur, quod ad veneficia abolenda valeat, ullo merito huic præferri potest; teste Theophrasto Paracelso, libro primo, de rebus naturalibus, capite quinto, de Perforata. Quod mihi ansam primo in similibus morbis, sane, non sine stupendo effectu, ejus periculum faciendi dedit; qui alias ad integri Pharmacopolii aut pretiosissimorum, ex auro, argento, cora iis, margaritis, lapidibus pretiosis & Bezoardicis Magisteriorum, ac vix in aliis accidentibus præstantissimorum usum, forte secutus non fuisset: Quod ab inexpertis non tantum difficile creditur, sed etiam explosione dignum haberi posset.

Acce-

Accedo ad præparationem hujus simplicis, in quo duas natura differentes partes reperio: Unam in aqua solubilem: Alteram dissimilem resinofam, & balsamicam. Qui itaque ambas expetit, sequentem processum imitetur:

℞. Gemmarum, id est, florum hyperici nondum apertorum, cum ipsis foliis tenerioribus incisorum; his affundatur in cucurbita vitrea Spiritus vini, à summitatibus ejusdem herbæ siccis abstracti q. s. ad irrigationem, pistillo comprimendis; iique alembico cæco capaci imposito, & commissuris probe obturatis, 2. integros dies miti B. calore, cujus contactum manus temperata facile perferat, macerentur. Ex illa ex materia refrigerata liquor expressus, ad colorem fuscum declinans, ut clarior evadat, per manicam coletur, seu per residuum depuretur, & convenienti porro B. calore Spiritus vini abstrahatur, ad consistentiam essentiaæ competentem.

Nota, quod nec hoc, nec quodvis aliud infusum resinosa substantiaæ particeps albimine ovi clarificare conveniat, hac n. via si non turbidius redditur, potiori saltem resinosa substantiaæ parte privatur.

Virtutes ejus abunde supra enumeratae sunt: Adde quod nullius alterius gummi aut resinæ, utpote quæ tota balsamica est, additione indigeat: In rupturis vero, & luxationibus, admixtione aliarum rerum, ut in emplastri formam redigi possit, opus habet: Contra dysuriam, calculum, lumbricos, venena, & mentis aberrationem, in vino vel jusculo dissoluta, bis in die, scilicet mane ante Solis ortum, & vesperi ante somnum exhibenda.

At si æger hanc, tanquam resinofam,

& potiones turbantem fastidiat, sequenti forma liquoris, rubini instar pellucidi, uti liberum erit: ℞. Aquæ stillat. Hyperici ℥j. Essentiaæ hujus in ea dissolvenda ʒij: Sacchari ʒij. toties per linteum coletur, donec clarescat, ejusque 3. vel 4. cochlearia mane, & sero exhibeantur.

In hac præparatione, resinosa quidem substantia, inter colandum, linteo adhærescit; ea tamen pars, quæ in aqua solubilis, & cujus vires, ad plures morbos satis efficaces deprehendi, hac ratione obtinetur. Cæterum Essentia hæc ipsis floribus, aut oculis Hyperici siccatis, ad Antidota magna multo convenientior est; ut etiam illa, quæ paratur ex centauro minore, rosis, scordio, & cæteris quæ viridia passim, nobis occurrunt; hoc modo n. ipsa composita, altiore virtutis gradum consequentur; nisi obstaret nescio quæ stoliditas, ac vana religio eorum, quæ veterum inventis addere criminis loco haberent; quod alioquin salva antiquorum auctoritate, incrementum rei medicæ illustre adferre possent. Hi vero nullo modo, nisi ignavia, & fuga laboris meliora inquirendi, excusari possunt. Dosis hujus essentiaæ, in quavis medicamento formula, à 10. usque ad 30. grana offertur.

CAP. V.

De modo extrahendi Essentias, ex herbis viridibus, & inprimis ex Plantagine.

EST & ipsa Plantago nobilium herbarum, quæ ideo quod passim observatur

sint, vilipenduntur, haud postrema. Essentia ejus vulgari isthoc modo paratur. Succus expressus ex foliis Plantaginis latifolii, electis, & viridibus, ovi albumine depuratus per pannum colatur, ac porro ad mellis consistentiam inspissatur. Hac methode ex cichorio, fumaria, acetosa, & quibusvis aliis herbis succulentis, Essentia educuntur. In praedicta Essentia notatu dignus, animalium hepate prope similis, & in aliis extractis nondum conspectus color, occurrit; qui Essentia in aqua soluta & paucis Spiritus Vitrioli guttis instillatis in rubescentem, & fere incarnatum colorem mutatur.

Ufus ejus ad eosdem affectus, ad quos à Botanicis herba ipsa commendatur. Cæterum ad inflammationes hepatis, & sanguinis, prodeuntibus urinis luteis & rubente colore tinctis, subsistente adfundum, materia spissa bolari, ad ardores item, & ulcera renum, sphincteris, vesicae, gonorrhœam purulentam, & putidum mulierum cum exulceratione fluorem, hydrophem, & vitia alterati hepatis, ex nimia vini ingurgitatione, urina quodammodo subsistente, & praedicto colore affecta: hujus simplicis, quavis forma, praecipue vero Essentia ejus, admirandas & plurimum aliorum, quæ ex operosa hepaticorum congerie, concinnantur, medicamentorum, praestantiores vires esse, ipsa experientia Magistra cognovi. Ejus usum 3, vel 4. dies continuatum, urinæ non modo in colore, sed & quantitate mutatio consequitur, & simul immoderata sitis compescitur: Quod unice omnibus hydropicis in votis habetur. Existimo equidem, si ab ullo

simplici, in hepatis substantia læsa, ab hoc praecipue, præ omnibus aliis, auxilium expectandum esse. Quantum vero in chirurgia valeat, neminem artis hujus peritum latere potest.

Dosis est à ℥β. ad ℥j. & amplius, pro natura agrotantis, in propria aqua stillantia, aut hordei, vel brodio. Additione raro opusest; ni placeat aliquot guttas Spiritus vitrioli, cum portunculæ sacchari jungeri. Chirurgi hanc ad potiones vulnerarias, in sauciato hepate, & renibus læsis expectunt.

CAP. VI.

De Essentia Centauræ minoris.

Sunt quidam, qui Galenum, Medicorum dogmaticorum Principem, de Centauræ minoris facultatibus, integrum libellum scripsisse autumant. Ejus vero Essentia parandæ modum, Dioscorides tradidit: Et talem quidem ipse sequor.

℞. Hujus folia cum floribus, dum maxime turgent, decerpta contusa & s. q. aqua madefacta, in cucurbita, alembico cæco munita, per 24. horas B. calori maceranda impono; ex iis porro succum expressum, & albumine ovi clarificatum, ad consistentiam, ut de aliis dictum, evaporatione redigo. Hoc modo, ex Veronica, Verbena, Pilosella, Agrimonia, & cæteris herbis minus succulentis, Essentia extrahuntur: Quorum majorem si quis copiam desiderat, ei infusiones aliquoties repetere, vel una vice, aliquot cucurbitas replere licet.

Potens est in hepatis, & lienis obstructio-
nibus, ictero, sanguine corrupto, hydropo,
menstruorum suppressione, venenis frigidis, &
lumbricis; præcipue contra prolixas & im-
plicatas, à bile, & viscida pituita febres,
harum materiam prompte educendo effi-
cax est; eoque amplius laudatur, quod vi-
scerum oppilationes tollere, putredini re-
sistere, & membra corroborare potis-
sit; quibus scopis, ejusmodi cura fere
completur. Dosis ejus à 10. ad 30. grana,
in massa pilularum, vel liquoribus appro-
priatis.

CAP. VII.

De Essentiis in genere ex fructibus.

Succi ex fructibus, scilicet uvis, cerasis,
Spomis, sambuci baccis recens expressi
& decocti à Medicis Sapæ vocantur:
quarum parandi modus, non modo
Pharmacopæis cognitus, sed etiam lippis
& tonsoribus usu innotuerunt, easque tum
in cibum, tum ægritudinum curationes
adhibere edocti sunt. Has tamen ex
classe Essentiarum relegandas esse non ju-
dico; ideo quod potiorum suorum simpli-
cium substantiam contineant. Vulga-
rem tamen modum minime probe; cu-
jus error tum in clarificatione, tum coctio-
ne, manifestus est; quoniam nihil de fe-
culenta substantia, expressione collecta
separatur; unde hæc sapæ crassæ, & tena-
ces existunt. Secundo in vasis cupreis,
quorum virorem aliqui succi facile im-
bibunt, valido igne percoquunt: Con-
tra ac Chemici faciunt, qui hos probe

clarificatos, leniore igne inspissare so-
lent.

CAP. VIII.

De Essentia Tamarindorum.

Fructus Tamarindorum, à peregrinis
regionibus ad nos delatus, plurimo usu
in re medica destinatur, & vulgo cognitus
est: Cujus Essentia sequenti modo para-
tur:

℞. Fructus Tamarindorum ℥ 3, vel
quatuor, recentioris nimirum, (qui colore
fusco & splendente, sapore vero instar po-
morum Citri acidulo, intermixtis filamen-
tis, & ex granis durioribus arridet; his
notis non præsentibus, fraudis, & aliena
mixturæ suspitione carere nequit;) huic in
patina vitrea, tantum aquæ calentis affun-
datur, ut pulmenti instar, liquidum evadat,
ac cochleari ligneo agitetur, donec villis,
& granis subsidentibus, caro acida, aqua
penitus commixta separari, ac demum per-
colata, & adjectis aliquot albuminibus o-
vorum, in cucurbita, alembico cæco mu-
nita, 3. vel. 4. horas, bullientis aquæ fervore
macerari possit; & hoc peracto, iterum per
pannum, levi aliqua expressione percolata,
leni denique calore, in patinis vitreis, ad
mellis consistentiam evaporet.

Vires: Ad febres ardentis, malignas, ac
etiam biliosas intermittentes, quarum fe-
vorum mitigat, nec non effervescentias, ac
sanguinis ebullitiones comprimit, eumque
fuligine adustorum humorum liberat, pu-
tredinem corrigit, sitim sedat, facultates
natu-

naturales fulcit, & spiritus vitales recreat, biliosam congeriem per alvum, & urinam subducit, prodest in affectu scorbutico, & omni fœditate cutis, à biliosis, adultis, & falsis humoribus; utpote, scabie, prurigine, impetigine, pustulis curandis excellit.

Potus admodum salutaris, in gratiam ægrotantium, ut sequitur, paratur:

℞. Nimirum mensura una cum dimidia lactis caprini, cui in aqua bulliente ℥j. hujus Essentiæ in aqua cichorei dissoluta, ad separationem caseosæ substantiæ infunditur, eaque demum colata, & albumine ovi depurata, particula sacchari temperati, & corticibus citri temperatur: Variè autem cum variis, pro solertis Medici judicio medicamentis, misceri potest. Dosis à ℥ss. ad ℥j. aut ℥iiss.

CAP. IX.

De Essentia fructus rubi Idæi.

LEvi opera, hujus succus probe clarificatus, ut rubinum colore referat, ad sæpius repetitam consistentiam coagulatur, eodem modo, quo fragorum, mororum, granorum Sambuci, ebuli, & aliorum fructuum succulentorum inspissatio peragitur. Colore, odore, & sapore commendabilis est, in morbis calidis Julapiis mixta.

CAP. X.

De Essentia granorum Alkekengi.

COquantur grana Halicacabi, in s. q. aquæ, eorumq; decoctum expressum,

clarificatum, eodem modo, quo Dactylorum jujubum, sebesten, & passularum minorum inspissetur.

Specifica est in calculo pellendo. Exhibetur à ℥ss. ad ℥ij. in jusculo carnis, aut alio decocto conveniente.

CAP. XI.

De Essentia Myrobalanorum.

MYRObalanorum fructus, quorum quinque sunt genera; colore, & magnitudine differentia, prunis propemodum similia, suis quoque nominibus distincta, nobis India suppeditat. Ad purgandum sanguinem, & corporis habitum vitioso humore refertum, magnopere valent; diversi diversos tamen humores ciciendo: Nimirum aliqui phlegma, alii flavam, vel atram, pituitam salsam, aut mixtos humores: denique partes nobiles, cum eandem facultatibus conservant. Hinc etiam antiquitus, à Medicis in pretio habiti fuerunt, & ad præcipuas confectiones, ac pillularum massas contra fixas morborum radices, ac sanguinis corruptionem inventas, præ aliis fere, requisiti sunt. Plurimi Medici ea in sententia versantur, hos antequam ad nos perveniant, indurati, & exliccati, purgandi facultate, si non ex toto, majore saltem ex parte exutos esse; ac vim adstringendi potius, quam laxandi in iis dominari; ut ejus sapor acerbus, & stipticus testatur, præsertim citrinorum; quibus vix aliud genus hujusce qualitatis respectu præferendum. Hinc raro illis solis, sed aliis mixtis catharsis instituitur. Ut ut se res habeat;

ijque purgandi vi parum valeant; experientia certe constat, hosce materiam peccantem alterandi virtute pollere, & purgantia ad certos humores dirigere, ac moderari posse. Sequitur processus talis: Myrobalanis contractis & grosso modo pulverifatis, demptis, ac rejectis nucleis, in cucurbita, aqua fontana, vel quævis alia ex destillatis conveniens q. l. ad extrahendam eorum substantiam affundatur, & leni B. calore alembico cœco imposito ꝑ. dies digerantur: Succus expressus, colatus, clarificatus, in concha vitrea, ad consistentiam lente inspissetur, cavendo interim eum ferrea spatula tangere. Hujus Essentiæ virtutes, cui placuerit, ex ipsius fructu, apud diversos authores descripto, colligere licet.

Uſus: Potest essentia hæc, quibuslibet compositis; utpote Electuariis, Pilulis, Morsellis misceri. Unum hoc notandum; præstare hanc, cum præter stipticam facultatem, insigni acrimonia excellat, semper emollientibus mixtam exhibere. Turpiter vero hallucinantur ii qui has Essentias, correctionis gratia, sero lactis extrahunt, ob crassam, lentam, & caseosam substantiam, illi conjunctam, quæ temporis progressu olidas ac rancidas reddit; unde illis plus detrimenti, quam commodi accedit. Nec illi errore eximuntur, qui succum pomorum dulcium, in hunc usum exigunt; siquidem eo modo compositum fit; & pars, quæ de succo pomorum inspissatur illam de Myrobalanis, longe excedit. Consultum ergo potius, illam simplici forma elaboratam, sub ipsum usum additione aliarum rerum corrigere. Dosis ejus à ʒjad ʒß.

CAP. XII.

De Essentia Pomorum dulcium.

ETiam hic fructus, in foro medico, ob virtutes suas, locum obtinet, quando quidem ad affectus melancholicos celebris est; quorum causa etiam, Sirupus ille Regis Sabor inventus est: cui ob lenientem, & suavem temperamenti qualitatem Essentiam hanc præferendam judico.

℞. Succu pomorum dulcium, & edolentium, loco aprico natorum, & aut refidentia, aut colatura, seu per aliquot horas, Balneo Mariæ bulliente depurati; cujus beneficio, crassum à claro, & subtili sequestratur, ut facile filtratione separari possit. Qui porro ad modum aliarum Essentiarum, lento igne inspissatur. Hæc Essentia colore pellucido, subfusco, & sapore admodum grato adblanditur & qualitas flatulenta, quæ omnibus fructibus horariis inest, hoc modo consumitur.

Ad cujus exempli imitationem, ex omnibus fructibus succulentis, Essentiæ extrahuntur; exceptis illis succis acidis Berberum, Malorum Citri, Limonum, Granatorum, quos quantumvis moderato calore coagulare quis tentet, aut coloris jacturam, aut saporis grati, in amarum, mutationem faciat, necessum est: Quocirca ad sirupos, aut gelatinas conficiendas aptiores sunt.

CAP. XIII.

De Essentia Scorzonera.

RAdix hæc ob nobiles suas qualitates magni fit: subamara, & adstringens

gens masticanado percipitur: calidis æque, ac frigidis morbis commoda: Cordis imbecillitati, contra venena, & pestiferos infultus opitulatur: Obstructiones partium principum evincit, simul putredinem humorum coercendo, ac superfluum ex massa sanguinis impuritatem, partim per urinæ ductus, partim per sudorem, aut insensilem transpirationem evacuando. Sequitur nunc Essentiæ præparatio.

℞. Radicis Scorzonerae, nec nimis sicca, nec nimis recentis, & crudæ, in taleolos concisæ ℥j. quæ, aquæ fontanæ ℥vj. affusis in Balneo Mariæ fervente 8. horis maceratur: Exin ejus decoctum, expressum, ovorum albumine clarificatum, per pannum colatum, (quod ad nauseam fere, in aliarum præparatione, sæpe inculcatum est,) tandem coagulatur. Ipsum colatum in vitro, aureum colorem repræsentat.

Dosis ejus à ℥j. ad ℥j. per se, vel aquis destillatis, liquori, aut mixturæ alicui juncta. Cæterum ad mensuram unam potus ordinarii ægrotantium, ℥j. sufficit. Magnis viribus prædita est ad venenatam, & contagiosam luem, febres tertianas, & quartanas ex humorum putrefactione resultantes, cachexiam, hypopem, morbum gallicum, aliosq; affectus corrigendos. Ad præscriptam normam, Essentiæ radicis Tormentillæ, Ononidis, Cichorei, Petroselini, Sarzaparillæ, Chinæ parandæ veniunt.

CAP. XIV.

De Essentiâ Glycyrrhizæ.

HÆc radix familiare, & cum hominis temperamento maxime conveniens medicamentum est: præter insignem dulcedinem, humectandi, mollificandi, & blande abstergendi facultate, raucedinem, asperitatem, & erosionem faucium, pulmonum, pectoris, stomachi, intestinorum, renum, ureterum, sphincteris vesicæ, membri virilis, omniumque cavitarum corporis humani, ab acrium, & salforum humorum decubitu (modo eatenus penetrare possit,) vindicare, bellèq; demulcere affolet: Variis in de symptomatibus exortis, tussi nempe, suspiriis, asthma, urinæ suppressioni à calculo, gonorrhœa, & renum impuritati oppido auxiliatur: Hinc varia, solida, & liquida forma, per se, aut aliis mixta, in usum venit: Cum vero aliquibus suspensa sit, quod ventriculi vim retenticem exsolvat; Medici prudentis & circumspecti est, usum, & dosim moderari, adhibita consideratione temporis, & habitus patientis. Sequitur Essentiâ.

Radicis Glycyrrhizæ recentis rasæ & in taleolas minutas concisæ ℥j. affusa mensura una & semis; aquæ fontanæ mediocri B. calore, per 24. horas maceretur. Si nobilius medicamentum quis expetit, infusum hoc, sine expressione decantatum, alteri ℥b. recentis Glycyrrhizæ, in omnibus ut prius procedendo affundat, & ut sæpius hæcenus docui, ad talem massam redigat ut pilulæ propemodum ex ea formari possint. Nota, hoc infusum clarificatione, per ovorum albumina, non indigere. Omnibus in universum affectibus, quibus alias succus Glycyrrhizæ competit, hæc Essentiâ tutior est, & commodior.

CAP. XV.

De duplici Essentia ex ligno Quajaco parabili.

OB utilitatem quidem in usu medico, hoc lignum, sanctum vocari meruit; nihilominus sine ratione, & methodo usurpatum, propter exsuperantem, siccam, calidam & acrem qualitatem, damnum afferre potest. Et ut exterior ligni facies, alba, lævis, & arida, interior vero subnigricans, gravis, pinguis, & crassa conspicitur, ita duplices reapse differentes substantiæ, prima aqua, altera instar resinæ, oleo solubilis, sequenti modo extrahuntur:

Rasuræ ligni totius ℥iij, in vesica stanno obducta, aquæ fontanæ sex mensuræ affundantur, & alembico cum refrigeratorio appposito, destillatio per 24. horas continuetur; aqua quæ promanavit sæpe iterum per canalem vesicæ infusa, aut rasura hæc, si laboris non pigeat, in cucurbita forti B. fervore per 3. dies macerari potest: Hinc infusum albumine ovi clarificatum, in Essentiam condensetur. Est ejusdem cum decocto communi usus, in potu ordinario, brodio carnis, vino, seu cerevisia dissoluta, & exhibita; quam cum aliis Essentiis refrigerantibus, pro varia humorum, & corporis constitutione, ac diverso Medici scopo, miscere, & temperare convenit. Dosis pro ciendo sudore, à ℥β. ad ℥iβ. eadem vero proportio, ad duas mensuras potus ordinarii convenit.

Alterius parandi modus hic est, quem in extractione florum hyperici videre est. Scilicet hujus ligni parti interiori, nigrican-

ti, & subpingui, s. q. spiritus vini affunditur, in B. macerando, donec saturato colore tinctus, porto à parte resinosa, quæ Essentia ipsamet est, separari possit. Vehementi acrimonia, linguam feicit. Ejus usum internum nondum tentavi; nullus tamen dubito, quin is tutus sit; dummodo in forma boli, convenienti vehiculo jungatur, externe vero in emplastris & unguentis, ad ulcera venerea, tophos, & gummosos tumores quippe quos valide abstergere, siccare, & resolvere potis est, mihi admodum familiaris existit. Idem operandi modus, ex omnibus lignis Essentias extrahendi, una hac distinctione facta, quibus aqua simplex, & quibus spiritus vini conveniat, observandus est.

CAP. XVI.

De fecula Aronis extrahenda.

EX aliquot radicibus, farinacea quædam substantia separatur, quæ quod sponte more fecum, in aliis liquoribus, ad fundum secedat, hac appellatione venit; nihilominus tanquam extractum quoddam, summum in Medicina locum obtinet. Hic primo loco processum de fecula Aronis, ut sequitur, trado.

Tempore vernali, mense Martio aut Aprili, majoris, seu minoris Aronis radices, exteriore cortice liberatæ, in mortario lapideo conquassentur; dein affusa quantitate aquæ, ut pulmentum crassitie æquet, & facculo inditæ prælo exprimentur in ollam vitreatam: Remanentiæ, ut prius iterum cum aqua contendantur: Expressum (opus hoc toties repetatur, quoad amygdali-

num lac, colore referat,) in aliam ollam probe tectam reponatur: farinaea substantia, intra biduum, in fundo collecta, aqua per inclinationem separata, vitro inducitur ad modum margaritarum, aut corallo- rum præparatorum, & loco congruo ane- mio exsiccati permittatur. Ita feculæ para- tæ sunt, quæ ex prima, & secunda expressio- ne, candidæ instar nivis, subsequentes vero, guisei coloris, fere conspiciuntur. Sic ex ra- dice Serpentariæ, feculæ colliguntur. Ari- qualitas calida, sicca, & acerrima est; quam- vis primo linguæ contactu dulcedinem præferat, tandem exurentem vim, qualem vix piper Hispanicum obtinet, exferere so- let; imo manibus tractatum, non minus, quam Tithymalus, aut Ranunculus, exul- ceratione vesicas inducit. Cæterum maligna, & virosa affectione caret: dicitur Teu- tonibus Zingiber germanicum, quod quid- em calore æmulatur, acrimonia vero su- perat; qua debita præparatione liberatum, illustre medicamentum evadit, ad dissol- vendum tenacem, & glutinosum humo- rem tartaro permixtum, & inde natos morbos, tussim videlicet, orthopnæam, obstructions viscerum à crassa pituita, fe- bres quotidianas, ut & tertianas spurias, ac prolixas, quarum fomes, ex bile crassa, cum viscido plegmate diutius subsistit, urinam movet, ureteres, nec non uterum à limosa frigida colluvie purgat, menses ducit, & in conjugalem amplexum segniore excitat, pestem, & malignitatem arcet, stomachum flatibus & pituita infarctum extergit. Qua ratione Quercetanus, Arum in Tragea quadam stomachali, & pluribus aliis com- positionibus, ut videre est, in Pharmaco-

pæa dogmaticorum restituta, summo opere extollit. Summatim omnibus affectibus, ad quos alias ipsum Arum commendatur, ob qualitatem acriorem depositam, feculæ aptiores existunt, inprimis ad expectora- tionem lentæ, & pectus gravantis pituitæ: nec non purgantibus mixtæ, ad thoracem, ventriculum, mesenterium, & intestina, si- ne molestia mundificanda, ipso fere Agari- co trochiscato præstant. Dosis ejus ℥j. plus minus pro re nata.

CAP. XVII.

De Extractione feculæ ex Brionia.

Vix locus patet in Germania, in quo radix Brionia non se offerat, odore & sapore valda ingrata; bilem cum pituita & sero non sine molestia exturbat: feculæ ex hac hunc in modum fiunt; Radici Bri- onia, ut supra in Aronis præparatione, con- tritæ parum aquæ Melissæ affunditur in ol- la vitreata, liquore paucis post horis sepa- rato in fundo, fecula nivei coloris reperta, & exsiccata in usum asservatur.

Hac præparatione Brionia, qua odo- rem, qua saporem gratior evadit, servata fa- cultate detergente, qualis radice Aronis est, adeo ut etiam in morbis pectoris & aliarum partium, ex viscosa congerie produ- ctis, epilepsia item & suffocatione uteri per se vel cum dosi eadem quæ feculæ A- ronis: Eadem methodo, ex omnibus radi- cibus v.g. liliorum alborum Pæonia, quæ farinaea substantia præditæ sunt, feculæ extrahi possunt ejusdem cum ipsismet radi- cibus virtutis, faciliore vero, & tutioris us.

ESSEN.

ESSENTIARVM VEGETABILIVM
Anatomes,

SECTIO III.

Agitur hac sectione, de ratione exsiccandi, & conservandi simplicia, quæ aliter in usum ducenda non sint; nec non de differentia recentium & arefactorum; demum de methodo Essentiarum parandarum, ex siccis, odoriferis, calidioribus, ac aromaticis simplicioribus.

CAP. I.

De modo exsiccandi, & conservandi simplicia.

Necessaria est hæc inventio, quandoquidem per totius anni decursum viridium copia non detur, & putridorum usus abominandus sit; restat, ut in iis exsiccandis opera navetur, sine qua etiam nobilissimis atomatibus, quæ nobis peregrinæ Regiones suppeditant, carere cogeremur. Quanta vero Pharmacopæorum quorundam, qui vix nomen, & offam merentur (excipio artis peritos & industrios quos hæc nullo modo tangunt: supina in hoc negligentia sit, nemini non constare arbitror; quorundam dico, qui herbas collectas, in tabulato aliquo, superioris contignationis, cati & muribus permingendas, araneis item, & museis, ac omnibus sordibus pulverulentis conspurcandas exponunt; nihil minus curantes, utrum Sole, vel umbra, udo vel sicco aëre afficiantur, undenativæ qualitatis magnam mutationem, ne dicam, corruptionem patiuntur: Has porro in

faccos, vel scatulas rimarum plenas, per quas aër humidior subeat, recondunt, aut fasciculorum forma, in conclavi aliquo, situ & fæto repleto, suspendunt; unde effectum exoptato & Medici, & ægroti defraudantur.

Quandoquidem igitur, ad exsiccandi commoditatem hanc, Solis efficacia aut aëris puritas, septentrionalibus hisce plagis non ubique sufficiens; nihil commodius erit quam in hypocausto calido, in quo circum circa, 6. circiter pedes, distantia sustentacula, parietibus affixa, quibus tabulata innitantur, per medium, aut linTEAMINE crudo, aut viminibus, cribri forma intertextis sint, ac super iis, eodem caloris gradu, singulis decem horis, herbas vertendo exsiccare. Quo modo rite exsiccata, ut etiam intra digitos conteri possint, in ampullis vitreis aut urceolis transylvanicis, mundis, & siccis, corio, & subere probe obturatis, reponuntur. Hac industria Rosas incarnatas, & rubras, quæ facile alioquin primam faciem mutant, per plures menses, odore, & colore integerrimas; flores item Malvæ, colore cum violis certantes conservavi. Ita nimirum omnes herbæ, cortices, radices, ex his crassiores in taleolas coniectæ, viribus diu valentes, & ab aëre qui illi maxime infestus, situm, ac fere putredinem adfert, immunes redduntur. Observandum quin etiam, quando cunque farragines herbarum, exhalationibus stussa nimis repleatur, iis per apertum ostium, aut fenestram patentem exitum deberi, nec calorem vehementiorem convenire, quo simplicia, præsertim pinguiora proprio humore quasi effervescentia, nativæ qualitate, & tinctura spoliantur; nec sine damno remittuntur.

mitti, siquidem vapor, ex illius remissione, condensatus, denuo herbis incumbens, & aliena qualitate eas imbuens harum colorem corrumpit. Si cui herbarum siccatarum copia nullo usui sit, aut is hypocausto tali careat, ergastulum aliquod ex ligno constructum, suppositis in fornace carbonibus sulphureo fœtore liberatis, ad hunc usum accommodato dare poterit.

CAP. II.

Quid herbarum viribus exsiccatio detrahat, vel addat.

Quandoquidem per hanc, simplicia cuncta siccius, & calidius cum adstrictione quadam, temperamentum sortiantur; dubium an non sic quoque propriarum virium jacturam patiantur: Quod hac ratione tollitur: Nempe hæc persistentibus partibus essentialibus integris, quas in prima elementorum mixtione, ex naturæ decreto, ut in primo capite, primæ sectionis docui, consecuta sunt, nullam facultatum labefactionem pati posse; has vero omnes in rite exsiccatis, nec ætate, aut proprii humoris putredine confectis periisse, nullis argumentis quisquam probare potest; id enim humidum, quod exsiccando consumptum est, substantiale, & proprium non fuit sed superfluum, & excrementitium, utpote alimenti ex terra hausti, residuum quid, plenum adhuc flatulenta cruditate: prius vero, & nativum, cum cæteris substantiis elementaribus genuinis, & illæsis, in exsiccatis, superesse ipsius Vulcani operatione convincimus; ac consequenter

eorundem vires incorruptas coexistere. Quemadmodum enim frumentum moderate siccatum, facultatem nutriendi nihilo secius servat, ita virtutes, calidorum, siccorum, maxime odoriferorum simplicium, superflua, qua obtundebantur, humiditate, tanquam compedibus liberatæ, conspicuæ magis, & evidentiores fiunt, paucis quibusdam, iisque non magni momenti exceptis, ob vim laxantem, actualem humiditatem, & refrigerandi virtutem experitis. Cæterum, quamvis simplicia sicca fere ad compositiones requirantur, recentibus tamen in Essentiarum confectioe potior locus, & pretium existit.

CAP. III.

Quid in extractione Essentiarum, ex calfacientibus, tenuis, & odoræ substantiæ vegetabilibus observandum.

Simplicia odorifera, ut plurimum calida, & penetrantia, partibus aëriis, spirituosis, & sulphureis referta sunt; quæ à terrestri concreione, actione ignis per evaporationem facile sepatantur: adeo ut in horum extractione, decoctione, infusione, quin subtilioris, & spirituosæ partis quidpiam, in auras evolet, ac si harmonia partium substantialium immuteretur, difficulter impediri possit, cujus dissolutioni sicca, quam viridia, magis obnoxia sunt. Quandoquidem in illis partes spirituosæ, & crassitie humoris liberæ magis attenuatæ, & penetrantiores existant, sequitur eas, actione ignis accedente, celeriter moveri, & volatili-

tilitate sua auras petere, quam in viridibus, quæ humido cuidam crasso, adhuc immersæ & alligatæ hærent; ut spiritus vini in musto, antequam fermentationis beneficio, à crasso vinculo solutus, naturæ propriæ reddatur, vix manifestus est.

Nec tamen idcirco volo Essentias ex diæstis simplicibus, maxime siccatis, rejiciendas, aut potius talia in substantia tota exhibendas esse, quam vis enim ea in præparacione, aliquid de substantia spirituosa amittant, tanta tamen iisdem superest, ut ad nobiles operationes edendas, satis efficaces adhuc existant, ut quotidiana testatur experientia. Suadeo tamen, ubi recentes in promptu sint, ex iis potius quam exsiccatis, Essentias parare, & quæ aromatica non nisi sicca, ad manus nostras veniunt, ea summo studio tractare, quo tenuis, & oleosa pars, iplis Essentiis conjuncta maneat, eæque viribus vegetiores persistant.

Nota: In comparatione Essentiarum eas in nobiliore qualitate quam quantitate obtinendi studio duci magis convenit; ideoque rebus, menstruum minima, quæ sufficere possit copia, nec iterato affundi, ne vires simplicium, in majorem, quam par est liquoris molem, quæ etiam longius, ad evaporandum in igne, temporis spatium requirat, nimis diffundantur. Diuturniore enim, super igne, evaporatione, notabilem virium jacturam faciunt, quandoque etiam fit ut largiore menstruo, ejusque repetita affusione, partes inidoneæ, terrestres, insipidæ tandem eliciantur, quæ extracto commixtæ deterius id reddunt.

Observandum quoque, longa, aliquibus Chymicis usitata, digestionem, Essentia-

rum virtutes imbecilliores reddi, quod pluribus, tractatu de oleis destillatis demonstrabo.

Ultimò præstat, infusum in plures conchas distribuere, quo citius exhalatione ad consistentiam perveniat, quod alias unitum, majus tempus, cum extracti detrimento postulat.

CAP. IV.

De Essentia oculorum Absynthii.

Absynthii herbæ nulli ignotæ Essentia hoc modo absolvitur. & oculorum Absynthii siccorum, mox in flores flavescentes erumpentium, & minutim incisurum ℞℥ quæ post affusionem aquæ Absynthii ℞iij. in diplomate 12. horis digeratur. Infusum, expressum, colatum, & in aliquot conchas divisum, super vapore aquæ calentis, ad olei spissitudinem, ac tandem in unam concham iterum conjunctum ad pilularum consistentiam coaguletur, ex ℞℥. oculorum, ℥i℥. Essentiæ obtinetur. Restat quidem in remanentiis amariora qualitas Absynthii, quæ illas copiosas viribus proditas esse arguit: Ego vero prima, utpote nobiliore extractione, contentus, illam cui placet relinquo. Est etiam Essentia formæ liquidæ, spiritu vini extracta, ad vinum Absynthii ex tempore parandum in usu; quam si quis solidiorem, spiritus vini abstractione redde tentabit, prodibit is amarissimus, potissimas in se Absynthii virtutes continens, relicta massa invalida, secus ac fieri solet, aquæ affusione, quæ iterum vapore Balnei, vix sensibilis amari-

maritudinis particeps separatur, mediante qua omnia simplicia, resinosa substantiæ expertia, extrahuntur.

Cæterum odorata calida, ut & Majorana, Melissa, Basilicum, Thymus, Rosmarinum, Salvia, Dictamnus Creticus, Origanum Creticum, Mentha moschatina, Schænanthum, Scordium, Folium Indicum, & similia, in Essentiam, eundem ad modum, elaboranda sunt, etsi consistentiam, neque æqualem, neque tam solidam, ut Absynthium consequi possunt.

Easdem quas Absynthium vires, hujus Essentia continet; præcipue in pilulis, emplastris, unguentis, roborando stomacho dicatis; contra pestem, & lumbricos plurimum valet: Quoad cætera viribus cum Aloe, propemodum convenit; in purganda bile, & pituita abstergenda, somno alliciendo quoque expediens, quamvis calida, & sicca, contra antiquorum erroneam opinionem, qui hujus potentiæ medicamenta sine discrimine frigida esse docuerunt.

CAP. V.

De Essentia Rosarum rubrarum.

Essentia hæc à Chymicis vulgo tinctura Rosarum vocatur, sed propria consto sententia, & hujusmodi extracta, cujuscunque coloris sint, Essentias voco, nam si in his coloris ratio habenda esset, omnes Essentiæ tincturæ nomine venirent, cum plerumque aut saturatam rubedinem, aut prassinum, fuscum ex viridi flavescentem, nigricantem, aut quemvis alium colorem repræsentent. Quidam ad hanc extractio-

nem aqua spiritui vitrioli acuta utuntur, ita eam melius perfici credentes, quod nullius est momenti; siquidem hac color tantummodo exaltatur, extractione nihilo meliore sequente, quod experiri facilis labor, communi se infuso, vel decocto rosarum rubrarum, aliquot guttulæ spiritus vitrioli, sulphuris, salis nitri, instillatæ similem colorem conciliabunt; quomodo ipsa conserva carmesino colore tingitur: Quod nec mulierculis ignotum est, floribus enim caryophyllorum, & rosarum arefactis, similibus salinis spiritibus colorem revocant, quin etiam charta cærulea & flores hujus coloris, eum horum aspersione, cum rubro permutare solent; nec etiam de Gallarum Essentia est, nigredo illa, quæ vitrioli additione, in ejus extractione, per aquam simplicem instituta exoritur, quales accidentales rerum mutationes admixtione aliorum, in chymicis operibus, non infrequentes occurrunt, ut in tractatu meo de septem Planetis terrestribus planum faciam, Quem tamen errorem, quo læpissime turpiter labuntur, rudiores Spagyri sibi remonstrari ægre ferunt. Posito vero, non concessio; horum spirituum additione extractionem promoveri, restat tamen dubium, utrum hi spiritus, qui inseparabiliter cum Essentiis cohærent, earundem naturæ convenient; sic nec Essentia Rosarum aut quævis aliæ vitriolata simplex nominari potest. Interest enim, has in simplicissima sua, quantum quidem per artem licet, substantia obtinere; cui vero alterius intentionis ergo, spiritum vitrioli jungere visum est, sub ipsum exhibendi tempus, commodius id facere licet. Ejus autem parandæ modus mihi usitatus talis est:

est: Rosarum rubrarum, resectis unguibus, seu parte flavescente, minutum concitatum ℥ij. affundatur aqua Rosarum, aut hujus defectu aqua fontana destillata, & in Balneo Mariæ, 6. horis macerata exprimantur, quibus resectis, in hoc ipso liquore expresso, recentes bis vel ter denuo infundantur; colatum porro albumine ovorum clarificatum coagulatur. Hæc Essentia colore rubens, omnibus affectibus, ad quos ipsæ rosæ conveniunt, peridonea est. Sic ex Salvia, Rosmarini, Cheiri, Jasmini, & Caryophyllorum floribus Essentiæ extrahuntur. Dosis à ℥j. ad ℥j. cum vehiculo congruo.

CAP. VI.

De Essentia Croci.

CRocus, ubique gentium, ad rem cibariam adhiberi solitus, nihilominus in classe nobilium simplicium, quæ vitali robori addere possunt, numeratur, adeo, ut haud immerito, aurum vegetabile vocetur. Essentia ejus extrahitur aqua Rosarum, aut Naphthæ, & nemuccagine, quæ infusioni tali commixta manet, eam temporis progressu rancidam reddat, ovi albumine clarificatur, & ad mellis consistentiam inspissatur. Hanc pellucida rubedine, blandientem, Essentiæ cum spiritu vini paratæ, præferendam judico: quæ intus, & extus adhibita, ipsius integri croci vice fungitur, & à gr. j. ad vj. in congruis liquoribus propinatur.

☉(o)☉

CAP. VII.

De Extractione Essentiæ, ex Caryophyllis, ac aliis aromatis.

QUamvis Essentiæ aromatum, quam reliquorum simplicium ratios sint, quod in pulverem comminuta, & in compositis, & per se adhibita satis efficacia sint; ordinis tamen ratio has præterire non permittit. Caryophyllorum ℥ij. affusis aquæ destillatæ ℥xij. & spiritus vini ℥iij. Balnei Mariæ colore, in cucurbita probe conclusæ, 24. horis macerantur: Infusum porro colatum expressum per residentiam depuratur, ac liquor ad tertias Balnei Mariæ abstrahitur, qui ad aliorum Caryophyllorum extractionem, ut alia quædam, siquidem sapor efficaciam superesse arguit, asservatur, & id quod restat, in concha ad consistentiam redigitur. Sic ex Cinamomo, Galanga, Zingibere, Pipere longo, & rotundo, Cardamomo, Calamo odorato, Granis Paradisi, Spica indica, Zedoaria, & cæteris aromatis extractiones institui possunt. Causa, cur spiritus vini aquæ jungatur, hæc est, quod præter bonam partem Essentiæ in aqua solubilis, alia resinosa supersit, quæ non nisi spiritu vini (cujus quantitas pro copia ejuscemodi substantiæ augeti, vel minui debet) commode educi potest. Ad mortellos, tabulata, pillularum massas, minore quam pulveres quantitate apposite adhibentur, nec non in epithemata, ungenta, balsama, emplastra, quæ contra cordis, stomachi & uteri imbecillitatem externe imponuntur, utiliter recipiuntur.

CAP.

CAP. VIII.

De Essentia corticis Citri.

FLavedo corticis Citri pulverifata, affusa aqua fontana 24. horas Balneo Mariæ bulliente maceratur, infusum colatum, & albumine ovi clarificatum inspissatur more solito, quemadmodum è corticibus Limonum, & Aurantiarum, extractiones fieri solent. Dosis à ℥ss. ad ℥j.

CAP. IX.

De Essentia radice Angelice.

Dorata est hæc radix, substantia aromatica, & resinosa, quapropter ejus Essentia ad normam paulo ante Capite seprimo traditam paranda; aliarum similis qualitatis, ac fere veneno repugnantium radicum modo; ut sunt, radix Imperatoriæ, Valerianæ, Carlinæ, Petasitidis, Aristolochiæ, Gentianæ; quarum Essentiæ haud difficili opera extrahuntur.

CAP. X.

De Essentia resinosa ligni Aloes.

Nobile hoc lignum, inter cordialia primatum obrinet, & dolendum ejus non nisi parva segmenta, ad nos deferri. Reperiuntur imperiti Pharmacopolæ, qui speciem quandam ligni ponderosi, & nigricantis, in longa & lævia frusta dissecti, sine aromatico odore & sapore, ingrato fumo, mox igne in cinerem fatiscens, pro vero Xyloaloe (posthabitis parvis, de genuino segmentis, quæ Essentiæ parandæ admodum conveniunt:) pharmacis mis-

cunt; quod Materialistis sic vocatis quidem in lucrum; Pharmacopœis autem in dedecus, ægrisque in damnum redundat. Essentiæ parandæ processus talis est: Pulveris ligni Aloes optimi (NB. dum in pulverem conteritur, aqua rosarum, ne dissipetur, subinde aspergitur) colore scilicet ex atro fusci, sapore amari, ponderosi, in igne pinguedinem picis instar exsudantis, & difficulter in cinerem convertibilis, odoremque gratum, & aromaticum exspirantis, ℥j. in cucurbita satis magna, & alembico cœcomunita, Spiritus Vini optime rectificati ℥vj. affunduntur, ac moderato calore, sine ebullitione, ne vitrum in frustra dissiliat, aliquoties interim agitandum, per dies 3. macerentur, liquor refrigeratus alia cucurbita exceptus, rejectis fecibus, & addita aquæ rosarum ℥j. per Balneum Mariæ, igne lentissimo destillatur, donec spiritus phlogistici omnes exiverint, qui ad usum corroborantem, vel aliorum extractionem servari possunt: Restibili vero in concha vitrea reposito, cum reliquo cucurbitæ adhærescente, spatula lignea abacto resina ad fundum separatur, quæ aqua Rosarum, ut odore Spiritus Vini liberetur, aliquoties elota, lenissimo igne, ad debitam consistentiam cogitur, ex qua trochisci formari possint, in vase firmo optime clauso servandi. Pulvis ligni ab extractione relictus, etiam carbonibus impositus, vi odorifera exutus deprehenditur, quantulaunque vero superest, Spiritu vini abstracto, facile extrahitur. Simili modo Essentiæ resinosa ex ligno cupressi, & santalo albo extrahuntur.

Hæc resinosa Essentia colore Ambræ nigræ, vel Ladano similis est, sapore amari

ufculo, grato tamen, cum adstrictione quadam, cujus granum unicum, carbonibus injectum, suavem, & subacidum odorem spargit, quo cerebrum, & spiritus vitales mire recreantur, delicatis personis, qui fumum aliarum rerum averfantur, aptissima; nec non ad pastillos ex Ambra, & Moscho pro Magnatum suffumigiis, maxime conveniens, interne sumpta, cerebrum, cor, ventriculum, & uterū coroborat, sensus omnes, & fluxione labefactatos articulos restaurat; contagio pestilenti resistit; ac hæc omnia majori efficacia, quam ipsum lignum præstat, quam Medici in publicum civium commodum in magnis urbibus tale pretium ferre valentibus, merito parandam officinis injungere deberent: hæc etiam, ad compositiones illas trochiscos scilicet de Gallia moschata, & confectionem Alkermes ipsoligno multo aptior existit. Dosis ejus ʒ. 6. usque ad ʒ. 9. grana, in pollinem redacta, cum vehiculo appropriato exhibenda, vel ex drachma hujus cum ʒij. sacchari in aqua Melissæ soluta, cum 6. vel 7. guttis olei ejusdem plantæ morsuli conficiuntur. Omnes virtutes ejus, & usum describere, prolixior, quam convenit, labor futurus esset. Quo circa Medico gnaro, & erudito, hæc sufficere arbitror.

CAP. XI.

Succincta instructio, quomodo vires, in Essentiis rerum aromaticarum, augere, & conservare conveniat.

Quoquo studio Essentiæ, ex simplicibus, quæ subtili & volatili oleo abundant, præparentur, fieri nequit, quin partium subtiliorum jactura aliqua fiat, hanc re-

farcienti modus hic mihi præ cæteris placet. & Essentia quævis, v.g. ex corticibus citri, cinamomo, caryophyllis, Roremario, Majorana, Sassafras ad supra præscriptum modum parata; cui duodecima pars sacchari candi pulverisati, cum aliquot guttis olei ex eodem simplici destillati permixta, saccharum aliquantum humescat, additur, Aliorum vero, resinoforum simplicium, quæ destillatione nullum oleum fundunt, hæc correctione non indigent. Omnes vero vitris curiosè conclusæ frigido conclavi asservandæ sunt; calor enim spirituosas illarum partes evocando vires nativas plurimum extenuat.

ESSENTIARVM VEGETABILIVM
Anatomes,

SECTIO IV.

De modo Essentias extrahendi ex mediocriter purgantibus simplicibus.

Purgantia vulgo in tres classes dispescuntur, quarum prima est benigniorum, ut Cassia, Manna, Rosa, Viola, Pruna. Secunda, medicrium, qualia Aloe, Rhabarbarum, Sena, &c. Tertia vehementiorum, ut sunt Scammonium, Colocynthis, Elleborus, ac similia. Prima hujus loci non sunt: Duo sequentia autem huc pertinent, de quibus ordine tractare, nunc propositum est.

CAP. I.

De Essentia Aloes, seu Balsamo Aloetico.

Aloe est cujusdam plantæ, seu Semperviivi marini, in Asia, Arabia, & Indoræ regio-

regione, luxuriantis, succus expressus: Nunc etiam passim in Europa, industria sagacium Botanicorum colitur. Succus hic condensatus, Essentia rationem obtinet, quandoquidem totius simplicis, præcipuas balsamicas partes includit; quo Medici ante aliquot centenos annos usi, & in hodiernum usque diem, moderni, cum fructu utuntur. Cæterum hic purus existens, nulla alia præparatione indiget: Ob fraudem vero, & mangoniam à Turcis, Mauritanis, & Judæis, qui ejusmodi succos præparant, & distrahunt, committi solitam, hæc depuratio necessaria censetur.

Tres vulgo species Aloes cognita sunt: Prima & omnium præstantissima, navali commercio vigente, ex Insula Soccotora, unde nomen trahit, ad nos in Europam deferitur, sicca, & friabilis est, adeo lucida, ut ejus particula solaribus radiis opposita, hyacinthum orientalem, & in pulverem contrita ipsum rhabarbarum representet. Ab hac secunda hepatis modo coacta, & colore æmula, nec non insigni amarore prædita, hepatica dicta, pura est, & satis laudabilis. Postrema nigricans, & ponderosa, sordibus referta, veterinariis usurecepta, & inde caballina vocata, ad medicamentorum compositiones, quod forsasse fraudulentum aliqui Seplasiarii, lucri gratia faciunt, minime admittenda.

Complures Medici, hanc Soccotrinae coloris gratiam, adulteratione inductam existimant. Secus sentio, acistic locorum copiosius nascentis, depurationi, & commodæ exsiccationi, quam aliqui ex Europa ibidem commerciorum causa versantes,

addiscere potuerunt, potius acceptam refero: Adde, quod tanto temporis decursu, ejus effectus hæctenus à tot Medicis, ac Pharmacopolis, toties comperti, hanc Aloe hepatica, præstare clare demonstrat.

Ejus adulteratio, quæ ab exsecrandis nebulonibus per gummi Arabicum committitur, s. notis manifesta fit: primo dilutiore colore; 2. defectu amaritudinis solita; 3. molliore consistentia nec adeo friabili; 4. prona solutione in loco humido; 5. viscositate in aqua solutæ Aloes, instar glutinis, digito adhaerentis, notabili. Deprehenditur quoque aliquando, pro auctione ponderis, lapis inferiori nodo vesicæ aut sacculi coriacei inclusus: Qui dolus eo quo ipsa substantia corumpitur, tolerabilior est. Frustra autem, si pura est, ejus extractioni labor impenditur. Ad ejus qualitatem porro siccam, calidam, & amarum corrigendam, sequens modus singularis est: ꝥ. uni Aloes in pulverem redactæ, infusi violarum ad præscriptum Essentia violarum in secunda sectione parati, ꝥ. iij. affunduntur, iisque Aloe lenissimo igne solvitur panno percolanda, ut à lapillis, frustis coriaceis, & aliis sordibus repurgata, calore Balnei Vaporis, quem manus contactus facile ferat, ad consistentiam tandem evaporet: quæ Aloe violata, magno apud Medicos in pretio habetur. Extractio autem hoc modo fit:

Aloe Soccotrina, affusa s. q. aquæ rosarum albarum, Balneo Mariæ calido, sine ebullitione, per integrum diem macerando, & sæpius agitando solvitur; die subsequenti, loco modice calente, ut feces

ces ad fundum secedant, reponitur: Hic liquor clarus decantatus, leni igne coagulatur: Ita Aloës balsamus confectus est, qui per se, & aliarum pilularum massa mixtus, utiliter exhibetur. Hujus, ut & Aloës violatæ dosis, à ℥j. ad ℥ss. pro ratione subjecti, & accidentium, pulvere glycyrrhizæ conspersæ, aut ℥j. siropi violarum mixtæ offertur. Cum Aloë primo ad bilis, secundario ad crassi, & tenacis phlegmatis educationem, à medicinæ consultis, nec non ad correctionem frigidæ intemperiei, ventriculi, & reliquarum partium, tanquam præcipuum præservativum specificum, ægritudinum, à frigida humorum colluvie ortarum, uno consensu celebretur. Iisdem intentionibus, Aloen violatam, ac ejus balsamum absolvendis, magis convenire ratio suadet.

Nota tamen, etiam hoc modo hæc Aloetica aliquantum correctæ, calidiore tamen, & sicca temperie præditis, maxime ventriculo, pulmone, hepate, splene, utero, simili affectione, sine materia labefactis, ac instante hæmorrhagiæ cujuslibet periculo, cum accurata præmeditatione, & non nisi caute administranda esse.

CAP. II.

De Essentia Rhabarbari.

Nobilium ex cholagogis medicamentorum Rhabarbarum primum est, bili, & pituitæ purgandæ dicatum, idque efficaciore, magisque securo, quam ipsummet Aloë, modo; potissimum ex ventriculo ac locis circumferentibus: Pueris, & prægnantibus tutum medicamentum, à non-

nullis anima hepatis dicta, quod bilis de- tractione, & mediante virtute adstrictoria, id roborando, dupliciter juvet: Ad profluvium ventris etiam in Principio, ad materiam peccantem, sine majori affluxus commotione exturbandam, nulli secundum: ad febres diuturnas, ex materia mixta, iterum, morbum virgineum, pravam viscerum constitutionem, & non tantum renes, eorumque ductus, à mucilagine liberandos, sed etiam primam materiam Tartari, quæ chylo commixta restagnat, è prima Regione, subducendam, nunquam satis laudatum est: Idcirco & calculo affectis, sæpe, ac parva quantitate sumptum, præservativi loco est. Verbo dicam, ad omnes affectus innoxentius pharmacum, in rerum natura, non occurrit; si febres ardentes & fervorem hepatis absque materia excipias, cujus calorem aliquantum augere & intendere solet. Quocirca in simili casu minor dosis, cum liquoribus, plurimum refrigerare, & humectare aptis exhibetur. Modum, hanc Essentiam educendi, quem quidem ut potiorem æstimo, talis est: Rhabarbari optimi, eligi autem debet, quod in albo, rubicundis filamentis intertextum est, sine carie, nodosum, & siccum, crocincturam continens, quale ex Persia advehitur, quod enim ex Moscovia, cortice crasso, lignoso, colore obscuro, ponderosum, humidum, & corrumpi proclive, deterioris notæ est.

Prioris ergo ℥iij. affundantur in cucurbita vitrea, ℔ij. aquæ cichorei ferventis; postquam refrixerint tela cannabina fortiori, prius Aqua cichorei madefacta, omnia ad siccitatem exprimantur.

Ex

Expressum albumine ovorum in Balneo Mariæ clarificatum, & in plures conchas divisum, ne alioquin diuturniore exhalatione, (quod in præparatione subtilium essentialium, perpetuo observandum,) vires perdat, leni igne inspissetur, dosis ejus à ℥j ad ℥j quæ conservæ rosarum rubrarum, violarum, Borriginis, vel Syrupis, decoctis, infusis, aquis destillatis mixta, aut in morcellos recepta sumitur; vel etiam polline Rhabarbari, in pilularum massam redacta, cum aliquot guttis olei Nucis moschatæ, pro correctione, & pulvere glycyrrhizæ conspersa asservatur. Hoc modo potissimum, singulis septimanis aliquoties, paulo ante prandium, in 5. pilulas divisa, nephriticorum usui accommodatur. In genere vero, prolixa ægritudine implicatis, qui Rhabarbari saporem, in potionibus averfantur, superbibendo liquorem aliquem humectantem, & refrigerantem admodum convenit. Huic acuendæ I. vel 2. grana scammonii depurati, aut essentialiæ Turpethi, quandoque adduntur.

CAP. III.

De Essentia foliorum Senæ.

Senæ in ordine Melanogogorum celebris est; non solum atiam, sed etiam flavam bilem cum pituita, & tartarea mucagine, ex pectore, stomacho, liene, hepate, mesenterio, & cavitate lumborum exhaurire apta est, nec non morbos, à similibus humorum infarctu, obstructione & putredine, luem gallicam, alphas, serpiginem, impetiginem, continuato usu languinem, & ipsum corporis

habitum mundificando, profligare potius est; sensus alacriores reddit, juventutem prorogat; omnibus corporis constitutionibus ratione & methodo adhibita conveniens. Unico hoc culpata, quod ejus sumptione, quibusdam tormina oborientur; id quod aliqui per accidens fieri, & non ipsi Senæ, sed resistentiæ tenacioris phlegmatis, & ferè vitrei, aut commotione acrioris humoris, per intestina devoluti, attributum volunt. At vero similis, à flatulenta, & mucilaginosâ Senæ vel infusâ, vel coctâ, parte validius expressa illa contingere. Certum enim est, eam zingibere, vel semine anisi, aut fœniculi correctam; deposita hac malitia, aut nullâ, aut leves admodum hujus generis dolores excitare, quod nihil ad rem faceret, si illi ad acrimoniam humorum sequerentur. Quin ante alterationem illorum, potius damnum auferent; etenim extra controversiam est, acrium humorum transitu intestina corrodî, imo ut in dysenteria fit, planè excoriari, unde dolorum immanitas ingruit. Ut ut sereshabet, etsi vulgare, hoc tamen pretiosum catharticum, proprius valor tutatur singulis uncis Senæ Alexandrinæ, ℥viij aquæ fontanæ extrahendis sufficiunt. Sunt ex Chymicis qui magnam quid se præstare autumant, superfundendo foliis Senæ aquam Tartaro calcinato aut eo per deliquium soluto acuatam; advertentus hujus opera, colore aureo aquam subito tingi; ignari, eum potius ab externa tinctura quam ipsius rei essentia proficisci, quod tamen etiam ipsis tinctoribus lanæ sericæ minime ignotum, qui colores, additione Tartari aut salis Alkali, momento immutare

D

tare

tare solent : At posito, rem ut opinantur se habere, quodnam operæ pretium, cum etiam simplici aqua fervente vis purgandi, exiguo temporis intervallo, facile extrahatur, sine mixtione calidæ, siccæ, & acris ex Tartaro calcinato qualitatis, quæ aliquos maxime, qui internas erosiones patiuntur, amplius oblædere possit. Omnibus affectibus ad quos ipsa Sena valet, accommodatur. Dosis fere ℥j plus minus : Magno verò emolumento, sequenti forma exhibetur, ℞. hujus essentiæ ℥j. aquæ Cichorei, Syrupi violarum, (vel hujus loco Mannæ Calabrinæ,) ana ℥jss. acidi Tartari ℥j super igne soluta, solerter misceantur, & cum mixtura de corticibus Citri, non nihil condiantur; quæ potio à jejuno, tempore matutino 4. horas ante prandium sumenda est, in defectu hujus essentiæ in decocto ℥ij vel ℥iij foliorum Senæ una & altera ebullitione intercedente, parato non tantum supra dicto sed etiam diverso respectu, aut partium affectarum, aut humorû peccantium, aliquot simplicium appropriatorû essentiæ, una dissolvi possunt. Acidum Tartari vero, præterquam quod Senæ optimum correctivû sit, vim etiam purgantem, sine noxa adaugendi humores terrestres, glutinosos attenuandi, & incidendi, meatus aperiendi, sitim sedandi, fervorem bilis obtundendi & stomachum roborandi intentione, commodius quam ullum aliud simplex admiscetur.

☉ (o) ☉

CAP. IV.

De Essentia Agarici.

Inter mitiora phlegmagoga agaricus locum tenet, ex pectore, pulmone, stomacho, epate, splene, mesaræo, intestinis & ex ipso, (licet id aliqui negent,) capite, primo pituitam, secundariò bilem utramque in morbis longis, & diuturnis, qui per epicrasin curari postulant, probè educit, uno hoc vitio notatus est, quod ob ingratum saporem ut volunt aliqui, addo ob levitatem, nauseam ciere solet; quod vitium zingibere, caryophyllis, spica celtica corrigere student, & cum ob mucilaginosam substantiam, internas cavitates tardissimè permeet, operationem ejus additione ammoniacæ, (ad quod etiam acidum Tartari valet,) expeditiorem reddunt. Essentia hæc ob partes amaras, & quodammodò resinosas, quas aqua sola evincere nequit, ex agarico trochiscato cum Spiritu Vini extrahitur. Dosis ejus à ℥j. ad ℥ij. cum Manna, & acido Tartari, ut in capite de Sena habes, & tantillo aquæ Cinamomi aromatizata fit potio, aut cum essentia Aloës pilularum forma fingitur. Si quis illum ob nauleam quam adfert, sumere vereatur, tertia pars dosis infuso Senæ, aut ejus essentiæ juncta, contra febres quotidianas, & tertianas nothas, nec non quartanam inveteratam, commodissimè propinatur.

☉ (o) ☉

CAP. V.

De Radice Mechoaca.

Radix Mechoacannæ concisa, si saporrem, & odorem, aliasque qualitates excipias, cum Brioniæ taleolis forma admodum convenit, ex Mechoacan, Indiæ occidentalis Insula adfertur, cortice exteriori cinericeo, parte interiore candicante, (ni vetustate, aut aqua marina corrupta sit,) substantiæ farinaceæ, inodoræ; & quamvis à compluribus insipida habeatur, manifestò tamen ejus quodammodo abstergens acrimonia, qualis ferè Scammoni, impari licet gradu, inter masticandum deprehenditur. Cæterum in potionibus, sumptu facilis & innocua est, qua causa, ab aliquibus Rhabarbarum album vocatur, & quamvis plerosque ferè humores educat, tamen præ cæteris, mediocris facultatis, cathartici in evacuatione seri citrini, & acris, prærogativam tenet & hydragogis adnumeratur, etiam in substantia subtilissime pulverifera, tutæ, & modestæ operationis medicamentum sit, puerulis, pectoris, & ventriculi cavitatem pituita oppressam habentibus, ferè ℞j. offertur; contra defluxiones à capite in articulos, chiragram, gonagram, podagram, ischiasin, luem veneream, cum brodio gallinæ, aut febre absente, cum vino portrecta, magno in usu est,

Essentia hujus, eundem ad modum, quo agarici extractum paratur, personis consistentis ætatis, minori dosi, quam ℞j. vix exhibenda. Cum pulveris certior operatio, ac major efficacia, mihi probe cognita sit, nihil singulare, in ea deprehendere potui, nisi quod ob facilem solutionem

ad potiones commodior sit, præsertim ut voto satisfaciatur acido Tattari aut diagridio acuata, quam mixturam quidam pro simpliciori essentia obtrudunt. Tantum de mechoaca, ordinis ratione postulante,

ESSENTIARVM VEGETABILIVM Anatomes

SECTIO V.

De Catharticoꝝ vehementium essentiis.

CAP. I.

De præparatione essentiæ gummosæ ex Euphorbio.

Euphorbium quodammodo succus concretus est, vel potius peculiaris gummi species, ex planta ferulacea, in Lybia nascente ad nos delata, ut Proro, Galenus, & Fernelius asserunt, omnia gummata, vi caustica & malignitate quadam superans, adeo ut hominem, interiora ejus inflammando, divellendo & corrodendo, in lipothymiam conjiciat, Hujus rei exemplum habui Hagæ Comitum, in quodam Anglo Musico, qui hemiplegia sinistri lateris, & linguæ correptus, cum etiam doctorum Medicorum consilio maturè restitui nequiret, Emphyrici cujusdam fidei se commisit, qui extractum Euphorbii, nescio quæ miracula pollicitus, ægrotò sumendum persuasit, eique unius horæ spatio suprascripta symptomata, unaque vitæ periculum accessit, quibus temerarius Agyrta confusus, fuga sibi consuluit, ad quem tandem vocatus cum Collega meo, in cordis inflammatione, dolore, angustia, fauciumque ac

intestinarum corrosiva exulceratione, per epithemata, gargarismata, & clysmata mitiganda diu, multumque desudavimus, perseverante nihilominus priore affectu, donec integri ferè anni decursu, convenientibus medijs, eo usque restitutus, ambulare, ac obscurè loqui cœperit. Utrum vero Empyricus ille, in dosi, vel præparatione aberraverit, mihi non constat. Cæterum huic gummi facultatem, phlegma, & aquas ex ipsis articulis magna violentia trahendi, Medicorum consensus tribuit: In specie in paralyti, lethargia, epilepsia, cephalæa, & gravedine capitis, ex lue gallica contracta, febre quartana, & aliarum etiam febrium horrore prævalido in pilulas formatum, celeberrimum medicamentum existit, & præter cæteros Josephus Quercetanus in sua Pharmacopœa Dogmaticorum restituta propria inventione præparatum, contra diversas ægritudines, mirificè commendat. Ego quidem nec unice vice istoc usus sum, nec unquam utar, (salvo aliorum iudicio) quamdiu, medicamentorum benigniorum copia, eorumque effectus, seu celer, seu tardus mihi faver. Tota præparatio in eo consistit, ut adurens, acris, & volatilis qualitas corrigatur, nec non, si quæ superest, permixtione lenientium infringatur. Complures ex Chymicis, menstruum ad similius, scil. Euphorbii, Tithymali, colocynthidis, &c. extractionis, spiritu Vitrioli vel Sulphuris acuatum, non tantum fortius reddi, sed etiam ipsorum malignam, & acrem qualitatem, hoc modo, auferri posse existimant; quod nec ratione, nec experientia hæcenus assequi potui: Posito (quod o-

mnes fateri coguntur) extra controversiam, spiritus vitriolatos, seu quosvis alios liquores acidos, decoctis, vel infusis, pingui, & resinosa substantia refertis, eoque, ut acefeant instillatos, ea non modò turbare, sed etiam parvo momento, dictam substantiam separare, & ad fundum præcipitare: At præcipuavis purgandi, in hac resinosa parte, comprehenditur. Qui ergo poterit tale menstruum, ei maxime aduersum, ipsam elicere, cum extractio similis, per simile, in hoc negotio, necessario expedienda. Præterea in confesso est, magnam horum simplicium partem, ob siccam, calidam, & acrem qua pollent, qualitatè, potius lenientium, & humectantium, quam horum spirituum mineralium, magis exsiccare potentium, additione indigere, cum nec acrimoniam minuat, nec facultati purgandi adiciat, quod lenioribus acidum Tartari, celerioris solutionis igitur, junctum præstat, nec operationem catharticam spiritus Vitrioli, vel Sulphuris, ejusdem uterque facultatis adstringentis, & exsiccantis, in laxato partium tono, à causa humida, ac profluviis inde ortis sæpius probatæ, ullo modo adjuvare potest. Restat ergò hocce, ad talium purgantium extractionem, cujus rei ipsemet periculum feci, nullius esse momenti: Sub ipsum tamen exhibendi tempus, ad extractam cathartorum violentiam arcendam, aliquot guttas admitto.

CAP. II.

De Essentia radice Esula.

Herba hæc vulgò nota, & passim luxurians, in plures species divisa, quarto

quarto gradu calida, & sicca, cujus succus inflammando, & corrodendo partibus corporis affricatus, eas in vesicas attollit, ad rethnas lixarum, & mendicantium, qui membra hæc exulcerata, ad stipem liberius cogendam, prætereuntium oculis exponunt, aptissimus, ac ipsa ulcera, feriis finitis, cerussa, aut quolibet refrigerante & siccante linimento, iterum emendare solent: Quorum curam melius Proceres Veneti administrant mittendo similes impostores ad remigia.

Norunt & mulierculæ, hujus usu maculas artificiosè extergere. Hujus succus, & lac, atque hoc quidem violentissimè, bilem, & aquas exturbant. Laudatur nihilominus ab aliquot Medicis, imprimis à D. D. Martino Rulando, in cujus Observationibus, hujus mentio fit, & sequenti modo paratur. Vere primo, pululantis herbaræ radices colliguntur, harumque cortices, in quibus vis potior consistit, separati s. q. vini Rhenani, aut cujusvis alterius generosi, in curcubita, destillationis modo, percoquantur, donec decoctum, vim horum penitus imbibierit, quod expressum, colatum, absque ulteriore clarificatione inspissatur; ejusque denovo, aqua plantaginis dissoluti, 4. dierum, Balnei Mariæ digestionem, purum ab impuro separatur, albumine ovi clarificatur & in consistentiam cogitur. Nec absurda hæc est, licet aliis alia in usu, malignas Estulæ qualitates corrigendi ratio; quamvis etiam sic paratam, tertia saltem vice, in praxi præscripserim, nec ubi leniora, in teneris præsertim constitutionibus sufficiunt, hanc magnopere laudare possum. Hujus dosis, à gr. x. ad xx. Nota

hanc herbam tractantes, cautos esse debere, ne ejus vapore, aut contactu, manus, & facies inflammationem, & tumorem contrahant, quod cuidam famulo meo in Helyetia accidit.

CAP. III.

De Essentia Hellebori.

HUJUS duæ sunt species: Elleborus albus, & niger, hic ut tutior hoc loco tractandus venit, quamvis ejus dosis summa vehementis est operationis, à remotissimis partibus validè attrahentis, quod & rustici norunt, qui bubulis, aëris corruptione infectis, foramine in cute facto, ad humorum putredinem, & malignitatem evocandam infigunt: Cujus vim, & efficaciam in aliquot gravibus, præsertim matricis, ex mensium retentione affectibus, sum expertus: Quo casu, fœminis cujusvis ætatis, temperamenti, & conditionis ꝑ Ellebori nigri, nodulo serico exceptum, per vices renovatum, locis muliebribus applicatum, quod necessitas postulavit gestare præcepi, à cujus usu mutatio, & quædam quasi contractio, per totum corpus oborta, eatenus duravit, donec menses, pederentim permanere cæperint; quod admirationem non careret. Si hujus externa applicatio tantum potest, quantum ejus (quem quidem Medici, plena dosi, raro admittunt, & ad Hippocratis sancita, de ejus laude obstupescunt,) internus usus præstare possit, considerandum. Sunt qui opinantur Hippocratem alia specie Ellebori usum, aut tutiorem ex corrigentibus, illi seculo usitatum modum tenuisse, aut istum

propter caliditatem, & terræ Græcæ clementiam, absque malignitate, multo benigniorem crevisse. Apoplexiæ, epilepsiæ, arthritidi, lepræ, cancro, furori præsertim, ex atra bile, & mania curandæ dicatus est; unde illud Elleboro indigere, de insanis, in proverbium abiit. Diversa apud diversos, hujus extractio traditur; mihi autem hæc familiaris est. Ellebori nigerrimi extus, & intus albi, radicibus recentioribus contusis, & curcubitæ inclusis, aquæ fontanæ ℥ iij & spiritus vini ℥ iij affunduntur, ab his, in Balneo Mariæ, temperata digestionem per xxx. horas continuata infusum separatur, quod sale ex residuo concremato, addito denuo per diem in B. digestum, & quoad fieri potest clarificatum, ad pilularum consistentiam redigitur. Dosis à gr. xv. ad xx.

In ejus exhibitione corrigentia haud omittenda sunt, hæc quandoque quavis dosi sumpta, haud quaquam operantur; Rarissimè ea utor, nec nisi, cum infusione Senæ, acido Tartari, aut massa aliqua pilularum; ac potius eam per vias repetendo, quam majorem dosim exhibendo.

Perfeci hanc, aliquot ante annos, Castellis, ex selectissimo Elleboro, quæ ad gr. vj. vel viij. pilularum forma, cum jusculo gallinæ sumpta, sine ulla molestia operabatur; ipsamque aliquoties ex illo tempore sed quoad hos effectus, minimè parem, elaboravi: cujus rei causam iis, apud quos hujus usus frequentior est, discutiendam relinquo.

☉) 0 (☉

CAP. IV.

De Essentia Colocynthidos.

Poma Colocynthidos siccata, excorticata, ex Ægypto, & Alexandria advecta, ad præcipuas, utpote, quæ bilem, phlegma, & serum, promptè subducere queant purgantes compositiones, requiruntur. Quamvis nimia penetrandi, venas aperiendi, & intestinorum fibras corrodendi vi, ut etiam agresti amaritæ, interdum oblædere possint; ejus tamen essentia ritè præparata, tutius quam præcedentis, in usum venit. Hæc duplicem substantiam, unam aqua solubilem, resinofam alteram, & utramque purgandi vi præditam, continent; quamvis harum cuilibet separatim extraherelicet, quæ conjunctæ tamen præstant. Essentia hoc modo comparatur.

Carni seu pulpæ Colocynthidos albissimæ & rejectis seminibus minutim incisæ, nec non aqua Plantaginis irrigatæ, duæ portio, & in l. q. aquæ dictæ, partes & una spiritus vini in curcubita vitrea affunduntur, inque Balneo Mariæ macerantur. Ultimò infusum, seu per residentiam, seu colaturam clarificatum inspissatur: Hæc essentia, satis purgando efficax, & in omnibus affectibus, ad quos Colocynthis celebratur, multo utilius exhibetur, potissimum pustulis, & scabie maligna ex lue venerea pullulantibus. Dosis à 4. 6. ad 10. grana, adjunctis corrigentibus, & vehiculis, cum debita observantia, minori dosi cæterisq; mitioribus mixta potius convenit.

CAP. V.

De Essentia Turpethi.

Radix hæc tenuis, oblonga, extus cinerei, intus excavata albi coloris, ex plagis orientalibus delata, optima est, quæ subpinguis, gravis, gummosis in radicem penetrantibus fibris, & non in fraudem adglutinati solitis, referta est, ac propterea Turpethum resinofum vocatur, quamvis etiam satis laudabiles radices Turpethi, sine tali resina reperiantur. Potior purgandi vis, in parte resinosa contenta, spiritu vini elicitur.

A crasso, & tenaci phlegmate, non solum interiora, pectus, stomachum, caput, renes, sed etiam ipsum corporis habitum, & juncturas emungit, unde Arthriticorum incommoda mitiore, quam ipsius Colocynthidos essentia, modo, cum ratione tamen adhibita, sublevare apta nata est. Dosis eadem quæ Colocynthidos.

CAP. VI.

De Purificatione essentia Scammonii.

Scammonium, succus cujusdam radicis peregrinæ, Scammonæ dictæ, vi purgandi validus, & ferè in cathartico- rum pilulis, trochiscis, pulveribus, electuariis, quorum exempla passim in dispensatoriis occurrunt, & basis loco ponitur, essentia etiam rationem obtinet, phlegma, bilem, & aquas, magnoperè quidem ducit, sed ob acrem, igneam, & quodammodo malignam qualitatem, quæ non solum stomachum, & hepar, sed ipsum cor, ac reliqua viscera tentat, cautè admini-

strandus est. Cujus igitur tot præparaciones & inventiones à veteribus inventæ sunt. Quidam Chymici hunc in succo Citri, Cidoniorum, vel rosarum, aut etiam spiritu vini solutum, & fordibus purgatum, eoque modo malitia deniptra, mitiorem redditum, denuò condensant, quem sic præparatum, extractum Scammonii vocant. Processus quo uti soleo talis est.

Scammonii crasse pulverisati unciis duabus, in vitro spiritus vini ℥xij affunduntur, & Balneo Mariæ donec omnia dissoluta sint, aliquoties interim agitando, 2. vel 3. horas foveantur, hinc per subtiliorem pannum lineum colatus liquor, affusus ℥vj aquæ Rosarum turbari, ac lactis ferè colorem, induere incipit, à quo demum, per cucurbitam destillando abstractus spiritus vini, ad alium usum servatur; residui vero in concha vitrea excepti pars Resinæ similis in fundo con- crescit, supernatante aqua rosarum cum igneo lactescente Scammonii succo. Hæc resinosa substantia, sæpius aqua rosarum lavatur, & B. vapore leni exsiccat, ut digitis instar Therebinthinæ coctæ conteri possit. Post hæc morrario, & pistillo æneo, oleo amygdalarum dulcium inunctis, levi contritione in pulverem album, mali odoris ac saporis acrioris expertem redigitur. Extractum hoc modo præparatum, in vitro obturato asservatur. Scammonium sincerum, vix ultra tertiam ponderis partem quæ ex sæcibus constat, amittit. Hæc Resina Scammonii in vicem Diagridii tutius substituitur. Dosis depurati Scammonii à vjad viij nec non xij & quandoq; pro robustissimis xiiij gr. quæ

quæ in gelatina, conserva Rosarum &c. cum una, & altera gutta olei Cinamoni, vel Caryophyllorum correctionis causa, ac massis pilularum commixta, cum acido Tartari blandè operantur. NB. Scammonium quantumvis correctum, calidæ, acris, & siccantis qualitatis particeps manet, idcirco lenientibus, humectantibus & refrigerantibus junctum, sicca intemperie præditos minus offendit, & faciliorem præstat operationem.

CAP. VII.

De Purificatione Gummi Guttae.

Gummi Guttae, resinosa quædam substantia; sicca, dura instar Aloës, colore aureo, odore & sapore satis tolerabili, certa tamen quædam acrimonia, Scammonii resinam imitatur. Hoc Gummi, primò ante triginta annos, ex Indiarum regionibus ad nos deferri cepit; de quo etiamnum, dubiæ Medicorum sententiæ extant, quorum aliqui resinam, vel cuiusdam plantæ arboris, alii factitium quid, & denique quidam, terram antimonialem esse statuunt, quod tamen nec solutio, sapor, aut operatio probat: utcunque in hoc se res habeat, de virtute, & nota bonitatis quam de origine ejus accuratius cognoscenda, major hæcenus cura fuit. Exempli loco Ambram griseam pono, de cuius ortu nihil certum adhuc constat, attamen apud omnes Medicos in pretio est, ob compertam, in roborando capite, & corde virtutem; ita hocce gummi, quamvis de ejus profapia dubii sumus, ei nihilominus, inter hydragoga locum, quæ

parva dosi, serosorum ichorum evacuatio-
ni dicata sunt, nobilem concedimus. Uno
hoc vitio notatur, quod vehementer nau-
seam creet, absque calore tamen inflam-
mante, aut intestina corrodeute, hac tamè
præparatione malitiam amittit, ut sine
vomitus excitatione, per inferiora blandè
operetur. Rasuræ ligni santalini rubri ꝑ
ad extractionem tincturæ, in leni calore
ꝑ spiritus vini infunduntur, percolato
spiritui vino tincto, in cucurbita Gutta
gummi pulverisati, & per 3. horas in Bal-
neo Mariæ dissolvendi ꝑ addantur, quo
intervallo, materia quadam subfusca, in-
star Colophonii in fundo subsidet: Quo
facto liquore, à residua tenaci materia, qua
nullo spiritu vini dissolubilis est separato,
& cucurbita excepto ꝑ vel viij aquæ Ro-
sarum affunduntur, quoad in turbidum,
flavescentem, & succo Chelidonii majoris
similem colorem mutetur, & tandem spi-
ritus vini, ut capite de Scammonio docui,
abstrahitur, reliqua vero materia, in con-
cha vitrea, miti calore inspissatur, quæ in-
star luti, Sole arefacti, in rimas de hincere
solita, tandem pulverisata, ad usum serva-
tur. Hæc resina hocce modo præparata,
nobili cathartici vicem subit, ad aquas hy-
dropicorum ducendas, summo operè expe-
tita, Dosis ejus à 4. usque ad 8. & 12. gr.
cum acido Tartari mixta & gutta una vel
altera olei Anisi, in vino, vel jure carnis et-
hibenda.

CAP. VII.

De Essentia Cucumeris Asinini.

Non est, quod hic de Elaterio, singu-
lare quiddam proferā, sed ad Phar-
maceu-

maceutica dispensatoria hujus præparationem indagantem remitto. Cæterum, vehemens, igneum, & acerrimum, ac quodammodo venenatum, (ut ex fructus gravi, & narcotico odore patet,) medicamentum est; quo nunquam usus sum, ac suo cuique pretio concessio, cautè usurpandum judico.

CAP. IX.

De Essentia Gratiolæ.

GRatiola, multis in locis trivialis, amaritudine, & sapore vementi Centaurium minus ferè æquat, rarus equidem ejus usus, cum magis secunda in promptu sint, nullum tamen simplex phlegma, aquas, & bilem, quamcunque in corporis partem effusam, pari, ac perfecto modo educit, quod non ex historia seu scripta, seu ore tenus facta commemoro, sed propria experientia in ictero flavo, febribus biliosis mihi notum profero. Quamvis non inficias eam, Thomam Bovium, Patricium, & Medicum Veronensem, Encomio in hanc herbam publicato, annexis plurimum affectuum curationibus, quas mediante hoc simplici complevit, eam experiendi causam mihi dedisse. Foliorum ejus ℥j. per noctem vino maceratorum colatura, mane tantillo aquæ Cinamomi aromatizata exhibita, biliofam colluviem, & cujusvis generis vermes, ex stomacho & intestinis, quæ terrificæ sæpè accidentia procreant, sine ullo periculo, & molestia, (nisi quod aliquando, congerietali in ipso stomacho exsuperante, vomitus tolerabilis tamen orietur,) mirifice exturbare solet. Materiam vero in jecore, liene, me-

laræo, & pancreate restagnantem per secessum expellere solet: Iis modo, quibus à vomitu, aut fluxu sanguinis, & hæmorrhoidum periculum impendit, ob acrem & amarum qualitatem, parcius & accurata circumspèctione offeratur. Hujus dosis varia est, pro varietate subjecti, illam summæ. Ejus succus cum Saccharo in Syrupum, aut consistentiam congruam quæ à ℥j. ad ℥℥. porrigitur redigi potest.

Hujus defectus, aliquot locis, transplantatione refarciri, ac foliorum, bis in anno, Majo nimirum & Septembri amputatione, vigore radicum, per totam hyemem consistente coli solet.

CAP. V.

De separatione Acinorum Ebuli purgantium.

EBulus, ex genere fruticum, species quædam Sambuci, amans locorum viniferorum, satis ipsis rusticis, qui sapam inde, contra febres, & alvi fluxus, ac dysenteriam conficere solent, nota est. Ejus cortices in Officinis prostant, ad hydropem laudati, quos talem solos, in aquæ sufficienti evacuatione, nunquam quid præstitisse, observavi. Facultates seminis Ebuli probè perspectas habeo, cujus tum colligendi, tum adhibendi modus, cum à Botanicis hæctenus præteritus sit, hoc loco eum tradere, visum fuit. Expresso baccarum Ebuli succo, & in vulgo notum usum excocto, tota massa, ab expressione relicta, in cadum s. q. aquæ fontanæ affusa mittitur, semina ab involucris, quantum possibile est, manibus separantur: Aqua cum tunicis, & leviore

E

semi-

seminum parte aufertur, toties affusionem, & depletionem repetendo, donec semina oblonga, & ponderosa, nec non ab inutili parte, liberata, & modeste exsiccanda remanserint, horum virtutes purgandi arthritidem, & aquam intercutem allevans, abundè cognita est. Hujus ℥j. vel ℥i℥. aut etiam robustioribus ℥ij. crassiusculè pulverisati, (nam pinguedinis ratione, aliter fieri nequit:) ꝑ. horis ante cibum, summo manè, in jusculeo carnis, cum aliqua parte aquæ Cinamomi offertur, aut ex hujus aucta dosi, cum brødio carnis, aut aquis stillatitidis, quæ saccharo, & aqua Cinamomi condita tepida exhibetur.

Vel hunc in modum: ℞. Seminis Ebuli probè contriti ℥iij. Acidi Tartari super Porphyrite lævigati ℥j. conservæ rosarum recentis, & succulentæ ℥xij. miscantur sine igne, & infusis aliquot guttis olei Cinamomi, ad gratum saporem, fiat Electuarium. Hujus dosi robustioribus, plus vel minus, pro re nata ℥j. per se, vel in liquore soluta, portionis forma sumenda. Hujus medicamenti vis, & efficacia, nisi singulis annis renovetur, temporis progressu exsolvitur, atque oleaginea, & rancida fit: cujus usus, cum ratione susceptus satis turus, & operatio sufficiens est, excepto, quod aliquibus, nauseam, & vomitum creet; potissimum, ventriculo vitiosis humoribus scatente.

Sunt quidem præter commemorata, alia adhuc quædam simplicia purgantia, ut Mezereon, Chamælea, Lathyris, Cataputia, Sedum, ac plura hujusmodi; quorum quandoquidem extrahendi modus, in superscriptis continetur; his tanquam minus usitatis, superfedere lubet.

CAP. XI.

*Repetitio summaria, earum animadversionum, quæ tam in præparatio-
ne, quam conservatione essentia-
rum, & vegetabilibus servari debent.*

Primo, licet supra gradus caloris, quo essentia ad consistentiam cogenda sint, sæpius inculcatus sit; ordinis tamen gratia ipsum repeto, calorem Balnei Vaporis intensiorem non convenire, quam manus sine alteratione perferri possit, præcipuè sub finem, ne Empyreuma contrahant, vapor enim aquæ calentis inclusus, æque ac alius vegetabilium essentias corrumpere potest. Quare non minore cura regimen ejusdem, æque ac caloris, ex ipsa aqua, cinere, vel arena tenendum est.

Secundo, Essentia ad crassitiem per-tingentibus, tunica instar epidermidis facta auferatur, ut restibilis humiditas tanto melius evaporare possit, & spatula lignea massa convertatur simulque parietibus conchæ adhærescens, antequam exsiccentur, absterfione congrua, reliquo commisceatur.

Tertiò cum hæc essentia, justam consistentiam adeptæ sunt, à calore remota, donec penitus refrigerent, lignea spatula continuè agitata, in vasa vitrea, lato orificio, qualia sunt in usum conservarum facta, sicca, & munda, recondantur, ut in capite de essentia, florum Borriginis ostensum.

Quartò essentia hæc, quoad fieri licet, loco sicco servandæ sunt; humidior enim temporis decursu, nisi vasis probè

conclusis, & obturatis, situm contrahunt, neque in admodum calidis v. gr. hypocaustis durant; à frigore licet intenso nullum dampnum patiuntur.

Quintò, casu quo hæc essentia alias debito modo preparata, & asservata, spuma cooperiantur, ipsa aut reliquæ massæ misceatur, aut quod consultum magis est, ita immota relinquatur. Quandoquidem prima ablata, nihilominus altera subsequitur, quæ minimè excrementosa, sed utilis & volatilis Tartari pars, fermentatione separata, superficièi adhærens, paulò post essentias splendiores reddit.

Sextò, Essentia Violarum, Borriginis, Buglossæ, Persicorum, Rosarum incarnatarum, Endiviæ, Mercurialis, Plantaginis, Cichorei, Polypodii, utpotè refrigerandi, humectandi, & laxandi facultate pollentes, cum progressu temporis proprias qualitates cum acrioribus mutant, singulis annis renovandæ sunt.

Septimò, Essentiæ natura calidæ, siccæ, & terrestres, vi aromatica, salina, & tartarea præditæ, quousque sapore, & odore incorrupto constant, minimè rejiciendæ sunt. Exoletæ vero concremandæ sunt, eorumque sal alios in usus servandus.

Quapropter, Medicus hisce utens, eas aut propria industria elaborare conatur, aut industrio Pharmacopæo parandas injungat, & ne quis error committatur sedulo advertat. Sicubi locorum, defectu præxis, tot essentias habere non consultum, nec ut aliquando, ac male fit, longæ ætate marcidæ, pro recentibus dispensentur; præstat ex viridibus, per hyemem

vero exsiccatis, decocta, & infusa parare. Atquæ hæc sunt, quæ in extractione, & conservatione simplicium observanda esse existimo.

ESSENTIARVM VEGETABILIVM ANATOMES

SECTIO VI.

De succorum, exoticorum, condensatorum, ac præcipuorum Gummatum depuratione.

CAP. I.

De modo, succum Glycyrrhizæ purificandi.

QUa incuria, essentiæ, seu succi condensati, ex peregrinis simplicibus conficiantur, & quibus sordibus scateant, capite secundo, Sectionis primæ mentio facta, sequentia vero exempla clarius id demonstrabunt.

Primo loco, succus Glycyrrhizæ venit, ut apud Materialistas, sic vocatos, sigillo munitus prostat, cujus major pars & melioris æstimationis, ex Insula Creta, seu Candia, ad nos pervenit, usu frequens in repharmaceutica, qui in Theriacam Andromachi, Diapenidium Nicolai, Diatragacanthum calidum, Looch de pino, Looch depulmone vulpis, Pilulas bechicas, Trochiscos de Lacca, & Alkekengi vulgò recipitur.

Quantam vero impuritatem, etiamnum ejusmodi succus concretus contineat, sequens processus demonstrat.

Horum Orbiculorum in tenues la-

minas conciforum ꝑj. in aqua calenti dif-
foluta, & albumine ovorum agitata, ad
ignem ebulliat, & per feraceum, levi ex-
preffione facta, percoletur, remanente li-
mofa, & abominabili in colo fubftantia,
ipfam Glycyrrhizam, quoad pondus, fu-
perante, porcis, quam miferis ægrotis ap-
tiore; cujus vero generis materia admixta
fit, an fabarum, piforum, aut hordei farina,
quæ condensationis, ponderis, & facilio-
ris fignationis ergò mifceatur, mihi non-
dum compertum eft.

Ipfe liquor clarificatus, arte Chy-
micis folita, ad pilularem confiftentiam
redigitur, & vafe vitreato Siburgico eo-
que firmo excipitur, qui etfi empyreuma,
non planè, hoc modo exuat, longè tamen
gratior & efficacior fit, pro cujus procef-
fus communicatione tum Medici tum
Pharmacopœi aliqui, grati erga me extire-
runt. Hic infufi, violarum & fucci tuffi-
laginis, æqualibus partibus mixtus, asperi-
tates, & noxas pectoris, ex defluxione a-
criore, blandè tollit: Cui tamen effentia,
ex ligno recenti, fectione fecunda tradita
præferenda eft.

CAP. II.

De modo purgandi Opium.

QUAMquam naturam, proprietatem,
præparationem, correctionem O-
pii, cum variis de eo Medicorum fen-
tentiis, & tum aliorum, tum mei Laudani
Opiati, adjuncto ufu, & confectione,
ante complures annos, in Tractatu quo-
dam meo Opiologia dicto, proluxè de-
feripferim; ordinis tamen, & aliquot

Alexipharmacorum, utpote Theriacæ,
Mithridatii & Auræ Alexandrinæ, ad
quæ Opium recipitur, eoq; opiata dicun-
tur, ratione comotus, de Opii qualitate,
& effentia extractione, agere constitui.
Opium nihil aliud eft, quam lacteus, &
acris ille fuccus, ex papaveris albi, & nigri
capitibus, expreffus, & in piffatus: isque
apud Turcas latiffimis Natoliæ, & alia-
rum provinciarum campis, ftudio excul-
tus, frequenti in ufu, Maslach dictus, ad
nos defertur.

Modum colligendi Opium, ut Bel-
lonius, & alii, qui talia experiundi cau-
fa, in Turcarum Regione peregrinati funt,
talem tradunt; In capitibus Papaveris,
maturitatem adeptis, adhuc tamen viri-
dibus, absque dubio, ordinata ferie,
(relictò per medium fpatio,) confitis,
ne colligentium pedibus atterantur, aut
succus vestibis abftergatur; huic labori
deftinati, fublongas, ferro acuto, inter
exteriorem corticem, & interiorem, qui
femina involvit panniculum cæfuras fa-
ciunt, ita ne fuccus hicce lacteus, intra
vergere, fed potius foras emanare poffit,
qui profluens cochlearibus excipitur, ac
fponfe fua concrefcit; quem æque in no-
ftris ac Turcarum partibus, qui Opio
Turcico, fapore, odore, & viribus ne hi-
lum quidem cedit, ni labor invisus effet,
colligere licet: Cujus fatis magnam quan-
titarum, ipfe met ad proprium ufu, cum
delectatione quadam collegi. Opii pro-
bati, fequuntur figna: Primum eft, ut in
placentis rotundis, aut oblongis pollicis
crassitie 6. vel 7. unciarum, folio Papaveris
involutum fit. Secundum, ut pondere
prævaleat. Tertium, ut odore infesto
instar

instar nostri Papaveris succi, nares validè feriat. Quartum, ut in frustra divisum, colorem brunneum, vel ex flavo fuscum, quemadmodum Aloes succorrina exhibeat. Quintum, ut non friabilis, sed picis in modum lenta, manu fota, citò mollescat. Sextum, ut saporis acrimonia, quæ linguam, Tithymali more, ferè corrodat, potius quam amaritudine excedat. Septimum, ut ad candelæ contactum facilè flammam concipiat, utpote oleosa substantia præditum. Octavum, ut in pulverem redactum, luteo colore Aloen imitetur.

De qualitate Opii Medici haud conveniunt, complures enim, ob gravem narcoticum somnum, & stuporem membrorum, in quem præcipuè crudam ejus, magna quantitate substantiam fumentes cum oppressione caloris naturalis conjicit, siccam primo, & frigidam quarto gradu, esse finxerunt. Alii verò quorum sententiæ ipsius accedo, amare, acrimonia, & diversis rationibus, ac exemplis inducti, ut in Opiologia mea videre est, contrariam tenent: Nimirum Opium calidum esse, ejusque vim somniferam, neque frigori, neque calori, sed occultæ & à tota substantia qualitati profectæ, adscribunt, nec ulla firmatio adferri potest, cur soporifera, quorum multa vehementer calida sunt, necessario refrigerantem qualitatem conjunctam habeat. Depuratio ejus ut succi Glycyrrhizæ solvendo, clarificando, & coagulando perficitur, & quidem à Chymicis diversi, pro diverso scopo liquores usurpantur. Ad febres vero ardentis, ac malignas, & vehementi humorum ebullitione infestantes, acido succo Granatorum, Li-

monum, Citri, aut ipso aceto solutum, ab impuritate liberatur.

Facilis ut & utilissimus modus hic est: Opii in lamellas concisi, lb. unæ in patina ferea parva & munda ℥ij. vel iij. acetirofaci asperguntur, super moderato igne agitando, donec acetum, cum Opii odore consummetur & refrigeratum, digitis conteri possit: Cautione hac, ne adustione vires perdat, lentè exsicceetur; quo modo prava, & narcotica qualitas, ex parte corrigitur: Denique in pulverem contrito in Balneo Mariæ aut arena calenti, per aliquot horas, ut solvatur posito acetii ℥vj. affunduntur, ac per pannum ad totius liquoris expressionem percolato, eique, utut turbidus sit sine clarificatione inspissato, aquæ ex floribus sambuci fermentatis fragrantissimæ, q. s. ad dissolutionem additur, albumine ovorum porro clarificatum, & per pannum colatum rubicundi, & pellucidi coloris, in pilularum consistentiam redigitur.

Hæc Opii essentia ipso crudo longè tutior est: Data voluntate secundum præscriptum processum, acida, & tartarea acetii pars, in hac essentia, relinquitur, eo quod, non tantum narcoticam qualitatem, mitiorem, sed etiam contra humorum putredinem, ac malignitatem, additione aliorum convenientium efficaciorrem reddat. Sæpius enim à me observatum est, hujus usu, præter doloris, sanguinis æstuantis, ac febrilis caloris sedationem, sudorè facilem, quo materia peccans, partim expulsa, roburque virium revocatum fuerit, abortum esse. Observata enim methodo, causæ morbificæ & temperamenti cognitione, correctione &

additione convenientium, iusta dosi, & temporis opportunitate adhibita, majorem, quam Pharmacorum Myrias, utilitatem, ac vice versa, posthabitis illis ejus usus, ut sæpè ab Empyricis, potissimum Judæis, balnearioribus, aliisque veræ artis, & scienciæ medicæ inexpertis, fieri solet, lethalem noxam adferre potest: Unde factum, ut à quibusdam, qui inter usum, & abusum distinguere nesciunt, non solum infamis habita, sed etiam contra rationem, experientiam, ac autoritatem, doctissimorum virorum, tanquam præsentissimum venenum, & ex republica medica exterminandum, proclamata fuerit.

CAP. III.

De modo purgandi Acaciam peregrinam, ejusque defectu aliam substituendi.

Acacix fructus, lupinis non absimilis, cujusdam fruticis spinosi ad arboris magnitudinem accedentis, & in Ægypto nascentis, soboles est, cujus succus expressus, & coagulatus, in Theriacam, ac cætera famosa medicamenta recipitur: Istoc autem modo à facibus repurgatur, aqua florum Acaciarum solutus, & albumine ovorum clarificatus, iterum condensatur; ut Lycium, & cæteri succi resinæ expertes ac in aquis solubiles. Cum vero Acacia genuina ad manus nostras raro deveniat, adeo, ut semel tantum germanis notis signata mihi oblata fuerit, cumque in pluribus aliis simplicibus, æquipollentem vim reperire sit, ratio postulat, in vicem Acacix ex Ægypto delatæ,

aliud compositum, hoc modo præparatum, substituere.

R. Balaustiorum, vel corticum granatorum, crassiusculè contritorum, ℥ij, quæ aqua fontana maceratæ in aheno stanno obducto, aut vase vitreato, donec decoctum virtutis adstrictoriæ particeps fiat, percoquantur: Hujus decocti expressi & percolati mensuris tribus adhuc fermentibus, prunorum sylvestrium cum nucleis contusorum, ℥x. per duos dies macerentur, quod denuo percolatum, & albumine ovorum clarificatum, ad consistentiam evaporare permittatur. Hæc essentia frigida, & siccantis qualitatis, repellit, adstringit, & incrassat, quare ventriculo tono relaxato, vomitionibus, sanguinis rejectioni, dysenterix, hæmorrhoidum, uteri, ac omnium fluxuum abundantia, planè appropriata existit. Dosis ejus per se, vel convenienti vehiculo mixta à gr. x. ad ℥j. Ex hac gargarismus paratur soluta, qui columellam laxatam, & mollitiem gingivarum corrigit, dolores dentium, ab acrium humorum influxu sedat, contra luxationes & fracturas ossium, ac sinoviam, influxum humorum coercendo, partes roborando, ut & sanguinis eruptionem, enteroceleum, procidentiam ani, & uteri, magno usui est.

CAP. IV.

De Ammoniacy, & aliorum ferulaceorum gummatum purificatione.

Gummi Ammonicum, assa fœtida, Galbanum, sagapenum, quod ex lignosa, & altiore frutice, ferulæ non absimili nascitur.

nascantur ferulae dicuntur; duplicem substantiam complectuntur, unam resinofam, ponderosam, in aqua subsidentem, alteram mucaginis, aut gummi ceratorum solutæ instar, aquæ miscibilem. Etsi aliqua, in horum qualitatibus, quoad gradus differentia occurrat, virtute tamen calfaciendi, molliendi, penetrandi, discutendi, intra corpus sumpta, tenacem pituitam, ex pectore, & pulmonibus vocandi, fere conveniunt. Usui sunt contra tussim, orthopnæam, ex frigidi humoris decubitu ortum spasmus, apoplexiam, epilepsiam, suffocationem uteri, suppressiones mensium, obstructions, dolores laterum, duritiem splenis, morsus serpentum. Cujus igitur in emplastra usualia, antidota, & confectiones opiatas, massas pilulares à præcipuis Medicis Dogmaticis, ob plures rationes expetuntur. Purgatio horum, quæ in partium lignosarum, arenularum, lapillorum, aliarumque inutilium rerum separatione consistit, sequenti modo perficitur: Gummi in conveniente & ad scopum pertinente liquore, dissolvitur; cujus tota gummosa substantia per pannum, relictis facibus expressa iterum inspissatur. Cum vino malvatico, aut alio quopiam generoso, ad Theriacam, Mithridaticam, ac similes confectiones, aceto vero solutæ ad emplastra magis conveniunt, quod Pharmacopæis ac chirurgis peritis optimè notum est; & in detergendi intentione admodum quadrat; cum vero leviori operatione opus, in ulceribus præsertim, quæ Tartari ex aceto relictæ, acrimoniæ non sustinent; præstat in succis plantaginis, solani, florum sambuci, quibus caloris excessus moderator, vel in

decoctis vulnerariis, ex Tabaco, Sanicula, Alchymilla, Consolida Saracenicæ, ad varios scopos, prædicta gummata dissolvere. Intra corpus vero cum appropriatis offerantur v. g. ad capitis, & nervorum vitia, cum Betonicæ aut Primulæ veris; ad pectoribus & pulmonum mala, cum scabiosæ aut Tussilaginis succo; ad uterum cum Artemisæ aut pulegii, contra venenum cum scordii expressione, diluantur. Quæ potro inspissata, vasis vitreis optimè clausis, servantur.

CAP. V.

Quomodo ex quolibet horum gummatum, dua differentes substantiæ separandæ sint.

Supra mentio facta est, diversarum partium in his existentium, quod reapse nunc demonstrabo.

Gummi Ammoniæ, vel galbani minutim confracti, lbj. in cucurbita alembico cæco munita, aquæ fontanæ lbiv. affundantur, & moderato Balnei Mariæ calore, donec dissolvatur, teneatur, hoc peracto, per pannum lineum, superpartenam vitreatam extensum, adhibita sub finem expressione forti, percoletur, & si post primam colaturam, utilis substantiæ quidpiam, in panno restet, liquore colato, & iterato calfacto, dissolvi & exprimi solet materia tota, tam fluida, quam crassa conjuncta, in vitro lati orificii per dies 8. quiescat, donec pars ejus ponderosior, ad fundum secedat, liquor autem lacteus flavedine quadam mixtus, & supernatans, in aliud vas à residuo decantatus, & cum ovorum albumine clarificatus, per pannum filtra-

filtratur, ac mediante balneo roris, ad consistentiam fusi, & splendentis gummi reducitur. Hæc pars viscosa est sine Sulphuris participatione, in aqua solubilis exsiccata, haud difficulter in pulverem teritur, ignique admota, flammam minimè concipit, ac per omnia, ad modum gummi Ceraforum, Pomorum, aut Arabici se habet.

Altera supradicta in vitro pars reliqua, in concha vitrea, super vapore aquæ calentis, aut arena fervente, ea, quæ superest, paucâ quantitatis, aqua dissipata, in resina concrevit, quæ sequentibus notis distinguenda: Primo, pondere, & colore: Secundo, quod ignis contactu liquecat, altera vero tantum inarescat: Tertio, quod incendio pingue quid excludat: Quarto, consistentia resinosa. Quinto, quod saporis & odoris vi alteram præcellat.

De ambarum substantiarum, quoad virtutes, & operationes differentia.

Cum prima sapore, sine manifesto caloris, & acrimoniæ excessu, respectu totius gummi, longè mitior existat; nullus dubitandi locus superest, ejus temperamento, operationem conformem esse, & pari, ac gummi arabicum modo, sub lingua eliquatam, thoracis, & faucium, ac partium vicinarum, ab acti defluxione, morbis obortis, quam ipsum totum gummi, magis expedire. Postremam vero, utpote resinosa, majore calore, & acrimonia, innocua tamen ad durities lienis, à glutinosa, & tartarea concretionem, resolvendas, mensium itidem suppressionem, ab infarctu similia, frigidorum humorum, aliosque morbos, ad quos gummata ferulacea præstant, plus valere ratio dicat: Denique ad

emplastrorum confectionem, quibus scirrhus, & tumores emolliendi, ex profundis vulneribus superflua extrahendi, ulcera mundificandi, & sanandi major virtus inest, & ex hac olea destillata, majore, quam igitis gummatis, quantitate, sine nidore caustico facilius educuntur, quod peritus Artista ratione faciliè assequitur.

CAP. VI.

De solutione Bdellii, & Myrrha, nec non extractione resinose, & balsamica eorundem substantiæ.

Bdellium, & Myrrha, nobilia duo sunt gummata, ex certis in Arabia arboribus, ut Dioscorides memorat, promanantia, & à multis seculis, magno in pretio habita, ut etiam sacra Biblia, horum mentionem faciat. Dolendum vero, hæc genuinis signis & effectu secundum præfatum Authorem prædita, ad nos nunquam deferri: quare quidam inducti, ea, quæ nobis hoc nomine in usu sunt, aut adulterata, aut vilioris vel planè alterius speciei esse statuunt, quæ tamen quibusdam cum vera myrrha, & bdellio conveniunt. At vero, cum non solum hæc, sed multa alia medicamenta, Turcarum, Mauritanorum, Indorum, & Judæorum, nec non impiorum Christianorum, malitioso mangonio corrumpantur, in eo detegendo nos solertes esse convenit, ut quivis talem fraudem evitandam discere possit.

Horum gummatum, cujuscunque, ut dictum, probitatis sint, eorum quæ à modernis, in usum, traducuntur, præparatio talis est:

Gummi

Gummi Bdellii, vel Myrrhæ in cucurbita, s. q. succi herbarum, decocti, vel infusi simplicium, scopo convenientium, ad eminentiam duorum digitorum affunditur, & in Balneo Mariæ sufficienter eliquati, fit expressio, ejusque tandem leni calore inspissatio. Consultum vero est tum demum, quando usus postulat, hoc modo preparare, ne ante illum situ corrumpantur, aut plus æquo indurecant: sequenti modo balsamica horum substantia extrahitur: Bdellii vel Myrrhæ, crassiuscule contrita ℥j. Spiritu Vini ex vino malvatico vel hispanico destillati, & rectificati ℥iiij. affunduntur; materia omnis, in cucurbita alembico cæco munita, Balnei Mariæ moderato calore, subinde leniter agitando, tantisper continueatur, donec liquor probe tingatur: ab hoc porro, in aliam cucurbitam, quantum fieri potest limpidissimo transfuso, Spiritus Vini ad remanentiam octavæ partis abstrahitur: Residui in concham effusi, aquea pars, ut extractum therebinthinæ consistentiam, sapore, & odore gummi præcellentem acquirat, evaporare permittitur, quod vas vitreis exceptum, loco frigido servatur. Essentia hæc balsamicæ virtutis, utilis est, ad massas pilulares & antidota, veneno, aut humorum putrefactioni resistentia; & cum Laudano, morbo exigente, ad quem gummata ipsa laudantur, commodum miscetur. Dosis à 4. s. ad 18. gr. Feces quæ in extractione remanent nullius sunt qualitatis propemodum, à Medico prudenti tamen, ad externos affectus applicari possunt.

os) o) so

CAP. VII.

De Purgatione Gummi Ladani.

LAdanum gummi species quædam odorifera, collecta ex foliis arboris Ladi, ut Dioscorides refert; præterquam ad odora menta expetatur, pluribus aliis, à modo dicto Authore, virtutibus notata est, ac digerendi, calcificandi, emolliendi, pilos conservandi, cicatrices extergendi, dolores aurium leniendi, secundinas expellendi, uteri duritiem emolliendi, tussim sedandi, urinam ciendi, & quoscunque alvi fluxus moderandi efficacia poller.

Ladanum duplicis generis, apud Materialistas vocatos, reperire est: Unum in placentas rotundas convolutum: Alterum massæ cuidam crassiori; quod fere præstat, maxime, coloris ex viridi, obscuri, grati odoris substantiæ mollioris, & digitis facile cedentis. Quæcunque autem sit, vix unquam, sordibus, & arenulis caret, & levi opera purgari potest, scilicet aqua Rosarum solutum, eodem quo de Myrrha, & Bdellio, modo actum, per pannum densiorem colatum, iterumq; coagularum, & in orbiculos formatum, vel in massa quacunque, ad usum servatur.

CAP. VIII.

De purgatione Gummi Styracis Calamitæ.

HOc gummi acidodulci sapore, odore vero suavi, præditum est, unde usus ejus, ad perfumigia frequens. Dioscorides huic calcificandi, maturandi, & emolliendi virtutem adscribit, & contra tussim, catarhos, raucedinem, capitis gravitatem, angustiam

F

stiam

stiam pectoris, aphoniam de fluxione inductam, oppilationes & duritiem uteri, suppressionem mensium, obstructionem alvi summopere commendat: hoc vero, ut alia exotica, raro fraude & mangonio careret, ut etiam illud, quod à pluribus præstantissimum celebratur, (sed à Dioscoride fallaciam ridente explosum,) styrax vermicularis dicta, aliarum enim rerum admixtione, adulteratum, Sole fervidiore existente per setaceum agitur, ut talem formam acquirat.

Illud vero melioris, secundum præfatum Authorem, notæ, nondum, aut raro admodum, nobis obtinere licet. Quare optimum quodque, ad nos delatum, quod colore rubro, & substantia resinosa constat, usu medico, exigente, in modum ladani paulo ante dictum solutum ab impuritatibus liberatur. Cæterum probatur carbonibus injectum, odore Balsamo Peruviano simili fragrantissimum: Si vero nidoroso, & alieno nares feriat, aut aqua rosarum solutum, dulcedinem amittat aut pinguedinem fundat; pingui aliquo, aut melle, aut alia re adulteratum esse suspicio est.

CAP. IX.

De Styracis liquida clarificatione.

STyrax liquida, tenacis, & resinosa substantiæ, Therebinthiæ communi, & impuriorei similis, colore pellucido, & quandoque ex cinereo fusco resplendet, odoris penetrantis & quasi acidum quid referentis. Dioscorides libro. i. cap. 6. 7. duas species Myrrhæ recenset, unam Pedismon, alteram Gabiream vocatam, ex qua styracum liquidam exprimi docet, In cujus

sententiam Medici quidam cedunt, alii vero dissentiunt, & liquidam ex priori calamita certo modo extractam esse statuunt; quidquid autem sit, nec colore, nec odore aut sapore, cum gummi illo, quod pro Myrrha accipimus, affinitatem ullam habet, & in igne odorem styracis calamitæ diffundit & sequenti modo depurata, insignem liquorem balsamicum suppeditat. & Styracis liquidæ ℥ij, ex his, per cucurbitam, in arena, moderato igne, ne aduratur (qua opera simul aliquid pingue pellucidum vehementis odoris instar spiritus Therebinthine exstillat, quod per se vel unguentis mixtum, usui medico commodare potest) humiditas abstrahitur; residua vero pars styracis, adhuc calens, linteo excepta, in patinam terream vitreatam exprimitur, ut nihil nisi impurum recrementum reliquum sit. Quare iterum in cucurbita, alembico cæco instructa, Spiritus Vini rectificatissimi ℥iij affusus Balnei Mariæ calore ad manus tolerabili, agitando per vires materiam, integro die foveri decet. Ab hoc porro liquore refrigerato, & à fœcibus per colaturam purgato, Spiritus Vini calore Balnei Mariæ abstrahitur; post quem substantia, instar Balsami ab Indis ad nos delati, & Copal dicti, quædam fusca, & resinosa remanet; quæ præstantiorem hac præparatione odorem nacta, vitreo vase servanda est.

Balsamus styracis calefacit, emollit, attenuat, maturat, attrahit, qua de causa per se, vel unguentis, & emplastris mixtus, externorum affectuum, in quibus medicamenta ejusmodi facultatis requiruntur, usui convenit. Dolorem ex frigore natum, vi balsamica tollit, consolidationem vuln-

rum

rum promovet: intra corpus sumendum, nondum quipem obtuli, nullus tamen dubito, quin, quam Balsamus Peruvianus, aut liquidambar, quæ fere acrioris, & calidioris facultatis sunt, æque tuto administrari possit: Ad composita odorifera gratiora reddenda, ad trochiscos, & candelas fumales cinamomo præcipue mixtas, ipsa styrace Calamita præstantior est: Quæ in gratiam Studiosorum hujusce artis addere placuit.

CAP. X.

De Assæ dulcis repurgatione.

Assæ dulcis, gummi cujusdam elegans species, Ammoniaco fere similis, consistentiæ tamen aridæ, adeo ut nec manuum calore emolliri queat. Cæterum pergrati est odoris, & penetrantis qualitatis; quæ ex pulveris contritione, ad cerebrum delata, sternutatione largam pituitam excutit, ejusque fumus, copiosius admissus, non solum caput tentat, sed etiam pectus & pulmones, (non minus quam Sulphur minerale, cum quo etiam præcipuis siccandi, detergendi, extrahendi, & putredinem arcendi viribus convenit:) suffocationem quodammodo excitando infestat: Unde non modo, artem perfumandi sectantibus, ob singularem odoris præstantiam, sed etiam Medicis pulverisata aut sublimata, ad pectus crassorum humorum infarctu expediendum in linctus tabulata, & trochiscos recepta, non minus quam ipsum Sulphuris sublimatum frequenti in usu est. Ex quo aliqui pro illis, qui olida unguenta, & emplastra moleste ferunt, convenienti additione, emplastrum splenicum nobile componunt.

Ejus purificatio talis est: Gummi hujus

pulverisati ℥ij. affusis Spiritus Vini rectificati in cucurbita ℥ij. per horam in Balneo Mariæ aliquoties agitando, donec solutus liquor, colorem vernicis æmulum præferat: A quo refrigerato, decantato, per pannum, in vitrum, ad separationem sæcum percolato, Spiritus Vini per Balneum Mariæ abstrahitur, ad remanentiam materiæ rubicundæ, & splendentis, secundum doctrinam, supra de Myrrha traditam. Porro ad odoris ex Spiritu Vini contracti ablationem aliquoties aqua rosarum elota, lapideo vase obturato reconditur. Qui vero hunc sumptum ac laborem ferre recuset, methodum de Ladano præscriptam sequi poterit.

CAP. XI.

De purgatione sanguinis Draconis.

De origine hujus gummi, multa fabulosa extant; periti vero ex Neotericis Medici, hoc cujusdam arboris, qui cortice ablato, squamosam Draconis pellem refert, sobolem esse contendunt, & tum propter hanc, tum colorem instar sanguinis rubrum hoc nominis sortitum esse: Quem sensum inprimis Nicolaus Monardus, Historia sua, simplicium in occidentalibus Indiis nascentium tuetur. Alii vero hoc gummi, ex fructu quodam rotunda, cerasis conformi, in arbore quadam, qui Draco vocetur, progigni autumant. Quidquid id sit, certum est, ipsum nullius generis animalium sanguini, sed vegetabili cuidam substantiæ, originem suam acceptam referre. Raro autem hæctenus absque fraude purum nobis oblatum est: quo factum, ut quidam mixturam ex sanguine hirci, bolo armeno, prunis sylvestribus, aliisque adstringentibus succis & fructibus confectam,

etiam, & nomine sanguinis draconis notatam, in usum duxerint: Cui suum quoque pretium relinquo.

At nullo non tempore impostores dolium meditantur, qui compositum quoddam ex gummi Arabico, & tinctura ligni Brasilienfis, aut tecibus tincturæ granorum Chermes, coloris rubri in orbiculos redactum, pro genuino sanguine draconis, sæpe distrahunt, cuius usum cavendum esse adhortor. Genuinus colore rubro sub obscuro splendet, variis figuris, rotundis, vel oblongis, quemadmodum cætera gummata, ex arboribus stillantia, & in grana coagulata conspiciuntur, ut plurimum segmentis corticis vel ligni, ex quo profluit, intermixtis: Hic vehementer siccus; nullo manifesto odore, aut sapore præditus, & in pulverem contritus, colorem rubrum pingendis vitreis vasis instar vernicis aptum præbet, demum nec aqua, nec oleo, sed uno Spiritu Vini solubilis, quibus signis quoad externam etiam formam, aut colorem, factitius, aut magonifatus minime respondet, sed lentus est, tenax, cito humescens, attritu difficilis, pallorem contrahens & cum aqua, ut Tragacanthum, aut gummi Arabicum misceri ac uniri aptus. Vidi aliquoties, præsertim Hamburgi, apud admodum doctum, & in rebus Pharmaceuticis versatissimum Dn. Benedictum Giltel / amplissimi ibidem Senatus Pharmacopæum juratum, peculiarem speciem, in bacillos longos efformatam, foliis Ericæ similibus involutam, quam omnibus notis, & virium præstantia, cum genuino sanguine draconis convenientem, sine ulteriore præparatione, ipso effectu probavi: In qua forma, haud multo post tem-

pore factitios irreplisse sensi, qui cum modo specie descripta, minime conferri potuere, quapropter sanguinis draconis usu indigentes, in ejusdem electione cautos esse jubeo. Reperitur etiam hoc gummi in magna frustra concretum, quod nullo modo improbandum.

Hoc gummi, frigidi, & sicci temperamenti est, facultatis adstringentis, & adglutinantis, quibus venas apertas claudere, interiora fracta sanare, & corroborare solet; omnibus sanguinis eruptionibus, ossium fracturis, herniis, dysenteria, hæmorrhoidum fluxui enormi, curandis præstans est remedium, ubicunque, nec venæ sectio, aut ventosarum applicatio, aliæ medicamenta, secundum artis methodum præscripta, casu exigente quicquam evincere valuerunt, hoc in pulverem contritum, & artificiosa ligatura applicatum, quandoquidem sine ulla noxa, humorum affluxionem coercet, sinoviam sistit, vulnera consolidat, omnibus aliis facile præferendum esse, ipsa experientia cognovi.

Hujus frustra majora, sine aliena lignorum, alteriusve rei accretione puriora, nulla præparatione indigent, nisi ut in pollinem redacta ad usum serventur. Illi vero in granis quidem sed multis impuritatibus refferto, modo alioqui sincerum sit, in pulverem contuso s. q. Spiritus Vini in Balneo Mariæ, ut dissolvatur, affunditur: huic qui sanguinem colore, & consistentia refert, per pannum colato, post Spiritus Vini (ut quarta pars reliqua supersit) abstractionem, in vitrea, aut terrea patina, aquæ plantaginis q. s. affunditur; quo gummi, quemadmodum in aliarum resinarum ex-

tractatione dictum, à liquore separetur, idq; roties elotum, ne quid de spiritus vini odore superfit, exsiccatumque, & refrigeratum commode in pulverem conteri possit. Dosis ejus à gr. 12. ad ℥j. aut summa necessitate postulante ℥ss. quod pulverisatum, in succis appropriatis Berberorum, Ribium, Cidoniorum, Myrtillorum, Plantaginis, Bursæ Pastoris, cum aquis eorundem & saccharo conditis; ne crassities obftet, quo minus facile ad partes affectas penetret. Si cui usus Sacchari ad scopum facere non videatur; in gelatina ex pedibus vituli, sine sale, & aromatibus parata, adhuc calente, pro necessitate, sine periculo, tertio, vel sæpius offerri solet. Cæterum, usru dictante, aliis medicamentis misceri, vel ad composita, pro prudentis Medici judicio transferri potest.

APPENDIX

De

Mixturis preparantibus.

Sequuntur nunc, appendicis loco, aliquot, & quidem præcipua, ex vegetabilium Essentiis, composita, quæ ab aliis mixturæ vocantur; ac necessitate postulante, materiam peccantem, alterandi, concoquendi, refrenandi, attenuandi, emolliendi, detergendi, meatuum interiorum asperitatem leniendi, eorundem obstructions aperiendi, aliarumque intentionum causa, ante, cum, & post cathartica, in morborum curis absolvendis, magno ægotantium solatio adhibentur.

I.

Mixtura lenitiva, aperitiva, frigida, temperata.

℞. Essentiar, rad. Cichor. Sylvest.
Graminis
Oxalidis ana ℥ij.
Violar. cærul.
Rosar. rubr. ana ℥j.
Glycyrrhizæ ℥ss.
Passular. albarum ℥iiiss.

Hæ Essentiæ, in concha vitrea super vaporem aquæ calentis eliquatæ, probe misceantur; ac porro in vitreis vasis, ad usum recondantur.

Vites: Mixtura hæc, moderate refrigerat, attenuat, aperit, digerit, & abunde resolvit, ad expediendos infarctus, jecoris, lienis, venarum mesaraicarum, ad apparatus humorum evacuationi idoneum, & ipsum corpus habile efficiendum, summopere expetita. Adicterum insuper, cachexiam febres prolixas, morbos inveteratos, humorum fervorem, & acrimoniam abolendam, in teneris præsertim constitutionibus quas violentius alterare nefas est, per oportuna est. Dosis ejusdem à ℥ss. ad ℥ij. pro ratione, & necessitate indicantium.

II.

Mixtura lenitiva, aperitiva, calida, temperata.

℞. Essentiæ Agrimonii
Betonicæ
Rad. Scorzonæræ
Fumaricæ ana ℥j.
Flor. Borriginis ℥ss.
Glycyrrhizæ ℥ss.

F 3

Cari-

ESSENTIARUM VEGETABILIIUM

Caricarum ℥ij.

Elæofacchari Anisi ℥℔.

Hæc ipsa, ad normam præcedentis fit, eiq; demum Elæofaccharum conjungitur.

Vires: Admodum temperata vi calefaciendi, & digerendi, ad affectus diurnos, & obstructions ex frigida materia tollendas, nec non viscera corroborandi virtute pollet. Dosis eadem cum superiore.

III.

Mixtura carminativa.

℞. Essentiæ Summitatum fœniculi.

Florum Chamæmeli ℥j.

Baccar. Lauri

Thymi

Rad. Gentianæ ℥℔.

Caricarum ℥ii℔.

Elæofacchari Carvi recentis. ℥j.

Vires: Hæc mixtura calfaciens, crudam, & frigidam colluviem, in ventriculi, & intestinorum cavitate, restagnantem resolvit, detergit, ad evacuationem disponit, flatuque ex in ortos dissipat; dolori colico, & tympanitidi benefacit, urinarum, & mensium tarditatem corrigit, quam aliquando, sub ipsum exhibendi tempus, acidi Tartari mixtione acueri licet. Dosis à ℥℔. ad ℥j.

IV.

Mixtura Diuretica.

℞. Essentiæ Parietariæ ℥ij.

Rad. Ononidis ℥i℔.

Pimpinell. hircinæ.

Sem. Saxifr. albæ ana ℥vj.

Glycyrrhizæ.

Baccar. Juniperi, ana ℥j.

Fruct. Alkenkengi ana ℥ii℔.

Elæofacch. cerefolii ℥j. Misce.

Vires: Ureterum meatus, viscido, & tenaci humore impeditos liberat, calculum dissolvit, arenulas, & flatu exigit conclusos, lumborum, ac dorsi dolores, ex urinæ retentione obortos pacat, ad splenis, ex copia feri, instar spongiæ turgentis incommoda, aquam intercutem, ac reliquos affectus, ad quos diureticorum usus requiritur, valde competit: quæ ipso usus tempore spiritus salis gemmæ rectif. guttis 6. vel 8. acuata efficacior fit. Dosis eadem, quæ supradictorum.

V.

Mixtura Acetosa.

℞. Succo Oxalidis clarificati ℔ viij.

Tamarindorum recent ℔j.

Fructus Tamarindorum, in præfato succo dissolvitur, opus continuando, donec, ex data in capite octavo, primæ sectionis instructione, amborum Essentiæ confusæ, istam consistentiam consecutæ fuerint.

Essentia hæc composita, & ea industria elaborata, ut non modo sine Emphyreumate libera, sed etiam tartaris suis acidis, & teneris, adhuc prægnans existat, sapore acuto, & penetrante, ac omnimodo ipsis Limonum, Citri, Granatorum, ac Berberorum succis, suavitate non modo æqualis, quocunque modo extractis & paratis, sed etiam illos, cum brevi temporis spatio amarescant, vigoris constantia superat.

Vires: Non solum fervori humorum biliosorum extinguendo, sed etiam viscerum,

ter-

terrestris recrementi admixtione pertinaciorē redditam, attenuare, & abstergere, ut & sanguinem, à calidis ichoribus mundare, ac per urinam expurgare, sitim lenire, fauces recreare, vires cordis, ventriculi, & hepatis, immodico calore exsolutas revocare, succos alimentarios, à putredine, ac ipsum corpus, à pestilenti maligna affectione vindicare, materiamq; oppilantem, glutinosam, æque prompte ac quodvis aliud, ex acidis ad hæc appropriatum incidere, eoque modo Scorbuti characterem obscurare potis est, & variis omnino scopis, per se, aut aliis mixta, inservit. Dosis ejus à ℥j, ad ℥j. circiter pro re nata.

VI.

Mixtura Plantaginis.

- ℞. Essentiæ foliorum Plantaginis ℥iiij.
 Rad. Nymphææ.
 Violar. cærul. ana ℥j.
 Rosar. rub.
 Capit. Papav. alb. ana ℥iij.
 Camphoræ purificatæ ℥β.
 Fragorum Sylvestrium ℥vj.

Misce.

Vires: Mixtura hæc refrigerans, fluidos, biliosos ichores sistere, acrimoniam eorum ut evacuantibus promptius cedant, infringere, febres, dolores capitis, somnia terrificæ, insaniam, sitim, ac omnes morbos ex bilis ferocia pullulantes, libidinem effrænatam compescere, gonorrhæam, & fluorem muliebrem corrigere, somnum invitare, partium principum febrili ardore dejectas vires, suscitare solet efficaciter, Dosis à ℥j. ad ℥iβ.

Essentiæ Rad. Nymphææ præparatio

talis est, ut sequitur: Radici Nymphææ siccatur, & in taleolos concisæ, in olla optime vitreata, aquæ Nymphææ ferventis, ℥iv. affunduntur, absque commotione infusum per noctem quiescat, hinc liquor pellucidus, flavus, per setaceum, sine expressione coletur, colatum usitato modo, leni evaporatione, in consistentiam cogitur. Hic ipse modus, in radicibus Althææ, Symphyti, & similibus mucilaginosarum extractione optimus est. At cum hujusmodi Essentiæ cito rancescant, haud multo ante ipsius mixturæ confectionem eas parare consultum est.

VII.

Mixtura Beticæ.

- ℞. Essent. Beticæ ℥iiij.
 Summit. fæniculi ℥ij.
 Acori Matthioli
 Thymi ana ℥β.
 Passularum.
 Caricarum ana ℥iij.
 Salis Absynthii granulati ℥β.
 Elæosacch. Origani.
 fæniculi ana ℥j.

Misce.

Vires: Hæc mixtura pituitosis, crassis humoribus incidendis, & abstergendis apta est, eoque nomine pectus, stomachum, hepar, lienem, renes, uterum, & cætera viscera hisce gravata relevat, calfacit, & confortat. Dosis à ℥β. ad ℥j.

VIII.

Mixtura de Buglossò.

- ℞. Essent. florum Buglossi, vel Borræg.
 Malorum refrag. ana ℥iij.
 Violar. cærul. ℥j.

Flor.

ESSENTIARUM VEGETABILIIUM

Flor. perforat ℥ij.

Elæosacchari Melissæ ℥j. Misce.

Vires: Ad utramque bilem, earumque adustas fuligines, unde cordis, & cerebri gravia accidentia, utpote vertigo, cephalalgia, somnia terra, mania, lipothymia, oboriuntur, sine noxa coercendas efficax est. Dosis à ℥j. ad ℥ij.

IX.

Mixtura Fumariæ.

℞. Essent. Fumariæ ℥iiij.

Cerefolii

Asplenii ana ℥ij.

Polypodii quercini ana ℥j.

Tartari Acetol. depuratiss. & subtil. pulverizati ℥j.

Elæosacchari sem. Cerefol. ℥β. Misce.

Vires: Potens est hæc tinctura, crassam, tenacem, feculentam, ac terrestrem cum atra bile congeriem, edomare, & per urinam subducere, pertinaces viscerum obstructionsolvere, sanguinem à putrida, acri, falsa, & adusta infectione mundare, arquatam, febrem quartanam, nec non scirrhushepatis, ac lienis, melancholiam hypochondriacam, seorburum, cancerum, psoram, lichenes, morbum gallicum, in habitum corporis serpentem, pustulasque & tophos germinantem, ac quosvis alios, hujus farinae affectus, mitigare novit. Dosis à ℥j. ad ℥j.

X.

Mixtura de Anagallide.

℞. Essent. Anagallidis flore rubro ℥ij.

Betonice

Fl. primulæ veris ana ℥j.

Ivæ Arthetice.

Salviæ

Acori Matthioli

Majoranæ ana ℥β.

Elæosacchari Rosismarini ℥j. Misce.

Vires: Appropriata est, contra apoplexiam, spasmodum, epilepsiam, lethargum, tinnitus aurium, memoriæ lapsum, articulorum dolores, ex humorum affluxu, aliosque affectus ex cruda, frigida, & flatulenta materia obortos, plurimum valet. Dosis à ℥j. ad ℥j.

XI.

Mixtura Altheæ.

℞. Essent. rad. Altheæ.

Symphyti.

Viol. carul. ana ℥j.

Glycyrrhizæ ℥β.

Cortic. Papav. albi ℥ij.

Jujubarum ℥iiij.

Gum. Tragacanth.

Arabici subril. pulveriz. ana ℥ij. Misce.

Vires: Mixtura hæc pectori, pulmonibus, & faucibus, calidorum, acriumque humorum influxu tentatis, refrigerandi, humectandi, ac leniendi virtute, expectorationem promovendo; ut etiam phthisi, peripneumoniz, pleuritidi biliosæ, exulcerationi renum, ureterum, gonorrhœæ malignæ inveteratæ, unde dolores, & symptomata varia oboriuntur, una simulque acrimoniam urinæ obtundendo, sabulum, & sordes blandè subducendo, egregie optulatur. Dosis ℥β, plus minus, pro ratione necessitatis,

XII.

Mixtura de Tussilagine.

℞. Essent. Tussilag. ℥iij.
 Hyssopi ℥ib.
 Glycyrrhizæ ℥vj.
 Rad. Helenii
 Prassii sive Marrubii albi ana ℥℔.
 Fæculæ Aronis ℥j.
 Elæosacchari faniculi dulc. ℥j.

Vires: Calfaciendo, maturando, incidendo & abstergendo affectus pectoris, pulmonum, utpote, anhelosam tussim, angustiam respirationis, à crassorum, ac viscidorum humorum infarctu, expectorationem promovendo, oppido juvat. Dosis hujus mixtura à ℥j, ad ℥℔.

XIII.

Mixtura de papavere erratico.

℞. Essent. fl. papav Rhæadis ℥ij.
 Scabiosæ ℥j.
 Betonicæ
 Cardui bened. ana ℥℔. Misce.

Vires: Contra pleuritidem, tam in principio antequam radicem fixerit, materiam adhuc fluxilem, per sudorem, & insensibilem transpirationem consumendo, quam in ipso statu, apostema rumpendo, & mundificando; ut &, ad omnem purulentam, cruentam, & fœtidam saniem, in pectoris cavitate contentam, expurgandam, remedium est specificum. Dosis à ℥j, ad ℥j.

XIV.

Mixtura Myrtillorum.

℞. Essent. fruct. Myrtill. cum aqua plantag.

vel Bursæ pastoris ext. ℥ij.

de rosis siccis ℥j.

Acaciæ nostræ ℥ij.

Cydoniorum ℥ij. ℥ij. Misce.

Vires: Hæc adstringendi, & refrigerandi potentia, acres, & subtiles, à capite defluxiones, ad pectus ruentes, coercere, ac partes labefactas corroborare, & quemcunque, per inferiora & superiora, sanguinis & alvi fluxum, ut ei potissimum, acrem & biliosum sistere; gonorrhæam virulentam, moderata adstringitione, putredinis correctiõe, sanare valet. Dosis communis ℥℔.

Quomodo Essentia Cydoniorum, ad hanc mixturam requisita, præparetur.

Cydoniorum selectiorum & maturorum, cum corticibus in tenues, & oblongas taleolas concisorum, q. s. rejectis seminibus cucurbitæ indatur, & affusa aqua rosarum, ad eminentiam aliquantulam, alembico cæco apposito & in Balneo Mariæ ut Cydonia emollescant foveatur, hinc aqua rosarum aliquantulum tincta & separata, reliquum levi expressione, ne quid viscidum admisceatur, quod cum aqua dicta conjunctum, iterum blande, ne quod empyreuma contrahat, inspissetur. Essentia gustu & visu gratissima existit.

XV.

Mixtura de Rubo Idæo.

℞. Essent. fruct. Rubi Idæi ℥viii.
 Cydoniorum cum aq. Ros. ext. ℥iij.

Elæosacchari de corticibus limon. recen. ℥j. Misce.

Vires: Vi refrigerante, & adstringente,

ESSENTIARUM VEGETABILIIUM

te gratæ aciditati conjuncta æstum ebullientis bilis infringit; & specifica proprietate, cor, ac spiritus vitales, contra cardiacam aliosque affectus, ex calidorum, & venenatorum succorum insultu invalescentes defendit; alvi fluxum, & dysenteriam humorum acrimonia obortam sistit. Dosis ℥ij. plus minus, cum liquore convenienti.

XVI.

Mixtura Scorzonera.

℞. Essent. rad. Scorzonera ℥ij.
Herb. & rad. Galegæ ℥j.
Doronici
Fl. Tunicæ rub. ana ℥β.
Oxyfalis diaphoretici ℥iij.
Elæosacchari Melissa
Decortic. Citri ana ℥β. Misce.
Vires: Præstantissima antidotus, & simul cordis confortativum est, in febribus cõtagogiosis, malignis, & pestilentibus necessarium, humores à centro corporis ad peripheriam, & materiam morbificam, in venis, & habitu corporis latentem, per insensibilem transpirationem, vel sudorem modicum, evocando omnibus corporis constitutionibus, & cujuscunque corporis qualitatibus, admodum convenit. Dosis à ℥β. ad ℥j. Præparatio Oxyfalis diaphoretici, ad calcem hujus tractatus reperitur.

XVII.

Mixtura Absynthiaca.

℞. Essent. Absynthii recent. ℥ij.
rad. Bened. caryophyl. ℥j.
Cort. arant.

Agerati ana ℥β.

Elæosacchari Menthæ crispæ ℥j.

Misce.

Vires: Vim ventriculi, potissimum retentricem, ut & hepatis, frigore labefactam exigit, dolores ejus placat, flatu dissipat, icterum curat, bilem per urinam expedit, lumbricos ex corruptione ciborum natos deturbat. Dosis à ℥j. ad ℥j.

XVIII.

Mixtura de Arthemisia.

℞. Essent. fol. & flor. Arthemisæ rub.
Fl. Chamæmeli ana ℥j.
Pulegii
Melissæ ana ℥β.
Valerianæ
Aristolochiæ longæ ana ℥ij.
Fæculæ Bryoniæ ℥β.
Elæosacchari Cinnamomi ℥j. Misce.
Vires: Calfacit, aperit, abstergit, menses ab infarctu putitiosi, & tenacis humoris impeditos promovet. Dosis à ℥j. ad ℥j.

XIX.

Mixtura chalybeata.

℞. Succifumariæ ℥viiiij.
Tamarindor. recent. ℥j.
Tamarindorum, in succo fumaris, ut in Mixtura acida, dissolutorum liquor, in phialam robustam transfunditur cum ℥vj. subtilissimæ limaturæ chalybis, ex aciculis confecti: Vas continens operculo rectum, in arena calida ponatur, ut fermentatione quadam, per 3. vel 4. dies, sursum, deorsumque feratur materia, interim per intervalla agitando, de recto tamen vase, ne vi vaporum diffiliat, donec tandem penitus nigrescat. Liquor porro per pannum trajectus, ad

ad mellis consistentiam evaporet. Quæ mixtura saporem validum, à chalybe hac opera acore fere deleto mutuatur residuum in pulverem contritum, siccatum, asservatur, ad eandem mixturæ confectionem, quandoq; usui futurum. Vires: Ad inveteratas viscerum obstructions, cachexiam, arquatam, & icterum flavum pellendum valet: Præcipue spleneticis, & melancholicis magno auxilio est. Dosis à ℥j. ʒʒ. ad ʒj.

XX.

Mixtura Alchimilla.

℞. Essent. Alchimilla ʒiij.
 Saniculæ
 Virgæ aureæ
 Pirolæ
 Vincæ pervincæ ana ʒvj.
 Flor. papav. rhæados
 Hyperici ana ʒʒ.
 Elæosacchari Nuc. moschatæ ʒj.
 Misce.

Vires: Mixtura hæc adstringendi, abstergendi, & consolidandi facultate, partibus internis, exulceratis, purulentis, ac sauciatis, sanguini ite concreto, vulneribus, puncturis periculosis & rupturis, oppido auxiliatur. In quibusvis, & cujuscunque temperamenti hominibus, quotiescunque opus, sine periculi metu, à ʒj. ad ʒj. exhibetur.

De modo Elæosacchara parandi, quæ ad prædictas mixturas recipiuntur.

Quandoquidem olea destillata, utpote subtilia, penetrantia, & aromatica, aut de facili exhalare, aut rancida evadere, aut inter gestandum, vasis ruptis effundi possunt, huic damno, quo occurram, modum ea

incorporandi, ante viginti annos excogitavi.

℞. Sacchari subtilissime pulverizati, infundatur huic guttarum, & successive, oleum destillatum quantum capit, ut adhuc in forma pulveris subsistere possit, ac chartæ affricatus, solummodo illam aliqua pinguedine inficiat. Ad hanc normam similes, ex diversis oleis, mixturæ confici possunt, quæ in vitreis organis, servatu faciles pro prudentis Medici judicio, ad medicamenta aromatizanda, eorundem vires augendas, pravas qualitates corrigendas frequentis sunt in usu, à me vero, antehac Magisteria vocabantur; licet ipsimet mihi Elæosacchari nomen magis competere nunc videatur. Quidam loco Sacchari, salem proprium, sed perperam admiscunt; Neque enim Saccharum, æque ac Sal, qualitates oleorum, immutare solet.

Oxyfalis Diaphoretici præparatio.

℞. Salis card. bened. in granis selecti, cui in concha paulatim spiritus aceti vini acerrimi, vel, (de quo, si DEUS annuat, in Saccharologia mea,) ex Saccharo per Balnei Mariæ lenem calorem, absque empyreumate parati, tantum affunditur, ut non modo sal solvatur, & fumus ex pugna utriusque orta, sistatur, sed etiam gratus, acidulusque sapor præcellat, cujus humiditas lenta porro evaporatione consumetur. Hinc ex sale denuo, in aqua rosarum soluto, & in Balneo Mariæ, per octo dies digesto, pulcherrimi, & pellucidi coloris liquor conspicitur, qui clarus in concham effusus, in consistentiam siccam iterum reducit, & in vasis vitreis,

ESSENTIARUM VEGETABILIIUM APPENDIX.

52

treis, accuratius occlusis servatur, ne ut proclivis est, externi aeris contactu lique-
scat.

Hoc numero Mixturas essentiarum ve-
getabilium, præter simplices Essentias, in
promptu mihi existentes, ad usum asservo.
Semina frigida majora, & minora, ad nulla
composita, nisi mox exhibenda, facile ad-
mitto, cum ob oleagineam substantiam ci-
to rancida fiant: Sed cum usus postulat, e-
mulsionones recenter ex feminibus paratas a-
liis medicamentis miscere soleo. Quamvis
supra scriptæ Mixturæ, etiam sine horum
additione refrigerandi, humectandi, leni-
endi, & abstergendi virtute, nihilo inferio-
res sint.

Usus earum talis. Has in forma apoze-
matis ut plurimum, aut aquæ destillata, se-
ro lactis, decocto hordei, aut cicerum dis-
solutas, & quandoque parte aliqua saccha-
ri conditas porrigo: Quandoque vero fri-
gore ob læsas partes calfaciendi, flatu dis-
cutiendi, urinas movendi causa, in vino, vel
mulsa bene cocta, aut si scopus ferat vino
saccharo dulcificato; quibusdam etiam in
Julapio, aliove liquore appropriato cum
saccharo, vel Essentia passularum propina-

re soleo: Aliquas etiam, aquis destillatis, vi-
no, aceto, prout usus exigit, commixtas ad-
dito saccharo aut melle clarificato in Sy-
rupi consistentiam coqui jubeo, vel cum a-
liis speciebus, tabulata, linctus, & electua-
ria confici, aut in emulsione seminum fri-
gidorum, vel hordei dissolvi, ac porro e-
dulcorari, & aromatizari curo. In potu ve-
ro vulnerario, si quando humores, ac cor-
pus, non tantum præparandi, sed simul la-
xandi, vel purgandi intentio prævalet, faci-
lis labor est, cum cassia extracta, Syrupi
violarum, aut rosarum, cum Sena & Rha-
barbaro solutivo, aut aliis purgantibus id
consequi: In quo etiam harum aliqua, vel
deficit, vel excedit, additione unius, aut du-
arum aliarum, ut optatum effectum sortia-
tur, refarciri, ac multivariis aliis modis, ea-
rum usus limitari potest: qui cum erudito
& dogmatico Medico, sine dubio, cogniti
sunt, superfluum esse opinor, singulos re-
censere.

Tantum de præparantibus Mixturis:
Quod singularia mea vomitoria, catharti-
ca, diaphoretica, alexiteria, cordialia &
hypnotica attinet, reliquis meis quibus
comprehensa sunt, opusculis
videre licet.

F I N I S.

HYDRO.

HYDRELÆOLOGIÆ

SECTIO I.

CAP. I.

De Aqua, in genere.

Qua, inter elementa mirabilis est, nec enim minus ipsa terra, cæterisque elementis, stupenda altissimi opera exhibet. Hæc enim tanquam volatilis, ac fluida substantia, ad ignis contactum, in vaporem conversa, ac in sublime ascendens, aëri, cum quo naturam analogicam, & symbolum gerit, permiscetur; iterumque frigidioris auræ allapsur, suo apte pondere deorsum vergens, mox ad ingenium pristinum redit. Quod clarum, & obivium est in destillatione, tanquam exhalatione aliqua naturali, & artificiali, ab igne vel Sole, mediante aliqua commotione, vel attractione, ut etiam in roris nubiumque condensatione, quotidiana experientia palam fit, quæ levissima causâ, pro ambientis dispositione, in aquam resolutâ, ad terram delabuntur: Feracissima insuper, non modo, omnis generis piscium, sed etiam vegetabilium, varia figura, colore, & consistencia conspicuorum, quæ hoc nomine, turbæ Physicorum, amplissimum contemplandi campum exhibet. Admirandè porro

quemadmodum ex navigatione patet, potestatis est, ut utrumque, corpus hoc, fluidum, ac molle, vastas tamen ad stuporem usque, remis velisque instructas machinas, ac immensa pondera sustinet, quæ ventis commota, cum aquilarum volatu celeritate facile contendant, nobisque hoc tramite, orbem universum pandit, & varias nationes perlustrare earumque linguas, ritus, mores, proprietates non sine fructu commerciorum cognoscere facit; sine quo Magnalia Creatoris, cum primo Mundi theatro edita, rerumque diversarum ortus, natura, & progressio, nostris non ita commode oculis paterent.

Quanta denique ejus, non dicam utilitas, sed necessitas sit, ad vegetabilium, hominum, cæterorumque animalium, sustentationem, quorum nulli salva vita carere licet, iis optime, credo, notum est, qui aliquando aridis, & inaquosis locis, vel degere, vel iter facere, coacti fuere.

Aqua in sua simplici Essentia considerata, frigida, humida & insipida est, ejusdem ubivis naturæ, hoc considerandi nempe modo: Reliquæ vero marinæ, salæ, calchantosæ, aluminosæ &c. medicamentosæ, intus, & extus adhibendæ, ad sanitatis usum, vel morborum depulsionem, DEI providentia ordinatæ,

ob heterogeneousam mixtionem, tales sunt, cæterum à reliquis, natura, & substantia minimè differunt. Accidentaliter tamen differentia, in omnibus ferè deprehenditur: mitto illas ex rore, nive, glacie, nubibus resolutas, quæ notabilem qualitatum mutationem, in aëre ex rei alienæ commixtione passæ sunt, nec reperire licet, tam claras, ac limpidas, ex quibus, non modò terrestre quidpiam, sed etiam, oleum, & sal, absque ulla additione, chymica opera separari possit. Ita corpora elementaria, varie permixta sunt, ut nullum sub sensum tactus, vel visus, cadere possit, purè homogœneum, quod aliquot chymicos eo præsumptionis induxit, ut aquam puram, in lapideam substantiam, & vice versa, hanc in illam, transmutari posse, quamvis eventu hæctenus destituti, haud erubescant affirmare. Cui errori propè similis est, Chimærica illa opinio, de genuina auri, in salem, aquam, & oleum solutione: Licet enim, nulla substantia facile reperiat, (ut supra allatum est:) quæ non heterogeneis, ut ipsum etiam aurum, partibus constet, huic mixto tamen, præ cæteris majorem fixitatem, & quodammodo incorruptibilem naturam, Creator contulit.

CAP. II.

De Aquis stillatitiis in genere, ac de stillandi inventione.

ET si varia, variarum stillatitiarum aquarum natura sit, & quoad saporem, colorem, odorem & in his quæ ex herbis, floribus, fructibus, lignis &c. arte educuntur notabilis differentia appareat; in gene-

re tamen quoad consistentiam & reliquas aquæ proprietates conveniunt, ac si quid diversum continent, id ab aquæ natura alienum est, oleosum nempe, aut sulphureum, aut terrenum id, ut odor, ac sapor prodit, quod simplici, in prima mixtione, aut alimenti attractione, pro propria cujusque indole, & soli, quo nascitur proprietate, extrinsecus accedit, quod in odoriferis, ac iis, quæ volatilis sulphuris, plurimum participes sunt, manifestum est; reliquæ enim, etsi sulphuræ, ac oleosæ substantiæ haud expertes sint, illis tamen magis terrestres, ac graves, & quæ non nisi violentia ignis, vix sine empyreumate, nulla odoris, aut saporis præstantia commendabiles, elici possunt. Ne autem imperitis in arte hoc admirationem pariat, exemplo doceri ne recuset: Sumant nimirum, Cinamomi, Caryophyllorum, Nucis moschatæ, Cardamomi, Piperis, ac similibus quantum placet, & s. q. aquæ fontanæ affusa oleum cujuscunque quantitatis, destillatione extrahant ac separant, aquam reliquam, quantumvis rectificare conentur, nihilominus odorem, ac saporem, rerum cum aqua destillatarum nunquam penitus auferent. Nec est quod quispiam sibi persuadeat, hanc aquam, ex ficcis aromatibus,eductam esse, qualitates enim aromatum, solummodo sibi adsciscit quod infusione unius guttulæ, olei Cinnamomi, in cantharum simplicis aquæ plenum videre est, quam mox eam vehementi odore, & penetrandi vi alteret: Nec cum aromatibus solum res sic se habet, sed cum odoriferis & sulphureis plerisque floribus foliis, seminibus, corticibus, Radicibus, &c.

Ex aliis vice versa, ut acerbis, acribus,

bus, salis, amaris, vix quidpiam, nisi inodorum, aut forte empyreuma redoleat, per distillationem exigere licet, nec aquæ ex cathartidis distillando prolectæ, purgandi, neque ex stegnoris astringendi, ex vulnerariis purificandi, & consolidandi, aut ex alexitericis venenum infringendi, (qualis in eorum substantia oblata, decoctis, vel infusione deprehenditur:) adæquatam vim obtinent. Quamobrem prudens ac cautus Medicus, ejuscemodi simplicioribus aquis non magis, quam virtus, ac vera eorum laus, sustinere possit, facile attribuat; ac eruditiores quique, tales, maxime refrigerantes, & humectantes vix unquam bās loco, sed in mixturis, & julapiis, ad morbos calidos, aut aquæ communis vice, ad infusiones, & decoctiones adhibere consueverunt. Fit tamen interdum ut etiam quedam, nullo acri sapore aut odore, sed simplici vi diaphoretica præditæ; cujusmodi sunt, ex radice Scorzonæ, Urticæ, Card. bened. & Veronicæ distillatæ, pro iis ægris, qui delicatuli, viribus fracti, facile in sudorem diffluant, aliaque remedia fastidiant, per se etiam in usum recipi possunt.

Acharum præcipue odoriferæ & appropriatæ, pro ratione circumstantiarum, ac varia intentione, in capitis nimirum usum Aquæ Lavendulæ, Salvix, Rorismarini, Liliorum convallium, Majoranæ: in petoris levamen, aquæ Hyssoi, Marrubii, Enulæ: in cordis subsidium, Melissæ, Basiliconis, florum Aurantiarum, Cinamomi, Rubi Idæi: ad stomachi confortationem, Menthæ, Thymi, Absynthii: ad uteri rectificationem, Aquæ Pulegii, Artemisæ,

Scordii Valerianæ expetuntur. Absurdum vero in morbis gravibus, ex eorum solo usu, perfectam curam polliceri, ut quorundam simplicium, ac rudium fert opinio. Quinimo intempestivo horum usu, vires ventriculi dejectas, fluctuationesque plurimi fenserunt.

Distillationis primum inventorem, ut fatear, ignoro, antiquissimam tamen eam esse, conjectura quivis facile colligit, cum famosissimi illi, juxta & vetustissimi Medici, Rhafis inquam, & Albucasis, (qui anno à Christo nato M. LXXX. in vivis claruerunt:) illius meminerint. Probabilitatem quandam hanc ab Ægyptiis inventam, & aliquandiu secreto habitam tandem ad cæteros demanasse, Stuidas & Firmicus asserunt. Ut sit nullus dubito, quin aqua illa, guttatim in operculi concavo, à vaporibus ex lebe ascendentibus, collecta, hominibus hujus inventionis ansam dederit; dum cibos in ollis, vel quid aliud, ad ignem coquebant, hacque ratione moti, porto singularia instrumenta ad hoc opus finxerint: Quanquam non multum interest, quando, & quis Author hujus extiterit. Sufficiat eam jucundam, juxta & utilem esse, qua mediante, non solum olea vegetabilium, spiritus ardentes, aquas vitæ, spiritus vitrioli, Salis, Aluminis, imo Sales ipsos ex fætibus educendi, decocta inspissandi, infusa subtilissimorum aromatum, modo longe convenientiori quam olim apertis vasis perficiendi nunc facultas datur, ac plurima alia, quæ, brevitatis studio, prætermitto.

☉) 0) ☉

CAP.

CAP. III.

De variis modis Aquas destillandi.

AD opus hoc diversa, diversæ figuræ, & usus, instrumenta inventa, distincti itidem ignis gradus, reperti sunt. Inter antiquissima, cuius nota instrumenta primo Alembicus occurrit, in forma campanæ superius acuminatus, inferius latus, cum rostro, à latere, ex plumbo fabricato; quorum tres vel quatuor, super totidem in fornace constructas aheneas vesicas, ponuntur, accumulata circumcirca inferius arena, ne æs, vel cuprum ab igne immediatè tangatur, quibus herbæ, vel flores continentur, atque accommodato ad alembicum excipulo, permanentibus simplicibus, in forma placentæ siccæ; Qui mos, ante 40. annos, Nobilibus Italis, eorumque Pharmacopæis, usitatus fuit, qui tamen vitio non caret, quando quidem aquæ acidæ vel alioqui aciores, pravas ex plumbo qualitates contrahentes, turbidæ, albæ, & dulces fiunt, quo circa, vitrea instrumenta, aliis præferenda sunt.

Secundus modus hic est: fornax ei, qui hypocaustis calfaciendis commodus, similis extruitur, inferius latior, & paulatim per gradus in acumen ascendens, ex fidelis durissimis, & vitreis, quæ in externa fornacis parte, concavæ sunt, instar cucurbitæ brevioris, quibus alembici terrei, vel vitrei imponendi, quo artificio, exiguo igne, diversæ aquæ, unica vice, destillari possunt.

Alii peculiare fornaces, arena, vel cinere replent, quibus cucurbitas terreas, vel vitreas, aliquantum firmiores, herbis refertas astruunt, ac sic juncto alembico, leni igne aquas provocant.

Alii vero, animadvertentes, isthoc modo aquas, nisi accurata cura habeatur, facile Empyreuma contrahere, per ahenum, aqua fontana plenum, igne subitus accenso, ex cucurbita opus compleverunt, qui modus, per Balneum Mariæ nunc audit. Cumque nec hoc modo, adustionem, aqua paulo vehementius bulliente, evitari posse, vidissent, ac insuper plures cucurbitas simul impositas, in operculis ad hoc constructis, aut plumbeis circulis quo minus fluctuent, obfirmantur, facile mutua collisione rumpi, elegerunt fornacem, cum magno cupreo vase, præfixo intus sustentaculo, per modum marginis, cui laminæ ferreæ inniti, hisque patella cuprea, foraminibus pervia, aut asserculum robustum, seu sporta densior panno lineo rudiore inducto superstrui possint. Partem cavam aheni, quidam arena, quidam verò segmentis lignorum replent, & per canalem ad hoc factum, qui ad fundum usque penetret, sufficientem aquæ quantitatem infundunt, ignem augendo, donec segmenta vel arena, à vapore aquæ incalescant, hinc aliquot cucurbitæ, pro fornacis capacitate impositæ, ad medium usque sepeliuntur, securiore, quam in Balneo, modo, subsistentes, quæ ratione, etiam aquarum major copia, ignis per diem, & noctem continuatione, destillatur, præsertim si fornaci turris conjuncta sit, qui justâ carbonum quantitatem recipiat
qui

qui modus destillandi per arenam dicitur. Alius modus: in fornacem conditur vase ahenū, cum opereulo multis amplis foraminibus pervio, quibus pannus lineus annectitur, in quo tanquam in sacco cucurbitæ firnari possint, ita tamen, ne aqua affusa harum fundum attingat, qui Balnei roris nomine venit.

Paratur quoque, non minoris artificii fornax, ex quo mediante vapore, ab ahenō extrinsecus adveniente, plura instrumenta aquas fundant. Quo in genere, hoc præcipue notandum est, ut semper aquæ sufficiens copia adsit, ne ahenum corrumpatur, aut sacculi per calorem adurantur, vel cucurbitæ frangantur. Quidam etiam destillationes, per descensum, ut vocant, instituunt, ollam vitream, satis latam, ac firmam recipiunt, cujus orificium pannolineo, vel incerniculo obducunt, floresque, acherbas, iterum linteo cooperiendas, ad trium digitorum altitudinem, ac insuper orbem ex terra, vel cupro, cum margine, qui arenam capiat, cum ignitis carbonibus, imponunt: unde fit, ut humor simplicium calore expressus, vaporis modo, deorsum, compellatur. Magna vero diligentia adhibenda, ne simplicia calore exurantur, aut per marginum juncturas evaporent, quod planè quidem, vix impediri potest, cum omnis humidi, in vaporem soluti impetus, sursum nitatur, donec iterum, frigore incrassatum, suopte pondere, deorsum vergat. Introduxit quosdam curiositas, rerum odoriferarum vaporem, mediante calore solis, vel lampade, oleo, vel spiritu vini elicere. Vulgatissimus demum mos est, quo spiritus vini,

per vasa cuprea elicitur, de quo, cum Hippis ac tonsoribus notus sit, nihil attinet, plura verba facere.

CAP. IV.

Quinam ex supra allatis modis, optimi censejendi sint.

Quamvis plures, quam supra exposui, destillationis modi reperti sint, ac ignis una eademque natura sit, ejusdem tamen, quoad gradus distinctio magnaque instrumentorum, haud adeo magni momenti varietas est: Quocirco ut res planior fiat, distinguamus oportet, vegetabilia, ex quibus aquas elicere animus est, in duas differentias scilicet humidam, frigidam, & terrestres, ut plurimum inodoras, & in calidas, odoratas, sulphureas, ac oleagineas substantias. Illis mitior calor, qualis est Balneum Mariæ, convenit, distinctiōne graduum habita, quando quidem, quo temperamenti frigidioris, & humidioris simplicia existunt leniorem, ac vice versa, quo calidioris, fortiorem quoque ignem postulant. Quod si tamen supradicta difficultas, per hunc modum destillandi, quempiam gravat, is per arenam humidam, vel vaporosam, negotium absolvere poterit. In hoc enim unico, rei cardo versatur, ut nulla ignearum partium contaminatione, aut empyreumatis contractione aquæ corrumpantur: His vero multo fortior, quo maximè sulphureas, calidæ, & subtilissimæ substantiæ evocantur, qui gradus sublimationis humidæ, nullo alio instrumento melius, quam per vesicā procurari potest.

H

potest.

potest: Quamvis enim destillata quædam, ut Rosarum, Salviæ, Melissæ, Liliorum convallium, satis efficacia per Balneum Mariæ quoque obtinentur; duratione tamen, & viribus perpetuo inferiora sunt.

CAP. V.

Quomodo supradicti destillandi modi, in usum ducantur.

Instrumenta, ad frigidiorum simplicium destillationem, talia in promptu habere oportet, primum anhenum oblongum quod 4. vel 5. circiter cucurbitas capiat, exceptum fornace commoda, catillo, spiraculis, & ostiis ferreis, quæ aptius claudunt, magisque durant, quam quæ ex alia materia constant, ac tali, in quo, pauca carbonum quantitate, ignis multis horis foveri, & prohibitu variari possit.

Qui vero posthabito Balneo Mariæ, normam, per arenam humidam destillandi, necum amplectitur, is neque cupreo operculo, per cuius foramina cucurbitæ distinguantur, nec circulis plumbeis que illæ pressæ firmentur, opus habet, modo ahenum profundius, cingente interius ambitum margine procuret, in quo orbita cuprea perforata, ac catillus grosso linteo obductus, appositè locatus sit, cucurbitæ autem, ut & qui has claudunt alembici, capitellis capacioribus, quo vapores facilius in aquam resolvantur, ex stanno optimo anglico elaborati sint. Has

herbis minutim incisis vel radicibus, e. g. Scorzonæræ, Cichorei, Brioniæ aut fructibus Cucumeris, Citrulli, Melonis, Cucurbitæ fragorum, Rubi Idæi confusis, vel, prout usus postulat, herbis, & floribus integris, ad medietatem manibus comprimendo implere decet, & eoque autem in arena sepeliendæ sunt, ut transversi digiti spatium, à sabuli fundo absint: Sic applicato alembico, & recipiente, curandum, ut sabulum humescat, cum stabili calorisaugmento, ad moderatam usque non totalem ariditatem, primus quisque liquor, posteriori præstat, secundus mediocris, ultimus vilissimus, qui ignis actione, nidorem accepit, quæ regula, quamvis vulgò negligatur, ab edoctis tamen, studiosè observatur. Multoties mage consultum videtur, ut loco herbarum vel fructuum eorundem, succus colo expressus, vitreis organis distilletur; restibilis pars, mage spissa, cum Saccharo, in Sirupum redigitur: Is licet aliquanto impurior, ob terrestreitatem, antequam in cucurbitam mittatur, depurari posset, ab hoc tamen labore abstinendum, ne aëreæ & subtilissimæ partis quam in his aquis expetimus, jacturam faciamus. Caterum, quod in cucurbita remanet, nunquam alicujus empyreumatis expers esse potest, quocirca nullo modò id, pro essentia, de qua superiori tractatu actum, obtrudi debet: Et posito, non concessò, succos illos, antequam ad destillationes adhibeantur, clarificari posse, sine infirmatione aquæ destillandæ, succi tamen illi ut experientia ipsa

SECT. I. CAP. V.

ipsa fateri cogit, clausis instrumentis ad crassitiam redacti, cum vapor diu, multumque antequam expiret, vel in aquam resolvatur, in alembico morari soleat, nunquam sapore, colore, ceterisque viribus, ad illorum extractorum bonitatem accedunt, quæ leni igne, in phialis apertis, aquositate suam deponunt, ac spatula interdum, quo celerius consistentiam consequantur modicè moventur: Residuum igitur, licet alias ex eo Tartarus, seu Sal extractus usui veniat, ad harum tamen virtutem nihil confert. Si verò animus est succos, ad balsami consistentiam inspissare, qui à me, essentia vocantur; necessum est, hos prius clarificare, & tradito à me alibi modo, aquosam partem per exhalationem separare.

Sed ut eò, unde discessi, revertar: Malorum Citriorum, Limonum, berberorum, ribium, uvarum immaturarum, alique hujuscemodi succi aciduli, præcipuè cum residuum in usum servandi, intentio adsit, aptius in vitreis organis destillantur: In his aquis quod admiratione dignum est, vix ulla aciditas, sed tota in residuo hæret; cujus rei, meo quidem judicio ea est ratio, quod pars ea, cui aciditas connectitur tanquam tartarea ac terrestris, non nisi violentiore igne, elici possit; quod palam fit, hoc residuum ex retorta, primum lento ac deinceps vehementiori igne urgendo, ut instar fumi crassi, in recipiens transiens, cum prima aqua, se commisceat; adeo enim acuta efficietur, ut a core cum spiritu vitrioli contendere possit.

Hæc quamvis à secunda destillatione vel rectificatione pellucida, adustionis tamen, nunquam experts ad varia Chemica opera, ad corallo, Margaritas, oculos Cancrorum, cæteraque corpora duriora solvenda aptissima existit. Cæterum Acidum Vini, Cerevisiæ, Multi per Balneum Mariæ, aut arenam vaporosam evocare convenit, cujus ultimum, quod egreditur, magna aciditate pollet, atque ad omnes in Chemia usus, æque acilla, per arenam siccam destillata, efficax est: Hi, alique similes succi, licet aciditate sua, vix ipsi acetò cedant, cum aquis tamen destillantibus, per Balneum Mariæ, minime ascendunt, alterius eos naturæ esse quam acetum, quod multos subtiliores, ac penetrantiores partes, in se complectitur, probare haud est operosum.

Secundum hanc viam, tum Spiritus Vini, & alterius generis aquæ, ex cucurbita, ad tertiam tantum partem repleta, si vinum destilletur, ne ipso effervescente, vitrum rumpatur, lento igne, juncturis probè clausis, oducuntur: Qui vero Spiritum Vini rectificatum expetit, eum secundo vel tertio, ex cucurbita, igne moderatissimo, provocet, ut tantum ea pars, quæ maximè ærea (quæ spiritus propriè dicitur) à suo phlegmate libera prodeat: Quod hac observatione assequeris; si spiritum, qui per modum striarum, levissimo igne, in alembicum surgentem tollas, separatim recondendo, qui scilicet igne concepto mox totus cõflagrat, ut ejus nihil amplius restet, qui enim, licet in principio, flam-

mam cæruleam fundat, penitus tamen comburi recusat, admixti phlegmatis arguitur. Quod quidam, pulchro artificio interciperi solent, chartam emporiticam, rostro alembici admovendo, quò parti aquosæ transitus denegetur, qua ratione, spiritus omnis phlegmatis expers extillat; secundus vero ab hoc, in destillatione consequens, (præcipuè si ex vino malvatico, Hispanico, Ungarico, moschatello, aliisque id genus generosis, in quibus majorem, quam in reliquis penetrandi ac digerendi, virtutem advertere licet;) quandoquidem, sapore & odore, non ignobilis, loco communis spiritus vini, varios in usus aptari potest.

Hæc itaque sufficiant de utilitate Balnei Mariæ, ac arenæ vaporosæ, quæ pro vario gradu, ad rerum infusiones, digestiones, circulationes, dissolutiones, coagulationes, ac rectificationem quorundam liquorum, commodissima habetur.

CAP. V I.

De modo destillandi aquas, per vesicam.

Est & differentia sua, destillationi per vesicam pro varietate sc. instrumentorum, refrigeratorioꝝ, canalium, serpentinarum, quorum quæ Medico, commodissima esse existimo, saltem proponam. Eligatur vesica ænea fortis, vel è cupro rubro, quæ fundum versus, paulum angustior sit, ac sensim, in majo-

rem latitudinem assurgat, usque ad collum, altitudinis duorum pedum, ipsius, vero colli altitudo, quatuor transversos digitos non excedat, latitudo tanta, ut manus liberè immitti & extrahi possit totius vasis capacitas 16. mensurarum; Alembicus ex stanno anglico, cuius collum, in vesicam intret, longitudine transversi pollicis, in pede, refrigeratorio cupreo cinctus, cum rostro, pone refrigeratorii fundum penetrante, ipsum refrigeratorium, justæ latitudinis sit, altitudinis, tantæ, ut repletum ad 3. digitos in altum, aqua alembicum attingat, ac medii transversi pedis, altitudinæ superet, constructo ad latus epistomio, ad aquæ calidæ, cum frigida commutationem, post hæc furnus, huic vesicæ excipiendæ aptus, ad variarum aquarum, & oleorum destillationem. Cui hæc in majori copia parare, visum est, vesica communis quam spiritui vini, ex fecibus parando adhibent, sufficit, mutato saltem cupreo alembico, in stanneum, ne aquæ vitæ, olea calidiora, & acria pravas inde qualitates contrahant, quæ sæpissimè, cupri saporem, aut colorem vitrioli referunt, cujus rei experientiam facere, parvi laboris est, sumendo nimirum spiritum, ex vino quocunque, Hispanico, seu Rhenano, in cupreis instrumentis destillatum, eumque leni, ut supra docui, igne, ad mediam circiter partem abstrahendo, spiritus prolektus fortis equidè, sed delicatus, & suavis apparebit, restibilis verò flavi, aut viridis coloris, abominabilem saporem continet, quod ad duo cochlearia haustus, homini etiam durif-

durissimo ; aut vehementer stomachum conturbabit, aut enormem vomitum excitabit: Unde potiores spiritus vini, ingentes sæpe noxas ventriculi, hepatis, intestinorum, ac diversa gravia accidentia incurrunt, quæ potius, ex prava cupri tinctura, quam ipsius spiritus calore (quamvis, & ipsius abusus, nocendi potestate, non careat) proficisci solent, quæ noxa à stanneis alembicis, nequaquam timenda est, etiamsi enim olea, ac spiritus aciores, corrosione quadam, hujus metalli aliquid imbiberent, id tamen, prout natura hujus metalli fert, nunquam ut cupri partes, liquori per minima mixtum manet, sed in forma pulveris, ad fundum secedit, modo ipsum stannum, absque mixtura plumbi purum sit. Nemini enim non constat, recepto usu, apud complures nationes, patinis stanneis sine discrimine, dulces, acidos, acres, calfactos, frigidos, mensæ inferri, ac quandoque in iisdem coqui, nulla tamen læsione subsequente: Hujus ergo, Medici, Physici, Locorum, & urbium, quibus provincia, officinas pharmaceuticas lustrandi commissa est, hos cupreos alembicos aboleri, & ut stannei eorum in locum substituantur, curare deberent: Nec me later, quod aliqui hac in re satisfacere sibi persuadeant, si canales cupreos, intus stanno obduci curent, seæus autem se res habet, præterquam enim quod uniformiter, per totum canalem, vix stannum induci possit, calore paulo majore accedente illud à cupro solvi contingit. Objiciunt aliqui frustra res in cupreis vesicis coctas, quæ jam quidquid pravi contrahere possunt imbiberint, & de facto pravæ qualitatis participes existant, stan-

neos alembicos ac serpentinas requirere. Concedo equidem succos vinosos, acidos, & acres, in ipsa vesica, de cupro quid in se recipere; Sed quidquid id sit, vitriolatum, aut æruginosum, illud, inter destillandum, cum halitibus, tanquam terrestræ ac grave quid, minimè in altum ferri, rationi consonum est. Restat igitur, si quid tale, aquæ destillatæ possident, culpa alembici aut serpentinarum, id fieri: Quod ipsa operatio, ad oculum demonstrat, tales enim aquæ à cupro corruptæ, si de novo, mutato solummodo alembico cupreo, cum stanneo, aut vitreo destillentur viciatæ prius, jam claræ, & correctæ, optimo sapore ac odore prodibunt: Quare labem contractam, non à vesica, sed ex alembico accepit, in cujus, & canalium rimis, magnam sæpe æruginis quantitatem videre est (quod etiam, in hujusmodi laboribus, parum versatum, ne dicam probatum chymicum vix latere potest) quæ tota difficulter erui potest, illud vero in vesica, post destillationem relictum, ad usum internum minimè admittendum est. Hinc crassum errorem Medici errant, quicunque decocta sua, in diplomate cupreo, fieri mandant, seu vinum, seu acria, salsa, & acida vegetabilia recipiant; at vero multo melius illi, qui vasis vitreis, id negotii peragunt: Atque hic, nisi intra cancellos, de destillandi, per vesicam doctrina, subsistere consultum esset, latissimus pateret campus, de instrumentorum æneorum, atque cupreorum abusu, differendi.

Requisita ad destillationem, per vesicam, hæc sunt: Primum materia in vesica contenta effervescat, ac bulliat: Secundo,

cundo, additio liquoris cujusdam, maxime, in aridorum per vesicam destillatione opus est: Tertio omnia simplicia refrigerantia, etiamsi amarore, vel acrimonia prædita sint, ac frigus temperandi, aperiendi, solvendi, detergendi potestate valeant, cujus classis sunt, Cichoreū, Endivia, Card. bened. Eumaria, Nasturtium aquaticum, Beccabunga, à vi, & odore aromatico aliena, sine virium jactura, commodius, per vesicam quam Balneū Mariæ destillantur. Quarto, communis ille, ac asinino stupore, obreptus pharmacopæorum mos repudiandus, qui cuicumq; herbæ, cujuslibet temperamenti, ea sit, cum in cumulum concisæ fontanam affundunt, & superciliosè destillandi opus urgent, donec ingentes amphoras impleverint, nominibusque herbarum, & insigniis ornaverint; ac sic denique, egregiam rem se præstitisse, opinantur, quæ destillata demum, ad julapia, tabulata, emulsiones, mixturas cordiales, margaritarum solutiones, ægrotis tanquam supremum subsidium, ac ultimum in summa virium dejectione, anxietatibus, Syncope, cæterisque non contemnendis affectibus, Asylum futurum adhibent, quorum errorum, non tantum aliquos non pudet, sed etiam nefando ausu, defendere conantur. Quinto Herbarum, quæ huc referendæ, succus exprimendus, coque vesica, ad medium usque replenda, & focus atigendus ad succi ebullitionem, ne tantum guttatim, sed instar spiritus visci destillantis prodeat, continuò, ferè ignis gradu observato, qui tamen sub finem, paulatim remittendus ne crassum illud, liquoris restibile aduratur, aut aquæ alie-

num temperamentum, aut virium mutationem subeant, ad quod etiam aquæ in refrigeratorio sæpius cum frigida permutatio, quo facilius vapores, in aquam, resolvantur, plurimum præstat: hocque modo, ex sex partibus succi, quatuor ut plurimum eliciendi sunt; Sal vero, ex remanentiis, in cinerem redactis, more usitato extrahi potest. Hisce, ac hoc modo paratis liquoribus stillatitiis, confidenter, quæ conscientiæ, quæ effectus securitatem, merito utetur.

At vero herbarum calidarum, & siccarum, ut Salviæ, Majoranæ, Rosismarini, &c. seu multum, seu minus odoræ sint, destillandi ratio hæc est, minutim incisis ac ollæ vitreatæ impostis, aquæ fontanæ, q. s. ad pulvis consistentiam affunditur, ex curiosè contactis, ac refrigeratis, postmodum succus exprimitur. Hic ex præscripto artificio destillatus, sapore, & odore præstantem liquorem suppeditat, tantillum enim aquæ, ad aridæ, & tenacis substantiæ resolutionem specificam simplicis virtutem, infringere nequit; quod alias in majore copia, sc. ad herbæ lb j. aquæ lb iiij. affundendo contingeret. Qui vero hunc laborem averfatur, saltem herbis concisis, tantum aquæ affundat, ut sine adustionis periculo, ebullire queat, quæ denique eousque abstrahenda, dum sapor ac odor, vires satis validas inesse probet, ac nulla nidoris contaminatio, se manifestet; quam novis identidem herbis, ter destillationem repetendo conjungere decet: Nec ignorandum, per vesicam stanneam, cum alembico vitreo, æque præstantes, ac per ipsum B. liquores educi posse. Ultimò, & hoc observatione dignum,

dignum, quædam simplicia, antequam ad hoc opus veniant, condituram salis, quædam macerationem per se, in vitro clauso, vel asperionem vini, alia deniq; fermentationem, pro varia Medici intentione requirere, quæ in gratiam Juniorum, & necdum in arte consumatorum artificum, sequentibus exemplis declarabo.

Aqua Rosarum nobilis est Rosis salinis.

Modus hic apud Pharmacopæos usitatissimus est ac quandoque major rosarum copia quam ob brevitatem temporis destillari possit, commodissimus.

Rosæ sufficienti quantitate salis conspersæ, mensæ insternuntur, ac manibus confricatæ in dolium quernum, seu ollam vitreatam, aut quod ferè præstat, in cucurbitam, ampliori orificii injectæ, pistillo ad vasis tolerantiam, donec repletum sit comprimantur, ac sic probè clausæ ad usum destillationis servantur, quæ sequenti modo fit. Hujus condituræ rosacæ, mensuris quatuor, sex aquæ fontanæ mensuræ affundantur, ac secundum ante datam instructionem, aquæ stillatitiæ, mensura proficiatur, quæ seorsim, in vitreis lagenis, bene clausis, loco sicco, non admodum calido servanda, relicta, si quæ adest, candicante pinguedine, instar spermatis Ceti, quam aliqui oleum Rosarum esse autumant: Hæc aqua, post aliquot temporis spatium, fragrantissima redditur, levi quodam amarore, Rosarum foliis, genuino, & proprio, gustum afficiens, cujus cochlearis mensura, vulgaris lb integræ, quandoque præferenda est: ejus scilicet, quæ

avaritiæ exsaturandæ causa, vel stolidorum ementium, potius ad quantitatem, quam qualitatem attendentium vitio comparatur. Secundaria autem, destillationis progressu proveniens. utpotè minoris virtutis novis Rosis destillandis, loco communis aquæ inservit.

Nobiliiores tamen & præstantiores ad compositiones cordiales, & bezoarticas, ni sumptibus parcendum sit, hoc modo fieri possunt, aqua nimirum primo loco destillata, & secundaria simul, quatuor mensuris Rosarum denuo, affundantur, & quinta vel sexta tantum pars, destillatione producta, ad hunc usum seligatur.

Variant aquæ Rosarum, non modo, differentibus, inter se, Rosarum qualitibus, sed etiam pro destillationis modo, quæ enim odoris gratia, & refrigerandi simul intentione expetitur, illa quæ ex Balneo Mariæ, vel arena vaporosa & quidem ex Rosis albis destillatur, præstat, ac hujus loco, illa per vesicam destillata, quantumvis, in aliis affectibus præstantior, contra oculorum inflammationem, in collyrium adhibita, ardorem præsentè exasperando non parum nocuum adferret: Nam sulphuræ, odoræ, & penetrantis facultatis aquam, vesica depromit, potissimum ex Rosis fermentatione spirituosius magè factis; Quæ odore excellens, sapore subamaro, ad evanidas vires, calore absente apertissima.

Modus aquam odoriferam eliciendi ex fermentatis Sambuci floribus.

Hiscæ floribus, à petiolis liberis, q. s. & bene

& bene compressis, aliquot cucurbitas vitreas, vel ex stanno anglico factas, implere decet, quæ si angustioris orificii sint, subere, & cera Hispanica, latioris vero alembico cœco claudantur, ut nihil expirare possit, quæ aheni aqua repleto imponendæ, haud profundius, quam ut tertia cucurbitarum pars, ab aqua tangatur, eoque caloris gradu quem manus, sine molestia perfert, ad quartum usque diem foveatur, tandem aqua refrigerata, ac floribus, qui in proprio humido, ad pulvis consistentiam contabuerunt, expressis, succus, per vesicam parvam, cum alembico stanneo, destillandus est. Aqua hæc mirificæ, qua odorem, qua saporem suavitatis est, ad externa juxta, & interna, ejusdem, cum vulgari Sambuci destillato, usus est.

Aqua, ex floribus Caryophyllorum.

Floribus Caryophyllorum, rubris, & odoratis, minutim incis, in cucurbita vitrea, aqua rosarum incarnatarum ex Balneo Mariæ destillata, ad æquale cum floribus pondus, affundatur, quorum succus expressus, post 40. horarum in B. fomentationem, vel tota massa, ex vesicæ parva stannea, cum alembico, & serpentinis vitreis, donec t̄b̄ iij. prodierint, destilletur: quæ studiose servanda, & usu postulante, aquis cordialibus, ac bezoardicis miscenda.

Aqua Liliorum convallium.

Paratur hæc aqua, diversis modis, quorum complures vix alicujus momenti

existunt, hic autem præ cæteris, potior mihi visus est. Floribus Liliorum convallium recentibus, à viridi parte mundatis, & in cucurbita benè compressis, mensura una, cum media vini hispanici, aut malvatici, affundatur, hisq; in loco frigido servatis, elapso triduo, quinq; mensuræ aquæ fontanæ addantur, cujus prima, per vesicam, destillatione mensura seorsim colligatur, magnæ, & progressu temporis incrementis virtutis, quæ vero hanc sequitur, minoris efficacix secunda est.

Aqua nobilis Veronica.

Herbæ Veronicæ, mundatæ, concisæ, & contusæ, in mortario lapideo, tantillum vini, aspergatur, eaque per diem & noctem, ut marcescat quieti detur, cujus succus demum prælo expressus, ad medietatem destillatus, aquam citrini coloris, odore, & sapore valentem refert. Virtute pollet solvendi, abstergendi, aperienti, siccandi, & mundandi: quamobrem internis obstructionibus pulmonis, hepatis, lienis, mesenterii, in scabie, pruritu, serpigine, febribus malignis, morbilis, sanguinem mundificando, & sudorem pellendo utilissima censetur. Dosis ab ℥̄ss̄ ad ℥̄ij.

CAP. VII.

De Insolatione aquarum destillatarum ad Solem, & earundem conservatione.

Obtinuit antiquus jam usus, ut aquæ recens destillatæ, per dies aliquot Soli expo-

exponantur, idque duabus potissimum de causis: Prima est, ut impuritatem, quam continent, maxime spumofam, ad fundum deponant, & quadam veluti digestionem à cruditate repurgentur: Secunda, ut si quod empyreuma alienumque saporum aut odorem contraxerint, illud abjiciant; Non tamen omnibus, ex æquo hæc competit, iis ex frigidis, humidis, & glutinosis simplicibus destillatis, visu albidis, & mucosis convenientior; ex calidioribus vero, odoratis, siccis, sale conditis, fermentatis, cum additione vini, aut mellicrati productis minus utilis. Hac enim ratione subtilioribus partibus orbatæ, virium jacturam faciunt, ut cuiusvis, etiam parum docto patet.

Contrahunt aquæ destillatæ empyreuma, pro vario destillationis modo, majus, vel minus, vel etiam nullum; nulum illæ quæ ex succis, vel simplicibus longo tempore maceratis, nec ad siccitatem residui, abstrahuntur; quod alioquin contingit, sive per B. sive per vesicam, opus perficiatur; Semper igitur præstat, humido adhuc, in fundo superstite, ab opere desistere & nobilioris substantiæ rationem habere.

Quantum ad conservationem aquarum destillatarum, excipiendæ sunt hæc vas vitreis, vel terreis vitreatis, & sufficienter excoctis (qualia sunt Siburgica, aut Waldeburgica) eæque benè obturatæ, loco temperato locari debent, hyemali tempore: quæ vim frigoris ægrè sustinent, muniendæ sunt, semel vero frigore concretæ, rancidæ, aut mucilagines rejiciantur: Quod si aquas turbari, aut albescere contingat, per arenam mundam, vel pul-

verem vitri crystallini, aut silicula alborum filtratione depurentur, exceptis iis, quæ ex oleosis, & aromaticis simplicibus, aut cum vino destillantur, quarum albicantes præstantiores sunt; ut in aqua Cinamomi videre est; quandoquidem non ob impuritatem, hoc colore tinguntur, sed partis aut vinosæ, aut oleosæ commixtionem: Quamobrem utilitas insolationis, ad dictas aquas simplices, nativo vigore imbelles solum extenditur; quamvis etiam in his quædam reperiuntur, quæ etiam optimæ, clarificatæ, & correctæ, hoc tamen à natura obtineant, ut nunquam sine aliqua hypostasi, aut muccagine existant, quæ, modo putrilaginis, & alieni saporis expertes sint, ob id minimè rejiciendæ.

HYDRELEOLOGIE

SECTIO II.

CAP. I.

De Sulphure pingui, & combustibili, rerum naturalium substantia.

Aqua, ut in prima parte, primi capituli demonstratum ob volatilem proprietatem, & analogiam quam cum aëre possidet, Mercurii nomine, à Chymicis profertur, substantia vero pinguis, facile inflammabilis, sulphuris vocula, idque secundum Theophrasti Paracelsi dogmata, libro primo, de tribus substantiis, quo loco inquit: Omne evaporabile, & in auras mutabile Mercurius est, omne combustibile sulphur est, quod in cinerem abit sal est cum parte terrestris: ut summam dicam,

cam, unicum ignis subiectum est Sulphur, nec enim elementum ignis, in mixtis latens de potentia in actum duci, neque aliter, nisi mediante sulphure, & principio combustibili, rerum, in quibus absconditur, oculis nostris, visibile fieri potest, sive res simplex sit ut oleum, seu mixtum, ut lignum, & stipula: In quo vero subiecto semel flammam concepit, tamdiu potentiam suam exserit, donec vel penitus id consumpserit, vel in cinerem, ac vaporem mutarit, quo facto, coram oculis nostris evanesces, in suum chaos revertitur.

Nunc vero, in genere, quod attinet nomen Sulphuris, si istud tanquam subiectum ignis, id est, ut substantiam quandam ignis nutriticem consideremus, unicum, in rerum natura, sulphur existere, optima ratione astruere possumus quemadmodum in priorē parte, generice loquendo, unicam in universo, esse aquam.

At cum singularia mixta, quæ sulphuris nomine veniunt ob inflammabilis in ipsis substantiæ prædominum, quæque Archæus naturæ in classē sulphureorum mixtorum constituit, perpendamus, variæ horum species occurrunt: Aliud enim naphthæ, petrolæi, & bituminis; aliud pinguedinis terrenæ, aqueæ, animantium; aliud sulphur in succino, Resina, Therebinthina, Gummi, Lachryma, Balsamo, & Oleo Olivarum, & in toto triplici regno, v. g. minerali, vegetabili, & animali, quoddam aridum; aliud vero unctuosum cernere est, & ipsis carbonibus ac mineralibus, sua sunt diversa sulphura, quamvis in fundamento, ad ministerium, seu alimentum ignis, unum u-

nus naturæ sulphur, à Chemicis intelligatur.

Quamvis primariæ sulphuris vires calfaciendi nimirum, & exsiccandi, omnibus notæ sint, diversimodè tamen, nec ex æquo singula, sed pro varia eorundem mixtione, supradicta sulphura id præstant, quibusdam etiam, haud exiguam humiditatem inesse, experientia monstrat.

Æquum igitur est, inter hæc, atque inter sulphur per se, & simpliciter consideratum, ne in præiudicium Medicinæ error committatur, distinctio habeatur. Est sulphuris, tum utilitas, tum necessitas quam maxima, omnibus in universo creatis, ad caloris innati stabilitamentum, quo res quæque durant, ad maturationem, coctionem, digestionem superfluorum expulsionem, & humiditatis restrictionem, obtinendam, nec minus quam aqua, seu Mercurius ille naturæ ad rerum generationem, augmentationem, sustentationem, rorida, & frigida sua qualitate, sulphur temperando, vel sal, ad soliditatem, & putredinis inhibitionem, omnibus mixtis essentialiter inest: Sic omnipotens, pro immensa sapientia sua voluit, ut mixtione & contraria, in se invicem Elementarium qualitatum actione, Idea Universi hujus consisteret.

Quam in Medicina prærogativam sulphuræ hæc substantiæ obtineant, frequens earum præparatio, & ad morborum curas applicatio, docet; Quanti denique momenti sit, ad hominis, ex cuius mole partim constat, conservationem, tum

tam ut pingui illa, & sulphurea, in cibo, potuq; recondita substantia, corpus reficiatur, tñ externo in usu, supposito, quod sine sulphure ignis esse nequeat, ad ciborum elixationem, frigoris depulsionem, tenebrarum discussionem, natura, & ratio, solerter demonstrat.

CAP. II.

De Substantiis Sulphureis, seu oleis destillatis in genere.

Olea sunt partes sulphureæ subtilissimæ, ex mixtis, virtute ignis, à crassioribus terrenis, in talem formam ac naturam separata.

Sunt hæc varia admodum, colore, consistentia, pondere, sapore, odore, aliisque qualitatibus, non solum pro natura mixti, sed etiam gradu ignis, cujus ratione quædam suorum simplicium, odorem, saporem, & virtutem retineant, quædam vero, temperamento destructo, ita alterata, ac aliena evadunt, ut nihil horum amplius redoleant.

Has substantias sulphureas, in forma olei, non modo res ad oculum pingues, & inflammabiles; ut, Resina, Therebintina Mastix, Balsamus natus, sed omnes herbæ, ligna, &c. pro rata portione, innata oculis nostris, quanquam haud perviæ, sulphureæ pinguedinis (quorum nullum, qualecunque sit, hujus penitus expers est) artificio, & Vulcani imperio compulsa exhibent.

Quoad usum, proprietates, & virtutes, pro ipsarum singularium differentia, ut memini variæ sunt, in genere ta-

men destillata, utpote calida penetrantia, non parum ab iis differunt, quæ naturai ipsa, à vegetabilibus separavit, aut laboriosa manus expressit, ut experiri licet quotidie in oleo olivarum, aliisque per expressionem factis, & balsamis naturalibus, quorum natura viscositatem, lentorem, pinguedinem, crassitiam, & gravitatem, perpetuò præ se ferre solet; Illorum vero tenuitatem, calorem, & penetrandi vim manifestam, quæ ante distillationem nulla in parte deprehendi potuit; nec etiam olea, cruda, his in effectu respondent: Quare ratio, Dux, medicinam facientium, in discernendis viribus mixtorum consulenda.

CAP. III.

Quibus modis olea ex vegetabilibus eliciantur.

Præcipuum medium est ignis, dein instrumenta ut fornax, & vasa, quibus materia concluditur, & aliquando additamentum liquidum, quo oleosa substantia, tanquam vehiculo, in altum evehi possit quandoque in durioribus maceratis, ut, pori aperiri, & sulphureæ partes facilius separari possint.

Satis operose, fuscæ & confuscæ, de his, antiquitas egit, variosque ignis gradus, mille figuras fornacum, & instrumentorum, mira macerandi præcepta, processus tædiosos proposuit ut ex ejusdem scriptis constat, huic verò seculo longa experientia, naturæ scrutinium, ac verus usus, compendiosam manuductionem, ultrò obtulit, qua id ipsum, melius, citius, &

securius præstare liceat: Ejus vanitatem igitur, & inutilem multitudinem missam faciamus.

Longo usu compertum est, quæcunque vegetabilia, imo ipsius naturæ excreta, in duris, ac tartareis suis visceribus lentum, grave, ac terreste planè sulphur, in visceribus suis conclusum præter hoc verò in quibusdam etiam subtilè, aëreum, penetrans, & spirituosum sulphur reperitur. Pro hujus duplicis sulphuris diversitate, manualia etiam, ac media dividuntur: Quod primum attinet, propter tenacem, & gravem consistentiam, ut in lignis, vel materia compacta, ac terrestri, è suo subiecto educi nequit, nisi illo resolutò, & destructo, in primis mediante intensiore ignis gradu, qui pingue illud extorqueat, donec residuum quodammodo combustum & carbonibus simile appareat, qui gradus in arena per retortam, ad totam operis absolutionem instituitur; hoc vero postremum sulphur, aëreum cum sit, volatile, & valdè mobile, & ad primam caloris instantiam, qua aqua ebullire incipit, facilè sine adustione à corpore suo separatur; ita ut simplicia, affusa aqua, secundum superscriptam methodum, sufficiat destillare: quobino destillandi genere, per arenam nimirum, & vesicam, omnis generis olea educi possunt. Reperti sunt quidam Artifices, qui subtiliora sulphura simplicium, facilius per calorem Lampadis, vel Balneum Roris, evocari posse, literis prodiderunt: Quod inventum curiosum magis quam utile, cum successus parum respondeat, prima maxime destillatione, cum corporum separatio, quæ necessaria est, tardius fiat, licet hic modus, quodammodo ad re-

ctificationem eorum, quæ hac opus habent, commodus sit: Huic itaque otio abundantibus relinquo, cum eo propter prolixum tempus non parum, de nobilissima substantia evanescat: Mihi equidem artis compendia amplecti volupe est, cum palam constet, paucis nunchoris præstantiora olea, quam à veteribus, aliquot dierum spatio, destillari. Notandum quoque, quod longa maceratio simplicibus odoriferis, & aromaticam vim habentibus, non parum detrimenti adferat.

CAP. IV.

De destillatione oleorum, per arenam, & primo eorum, qua ex lignis extrahuntur.

Cum pro duplici sulphuris differentia, bipartitum destillandi processum, ac duplicia quoque manualia proposuerim: Necessarium est à destillatione, per arenam, cui ligna subjiuntur exordium capessere, ac deinde ordine, ad cætera progredi.

De oleo ligni Quajaci.

Primò, fornax rotundus, aut quadratus in promptu sit, cum catino firmo, ad latus excavato, quo collum retortæ transire possit, ex ferro sc. fusæ, quæ figulina, aut lapidea præstat, quandoquidem ignis violentiam tutius perfert, ac mihi usitata est. Hinc ligni sancti interiore parte nigricante, pingui, in taleolas secta, ac demum in minutiora frustra contracta, retorta, firma, vitrea, tantæ magnitudinis, ut capella capere possit, repleatur, ac capellæ, cum arena cribrata, infra ad
duos

duos digitos; circum latera vero, usque ad omnimodam repletionem, unius digiti crassitie strata, imponatur, quod ut commodius fiat, regionem fornacis, qua retortæ collum transit, ne sabulum effluat, luto munire oportet, ac recipiente apposito, ignem gradatim augere, donec arena incalescat, & liquor acidus manare incipiat, qui acetum Quajaci quibusdam dicitur, eoque cessante, ignis intendatur, donec lignum exardescens, crasso fumo conglomerato, in modum striarum, humidi quidpiam, ac deniq; crassum quoddam oleum, in recipiens transmittat; hoc gradu ignis continuandus, quoad fumus duret, ac oleum totum transferit, refrigeratis porro instrumentis, oleum ab aqua separandum, quod deinceps rectificandum est.

Ad eundem modum, è Buxi, Juniperi, Aloes, Ebeni, Santali, omnisque generis lignis, olea elici possunt, paucis exceptis, v. g. ligno Rhodio, & Sassafras, quæ præter crassiusculum illud pingue, etiam oleum volatile continent, quod per vesicam exigendum, aliter nimirum in crasso illo, ac feculento pingui extrahendo; aliter in subtili illa aërea & oleosa substantia procedendum: Ex restibili, in cineres redacto, Sal eliciendus est. Notandum insuper, cum vitra inter destillandum quandoque dissiliant, aut data opera frangantur, quo commodè residuum eximi possit, præstare ferreas retortas, quæ longè diutius durent, collo, & corpore utrinq; seorsim fufis, ventre rotundo, longiusculo, sensim in angustum coeunte, cum margine, vel circulo interiori, ut colium luto tenaci munitum, ex-

actè ad duorum digitorum latitudinem, post materiem ad destillationem aptè inferi, claudique queat.

Quarundam etiam rerum proprietates, propter promptitudinem effervescentiæ, in retorta, non parum difficultatis adfert, & quandoque loco olei, materia destillanda tota, in excipulum delabitur, aut id in plures partes disiecit, quocirca cucurbita ferrea necessaria est, cum margine infra, ad duorum digitorum spatium, qua alembicum imponendum comprehendat, vel absque margine, ad profunditatem trium digitorum, collum alembici aliquantum gracilius sit, quo commodè excipi possit ab retorta, qui modus etiam, in destillatione, per vesicam observatur: Quandoquocumque enim alembicus retortam excipit, aut extrinsecus claudit, oleosa substantiæ, magna sit iactura: Denique etiam colla alembici angusta sint, quæ orificium retortæ subeant, capitella tamen rotundæ, & amplæ capacitatis ex usu sunt, ne spiritus ascendentes, dilatandi sese spatio, & ingenio defraudati, in aquam vel oleum converti prohibeantur vel ipsum alembicum disrumpant. Canales etiam satis ampli sint, ut sine impedimento, ad recipiens delabi, & citò in liquorem mutari possint.

Mediante hoc instrumento, non modo omnes vegetabilium, ac animalium substantiæ, sed etiam nitrum, cæteraque, quæ ad aquam fortem requiruntur, non levi sumptus compendio, destillari possunt: Retortæ enim vitreæ, rarò plus, quàm unicam vicem operationis sustinent, accedit, quod in ferreis, materia vel igne liquata, aut combusta, pro necessitate, com-

modè eximi, ac ipsa, sine periculo rupturæ abstergæ purgata que, ad alios, atque alios usus adhiberi possint. Restat modus, ex lignis resinosis, v. g. Aloës, Quajaci, magnam quantitatem olei eliciendi, quem sine invidia communico: Nimirum horum resinosa substantia, repetita spiritus vini affusione extracta, deinceps destillatione separatur.

De virtutibus horum destillatorum propria mihi experientia cognitis, non est quod multa adferam cum illis ob vim causticam, & recessum, à temperamento simplicium, è quo exorta sunt, vix nisi semel aut bis, ad mixturam emplastri, aut unguenti usus sim: Sunt qui propter vim anodinam, & somniferam, multum oleo Buxi tribuant, de certitudine tamen effectus, hæcenus dubitans magis probatis, ac gratioribus uti placuit.

Vires horum liquorum in genere, calfaciendi, penetrandi, & exsiccandi, cognita sunt; quocirca externis, ac frigidis affectibus prosunt: Ego quidem, quod gratis, & odoriferis consequi poterò, haud facile fuliginosis illis, ac foetidis oleis, empyreuma redolentibus, experientia doctus, his, ac similibus, capitis dolores, vertigines, nauseas, & animi deliquia, ægrotis promptè accersiri.

CAP. V.

De destillatione Oleorum, ex Resina, & Terebinthina.

EX Terebinthina, seu Resinis arborum v. g. pinus sylvestris, lentisci, &c. pro vario sulphure, quo abundant, triplicia,

quoad odorem, calorem, vires, pondus, & consistentiam, parari possunt: Quorum duo prima, ut magis aerea cum commodius per vesicam educantur, ad alium locum remitto: Illud vero quoad pondus, & substantiam crassius, sic paratur: Terebinthina, vel resina, olei sui subtiliore parte jam spoliata, ad dimidiam capacitatem, retorta impletur, ac per gradus ex arena, crassa, & tenacis consistentiæ, coloris subrubri, ad fuscum inclinantis, oleum exigitur: quæ tanquam terrestri, & sulphurea substantia, à Chymicis Balsamus Terebinthina vocatur, qui æque ex crudis illis parte subtiliore, per destillationem abstracta fusci coloris, & crassæ consistentiæ, secundum vulgò usitatum processum parari potest.

Quare, cum per vesicam, sine periculo empyreumatis, subtilissimæ acree, & aquosæ partes prodeant, quæ non parum incepto labori, in retorta effervescentia sua obstarent, operæ pretium duco unumquodque horum, suo, qui maxime conveniat, destillandi modo subicere.

Pollent modo dicta olea, virtute calfaciendi, attenuandi, abstergendi, glutinandi, quocirca per se, vel unguentis mixta, ad paralyseos, ex frigida causa, schirrhosi, ac etiam œdematosi tumoris, ulcerum foetore, & humore gravium, ragadum in pedibus, frigoris injuria contractorum curationem, egregiè faciunt, nec non ad gangrænam, & carnis mortificationem ac sæpè aliis rebus mixta supra dictis lignorum oleis præferenda.

CAP. VI.

*De modo peregrina & nativa Balsama
destillandi.*

Quandoquidem, nativi Balsami, ex Ægypto, ut plurimum, allati, & antiquorum elogio multum decantati, vix ulla nobis copia detur, nisi quis eum forte à Turcarum Imperatore, qui unicus, ac tenacissimus ejus possessor est, muneris loco retulerit; Aliunde nobis, ex India orientali sc. & occidentali, divina bonitas, nobis provisum voluit, & quidem quantum constat triplici, Balsamo nimirum de Tolu vocato, claro instar Terebinthinæ Cypriæ, altero Liquidābar vocato, tertio coloris ex rubeo fusci, Peruviano dicto qui virium præstantia Ægyptiaco vix cedit. Etsi hi Balsami, ex naturæ penetralibus producti, viribus minime insuaves sunt, ac medica virtute plurimum valeant, visum tamen aliquibus, certas ob causas subtiliorem eorum partem segregare, quæ cum propter subjecti tenacitatem, non ita facile, in prima destillatione, ac in Therebinthina, ac lignorum Resina fieri solet per vesicam evocari possit, hunc modum commendo:

Balsamo Peruviano, Storaci calamitæ, quoad colorem ex fusco rubricantem simili odoris vegeti, (quod experiri convenit, una, aut altera guttula, in carbones ignitos demissa) retorta firma vitrea, ut in accubitu ad destillationem mediam, ventris sui partem æquet, aliquatenus repleatur & apposito recipiente, per gradus ignis ex arena continetur, donec

oleosa, aqueæ mixta substantia, guttatim ad quinque pulsum intervallum extillet, eoque gradu continuato, usque dum albicantes guttulæ prodeant, flavescensibus vero guttis, & fumo sicco aboriri incipientibus, receptaculum cum destillato amoveatur, ne subsequente sordidior inquinetur, & reliquum, intensiore ignis gradu, quoad potest, evocetur, magis fuscum, ac ponderosum oleum. Post hæc recipiens in aquam calidam mittendum, ut aquositas ab oleo soluto, facilius separari queat, residua in retortamateria, nigra, splendens & fragilis est, instar Colophonii. Hæc via, reliqua Balsama atque styracem depurata, in oleum redigere licet, de qua alibi in Anatomia essentiarum vegetabilium, ex instituto docebo.

Ambo olea Balsami Peruviani, vi calefaciendi, penetrandi, discutiendi, resolvendi, sunt insignia; primum tamen, nisi ex Balsamo mangonifato destillatum, aut errore gradus ignis vitiatum sit, omnino mitius, etiam suaviores odore progressu temporis accrescit, secundum pro violentia ignis, quæ ad separationem illius, à parte terrestri, inter destillandum requiritur, fuliginosum, grave, & adustum apparet. Utraque tamen maxime primum propter odoris fragrantiam, externis in affectibus, usu veniunt cum mixtura Balsami apoplectici unguento pomato, vel rosaceo, ad lenis inflationes, & tumorum, à causa frigida discussionem, majore utilitate, quam fordida unguenta de oleo Capparium, ac similia adhibentur, cujus experientiam insignem, in ventriculo, matrice, vitiosorum, ac frigidorum humorum culpa inflatis, adeptus sum, ad sopiendos dolores.

HYDRELÆOLOGIA

dolores musculorum , & nervosarum partium , convenienti mixtura , iis , qui unguenta graveolentia non tolerant , commodissima : De quo in dispensatorio singulari , à me componendo , aspirante coelitus numine , uberius agam . Reliqua quidem Balsama , utpote de Tolu , Liquidambar , inò ipsa styrax liquida , ejusdem fere virtutis , odoris tamen præstantia , quæ mihi hoc in præxi commendatum facit , aliquantum inferiora sunt .

CAP. VII

De Peregrinarum ac balsamicarum Resinarum destillatione.

Resinæ quarundam arborum , ut Resina Elemi , anime Taccamahacæ , Copal , ex remotis regionibus ad nos delata , à Turba Medicorum , in gummatum classem receptæ sunt . Attamen cum oleo , aut ceræ super ignæ eliquatæ , penitus incorporentur , quod in gummatibus , diversa nimirum , & tam aquosa , ac glutinosa , quam resinosa parte constantibus ceræ non est , sed vel in pollinem , prius redigenda , vel aceto solvenda , antequam unguentis , & emplastris misceri queant , quæ ratione induxit , differentiam explicandæ horum naturæ commodam , pro ingenii mei modulo constituere . Nam si idcirco solum , quod ex arborum ramis , ac truncis , velut gummata , exsudant , uam in classem referenda essent , ratio nulla est , cur non Abietis , pinus . & laricis resinam , ac Therebinthinam illis quoque jungeremus , quod tamen ob naturæ diversitatem , sine rerum confusione fieri nequit . Ut ad rem ipsam veniam , de-

stillatio horum , sequenti modo peragi debet .

℞. Gummi animæ selectæ , coloris flavi , intra digitos facilè mollescentis , odoris boni , & ferè aromatici ℥j eoq; retortæ parstertia circiter repleatur , quæ corpore sitaltiore , & sensim usq; ad colli principium , in angustum vergente , moderato igne , primum oleum , secundùm , ut de Balsamis dictum , intensiore , & sic reliquarum Resinarum olea eliciuntur .

Oleum gummi anime , virtute penetrandi , exsiccandi , calefaciendi , quamvis oleo Balsami inferius sit , multum valet , insuper corroborat & adstringit , hinc ad curationem spasmi , contracturæ , paralysis , ex defluxione , & materia frigida obortæ , per se , vel unguentis mixtum , tanquam singulare remedium commendatur : Quamvis reliquarum resinarum olea , cum hoc , in viribus propemodum convenient . Proprium tamen Taccamahacæ est robore & exsiccare , olei Elemi subtilioris , per vesicam destillati , contracturam , spasmum , apoplexiam , capitis & nervorum puncturas & dolores ex iis provenientes , sanandi virtute excellere . In genere , olea hæc in magnis contusionibus & luxationibus à chirurgis magnoperè expetuntur .

CAP. VIII

De Gummatum odoriferorum destillatione.

In varia gummatum differentia , tria nobis occurrunt quæ ob præstantiam odoris , ad compositiones requiruntur , v. g. Benzoin , styrax calamita , & Ladanum . Ben-

Benzoin, præ reliquis, odoris causa, commendatur, suavissimum enim ignitis carbonibus, injectum, spargit, & ad perfumigia celebris est. Torfit multos chymicos sollicitudo, quo pacto, non tantum oleum, ex ipso elicerent, quod tū ad medicinam faciendā, tum ad suffitum complendum, præstantius esset, ejusq; causa, varios processus excogitarunt, ejus autem parandi difficultatem, experientia docet. Quamvis n. Benzoin gummi species, & ob pingue ac sulphuream substantiam, inflā-mari proclivis sit, ex quo, inexpertus, oleum facile elici posse sibi persuadeat; res tamen, cum ad Vulcanum defertur, aliud probat. Etenim vulgatus destillandi modus, nihil præter albicantē, & in modum floccorū sericorum, convolutā materiā profert, quæ apud chymicos, florum Benzoin appellationē nacta est, ac omnis pinguedinis, ad sensum expers, igne liquata, iterumq; refrigerata, in massam, Benzoin substantiæ similem concrevit, manifestamq; cum sulphure minerali analogiam habere, ratio indicat, & quamvis admodū pinguis, tanquam genuinum ignis subiectum, ad ignem incucurbita fusa, nihil nisi pulverem flavescens, sursum, ad alembicum mittit, qui nihil aliud, nisi ipsissimum sulphur est, purum attenuatū, & de facili, iterata fusione, in solidam substantiā revertitur. Non desunt ostentatores vaniloqui, doctrinam meam chymiaticam suspensio naso explodentes, multa de oleo Benzoin jactent, nec tamen, quod volūt, obtinent, opere n. & facto non verbis, demonstrationem requiro, qua ratione, aut via, oleum ex Benzoin, sine additione, alienæ pinguedinis, ignis potentia prodeat.

Vidi equidem, apud aliquos, oleum subnigricans, acre, subtile, odore nidoroso, sub titulo, olei Benzoin per se destillati, de cujus veritate adhuc dubito, & ne biliquidem istud facio, cum ejus usum, nec in pharmacis, nec odoriferis componendis aptum, ac ipsum Benzoin depuratum, ac igne moderato sublimatum, multo præstantius esse, agnoscam.

Quod attinet Styracem calamitam, & ladanum, admodum aliarum resinarum, destillari debent, habita observatione, ut hæc prius super igne lento, aqua rosarum soluta, per pannum exprimantur, ac sordes, velut arena, & ligna, hoc modo separentur. Irritus quorundam fuit labor, qui oleum horum, per vesicam extorquere conati sunt, etenim partibus, quas aqua bulliens, exfolvere possit, oleosis, ac subtilibus carent. Et ut paucis, nullius propemodum utilitatis sunt, aut usus, ne ad perfumationem quidem, propter empyreuma, ab igne contractum.

CAP. IX.

De ferulaceorum gummatum, ut Ammoniaci, & similium destillatione.

HOc nomine accipimus, gummata illa, ex plantis quibusdam ferulaceis producta, quæ viscidum quid, & aqueum, ut gummi arabicum, ac præterea, resinosum & sulphureum aliquid, ut styrax calamita continent, suntque Galbanum, Ammoniacum, Opopanax, Sagarapenum. Plantæ ferulaceæ verò, quæ caule, quemadmodum Angelica palustris, & Levisticum altius surgunt, de

K

qui-

bus, earumque præparatione in ultima sectione Anatomæ essentiarum vegetabilium instructio traditur.

Ex his gummatibus, modo non vetustate exfoleta sint, pars subtilior aëreæ oleagineæ substantiæ per vesicam evocatur, quæ odore, & effectu incongruo vehiculo sumpta eximia deprehenditur, ex altera parte vero, oleum crassum, ut constat ex capite, de resinis peregrinis, per arenam commodius evocatur.

Ut gummata, inter se, ita olea ex illis destillata, qualitibus manifestis, in genere conveniunt, & propter acrimoniam illis communem, insignem vim penetrandi, calfaciendi, & siccandi obtinent; hinc in mixturis unguentorum, magnopere commendantur, ad tumores duros, membra resoluta, frigida, exsanguia, pororum obstructionem, sanguinis crassi, & tenacis attenuationem, caloris nativi, in membris torporem, apoplexiam, lethargum, duritiam splenis, dolores scyaticos, tartaream in articulis coagulationem, nec non ad matricis inflationem, vel suffocationem, à causa frigida exortam, ut cuius, mediocriter in arte, medica versato, patet.

CAP. X.

De Myrrha & Bdellii destillatione.

HÆc duo, colore, sapore, & odore, adeo cognata sunt, ut Myrrha, quasi alterius Bdellii & Bdellium, quodammodo alterius Myrrhae species appareat, adeoque inexpertus, difficulter discrimen, inter hæc duo agnoscat, & licet varia, sicut reliqua, mucilaginea tamen potissimum con-

stant, qua de causa, non tam facile, ac ea, quæ resinosa parte abundant, ignem concipiunt, & aqua, vel vino soluta, tota ferè, in mucaginem vertuntur vix aliquo resinoso subsidente, ut reliquorum ferulaceorum natura fert, iterumque coagulata, amarore & odore excepto, gummi cerasorum, vel pomorum speciem referunt.

Vanus plurimorum conatus fuit, ex his, per vesicam, oleum subtile sine empyreumate eliciendi, ut supra de styrace calamita proditum est, compendiosiore via, ex retorta, per arenam op⁹ peragipotest, quæ nil aliud, quam copiam aquosæ substantiæ ac oleum, ad nullum, tum intra, tum extra corpus, usum, paucum, foetidum, ac nidiosum exhibet. Atque hæc idcirco moneo, ut quivis, quantum in arte ex quibusvis consequi licet, intelligat. Quocirca qui posthabito Myrrhae, vel Bdellii corpore crudo ejus Balsamicam, & sulphuream substantiam expedit nullo, ut in libro, de essentia vegetabilium, à me docetur, commodiore medio, quam per spiritum vini rectificatum eam consequetur.

Quidam hunc modum commendant: Myrrham cum segmentis ligni pinastris aliquanto tempore macerant, oleumque alicujus odoris, & amaritudinis compos, extra, & intra corpus, cum fructu exhibendum, per vesicam pellunt. Quod licet sapore, & odore Myrrham referat, majorem tamen olei partem, de segmentis, non Myrrhae substantia promanasse, atque dictas qualitates, contingenter sibi adscivisse, credibile est, nec id contemno, modo nullus veritatis amans, pro sincero Myrrhae oleo, obtrudere, seu dis-

penfare nitatur: Quam nefariam sæpè fraudem pretiosa illa olea Cinamomi, Caryophyllorum per similem macerationem ad majorem copiam impetrandam, avaritia distante, patiuntur, ac Materialistis vocatis, ac etiam stolidis quibusdam Pharmacopæis oblata, grandi pretio sæpè commutantur, nec stulti semetipsos tantum fallunt, cum ea temporis decursu, rancore cito corrumpantur, sed, quod gravius est, miserandos ægros, quibus similia offeruntur, injustè decipiunt, in quam errorum lernam, Medici & Physici jurati, meritò animadvertunt. Quamvis in his, non utrobivis par ratio sit, quod similia olea, multum de aromatum substantia, illud vero de Myrrha nihil participat: Coincidunt tamen in fraudis culpa, quatenus oleum Cinamomi purum, ab eo, quod magnam partem, oleo ex tadis educto, constat, non minus differat, quam aurum ex æqua potione cum cupro conflatum, quin gravius peccatur in his, quam in falsi auri pro vero commutatione, considerando jacturam sanitatis, quæ pretium auri, & argenti excedit: Qui error evitari posset si officinæ Pharmaceuticæ, à viris, tum in cognitione simplicium, tum in arte Chymicæ versatis, sedulo lustrarentur.

CAP. XI.

De essentia Tartaræ vegetabilis destillatione.

Quomodo oleum Tartari inflammabile paretur, docui in tractatu meo Tartarologico, secundum quam metho-

dum, omnia, quæ Tartari nomine veniunt corpora tractanda. Quædam verò, quæ ignis appulsu, mox in sublime tendunt, ex ferrea retorta destillare, necessum est eadem ratione, qua succos concretos, Aloës Acaciæ, Hypocistidis, Opii: Tandem ex saccharo, & melle primum igne lento, aquosa, dein fortiori, oleosa subnigricans substantia educitur: Quorsum sanè, non tam utilitatis, quam curiositatis causa, ne quid mihi, de similibus ratiocinandi, cum fundamento reliquum sit, experientiam feci.

CAP. XII.

De cera ac olei olivarum destillatione.

Sunt, qui ceram in classem, de animalibus sumptorum referant, mea tamen fert opinio, hanc non in animalium, Apium sc. corpore alteratam sed substantiam ab his, magis dulcem, & æream ex floribus collectam esse, quocunque modo ferres habet, ejus destillatio aptè, ex cucurbita, per arenam instituitur, hac observatione non omissa, ut propter proclivitatem, qua in sublime tendit, primo pauca quantitate lento igne destilletur. Si cui hicce, utpote aliquantum, difficilis modus non arridet, hunc eligat: Arenæ mundatæ, vel pulveris silicum, q. suffundatur, ceræ purissimæ fusæ ea copia, ut agitando ferè, ad emplastri consistentiam redeat, quæ per gradus ignis levissimos, amœnum, & coloris aurei crassiusculum oleum fundit, Chymicis butyrum ceræ

K 2 dictum,

76
dictum magnæ emolliendi potestatis. Quidam hoc rectificando, ad liquidiorum consistentiam redigere conantes, nihil aliud referunt, quam empyreumate corruptum, & nativo temperamento exutum oleum: Oleum vero olivarum, sine additione facilis destillandi labor est; quamvis hanc nulli, maxime ei, qui alium ratum habet, præcepti loco, obtrudam, de possibilitate loquor. Oleum Philosophorum, seu de lateribus dictum destillandi modus, vulgo adeo notus ut eam huc referre haud necessarium sit. Recipiuntur nimirum, regularum ab igne candentia frustra, inque oleo communi extincta, & pulverisata destillantur per retortam, ac hoc modo, oleum non contemnendæ virtutis exhibent digerendi, penetrandi, frigidis, ac in primis splenis tumores consumendi, auditum rectificandi, vermes pellendi, dolores sciaticos, apoplexiam item, & spasmodum curandi virtute pollet, quod tamen cautè, inficcione præcipuè temperie, administrandum.

CAP. XIII.

De Oleo Caphuræ

Caphura in classe sulphureorum, propter puritatem, candorem & penetrandi vim, jure principatum obtinet, & æquè citò, quam spiritus vini, accessu caloris, ne dicam ignis, in auras evolat, accensaque, nullo post se inquinamento relicto, puriore, quam Resina, Therebinthina, aut Balsamus, flamma, penitus consumitur, cum etiam cætera olea, quamvis subtilia,

combusta, nidorosa pinguedine, vasa, quibus continentur, inficere soleant: Neque satis admirari queo, ejus ingenium, quæ aded ærea ac subtilis, ut nisi singulari industria condatur, se ipsam exhalando, interficiat, ac igne concepto, ipsis in undis supernatans, vice lucernæ fungatur. Quæ obrem in foro medico non infimum locum obtinet, & ad composita cordialia ac antidota plurimo in usu est. Hæc merito vindicanda est à multorum Medicorum sinistrio judicio, qui frigidam & siccam qualitatem ei tribuant, cum tamen promptissime ignem concipiat, cui frigida, sicca, ob partes aqueas, & terrestres commixta, natura adversantur, nec cum ulla re minus quam cum terra convenit, cum hæc arctissimè, centro suo affixa manet. Caphura verò, minimo negotio, in auras evanescit, nec non acrimonia ejus, & odor, contrarium evidenter arguunt. Quare aromaticæ, odoratæ, & subtilissimæ substantiæ ratione, cum calidis potius, quam frigidis, cognationem habere, rectè statuitur: Nec obstat effectus, externas inflammationes sedandi; simile enim simile attrahere, experientia, & ratio probat; siquidem materia, per penetrantem, attrahentem, & digerentem facultatem consumpta, tumorem, & inflammationem cessare, manifestum est; imò internos etiam ardores, vi sua diaphoretica, & putrefactionem horum coercete, ut plura hujusmodi remedia, temperamento calida, dissipare potest. Ejusdem valoris argumentum illud est, quod ex facultate, libidines infringendi desumunt, ad assertionem temperamenti frigidi. Etenim si unice, & proprie
qua-

qualitas frigida, sicca, ad hunc effectum requireretur, sequela hæc foret necessitas, nullum simplex, quod calidum, & siccum est, id perficere posse, quod experientia, in Ruta, & agno casto non respondet. Mitto cætera argumenta, brevitatis causa, quæ ad hanc doctrinam confirmandam afferri possent. Ad virtutes ejus redeo, quæ insignes sunt, contra malignas, ac pestilentes febres, nec propter substantiæ puritatem, multa præparatione indiget, ubi tamen oleum expetitur, id parandi talis processus est:

Caphuræ purissimæ ℥iij. Luti figuli arena præparati ℔j, in modum pastæ miscantur, quæ in globulos formata, exsiccata ex atena, per retortam vitream destillatur, qua opera, oleum quidem flavum, in odorum tamen, minoris quoque efficaciat ipsa Caphuræ substantia obtinetur quam insigni cum fructu, vel forma pulveris, aut liquoribus appropriatis solutam, mixturis cordialibus, alexitericis addere licet: Neque tam doctos informandi, quam quid de similibus sentiam ingenue communicandi causa intellecta volo.

CAP. XIV.

De oleorum memoratorum destillatione.

Rectificatio vocula seu terminus Chymicis usitatus est vi significandi idem quod substantiæ purificatio, aut exaltatio, quali fere opus habent, aquosi, vel sulphurei liquores, prima destillatione, intensiore igne exacti, ut nidorosum, grave terrestreq; commixtum, initiatione ignis

afflatu, per repetitam destillationem deponant, quæ tamen omnibus oleis, necessaria non est utpote, quæ ex Resinis, Balsamis, Gummatibus, absq; ignis violentia, non expectata adustione, quæ crassam, sulphuream, terrestremque substantiæ partem primæ confundat, secundum artem destillantur, ac multo minus iis, quæ admodum infra præscriptum, per vesicam educuntur, nisi noxam à cupreis instrumentis, vel laborantis negligentia fordidum quid, & mucosum contraxerit, quemadmodum superius tractando, de alembicis & serpentinis vitreis, aut stanneis monui, nec igiturandum, rectificatione præcipue in atena instituta, virtutes olorum aromaticorum, & subtilium minui. Exempli loco, oleum succini, quamvis rectificatum, clarius, subtiliusque fiat, non tamen, sine empyreumatis labe, & saporis mutatione repetitam ignis violentiam sustinet, quæ hujus, aliorumque naturam proprietatem destrueret, potis est. Ubi autem necessitas eam requirit hoc modo instituenda est.

Oleo rectificando, in cucurbita vitrea, duo decupla aquæ quantitas affundatur, & ex Balneo, uniformi aquæ bullientis calore, subtiliores olei partes blandè evocentur, quæ denuò ab aqua separandæ sunt: Adeundem modum, quæ per vesicam destillata, & laborantium incuria cõspurcata, sunt tractantur, diligentiam tamen animadversione adhibita, ne per juncturas imale factas, vel clausas odorifera olei virtus expiret, aut defectu refrigerationis alembicus dissiliat. At si olea crassa, tenacia, & nidorosa occurrunt, quæ ab igne nullam noxam seu proprietatem, seu

effectum ejus consideres , recipere possunt, arenæ mundatæ mixta, modico igne, quoad omnem feculentiam deponant per retortam, aguntur : Nec minus commode destillatio oleorum , quæ subtili, & aerea substantia prædita sunt, per vesicam, quam B. præsertim, cum ejus copia major expetitur, perfici potest.

HYDRELÆOLOGIÆ

SECTIO III.

CAP. I.

De oleorum per arenam destillatione, abunde in priore Sectione, nunc de æreis, & spirituosis, indolem suorum simplicium, odore, & sapore referentibus, quæ per vesicam evocari amant, agere restat.

R. **S**eminis Anisi lbiiij. Aquæ fontanæ, Smenfuras sex, secundum supra præscriptum modum, per vesicam, moderato igne tamdiu continuato, donec nullum oleum amplius prodeat, destillantur, mutato subinde excipulo, quò melius progressum olei exstillantis experiri possis.

Pari modo, semina cumini, pauci, Feniculi, angelicæ, Sinapeos, granorum Paradisi, Cardamomi, quæ tenui, pingui, & volatili substantia grava sunt, tractantur: Secus vero cum semine Raphani, Papaveris, Lini, & Cannabis cæterorumque fructuum nucleis, amygdalis, &c. utpote quæ lento, & gravi liquore referta sunt, agendum est, quæ prælo expressa, & à corpore separata, nusquam in alembicum ex vesica, vi ignis pelli possunt : Sunt etiam quæ

pro quantitate rei, destillationi subjicuntur, mox initio, intra unius, aut alterius horæ spatium, omnem oleosam substantiam levi destillandi labore fundunt, ex aliquibus contra, ut in semine Feniculi, & Petroselinii, aliisque de quibus porro agendum est, vix biduo oleum separari potest : Hinc labor etiam, pro hac diversitate instituendus & aliqua pars aquæ abstracta, oleo separato, simplicibus denuo affundenda est, ut huic pro justa copia, sine adustionis periculo, ad finem destillationis usque innatare possint. Nec minor, aquam in refrigeratorio, cum recenti frigida, sæpè mutandi necessitas incumbit, illa quippe calidior, vel vaporum ascensum impedit, vel illis, plus justo rarefactis, receptaculum in frustra explodit. In genere, olea aquis innatantia, per tritorium separantur, quod consistet, orificio supernè stricto, ventre amplo, & unius mensuræ capacitatis, inferne longo, in acumen ducto canali, ligneo obice præfixo, tritorium aqua, cui oleum permixtum est, repletur, iterumque interposita quiete aliqua, donec oleum supernatet, remoto obice, elabi permittitur, donec solum oleum in illo restet, quod vase vitreo exceptum servatur : Sunt qui ex lagena, stricti orificii, aqua ad summum repleta, oleum, quod supernatet, spongia colligunt, ac porro duobus digitis exprimunt, quidam elychnio, ad os appenso illud prolestant. Olei Anisi hoc proprium est ut auræ frigidioris allapsu, instar floccorum albicantium, aut spermatis Ceti forma concreseat, facultates ejus ipsi semini sunt analogæ. Dosis 6. guttas, vino, Cerevisiæ, vel carnis brodio mixtas, raro excedit.

CAP.

CAP. II.

De oleo Melissæ, ac aliarum herbarum.

Quandoquidem, inter simplicia cordialia Melissæ excellit, ab hac exordium facere lubet. Hujus folia, cum herba semine turgescit, concisa, & contusa,apore usitato, s. q. aquæ fontanæ affusa per vesicam amplam destillantur, oleum paucæ omnino quantitatis, unica destillatione, impetratur: Ad eundem modum Mentha moschata, Salvia, Ruta, Absinthium, Origanum, Majorana, Lavendula, Rosmarinum, Thymus, Hyssopus, Satureia, Lepidium, Basilicum, ac cæteræ hujus farinae, calida, odora, ac sulphurea mixtura abundantes herbæ, non tantum virides sed exsiccatæ quoque tractantur; nec etiam feminum maturitas, in omnibus expectanda, quorum folia, sc. s. q. olei suppeditant, v. g. levi labore, ex ^{libj.} foliorum Rorismarini, duæ, vel tres drachmæ olei eliciuntur.

Præcipuum locum tenet, in cordialibus, & Bezoardicis contra cardiacam passionem, ex flatibus, aut atræ bilis fervore natam, anxietates, melancholiam, inflationem lienis, matricis; cerebro insuper corroborando, & memoriæ confortanda, aptissimum remedium est. Dosis vix 3. guttulas, propter subtilem penetrandivim, superat.

CAP. III.

De olei Rosarum destillatione.

Rosæ præsertim incarnatæ, non tan-

tum ob usum Medicum, sed etiam odoris præstantiam, meritò coluntur. Oleum ex hisce, agnatæ suavitati compar, non nisi parva copia, per destillationem obtinetur, ob quod magnatibus tantum, ferè in usum cedit. Quod enim ex salitis rosis producitur, multum de nativa odoris indole deficit; consultum igitur, ex recentibus id ipsum elicere, ac quidem ex iusta florum rosarum quantitate concisa, per vesicam amplam, superstructo alembico stanneo capaciore & retuso, cum refrigeratorio: Qui modus, ad vapores, tum aquosæ tum oleosæ substantiæ, innato vigore pollentis, in excipulo colligendos, potior est illo, qui serpentinarum ambagibus, per cadum ductis absolvitur; promptius enim destillatio procedit, frigidæ in locum calidioris aquæ successu, modo refrigeratorium pariter, & semper plenum existat. Omnium vero optimus is est, ut ex fonte vel magno aliquo vase, per epistomium tantum aquæ influat, quantum ex alia parte refrigeratorii subducitur: Alembicus vesicæ arctissimè junctus, vitrum firmum rotundum excipiat, quod porro, mitioris ignis operatione, ne rosæ in sublimè rapiantur, ex dimidio repletum, cum novo recipiente mutatur. Oleum aquæ destillatæ innatans, instar pinguedinis albidioris, panno super vitrum lati orificiij, expanso, & aqua per tritorium transmissa, excipi, & cultello tenui colligi & tandem in vitro, cujus osculum patella vitrea, & desuper vesicæ bubulæ particula obturatur, servari solet. Aqua autem simul egressa recetiù Rosarū sufficienti quantitati affusa destil-

destillatio repetitur, donec, quantum lubet, olei, obtineatur: Non minorum virium hæc aqua, acilla ad eandem, quam paulò ante tradidi, normam destillata, in qua separationis olei nulla mentio facta, quoniam propter exiguam copiam hoc labore dignum non iudicatur: Nec etiam exsiccata, cujuscunque coloris, & odoris sint, recte laboranti, pinguem, & aëream substantiam denegant: Quidam etiam, Sacculum ex sindone, rostro alembici affigunt, quo pacto, oleum, transmissa aqua, colligere student, sed mitissimus ignis adhibendus, alias enim evanescit, aut penitus à linteo absorbetur. Acerrimo sapore, amaritudine, & caliditate pollet, & pauco temporis intervallo in auras expirat, nisi accuratè obturatum asservetur, aut mox à destillatione, Saccharo commisceatur. Ad mixturas cordiales, aquas vitæ, balsama apoplectica, & cardiaca, quorum vim auget, frequentem, apud Medicos solertes in usum venit.

CAP. IV.

De oleo Liliorum Convallium.

EX iusta Liliorum convallium quantitate, vino conspersa, addita fontana, liquor destillatur, qui in loco quiescat, donec oleum album supernatet, cujus porro, sæpius dicto modo, separatio instituenda: Secundum quam methodum ex floribus Chamomillæ, Verbasci, Ligustri, Aurantium, Iasinini, Myrtillorum, Rosarum, moschatarum, oleosa substantia, quoque ellicitur, omnes tamen vino conspergere, non est opus, nisi aquæ spirituosæ, ac magis calidæ desiderentur. Singulare quid, in

oleo Chamomillæ videre licet, quod colore cæruleo, cum saphyro, aut illo Azuro ultramarino, contondit, eorum autem opinionem, qui hunc colorem è cupreis instrumentis contractum volunt, tanquam erroneam rejicio: necessarium enim foret, ut reliqua olea acriora, eodem colore tingerentur, cui experientia reclamat: Licet vero quædam ære viridi ex diurna destillatione infecta, comperiantur, nullatenus tamen cum hoc conveniunt, sed ex Balneo Mariæ destillata, alieni coloris tincturâ ex cupro, infundo relinquunt, cum vice versa oleum chamæmeli, nulla rectificatione vel destillatione, proprium colorem amittat, qualem sc. non per accidens acquisitum, sed natura in situm quibusvis instrumentis, stanneis, aut vitreis destillatum, experientia teste, obtinet, cuj rei ratione, cum ante destillationem præter luteos flores; & virescentem herbam, nil in dicto simplici appareat, sciolis, & physicis arguunt, qui multa, de multis speciosè magis, quam scientifice proferunt, enodandam relinquo. Convenit oleum Liliorum convallium, ad mixturam balsami apoplectici ac vitalium partium corroboracionem,

CAP. V.

De oleo Juniperi.

Vulgo, ac passim notum est, oleum Juniperi, quod pestilitate grassante, præservativi loco, aliquot guttularum dosi, vino mixtum, jejune hauritur, potenter flatus conclusos dissipat, calculum & mucum ex renibus abigit; raro quidem, sine adulteratione aut mixtura olei terebinthinæ, sæpe viscidum, acrancidum offertur, quo circa consultum, ut aliquibus medicamentis parandis, solers Medicus ipse operam det, ac modio baccarum Juniperi con-

contusarum, affusa aqua, vesicam repleat, & destillado quamdiu oleum prodit, opus urgeat, ac tandē ab aqua separet, ut in aliis quoq; traditum, qui modus quoque, cum baccis Hedere, Lauri, Myrtorū servandus.

CAP. VI.

De modo destillandi olea, ex corticibus, Limonum, citri & aurantiorum.

Raro fortasse hæc olea, apud seplasiarios, quæ non ex putrefactis corticibus destillata, vel vetustate exoleta, aut diuturna harū maceratione majoris copię acquirendæ studio non labefactata sint reperiuntur; cum tamen multum intersit, quo integra, & viribus perfecta habeantur, qualia ex sequenti præscripto parantur. Corticibus exterioribus, ex centum limonibus maturis & integris, in vesica s. q. aquę fontanæ affunditur, ac reliquo secundum priora exempla, apparatu adhibito, spatio quinq; horarum, oleum subtile & instar cristalli pellucidum, usq; ad drachmas decem, vel amplius elicitur; quod in separatione ab aqua, tantam odoris fragrantiam fundit, ac si locus circumcirca Limonibus refertus existeret, & ne vis, ac odor, deinceps magis dissipetur, subere, ac duplici membrana, angusti orificiū vitro obturato, & quoties aperitur ad claudendū nova pellicula adhibita, loco frigido, servandū est; Qui labor si cui forte tædiosus est hoc oleum, pulvere sacchari, ut pollinis, cōsistentiam retineat, incorporari potest, qua forma, sæpius per quinq; annos, viribus integrum servatur. Eandem regulam in malis citriis & aurantiorū sequi convenit.

Reliqua pars corticum, crassa, & alba, ad condimentū, succus etiā, & semen suos in medicina usus habent. Calfaciendū, sic-

candi, incidendū, ac penetrandi facultate, aliqua amaritudine comitatum pollet, adversus cordis palpitationem, anxietates cardiacas, à flatibus, & tetrīs vaporibus, ad ventericuli refrigerationem, tormina, venena, ac pestifera contagia exigua quantitate exhibitum, magno corticum cumulo præstat Julapiis sitim augmentibus, potiunculis, & catharticis corrigendis, balsamis componendis, quorum odorem perficit, frequenter miscetur: Non ramen sine omni læsione, à quibusvis, maximè bilioso, aut sanguineo habitu præditis aut capitis dolore, à causa calida, affligi solitis, potissimum vino mixtum, usurpari potest, licet cerebrum sensibile, vapore, & odore, cæteris aliquantum mirius, anathymiasī sua ferire soleat. Hujus dosis ad quinque vel sex guttulas ascendit, Elæosaccharū vero, quantū cuspide cultri capi potest. Cum vero poma citria, limonibus ob alexitericam vim, & corroborantem communi Medicorum suffragio, præferenda sint, eorumq; copia, nobis raro detur, consulo ut nautis in Hispaniā profecturis, quo loco vili admodum pretio veneunt, negotium detur, ut flavedinem, ex aliquot centenīs pomis citriis, concisam, in dolium mundū ex ligno quercino recondant, idque affuso quantum capere potest spiritu vini Hispanici, ad summum repletum, & exactè clausum, in fundo Navigii, loco frigidiorē collocatum advehant: quo pacto condita, nullam sex mensium spatio, noxam patiuntur, cujus rei, ipsemet experientiam feci, in corticibus Limonū, post quatuor menses, ex Hollādīa delatis; Oleum porro ex illis, ut sequitur, paratur. Hi cortices cū spiritu vini, & parte aquę fontanæ, per vesicam

L sicam

ficam destillati, albescens, & spissum liquorem fundunt, quod mutato, subinde recipiente, à spiritu separatur, qui denuo ex Balneo Mariæ rectificatus, aptissimus, ad mixturas aquarum cordialium, & bezoarticarum existit. Hac ipsa comoditate, Flores Aurantium, vino Hispanico conditi, ad nos deferri, atque ex iis, secundum instructionem datam de Liliis convallibus aquæ præstantes destillari possunt.

CAP. VII.

De Oleo Ligni Cupressi.

TAmetsi, huic ligno, non ubi vis terrarum nasci detur, ex his nihilominus cistæ, aliæq; complures res confectæ, propter nitorem, robur & fragrantiam, variis in regiones commutantur, pauciora equidem ex lignis, quavis pinguibus, solidis, & gravibus, ut sunt Quajacum ac lignum Aloes, quæ, præter hoc unicum, per vesicam, verum oleum, Vulcano imperante exhibent. & Rasuræ ligni Cupressi lb viij vel x. & affusa q. s. aquæ fontanæ, per vesicam destillatio instituat: Quæ via oleum prodit, miræ, & in reliquis vegetabilibus, non usitata proprietatis, præterquam enim pars ejus fudo adhærescat, vel aquæ supernatet etiam in vasis summitate, instar salis volatilis succini, aut cornu cervi concrefcit, ac per totum excipulum, quasi filamenta, mirè candentia, tenuia, oblonga pruinam, arbores per hyemem cooperire solitam, referentia, naturæ insuper adeo volatilis est, ut si, quod in collectione necessariò fieri debet, parum ad calorem fundatur, magnam partem verè evanescat, & spirituosa levitate sua, ipsum spiritum vini superet; in frigido etiam loco servatum, in vase, ex parte vacuo, quoad datur, rursus nititur, & quamvis arctè conclusum, per omnes

poros fragrantiam suam transmittit; & quod magis admiratione dignum est plurimorum annorum decursu adeo subtilis hæc oleosa substantia, in subiecto suo ligno ipso nimirum, salva permanet, quod prima destillatione comperi; ex fragmentis enim cistæ cujusdam ante annos centum factæ, in gratiosi Domini mei Arce Gustroviensi, satis magnam olei quantitatem impetravi, ac deinceps hunc laborem, cum recentiligno pari semper effectu repetivi: Quo circa nobilissima chymia arcana naturæ nobis pandens, quæ communia Physicorum theoremata nunquam eruerent, nunquam satis laudari potest. Ut ad destillationem hujus olei revertar, illa continuanda, donec oleum omne transscenderit, quod aliquot horarum spatio perficitur, recipiens porro, in aquam calidam mittendum, quo oleum ad latera concretum, dissolvatur & ab aqua decenter separatum reliquo jungatur. Hoc quandoque ad fundum, in grandula, salis non absimilia, coagulatur ut in balsamo Peruviano notavi, quæ tamen pura putæ substantia, oleosa, ad priorem formam, super igne, redire solet: talem certe proprietatem in hoc oleo, qualem in nulla alia reper vesicam destillata deprehendi. Vires autem ejus, experientia has cognovi, unguentum ex eo, cum sapone Hispanico, & spiritu vini, contra defluxiones frigidas, Articulos decumbentes, utilissimum paratur. Cæterum communis Medicorum fert sententia, lignum moderata sua astrictione, sine qualitatum primarum excessu, membra relaxata corroborare; aliis autem ejus olei, ac aquæ, quæ valde odorata est, specialem usum explicandum relinquo.

CAP. VIII.

De Oleo Ligni Rhodii.

Exoticum hoc lignum Rhodium dictū non quod Rosarum ferax sit, sed propter odoris cum Rosis cognationem, id nominis sortitum est, soliditate Buxum, & exteriore parte insipida, Quajacum prope modum æmulatur, intus pingue, & amarum, quod autem his notis destituitur, tanquam spurium rejiciendum.

¶ Huius ligni q̄ si in frustra dissecti, à quo album in odorem, velut inutile separatum est, & hujus aqua fontana affusa sine præmissa maceratione, & tribus vel quatuor manipulis salis adjectis, per vesicam destillatio absolvitur, & postquam una aut altera mensura aquæ prodiit, illa mutato recipiente & oleo separato, materiæ destillandæ reaffunditur, sic procedendo opus urgendum est, donec nihil olei amplius exiit, ad quod cum ratione, tenacis, & solidi subjecti, cui inheret, tum propriæ gravitatis, ipsius olei, spirituosæ subtilitate carentis, spatium quatuor ac plurimum dicitur requiritur. Hoc oleū in genere, clarum, pellucidum, & subflavum est; primum ac secundum, posterius collecto, semper nobilius, quod vetustate facillè glutinosum evadens viribus deficit, præsertim si negligenter tractetur, odor ejus tamen, additione olei Caryophyllorum, vel Cinnamonomi, aliquantum restaurari potest, hoc ipso, quamvis amari, & acris saporis sit, nihilominus quidam, ad capitis dolores, à causa calida prognatos utuntur, frigidam sc̄, & siccam intemperiem, ei adscribentes, potissimum ejus usus in balsamis conficiendis, suavissimam enim, & planè jucundam fragrantiam aliis odoratis Ambræ sc̄, grisseæ, Moscho, Zibeto, balsamo Peruviano, oleo Caryophyllorum, aut cinamomi mixtam, adspirare solet, & ad omnis generis perfumigia utilissimum est.

Lignum Sassafras, ob nobilem usum, Medicis valde commendatum, ab Indis ad nos defertur, minus densum, sed leve ac porosum, quandoq; vix crassitiem digiti, quandoq; humani femoris crassitiem adæquans, cortice Alnum imitatur, diversitas coloris, quandoq; albescentis, jam ex fusco grisei, vel Cinnamonum æmulantis, parvi momenti est, modo grato sapore, & odore, feniculum quodammodo repræsentante constet, quo cortex, lignum superat: Quod calidum, siccum, facultate incidendi, dissipandi, aperiendi, abstergendi, & frigidam, ac ferosam colluviem confundendi potens est. Quamobrem frigidæ intemperiei obstructioni Jecoris, Mesenterii, Lienis, renum, vesicæ, uteri nec non capitis, pectoris, & stomachi à causa flatulenta & frigida, aut à defluxione vitiiis, ut chiraagræ podagræ, lui gallicæ & scabiei à salsa pituita exortæ, egregiè opitulatur, adeo ut in hujuscemodi affectibus, prope modum panacæ locum teneat, dummodo non temerè, & empiricè, applicetur, sed observatis observandis quæ secundum dogmaticos, ætatis, habitus corporis, temporis, constitutionis cæli, diætæ, catharticoꝝ, & venesectionis præparationis, ac justæ dosis discrimine notantur. Hoc olim majoris raritate magnitudinem pretii augere, estimatiōnis erat, quā nunc, in tāta ejus copia, quæ admodum cæteræ res, & ipsa scientiæ, nuper inventione gratæ, cōmunes vetustate factæ, errore ingeniorū, qui novitate trahuntur citò vilescunt; & ut noviter, dummodo bene inventis laus sua concedatur, rei tamen Medicæ, quandoq; plus damni quam commodi hæc curiositas adfert.

Præstat igitur pro similibus rerum, abundantia, qua etiam pauperes adjuvare detur, Creatori gratias rependere, quam imprudenter contemnere. Destillatio, huius in tenuina frustra dissecti, sine alia additione, per vesicam cum aquæ fontanæ quantitate, ad normam aliorum absolvitur, ex qua, oleum pellucidum, ex flavo ad fuscum vergens, tarde quidem, sed tamen spatio unius diei prodit, quod aliquantum ponderosius, sub aqua, fundo vasis adhærens, ut alibi docebitur, separandum, omnibus affectibus, quibus lignum ipsam competit, subveniens, sed propter acrimoniam vehiculo temperandum, Dosis 3. 4. vel 6. gutta, vino, cerevisiæ, aut carnis jusculo mixtæ hauriuntur.

CAP. X.

De Oleo Cinamomi.

Nobilissimi huius aromatis libra integrum sit, vix drachmam unam olei præbet; Quantumvis nasuti, & gloriosuli quidam Chymici, multo plus elicere, se posse jactent, qui donec id, factò ipso præstent, apud me fidem non merentur, hinc ejus pretii magnitudo, quamvis raro sine adulterationis fraude, ad quam quidam tædarum segmenta adhibent, reperiatur.

℞. Cinamomi optimi, in partes minutas fracti ℔ iij. aspergantur vino albo generoso, & paulo post, 6. aquæ mensuris affusis destillentur prodibit aqua Cinamomi, alba, turbida oleo spicei coloris mixta, quod partim in fundo, partim in corona liquoris, dispersum conspicitur, recipiens aliquantum manu agitetur, ut oleum supernatans, ad fundum descendat & probe

obturatum, per aliquot dies, loco frigido reponatur, ut eo temporis intervallo, oleum amplius separetur, hinc aqua, ad duorum cochlearium circiter cum oleo remanentiam, in aliud vitrum effluere permittitur, quod promptè succedit, si recipiens, versus officium, cum epistomio pro lubito removendo, angustius sit. Hinc oleo in vitreo vase amplo, aquam Salo imprægnatam, & per chartam bibulam, filtratam, ad omnimodam repletionem superfunde, quo factò, mox oleum ascendit, quod denique in fundibulo vitreo, facillè separatur, si quid parietibus vasorum oleosum adhæreat, illud tantillo Sacchari candi absorptum, in alium usum servatur: Tota aquæ quantitas quæ restat, trium circiter mensurarum in aliam parvam, & mundam vesicam transferatur, destillationem continuando, donec mensura aquæ extracta sit, reliquias, ut potè imbecilliores, pro vehiculo medicamentorum, servare licet. Hoc etiam modo, oleum Caryophyllorum, quod fundo vasis quoque incumbit, separatur, cujus tantum olei ex unica libra Caryophyllorum, quantum ex duodecim libris Cinamomi producitur. Oleum Cinamomi secundum proprietatem sui simplicis, ex quo extractum est, ad omnem noxam frigidam cordis, ventriculi, uteri, & partium genitalium contra humorum putredinem, malignitatem, & anhelitum gravem commendatur, cerebri, & vitalium, ac cæterarum partium vires recreat, ciborum coctionem promovet, unicæ guttulæ contactus, oculos adeo vehementi dolore percellit, & tanquam urtica pruriginè afficit. Quod mirum non est, cum Cinamomum, & vulgo notum, summo opere calidum

calidum sit, hujusq; integræ libræ vis, in drachma unica olei comprehendatur. Quâ obrem caute; vel 5. guttulæ, vino vel alio liquore exceptæ, ac Saccharo temperatæ offerri debent. Compositio balsami, cum nulli pharmacopolæ ignota sit, nullum verbum postulat.

CAP. XI.

De Oleo nucis moschata.

NUces Myristicæ, nulla re, nisi aqua communi addita, ut de corticibus Citri memini, destillantur. Libra una optimarum nucum, 6. drachmas suppeditat, quod instar Olei Therebinthinæ, albo colore, innatare solet: Restibile in vesica, & crassum illud, quod alias torculari exprimitur, postquam ora refrigerata sunt, cochleari colligere inq; patella, siquidem de nucum frustulis aliquid permixtum sit igne eliquatum, per pannum transeolare licet; quod sine difficultate ex vesica excipi potest, tota materia calefacta, in ahenum effusa, eaq; refrigerata, oleum separetur, qua unica opera, duplex oleum acquiritur, prioris usus, ad cardiacas, & flatulentas passiones colicam, & tormina matricis, renum, & sphyncteris vesicæ exulcerationem, leniter abstergendo, & urinam movendo, nec non cephalicis mixti, ad cerebri corroboracionem, varia experientia confirmatus est: Ultimum vero, contra tormina, & flatus, à frigida causa, ac stomachi fastidia, in super roborandi, & astringendi virtute, contra fluxus alvi adhibetur. Chymici vulgò, hoc, ad conciliandam balsamis consistentiam, utuntur. Dosis ejus, utpote, in calore temperati, à 4. 5. ad 10. usq; guttas, quæ vino, aliisq; liquoribus seu conservis, pulveribus, acceteris mix-

turis, prout ratio, & affectus postulat, misceri possunt. Cubebæ, grana Paradisi, cardamomum, macis, ac piperis genera, ac hujus classis aromatica, quæ oleum subtilius continent, ad suprascripti processus legem, destillari possunt.

CAP. XII.

De Oleo Radicis Carlina.

RAdix hæc plantæ cujusdam, quæ carduo esculento similis aut animali illi, quod millies colorem variat, unde etiam nomen trahit, omnibus ferè Germaniæ, ac maximè Alpium apicibus domestica, Carlina verò, quasi Carolina, ab Imperatore Carolo magno vocatur; cui post ardentem ad Deum preces factas, quo stragem, quæ exercitus ejus, à sue pestilenti acciperet, benignè averteret, angelum in visione apparentem digito in hanc herbam directo, pro antidoto, monstrasse, nec eventum defuisse, sed hoc remedio, maximam partem exercitus lethum evasisse proditum est, Theophrasto autem Paracelsò, carduus angelicus dictus est, an hujus historiæ instantu, me latet, hic admirandas ei virtutes, præcipuè stato tēpore collectæ ac vim alios spoliandi robore, ad se magneticè attracto attribuit, idque exemplo cujusdam rustici Alsatia confirmat, qui cum certo pignore deposito, cum fociis certasset, se per milliare integrum dolium certæ magnitudinis, vino plenum, (quod illi impossibile esse credebant:) humeris, nulla interposita quiete gestaturum, clam iis, de hac radice sumpsit & dicta mole onustus, expago, reliquis omnino liberis pone sequentibus defessis, ad præfixum terminum alacer & lætus pervenit. Simile quid

sapè, & à pluribus accipi, equum, quin comitatu aliorum, hujus radicis particulam, in lupato gestet, reliquis planè defatigatis, firmum validumq; progredi: De his tamen cuique, liberum judiciū relinquo. Nec hoc quod fide dignorum relatio me docuit, silentio præterire lubet, venatoribus in summis Alpium jugis hujus plantæ partem carnosam, floribus in ambitu substratam, devorantibus, cerebrū adeo corroborari, ut porro, sine vertigine, & periculi metu, per prærupta & horrida rupium, altissimorumque montium cacumina damas audacissimè persequantur: Quin etiam notavi, ubi multa simul simplicia in mixtura Theriacalium compositionum confundantur, hanc unam ferè præ cæteris, manifesto odore, & sapore se prodere. Hæc inter simplicia alexiteriaca, insignem prærogativam obtinet, in febribus malignis totum corpus penetrando, & in massam sanguinis agendo, faciliè sudorem elicere solet; oleum vero quod ex ea sequenti modo paratur haud inferioris virtutis est. Radicum xv. vel xx. libris, aquæ communis s; q. affundatur, ac per vesicam destillatio instituitur, eaque per plures dies, ut cum ligno Rhodio fit, cum tardè ascendat, continuanda est, primum oleum jucundum, & transparent, subsequens successive, colore magis, magisque saturatum prædit. Dosis ejus à 4. ad 6. guttas: Solet quoque antidotis, electuariis, & balsamis misceri, quod in omnibus ferè, sed majori vehementia, simplicis sui virtutem æmulatur.

CAP. XIII.

De oleo Therebinthina.

Varia ex Therebinthina olea, ut præcedente sectione videre licet,

producentur, hæc si quis separatim, & maximè subtiliorè sine empyreumate substantiam obtinere conatur, nullo tutiore, quam per vesicam modo eam impetrabit. Ex Therebinthina lbij. circiter cū aquæ simplicis iusta quantitate, per vesicam leni igne adhibito, primo pellucidum, & subtile oleum prædit, quod separatū, succedenti ex cōtinuata destillatione, priori adhuc simili jungatur: Vocatur hoc oleū ob subtilitatem, & transparentiam, spiritus Therebinthina. Urgeatur opustam diu, donec nihil amplius, quod extillet superfit, ac flavescens quod ultimò egreditur, peculiari vase exceptum, seorsim fervetur: Residuū in vesica, una cum aqua, in ahenū vacuum effundatur, quod refrigeratū, licet candidum, friabilitate tamen & duritie Colophonium repræsentat, in emplastrorū, seu unguentorum mixturam aptum, ex quo demum, ut in priore sectione monstravi, tertiū oleum, per retortā elici potest. Hic processus, etiam molli ac nigrae pici navali, resinæ abietis, Resinis elemi, anime, Tacamahacæ, omnibusque, pingui, subtili, & aërea substantia præditis, probè quadrat. Spiritus Therebinthina præcipuè, qui ex odorata Cypria illa prolectus est, vi diuretica renum, & vesicæ affectus mitigandi, in mixturis, & linctibus pulmonum ulcera, & affectus thoracis corrigendi virtute pollet in officina chymica, sulphuris in formam vernicis transmutandi artificio, ac in chirurgia balsamorum vulnerariorum confectiōni servit. Miror stupiditatem Pseudochymicorum quorundam qui ex auro fulminante, imperite ab iis calce auri vocato, tincturam hoc spiritu elicere conantur: Namque hi honi asini, dictum spiritum huic auro affusum, & calore digestum

(quod

(quod non aliunde, quam à corrosivis spiritalibus, auro adhuc adhærentibus fieri solet) colorari videntes, jam se arcanum maximum ex tripode Apollinis percepisse, ridiculè sibi imaginantur. Quæ vero analogia huic oleo, cum corpore metallico sit, qua mediante sc. id radicaliter solvi possit, ac quo loco hæc, & similia habenda sint, doctorum, & in arte chymica versatorum virorum, iudicio relinquo.

CAP. XIV.

De oleo gummi Ammoniæ, per vesicam destillato.

Oleum clarum ac subtile, hoc gummi suppeditat, sic opus inchoandum, e jus uni, aut duabus libris, aquæ fontanæ una circiter mensura affundatur, ac per vesicam parvam destilletur: Residuum in vesica, dum aqua adhuc fervet, panno firmo, super patinam stanneam exprimatur, ut tantum defecatum transeat, & super igne, aquosa pars exhalet, suo usui restituendû: Ad hanc imitationem, reliqua ferulacea, modo sint recentia, succulenta, ut galbanum, sagapenum, opopanax destillanda veniunt. Hæc olea summa penetrandi vi, ipsis gummatibus prævalent; præsertim in paralyti, epilepsia, veterno, suffocatione uteri: Quæ tamen cum iudicio, pro circumstantiarum ratione, ut multa alia, ad usum applicanda. Scitu quoque necessariû est, quandoque partem Resinæ, vel gummi vesicæ adhærescere, quæ ut etiam serpentina, ac rostra calfacta, & oleo illita, oleo preterlabente unguinosa, facilè elui, & acerrimo lixivio mundari possunt, ut instrumenta penitus, odore præcedentis materiæ libera, in alium usum, subsequente sola puræ fontanæ destillatione renoventur: sic quoque Mastix, Olibanum, Sanda-

raca, aliæque hujus generis lachrymæ resinosa, quantumcunque olei, per vesicam destillatæ fundunt, quod exiguo sumptus impendio, parva materiæ quantitate, per minutam vesicam, cuivis experiri concessum.

HYDRELÆOLOGIÆ

SECTIO IV.

CAP. I.

De nomine Aqua vitæ.

Siquidem spiritus vini, ab aquositate, a-
Scuratissimè defecatus, flammam ab igne prompte concipit, ad consumptionem usque, licet aquæ forma, non pinguefacere habili constet, nihilominus sulphureis substantiis adjudicandum, earumque ordini inferendum arbitrator. Hunc ad imitationem germanici nominis, quidam vinum adustum vocant, à destillatione fortè quâ producitur, aut cõflagrâdi promptitudine, alii aquam vitæ, & quidem non inmeritò appellant, tum quod nec ullus, aqueæ consistentiæ liquor, æque ac spiritus vini, summè re&ificatus, modo adstante, ne exhalare queat, conclusus sit stante saporis, & odoris integritate, eam ætatem attingere possit, tum quod substantiæ balsamicæ vegetabilium eorumque planè, ad nostræ vitæ conservationè pertinentium, utpote panis, vini, cerevisiæ, mulsæ, &c. spiritualis, & restaurare aptæ, sine quo prorsus languida sunt, ac inefficacia, potissima pars existat. Cur vero spiritus vini, quinta essentia vocetur, porro capite de fermentatione explicabitur. Atque, cum non de spiritu vini solum, sed in genere, de omnibus sulphureis, balsamicis, & incendi pronis substantiis mihi agere propositum sit, etiam deinceps quibus-

cunque:

cunque, sive ex frumento, pomis, rosis, melle aliisque confectæ sint, communi, & spagyrico foro maxime accommodato, aquæ vitæ ardentis nomine appellabo, ad differentiam quorundam, sic dictorum spirituum, utpote Vitrioli, Sulphuris, Aluminis, Salis-Nitri, qui vehementer acidi, potius igni adversantur, aliiq; flammæ concipiendæ inhabiles, v. g. Spiritus Tartari & Quajaci, nihilominus propter subtilem, ac tenuissimam substantiam, vimque penetrandi, à chymicis, hoc titulo, donantur.

CAP. II.

De usu Spiritus Vini.

Spiritus vini æstimandus est, ex summa, per rectificationem, acquisita, & crystalli instar, pellucida. Subtilitate, ac phlegmatis paucitate, ex vino generosissimo prolectus, quo charta, aut linteum imbutum, incendio ocuus consumatur. Hic corrumpi nescius, calidus siccus, penitissimè substantias corporeas penetrandi, easque à cruda, & indigesta colluvie, & putredine vindicandi, auditum, memoriam, judicium, sensus, stomachum, uterum, partes genitales, & in genere vires omnnes præcipuè ex quartanæ, aliarumque febrium prolixitate consumptas, spiritus vitales, & hæmatosin confortandi, meatus internos aperiendi, melancholiam profligandi, ventositates dissipandi, venenorum frigidorum vim infringendi, urinæ remoram, animi deliquia, & vertiginem ex frigida crassa materia, & exhalationes, ex vermium putrilagine tollendi mirifica vi ppollet. Quinetiam Acheron-

tis Charybdi, mox imponendi, hujus usu respicasse visi sunt, illi præcipuè, quorum cerebrum, aut exiguum vitale robur superstes, memoria sopita, & syncope induta, propemodum suffocata essent, ut necessitati porro suæ, ad paucum licet tempus, providere potuerint, ad defluxiones consumendas, nuchæ, & coronæ capitis affricatur veterno, tumoribus frigidis, aurium tinnitui, bombace appositus, ac in cataplasmata, gangrænæ removendæ congrua, sine igne tamen, ne vis ejus pereat, aptissimus existit, cum haud ullum aliud, in regno vegetabilium, calori nativo fovendo, quod corruptum, & maturum est separando, contusa membra fovendo, coagulationem sanguinis, ipsis obortam inhibendo, huic æquiparari queat, quidam infessum in stupha, juncto foramine, per quod caput exseri possit, ac spiritu vini supposito, & incenso, sudorem provocant, ad membra resoluta, tremebunda, frigida corrigenda. Plurimum e quidem remediorum vices tenere aptus est de quo tamen plura verba facere, superfluum judico. Atque ut hoc encomium, convenienti ejus usui debitum, quibusdam arridere potest, ita sanè ejus abusu intricatis, ac eo inebriari solitis, terrorem incutere par est, considerando quantum damnum adferre possit, quandoquidem memoriam, judicium visum auditumque labefactat, ophthalmiam, jonthos, varos in facie, acres ad dentes defluxiones, apoplexiam, epilepsiam, veternum, spasnum, tremores membrorum, inflammationem hepatis, defectum hæmatoseos, ventriculi exsolutionem, fœtorem anhelitus, hydropem, & ut pau-

eis complectar, nativum calorem suffocando, sanguinem adurendo, naturale, & blandum humidum, carnem que vegetam consumendo, anxietates, & melancholiam suscitatur, cujus manifestam noxam, spiritus vini, & ipsius meri, aliorumque liquorum, qui hujuscemodi spiritu turgent, potatotes, quotidie fere experiuntur: iis itaque, qui apoplexiæ, epilepsiæ, dolori capitis, vertigini, sibilo aurium, defluxionibus maxime podagricis, à calida, sicca, & acri humorum constitutione, hæmorrhagiæ, erysipelati, inflammationi interiorum viscerum, atrophiciæ, diabetici, urinæ difficultatibus, naturali inclinatione aut actu ipso obnoxii sunt, penitus interdendum. Quapropter sedulo de talibus ratio, & experientia consulenda, nec sine discriminine, copia ejus per se sumenda; quamvis frigidi temperamenti hominibus & loca septentrionalia, inhabitantibus, & assuefactis, paulo largiore dosi concedendus sit. Quidam in more habent, hujus partem aliquam saccharo temperatam, cum aquis rosarum, fragorum, acetosæ, borraginis, fructus Rubi Idæi probè destillatis, miscere, ac potissimum sequenti modo: R. Sacchari albi, & Aquæ Rosarum ana ℥iij. misce absque igne, ne fragrantia minuatur, ac demum adde spiritus vini optimi ℥viij. de qua mixtura, quandoque addita ambra, moscho, aliisque aromaticis, cochlearis mensura offertur, per se vel quopiam vehiculo congruo. Urimur quoque spiritu vini, ad aliorum virtutes acuendas, superfluum humiditatem arcendam, essentias resinosas, balsamicas, & aromaticas extrahendas. Ridicula sanè quorundam Pseudochymicorum opinio

est, qui hujus potestate tincturas, & essentias, è lapideis corporibus, v.g. marcasita, imo ipsis metallis extrahi posse venditant, ut vix ullus processus reperiat, ad tincturam, vel essentiam solis, lunæ, martis, mercurii, antimoni, rubinorum, corallosum, quin spiritus vini, ad hoc opus nuncupetur, & quidem sine fundamento, nec enim hujus est potentia, corpora tam solida penetrandi, aut solvendi, ac si quem, ex calcinati, vel alio modo resolutis, hujuscemodi corporibus, colorem mutuatur, id per accidens, & mixtura spirituū corrosivorum accidere solet. Et posito, non concessio, is hanc dissolvendi vim obtineret, (quorum nihil tale foliis auri, & argenti, antimonio, mercurio, corallis, margaritis, lapidibus pretiosis superfusus præstat,) minime tamen ista in tincturas, sed potius substantiæ partem, in atomos, quo ferè modo magisteria perficiuntur, redigeret. Quam fallaciam, in aphorismis meis chymiatricis, & Chrysiologia aliisque operibus meis, veritatis studio detexi.

CAP. III.

De differentiis Aquarum vitæ, ex variis rebus extractarum.

Quandoquidem non ex solo vino, & ejus facie, sed etiam ex frumento, fructibus, melle, saccharo, aqua ardens, produci potest, huic quaestioni occasio datur, utrum omnes ejusdem sint qualitatis, & virtutis. Pro cujus solutione, primò statuendum, rebus propemodum omnibus, duplices connasci qualitates, manifestas nempe, seu primas dictas, secundasvè & occultas, quæ proprietatis nomine, ferè nobis veniunt, quarum tamen cognitio

M

m anca

manca, nec tam definitione, quam effectu ipso nobis evidens fit: Non enim simpliciter, caloris, aut frigoris, humiditatis, aut siccitatis, amaritudinis, aciditatis, acrimonia, gravitatis, levitatis, densitatis, raritatis, aliique sensibilis qualitatis energiae aestimandae sunt, sed vi quadam occulta, & inexplicabili à natura, toti composito implantata, quam Medici, nomine qualitatis à tota substantia seu forma specifica designant. In manifestis quidem qualitibus, atque ardentibus propemodum conveniunt, excepto sapore, & odore, in diversis diverso; Alius enim ejus, qui ex vappa, vel faece vini, alius ejus, qui ex vino generoso, ex malvatico, muscatello, odorisve aromatici, aut ex frumento, melle, cerasis &c. qui omnes aliquatenus differunt, de quibus Physicorum turbæ ratiocinandi materiam relinquimus. At longè secus cum occultis se res habet, eo quod, non de totius mixti, ejusque omnibus partibus proveniât, imo, nec actu ipso hi spiritus, ut aqua, oleum, tartarus, & Sal in subjecto suo, præexistent, sed externa quapiam re, fermentatione videlicet interveniente, producantur; hinc eorum virtus, ac facultas specifica, ut sensum, sic judicii nostri scrutinium eludit, nec quid illi, extra communes, & sensibiles qualitates, præstare possint, nisi experientia cognoscere datur.

CAP. IV.

Utrum aqua ardens, ex vino Rhenano, iis ex aliorum vinorum genere productis, præferenda sit.

Invaluit apud Teutones opinio, non tantum inter cætera vina, Rhenanum primas mereri, nec æquè salubre aliud, sub

Sole reperiri, sed etiam spiritum, ex his prolectum, aliis præferendum judicant. Novi quoque Præsidem quendam, certæ cujusdam provinciae, qui comuni ejusdem Consiliatorum consensu, aquam vitæ, è vino gallico, tanquam sanitati minus commodam, publico edicto prohibuit. Quæ res tamen, non tam emolumentum, in publicum redundans, quam occasionem fraudi dedit, Francia scilicet pro Rhenanis divendendi. Antequam vero de hoc plura verba faciam, prius de optimi vini notis, pauculas theses proponere lubet. 1. Qualem vini optimi naturam esse conveniat? 2. Quæ sint qualitates ejus, in genere? 3. Unde vino vis æque refrigerandi, ac calefaciendi insit? 4. De Vinorum diversis proprietatibus. 5. In quo præstantia vini Rhenani, cujus causa aliis præfertur consistat? Quatuor potissimum sunt requisita, ex quibus vini qualitas, & bonitas aestimanda. Primo loco est, ipsius vitis certa species, quæ uvas melioris notæ producat, in his enim ut in aliorum fructuum genere, magna, quoad saporem, odorem, temperamenta, & vires, differentia deprehenditur. Secundo, ipsius soli, in quo vites satæ sunt, proprietates, quæ extranea mixtura mineralium, vel lapide calcarico aut uligine nisi careat, etiam optimæ cujusvis speciei vitis, non nisi vitiosum, & congenerem terræ, ex qua alimentum trahit, fructum, vinumque ex ipso expressum, calculis, arthritidi, & contracturæ generandæ idoneum producere potest. Tertio, cæli & astrorum cuique regioni peculiaris influentia, cujus respectu, radiorum Solis, acris, toris, imbrum copia, & benignitas varia est, etenim quæ in collibus, terra levi, & pura natæ, versus Solem orientem spectant,

iis,

is, quæ in vallibus, seu umbrosis, uliginosis, & plaudosis locis producuntur, longe præstant. Quartò, cultura conveniens, qua neglecta degenerare, & marcescere, vel foliorum onere obumbratas, maturitatem non attingere necessum est. In genere, vinum optimis notis, & qualitatibus insignitum, pro ratione præ & sub-Dominii, ex elementari mixtura resultantis; non tantum calefaciendi, siccandi, & penetrandi, sed etiam humectandi, ac refrigerandi virtute polleat, moderatè haustum, sanguificationem laudabilem reddat, putrefactioni resistat, cor roborare, & omnes sensus acutere natum sit, cujus igitur, hoc non profanè modo, sed & sacra litteræ laude extollunt, eique à pane, ad hominis vitam instaurandam, secundum locum tribui, æquum est. Unde porro hæc à diametro pugnant, calefaciendi, & refrigerandi, siccandi, & humectandi, contrariæ scilicet qualitates profluant, nobilissima ars Spagyrica, in Anatomia vini, per Vulcanum aperit, qua mediante, duplices liquores, ut alias substantias mitram, spiritum, unum, aquam inspidam, alterum exhibet, quasi in unum subjectum, ignis, & aqua coivissent, Spiritus enim ille veluti subtilissima quædam, & sulphurea substantia, veluti verum ignis subjectum, calefaciendi, penetrandi, & siccandi vi pollens, corruptionem in se non admittit. Contra aqua propter crassitiam, pondus, & ignaviam, frigidum ac humidum temperamentum putredini plurimum obnoxia est: unde liquet cui horum subjectorum quæque qualitas adscribenda sit, & quonam pacto, utraque harum substantiarum, effectum suum separatim edat. Etenim in vini, ad membrum aliquod cor-

poris, applicatione, cum ejus duæ præcipuè partes existant, aqua, & spiritus, hic utpote actuosus, levis, & mobilis ac volatilis, cito vires suas, scilicet calefaciendi, siccandi, & penetrandi, exferit, quo à caloris nostri actione in vapores, & exhalationes verso, ac dissipato, aqua sine relicta, sibi impedimento contrariæ potestatis, refrigerandi, humectandi, repellendi, incrassandi, energiam prodit; & quicumque horum ex vino effectus resultet, eum non per accidens, sed virtute diversarum partium, quas vinum natura sua quatenus vinum est, ac dicitur, continere debet, per se produci judico. Quæ enim per accidens fiunt, non primo & directe, ad qualitatatum in subjectis virtutem, & operationem, sed ad aliud quid, per illas productum, sequuntur. Exempli loco, sit tumor calidus à materia biliosa, cujus materiam, spiritus vini ad motus, vi attenuandi, resolvendi, porosque aperendi, ac per insensilem transpirationem evocet, vel consumat, qua sublata & tumor cesset, ac membrum, nativo temperamento restituarur: è contra pars corporis, poris nimium patentibus, vel calore externo, internum evocante, supra modum debilitata, affusa frigida ut meatus constringantur, & effluviium coerceatur; membrum pristinum robur recuperet, ambo effectus sunt per accidens consecuti, siquidem nec ille per calefacientia, nec hic per refrigerantia, primò ac per se absolvitur, quorum similia contingentia, in medicina faciendâ, crebro admodum occurrunt.

Cæterum qualitates vini generosi, vappam enim & vina acida, agrestia, tractare non dignor, amplius considerandæ veniunt, quæ secundum coloris, saporis, odoris,

doris consistentiæ, mixtionis, ac ipsius substantiæ modi differentiam admodum variant. Quæ cum tractatum nimis prolixū redderent, breviter de vino albo, fulvo, & rubro pauca quædam admonebo. In genere sciendum, omnis generis vina, præter aquam, & spiritum, uti paulo ante dictum, etiam Tartarum, & viscidæ cujusdam lentæque mellis ad instar substantiæ aliquid continere. Quantum ad Tartarum, confertis vino haud ingratam acutiem, & quasi vitriolatam, quæ sitim sedando, appetitum excitando, crassa, & viscida attenuando, per alvum, vel ureteres superflua expellendo, non leve pretium meretur, hæc ultima denique, quæ lenta, & crassiuscula, cum primis si dulcis, & temperata sit, facillè in chylum & sanguinem verti, eoque nutrimentum, ut cætera vegetabilia, corpori præbere possunt. At licet aqua, spiritus, & Tartarus, in omni vinorum genere, ejusdem ferè qualitatis, existant, hic tamen posterior, Tartarus scilicet, in aliquibus flavus, & dulcis, in modum succi condensati, ex pomis optimis, ac dulcioribus, in quibusdam verò saturatè rubens, ad sacchari sapore accedens, in aliis cujusvis coloris sint, dulcedini acrimoniam mixtam gerit, in nonnullis potius acerbus, quandoque austerus, non sine astringendi vi deprehenditur. Quæ varietas coloris, odoris, saporis, consistentiæ pro natura uvarum, ex quibus illud exprimitur, ac hujus cum illis tribus, eorumque inter se proportionem, differentiam vino conciliare solet. Diverfus quoque est Tartarus in vino, ex uvis Sole maceratis, alius in vinis, à fermentatione, (quamvis turbida, dommodo dulces maneant,) prohibitis, vel igne

excõctis, aliove modo fucatis. Primò, vina alba, clara, consistentia tenuia, penetrantia, odorifera, sapore nec acido, nec dulci, sed ex utroque temperata, quæ vitro infusa, levem spumam mox inter strepentes atomis, evanescentem, ac subtilè splendentem ex modica flavedine reflexionem mittant, quæque vasis mundis excepta, diutissimè coloris, aliarumque qualitatum probam perennant, hæc, inquam, moderatè hausta sitim sedant, appetentiam ciborum provocant, modicè nutriunt, sine hepatis alteratione, & capitis gravitate, corpus blandè calefaciunt, humores crassos, tenaces corrigunt, meatus apertos cõservant, & urinam absque impetu, prout natura requirit, promovent. Quæ vero, colore albo, & pellicido, aquam referunt, spumamque diu servant, nullo modo, sine artis opera, aut sulphuris incensi aspersione durare queunt, & quamvis alioquin, sapore subacidulo, haud ingrata sint, nec tamen calefaciunt, nec ut supradicta nutriunt, sed Gynecæo, & pueris, vel robustis, & sanguineis hominibus, per ætatem, cæterisque febre, ac calida intemperie affectis, aptissima sunt, ac ratione aquosæ substantiæ, urinam majori copia fundunt.

Atque quæ colore aureo, & consistentia, ad mulsam ferè accedente, ut melleo lentore digitos propemodum inficiant, nihilominus clara, natura sua aromaticum odorem spirantia, sapida, dulcia, vitro infusa nulla ferè spuma, saltem durabili, guttisque intercurrentibus supra, ac infra micare conspiciuntur; hæc quoque propriis viribus omni temporum statione, terræ marique, reliquis diutius, integra servari possunt, ac calefaciendi, nutriendi, sanguinem

nam generandi, coctionem ciborum adjuvandi, spiritus vitales recreandi, insignem potentiam obtinent, ideoque mærore confectis, melancholicis, frigidaque intemperie laborantibus, offerenda sunt, quo incallescere, confortari, & exhilarari queant; ab hominibus tamen, teneræ, constitutionis, modica quantitate, tumi postulant, hos enim nimium spirituosâ, oblatere possunt: Reliquâ ab his colore diluori, & consistentia tenuiori, ab his recedentia, odore tamen, ac sapore grata, cæterisque bonitatis notis respondentia, illis quidem fortitudine inferiora, urinam tamè promtius exigunt, quam colore saturata.

Nunc vina rubra quod attinet, sunt quædam, rubore pellucido, instar granatorum, vel rubinorum, aut lapidis Amethystæ æmulo, tinctâ, uvarum saporem suavem imitantia, sapore acuto, recenti, nō tamè acido, quæ vitro infusa spumam subfultu quodam, cito amittunt, & multo tempore, in vigore consistere apta, salubria sunt, & præter vim calefaciendi, blanda adstrictione dotata, stomachi, hepatis, intestinorum, ac cæterorum viscerum, constitutionem incorruptam servant. Quædam vero, sunt rubore magis intenso, & ferè, ad nigredinem inclinante, consistentia spissâ, à vini fulvi superius descripti, qualitatibus haud multum distantia, calore vegeto, & spiritu plena, subito vires recreare queunt, aliquantum tamè plus nutrire, & ob temperatam astringendi vim omnibus rubellis insitam, non tamen humores tenues incrassare, coquere, sed etiam, (cujus causa pro ratione circumstantiarû, offerenda esse censeo,) venas, & viscera aliquantum obstruere nata sunt. Atque hæc

præcipuæ propemodum sunt vinorum differentia, prætermisissis acidis, acerbis, immaturis, aquosis, insipidis, igne coctis; imputitate soli, vel fæco inquinatis, de quibus verba facere, non attinet. Et ut summam complectar, vina cujuscunque saporis, coloris, odoris, & consistentiæ, quæ omnibus vel pluribus, vel etiam mixtis, quocunque gradu, cum superscriptis, affinitatem quandam habent, inter vina bonæ notæ censenda sunt, insitumque spiritum, ac generosam indolè prædent, modo probata uvarum proprietate, aptitudine, & puritate soli, radiis solanibus, maturitate, cultura congrua, fermentatione, ac vasis conservationi aptis, non destituantur, eorumque, qui moderatè eis utuntur, viribus augendis, & corporis habitui confirmando apta erunt, eaque seu à Rheni tractu, seu aliunde ortum duxerint, nunquam pro natura, & valore suo, titulo vinorum primariorum privari, æquum est.

Cæterum eos, qui posthabitis omnibus aliis, cujuscunque regionis, uni Rhenano primas deferunt, in errore versari existimo, cum antequam Germania vitibus consita fuerit, multorum historica relatione præstantia constet. Nec inficias iverim, secundum notas supra positas, facultatem nimirum calefaciendi, attenuandi, aperiendi, quæ in genere diureticis competunt, Rhenanum optimorum classis inferendum esse, non tamen in reliquis vitibus præstantius, ne dicam par est, quamvis Teutones hoc avidius amplectantur, quod duabus de causis, fieri arbitror: Prima, quod hoc ipsis longa consuetudine, familiare factum sit: Secunda, quod ma-

lum, longa consuetudine, apud Germanos, potissimum introductum, ut compositiones in plurimas horas protrahant. Rhenanum, caput non adeo vehementi calore feriendo, hepar incendio adurendo, sed ob tenuitatem, ad ureteres penetrando, vel per poros exhalando, horum corporibus, etiam in larga quantitate sumptū, cæteris longè tolerabilius, & convenientius existat, quas tamen dotes, cum pluribus aliis communes habet. Generosissima autem Gallix, ac Italiæ vina, quæ proprietate uvarum non minus, ac climatis clementia, & solaribus radiis excocta, spirituum copia, cum Rhenana superent, adeoque in corpus calore suo, & forti exhalatione in cerebrum agendo, vires & sensus turbando, gutturis irrigationem, & voluptatem in potando protrahi solitum, citius interrumpere possunt: unde isthæc damna valetudinis, quæ ad huiusmodi, (ut etiam ab ipso Rhenano potentiori,) copiosius haustis oriuntur, non eorum proprietati, quæ naturæ adferretur, & nativo vitio, sed spirituositati ob quam tanta copia, sine læsione bibi nequeunt, imputanda sunt. Quapropter quidam teneræ, & imbecillioris constitutionis, aut etiam, potatores cautiore, qui in corona bibentium triumphare affectant, missis non tantum Gallicis, ac Italicis, sed etiam ipsis Rhenanis meracioribus, mitiora, & temperata, pro sese eligere student. Quod vero illorum quædam, in specie, ob loci sitam, & terræ vitium nociva sint, quibus etiam Germania, multis in locis scæter, laudem cæteris melioris notæ non eripit. Insuper luce meridiana clarius est, vina Rhenana, ob subtilitatem homines defluxionibus, & catar-

rhis, ac convulsionibus obnoxios, plusquàm Gallica, oblædere posse, quæ etiam præsertim rubella, benè matura, in laxitate oris ventriculi, aliarumque partium, nobilissimo Rhenano, præferenda sunt. Idcirco suum cuique, adhibita distinctione, quod meretur, laudes tribuendum. Sed ut ad propositam quæstionem descendam, an spiritus, è vino Rhenano extractus, ei qui ex Hispanico, Gallicove educitur, Germanorum usui (ut hæctenus opinio vulgi obtinuit) commodior sit? respondeo negando, nulla enim probabilitate contrarium fulciri potest; concedo equidem, vinum ipsum quatuor suis sæpè nominatis partibus, adhuc comprehensum, ac integrum, ob dictas causas magis, quam vehementia illa exotica, Germanorum naturæ, & consuetudini convenire, non idem tamen in spiritu, ex illis parato, locum habere, nec vinorum differentias, inter se supra comparatas, huic competere posse admitto: Ut ex quovis vino generoso, aut vini fæce, recenti, & odora, cujuscunque Regionis, & proprietatis sit, spiritus eductus, modo ex æquo, per rectificationem, phlegmate ablato, ad summam subtilitatem, & conflagrandi aptitudinem, exaltatus sit, in illo, nisi quoad saporem aliquantum, nullum discrimen reperire detur. Nec adducta ratio alicujus momenti est: nimirum cum Rhenanum, sapore acuto & recenti, situm extinguere, nec eam, quam cætera caloris vehementiam, in corpore excitare, sed celeriter meatus penetrare, & exhalare solitum sit, easdem idcirco qualitates, & affectus, etiam ad spiritum, ex eo destillatum pertinere. Quin contrarium potius, experientia evincit, & non

CAP. V.

De utilitate fermentationis.

& non ex Rhenano modo, sed quovis alio aquoso, & acidulo, dummodo corruptum, fucatum, adulteratum, nidoris, & foetoris plenum excipias, æque ardentem, & penetrandi vi insignem, odorisque fortis, ac ex iplo Malvatico, vino Græco, Canatiensi, & Alicantico separari posse: Nec naturæ in vino diversitas, spiritus vini diversitatem parit, quamvis hoc vel illud vinum, prout spirituosam parte magis vel minus, abundat, etiam majorem, vel minorem spiritus copiam suppeditet. Quare nisi in uno aut altero, sive ex Hispanico, Italico, Gallicovè destillato, latentem, & malignam aliquam proprietatem, quod minimè probable, demonstrare licet, cum in reliquis qualitatibus manifestis, nisi secundum magis, & minus, quod per rectificationem corrigi potest, conveniant, cadit omnis in hoc effatu digna differentia. Quæ tamen opinio hæctenus materiam & ansam fraudis dedit, cum vulgò spiritus, & aquæ vitæ, alias satis, si probè & sedulo parentur, laudabiles, non tantum, ex vino Gallico, aut Hispanico, sed etiam cerevisiæ confectæ, leviori alioquin pretio comparandæ, sub titulo aquæ vitæ Rhenanæ multo majoris, passim vendi constat. Ego sanè, quodcumque spiritu vini opus habeo, illum ex generosissimis illis, ac dulcibus vinorum generibus ex Italia, Provincia Narbonensi, Carinthia, Hungaria, potissimum Canatia advehit solitis, vel è Muscatello, & Malvatico, horumvè facibus recentibus, industria elicere soleo. Atque his, de Spiritus Vini electione, propriam sententiam declarasse sufficiat.

EXposita utilitate Spiritus Vini, & ejus subjecti, vini videlicet, antequam ad ipsam enchiridion, seu manualementem, hunc destillandi, operam veniam, pauca quedam de fermentatione, seu re ad hunc tractatum necessaria, prælibare visum est. Fermentatio igitur est motus quidam, seu alteratio, à calore interno, in humidum agente inducta, qua divetæ, & inter se pugnantes, substantiæ elementares, partim separantur, partim in unum nobiliorem mixtionis modum, ac unionem rediguntur, quod rerum fermentantium strepitu, pugna, & humiditurgescencia apparet, hac mediante res, ad subtiliores, spirituosas & balsamicas, varietate operandi, & penetrandi virtutes exaltantur: Id quod quotidiano usu, non tantum in musto, pomis, pyris melle, &c. sed etiam in frumento ad cerevisiæ, in farina ad panis confectio-nem expetiri, cuius obvium est. Nec panis, aut vini nomen meretur, massa ex farina cocta, aut uvarum succus, nisi hanc alterationem subiverit, ac eam perfectionem, quam à nulla re alia impetrare potest, consecuta fuerit: nec aqua melle mixta pro mulsâ, aut humor cum aqua ex frumento expressus, pro cerevisiâ usurpanda, quæ corporum humanorum dispositiones, potius in deterius mutandi, quam valetudinem conservandi apta nata sunt. Sic spiritum, & aquam
vita,

vitæ, ex nulla re aspiciam, quovis modo, cujus spirituosâ pars, à corporeis vinculis, fermentationis ope, non prius liberata sit, ac quasi à potentia in actum deducta, ad ignis actionem sursum moveri aptitudinem acquirit: sed potius, ejus loco, aquosam, & igni concipiendo, ineptam substantiam educi constat. In hoc objecto speculationis, naturæ mirabilis habitudo, & potentia apertè demonstratur; quantumvis enim rem non fermentatam, Vulcani machina tentes, ex ejus Anatomia, præter oleum, aquam, tartarum, mucilaginem, & cinerem, in quo terra, & sal continentur, quæ tota natura à spiritibus discrepant, nihil consequi poteris: quo rationis momento antiquos Philosophos Spagyricos inductos esse suspicor, ut nulli ex quadripartita divisione, resultanti elemento, vel ex illis quatuor junctim unitis, sed novæ demum substantiæ productæ, quam nomine quintæ essentiæ expresserunt, adnumeraverint. Unde enormiter hallucinantur ii, qui ex spiritu vini, etiam summe rectificato, quintam Essentiam producere conantur. Etiam si enim huic viginti annos circulando, & transmutando quis insistat, nullam aliam formam, & virtutem, quoad generales qualitates, ipsi comparare poterit, ipse enim vini spiritus, suo modo, quinta Essentia est. Nec minus illi ineptiunt, qui hocce ex illis rebus, quarum natura fermentationem penitus avertatur, ut sunt metalla, ac lapides pretiosi, qui cum vegetabilibus nullam naturæ affinitatem obtinent, se quintam Essentiam elicere posse ridiculè jactitant; de quo pluribus, in Chrysiologia mea, Deo dante, acturus

sum. Ut ad institutum meum redeam, hæc non modo, ad supra dictorum, & ad vitam pertinentium rerum perfectionem, necessaria est, sed etiam, ad alexiteriorum, purgantium, confortantium medicamentorum, præcipuè Theriacæ, & Mithridatii compositionem, diversissimarum rerum unionem, crudorum digestionem, & balsamicum, ac diutius consistentem vigorem acquirendum, usû venire solet. Hæc ut non utilitate, ita nec (quod patresfamilias, malo suo sæpè experiuntur,) damno carer, cum massa panis, mustum, mulsum, ac cerevisiæ decoctum, hoc modo putrescant, quod & medicamentis obtingere solet, quorum vires, dum fermentatione partes spirituosæ, penitus expirant, parte crassa, & quasi mortua relicta, non rarè exsolvuntur. Quapropter temporis, & modi fermentationis, ratio habenda est, nec non distinctio faciendâ, inter medicamenta quæ hanc sine virium jactura perferunt, & inter illa, quæ eam minus sustinent. Etenim, quæ ad humorum fervorem, seu acrimoniam temperandam, asperitates & excoriationes faucium, pectoris, stomachi, renum, sphincteris, vesicæ, aliorumque viscerum leniendas adhibentur, minus commoda sunt; hæc enim blandam, & dulcem oblinendi, ac refrigerandi qualitatem, fermentationis actu exuere, ac cum aciore vel magis acida commutare solent. Quam ob causam Medici, in hujusmodi affectibus, cerevisiâ, & vino multæ ætatis rejectis, hordeatum dulcibus mixtum, aut cerevisiam albam, tenuem, quæ adhuc cujusdam dulcedinis à frumento acceptæ particeps sit, requirunt,

runt; diverso, ac quidam faciunt modo, quibus tum spirituosorum, & penetrantium medicamentorum copia præstò sit, fat se instructos existimant, ad omnium morborum curationes; Sed opinione plus quam recta ratione ducti, in tenebris ignorantia palpitant. Ut concludam, hæc ad concoctionem ciborum, quæ in animalium corporibus fit, potissimum facit, hæc enim mediante, Archæus naturæ, subtile à crasso, purum ab impuro, alimentosum ab excrementitio segregando, utilia uniendo, in stomacho chylum, eumque, accedente nova, in hepate fermentatione, alio caloris gradu, & specifica proprietate, in sanguinem vertendum, elaborare consuevit. Cujus rei cognitio, aditum, ad naturæ arcana penetranda, ac in superprincipium, non modo, ad medicamenta præparanda, sed etiam causarum morbificarum cognitionem, ac curas rite instituentes, utilissimum confert.

CAP. VI.

De Spiritu vini destillatione.

ET si in præcedente sectione à me declaratum sit, quo pacto Spiritus vini, à reliquis concretis substantiis, per arenam vaporosam secerni queat, nihilominus tamen, quod ordo rei postulat, modum per vesicam destillandi spiritum, nunc explicabo.

Recipiatur Vini generosi optimi quantitas sufficiens, quo ad medietatem vesica repleatur, superstructo alembico stanno, & in medium refrigeratorium inserto, ac juncturis probè clausis, ne

quid exhalare possit, recipiens adaptetur, & leni supposito igne, simul pervices, aqua in refrigeratorio, cum recenti frigida mutata, continuanda destillatio, donec striæ albæ, in receptaculum manare cessent, aut charta grisea, rostro alembici admota, & humectata, super igne flammam concipere recuset; ac si quis spiritum vini purissimum desideret, eum, qui ad bibendum quidem usum, satis congruit, phlegmate tamen, adhu cicatere deprehenditur, per B. rectificare debet. Quantitas quæ elicetur, varia est, pro natura vini, ejusque potentia.

CAP. VII.

De spiritus è cerevisia destillatione.

Compluribus nationibus notissimum est, cerevisiam, arte, & industria probè paratam, pro naturæ lege, temperatè haustam non tantum sitim extinguere, cor recreare, corpus calefacere, laudabile nutrimentum, & sanguinem producere, sed etiam in modicè usurpatam, cerebrum turbando, rationem & sensus eripere, nec minus, ac meracum vinum inebriare. Causa autem hujus rei, non omnibus, ne quidem doctis aperta est, quam Vulcani potentia prodit, ac in ipsa cerevisia spiritum ardentem, hujus rei authorem, contineri demonstrat. In hujus destillatione, gradus ignis, accuratè observandus, ne cerevisia ipsa, in ascensum proclivis, ad receptaculum regurgitet. Notandum quoq; humiditatem spumosam, quæ spiritum antecedit, ad hujus adventum, esse removendam. Hic Megalopoli, certa quædam alba, & sapidissima cerevisia, Kniesenæ dicta, conficitur, cui

N

præ

præ cæteris, ob meracitatem, meritò palma debetur cujus mensuræ sex, dummodo ex justa frumenti quantitate constet, unam integram Spiritus, destillatione exhibent. Bernburgi, in Ducatu Anhaltino, cives cerevisiam parant, supradicta quidem, quoad saporis suavitatem, inferioriorem, non minus tamen spiritibus prægnantem, cujus sex partes unam spiritus continent, quam proportionem, in ipsis generosissimis Hispanicis & Canariæ vinis observavi, cessat igitur admiratio, cur hujusmodi potus genera, non minus, ac ipsa vina meraca, homines non tantum lætos, & ebrios, sed etiam insanos, & furibundos reddant; aliæ vero minus fumosæ, cerevisiæ, inter quas illa Breyhan vocata etiam numeratur, cujus, licet, inter alias cerevisias, gratissimi gustus & mediocrium virium sit, vix decima quinta pars tamen, in spiritum verti potest: Atq; hoc criterio vini, cerevisiæ, aliarumque rerum vires, quæ spiritum ardentem continet, etiam modica quantitate, per vesicam parvam explorare datur.

CAP. VIII.

De Melicrati, & potus ex fructibus horarii destillatione.

POpulis Septentrionem, ac frigida loca inhabitantibus, vini, vel cerevisiæ loco Melicratum in usu est. Hic in Sueciâ, Moscoviâ, & Poloniâ communissimus potus, paratur ex melle mixta aqua, cocto, & despumato, probè fermentato, quoad clarus, & pellucidus, gustui blandiens, vinum malvaticum, propemodum æmule-

tur, quorum Livonicum Melicratum nobilissimum censetur. Non minus ex saccharo potiones spirituosæ, ut in tractatu meo, Saccharologia inscripta, docebo, fieri possunt. Est etiam Zythus, Gallis *de la bis*, in Normandia Galliæ provincia, ob fructuum copiam, admodum frequens, qui ex succo pyrorum, vel pomorum expresso, & sine additione fermentato confit, ex quo similiter aqua vitæ spirituosæ, arte produciuntur.

CAP. IX.

De Modo, ex omnium frumentorum genere aquas vitæ eliciendi.

QUando quidem, non solum ex cerevisiâ, ut ostensum, sed etiam inmediate, ex omnium farinaceorum genere, aquas vitæ, ad eundem usum præparari, omnes septentrionalium regionum habitatores norunt, qui modus, cum pervulgaris sit, longa explanatione non indiget, ac talis est: Recipitur frumentum ad cerevisiam conficiendam (quod aliquibus Byne dicitur) elaboratum, & crassiusculè contusum, aut mola contritum, aut etiam frumentum crudum, & concisum, cui in cado aqua, ex tepore calida affunditur, spatula agitando, donec pulmenti tenuioris formam acquirat, porro puri fermenti cerevisiæ, pars adjicitur, ac eousque fervere permittitur, donec odoris vinosi particeps evadat, in quo modus notandus est, nam si minor æquo sit fermentatio, quam quæ spiritum, crassioribus partibus inersum, de potetia, quasi

in a-

in actum, deducere possit, omnis labor irritus est, nec unquam ex tali massa, spiritus prodibit, si vero iusto major, & diuturnior, paucis omnino, quippe majoris pars, per exhalationem dissipabitur. Hac mixtura mediocriter fermentata cuprea vesica usque ad medietatem impleatur, & supposito igne, spatula agitetur donec quidem ebullire incipiat, tumorem tamen cito remittat: Hinc remoto aliquantum igne, alembicus cum reliquo apparatu imponatur, ac destillatio tandem, donec spiritus omnes prodierint, continuanda, & repetita destillatione sufficiens quantitas obtineatur: Tandem collecti spiritus, ut aquosa parte liberentur, secundo per vesicam destillando, pellentur: Hac via ex frumento, præsertim ex tritico, quod omnium reliquorum optimum, spirituosum, & laudabile aquæ vitæ impetratur. Cuiusmodi illæ provinciæ frumenti fertilitate claræ: quales sunt, Episcopatus Magdenburgensis, & Ducatus Brunsvicensis, præsertim urbs VVerningerod illustri Comiti à Stollberg subiecta, longa consuetudine addictæ sunt, quæ ante ortum bellum, multis amphoris, hujus aquæ vitæ, præ cæteris laudatæ, confectis, commercia sua longè lateque extendebat. Ipsa me veritas fateri cogit hanc aquam vitæ ex tam nobili subjecto productam, si ritè, & sedulo, sine adustione paretur, illi, quæ ex vino extrahitur, minime cedere. Ad quam normam reliqua frumentorum genera in hoc opus tractare convenit.

CAP. X.

De modo extrahendi spiritus ex omnis generis fructibus.

Quemadmodum ex pomis, atque pyris, sic ex malis Cydoniis, mespillis, ficibus, cerasis, melonibus, fragis, baccis Ebuli, & Sambuci, ac similibus cujuscunque nominis sint, Spiritus elicitur, sequenti modo: Fructuum succulentorum liquor exprimitur, & ad fermentationem loco calido reponitur ac dein sæpius inculcato modo destillatur.

Illi verò, qui sicciore, tenaces, duri, ut ficus exsiccata, passulæ, uvæ Corinthiæ. Myrtili, baccæ Juniperi, primò contusi, aqua calida affusa, ad pulmenti tenuioris consistentiam, loco calido, fermentationem adjuvare apto, reponantur & secundum modum de frumentaceis traditum, destillentur, qui pro naturæ suo modulo, magnam, vel copiam spiritus, ac quidam non nihil olei simul emittent.

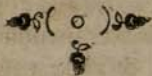
CAP. XI.

De Spiritu Rosarum.

Nec ipsæ Rosæ, seu rubræ, seu incarnatæ, albæ, ut spagiricis notum est hoc spiritu ardente destituuntur, ad quæ evocandû sequens processus valet. Rosarû, cujuscunque generis, contusarû sufficiens quantitas, in dolio è ligno quercino, quod octo circiter mensuras contineat, recondatur, & aquæ rosarum calentis,

in qua nucis magnitudine, fermentum dissolutum sit, sufficiente quantitate affusa, & orificio dolii, ne aer penetrare possit, accuratè obturato, loco calido per 14. dies reponantur; Quibus, aut pluribus elapsis, vase recluso, Rosæ in modum mollioris pulmenti solutæ, boni, & acuti odoris, per vesicam, leni ignæ, donec mensura una spiritus extillarit, urgeantur, cujus tamen, quæ minima est, pars spirituosâ certo modo, ut postea docebitur, separanda est, & destillatio porro, s. q. aquæ fontanæ, materiæ, in vesica relicta, affusa, ad deductionem aquæ, unius mensuræ, plus minus continuanda quæ præsertim ea à qua paulo, ante dictus spiritus, separatus est, haud contemnendæ virtutis est. Utiliter quoque infusum Rosarum, absq; contusione, cum aqua communi, in vesica, alembico cæco, & capaci, ne quid exhalare possit arcuè clausa, instituitur; quod in loco calido, satis fermentatum, destillationi demum subjicitur: Quod quam faciliè factu sit, Pharmacopolæ, infuso Rosarum solutivo, superfuso oleo, & ad Solem exposito, docentur.

Notandum, ut vasanoni omni aëris aditu intercepto, oclusa sint, ne in frusta dissiliant. Hac methodo, etiam spiritus ardentés, ex floribus Sambuci, herbis, radicibus à natura similiter comparatis, quæ omnia speciatim recensere longum foret, extrahi possunt.

De rectificatione Aquarum vitæ, post primam destillationem, & purioris, ac spirituosæ substantiæ separationem.

A Quæ vitæ, seu ardentes, ex quibuslibet supra memoratis subjectis productæ, quandoque turbidæ, & aquosæ, secunda destillatione indigent, quæ à phlegmate suo purgatæ, claræ, & pellucidæ, nec non efficaciores, pro lubitu tamen laborantis evadant, nam si primò egresso spiritui subtilissimo, subsequens, quoad spiritus saporem referat, accedere permittatur, nihil efficiente rectificatione, imbecillior manebit: Et qui conscientia magis, quam lucro ducuntur, ad primo loco elapsum, etsi aquositate quadam adhuc scateat, nihilo tamen plus accedere permittunt, quam ut linteo exceptum, flammam adhuc concipere possit: nullus enim eorum, quæ vulgo venduntur sine phlegmate reperire est, quamvis inæquali copia, quo penitus carere, nec præstantissimus potest.

Quapropter, spiritum vini emittitur, nullo certiore signo docimastico uti possibile, quam linteo imbibito, & accenso, hoc enim si flamma citò evanescente humidius restet, multam aquositatem continere, si vero linteum, una cum flamma, depascatur, optimum, & paucissimi phlegmatis esse judicandum est; Minimè ergo, ut quidam imperiti, & stolidi opinantur, igneo

igneo sapore, qui fauces adurat, astimanda sunt, hanc enim fraudem, aliquibus quod sciam locis, magistratui detectam, gravique poena prohibitam, res acres, & igneae facultatis, ac sepius nocivae complent: Labor vero, spiritum vini in Alcohol exaltandi, à communi rectificatione differt. Cæterum, cum aliquantum major phlegmatis pars, spiritum vini albescentem, & turbidulum instar seri reddat, vulgus eoque tantum, aquosam partem abstrahit, ut clara, & limpida evadat, qualis etiam utpote temperatus, in potum aptior, ac sui cultoribus sumptu facilior. Illius vero elaborationem, Chymici varia opera & sumptu tentarunt, quidam enim multis repetitis cohobationibus, aliqui instrumentorum altitudine, alii spongia, rostrum alembici obturando, ut soli spiritui, aqua retenta, transitus detur; nonnulli etiam flamma lampadis, ut ad summum gradum depurationis exaltaretur: Qui modi omnes, etsi non penitus aspernandi sint, nulla tamen ratione persuaderi possum, quicumque labor & modus adhibeatur, impediri posse, quin tantillum aquositate simul transeat, & ipsi spiritui misceatur, ita ut eum, ad terminum, in quo, non guttulas aliquot aquae contineat, deduci impossibile sit. Enimverò ut concedam, aquam utpote graviorem, & ignavam, non tam promptè, ac spiritum ascendere, nondum tamen id, tantam differentiam probat, ut aqua necessariò terræ mixta, penitus per hanc destillationem, in fundo relinquatur. Experientiam testem advoco, aquam tenuissimo, & vix, ac ne vix quidem sen-

sibili calore agitatam, etsi longiore tempore, & minori copia, quam spiritum vini, sursum quidpiam per modum evaporationis mittere; quidni ergo, illo satis sensibili igne, potissimum cum spiritus aquam, tanquam suum vehiculum, simul sursum rapere amet, contingere potest, cum præterquam quòd transvasari nequeat, pars aliqua ob calorem, & siccitatem, in auras exspiret, & humiditatem aliquam, qua privatus est, ex aëre avide sibi adfiscat: Nec vero si spiritus in linteo accensus, & consumptus, nullum post se, humoris vestigium relinquens, rectificatissimus, & ab omni quantum fieri potest phlegmate liberatus ad Chymicos labores, magni habendus sit, hoc idcirco evincit, ipsi non guttas aliquot phlegmatis admixtas esse, quæ cum potenti spiritu corporeo, unicè unitæ persistant, ut nullum sui, in simili experimento indicium præbeant, sed potius ignis vi, in vaporem convertantur: Nec adeo novum id est, in mixturis naturalibus, magnam alicujus rei partem, minutulam licet contrariam, in se absconditam, adeo sopire, ut nullo effectu deprehendi possit: Exempli loco, tenuioris cerevisiæ, aut vini etiam calefacti vaporem, nulla flamma candelæ, aut chartæ accensæ manifestabit, quemadmodum fortiorum, & generosorum, licet spiritus etiam ab istis ebeffe nequeat, extra definitionem, & naturam vini, aut cerevisiæ, enim alioquin forent, quamvis nimis parva quantitate aëri humido immerfus sit, ut non æque facilè hæc ac copia, & vigore spirituum refert avina, flammam arripiant contra nec spiritus, qui etiam, ex odore,

& sapore, in phlegmate, contineri arguitur, vel ꝑ. tantum, mensuræ uni aquæ cõfusus, ulla arte, quin aliquid saltem restet, planè ab aqua separari potest: Quamobrem, huic cum ratione fundatæ sententiæ, firmiter insisto: nullum spiritum vini reperiri, utcunque celeriter in purissimam flammam convertibilem, qui non portuiculam aquæ complectatur, ac proindè, suum cuique tamen liberum iudicium relinquendo, concludo, illum qui una aut altera rectificatione sublimatus, eumque puritatis gradum adeptus sit, ut examen supradictum per ignem sustinere possit, æque præstantem esse, ac eum, qui quadraginta cohobationibus elaboratus sit, vix enim aliud iis efficitur, quam ut saporis suavitatem amittendo, peregrina ab igne, calida, & acri qualitate contaminetur.

Quare missis ambagibus, sequens processus sufficit: transfuso in cucurbitam justæ magnitudinis, spiritu rectificando alembico, & recipiente, siccis ac puris accommodatis, rimis accuratè clausis, leni igne subiecto, ex arena humida, vel Balneo Mariæ destillatio instituitur, qua pars spirituosæ, relicta in fundo cucurbitæ phlegmate, quod attactu flammæ, mox pauca humiditate relicta, conflagrat. Quæ destillatio porro mitiori igne repetatur, ut ne alembicus quidem incalescat, ut relicta parte phlegmatis, pauco spiritu commixta, qui nunquam ad amissim separari potest, in recipiente restet, clarus, subtilis, & penetrantissimus, qui igne accensus, nihil humidum post se relinquat.

Casu vero quispiam, artis, aut industriæ defectu, hanc operis perfectionem, secunda destillatione, non attingeret, tertia denique, vel quarta laboris repetitione, donec voti compos fiat, propositum opus urgeat.

Prolixiore equidem stylo, hunc tractatum chymicum extendere potuissem, ni potius consultum iudicasset, ea tantum quæ ad institutum necessaria sunt, brevitate non minus grata quam utili cõmendare, atque almi Numinis nutu, ad cætera, quæ scribenda supersunt, Botanochymica, cursum dirigere.

A P P E N D I X.

De Aquis vitæ compositis.

MOdum equidem, ex diversis vegetabilium subjectis, sine heterogeneorum admixtione, quæ innatas qualitates aliquantum immutent, in simplici forma extrahendi, adjuncto eorum usu & commodis, ultima sectione Hydrelæologiæ meæ, pro modulo ingenii mei, planum facilemque conscripsi: At vero cum dudum naturæ, & Medicinæ scrutatores, his non contenti, sed insuper quantum ad hominum publicum usum compositæ conferant, additione variarum rerum tentarunt, quod tum apud Pharmacopæos lautè instructos, tum aquæ vitæ insitatores, ac plurima dispensatoria usitata videre est: Fortè tamen in hoc opere quibusdam minus satisfecisse viderer,

rer, ni proprias observationes adderem, utut aliis præcipuè in arte magis versatis superflua annexere, Tyronibus equidem, & ab horum pleniore cognitione remotis, utilem operam me locaturum spero.

CAP. I.

De subjectis, & sine, ex quibus, & cuius igitur, diversa genera, aquarum vitæ componantur.

TRiplicia sunt horum subjecta; primum aqua ardens; secundum, herba, semen, fructus, radix, vel aromatum aliquod; tertium Saccharum additum, quo non tantum haustu gratiores, sed corporis constitutioni convenientiores fiant, quandoquidem aquæ per se ardentis aromatum aliorumque accessu, auctior calor & acrimonia fit, ejus sine edulcoratione difficilior usus foret. Non minus aliquos cura tenet, quomodo tinturæ variorum colorum, licet præter oculorum gratiam nullius existant usus conferri possint: Intentiones compositionum quoque variæ, varias corporis partes roborandi, & nunc capiti, vel pectori, cordi, vel stomacho, renibus, utero, genitalibus partibus, appropriatorum simplicium, virtute imbuuntur, quandoque theriacali, & veneno resistendi, purgandi, sudorem ciendi, ac vires universas roborandi, facultate imprægnantur, quæ tamen omnes, secundum manifestas qualitates, calefaciunt, siccant, penetrant, affectibus, ac personis, calidæ, & siccæ in-

temperiei minus commodæ, etsi enim, pro quantitate julapiorum, aquarum, succorum admixta, gradum aliquem calefaciendi & siccandi remittant, talibus tamen minus tutæ, & potius mortis, quam aquæ vitæ existunt; quarum abusus horrenda sæpe spectacula exhibuit; estque illorum opinio, qui aquam ardentem, mutata propria indole, naturam eorum, quæ ipsi miscentur ingredientium induere statuunt insanix proxima, ut cuius intelligenti ratio, & utenti experientia suggeret.

CAP. II.

Quæ præcipuè observanda sint, in aquarum vitæ preparatione.

AQuæ vitæ, vel per destillationem, à rebus infusis substantia rara, molli, ac oleo volatili præditis, quas vini spiritus facillè penetrat, pellucidæ & virtute simplicium qua saporem, qua odorem refert: abstrahuntur, vel per macerationem, qua mediante spiritus vini vires essentielles, una cum colore stabili imbibere solet accommodatam rebus, duræ, & lignosæ consistentiæ, ex quibus hic spiritus, non ita facillè, atque ex supradictis, partes subtiliores, quibus color, & sapor connexi sunt, evocare potis est: Exemplo res clara est in ligno Aloes, & omnis generis santalorum &c. quæ rectius aqua simplici, quam spiritu vini, ut odorem, & saporem referant, destillantur; quod aqua ut-

pote:

pote gravior, vim ignis, & longiorem moram antequam ascendat, sustinere potest, cujus ratione dictas substantias melius solutas secum ferre possit; Spiritus vini autem, utpote volatilis, antequam iis uniat, levissimo calore evolet: Quamobrem etiam, ad rerum aromaticarum essentias extrahendas, spiritus vini, ut plurimum aptior est, quippe, qui in evaporatione, non ita, ut aqua, eas odore, & sapore spoliare solet.

Paraturo igitur aquam vitæ selectam, ad manum sit, Spiritus vini optimus quoad rectificationem & omnes reliquas notas, cui aliæ aquæ destillatæ, meliores ipsius proprio phlegmate jungi possint: Unde non levis eorum lapsus, qui ad essentias per infusionem extrahendas, spiritum non rectificatum eligunt, quibus quamvis claris, & transparentibus, phlegma cuprum, ut plurimum redolens adhæret, ut in prima parte Hydrelæologiæ meæ demonstravi: Hæc igitur, qui in similibus, cum utilitate versari contendit, studiosè observet, ad quæ etiã sequentia inservient.

CAP. III.

Aqua vitæ nobilis, cum Ambra, per infusionem paranda.

Rosarum incarnatarum ℥xx, in una, aut pluribus cucurbitis vitreis, congestis, spiritus vini Hispanici, & odoris ferè aromatici, ℥x. vase obstructo affundantur, atque per tres, vel quatuor dies, loco frigido maceratæ, ex vesica cuprea, cujus alembicus stanneus sit, ad spiritum vini, cum parte aquæ, evocandum destilla-

tio instituatur, in quo iterum, rosæ recentes infundantur, ac post hanc tertio repetitam infusionem, ac destillatione, spiritus vini rosatus, per arenam vaporosam rectificetur, ad sequentem aquam vitæ complendam.

℞. Spir. vini rosat. ℥ij. civil.

Aq. fl. Aurantior.

Rosar opt. ana ℥ß

Ambra grisea opt. ʒj

Moschi orient. puri ʒj

Zacchari candidi ʒvj

Ambra grisea, & Moschus cum ʒiiij dicti spiritus in mortario vitreo dissolvuntur, dein in phialam capacem, probè obturandam, ne quid expiret, ad circulationem, in Balneum vaporis, aut calore arenæ, per octo dies continuandam, transferuntur, hic spiritus tinctus, & per pannum lineum tenerum, colatus, reliquo jungitur, atq; hoc modo, saccharo etiam in pollinem redacto, absque igne in aqua Rosarum & naphæ soluto, & ad Julebi consistentiam, omnibus mixtis, Aqua ambrataparata est: Quæ licet initio turbida existat, tandem per residentiam clarior evadit: Si verò turbatio liquoris (quæ tamen, cum tam ob pinguedinem ab ambra communicatam, quam confusionem spiritus vini cum aquis oriatur, nil, aut parum refert) quempiam anxium habet, facile corrigitur, admixta media parte albuminis ovorum, in ampulla vitrea, per via agitatione, ut probe misceatur, & concessa per 24. horas, in loco frigido quiete, per sacculum, ex linteamine denso coactum, colatus, clarus, ac instar auri fulgens

eva

evadat. Hæc aqua, sapore, & odore Ambræ præcellit, quem quilibet aucto ejus pondere validiorem efficere potest.

Alia Aqua Vitæ Diambre per distillationem parata.

Quamquam meo quidem judicio, rectius facit, qui Ambram, & Moschum, vel in substantia, vel in spiritu vini, aliove liquore appropriato solutum, ad usum eligit, quam qui alteri horum, affusum spiritum aut aquam, distillatione iterum abstractam usurpat; quandoquidem præcipua, & balsamica, ac cum primis Ambræ substantia, perpetuo in fundo vasis distillatorii hæreat: Illorum tamen in gratiam, qui aquam vitæ ambratam in votis habent, hanc communicare volui.

Pulvis Diambre.

- ℞. Rosar. rub. drach. vj.
Ligni Aloes veri resinosi ℥β.
Benzoini puri
Styracis calam. depur.
Ambræ grif. opt. ana ℥ij.
Moschi orientalis ℥β
Bals. de Peru aqua ros. loti ℥j.
Ol. Nuc. musc. gur. x.
Rosar. pall. recent. dest. ℥β.
Sacchari Candidi ℥β.
Milce f. pulvis subtilis.

Qui in vitro, angusti orificii, & ne quid exhalare possit, bene obturato, aliquot dies, loco moderate calido, ne Benzoin, Styrax, & Ambra liquentur, maceratus, odoratissimus evadet, modo Moschus, qui adultera-

tionem magis obnoxius probata nota sit, tunc quo Ambra languidior est.

Huic ita parato, in vase circulatorio, Aq. Rosar. præstantissimæ, ℥ij. affundantur, subsequente digestionem, per 14. dies in arena calida, aut per hiemem, in præfurnio eo caloris gradu, ut aqua quidem in circumlum moveri, non tamen ebullire possit: Magni enim interest hanc macerationem recte complere: Hinc, ex materia in cucurbitam translata, Aq. Naphæ ℥ij. affusis singulari industria per Balneum vaporis, aut arenam vaporosam, liquor ad sequentem usum adhibendus evocetur, Studiose laborandum, ne pulvis, qui deinceps perfumigiis inservit, empyreumate contaminatus, pretiosam hanc aquam quoque inficiat.

Paraturus igitur Aquam vitæ Diambratam, prædicti distillati, ℥ij. accipiat, dissolvendo in ipso, pulveris sacchari cand. ℥vj spiritus vini selectissimi ℥ij. affundat, quo modo præparata, insigni sapore, & odore commendabilis est.

Quin etiam saccharum album, finissimum, absque ulla coloris mutatione, cum Ambra, & Moscho conficitur, ex quo, in aqua Rosarum soluto, & cum spiritu vini mixto, aquam vitæ ambratam extemporaneam, componere licet, cujusmodi alii quot modos, brevitatis causa, consulto præterimus.

Hæ modo præscriptæ Aquæ vitæ, vires morborum frigidorum pertinacia dejectas, calorem innatum, ac sensus omnes partes principes, potissimum cor, ac cere-

cerebrum, ad quæ Moschus, & Ambra appropriata sunt, recreant, ciborum coctionem adjuvant, partes genitales, ac uterum roborant, ejusque ex frigida colluvie, oborta symptomata arcunt: Temperamento tamen frigidioribus, utpote senibus, quibusque calor, abundantia humorum phlegmaticorum quodammodo suffocatur aptiores, quam juvenibus, cholericis, & concitatis, ac sanguineis, quibus dolorem capitis, sanguinis ac membrorum inflammationem excirat, ideoque caute usurpandæ.

CAP. IV.

Aqua Vita aromatica per infusionem.

HÆc compositio, ob aromatum admixtionem, talis vocari meruit, cujus apparatus talis est.

Pulvis Diaromaticus.

- Cassiæ lignæ veræ, sive Cinamomi viscosi ℥iij.
- Cinamomi vulgaris acuti ℥ij.
- Ligni Aloes veri, opt. & resin. velle more nostro ut infra loti.
- Santalini. Citrini. fragrantiss.
- Nuc. musc.
- Macis ana ℥j.
- Galangæ.
- Zingib. ana ℥ij.
- Caryophyll.
- Cardamom.
- Granor. parad.
- Piperis alb. ana ℥j.
- Croci Orient. ℥℥.

Fol. Menthæ moschatæ.

Coriandri ana ℥ij.

Sem. fœnic. dul.

Anisi ana ℥j.

Elæosacch. de corticib. Citri
vel Limonum ℥ij.

Ambra cinerit. opt. ℥j.

Moschi Alexand. ℥℥.

Sacchari Cand. ℥ij.

Miscef. Pulvis subtiliss.

Qui, aromatibus, per setaceum, in pollinem redactis, Ambra, & Moscho, cum Elæosaccharo Citri, & pulvere sacchari candidi super porphyrite lavigato compositus in vitro ad usum servatur.

Cassia lignea, ex genere corticum aromaticorum, Cinamomo admodum similis, nisi quod levior, magis fusca sit, ac densiore flamma comburatur, sapore grato, Cinamomi æmulo, & dulci, quæ longiore masticatione, sensum aliqua acrimonia ferit, & in aqua cocta, & infusa, muccaginem, quemadmodum semen Cidoniorum deponit, unde cassia viscosa dicta, destillatione majorem, quam ipsum Cinamomum, olei copiam fundit, atque ex residuo ejus, affuso vino malvatico, aut hispanico, liquor cordialis, qui aquam Cinamomi, virtute aromatica, & corroborante superat, elicitur, cujus simplicis olim, insignem quantitatem ex Indiarum Regione, ad Hollandos advectam notavi, ex illo tempore rarius, nec eadem quantitate, aut bonitate, ad nos pervenit, qua tamen in re, ut selecta quæque haberi possint, nullis parcendum sumptibus. Hanc aliquando Cinamomo mixtam reperiri fertur, quod verò simile, cum Authores, in Insula Zeilan, id nasci,

masci, atque Cassiam, Cinamomi speciem selectiorem statuunt.

Lignum Aloes, quod attinet, ejus distinctionem, in Anatomia Vegetabilium tradidi, cum seria admonitione, ne quis pro eo, illud nigricans, & in igne foetens lignum, ut multi etiamnum Medici faciunt, substituat: si quis autem Pharmacopæus, minus solers, ac industrius, selectum conseq̄ui, haud laboret, ex fragmentis (saltem ligni veri, cum spiritu vini, balsamicam partem extrahere conetur; quæ ablutione, sequenti modo, eligi possunt:

℞. Fragmentorum horum, quamvis exoletorum, dummodo partes aliquas vegetiores contineant, sufficientem quantitatem, horum pulveri per setaceum transmissio, frigida affunditur, ac pars supernatans, cochleari tollitur, aliquot porro diebus elapsis, aqua turbida separatur, servato in fundo ligno quod probatum, & exsiccatum, in usum reponitur. Quod experimentum, à me casu exigente inventum, hujus artis Studiosis, ultro communicare volui. Quid Elæosaccharum sit, in appendice, de mixturis præparantibus, docui, nimirum saccharum cand. pulverisatum, cum s. q. olei de corticibus Citri, vel Limonum miscetur, ut pinguiusculum fiat, quomodo, non tantum gestatu, sed etiam sumptu commodius existit, & vires integras, diutissime conservat, quæ hanc aquam vitæ paranti, probe observanda sunt. Hujus pulveris ℥ij. spiritus vini rectificati ℔iij. affunduntur, quod infusum, per triduum, calore maceratum, per pannum lineum colatur, eique ℔ij. Aquæ Rubi Idæi, in quo

℥iij. Sacchari Cand. solutæ sint, & insuper albumen ovi addatur, ac spatio unius diei transacto, iterum per sacculum mittitur, ut aqua vitæ, coloris fusci, pulchra & pellucida evadat.

Quomodo prædictæ aquæ vitæ, per destillationem parandæ sint.

℞. Pulveris Diaromatici præcedentis, ℥ij. spiritus vini rectificati ℔iij. macerentur, per diem, & noctem, dein aquæ Rosarum, vel Rubi Idæi ℔. affundantur; spiritu per destillationem abstracto, & Sacchari fini ℥ix. in eo dissolutis, ut spiritus limpidus, & clarus fiat, per pannum Xylinum coletur. Aquæ vero ℔ij. post spiritum destillatum educantur.

Aquæ hæ aromaticæ, calore suo membra interiora, à frigida, & humida materia labefactata corroborant, coctionem, & appetitum promovet, aquosam superfluitatem, per habitum corporis diffusam, una cum flatibus consumunt, tenacem pituitam incidunt, & putredini resistunt, ac non tantum supradictorum morborum symptomata mitigant, sed etiam valetudinem pituitosis conservant: Calidi, & sicci tamen temperamenti hominibus, non minus, quam aqua vitæ ambrata ad-versatur.

CAP. V.

Aqua Vita cordialis præstantissima.

℞. Fol. Melissæ, dilig. exsic.
Rosar. rubr. ana ℥i℔.

O 2

Fol.

HYDRELÆOLOGIE

Fol. Menthæ moschat.
 Ocymi Caryophyll.
 Fl. Borrag.
 Buglossi
 Calendulæ
 Chamomillæ Romanæ
 Liliorum convall.
 Melis. Turcicæ ana ℥vj.
 Rad. Doron. Rom. ℥iiij.
 Pœoniæ debito tempore coll.
 Scorzoneræ
 Tormentillæ
 Iridis florent.
 Cort. extern. Citri ana ℥ij.
 Ligni Aloes resinosi vel more nostro loti
 Cassiæ lignæ veræ ana ℥iiij.
 Santali, citrini, domestici ℥i℥.
 Macis
 Nuc. moschat ana ℥j.
 Galangæ
 Granor. Paradisi
 Zedorix
 Caryophyllor. ana ℥ij.
 Spicæ Indicæ ℥j. Essentiæ Flor.
 Tunicæ rub. rec ℥j.
 Croci orient. ℥j.
 Tartari Acetos. depurat.
 Melissæ ana ℥ij.
 Oleor. Melissæ
 Menthæ moschat.
 De cortic. Limon.
 Cinamomi
 Salviæ ana gut. x.
 Sacchari candidi ℥iiij.
 Miscel. pulvis subtilissimus.

Saccharo cum aqua Rosarum, ad

Syrupi consistentiam percocto, ambæ Essentiæ miscentur, eique in tabulam mortuorum instar effuso, siccato, & in pulverem redacto, olea destillata cum reliquo pulvere, ac insuper Ambræ griseæ gr. iiij. & Moschi orientalis, ad singulas uncias compositi gr. ij. adduntur.

Pulvis hic, non tantum, ad aquam vitæ, ut sequitur parandam, sed etiam, ad confectiones cordiales, epithemata, aliasque formulas, commodus est. Vocatur autem Diamelissophyllon, non tantum, quod folia, flores, Tartarum, & oleum Melissæ in compositionem admittat; sed etiam ut Melissa, inter simplicia præcipuum quodammodo Cordiale existit, ita & hoc compositum, inter corroborantia excellat. Proposita autem aqua vitæ, sequenti modo paratur:

℞. Pulv. Diamelissophylli præscr. ℥j.
 Spir. vini rectif. ℔ij. civil.

Tota Mixture, in phiola obturata, per diem digeratur, spiritus tinctus, & quoad fieri licet clarus, in aliud vitrum transfundatur, atq; residuo, addita libra aquæ ex fragis fermentatis destillatæ, per diem, & noctem calore foveatur, quod tandem percolatum cum residui pulveris expressione spiritui prædicto una cum Syrupi flor. Tunicæ & flor. Aurantiarum ana ℥iiij. misceti convenit, ac cuncta albumine ovi mixta, porro per 12. horas, calore macerentur, ac per sacculum mundum colentur. Aqua vitæ insignis est, contra vertiginem animi deliquium, puncturas laterum, terrores, & palpitationem cordis, ac quæcunque accidentia, tum ex frigidorum humidorum, ac putrescentium pravitate, tum ex atra bile effuman-

fumante, ac maligno apparatu suborta, nec non animum exhilarat, cogitationes anxias, & infomnia terrificæ subleuat, variæque gravidarum imbecillitati succurrit.

Dosis ejus, Cochleare unum per se, plus vel minus, & quanquam satis temperata est, præsentem tamen febrili calore, cum aquis Tiliæ, Fragorum, Borriginis, Jusculo, vel emulsione amygdalarum, pinearum, aut pistaciorum, exhibere præstat: quarum emulsionum potior pars nutriens, per alembicum, insana quorundam opinione, non ascendit.

Aqua Vita Cordialis.

- ℞. Pul. Diamelissophylli ℥iij.
Spir. vini rectific. ℔iij. civ.
Aq. Rosar. pallid. opt.
Rubi Idæi ana ℔i℥.

Spiritus destillatus & aquæ ℔ij. postremo egressæ, cum sacch. cand ℥vii. pulverifatis edulcorentur, & per sacculum, ut instar fontanæ limpida fiat, percoletur: Qui vero colorem non magnopere curat, Sacchari loco Syrupi de rubo Idæo, & florum Tunicæ ana ℥v. ad miscere, & colaturam clariorem reddere potest, quo pacto, virtutes ejus auctiores fiunt.

CAP. IV.

Aqua Vita aurea.

Hodie non modo Spiritus vini rectificatus, sed complures aquæ vitæ compositæ, commixtis solummodo aliquot auri foliis, potissimum à circumforaneis, ad emungendos oculos hoc titulo decantan-

tur: Ut tamen spiritui vini, ac præcipue, variis aquis vitæ compositis suum pretium relinquam, sine discrimine, & methodo adhibita, sæpe parum præstant: Quare nemini titulus, aquæ vitæ imponat, cum folia auri innatantia, ad rem nihil faciunt, sed plucis ventriculi, & intestinorum, inhaerentia, plus officiant, quam profint; donec nondum alterata cum excrementis alvi expellantur. Qui vero cum hisce aquis, Aurum, Argentum, lapides pretiosos, lapidem Bezoardicum, corallia, margaritas, terram Lemniam, cornu aervi ustum, unicornu, os de cornu cervi, ac similia metallica, lapidosa, lutea, vel ad cornu duritiæ accidentia admixta cupit, primo solventibus appropriatis, in formam Magisteriorum, quæ in liquore resolvi possunt, redigantur, quæ etiam loco crudorum, ad pulveres, & confectiones cordialis, merito recipiuntur, & à doctis horum præparationem, usum, virtutesq;, non ignorantibus, administrantur. Atque hæc, in eorum gratiam, qui has panaceæ loco ostentant profero, qui tamen, qua ratione aurum has perficere possit, minime sciunt, cujus, aliorumque Magisteria, hic exponerem, nisi rerum confusio vitanda esset: Quandoquidem hoc loco, tantum de vegetabilibus agere propositum est. Dicuntur autem jure merito, hujusmodi aquæ aureæ, non ob folia auri admixta, vel colorem fulvum, sed singularem virtutem, vitale robur augendi, ac cor, cui aurum comparatur, exhilarandi beneficium.

☞ (o) ☞

CAP. VII.

Elixir Vita.

Nomine Elixiris Chymici medicamentum quoddam, partes principes roborandi, putredinem arcendi, vitam prolongandi, virtute pollens subaudiunt. Quidam, nec abs re, Spiritum vini hoc titulo donare cœperunt, ac ipfuset qualitatē ejus considerans, facile in eorum sententiam concedo, ut in postrema parte Hydrelæologiæ meæ declaravi. Quidam vero, simplici Spiritu vini non contenti, compositas aquas vitæ, cum additione specierum confortantium excogitarunt, quibus pro lubitu, nomen hoc Elixiris imposuerunt, quæ tum apud Medicos, tum Magnates aliquos, ac inter cæteros præcipue, apud magnum Hetruriæ Ducem, in pretio habentur, qui præter alia selectissima, & illustria medicamenta (quæ Regia plane munificentia, non tantum subditis perentibus, gratis elargiri curat, sed sæpe quoque magnatibus aliis, ipsum inuisentibus, muneris loco offert) singularem etiam, & quendam aromaticum spiritum, per ordinarios suos Chymicos elaboratum, sub titulo Elixiris possidet: Quapropter nec ipse potui, quin etiam hoc loco, singulare aliquod Elixir adjungerem.

℞. Pul. Diamelissophylli ℥iiiss.

Diambra nostræ ℥ss.

Spiritus ardent. Rubildæi rectif. ℥ij.

Mellis refragantiss.

Vini malvatici opt. ana ℥j.

Aquar. flor. Arant.

Rosar. opt. ana ℥iiss.

Omnia mixta, per alembicum vitreum, in arena vaporosa destillantur, ac primo egressus spiritus, seorsim servatur, ac porro in duabus aquæ libris posteriore, ac stillatis, sacchari candidi ℥viiij. ut Julebi consistentiam accipiant, addita ea spiritus salis Melissæ quantitate, quæ sufficit, ad saporem instar Syrupi Citri acidulum conciliandum, cui liquori demum, prius reservatus jungitur. Atque ita Elixir vitæ absolutum est, quod quidem in omnibus affectibus, Panacæ vicem haud sustinet, ac multo minus mortuos excitat, viribus tamen cuiusvis specifico cordiali nequaquam cedit. Dosis hujus, ut etiam aliarum aquarum vitæ cordialium, se habet cum vehiculis congruis: Quin etiam spiritum salis Melissæ auro, & corallorum, margaritarum, aut lapidis Bezoardici Magisteriis imprægnare licet, quo facultas confortandi adaugeatur; quamvis per se ritè præparatus, virtutum nobilitate excellat.

CAP. VIII.

Aqua Vita Diasatyrionis.

Inter alias aquas vitæ, etiam aqua Magnanimitatis locum habet, quæ illis præcipue, quorum natura mollis, languida, frigida, humida, rei venereæ tractandæ impar est, subsidio venit. Nominis autem ratio, ni fallor, hæc est, quod (ut communis fert sententia) illud ipsum, quod calorem, ac potentiam, ad rem veneream confert, etiam animositatem, ad res arduas gerendas, in iisdem augeat. Unde ille Naturæ genius Aristoteles usum Menthæ militibus, eo quod sperma consumendi, & conse-

quen-

quenter animum, & corpus, torpore afficiendi vim obtinere, huncque effectum semper cum defectu animositatis virilis, ad pugnam conjunctum esse crediderit: Ut non absre, destillatum hujuscemodi facultatis, aqua pusillanimitatis, ac vicissim generandi vim corroborans, aqua magnanimitatis, vocari mereatur. Basis, & præcipuum ingrediens apud quosdam est certum genus formicarum, cum aromatibus Ambra, & Moscho, ac vino malvarico maceratum, ex quo infuso, Aqua vitæ, ad dictum usum accommodata destillatur. Sed quoniam hujus generis medicamenti (quamvis non negem, huic præ multis, vim confortandi venerem, ac insignem quoque calefaciendi, & penetrandi vim inesse) nullam unquam experientiam feci, eo misso, quandam aquam vitæ, Dialatyron vocatam, non minoris efficaciam, describam.

℞. Sem. Anisi

Dauci

feniculi dulc.

fraxiniana ℥j.

Nuc. mosch. ping. ℥vj.

Macis

Costi dulcis

Caryophyllorum

Galangæ

Piperis longi

Sem. Erucæ ana ℥ij.

Ambra grisea opt. ℥j.

Moschi Alexand. puri ℥j.

Misce f. Pul. ultimo add.

Ol. Melissæ.

Cinamomi ana gutt. x, Misce.

Huic pulveri in phiola, spiritus vini ℔vj affundatur, & vase obturato, ne spiritus exhalare possit, per duos dies foveantur, &

ut virium dissipatio commodius evitetur, triplici circulatorio in quo spiritus, sine jacturæ periculo agitari possit; excipiantur, ac definito tempore elapso, spiritus tinctus in aliud vitrum transferatur, pulveri vero in circulatorio reliquo, succi Onoschidis recenter expressi, sine clarificatione, ℔iij. addantur, & vase denuo clauso, simul per quatuor dies macerentur, hinc per colum fortiter exprimantur, ac succus colatus, cum mellis virginei electi ℔. trib. quadr. in eo solutis, & spiritu vini conjuncto more solito clarificetur.

Hæc aqua vitæ calefacit partes naturales, una cum genitalibus, spiritus, sanguinem, & genituram augendo corroborat, ac propriæ functionis memores facit.

Dosis, pro natura sumentis, unum, vel duo cochlearia, paulo ante pastum, præcipue iis, quibus stomachus frigidior negotium faceffit, quandoque etiam post cœnam, sumenda sunt: Qui vero obeso, humido, & molli sunt corporis habitu, prius per cathartica, & sudorifera, diætam, & exercitia, corpus ad ejus usum disponant: Contra exsanguies, squalidi, melancholici, vel longo morbo confecti, sola diætâ humectante, & restaurante prius corroborati, cum vehiculis analeptitis, ut in capite de Aqua vitæ cordiali memini, stata hora, quam diu, & quantum opus, sumere possunt.

CAP. IX.

Nobilis Aqua Vita cephalica.

PRæmissis nunc quinq; præcipuis compositionibus, totum corpus roborare valen-

valentibus, aliæ nunc proponendæ restant, quæ licet, humidam, frigidam superfluitatem consumendo, una totum corpus penetrant, peculiarem tamen, ad certum aliquod corporis membrum, respectum habent. Quarum prima hæc est.

- ℞. Fol. Beton. recent. exsicc.
 Fl. Rosar. rubr.
 Stæchad. Arab.
 Cortic. ligni Sassafras.
 Fruct. Myrtill.
 Nuc. Muscat. ana ℥j.
 Ligni Aloes opt.
 Rad. Irid. florent.
 Benedictæ Caryophyll.
 Pæoniæ
 Mastichis el.
 Succialbi
 Styracis calam.
 Benzoini amygdaloid. ana ℥vj.
 Calami aromat.
 Cubebar.
 Granor. Paradisi ana ℥ij.
 Spicæ Ind.
 Cardamomi ana ℥j.
 Sacchari albis. ℥ij.
 Ess. flor. primul. veris ℥℥.
 Ol. Salvix
 Rorismarini
 Majoranæ
 Caryophyllorum ana gut. vj.
 Fæniculi dulc. gut. xx.
 Ambræ gris. gr. xxiiij.
 Moschi opt. gr. xij. f. pul. s. a.

Hujus pulveris ℥iiij. spiritus vini rectificati ℔iiij. affundantur, ac postquam spiritus, spatio unius diei elapso abunde tinctus est, is cum expressione, ad pulveris siccitatem, per linteum colatur; hinc cum a-

quæ Melissæ, & Rosarum optimæ (in quibus Sacchari finissimi, ℥vj. solutæ sint) ana ℔j. misceatur.

Præstat hæc aqua vitæ, ad capitis, & nervorum corroboracionem, calefacit, siccatur, digerit, sensuum interiorum meatus aperit, & humida cerebri intemperie, vertigine, defluxionibus, tinnitu aurium, imbecillitate memoriæ, veterno, apoplexia, epilepsia, & spasmo laborantes oppido juvat.

Dosis. Cochleare unum aut duo, mane, seu vesperi, diuturniorem vero ejus usum curativum, convenientia cathartica præcedere debent.

Aqua Vita cephalica alba.

- ℞. Pul. cephal. præscripti ℥iiij.
 Spir. vini rectific. ℔iiij.
 Aq. Salvix ℔i℥.

Pulvis cum liquoribus, leni calore, tribus diebus maceretur, dein liquor, per distillationem abstracto, Aq. Melissæ, & Rosarum, cum saccharo, plane ad ipsum, cum præcedenti modum, adhibita, cui visum est, clarificatione. Spiritus abstracti pars, antequam cum aquis misceatur, seorsim servanda, ad externum in Epithematis usum, cæterum usu, & dosi, cum superiore convenit.

CAP. X.

Aqua liliorum convallium composita.

Flores Liliorum convallium, ubicunque terrarum, præcipue tamen in Germania, cujusvis ordinis hominibus, magni

magni fiunt, ac licet vario modo in medicinam veniant, liquoris tamen forma usitator est, cujus descriptionem quandam hic subjungam. Florum lilior. convallium, recentium, ablati caliculis viridibus, ℞xx. cum pulveris Diamelisso phylli, & pulveris cephalici ana ℥iij. in cucurbita, Spiritus vini rectificati ℔viij. affundantur; tota hæc mixtura, per octo dies fere macerata, duabus mensuris aquæ fontanæ additis, per alembicum vitreum, aut stanneum, ut in sectione aquarum destillatarum docui, donec omnis spiritus egressus sit, qui ad aquositate separationem, per arenam vaporosam pro lubitu rectificari potest. Hoc vero opus, per vesicam instituendum, quo oleum, ac nobiliores florum, & pulveris partes ebullitione solutæ cum spiritibus ascendentibus, facilius uniantur.

Mirifica virtute pollens, ad affectus omnes, quos vulgaris aqua lilior. convallium sublevat, intra, aut extra corpus adhibita, meliori cum fructu usurpatur, qui temperatiorem vero desiderat, spiritus hujus libris duabus, Aq. Rosarum & Aq. liliorum convallium simpl. ana ℔ij. cum sacchari albi ℥viij. admiscere potest.

CAP. XI.

Aqua Vita pectoralis optima.

- ℞. Flor. Scabiosæ
Mal. arbo. rubr.
Fol. Hyssopi
Marrubii
Glycyrrhizæ ana ℥j.
Rad. Helenii

- Iridis florent.
Sem. Anisi
faniculi ana ℥β.
Origani
Thymi ana ℥ij.
Croci orient. ℥β.
Benzoini
Styracis calam. depurator. ana
℥vj.
Essentiæ flor. papav. Rhæad.
Veronicæ ana ℥ij.
Sacchari ℥ij.
Miscel. pulvis f. a.

Processus talis est, Essentia ad hujus pulveris ℥ij. Spiritus vini ℔iiij. affusis extrahitur, in separato autem à pulvere spiritu, sequentia minutim incisa, infundantur.

- ℞. Jujubar. recent. enucl.
Dactylor. enucl.
Caricar. ping. ana ℥iij.

Mixta, per diem & noctem, calore foveantur, subinde commovendo, tandem spiritui iterum percolato jungantur Aq. Tusfilaginis, & Scabiosæ ana ℔ij. Syr. violarum ℥viij. Essentiæ passular. ℥iiij. clarificetur.

Vires. Calefacit, digerit tenues destillationes, à capite in asperas arterias, vel cavitatem pectoris procumbentes concoquit; nec minus concoctam, & tenacem materiam, expectorationi apparat, tussi diuturnæ, & respirationi difficili succurrit, apostemata interna rumpit, mundat, sanat, anhelitum, à contagione purulentæ materiæ fatentem, corrigit.

Dosis: Cochleare unum plus vel minus, cum vehiculo pro ratione affectus,
P
ata-

ærat, &c. omnes vero, qui cum pulmonis exulceratione, calida intemperie, aut febricula continua, lenta, carnosam totius corporis partem consumente, laborant, serio adhortor, ne hac, vel similibus spirituosis aquis mortem sibi accelerent. Nulla enim habitualis intemperies calida, similia medicamenta, absque noxa sustinet. Quamobrem analeptica, diæta refrigerans, & substantifice humectans, quæ potius in conseruationem vitæ conspirat, adhibeatur.

Depurantur autem ambo Gummata, Styra nimirum, & Benzoin hoc modo: utriusque partes æquales, cum aqua Rosarum, super modico igne dissolvuntur, & per pannum firmum, ut purior pars relictis fordibus, transeat, quæ exsiccata, facili opera, in pulverem conteritur.

Aqua Anisi.

Cum Anisum, præter gratum, & dulcem saporem, virtutem quoque frigidam pectoris noxas mitigandi, obtineat, eoque tam laudatum, quam usu tritum medicamentum existat, aquam vitæ ex eo conficiendam hic apponam.

℞. Sem. Anisi recent. grosso modo contusi ℥ij.

Spir. vini rectific.

Aquæ fontanæ ana ℔vj.

Ex his commixtis, & per noctem maceratis, per vesicam, cum alembico stanno, primo spiritus seorsum excipiendus, dein aqua non contemnendæ virtutis, usque ad duas libras destillatur, quæ cum sacchari finissimi ℥ij. spiritui primo loco egresso, commixta, mixtura fit laudabilis, quæ aliquantum turbida, per linteum Xylinum

clarificari potest. Facit ad colluviem humorum frigidam, in pectore resoluendam, lacuget, urinam movet, medicamentum polychreston est, & familiare.

CAP. XII.

Aqua Vita Mentha.

℞. Foliorum Mentha Moschat. dilig. exsicc. ℥vj.
Spir. vini rectific.
Aq. com. ana ℔iiij.

Ambo, spiritus sc. & aqua, ex vesica per se destillantur, in quibus Sacchari ℔ i. dissoluta, hæc compositio absoluta est. Simili modo ex Rorematino, Salvia, Thymo, Melissa, ac aliis, sicci & calidi temperamenti herbis, Aquæ vitæ fieri solent: Et cum hujusce herbæ diversæ species existant ad hoc opus moschatinam, folio oblongo, fusco, odore moschum referente, tam, ob odoris præstantiam, quam acrem, & aromaticum saporem præferendam censeo: In cujus defectum, Mentha crispâ hortensis, qua multis annis usus sum, merito succedit.

Hujus vires illustres, & raræ sunt, quam Fernelius Dogmaticorum decus, sequentibus verbis commendat.

Mentha utraque calida, sicca principio tertii ordinis, gustu acris, subamara, tenuium partium, adstringendi & siccandi vim obtinet, stomacho apprimè utilis est, appetitum excitat, & in condimentis peculiaritatem usum invenit, & in eo, humores frigidos, crassosque excalescit, attenuat & absorbet singultus, vomitiones, choleram-

que

que sedat, sanguinis rejectiones sistit: Quæ virtutes consideratione dignæ sunt. At vero miror, non modo tantum, ac talem virum sed complures alios viros doctos, Aristotelis autoritatem sequentes, ut in capite, de aqua vitæ Dialatyriionis memini, quod hanc conceptioni resistere doceant, semenque ipsum extinguere.

Etenim talis effectus, aut vi manifestæ qualitatis sequitur, aut occulta proprietatis, cujus natura nondum apud Physicos, ulla rationis indagine definita est. At vero hæc herba, cum calida, sicca sit, in principio tertii gradus, amara, & subtilium partium, cum sensibili adstrictione; hujus operationis, à manifesta qualitate, nulla assertio dari potest: Siquidem consecutionis necessitate, Piper, Zingiber, Cubebæ, Cardamomum, Cinamomum, Caryophylli, & complura aromata, ut ipsæ herbæ, similibus propemodum temperamenti, v.g. Majorana, Thymus, Satureja, Lepidium, Sinapi, Carum; & cuncta quæ acrimonia calefaciendi, siccandi, & penetrandi facultate, Menthæ nullatenus cedunt eundem, quod aperte falsum est, effectum præstarent: Ab occulta vero, nobis tantum sensu & experientia cognita, multo minus demonstrari potest, quandoquidem hæc, à manifestis qualitatibus independens, sine discrimine in omnibus, cujusque temperamenti, hominibus, vi quadam magnetica idem efficeret, cui quoque eventus refragatur, hæc enim recens, aut sicca comesta, sine seminis exsiccatione, coagulatione, aut consumptione ulla, sumentes alacres, magisque animosos reddit. Quare aut diversæ speciei

herbam, aut cæli constitutione, solive natura, alteratam, aut ex idiomate originali non satis intellecto, alieno nomine expressam Aristoteles protulit. Vel vana isthæc persuasio, quorundam veterum Medicorum errore introducta fuit, quemadmodum illa, de ligno Juniperi, quod ut præsentissimum venenum, hominibus necem adferre, quidam per somnium scripserunt, cui experientia haud quaquam respondet; & qui hoc absurdum, apud Germaniæ populos proferret, vulgo pro infano, & mente capto haberetur, ex eo enim non solum pocula, sed etiam decocta, & infusa, æque, nec minori fere cum fructu, ac ex ipso Quajaco ad varios humani corporis affectus, catarrhos sc. nervorum languores, dolores articulorum, morbum Gallicum parata, in usum veniunt. Enimvero, si sola autoritas, hoc vel illud, approbandi, aut rejiciendi, sufficeret, multa, experientia nobis cognita, juxta & utilissima ab aliis, pro veneno diffamata, ex foro medicinali proscriptibenda essent. Quocirca, in valore rationum supra dictarum concludo, hanc nec manifesta nec occulta qualitate generandi vim infringere, eamque conclusionem ratam habeo, donec quispiam alius ex Medicis, praxi & eruditione clarus, succo hujus simplicis, in pluribus integris, robustis nullo virilitatis defectu notatis, hominibus sæpi⁹ exhibito, iisque convenienti hujus usu debilitatis, effectum talem experientia comprobet. Ego quidem, hoc nobile medicamentum, tum ad curationem, tum ad præsertionem summæ conditionis hominibus, ac mecū alii quoque Medici, magno commodo præscripsimus. Cæterum, quibus alioquin,

temperamenti ratione competit, horum frigiditas, & flatulentas ventriculi noxas, nauseam, dolores, ructus placat, ac præsertim vomitum ex effusione bilis ortum unde anxietates, & palpitationes cordis imminet, blande moderatur, appetitum & ciborum coctionem confirmat, quam bene peractam, non solum chyli, sed quoque sanguinis probi, & seminis generatio sequitur. Præter hæc virgines cachexia, chlorosis, colorem fædo, & corporis habitu intumescente, virium, & appetitus dejectione laborantes, præmissis congruo cathartico, hæc aqua vitæ, dummodo malum non inveteratum sit, mane ac vesperi à cæna, iusta dosi sumpta, brevi temporis intervallo restituit: & ut paucis complectar, in omnibus ventriculi infirmitatibus, panacæ loco est, senes potissimum, inappetentes, ac pejus etiam conquentes mirifice juvat. Dosis, cochleare unum, vel duo ad coctionem promovendam. Hujus usum diutius continuanti à cæna offerenda est, mane jejuno, cum mica panis contrita, quoad vires melius exferendas, in stomacho moram agat. Hæc etiam, præsertim in ventre & intestinis pituita ac bile eam abstergendo, magno sumentium commodo, aliquoties alvum movet.

Cavendum tamen, ne hujus usus in abusum vertatur, nec illorum, ridicule argumentantium stolidi ratio audienda, nimirum, si duo cochlearia stomacho profunt, ergo 4. vel 6. illum amplius juvabunt, qui tamen illius quantitate offensi, & deterius habentes, medicamento, aut consultatori causam imputant, minime etiam

quotidianus usus, sed pro necessitate succæptus approbatur.

Aqua Vitæ Limonum, & Arantiarum.

Ex corticibus limonum, & arantiarum, qui non tantum odoris præstantia, sed etiam stomachum roborandi virtute commendabiles sunt, tum condita, tum Aqua vitæ, ut sequitur, parantur.

℞. Flavedinis corticum Citri ℥β.
Spiritus vini rectificati
Aq. fontanæ ana ℥vj.

Primo spiritus per vesicam destillando, dein quantitas aquæ, quæ sacchari ℥β. dissolvendæ sufficiat, eliciatur, quæ aqua saccharata, cum spiritu, cum scrupulo croci tincto mixta, & per pannum colata, aquam vitæ complet. Idem processus, in aquis vitæ, ex corticibus arantiarum parandus observatur, præterquam quod loco croci, eadem spiritus quantitas, rasura ligni santali citrini tincta cum aqua saccharata miscetur. Eadem ratio est cum corticibus Citri, quorum recentium, si copia non detur, exsiccati, dummodo sapore, & odore integro præditi sint, ad opus eligantur, aut etiam, in horum defectu, olei, non quidem illius rancidi, à Materialistis, & Pharmacopæis quibusdam dispensari soliti sed odorati, & probati guttæ aliquot cum spiritu tincto & aqua temperata miscantur: cujus generis olea, unicuique qui decipi recusat, manu propria, suadeo elaboret.

☞) o) ☞

CAP. XIII.

Aqua Vitæ Juniperi.

- ℞. Baccarum Juniperi contusar. ℥vj.
 Spiritus vini rectific.
 Aq. fragrorum ana ℥vj.
 Sacchari finissimi ℔. dimid. cum
 quadr.

Fiat Aqua vitæ, secundum superiorum methodum.

Vires hujus aquæ vulgo notæ sunt, urinæ in aliquibus per accidens putrescentis fetorem, quemadmodum nux myristica, therebinthina, ac simul calculosam constitutionem emendat, meatus urinarios, à limosa, & tartarea colluvie repurgat, anhelitum commendat, humorum putredini, & pestilenti contagio resistit. Dosis eadem, cum supradictis, in ipso usu, contra calculum, succo violarum, vel alio quopiam succo leniente miscenda.

CAP. XIV.

Aqua Vitæ Carminativa.

Quamquam suprascriptæ aquæ vitæ, vi calefaciendi, penetrandi, discutienti, in genere, ad flatus pellendos, ex cruda, humida, frigida materia obortos faciant, hanc tamen, tanquam magis specificam huic loco inferendam esse arbitratus sum.

- ℞. Flor. Chamomill. Rom. ℥iiij.
 Baccarum Lauri.
 Sem. Anisi
 Carvi
 Dauci

feniculi dulc.

Sileris mont.

Cortic. ligni Sassafras.

Galangæ ana ℥℔.

Moschi orient. gr. viij.

Misce f. pul.

Hic pulvis, in spiritus vini rectificati ℥vj. per duos dies maceretur, & pari quantitate aquæ affusa, per vesicam destilletur, ac quisque horum liquorum, seorsim excipiat, aquæ autem ℥ij. cum sacchari ℔℔. mixtæ, & spiritui confusæ filtrantur. Hæc aqua vitæ digerit, frigidum, & glutinosum humorem, in stomacho, & intestinis collectum attenuat, & expultricem, ad eum exturbandum excitat, urinæ meatus viscidiscrementis impeditos expedit, hinc magno usui est, in colica, inflatione ventriculi, dolore laterum pungente, aliisque exprædicta causa affectibus prognatis, frigidam & humidam uteri intemperiem corrigit, menses, qui pauca quantitate, cum maximo dolore, angustia, & flatulenta tensione prorumpunt, frigidos crassos succos attenuando, ac meatus aperiendo, expeditiores reddit. Dosis eadem, quæ aliarum præscriptarum aquarum est. His vero, minime solis, sed catharticis insistendum, à quibus etiam prægnantes, & intemperie alicujus partis laborantes, sibi caveant. Plurimum vero facultas ejus, tum in colica flatulenta, tum in urinæ suppressione, additione guttarum ꝑ. vel 6. spiritus nitri rectificati intenditur, ac præsentissimum ægtis auxilium est, casu vero calidior ac penetrantior, in frigidioribus constitutionibus experatur, solum spiritum à pulvere abstractum, sine aquæ, & sacchari

P 3 ad-

additione, adhibere licet, qui etiam exterius illitus prodest.

CAP. XVI.

Aqua Vita Theriacalis.

Variæ sunt aquæ antidotales, ut cuius vel in re medica leviter initiato patet, unam saltem, ad usum valde commodam subjungam.

℞. Scordii nostri ℥ij.

• Absynthii pontici ℥i℥.

Rutæ ℥℥.

His debito tempore, & modo collectis, ac exsiccatis, mensuræ tres spiritus vini ac totidem aquæ fontanæ affunduntur, spiritus iterum destillando abstractus, ulterius ab aquositate, per arenam vaporosam, vel Balneo Mariæ, lento calore rectificandus: hinc

℞. Theriac. Andromachi opt. ℥j.

Spir. Vini præd. ℥iij. ℥iij.

Aceti flor. Sambuci

Tunicæ rub.

Calendulæ

Succi Citri vel Limon. depurati
ana ℥℥.

Spir. Salis Absynthii rectific. ℥iij.

Theriaca, in prædictis liquoribus distillata, & vitro conclusa per octo dies, benigno calore fovenda, hinc liquido à spisso separato Theriacæ linteo exceptæ humiditas paulatim extillata reliquo jungenda, adjecto porro huic liquori, duorum ovorum albumine, qui sæpe agitatus, elapso diei spatio, per manicam ut clarescat coletur. Cui aqua hæc pellucida, instar aquæ, in votis ei totam mixturam, leni calore, per instru-

menta vitrea, destillare licet, sed cum Theriacæ, & florum potiores partes, cum spiritibus acidis, & tartaro utili, per alembicum non ascendant, sed in fundo cucurbitæ hæreant, præscriptus modus præstat. Aqua vitæ Theriacalis, venena, frigidorum & malignorum humorum noxam corrigit, putredinem, & lumbricos, à corruptione ciborum natos arceat, & tam præservativum, quam curativum non ignobile auxilium est. Dosis ejus à ℥j. ad ℥ij. per se, vel cum aquis destillatis sumpta, per sudorem, præcipue in dispositis, & materia in extremitate vasorum, ac intra cutem hærente, blandè operatur, quod animadversione dignum est, ne diaphoreticis, ut frequenter accidit, sudor extortus, plus damni adferat. Præcipua enim curationis pars, in morbo pestilenti, est sudoriferorum apta, & methodica applicatio. Atque hæc non in arte consummatis viris, sed junioribus, qui theoriam suam nondum experientia confirmarunt, vel rudioribus, & nulla habita consideratione, mox ad quævis diaphoretica confugientibus, admonitionis loco adjunxi.

Aqua Vita Angelica.

Quandoquidem Angelicæ radix, primarium inter antidota locum obtinet, ejus aquam, ad præscriptum modum destillatam, hic Colophonidis loco, apponendam esse censui.

℞. Rad. Angel. mont. odorif. exsiccata. ℥iij.

Spir. Vini rectific. ℥iij.

Aq. communj ℥iij.

Radix hæc contusa, una cum spiritu, & aqua,

aqua, ex parva vesica more solito destillatur, dissoluta in aquæ vitæ lbij. sacchari finissimi, ea demum clarificatur, quæ gustui grata, & excellens est, præcipue, si ex radice Angelicæ montanæ quæ palustrem odore, & virtute superat, paratur.

Ad eosdem affectus, quos ipsa Angelica juvat, celebratur, pestem potissimum, & malignos morbos arcet.

Plures equidem aquas vitæ, etiam alvum, & vomitum cientes, quarum tamen cognitio vix necessaria est, in medium proferre possem, sed his tanquam præcipuis, ac-

quiescendum iudico, cum hæ non numero, & quantitate, sed virtute, & efficacia ponderandæ sint. Pro conclusione, omnes adhortor, ut harum abusum evitare studeant, ac casu requirente, potius hominibus ætate confectis, & penuria calidi inæti laborantibus, nulla calida intemperie, aut partium inflammatione afflictis, quam robustis, junioribus, & sanguineis, quorum hepar, & sanguinem adurere possunt, exhibendas suadeo: Quam admonitionem, valetudinis studiosi, & qui boniq; consulant.

F I N I S.

TARTA.

TARTAROLOGIÆ

SECTIO I.

CAP. I.

De tartari etymologia, & quid sub hoc nomini Chymici indicent.

HÆc ex lutosa, mucilaginosâ ac salsa, ex iis, quæ à vino separantur, fecibus coagulata materia à Medicis, Chymicis, Pharmacopæis aliisque artificibus tartari nomine est insignita. Hocque etymon à tartaro, quod Germanis est abyssus, sive loco natali, quod profunde in doliis latitet, non vero ab ipsa rei Essentia desumptum videtur. Accurata hæc ac curiosa nominis explicatio cum omnino nihil in proposito nostro ac materia tractanda nos juvet, non immerito curiosis Aristarchis ac acutis Scholasticis pro lubitu examinandum id relinquimus, non inficias interim euntes, vocabulum hoc Germanicum *Weinstein* / quia lapidi scissili non multum dissimile, facillimeque calculi instar conteri potest, unde Angli etiam sua lingua id idem *Winstone* vocitant, externam rei faciem quam optime exprimere. Nomina quidem, aut Latina aut Græca, quæ accuratius ac nervosè magis Essentiam ac proprietates materiæ significarent,

excogitari facile possent, sed quia usus ita obtinuit, ideoque id ipsum nomen non immutare, sed retinere potius placuit.

Præterea observandum etiam ac probe notandum, hodiernos Chymicos prædicto nomine non solum dictum jam tartarum, sed quasvis etiam alias materias, omnia sc. lutosa, viscosa, mucilaginosâ ac arenosa, quibus aqua abundat communis, quibusve aliorum vegetabilium succi ac Essentiæ plena sunt, atq̃ tamen processu tandem temporis vel natura, vel artificio separabilia subintelligere sedimenta. Calculum item renum & vesicæ aliasque lutosas, argillosas ac coagulatas, non solum in ureteribus ac renibus, verum etiam in cavitatibus ac venis hepatis, lienis, pulmonum, aliisque humani corporis humiditatibus perpetuo perviis meatibus, extremisque manuum ac pedum articulis, (quod in cheiragra, chonagra, ac Podagra nodosa videre est:) hærentes materias communi ac usitato tartari nomine eosdem vocare, Hocque non nudæ inventum est opinionis, sed firmissimo nititur fundamento gravissimisque stat suffultum rationibus, quos Theophrastus Paracelsus in suis de tartaro scriptis primus nobis demonstravit ob oculosque posuit. Quæ ipsius scripta cum nos
fili.

fili instar Ariadnæi ad veram & infallibilem substantialis rerum naturalium duccant compositionis cognitionem, firmaque pro investigandis multorum morborum ex inordinato diætæ regimine progenitorum causis materialibus, sint semita, utilissimis insuper qua methodo curandi sint hujusmodi morbi, (quod à nullo ante ipsum excellentissimo etiam Medico observatum nedum factitatum legimus,) sint ornata regulis generalibus, merito itaque eadem legenda, relegenda, studioseque sunt ruminanda. Si enim ejus, qua usus est, prolixitatem non castigare, ejusdemque in alios Medicos evibratis scomatibus biliosisque calumniis connivere, obscurioresve, nihil tamen ad intelligendam rei essentiam facientes terminos removere, doctrinarum è contra nucleum è scriptis ejus eruere ac enucleare voluerimus, meo certè judicio, ea, quæ hæctenus prodière typis excusa, pathologia maximè judico utilia documenta, quod aliis philiatris in Paracelsi scriptis parum vertatis significare brevissimis mihi placuit.

CAP. II.

*De differentiis tartarorum, singulisq;
eorundem ex vegetabilibus desumptorum speciebus, ortu & generatione.*

DE tartaro è vegetabilibus, non verò de illo quod in corpore coalescit humano, cum nostrum nunc sit dicendi institutum, sciendum, non solum in vino, ut supradictum, verum etiam in omnibus, tam minutissimis herbulis, quam vastissi-

mis arboribus, singulisque harum partibus, ne minimo quidem vegetabilium exempto, tartarum reperiri ac inveniri posse.

Discrimen tartarorum quod attinet, primò sciendum, omnia è vegetabilibus delumpta tartata duùm esse generum, duplicique sub forma ac qualitate sensibus nostris sese patefacere. Unum enim ex illis saporis est acidiusculi, qualitatis maximè penetrativæ ac aperitivæ, inque aqua calida projectum, ut saccharum vel sal aliquod dissolubile, ubi verò aqua refrigerescere incipit, separatum ab ipsa, relicta sine sapore aqua, fundum sub priori forma petit. Alterum verò ut tenues arenulæ vel subtile gluten omni fermè sapore carens, qualitate aliquo modo exsiccativa absque ulla etiam acrimonia ac calore astrictiva est præditum. Quorum posterius in nulla aqua, sive calida ea sit, sive frigida dissolvi potest, sed ut ejusmodi terrestria solent, immutabilem servat faciem, solumque eandem primò turbidam reddit, postea verò pedetentim fundum repetit. Juxta hoc discrimen primum voco tartarum salinum ac solubile, alterum verò argillosum sive arenosum & indissolubile.

Præterea sciendum succos vegetabilium expressos, utpote vinum & similes alios, non solum segregare ac secernere à se aliquod tartarum, verum etiam tale quoque in se tanquam singularem aliquam substantiam elementarem, quæ præter alias ad illorum succorum scilicet essentiam pertineat, in se continere, qua sine nullus vegetabilium succus vel corporalis essentia consistere diu ac perdurare possit.

Q

Pri-

Primum idcirco quod secernitur voco tartarum separatum sive externum, secundum verò subsistens sive internum, quia alias substantias in naturali vegetabilium compositione, à me essentia nomine donata ad finem usque comitatur; non quidem eâ intentione, ac si ratione qualitatum duo diversa essent tartara, sed solius ordinis ac scientiæ. Videtur par ratio in solutionibus certis menstruis factis, si præter alias substantias solvendas sal etiam, item sal nitrum, corallia, perlæ, lapis bezoarticus & alia similia solverentur, soluta verò per aliquam accidentalem menstrui sive solventis fermentationem, vel deficientem menstrui quantitatem aut alias ob causas pars aliqua salis vel coralliorum à liquore segregata, reliquâ reliquâ portione liquori permixtâ, vasis fundum peteret: hoc separatum sal vel corallia ratione suarum qualitatum revera nihil diversum essent ab illo, quod remansit liquori permixtum, si modo quodlibet in suo proprio esse sine commixtione aliarum rerum consideretur ac comparetur.

Tandem etiam dantur fecata, quod fecum instar ac terrestris alicujus spumæ à vegetabilibus separentur, proveniuntque expinguedine terræ vel aquæ, quæ tamen ab iisdem in fermentatione succorum rursus segregantur. Similiter etiam inveniuntur tartara peregrina sive adventitia, terrena ac mineralia coagulata, quæ vegetabilia, pro loci natalis diversitate, ad se alliciunt, nec omnimodè eadem à se abjiciunt, sed ratione materiæ semper aliquid de iisdem sibi reservant ac retinent. Hincque desumitur ratio, quod tanta interdum frumentorum, vinorum, fructuum-

que non solum sub uno eodemque climate, verum etiam non longè à se invicem distitis locis crescentium sit qualitatum ac bonitatis disparitas, ex adventitia aliqua materiæ pravitate solum profecta disparitas. Non minor etiam est tartarorum differentia ab illis vegetabilibus, quæ proveniunt in excultis agris ac bene stercoratis, desumpta, & ab illis, qui in contrariis. Hujusmodi verò tartara & excrementitias superfluitates quilibet Medicus à veris naturalibus, essentialibus ac utilibus vegetabilium tartaris distinguere ritè sciat.

Sed quærat quispiam, unde rerum tartarum oriatur, quare ve nullum vegetabile carere hoc possit. R. Ante omnia considerandas esse essentiam ac naturam duorum inferiorum elementorum, terræ scilicet & aquæ, unius, ut matris, in cujus utero vegetabilia crescant, vigeant, cujusve maternâ providentiâ alimententur; alterius, ut sedulæ ac vigilantis nutricis, cujus curâ lactentur, humectentur & ad augmentum promoveantur. Ast non tam vilis in se ipsa est quælibet fertilis tellus, quam levem illam plurimi stupidi ac bardi existimant, fœtus ejus, gramina scilicet, arbores, flores ac fructus nobilis mentis oculis aspicientes: sed nobilius quippiam in ea reconditum later, est nempe illa mater tribus diversis substantiis, aquâ scilicet oleo & sale repleta, hæque substantiæ absq; ullo labore ac difficultate à quolibet fertili solo separari ac actu ipso oculariter demonstrari possunt, & ita quidem, ut reliquum terræ quod relinquitur, nisi aliis terris vel aquis aliis in locis associatum pristinas suas substantias recuperet, ad producendum aliquod semen profusus sit ineptum nullarumque virium.

Simili-

Similiter etiam simplicissima licet appareat, præsertim pluvialis vel rotis aqua, quâ terra humectatur ac irroratur, in se ipsa tamen ita est composita, ut, etiam si nihil aliud, quam aquosa humiditas oculis nostris occurrat, nihilominus tamen in eadem, oleum, sal ac terra lateant, quæ tria sine alio aliquo additamento ab ipsa separari arte atque in propriis suis receptaculis asservari possunt. Cum itaque in his duobus elementis substantiæ hæc, tanquam in centro compositæ inveniantur, ipse etiam aër, (quo sine nulla creatura aut crescere, vel vivere aut respirare potis est,) has licet in forma subtilissima, in se contineat substantias; ut jam de Sole nihil, tum ille de se his inferioribus quippiam communicet, vel in inferiora corpora imprimat sive complexionaliter tantum operetur, & prædictas substantias calore ac motu suo quasi exsuscitet, vel utrumque perficiat, litem hanc, pro nunc, non faciam meam. Quia etiam vegetabilia hujus substantiarum triados beneficio ac nutu augmentantur, aluntur ac corporaliter nutriuntur, concludere iafallibiliter licet, non solum harum esse participia, verum etiam essentialia illorum ab iisdem dependere consistentiam. Quod experientia in anatomia vegetabilium ad oculum demonstrat.

Quod si hoc verum, ut est verissimum, manifestum est, quæ & qualia sint tartari hujus subjecta & materialia principia, terram scilicet esse & entium sal conjuncta & coagulata: reique veritas primum ex sicca illorum terrestriate ac gra-

vitare, dein ex ipsa etiam probatione Chymica, clarè elucescit. Quod verò in tartaris quippiam etiam inveniatur olei & aquæ, hoc ex mixtione provenit naturali, & quam habent cum aliis reliquis substantiis, familiaritate. Ut enim nulla terra sine aqua, sale & oleo, nulla aqua sine oleo, sale & terra, nullusque sine terra, aqua, sale & oleo esse aër potest, in quolibet licet elemento entium aliquod prædominari videatur; ita etiam in tartaro terra cum sale licet prædominentur, nihilo tamen minus aliquid etiam aquæ ac olei in eo, ut dictū, delitescit. Si de tartarorum essentialium naturalem vegetabilium compositionem ingredientium discrimine sit sermo, hoc non solum ex dispari quantitate terræ, salis, olei & aquæ, quæ inter hæc esse solet, provenit, sed præcipuè ex occulta operatione Archæi naturæ, qui, sicut quodlibet simplex pro inscrutabili ac incomprehensibili Dei providentia, è communi sive universali ac elementari substantia peculiariter format, figurat, signat, colorat, gustu & odore quodlibet beat, ita ab eodem etiam tartara & aliæ substantiæ, pro diversitate entium discriminantur. Omnipotens enim creator multa mysteria in naturalibus nostris oculis menteque recondita voluit, ne, si revelaret, eadem nihili floccique æstimando, superbiore ac tumidiore efficeremur, sed in perpetua potius humilitate Creatorem in creaturis admiraremur veneraremque. Quælibet enim minutissima etiam herbularum, abjectissimique vermiculi præclarissima nobis cum sint specula ac subjecta in quibus Omnipotentiam, Creatoris satis

Q 2

suffi-

sufficenterque admirari possimus, ac in eorundem contemplatione omnium hominum sapientia fiat stultitia, omnesque subtilitates, vanitates, sicque reapse meri experiamur nostra omnium ingenia in hisce indagandis plurimum hallucinari, ac in investigandis ac perscrutandis prorsus cœcutire.

CAP. III.

De vero vini tartaro, ejusve ac fecum differentiis.

Cum de tartari nomine, ejus differentiis, subjectis, & ortu generaliter hæctenus à nobis quippiam dictū sit, nunc ad specialia transeundum ac de variis tartarorum essentis, qualitatibus, extractionibus, præparandi modis ac utilitatibus dicendum restat.

De tartaro itaque vini, utpote magis cognito, & in Medicina maxime usitato, ordiemur.

Nullæ sub Sole crescunt uvæ, quæ non post expressum succum multique in doliis asservati absolutam fermentationem, si nõ subito post hanc, successivo tamen tempore, duplex deponant & à se abjiciant tartarum. Primum dicitur à materia terrestri tartarum feculentum, vulgari verò nomine vini feces. Secundum, quod doliorum fundo & lateribus lapidis instar adhærescit, hoc illud ipsum est tartarum, quod Germani vocant *Weinstein*. Hæc duo ita sunt commixta, ut tartarum feculentum semper quippiam de vero tartaro in se contineat, tartarum verò terræ fecum sit particeps. Præterea, in hisce duobus ali-

qua etiam venit notanda differentia, quod scilicet in fecibus tenuibus, humiditate earundem non omnimodè abstracta, bona imò major, pro mensurarum proportione, spiritus vini portio, quam in ipso vino reperitur, quod in tartaro neutiquam invenitur. Duplex itaque harum fecum usus esse potest; primus est, quod exinde destillatione eliciatur vini spiritus: secundus, quod ex capite mortuo formentur globi majores exliccandi & in cineres comburendi, ex quibus cineribus alba producitur instar tartari calcinati materia, quæ tinctorum in Italia, Gallia & aliis regionibus viniferis maximo suo commodo uti fruique sciunt.

CAP. IV.

De electione tartari.

Pro diversis, quibus vina eorundemque feces, ac aliæ quæ se tartaro per accidens associavere superfluitates tinctæ sunt coloribus, diversæ etiam sunt ac variæ tartarorum species. Alias enim id, quod pro vero ac utili tartaro haberi debet, ea qua paulò post sum demonstraturus ratione, per & in se ipso semper albicat. Non minor est etiam disparitas ratione quantitatis ut & qualitatum & quidem passivarum, quod omne cuilibet in arte exercitato artificio satis sufficienterque cognitum,

Optimum autem tartarum ab omnibus tam Medicis quam Chymicis unanimi consensu habetur illud, quod continua ferie coagulatum dolii lateribus aut fundi ejusdem in longitudinem protensum adhærescit, maximè est ponderosum, duritieque sua non cedit lapidi, ab eaque, qua vinum

num tangit parte , plurimis apicibus adamantis instar acuminatū splendet , quodque contractum , non apparet instar spongiæ porosum aut terra resectum , sed substantia sua est solidissimum , contrita etiam minutissima ejusdem particula ex tempore certæ similis candescit. Has notas habent omnia illa , quæ à vinis Rhenanis colliguntur tartara , quæ etiam cæteris , quando crudis uti voluerimus , longè præferenda.

CAP. V.

De tartari crudi utilitate ac qualitatibus in Medicina.

Tartaro hoc non solum aurifabri , vitriarii Veneti sive crystallopcæ , serici item tinctores aliique artifices mechanici pro cujusque artificio diversimodè utuntur , verum etiam maxima ejusdem est in medicina utilitas , unumque est ex illis medicaminibus , quæ diversis donata sunt qualitatibus contrariosque habent effectus. Nam quoad subtilem , acidiusculam ac penetrativam , quæ in ipso latet , substantiam , non multum dissimile est frigidæ & siccæ qualitati , ut & subtilitati optimi ac purissimi aceti , quæ linguam aridam recreat , sitim à causa calida excitatam restinguit , fervorem ac ebullitionem bilis reprimat , appetitum revocat , dolores vetriculi sedat , viscidos , tenaces ac mucilaginosos humores attenuat ac resolvit , interiorum viscerum obstructions referat , aliosque producit effectus aceto familiares. Deinde ratione qualitatum calidarum ac incisivæ falis , quæ in aciditate tartari latitat , acrimoniæ , ob-

seratos in corpore à materia frigida exortos status , non solum melius discurtit , verum etiam omnis generis crudos tartaroseve humores incidit , & alio quovis medicamine feliciter ac commodius blandissimè educit. Hæcque est causa , cur plurimi è dogmaticis Medicis hoc tartarum ita extollant , idque lenientibus ad acuendam eorundem energiam stimuli loco felicissimo successu admisceant , cujus rei exempla habemus in Pharmacopœa Augustana , ubi longo usu ac experientia comprobatus reperitur pulvis senæ , præparatus Montagnanæ , in quibus à Medicis Augustanis descriptum ac multis nominibus recommendatum tartarum. Tartarum verò hoc excellens etiam ac utile esse purgans medicamentum , præter alia exempla , meo id ipsum proprio sanctè attestari ac affirmare possum. Cum enim in juventute mea per quinquennium passione colica multoties miserimè discruciarer , nullisque medicamentis alias maximè juvantibus ab eadem liberari accurari possem , singulari cujusdam magnarum qualitatum patria Lucensis in Italia senis consilio ʒvj. subtilissimè pulverisati crudi tartari assumebam , cujus effectus , aliorum omnium ante assumptorum purgantium longè erant excellentiores. Hoc enim assumpto in longum & quidem inconsuetum tempus cessabant acerrimi cruciatus , redeuntibus verò iidem , reiterando hujus usum , immunem à tantis ærumnis per biennium vivebam vitam. Ast aliquando ad perstrenuum vocatus virum Dn. Zachariam Geishofflern / Equitem aurratum , & S. R. I. ab ærario p. m. podagra in arce sua Haunshheim laborantem ,

multo atrocius quam hactenus unquam cum prædictis doloribus torquerer, tentatis aliquot, quæ ad manus erant, tam internè quàm externè, sed frustra, remediis, recordabar usus mei tartari, ac tum temporis offerebatur quippiam tartari à vino Ungarico separati, cujus, non consideratà ejusdem impuritate, nec quam haber, cum vino Rhenano longa disparitate, ex tempore prædictam dosin cum brodio carnis absque ullo alio additamento assumebam, quo satis benignè aliquot vicibus sum motus, materiaque peccans exoptatè expulsa, ita quidem, ut ab acutissimis hisce doloribus plenariè liberatus, nihil amplius de tantis cruciatibus viginti nunc sex annis perceperim, & divina gratia ab eo tempore satis placidè vixerim. Quam mihi factam alleviationem, meo quidem judicio, ascribo remotioni causæ per tartarum factæ, quia tantas passiones à viscosa, tartarea ac frigida in intestinis collecta, ac iis tenacissimè adhærente materia progenitas certò credebam, quam materiam tartarum præmemorata sua qualitate resolutam ac attenuatam, eliminavit, quod aliis medicamentis fuerat impossibile, ut ita remota ex fundamento causa materiali, remotum etiam sit exinde natum accidens. In hisce & aliis morbis à prædictis causis ac flatibus ortis, plurimis ejusdem usum consuli ægrotis, laudandoque semper, quos præstitit, sum expertus effectus, nihilque quod remorari usum ejusdem possit, invenio, nisi quod fortè delicatulis ac nauseabundis molesta sit nimia ejus dosis, assumendum enim, quando absque ullo alio additamento ac sti-

mulo, verè purgantis munere fungi debet ab ℥β. ad ℥vj. & ℥j.

Optandum itaque esset, ut purgans ejusdem facultas in minorem reduci posset quantitatem. Hactenus autem exoptaram adire non licitum fuit Corinthum, aliis etiam præclusum invenio aditum.

Quorum etiam aut avaritia aut dura paupertas in pretiosa medicamina impendere nummos prohibet, his conveniens ac utilis præparari potest potiuncula purgans hunc in modum:

℞. fol. sen. s. st. ℥β.

Sem. anisi ℥j.

Tartari crudi pulveris. ℥iij.

coq. in s. q. aquæ, colaturæ adde parum sacchari ad conciliandam gratiam.

Hanc potionem ægrotus manè quatuor ante prandium horis ebibat calidam. Ingredientium etiam dosis pro ægrotorum purgandorum diversitate augeri minuive potest.

Potiuncula hæc omnes adustos, tenaces, viscosos, cujusunque etiam sint naturæ, nocivos humores per alvum clementissimè educit, hepar & lien obstructa liberat, urinam pellit, omnesque flatulentas materias potentissimè discutit. Externus ejus usus singularis etiam est in tumoribus phisoditibus sive flatulentis, & ædematosis, quos, si aliis calidis convenientibus permixtum applicetur, valentissimè discutit & absumit. Ex his itaque videre licet, tartarum hoc non tam vile, ut quidam stolidè sibi imaginantur, sed nobile esse corpus ac pretiosum, in quo perpulchræ sanè inferius manifestandæ qualitates occultentur.

CAP.

CAP. VI.

De purificatione tartari Rhenani.

Tartarum Chymici, (qui utilem rerum curiose rimantur ac quaerunt nucleum, ac exinde medicamenta simplicia ab impuritatibus, quibus est matris suae gremio referta procedunt, maximam sedulitate ac studio liberant, utileque ab inutili segregant,) quod est scriptis illorum, ubi de tam multis ac variis substantiarum tartari preparationibus egere, manifestum est, nullo modo oblivione praeterierunt.

Ejus autem purificatio variis perficitur modis. Aliquibus enim placet ac aridet haec conficiendi ratio. Tartarum crudum crasso modo contusum aquam simplicem aliquoties lavant, deinde adjectam aquam fontanam limpidissimam in vase figulino vitreato vel lebeate aenico intus stanno obducto, horae unius spatio sensim ac sensim ebullire sinunt, & remoto ab igne lebeate frigidiore loco exponunt, supercrefcentem glaciei instar cuticulam ligulam collectam exsiccant. Coitionem hanc tam diu repetunt, quam diu cuticulam supereminere vident, quae per se exsiccanda atque ad usum reservanda, sicque preparatum tartarum dicitur cremor tartari. Alii decoctum tartari ferventissimum in vas figulinum purissimum, cujus in medio bacilli in forma crucis sint firmati, effundunt, aeri que frigido exponunt, donec pars tartari crystallorum instar bacillis immixta adharefeat, quos ab ipsis separant, & crystallos tartari nominant. Qui vero crystallos hosce magnos fatis ac candidos,

(processus enim sunt varii ac multiplices,) preparare ritè noverit, is summum se invenisse arcanum existimat.

Videatur licet ratione formae externae inter haec duo aliqua esse differentia, neutrum tamen praeter altero ratione naturae ac efficaciae aliquam habet praerogativam, sed ratione essentiae unum sunt & idem, nihilque aliud, quam purificatum & a crassa sua terrestreitate liberatum tartarum, non verò talia corpora, ut Chymicorum quidam falso sunt opinati, quae diversae essentiae tartaro productae substantiae, cum tamen pura tartari substantia totaliter in hanc formam redigi possit. Cum verò processus hujusmodi sint nimis prolixi ac tædiosi valde, eosdem relinquendo, ad scopum rei propositum ipsam scilicet purificationem me convertito, eandemque principaliter observo, sequor que alium non solum multò faciliorem, sed meliorem etiam processum, qui talis.

Purificatio tartari.

Tartari optimi, candidissimi Rhenani vel alterius etiam sumitur quae placet, reduciturque in subtilissimum cribro trajiciendum pulverem, huic aquae calidae bona affunditur quantitas, agitur spatula lignea, & donec in totum refrigerit, (ne de aciditate quid pereat,) in aere relinquatur frigido. Dehinc glutinosa materia, quae sub illa natat, simul effunditur. Lotio haec ter, quater vel pluries repetenda, donec tartarum arenae instar purum ac subtile appareat. Quam lotionem praemissa tartarum in mundam projicitur diotam, affunditur aqua ferventissima, agiturque ut supra optimè spatula lignea,

lignèa sicque pars tartari in illa liquecet ac dissolvetur, acidumque aqua acquirere faporem? Hoc peracto ad manus sint duæ, tres vel plures, pro percolandæ materiæ quantitate, manicæ Hippocratis, quæ supra vasis figulinis optimè vitreatis collocandæ, per quas ferventissima aciditate tartari imprægnata aqua ex tempore trajicienda, & si forè à principio illa substituta transeat, ex vase subito effundenda ac rursus percolanda, donec per manicam sive colatorium mucilage tartari obstructum pura ac crystalli instar pellucida perfluat, quæ colatura ad finem usque ut nihil amplius aquæ superfit, continuanda. Repleto etiam uno vase frigidoque exposito aeri, aliud in locum substituat, & si aqua hæc acidiuscula à tartaro per inclinationem sequestrata, tota fuerit trajecta, alia, residuo tartaro (quæ actu calens in promptu sit) iterum affundatur, agitur, & si paululum quieta steterit, per manicam Hippocratis ad reliquam percoletur, hicque processus tantisper reiterandus, donec omne tartarum in diota ab aqua calida sit dissolutum, consumptum & colotrajectum, nihilque nisi arena omni carens aciditate ac prorsus irresolubilis restiter, quod exinde etiam nomino tartarum arenosum. Hoc processu habebis tartarum acidum, verum & ut decet puram per manicam Hippocratis colatum.

In hac præparatione autem duo veniunt observanda. 1. Ut solutio fiat aquâ ferventissimâ, & quidem, quantum possibile, celerrimè percoletur. 2. Si colatoria, ut liquor non confertim sed guttatim tantum transeat, sint nimium obstructa, illa fervente aquâ in peculiari aliqua dio-

ta à tartaro ac mucilage sunt liberanda ac mundificanda, pristinoque labori, quam diu iisdem indiguerimus, accommodanda. Si itaque percolata aqua tartaro imprægnata verè refrigerit, candidissimus cremor non solum supernatabit, verum etiam bona splendescens materiæ pars congelatæ instar nivis in fundo residere videbitur. De hac prædictus cremor, ubi seorsim eundem colligere cupiam placeat, primum separetur. Sin manus, spatulâ leviter remotus cremor cum materia in fundo residente colligitur, dein aquâ purâ ab iisdem segregata, materia albicans colatorio linco, ut residua aqua guttatim transeat, inditur, vel manibus expressa, super puro ac subtili linteo vel papyro rarissimè dispersa Solis vel fornacis calore exsiccat. Hoc processu ritè observato, candidissimum ac optimè depuratum, iisdem etiam prorsus, quibus alia maximum laborem requirentia tartata, virtutibus ac qualitatibus præditum habebis tartarum, cujus plus quadraginta dierum spatio poteris præparare. Imò, quod majus est, si tartaro hoc purificato sub forma cremoris vel oblongiutulo- rum crystallinorum lapillorum delecteris, brevissimis horis in hanc, quæ juvat, formam transmutari idem ac redigi potest, hocque commodius, quam tartarum crudum. Cùm verò formula hæ parum ad rhombum faciant, ac ipsum etiam tartarum crystallisatum, nisi prius subtilissimè fuerit contritum ac pulverisatum, difficilimè in aquis, decoctis aut infusionibus possit dissolvi, ideoque vanam hanc curiositatem relinquens, prædictum purificatum tartarum super porphyrite vel in
morta-

mortario marmoreo tam diu, ut subtilissimum ac candidissimum cerussa instar Venetæ evadat, contero, quod ad usum in vitris reconditum asservo, hancque exinde colligo utilitatem, quod illud in omnibus calefactis liquoribus sacchari instar facillime dissolvatur, nec ulteriori pulverificatione indigeat.

Quid acidum tartari?

PRæparato hoc tartato nomen impono acidi tartari præparati, vel tartarum id voco depuratum, quia qualitatibus suis ac probationibus igne peractis crudo tartaro responder, nec aliud est hic discrimen, quam ipsa (ut ita cum artificibus loqui liceat, qualis cum saccharo fit,) refinitio sive purificatio. Omnenamque saccharum sive purum sit sive impurum, primum sacchari nomen retinet, cognomentumque solum refinitum à non refinito distinguit saccharo.

Tandem deniq; hîc etiam observandum, quod si forte tartarum semel percolatum in fundo residens præter spem ac voluntatem non satis esset candidum, pro secundo illud aqua prius ferventissima dissolutum summo studio esse percolandum, tunc habebitur purissimum ac candidissimum, hæcque purificatio breviori quam prior absolvitur tempore, vel etiam tartaro si subtilis aliqua flava insimul cum ipso transiens associata esset materia, quod ex flavo aquæ colore, quæ semper, colatorium arctissimæ licet sit texturæ, talis apparet, viderelicet, huic vitio ita occurrendum: Tartaro crudo pulverisato, loco aquæ simplicis (ur supra) affunditur lixivium forte ex cineribus sc. clavellatis, vel alio viltiori tartaro adusto, materia probe agitur ac

per integrum diem ita servatur, postea nigrum illud lixivium cum impuritatibus decantatur, tartarumque frigida aliquoties eluitur, ac, ut supradictum, proceditur. Hocque modo tartarum candidissimum ab omnibus impuritatibus fit liberum & immune.

CAP. VII.

De tartari rubri, aliorumque purificatione.

CUM non qualibet tellus ferat quodlibet, nec ubiq; locorum ejusdem cum rhenano qualitatis reperiantur tartara, ideoque, quo iisdem succurri possit artificio, sciendum.

De tartato ideoque rubro præcipue vero illo, quod ex Italia ad nos defertur, ac à vere rubro vel potius rubido vino segregatur, viliorisque est pretii ac tinctoribus maxime usitatum, scias, hoc ipsum præ reliquis omnibus in candidissimum redigi arte posse acidum tartarum. Cum vero vina rubella aliis magis sint terrestria, neq; fortassis tam cito à fecibus suis segregentur ut rhenana, ideoq; in hujusmodi tartaris plurimum mucilaginis ac terreitatis, parum vero, ut in rhenanis, inveniri potest. Nihilominus tamen hoc ipsum albedine, virtutibus ac qualitatibus rhenano ne latum quidem unguem cedit.

Depuratio ejus, eo modo, quo superiori capite indicatum, fieri solet, id solum observandum, crebrioribus aquæ simplicis, remoto lixivio, lotionibus à nimia sua impuritate, mucilage ac subtili terreitate, quoad tartarum rubicundæ arenæ instar remaneat, esse purificandum, à quo deinde candidissime splendens, subtile, acidiusculum ac tartarum gratum separari possit. Si

R

vero

vero præter hoc ab aliis etiam impurorum tartarorum generibus puri quippiam ad usum etiam hominum conducibile speramus, illa prius, ut dictum, ad obtinendum scopum, lixivio sunt solvenda. Hicque optimi ac certissimi modi sunt ac processus, quibus celerrime omnis generis tartara purificari recte ac refiniri possunt.

CAP. VIII.

De qualitatibus ac utilitatibus acidi tartari.

Tartari purificati qualitates conveniunt in genere cum crudi, quarum supra mentionem fecimus, qualitatibus, solaque illud ab hoc puritate differt, majorique subtilitate ac in operando fortitudine, tutiorque ejus, si præsertim crudum exquisite pulchrum deficiat, solet esse usus, experientiaque sum edoctus tartarum utrumque tam album quam rubrum, modo eadem, ut dictum, rite sint purificata, æqualium esse virtutum æqualiumve operationum, nec, quod à rubro provenit, magis astringere, quam quod ab albo, hocque informationis ergo illis dictum volo, qui de hoc ipso plurimum dubitant.

Virtutes vero ac utilitates hujus medicaminis, omnibus Medicis jam tum notissimæ, sunt excellentes, inservitque contra omnes obstructions hepatis, lienis, mesenterii, renum aliarumque partium, stimuli; loco simplicibus leniter purgantibus, ut foliis senæ, rhabarbaro, mechoacannæ, cassiæ &c. ut supra de Essentiis purgantium & alibi monui, additur, & quod singularem in eo laudem meretur, corpus non calefacit ejusque qualitates ita sunt temperatæ, ut nusquam illius tam in calidis, quam frigidis sit commodus ac tutus affectibus.

Dosis & usus acidi tartari.

Dosis ejus est à ℥℞. ad ℥j. pro necessaria constitutionum corporum aliarumque circumstantiarum exigentia; exhibetur in aquis destillatis, brodio carniū decoctis, infusionibus, prius vero calefactis, dissolutum. Misceri etiam pro arbitrio Medici potest cum conservis, electuariis & pulveribus, concinnari ex eodem etiam possunt morsuli, quorum exemplum hic apposuimus.

Confectio diatartari simplex.

℞. Sacchari albi ℥viiij.

Acidi tartari præparati ℥ij.

Elæosacch. de corticibus limon. ℥℞.

Aq. rosarum q. f. F. L. A. morsuli in hunc subsequentem modum.

Saccharum subtilissime pulverisatum cum mucilagine tragacanthi aqua rosarum extracta, admixtis tartaro ac Elæosaccharo P. L. A. morsuli per se in pura charta siccandi: Hoc modo sapor olei limonum fortior remanet, quam si Elæosaccharum calefacto admisceatur saccharo ante morsulorum confectioem, quod superior processus innuit. Melior enim ac subtilior olei limonum pars calore sacchari ab igne semoti absimitur.

Elæosaccharum de corticibus limonum nihil aliud est, quam subtilissime pulverisatum saccharum oleo de corticibus limonum stillatitio q. f. inebriatum ac ad usum reservatum. Harum autem ex omnibus subtilibus aromaticis oleis conficiendarum mixturarum modum, cum annexa commoditatis causa, in mea vegetabilium Essentiarum anatomia docui.

Morsuli hi gratiosa sua aciditate, ac si ex recentissime expresso limonum succo essent

essent factæ, gustui sunt gratissimæ. In febribus acutis, ardentibus & malignis sitim ægrotantium restinguunt, cor & ventriculum roborant, humorum malignitati ac putredini resistunt, vomitum nimium compescunt, appetitum excitant, aliasque præstant utilitates, quarum variis in meis scriptis de acido tartari mentionem feci ad oculumq; demonstravi.

De his morfulis frustellum aliquod tam diu, donec totum sit consumptum in ore teneatur, idq; toties, quoties, in febribus præsertim acutis ac malignis necessitas postulaverit, repetatur. In morbis autem chronicis ad referenda membra principalia & præparandos ad expulsionem tenaces humores aliosq; usus similes, ægrotus manè jejuno stomacho eorundem deglutiat ℥j vel ℥ij. superbibendo brodium gallinæ recens vel carnis arietinæ, imprimis quando medicamini per angustos est transeundum hypochondriorum meatus, ac tenaces sunt dissolvendi humores.

Acidum tartari chalybeatum.

℞. Acidi tartari præparati ℥iiij.

Magisterii chalybis vitriol. ℥ij.
Magisterium in ℥ij. aq. fumaricæ dissolvendum, ac in mortario vitreo cum acido tartari in forma massæ incorporandum, ac ut ante incorporationem fuerat, acidum tartari pulverisandum, additoque pro aromatizatione cinamomi oleo, totus absolvitur labor.

Vires: Dosis & Usus cum cautelis vide inferius in spagyrico autoris thesauro, ubi hæc ipsa prolixè invenies tradita sect. I. n. 3.

Quid sit Magisterium chalybis vitriolatum;
Magisterium hoc chalybis vitriola-

tum est coloris viridiusculi, ex chalybe refinato sive optime repurgato ac spiritu vitrioli per solutionem ac coagulationem re-
tificari, arte spagyrica præparatum medicamentum, quod præter fortem saporem, singularem etiam quandam in se habet dulcedinem.

Aloedarium Tartaro-violatum.

℞. Aloes lucidæ optimæ grosso modo pulverisatæ ℥j, dissolve in ℥iiij infusi violati de tribus, ut in anatomia mea vegetabilium Essentiarum docui, & per pannum laneum in scutellam figulinam optime vitreata (cavendo, ne quid in panno, nisi parum arenæ, quod interdum commixtum cernitur, relinquatur:) calidum exprimitur. Hæc materia, fac in B. rotis evaporet ad consistentiam picis navalis, dein addita præparati acidi tartari ℥ss. pistillo ligneo tam diu agita, donec materia justam acquisiverit consistentiam pilularis massæ, & cum refrixerit, adde ℥j. Elæosacchari, cinamomi recentis, servaque ad usum.

Vires.

Hæc pilulæ omnibus iis affectibus sunt conducibiles, quibus aloes violata vel Balsamus aloes fertur utilis. Ratione autem tartari, pro incidendis tenacibus, lentis ac crassis humoribus, iisque educendis fortioris ac penetrativæ magis sunt qualitatis, blandissimeque suam operationem perficiunt.

Dosis & usus.

Hæc massa datur à ℥j. ad ℥j. secundum proportionatam humorum purgandorum quantitatem & copiam, ac ut aliis pilulis, iisdem utimur.

R 2

Dia-

Diatartarumpurgans.

℞. Fol. Sen. mundat. ℥ij.

R. habarb. selectiss. ℥j.

Aq. fumarizæ ℥xxx.

Refundantur in vase vitreo benè clauso
in Balneo Mariæ modicè calente per ho-
ras vj. coletur postea, & addantur

Sacchari refinat. ℥v.

Pulpæ cassiæ recent. extr. ℥iij.

Essent. prunorum Damasc. ℥ij.

Rad. polypod. q. recent. ℥vj.

Violar. cœrul.

Rosar. rubr. ana ℥ß.

Glycyrrhizæ ℥j.

Acidi tartari præpar. ℥ij.

Elæosacchar. anisi ℥j. F. L. A. El.

Vires.

Electuarium hoc pro educendis nocivis
humoribus, tartareisque & tenacibus è
ventriculo, hepate, liene vicinarumque
partium eliminandis materiebus certissi-
mum ac blandissimum est medicamen.

Dosis.

Datur ab ℥ß. ad ℥vj. & ℥j. in appropria-
tis liquoribus pro arbitrio Medici dissolu-
tum. In casu etiam necessitatis, ubi fortiora
purgantia necessario requiruntur, electua-
rium hoc resina scammonii, Essentia turpe-
thi, colocynthidis vel aliis electivè purgan-
tibus specificè humoribus evacuandis ac-
commodatis, pro lubitu Medici, acui
potest.

Pulvis phlegmagogus.

℞. Acidi tartari præparati.
Hermodactyl. mundat. ana ℥j.
Turpethi albi mundi ℥vj.
Resinæ scammon. ℥ij.

Elæosacch. Caryophyl. ℥j.

F. pulvis s. a.

Vires.

Pulvis hic omnis generis phlegmata ac
serositates expurgat, inprimis vero singu-
laris ejus usus est contra apoplexiam, epilep-
siam, catarrhos, dolores arthriticos, ut
chiragram, ischiadem, Gonagram, Poda-
gram, morbum gallicum aliosque affectus;
qui Catholicis indigent purgantibus, pul-
visque hic absque omnibus ventris tormi-
nibus secessum blandissime movet.

Dosis & usus.

Fortioribus communiter exhibetur ℥j.
debilioribus facilimæque alvi hominibus
vero minus. Offeritur tempore maturino
cum brodio carnis calido, decocto hordei
vel etiam, præsertim vero iis, qui tempera-
menti sunt frigidi ac phlegmaticæ consti-
tutionis, cum potiuncula vini. Quibus vero
ob peculiarem quandam viscerum intem-
periem calidam scil. & siccam, vel nimium
hepatis calorem, hoc & similia alia pur-
gantia calida & sicca in forma pulveris ex-
hibita in ipsis viis remorantur, iis, præter
hunc pulverem ℥j. ad ℥ij. Syr. viol. vel
mannæ calabr. in brodio carnis dissolutæ,
aut ipse pulvis conf. ros. incarnatarum mi-
xtus deglutendus exhibeatur. Hujusmodi
enim humectantia in his similibusq; con-
stitutionibus mirum in modum medica-
menti hujus promovent operationem.

Pulvis Hydragogus.

℞. Acidi tartari præpar. ℥ij.
Guttæ gummi more meo depur. ℥j.
Mastich.
Spicæ indic. ana ℥iijß.
Elæosacch. sem. ceter. ℥j. M.

Vires

Vires.

Pulvis hic omnis generis serofas aquositates cum euphoria educit, pellit urinam, conclusos discutit flatus, primario autem conducit hydropi, tympanitidi, tumoribus externarum partium œdematosi aliisque, è serofa colluvie pro natis ægritudinibus.

Dosis. Datur hujus pulveris ℥j. ʒß. & ad summum ℥ij. in appropriatis vehiculis vel in forma Electuarii, potionis aut quacunque, pro cuiusque beneplacito, forma alia, hac tamen observata cautela, ut accomodatò tempore, præparata scilicet ad educationem materia, id fiat.

De præparatione gummi guttæ egi in anatomia mea Essentiarum Vegetabilium.

Passulæ purgantes cum tartaro.

℞. Fol. Sen. orient. mundat. ʒij.

Aq. agrimon. ℥vj. ʒiv.

F. infusio in vase vitreo bene clauso s. a. colaturæ adde

Passular. Corinth. mundat. & lotar. ʒiiij.

Sacchari albi ʒij.

Acidi tartari ʒvj.

Passulæ in expresso succo ad turgescentiam lente coquantur, exemptæ dein in patina terrea reponantur, restitans vero liquor cum saccharo ad Syrupi consistentiam coquatur, superque passulis fundatur, qua facta affusione, acidum tartari subtilissime instar farinæ tritum admisceatur, additis etiam ʒj. guttulis olei anisi stillatitii in vitro conservis alias destinato, summo studio asservetur.

Vires.

Passulæ hæ corpus ab omnibus no-

xiis crassisque humiditatibus in ventriculo, circumjacentibusque partibus stabulantibus absque ulla molestia liberant, internas etiam hepatis, lienis, aliarumque partium obstructions referant, flatus discutiunt, ureres purificant, securissimus insuper, propter effectus, quos in infantibus præstant, eorundem est usus. Inprimis verò excellens sunt medicina iis, quibus conclusa est alvus, unde evaporationes calidæ, capitis dolores aliaque innumera sæpe sæpius exoriri solent symptomata. Maximè etiam conducibiles sunt pro solvenda ac humectanda ægrotorum alvo in lue venerea, sudoriferis eliminanda.

Dosis & usus.

Dosis harum passularum est cochleare unum, plus minus, pro ratione assumentis, paulò ante prandium. Hoc siquidem tempore felicius, quàm alio operantur, ac plerumque tam spumantes ventosas cruditates quàm alias tartareas materias expellunt, quibus expulsi ægroti, præsertim verò hypochondriaci gravissima ventosorum symptomatum sarcinâ se liberatos sentiunt.

Pulvis Diartartari stomachalis.

℞. Acidi tartari præparati ʒij.

Fæculæ Aronis.

Rad. pimpinel. Hircin. ana ʒj.

Elæosacchari cinamomi ʒß.

Radices pimpinellæ densæ satis, ab omni impuritate liberæ, singularique studio exsiccatæ, subtilissimè pulverisatæ ac per cribrum trajectæ requiruntur. Ac tunc omnia secundum præscriptam dosin

R 3

per-

permiscetur, leviter in mortario vitreo agitantur & in vitro optime prius cooperto ad usum servantur.

Vires.

Compositio hæc, licet propter ingredientium paucitatem primo intuitu vilis admodum & nullius videatur momenti, scopo tamen, cujus gratia est inventa, tam æquè est conveniens ac salutaris, quam aliud quodpiam multis constans ingredientibus medicamentum stomachicum: lenta enim, tenacia, viscosa frigidaque in pectore, ventriculo aliisque locis hærentia phlegmata incidit, resolvit, obstructaque exinde membra referat, refrigeratum ventriculum calefacit ejusdemque ut & laterum ventositates absomit, poststratumque à frigida causa appetitum revocat, ventriculique coctionem adjuvat ac promovet, inq; curandis aliis morbis iisque inveteratis, ut cuilibet prudenti Medico id satis est perspectum, summe utilis ejusdem est usus.

Dosis & usus.

Pulveris hujus tempore matutino exhibetur ℥j. vel ad summum ℥j. cum vino, brødio carnis calido, vel calida cerevisia & pro cujuslibet lubitu parum potest addi sacchari. Ex hoc ipso etiam eo, qui subsequitur modo, concinnari possunt morsuli.

℞. Pulv. diatartari præscripti ℥vj.
Sacchari albillimi ℥iiij.

Aq. ros. opt. q. l. f. l. a. confectio in morsulis, qui etiam fieri possunt cum tragacantho, eodem, quo supra de conf. diatart. simpl. dictum, modo. Horum singulis mane sumitur unus vel duo, ac tamdiu eo-

rundem usus continuatur, quam diu hunc ipsum necessitas exposulaverit; eodem etiam in forma opiata vel electuarii uti fruique licitum; ut:

Electuarium Diatartari stomachale.

℞. Pulpæ cydon. cond.
Myrobalan. cond.
Conf. ros. rub. ana ℥ij.
Cort. arant. cond.
Zinzib. Chinen. ana ℥j.

Contundantur in mortario lapideo & trajiciantur per setaceum, deinde cum sacchari fini ℥iiij. & Aq. ros. q. l. coquantur ad consistentiam Electuarii: adde

Pulv. diatartari stomach. ℥xviiij.
Elæosacch. menthæ crisp. ℥j. M.

Vires.

Electuarium hoc excellentissima est pro ventriculo, ad eundem cum pulvere colligans scopum, medicina.

Dosis & usus.

Omni mane nucis moschatæ quantitate jejuno stomacho unica vice assumitur.

Plurimis aliis etiam modis tartarum in usum potest venire medicum, brevitatis vero studio hæc sufficiant.

CAP. IX.

De separandis per ignem tartari substantiis, & cujuslibet harum utilitate.

TRiplices præcipue de tartaro separantur per ignem substantiæ, 1. Acidum phlegma, quod hic nomino spiritum. 2. Oleum. 3. Sal, separaturque sequenti modo.

Pro hisce elaborandis Chymici ple-

rum-

rumque utuntur tartaro crudo, cum vero hoc multis scateat cruditatibus ac impuritatibus, ideoque nec sumptibus parco, nec laboribus, sed ita procedo: Tres recipio libras tartari depurati, (hoc est, acidum tartari nondum quidem subtiliter levigatum nihilominus tamen probe depuratum ac candidissimum, quod superior processus prolixè satis edocet:) has per retortam vitream satis capacem destillo in arena subtrus & ad latera duos transversos digitos densa, appositoque excipulo ignem per gradus lente guberno, ita tamen, ut cum retorta materia in simul aliquo modo incalescat, ac destillare incipiat: primum itaque ignis si caute satis tractetur, ne tartarum empyreumare doleat, extillabit acidum phlegma, deinde augetur ignis, usque dum nebula prodeat sicca, hocque in gradu tam diu persistitur, donec nulla amplius humiditas exeat, tandem ad actis ignis gradibus admixto oleo tam in collo retortæ quam in ipso etiam receptaculo densa magis apparebit nebula, hic tandem labor tam diu est continuandus, donec tam oleum quam nebula extillare cessent. Quibus peractis, instrumentis que refrigeratis oleum ab aqueo liquore beneficio chartæ & filtrationis separatum chartæ adhærescet. Utraque hæc substantia valde est turbida gravissimique odoris, illiusque ratione seorsim sunt rectificanda.

Prædictus itaque liquor, illud ipsum est, quod Chymici spiritum tartari nominant, & meo quidem iudicio non alia de causa, quam quia inter destillandum densa & in receptaculo circumvolitante nebula comitatur, quæ non ab ipsa aquosa substantia, sed ab oleo potius & aliqua in re-

torta residui ustulati corporis parte, tanquam densæ ac fuliginosæ hujus nebulae causis, dependet, unde etiam absque dubio aqueæ substantiæ acrimonia ac penetrans provenit qualitas. Quod enim omnibus expertis Chymicis est notissimum, omnium substantiarum sulphurearum fuligo salinam quandam ac acrem sibi semper habet associatam qualitatem. Hæc sive ita sint, sive non, hunc nihilominus liquorem præmemorato nomine indigitare mihi placuit.

Rectificatio spiritus tartari.

Rectificatio spiritus tartari, qua ab impuritate ac tetro odore liberatur, licet sit multiplex, communissimus tamen modus est, ut ex Balneo Mariæ tertia vel quarta vice vasa destillationi interservientia ob adhærescentem gravem saporem optime semper lixivio forti prius eluendo, spiritus destilletur, & guttulæ aliquot olei forte supernatantes, summa cura separentur. Hac ratione spiritus reddetur satis clarus ad usum que turus & accommodus.

Rectificatio olei tartari.

Cum nigrum chartæ, ut dictum, in filtratione adhærens oleum tuos etiam in medicina habeat usus, ideoque pari ratione etiam rectificatur: Affunditur oleo huic magna aquæ fontanæ quantitas, ac per Balneum Mariæ destillatur, primum prodibit colore citrino, postea vero submissiori, residua vero materia cum quadam aquæ particula empyreuma recipit. Hoc oleum ab aqua separatum ac

in-

instrumentis, ut supra etiam dictum probe elutis, addita aqua alia fragrante, illa inprimis, quæ post olei ligni rhodii destillationem relinquitur, tanquam huic negotio maxime utili, tertia vel quarta destillatione rectificatur. Quantum enim mihi cognitum, vel olei hujus vel spiritus, ut gravis eorundem per destillationem acquisitus odor totus periret, impossibilis prorsus esset alias rectificatio. In residuo capite mortuo latitans sal tartari ita extrahendum. Calcinatur caput mortuum in fornace figulina ad colorem cineritium, & ferventissima aqua fontana elixivatur, hocque lixivium ubi clare decantatum in Balneo Mariæ in humiliore cucurbita vel phiala exhalaverit, sal tartari siccum remanebit in vitro seorsim asservandum.

Vires & usus Spiritus tartari simplicis.

Prædictus tartari spiritus habet in se egregias qualitates, salinas, quibus incidit, penetrat, attenuat, aperit, resolvit, discutit & purificat, nec sibi è hydroticis par habet. Permeat enim spiritualiter universum corpus, membrorumque interiorum principalium, ut & venarum obstructions aperit, totius corporis habitum ab omni immunditie ac subtilibus superfuitatibus per sudorem & urinam reddit immunem. Ideoque pro curandis hydrope, tympanitide, arthritide, paralyti, ictero, scorbuto, lue venerea, impetigine, scabie, aliisque cutis impuritatibus, ut etiam in contractura artuum, ex materia flatulenta, humoralis ac fluida, non vero tartarea coagulata & in articulis fixa orta contractura, præter usalia purgantia & alia, quæ methodus me-

dendi in curandis hisce morbis, requirit, tam interna quam externa medicamina, est ex optimis, certissimis & in qualitatibus suis maxime innocuis, quæ in rerum natura huic scopo utiles inveniri vel arte præparari possunt, spiritus hic primaria medicina, reliquisque omnibus prævalet.

Dosis.

Propinatur in aquis destillatis appropriatis vel brodiis carniū, vino, decoctis aut infusis pro judicio Medici à ℥j. ad ℥j. plus minus, pro ratione substantiarum, reiteraturque toties, quoties ejusdem usum repetierit necessitas.

Spiritus tartari compositus sive theriacalis.

℞. Spir. tart. simplicis.
Aq. vitæ juniperinæ ana ℥ij℥.
Theriac. Andromach. opt. ℥iiij.
Camphoræ resin. ℥℥.
Ol. rad. carlinæ.
rad. pet. asit.
rad. angelic. ana ℥℥.

Camphora primum & olea cum theriaci in mortario optime mixta, in cucurbita satis ampla, ac, ne quid expiret, probe clausa, superfusus spiritibus lentissimo ignis calore per octiduum digeruntur. Dein liquor hic ad siccam theriacæ in fundo remanentiam in Balneo Mariæ destillatur: Spiritui vero egresso permiscetur ℥℥. spiritus nitri correcti, tingiturque ℥℥. croci orientalis, & optime ad usum retervatur.

In hac destillatione observandum, si forte

si fortè pingue quippiam instar olei supernataverit, à liquore illud non esse separandum, sed relinquendum ac usus tempore cum ipso liquore vitram circumagitantum.

Per aquam vitæ juniperinam rectificatam nihil aliud hîc subintelligo, quam è recentibus baccis juniperinis cum malta hordeacea prius l.a. fermentatis, & dehinc destillatis elicatum spiritum, eundemque, ut depositâ humiditate remaneat spiritus ardens, optimè rectificatum.

Per spiritum autem nitri correctum volo fortissimum ac ardentissimum illum spiritum, quem plurimi sapientissimi etiam artifices politicis ducti rationibus, alii verò rudi incertâ ac cæcâ ratione seducti rejiciunt ac improbant, illeque ex liquefacto nitro cum bolo armeno impastato, destillatur, & deinde per Balneum Mariæ igne lento cum eadem spiritus vini Cretici vel Hispanici puri secundâ vice destillati ac rectificati quantitate permiscetur.

Vires.

Spiritus hic procurandis febribus pestilentibus, malignis ac contagiosis, conveniente tempore ac occasione talia alexiteria requirentibus diaphoretica, excellentissimè est utile alexiterium. Totum namque corpus humanum penetrat, malignitatemque à corde semotam potentissimè per commoda emunctoria expellit, eamque multò efficacius, quam alia hujus generis solent alexipharmaca.

Dosis.

Exhibetur robustissimis acutissimisq; in morbis, cum aquis cardui benedicti,

rutæ capraræ, scorzonæræ vel aliis liquoribus appropriatis à ℞j. ad ℞j. Ejusque usus, quoad morbi malignitas fuerit devicta, bis vel ter reiterandus.

De viribus ac usu olei tartari rectificati.

Sunt nonnulli, qui hujus olei guttas aliquot exhibitas ad dolores colicos, stranguriam, dysuriam, aliaque è flatibus orta symptomata, ut etiam uteri strangulatum maximè dicant utile. Eo hæctenus nunquam sum usus, nec aliis id utendum præscripsi, attamen, quia alias oleum succinî ut & alia ex gummatis elicita balsama, quæ non minus quam hoc calidæ nimium ac penetrantis qualitatis sunt participia, gravissimoque ac maximè ingrato nares feriunt odore, summo judicio ritè exhibitâ nihil nocent, similiter etiam oleum hoc tartari, quod tamen ex nullo deleterio subjecto destillatum fuit, tuto probari posse, existimo.

Oleum hoc tartari quia cutis poros efficacissimè aperiendo sudores promovet, ejus itaque usus maximè est commodus externè, si scilicet unguentis ad scabiem aut luem veneream admisceatur. Non minori etiam cum fructu adjungitur emplastris duros callososque tumores dissolventibus. Ex eodem etiam ipso egregium paratur unguentum contra chiragram ac podagram tumorosam, si scilicet nodosi tumores à materia pituitosa coagulata frigida articulis impacti hæreant: ℞. verò

Ol. tartari rectificati.

Gum. elemi per vesicam destillati.

S

Axua-

Axungia vulpis ana ℥j.

Cera flavæ ℥vj.

Hæc ingredientia , ne olea exhalent lentissimo ignis calore in forma unguenti permixta in vitro optime obturato in loco frigido deponuntur ac asservantur. Hoc unguento illinuntur tamdiu quam fuerit necessarium, tumefacti articuli.

De utilitatibus salis tartari.

Hoc sal acre est ac calidum , quo tamen vetustius, eò sit clementius. Rarissimus ulus ejus est internus, nisi quod nonnulli eo tanquam arcano specifico in aqua dissoluto pro extrahendis ex tempore foliorum senæ & thabarbari essentis utantur, de qua extractione judicium meum in anatomia essentiarum vegetabilium sectione de purgantibus, tuli. Non contrariabor equidem, hujus salis, si de eo ipso sit sermo, per se sumpto ac considerato, in larga satis quantitate accommo stimulo ac additamento, internè præsertim linctibus & potiunculis tenax, viscosum ac frigidum phlegma incidentibus ac resolventibus additi, ut aliorum etiam è vegetabilibus præparatorum salium, tutum satis esse usum posse.

Sal tartari vitriolatum.

Aliàs ex sale hoc & spiritu vitrioli mixtis conficitur aliqua mixtura, sal tartari vitriolatum indigitata, in hunc, qui subsequitur modum. ℞. Salis tartari albillimi q. pl. dissoluto in l. q. aquæ fontanæ limpidæ superfunde parum spiritus vitrioli rectificati, liquor ex tempore ebullire incipiet vitrum egressurus, vitrum itaque

huic labori destinatum satis sit amplum necesse est. Hæc sopita pugna, rursus aliquid spiritus vitrioli affunditur, liquor parum agitatur certaminique finis imponitur. Labor hic aliquoties reiterandus, donec finito omnimodè prælio, acidus satis sapor trophæum deporraverit: his ita peractis liquor in balneo roris in patente scutella ad remanentiam candidissimam sicci pulveris exhalet, quod sal tartari est vitriolatum.

Sal hoc discutit, dissolvit, exsiccat, roborat & ratione suæ, quam à spiritu vitrioli habet, aciditatis etiam astringit, hisque observatis probè qualitatibus, facillimè Medicus, quibus à se curandis reità ratione & methodo affectibus esse utile possit, colligere poterit. Exhibitum etiam commodis ac appropriatis vehiculis sudorem promovet. Esse verò hoc ipsum, ut aliqui Chymiatræ autumant, aliquod universale præparans, veritati haud est consentaneum. Ut enim corporum constitutiones materiæque peccantes ratione suæ essentiæ ac qualitatū diversissimæ sunt, ita etiam diversa requirunt, quod methodus medendi rationalis nos clarè docet, præparantia. Plurimum itaque hallucinantur ii, qui hoc sale in hunc finem & inprimis in intemperie sicca & asperitatibus, quæ levigantia potius & humectantia, quam exsiccantia ac incidentia, (qualia & alia hujus generis sunt salia,) requirunt medicamina, utuntur.

Oleum tartari ejusque usus.

Si præterea sal tartari angustò, acuminato ac flavescenti lineo sacculo inclutum,

sum, & in cella supposito vitro suspensum aliquandiu relinquatur, in pulchrè albicantem liquorem, qui sub digitis pinguedinis instar levis apparebit, dissolvetur, hancque ob causam à plurimis Oleum tartari nominatur, licet per & in se ipso oleum reverà non sit, vel ut alia olea flammam concipiat, nihil enim est aliud, quam sal tartari humiditate aëris in cella imprægnatum ac in liquorem dissolutum. Crebrior ejus usus externus quam internus, in absumentis scilicet spongiosis carnis, aliisque in ulceribus inveteratis excrescentiis sive hyperfarcosibus, eademque mundificandis ac firmandis. — Summè etiam est utile admixtum epithemibus vel emplastris tam in forma liquida quam solida, tumoribus aquosis adhibitis, hoc siquidem sal validissimè siccat, dissolvit ac discutit. Cuti exoptabilem conciliat nitorem, eandemque levigat ac purificat, quamobrem sexui muliebri, in extirpanda præcipue faciei, colli ac manuum impetigine, maximo est in usu, maximo etiam cum fructu permiscetur aquis ac unguentis ad scabiem à crasso phlegmate ortam. Ubi verò salsi, ferosi ac subtiles, ut in ulceribus diu manantibus ac serpentibus videre licet, humores dominantur, in illis omnimodè est ab hoc abstinendum, quia eosdem reddit actiores, ac hujusmodi in ulceribus calorem maximè detrimentosum adauger, doloremque subministrat acerbiorum. Plus etiam damni quam utilitatis ejusdem ferre usus potest, dum mulierum constitutionis plethoricæ tenerrimæque cutis facies faciunt excandescere, rubras excitant pustulas. Pro universali itaque præparativo uti eo non possumus.

Maximus alias hujus liquoris, ut & ipsius salis, antequam in forma liquoris fuerit dissolutum, in multis operationibus Chymicis, præsertim verò, ubi aliqua metalla, cum suis corrosivis prius dissoluta, veniunt præcipitanda, ut commodius de hinc, quando sub forma pulveris fundum petierint, à liquore separari possint, ut in auro & claybe præsertim videre licet, usus est. Hoc etiam sale quidam coralla & perlas destillato aceto prius dissolutas, præcipitare solent. Sal enim tartari, sive siccum sive dissolutum perlis & coralliis additum, illa candidissimi instar pulveris ad fundum præcipitare facit, quem multâ aquâ postea edulcoratum ratione suæ subtilitatis magni faciunt. Quando verò, meâ quidem opinione, hæc ita consequendæ inprimis subtilitatis gratia peraguntur, existimo ego melius fore, si corallia & perlæ, aquâ aliquâ destillatâ super lapide porphyrio, (ut Pharmacopœæ hæcenus sunt soliti,) optimè trita in ejusmodi subtilis pulveris formam redigerentur, quam si pro subtilisandis his ipsis aceto destillato & sale tartari uteremur, de quibus in coralliis & perlis semper aliquid hæreere solet, ut ita mutato illorum naturali temperamento, conformem cum nudè tritis operationè edere haud possint, quod in aphorismis meis chymiatricis sedulo monui. Quod si magisteria hæc pro acquisitione in solutione & præcipitatione qualitatum ratione aliis scopis quispiam destinaverit, liberum id esto Medico, qui iisdem pro discretione ac judicio uti scit ac didicit. Tandem denique sal tartari ingreditur etiam mixturam vasorum vitreorum cristallinorum, eodemque utuntur tincto-

res aliique artifices mechanici, de quibus hic ulterior dicendi locus non est.

TARTAROLOGIÆ

SECTIO II.

CAP. I.

Quomodo ex quolibet vino, vini que aceto, sit extrahendum acidum tartarum.

CUM hæcenus de tartaro externo, quod vinum in sua defæcatione deponit, doliisque adhærescit, prolixè satis egerim: Nunc, quâ ratione è vino, aceto, aliisque vegetabilium succis peculiaris sua essentialiter latentia tartara extrahi possint ac separari, aliquot exemplis docebo. Ut itaque à vino cui merito inter hæc primus debetur locus, exordiar, ejus tartarum extrahitur subsequente modo. **R.** Duas aut plures cujuscunque etiam id conditionis, sive clarum sit & pellucidum, sive vetustum aut tantum, quantum possibile, deposuerit tartari copiam, vini mensuras, illas in cucurbita vitrea cum alembico optimè clauso pone in Balneo Mariæ destillandas, cucurbita fac in principio ut lentissimo calore sensim incalescat, oblongiusculi & humidi radii tunc in alembico & recipiente sudoris è corpore manantis instar apparebunt, quibus apparentibus subito incipiet destillare ac prodire ardens vini substantia. Hic ignis gradus tamdiu est continuandus, donec in totum prædicti radii evanuerint, illudque, quod destillatione fuit elicatum, igne candelæ tentatum non amplius ardeat, sed

aqueum vaporem ipsam candelam interdum etiam extinguentem, de se emittat. Separatò itaque vini spiritum, si subtilis nimium exoptetur, ut superflua humiditas absumatur, secundo vel tertio rectificari potest. Remanens verò, post destillatum spiritum, vinum, corpus est sine anima, in quo virium ac subtilium qualitatum parum cernitur reliquum. Itaque, nisi fortè ad alios quosdam usus residuam humiditatem quispiam destillare velit, remoto alembico gradus ignis ad ebullitionem balnei augeatur, quo remanens liquor ad remanentiam quartæ mensuræ partis, evaporet, refrigerato verò balneo & cucurbitâ inde exemptâ, in ejusdem fundo tartarum vini oblongiusculorum crystallorum instar concretum reperietur, qui lapilli sive crystalli separandi, frigidâque aquâ abluendi, siccandi & ad usum asservandi.

Hoc verò tartarum eadem ipsa est materia, quæ à plurimis Chymicis sal vini crystallinum fuit nominata, ac non solum prolixos nimium processus de eodem comparando edidère, verùm etiam nonneminem conati sunt persuadere, hos vini crystallos subtilissimo cum vini spiritu mixtos verum auri solvendi, pro præparando auro potabili esse menstruum, cum tamen experientia doceat, crystallos hosce in spiritu vini non omnimodè dissolvi. Licet enim colore citrino à sale hoc tingatur, hæc tinctura tamen aliunde non provenit, nisi à sulphure vel oleo prædicti tartari, salina quia substantia, in qua solventem qualitatem delitescere ajunt, spiritui vini non communicatur, sed in ipso corpore remanet. Notissimum insuper est, nec
spiri-

Spiritum vini, nec tartarum vini, nec etiam separatum sal tartari aurum ullo modo aggrèdi, dissolvere aut alterare posse, nisi prius ab aliquibus mineralibus salinis spiritibus attenuatum fuerit & præparatum: quod tamen horum trium modo enarratorum, superfusorum scilicet, alteratorum alioque colore tinctorum viribus ac qualitatibus non, sed spiritibus mineralibus ipsi auto incorporatis, ascribendum. Spiritus enim hi à spiritu vini, tartaro aut ejusdem sale excitati, & illis ipsis coadunati, colore eadem tingunt citrino vel aureo, quam postea tincturam Chymicorum aliqui aurum potabile verum, essentiam vel tincturam auri vocitare non erubescunt, cum tamen aurum semper tale maneat, ejusdem etiam tam exigua portio in hoc liquore subsistat, ut facile ab eodem separari pristinumque in auri statum reduci possit. Hinc itaque hi & alii similes Chymicorum processus veram & genuinam auri solutionem certò nobis pollicentes, dulcissima apparent somnia meræque vanitatum videntur esse vanitates. Etiam si enim horum permixtione utilia magisteria & medicamenta in Medicina maximè conducibilia, quod ego non negavero, præparari possint, certissimum tamen est, aurum, quàm subtilissimè etiam attenuatum, aut qualitercunque transformatum, semper suam, quâ à natura præditum est, retinere fixitatem, quod in scriptis meis Chymicis abundè demonstravi, offeraturque mihi, qualecunque etiam sit aurum potabile, vel aliquod aliud ex auro, à subtilissimis etiam artificibus præparatum medicamen, brevissimo tamen horarum spatio aurum rursus separabo, ac in

pristinam formam id reducam. Probè tamen hîc notandum, hujusmodi medicamentum verè & realiter auri esse particeps, nec nudum aliquem ac purum liquorem, vel aliquam super auro quidem fusam, nihil tamè ab eo abstrahentem substantiam, aut aliam quampiam sub auri potabilis vero nomine vendibilem materiam, cujus imposturæ plurima adduci possunt exempla. Quod enim aurum non est, id neque ego nec alius quispiam in aurum verum ac reale mutare poterimus, quam etiam impossibilitatem maximo suo damno multa millia tam magnatum quàm plebeiorum sunt experta, experiuntur quotidie illam ipsam quàm plurimi.

Tartarum aceti.

Ex aceto vini pulchrum elicitur etiam subsequenti modo tartarum. &c. Duas vel tres aceti vini rubri vel albi mensuras, destillentur in cucurbita vitrea per Balneum Mariæ ad tertiam partem, & destillatus liquor alicujus licet sit adhuc acrimoniæ particeps, nihilominus tamen aquea paucarum virium est aceti pars seorsim asservanda, reliquum verò, (quod conficiendis ac præparandis è lapidibus ac aliis etiam mineralibus magisteriis est commodum,) tamdiu destillatur, quoad grossus aliquis liquor remaneat, in quo refrigerato tartarum videre licet, hoc tartarum similiter, ut tartarum vini, separandum, eluendum ac purificandum. Hoc verò solum volo intellectû de aceto vini, cum acetum cerevisiæ, hydromelitis aut sacchari hujusmodi tartara non deponat.

CAP. II.

Deratione ac modo extrahendi tartara acida è pampinis, palmitibus & ipsa etiam agresta.

ACidum tartarum, ratione naturalis compositionis, viro affinitate est conjunctissima materia, & ita quidem, ut non solum in maturis uvis & in ipso vino satis sufficienterque defecato deprehendatur, verum etiam, quàm primum suis vestiuntur palmites pampinis, palmitisque prodire incipiunt foranei, in iisdem itemq; uvis maturis vires suas exerat, quod subsequenter sum demonstraturus exemplis. **R.** Bonam quantitatem juvenulorum palmitum cum tenerimis surculis ac pampinis, grosso modo omnibus primum concisis & in mortario lapideo contusis, incum fortiter expressum cum albumine ovi coque, deinde optime colatum clarifica, ad remanentiam octavæ partis liquoris, fac in Balneo Mariæ in cucurbita aperta exhallet, qui, si refrixerit, per biduum in cucurbita relinquendus, postea eximenda cucurbita in qua bona tartari quantitas in fundo liquoris subsidere videbitur, ambabus his substantiis ab invicem separatis, tartarum tunc, quantum fuerit necessarium, probè elutum ac purificatum, colorem acquireret candidantem saporemque similem tartaro vini acidiusculum. Si residuo liquori, (qui & ipse acidiusculi est saporis non ingrati- que odoris,) s. q. addatur sacchari, satis jucundus exinde fieri potest in Medicina etiam utilis Syrupus.

Tartarum Agresta.

Hoc eodem etiam modo à purificata

agresta candidissimum & splendescens acidum tartarum in sua solutione fermè priori subtilius separari potest.

Quæ qualitas ac dominium tartari in augmentatione ac maturatione uvarum, dum jam dulcescere inceperint non deficit, sed constanter in iisdem, donec ad statum sive *ἀκμὴν* pervenerint, permanet, in iisdemq; præter alias elementares substantias fixâ sede firmatum gaudet, hocque exemplis clarissimè demonstrari potest, dum ab expresso & clarificato dulcissimarum etiam uvarum succo, ante fermentationem eadem tartari quantitas, quæ ab agresta, segregari ac separari possit. Imò dulcissimæ omnium suavissimæque, ac quæ summum maturitatis attingere gradum, inprimis verò, quæ ex Candia, Cypro, Hispania aliisque calidis regionibus ad nos deferuntur siccatae sive passæ uvæ, quarum ve egregius inter lenientia usus est, ab hujus tartari consortio ac familiaritate nullatenus sunt liberae, hinc præter suavissimam dulcedinem sub acido sapore gratissimè linguam feriunt, alvumque blandissimè movent, ea etiam loca, quæ multo sunt referta viscoso ac mucilaginoso phlegmate, aliisque scitent impuritatibus, potentissimè purificat, ut in oris fauciumque ulceribus manifestissimè videre licet, quando post earundem usum deterfo loco affecto, gravissimos plerumque sentiunt ægroti ex latente in iisdem aciditate, læsa inprimis cuticula, dolores. Qui quidem effectus primario à latitante in uvis tartaro proveniunt. Et si forte quispiam in anatomia vegetabilium minus exercitatus hæc ipsa in dubium esset vocaturus, hujus solvere dubium posset subsequens hæc probatio. **R.** Passularum Da-

Damascenarum sive Zibegarum ℥iij. vel ℥iij. (hæ siquidem omnium cōsentit à Medicis optimæ,) superfunde ad supereminentiam digiti aquam tepidam, quam super iisdem donec turgescere incœperint, relinque. Deinde per letaceum, ad remanentiam cuticularum sive folliculorum & acinorum ligneo cochleari eadem trajice, percribratam materiam in s. q. aqua dissolutam, & cum proportionata albuminis ovi quantitate s. a. coctam, cola, quâ percola â, perpulchriè clarus, in se uvaum essentiam continens prodibit liquor. Hic liquor scutella vitrea satis capaci lento calore ad remanentiam tertiæ partis exhalet, qua in loco frigido per triduum aut quatrimum optimè asservatâ, in fundo scutellæ pulcherrimum acidum tartarum pro tuo arbitrio separandum ac reponendum, inuenies. Reliqua materia fac ad consistentiam mellis evaporet, cujus dulcedine ac aureo quo tinctâ apparebit substantia colore, summè delectaberis, eademque in casu necessitatis tui poteris. Quod si superior separatio tartari non arriterit, subito post clarificationem in principio in prædictam reduci potest consistentiam. Hæc est vera passularum essentia, ab aliquibus, ratione coloris ac conservationis, quibus melli est similis, mel passularum vocata, cujus usus in Medicina esse potest varius. Possunt etiam passulæ coqui, illarumque ut quidâ solent, substantia extrahi, sed quoniam coctione ex acinis uvarum ac folliculis peculiaris quædam astringens extrahitur qualitas, hunc modum relinquens approbo priorem, expertus enim hæc ratione uvarum essentiam magis fieri gratam ac dulciorem, longè etiam ejusdem cum lenientibus me-

dicamentis mixtæ, commodiorem esse u-
sum. Quod tamen, hoc licet in tractatu de
extractione essentiarum nihil agendum
præsumperim, cum id alibi fecerim, ad
finem hujus capituli ad demonstrandum
in uvis passis latitans tartarum, & quid ex
residua, segregato tartaro, materia fieri
possit, explicare ac indicare placuit.

CAP. III.

*De extrahendo è tamarindis & moris
tartaro.*

Tamarindi ex peregrinis ad nos trans-
lati terris omnibus Medicis notissimi
sunt fructus, de quorum qualitatibus, uti-
litatibus, utendiq; modo in anatomia mea
essentiarum vegetabilium, ut etiam in ap-
pendice de mixturis præp. prolixè scripsi.
Hi præ aliis fructibus refertissimi sunt aci-
do tartaro, quod ita extrahendum.

E. G. R. Tamarindorum permix-
tione prunorum acidorum aut aliorum si-
milium non adulteratorum ℥iij. carnosam
eorundem substantiam in tribus mensuris
aquæ remotis strigmentis, digitis contri-
tam, cum duobus aut tribus ovi albumini-
bus s. a. clarifica, liquor in se quidem ipso
satis clarus apparebit, subcitrus in Balneo
Mariæ in cucurbita vitrea ad remanentiam
dimidiæ mensuræ exhalendus, qui, ubi re-
frigerit, per biduumque benè custoditus
steret, in fundo cucurbitæ bonam repe-
ries tartari quantitatem. His ita peractis,
resistantem in Medicina etiam maximè
utilem liquorem in aliud vitrum decanta,
tartarumque ad albedinem optimè lava,
quod in vasculo vitreo probè asservan-
dum. Hoc tartarum acidissimo suo sapore
subtilissimè penetrat.

Tarta-

Tartarum mororum.

De moris verò expressus succus si percolatus fuerit, clarificatur, in cæteris, si processus, ut supra de tamarindis dictum fuit, idem observetur, reperietur verè acidum ac rubrum tartarum, quod pro placito multis solutionibus & filtrationibus purificari ac candesceri eo modo potest, quo in superiori sectione de purificatione rubri tartari vini diximus. Hæc via in aliis etiam fructibus observanda.

NB. Insuper hic probè notandum, in aliquibus acidis fructibus licet tartarum acidum delitescat, hoc tamen vel ratione suæ subtilitatis, vel ratione suæ cū materia viscosa mixtionis, difficillimè segregari ac separari posse; quod singulariter in succo citri observavi, quamvis enim eundem optimè prius depuraveram, remanebat nihilominus tamen peculiaris quidam viscosus liquor pellucidæ gelatinæ instar vel mellis depurati, saporis acidissimi, à quo nullum profusus, quale è superioribus fructibus colligebamus, sperandum erat tartarum, sed diuturno satis tempore idem semper manebat, meque loco tartari, materiâ quâdam viscosa ac mucilaginosa beabatur. Quod necessariò hîc monendum duxi.

CAP. IV.

De separatione tartari ex Acetosa & Melissa.

ACetosa, quæ maximè tam in Medicina quam culina utilis est herba, pulchrum sanè nobis præbet acidum tartarum subsequenti modo extrahendum,

Succi acetosæ recenter expressi sufficiens quantitas more solito albumine ovi optimè clarificatur, humiditas verò beneficio balnei vel abstrahitur, vel, si liquorem asservare velimus, ad remanentiam exiguæ substantiæ destillatur. Quâ factâ de stillatione vel evaporatione, tartarum, in fundo vasis residens, ut de aliis supra monui, separatû, eluitur, & in aqua fervente dissolutum ut satis clarum fiat & candidum, percolatur. Hoc tartarum etiam maximè est acidum, satis atamen gratum, subtile & valde penetrativum.

Tartarum Melissa.

In nobili melissa peculiaris quædam aciditas licet non sentiat, nihilominus tamen pulcherrimo ac splendescente acido tartaro nos exhilarat, quod ex expresso succo, simili ut acetosæ tartarum ratione præparatur. Hæc itaque de acidis tartaris dicta sufficiant.

Horum autem ex herbis & fructibus desumptorum tartarorum virtutes ac utilitates in genere quod attinet, inter has & vini tartari ratione manifestarum qualitarum, nisi forte unum præ alio citius sit dissolubile, nullam video differentiam. Si verò de eorundem proprietatibus sit sermo in specie, existimo ego quidem, hæc ipsa à forma specifica earum rerû à quibus separantur, quippiam participare, non tamen eo gradu iisdemque evidentibus signis, quibus essentia rerû, (in quibus principaliter elementares in uno composito conveniunt substantiæ,) possunt. Quod fundamētum, quæque differentia cuilibet Medico probè veniunt notandæ ac observandæ.

Coro-

Coronidis loco nonnullorum Chymicorum vanitatem ac dementiam satis admirari non possum, qui acida hæc tartara salia vocant essentialia vegetabilium, cum re ipsa salia non sint. Cuiuslibet enim Physico satis est sufficienterque cognitum, quodlibet sal, ne minimo quidem excepto, sive sit fontale, sive maritimum, commune, geminæ seu minerale, Indum vel Ammoniacum aut nitrum, sive etiam alkali ex herba kali præparatum, aut catinum quod fit è facibus vini adustis, ita quoque omnis generis salia herbarum, quæ hodierni Medici salibus annumerant, aqua frigidâ esse dissolubilia, in eaque subsistere, nullius etiam esse particeps oleositas flammam faciliè concipientis, nihilque de suo salino sapore candido colore, quocunque etiam tentetur igne, amittere. Cum è contra acida tartara nullâ possint dissolvi frigidâ, fervente licet aquâ etiam fuerint dissoluta, nihilominus tamen, ubi illa refrixerit, subitaneum committunt divortium, aquamque qualis antea fuerat, post se insipidam relinquunt. Secundò, hæc acida tartara igne probata non persistunt, sed instillantur ac, ut alia oleosa materia, ardent, fuliginoso odore gravissimè nares feriunt & depositâ albedine, acidoque spoliata sapore, carbonis nigredinem induunt. Destillata verò aquam, oleum, sal & terram nobis præbent, de quo fuscè supra in anatomia acidi tartari vini. In his enim probationibus omnia acida tartara cum depurato vini tartaro, quod à Dogmaticis Medicis nunquam pro sale fuit judicatum, multò minus salia inter recensitum, conveniunt. Ex hisce itaque apparet, tartarorum hu-

jusmodi cum salibus propriè loquendo neutiquam posse institui comparationem. De hoc tamen sua cuiuslibet videtur pulchra, (hodierno præcipuè tempore,) sive falsa sive vera ea sit, immutabilis prorsus opinio, faciliusque Herculi extorferis clavam, quam horum alicui semel conceptam mutaveris opinionem. Tam altas nunc in hominum, præsertim verò Chymicorum mentibus, ambitio & obstinatio egere radices, ut unam eandemque rem pro diversa alia non solum agnoscant, verum etiam alio nomine venditent, quod tam ex hoc quam aliis etiam exemplis clarissimè apparet. Quam eorundem stultitiam in diversis meis tractatulis, utpote spagyrica recensione septem Planetarum terrestrium, Anatomia Antimonii, Chrysologia, aliisque meis scriptis satis ad oculum cum demonstraverim, huic non necessariæ repetitioni lubens hinc superledebo.

CAP. V.

Quâ ratione è diversis vegetabilibus viscosa ac arenosa tartara sint extrahenda, quodve de iisdem ferendum iudicium.

CUM in præcedentibus acidorum splendescentium, ac in fervente aqua dissolubilium tartarorum extractionem sufficiētibus declaraverim exemplis, nunc ad peculiarem aliam lutosorum, arenosorum, inspidorum & in aqua fervētē indissolubilium tartarorum speciem devenire juvat, incipiendo à tartaro cardui benedicti subsequente modo extrahendo:

T

I. TAR-

I.

Tartarum lutosum cardui benedicti.

℞. Succu cardui benedicti recenter expressi menturas tres vel quatuor, coque easdem in ahenò ad ebullitionem, despuma & more solito albumine ovi optimè clarifica. Ab hoc succo si aqua, (satis bona seorsum est asservanda,) ad remanentiam sextæ partis liquoris fuerit abstracta vel in Balneo Mariæ destillata, in fundo subsidentem videbis cineream lutosam materiam, quæ à liquore, ut alia tartara, separata, reiteratis vicibus aquâ fontanâ eluenda, siccanda & ad utum est asservanda. Et hoc est tartarum cardui benedicti.

II.

Tartarum lutosum lupuli.

Simili etiam modo extrahitur è lupulo tartarum colorem habens terræ sigillatæ similem, ex eodemque sufficiens elici potest quantitas.

III.

Tartarum radice ononidis.

Ononis sive resta bovis omnibus philiatris notissima herba cunctis fermè in regionibus crescit. Variæ ac diversæ ejus cum sint species, hîc tamen illam intelligo, quæ spinosa est ac floret flore purpureo odorato, specificumque præ aliis omnibus censetur lithonription. Ejus radices haud exiguam in se continent lutosi tartari quantitatem, subsequente processu extrahendam. ℞. Rad. ononidis

mundatarum ac prius exsiccatarum q. pl. concisâ in taleolas, in lebetè figulino aquâ fontanâ tribus vel quatuor horis ad crassitiam decocti coloris dilutionis purpuræ instar, coquantur, hoc albumine ovi clarificatum in Balneo Mariæ ad remanentiam sextæ partis liquoris destillatur, in quo pauca intra horas album tartarum subsidebit, quod, ut alia tartara, tractandum.

IV.

Tartarum scordii.

E scordio decantatissimo illo alexipharmaco extrahitur etiam album lutosum tartarum eo modo, quo de carduo benedicto dictum.

V.

Tartarum salviæ.

Tartarum salviæ ita extrahitur. Expressus succus optimè clarificatus si ad remanentiam sextæ vel octavæ partis exhalarit, in frigido loco per octiduum relictum bonam tartari quantitatem crassæ albicantis arenæ instar, qualem tartarum arenosum post purificationem tartari vini residuum, subsidere facit, & si probè eluatur, omnis saporis reperitur expertus.

Ex his paucissimis processibus facilimè est colligere, quomodo in communi ab omnium vegetabilium, herbarum sc. foliorum, florum, fructuum, seminum, fruticum, lignorum, corticum, radicum, &c. expressis succis, decoctis & infusis separari possint & legari l. a. tartara.

De viribus autem ac utilitatibus horum lutosorum ac arenosorum tartarorum

rum quod scribam, cum hæcenus eorundem facultates nunquam sim expertus, parum habeo. Interim tamen eadem, virtutem sui simplicis, à quo fuere segregata, æmulari, illaque, quæ à sudoriferis, cardiacis & alexipharmacis simplicibus segregantur, terræ sigillatæ, cujuscunque etiam ea sit conditionis, nullo modo cessura firmiter existimo. Non dubito insuper, quin alii etiam prudentes Chymiatri mecum sint asseveraturi, ex his tartaris lapidem præparari posse ac produci virtutibus ac operationibus lapidi bezoartico vero non imparum. Extra enim omne dubium est, lapidem bezoarticum sive orientalem sive occidentalem è ventriculo animalis Pazon exemptum, nihil aliud esse, quam peculiaria quædam è salutarium herbarum, quibus hæc animalia vescuntur, succo & substantia elicita ac ruminacione collecta tartara, quæ naturali animalis hujus calore lapidescunt, lapidesque hujus formam induunt, quod non solum ex illis histotis, quas Nicolaus Monardes, Garzias ab Horto aliique Scriptores de hoc animali, lapidisque bezoartici generatione consignatas nobis reliquere, clarissimè elucet, verum attestantur id etiam probationes per ignem, quando scilicet isdem subtilissimas in partes dividitur & calcinatur.

Quod si hujusmodi tartara in crucibulo igne exponantur, principio prodit crassus fuliginosusve fumus, dein flammæ concipiunt & ut acida tartara solent, ardent, attamen unum præ alio plus minusve, quæ etiam signa sunt latescens in iisdem particulæ sulphuris vel oleosæ substantiæ cum aliquali aquea humiditate.

Quod verò in cineribus remanet, ex eo tale sal, quod in aqua sit, ut alia tartara acida, vel è cineribus totius vegetabilis extracta salia, dissolubile, præparari nullo modo potest, sed sapor eorundem idem est naturaliter cum lixivio calcis, & ubi humiditas exhalaverit, remanebit in fundo sicca aliqua candida materia non absimilis illi, quæ à lixivio calcinatarum perlarum, matris perlarum, corallorum, oculorum cancri, silicum, lapidis Judaici, lapidis lycis, & aliorum similium in aqua profusè indissolubilem relinquitur, cum è contra alia salia facillime solvantur, nec fundum candidi instar pulveris omnis fetè saporis expertis petant. Hæc itaque de tartaro in genere dicta sufficiant.

TARTAROLOGIAE

SECTIO III.

CAP. I.

De vera ac recta extractione, rectificatione & preparatione omnis generis à vegetabilibus desumptorum salium.

Alia è vegetabilibus eliciendi ac præparandi modus ac processus à multis Chymicis est descriptus. Cum verò apud Pharmacopoeos ac Laboratores Chymicos probe depurata ac granulis similia è vegetabilibus extracta salia reperiantur rarissime, inveniuntur è contra apud eosdem ut plurimum impura abominabilisque putrefactæ urinæ instar saporis, internè nullatenus usurpanda: Cum præterea etiam hæc materia non multum à priori recedat, ideoque non potui intermittere,

quin etiam, quem observo in præparandis & ritè extrahendis salibus modum, brevissimis hæc sectione tertîa delinearem ac præsentarem.

Primus & principalis in hoc peragendo opere, labor est, ut herbæ ita in cineres adustione redigantur, quo ardente suâ sulphureâ ac oleosâ substantiâ omnimodè priventur. Sciendum etiam herbæ & folia recenter concremata pulchrius semper ac efficacius sal habere, quam exsiccata. Si itaque felicem in tuis laboribus exoptaveris progressum, furnus mediocri magnitudinis, cujus focus ex optimè coctis ac firmissimè coadunatis sit extractus lateribus, ad manus sit necesse est. Furnus hic optimè primùm calefiat lignis fagineis vel aliis aridis, exemptisque cineribus, repleatur viridi abtyrathio, arthemisia, vel aliis, quarum exoptas habere salia, herbis, præfurnio verò clauso, & ostiolo, quo vapores & fumi ab herbis egredi queant, aperto, brevissimo horarum spatio herbæ non solum siccescunt sed etiam flammâ conceptâ proprio motu ardere incipient. Si dehinc recluso præfurnio herbæ furcilla ferrea optime vertendæ quantitas fuerit aliquo modo diminuta, recentes sive virides aliæ in locum ad sufficientiam substitui possunt. Universa itaque herba si dicto modo in carbones fuerit transmutata, ostiolum, præcluso parum præfurnio, donec conceptus carbonum ignis in seipso contrahuerit, furnusque refrigerit, servetur apertum. Finito hoc labore cineres è furno exempti percribrentur, carbones verò residui contusi per cribrumque trajecti ac cineribus additi, super ferrea claræ oræ lamina, accensis

subtus carbonibus in cineres circumagitati sæpius redigantur albissimos, qui ab igne remoti ac refrigerati, sequenti modo sunt tractandi.

Paretur primum è ligno quercino vas, tantæ altitudinis, ut vasa ad excipiendum lixivium supponi possint, unam continens aquæ situlam, circulis etiam ne loco faciliè dimoveantur, ubique firmissimè munitum, ac creberrimis foraminibus pervium infundibulum, quæ straminis crasse concisi manipulus, ac pannus stupeus superextensus, ne cineres præterlabantur, contegat, quibus contextis, indan: ut cineres, pistillo ligneo quantum possibile, arctissimè comprimendi, ne etiam in superfusione aquæ supernatent, libramento panno lineo involuto sunt aggravandi. Infundibulum insuper non omnimodè implendum, sed tertia ejusdem pars libera relinquenda. Ritè ita composito infundibulo, cineribusque ut deceet repleto, ferventissima aqua ad oram usque affundatur, & quo diutius calor aquæ conservetur, operculo conformi contegatur, cum verò cineres superfusam aquam sensim ac sensim absorbere soleant, reaffusa alia brevissimo horarum spatio tinctum purpureo colore, satisque forte ut ovum etiam supernatare possit, maximè turgidum in vitro capaci excipiendum exstillabit lixivium. Repleto uno vitro supponatur ac substituaturs aliud, cineribusque secundo superfundatur aqua ferventissima, qui labor toties reiterandus, donec aqua pertranscat nullius ferè saporis pallidique coloris, quibus finitis, sal è cineribus extractum hærebit omne in lixivio. Hæc lixivium conjuncta in plumbea

bea quatuor vel plures etiam aquæ mentifras continente sartagine, igne arenæ sive ebullitione exhalent ac evaporent. Hoc ubi super lixivio candidè splendescens cuticula ea lignea spatula amovenda, & ubi sartago ab arena remota refrixerit, splendescens in granulis sal colligendum, & in vitreis laminis, ut residuum lixivium guttatim in aliud vasculum dilabi promptius, sal verò exsiccare facilius possit, peculiariter in hunc finem cum elata ora acuminatis in hypocausto calefacto vel alio loco calido effundendum. Post hæc remanens lixivium super arenam iterum positum, tandem ibidem, quoad salina appareat cuticula parumque lixivii restitet, relinquendum, quod, ubi refrixerit, sal in minutissima granula congelatum quasi ab eo separandum. Ambo autem hæc salia subsequente modo rectificanda, in uno eodemque vitro conjunctim sunt asservanda, remanens verò lixivium, cum non solum picis instar sit nigrum, verum etiam gravissimi ac teterrimi odoris particeps, ignisque veluti forte, pro mundificandis ac purificandis vitris, vel præparandis cauteriis potentialibus, id asservare soleo, ab ejus autem usu interno cavendum. Quod verò vulgatum herbarum salia, quæ à Medicis in curandis affectibus præscribuntur, acrima nimis sint ac gravissima oleant, hujus rei causa artificum est vel rudis inscitia vel maledicta avaritia, qui lucro inhiantes, ut maximè quantitatis salis cupidi, qualitatem ejusdem, dum evaporando lixivium, residuam acerrimum gravissimumque empyeuma redolentem partem non segregant, depravant. Summis verò si laboribus hujusmodi sal ad

perfectiois gradum exaltare vulerimus, subsequente ratione erit rectificandum. Præmemoratum sal in uno pluribusve, pro rei ac copiarum salis exigentia, vitreis discis, superfusa aqua herbæ propria stillatitia, vel alia simplici fontana frigida, ut in ea totum dissolvi possit, in cella frigida per decem aut quattuordecim dies expositum servatur, tunc salis acquisita per ignem calidissima qualitas hisce duobus remediis plurimum corrigitur. Dehinc quod si fortè terrestritatis fundum petiisset, effusum super scutella vitrea sensim lixivium per balneum roris humiditas, donec ea, quæ in superiori exhalatione recensita sunt, apparuerint signa, absumenda, salque eodem modo separatim verè tunc apparebit crystallinum. Remanet etiam hic quippiam de purpureo, forti ac graveolente lixivio, quod nihili existimandum, priori verò addendum. Artifices quidam imprægnatum sale lixivium ad universam remanentis substantiæ salinæ siccitatem decoquunt, quæ postea in crucibulo superaddito sulphure, ut in purificatione nitri solemus, igni satis forti fusa, rectificatur. Alii, quo facilius granulecitur durumque sal permaneat, lixivio spiritum sulphuris addunt vel vitrioli. Prius ergo, quod sine alterius alicujus additamento præparatur, longè præfero, quod non minus, si ritè tractetur, in pulcherrimos crystallos concresecit, inque vitris reconditum siccum permanet, quam alia, quod in aliis omnibus, quæ sicca conservare vulerimus, similiter optimè observandum salibus. Sunt etiam alia, quando ex pauca cinerum quantitate salia cuiuspiam extrahere libuerit, prædicta non

requirentes instrumenta viæ. Interim tamen, quo horum salum optimè præparatorum commodus usus etiam possit esse internus, sedula ejusdem est instituenda segregatio à graveolente restitente lixivio. Hæc sunt certissima manualia, quibus propria vera ac essentialia omnis generis herbarum, lignorum aliorumq; vegetabilium extrahi salia & rectificari possunt.

CAP. II.

De proprietatibus ac utilitatibus salium è vegetabilibus extractorum.

Cineribus & sali vegetabilium excellentes & admirandæ prorsus proprietates ab aliquibus Chymicis ascribuntur, è quibus non minimus est *Josephus Quercetanus*, qui in responsione adversus cujusdam anonymi phantasmata c. 23. non solum primò statuit, salia vegetabilium calcinatione ac incineratione herbarum humido suo primigenio nullatenus privari, sed tincturas, impressiones, proprietates, qualitates, saporem scil. odorem, colorem ac veram ideam suorum, è quibus extracta, vegetabilium potentialiter in se plenariè fervare recondita. Quam suam assertionem duobus confirmat exemplis: Primum dicit, sibi fuisse cognitum Medicum Polonum Cracoviensem, qui ultra triginta vitra variarum herbarum, prius tamen optimè calcinatarum cineribus repleta, sigilloque hermetico obliterata, in certoque ordine disposita asservasset, quibus admiranda fere naturæ demonstrare solitus fuisset. Eundem enim demonstraturum cuiuspiam rosam, calendulam, vel aliam vege-

tabilium, quæ incinerata fuerat, speciem, nihil aliud fecisse dicit, quàm vitri, in quo ejus vegetabilis, cujus videndi quispiam erat cupidus, asservabantur cineres, solummodò fundum calori lampadis, ut conclusi in eodem subtiles cineres incalefcerent, exposuisse, quibus calefactis subito in vitro plenariam vegetabilis faciem, signaturam & folia suis coloribus tincta ita quidem apparuisse, ut firmiter quispiam eadem terræ suæ adhuc esse incolas, eandemque amœnissimè vestire credidisset. Refrigerato verò vitro, has insimul rerum facies ac formas evanuisse, nihilque aliud, quam cineres, ut ante, remanuisse. Secundo à nobili quodam Gallo in filtrato optimè uticæ lixivio tempore hyberno frigori exposito ac congelato plures mille uticæ in substantia sua ac forma cum suis radicibus, caulibus, foliis ac surculis sigillatim ita quidem vidisse representatas, ut quilibet easdem in tabula quasi depictas secundum omnem earundem formam agnoverit, quam probationem Auth. & ipse multoties imitatus eademque verissimam est expertus. Primum autem Medici Poloni arcanum à cineribus plantarum præparatum, nondum se explorare potuisse scribit, nihilominus tamen viam ac modum, ut illud commodè præparari possit, prolixè fati citato supra loco docet, qui cuiuslibet artifici consulendus.

Virtutes ac utilitates talium è vegetabilibus desumptorum quod attinet, licet sit extra dubium, eadem, ut aquam, olea & tartara de natura ac proprietate suarum substantiarum unde fuere elicitæ ac separata diverso respectu quippiam participare, interim tamen eorundem examen ac probatio

batio satis sufficienterque demonstrat, ea ipsa, ut omnia alia salia, acria esse, calida & sicca, licet qualitarum gradibus interdum differant, dictasque ob qualitates insimul omnia incidere, dissolvere, abstergere, penetrare, calefacere, siccare, aperire, purificare, exterminare putredinique resistere. Ubi itaque talium qualitarum medicamenta necessario requiruntur, maximo cum fructu uti illis, (adhibito tamen iudicio,) fruique tuto licet.

Quod verò salia hæc manifestas qualitates vegetabilium, utpote colorem, odorem aut saporem in se contineant, vel etiam proprietatibus à forma specifica sive tota substantia promanantibus sint donata, E. G. salia è lenientibus, refrigerantibus ac humectantibus extracta similiter etiam leniant, refrigerent ac humectent; vel, quæ sint elicitæ ex purgantibus, adstringentibus, soporiferis, alexipharmacis & aliis proprietatibus agentibus, hoc eodem modo manifeste & realiter operari debeant, id hæctenus nunquam sum expertus, quas tamen suorum vegetabilium operationes ut extracta in se continerent, exoptandum maximopere esset. Hæc enim si ita agerent, nullam certè commodiorem formam excogitare possemus, sub qua ægrotis medicamenta exhiberi possent, quam hanc ipsam extractorum salium, quæ primum omnicaerent graveolentiâ ingratoque sapore, quorum ratione plurima medicamenta fastidimus. 2. Quæ faciliè in aquis, non reddendo eas turbidas, sunt solubiles, & formam suam in iisdem omnimodè occultant. 3. Quæ propriâ suâ vi suas qualitates conservant, nec solum contrahunt

aut puredine consumuntur. 4. Quæ minima in dosi id perficiunt, quod magna satis simplicis quantitas debebat. Et denique. 5. quæ, postquam igne fuerint tentata & purificata, libera sunt ab omni cruditate ac venenosa, quibus sciant simplicia unde fuere elicitæ, qualitate. Hæc si ita sese haberent, haberemus certè quippiam de quo nobis merito gratularemur, hocque salium conficiendorum inventum pro nobilissima artis pharmaceuticæ parte esset existimandum, cum alias variis iisque ingratisissimis portionibus, electuariis, pulveribus, pilulis & similibus, ægrotis molestissimi simus. Ast experientia huic malo nondum monstravit Medicinam aut unicum subministravit solatium.

Idcirco, non speretis salibus, magis ego fido essentiis, in quibus ut supra dixi, non solum sal, verum etiam omnes aliæ substantiæ vegetabilium elementares, in composito, unde illorum proprietates specificæ oriuntur, delitescunt. Et si fortè sale aliquo vegetabili utor, linctibus id, ad tenaces, viscidas in pectore collectas frigiditas materias incidendas & attenuandas commisceo, vel etiam massæ pilularum pro expurgandis crassis & viscosis humoribus ac viis huiusmodi materiis infarctis referendis, aut acuendis agarici operationibus, permisceo. Vel præscribo illud in clysteribus loco salis gemmæ ad abstergenda & exterminanda tenacia in intestinis hærentia phlegmata. Item, etiam sale huiusmodi acuo potiones sodoriferas ac alexitericas, quo potentius penetrent ac malignitatem proprius expellant. Id etiam addo potiunculis diureticis, quando non solum

solum multa adsunt Serofitates, verum etiam ipsa via ac ureteres frigida lutosave materia sunt repleti. Quibus malis mendendis ut plurimum utor tale absynthii, Cardui benedicti, Artemisiæ & Millefolii, ac unam eandemque eorundem experior operationem. Hæc itaque sunt quæ propria mea experientia edidici, ac nullatenus silentio prætereunda censui. Si verò quispiam hanc de me concepisset opinionem, ac si saltem operationes non satis sufficienterque explorassem, desideraret idcirco prolixiorum informationem, is Authores Chymicos, præcipuè Cunradi Cunrad secundam partem medullæ destillatoriæ consulat, primum scilicet tractatum, de salibus præcipuarum herbarum, ex quo loco fortasse informationem, pro voto consequetur. Præter alia commoda sales vegetabiles, non tantum in Medicina, sed etiam eundem, quem Sal Tartari, in Chymia usum habet 1. ad metallorum fluxum utque malleabilia fiant, 2. ad metallorum mortificationum, in priorem formam reductionem, 3. ad aurum, metalla, item corallia, margaritas, lapides pretiosos, à solvente, per præcipitationem forma pulveris separandos, ad magisteria ex iisdem perficienda, aliaque metallurgica perficienda: ultimo & illud scire convenit, æque penetrantes spiritus ex hisce salibus, ac ipsismet mineralibus elici posse, ut sequenti capite docebitur.

os) o (so

CAP. III.

De modo ac ratione eliciendi acidissimum ac maxime penetrativum spiritum ex variis herbarum salibus.

ARgillæ arena convenienter mixtæ lbij. in mortario lapideo, ligneove, salis Absynthii, aut alterius, cujusvis generis lbij. commixti, pistillo subigantur, ex quo globuli exsiccandi magnitudine nucis moscharæ formentur, indantur in cucurbitam terream firmam, quæ ignis violentiam impunè perferre possit, eaque in anemio posita ita ut collum aliquantum extet, ac flamma circumcirca cucurbitam lambere possit, fornace superius tecta, relicto tamen in medio foramine, per quod fumus, & flamma transire possint, collum arctè luto obducatur, ut tantum orificium pateat, quod si justo brevius sit, ut excipulum accommodari nequeat, collum ex argilla peculiariter excoctum & vitreatum, adaptari potest: quibus peractis lento igne, donec litturæ exsiccatæ sint, tandem verò per gradus intensiore, destillatio inchoetur, donec fornax & cucurbita incandescant, relicto interim per duas horas, orificio cucurbitæ aperto, quoad globuli prope modum exurantur, atque omnis factor argillæ expiret, nec jactura, quæ interea fit, tantillæ partis spirituum, respectu alias contrahendæ impuritatæ tanti est, ut hic procedendi modus omitti debeat. Hinc collo recipiens capacissimum, in quo mensura aquæ dimidia contineatur, ar-

tissi-

arctissime jungatur, ne quid exspirare possit, quam operationem primo fumus cito evanescens sequitur, relicta materia, in ipso orificio albicante, ac tandem flavescente, sequē dilatante, cum aliquot guttulis liquoris, in fundo existentibus & in eo porro ignis gradu, quo vasa candentia permant, ad sex, octo, vel decem dies, pro ratione quantitatis salis contenti, persistendum; igne demum sub finem sponte extincto, ac instrumentis refrigeratis, spiritus rectificandus sedulo oclusus reponitur, materia subtilis alba, instar farinæ collo recipientis, adhærens, nihil aliud est, quam sal Absynthii sublimatum, quod quibusdam flos salis dicitur, ad alium usum separandus, ex globulis in cucurbita relictis, & ignis vehementia, ad fuscum colorem redactis, aqua communi calente, sal reliquus extrahitur, nullo pacto alteratus, nisi quod aliquantum acrior, & in aëre humido solvi magis proclivis sit, quam dispositionem ei violentia ignis conciliavit.

De rectificatione spiritus salis destillati.

Etiamsi aqua in recipiente, ad facilitandam vaporum resolutionem, cum spiritu conjuncta sit, si tamen is satis fortis deprehendatur, nulla aquæ separatione opus habet, sed solum in arena, leni igne, ex retorta vitrea, ad siccitatem, & materiæ in fundo giseæ ac salis remanentiam denuo evocetur, qui totus crystallinus accurate, ne pasta aut luto inquinetur, excipiendus est; Casu vero, quo is quocunque vitio contra-

cto, deterior aut nimis aquosus esset, cucurbitæ inclusus, sine aquæ ebullitione, è Balneo Mariæ rectificetur, qui modus non tantum cum omnium vegetabilium, sed etiam sale communi ex fontibus, aqua marina, vel lapidibus excocto, ad spiritus conficiendos observari solet.

Sequuntur quedam puncta observanda digna, ad supra dictum processum pertinentia.

1. Quod attinet sal Carduiben. minime necessum est ut id summe depuratum sit, sed sufficit illud, ex primo lixivio simpliciter extractum, quandoquidem impuritas & fœtor officio aperto exhalat.

2. Cui argilla displicet, quæ, ne sal calore fluxile, in corpus coalescat aut cucurbita fundatur & dissiliat, additur, in ejus vicem bolum orientalem, terram sigillatam Silesiacam, cornu Cervi perfecte calcinatum, aut pulverem laterum substituat.

3. Ad defectum sufficientis quantitatis salis, argilla & instrumenta secundum proportionem adhiberi, & plurius salium spiritus simul, in fornace capaci distinctis instrumentis destillari possunt.

4. Cum eodem ignis gradu 4. vel 5. dies continuato, nullus vapor, (qualis è vitriolo, alumine, & nitro elevatur) in alembico etiamnū glomeretur, dubium quod oriatur, utrum operam ludere contingat, primum recipiente remoto, & angustiore

U præ-

præfixo, aut alembico cæco, (præmissio in retortam cochleari aquæ:) imposito, nisi vase fracto alibi spiritus penetrent, aut ab argilla absumentur, dimidio horæ spatio fumi oboiri, inque spiritum gustu explorandum resolvi incipient, quod signum infallibile est, præsentis copiae spirituum, idæoque opus, ad plures ad huc dies, constanter urgendum.

5. Recipiente remoto, & spiritu ad supra dictum modum rectificato, sal reliquus ex globulis extractus, ad idem aliquando opus, addita recentis salis quantitate, adhibendus servari potest.

Spiritus cum ex magna salis copia destillatur, vix quindecim diebus omnis prolicitur, nec ullo artificio, sive per follem, sive alias quibusdam usitatas inventiones, citius evocari potest, sed certum ac definitum tempus requirit, non obstante aliquorum jactatione, se perfectum spiritum salis, additione nitri, paucarum horarum intervallo, elicere posse, quod etsi fieri concedam, nullius tamen momenti sunt, siquidem tales spiritus probe examinati, nihil præter nitrum redolent, ut & illo Pseudo-Chymicorum inani promisso, aurum simplici spiritu salis solvi posse, cum tamen, sine additione salis petrae minime fieri possit.

6. Addo duas observationes notabiles: prima est, nobilem, & quodammodo indissolubilem salis substantiam, in globulis restantem, quacunque ignis vehementia exercitata, nullo modo alteratam reperiri. Secunda, spiritum salis non tantum ex aquosa, & sulphurea parte, uti spiritum vi-

trioli, & aluminis, sed ex toto composito ortum suum ducere, ac nihil aliud esse, quam sal ignis actione sublimatum, & propter innatam humiditatem, liquoris forma consistens, nulla propemodum terrestreitate relicta, ad similitudinem plurimum rerum, quæ potentia Vulcani sublimantur, ac varie transmutantur.

De utilitate spiritus ex sale Absynthii destillati.

Hic spiritus subtilis, penetrans, & acidus est, instar illius ex sale communi destillati, quod cum calidum & siccum sit, ejusdem quoque temperamenti ejus spiritum esse constat, præcipue cum ab igne qualemcunque caloris gradum mutuetur, calefacit & siccatur, eo tamen modo, ne ullam sitim excitet, quam aciditatis ratione potius compefcit, nec corpus calefacit sicuti cætera mineralia calida & sicca, salva interim digerendi, aperiendi, attenuandi, mundificandi, penetrandi, & putredini resistendi facultate, quibus de causis ad obstructions mesenterii, hepatis, lienis, renum, collectionem sabulosam, tartaream & viscidam materiam expediendam, ad hydropem, tympanitidem, febres inveteratas, ac morbos, ex meatuum (per quos Chylus transire solet) interceptione, virium ex febrium ardore, aut causæ morbificæ malignitate dejectionem tollendam efficacæ est, acrem & infestam materiam per sudorem & urinam expellit, & ad omnes, ad quos spiritus salis communis adhibetur usus seu externos seu internos, apprime conveniens est. Utrum vero, etiam occul-

rarum Absynthii qualitatibus hic spiritus particeps existat, nolo hic pluribus disputare, sed in eadem, quam de reliquorum, ex salibus vegetabilibus spirituum naturam sententiam amplexus sum, etiamnum persisto. Spiritus hic salis Absynthii, spiritu niri rectificato acuat, egregium quoque ad mineralia, & ipsum aurum solvendum, menstruum est, unde excellens Magisterium auri conficitur.

Præterea spiritus salis vegetabilis, proprio salis affusus, procedendo, quemadmodum de sale Tartari vitriolato, docui, suave

& subacidum, cum crystallis Tartari quoad manifestas qualitates conveniens sal suppeditat. Spiritus autem hujus, cum vino vel liquore appropriato, uti illius ex sale communi destillati guttulæ 5. 7 ad 15. pro dosi exhibentur, ad cuius mirificam virtutem, (ob eos præsertim, qui in fundamentis Chymicis parum versati sunt, eumque, vel audito tantum nomine, tanquam corrosivum detestantur:) demonstrandam, longiori orationis contextu opus esset, qui cum hujus loci non sit, hic subsistere visum est.

F I N I S.

SACCHAROLOGIE

PARS PRIMA.

CAP. I.

Quid sit Saccharum, & quomodo colligatur.

Saccharum, est peculiaris quædam substantia dulcis, soboles arundinis cujusdam majoris, Botanicis cannæ saccharinæ dictæ, ad differentiam reliquarum arundinum, quarum diversa genera existunt.

Prisci Medici, tum Græci, tum Arabes saccharo, quoad formam externam, nostro dissimili, nec ita elaborato, contenti fuerunt, ea siquidem harum arundinum proprietas est, ut magnitudinem convenientem adeptæ, & succo illo dulci turgidæ, hinc inde rimas agant, per quas, quemadmodum quædam arbores, gummi, lachrymam, aut Resinam, hæ saccharum protrudant, quod subtili ejus humiditate, virtute Solis consumpta, siccum, & coagulatum reperitur. Hoc itaque ipsius naturæ beneficio separatum, & quodammodo excoctum saccharum, in usum medicum duxere, ac isth modo, in parva quantitate comparatum, tanquam rarum quid, in pre-

tio habuerunt; ut Dioscorides in libro secundo, capite septuagesimo quinto sequentibus verbis testatur. Aliud genus mellis coagulati, à quibusdam saccharum vocatum, in India, & Arabia felici reperitur, quod cannis concretum, durum, & instar salis, dentibus compressum finditur, qua ratione fortasse moti Plinius & Paulus Ægineta propter substantiam duram, albam, splendens, hoc potius salis quam mellis definitione expresserunt.

Nec sane eam copiam sacchari antiquos habuisse, inde colligere licet, quod, ut in multis antiquorum descriptionibus videre est, sua medicamenta, melle ut plurimum condiderint; quod quidem, nostro melle propter abundantiam odoriferarum, & aromaticarum plantarum, multo præstantius merito censetur. Subsecuti tandem solertiores naturæ scrutatores, copiosorem longe quantitatem quam à natura sponte protruditur, in his cannis animadverterunt, eam extrahendi, non solum singulare artificium, sed etiam modum, cannas per seriem plantandi, ad modum culturæ vinearum, lupulorum &c. excogitarunt.

Qua-

Quarum non tantum maxima copia in Indiis orientalibus colitur, sed etiam molinæ, magno numero, eas postquam ad maturitatem pervenerunt conterendi, ac instrumenta ad sacchari confectionem fabricata, ac aliquot millia hominum victum sibi, ex hac opera comparantium, conspiciuntur, cujus etiam maxima onera, per mare, in Europam, ad nos advehuntur, ubicunque terrarum distrahenda, adeo ut commercia ejus, illa cum oleo, vino, sale, ferico, lana, & aromatibus fieri solita, æquare possint. Controversia quædam & sententiarum discrepantia, post inventum saccharum dicto modo elaborandi, inter Medicos vel Botanicos orta, quorum quidam nostrum, à saccharo antiquorum natura differre, alii vero solo producendi modo, nostrum, ut arte extractum, & igne coagulatum, illorum vero naturæ impetu emissum & sponte vi caloris cælestis exsiccatum, quodammodo diversum, viribus, & proprietate tamen, quoad cætera convenire contendunt. Cujus controversiæ compositionem, apud Matthiolum, super Dioscoride, supra memorato capite, ac Tabernæmontanum, aliosque auctores videre est, de quo hæcenus dicta sufficiant.

CAP. II.

De differentia Sacchari.

Saccharum primo impurum, & simplex, aqua excoctum, & siccatum, ad Europæos mittitur, quod dulciarii porro candidum, splendidius magisque durum

purificando reddunt, cujus sex potissimum sunt genera.

1. In forma pulveris album, & splendescens instar nivis, sapore dulcissimum.
2. Itidem forma pulveris, secundum modo dictas qualitates, primo prope modum respondens.
3. Flavescens, & minoris valoris.
4. Impurum, & luteum, dulcedinis tamen non aspernandæ.
5. Subpingue, colore fusco, & sapore nidoroso dulcedini mixto.
6. Et ultimum, è pulvere, ac sordibus repurgatum, cujus generis ex Madera, ac Canaria, albissimum, & dulcissimum, ingenti copia adfertur, in metæ formam redactum.

Saccharum, ut vulgi vocula utar, iterum quadrupliciter distinguitur 1. in finum, 2. magis finum, 3. finissimum, 4. saccharum candidum. Restat nunc genus quoddam, in forma liquida, quod in refinatione, à sicco, & duro separatur. Illud autem, quod in prima purificatione sequestratur, fuscum est, & melleæ consistentiæ, Italis Melazzo dictum, empyreuma cum dulcedine obtinet, vulgari in usu, ad cerevisiæ juscula, loco mellis, aut butyri, præcipue apud dulciarios propter pretii vililitatem, & tincturam, quam rebus confert. Huic proximum est, ex secunda refinatione, colore aliquantum remissius, ad flavedinem accedens fructibus condendis, loco mellis conveniens.

Saccharum forma liquoris, ex tertia refinatione separatum, adhuc purius, in consistentiam coctione redactum, in reli-

reliqui Sacchari locum, usu, ac pretio succedit.

CAP. III.

De Refinatione Sacchari ingenere.

HIS de Sacchari varietate præmissis, nunc de refinatione pauca dicenda supersunt. Dicitio hæc refinio, illi Chymicis admodum usitata, rectifico æquipollet, atque refinare, idem significat, ac substantiam quandam, ab impuritate liberatam, repetita opera, ad summam puritatem redigere, quemadmodum olea, à prima destillatione, empyreumatis plena, turbidaq; & impura, eadem aliquoties reassumpta, ad eam, (quam quidem eorum natura ferre potest:) pelluciditatem reducuntur, ut visui gratissima existant: ut quoque spiritus minerales, sulphuris, vitrioli, salis, nitri, ipse tartarus vini & sales herbarum, sæculentia, beneficio rectificationis deposita, Adamantis nitorem acquirunt, ut & nitrum è terra erutum, & depuratum splendore CrySTALLUM mentitur. Quæ omnia Chymico perito plusquam nota sunt.

Refinatio autem, est ars quædam, Saccharum è cannis extractum, ut candorem, & duritiem consequatur, ab omni impuritate liberandi, quæ pluribus operationibus absolvitur, solutione nempe, despumatione, clarificatione, fusione in formas, sequestratione à sordibus, coagulatione, & ad finissimam substantiam reductione. Primum Saccharum aqua & albumine

ovorum, à sabulo & pulvere purgatum, clarificatum, & in pileos fufum, denuo in lixivio claro, & pellucido, ex calce viva parato, solvitur, excoquitur, & despumatur, aliasque in formas in fundo foramen habentes, fufum, à liquore nigricante, Melazzo Italis dicto repurgatur, quem laborem subinde, pro puritate, vel impuritate Sacchari repetunt. Namque hoc lixivium, acrimonia quadam sensibili, pingues, ac sæculentas Saccharo commixtas partes, secum absorptas aufert. Quod inventum laude dignum, quandoquidem id, nullo alio liquore, quamvis limpidissimo perfici potest, non obstante artificum præfatione, calcem, aquæ hujus clarificandæ gratia adhibitam, nihil in illa propriæ substantiæ relinquare, ne vulgus ab ejus usu abhorreat, aliud tamen gustus probat, etiam si ob id, ut sequenti capite docebo, Saccharum non reddatur deterius.

CAP. IV.

Virum ex dicto lixivio, cum calce parato, corrodens, ac ignea qualitas, in Saccharo relinquitur.

QUORUNDAM Medicorum opinio est, Saccharo, ex supra dicto lixivio calcario, infestas, & causticas qualitates, quæ ægris plurimum obsint communicari, adeoque moderatum, aut ex Canaria allatum, solummodo albumine ovorum clarificatum præferunt. Cujus quæstionis non frivola, cum saccharum finissimum, tam sanis, quam ægrotis, sæpius quam alterius

alterius generis ullum, in usum veniat, pro ingenii mei modulo, enodationem subjiciam.

Primum, extra controversiam ponitur, calcem vivam ex lapidibus, (datur enim ex alia etiam materia confecta) excoctam, ad hoc opus adhiberi solitam, potentem vim causticam continere, cujus rei cerdones, pelles animalium brevi tempore, pilis corrosis lavigando, & vespillones, grassantelue pestifera, cadavera mortuorum, in magnam fossam congesta, ne aer, ex horum putrefactione, magis contaminetur, usque ad ossa illico, injecta calce consumendo: ac Chirurgi hac, cauteriis potentialibus mixta, carnis excrescentias exedendo, amplum testimonium perhibent.

Secundò, modo & intentione usus calcis in diversis rebus distinguendus est, rebus enim modo commemoratis, in substantia, ut acerrime corrodere possit, adhibetur; Saccharo vero tantum aqua ex eadem acuata, & clara, quæ sæculentam partem, Saccharum obscurantem purget affunditur, cum prior ille modus Saccharum potius denigraret, & fluidum redderet, eique præsertim solido, nihil corrosivi, & acris, quin cito sui indicia præbeat, Saccharo permixtum consistere potest, quod argumentum evidens est, Saccharum hæc labe vacare. Nec ipsum lixivium, hujus qualitatis, qua Saccharum corrumpat, esse potest, nam nec ea quantitate, qua coriarii, ad lixivium suum refinatores utuntur, sed modica, in ma-

gna aquæ quantitate extincta, quæ in vasis ligneis, aut lapideis residere permittitur, donec aqua instar crystalli clara auferri possit: interea per hanc operationem, omnis caustica calcis ab igne acquisita qualitas, ferme expirat, & consumitur, siquidem hac ipsa, nulla adrendi vi, sed modica abstergendi qualitate prædita, manus, & facies sine noxa ablui, inflammationes partium, Erysipelas, ac ignis sacer, mitigari possunt. Qui vero etiam, aquam inter coquendum consumptam, salacre & igneum in Saccharo relinquere arbitrantur, sequentibus rationibus refutantur: Prima est, Saccharum cum salina, acri, ignea, & corrode substantia, nullo modo posse consistere: Secunda, aquam calcis, in concha, per exhalationem consumptam, nullum sal, aut ullam substantiam acrem, in liquore resolubilem, quæ saccharo mixta, calorem, & siccitatem adferre possit. Tertio actu ipso, in nulla sacchari parte, quantumvis anatomice, per dissolutionem, digestionem, filtrationem, anatomicè distincta, aut etiam combusta, reperire datur. Quartoposito non concessio, tale quid commixtum relinqui, hujus tamen tantillum, tantæ sacchari copix unitum, nullius efficacix esse potest. Concludo itaque, Saccharum refinatum, malæ qualitatis, aut substantiæ, à calce contractæ, haudquaquam particeps esse: ac etiam si talis quædam à lixivio communicaretur, maximam ejus partem, iterum cum spuma, aut ipso Syrupo, à dura, & concreta Sacchari parte separari, ut neminem, aut sanum, aut ægrotantem, nisi

nisi abusive sumptum, oblaedere possit, quantum quidem, in praxi tot annis continuata, semper finissimum usurpando, obfervare potui.

CAP. V.

*De qualitate & proprietate
Sacchari.*

ETiam si huic aliqui temperamentum humidum, calidum, in primo gradu, adscribant, doctissimus tamen Fernellius libro quinto de methodo medendi Cap. vigesimo, sequentibus verbis reclamat: Saccharum mellis species cum sit, siccat quoque & abstergit, rubrum vero potentius, utpote calidius & acrius. Quidquid sit, experientia certe, hoc nulla manifesta vi calefaciendi, aut siccandi multo minus refrigerandi excedere, sed temperatissimum esse docet, cui Galenus Medicorum rationalium princeps, consentit, illud ipsum, in classem rerum, quæ fabricitantibus tuto offerantur, referens: nec est quod quispiam putet, levem abstergendi facultatem ipsi conjunctam, ex acrimonia aliunde mutuata, profluere. Insuper balsamicam qualitatem, non semetipsum tantum, sed res quoque alias conservandi, ambo, crudum scilicet & refinatum possident. Horum tamen, Medico scitu necessaria, differentia quædam est, crudum enim temperamento, & operatione, ad mellis naturam, ipso refinato propius accedit, aperte enim in clysteribus adhibitum, abstergendi, & resolvendi vim prodit, imo alvi solutionem ipso melle promptius operatur, & ejus, non minus, ac

mel corpus inflare soliti, usum complures recusant: Quibus de causis sequitur, Sacchari refinati calorem, quam crudi remissiore esse, siccitatem vero licet innocuam, intensiorem, ideoque ad cibum & potum, confectiones aromatum, ac medicamenta confortantia, magis convenire, ut crudum ad composita, pro alvo solvenda comparata.

CAP. IV.

*De commodis, & incommodis, quæ ex
usu, & abusu Sacchari nascuntur.*

Sacchari virtutes, ac operationes, secundum rationem & modum usurpati, sunt sequentes: Corpus nutrit, sanguinem probum generat, spiritus vitales recreat, semen auget, fetum in utero firmat, quod nemo miretur, siquidem hoc subjectum, æmulam vini dulcissimi virtutem, ut porro docebo in se complectitur, cujus proprietatem, in refectione longo morbo emaciatorum, senum, melancholicorum, moderatus usus comprobat, conducit affectibus faucium, pulmonum, raucedini, respirandi difficultati, ex defluxione acri obortis, ex ulcerationi item pulmonum, laterum, renum, vesicæ, purisque ex iisdem expurgati, intestinorum asperitatem lenit, eorumque excrementa emollit, & expulsiõni apparatus, vulnera in corpus penetrantia & puncturas ut etiam oculorum maculas extergit, dolores ulcerum; & tumorum, humores influxos coquendo, aut si ad suppurationem inhabiles sunt, digerendo dissipat, pluresque alios in medicina usus habet, bre-

brevitatis gratia prætermittendos. Vice versa, quantum usus utilitatis tantum abusus detrimenti afferre potis est, concoctionis nimirum debilitatem, appetitus dejectionem, inflationem, repletionem capitis, catarrhum, visus obscuritatem, columella putrefactionem, dentium denigrationem, & vacillationem, foetorem anhelitus, dispositionem hydropicam, dolores colicos, ac virtute retentrice, in officio stomachi, ac intestinis relaxata, fluxus alvi inordinatos excitare, cujusmodi passionibus homines, eo abutentes, teneros præsertim, & delicatos, sæpe multumque aggravatos conspiciamus. Objiciunt equidem, Saccharum balsamica virtute, cum corpora à putredine vindicandi, virtutem possideat, eadem nullo damno afficere posse: Sed parum ad rem, si quidem etiam aliarum præstantissimarum rerum maximeque salubrium, utpote, panis, vini, aquæ vitæ & salis, quæ omnium basis balsamica, immoderatus usus præter rationem admissus enormiter lædere solet, quo errore quamplurimos deceptos, & præmatura morte abreptos, ni Lectoris otio abuti vellem, enumerare possem.

Cæterum unanimi Medicorum sententia constat, non tantum flavæ, sed etiam æruginosæ bilis, aliorumque acrium, melancholicorum & fermentantium humorum, sanguinis calidioris, impuritate scatentis, vel scorbuto contaminati, ac omnium generis februm præsentia, quemadmodum paucum fermentum, integram pastam acore suo imbuat, mel, (nisi citra mortam, una cum materia peccante, è corpore

exturbetur:) ad illorum humorum naturam, brevi tempore transmutari, atque ita cum materiæ morbificæ incremento, ipsos quoque morbos augeri, & prolongari necessum est. Postremo mulieres suffocatione uteri, ex putrescente colluvie & lubrica uteri constitutione laborantes, aliosque natura ab usu sacchari & rerum dulcium abhorrentes, nauseam, & diversa symptomata excitando, summopere lædit, ut nemo mentis compos, illud omnibus sine discrimine convenire asserat.

CAP. VII.

De utilitate sacchari, ad medicamentorum edulcorationem.

Cum præcipua medicamenta propter ingratum odorem, & saporem agrotantibus ut plurimum adferantur: Necessitas inventionem, qua, sine propriarum virium jactura, correcta aliquantum suaviora redderentur, à Medicis exegit; quæ alioquin colore, sapore, odoreve, aut consistentia nauseabunda, horrorem, & concussionem toti corpori inducendo, plus ad agrotantium debilitatem augendam, quam affectum propulsandum facerent.

Saccharum autem, præter adscriptas ei qualitates, ad medicamentorum edulcorationem, non solum saporis gratiam conciliando, sed eorum quoque acrimoniam temperando, & ne fibris intestinorum adherendo, aut partes inflammando noceat, aptissimum omniumque operationem faciliat, acerbæ, acidæ, amaræ, stipticæ, tem-

perat, cathartica mitiora reddit, quin ipsa aromatica, & cordialia composita, sine admixtione sacchari, delicatis ac teneris hominibus, non commode offeruntur.

Ubi vero alii effectus, præter edulcorationem requiruntur, saccharo omisso aliæ substantiæ aptiores adhibendæ v.g. ad incisionem tenacis phlegmatis, in capite, ventriculo & intestinis contenti ad partes calefaciendas, nec non ad medicamenta, contra apoplexiam, & lethargum parata, edulcoranda, mel, quod non solum præter abstergendi ac mundificandi vim dulcedine saccharum superat, sed etiam specifica virtute, contra dictos morbos multum pollet, præ cæteris eligendum est: Ad excoarationem pectoris, renum & vesicæ, Glycyrrhizæ Essentia sine empyreumate extracta: Ad bilem atram alterandam, & educationi præparandam, pomorum dulcium succus, ad mellis consistentiam inspissatus, qui absque condimento sacchari, ultra annum, viribus integer permanet, omnibus aliis rebus præstat: Ad apozema digerens, aperiens, & emolliens, quo subsequens catharticum felicius operetur, commodissima est passularum Essentia cum aqua communi sine saccharo parata, cujus descriptionem in anatomia Essentiarum vegetabilium tradidi, hæc enim præter dulcedinem, gratæ aciditatis aut tartari acidi particeps, ad intentionem hanc probe facit; ac magnæ quoque utilitatis, ad potiones vulnerarias, ad mundificationem uteri, in puerperis est & parvo quidem pretio comparabilis,

cum ex *libj.* passularum ultra *lib. f.* Essentiæ producatur. Tandem ad potiunculas purgantes ex Mechoaca, Sena, vel Rhabbarbo, Cassia, Manna, pulpa prunorum, in usu sunt, quorum purgantium actionem non modo adjuvent, sed asperitatem quoque, & siccitatem corrigant, quorum tamen pro ratione affectus, & subjecti, differentia habenda.

CAP. VIII.

De utilitate Sacchari, ad varia condienda.

Permagnum ad omnis generis fructus, cortices, radices &c. cætera condienda, item confectioes aromatum, & seminum, Saccharum usum præstat, quorum varietate, non modo Pharmacopolia instructa, sed Magnatum quoque mensæ lautæ & ornatissimæ conspiciuntur, cum enim præter dulcedinem, nulla peregrina qualitate imbutum sit, & rerum, quæ eo condiuntur, neque saporem neque odorem obtundat, & colores propter crystallinam claritatem, transparentes pulchre exhibeat, huic operi aptissimum est. Denique propter consistentiam solidam, & siccam, succum rerum conditarum absorbendo, easdem incorruptas diu servare potest, ex eo enim morsuli, ac marmeladæ cum Cidonis, Cerasis, Berberis, Amygdalis, Pignolis Pistaciis, varia forma concinnatæ, non tam facile humescunt, atque ex melle, & melazzo confectæ: quorum parandi

rationem, & modum, apud plures authores videre licet.

CAP. IX.

De utilitate Sacchari, ad preparationem variorum medicamentorum.

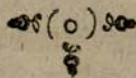
Non minor Sacchari utilitas est, ad medicamentorum compositionem, conservas, confectiones, electuari, aeclegmata, linctus, looch, & Syrupos, quorum exempla passim in dispensatoriis, non modo arabica, græca, latina, sed omnium fere nationum lingua conscriptis extant, in quibus illud, DD. Bauderoni ex gallico, in germanicum idioma translatum & Argentinae impressum, non modo medicamentorum preparationes, sed etiam nominum significationes, authoresque ipsos accurate conscriptos continet, quibus, brevitate causa, omisiss, lectorem ad præfatum D. D. Bauderonum remitto, pharmacopœiæ studio initiatis præ reliquis commendabilem.

CAP. X.

An Medicina Saccharo carere nequeat?

Enarratis Sacchari virtutibus, ad necessitatem ejus, in usu medico nunc accedo, & quandoquidem tot pharmacopolia, innumeris medicamentis, Saccharo conditis instructa, & ornata per Europam conspiciuntur, oritur quæstio, an Saccha-

rum ad medicinam faciendam absolute necessarium sit? Ad quam negative respondeo, & licet ob saporem, & laudabiles qualitates, plurimum commodi adferat, sine eo tamen curas difficillimorum morborum absolvi posse, planum est. Neminem enim in scriptis veterum Medicorum, qui de origine, & progressu Medicinæ scripserunt, vel mediocriter versatum latere potest, illam ducentis annis viguisse, antequam Saccharum, ac illud excoquendi artificium cognitum fuerit. Etenim antiquissimi illi Medicinæ proceres, explorata morbi proprietate, tantum fere simplicia, ad scopum tamen apprime facientia remedia adhibentes, nihilominus ob felicem, in curandis ægris successum omnibus tanquam Dii admirationi fuerunt. Cujusmodi fide dignorum complures historicae relationes, & imprimis de Hippocrate Medicorum Principe extant; ac etiamnum in vivis, doctissimi juxta, & experientissimi Medici reperiuntur, qui rarissime medicamentis, cum Saccharo mixtis utuntur, ac nihilominus felicissimam, secundum tria illa vota, cito, tuto & jucunde, praxin exercent; nec defunt tam magnæ, quam parvæ conditionis hominum exempla, simplicibus in quavis forma utentium, quos tamen in re medica non contemnendam operam præstare in confesso est, unde sequitur, Sacchari usus in praxi medica, nullam esse absolutam necessitatem.

X 2

CAP.

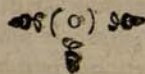
CAP. XI.

Virum saccharum sit necessarium ad conservandas virtutes, quorundam simplicium.

Confirmata supra posita thesi, saccharum nimirum ad curationem morborum, simpliciter non esse necessarium, altera quorundam instantia sequitur, illud tamen ad conservationem medicamentorum requiri, ergo saltem mediate etiam, ad curationem plurimorum morborum: quæ simili modo solvitur, ad curationes enim morborum, medicamenta viribus integra necessaria sunt: at qui quovis anni tempore, medicamentis, nullo saccharo conditis, curationes morborum absolvi possunt, ergo tanto tempore talia vegeta adhuc, & efficacia sine saccharo existunt, ac consequenter saccharum, ad eorundem medicamentorum conservationem, absolute necessarium non est. Adde, cum omnia, quæ sub Sole existunt simplicia, aut animalium, aut mineralium, vel vegetabilium genere comprehendantur; at quibusquam compertum sit, pulmones, hepar, intestina, vel ullam animalis partem ad medicum usum expetitam, multoque minus metalla, margaritam, lapides, vitriolum, sal, aliaque mineralia saccharo condiri. Restat, hanc quaestionem solummodo vegetabilia spectare, quorum partes, vel ipsa integra isto tempore collecta, à putredine defendi possunt, ac potissimum herbae, folia, flores, fructus, semina, radices, cortices, ligna & succi expressi, Gummata enim balsama, re-

finæ, therebinthina, nulla tali conservationis ope indigent: Nunc vero conservationem rerum quod attinet, clarum est, nihil in rerum natura existere, quod simplicia, in eodem gradu, & temperamento, quo recens decerpta deprehuntur, absque eisdem mutatione conservare possit, quin etiam quovis modo, conditarum vires temporis progressu exsolvantur; ac ipsis tum Medicis tum Pharmacopæis notissimum esse, omnes herbas, folia, fructus, semina, radices, cortices, ligna debito modo exsiccata, vires præcipuas diutissime conservare, succosque ex iisdem expressos, & inspissatos, non solum nostrates, sed quoque exotics, nulla artis methodo coagulatos, ac simplicia utcumque exsiccata, absque additione sacchari, multo tempore viribus pollentia consistere, propriaque, & innati balsami virtute à putredine vindicari, atque ipsorum refrigerantium & humectantium succorum, forma liquida, absque saccharo, ut nullum mueorem contrahant, conservandi modum, vulgo nunc innotuisse constat, etsi etiam coagulati, cum propriis aquis, ad eundem scopum soluti recte usurpari possint. Quæ cuncta satis probant, quod Sacchari ad simplicium conservationem, usus absolute

necessarius non
sit.

CAP.

CAP. XII.

*An vires vegetabilium, quæ saccharo
condiuntur, melius conserventur?*

THemate præcedenti probato, ac concessio, complura sc. simplicia sine saccharo vigore virium diu consistere, etiamnum tamen dubium restat, an non melius, ac facilius saccharo mixta conserventur? Responsio partem negativam, ratione, & experiëntia firmatam tuetur: Etenim, cū illa ut supra docui præparata, in harmonia primatum, secundarum, ac tertiarum qualitatum, adeo completa sint, ut eorum virtutes, naturæ propriæ convenientes, integræ deprehendantur; absurdum est statuere, easdem extranei cujusdam accessione, magis perfici posse: siquidem nulla res, sub cælo lunari, aut arte, aut sponte producta extat, ut aliqui de materia prima ac universali somnia sibi fingunt, adeo indifferens, ut alteri cuiquam incorporata, non alicujus novæ qualitatis impressionem faciat, illamque non nihil alteret, ita ut magis pro composito, quam simplici habenda sit. Quemadmodum etiam lentæ, & ponderosæ sacchari substantiæ, peculiare quædam, ad effectus singulares producendos, qualitates insunt, ita ut eo condita mutationem in sapore, pondere, & consistentia manifestam patiantur: nam cum ad alicujus simplicis, v. g. florum Rosar, vel Antheros ꝑj. sacchari ꝑj. ex præscripto veterum recipiatur ad ejusdem conservationem, unde quoque nomen conservæ, quo pacto illa, exacte temperamentum suum

nativum retineant, aut altiore virtutis gradum impetrent dispicere nequeo, ipsa enim ratio dicitur, ad qualitatum sacchari extensionem simplicis vires necessario remittere, nisi qui talem illi vim adscribat, qua instar fermenti, saccharum in propriam suam naturam convertere possit, quod asserere ridiculum, & dementia proximum est: Ad eundem modum se res habet cum Syrupis, quorum magna copia sacchari, Essentiæ, à qua denominationem accipiunt, vires fere suppressæ, vix aliquid effatu dignum, præstare possunt, adeo, ut succi alicujus simplicis v. g. betonicæ ꝑj. integræ ꝑj. ejusdem Syrupi pene præstet. Quare qui alia, quam exsiccationis, & extractionis essentiarum via, puras simplicium vires conservari existimat, magnopere fallitur, & nisi alterius intentionis gratia, in usum medicum hujuscemodi substantiæ dulces, requirerentur, nulla ratio est, quin ab eo penitus excluderentur.

CAP. XIII.

Verum usus medicamentorum saccharatorum, rejiciendus sit.

ET si duobus præcedentibus capitibus probavi, simplicium vegetabilium, proprii, & innati balsami beneficio, vires absque saccharo conservari, ne hoc permixta, simpliciter exsiccatorum aut eorundem Essentiæ gradus quoad qualitatem & operationem eadem dosi attingere; non tamen eo, occasionaliter, in descriptione sacchari, illatus discursus collimat, quasi omnia saccharata medicamenta sint, sed

ut qualis, horum inter se distinctio faci-
enda sit, innotescat. Præterquam enim
saccharo, ut quinto, sexto, & septimo
capite videre licet, multum tribuam, con-
cedo, Saccharo confectorum medicamen-
torum, tanquam compositorum, etiam
qualitatis, quam à saccharo mutuantur,
respectu, magnum in Medicina usum esse.
Ac primo conservæ, & condita, præmissis
generalibus, maxime cathartici medica-
mentis, quasdam intemperies corrigunt,
humores præparant, viscera confortant,
aliosque effectus paulatim refectionis
modo obtinendos præstant, & imprimis
ad diurnos, incurabiles, ac in habitum
abeuntes morbos, qui potius per modum
palliatiæ, quam fundamentalis curæ,
cum virium conservacione mitigari pos-
tulant, convenit. Exempli loco est sac-
charum Rosarum rubrarum, quod obser-
vata ordinata diæta desperatis phthificis
multo tempore vitam prorogare constat,
qui effectus, nec ex solo saccharo, nec ex
Rosæ per se separatim sumptis, sed virtute
totius compositi provenit, & ipsa Cido-
nia, quamvis austera, hujus præparacionis
beneficio, fere cætera condita suavita-
te superant, utilissima ad stomachi robo-
rationem, spirituum vitalium restauratio-
nem, ad internarum partium relaxatio-
nem, ac alvi fluxum immoderatum com-
pescendum. Cortices Citri, Arantiarum,
& Zingiber in India conditum, quamvis
maceracione aliquam virium jacturam fa-
ciant, nihilominus ad stomachum, & in-
terna viscera calefacienda, flatu dissipan-
dos, eodem modo confecta, insignem
habent efficaciam; nec facile morfulorum,

antidotorum, aliorumque medicamen-
torum saccharo conditorum usu, in pra-
xi medica carere licet, & ipsis Syrupis,
(quamvis ut supra dixi, simplicium, è
quibus componuntur vires, quantitas
sacchari quodammodo obtundat,) tum
purgantibus tum alterantibus, præcipue
acidis, ipsius effectus testimonio, mul-
tum tribuendum: ad looch vero, linctus,
& eclegmata, affectibus faucium, pulmo-
num & pectoris dicata, quandoquidem
iisdem saccharum, per se convenientissi-
mum est, optima ratione adhibetur.
Quapropter perspecta eorundem utilita-
te, nihil causæ testat, cur ante aliquot
centenos annos reperta, ordinata, & hunc
in diem usque usurpata, imo necessaria
medicamenta, è provincia medica pro-
scribamus.

CAP. XIV.

*Vtrum tot genera medicamentorum,
saccharo confectorum in medicina
necessaria sint?*

PLurimæ, & propemodum infinitæ,
ex saccharo cum aliis simplicibus com-
positiones, in lautioribus Europæ Phar-
macopoliis reperiuntur, quarum non
omnium ulla effatu digna necessitas est,
hujus vero & tantæ varietatis triplex fe-
re causa esse apparet, quarum prima hæc
est, quod vix aliquis è Medicorum nu-
mero reperiatur, qui ab uno vel pluri-
bus, licet cum iisdem, in affectus ejus-
que

que differentia, causæ, indicationum, & scopi curativi definitione conveniat, in electione medicamentorum non discrepet, ex hac vero tanta, ac tam diversa copia, quisque quod sibi potissimum ex usu fore auguratur, amplam eligendi potestatem consequitur: Secunda est ingeniorum curiositas, quæ vix unquam inventis acquiescunt, sed perpetuo, ad nova perscrutanda feruntur, ac quæ ad usum potiora sint, disquirunt, quod equidem culpandum non est, siquidem ad divinæ Majestatis gloriam, etiam his rebus conspicuam deprædicandam, & proximi commodum accumulandum spectat: Tertia est abusus quorundam, qui plurima sine necessitate, ad ostentationem præscribunt, & stolidi opulentiorum persuasio, accuratiorem sui curam, hoc modo geri credentium, cum tamen naturæ motus potius inturbetur ac damnum innato robori inferatur. Concludo itaque: hanc varietatem superfluum & inutilem esse, cum vix ullus Medicus, qualemcunque ætatem attingat, decimam eorum partem ad usum referre possit, & plurimos, circumscripta certis terminis remediorum penu, suam in praxi felicitatem stabilire videmus, cum aliorum vicissim, tum simplicium, tum compositorum oceano, sensus fere obrui contingat.

SACCHAROLOGIÆ

PARS II.

CAP. I.

De elementarium partium, quibus saccharum constat, distinctione.

EXplicata in præmissis tractatu, natura, qualitate, & usu sacchari, quæ medicinæ initiatum ignorare nefas, quid ex eo arte spagyrica, ad praxin præparato, consecutus sim, porro docebo. Et si saccharum quoad partes elementares, cum cæteris vegetabilibus, quæ oleum, sal aquam & terram inspidam comprehendunt, ferme conveniat, differentia tamen aliqua, in iisdem cum aliarum rerum partibus, secundum colorem, odorem, saporem, pondus, & operationem chymicam deprehenditur, cujus mentio in Hydræologia aliqua facta est: sequens autem processus, maxime compendiosus, abundè declarat. Cucurbitæ nimirum altæ, capaci (saccharum enim excalesfactum promptissime sursum nititur,) saccharilibris duabus aliquousque repletæ, juncto alembico, & excipulo, oclusisque juncturis catino arena cooperto impositæ, lenis ignis supponatur, ut aqua sensim destillare incipiat, quo gradu ignis, usque dum guttæ tardius prodeant, exin vero adaucto, donec nihil amplius elevari possit, opus continuandum est, & tandem refrigeratis instrumentis, aqua,

cum

cum tanillo pro quantitate & qualitate sacchari olei supernatante, (crudum enim ipso refinato plus olei continet:) excipitur, quod ab aqua per arenam demum rectificanda separatur; ex residuo sacchari in cucurbita relicto & cinerem porro redacto, secundum modum in Taitarologia mea traditum, sal extrahitur, relicta terra quadam mortua, nullam propemodum manifestam qualitatem redolente, qua methodo, quatuor diversæ sacchari partes separantur: Harum virtutes quod attinet, aqua acerrimæ & penetrantis qualitatis particeps, primum locum tenet, adeo, ut non minus ac succi Citri, Berberorum, & illi ex Tartaro, ligno Quajaco melle destillati spiritus, Corallia, Margaritas, Cancros, lapidem punicem; in subtilissimos atomos resolvendi vim obtineat, à cuius usu tamen, propter nidorem ingratum abstineo. Cæterum oleum easdem cum illo, ex Tartaro eliquato, & sal quoque ac ipsam terram communes fere cum reliquis vegetabilibus hujus generis substantiis qualitates complecti existimo. Quod ut quid ars Chymica valeat, & quomodo, ex hac operatione, ad plura arcana, via aperiat, quivis intelligere possit, hisce paucis consignavi.

CAP. II.

De Saccharo cum spiritu vini soluto, à quibusdam oleo Sacchari dicto.

Quidam Chymici certum liquorem, Oleum sacchari vocatum, tanquam singulare arcanum, in pectoris, & pulmonum affectibus, sequenti modo describunt.

℞. Sacchari pulverisati q. s. spiritus vini, ad eminentiam digiti unius, affuso, accenditur donec ad Syrupi consistentiam condensari, & sponte extingui incipiat, quem liquorem dictis affectibus, infarctum phlegma incidendo prodesse minime nego, huic autem olei compellationem convenire, aut plus quam ipsum saccharum, quovis modo usurpatum in medendo posse, neque rationi, neque experientie consentaneum est, utpote quod nihil aliud est quam mixtura sacchari, cum restibili ex spiritu vini phlegmate, nonnihil per adustionem spiritus vini quoad saporem & odorem alterata: nec enim sacchari in oleum, adeo levi opera tam repentinam metamorphosin fieri credibile est, atque illi Chymici resolutio salis tartariliquori, spiritui vitrioli probe à phlegmate liberato, item illi ex ferro, auro, talcoliquori parato, potius ex aliorum opinione loquentes, propter crassam & lentam consistentiam, olei denominationem tribuunt, ac ipsum saccharum cum aqua Hyssopi, Enulæ, Tussilaginis ad Syrupi consistentiam solutum, non solum gratius, sed longe utilius remedium est, quandoquidem ipsum phlegma spiritus vini, hoc putatum oleum, deterius reddit: nec locum habet quod aliqui inferunt, nonnihil spiritus vini, aut acidum phlegma, cum illo relicto, ad incisionem crassorum humorum, multum prodesse, siquidem cæteris Syrupis, aut quibusvis liquoribus pectoralibus tantilla spiritus vini rectificati, aut aceti pars infusa, majorem effectum præstabit: adde nec ipsa adustione, saccharum ullam laudabilem qualitatem consequi posse, ita, ut ne quidem ad alijus

cujus communis medicamenti bechici præstantiam accedat. De quo tamen suum cuique liberum esto iudicium.

CAP. III.

De tinctura sacchari antiquorum.

Quidam ex prioribus Chymicis, solutioni sacchari ad fuscum colorem reductæ, tincturæ nomen imposuerunt, quæ sequenti modo paranda: Saccharo in vitro, ad humiditatem paulatim acetum destillatum affunditur, hocque mixtum, donec in fuscum liquorem solvatur, moderato arenæ calore fovetur, cui porro spiritus vini rectificatissimi, q. s. instillatur, ex quo aliquantum manibus agitatum, fulvum colorem acquirit, quo factò, & spiritu vini per Balneum Mariæ iterum abstracto, liquor lentus fusci coloris relinquitur, cui miram, in edulcorandis medicamentis, potestatem adscribunt, ut hac in re minima, maximæ sacchari parti æquipollere possit, nec in ullo liquore, quemadmodum ipsum saccharum denuo concreseat: sed cum saccharum nullum colorem, qualis in floribus Violarum, Rosarum, Tunicæ Croci cernitur, à corpore suo separabilem complectatur, illum ei per accidens ratione mixturæ, & caloris extranei, contingere necessario sequitur; quemadmodum in pleribus aliis, (de quibus, in divisione septem Planetarum terrestrium, Anatomia Antimonii, & Chrysologia mea, prolixius, non tantum è vegetabilium, sed etiam mineralium gene-

re, substantiis per earundem, maximè diversarum confusionem, colores, qui nec uni, nec alteri natura in sunt, exoriuntur, ita ut illi nullo modo tincturæ appellatio competat. Etiam si enim hic titulus aliis etiam singularis virtutis medicamentis, quæ humorum malitiam consumendo, cachexiam & scædam scabiem corrigere, ac caloris gratiam restituere valeant, ut in chirurgia magna, ac aliis operibus legitur, à Theophrasto Paracelso tribuatur; huic tamen eum ob defectum ejuscemodi virtutum, convenire, nulla ratio evincet; quin ipsius sacchari temperamentum aceti, & spiritus vini admixtione mutatur, hujusque tantoperè, supra saccharum ipsum deprædicata dulcedo, extractione, & exaltatione comparanda, nulla ratione & experientia, sed frivola, & stulta Pseudo-Chymicorum imaginatione nititur, nec solum aceto destillato, sed etiam spiritu victrioli, & salis nitri, saccharum, ut nullo modo in priorem formam reduci possit, primò solvi denique spiritu vini, in rubicundum liquorem redigi potest, qui tamen partim acidus, partim dulcis, inutilis ferè, & nullius momenti est.

CAP. IV.

De Sale Nitri cum saccharo præparato.

Salem nitri ad internum usum, acutioris qualitatis corrigendæ causa, quidam cum saccharo sequenti modo præparare solent. Salis nitri purissimi sufficienti

Y

ficienti quantitati, aqua fontana soluta, eam sacchari copiam adjungunt, ut ejusdem sapor ferè præcellat, hinc aquositate, ad mediam partem, per exhalationem separata, loco frigido, nitrum, ad fundam vasis, in splendentes lapillos concretum, à residuo liquore, saccharum, & partem nitri continente, (ex quo, labore repetito, novi crystalli producuntur,) separatim seorsim, ad usum servant. Sed neque in hoc quicquam singulare deprehendere possum, cum nitrum pristinae naturæ, (quod sapor, & ignis contractus probat,) particeps, minimum de sacchari substantia contineat. Quare utilius fore existimo, ut nitro optimè clarificato in mortario vitreo, competens sacchari quantitas misceatur, aut amborum q. l. in potionibus adhibeatur, quo laboris & sumptus compendio, cuilibet consultum esse spero.

CAP. V.

Quomodo ex saccharo spiritus phlogisticus eliciatur.

PRæmissis quasi per transitum, horum processuum descriptionibus, ne quis in rebus Chymicis minus versatus, quorundam vilium medicamentorum, specioso titulo decipiatur, ad principalem scopum, nimirum, ad demonstrationem illius in saccharo vinosæ qualitatis revertor. In Diota lignea sacchari ℥xij. cum fermenti cerevisiæ crassiusculi ℥ss.

& octo mensuris aquæ calentis mixtæ, panno duplicato cooperiantur, quousque fermentare incipiant, quo tempore, aperto aliquantum vase, fermentationi spatium aliquot dierum concedatur, ejusque fervore, & motu iterum sedato, per vesicam cupream, spiritus secunda destillatione rectificandus abstrahatur, cujus majoris quantitatis obtinendæ causa separata aliquantum parte crassiore, fermentans sacchari liquor, ad quatuor portio septimanas, in vase conclusus teneatur, ut beneficio blandæ, & diurnæ fermentationis subsequenti, spirituosæ partes, de potentia in actum melius deducantur, quæ differetia in vino, cerevisiæ, & mulso quoque observatur, quandoquidem hæc ipsa, ultimum fermentationis terminum consecuta, alterum tantum spiritus vini suppeditant. Exempli loco, ex cerevisiæ Knisenack dictæ, benè fermentatæ 6. mensuris, una integra mensura spiritus vini generosi, ac vice versa ex recenti, non perfectè fermentata, vix tertia pars elici potest, qui ad aquatum vitæ compositionem commodior est, quandoquidem ob delicatorem saporem, vis aromatum minus suppressa, gustum magis afficit, nec tanti momenti pretium est: cognovi enim ex anu quadam, Hamburgi habitante, se ex saccharo communi, aquam vitæ, leni sumptu præparasse, eamque vulgari pretio vendidisse, cujus tamen inventionis me Authorem, cujus dudum antea aliqui cognitionem habuerunt, minimè profiteor. Hac in re consideratione dignum occurrit, quodnam spiritus arden-

dentis, in saccharo proprium subjectum fit, cujus nullum usquam vestigium, ne quidem per anatomiam totius mixti, sensibus comprehendi potest, qualis à sacchari qualitatibus, multum diversus, post fermentationem elicitur. Nec dubium solvit quorundam responsio, agentium, partem oleosam, in saccharo contentam, fermentatione in spiritum resolvi, etenim hic olei quantitatem plurimam excedit, cum ex lbj sacchari spiritus ardentis rectificati ℥v olei vero vix ℥j. educi possit. Ac posito potissimam olei partem, ignis vehementia in vesica consumi, verosimile sit, diversam tamen substantiam, nunquam olei forma comparentem & sulphuri quidem cognatam reperiri constat, ac in rebus aliis etiam combustis, adhuc subjectum aliquod ignis latere palam est: plurima autem ex vegetabilibus, oleo admodum referra, nec tantillum spiritus ardentis, quocumque artificio adhibito emittere queunt. Instant aliqui, solummodo certam dispositionem fermentationem excludentem, in causa esse, ut ex talibus quantumlibet sulphureis, spiritus nullus extorqueri possit, atqui hæc ipsa, ad fermentationem indispositio, & peculiaris natura, diversum quid à proposito subjecto, & in illis, spiritus è potentia in actum deducendi penuriam arguit; nec illud oleosum esse quod in spiritum vertatur, experientia evincit. Spiritu enim omni per distillationem evocato, istud adhuc cum residuo sacchari conjunctum manet. Quæ cuncta manifestè probant, spiritum ex his edu-

ctum, à crasso illo, & sulphureo subjecto distinctum esse. Aquosam vero partem, spiritus materiam esse, multo minus probabile est, quandoquidem hoc posito, omnia illa, aqua & sulphure constantia, spiritum artis beneficio redderent, quod experientia repugnat, & ipsæ Chymicæ operationes reipsa monstrant, aquam à spiritu perpetuo separabilem esse, nec horum duorum unum in aliud, ulla artis ope transmutari. Quare cum nulli distinctæ, & ad oculum demonstrabili sacchari parti, secundum saporem, odorem, colorem, consistentiam aliamve qualitatem, definitè adscribi possit, eam à tota substantia, occultæ proprietatis, fermentationem recipientis adminiculo, promanare ratio convincit. Qua de re ingenii curiosi, qui occultarum qualitatum indagacione pascuntur, philosophandi materia, & Magnalia Dei Creatoris, vel in minimis plantis expressa, admirandi, & deprædicandi occasio exhibetur.

CAP. VI.

Quomodo ex saccharo, potus meracus, Hydrosaccharum vinosum dictum, præparetur.

Nemo, ut arbitror dubitat, quandoquidem ex saccharo spiritus ardens elici possit, etiam potum meracum, quemadmodum ex uvis, pyris, pomis, melle, &c. evocari posse; sequenti modo.

no. ℞. Sacchari clarificati ℥iij. Aquæ fontanæ ℥xij. dissolvantur in aëno stanno obducto, quæ mixtura, altero tanto, aquæ fontanæ per vices addito, spumam auferendo ad primæ quantitatis remanentiam decoquatur, quo cruditate correctâ potus fiat salubrior, in cadum vero fusæ, & adhuc tepidæ, fermenti cerevisiæ duo cochlearia addantur; hinc post aliquot dies, liquor elarus, per colum transmissus, vase, è ligno quercino parato, excipiat, orificio, pro fermentationis necessitate, aliquantum aperto; finita vero penitus fermentatione, ad orificium usque, servata ad hoc separatim liquoris parte, vas repleatur & in cella, ad minimum per 4. septimanas, ante usum quiescat, quo tempore robur acquirit, adeo ut paulo copiosius haustus, hominem temulentum reddat. Hic etiam aliarum rerum viribus quandoque imbuitur, immixtis, dum adhuc ab igne fervet, corticibus Citri, Cinamomo, Zingibere, vel Cardamomo, floribus Rorismarini, radicibus Enulæ, calami aromatici cum ipso fermento pro rara proportione, quam in hoc artificio versatus facile noverit: ac cum potus aliquantum fortior expectatur, aquam minori copia, (non tamen ea ut Syrupi consistentiam acquirat,) adhiberi convenit, sed ut ad similitudinem lixivii mediocris, ovum supernatans gestare possit; quod si profundius se insinuat, imbecillioris potus indicium est, vires calefaciendi, cor exhilarandi, & confortandi easdem cum vino habet, in affectibus pectoris, nervorum item, &

capitis frigidis, ipso mulso à Medicis in simili usu laudato, modo aromatum mixturæ expers sit, sine tanta acrimonia, longe temperatior existat, vino quoque acidum tartarum, & proprietatem nervos lædendi continente multo utilior est. Unde differentia inter res fermentatas, & non fermentatas elucescit, cum saccharum Julapii forma mixtum, nullam calefaciendi, & caput perturbandi, imò cum aliquibus aquis appropriatis, potius refrigerandi facultatem habeat, coque ægrotis sine ulla læsione magna quantitate offeratur, hic tamen potus itidem ex aqua & saccharo compositus, post fermentationem, modica quantitate sumptus, inebriare possit. Ex hoc ipso colligere licet, quantum illa medicamenta sive artificiosa, seu sponte naturæ aut casu facta alteratione ab aliis non fermentatis, secundum manifestas qualitates differant, ut in medicamentis, ad refrigerandi intentionem præscriptis observatum est, quæ calore agitata, & ad fermentationem deducta, ac intra corpus sumpta, ventris perturbationes, inflationes, & similia accidentia excitant imò absoluta fermentatione, acrem & calidam qualitatem nata, contrarios planè effectus edunt, quod annotatione dignum, quo neglecto, non solum Medici famam, sed etiam ægrotantium valetudinem, & vitam periclitari contingit.

☉ (S)

CAP. VII.

De preparatione Hydrosacchari compositi.

℞. Passular. optimar. ℥xij. quæ in aqua fontana ad mollitiem coquantur, ac pistillo ligneo in cado contundantur, ac demum per setaceum, pelliculis, & acinis relictis trajiciantur. Huic pulpæ, cum aqua ex decoctione residua, & quatuor ovorum albumine, seopis agitata, major aquæ quantitas, ut tota mixtura ℥xxxij. adæquet affundatur, eaque super igne claro, ne fumo inquinetur, amplius coquatur, quoad spumam crassam cochleari æneo separandam emittat, quo peracto, sacco percolanda infundatur, aliquam aquæ calentis portionem, sub finem addendo, residui transmittendi causa, & definita octo cantharorum mensura integra sit, eique iterum Sacchari finissimi ℥viiij. in aquæ prius coctæ & depuratæ mensuris viij. solutæ addantur, hinc omnia in dolum, mali odoris expers imponantur, dum adhuc tepent, cum sequenti mixtura aromatica, & hyeme in hypocaufto, æstate sub tecto, ubi Solis calore reverberari possint, quæ brevi tempore, emissa ad superficiem corona spumosa, atomisque, (quod mixtura in vitro existente visu jucundum est,) intercurrentibus, fermentare incipiunt, ac spatio triginta, vel quadraginta dierum iterum delinunt, pro majoris, vel minoris caloris ratione, frigidum enim loco, fermentationem tardius absolvi rationi consonum est, in qua ab aliquibus fermentatione clausa dicta major dili-

gentia, quam in aperta, pro rebus crassa face scatentibus v. g. cerevisia & mulso, adhibenda est, ne vel nimio calore vasa rumpantur, vel æquo minore, fermentationis perfectionem non assequantur, qua absoluta, clarum & limpidum liquorem separare, ac transvasare oportet, qui temporis progressu, vinum malvaticum, sapore & odore aromatico superat. Calefacit hic potus, penetrat vitale robur, sensus, & partes principes restaurat, sensibusque eo modo, quo vinum malvaticum sumptus, plurimum prodest. Apparatus autem ad fermentationem talis est. ℞. Zingiberis excorticati ℥β. olei corticum Citri, Cinnamomi, ana gutt. xx. Olei nucis moschatæ, Caryophyll. ana gutt. x. Ambræ griseæ cum dictis oleis, ad olei consistentiam redactæ, ℥j. Moschi orientalis veri cum ℥j. spiritus Sacchari rosati soluti ℥j. fermenti cerevisiæ cochleare unum, quæ omnia adhuc in vigore constituta, & iusto modo præparata, utriusque supra distilliquoris quantitati imponantur. Ultimo aqua eligenda illa, quæ etiam cerevisiæ ac mulso alias convenit, & nullæ alienæ qualitatis particeps sit, non admodum dura, diutius excocta, ut in vase ligneo, per aliquot dies prius, omnem sæculentiam deposuerit, ita ut in illam cum Saccharo, amplius diu coqui minime necesse sit, cavendum quoque ne inter coquendum aqua fumo, carbonibus, alioque inquinamento afficiatur. Ad quem modum etiam durissimæ aquæ ex montosis, aridisque locis scaturientes, & in vasis ligneis detentæ, præparari, ac ad hoc opus aptæ fieri possunt.

CAP. VIII.

Quomodo hydromel spirituosum, & meracum preparetur.

Cum mel manifestis qualitatibus cum saccharo, nisi quod aliud aliquantum acrius calidiusque sit, ut in paulo antecitato loco, ex Dioscoride demonstravi, in genere conveniat, & ipsum hydromel parandi artificium non tantum à variis authoribus describi, sed illud etiam à communi plebecula in septentrionalibus plagis confici contingat, singularem quoque parandi modum hic adjungam.

℞. Sex cantharos mellis cum aquæ prius decoctæ, & purissimæ mensuris xij. impressoque in vase, quo usque liquor pertingat, aliquo signo, major aquæ copia affundatur, super leni ac claro igne percoquendo ad spumam aliquandiu, ut lentescat, relinquendo, donec mensura una super cantharos octodecim superfit, ad defectum post clarificationem resarciendum: hinc ablata spuma, crassa, & octo albuminibus ovorum admixtis, denuo igni admoveantur, ad ulteriorem depurationem, depositumque ab igne decoctum, etiamnum fervens, per saccum transcoletur, affusa sub finem aquæ calentis portiuncula, neutilis quidpiam in sacco residui fiat; quod uno aut duobus vasculis ligneis exceptum, & accurate clausum, loco calido, ad majorem fermentationis perfectionem ponatur. Mel autem ad hoc opus eligendum, sequentibus notis insignitum sit oportet, dulcedine nimirum excellenti, acrimonix mixta, odore aro-

matico, colore quodammodo flavescente, consistentia granulosa, & instar Theribinthinæ lenta, origine, è regionibus, quibus copia est plantarum odoriferarum, ac ipsa aeris constitutio calida & sicca, quandoquidem ejuscemodi locis apes nobilium mel colligunt, & ad præfens opus, magis aptum, quale ex Gallia Narbonensi, Portugallia, Candia, aliisque regionibus, aromatum feracibus, ad nos defertur. Fermentum autem ad hoc requisitum sequenti modo componitur. ℞. Zingiberis albi, Cinnamomi, Galangæ ana ℥ij. Caryophyllorum, granorum Paradisi ana ℥j. omnibus crassiuscule contusis, spiritus vini vitreis instrumentis exacti, q. s. affundatur, quibus unius diei spatio maceratis, & expressis, Moschi optimi orientalis gr. iij. & cochleare fermenti cerevisiæ addatur; hic potus pro varia aquæ & aromatum proportione diluitor vel meracior redditur.

CAP. IX.

Aliud hydromel passulatum.

℞. **P**ulpæ passularum, ad eum modum in Hydroaccharo composito traditum, preparatæ; hæc cum aqua post coctionem residua, in ahenum, & quatuor cantharis mellis optimi, ac ea aquæ coctæ, & adhuc fermentis copia, ut integra mixtura plus quam octodecim cantharos adæquet: quæ cocta, despumata, cum decem albuminibus ovorum clarificata, etiamdum fervens in cado, ad fermentationem cum portiuncula fermenti cerevisiæ reponitur, qui potus vinum Hispani-

spanicum spurium, aut aliud aromatibus conditum æmulatur. Plura potuum genera huic loco cum malis citriis, pomis Arantiarum, Cidoniorum, Cerasis, fructu Rubi Idæi præparata inserere potuissim, cum ex hisce præmissis, quemcunque in arte vel mediocriter versatum summam rei facile comprehendere posse sperem, iisdem superfedere visum est. Vires quod attinet eas cum Hydrosacchari qualitatibus, partim cōvenientes, partim pro mellis proprietate, & calefaciendi energia, ad frigidos nervorum, capitis, & pectoris affectus, majorem efficaciam obtinet, ac vicem præstantissimi melicrati subit, illoq: quod à dulciantis conficitur longè laudabilibus, colore scil. fusco, ex melle communi, aut ejus sæce parato, nauseam, & tormina concitare solito; quod quidem duris, & agrestibus hominibus, aliquantum tolerabile, in genere vero sanitatis studiosis fugiendum est.

CAP. X.

De liquoribus fermentatis Medicinalibus.

PRæmissis nunc aliquot potionum generibus, ad quædam medicamenta fermentatione exaltanda, tandem rei ordo vocat, quæ brevitatis causa, solo simplicis fermentati titulo insignita describuntur.

Fermentatum Rosarum, aliorumque florum.

R. Florum Rosarum incarnatarum, sicca acris constitutione collectorum, &

crassiuscule concisorum ℥iij. his in cucurbita stannea alembico cæco munita, tantundem aquæ rosarum affundatur, & per horæ spatium, in aqua ferventi detineantur, dein maceratio & expressio liquoris, cum recentibus Rosis, toties repetatur, donec infusum Rosarum essentia satis imprægnatum, ut digitis propter crassitiem quodammodo adhærescat, quod admixtis Sacchari finissimi ℥j. & ℥ij. ac justa fermenti quantitate in lagena forti vitrea & loco calido, per tres dies, fermentationis causa detineatur, qua peracta & spuma crassa, cum fermento supernatante separata, ad ulteriorem, ac blandam fermentationem, lagena, ita ut ad duorum transversorum digitorum altitudinem vacua sit, claudatur, donec deposito ad fundum sedimento, liquor limpidus alio vitro excipi, & loco frigido servari possit: hoc fermentatum Rosarum, Rubinum colore, & odore ipsas Rosas superat: qui modus in fermentato florum Caryophyllorum, & violarum parando itidem observandus.

Notandum autem, in fermentatis florum Paralyseos, Liliorum convallium, ad affectus capitis & nervorum ordinatis, mel virgineum selectissimum, sine coctione & despumatione tantummodo in liquoribus solutum, ipso Saccharo præstare, nec toties repetitam infusionem in calidis, siccis, & odoriferis simplicibus necessariam esse, sed tamen, ad eorum essentiam extrahendam, aliquanto plus aquæ convenire. Vires quod attinet, eandem cum aliis spirituosus liquoribus, calefaciendi nimirum & penetrandi facultatem obtinet, remissa laxandi qualitate, qua infusum,

fusum, aut Syrupus Rosatum præstat, nihilominus tamen corroborandi virtute pollet, ad mixturas bilem, ac ferum ducentes, & purgantium acriorum Colocynthidis pura, Scammonii & Hellebori extractiones, ad massas pilularum purgantes, electuaria, & confectiones cordiales, apozemata hepatica & stomachica, epithemata confortantia, ad quæ alias Rosæ recipiuntur, maximè convenit, quandoquidem bases similium medicamentorum, penetrante & spirituosa subtilitate plurimum adjuvat. Ex hoc fermentato, spiritus ardens, per Balneum Mariæ, aut arenam vaporosam, elicitur, qui excellentissimus est, & ad Ambræ griseæ extractionem & aquarum aromaticarum compositionem adhibetur, vocaturque hic liquor spiritus Sacchari rosatus, ad distinctionem spiritus Rosarum simplicis, qui ex solis Rosis conficitur, quod à prima destillatione reliquum est, facili opera, in acetum fortissimum convertitur, atque cum omnibus cæteris fermentatis parandis par ratio est.

Fermentatum florum Aurantium.

Flores Aurantium, ob odoris præstantiam, magna in medendo virtute pollet, quam ob causam, ad aceta, conservas, condita, & pretiosa unguenta recipiuntur, & inter cordialia medicamenta, præcipuum ferè locum obtinent. Fit autem hoc fermentatum eodem modo, quo Rosarum paulò ante traditum, florum nimirum, cum eorundem aqua triplici infusione & expressione, addita Sacchari & fermenti iusta quantitate. Quorum deficiente copia, ut in frigidis regionibus

contingit, in vase è ligno quercino, arctissime compressi, & clausi ne aer externus eosdem tangere possit, ad quæ vis loca deferri possunt, aut prius in tabulato expansis conveniens Sacchari pulverisati quantitas misceri, & prius dicto modo dolio excipi possunt, qua ratione, facilius à corruptione servari, & tandem affusa aliqua ejusdem aquæ stillatiæ portione exprimi, & cum fermento expressum ut superius dictum perfici potest, quod insignes virtutes obtinet, ad vitales & animales facultates restaurandas, ad exhalationes malignas ex humorum putrescentium minera ortas, per sudorem & insensibilem transpirationem discutiendas, pestilentem luem arcendam, & animi tristitiam sublevandam, ex iisdem spiritus ardens ut de Rosis dictum evocari, & ad similem usum adhiberi potest, quamvis fermentatum, ad sudoris provocationem, propter substantialium partium ex floribus collectionem utilius est: datur de hoc fermentato pro vice, cochlearis unius mensura, & aliquando plusculum.

Quomodo ex Betonica, aliisque herbis fermentata fiant.

Succus ex Betonica non valde adultæ expressus cum albumine ovorum clarificatur, cui super moderato igne, per exhalationem quarta ejusdem parte consumpta, iusta, (ut de fermentato Rosarum docetur,) Sacchari quantitas additur. Hoc methodo parantur fermentata Melissæ, Menthæ, Salvix, aliarumque herbarum calidarum & siccarum: illis vero quæ parum succi obtinent, inter contundendum aliqua

aliqua portio propriarum aquarum affundi debet, & succus omnes expressos, in vase clauso, ne subtiliorum partium per exhalationem iactura fiat, clarificari æquum est: Quomodo etiam ex herbis siccis fermentata fieri possunt.

Hæc præparata, sequuntur vires suorum simplicium, ex quibus constant, quas sacchari conveniens proportio nullo modo obtundere potest, imo hæ ipsæ fermentationis beneficio, ita exaltantur, ut multo majorem vim, in corpus humanum agendi, altiusque penetrandi, quam alia cruda aut simpliciter permixta medicamenta exserere possint: in specie autem fermentatum Betonicæ affectibus pituitosis capitis, & nervorum convenit, pectori, stomacho, intestinis, renibus, utero, hepatis & lieni obstructis maxime prodest, vulnera interna glutinat, ac plures effectus, (quos omnes recensere superfluum est:) præstare aptum atque natum est, quos, in peculiari libello, de Betonicæ virtutibus, ab Antonio Musa, Cæsaris Augusti quondam Medico, conscripto videre licet, ut etiam apud Italos, quendam magnopere laudare volentes, Proverbium enatum: Colui ha tante virtu che la Betonia. Dantur hujus fermentati, pro dosi duo cochlearia cum Jusculo carniū cerevisia aut vino mixti, in die semel aut etiam bis aliquando, aliorum vero quæ amaritudine & caliditate excedunt, dosi minor est. Ex his fermentatis vina medicata ex tempore parari & quotidie integri mensis spatio, pro affectus discrimine usurpari possunt.

Fermentatum succi Cidoniorum aliorumque fructuum.

Succus Cidoniorum recenter expressus, octodecim dierum spatio circiter, donec clarus evadat in vitro clauso reponitur, hinc decantatus in cucurbita ad lenem ignem positus ad mediam partem exhalationem permittatur, in cuius fæ quingue una sacchari dissolvatur, ac secundum sæpius jam dictum modum, fermentatum fiat ut quoque ex pyris, pomis, prunis sylvestribus, cerasis, baccis Sambuci, fructu Rubi Idæi fieri solent, hac distinctione observata succos densiores minore exhalatione indigere. Convenit hoc fermentatum potissimum ad corroborationem stomachi, & ciborum concoctionem. Fermentatum Rubi Idæi ad vitales partes, & sensus recreandos; ac illud, quod ex baccis Sambuci paratum est, ad dysenteriam, aliosque alvi fluxus compescendos.

Fermentatum ex Radicibus Scortzoneræ.

℞. Radicum Scortzoneræ, quæ nullam cariem senserunt, ℥j. his in taleolas concisis, in cucurbita stannea aquæ fontanæ ℥viij. affundantur, quo facto alembicus cum recipiente adapteretur, & moderato igne aliquandiu coquantur, cujus decoctum, cum ipsis radicibus fortiter exprimitur, quod aquæ destillatæ, cum aliquot ovorum albumine junctum, iterum, ut ante in vesica coquatur, & destilletur: decoctum cum destillato refrigeratum per sac-

cum coletur: percolati ℥iij. Sacchari finissimi ℥j. miscetur, & præscripto modo ad fermentandum reponatur.

Hac ratione & via, ex radicibus Asparagi, Cichorii sylvestris, Graminis, Sarsaparillæ, Chinæ fermentata præparantur, quantitas radicum autem arbitraria est, prout quisque fermentatum, majoris vel minoris operationis expetit, aut normam dosis eligit, aromaticorum enim & calidiorum minor copia requiritur, quæ cuncta in specie definire hujus loci non est. Fermentatum Scorzonæræ, obstructions hepatis, & lienis expedit urinam, & sudorem promovet, putredini, & pestilentis luis contagio resistit. Vesica cum alembico ad hoc opus, de qua paulo ante, sit oportet ex stanno anglico, aliove optimo, ejusque refrigeratorium ex cupro, de quibus instrumentis in Hydræologia plura videre sunt. Commodum est plures vesicas, ad præsentem rem, in promptu habere, siquidem tales non solum ad distillationem aquarum, & oleorum, sed ad quæcunque medicamêta ex simplicibus in forma liquoris paranda sapientissimæ sunt, eo modo enim quod alias subtilissimarum partium, in auras exhalaret, receptaculo exceptum, reliquo iterum conjungi potest, atque decocta ratio hæc solummodo spectat: infusiones enim in cucurbitis vitreis, cum alembico cæco optime perficiuntur, nec diplomata ex cupro probare possum, quæ ne in frustra dissiliant operi adhibita, necessario, canaliculum adjunctum habent, per quem vires rerum coquendarum expireare possunt, adde pravam qualitatem, quam à cupro con-

trahere solent, præsertim acida, quæ ne quidem in stanneis instrumentis, licet ad alia melioribus, sed vitreis aut terreis & optime vitreatis excoqui debent. Oportet autem non longe à collo, epistomium vesicæ junctum esse, per quod deficiente aqua, (refrigeratis tamen prius omnibus, ne subtiles decocti partes exhalent:) alembico immoto recens infundi possit, quomodo etiam ne vasa etiam ipsa stannea igne liquecant, satis cautum est, ac talem decocta & infusa parandi modum, sicubi à me eorum mentio fiat, intelligi volo.

Fermentatum ex Cinamomo, aliisque aromatibus.

℞. Cinamomi acutissimi ℥. s. f. Aquæ Rosarum fragrantissimæ ℥iij. fiat infusio in cucurbita & decoctio fortis, accurate adaptato alembico cæco eoque magno, & subsequens maceratio in Balneo Mariæ, aut arena vaporosa, per octo horas, quod infusum, vel decoctum sub clausura refrigeratorum, probe exprimitur, ac ℥j. sacchari finissimi soluta miscetur, & ad reliquorum normam fermentatum fiat.

Idem modus observandus, cum æteris aromatibus Caryophyllis, Galanga, Zedoaria, & c. actiorum tamen, & calidiorum, minor quantitas, ad certam aquæ portionem sumenda: fermentatum Cinamomi, stomacho, intestinis & cordi opitulatur, flatulentos & frigidos affectus, diarrhæam, ac lubricitatem, à copia phlegmatis

corrigeno, nauseam, vomitum & ructus compefcit, fœtum in utero confortat, gravidis phlegmaticis, ac melancholicis comprimis utile est, offertur uti alia fermentata, cum Julapiis & liquoribus appropriatis, quo etiam apozemata aromati- zantur.

CAP. XI.

De liquoribus fermentatis medicinalibus compositis.

PRæter jam dictata simplicia fermentata etiam composita prout sequitur parari possunt, quorum initium à fermentato cephalico in hunc modum facere visum est.

- ℞. Florum Paralyseos ℥iij.
- Lilior. convallium
- Rosar. rubr. an. ℥i℞.
- Foliorum Rorismarini.
- Salviæ
- Sem. fœniculi dul.
- Sesel. Massil.
- Cort. Ligni Sassafras
- Ligni Aloës optimi
- Rad. præoniæ an. ℥j.
- Iridis florentinæ
- Granorum Paradisi ana ℥℞.
- Caryophyllorum ℥vj.
- Spicæ Nardi
- Cardamomi ana ℥j.
- Ambræ Griseæ ℥j.
- Moschi orientalis ℥℞.
- Aquæ succi Betonice ℥vj.
- Mellis odoriferi ℥ij.

Flores Paralyseos, ac cæteri ab alabastris seu viridi sedimento liberati, ut etiam re-

liquæ herbæ probe exsiccentur, ut odorem, & saporem integrum servare possint, quemadmodum in tractatu de Essentia vegetabilium tradidi: simplicia hæc porro incidantur, omnibusque commixtis in cucurbita aqua ex succo Betonice per vesicam destillata affundatur, ut infusum more Spagyrico fiat, cui expresso & colato & cum duorum ovorum albumine in vase clauso clarificato mel ex Gallia Narbonensi, aut Portugalia ac Moschus & Ambra cum sacchari ℥℞. pulverisata addantur, & cum debita quantitate fermenti repnantur. Appropriatum medicamentum est in affectibus capitis frigidis, & humidis, materiam peccantem digerit & expulsioni aptam reddit, simulque memoriam, ac visum acuit. Dosis cochlearia duo admittit.

Fermentatum Cordiale.

- ℞. Florum Buglossi exsiccat. ℥v.
- Tunicæ rubr.
- Rosar. rubr.
- Ocymi Caryophyllati
- Foliorum Melissæ ana ℥i℞.
- Rad. doronici
- Agallochi
- Cassie lignæ
- Cinamomi acuti ana ℥j.
- Santali citrini veri
- Macis ana ℥℞.
- Crocii orientalis ℥j.
- Ambræ ℥j.
- Moschi Alexandr. ℥℞.
- Aquarum Rubi Idæi.
- Rosar. optimæ an. ℥ii℞.
- Sacchari refinati albi ℥ij.

Ex quibus secundum proxime præscriptum modum fermentatum paratur, ad cordis debilitatem, ex intemperie frigida, & humida, omnemque molestiam à flatribus, & fuligine succi melancholici ortam convenientissimum, omnes partes internas cum calore nativo corroborat: Dosis eadem, quæ superioris fermentati cephalici.

Fermentatum stomachale.

- ℞. Foliorum Menthæ crispæ ℥iiij.
 Summitat. Agerati
 Absynthii pontici
 Cortic. exterior. Arantior. ana
 ℥ij.
 Galangæ
 Cinamomi
 Sem. fœniculi
 Anisi
 Coriandri ana ℥j.
 Rad. acori
 Caryophyllorum ana ℥β.
 Succu Cydoniorum depurati
 Aq. Menthæ crispæ an. ℔iiijβ.
 Sacchari albi puri ℔ij.

Ex his speciebus eodem modo quo antecedens, fermentatum paratur, sed propter Cydoniorum succum, infusum & clarificatio, in vasis vitreis fiat, necessum est. Hoc fermentatum stomachicum plane est, ventriculum confortat, nauseam, cruditatem, & appetitum dejectum ac humidam intemperiem emendat, nec non hepatis lienis, intestinorum, & uteri infarctus, à crudis humoribus tollit.

Fermentatum Bezoardicum.

- ℞. Foliorum Scordii nostrat, probe
 exsiccat. ℥vj.
 Rad. Galangæ
 Scorzonæ an. ℥ij.
 Cortic. exterior. Citri
 Rad. Petasit,
 Carlinæ
 Vincetoxici
 Zedoaria
 Sem. Card. bened. an. ℥j.

Opii Thebaici, supra laminam ferream cum aceto Sambuci irrorati, postea absque ustione exsiccati ℥β.

Aq. ex succo Veronicæ destillatæ ℔iiij.

Succi Citri vel Limon. depurati ℔iiij.

Mellis odoriferi optimi ℔ij.

Fiat fermentatum, secundum præscriptum modum.

Bezoardicum hoc fermentatum, februm, variolarum ac ipsius pestis malignitati & putredini adversatur, humorum corruptelam per insensilem transpirationem exigit, & tum vitalem, tum animale faculatem contra venena tutatur. Dosis ejus cum liquoribus appropriatis est ab ℥β. ad ℥j.

Fermentatum Nephriticum.

- ℞. Flor. Chamæmeli ℥iiij.
 Foliorum Parietaræ ℥iiij.
 Rad. Glycyrrhizæ ℥ij.
 Ononidis
 Pimpinell. hircinæ
 Sem. lappæ. maj.
 Saxifrag. albæ
 Fœniculi dulc. an. ℥β.
 Aq. fragorum.
 Cerefolii an. ℔iiijβ.

Mellis

Mellis virginiei optimi ℥ij. Misce & fiat fermentatum secundum artem, quod infarctus renum, & obstructionem meatuum à materia viscida & sabulosa expedit, calculum cōminuit, flatus & urinam expellit, & ad omnem tartaream materiam, in morbis chronicis resolvendam, utilissimum est. Dosis eadem quæ præcedentis fermentati, cum liquoribus appropriatis, tam ad curationem, quam præservationem; ejus tamen usus, præsentem intemperie hepatis, ac renum calida moderatus esto. Atque hic de liquoribus fermentatis, ad evitandam prolixitatem, finem faciam, cum ad horum imitationem in arte medica versatus, varia fermentata, confortantia nimirum, sudorifera, diuretica, alexiteria, & præcipue purgantia, quorum malignitas fermentationis beneficio, plurimum corrigitur, singulos in usus componere potest, minoris vero quantitatis aquæ ad tantam simplicium copiam ratio est quæ parva dosi offerri, melius conservari, ac in peregrinatione portari possint; cum eadem facile nihilominus, sub ipsum usum, admixtis liquoribus appropriatis temperentur.

CAP. XII.

Aliud fermentum, æque ac supradictum utile.

EXtra dubium est, saccharum, ac multo magis mel, innata proprietate, ad fermentationem proclivius esse, quod tamen cum sine temporis, & manualis operæ dispendio fieri nequeat, fermenti additionem necessariam esse dico, ex sæce ni-

mirum Cerevisiæ; quæ ad rem præsentem, propter dulcem, & spirituofam substantiam magis facere videtur, vel ejus loco sequens etiam, commodissimum est.

℞. Hordei decorticati, & puri in mortario contusi, quantum placet, aqua frigida, ad eminentiam digiti unius affusa, duodecim horarum spatio, maceretur, hinc plus aquæ addatur, & ad consistentiam mellis, aut muccaginis coquatur, eique justa portio sacchari, ad sensibilem dulcedinis perceptionem miscetur, tandem ad hujus partes duodecim, una fermenti farinacei communis additur, quæ mixtura olla vitreata excepta, in loco calido, duorum dierum intervallo in fermentum perficitur. Admonitionis loco hoc addo, omnes liquores cum fermento, adhuc calentes miscendos, & denique à frigore ne labor irritus fiat, esse defendendos. Quin etiam ex Byne, hordeo scilicet madefacto, & post germen emissum torrefacto, superiori tamen non comparandum; fermentum parari potest.

CAP. XIII.

Quomodo ex saccharo acetum fiat.

NEC hoc controversum est, ex quolibet subjecto spirituofæ substantiæ particeps, acetum secundum omnes qualitates perfectum, ac quidem sequentibus modis fieri posse.

℞. Sacchari ℥ij. Aquæ ℥iiij. huic mixturæ calefactæ, in urceo lapideo, fermentum panis nucis juglandis magnitudine, cum aliqua parte tartari, aceto con-

spersi, & pulverisati addatur, hinc totum mixtum, vase probè obturato, calore foveatur, donec fermentatione absoluta, liquor ex turbido clarus, cuticula obductus, & in acetum mutatus appareat, quo pacto acetum, vetustate majorem vim acquirens paratum est. Aliud sequenti modo perficitur, ablata per Balneum Mariæ, ex Hydrofaccharo vinoso spirituosâ parte, reliquo in cucurbita restanti, superius præscripta adduntur, & secundum traditam methodum ad fermentandum reponitur, quo unico labore, & spiritus, & acedi duplex fructus percipitur. Nec tantum ex hujus Hydrofacchari residuo, sed etiam omnibus cum faccharo fermentatis, infusis, & decoctis, spiritu per distillationem abstracto, acetum parari potest, exceptis fermentatis, hæc enim etsi distillatione spiritum ardentem emittant, reliquum tamen vix summo ignis gradu, nec sine empyreumatis contagio elici potest, tenaci, ac crassa, & quodammodo vitriolata præcipuè Cidoniorum, Limonum, Berberorum & Ribium natura reluctante, ita ut nulla ex parte, cum aceto tum qualitate, tum operandi modo, non minus ac spiritus vitrioli, vel sulphuris cum Nitri spiritu conveniat.

Cæterum, aceti ex faccharo parati, tum in cibis, tum in medicamentis, idè usus, ac communis aceti esse potest; quin etiam ad quasdam res multo convenientius est, cum à tartarea illa, aceto unice incorporata, ut separari nequeat, substantia immune sit, maxime vero ad præparationem magisterii perlarum, corallorum, & in primis, acetum ex fermentatis cordialibus, Rosa-

rum, nempe florum Aurantiorum, Tunicæ Buglossæ, fructus Rubi Idæi, propter qualitatem appropriatam, vitales partes confortandi ipsis conjunctam, in quorum elaboratione nec labori, nec sumptui parcendum est.

CAP. XIV.

De Essentiis vegetabilium Saccharatis.

Non obstante superius data instructione Essentias vegetabilium bene præparatas, ab humido aëre intactas & vitreis vasibus inclusas vi innati balsami, absque additione, longo tempore conservari posse, aliæ tamen præparationes, ad earundem majorem perfectionem minimè negligendæ sunt, ut patet ex sequentibus causis.

Quarum prima hæc est, quod cum Essentiæ simplicium humectantium, ad eam, per exhalationem quamvis moderato igne consistentiam redigi nequeant sine notabili earundem temperamenti, ad intentionem necessarii jactura, ipsæ per additionem sacchari, non ablata succulentia necessaria, à corruptione multo tempore immunia reddi possint.

Secundo, cum proprium colorem Essentiarum, per nimiam exhalationem perire necesse sit, ille ipse, in faccharo conditis, sine tanta per ignem exsiccatione, ac consequenter salva coloris integritate, servari possit, quamvis alius etiam modus, colorem in sicca consistentia conservandi, optimè mihi notus est, commodum tamen ex succi integritate redundans, in quibusdam Essentiis longe majoris facio; potissimum vero

vero acida faccharo indigent, quæ per se, vi ignis ad eam consistentiam ut durare possint, sine notabili alteratione, ac coloris mutatione redigi nequeunt, sed nimia acrimonia contracta, omnis congenita pars sulphurea corrumpitur. Ultimo quædam harum Essentiarum, (resinosi exceptis:) ni faccharo conditæ sint, progressu temporis adeo indurescunt, ut difficulter in liquoribus solvi possint: Cuncta quæ incommoda, facilima facchari admixtione evitari queunt.

Essentia Acetosæ faccharata.

Acetosam, folio rotundo succulento, ad cordis propemodum figuram accedente, ab aliquibus Hispanicam vocatam, ob gratam ad gustum aciditatem aliis præferendam esse censeo, cujus succi albumine ovorum clarificati, inque conchis terreis probe vitreatis ad mediam partem consumptii ℥xij. facchari finissimi totidem uncia adduntur, & porro aliquantum magis, ad Syrupi consistentiam inspissantur. Quæ Essentia hoc modo præparata, cum tartaro suo acidulo ad fundum subsidente, in vitreo ad usum reponitur, cujus uncia tribus vulgari modo præparati Syrupi uncis præstat, ac pauca quantitate Elæosacchari admixta, Syrupum Citri æmularur. Essentia hæc contra februm biliosarum fervorem, pestilentem constitutionem, ac pravas ex hypochondriis evaporationes, viscerum intemperiem, & obstructionem, plurimum valet, & in potiones refrigerantes, aptissima est. Tartarus autem, qui post-liminio ab eo, in fundo vasis separatur, à

faccharo ablutus, ad usum in Tartarologia mea notatum servari potest.

Essentia Glycyrrhizæ faccharata.

℞. Glycyrrhizæ rasæ selectissimæ in particulas concisæ, & in sufficienti quantitate aquæ infusæ ℥iij. quæ post convenientem macerationem exprimat, & expressum additis facchari ℥iij. ad consistentiam, per exhalationem redigatur, quemadmodum Essentia parata, vulgari illo succo Glycyrrhizæ inspissato, satis adhuc impuro, multum præstat ac in liquoribus soluto multo facilius est. Quam differentiam quidam turpiter negligunt, crimen esse putantes, si alia, quam vis meliora amplectendo, ulla in re, à veterum norma recedant, quorum tamen vœsania parvi facienda est.

Essentia capitum papaveris faccharata.

℞. Caputum Papaveris, nondum plane maturorum, succum lactescentem, suprema cuticula solummodo incisa, fundentium, ℥iij. hæc seminibus, & interna pellicula remota incidantur, ac in vesica cuprea stanno obducta, solo operculo resecta, (cum quidquid evaporet parum hic referat;) iusta aquæ fontanæ quantitate, donec viribus capitum Papaverum satis imprægnata sit, coquatur. In expresso porro, & per residentiam depurato, facchari ℥℥. dissolvitur, & ad consistentiam Syrupi, per exhalationem inspissatur. Quæ Essentia, ut supra memini, propter faccharum, facile cum

cum liquoribus solvitur, inque omnes usus, ad quos alias ipsum papaver recipitur cum primis vero, ad tenues, calidas & falsas defluxiones incrassandas, & insomniam acausa calida tollendam, ac quorumlibet humorum acrium præparationem percommoda est, parva equidem dosi, nam unius cochlearis mensura, vulgaris Syrupi de Papavere, trium unciarum efficaciam adæquat, ac nihilominus, tam ad conservationem, quam mixtionem cum aliis, nec non sumptu, & portatu commodior est.

Essentia Rosarum saccharata.

℞. Infusi Rosarum, facti, secundum modum in cap. ix. explicatum ℞viii. quod addita sacchari finissimi ℞β. in patina terrea vitreata, secundum modo superius traditam præscriptionem inspissetur. Ac sic Essentia Rosarum, ad eundem effectum, quo Syrupus Rosarum solutivus, sed minori dosi usurpanda parata est. Sic quoque ex Rosis rubris, adstringentibus ad viscera corroboranda, triplici infusione, cum debita sacchari quantitate, Essentia Rosarum conficitur.

Essentia Violarum saccharata.

℞. Succu Violarum expressi ℞iiij. ℥iij. cui calefacto, ac tandem post diei spatium, per pannum seraceum colato, sacchari finissimi ℞β. additur, sac spissatur, quæ colore vivido ultra annum integra persistit, deficiente vero copia violarum, ex infuso cum floribus integris, secundum instructionem, in Anatomia vegetabilium, & Appendice Thesauri spagyrici traditam,

ex præscriptione sæpius nunc data, violarum Essentia parari potest. Quemadmodum vulgo, ex succis, decoctis, atque infusis, cum additione sacchari, medicamenta durabilia præparantur. Vires harum Essentiarum in genere, fere cum medicamentorum sine saccharo præparatorum qualitate & operatione conveniunt, nec enim modica sacchari quantitas tantam differentiam parare potest, licet dosi aliquantum majori exhibendæ sint, quam quilibet, in arte medica versatus, pro sacchari, & succorum proportionem, modoque eas diluendi, & cum reliquis medicamentis, utpote Syrupis, electuariis, linctibus, morsulis, &c. miscendi facile inveniet, quæ omnia in specie, si recensere vellem, in immensum opus excresceret. Admonitionis loco addo, patinas in quibus succi, ad ignem, propter exhalationem ponuntur, latiusculas esse oportere, ut illi fundum vix cooperiant, ut ita Essentiæ citius, sine contractione empyreumatis, & coloris, jactura, consistentiam acquirant, ad quod patinæ, ex stanno anglico nisi aut acria, aut valde acida sint, satis commodæ sunt.

CAP. XV.

De Elaosaccharo.

Quandoquidem olea ex aromatibus, calida, odorata, cujuscunque nominis sint, difficulter forma liquida servari, & quantumvis conclusa, propter subtilem, & nimiam penetrandi facultatem, vix diu consistere possunt, quin mucosam, & viscidiliquoris, spirituosa substantia pene consumpta, naturam redoleant, accedente præ-

præsertim, sæpius repetita aperture vasorum, quibus etiam, in vectura conquassatis & in frustra missis totum contentum perire potest, pridem meliorem ea conservandi, & ad usum exhibendi convenientiorem modum meditatus sum, nec commodiorem invenire potui (quo, veluti spiritus vini, in phlegmate custodiatur:) quam illum per sacchari admixtionem, quod siccitatis ratione, oleum absorbere proclive est, & odoris absentia fragrantiam eorum, nullo modo obtundit, penetrandi vero vim, modica quantitas quantumvis dulcis minime infringit. De quibus, quidem in Anatomia Essentiarum vegetabilium prius dictum est, sed propter sacchari anatomiam, hoc loco, id reperere visum est. Recipitur nimirum pollinis sacchari subtilissimi quantum libet, eique guttatim olei cujuslibet destillati tantundem affunditur, ut aliquantum humectatum, forma pulveris subsistere possit, quod phiola vitrea, angustioris colli, primo subere, deinde charta, &

velica supra nexa, obturatum in loco frigido reponi debet, tam ad meliorem conservationem, quam facilem, cum aliis liquoribus mixtionem purgantiumve correctionem, & aromatizationem maxime proficuum, animadversione hac adhibita, ut ad Balsami usum, saccharum minori quantitate addatur, ita ut ad unguenti molli consistentiam propemodum accedat. Diversa quoque Elæosacchara, cum Moscho, Ambra, vel alia quapiam Essentia aromatica, ad clareti confectionem adhiberi possunt. His vero minime consentire possum, qui salia simplicium extracta, loco sacchari hujuscemodi oleis miscent. Elæosacchari autem voce Græca nihil aliud intelligitur, quam olei alicujus adjuncto nomine proprio, cum saccharo mixtura. Cui tractatui nunc finem impono, divinum Numen supplicando, ut in rei medicæ incrementum, & plurimorum hominum commodum redundet,

F I N I S.

Aa

SEPTEM

SEPTEM

PLANETARUM TERRESTRIUM SPAGYRICA RECENSIO,

QUA PERSPICUE DECLARATUR RATIO NOMINIS Hermetici, analogia metallorum, cum microcosmo, eorum preparatio vera & unica, proprietates & usus medicinales.

AD LECTOREM.

Eorum, qui metallis utuntur corpori humano medendo, alii corpus integrum siue purum, siue impurum, simpliciter adhibent: alii vero, ut melius sanitati consulant, metalla in hunc usum preparant. Preparationis autem varios modos excogitarunt Medici spagyrici. Quidam aqua & olei extractionem, alii Mercurii & salis eductionem tentarunt. Omnium rectissime, qui Magisterium tantum ut unicam & solam preparationem in animum induxere suum.

Quamvis autem formalem aquam aut oleum adjunctis aliis rebus, quidam nacti sunt, revera tamen neque oleum habent, sed vel menstruum alteratum, vel corpus integrum menstruo conjunctum, quod de Mercurio & Sale dici possit.

Hujus veritatis nos exemplum in hoc tractatu statuimus, ne in errore mundus ulterius cecutiret. Te igitur, Lector candide, exhortatum velim, ut rem serio cogites, & prius capias quam carpas. Si enim rationes adductae leviores, aut auctoritates minus aptae videantur, ne rejicias tamen, sed Vulcanum consule, ipse tibi veritatem rei demonstrabit. Vale. Dat. Hagae Comitum, ult. Maji 1613.

Aurum

Aurum cur Sol nominatur.

Aurum Metallorum Rex, apud Philosophos tam Dogmaticos quam Hermeticos, Sol terrestris appellatur; quem enim corporis splendorem inter Planetas nobilissimos Sol nactus est, eandem luminis & fulgoris dignitatem inter alias aliorum metallorum species hic unus obtinet. Neque vero deest arcta illa durationis & perfectionis analogia & similitudo, quam tanti æstimarunt veteres nominum impostores, quos penes arbitrium, & vis & norma loquendi. Ad eo purum enim, perfectum & solidum corpus auro à natura datum est, ut id nulla lædatur corruptione, ærugine nulla, igne materiali nihilei adimatur, neve ullo alio modo imminuatur. Usus autem Solis utriusque si cogites & inter se conferas, maximum quidem superioris, & vatium deprehendes, hujus vero non parvum. Extra controversiam enim est, Deo optimo maximo in œconomia & administratione summæ & incomprehensibilis suæ providentiæ ad opes, honores & ordines conferendum & conservandum, sic eo uti placuisse, ut totum illud pene discrimen inter Principes & subiectos, Dominos & Ministros, liberos & servos, pauperes & divites ex illa tanquam scaturigine emanasse videatur. Quot enim homines ob aurum minu-

tulum se misere principibus viris subiecisse, & quotidie vitæ periculum subiisse videmus? Unde in Proverbium abiit: *Aurum & Homofaciunt omnia.*

Observationes analogica.

1. Primo mane exorto solis jubare, Princeps ille Planetarum si è terra vapores non sunt impedimento, vultum suum croceum & lucidum, sub vesperam autem rubrum mundo intuendum & observandum exhibet. Haud secus sol terrestris aqua regia solutus, croceo velamine amictus per totum vitrum flavissimum colorem & pelludum intuentium oculis objicit, & vero si progrediare ad menstruum extrahendum, sub vesperam purpureum colorem videbis. Jam autem si ad umbilicum opus perducas, & aucto igne universam humiditatem extrahas, priorem auri flavissimum colorem perspicies; quam rem solis ortum, labore nocturno peracto, appellare licet.

2. Sol hyemalis, (sicut apud omnes observatum:) vividum illum & floridum, quem æstate possidet, amittit colorem, idque ob Saturnum frigidum senem, qui ea tempestate suum præcipue exercet imperium. Eadem enim interna ubique tempo-

rum solis pulehritudo, & eundem à bruma recuperat splendorem. Eodem modo aurum cum Saturno terrestri sive plumbo, & aliis chymicis mixtionibus in cæmentum adductum, quod brumali auro est, nitidum faciei colorem perdit, fufum tamen & Antimonio perpuratum antiquum obtinet.

3. Auro aqua regia dissoluto, & in vitrum, ubi est aqua fortis simplex, in qua argentum resolutum habes, injecto, subito tantæ & tam obscuræ exoriuntur tenebræ, ut quid vase contineatur, vix quidem oculis percipi possit; si vero Balneo Mariæ vitrum imponas, continuo aurum se ipsum segregat, & ut prius clarum sit, radiisque mirum in modum fulgentibus & quavis sua parte emicat. Hoc solis Eclipsin æmulatur.

4. Aurum præcipitatum, (ut posthac dicitur:) si igni admoveas, contrario ac aliæ substantiæ ignitæ motu fertur, deorsum nempe; qua quidem in re radiorum & caloris solarium motum imitatur, qui deorsum terram usque ejaculantur.

His collatis observationibus rationibusque subductis, auro solis nomen attribui non inepte videtur. Quam vero solis & auri analogiam declaravimus, eandem cordi humano, (soli microcosmi, vitæ & caloris nativi fonti primario, è quo præcipuè vires, efficaciz & actiones derivantur:) Philosophi tanquam utrique consentienti, attribuere. Unde varii varias auri præparandi rationes excogitarunt, ut eo pacto

substantiæ microcosmi conveniret, & sic tandem assimilaretur, verum hæc omnia incassum. Nos igitur quid de eo fieri, & qua forma præparari possit, tandem in viam redeant, liquido & aperte hoc ipso tractatu declarabimus.

*Aquam aut oleum ex auro non elici posse
ulla arte demonstratur.*

Rex Propheta David, & ejus Filius Salomon, filiorum Adæ prudentissimus, incorruptam & immutabilem auri naturam, cui nihil igne deperit, contra serio cogitantes, Sacro-Sanctum & æternum Dei verbum auro contulerunt. Quidam tamen Philosophi liminares sibi somnia fingunt, mera equidem Phantasmata, putant enim ex auro aquam aut oleum educi posse, sed oleum & operam perdunt, qui rei tali nervos intendunt suos. Quamvis enim recte asseritur, ex tribus principiis unamquamque rem pro sapiam suam contraxisse, aqua scilicet seu Mercurio oleo sive Sulphure, & sale, cui rerum anatomia fideliter astipulatur, tamen hoc etiam accurate tenendum est, aliter hæc se habere in minerali, atque corpore vegetabili & animali. Hæc enim forma aquæ & olei, facta principiorum segregatione, Mercurium & Sulphur suum reddunt; illa autem non item, quemadmodum in Metallis imperfectis & Marcasitis manifesto apparet, ubi tentata separatione, Mercurius & Sulphur se oculis intuenda ad instar siccæ fuliginis objiciunt. Absit igitur tanta nos insanire ratione, ut Mercurium udum Sulphur oleosum è perfe-
tis

Etis Metallis, quibus perfecta, compacta & æquali principiorum pondere colligata corpora à natura data sunt, erui aut extrahi posse judicemus. Et hoc quidem nomine maximum naturæ mysterium aurum existit, quoniam corpore indissolubili tres continet substantias, operationibus & virtutum facultatibus distinctas.

De Mercurio auri corrente.

Quæ sit hominum curiositas, vel hinc facile colligitur, dum maximopere laborant, ut quod ædificavit Natura, funditus destruant, & perficiant, quod ipsa reliquit imperfectum. Quod ii quidem sat egerunt, qui Mercurium vulgarem & currentem in fixum redigere conantur, ut eo pacto aurum & argentum sibi in marsupium crearent, & è contra illi etiam, qui malo sibi suisque lucro, aurum mira metamorphosi in Mercurium transformare cupiunt. Quamquam enim hac ratione fieri posse videatur, eo quod Mercurius currentis prima Metallorum materia statuitur, & facilius etiam cum eo, quam cum cæteris aurum amalgamatur, experientia tamen, (quam stultorum Magistram vocamus:) certo comprobavit, Mercurium auri adeo fixum, maturum & arcte cum reliquis ejusdem corporis substantiis conjungi, ut nullo modo retrogredi possit, unde magnus Philosophus Rogerius Bachorius Andelus ait, facilius esse aurum facere quam destruere. Ipse quidem laboris multum in hac re consumptum vidi, talem vero Mercurium nusquam videre conti-

git, varias sæpe & multas Agyrtarum pessimorum fallacias & malefactorum technas Alchymistarum detectas & deprehensas perspexi. Sed concedamus Mercurium educi posse, quid hinc utilitatis ad Medicinam sperare poterimus? Verisimile eundem est, talem Mercurium nihil miraculi supra vulgarem posse, quo cum natura uti & specie convenit. Theophrast. Paracelsus lib. morborum mineral. hæc habet verba: Nostin cur septem Metallorum unum apertum reliquit tibi natura? Hæc causa fuit ut arcanam & veram theriacam, morborum Mercurialium in delam, in eo uno solo quæras, cætera enim ad fixationem traducuntur. Iis igitur quas ipsa nobis Natura paravit, & ad manum attulit, ita ut separatio puri ab imparo tantum peragenda restat, audeat aliorum inopia utemur, aut eorum Magisteria abunde nobis satisficient.

De Tinctura auri qualis opinio.

Proxima, quæ se offert consideranda, eorum est opinio, qui haud parum laboris conferunt in extrahenda genuina Tinctura auri, (sicut ex croco, santalo & brasileo solemus:) ita ut postea aurum ad instar argenti, albi coloris maneat. Quantum autem ipsi Speculatores à scopo aberrant, facile apparet. Tinctura enim auri uni soli ejus corporis non est alligata substantiæ, sed omnes ejus partes inseparabiliter unitæ, exterius flavæ, interius rubicundæ puri existunt modo. Mercurius propter summam maturitatem, sulphur

phur ob igneam qualitatem, sal ex unione & indissolubili conjunctione cum sulphure propter fixam salis naturam. Et ex his tribus optatus ille color oritur. Quod Experientia aperte declaratur. Auro enim aqua regia soluto, idque sine separatione principiorum, hujus guttula manum, chartam, lignum aut quicquam tale baphicè coccini coloris inficit, ac si granis Kermes colorem eis intulerit. Unde quidam, occultum fiat manifestum, & vice versa. Sed hic labor, hoc opus est, quod Mercurius habitat in medium proferre & extremum intus occludere. Non ait, separate rubedinem ab albo corpore, quippe quod ex quacunque sui parte tinctura est; adeo ut si potuisses dissolvere ipsa rei principia, colorem intactum redderes, quoniam est ex matura digestionem & inseparabili principiorum conjunctione & unione. Quod me attinet, totum corpus auri in pulverem rubicundum & incombustibilem reductum vidi, & eo tamen cum particula plumbi in cineritium posito, & Saturno profligato, auri granulus erat relictus, ejus quidem ponderis, excepto argenti paulo, quod plumbum semper ex se relinquit. Manifesto igitur, (ut mihi videtur:) concludi possit, auream tincturam ab albo corpore separandam non esse; verum fateor vividum & naturalem auri colorem ita albo obscurari posse, ut in menstruum elicitum credas. Sed id non est. Nam si id Vulcano probandum (ipse est fidelis explorator:) denuo committas, mediante Antimonio pristinum coloris nitorem reductum videbis, imo hoc addam; si modo aqua regia aurum resolvas,

& per aliquot dies in Balneo detineas, postea vero aquam regis igne abstrahas lentissimo, & reliquias aquæ limpidissimæ & claræ dissolvendas de novo remittas, cremorem oleosum & sanguineum elicient, ut si ex prima fronte sententiam proferas, sanctè jurares, te veram & propriam auri tincturam nactum fuisse. Sed hoc etiam erras, tota enim illa reliquiarum massa in cremoris figuram dissolvi potest, & insuper si crucibulo inclusum cremorem igni admoveas, non tincturam, sed solidum auri corpus reperies. Sed nimis hisce prolixus sum, verbum enim sapienti & veritatis amanti satis est, aliis opes & operam male collocando progredi liceat.

De Sale auri quid judicandum sit.

Non desunt multi, qui laboriosa & inani materiæ universalis indagazione valde insudant. Hanc materiam variis nominibus insignitam, & ad varios etiam usus assignatam reperio. Apud quosdam enim Mercurius Philosophorum, filius regis, aqua arida, mater metallorum, læ virginis, simplicitas rerum, tons regalis denominatur. Præcipuus vero usus hic est ad aurum è figura genuina educendum, ut ab eo tempore nunquam ad priorem redeat substantiam, sed in forma salis pelliculi purpura rubicundioris maneat, qui quovis liquore dissolvi, & exsiccatus ad instar nitri fundi possit, neque igne consumi. Et hunc auri salem, (ut ita dicam:) omni morborum generi, tanquam medelam

delam Catholicam, summa cum fiducia adhibent Medici cogitativi. Sed ut rem ipsam paulo altius perpendamus, primo materia reducens, dein materia reducta consideranda est. Materia reducens ita dubia & incerta est, ut quid veteres, qui primo de ea scripserint, sibi velint, nunc pauci, si ulli, certo norint. Equidem & hisce oculis vidi, & ex praxi aliorum audivi, qui multum laboris in omni fere, quæ vel visu perspicui, vel tactu deprehendi possunt, haud parvo sumptu impendere, puta quo visceris genere, ut marina, terinjabin, melle, thron, nostoch, id est, stellarum mucos, in metallis item, marchasitis, lapidibus, aluminibus, salibus, sulphure, nitro, aquis etiam mercurialibus & marinis, fructibus etiam maritimis, sicut bitumine liquido & spisso, succinis. Quid copias gummorum, resinarum & lachrymarum adnumerarem? Quid plantarum species, herbas, frutices aut arbores adungerem? quorum omnium vix unum intentatum hominum reliquit avaritia aut curiositas; neque vero ipsius microcosmi etsi venerandum & suspiciendum naturæ ædificium, nasutos hos indagatores effugere potuit, carnem enim, ossa, sanguinem, sperma, pinguedinem, & salva reverentia excrementa quævis ad nauseam usque & vomitum perscrutati sunt, nullum tamen omnium horum tale quicquam in auro effectum dare potuit. Si quis jam usquam terrarum vivit, tam admirandi & inæstimabilis thesauri possessor, ampla ei occasio oblata est, etsi non divulgandi & publici juris faciendi, tamen in

pauperes, miseros, ægrotos & egenos erogandi, quorum maxima ubique locorum est copia, quibus si modo se Samaritanum ostenderit, dignum equidem se ipso & Christiano fecerit. Secus non est quod illud Christi, de Evangelii doctrina pronuntiatum; ne projicite margaritas porcis, inepte nimis, imo pessime ad excusandam in proximos charitatis frigiditatem, quod multi faciunt, coram adducat. Ex secundo autem quem posuimus loco disceptari potuit, quod etsi hæc vera & authentica auri præparatio existat, quæ menti & sensui Philosophorum respondere videatur, tamen Medicina potius Metallorum imperfectorum; (quorum scabritiem & immundam aufert naturam, maturitatem & fixam puritatem inducendo) quam substantiæ microcosmi esset. Horum enim maxima est differentia, hoc quippe hominis corruptum & volatile, illud vero auri ipsius fixum & incorruptum manet, adeo ut si quid vel medendo, vel restaurando, corpori humano adfert adjumenti, id quoniam non digeritur, neque mutationem in centro stomachi à calore interno patitur, non exquisitæ huic præparatiioni & multum laboriosa, sed sympathiæ & operationi specificæ tribuendum est. Aurum enim quemadmodum Sol cælestis in hæc inferiora vires & virtutes suas absque formæ & qualitatum mutatione aut corruptione libere infundit. Et hic obiter, corollari loco, observamus, crassio rem illam utendi rationem, & antiquis & nostro seculo Medicis nonnullis familiarem, haud improbandam esse. Nos autem, (ut medium inter utrumque

tenc-

teneamus) quoniam salem aut irreducibilem non habemus, neque adeo idoneum usum auri non præparati putamus, idcirco in mediocri quadam præparatione erimus contenti, ut virtutes suas in microcosmum feliciter imprimat.

Aurum demonstratur in Medicina utiliter adhiberi posse.

Ex supradictis ratione & observatione satis rectè (ut nobis videtur) conclusum est, aurum nullo modo, quemadmodum animantia & vegetabilia potabile fieri posse. Et mera equidem & pura puta esset vanitas, ut hoc superaddam, illud jam nunc fixatione & maturitate cæteris multis parasangis antecellens, iterum ad infimum gradum revocare, ut hoc pacto similitudinem & convenientiam cum substantiis vegetabilium & animalium haberet. Modo enim sic paratum, non aurum, sed aliud nescio quid, non permanens & durable esset, & has tamen qualitates caduco & fragili humano corpori acquirere satagunt. Nunc restat ut ex auro salutarem medicinam educi posse paucis demonstremus. Quod etsi neque ratione ex naturæ fundamentis ducta, neque sensus observatione refractariis quibusdam, qui ei dicam scribunt, declarari potuit, necesse tamen est ut experientiis & observationibus Philosophorum, tam veterum quam neotericorum, fidem adhibeant. Si quis autem eo amentia & impudentia provector est, ut eorum auctoritates parvipendat, & tanquam fabelas inanes habeat, ex multijuga metallo-

rum imperfectorum operatione & usu in Medicina erroris & levitatis revinci possit. Exempli gratia: Mercurius vomitorium, Catharticum & Diaphoreticum ex suo reddit prædio, non pessima quidem, imo vero optima, & supra omnia in lue venerea & morbis Mercurialibus alexipharmaca. Mars etiam sive ferrum, maximum existit in icteritia, & affectibus ex obstructione provenientibus deopilativum, neque minimum est in dysenteria, inordinato menstruorum effluvio, & omni specie hæmorrhagiæ arcanum in eo continetur. Venus quoque sive cuprum partes suas in Medicina exercet, sive Regnum quod in stomacho, sive potestatem, quam in morbis renem possidet, animo perpendas. Et ne senem gravissimum Saturnum in salutatam negligenter præteream, ipse scirrho lienis & cancris, quo vis tempore remedium specificum dicatum in se continet. Hæc omnia Metalla, tamen si adeo provectorum fixationis gradum, atque aurum, haud nata sunt, eorum tamen natura ita est compacta, ut nativus hominis calor ea digerere non possit, quamvis illa è corpore protrudit. Neque est quod quispiam has operationes non ab earum natura, sed ex mediis quibus præparantur, provenire cogitet; videmus enim quosdam iis absque ulla præparatione, variis affectibus profligandis, non infeliciter uti, quibus sine dubio melius ab impuritatibus segregatis uti potuissent. His igitur quæ in medium attulimus tanquam veris & rationi consentaneis, concessis, cur locum auro, Metallorum omnium perfectissimo in Medicina denegaremus? In cæteris enim arsenicalis & corrosivæ Essentiæ suspicio est, de qua

quâ re in auro tam parvus metus est, ut illius criminis non insimulari, ne dum condemnari possit. Et ideo in vulneribus & fistulis profundis, ubi venenum suspicamur, instrumentis aureis aut inauratis, quippe quæ nihil mali carni inurunt, aut in ea relinquunt, opus me utuntur Chirugi. Et nos etiam ad gloriam Dei altissimi & salutem & sanitatem proximi, eo itidem utemur, parato ut sequitur modo.

De Magisterio quod ad aurum applicatur.

Quoniam autem à Natura comparatum est, ut ad tantam subtilitatis exaltationem metalla adduci non possint, ut sicut animalia & vegetabilia in essentias aut arcana adducerentur, artificio utili in formam magisteriorum præparantur. Magisterium autem si quæras quid sit, est cum opus absque elementorum præparatione, aut substantiarum separatione, conjunctione medii alicujus menstrui, quod ei qualitate appropriatum est, in talem adducitur formam, ut interna tinctura externe se gustu & qualitate manifestet, & ea pars menstrui, quæ cum metallo præparato relinquitur, qualitates suas occultet, & totam suam operationem sub ditione virtutum & proprietatum corporis Metallii placidè & amicè deponat. Exempli loco hoc cape: dissolve plumbum in aceto destillato, & in Crystallos redige, quos nactus es saccharo dulciores gustu inuenies. Ubi manifestò apparet, acetum suam occultasse aciditatem, & naturam internam Saturni jam revelatam

imperium tenere. Pari modo Magisterium auri, grata quadam astringentia, non corrosivè operatam terram lemmiam longè superat. Quantum enim spiritus aquæ Regis magisterio adhæret, à naturâ auri superatur. Et hinc est, quod aurum forma magisterii neque segnius, neque pejus, opus suum peregit. Et eodem modo quodvis magisterium secundum specificam suam qualitatem operatur. Vide Paracelsi, lib. 5. Archidox, cap. 1.

Quid igitur obsecro bonas horas male collocamus in investigatione rei quæ non inventa reperta est? Et idem author in eodem capite asserit: Magisterium auri, est verum aurum potabile, & sic de reliquis metallis, marcasitis & lapidibus cogitandum est. Et quamvis hac præparatione integrum manet, tamen ita subtile efficitur, & ita ipso operationis actu mutatur, ut non sit, quod quis ab ipsius usu abhorreat. Et porro ut usum magisteriorum in lapidibus pretiosis, corallis & perlis, quæ in Medicinam hoc genere præparationis, (etsi alio genere menstrui,) ornata traducuntur, melius ostenderet, hæc addit verba; crede experto, mirifica operatio ipsorum est. Non tamen fit per artem hæc virtutum actio, sed in ipsorum naturâ est, quæ in grossa substantia occultatur, ut non possit operari, sicut mortuum corpus, sed resolutione facta vivificabitur corpus ejus, de quo satis. His commoti hac præparationis forma erimus contenti.

De corrosivo in Magisterio auri utendo.

Quod alias dixeram, verbis Paracelsi
Bb & lib.

& lib. 3. cap. 3. libri de vitâ longa, de Elixire auri, breviter dicam: Resolve aurum, una cum omni substantiâ, auri corrosiva, neque interim abhorreat animus ab ipsa tractandi ratione. Aurum enim quamvis aurum est, corrosivum mortuum est; quare quintam essentiam auri citra corrosivum inutilem esse asserimus. Sequitur ergo resolutione denuo per putrefactionem esse removendum, etsi corrosivum tenacius etiam adhæreat. Nam si tanta vis auri est, ut corpus servet, & ab omni ægritudine reddat liberum, neque id corrumpi sinat, quanto magis se ipsum, idque citra omnem imperfectiorem; corrigit enim & emendat quicquid non est sincerum. Corrosivum igitur in auro nullo pacto corrosivum appellari debet, vis enim arcani superat omne venenum. Nam omne Realgar moritur in Elixire auri. Quid planius dici potuit? absque corrosivo in formam magisterii ad usum Medicinæ aurum adduci non potest? Invenies tamen speculatores multos, qui (etsi cum ad opus perventum est, sale armoniaco spiritu salis & similibus utuntur corrosivis,) Paracelsum materiam duleem, non corrosivam intellexisse audacter affirmabunt. Sed hæc sunt cogitationis phantasmata, non praxeos regulæ, potius ut sibi placeant populo imponendo, quam ut utiles sint Reipublicæ, veritatem perspicuè detegendo. Illud Paracelsi, ex lib. de tartaro, quædam dulcia aurum dissolvunt, si textum inspiciant, aliud sibi velle deprehendent. Nos igitur media, quæ experientia comperta habemus, in rebus cognitis, & analogia hæc respondentibus, realiter declarabi-

mus, iisque utemur, donec meliora inventa fuerint.

Temperatum solare, vel aqua regia.

℞. Aq. fortis (ex duabus partibus vitrioli Ungarici albificati, & salis nitri fusi & depurati parte una,) fessquihbram, salis armoniaci purificati, salis nitri Crystallini, utriusque uncias tres, Retortæ imponantur & per arenam lento igne distillentur, donec & aqua & spiritus extrahantur, (huic operi magno recipiente opus est:) hoc peracto refrigerentur instrumenta, ultimo aquam, quæ erit limpidissima, ejice & ad usum servato,

Sal armoniacum sic depuratur.

℞. Salis armoniaci, salis gemmæ partes æquales, pulverizentur in mortario lapideo subtilissime, tū in urinali sublimate, quo factæ flores armoniaci extrahantur, misceanturque de novo cum Sale gemmeo & sublimentur, hoc ter sedulo efficies, & tuum ad usum repones. Jam nunc salis armoniacum clarum & albidissimum habes, ab omni fæore sulphureo, & penetrabili corrosivo liberatum & exutum, quo re natâ non inutiliter in gargarismatis adversus anginam & prunellam uti possis. Absterget enim materiam viscosam corruptam, grumos sanguinis potenter dissolvendo, qui aliter in apostemata coirent. In oppilatione hepatis ex causa tartari, in retentione urinæ & menstruorum, à tribus granis ad quinque in liquoribus appropriatis non incommode exhibetur.

Solus

Solutio auri & digestio.

Æ, Auri puri in laminas reducti & minutè fracti selquiunciam, illudque in tota superioris aquæ mensura resolve, dein retortæ, coniformi habenti, cui sit canna sive rostrum à vertice propendulum, cum perpendiculari & basi triangulum rectangulum faciens, ut decet impone, & adaptato excipulo dies 10, aut 15, in balneo rotis maneat. Si quid exstillat, rursus affunde, idque dum infrigidatur menstruum, aliter vitrum distumpes. Tempore digestionis finito, totam extrahe aquam, & retortam in qua aurum habes, in cellulam frigidiorē remove, eamque ita supra vas vitreum colloca, ut materia in formam olei resoluta, (nam ad resolutionem illic detinenda est,) facillime in inferius vas descendat. Quod retortæ lateribus adhæret, cum aqua calente elue, & cum reliquo conjunge.

De separatione auri à menstruo.

Ut autem aurum è liquore dissolutum in pulverem redigas, sume tartari vivi, tam interne quam externe ad albedinem calcinati, & aquæ communis stillatitiæ quantum opus est, dissolve, dissolutum per chartam emporiticā trajice, ut hoc pacto spissum à subtili segreges. Liquorem hunc ita depuratum iafunde, guttatim, supra aurum menstruo conjunctum, donec non solum ebullitionem & spiritus corrosivi reluctationem cessare videas, sed etiam dum aurum fundum petat, & aqua evadat limpidissima, quod signum est infallibile genuinæ & perfectæ separationis,

postea aquam calentem adde ut resideat, & clara fiat, finito, ultimo à pulvere per inclinationem liquorem segrega, & reliquias vicies aut tricies lavato.

De reliquiarum exsiccatione.

Quod restat peragendum, est reliquiarum sive pulveris aurei exsiccatio. Rem autem sic perficies; impositum scutellæ vitreæ, vel terreæ, vernice illitæ, in Sole, vel in hypocausto per se sponte siccescat, nullo ignis calore adhibito, igni enim si admoveatur, cum magno strepitu summâ vi resistit, neque id sine evidenti administri periculo. Vide Basil. Chym. Oswald Crol. sectione de Cordiali.

De Pulvere Auri.

Pulvis his multis Chymicis aurum strepens nominatur, ob altum, quem edit, strepitum, aliis calx auri, sed ineptè. Calx enim proprie loquendo sunt reliquæ corporis, resinæ naturalis, sive Mercurii depurati, ita ut præterea fundi non possit; quod neque auri neque argenti reliquiis deprehenditur: Proprie igitur præcipitatum vocatur. Aliis aurum diaphoreticum, quia tria aut quatuor grana pro vice adhibita, sudorem abunde, neque inutiliter provocant. Hanc autem ne quis erret, præparationem, tanquam arcanam aut novum, & aliis absconditum, non attulimus in scenam, alii enim parant aquis aliter confectis, neque nobis incognitis, sed eo sine adduximus, ut illo tanquam in exemplo disceptationibus adjuncto, prioribus Medicis & sinceræ veritatis amatoribus,

bus, magisterii auri effigiem ob oculos contemplandam & perpendendam ponamus, in quo solo magisterio medicinalis auri præparatio consistit, quoque tuto intra corpus uti possimus loco simplicis auri, præsertim quoniam certi sumus corrosivum in hoc esse morbum. Sed tanta est hominum curiositas, ut dum impossibilia quærunt, hujus virtutes observare negligant. Quidam volatilem hunc pulverem ex spiritu salis, vel rebus salis naturæ analogis, & postmodum spiritu vini in formam liquoris redigere conantur. Verum hoc medium non est adeo idoneum, aut ad edulcorandum, aut ad corrigendum spiritus salini naturam corrosivam, sed illam magis excitat. Neque quicquam amplius spiritu vini dissolvitur, quam cum salis armoniaci aut rei analogicæ spiritus adjungitur, neque vero forma liquoris tali spiritu depurata usque existat auri præparatio. Pulvere igitur cum vehiculis appropriatis tutius quam liquidis præparationibus uti possimus. Cæterum hoc etiam observatum est, liquidas illas extractions temporis diuturnitate in fundo subsidere, & hypostasim auri ad instar splendentium scintillarum apparuisse. Sed ne quid intentatum relinquunt ingeniosi hi scrutatores, aliam viam excogitarunt, hanc nempe: Pulveris superioris grana 4. aut 5. sumunt, quæ in capsulam auream injiciunt, & cochlear spiritus vini superinfundunt, mox ignem admovent, & cum Spiritum vini ferè consumptum vident, continuo operculum vitreum, vel inauratum adaptant, sic pulvis exilit, & in formâ fuliginis rubæ subtilis operculo adhæret, & hoc pacto minutatim totum sublimant,

judicantes se veram auri tincturam nactos: verum Magister Vulcanus fidus explorator rem aliter esse demonstrat, quippe fuligo ista & aurum ea actione à spiritu salis segregatur, non aliud. Nam in crucibulum injecta & igne sepulta, mox in aurum redit. Et hîc corollarii loco observare licet, quanta eis oriatur utilitas, qui se Medicochymicos profitentur, non solum rerum mortificationem scire, sed ut revivificationem & restaurationem rerum addiscant etiam, & adjungant. Hoc pacto enim effugient, ne iis Sophistæ & Caco-chymici impudenter imponant, aut ipsi seipso decipiant, & quanta etiam in ægrotis operatio existit præparationibus expectanda sit, sciant.

De Provectione Magisterii.

℞. Pulverem auri præcipitati probè exsiccatum, quem supra marmor leviter dispersum spiritu vini Hispanici vel Cretici, cum Melissa exsiccata ter rectificati, & à phlegmate separati, irroa, misce, & dein in Sole, vel loco calido exsiccare finito, irrotationem & exsiccationem sexies aut octies repete. Ad unciam pulveris ita parati croci scrupulum, ambriæ griseæ & moschi orientalis, cujusque grana sex addito: postea hoc una mola & vitreo vase adulum serva.

De virtute Magisterii.

Doctissimus Fernelius lib. 5. methodi, cap. 21. aurum, inquit, temperatissimum foliolis, & veluti bracteolis ad naturæ robur, & affectus melancholicos, ad exsolutum stomachum, ad cardiacos, &

præter

præter naturam in æstos efficac. Hoc est testimonium Medici inter neotericos facile principis, de auro simplici, nec præparato, quid autem de magisterio sentiendum? Palpitationi cordis, deliquiis animi, cæterisque cardiacis passionibus adversatur. Adversus syncopen etiam, & vapores Saturninos & à splene ad cor exhalantes, tristitiam & melancholiam ibi procreantes multum prævalet; suffocationi vel caduco matricis, epilepsia, vertigini, hæmicrania, lethargo, paralyti opitulatur, in dysenteria & profluvio muliebri non nihil adjuvat; verbo, universi corporis humani viscera corroborat, & à putredine & veneno conservat & liberat. Paracelsus in Medicinâ versatissimus, & perspicacissimus, inter omnes omnium medicamentorum species, & ad conservandum valetudinem, & ad morbos gravissimos propellendum & extirpandum, auro præcipuas tribuit, lib. de morbis amentium, tractatu particulari de podagra, lib. de contracturis, de pestilente, & in lib. de vita longa. Cum necessitas postulat à granis 3. ad 8. ex vino Malvatico, vel alio liquore conveniente ad vincenda varia symptomata, quæ ægrotum male habent, feliciter usurpatur, si patiens probè cooperatus lecto tumat, sudor placidus absque debilitate expectandus est.

De Bezoartico aurato.

℞. Extracti viperarum drachmas duas, magisterii auri scrupulos duos, lachrymæ cervi præparatæ sesquiscrupulum & grana duo, succi de radicibus Carlinæ recentibus condensati, & succi cardui be-

nedicti exsiccati, cujusque drachmam & grana 12. olei de radicibus Angelicæ, olei rutæ ana guttulas 16. fiat horum mixtio & servetur in vase aureo vel inaurato.

Extractum viperarum. ℞. Carnis viperinæ more Crollii paratæ unc. tres, paretur in capsulâ, & cum drachma myrrhæ electæ per vicus suffumigetur. Sic pulverem habes & probè exsiccatum & embalsamatum, quem in urinale impone cum ℞j. aquæ veronicæ opt. & vas prius bene obturatum, in balneo ebulliente dies tres naturales colloca. Finito tempore exprime, & ad consistentiam extracti igne lentissimo adducito sæces combure, & salem extrahe, & extracto conjunge.

Depuratio lachrymæ cervi. ℞. Lachrymæ cervi gr. ʒ. dissolve in spiritu vini, dein exprime & ad consistentiam mellis reducito.

Virtus.

Et si hæc compositio quinquaginta ingredientia aut 60. non complectitur, admiraculum tamen operatur. Adhibetur adversus omnia genera venenorum & symptomata venenata, in peste & febris Ungarica cum fructu administratur. Ad præventionem datur scrupulus per quatuor anni vicissitudines, in calidis complexionibus cum Conserva rosarum, Syupo de succo citri, aquis stillariis vel brodio, in frigidis autem cum vino generoso, aut miscetur cum liquoribus, aut formâ boli sumitur. In curatione à drachma semis ad scrupulos duos pro vice, plus minus ut necessitas postulat.

DE ARGENTO.

Argentum cur Luna terrestris nominatur.

Argentum à Philosophis luna terrestris nominatur, propter summam, & peculiarem quam cum corpore lunari habet, constellationem. Nam sicut reliqui Planetæ & signa cælestia, specialem affluentiam & communicationem cum lunâ tenent, ita asserente Paracelso in cælo Philosophorum, seu libro vexationum, canone 6. Argentum est metallorum septimum, cujus caput, (spiritualiter,) sex reliquos Planetas includit, quorum quisque ei duas addit virtutes, quæ sunt 12. signa cælestia. Id. Auctor lib. Archidoxorum de coloribus spagyricis verba faciens, (quibus coloribus Planetæ superiores repræsentantur, unusquisque per colorem proprium,) ait: Sex sunt colores fundamentales ad Planetas proprios relati; verbi gratiâ, ater Saturnum, albus Jovem, flavus Solem, rubeus Martem, Mercurium lividus, viridis Venerem repræsentat, (& ex his reliqui colores oriuntur,) septimus vero qui est color lunaris non est fundamentalis, cæsius enim est. Jam vero quilibet ater cum albo, vel albus cum livido cæsius constituit. Et revera spiritualement hanc Planetarum cum Lunâ conjunctionem videmus, Lunæ corpore in spagyrica rotâposito; illic enim prædicti colores apparent, & varia insuper signa, naturæ miracula, in quibus Magnalia Dei omnipotentis legi

possunt, quarum rationem & causas dum quidam nimis acriter reddere sategerunt, sensus & judiciorum pondere speculatione submersi fuere. Sed paulo altius hanc analogiam persequemur. Luna cælestis cum mundo gloriose se ostentat, veste cyaneâ incedit, & non eodem, obscuro, colore adornatum est argentum jam purificatum, & ab omni fæce purgatum. Cælum etiam lunare sereno tempore, effigiem melioris naturæ internæ cæruleo obumbrat colore, itidem & argentum, in cælo suo seu aquâ solvente, dissolutum, quavis Sapphiro pellucidius, colore cælestino apparet. Postremo lunare corpus in interlunio externa facie nigrum & obscurum est, intra exiguum tamen temporis spatium se renovat. Quam similitudinem in Argento observare licet: Si extrahas enim ei aquam solventem per distillationem, ad instar lapidis nigri sese ob oculos ponit, hoc est interlunium. Sed adducito ad ignem, ut examen subeat more aurifabrorum, multo clarius & splendidus quam antea se videndum præbet. Has observationes analogicas quilibet aurifaber facile percipit, quæ satis esse duximus ad hanc rem probandam, nempe prædictos Planetarum colores in rota seu circulatione astrorum terrestrium percipi potuisse. Similes colores corpori lunari inesse per repræsentationem crystalli videmus. Sed jam satis analogiam demonstravimus, unde sedulus lector rationem comparationis & similitudinis inter reliqua metalla & Planetas suos observare potest. Argenti autem virtutes cerebro Lunæ microcosmi, ob prædictas & alias

& alias, quas recensere superseco, observationes Philosophi retulerunt. Specificam enim hinc inesse naturam credunt, omnes ferè cerebri affectus medendi, & ea causa præparationem, quam cum substantiis microcosmi communiorem haberet, magno labore quærivere.

De separatione substantiæ aquosæ & oleosæ ex argento, & quali successu.

Quemadmodum in auro, ita etiam in argento haud parvum opus ad educendas substantias aquosas & oleosas, vegetabilium & animantium similes, curiosi nonnulli homines collocarunt, sed oleum & operam perdidērunt. Sed quid de Mercurio ex argento corrente judicemus? Hoc certum est, tales operarii, quo sensu de Mercurio lunari locuti sunt Philosophi, non intellexerunt, non magis quam Archæum naturæ sciunt, dum oleum & aquam ex eodem quærunt. Nos equidem circulatorios lusos quorundam circumforaneorū Alchymistarum vidimus, qui limaturæ argenti, Mercurii sublimate, & salis armoniaci fumentes æquales partes, eas primo probe mistas in urinali parvo supra candelæ flammam collocarunt, donec in vitri collum sal armoniacum sublimetur, & Mercurius fluctuans in fundo vasis appareat, & hunc Mercurium Lunæ miræ virtutis appellarunt. Sed qui prudenter & consideratè hujus anatomiam aggreditur, reperiet Mercurium vivum à spiritu salis vitrioli solutum esse, & nihil aliud. Argentum enim integro pondere fluidum, ductile & tractabile, ut prius, deprehendetur. Cavete igitur

ab istis nebulonibus malè feriatis Agyptis, ut verbo dicam, talem Mercurium mihi nusquam videre contigit, neque cordi est quærere, quoniam inane est opus speculationis, quod in praxi Medicinæ nihil loci habet.

Tinctura Lunæ.

Proxima, quæ se offert consideranda disceptatio, est tinctura Lunæ, quam Dicaculi quidam, (ut sibi videntur,) subtiles & theoretici Doctores profundi, exhibere conantur, eamque in omni infirmitate cephalicâ, puta, maniâ, insanîâ, stultitiâ dementiâ panaceam & jactitant & spondent. Et hi tamen eâ industriâ nullam sibi opem adversus nimis stolidam persuasionem procurarunt. Verum equidem est, per amalgamationem cum Mercurio, deinde per florizationem cum sale armoniaco, aceto & aliis mediis in pulverem subtilem & cæruleum adduci, quemadmodum viriditas æris aliis liquoribus efficitur: Sed si ad judicem & examen producas, in verum & corporale argentum redit. Hujus autem virtutes nec laudo nec vitupero, nunquam enim sum expertus; hoc certò scio, optimum ex eo colorem parare sibi in usum pictores, qui etiam ex flavo cupro & lapide lazulo, parva tamen quantitate, (quod obiter dictum velim,) in eundem usum paratur. Si quis igitur hujus rei periculū facere velit, haud imita ratione & observatione ponderis aut signorum, facile sibi ex fallaciâ periculum procreabit. Quod sibi dictum putent, qui sibi à Circumforaneis fallacibus imponi sinunt, qui aurum & argentum surripientes aliud in locum supposuere; quo pacto

paſto ii decepti ſunt, qui aurum & argentum è forma genuina educere fatagunt. Quam rem callide quidem pſeudoli hi Dominis ſuis peregerunt. Subducto enim metallo aliud neſcio quid in locum ſubſtituerunt, quod in aurum ſive argentum reduci non potuit.

De reductione Argenti.

Alii ſunt, qui ſibi argenti in materiam primam reductionem propoſuere, adeò ut in forma reſinæ exiſteret, album, pellucidum, ponderoſum, fragile, ſoſile, incombuſtible tamen, immutabile in omni ignis gradu; quæ vera quidem eſſet aſtri Lunæ præparatio. Vide Paracelſ. lib 9 de ſignaturis rerum Ergo ſi quid tale eſt, ingenuè fateor me non vidiffè, pulverem equidem argenti reverberati, qui cuius gradui ignis forſiter reluctaretur, non ſemel vidi, quique neque per amalgamationem cum Mercurio, neque cum tale tartari, neque quovis ſale aut aqua in argentum iterum reduci potuiſſet, (hic tamen non erat fuſſilis,) tandem adductus in cineritium, in conſortio avari Saturni, qui profunditatem terræ ſcrutatur, ipſe Lunam morte ſopitam è ſepulchro lapideo revocavit, quæ tum demum ad priſtinam pulchritudinem eodem pondere rediit.

De Magiſterio Argenti, Cryſtallo Dianæ, Cathartico lunari.

Jam aggreſſuris magiſterium argenti, primo omnium corroſivi deſcriptio, cujus ope & virtus cathartica, & diuretica exeritur, quarum beneficio humidi radica-

lis fontem, hoc eſt, cerebrum, totamq; corporis maſſam, à ſuperflua humiditate, & humorum illic peregrinantium corruptione vindicat, cõſideranda venit. Sic ut enim in magiſterio auri, auxilio corroſivi opus erat, quod diaphoreticam auri proprietatem produceret, ut eo pacto calorem nativum microcoſmi nõ ſolum in fonte, quod eſt cor, ſed in rivulis etiam, qui eſt ſanguis, ab omni putrefactione repurgat; eodem plane modo in hoc, quod propoſuimus, magiſterio corroſivo opus eſt, quod quidem ſine fuco ita paratur.

℞. Vitrioli Ungarici, calore leniſſimo albificati, & in pulverem ſubtilem reducti ℥ij. ſalis nitri à ſuo ſale & omni craſſitie mundificati, exſiccati & ſubtiliter pulveriſati ℥ij. miſceantur optimè, & diſtillantur more Chymico Habebis aquam fortem limpidiſſimam, ſuis ſpiritibus impregnatam. Servetur ad uſum.

De ſolutione Lunæ.

℞. Dianæ Metallorum per Saturnum à pollutione venerea, & ab omni alio conſortio perpurgatæ, adeo ut ſimplex & ſplendida appareat, uncias tres. Haſ urinali impone, ſex uncias menſtrui prædicti ſuperadditis, deinde in vas aqua tepida repletum collocato, quoad in cælum lunatè è conſpectu tuo avolarit, & Mercurius ſapphirio ornamento oculis teſe objiciet tuis, tunc peracta eſt ſolutio.

De coagulatione ſpirituum menſtrui cum Lunæ.

Finite ſolutione uncias 9. menſtrui ſuperioris diſſolutioni ſuperaddito,
ur ro-

ut totum liquoris pondus, uncias 15. adæquet. Hunc ita comparatum liquorem in balneo rosis collocato, idque per 40. dies igne continuato. Quam interim extillat materiã fœcibus propè exsiccatis de novo refundito, hoc sine intermissione peragito.

De separatione magisterii ab aqua.

Nunc separatio magisterii ab aqua facienda, neque id negligenter, nisi amissionis temporis & sumptus sustinere multam velis. Porro igitur quod potis es aquæ per eundem caloris gradum extrahito, extractam aquam vitreo vase servato. Hoc primum est, pergamus. Residuum in alembicum fortem circa fundum luto obductum, imponito, vasi capitellum adhibe, & in arenam colloca, ut quod restat aquæ, igne tandem violento amoveas: & hoc loco præcipua cura adhibenda est, ut ita administretur ignis, ne cum humiditate tota spirituum copia aufugiat. Sic enim laborem perderes, & loco magisterii purum putum argentum haberes, quod experientia edoctus loquor. Eodem enim tempore, quo huic negotio cum quibusdam aliis insudo, amice vocatus, & humaniter impulsus sum in convivium (mallem autem in laboratorio mansisse) interim nimia pueri, cujus servitio usus sum, diligentia, tantus & tam violentus extractus est ignis, ut totum spirituum exercitum in fugam dederit. Proximo mane argenti partem in vitro, partem in arena habui. Operatio igitur ita ordinata esse debet, ut Magisterium in fundo urinalis per 4. aut 6.

horas fusile ad instar salis nitri maneat: ubi hoc factum est, omnis res est in vado. Quod in hac artificii parte ultimum est, instrumenta refrigerentur, & abducto luto vitrum rumpatur, vel paulum à fundo ferro ignito scindito, illic reperies materiam lapideam, infra & à lateribus nigerrimam, supra autem candidam, claram sicut crystallum, & alio insignitam, hanc exime & servato.

Observationes.

1. Magisterium hoc duplum erit argento fere secundum menstrui & digestionis bonitatem; hæc enim augmentatio est spiritus menstrui coagulatio.

2. Quamvis hoc Magisterium dissolutum manus nigro colore inficiat, tamen erodentem naturam, quæ in aqua forti reperitur, penitus amisit. Hujus Magisterii parum haud sciens per annum e chartæ inclusum apud me servabam, tandem inveni papyrus ubique fusco colore obductam sed à corrosione tutam satis.

3. Si Magisterium hoc lingua probaveris, gustum reddit ad vitriolum crudum, aut vitriolum Veneris accedentem, quod evenit propter analogiam argenti cum cupro, & consequenter cum calchante. Sapor enim hic in Magisterio auri non deprehenditur, quoniam ut ait Paracelsus, in auro nulla est aciditas, neque substantia vitriolacea, sicuti in argento. Eadem sympathia hoc pacto liquet. Dissolve Magisterium hoc pollubro aëneo aqua tepida, vel in Magisterium lamellos cupri injicito, mox argentum à Magisterio segregatum, & cupro,

Cc

forma

sed à vi magnetica & occulta qualitate provenit. Ad secundam vero quod attinet disceptationem, acrimonia illa suspicienda, haud suspectanda est, hæc enim facultate in detergendo crasso phlegmate, seu frigido coagulato præcipue utitur. Et hoc insuper apud omnes Medicos observatum est, cathartica quæ acidam vel acrem possident qualitatem, à purgatione vim astringentem relinquunt, quæ stomachum & interiora viscera roborat & confortat. Qualem operationem in vitriolo Veneris, calchanto, sale vitrioli videmus. Et hæc tamen medicamina non solum Spagyrici, sed etiam, qui Galeni castra sequuntur, magna dosi etiam in pueris, non infeliciter adhibent & administrant: acrimonia igitur Magisterii criminis non est insimulanda. Tertia & ultima quæ restat controversia plus ponderis in se habet, tamen si rem penitus introspicias, spiritum aquæ fortis jam in Magisterio cum argento conjunctum, non male mereri judicabis. Spiritus enim nitrales hac conjunctione reflexi, (ut observatum est) nitrum fiunt, neque vim corrodendi aut subtiliter penetrandi, (quæ in aqua forti fuerat) jam nunc retinent, sed pristinam naturam salis petrae iterum nacti sunt. Si usum igitur salis petrae internum non veremur, sed bono animo ad drachmam usque pro vice in obstructione urinæ, colica, ardore febrili, prunella, peste, magno ægroti adjumento quoti die damus, ita ut modo inter remedia quæ vulgo nota sunt communiter cenleatur, quod paucis ab hinc annis inter corrosiva lethifera annumerabatur, cur usum ejus cum optimo argenti corpo-

re conjuncti respuamus, præcipue cum videamus, naturam nitri, quamvis subtiliorem, ei restitutam. Et certe verendum non erat, si modo qualitas erodens in Magisterio remanserit, quippe quod vires in materiam peccantem sibi contrariam exercet, in quo virus suum, si quod est, longelateq; dispergit & dissipat, sicuti in vino, in quo dissoluta fuerat, prius fecerat. Cæterum ipsimet spiritus aquæ fortis externè corpori humano nullam injuriam inferunt, sicuti varia corrosivorum genera faciunt. Et etiam qui rebus talibus operantur, hoc observant; quod etsi horum spirituum penetratio aliquantisper caput perturbet, tamen mox humido genuino nostro, quod sal est, sunt misti, & tum continuo eorum vires & natura corrosiva retunditur, uti videmus in oleo vitrioli & sulphuris, quorum acrimonia ita retardatur sale tartari & aliis vegetabilium salibus, quæ hominis humiditate miscentur, (quemadmodum in aqua sanguinis humani & urina percipitur:) ut primariam corrosivitatem nunquam post id acquirant.

Porro ut palam fiat, quam potentes & mirabiles effectus hoc argenti Magisterium habeat, Historias quasdam memoratu dignas in medium proferam.

Cura Prima.

Anno 1604. dum Vulturenæ habitarem, valle quadam, quæ ad Illustriss. Rhætiæ Dominos pertinet, in urbe Sondrio, Domina Lucretia Morona, mulier generosa hydropica vivebat, quæ ob ferociam morbi

morbi, tanquam incurabilis à Medicis derelicta, me ad auxilium vocabat. Ut rem verbo dicam: Primo in aurora Magisterii prædicti grana quinque vino rubro soluta exhibui, quæ ita gnauiter officio functa sunt suo, ut intra 24. horas ad minimum sedes medicas viginti habuerit ex sola aqua intercute. Et quod notatu dignum, absque dolore, vomitione, tormine, perturbatione, & quod maximum est, sine corporis debilitate. Interim optime nutriendam curavi, sæpe per vices, sed parum cibi exhibens, potus erat vinum rubrum. Interea temporis exsiccantibus, diaphoreticis, diureticis & confortationibus naturæ, ut res postulabat, usus sum. Septima jam appropinquante septimana ad præistinam sanitatem rediit. Tunc temporis 44. ætatis annum agebat, ante annos duos vixit, & quod scio, nunc etiam pancreaticæ valet.

Cura Secunda.

Nobilissima Matrona, Domina Maria Guizardi in civitate Pont, quæ in iisdem Rhæticiæ vallibus sita est, circiter trium horarum itineris spatium à domo mea, specie phrenitidis aut dementiæ laborabat, & suspicio erat, illud ei è lamiarum maleficio accidisse. Mulier erat mediæ ætatis & corpore paulo habiliori. Ego illuc à docto, & experto Medico, Domino D. Merlo, qui ægrore sanitatem plus quam superbiam aut ambitionem suam æstimavit, accersitus, Magisterium Argenti continuo dedi. Ipsa & per secessum & per vomitum, (quod inter 100. millia hominum huic uni contigit:) maximam humorum mirabilium eiecit copiam, & eo pa-

cto à gravissimis illis symptomatis liberata est.

Cura Tertia.

Anno 1607. decumbebat in civitate Frauenfeld in comitatu Turgau, nobilis & strenuus Antonius, tunc temporis Præfectus provincialis prædicti Comitatus, hydropticus erat, & à capite ad plantas pedum intumefactus, scrotum ei erat capite majus, & tandem adeo in angustias res redacta erat, ut propter tussim, halitus difficultatem, & deliquium animi, quo unaquaque hora laborabat, in cathedra quotidie sederet, & à Medicis relictus separationem animæ à corpore expectaret. Hac miseria tanquam mortuum se curandum mihi commisit, post sex septimanas illum hoc Magisterio Lunæ restitui sanitati, appetitum reddidi, somno fruebatur salubri, & quod maximum est, munia consueta publica obire potuit. Abhibui etiam corroborativa: quæ tamen ita accipi nolim, quasi ab omnibus malis symptomatis tam brevi spatio liberatus fuerit; tibiæ enim adhuc exulceratæ manebant, propter abundantiam aquæ, quam natura in centum educere non potuit, ut eo pacto per alium eieceret. Sed hoc modo rem perfecti, vulnere autem curam chirurgus commisi. Non est igitur, quod Lavaterus ignorantiam hydroptis mihi objiciat, ac si causam & curam illius morbi ignorem, te ipsa me contrarium demonstrasse confido. Annum à cura patiens vixit, postea obiit; nam contra vim mortis non crescit medicamen in horris. Ego & quidam ex parentibus meis hoc Magisterium sumpsimus, qui tamen super-

itites fumus, & sanitate fruimur, quandiu Deo opt. max. placuerit, cui honor, gloria & rerum dispositio in secula seculorum, Amen.

De Marte & ratione nominis.

Astronomi, qui stellarum naturam observant Martem complexionis siccae, & caloris realgaris esse referunt. Et ex hac arsenicali qualitate, qua reliquos planetas aspiciendo inficit, maxima oritur discordia. Hanc autem quam narrant discordiam, Hermetis discipuli in ferro ad caetera Metalla, quibus cum ob duritiam & incomptam naturam in concordiam adduci non potest, quotidiana praxi observarunt, & ideo ferrum Martem nominarunt. Caeterum ut rationem nominis persequamur, ferrum, ut Mars planetas, reliqua metalla sub potestate sua subigit & contudit. Quam naturae sapientiam admirari & suspicere liceat, quae inter corpora adeo insensibilia tantam distinctionis, honoris & dignitatis curam adhibuit, neque id sine ratione. Quam enim inter homines honoris & dignitatis discrepantiam videmus; quidam Reges & Principes, alii agricolae & rustici nati sunt, gloriam tamen & splendorem regum & magnatum, qui est terrae victum quaerunt, praecipue sustinent & sustentant: eodem pariter modo inter metalla sese res habet. Natura enim reges & principes constituit aurum & argentum, Magnates stannum & cuprum, ferrum autem rusticum & incultum ordinavit. Huius tamen ope & opera eorum gloria & splendor in lumen profertur. Ultimum quod Martis utriusque analogiam & contractam similitudinem ad vivum explicat, hoc est, vide-

mus enim in bello (quod ad honorem Dei altissimi, & laudes nominis ejus, & incipitur & perficitur, unde Deus exercituum appellatur,) omnia instrumenta vel ad puniendum malos, vel ad Dei milites defendendum, puta gladios, thoraces, cassides, bombardos, scelpos ex ferro artificiose parari. Et quo instrumento obsecro, si Astrologiam calles, familiarius utitur Deus omnipotens hoc ipso Marte caelesti cum emittit copias suas & exercitus vel ad hostes & inimicos puniendos, vel subditos rebelles & immorigeros coercendos. Pestes enim, febres, dysenteria, pustulae & anthracis, ut reliquos epidemicos morbos omitam, nonne proveniunt ab arsenicali veneno, quod Mars caelestis exspuit? Vide Paracelsum lib. de Pestilente tract. 3. de veneno planet. lib. 2. de igne venenoso, & in tractatu de caduco matricis, & in Parag. & Philosoph. & Astronomia medica, & variis libris, ubi analogiam corporis caelestis & terrestis, & collationem anatomiae majoris & minoris mundi ubertim explicat. In quo genere studiorum, tanquam necessario praecipue versari debet medicus: Hoc enim unicum est speculum, quo quid sit Physica, quid medicina, & qualis medicus, perspicue representatur.

De collatione Martis & microcosmi cum ferro.

Ferrum ad Martem microcosmi refertur, cui etiam forma haud convenit, proprietate & qualitate tamen non multum discrepat: hoc autem est fel. Et ideo sicut superiores & in rerum natura majorum virium substantiae, similibus suis inferioribus cum

cum debilitate & ægritudine languescunt, opitulantur, & sicut planetæ superiores in inferiora Metalla vires & proprietates suas imprimunt, & eo pacto adjuvant ac foveant, pari modo quodvis Metallorum specificum suum adjuvamentum parti microcosmi, qua cum convenit, ægroræ & male affectæ commūicat, & speciatim robur suū felici ad morbos vi & armis ejiciendos mutuo dat. Et hic obiter notandum est illud celebre Medicorum, Contraria Contrariis curantur, nullo modo à sensu Paracelli, similia similibus gaudent, norunt & curantur, esse dissonum. Quod prudentissimus medicus Fernelius lib. 1. method. medendi cap. 2. de remedii intentione optime observavit.]

De Marte rubificato.

Varios parandi ferri modos tentarunt Spagyrici, extractionem tincturæ, separationem Mercurii vivi, eductionem olei, irreducibilia in corpus, sed frustra. Usi sunt eo autem utiliter non solum infusione vel in vino, vel aliis liquoribus, sed in forma Magisterii sive croci. Præparandi varietas multa est, scopus vero in quem collimant omnes unus. Formulas igitur præparationum, quas certas & bonas esse novimus, primo in Magisterio, dein in infusione, breviter describemus, aliis suas feliciter utendas relinquentes, nostras nobis usu approbatas proponentes.

R. Martis laminati quater aut quinque purificati, h. e. igne ad rubedinem accensi malleati & in frusta rupti, uncias quatuor. Pone has in alembicum, eumque colloca in arena ad destillationem parata, eum superinfunde aquæ fortis, quod capi-

te præcedenti descripsimus, uncias duas vel tres, & imposito capitulo absque igne aut quovis calore dissolvatur. Ubi spiritum à labore & agitatione cessare videbis, iterum novam infunde aquam, eadem tamen mensura, aliter enim vitrum dissumeret, tanta est operationis violentia. Hoc iterabis op^o, donec uncias sexdecim aquæ fortis infuderis. Hac dissolutione peracta, primo aquam ab agitatione spirituum & calorem astralem hujus corporis constellati exstillatam sime, & residentia conjūge. Secundo autem quicquid est aquæ cum bina cohibitione, calore leni distillare facito. In fine destillationis ignem tanto gradu multiplicato, ut tota spirituum copia vi ignis ejiciatur. Cave autem sis ne alembico argilla haud munito utaris; eo enim pacto cum urinale ex arena erigere conaberis, & Martem & fundum vasis illic relinques. Instrumentis refrigeratis extrahere Martem subrubrum, & ponatur 40. horas in reverberatorio vel in fornace, ubi oleum vitrioli tum temporis paras, habes pulverem instar coralli rubicundum, hunc servato.

Virtus.

In dysenteria, profluvio menstruorum, fluxu sanguinis & diarrhœa utiliter adhibetur, sistit etiam sanguinem in vulneribus venas ruptas tam interne quam externe curat & conglutinat, in hydrope exsiccando optime prodest à granis 3. ad 10. in saccharo rosarum rubrarum cum diacydoniato simplici in forma boli, vel cum liquoribus appropriatis aut extractis specificis, ut cum Magisterio & radicibus Tormentillæ optimo cum successu exhibetur.

Vinum

Vinum Martiale.

℞ Vini Malvatici, sive cujusvis generosi albi ℥ 8, medicinales, Limaturæ ferri purificati vel chalybis ℥ j. ponatur vinum in lagena terrea ventre spherico & collo oblongo, tum in crucibulo incandescat limatura, quam mox ut accensam videbis, projice in fictile, ubi vinum continetur, & orificium obtura, ne spiritus aufugiat. Notandum autem vas ad tertiam tantum esse implendum. Hoc opus ter iterabis, postea quod ultimum est, subsideat per horas 24. & ad usus servetur.

Observationes.

1. Etsi corpus ferri adeo fixum est, ut absq; corrosivo, puta acedo vel te tali, quibus hic non utimur, dissolvi non possit, tamen huic vino proprietates aliquas largitur; & periculo facto, in hoc vino nihil invenes, quod substantia martis merito dici possit.

2. Vinum hoc Martiale varios humores alvum subducendo corruptos educit, specialiter flavam & atram bilem, humores terrestres, ponderosos & tenaces aliis medicamentis haud facile ejectos aut extirpatos.

Cura Prima.

In Vulturena, de qua capite priori locuti sumus, in oppido pont. uxor clarissima nobilissimi Camilli Quadimi, quæ à matrimonio per novennium, ob superfluam matricis humiditatem, (aliud enim symptoma non apparuit:) sterilis permanerat, cum hoc vino per multos dies, (quod ei præscri-

pserat Doctiss. Dn. Placeus Medicus ordinarius:) usa fuisset, talem matricis temperiem adeptæ est, ut post id mundum fecundo utero ter beaverit, tot enim formosos natos in lucem edidit, qui per aliquot annos superstites fuere, nunc autem cum matre vita functi sunt. Hanc rem accepi non solum à medico ipso, sed ab ipso nobili.

Cura Secunda.

Aliam curam observari dignam, ab eodem medico effectam mediante eodem vino ipse etiam vidi. In oppido Sondrio, ubi per aliquod tempus habitabam, inerat quidam incola ex oppido Bornis, qui graviter & periculose cacochymia, corruptione stomachi & defluxione capitis, quæ novilunio semper pectus opplebat, diu laborabar, qui morbus adeo misere hominem afflixit, ut pene illum suffocaret, donec natura insurgens materiam corruptam vomitu eiecisset, tum enim per aliquot dies meliuscule se habuit. Multum pecuniæ aliis medicamentis utendo, aquas minerales ebibendo, thermas Sulphureas frequentando consumpserat, nihil tamen ei profuere. Tandem pristinae sanitati usu vini hujus martialis restitutus est, unde medicus maximam gloriam adeptus est. Modum autem utendi si quæris, hic est, unciæ duæ vel 3. in aurora administrantur, antegresso convenienti aliquo cathartico.

Vinum Martiale compositum nostrum.

℞. Vini albi opt. ℥. septem, succi cydoniorum ℥ j, limaturæ chalybis ℥ j. infundantur modo supradictæ.

Nota

Nota. Quamvis succus cydoniorum propter eam, quam possidet, acrimoniam, vino contrarius esse videatur, in hoc tamen negotio res aliter se habet; Acrimoniam enim, in ferrum agens, quemadmodum acetum facit, quo multi utuntur, penitus amittit. Hoc interim ex eo boni, partem corporis Metallum dissolvit, & eo pacto vinum majorem copiam virtutis nanciscitur.

Ut autem vinum Martiale perficias, sume lb. vini infusionis, quo Tincturam horum quæ sequuntur, extrahas:

℞. Rad. Gentianæ semiunciam, rad. Carlinæ drachm. 3. rad. Zedoar, dr. ij. Caryophyll. ligni aloes ana drachmam, croci drachm. sem. Tincturam in Balneo extractam exprime, & adjūge reliquo vino. Serva vinum sic paratum sine segregatione chalybis. Usus vini hujus chalybati, ut paucis perstringam, hic est: In obstructione hepatis, splenis & matricis singulare est remedium. Morbum regium & nigrum & flavum, cardialgiam, cordis tremorem, colicam & iliacam passionem adjuvat. Contracturæ, vomitui, tertianæ & quartanæ, si proveniant ex intemperie Martis microcosmi, hoc est, fellis, opitulatur. Ultimo medicamen est erysipelatis, macularum & inflammationum è vaporibus biliosis sanguinis. In Hydrope etiam exsiccativum, & in catarrho existit. Modus autem administrandi sic est: Centro corporis specifico mundato purgativo, uncias duas vel tres exhibemus, observato & curæ & administrationis tempore. Diætâ quoque, quæ nunquam prætereunda, hic maxime observanda est.

Emplastrum Sticticum Martiale.

℞. Magisterii Martis rubificati drachm. quem extracti lachrymæ draconis, vernicis benzoini, succi verbenæ condensati, succi è radicibus tormentillæ exsiccati, sanguinis humani exsiccati, gummi lacca, ana drachm. septem, cum scrupulis duobus therebinthinæ laricis, ceræ, colophonæ, ana unc. 4. gummi Ammoniaci & galbani, singulorum unc. duas & semis, fiat emplastrum secundum artem.

Compositio.

Primo extractum lachrymæ fit, ea in spiritu vini dissoluta; & ad consistentiam picis liquidæ redacta, & eodem modo fit vernix benzoini, sic dicta, quoniam ad instar vernicis est. 2. Lacca & sanguis humanus in subtilem pulverem reducendi sunt. 3. Gummata solvenda sunt in aceto virtute ex floribus perficariæ maculatæ imprægnato, & iterum ad consistentiam reducenda. Ultimo quod restat, cujusque est cognoscere, fiat secundum artem.

Virtus.

Mundificat & abstergit absque erosionem, carnem bonam producit, ad cicatricem provehit, sistit sanguinem. Verbum sapienti satis est.

DE MERCURIO.

HYdrargyrus, vulgo argentum vivum, à Philosophis modo Mercurius terrestis

D d

restis

restris, modo Metallorum, duobus præcipue nominibus, appellatur. Terrestris nominatur ob analogiam & similitudinem, quam cum Mercurio Planeta cælesti habet, non solum in subtilitate & mobilitatis vivacitate, quibus cum ad vivum exprimit, sed etiam in proprietatibus actionum, & virtutum similitudine, in quibus non inepte à Philosophis conferuntur. Rationem autem si quæras posterioris, hanc habet. Hoc ipso nomine innuunt Spagyrici, Mercurium hunc Metallorum alium esse à forma, qualitate & virtute, à Mercurio, sive a quosâ substantia reliquorum terrestrium, neque ad ea pertinere, sed ad Metalla solum, quæ cum perfectione operis cæteris antecellunt, principia quoque habent perfectiora, quam in hoc ipso spermate videmus, in quo adeo incorruptibilis & immortalis extat natura, ut nullus id calor materialis extinguat, frigus nullum coagulet, quid quoniam, ut loquitur Paracelsus, calor & frigus Mercurii, calor est cælestis, & aqua cælestis uno corpori inclusa, non communi, sed spirituali: & ideo quemadmodum ignis Mercurialis aquam cælestem non absument, neque aqua terrestris ignem extingit cælestem, pari modo neque adimunt qualitates Mercurii. Cæterum quoniam Deo creaturis cælestibus majorem perfectionis gradum concedere placuit, & Merc. Planeta vites & virtutes suas specialiter infundit huic corpori, cur cæteris liquoribus Mercurialibus non antecelleret, & ea propter cælestis appellaretur? Hoc Metallum, seu aqua Metallorum, si officium spectes, ad pulmores refertur, quæ iccirco nomine Mercurii microcosmi, &

spiraculi vitæ insinuantur. Et hinc colligunt, Mercurium esse specificum medicamentum morborum, quæ aut corrumpunt, aut suffocant vitæ spiraculum quavis corporis parte, & omnium insuper symptomatum Mercurialium.

Observationes.

1. Argentum vivum, etsi crudum & simplex intro sumatur, nihil detrimenti naturæ adfert humanæ, quidam enim Medici vivum administrant contra vermes, idque sine nocumento, & in quibusdam locis Germaniæ in aulis principum affectæ & calones, hilaritatis ergo inebriatis rusticis id vino vel cerevisia permixtum, pondere drachmarum duarum vel trium, haud inira dosis ratione joco propinant, unde tamen nihil detrimenti existit.

2. Argentum vivum per sublimationem vel alium modum spiritibus salium corrosivis conjunctum, corpori humano fit venenum. Hoc autem è mixtione, non è Mercurio solo provenit, ut imperiti quidam judicant. Si de ea re hæsitas, sume sublimatum pulverisatum, & projice in aquam calidam, huic infunde paulum salis tartari resoluti, hic sal spiritum salis à Mercurio resolutum separatim enecat, ita ut Mercurium, in forma pulveris flavi, in fundo vasis reperias, quo tuto pro vomitorio & cathartico uti possis. Et hinc obiter concludi possit, sal tartari non minimum esse arcanum adversus sublimatum intro sumptum.

3. Argentum vivum in unguentis adversus luem veneream usurpatum, ut varii imperiti Chirurgi faciunt, in corpus per

per poros penetrat, ibique sæpe refuscitatur, unde dolores pessimi, & varia symptomatica, ut tremor, consumptio & corruptio nervorum emergunt. Et fumigatio quæ quidam utuntur, quæ ex Mercurio, sulphure & sale sublimatis conficitur, cerebrum & pulmones inficit. Unde ubertim paralyfis, lethargia, phthisis, & alii affectus exoriuntur. In Rhetia quendam mercium conductorem vidi, (qui Mercurio eo modo curatus:) cui mandibulæ ita cecidere, ut necesse esset, dentes ei eliminare, ut eo pacto cibum & potum acciperet. Jam aliquot annos adeo misere vixit, ut os aperire non possit, nec distincte loqui ut intelligatur.

4. Observatum est etiam talem Mercurio proprietatem à natura esse inditam, qualem in vipera repertam scribunt, & ob id therion minerale nominatur. Quemadmodum enim caro viperina optime præparata non solum præparativum sui ipsius veneni præstat, similiter hydrargytus, artificiose, & ut decet, & opus est, paratus maximum alexipharmacum, & ad curandum morbos mercuriales, quorum maximus existit numerus, partim ex malo & indocto ipsius usu, partim ex contractione corporis ejus, vel in mineris, vel in fusione Metallorum. Fumus enim qui ab eo surgit, alte penetrat, & sicut fuligo Mercurii ferrum, chalybem & reliquorum Metallorum nervos trahit, ita vires microcosmi frangit & sensus suffocat, dejicitque super omnes omnium mineralium species, uno excepto Arsenico. Quo autem gradu corpus lædit morbos inducendo, eodem hominem re-

stituit, non solum affectus ex se procreatos, sed alios etiam Vegetabilibus incurabiles debellando expellendoque.

Propter maximos autem Mercurii usus variis laboribus & modis variis subtiliorem ipsius præparationem indagant, adhuc tamen quicquid inventum fuit uno sensu non incongrue Magisterium Mercurii dici potuit, quoniam totum Mercurii corpus sub præparato continetur. Imo quod magis est, etsi salubre medicamentum fuit, & tanto gradu fixum atque coagulatum, ut artifex peritissimus efficere potuit, in Mercurium tamen curretem & vidum reduci potest, ut talis revivificatio cuivis experto Chymico nota est. Communiter vero præparatur ad usum internæ medicinæ duobus modis, primo in forma præcipitati, vel simplicis & per se, quæ aquila rubea à nonnullis appellatur, vel cum aqua forti, oleo sulphuris & aliis corrosivis, additis correctioris, sed hæc omnes ad unum redeunt præcipitatum, etsi variis nominibus insignitæ. Secundo autem ita præparatione fixatum, ut licet igne violento reverberetur, integrum tamen examen spagyricum pati non possit, sed hoc parce utuntur Medici, quoniam nihil quicquam purgat. In Bohemia & Saxonia 3. vel 4. Spagyros Mercurium sic parasse vidi: Argenti vivi & Mercurii sublimati æquales partes sumunt urinali alto & angusto orificio aperto sexies sublimant, & hoc peracto Mercurius evadit insipidus. Pars enim corrosivi sublimato inclusi argento vivo diminuitur, pars quædam tenues evanescit

in auras. Hujus cathartici, sic enim est, tringenta grana una dosi exhibent, quod benigne & placide fatis corpus per alvum emundat, citius tamen ad vitam reducitur quam præcipitatum. Alii præcipitatum cum oleo fatis parant, alii extracto præcipitati, quod aqua quadam minerali elicitur, legitime & probe utuntur. Oblatis enim octo vel decem granis ad instar resinæ scammonii artificiose correcti, utiliter per sedem purgat. Sed quo vado? Si omnes enim Mercurii præparaciones recenserem, justum librum adimplerem. Rem igitur aggredior. Quoniam hæc aqua metallorum præcipuas suas virtutes, quibus varios affectus è microcosmo propellit, actu vomitionis perficit, nos forma vomitivi & cathartici h. e. tali præparacione usi sum⁹, quæ sine detrimento corporis & per os, & per alvum humores peccantes ejiceret. Et in iis quibus vomitum non provocat, extracto aliquo ex rebus vegetabilibus jucundo utimur, quæ efficacius humores cujuscunq; generis purgant & abstergent, quam Mercurius catharticus, ut sæpe observatum fuit.

Hoc autem loco, priusquam disceptationem præparacionis ejusmodi tradamus, aliquid de vomitoriis dicendum est. Multi enim superciliosi, ratione & argumentis destituti, hoc medendi genus criminis insimulant, cogitantes secundum eorum Phantasiam naturam adigere, ut per sententiam communem humores peccantes & inordinatos ejiciat, quos ipsa prudenter œconomix microcosmi consulens, per os evacuare & tutius potest & magis multo cupit. Hos autem, ut tandem sapiant, roga-

tos velim, ut illud optimi & experti Medici Fernelii, legant & meditentur. Hæc sunt ipsissima verba: Qui vero vomitionem intelligit, si facilis & moderata obtigerit, saluberrima est, & purgationum omnium præstantissima. Noxios quippe humores ex ipsis fontibus sinceris elicit, & vacuat, omnem quæ in ventriculi capacitare ejusve tunicis hæret illuviem inprimis expurgat, è præcordiorum membranis, è cavis jecotis ac lienis, & pancrea omnis generis humores noxios sinceros elicit, quos plerumque nec hiera, nec aliud vehementissimum ullum, etiam frequens pharmacum in alvum exturbare potest. In ventriculum enim ex his locis viæ breves & expeditæ, magis quam in alvum directæ sunt, per quas facilis est vomitio. Quamquam autem primum ab interioribus evellit, consequutione tamen caput reliquumque corpus levat. Quocirca omnibus opitulatur affectibus qui à præcordiorum impuritate ortum acceperunt, Languenti appetentiæ, nausea, cibi fastidio, crebræ vomitioni, ventriculo, præcordiisque distentis, ictero, cachexia, suffusioni, omnibusque capitis affectibus, qui à præcordiorum sympathia contracti sunt, & quos è præcordiis in reliquum corpus effusa impuritas protulit. In quocunque igitur affectu languescit appetentia, & nausea, vomendique desiderium fatigat, si pharmaco non satis fit, vomitione curandum. Nam quæ purgatio non eluit extirpat vomitio, & quæ illinc non facile labuntur in alvum, prompte in ventriculum remeant: tanti igitur vomitionis vis æstimanda. Hoc Fernelii judicium eis os obturabit qui rationales appellantur, nisi ratione

tionem insaniant, ne immerito rationales appellari videantur. Qui enim opprobrium in vomitoria conjiciunt, ea bestiarum pharmaca, non hominum nominantes, hoc triplici ratione faciunt: Primo quia rationem utendi vomitivis non norunt: dein quoniam delicatulis ægrotis interserviunt, catharticis levioribus curam procrastinantes, quæ radices morbi nunquam evellent. Tertio autem quia vomitivum tale, quod vomitionem facilem & moderatam, sicut naturæ necessitas exigit, tuto provocet, eos latet. Dum enim aqua & aceto, aut aqua & oleo utuntur, quæ humores in summo orificio stomachi movent, non expellunt, nisi patiens humorem in arenam digito, aut alio modo provocet, difficilis & periculosa fit vomitio. Aut si adeo audaces se præbent, ut usum ellebori albi, aut esulæ & talium causticorum vegetabilium venenatorum admittunt, more antiquorum, quorum præparaciones ignorant, vitam ægrotorum sæpe in periculum vocant, semper de corio ludunt humano & ita curant aliquem, ut cum morbo ægrum è vita tollant. His igitur missis, omnium, quæ usquam extant, præstantissimorum vomitoriorum, unum breviter exhibemus, quod universim omnes humores putridos, venenosos, terrestres, viscosos & contumaces funditus extirpat, eos partim per os, qui secundum materiæ situationem, corporis constitutionem, & naturæ necessitatem per istud emunctorium evacuandi sunt, partim per alvum, sine corporis perturbatione, ejiciens & pellens, & tale ex Mercurio vivo præparatur.

De Mercurio aurato nostro, vomitivo cathartico.

Qui Mercurium ita præparare volet, ut absque symptomate malo operetur, is nec laboribus, nec sumptibus parcat oportet, ejus præparandi ratio hæc esto:

℞. Argenti vivi non adulterati, terræ sigillatæ Silesicæ vel medicatæ, an. ℥j. Terra redigatur in pulverem in mortario lapideo, & reducatur in formam electuarii liquidam cum sufficiente quantitate oxymellis scyllitici, deinde cum ea amalgameatur Mercurius diligenter, quem sic mixtum per retortam cum collo alto destilla, hanc destillationem, terram & oxymel renovando, ter repetito, postea Mercurium separa, eumque bis terve per corium trajice. Hoc pacto Mercurium satis purgatum & ab omni spurcitie & fœce liberatum habes. Color ei erit cælestinus. Hæc fuit purificatio, jam sequitur præcipitatio.

℞. Argenti vivi purificati unc. ʒ. aquæ fortis capite de Luna descriptæ ℥ medicinali, destillentur una per arenam ad siccitatem semper, usque in tertiam cohobationem. Ultimo vero continuetur ignis vehemens horas 6. Circa fundum luto obducatur urinale, refrigeratis instrumentis extrahe præcipitatum, ut supra laminam ferri igni admotam, si quid spiritus aquæ fortis à destillatione remanserit, eo modo exhalet. Quando fumum ascendentem non videris flavum, remove ab igne, satis est quod sufficit.

D d 3

Jam

Jam habes præcipitatum, quid in super faciendum quæris? Lava inquam, hoc modo. Primo misce cum uncia salis tartari, clari & rectificati, itrorando species cum aquâ tepida melissæ, donec consistentiam mellis noctæ sint, tum enim imponendæ sunt vitro, & sic horas 40. in calore nativo relinquendæ. Secundo autem sic elue sallem aqua communi destillata, ut nulla sal sedo appareat. Nihil jam restat, nisi ut efficcetur, & ad usum reponatur Magisterium vomitivo-catharticum Mercurii.

Quoniam verò necessarium, ut purgantia non solum vim evacuandi, sed vires & partes internas à purgatione corroborandi refocillandique habeant, correctionem sive additionem Mercurii hîc opponam, quæ è minera petenda est. Quamvis enim paria genera corroborantium, & malignitates corrigentium in hortulis & pascuis reperiantur, nullam tamen analogiam aut conformationem cum Mercurio vel gradu virium vel signaturâ proprietatis habent. Hac igitur sequente utor, quæ certo & indubitabiliter malignitati Mercurii, si qua est, strenuè adversatur.

℞. Mercurii præparati partes quatuor, auri diaphoretici, martis rubificati, cujusque sesquipartem, misce in vitreo mortario, dein vase ex vitro probe obrurato, ad usum setvetur.

Hic est Mercurius noster auratus qui cum summa diligentia paratus, ob maximas virtutes & vires præstantissimus, pluris quam aurum æstimandus est.

Ejus Virtus.

Mercurius iste est attractivum specificum, quippe quod humores corruptos ex unaquaque corporis parte, abque periculo aut magna virium alteratione, in centrum stomachi ubertim attrahit, attractis vero quidquid est phlegmatis, aut flavæ bilis in superiore ventriculi parte fluctuans per gulam ejicit, reliquum autem, scilicet artam bilem & sanguinis corruptiones per alvum evacuat.

Observationes.

1. Mercurius sic paratus non semper adeo distinctè operatur, modo enim per vomitum, modo per sedem plus minus agit, prout humores paratos, materiæ situationem & corporis constitutionem invenit.

2. Mercurius vomitivus correctus ad sanguinem nunquam purgat, neque symptomata periculosa inducit, ut quædam ex officina vegetabilium faciunt. Cura tamen adhibenda est, ut cum discrimine personarum & ægritudinum præbeatur, quod judicio Medici rationalis relinquendum est. In catarrhis & capitis defluxionibus præstantissimum est remedium, quod in Epilepsia aërea cum convulsione membrorum dici potest. In corruptione stomachi, lue venerea, podagra, chiragra & omni morbo articulari est appropriatum. Febris intermittenibus ex superabundantia bilis flavæ aut atræ, putridis etiam & pestilentiali ex venenosa influenza Martis, Veneris & Lunæ, medetur. Sicut enim Mercurii fuli-

go frangit ferrum, pari modo Mercurius præparatus venenum aſtri Martis retundit & repellit. In obſtuctione menſtruorum & ſecundinæ reductione, ne ultra quæras. Vermium eſt medela optima. Adverſus ſymptomata veneni, & in dyſenteria utiliter pro vomitivo exhibetur. Doſis à granis ſ, ad 10. in vino generoſo, vel ovo forbili, vel in forma boli, aut ſaccharo roſato, Conſerva florum borraginis, &c. vel in pilulis aut aloë lota adminiſtratur.

De unguento Mercuriali.

℞. Pulveris Mercurii dulcificati drach 4. unguenti Roſati unc. 3. cum ſemiſſe, ſucci Mercurialis condenſati ſemiunciam, fiat mixtio in mortario vitreo, & ſervetur.

Mercurius dulcificatus ſic paratur: ℞. Mercurii vivi unc. j. quam diſſolve in quatuor uncias aquæ fortis communis, diſſolutum per arenam deſtilla, ad extractionem mediæ partis, tunc adde ei drachmam ſalis Ammoniaci aqua communi diſſoluti, eo enim pacto Mercurius in forma pulveris albi fundam vaſis petit, quem ſeparabis & eo utque lavabis, aqua fontana, dum ei diſpercat ſalſedo. Poſtea ſume pulverem ſic paratum & exſiccatum, & in bociam impone cum uncias octo aceti fortiſſimi deſtillati, quod cum duabus uncias lithargyrii aut horas 40. in infuſione ſteterit, & per chartam trajectum fuerit: colloca bociam in arena, & deſtilla acetum cum quarta aut quinta cohobatione ad ſiccitatem. Ultimo exime pulverem dulcem propter ſpiritum Saturninum, quem acetum ex li-

thargyrio abſtraxerat. Hic eſt pulvis Mercurii in unguento ſuperiori utendus, qui malignam corroſivitate in vulneribus & inflammatione reprimat & in ulceribus venereis ſuper omnia mineralia utilis eſt.

Virtus unguenti.

In ulceribus venereis, puſtulis & ſcabiæ, cæterisque corroſivis ulceribus ad miraculum operatur. Dulcificat enim & lenit eorum deſfluxiones, abſtergitque corroſivitate, mitigat etiam ardores & inflammationes. Sed ablata corroſionis & inflammationis malitia ulcera conſolidanda ſunt aliis unguentis.

DE STANNO.

Rationem nominis Spagyrici explicatur, analogia ſtanni cum Jove, (ſic enim Chymica appellatur:) breviter enarranda eſt. Ab Aſtologis obſervatur Planetam Jovis benignum eſſe, facile ſe cuiq; applicantem, cum bonis bonum, cum malis malum. Eodem modo de ſtanno recte judicandum eſt. Inter imperfecta enim & bonitate & benignitate naturæ facile principatum tenet, fuſile, malleabile, clarum, purum. Hic Jupiter ex ſe bonus eſt, & cum bonis bonus eſt. Quam facile autem ſe aliis applicet, hinc conſtat. Vaſa non ſolum ex re domeſtica in ciſternas, caldaria, leberes, deſpumatoria, ſed etiam arma è re bellica, ut manubria, ſive capulos gladiatorum & ſicarium, parmas & thoraces, ſive ex ferro, aut chalybe, ſive ex ære aut cupro conſecta, ſtanno obducimus, ne æruginem

aut

aut ferruginem contrahant. Vasa autem instannata, quibus in medicamentis servandis utimur, circumspēcte usurpanda sunt. Mercurius enim & Sulphur embrii hujus Metallī non sunt adeo perfecte concocta, fixa & colligata, atque duorum perfectorum Principia, unde aliquis merus & periculi & veneni, si acetosa, salina aut corrosiva pharmaca tali vasorum genere contineantur. Si dubites an sit venenum in stanno, quære ab iis qui embryonem fundunt ac purgant, aut ab iis qui calcinant stannum; magno cum suo malo dicent:

Frigidus, opueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

Hoc Metallum ad Jecur humanum refertur, quod Hermetici vocant Jovem microcosmi, partem equidem cæteris officio obsequentem, iis enim non solum nutrimentum, quod exigit, à stomacho, amanter & liberaliter distribuit, sed concordiam & sanitatem impetit. Sed si semel à malignitate humoris aut intemperie materiæ evicta fuerit, reliquis fit periculosa, morbis & affectibus procurandis, aliter natura benigna est ad Venerem aut Martem collata.

Alchymistæ varias rationes tentarunt, ut ad perfectionem & dignitatem Lunæ stannum adducerent, sed incassum. Nunquam enim Dianam aliter atque pedissequa hoc usam vidi, & si favorem ab aliis mutaverat, hoc est, cum aliis mineralibus Alchymistice conjunctum fuerat, quo pacto splendorem & apparentiam speciosam habuit.

Medici utuntur stanno in forma Magisterii, sicut cæteris Metallis, non aliter, Quam præparationem sincerus & expertus medicus Osval. Crollius tradidit ex Jove calcinato, per se & à face per acetum destillatum liberato. Specificum suffocationis uterinæ non opus est ut exscribam. Ophthalmicum hic tantum à me probatum hoc loco adjungam, intra corpus enim stanno nunquam usus sum.

Ophthalmicum Ioviale.

℞. Jovis Anglici per se calcinati unc. tres, aquæ mellis virginei unc. 12. circuletur in fimo caballino mentem integrum, dein paretur subtile à spisso, & servetur ad usum. Visum senibus præservat, si bis vel ter in septimana cum æquali parte vini albi sumatur, inflammationes & epiphoram, hoc est, defluxionem corrosivam sistit & curat, delet item maculas externas.

CUPRUM.

ÆS ab insula Cypro in qua laudabile & copiosum eruitur, cuprum vulgo dictum, vel aurei coloris est, ob id & multis aurichalcum dictum, vel ad rubedinem accedit, & absolute æs dicitur; utrumque autem apud Spagyricos Venus à venustate nominatur, quam enim observamus in Planeta Veneris pulchritudinem, eadem cupro non inepte tribui potest. Quæ sit externa facies & quam gloriosa, vides quisquis es. Spagyricus autem, qui internam potius naturam rimatur, intus esse viridem tibi dixerit colorem equidem omnium cuius animanti gratissimum, non solum pro-

propter pulchritudinem quæ maxima est, sed etiam propter voluntatem, & utilitatem, quibus animalia capiuntur; propter voluptatem inquam, quoniam delectantur aspectu herbarum, fructuum & majorum arborum, quæ vere pullulant, & gemmulas suas, & folia protrudunt viriditate tincta, quæ diu nimis sepulchro Saturni, hoc est, hyemis mortua latuerant. Ex viriditate autem utilitatem concipiunt, hinc enim colligunt pabulum secuturum, ex quo nutriuntur & vivunt. Malignitas vero huic inest Merallo, atque cæteris impuris, cui fidem facit eorum testimonium, qui eo purificanda, & ære viridi conficiendo operam consumunt suam.

Qui anatomiam majoris & minoris mundi respiciunt, æs renibus conferunt, qui sunt Venus microcosmi, quod enim est officium Veneris in majore mundo, id renum est in minore. Qui oriuntur ex hoc membro affectus, fere, imo maxima ex parte sunt periculosi & lethales.

Chymici subtilitatis artifices, non solum exaltationem præparationis cupri maximo sumptu tentaverunt, sed & summo cum dispendio & bonorum & vitæ, æs in argentum purum transmutandi periculum fecere. Quamvis enim curioso pingendi artificio, optato simplicitatis candore faciem ei obducas, intra parvum tamen temporis spatium meretriciam & adulterinam complexionem manifestabit, unde in ejus amatores patibulum sæpe, propudium semper redundavit. In usu vero Medico non parvam suis gloriam conciliavit, præcipue morbis ventriculi & affectis renibus, externe & in ulceribus putridis. Ex qua varii

authores modum reducendi Venerem in vitriolum scriptis tradidere. Nos autem, quoniam vitriolum Veneris, & calchantum vulgare in medendo unum & idem reperiuntur fere, vitriolo præparato, sicut libro de anatomia vitrioli scripsimus, quotidiana praxi utimur. Nihil igitur illinc accersito, unicum hic ophthalmicum admirandarum virium trademus.

℞. Cupri flavi bracteati uncias tres vini Malvatici sesquilibram medicinale. Circulentur ad Solem vitro bene clauso, donec liquor viridis & transparentis instar Smaragdi fiat. Hæc recepta brevis est, & compositio simplex, virtus autem nec brevis nec simplex est. In omni enim ulcere maligno oculorum & macula delenda medium est certissimum. Imo si læsione aliqua ex capsula exciderit, in locum restituit. Verbo, qui usum novit, efficiet miracula. Varias curas hoc ipso medio feliciter exactas vidimus, quæ relatione tædium offerrent, unam tamen palam faciam A. 1610. Noribergæ juvenis quidam lithotomus ex urbe Basilea lusu gladiatorio serio oculum dextrum effossum habuit, ita ut ex capsula ad longitudinem nucis propenderet. Concionatoris uxor in locum reposuit oculum propendulum, & talis adjumento liquoris fixum reddidit & sanum intra 14. dies, visum tamen amisit, nam exitu exciderat pupilla. Hanc vidi & ad utilitatem publicam in medium profero.

DE PLUMBO.

Quam analogiam in cæteris ad rationem nominis declarandam observavimus,

Ee

vimus,

SEPTEM PLANET. TERRESTR.

218

vimus, hic etiam enarranda est, ut appareat filiis artis, veteres non sine ratione plumbum Saturnum appellasse. Hoc autem breviter ut omnia faciemus. Saturnus frigidus & ignobilis est Planeta, hæc prima est similitudo, quam plumbum metallorum infirmum & frigidissimum Saturnum æmulatur. Et quidem conjunctio Saturni cum cæteris planetis varios morbos & periculosa symptomata procreat & excitat, eodem modo spiritus aquæ Saturninæ cū reliquis metallis iis non leves affectus procreat, qui ob purgationem auri & argenti laborant, eos enim icteritia nigrâ consumptione & melancholia mala laborare videmus.

Hoc metallum refertur Saturno microcosmi, hoc est, spleni, quæ viscerum pars extat frigidissima, & reliquarum servus, ad eorum fæces, præcipuè Solis, Lunæ & sanguinis evacuandas si qua ament laborat dyscrasia, aut ad summum malignitatis exaltatus fuerit. Ut plumbum in cæmentis, auri & argenti splendorem eorum obumbrat ita lien spiritus vitæ & rationis in fonte ipso, id est, corde & cerebro obtenebrat, imo totum microcosmi cælum cæca caligine obducit, quod cum sit agens in terram microcosmi, id est corpus elementare, non mirum si sterilitas corporis & virium sequatur debilitas usque ad consumptionem ossium. Nam ut loquitur Salomon, melancholia, id est, tristitia consumit medullas ossis. Quemadmodum enim inferior pars mundi superiori agenti non resistit, ita pars elementaris microcosmi cælesti qualitati & facultati Planetarum in homine

haud relucetatur. Homo enim ex duplici constat natura, cælesti & terrestri, aliter microcosmus, quinta Essentia mundi, Rex creaturarum omnium realiter dici non potest. Affectus igitur splenis non appellabuntur melancholia, hæc enim est accidens tantum morbi, sed ex causa prima nomen sortietur, hoc est, proprietate Saturni. Ergo sunt morbi Saturnini, quod in reliquis sex Planetis microcosmi intelligitur. Talis theoria morborum etsi à Philosophia naturali, & consideratione physica procedit, apud multos, qui opus microcosmi simplici elementari corpori & compositis animalium irrationalium conferunt, tanquam fabula & insomnium æstimatur. Proprietates enim spirituum, quæ suos procreant morbos, non admittunt, sed qualitates naturæ morborum causas statuunt. Revera autem quanta distinctio naturæ qualitatis & proprietatis inter corpora constellata Metallorum, & simplicia elementarium creaturarum statuitur & observatur, tanta differentia naturæ, qualitatis, proprietatis & officii viscerum principalium & simplicium elementarium humorum ponenda est, & si uni mundo implantata sunt, hoc est microcosmo.

De situ Saturni in cælo septimo, & quatuor coloribus quæ pertinent ad fabricam lapidis Philosophorum in eo apparentibus, subtiles & acutæ sunt Alchymistarum speculationes. Primus enim color qui reperitur est niger, quem caput corvi, conjunctionem corporum, embryonem, fermentationem spermatum, & aliis
no-

nominiſibus appellarunt. Secundus autem albus, Filius Regis, Jupiter, Mercurius regeneratus vita Solis, ſplendor Lunæ, draco, &c. nominatur. Tertius eſt flavus (ſplendor Solis & initium maturationis dictus, Ultimus vero eſt ſubrubeus, & hunc maturationem perfectam, Imperatorem rerum, Lapidem Philoſophorum, breviter Pellicanum nominarunt, quoniam ſanguine ſuo, hoc eſt, ſuperabundanti tinctura Metalla imperfecta, quaſi pullos ſuos nutrit, & ad perfectionem ſuam educit. Hi omnes in uno hoc plumbi corpore apparent, ideoque non parvum laborem collocarunt in conſiciendo lapide ex hoc minerali, vel ſaltem ut Mercurius currens è frigido ſepulchro Saturni, ut à morte reſuscitatus vitam & calorem internum argenti vivi recuperaret. Sed ita natura mortuus eſt, ut ad vivos eum reducere longe futurum ſit difficiliſimum, niſi argenti vivi quid excidat in ſepulchrum ejus. Et hic creduli indagatores invenirent quid pro quo, & ſi invenirent genuinum Mercurium Saturni, equid erit pretii? Dubia erit quaſtio, an quidquam poſſit ultra vires vulgaris Mercurii. In Medicina Magiſterium Saturni ultima eſt præparatio, qua efficitur aceto deſtillato fortiffimo ſupra ceruſſam, minium, vel limaturam plumbi in fuſo, tum relinquitur in digeſtione per aliquod tempus, poſtea filtratur, coagulatur, & in formam ſalis Cryſtallini reducit. Hoc eſt ſaccharum Saturni à multis deſcriptum. Alii ſubtiliores Magiſterium ſic paratum in retortam injiciunt, & ſpiritum acetici eliciunt, amiſſa acidi-tate ſit ſpiritus ardens inſtar ſpiritus vini,

quod eſt magnum Naturæ arcanum, & hunc appellarunt ſpiritum Saturni, ſed inepte. Quantitas enim eadem Saturni, qua mediante aceto in forma ſalis exiſtebat, in fundo vaſis poſt deſtillationem inſtar pulveris ſubtilis remanet. Virtutes vero hujus Magiſterii rite præparati multæ ſunt; in ſcirrho enim & ſplenis obſturbatione ſpecificum eſt medicamen; concordat & coercet omnem omnium humorum acrimoniam in ſtomacho, colicam & iliacam Paſſionem ex corroſione ſalis reſoluti integre ſanat. Punctiones hepatis, & renum dolores ex mordacitate & reſolutione tartari acuti mitigat. In cancro, lupulo, & igne Perſico eſt anodynum appropriatum, dolores tollendo, diminuendoque malignitates; omnem enim aliorum dulcedinem vi leniendi ſupereat. Et Medicus qui eo uti cum ratione norit, cognita cauſa ſymptomatis, conſtitutione corporis ætate & tempore adminiſtrandi miracula faciet.

Dofis internè à granis 2. ad quinque, pro vice cum liquoribus vel aliis vehiculis appropriatis, in ſpecie vero ſpleneticis in vino albo vel Magiſterio Meliſſæ exhibetur, mundato prius ſtomacho. Hic eſt uſus internus.

Extra.

Uti poteris externe in forma linimenti cum unguento vel oleo roſato contra ſcabiem ſerofam & ſerpiginem. In maculis etiam ex variolis miſtum cum oleo vitellorum ovorum abſque aduſtione expreſſo. Adverſus deſluxionem calidam oculorum,

dolores dentium ex nimio calore, vel asperitate defluxionum in erysipelate, & omni inflammatione ulcerum; non solum enim restinguit ardores, & eos mitigat, sed, quod plus est, resolvit, ut videmus in laminis plumbi simplicibus, quæ applicatæ quamvis carnosam excrescentiam sine erosione resolvunt & consumunt. Ut verbo rem concludam, Saturnus est columna Chyrurgix. Presbyterum quendam magnum in Germania novi, qui liberavit se à dolore maximo & corruptione corporis, quæ alias ei contigerat ex ulcere maligno, sub mamilla sinistra incurabili, utebatur quavis septimana mane hoc Magisterio, quo tanquam elixere specifico munitus, etsi non à

morbo liberatus, à symptomatibus tamen tutus vixit, & tandem senex obiit ex aliis accidentibus.

Hæc breviter de naturis, proprietatibus & præparationibus septem Metallorum ad usum Medicinæ declaravimus. Si minus sumus assecuti, quam pro nostra civili juvandi studio sumus conati, in eam accipies partem, quæ tuum decet candorem. Hæc ni fallor, tibi usui fuerint, interim dum idoneus aliquis author curiosus ea penicillo subtili pinxerit. Nos enim & Rhetorices & Logices artificio destituti sumus, quod fecimus, Deo adjuvante, natura duce perfecimus.

F I N I S.

CIIRY-

CHRYSOLOGIA,

SEU

EXAMEN AURI CHYMICUM.

In quo demonstratur, auro nec inesse substantiam aliquam potabilem: nec illud Arte Spagyrica transmutari posse in substantiam aquosam, oleosam vel salinam, & quid proprie intelligatur per aurum potabile,

CHRYSOLOGIE

SECTIO PRIMA.

CAP. I.

De natura Artis Spagyrica, deque ejus Potentia & Terminis, quibus omnes in universum ejusdam operationes circumscribuntur.

Uum propositum nobis sit hoc libro agere de materia, quæ ab evidenti examine & demonstratione Artis Spagyricæ tota propemodum pendet: non equidem nullum operæ pretium sumus tacturi, si hujus ipsius naturam in-
 rio paulo altius à sua origine arcessamus. Est enim hoc totius operis quoddam quasi fundamentum futurum, quo primum jacto, in progressu deinceps de quæstioni-

bus controversis judicium facilius fieri potest; prorsus ut in aliis Disciplinis omnibus usu venire videmus, in quibus, si quæ nascitur controversia, eam ex cujusque disciplinæ principiis decidi oportere, in confesso est apud omnes.

Constat autem ex Paracelso Chymiatorum facile principe, quod Ars Spagyrica sit illa Chymix pars, quæ pro subjecto habet corpora naturalia Vegetabilium videlicet, Animalium, ac Mineralium: in quibus quicquid operatur, id ad utilem in Medicina finem tendit: quo sensu quibusdam etiam Chymiatria sive Chymia Medicinalis dicitur.

Multiplices illa habet operandi modos, variasque encheireses exercet, quæ tamen in universum omnes ad tres præcipue scopos collineant: nimirum I. ad SEPARATIONEM. II. SUBTILIA-

Ee 3

TIO-

TIONEM, ac III. SUBLIMATIONEM
sive EXALTATIONEM.

Ac primo quidem Separare, est dividere, dispartiri & resolvere corpora in diversas substantias ex quibus naturaliter sunt composita, E. G. ex omnibus Vegetabilibus & Animalibus, Bitumine item, Asphalto, Succino, Gummati, Resinis, &c. separat artifex spagyricus, Aquam, Oleum, Tincturas, Extracta, sales cum volatilibus, tum fixos: Ex Coralliis, Perlis, Matreperlarum, & aliis consimilibus separat similiter partem quandam aquosam, simul & oleosam relicta calce alba & levi. Ex salibus reparat spiritus acidus & solventes, relicta parte aliqua illorum terrestri, Ex Alumine ac Vitriolo similiter spiritus acidus protrahit, relicta terra utriusque minerali. Ita quoque ex Sulphure spiritum fuliginosum salinum separat, qui per haustam à circumfuso aëre humiditatem abit in liquorem acidum, ardere necium, minus proprie Oleum sulphuris vocatum. Ex Auripigmento, Antimonio, Macrasitis, Plumbo, Stanno, Cupro, Ferro, aliisque præterea corporibus Metallicis, quæ quidem in igne consumi possunt, separat substantias Mercuriales & Sulphureas in forma fuliginis sive pulveris subtilissimi, aridi, & sicci, relictis illorum cineribus & salibus fixis, qui neque sapore præditi sunt, neque in aqua solubiles.

II. Subtiliare sive attenuare dicitur ars spagyrica, quando dissolvit, dilatat, & discontinuat soliditatem, compactionem & fixitatem corporum Metallicorum & Lapideorum, interventu humoris cujusdam acidi & solventis, atque ita illa redigit

in formam magis subtilem & penetrabilem, pristinaeque multum dissimilem: eamque vel liquidam, vel salinam, quæ facillime dissolvatur ac diffuat in quocunque liquore aquoso, non minus quam vel Saccharum, vel Sal: vel pulveream etiam. Posset quidem hæc eadem operatio etiam Coniunctio dici, si quidem per eam volatile cum fixo, liquidum cum solido, & corporale cum spiritali conjungitur. Verum propriissime non nisi Subtiliatio vocanda est.

III. Denique Sublimare artem dicimus, quando vel separatas dictorum corporum substantias, vel corpora solida attenuata rectificat, & ad nobiliorem puritatis, subtilitatis, & perfectionis gradum elevat.

Ex quibus satis, opinor, adparet, quod omnia Medicamenta Chymica sint, aut substantiæ separatæ seu extractæ ex supradictis corporibus: aut Magisteria, id est, corpora solida per forinsecus accedens aditamentum adtenuata. Addimus & hoc, Artis vieffici non posse, ut una substantia transmutetur in aliam, id est, ut substantiæ Mercuriales aquosæ, Sulphuræ oleosæ, & Salinæ revera salæ & solubiles Vegetabilium & Animalium similes fiant substantiis Mercurialibus & Sulphureis fuliginosis & terrestribus, salibusque inspidis & insolubilibus corporum Metallicorum: accedens converso horum substantiæ similes Vegetabilibus & Animalibus: utque in unum omnia conferam, non potest ars reapse transsubstantiare lapidem in aquam, ista enim metamorphosis miraculi loco sit futura, non ab artis potestate profecta putan-

anda. Et, si quis aliter affirmet, nisi ab ignorantia sua patrocinium petat, nihil profecto eum ab extrema absurditate defendere queat. Atque sic quidem quænam Artis Spagyricæ fundamenta sint, quæ bases, termini, pomæria, breviter declaravimus: ex quibus de quæstionibus in Chymia controversis judicari debet, sive ex anatomiam alicujus corporis, sive ejusdem subtiliationem concernant.

CAP. II.

De Essentia, consistentia, & formis substantiarum Metallicarum.

Quamquam supra obiter de forma & consistentia substantiarum Metallicarum ejusmodi mentionem injecimus, ut iis, qui artis & naturæ metallorum non penitus sint ignari, potuerimus satisfacisse, neque opus proin videatur, plura in hanc rem verba facere: Nihilo tamen minus, quum res sit maximi in Chymia momenti, cujus exactissimam rationem habere oporteat Chymiatrum, qui cum ratione in artis operibus versari velit; non possumus non prolixiorum de ea tractationem instituire.

Quod si ergo penitius in consistentiam ac formam substantiarum Metallicarum intueamur, deprehendemus profecto non minus has à substantiis Vegetabilium ac Animalium differre, quam terram ab aqua. Hujus pronuntiati veritas patebit, si eas inter se contulerimus: factò abs Mercurio sive parte rerum aquosa initio. Sumat quis e.g. Argentum vivum, quod ex senten-

tia Hermeticorum est Aqua Metallica, & ipsius Essentiam, formam, & consistentiam cum Aqua cujusvis Vegetabilis aut Animalis comparet; Deum immortalem quanta dissimilitudo, quanta inæqualitas ac disparitas primo statim intuitu utrinque sese obferet! Aqua enim Vegetabilium ac Animalium deprehendetur levis, rara & transparent: Argentum vivum è contrario solidissimum, densissimum, gravissimum, & inita mensuræ ratione, decuplo fere aliis aquis ponderosius. Quod qualitates porro alias adinet, Argentum vivum non madefacit digitos, nullam frigoris vim aut congelationem experitur, neque temporis injuria & longitudine corrumpitur aut mucescit, quæ aliis aquis obringunt omnia.

Sic Sulphur Minerale, Resina illa sive Axungia terrestris, cum Sulphuribus Vegetabilium ac Animalium: hoc fere solum commune habet, quod instar rei oleosæ & pinguis, in igne reapte comburatur. Cætera immant quantum differat à Resinis, Axungiis, Oleis aut Substantiis Sulphureis Vegetabilium ac Animalium! Has enim, quis non vidit esse leves, aquæ innatantes, unctuosas, si tangantur, corruptioni denique & situi obnoxias, quum Sulphur Minerale contrario sese modo habeat? Lapidis enim instar ponderosum est, & in aquam projectum derepente fundum petit, aridum & ficcum, nec digitos imbuat, tantumque abest, ut corruptioni subiaceat, ut non sese solummodo ipsum semper, sed & alias res, ut ligna, quam diutissima à corruptione fartas tectas conservet. Differentia quin etiam horum ex eo efflorescit quod ex sulphure:

mi.

nerali nequeat Oleum sive liquor vere oleosus & pinguedinosus prolectari, contra quã fit ex aliis rebus Sulphureis. Hæ ipsæ etiam, si comburantur, fuliginem quamdam nigram in altum emittunt, quæ recollecta, instar subtilissimi pulveris de carbonibus, denuo conflagrare apta nata est. Sulphur vero minerale exustum fuliginem quamdam candidam, eamque acerrimam, & nares impensè vellicantem ex sese effundit; quæ ipsa modo supra explicato in liquorem fatiscit, igni extreme contrarium.

Denique inter cineres corporum Metallicorum & aliorum, non minor diversitas occurrit, eos inter sese accuratius conferenti. Si quis enim pro Exemplo accipiat cineres Antimonii, Marcaitarum, Plumbi, Stanni, &c. qui post cujusque horam in igne vehementissimo anatomiam, & ablationem partium Mercurialium & Sulphurearum residui facti sunt: videbit liquidissimò, in quo hisce conveniat, cum cineribus Vegetabilium & Animalium, vel nihil esse, vel nimis quam parum. Etenim Vegetabilium Animaliumque cineres sunt leves, & ex illis lixivium confit, per quod substantia salsa & in aqua solubilis extrahitur, cineres vero Metallici multo visuntur ponderosiores. Ac Sales quidem hisuorum corporum sunt, non tantum per definitionem Salis Paracelsicam, quæ illis ad amussim competit; sed & per id, quod facili negotio fundi, & in vitrum, experientia teste, duci queant, quod ipsum Salis proprium esse in quarto, uti loquuntur, modo, quivis per se facile intelligit. Interim tamen etiam si illi ipsi cineres Metallici vel per integrum

annum in aqua macerarentur, ne atomus quidem Salis vere salis inde extraheretur. Non sum necius reperiri, qui beneficio acetæ destillati aut alius alterius liquoris acidi, istiusmodi salem elicere gloriantur: Sed & hoc scio, oppido tum falli ipsos, tum alios æque fallere. Nec enim quod ipsi pro Sale obtudunt, id revera horum corporum sal est, sed Spiritus Solventium, qui cum parte cinerum Metallicorum coaluerunt in istiusmodi massam salinam, Valcano teste, qui Spiritus coagulatos segregare rursus potest à cineribus Metallicis, sicut hi ad solidam suam & in aqua indissolubilem formam & consistentiam, spiritibus destituti redeant. Unde breviter colligere est, utur Metalla in prima sua origine dubio procul ex substantiis elementaribus spirituosis, & mollibus, dicantur procreata: minime tamen propterea statuum esse, istas substantias tales, quales initio fuerint, deinceps perstitisse, sed accedente longa diutinaque digestionem, mixtionem, & coctionem à calore naturali subterraneo celebrata, aliam & priori longe dissimilem, consistentiam, dispositionem, & qualitatem, uti hæcenus demonstravimus, adquisisse.

CAP. III.

De substantiali compositione Auri, deque causa compactionis ejusdem, ponderositatis, ac durabilitatis in igne.

Demonstraturi quousque ad Aurum medico usui accommodandum Artis
Spa-

Spagyrica potentia sese extendat, nolumus curiose inquirere, qualisnam res Aurum in primo suo ente extiterit, & num materia mollis & spirituosa ante fuerit, quam ad veram consistentiam Metallicam deveniret. Istiusmodi enim profundam, obscuram ac intricatam quaestionem, iis qui ob lapidem Philosophorum folles noctes diesque motant, & metallorum transmutationi inhiant, relinquentes: id solum excutiemus, in quonam tum compositio, tum excellentia auri consistat, posteaquam jam à natura coctum sit & elaboratum, inq; verum visibile & tangibile Metallum formatum.

Statuendum ergo est, id quod nemo etiam negare vel debet vel potest, Aurum, quia Metallum sit, necessario etiam tribus istis substantiis Metallicis communibus ad caeterorum Metallorum compositionem concurrentibus, constare. Substantias vero istas, eo se modo habere, quem capite praecedenti explicuimus. Nunc ut res clarior & evidentior evadat, visum fuit, adducere aliquot sententias Paracelsi, qui veluti Metallorum naturam, si quisquam alius, fuit doctissimus, ita totum hoc, quod de compositione Metallorum scitu necessarium est, in suis scriptis plene planeque est perfectus.

Primo, quantum Mercurii sive Argenti vivi in Metallorum omnium compositione concursum attinet, de eo scribemus verba ejus clarissima ex lib. 2. de generatione rerum. Nec minus verum est (inquit) quod Mercurius vivus Mater est omnium septem Metallorum, & recte Mater Metallorum, vocari debet. Nam veluti is in se habet omnes colores, quos in igne de se videndos

praebet: Ita etiam abscondita in se habet omnia Metalla quae & ipsa extra ignem de se non praebet.

In caelo suo Philosophorum, Regula prima de Mercurii natura & proprietate: Omnia sunt in omnibus abscondita: Unus ex illis omnibus est eorum absconditor & corporale vas externum visibile & mobile. Fluxus omnes manifesti sunt in vase hoc. Nam vas hoc corporeus est spiritus. Quare omnes coagulationes & fixationes in ipso captivae sunt & conclusae, cum fluxu adeptae, circumdatae, & comprehensae & c.

In Thessalo 2. hoc est, de gradibus & compositionibus capite 10. Mercurius inter Metalla supremus est, & corpus quoddam rerum substantialium in quatuor istis elementis. Ille ipse etiam singularem sibiq, propriam in se naturam habet, frigidam & calidam, & illa adimi ipsi nequit. Et paulo post: Si jam ex illo generatur Metallum; videlicet ex Mercurio corporali, per transmutationem Archæi in ferrum sive plumbum, aurum, aut argentum, tum simul cum hisce naturis adsumit aliam novamque complexionem sine perditione aut destructione complexionis prioris. Et ita duae naturae erunt in una substantia, ex solis viribus Mercurii cum unione sulphuris & salis. Quare ulterius plumbum loco Mercurii esse potest aut argentum aut aurum, & c.

In Scholiis in lib. de gradib. & Composit. Medicam. Unumquodque Metallum est Mercurius coagulatus.

Lib. 3. de Morbis Mineralib. cap. 2. Unumquodque coagulatum Metallum

in se habet naturam Mercurii : Sed quia coagulatum est, ideo ista vis nunquam ibi est. Nam in media generatione, & usque ad mediam generationem omnia Metalla sunt Mercurius. Et paulo inferius: Ideo notanda hic est differentia, si de Mercurio dici debet, natura hæc, quod non perfecte generetur: sed servat in se naturam & proprietatem vivam & Essentialem, quam reliqua Metalla mortuam in se habent.

Tractatu primo de mineralib. Ita etiam est hujus Metallum natura, quæ neque malleo tractari potest, neque fundi, & est mineralis aqua Metallorum: Veluti alias aqua subest rebus aliis, ita hæc Metallis. Et in eodem capite: Nam mirabilis ejus natura multiplex est, nec parvo labore investigabilis.

Hæc hæctenus de generali concursu argenti vivi ad productionem Metallorum Paracelsus: De ejusdem porro speciali in Auri compositionem ingressu, notari possunt quæ sequuntur:

De cælo Philosophorum c. 3. Septimum Metallum ex sex illis fluxum, corporaliter est Aurum, & in se ipso nihil aliud est, quam purus ignis. Quod vero ab extra pulcrum, flavum, visibile, tangibile, ponderosum, frigidum, & solidum corpus visitur & sentitur, causa est, quod coagulationem reliquorum sex Metallorum in se habeat, qua cum compactum & comprehensum est in corpus externum. Quod vero ab elementari igne funditur, ratio hæc est, quia fluxum habet à Mercurio, à pisce, & aquario spiritualiter in ipso absconditis. Quod etiam externe hic deprehenditur, quia Mercurius promptissime auro adhæret, ipsaque permiscetur corporaliter.

Lib. 3. de Morbis Mineralib. c. 2. Aurum tantum est Mercurius.

Quia vero, quando in textu præallegato aurum in seipso dicitur nihil esse aliud quam metus ignis, dubium suboriri cuiquam possit, ad qualitatem Mercurii respicienti, qui frigidus vulgo judicatur. Ideo non abs re fuerit videre, quomodo ipse Auctor hîc sese explicet, libro de cælo Philosoph. ubi de qualitatibus Mercurii agens, Victi sunt, inquit, qui de Mercurio statuunt, quod humidæ aut frigidæ naturæ sit, aut esse debeat; quod non est. Verum immensi caloris & humiditatis plenus est, qui calor & humiditas natura ipsi inest, causa perpetui fluxus, in quo est. Nam si frigidæ & humidæ naturæ esset, oportet, & semper fixus & durus maneret, & primo per calorem ignis, ut alia Metalla, in fluxum adduceretur. Hoc autem non opus habet, quia fluxum suum jam ante à calore habet, qui eum in fluxu detinet, à quo semper debet vivere, & non mori, neque immobilis fieri, neque congelari, &c.

Quod vero argentum vivum vehementi calore interno polleat, non uno argumento colligitur. Primo enim si ad debitum tempus in peculiari vitro, fatisque intenso arenæ calore detineatur, liquido constiterit, hanc suam formam nobilem & liquidam mutari in pulverem coloris sanguinei, physicum complexionis igneæ indicium. Deinde iste pulvis interne datus, aut externe in usu Chirurgico adhibitus, effectus rei, non frigidæ, sed calidæ habet. Neque tamen propterea negat Paracelsus, quin frigidæ etiam naturæ sit Mercurius, habi-

to nimirum respectu ad qualitatem ejus externam; quin potius hoc ipsum elegantissime confirmat Tractat. 2. de Morbis Mineralib. cap. 2. Ita etiam hoc est in hyeme terræ, quæ sola est Mercurius vivus, hoc est, Argentum vivum. Ille, quæ omnes proprietates Luna est, & quæ omnem naturam hyems. In ipso jacent omnes stellæ hybernæ, naturæ hyemalis, & quod ad hanc rem facit. Et paulo ulterius: Nam Mercurius secundum suam naturam rectius vocaretur Luna, recte hyems, recte nox, frigus, glacies. Verum tamen quia non est compactus, sed Metallum apertum, nomen ejus manet.

Hæc sententias hoc in negotio adscribere libuit: ex quibus omnibus satis superque videre est, Paracelsi velle, Aurum ex Metallicis substantiis, ipsi cum reliquis Metallis communibus, compositum esse. Quarum licet Princeps sit & præcipua Mercurius, per hoc tamen non stat, quin reliquæ etiam duæ, sulphur nempe, & sal, mineralia, admitti una debeant, quum sine horum interventu soliditatis & compactiōnis Metallicæ nequeat fieri particeps, id quod non uno in loco Parac. in suis scriptis declarat.

Quod porro in auro Mercurium prædominari dicimus, nemini mirum videri debet, sententiã saltem consideranti Philosophorum Petipatheticorum, qui perfectionem auri esse statuunt à conjunctione quatuor elementarium qualitatum, perfectissime invicem combinatorum. Materiem quidem ipsam in specie non exprimunt: sed nos nullam Mercurio in universa rerum natura aptiorem melioremque dari

credimus, quippe in quo, ut ostensum habetenus, quatuor istæ qualitates, aquæ scilicet & aëris quoad extra, interne vero terræ & ignis, omnium quasi oculis clarissime subjiciantur, quæ ipsæ amplius ita unitæ, ita invicem concatenatæ sunt, ut, licet Mercurius corpus mobile, Metallumque inchoatum & immaturum sit, nequaquam tamen propterea ignis vi dividi & dissolvi queat, quin semper artifex eum in naturalem suam consistentiam retrahat.

Cæterum, quod aurum sit tam compactum Metallum magis quam alia omnia; quod instar Solis splendeat, spurcitie odorisque omnis expers & ab omni parte temperatum; quod item quemcumque ignem triumphet, ac rubiginem nesciat: id duabus potissimum causis acceptum est referendum, Prima auctore Paracelso (Tractat. 1. de Mineralib. cap. 2. de Procreat. Metallor.) est, quod substantiæ auri, Mercurius scilicet, sulphur & sal, sunt à natura exquisitissime detæcatæ, depuratæ, & ab omni materia corruptionis capace sequestratæ. Altera causa est, earumdem substantiarum conjunctio, unio, & combinatio arctissima, per longam ac diutinam eamque accuratissimam concoctionem facta, sine interventu alicujus rei, quæ qualitatibus ipsarum adverfetur. Unde nulla inter eas diversitas animadvertitur, sed una substantia, non tres esse videntur. Et hæc sunt causæ qualitatis, temperamenti, & excellentiæ ipsius Auri.

☉ (o) ☽

CAP. IV.

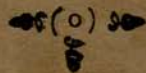
*In quo disquiritur, an ex Auro possit e-
lici substantia bibi apta.*

INitio prætermittimus, quod omnes in rerum natura substantiæ potabiles, in duplici differentia constituantur: Aut enim sunt actu, inque se ipsis liquidæ; ut liquores tam oleosi, quam aquosi: aut sunt potentialiquidæ, sive ex accidenti, videlicet per additamentum: ut est substantia rerum salina, quæ etsi non sit actu liquida, neque proin per se bibi possit; quia tamen in liquoribus aquosis liquatur, penitusque diffuit, ut tum non aliam quam liquoris formam præ se ferat, non refragantur Chymiatri, quin suo quoque modo potabilis hæc adpelletur.

Jam si quis scire velit, num ex auro hujusmodi substantiarum aliqua educi queat, is duo consideret: Ipsam videlicet naturam auri; & deinde Artis Spagyricæ potentiam. Quoad primum, si quæ de substantiarum Metalliarum forma & consistentia hæcenus exposuimus, repetantur, simulque ad perfectam maturationem & compactiorem, quam eadem substantiæ in compositione auri actæ sunt, respiciatur; nullo profecto negotio colligi potest, ejus quidem substantiæ, quæ secundum dictorum modorum alterutrum potabilis nuncupari debeat, nihil in auro reperiri.

Ars vero ipsa substantias corporum divisibilium separare quidem potest, easque in actum, idque in tali consistentia, qualem natura sua obtinet, educere: Verum, ut su-

pra quoque diximus, hautquaquam valet transmutare substantias fuliginosas, aridas, & siccas, in substantias liquidas, aquosas, & oleosas; nec vice versa, has in illas. Unde facile intellectu est, etiam si maxime Chymia posset corpus auri dividere, & ex eo substantias, quibus constat, separare, veluti facit in Plumbo, Cupro, Stanno, Ferro, Antimonio, Marcassitis, &c. Quod tamen propterea illæ ipsæ substantiæ à sua naturali arida & sicca consistentia, in aliam humidam & potabilem minime gentium essent abitura; non certe magis, quam aliorum corporum mineralium supra nominatorum substantiæ, quæ, experientia teste, aridæ semper sunt & siccæ, neque in aqua simplici ullo modo liquefiunt. Quin potius verisimile est, substantias auri separatas, tanto solidiores & fixiores futuras, quanto id præ reliquis hisce corporibus solidius, compactius, fixius, ac ponderosius corpus nactum est. Tantum etiam abest, ut ars ex auro substantiam quamdam liquidam & potabilem, tam longè à natura auri distitam, eliquare valeat, ut ne quidem in istas, quibus natura conflatum est, substantias illud ipsum rescindere potis sit. Vanissima ergo est hæc de substantia potabili ex auro secernenda persuasio, quæ multorum quidem animos occupavit, sed à veritate est alienissima; id quod in genere hæcenus demonstratum sectione sequenti specialius producto in medium exemplo sumus confirmaturi.

CHRYSOLOGIAE

SECTIO SECUNDA.

Qua indistincte & accurate examinatur processus Chymicus Francisci Antonii Londinensis, Doctoris Medici, quo Essentiam & Realem Tincturam ex auro se extrahere gloriatur, vendens indies & dispensans sub isto nomine duo medicamenta.

Satis hodie duobus medicamentis, quæ pro veris ex auro substantiis vendit ac dispensat, per universam ferme Europam innotuit Franciscus Antonius Londinensis, Doctor Medicus, cujus famæ & existimationi neque nos invidemus, utpote quibus cum persona ipsa nequaquam litem esse sancte protestamur. Rem ipsam spectamus: in qua ut cum eo sentiamus, non possumus, veritatis vi adacti, à nobis impetrare. Qui potius, ut eorum, quæ præcedenti sectione adtulimus, magis magisque inelatescat veritas, & dubitandi omnis occasio præcidatur, nihil vel præter rem vel inique fecerimus, si errorem ejus, quem publice non disseminare tantum, sed & edita Apologia strenue defendere conatus est, publice quoque detegamus, & detrahamus ipsi larvam hanc, qua speciose reclusus, toti imponit mundo. Sequemur autem presso pede eundem ordinem, quo libri sui Medicinæ Chymicæ, & veri potabilis auri adfertio, dicti, capite quarto, processum suum ipse auctor describit. Quumque is tribus distinctis operationibus 1. videlicet Auri calcinatione, 2. ejusdem calcinati solutio-

ne, 3. denique tincturæ ex eodem dissoluto extractione contineatur; Nos quoque tribus hisce partibus secundam hanc sectionem absolvemus.

PARS PRIMA.

De Calcinatione Auri.

EAm quidem hunc in modum describit Enoster: Corpus auri solidum indiget præparatione longa, atque operatione continua: Ut primo calcinetur, postea solvatur. Calcinatedum enim corpus quod solidum prius erat, jam discontinuatum evadit & veluti impalpabile quoad tactum, magis quam prius solutionis susceptivum. Non calcinatedum solutioni nimis erit contumax. Neque tamen cum rebus corrodentibus, aut humanæ naturæ infestis calcinationem moliri debemus: ut vulgo fieri solet per aquas (nimirum) fortes ex Vitriolo, Alumine, Nitro, & similibus. Ablutiones enim licet vigesies repetantur, venenatas impressiones aquarum fortium auferre nequeunt. In vera ac Philosophica calcinatione, nullæ recidivæ fiunt cruditates, aut venenatæ impuritates, vomitionum, resolutionum, palpitationum cordis procreatrices. Cavendum semper ne ex hujusmodi malitia aliquid in medicando damni patiamur.

Hæc hæcenus de calcinatione Antonius noster. Circa quam tria movemus 1. Quid per calcinationem Philosophicam intelligat: 2. An in ista calcinatione Auri forma penitus destruat: 3. Denique annon in eadem calcinatione accedat ad aurum

res quædam peregrina, per quam simplices
istius qualitates alterenter?

Quod primò calcinationem ipsam
adinet, ejus duplex est apud chymicos sig-
nificatio: Propria videlicet, & impropria.
Proprie calcinatur corpus minerale, quan-
do mediante igne solo, humidis suis & glu-
tinosis substantiis privatur, inque cinerem
seu calcem levem & aridam redigitur, ita,
ut redintegrari ac in primam suam for-
mam reduci nequeat. Exemplum vulgo
obvium est in calce lapidum, qua utuntur
cæmentarii: quæ istis suis substantiis ignis
vi destituta, in formam lapidis pristinam
omnino est irrevocabilis. Improprie vero
calcinari dicuntur eadem corpora mine-
ralia, quando interveniente aliqua materia
acri & salsa, per viam vel solutionis vel te-
verberationis, discontinuantur, & in subti-
lissimum, tenuissimum & impalpabilem
pulverem adtenuata, veræ calcis formam
mentiuntur, licet vere ac realiter calcinata
minime sint, sed formæ suæ pristinæ adhuc
capacia.

Jam quum præter hosce duos calcina-
tionis modos nullum alium dare vel com-
minisci queat noster, quaero, Utrum is per
calcinationem suam Philosophicam velit
intellectum? Certe non nisi secundum, pu-
ro: id quod duæ evidentissimæ rationes e-
vincunt: 1. est, quod unanimi omnium con-
sensu aurum nulla ignis vi devastari possit:
2. quod si vel vere calcinari statueretur,
consequens necessario esset, quoniam in il-
la calcinatione, substantiæ humidæ & glu-
tinosæ, sive mercuriales & sulphureæ auri
deperderentur, substantiaque tantum sali-

na eum terra aridissima, & siccissima ac
qualitatibus ignis abunde imbuta, reliqua
fieret: quod aurum ita Mercurio suo &
sulphure spoliatum, etiam virtutum, quæ
ab optima compositione & temperamen-
to substantiarum invicem, conjunctarum,
pendent, una fieret vacuum: id quod in-
tentioni auctoris nostri cum primis adver-
saretur, utpote qui in suo auro potabili, ve-
ras auri qualitates easque integras, sine ulla
earum vel imminutione vel jactura, con-
servare fatetur. Calcinatio ergo illa Philo-
sophica nulla alia est, quam secundi, ut di-
ximus, modi.

Neque obstat, quod quis posset obji-
cere, eam ipsam per res salas & acres insti-
tuiti, quam ob id non videatur intendere
noster, quippe qui aquas fortes ex vitriolo,
alumine, nitro & similibus præparatas,
tanquam res corrodescentes, humanæque na-
turæ infestas rejiciat. Facilis enim est re-
sponso, quod, quantumvis has propter
igneam penetrantiam à compositione &
destillatione ortam, proscribat: non possit
tamen ea propter vel res, ex quibus istæ a-
quæ factæ sunt, proscribere, quum quam
egregia inde medicamenta præparentur, e-
legantiorum quidem Medicorum nemo
hodie ignoret, vel etiam omnes materias
salas & acres gradibus & qualitatib. aqua-
rum fortium commensurare. Per enim
magna utique est corrosivorum diversitas
& latitudo, neque de omnibus, quod hu-
manæ naturæ infensa sint, promiscue dici
debet, Nam quis vel è media plebe, salerni,
quo quotidie cibos condimus, acetum, a-
liasque res acidas, quibus non minus uti-
mur,

mur, venenatas aut corporibus nostris inimicas, ac non potius salutare, imo ad sustentandam sanitatem necessarias, fateatur? Quid dicemus de salibus Spagyricis cum Animalium tum Vegetabilium? ii, tantum abest, ut humanæ naturæ venenata quadam qualitate insidiantur, ut ex opposito vim alexiteriam possideant, humorumque internorum corruptioni, bonis sæpe ægrotorum rebus, resistent. Et tamen si qualitates solventes, incisorias, deterforias, acrimoniæque tam horum salium, quam salis ipsius vulgaris, aceti item, succi de citro, aliorumque consimilium consideremus, ratio nulla erit, quare ex numero corrosivorum hæc debeant excludi, præsertim quum multa corpora mineralia illorum vi corrodi & dissolvi, ipsa nos edoceat experientia.

Ut ergo, quod res est, edisseramus, calcinationem suam hoc modo noster instituat, oportet: Accipit. quantum placet auri, cui addit salem quendam usualem, (qui corrosivus quidem est, sed non tale corrodens, quale ab opere suo excludit, id est, humanæ naturæ noxium:) duo hæc in reverberium collocat, adhibito tali ignis gradu, ne aurum fundatur, sed ut spiritus salis istius acres & solutivi duntaxat excitentur, qui ita sensim circa Metallum corpus tam intra quam extra coeunt & concentrantur, ejusque fixitatem Metallicam, vi acrimoniæ suæ dirumpunt, & per minima dirimunt, neque non instar spongiæ rarefaciunt & emolliunt, ut evadat pulvis subtilissimus, levissimus, & tantum non in palpabilis, terræ sigillatæ colore, vel, (pro natura scilicet salis, & modo reverberatio-

nis) etiam alio aliquo conspicuus. Calcem hanc, quam vocant, à reliquiis salis, si quæ adhæserunt, ablutam exsiccat, inque suos usus reponit. Et hoc est aurum ipsius Philosophice calcinatum: per salem nempe quemdam, qui, communi omnium Philosophorum sententia, verum elixir, & Balsamus est naturæ universalis, utraque materia, per quam ad usum medicum corpora omnia Metallica dissolvi debent & ad tenuari. Aurum imprimis, cum quo intimior ipsi cognatio, quam cum aliis Metallis, intercedit. Possimus de hoc ipso vel sexcenta auctorum testimonia adducere, nisi magis adtenderemus ad id, quod agant isti artifices, quam quid loquantur.

Secundum, quod circa calcinationem artificis nostri discutiendum, est, An aurum calcinatum, (intellige per salem aut aliud additamentum) ita possit destitui, ut evadat irredivivum? Cujus quidem quæstionis facilis est decisio, ab experientia & proba artis. Certo enim certius est, quod aurum quidem, per reverberationem cum materiis salinis aut sulphure factam, quoad externam figuram ita immutari queat, ut aurum non amplius appareat, imo in vehementissimo quoque igne fusionem respuat. At hoc minime impedit, quin si in manus experti artificis incidat, per additamentum conveniens, à spiritibus salium & sulphuris adaptis, liberari possit, & deinde pristinae suæ formæ, sine ulla qualitatum suarum læsione, restitui. Quin omnino tam dictu quam creditu foret absurdissimum, spiritus cujuscunque etiam vel salis vel materiæ acris hoc in negotio ipsi præpol-
lere

lere igni; quem videmus Cuprum, Ferrum, Stannum, Plumbum aliaq; multa mineralia revera incinerare, calcinare, & vitrificare, sic ut profus ad pristinam Essentiam reduci nequeant: Id quod neque ullum, neque aqua ulla fortis aut regalis, aut quicunque alius spiritus, etiam vehementissime corrosivus, præstare valeat. Etiam si enim corpora metallica per hæc corrosiva dissolvantur, & quam subtilissime pulverentur, facile nihilominus reductu esse & permanere, unicuique experto Spagyrico est perspectissimum. Et hoc fundamento inferimus ulterius: Si corrosiva vehementissima nequeunt reapse destruere corpora Metallorum imperfectorum, multo minus corrosivum mediocre, sal, videlicet aliquod usuale, poterit destruere corpus auri, Metallum, usque adeo fixi & perfecti. Unde consequens fuerit, aurum calcinatum nostri Philosophi reductibile esse, id quod credo, neque ipse diffiteatur, quippe qui nihil aliud se hac calcinatione agere prohibeat, quam ut aurum magis solutionis susceptivum reddat.

Ultima quæstio est de eo; An videlicet aurum ita calcinatum simplex sit, subsistens in seipso solo, sine additione? Ad quam uti negativè respondeamus, tribus indicibus apodicticis adigimur: quorum primum est ipse **COLOUR**. Quia enim splendoris sui usque adeo factum orbum est, ut terram quamdam potius, quam seipsum referat, id profecto vel ab igne fit; vel ab additamento. Non ab illo: In quo, ut sæpius dictum est, invictus iste terrestris Sol, splendore etiam luculentiore, jubilat; Ergo ab hoc,

quod erat demonstrandum. 2. Levitas quæ non aliunde procedit, quam ab additis spiritibus peregrinis, qui corpus auri per minima divellentes, ipsi sese una affricant, atque ita efficiunt, uti pondus ejus multo levius adpareat, quantitatis nimirum respectu; quæ ipsa auctior tum multo conspicitur. 3. Sapor: Gustatum quippe sapore quodam adstringente cum acrimonia quadam conjuncto linguam adficiet: qui quidem sapor neque est auri proprius, neque ab ipso simpliciter profisciscitur. Accedit hisce omnibus ocularis evidentia, ab ipso Vulcano petita. Sume enim Calcem istam, inque crucibulo positam committe Igni Fusionis; fundet se instar salis, & fumos spiritusque ex Calce manifeste effumantes, tum naribus hauries, tum oculis usurpabis; usque quo istis consumptis Aurum ad sese redeat.

Hisce itaque argumentis irrefragabiliter demonstratur, Aurum calcinatum non esse simplex, sincerum, & impermixtum Aurum, sed particulam quampiam additamenti istius, quo cum calcinatum est, penitissime sese cohibere. Quod ipsum postea causa est, ut ista calx, in liquore quoque acidulo medicinali, neque multum corrosivo, facillime dissolvatur, quod cæteroqui factu esset impossibile. Neque etiam alia est auctoris nostri intentio, utcunque eam in ipso textu vel dissimulet, vel subtriceat: Qui si simplicem tantum Auri attenuationem spectaret, nullamque additionis, quam in Reverberatione id acquirit, haberet rationem, utique subtilissimis istis Auri atomis, quibus utuntur Pi-
cto-

cores, & in quos aurum minimo tempore, sine ullo igne redigitur, abunde sibi satisfacere possit, atque adeo labore Reverberationis omnino superfedere.

SECTIONIS SECUNDÆ

PARS SECUNDA,

De Auri Calcinati solutione.

HAbita Calcinatione Auri, progreditur porro noster ad ejusdem solutionem hoc modo: Calcinatum, inquit, hoc corpus Spagyrico ritu in vase vitreo collocamus. Cui affundimus Aquam cœlicam Raymundinam dictam: quam protinus ebullire conspicias, & in alium ascendere, absque alio calore. Cessante ebullitione & juncturis peroptimè clausis, ne quid respiret, in temperato calore per aliquot dies statvimus. Ita sensim aqua hæc nostra flavo colore tingitur, ac si croco perfunderetur. Quod clarum est vacuumus in aliam ampullam per inclinationem cautè ne turbentur fæces. Aliam affundimus aquam prioris similem iteratis semper vicibus, usque dum alterius non coloretur aqua. Omnes coloratas has aquas simul collectas, per lentissimum Balnei calorem edistillamus. Exit aqua clara, (ut prius:) materia Auri soluta subsidet in vitri fundo Mellis instar, solubilis in quocunque liquore. Subnectit postea, quibus rem plausibilis exaggeret: Duracilla compages jam soluta est, & Metallica Auri forma omnino destructa: adeo ut in nul-

lum ulterius Metallum reduci possit. Interim tamen nulla ignis violentia devastari potest hæc substantia, aut in favillam aduri, quod perfectionis Auri certissimum est signum. Ista enim solutio est sub conservatione suæ speciei, & est solennis ac verè philosophica, non corrosio illa sophistica, &c. Plura qui velit, adeat Auctorem ipsum.

Nos omissis variis curiosis inutilibusque altercationibus, quibus, quæ jam allegavimus, exagitari possent; id tantum, in quo rei cardo vertitur, arripimus, ipsam videlicet Auream materiam, melleæ consistentiæ, in corpus metallicum irreductilem: de qua, num ita sese, ut Auctor tradit, habeat, in præsentiarum cognoscemus.

Ac de nomine quidem initio: quum materia isthæc Auri soluta duplicem sensum gignat in mente concipientis. Per eam enim intelligere potest Auctor noster, vel absolutam, realem, & perfectam solutionem integri corporis aurei: vel subtilem quamdam substantiam ex Auro separatam, tractam in menstruum illud sive Aquam Raymundinam in forma extracti, qualis ex corporibus Vegetabilium beneficio tum Aquæ vitæ, tum aliorum solventium appropriatorum elici consuevit. At fallor ego, aut materia isthæc primo sensu venit acceptanda, id quod tum titulus ipse allegato textui præpositus innuit: Mysterium Auri solveudi, & per alembicum elevandi: tum præterea sententiæ istæ significant: Ista enim solutio est sub conservatione suæ speciei &c. &: Præterea suum humidum primigenium conservatur, &c. Ex quibus conjectura iniri potest, quod

secundum ipsum isthæc materia nihil fit aliud, quam Aurum destructum, & realiter forma sua metallica, sine substantiarum suarum divisione, privatum, perfecte apertum & præparatum, ut ex illo Tincturam aut Essentiam extrahere, ut libeat, liceat, de quo postea. Idem etiam hæc sententia confirmat, quando dicit: Dura illa compages jam soluta est, &c. Immo vero omnino hæc est ejus opinio, quandoquidem tam bene, ac ungues suos novit illud calcinati Auri, peracta solutione, residuum, in optimum, quale antea erat, Aurum reduci posse: proinde nimis temerarium foret, asseverare, istam materiam melleam quandam essentiam, aut substantiam ex Auro separatam esse. Id enim in omni omnino solutione obtingit, ut corpus, ex quo fit alicujus substantiæ extractio, substantialiter omni ex parte alteretur, id quod hic non evenit, quia, ut diximus, quædam Auri pars in forma adhuc metallica se exhibeat videndam. Quare ulterius in quæstionem venit, An dicta isthæc materia solubilis, sit simplex Aurum realiter solutum & in formam irreductilem traductum, subsistens ita simpliciter, circa ullum aliud additamentum?

Solutio hujus peti potest, vel ex jam dictis. Quia enim liqui dissimulo demonstravimus, neque actualem ignem, neque potentialem, id est, vehementissima corrosiva, ita posse destruere Aurum, quin in suam formam metallicam sit denuo revocabile: facile fuerit conjicere, quod id ipsum multo minus efficere valeat liquor insipidus, non corrodens, sed undique temperatus, qualem bonus ille vir vult esse Aquam suam Raymundinam.

Neque enim in Physicis tantum principiis fundatum est, sed & in ipsa arte usu longo observatum, quod solutio, aut realis destructio cujuscunque corporis nequeat fieri, nisi per vim & vehementiam qualitatum contrariarum: quum qualitates contrariata & proportionata corpora conservent, potius quam destruant: Ipseque adeo Spagyus noster, Menstruum suum, propterea, quod eo Aurum conservetur, tantopere commendat, proscrisit & in exilium actis, aquis fortibus omnibus, aliisque similibus corrosivis, quæ, contra omnem tum rationem tum experientiam, Aurum realiter corrumpere opinatur. Non dicemus de eo, quam sibi constet Auctor dicens, Aquam suam Raymundinam tum destruere Aurum ut Metallum esse desinat; tum etiam simul ejusdem temperamentum perfectè incorruptum conservare. Id hujus loci proprium est, demonstrare, quod materia isthæc non sit revera simplex Aurum destructum & dissolutum, sine additione subsistens; quod sequentibus demonstrationibus palam faciemus.

1. à CONSISTENTIA. Quia enim liquida est & mellis instar humida, non potest esse verum Aurum, quod ostendimus minimè gentium actualem quandam humiditatem in se complecti, & ut maximè disseccaretur, non tamen nisi in consistentia arida, fixa, & sicca, ejus substantias adparituras.

2. à PONDERE. Ponamus namque casum, quod ea Aurum sit realiter dissolutum, eumque ad modum, quo Auctor tradit, immutatum: Consequens tum fuerit,

fuerit, ut certum pondus, quod certo modo priori ponderi proportionatum sit, retineat. Ita E. G. videre est in Auro subtiliter lævigato, quod licet quoad apparentiam seipso non lævigato levius videatur, nihilominus metallis omnibus similiter lævigatis præponderat. Isthæc autem materia aurea ponderi Auri, secundum proportionem, nullo pacto respondere potest, eam quidem ob causam, quod humiditate aliena & peregrina abundat, non diffidente Auctore ipso parte tertii Apologiae contra Gvvinium: quando inquit: Primo quando solutio Auri est facta suo proprio menstruo, tum menstruo detracto usque ad consistentiam gummi liquidi, coloratissimi, &c.

3. à DISPOSITIONE SOLUBILI. Dissolvitur isthæc materia promptissime in aqua, ut mel: quod non tantum non cadit in Aurum, sed ne quidem in multo molliores & volatiliores corporum Metallicorum substantias: quas etsi vel integro anno in aqua digereret, nihil tamen earum, nisi accedente forte an re aliqua falsa & acida, dissolveretur.

4. à COLORE. Etsi enim dicta materia est coloratissima, veluti Author loco supra citato asserit, nequaquam propterea iste color simpliciter est ab Auro, sed à mixtura rerum adjunctarum: per hoc quidem argumentum, quod ignæ vehementissimo exsiccata illa, coloris istius jacturam faciat: quemadmodum illud quoque medicamentum, quod pro Essentia Auri vendit alibi Auctor, longè alius, vide Apologiae partem 3. pagina 187. quam aurei coloris esse, vel sexcenti homines, qui id viderunt, mecum testari po-

terunt: profus contra naturam Auri, quod in nullo ignis examine colorem suum mutat.

5. ab ODORE. Aurum quidem profus inodorum est: at materia isthæc rei alicujus acris & acutæ odorem præ se fert: quæ, credo, causa potissimum fuit, quod eam cum Spiritu Vini rectificandam censuerit, utpote qui proprietatem habet, Apolog. pag. 168. odores istos spirituum acrium contemperandi & emendandi, odoremque conciliandi gratiorem.

6. à SAPORE: qui in Auro nullus, in materia isthac nõ minus acris, quam in Magisteriis, cum aceto distillato præparatis perferentiscitur: quod ne Author quidem ipse ibit inficias,

7. ab aliis QUALITATIBUS. Materia isthæc habet qualitatem manifestam, calefaciendi, exsiccandi, detergendi, incidendi, aperiendi, per sudores, urinam, aliasque interdum vias evacuandi, uti ipse ex variis curationibus annotavit: quæ qualitates tam procul sunt à natura Auri,

----- *quam distant candida nigris.*

Id enim Metallum omnibus suis partibus temperatissimum est, in quo manifestatum qualitatum nulla prædominari animadvertatur, & quod cor confortet, id non ab aliqua evidente qualitate provenit, sed, omnium Hermeticorum consensu, est hæc ejus proprietas *auçpovs* specifica, magnetica, occulta, à forma, vel tota potius substantia originem referens.

Hæc indicia suffecerint, opinor, ad probandum, quod toties nominata materia hautquaquam sit Aurum purum, realiter

diffolutum, ut Author persuadere conatur: simul etiam ex iis colligitur, quod solvens illud sive Aqua Raymundina neque absolutam habeat potestatem solvendi Auri: (Nam quorsum alias adineret, calcinare primum per istam, quam diximus additionem?) neque amplius, æquale & simile Auro temperamentum, veluti idem ad ravim usque vociferatur. Etenim si hoc esset, certè Aurum non ita alteraret eadem, sed potius Medicamentum benignissimum & temperatissimum, temperamento Auri omnibus modis respondens produceret: Neque etiam opus tum foret, ut vel dicta materia per Spiritum Vini rectificaretur, vel, ut hic pro vehiculo ipsi adjungeretur, quod facere Auctorem videmus in sua Apologia. Quod si enim Aqua Raymundina tam est temperata, quare non ipsa vehiculi loco est, potius quam Spiritus Vini, qui propter violentam caliditatem & penetrabilitatem, tam longe à temperie Auri dissidet, multisque modis corpori nocere sæpè potest?

Quamobrem, ut quid de solutionis hujuscemodi Apotelesmate, statui tandem debeat, in unum conferamus, omnino tenendum est, materiam istam, cujus velentis jam meminimus, nequaquam esse rem simplicem, sed compositam ex Sale, cujus tinctura partim à calcinatione prima adhæsit, partim à Spiritibus solventis est, qui sese coagularunt cum particula a liquora Auri, quod propterea ita adtenuatum est & dispersum, ut amplius Aurum non adpareat, licet manu dextri Artificis possit resuscitari, & formæ suæ Metallicæ reddi. Neque verò aliud nomen

isthæc materia mèretur, quam Magisterii, quale ipsi quoque defert Auctor Assertio- nis suæ cap. 7. Nostrum, ajens, Magisterium ex Auro, de quo jam habetur quæstio &c. Qui quotiens eandem, Essentiam Auri vocat, totiens vel in vocabulo ludit, vel vim facit veritati.

SECTIONIS SECUNDÆ

PARS TERTIA,

De Elevatione Auri per Alembicum.

Superest ultima & suprema tum Pro- cessus Antoniani, tum sectionis hujus pars de Elevatione Auri per Alembicum: de qua splendide Auctor declamat. Verba ejus sunt: Coloratas illas superius aquas, non in Balneo destillamus, (ut supra) usque dum deveniat Aurum in formam mellis, sed per cineres elevamus, quæ fortio- rem sustinent ignitionem. Ita anima Auri, quæ in spiritu dicti mensuri hospita- tur, (vehiculo inquam suo proprio,) veluti in ventre venti portatur. Ascendit in caput Alembici, & guttatim decidit in Reci- piens vas sub colore rubicundissimo. Ter- ram autem Auri in vitri fundo conspicies nigram & siccam, veluti rem mortuam, spongiosam item & levem. Non tamen projicias has terras, quæ sunt nigra & sic- ca, ut suadet Philosophus.

Destillatum hoc Menstruum, & unâ cum Essentia Auri mixtum, in cucur- bita vitrea munda, cum suo Alembico ac Recipiente, juncturis optime sigillatis collocamus in Balneo tepido: Blando hoc
calo-

calore distillabitur tibi aqua clarissima. In vitri fundo remanebit Tinctura, quam optas, Tincturam hanc per spiritum Vini solvimus: spiritum separamus alternis vicibus: & in hunc modum colorem illius clarificamus, (ut Philosophi verbis utar,) hoc est, ad gradum puritatis summæ exaltamus, &c.

(Nimirum nervus totius sententiæ is est, quod Auctor veram ac realem ex Auro Tincturam, quam Animam Auri nuncupat, se segregare prolixè profiteatur: de qua videbimus utique,

*Quid tanto dignum ferat hic promissor
biatu?)*

Equidem initio videtur nobis pro uno eodemque habere, Elevationem Auri per Alembicum, quam in Titulo capitis promittit, cum Tincturæ ejusdem Extractione. Quasi vero difficile sit expertis Chymicis, mediante additione convenienti Aurum subtiliare, dissolvere, & per Alembicum evehere. Quæ tamen operatio non statim Tincturæ extractio est, etiam si id, quod elevetur, colore aureo altissimè tinctum visatur. Color enim iste tum est à corpore integro aureo per alembicum ascendente, non à Tinctura quadam segregata: idque manifesto demonstrabit Reductio: & nos supra abundè evicimus, neque per ignem neque per Additionem formam Auri posse realiter destrui. Noster tamen, quo plus sibi hac in parte scientiæ, quam aliis Chymicis relictum testetur, contrariam tenet opinionem, Liquorem scilicet suum dictum, non esset nisi vera Tinctura animæque Auri coloratum: qua 1. Liquor ipse ruber sit, & 2. quia residuum distillationis materia sit

spongiosa, levis & nigra, instarque terræ aut capitis mortui. Sed toto cælo errat. Quia enim, quod materia ipsius toties nominata non sit simpliciter Aurum sed mixtura quædam; quodque pauculum illud Auri, ex quo constat, facile in Aurum reduci possit, ex abundanti supra demonstraverimus, nulla non dicam ratio, sed ne verisimilitudo quidem est, qua persuadeamur, quod murato duntaxat, à Balneo ad cineres, ignis gradu, particula illa Auri moriatur, & Tincturam suam animamque deponat, quæ deinceps per Alembicum subvolet, ut Chrysothomus noster adferit. Est ergo ut diximus, non vera Tinctura Auri hic color cum menstruo elevatus, sed à sola permixtione: quæ quomodo sese habeat, quomodo item ex accidenti variorum colorum procreatrix existat, majoris evidentia ergo, aliquot convenientibus exemplis declarabimus.

Accipe Cerussam, cui superfunde Acetum distillatum, pone ad digerendum in Balneo per aliquot dies: Videbis Acetum flavescere, instar Auri. Liquorem per inclinationem separa, destilla per Balneum, ad partem quartam præter propter, restabit in fundo materia coloratissima, mellis ad instar, & dulcissima. Materiam istam destilla per cineres, in fine distillationis exhibit Liquor sanguinis in morem ruber, residua materia nigra, spongiosa, levi, ad modum Capitis Mortui. Quam tamen interim quin Cerussa lactis instar candescat, Acetum que distillatum instar aquæ clarum sit, nemo ignoret. Quod si jam quis affirmare vellet, Liquorem istum rubrum esse Tincturam sive animam ipsius Plumbi, ex quo

Gg 3;

Ceruss.

Cerussa facta est: ut is in fœdissimum errorem præceps rueret. Quoniam primò plumbum non habet in se talem Tincturam, neque aliam aliquam substantiam aquosam: Deinde, quia Cerussa, quæ post solutionem reliqua fit, cum pauculo Saponis & pinguedinis ovinæ mixta, inque ignem fusionis posita, funditur rursus in Plumbum. Funditur eodem etiam modo materia illa cinceritia, post destillationem residua, contra quam fieri oportet, siquidem Tinctura ex Plumbo esseteducta. Nec enim fieri posset, quin tum substantialiter corpus Plumbi immutaretur. Quoniam, ut multoties jam dictum est, nulla potest fieri cujusdam substantiæ à corpore separatio, sine corporis ejusdem evidenti ac substantiali immutatione.

Idem effectus, non in Cerussa tantum, sed & Ferro, Stanno, Antimonio calcinato, Marcafitis calcinatis, Crystallo & Lapidibus pretiosis calcinatis, Coralliis, Perlis, Oculis Cancris aliisque similibus corporibus adparent, quæ si eodem, quo Cerussa jam, modo tractentur, exhibit semper in abstractione Aceti destillati Liquor non minus rubeus, quam qui ex solutione aureâ nostri Spagyri prodit. Eadem colorum ex permixtione varietas & multiplicitas per quam multis aliis exemplis esset demonstrabilis: Ut, quod Aurum in Aqua regiâ solum rubro colore tingatur; Argentum, in Aquâ forti, nigro; Cuprum in liquoribus acidis, viridi; Et nihilominus unumquodque horum à Solventibus suis separatum ad pristinum colorem redeat. Sed hæc satis fuerint, ad declarandum, quomodo Au-

thor allucinetur, Liquorem suum rubrum veram ac essentialem Auri Tincturam esse opinatus.

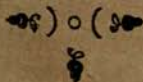
Quem eundem errorem alio quoque in loco miserè errat Apologia vid. parte 3. pag. 186. & 187. ubi alterius Tincturæ Auri medicinalis mentionem facit, hisce verbis: Primo, quando solutio Auri est facta suo proprio menstruo, tum, menstruo detracto usque ad consistentiam Gummi liquidi coloratissimi, (ut Lullii verbis utar,) & unctuosissimi, affunditur spiritus Vini, qui hinc tingitur colore ruberrimo, & separatis sæcibus albis manentibus in fundo conservatur per se in vitro, vocaturque Tinctura Auri Medicinalis. Hactenus ille. Ex quibus colligi potest, velle illum, quod in ista operatione spiritus Vini veram ex Auro Tincturam eliciat, relictis aliis hujus ejusdem substantiis in fundo, quod significantissimè insinuat per id, quod dicit: & separatis sæcibus albis manentibus in fundo. Sed non minus, quam antea, opinionis suæ fallitur. Etenim si spiritus ille Vini reapse esset reali, & per se subsistente, ac naturali Auri Tincturâ inpregnatus, tum eo per Balneum abstracto necessario relinqueretur in fundo substantia rubra, obscura, altiorisque tincturæ, quam quum erat adhuc in Liquore dispersa. Quemadmodum usu venire videmus in Tincturis Vegetabilibus: Alkerines, e. gr. ligni Brasiliensis, Coccognidiorum, Lacrymæ Draconis, Rosarum rubrarum, &c. Inprimis Croci, cujus Tinctura, dum in suo Solvente diffusa est, flavescit, inque consistentiam spissam coarctata, obscurissimè rubra adparet. Nota

Atra vero hæc Tinctura longè aliter sese habet. Nam, quod ipse etiam Antonius intus & in cute novit, si spiritum istum Vini ruberrimè tinctum, & Residuum solventis, per distillationem, modo, quem ipse præscribit, abstraxeris, non relinquetur Tinctura, sed Substantia quædam formam salinam obtinens, in aqua solubilis, colore ex pallido flavescente, ad modum Magisterii ex Antimonio per Acetum destillatum præparati: Qui quidem color Tincturæ Auri rubræ, si quæ talis esset, ad consistentiam solidam redactæ tam bellè convenit, quam

Candida cum nigris, & cum candentibus atra.

Et hæc fortasse causa est, quod tum aureæ essentiæ nomine uti homo callidus malit, quam Tincturæ: Dignum mediisfidius patellâ operculum adaptans.

Constat ergò hæctenus, tum quod color iste ruber, quo spiritum Vini infundidicit Auctor, non sit vera Tinctura Auri: tum quod in genere omnia Medicamenta aurea Antoniana non sint veræ & sinceræ substantiæ ex Auro extractæ, sed res compositæ; Quorum Consistentia, Color & Qualitates ex permixtione rerum extranearum cum Auro, nequaquam ab hoc simpliciter, proficiantur.

CHRYSOLOGIÆ

SECTIO III.

Continens questionum aliquot & dubiorum, quæ ex dictis oriri possent, resolutionem.

CAP. I.

Verum Aurum in Medicina utile esse queat, an secus?

Qui Aurum ab usu Medico proseribunt, nihil ferè aliud habent, quo se tueantur, quam ipsius fixitatem, ac substantiarum ejusdem perfectam combinationem, quæ causa sit, ut nullo pacto Stomachus noster id ipsum concoquere, immutare, aut tantillum succi inde eliquare queat. Sed nimis ruinoso tibicine videntur hi opinionem suam statuminare. Nam eodem nos medio idem de multis aliis corporibus penitus indigestibilibus concluderimus, quæ tamen experientia ipsa humano corpori perquam salutaria & cum primis efficacia esse testatur. Chalybs durissimum illud, aridumque & siccum Metallum in obstructionibus viscerum, Cachexia, Icteritia, aliisque quamplurimis affectibus profusus Θεῶν χεῖρ esse videtur. Lapis Lazuli in Melancholia, Mania & Epilepsia Catharticum est omnibus aliis prævalens. Vitru Antimonium ἀνὰ τῆς κἀτῶ omnis generis colluviem ex corpore propellit. In Crystallo, Nephriticis; In magnete Hystericis, posita sunt præsidia præsentissima. Sunt-

Suntque alia præterea corpora Mineralia quamplurima penitus indigestibilia, quæ evidentissimos in nobis effectus medicinales præsent. Quamobrem non dubitavimus, quin Aurum suis quoque virtutibus medicinalibus dotatum sit, & quin Archæus Naturæ noster per certam potentiam occultam eas in actum magneticæ deducere, & beneficio corporis nostri applicare valeat, etiamsi illud Metallum per calorem nostrum neque digestibile sit, neque mutabile.

Quod porro in Auro non tam evidentes, quam in multis aliis similis naturæ corporibus Metallicis, operationes conspiciantur, id perfectissimo illius temperamento tribuendum est, per quod Aurum cor solummodo confortat, non per evidentem quamdam & prædominantem, vel frigidam, vel calidam, vel quamcunque aliam qualitatem, quum è contrariis aliorum corporum intemperatum, in evacuando, expellendo, aut aliter corpus alterando, manifesta deprehendatur energia. Neque verò vel temerè vel calu factum putemus, quod Medici dogmatici tam vetusti, quam recentiores, Aurum inter res cordiales retulerint, neque nullo non in pretio habuerint, & adhuc habeant: idque non scriptis tantum suis testentur, sed quotidiana insuper medicamentorum Cordialium, quæ Aurum semper ingreditur, dispensatione comprobent. Tacemus, quantum simplex ejus usus commodi habeat, quam periculosis affectibus, per solam viam extinctionis in Vino & Aquis destillatis factam, illi medeatur: ut ratio nulla sit,

quare non suus ipsi in Medicina locus sit relinquendus.

CAP. II.

An Aurum, propter Symbolismum vel Analogiam, quam cum Sole habet, sit subjectum vel Materia Medicinæ Universalis adversus omnes humani corporis morbos?

Quisquis ex Symbolismo Auri cum Sole argumentum ducere velit, ad demonstrandum, quod Aurum sit Medicinæ Universalis subjectum: is ita arguetur, oportet: Quod videlicet veluti Sol sit fons omnium Elementorum, à cujus regimine & influenza totius Universi conservatio tota pendeat: Eodem modo Aurum cum ipso symbolizans esse conservando Microcosmo, omni intemperici ejusdem elementari corrigendæ, omnique infirmitatis materiæ tollendæ. In qua quidem ratiocinatione, quod pro Hypothesi de Sole pronunciat, falsum est. Is enim, quantumvis sit nobilissima in firmamento Creatura, ut eam ob causam Anima majoris mundi Philosophis vocetur, non tamen propterea non est ea nobilitas certis limitibus & terminis restricta: neque latius se extendit, quam ut calorem & siccitatem in globum hunc inferiorem infundat, atque ita generationem & conservationem rerum promoveat. Harum autem omnium essentia & vita non pendent solum à calore & siccitate; sed etiam à frigore & humiditate; neque alio

alio fine omnipotens conditor Lunam in firmamento collocavit, quam ut veluti Sol caloris & siccitatis auctor est, ita hæc frigoris & humiditatis causa existeret. Quia ergo Sol per istas quatuor qualitates pariter in res influere nequit, non poterit etiam omni intemperiei & dissolutioni, quæ ex earum dissidio provenit occurrere. Frustra enim quis à Sole per se beneficium vel pluvix vel roris nocturni, si alterutrum deficiat, expectet, qui potius per calorem suum magis magisque exsiccaret, & quasi consumeret omnes fructus terræ. Unde amplius ratiocinamur: Si Sol res tam spirituosas & actuosas, quæ 23. horis circuitum mundi absolvit, non potest omnes defectus & intemperantias majoris mundi emendare: multo minus futurum est, ut Aurum omnes intemperantias Elementares minoris mundi, illas omnium infirmitatum procreatrices, corrigat; Ipsumque illud, licet splendore quidem solati effulgeat, interim tamen corpus solidum est, ponderosum, mortuum, nullius per se efficacix, nisi, ut dictum est, ab Archæo Microcosmico magnetice exciteretur. Ipsæ deinde infirmitates, quia à diversissimis causis oriuntur, diversissima quoque remedia, experientia teste, efflagitant. Neque valet, quod quis objiciat, per id, quod Aurum fontem caloris nativi roboret, naturam excitari, ut causis morbificis fortiter tum obsistere, tum easdem excutere valeat. Etenim, ut non negemus, naturæ robur vel primum esse, ad quod in curatione Medico respiciendum sit: hinc tamen nequaquam adstruendum, quod ipsa duntaxat confortata morbos debellet: Quin potius in plerisque

morbis cogimur eam Diæta, Purgationibus; Phlebotomia, aliisque sanitatis recuperandæ auxiliis non leviter sæpe debilitare, priusquam æger salutis suæ, nos finis nostri compores reddamur. Quod, quum omnibus omnino dogmaticis Medicis perspicitissimum sit, nolumus hæc loci prolixius exaggerare.

CAP. III.

De Auro potabili Hermeticorum antiquorum, qualenam illi habuerint?

Philosophi Hermetici antiquiores quin Aurum potabile habuerint, legenti illorum scripta dubium esse nequit. Id tantummodo in quæstionem venit, qualenam illud Aurum fuerit, vel, quid per illud intellexerint: Utrum, quod à sua forma Metallica in aliam liquidam, terrestri & Metallicæ corporalitatis penitus expertam realiter transierit, vel, quod sit substantia quæpiam ab Auro separata, simpliciter per se sine additione subsistens, veluti Aqua quædam, aut Oleum aut Sal ex Vegetabilibus elicium? Certe neutrum intellexisse existimandi sunt; quum verisimile minime sit, qui Artem ipsam nobis tradiderunt, eò esse absurditatis prolapsos, ut, quod impossibile esse Ars demonstrat, id ipsi præstare se profiterentur. Itaque aliter longe, quam imperiti Spagyrici factitant, quæ de Auro potabili isti prodidere, sunt interpretanda: nimirum vel de nobilissima qua-

Hh

piam

piam materia medicinali, naturæ spirituo-
sæ, & conditionis potabilis, cui ob præro-
gativam, qua præ omnibus aliis medica-
mentis, veluti inter Metalla Aurum, elucet,
id nominis imponere voluerint: Aut, si
Aurum potabile Metallicum intellexerint,
id non aliud esse censuerint, quam quoad
consistentiam suam Metallicam subtilissimè
discontinuatam, & citra huius ipsius sub-
stantialem destructionem, resolutum: me-
rito solventis adpropriati in formam pota-
bilem redactum: in qua cum consistit,
quid veter, quo minus potabile adpellan-
dum veniat? Facit huc ipsa auctoritas Phi-
losophi, quem allegat auctor noster ajens:
Apolog. pag. 96. Nullum est dubium, quin
illa Medicina, quæ fit ex auro naturæ, (ut
Arnoldus de Villa nova extollit:) soluto
absque ullis corrosivis in substantiam mel-
leam & medicinalem, potabilem & solu-
bilem in omni liquore, sit præstantissima,
Aurumque potabile verum & genuinum
dicendum & habendum: Per hoc, inquam,
sententia nostra admodum confirmatur:
Aurum enim nunquam potest eo adduci,
ut in formam melleam, per se sine additione
subsistat; per quam quidem etsi apprime
attenuetur, & occultetur ipsa forma Me-
tallica, ut instar Tartari in transparente vi-
no hospitantis sese habeat: non tamen ob
id plane tollitur, Aurumque subinde sem-
per est, manetque Aurum. Caterum quan-
do iidem Philosophi dicunt, Aurum ita de-
bere resolvi, ut irrepivivum fiat, ea irredu-
ctilitas non est artis respectu accipienda,
sed respectu caloris Stomachi nostri, quod
videlicet ita Aurum cum debito sibi men-
struo conjungi debet, ut ne calor internus

possit ea rursus segregare: Neque aliter ea
dere judicare poterit, quisquis tum scripta
eorum legerit, tum simul potentiam Artis
consideraverit.

CAP. IV.

*Num Philosophi potuerint Aurum Po-
tabile conficere sine Corrosivo?*

QUandoquidem est certissima & irré-
fragabilis, inque arte perpetuo obser-
vata maxima, quod penitus impossibile sit,
Corpora Metallica & lapidea in formam
liquidam resolvere, absque menstruo ma-
nifesto acri & corrorente: Certum est, ne-
que Philosophos sine hoc solvere aurum
potuisse: id quod ne ipsi quidem inficias i-
bunt. Unus Paracelsus sit instar omnium,
qui id aperte testatur, in sequentibus.

In lib. de Vita longa, ubi de præpara-
tione Elixiris Auri, sive Auro Potabili, hæc
de solutione habet: Resolve Aurum una
cum omni substantia Auri, corrosivo, &
id ipsum tantisper, dum fiat idem cum cor-
rosivo. Neque interim abhorreat animus
ab ista tractandi ratione: Aurum enim
quatenus Aurum est, corrosivum præstat,
& citra corrosivum mortuum est. Quare
quintam Essentiam Auri citra corrosivum
inutilem esse adferimus, &c.

In Fragm. ad lib. de Grad. & Compo-
sition. Fragm. 2. de præparatione & admi-
nistracione remediorum: Quod autem ex
Metallis est, id hac via tractari debet, ut
Metalla resolvantur in liquorem per Sali-
na, (puta spiritus Salinos, qui certe in rebus
cor-

corrodentibus numerantur:) & ut in corporibus suis maneat, quia corpus illorum Mercurius est, & est eorum vis. Quare non debet quæri modus quintæ Essentiæ extra corpus, sed corpus est id ipsum.

Ex quibus textibus liquet, Paracelsum non tantum in solutione Metallorum menstruum corrosivum requirere, sed docere insuper, ut integra eorum corpora dissolvantur, neque separationi cujusquam ex iis Essentiæ incumbatur: Ut dubium proin nullum sit, quin Philosophi in solutione quoque Auri menstruum tale putarint usurpandum. Qui sicubi fortean videantur à suis præparationibus corrosiva amandare, tum secundum differentiam graduum corrosivorum sunt intelligendi, & de corrosivis noxiis & vehementissimis: non de corrosivis medicinalibus & innoxiiis. Ut e. g. non de Sale, quem edimus cottidie, sed de Sale cauteriali; non de Spiritu Vitrioli simplice, sed de Aqua forti; non de Aceto destillato, sed de Spiritu Nitri acutissimo: Quæ distinctio in hoc negotio ut omnino necessaria est: ita diligenter animadvertenda.

CAP. V.

Numquam utilitatem in præparatione Auri Chymia præstet?

Posteaquam ostensum hæcenus est, Aurum in formam potabilem sine additione redigi non posse, quippe quod quoad substantiam suam immutabile sit, & in quovis examine Aurum maneat: si jam

potro quæras, Num nihilominus Ars Spagyrica id possit præparare, Medicinæ bono? Parata statim est responsio: videlicet quando per Menstruum adpropriatum solvitur, & in formam potabilem concinatur Aurum, quod tum corpus aureum aperiatur, atque adeo de potentia in actum tractæ ejus virtutes manifestentur multo hercle efficacius & potentius, quam quum in simplice sua forma consistebat, ipsa id experientia manifestissimè comprobante. Neque est, quod quis istos effectus ad solum solvens referat: quum nullum solvens in dissolutione Auri adhibitum, istos effectus seorsim & præcise producere queat; quin potius statuendum est, ex unione & permixtione Auri cum Spiritibus Solventis id medicamenti oriri, quod neque ut simplex Aurum, neque ut Solvens per se: sed veluti tertium quid, ex utrisque inter se artificio mixtis, operetur. Declarabimus hoc exemplo Plumbi: quod ipsum in formam Magisterii beneficio Aceti destillati reductum, non agit ut Plumbum solum, vel ut Acetum destillatum simplex: sed ut res quædam ex duobus hisce commixta & combinata; in qua qualitates Plumbi minime obliteratæ & quasi consopitæ delitescant, sed manifestatæ & exaltatæ magis magisque vigeant. Plura quidem exempla non aggerimus, quum eam rem in Lib. suo de Magisteriis, qui sextus est Archidoxorum, satis superque explicatam dederit Paracelsus: quo etiam Lectorem remittimus; Satis ex hisce, quæ attulimus, constare rati, quod Ars etiam si Aurum dispartiri nequeat, frustra tamen nequaquam sit in ejus præparatione.

CAP. VI.

PORISMATA.

An Philosophi Hermetici omnibus morbis solo Auro Potabili, exclusis aliis medicamentis, potuerint mederi?

Quibus, qua integro libro prolixè hactenus pertractavimus, summam recolliguntur.

Sunt hac tempestate Spagyrici bene multi, qui affirmare non vereantur, Philosophos Hermeticos, solo Auro potabili omnes omnino morbos curare potuisse: Quibus tamen insignem illi injuriam faciunt. Legantur saltem scripta quatuor illorum per Europam celeberrimorum Philosophorum Hermeticorum, Arnoldi de Villa nova, Raymundi Lullii, Isaaci Hollandi & Theophrasti Paracelsi: patebit, quod Vomitoriis, Catharticis, Diaphoreticis, Diureticis, Anodynis, Somniferis, Stipticis, Alexitericis, aliisque quamplurimus Medicamentis, sed artificiose preparatis, non minus tribuerint, quam ipsi Auro potabili. Quod ipsum, adversus eos, qui Aurum potabile pro universali Medicina abs antiquis habitum putant, Achillei instar sit argumenti. Quod si namque id omnibus Indicationibus curativis satisfacere seivissent, crudeles hercle fuissent tam in posteros, quibus legitimam ac veram descriptionem non reliquissent: quam in discipulos suos iniqui, quos per tam facilem, securam, certam, & compendiosam curandi viam noluisse longæ illius difficilis, intricatæ & periculosæ Methodi vulgaris onere sublevare. Veluti autem utrumque de iis asserere inhumanum sit indubitato verum, illos neq; per Aurum potabile omnium medicamentorum vires potuisse supplere, neque proin eodem pro Panacæa fuisse usos.

I. In Anatomia corporum, five, quam forma eorum substantiæ consistant; five, an ea ipsa Analysin sustineant; quæstio si incidat: ad ipsam artem recurrendum est protinus, non vanis alicujus imaginationibus, nugis & phantasmatis superstitione inhærendum.

II. Quoniam Aurum ex substantiis solidis, aridis, siccis, & compactis est compositum, frustra quis fuerit in eruenda ex eo substantia potabili.

III. Quia substantiæ Auri à natura tam perfecte unitæ sunt, & combinatæ invicem ut nulla potentissimorum corrosivorum violentia dirimi ab invicem possint: Admodum ridiculum sit, & vesaniæ proximum, velle, cum menstruo insipido, non corrosivo, sed qualitatibus Auri proportionato, vel Essentiam, vel Tincturam ex Auro extrahere.

IV. Quicumque vult in formam potabilem Aurum redigere; is per menstruum acre, corrodens, id dissolvat, oportet; absq; quo sit, Æthiopem dealbaverit.

V. Aurum in formam potabilem per menstruum conveniens reductum, non abiit realiter à sua consistentia Metallica, sed hanc solummodo abscondidit, diffusum quippe ac per minima in subtilissimos aromos dispersum; qui tamen ipsi conjungi & uniri utique possunt, Auro ad suam consisten-

stentiam Metallicam revertente. Ac siquidem in tali forma consistit aurum, rectius Magisterium aureum, quam vel Aurum Potabile, vel Essentia, vel Tinctura Auri, nuncupetur.

VI. Magisterium Auri ita accurate præparatum, poterit esse loco egregii Bezoarici, respectu Auri, tum primæ notæ Diaphoreticum respectu spirituum solventis adfociatorum: At propterea pro Medicina Universalis haberi minime debet, quum in morborum curatione aliis præterea quam plurimis Medicamentis peropus sit, nimirum pro causarum morborum varietate & exigentia, & Methodi Hippocraticæ Indicationibus curativis multiplicibus.

VII. Non est Auri Magisterium, quod non interdum tam nocere, quam juvare possit, si ejus manifestæ qualitates, dosis, rectusque usus negligantur.

VIII. Quisquis Medicamentum in forma potabili aut salina præparatum, pro vera, reali & simplice auri substantia vendit ac dispensat: is & proximum fallit, & in artem Spagyricam, vel per ignorantiam, vel per malitiam, insigniter est injurius, lucellique, quam propriæ conscientiæ amantior.

Atque hæc sunt, Benevole Lector, quæ de Auro hoc libro scribere placuit, non sine aliqua, credo, utilitate tua. Quia enim, quid de Auro potabili statuendum sit, liquido demonstravimus: poterunt jam Artis studiosi & cavere sibi ab imposturis aliorum, & tam sumptibus quam tempori deinceps, in re nihili parcere. Quod si quis sit, qui materiam hanc melius, quam nos intelligere, & contrarium hisce, quæ adtulimus, ostendere præsumat: edat, quæsumus, suæ transmarinæ sapientiæ specimen, ac non streperarum nugarum, non futillum Phantasmatum larva personatus, sed evidentibus Artis exemplis & probis munitus in scenam prodeat contra nos paratissimos *παλιωροδεν* siquidem erroris fuerimus convicti. Tu vero, Benedole Lector, in bona nostra voluntate acquiescas, rogamus: qui si in præsentiarum varias Auri præparaciones non describamus: quippe quarum alii libri sint plenissimi: non omitemus tamen, prima quaque occasione data, alia majoris momenti Secreta nostra in lucem emittere: publico, uti speramus, bono, cui nos nostraque omnia & addiximus hæcenus, & deinceps semper sumus, cum Deo, addicturi.

F I N I S.

Hh 3

APHO.

APHORISMORUM CHY- MIATRICORUM SYNOPSEOS

SECTIO PRIMA.

Aphorismus I.

Bona omnia sui auctorem
conservatoremque habent
Deum, quippe qui ens est en-
tium, fons solus & unicus
omnis boni, cui proin soli
gloria gratesque æternæ debentur.

Aphorismus II.

Quicumque in intima naturæ secreta
sive arcana penetrare animatus est, cum o-
portet præ omnibus mentem rectà ad
Deum convertere, & ab eo sapientiam
suppliciter petere. Is namque & creavit na-
turam, & creatam consilio regit immuta-
bili: unde liberrimam potestatem habet re-
velandi effectus operum suorum, cuicumq;
velit, id quod ex admiranda ejus providen-
tia cottidie licet animadvertere.

Aphorismus III.

Quemadmodum luci adverfantur te-
nebræ, ita & veritati bellum indixit error.
At vero ut tenebris opposita lux clarius e-
micat: ita errorum obtentu veritas illustri-
or fit, atque conspectior.

Aphorismus IV.

Sicuti inter fruges bonas plantasque
utiles, uberrimus sæpe est zizaniorum, ur-
ticarum ac spinarum proventus: ita & artes
erroribus, imposturis, præpostero denique
hominum usui sunt expositæ. Veruntamen
quemadmodum propter zizania à labori-
bus suis non deterretur agricola: Ita neque
vir sapiens ab erroribus, fraudibus, & abu-
su male feriatorum transversum se patitur
rapi, ut illorum causa artes bonas vel ne-
glectui habeat, vel contemptui.

Aphorismus V.

Quicumque Medici vere rationalis no-
men mereri discupit, sepositis omnibus af-
fectibus, artis Chemicæ cognitionem sibi
acquirat, tribus hiscerationibus potissi-
mum intentus, quarum prima est, ut in re-
bus, quas cognoscit, bonum discernere
sciat à malo. Altera, ut in occultas illas in-
quirat, modo terminisque, quos Deus ipse
præfinivit. Tertia, ut, malis rejectis, res bo-
nas suscipiat, & quo quamque loco habere
debeat, discat, neque pluris eas minorisve
æstimet, quam mereantur ipsæ.

Aphorismus VI.

Chemia, non tantum ars est ποιητική
sive

sive effectrix, sed & insuper theorica. Etenim & modum tradit resolvendi in sua Principia unumquodque mixtum, & occultas naturæ vires detegit, humanumque intellectum jucundissima mysteriorum naturalium cognitione explet. Unde fit, ut & acutius videat Physicus, & rationes suas firmare melius & munire sciat.

Aphorismus VII.

Chemia, impura medicamenta defæcando, iisque imbecillioribus vires aciendo, sapore atque aspectu inamabili præditis gratiam conciliando, non tantum decus atque utilitatem magnam parti medicinæ pharmaceuticæ confert; verum etiam multis utilissimis arcanis, quæque veteres dogmatici penitus ignoraverunt, medicinam locupletat.

Aphorismus VIII.

Chemia suas operationes omnes duobus instrumentis aggreditur & perficit: quorum alterum ignis est, alterum solvens, quod menstruum Chemicum nominant. Horum beneficio illa verum à falso, ac possibile discerit ab impossibili.

Aphorismus IX.

Univerfus Chemiæ ambitus tribus principibus terminis, ad quos omnes ejus actiones unice collineant, circumscribitur, quorum primus est, in suas partes Essentiales unumquodque corpus, quod dividi hoc modo aptum natum est, distribuere, illas à se invicem separare, & ab omni superfluitate venditare. Secundus, easdem has substantias puriores, subtiliores ac efficaciores reddere. Tertius denique, corpora fixa,

& ad disseccandum inidonea, ope convenientium menstruorum in formam Magisterii vertere.

Aphorismus X.

Corpora omnia, in quæ suas operationes exercet Chemia, in tres quasi classes commode dispescuntur, suntque aut vegetabilia, aut animalia, aut mineralia.

Aphorismus XI.

Eadem hæc corpora naturaliter sunt composita ex tribus substantiis elementaribus, sulphure videlicet, Mercurio & Sale.

Aphorismus XII.

Dictæ substantiæ, forma, pondere, consistentia, proprietate, actione & virtute sunt inter se dispares, idque pro differentia corporum; quanquam hæc omnia in potentia nihil sunt aliud, quam sulphura Mercurii & salia.

Aphorismus XIII.

Calor omnis, quo quid calefieri, digeri, aut coqui potest, communi ignis nomine continetur, cui soli hos effectus præstare competit, idque vel modo viaque naturali, vel interventu alicujus materiei, ut lignorum, olei, & quæ sunt ejus generis.

Aphorismus XIV.

Etsi autem ignis, ratione diversorum graduum, effectum etiam diversorum auctor existit: nihilo tamen minus ejus qualitates istis sunt limitibus coercitæ, ut frigidum quid aut humidum producere nequeat.

nequeat. Imo nec compositum quoddam, quin semper maneat calidus & siccus: quæ perpetua ejus natura est, omnis mutationis expers. Ea propter neque suppeditare alicui corpori humorem potest, quem nullum habet, neque rei sua natura sicca & arida formam dare liquidam & aquosam, quantumvis multi ita falso sint persuasi.

Aphorismus XV.

Res, quæ in igne tractantur, omnes alterationem subeant, & de naturalis sui temperamenti statu quodammodo dejiciantur, necesse est. Ac magis quidem, si vel vehementissimum eum vel diutius sustinere cogantur: minus, si remissior fuerit, mora que in eo brevior.

Aphorismus XVI.

Quicumque liquores vim habent corpora fixa & densa attenuandi & dissolvendi, eos non injuria solventia quis vocaverit.

Aphorismus XVII.

Hos in tria genera recte dispartimur, ut quidam eorum sint aquosi & insipidi: alii acuti & corrosivi: reliqui oleosi & sulphurei.

Aphorismus XVIII.

Qui primo genere comprehenduntur, & revera sunt insipidi, illi Vegetabilia, substantiasque animalium, vel per decoctionem, vel infusionem, saccharum item & salia, quæ ipso actu sunt salia, dissolvendi facultatem obtinent, ultra quos fines vires suas non exporrigunt. Nolim autem hoc ita accipi, quasi omnia hæc solventia substantias sulphureas rerum, in quibus sulphur

prævalet, elicere possint. Aquæ enim cum oleo, quod ipsum igneæ naturæ est, sympathia nulla vel affinitas intercedit.

Aphorismus XIX.

Solventia acuta recludunt & dissolvunt corpora Metallica & lapidea, vi corrosiva spirituum acrium, qui propter similem quandam ac homogeneam naturam, sal potentiale, quod in se reliquæ Metallorum, lapidumque substantiæ unitæ continent, dissolvunt. Ac huic dissoluto cum corpore suo aquoso, non secus atque oleum ceræ adhærescentes, transformant ea accidentaliter, vel in liquores, vel pulveres subtilissimos, vel salii similes substantias, plane ad arbitrium Chemicæ. Nec vero sine corrosivo dissolvi Metalla lapidesve ullo pacto possunt.

Aphorismus XX.

Omnia Metalla, marcasitæ lapides, conchyliæ, simul ac vel liquidam vel salinam formam sunt adepta, simplicia esse desinunt, vereque dici res compositæ merentur, quandoquidem absque adjectione solventium in his formis neque consistere, neque persistere diu possunt usque adeo, ut si illis priventur, has quoque pari ratione deponant, & tanquam postliminio redeant ad consistentiam solidam priorem.

Aphorismus XXI.

Solventium alia in formam liquidam resolvunt mineralia: alia in pulverem subtilissimum ea præcipitant. Et, quæ solvunt unum corpus, intactum sæpe relinquant alterum. Quæ se salii associant, ab iis bona pax est Mercurio. Neque, quod

quod huic amicum est, cum sulphure quoque conspirat. Qua de causa arbitramur, non dari in rebus naturalibus sive menstruum sive solvens, quod naturaliter & convenienter omnia corpora dissolvere, multo minus proprietates eorum naturales & facultates integras, in una essentia, conjunctas, extrahere queat.

Aphorismus XXII.

Quicumque fusus supra corpus minerale fixum vel lapideum liquor, id in formam liquidam solvendo, aut in pulverem subtilissimum præcipitando agitatur atque effervescit: is corrosivus, quæ verè ac realiter talia sint, meritò accensetur. Atque hæc quidem non sunt eadem atque uniusmodi, sed tam solvendi potentiâ, quam qualitatibus specificis mirum in modum inter se dissident. Alia enim corrosiva sunt de genere vegetabilium, alia ex substantiis animalium, alia ex mineralibus. Quædam naturalia, quædam naturalia atque artificialia simul: simplicia item & composita: horum est usus intra corpus humanum, illorum secus. Neque desunt, quæ, instar ignis, utui sint, & quæ damno, habita nimirum ratione doseos & modi utendi. Reperiuntur denique, quæ specificè sint venenosa.

Aphorismus XXIII.

Quicumque in liquore realiter insipido, nulliusque omnino acredinis participes, metallicum vel lapideum corpus solvere se posse jactitat, omniaque peræque corrosiva, posthabitâ distinctione & respectu eorum, quæ supra diximus, damnat; is aut crassam suam in arte ignorantiam, aut studium arcana occultandi, aut denique stre-

nuam se impostorem eo ipso evidenter prodit, qui in gratiam eorum, qui corrosiva sine ratione detestantur ac extremè execrantur, tale quid comminiscatur.

Aphorismus XXIV.

Omnes spiritus acidi possunt in formam scissilem condensari, coagulari ac in pulverem verti eorum, quin etiam quidam ita fixari, ut examen vehementissimi etiam ignis sustinere valeant, ut vel hinc, cujus illi sint naturæ, & ex quam substantia compositi, satis superque colligere liceat sapientibus.

Aphorismus XXV.

Solventibus sulphureis sive oleosis & combustibilibus nulla est cum metallis & lapidibus convenientia; etiam si quidam Chymicorum in spiritu terebinthinæ, aut aliis oleis stillatitiis, modo non minus ridiculo, quam è principiis veræ artis alieno, hæc & solvere, & tincturis suis exuere posse splendè glorientur.

Aphorismus XXVI.

Aqua vitæ rectificata, & ab omni aquositate liberata, quam spiritum vini vulgo vocant, est liquor sulphureus, multum subtilis, diaphanus, naturæque cælestis inter omnia alia sulphura. Is utur possit substantias lignosas atque resinosas dissolvere: Sal tamen & saccharum sunt ejus potestati exempta: atque idcirco multo etiam magis metalla, nisi imbuta prius atque imprægnata sint humore quopiam corrosivo. Experiatur quivis, quos velit, modos, sive ii in oculos incurrant, sive minus, & verè hæc esse cognoscat.

Aphorismus XXVII.

Acetum destillatum, quando supra corpus quoddam lapideum non fixum, coralla, perlas, oculos cancri, ferrum item, stannum & plumbum fufum est, spiritus ejus acidus separatur, atque se his corporibus affricat, & si iterum ab iis abstrahitur, mutatur pars ejus in spiritum, instar spiritus vini, ardentem, quem spiritum stanni, plumbi &c. ardentem appellare Chymicis soleane est, quum tamen ipsissimus sit spiritus aceti, hunc in modum alteratus.

Aphorismus XXVIII.

Sunt liquorum quidam, qui infusi supra corpora quædam mineralia rubri evadant, aut aliter colorentur, id quod accidentaliter iis obtingit, non quod tincturam quandam ex corporibus his adtrahant.

Aphorismus XXIX.

Aquas tam vegetabilium, quam animalium, si rectè se habere debent, necesse est prævia conveniente digestionem, & sine aquæ additione destillari, adque tempus circulari. Alioquin minoris erunt efficaciam, temporisque injuriis magis obnoxiam. Ac notatudignum est, partem earum, quæ primum prodit, bonitate reliquis præcellere.

Aphorismus XXX.

Quædam sulphura sunt adeò subtilia & volatilia, ut, addita aqua, salvo nativo odore & sapore, à corporibus suis separari possint: è contrario quædam ita crassa, terrestria, & ponderosa, ut sine empyreumatis nota non destillentur: unde pessimum sæpe retinent odorem, qui nequam est perfectè emendabilis.

Aphorismus XXXI.

Substantiæ sulphureæ resinosa, atque oleosa, sive vegetabiles, sive animales in tria diversa olea per destillationem dividuntur: quorum primum leve, & subtilissimum quamproximè à natura aëris abest: alterum crassius est & tinctum: ultimum viscosum, rubrum, ponderosum, vim exsiccandi habens, quam cætera majorem.

Aphorismus XXXII.

Benzoinum gummi est odoratum, & sulphureum in modum resinæ combustibile; ex eo flores aridi, iterumque instar resinæ fusiles per sublimationem conficiuntur. Magna est nullibi non chartarum Chymicarum copia, quæ modos illud destillandi, toto, ut dicitur, horreo nobis admetiantur. Quorum tamen omnium vi compulsum discerptumque Benzoinum, ne guttulam quidem veri gratiæ odoris olei per se reddet, & quicquid hoc nomine venditatum hæctenus est, tametsi odorem Benzoini mentitur, nihil tamen aliud, quam latibulum quoddam est, sub quo Benzoinum alienis liquoribus adulteratum occultitur.

Aphorismus XXXIII.

Salia vegetabilium possunt à propriis suis succis sine calcinatione separari. Interim tamen, quæ ex cineribus in propria sua aqua instar granulorum coagulatis, & à residentia sive parte caustica, quam combustionem vel calcinationem debent, separatis, extrahuntur: illa Salibus succorum, splendore, siccitate, saporis bonitate & virtutibus

bus ne latum quidem, ut ajunt, unguem cedunt. At, quæ obscura sunt, urinam odore, sapore calcem referunt, linguam corrodunt, instarque tartari calcinati in aëre colliquantur; ea & minus valent, & plus nocent reliquis.

Aphorismus XXXIV.

Sanguis, caro atque ossa animalium, præter sal fixum, quod sali vegetabilium simile est, insuper, & volatile quidpiam, quemadmodum & succinum, possident.

Aphorismus XXXV.

Calidi & humidi, debitaque digestio- nis beneficio salia quædam fixa, volatilia reddi possunt ac apta, ut sublimentur.

Aphorismus XXXVI.

Tartarum hypostasis, sive sedimen- tum vini est, & si ratio habeatur ejus, quod in ipso prædominatur, sal quoddam vege- tabile, mixtum terræ cuidam subtilissimæ, seu parti lutosæ, quam fructificationis tempore vitis ad se allicit, largius nimi- rum vel parcius, pro diversitate soli, in quo eadem educatur. Manifestò namque usu venit, quod sint vina, quæ plus minusve Tartari, quam alia, contineant, & confi- militer unum Tartarum magis lucidum, granulosum, salinumque sit altero. Ipsum hoc, quem tradimus, modo compositum esse, reapse deprehendet, quisquis ad de- purationem ejus oculos convertit. Nam per hanc secreta illa parte sæculentâ, luci- dum evadit tartarum, instarque salis cry- stallinum. Neque tamen idè purum est merumque sal, quemadmodum sunt salia per medium calcinationis à vegetabilibus

separata, sed alias adhuc in se substantias complectitur, quod duabus potissimum rationibus palam fit. Nam neque in aqua frigida, ut alia salia, liquatur vel dissolvitur: & si igni submitatur, aqua una cum oleo exhibit, ac ex calce in fundo residua sal para- bis, album, & facultatis admodum corro- dentis. Hoc humiditatem aëris in loco humido ad se pettrahendo, in liquorem detergentem unctuosumque resolvitur, quæ ejus natura quibusdam imposuit, ut oleum id tartari appellarent, quum tamen nihil aliud sit, quam sal tartari resolutum. Dixi suprâ, pro diversitate terræ, diversas quoque in tartaro crudo qualitates repe- riri: addo, non raro etiam perverfas. Quapropter censendum est, non propter abundantiam tantum tartari, sed & alias hujus perniciosas qualitates, vini utum cor- poribus sæpe damnosum esse: ex quo va- rios morbos, variis in locis, homines inva- dere, etiam experientia perhibet. Tar- tarum est quoddam quasi vini ferment- um. Sal ipsius prædictum qualitate ter- restri & spongiosa, cujus beneficio spiritus acres ab omnibus omnino liquoribus avo- cat ac imbibit, cumque iis penitissimè se unit. Atque hac de causa appropriatum est instrumentum, metalla aliaque corpo- ra fixa, à liquore, in quo soluta sunt, modo jam commemorato, liberandi, ut in for- ma pulveris subtilissimi in fundo substi- dant. Mercurio hostiliter est inimicum, qui Chymice fixatus, inque forma pulve- ris aut aliam quampiam redactus, utur for- tissimum etiam ignem ferat, si tamen cum sale hoc misceatur, Vulcanoque denuo subjiciatur, in formam derepente pristi- nam redivivus profiliet.

Aphorismus XXXVII.

Quemadmodum sal princeps corporum basis est & balsamus : ita & Chymia in nobilissimorum & pretiosorum medicamentorum præparatione, si quid aliud, utilissimè inservit. Advertendum est ; suam cuique sali esse proprietatem, quæ ad illius differentiam quoque variet. Sali, non ignis vehementia, non multæ magnæque sufflationes, neque etiam instrumentorum varietates suum balsamum extorquent: sed artificis dexteritas, temporisque non interrupta continuatio cœlestem illum spiritum de potentia in actum deducunt, ut, per invisibilem transitum, in gremium adamatæ sibi nymphæ se insinuet.

Aphorismus XXXVIII.

Sal Armoniacum, quo uti Chymia consuevit, duabus partibus est compactum, sale videlicet volatili, quod in fuligine lignorum, sanguine item, atque urinis animalium reperitur; & sale communi. Id quod evidenter apparebit, si partem salis volatilis cum debita spiritus salis communis quantitate ad artis præscriptum misceas: sal inde Armoniacum, ejusdem cum sale Armoniaco vulgari qualitatis conficiens. Quoniam ergo sal Armoniacum ex duabus tam acutis, subtilibus & penetrabilibus substantiis conflatur, mirum non est, spiritum nitri, aliasque aquas fortesita ab eo exactui, ut aurum in liquorem transparentem, veluti experientiâ constat, resolvant. Idem sal cum metallis ac marcasitis commixtum, partem eorum in forma subtilissimæ fuliginis secum in a-

lembicum evehit. Liquorex illo destillari nullus potest, sed semper in sua consistentia sicca in altum exilit, nisi fortean extraneus quidam liquor ipsi accedat.

Aphorismus XXXIX.

Non est sal, in quo plus mysteriorum, quam in nitro natura recondiderit. Ipso ortu est mirabile. Nam, præterquam quod ex proprio suo ente, ut alia salia, creascit, insuper etiam ex urina animalium, quæ in bonam quandam atque umbrosam terram continuo cadit, procreatur: atque hoc bonitate & viribus differt, ut ipsa animalia. Evulso semel ex terra nitro, restibile manet semen, sive materia quædam generans, ex qua communibus elementis innutritâ, id renascitur atque augetur, ut ad tempus debitum vicissim possit inde erui. Ab externis recrementis & sordibus depuratum, Alabastrum instar splendescit. In omni generis figuras transformatur, easque non minus nitidas & puras, quam si ex albissima cera forent. In laminas ductum tenuissimas, ut metallum, tinnit: dissolutumque postea in conveniente aquæ quantitate redit in lapillos. Foris signaturam aquæ, & qualitatem quandam glaciæ instar frigidam præ se fert, quantum vis linguam acriter feriat & mordicet: intus verò ad igneam naturam penitus concedit, atque idcirco, quando destillatur, spiritus ejus exæluat, atque in modum flammæ penetrat in subjectum vas, facitque inibi reflexionem, qualem Sol, quando vesperi ad occasum properans rubicundissimo colore cælum inficit. Ardet hic in potentiam, ut ignis, dissolvitque metalla, vel in pulveres subtilissimos vel liquo-

liquores transparentes, id quod ipsi etiam igni negatum est, ac, quod magis, vim nullam formæ illorum essentiali infert. Mercurii fluxilitatem ad certum usque gradum cohibet, atque in hujus consortio nobile quoddam efficax, ac tutissimum diaphoreticum producit, ita aliis corporibus juncto illi, alii sunt effectus accepti referendi. Idem ille spiritus addito metallo fixo, formam Nitri vicissim induit, atque in igne revera ardet, & vice versa ita fixatur, ut ad vehementissimi etiam ignis insultus integer obduret. Tam multis, tamque præclaris, iisque beneficio Chymix manifestatis arcanis dotatum est nitrum, ut unicuique in rerum natura, Sali, Meteorio, Sulphuri, hoc nomine palmam, si non præripiat, ambiguum profecto faciat.

Aphorismus XL.

Corallia, Perlæ, oculi cancri, mater Perlarum, omniaque conchyliæ, & alia similia corpora, quæ mediæ sunt inter ossa & lapides naturæ, marina, aut in aliis aquis nascentia, aquam in se, oleumque combustile, licet non tam copiosum, quam ligna, continent. Horum cinis conformis est calci lapidum, ex quo, quod vegetabilium salibus simile sit, sal extrahi nullum potest. Tantum substantia est terrestrior, gustui, ut calx, apparet: non facillè solvitur: neque, ut alia salia solent, in granula compingitur. Corallos hos perlasque cum spiritu aceti in forma salina præparatas Chymicorum bona pars, sal corallorum perlarumve vocat, quum tamen realiter non sint sal, sed corpora integra soluta, beneficio spiritus aceti adhærescētis in tali formâ subsistētia. Et, quum dicunt per multas cum aqua de-

stillata evaporationes diætos spiritus exhalare, sic ut à corporibus his acrimonia omnis exfuler, crassissimum errorem committunt, quem, si gustum tantummodo suum, libram, ignemve consulant, facili negotio ipsimet sint agniture.

Aphorismus XLI.

De corallis & perlis nullam substantiam separat aut educit vel spiritus aceti, vel alia solventia: sed corpora eorum intensius permeando dissolvunt. Aliud autem est dissolvere, aliud separare.

Aphorismus XLII.

De Corallis non potest extrahi tinctura, quæ realis ac sincera sit subsistens in seipsa, quemadmodum verbi gratiâ sunt tinctura rosarum, croci, &c. quæ revera à corporibus suis separantur, ut neque tincturæ, neque qualitatum principum, quas possidebant, in his quicquid remaneat. Oculamiter huic aphorismo, quicumque voluerit: integra semper illi sua constabit veritas, neque ullo contrario exemplo poterit convelli.

Aphorismus XLIII.

De lapidibus pretiosis non potest separari tinctura, liquor, aut sal. Qui eos in vehementissimo igne cum sulphure, nitro, aut aliis salibus stratificatos calcinant, & postmodum eorum substantias separare, vel in liquorem reducere satagunt, duobus modis turpiter hallucinantur. Primum enim calcinatione hac omnem iis tincturam adimunt, & temperamentum naturale alterando, proprietates illorum specificas deprædantur. Id quod in magnete

videre est, qui calcinatus virtutem attractivam omnino perdit. Secundo, ex illis hoc modo calcinatis extrahunt aut dissolvunt partem salis extranei, quod corpora, cum quibus calcinati sunt, illis appegerunt, quodque tam acutum est, tamque corrodens, ac calcinatum tartarum. Atque illud demum est, quod olei, salis, essentia lapidum pretiosorum nomine magnifice insigniunt. Quod tamen non magis ipsi competit, quam verisimile est, rem sua natura atque intrinsecus inspidam sal habere corrosivum. Par eorum error est, qui ex crystallis oleum extrahere annuntur.

Aphorismus XLIV.

Talcum album est minerale, formam habens lapidis, squamosum, lucidum, resplendens, ut perlæ: gustui inspidum occurrit, tactui molle atque unctuosum, odoris expers est, ponderosum: in igne permanet incombustile, destillatum, non plus liquoris, quam Aurum emittit; non dissolvitur in spiritu aceti, succo citri, spiritu vitrioli, sulphuris nitri, aqua forti, regia, multo etiam minus in insipida. Non desunt tamen, qui se ex illo liquorem temperatissimum extrahere posse arroganter perhibeant, qui cum bellam scæminarum faciem illibatam conservet, tum etiam rugis oblitam, aliisque vitis dedecoratam emendet. Verum infelicem eorum errorem successus optati frustratio satis coarguit. Ridelicium certe est, talcum eos in fornace vitrificatoria, aliisque vehementissimis ignibus, quam maxime possunt, calcinare, & nihilominus ab eo liquorem sollicitare, quem, etiam cum crudum erat, negabat.

Nonne rationi est consentaneum, quem ante calcinationem obtinere ab eo non possunt, liquorem, eundem, illa peracta nunquam datum iri?

Aphorismus XLV.

Vitriolum compositum quiddam est, quod in imis terræ visceribus accidentaliter ex fortuito cohesu trium substantiarum spiritus nimirum sulphuris mineralis, aquæ communis, & ferri sive cupri, cum superfluitate ex illorum minera, generatur, quod ad oculum ejus monstrabit defectio, quam nos peculiari tractatu, anatomia vitrioli dicto, perspicue tradidimus. In illo non est vel sulphur, vel alumen actuale, quod oculariter demonstrari possit; ipsum etiam alumen ex concursu aquæ, spiritus sulphuris, corporisque lapidei coaluit, quorum hoc efficit, ut forma, colore, & gustu à vitriolo differat. Sed neque sal est, neque rectè in salibus numeratur vitriolum. Substantia, quæ ex eo ad colorem purpureum reverberato extrahitur, non est propriè sal, sed spiritus sulphuris coagulatus, qui beneficio Vulcani, à residentia mineræ vitrioli maximam partem secretus, in forma salis cum aqua separatur, eaque, si destilletur, præter pauculum tantum residentia mineralis, tota abicit in spiritus. A vitriolo nequit separari substantia, quæ de natura sua sine additione aut artificio extrinsecus accedente somnum provocare, sopire dolores, omnesque ardores internos extinguere, vel aliorum nobilium anodynorum vegetabilium loco esse possit. Pulvis iste subviridis vel flavus, quem Chymici quidam, medi-

mediante præcipatione, vel attractione per laminas ferri facta, separant, non est sulphur, sed pars mineralis & fixa vitrioli, cui nomen sulphuris vitrioli anodynæ nequaquam debetur. Spiritus vitrioli acidus, sive primus ille subtilis, sive ultimus, oleum vitrioli dictus, sine additione non potest eò adigi, ut acrimoniam suam & facultatem corrodentem, solventemque cum dulci & saccharino sapore commutet, & si id fieri posset, proprietates tamen alias una accerferet. Quum dubio procul res dulcis per proprietatem acidam, & vice versa operari nequeat. Qui in hoc laborant, in animo suo vanis speculationibus dedito, magis velificantur, quam ut arcanorum virtutes, certis suis finibus à Deo destinatas, in gradum suæ perfectionis eminentiorem evehere contendant. A vitriolo viridis quidam liquor abstrahitur, quæ tamen viriditas non est ipsi spiritualiter atque indivisum, ut aqua alteri aquæ, permixta: potius accidentalis quædam res & subtilissima fuligo cuprea, ab eo vicissim separabilis, sic ut liquor is clarus limpidusve evadere possit. Idque per hanc irrefragabilem maximam, quod nihil sit in vitriolo, aquam ipsius aut liquorem tingens, quam cuprum.

Aphorismus XLVI.

Quamquam sulphur minerale ad ignem quemadmodum resina dissolvitur, & ob suam unctuositatem etiam comburitur: interim tamen non est artifex, qui ex illo per distillationem oleum separare possit, aut, si id tentet, nihil aliud in alembico suo vel recipiente inveniet, quam

purum putumque sulphur. Nec verò etiam acida illa substantia, quæ per combustionem ab eo separatur, oleum est, sed sal ejus fuliginosus, qui fumi adinstar in aerem ascendit, meritoque attractæ ab illo humiditatis dissolvitur in liquorem. Cui, cum neque combustilis sit, neque igni materiali minus, quam aquæ contrarius, non rectè olei nomen vulgus imposuit.

Aphorismus XLVI.

Antimonium, minerale est, compositum in natura ex sulphure combustili, Mercurio metallico fusili & fuliginoso, & sale quodam vitrificante: non est in eo tinctura substantialis, ab his substantiis distincta; sed varios, quos induere potest, colores igni potissimum debet: non aliter, quam quum ex Mercurio, sale & sulphure minerali invicem mixtis, ac concorporatis, pulverem rubicundissimum, cinnabrium dictum, conficimus. Quod ipsum tamen non obstat, quin iterum se jungi possint, ac Mercurius in pristinam suam formam prorumpere. Non itaque separari à corpore potest, quod in eo nullum est, neque eadem sunt, separare colorem, & artificialiter colorare. Cætera neque liquorem in se habet antimonium, nisi accidentaliter, comburendo nimirum sulphur illud combustile, in certis instrumentis destillatoriiis aërem attrahere aptis. Tum namque falsa illa fuligo in liquorem dissolvitur, non alio modo, quam de sulphure simplici supra dictum est. Sunt hodieque subtilia quædam ingenia, quæ dejectorium illud reddere conantur, ita, ut more quorundam benignorum catarcticorum vegetabi-

getabilium hunc in finem à Deo præcipuè productòrum, benigne, securè, & sine omni malæ alterationis periculo, semper atque in omnibus corporibus, humores purgandos per inferiora tantum deducat. Verùm omnes isti processus, quos hanc in rem hæctenus scripserunt, si cum proprietatibus simplicissimorum etiam purgantium rosæ ac tenæ comparentur, in nullo vel loco vel pretio poterunt consistere.

Aphorismus XLVIII.

Mercurius mineralis sive argentum vivum, substantiæ est inter res naturales maximè admirabilis. Extra, aeri atque aquæ assimilatur, intra, ignem terramque refert. Equidem compositum quiddam est, nihilominus tamen in destillatione tam se heterogeneum, quam aqua, exhibet, neque ars eum vel dissecare, vel diversas ab eo substantias separare valet. Potest quidem sub variis formis delitescere, & diversarum facultatum medicamenta ex illo confieri: at hoc non impedit, quin primam suam formam repetere semper possit. Chymici certe, qui eum fixum reddere adlaborarunt, quum se in hoc frustra esse animadvertent, nomen servi fugitivi appositè ipsi indidere.

Aphorismus XLIX.

Plumbum non habet in se sal, quod ætuallyter, quoad calorem, gustum & qualitatem sal sit, sed sal quoddam vitrificans, multo verò minus saccharum in eo reperire est. Unde forma hæc plumbi præparati, quam sal aut saccharum Saturni vocant, nihil aliud est, quam plumbum mediante aceto destillato dissolutum, ac in talem

formam adductum, ex qua mixtione sapor hic nascitur, salvo interim plumbo, quod intra spacium quadrantis horæ reduci integrum potest. Par est de similibus, stanni, ferri, chalybis & cupri præparationibus iudicium.

Aphorismus L.

Ex argento non potest extrahi tinctura cærulea, sed alicujus additionis interuentu in pulverem cæruleum vertitur à quo argentum semper repeti potest. Omne etiam vitriolum, sal, aut crytalli argenti, res sunt compositæ, quæ ab hoc simpliciter non procedunt.

Aphorismus LI.

Ab Auro non potest segregari substantia quædam potabilis. sed quomocunque præparetur, redit denuo in aurum. Hujus assertionis inconcussam veritatem, uti & Auri utilitates, modumque, quo Chymice id præparatur, plenè planeque demonstrabit tractatus noster, qui sub Chrytologiæ nomine lucem propediem videbit.

APHORISMORVM
CHYMIATRICORVM
SYNOPSIS

SECTIO SECUNDA.

UNiversum genus humanum, propter transgressionem primi nostri parentis Adami, variis atque innumeris miseris ac afflictionibus, morti denique ipsi est expositum. Miseriarum principes sunt, nuditas, fames, sitis, frigus, calor, morbi

morbi, &c. Quorum his potissimum præ aliis Deus opt. max. tanquam virginitur, quibus in homines tam universim quam particulatim severè animadvertit, quibusque maximã eorum partem enecat & perimit. Atque id quidem non sacra tantùm scriptura testatur, sed & longa temporum observatione ita comprobatum est, ut, qui id inficias ire ausit, eorum, qui Christiani sint, & sapiant, futurum putem neminem.

Aphorismus II.

Quandoquidem ergo morborum omnium, mortisque ipsius origo prima à peccato est, constitutumque per immutabile & ineluctabile Dei decretum, (præter cuius voluntatem ne folium quidem ex arbore decidit) ut hæc in homines grassentur, eosque non meritò solùm primigeniæ & nativæ corruptelæ, sed & quotidianorum peccatorum causa, ad finem usque mundi, variis modis adficiant: necessum est, in vana sua atque stulta opinione oppidò fallantur, quicumque ordinem hunc Dei per rem quandam naturalem interpellari, ac citra illius voluntatem sanitatem humanam factam tectam conservari, protrahi denique vitam ipsam posse, existimant.

Aphorismus III.

Pendent itaque, tam sanitas & vita, quam mors morbiq; non à natura sed à sola atque unica voluntate & arbitrio Dei: Jobo etiam teste, quando inquit: Ipse DEUS vulnerat & medetur; percutit & manus ejus sanabunt. Et Amos dicit: Non est malum in civitate, quod Dominus non fecerit. Atque hac inevitabili necessitate comparatum est, ut & patiatur homo, &

moriatur postmodum. Unde consequens est, quod medicamenta, quæ nihil aliud sunt, quam media naturalia, morbis, non secus ac fami cibus, potusque siti opposita, non possint magis vel sanitatem conservare, vel sanare ægritudines, quam beneplacitum benedictioque divina illis permittunt. Non alia profecto ratione, quam de cibo dicit Scriptura: quod homo non vivat de pane solo, sed de verbo, quod exit ex ore Dei.

Aphorismus IV.

Hac de causa morborum alii sunt curabiles, & breves, alii curabiles & longi; eorum, qui curationem respuunt, quidam diuturni, qui non nisi cum vita ipsa ab homine recedunt: quidam acuti, qui non ita multis diebus, maximam partem eorum, quos adorti fuerint, conficiunt: quidam acutissimi, qui homines vel defubito, vel paucis horis, longoque ante tempore, quam iis possit medicamentis succurri, è medio tollunt.

Aphorismus V.

Ex quo illud conficitur, officium Medici his quasi finibus terminari, ut videlicet aut morbos, qui curationem admittunt, quam potest, cito, tum & jucunde, ad præscriptum Regulatum canonumque medicinalium curet: aut incurabiles diuturnosque palliet, ac ex parte levet: semper deniq; pio suo & bono consilio præsto sit, ad supremam benedictionem, quicquid agit, referendo,

Aphorismus VI.

Atque hæc licet ita sese habeant, nihil

tamen obstat, quin res naturales certis sint ordinibus gradibusque distinctæ, ac medicamenta bonitate & præstantia, tam ab infusa virtute, quam modo præparandi profecta invicem se excedant. Certum namq; est, quemadmodum mustum turbidum impurumque longe est infra vinum: ac, ut panis ex pura farina confectus beneque coctus granum crudum exsuperat: ita consimiliter medicamentum subtile, purum, beneque præparatum, ei, quod minus tale est, merito venire anteponendum. Etenim in pura & spiritali rerum substantia, propriusque earundem elementis, non in terrestri illo corporis crassamento, impuritatibus multis & superfluitatibus referto, vis medicatrix residet. Per quam rationem colligitur, medicamēta chymica in universū omnia puritate, subtilitate, penetrantia, ac proin quoque efficacia, longe esse supra vulgarium, quæ crasse præparantur conditionem. In his enim purum cum impuro permiscetur, ac per longam decoctionem pars subtilis in auras subvolat, deniq;, quod reliquum est, pravam quandam, à vasis cupreis, in quibus coquitur, qualitatem sortitur.

Aphorismus VII.

Medicamenta illa generalia, sive quomodocunque ea quis appellare velit, quibus tanquam basibus, pars medicinæ Pharmaceutica universa innititur, qualia sunt Vomitoria, Cataractica, Sudorifera, Diuretica, Cordialia, Alexiteria & Anodyna, si diligentissime secundum ordinem artis chemicæ præparentur, tam in curandis morbis sanabilibus, quam insanabilibus

palliandis, operationes suas multo præcarius feciliusve, quam Medicamenta ordinaria, perficiunt, Quin etiam in morbis desperatis, atque ubi de ægri salute fere conclamatum est, præcipue vero in acutis, malignam horum subtilissimamque materiam peccantem edomando, naturæque ad hos expellendum suppetias ferendo, præsentiori sunt, quam hæc, auxilio. Eodem sane modo, quo, de Scripturæ etiam testimonio, vinum subtile & fragrans calorem nativum conservat & cor reficit, multo, quam aqua communis, efficacius. Nolo hic quicquam derogare Medicis illis, qui chemicæ cognitione destituti, aliis medicamentis uti coguntur: potius eos, ut chemicæ operam dent, serio velim commonitos. Sed neque animus est ab usu Medico excludere particularia medicamenta, in quacunque forma existant, quam vel necessitas, vel longo usu experientia demonstrata eorum virtus requisiverit.

Aphorismus VIII.

Sicut morbi à variis diversisque causis oriuntur: ita in eorum curacione, quemadmodum supra quoque dictum est, diversa adhibeantur medicamenta oportet. Naturam quippe ipsam videmus, non per unum emittorium, degenerem in corpore humano materiam, corruptosque humores exturbare. Qui se Medicinam universalem omnium omnino morborum, tam curabilem, quam incurabilem domitricem possidere profitentur, neque re ipsa & effectis hanc comprobant, ii & ingrati sunt in Deum, & in proximum insigniter crudeles. Hoc agere debebant isti nugivenduli, si

eam divitiarum ipsis donum esse concessum ut clarissima eorum in ægros existerent merita, nomenque operum & curationum magnitudine inclaresceret, quod editis, de re, quam nullam habent, libris conspicuum reddere frustra affectant. Nam quemadmodum militum bonum judicamus, qui arma bene tractare noverit: ita & Medici præstantia omnis ex curationibus elucet.

Aphorismus IX.

Omnia medicamenta, sive simplicia, sive composita, generalia vel particularia, quomodocumque præparata, cum ratione, modoque principiis Hippocraticis consentaneo usurpanda sunt. Neque enim in quatuor istis matricibus sive elementis reperitur, neque artis beneficio fieri potest substantia tam temperata, quæ non offendere naturam possit, si temere & sine accurato iudicio ea quis utatur.

Aphorismus X.

Quandocumque Chymicus corpus dividit, atque ex eo substantias separat, unâ etiam proprietates à naturali compositione proficiscentes dividit & separat. Unde quisquis has integras servare velit, illas etiam ab se in vicem non divellat necesse est.

Aphorismus XI.

Aquæ simplices vegetabilium destillatæ, non habent in se qualitatem prædominantem virtutesque corporum, à quibus eliciuntur. Albæ enim quum existant & insipidæ, facile dispicitur, quod sulphure sint & tale

destitutæ, quæ tum proprium sunt virtutum principum domicilium, tum colorem mixtis, saporemque contribuunt. Tametsi autem sint aquæ, quæ odorem corporum suorum referant, ut sunt aquæ rosarum, majoranæ, torismarini, lavendulæ, organi & aliæ: multum tamen illis deest eorum, quibus integra perfectaque corporum Essentia completur. Tantum sulphur subtilissimum, oleumve volatile, quo vegetabilia hæc prædita sunt, secum avehunt, tinctura aliisque substantiis post se relictis. Atque idcirco non quasi integrorum, à quibus e ductæ sunt corporum virtutes exæquent, sed effectuum, qui per certam experientiam innotuerunt, habita ratione, usurpari debent. Inserviunt medicinæ potissimum pro vehiculis, ut ad præparandum alia medicamenta, ut decocta, infusiones, extracta.

Aphorismus XII.

Olea omnium vegetabilium sive herbarum sint, sive seminum, radicum, aut aromatum &c. per vesicam aut alio modo destillata, quæ proprium suorum corporum odorem saporemve habent, sunt multo, quam olea per expressionem aut infusionem, calidiora, subtiliora & penetrantiora. Administraturus ea interne omnium primo & maxime de dosi sollicitus esse debet, quum ab una gutta olei cinnamomi, perperam sumpta, vehementius, quam à drachma integra pulveris ejusdem, inflammetur corpus & incalcescat. Deinde de vehiculo conveniente sibi prospiciat, non solum, ut calorem eorum immodicum attemperet, sed & vim penetrandi nimiam infringat, omniaque ad differentiam oleorum

ipforum moderetur, quorum non una omnium est penetrantia, calor, asperdo, & subtilitas, quæ singula odoratu & gustu facile est dignoscere. Eadem etiam cautela animadvertenda est in usu externo, ut scilicet appropriato vehiculo unguentoso permisceantur, ne nimio opere vel excalfaciant, vel incidant, vel inflamment, vel cutem etiam excorrient: id quod quibusdam usu venit.

Aphorismus XIII.

Olea omnia vegetabilium terrestria, ponderosa, tenacia & resinosa, quæ per ebullitionem à corporibus suis non separantur, neque instar oleorum supra commemoratorum in altum elevantur, quum sine corporum suorum combustione destillari nequeunt, empyreuma semper redolent, quocunque etiam modo rectificentur: id quod manifestum est, in ligno juniperino, buxo, guajaco, ebena & aliis. Usus horum oleorum tantummodo externus sit quum interne sumta stomachum offendant, aggraventque cerebrum. Quod si quis internum quoque harum resinarum usum affectet, is per spiritum vini in formam extracti eas redigat. Retinebunt hoc modo odorem saporemve, ac in forma pilularum vel simplicium, vel aliorum medicamentorum, admixtu compositorum, tutissimè poterunt interne adhiberi.

Aphorismus XIV.

Oleum succini, quod per Retortam lento igne in arena summa cum accuratone destillatur, usurpari intus potest. Qui destillationem ejus reiterant, ut id clarificent, quum hoc modo calidius plus justo

& acutius fiat, neque usui interno conveniat, in re inutili & supervacanea, nimis videntur curiosi. Quod majore ignis vehementia propellitur oleum, ejus est in accidentibus externis usus, idem de aliis etiam affinium corporum, omniumque adeo gummatum ac resinarum oleis intelligendum est.

Aphorismus XV.

Tria sunt præcepta olea, multum calefacientia, penetrantia, ac detergentia, quæ per artem chymicam bono chirurgico consunt: oleum de lateribus Philosophorum dictum, petroleum rectificatum, oleum Saponis Veneti vel Hispanici. Sunt hæc ad resolvendum & tollendum contusiones corporis, partesque laborantes à corruptela defendendum insignis efficaciam & si dextre usurpentur, effectuum præstantia omnibus tantum non oleis antestant quam longissime.

Aphorismus XVI.

Olea ex axungijs & pinguedinibus animalium, ipsis axungijs sunt calidiora & penetrabiliora, alisque insuper, quam hæc, qualitibus pollent. Ideo ipsarum potius substantiarum, quam oleorum usus sit, omnique cura provideatur, beneque colata, & depurata, in vasis plumbeis, ne rancescant, adserventur.

Aphorismus XVII.

Oleum cranii humani est multum calidum, facultatis detergentis, empyreuma graviter redolens. Qui id in epilepsia exhibent, vana potius opinione, quàm certa imotaque ratione impelluntur. Cranium quidem ipsum qualitatis est sicca ac frigida, habet-

habetque in se vim conglutinandi, ratione
cujus subriles istos ac acres spiritus, qui sua
mordacitate cerebrum vellicando & compungendo Paroxysmos Epilepticos causantur, condensat ac repellit: id vero de oleo nequaquam affirmari potest. Unde rectius sibi confulerent, ut pro eo in forma pulveris subtilissimi, non tamen calcinati, cranio uterentur, aut id eum spiritus Vitrioli modica quantitate, sic, ut acrimoniam nullam nancisceretur, attenuarent. Par est de aliis quoque ossibus judicium.

Aphorismus XVIII.

Impossibile est olea à sanguine & carnibus quorumcunque etiam animalium sine adustione destillare. Neque virtutibus corporum suorum olea hæc respondent. Propter deterrimum putidissimumque odorem usus eorundem internus sit interdictus. Externe quidem, propter facultatem, quam habent, salinam detersivam ac penetrantem usurpari poterunt: at vero, quoniam natura abunde remediorum, quæ iisdem, quibus olea hæc viribus instructa sint, produxerit, iis uti consultius erit, scætentibus istis oleis, qui spiritus gravissime perturbant, ægrosque sæpe non parum lædunt, penitus atque penitus exsulare iussis. Possunt nihilominus sanguinis caroque, vel per extractionem, vel per reductionem in mumiam, atque inde in pulverem, nostris usibus commode adaptari.

Aphorismus XIX.

Spiritus aquosus & salinus, qui per destillationem ex sanguine prodit, substan-

tiarum omnium, quæ per artem chemicam ex partibus animalium separantur, est utilissimus, quum sal in se contineat volatile, multo, quam reliqua salia omnia, subtilius ac spiritualius, instarque spiritus vini in Balneo Mariæ elevetur, facile à calore nostro concitari poterit, ut venas ac arterias omnes aliosque corporis meatus, qui aliis medicamentis ita pervii sunt, facultate sua detergente aperiente, vel occissimo quasi imperu, pervadat. Unde multorum acutorum & periculosissimorum affectuum, vel solitario, vel aliorum medicamentorum confortio, præsentaneum est remedium, ultra quam credant ii, qui nullam inde experientiam sunt consecuti. Quanquam autem destillari nequit, quin empyreuma quoddam sapiat: interim tamen ita potest rectificari, ut vel nihil vel minimum odor iste offendant &, si quam forte offensusculam delicatioribus adferat, ea tamen cum utilitatibus, quæ ab eo redundant plurimæ maximæque, nequaquam veniat comparanda. Hoc modo ut præparetur spiritus iste, cum singulari quadam in Chymicis experientia, requiritur etiam, ut quis naturas rerum diversas non vulgariter, sed exactissime cognoscat.

Aphorismus XX.

Omnia salia volatilia aut fixa vegetabilium aut animalium instructa sunt qualitate, non minus calida & sicca, quam detergente & aperiente, unde in expulsionem humorum superfluatorum naturæ non parum auxilii conferunt. Quanquam autem negari nequit, reservari in sale aliquid proprietatum ejus rei, à qua separatum est, integras tamen illas, quemadmodum de aqua oleis-

Kk 3

que

que supra etiam diximus, nequaquam obtinent. Salia instar granulorum conformata, gustuique non inconuenientia recte intra corpus sumuntur. Verum, quæ calci sunt similia, atque in aere dissolvuntur, caustica, ac magnopere corrodentia, ea usui tantummodo chirurgico destinantur.

Aphorismus XXI.

Aquæ vitæ nomen à triplici potissimum ratione deducitur : Quarum prima est , quod in eam corruptio nihil juris habeat , quæ tamen alias aquas liquoresq; depopulatur. Etiam si autem in auras exhalet , ac evanescat, non tamen corrumpitur. Secundo omnium omnino vegetabilium quoddam est quasi Balsamum. Tertio, denique vitam ipsam conservat ac ruetur, non tantum quod cor exhilarare, caloremque nativum roborare valet, sed quod & cujuslibet grani, ex quo ad vitæ sustentationem panis conficitur, princeps est & primaria substantia. Facile combutitur, igneæque est naturæ, cujus si magnam etiam quantitatem sub campana incendas, nulla tamen ex ea prodibit fuligo : unde & subtilitas ejus puritasque conspicitur, neque injuria sulphuris cælestis nomea ipsi à chymicis fuisse inditum. Qualitas ejus immutabilis est. Nam, quanquam vinum meritò contrariarum substantiarum, ex quibus, (quemadmodum in Anatomia mea antimonii ostendi :) compositum est, calefacit & refrigerat, idem tamen aquæ vitæ attribui nequit : cujus, si pura sit ac à phlegmate omnino secreta, calida perpetuo & penetrans facultas deprehenditur. Quicumque aqua vitæ pro vehiculo omnium omnino medicamentorum abutuntur,

eamque in omnibus morbis, sine causarum eorundem distinctione, in omni corpore, tempore & loco propinant, sibi que stulte imaginantur, quod qualitatem calidam occultet, cumque rebus, quibus jungitur, in diversas causas morbificas, tam calidas, & siccas, quam frigidas & humiditas conspiret: illi vehementissime errant, suaque culpa sapicule committunt, ut aqua potius mortis, quam vitæ dici mereatur. Ex illa variis herbis aromatisque associata variatum etiam virtutum usumque aquæ compositæ emergunt, Quarum tamen nimius abusus fraudi sæpe est vitæ multorum, præsertim eorum, qui debilissimæ sunt constitutionis, calidi sicci que temperamenti, cerebri infirmi, qui extenuati febribus, internis diuturnisque obstructionibus, corruptioni & inflammationi partium nobilium obnoxii, Epileptici item, & temulenti, & qui cordis palpitatione infestantur, &c. Ancillatur chemiæ in extractione substantiarum vegetabilium, inque variorum medicamentorum præparatione. Res quasdam meliores reddit, corrigique, ut: Extracta scammonii, colocynthidis, alioquinque purgantium acrium. Nam quando evaporat, aufert secum una substantias volatiles malignas, acutaque eorum & corrosiva salia post se relinquit : è contrario autem aliorum, ut Senæ, Aloes, Rosarum, Rhabarbari & similium purgantium benignorum facultatem deterrit, eam quidem ob causam, quod sulphur eorundem volatile perdat, & bonum tantum sal reliquum faciat, in quibus junctis vis purgatrix benigna sita erat. Quamobrem cautum esse rationeque duci oportet, eum, qui aqua vitæ uti velit : cultelli acuti exemplo munitus, qui per abusum

usum plus officit, quam proficit, si dextre usurpetur.

Aphorismus XXII.

Acetum destillatum, utur qualitatibus sit frigidæ & siccæ, primaque sponte adstringat & repellat, quemadmodum de eo aliisque liquoribus acidis communis fert medicorum opinio: nihilominus tamen pro certo habent experti chymiatræ, quod à parte aquositate separati illius spiritus, inque consistentiam salinam cum corpore quopiâ lapideo aut minerali, nihil minus frigidum & sicco, coagulati, aperire possint, sudoresque concitare fortius, quam res aliqua amara, atque evidenter calidæ qualitatibus. Notandum, quod ab aceti destillati simplicis solitarii usu interno penitus sit abstinendum.

Aphorismus XXIII.

Tartarum crudum per viam ebullitionis aut infusionis depuratum, reductumque in cremorem, crystallos, aut subtilissimum, albissimumque pulverem, acidum Tartari nobis vocatum, acrimoniam habet gustui nominabilem. Detersivum est, aperitivum, facultatisque laxantis. Feliciter usurpatur vel solitarie vel in linctibus, confessionibus & apozematis ad aperiendum, detergendum, atque ex parte confortandum. Quin etiam medicamenta purgantia leviora, ut Rhubarbarum, acuit, corrigit, saporemque; iis conciliat, gratiorem, quumque incidat, non communiter tantum, ut res acidæ, sed & insuper ut salinæ assolent: in quibus illud morbis, quibusque corporum

constitutionibus, conveniat, nec ne, accurate videndum. Ejus calcinati usus intra corpus per se nullus, sed mixti cum spiritu vitrioli. Tamen duo hæc corrosiva se invicem mitigant, & quasi exarmanant, compositumque; inde nascitur, quod salis Tartari vitriolati nomine venit, inservitque Medicinæ pro sudorifero & diuretico, quemadmodum ab aliis quoque chymicis scriptum est. Spiritus, qui ex tartaro abicit aquosus, licet empyreumatis nota ipsi inusta sit, nequaquam tamen hac de causa usus ejus internus suspectus esse debet: securissimum quippe est, & efficacissimum medicamentum diaphoreticum, subtile & penetrabile, multis morbis accommodatum, modo, quem nullibi non inculcant chymici.

Aphorismus XXIV.

Spiritus salis communis acidus, purus, atque apprime rectificatus exquisitissimum est diureticum, ac præterea aperitivum, deterrentivumque; universale, ut non viscerum tantum regionem obstructam aperire possit & detergere, sed & sanguinem grumosum venis, locisque; è centro etiam remotissimis infarctum attenuare & dissolvere. Putredini mirabiliter resistit, naturamque collabescens in diversissimis morbis recreat ac erigit. Neque tamen interea non requirit medicum prudentem & circumspectum, qui eum caute & convenienter administrare noverit.

Aphorismus XXV.

Sal armoniacum salium omnium subtilissimum est, quodque magis, quam ullum aliud penetret ac corrodat, ut aquæ forti

forti admixtum aurum etiam, ut priore sectione dictum est, dissolvat. Quidam id dant intra corpus: neq; ego reluctor, quin, si aliquoties cum sale communi sublimatum sit, in certis casibus intro possit sumi: nihilominus tamen, tam aliis de causis, quam quod spiritibus admodum corrosivis, atque odore & qualitate spiritibus vitalibus inimica præditum est, usum ejus internum reprobato, aliis medicamentis, naturæ humanæ familiarioribus, ejus in locum surrogatis.

Aphorismus XXVI.

Nitrum commune depuratum chymiceque præparatum, ac in formam, quam sal prunellæ vocant, adductum, etsi qualitatis est, ut reliqua salia, detergentis atque exsiccantis, nihil tamen hoc impedit, quin evidentissimum sit refrigerium ac sitis levamentum, neque non ardores immensos in febribus ardentibus, Ungaricis & malignis extinguat, consopiatque dolores è magna inflammatione caloreque interno ortos, plusquam aliud aliquod medicamentum. Mirum est, quod Medicis quibusdam scrupulosioribus in mentem venerit, ut, impulsu levium quarundam rationum, quas ex qualitate nitri ficcante & detergente exsculpsere, usum salis prunellæ in dictis morbis formidarent, aliisque superciliose interdicerent, jacturam suæ auctoritatis potiore æstimantes ægrorum salute.

Aphorismus XXVII.

Magisterium perlarum crudarum, cum spiritu aceti in talem formam reductum, ut

in aqua dissolvatur, melius est iis, quæ vel cum solventibus mineralibus, vel ex perlis calcinatis, quarum per calcinationem virtus excellentior omnis intercidit, elaborata sunt. Merito quidem id reponendum est in censum pretiosorum Bezoarticorum cordialium, quod non solum sit cordi confortando, verum etiam in conveniente dosi datum putrefactioni à venenis calidis resistat, & quod errabundos in corpore malignos vapores, qui in febribus putridis, continuis, malignis & pestilentialibus spiritus vitales inficere ac labefactate minantur, coerceat, eosque per sudores ac insensibilem transpirationem manifestò consumat. At quod Phthificis & Hæcticis, respectu febris & ariditatis, auxilii quicquam conferat, irrorando scilicet cerebrum, humidum radicale restaurando, calorem præternaturalem extinguendo, idque instar rerum frigidarum, quales & perlas esse vane quidam sibi imaginantur, quum tamen Medicorum uno omnium ore frigida & sicca pronuncientur: id vero nullum est. Quin potius ægris his damno sunt, non ratione perlaturum, quarum est qualitas temperata, sed ex accidente ratione nimirum spirituum acrimium ipsius aceti, qui perlis adhæserunt, tantumque abest, ut humectent, aut restaurent, ut contrarios effectus præstent, incidant sudoresque causentur: per quos consumptus humor alimentarius deperit, quem sarrum potius tectumque servare oportebat. Et si maxime vis quædam humectans in perlis deprehenderetur, quisquis tamen eas in Magisterium liquoremque penitus insipidum, omnisque alienæ acrimonie expertem reducere nesciret: is quantum dictos quidem morbos attinet, perlis super porphyrium,

rium, modo vulgari subtilissime tritis, cumque aqua rosarum combibitis, multo uteretur laudabilius, quam vel Magisterio cum spiritibus acris præparato, vel pulvere earundem, cum sale tartari, posteaquam in spiritu aceri solutæ prius fuerant, præcipitarum. Qui quidem pulvis etsi gustui evidenter acrem se non exhibeat, summaque cum industria lavetur, semper tamen partem quampiam spirituum aceri salisque tartari furtim occultat, sibi que reservat. Quicunque negant, pulverem perlaurum modo communi præparatum, esse cujusdam efficaciam, in gravi hærent errore, cujus eos non experientia tantum ipsa, sed & ratio evidentissima convicerit. Nam ex eo, quod perlæ, si super parvum ignem in copia comburantur, alterantur fumumque reddunt ac aquam, evidens fit, esse in iis partem, quam calor fermentativus stomachi, qui cum faldedine quampiam & acrimonia conjunctus semper est, digerere possit. Commentum itaque alchymisticum hoc est, opinioque erronea, cujus me quoque; asseclam olim professus sum. Nunc vero rationes has experientia consequutus, aliis sum mentis, agnitæque; veritati, cui sancte nemo non medicorum obstrictis esse debet, manus dudum dedi.

Aphorismus XXVIII.

Varias corallorum præparandorum rationes passim tradunt chymici, quarum omnium optima est, quæ corallos crudos, per acetum destillatum in Magisterium reducit, hoc namque modo longe efficacius & manifestius principales suas facultates, quæ ipsis tribuuntur exerunt coralli: qui cum calcinantur, inque liquoribus corro-

sivis cum spiritu vini mixtis dissolvuntur, vires alias à natura sua longissime diffitas nanciscuntur.

Aphorismus XXIX.

Etsi oleum, vel aqua, vel sal, vel tinctura de lapidibus pretiosis extrahi nequit: nihil tamen obstat, quin ope quorundam solventium congenerum, possint inde nobilissima Magisteria cordalia confici: quorum granum unum notioris est in multis morbis efficaciam, quam grana triginta & ultra, eorundem vulgariter præparatorum. Verum res hæc uti ab usu communi est remota, ita neque cuivis chymico obvia.

Aphorismus XXX.

Talcum, quomodo libet etiam præparatum, effectus istos, quos in facie per poliendam, de ipso quidam perhibent, nequaquam præstat: multo vero minus ad maculas omnes tollendum emendandumque; faciem generale est præsidium. Nam quum diversis de causis tam generalibus quam particularibus, neque temperamentis, neque ætatibus, neque circumstantiis iisdem facies vitietur, remedia quoque non eadem atque uniusmodi perpetuo requirit.

Aphorismus XXXI.

Vitriolo duo principalia remedia accepta ferimus, quorum primum, quod ex eo de sua terra minerali defæcato, & in formam salis granulati candidi sive incarnati reducto conficitur, præstantissimum est & securissimum expectorans, & vomitorium deterisum, multis morbis accommodatum, quemadmodum fu-

LI

sius

fius in Hemetologia mea explicui. Secundū spiritus ejus est, per distillationem ex eo elicitus, qui stomachum ac epar præcipue corroborat, putredini venisque resistit, extinguit sitim febrilem, febriumque ipsarum materiam potiore absumit, multis deniq; aliis utilitatibus abundat, veluti id & apud omnes Chymicos in confesso est, & ego in anatomia mea vitrioli plenius ostendi. Usurpari debent duo hæc cum judicio non parum accurato, ac ad regulas medicinales composito. Non sunt namque panacæ, uti quidem sibi persuasere, quin propter qualitates acres & incisorias non possunt non graviter offendere, si dentur in corporibus, morbisque quibus non competunt.

Aphorismus XXXII.

Salpur depuratum per sublimationem, ac attenuatum, Balsami ad instar corruptioni resistit, omnibusque infirmitatibus à causa frigida & humida profectis accommodum est: venenis adversatur, & magis quam alia aliqua res aërem infectum purgat. Balsamum ex floribus ipsis cum spiritu terebinthinæ præparatum non tantum affectibus supra dictis, sed & ulceribus putridis, aquosis & antiquis, rupturis intestinalibus, fracturis ossium, ani exitui, uteri proci dentia, atq; aliis deniq; casibus multis ad propriatum est remedium. Spiritum acidum per campanam vitream destillatum non puto qualitatibus manifestis à spiritu vitrioli differre, nisi quod simpliciore gratioreque, quam hic, qualitate præditus videatur. In hoc enim si non accurate rectificatus sit, acrimonia instar rei metallicæ in sua vis se offert, profecta, ut arbitror, à fulgine quadam Metallica, quæ in fine à ve-

hementissimo igne compulsæ, cum spiritibus profilit in recipiens. Cui tamen malo diligenti rectificatione facile occurrere poterit.

Aphorismus XXXIII.

Antimonium, tametsi id multi Medici, qui proprietates ejus juxta cum ignatissimis sciunt, maledico ore cavillentur, dat nobis vomitorium, omnium quæ à primis usque temporibus ad hanc nostram ætatem in usum fuerunt, efficacissimum & turissimum, quod nulla symptomata venenosa producit, neque ullo modo corpus lædit, nisi forte an præparatum sit cum rebus, quæ nocere possunt, aut administratum ab eo, qui Medicinæ ignarus. Beneficio acetii optimum nobis sudoriferum depromit, quod 4. vel 5. granorum pondere sudores fortiter prolicat, & in multis morbis multum conducit: usus præterea antimonii est in chirurgia. Quoniam autem hac de re fuse disserui in Anatomia mea antimonii, ne actum hic agere videar; hoc in loco operosius hæc repetere super sededo.

Aphorismus XXXIV.

Argentum vivum, etiamsi ejus usu interno Medici antiqui abstinerint, quæ de causa hodieque à multis, tanquam venenum proscibitur, ac Chymia id ita mortificare nesciat, quin semper pristinae suæ formæ possit restitui: mater tamen illa artium experientia nos edocuit, quod verum sit luis venereæ antidoton, potentissimum in chirurgia Medicamentum, quodque Chymia id usui nostro egregie norit accommodare. Ut vomitium fiat, modus optimus præparandi est, cum antimonio id destillare inque pulverem album & insipidum, quem

Mer-

Mercurium vitæ vulgo vocant, redigere. Quod attinet præcipitata Mercurii, eaque sive rubra, sive flava, turpetha mineralia appellata, quæ per aquas fortes, spiritus sulphuris & vitrioli, qui acrimoniam suam ipsis communicant, præparatio eorundem instituatur; ideo multo vehementius, quam Mercurius vitæ corpus commovent, salivationemque insuper causantur. Usurus Mercurio præcipitato intra corpus, præfero illum, qui sine additione, solo ignis interventu, conficitur: Proximum illi locum tribuo, quem cum ferro & chalybe corrigit, & lapidis Philosophici nomine insignit Leonhardus Fioravanti, saltem bene præparetur, atque à spiritibus aquæ fortis corrosivis diligenter sequestretur. Mercurius sublimatus dulcis, tutissimum est medicamentum, & specificum purgans, pueris unice destinatum. Nam in adultioribus parum operatur, nisi in magna dosi exhibitum, ac tum solivationem facile concitat. Præcipitatum album, quod catharticum mercuriale vocant, in lue Venerea, aliisque morbis, quorum à tartaro aliisque sæcibus in regione viscerum corruptis origo est, tutissimo exhibetur. Vomere tamen non rarentur cogit, materiamque commovendo, corpus perturbat, unde cum judicio administrandum est. Mercurius Diaphoreticus, tutissimum quidem est medicamentum; at pro Panacæa perperam venditur.

Aphorismus XXXV.

Magisterium plumbi, quod sacchari Saturni nomen improprie sustinet, medicamentum est insignium in refrigerando, repellendo, desiccando virium. Usus ejus felicissimus in multis affectibus externis, qui qualitates istas desiderant. Non tamen id-

circo cancerum, polypum, fistulam, lupumque curat, uti vero quidam falso putant. Acrimonia certe, quæ ipsi à spiritibus aceti adfixa est, efficit, ut in magnis ardoribus excoriati, & ab humore virulento afflicti membri, non sine causa suspectum sit. Aquæ, acetumve per campanam plumbeam destillata, quæ aquam Æsculapii Zapata appellat, magno cum successu contra epilepsiam detur pituitosæ constitutionis corporibus, quippe quod facile & sine inflammatione interna, secus, quam vel euphorbium, vel aliud calidum medicamentum, humores cerebri & stomachi phlegmaticos per exuptionem eliminat. Caute tamen hic se gerere oportet unumquemque, non minus quam in reliquis medicamentis vacuantibus omnibus.

Aphorismus XXXVI.

Magisterium stanni non desunt, qui interne sumptum suffocationi matricis mederi asserant. Mihi quidem experientia certi de eo nihil constat. Hoc affirmare possum, quod bonum Ophthalmicum, tollendis oculi suffusionibus externis idoneum, de se præbeat, præditum iisdem prope modum cum plumbo vitibus.

Aphorismus XXXVII.

Cuprum, quocumque etiam modo præparatum, intro sumere sit religio. Et tamen si sunt Empirici quidam chymici, qui id hoc modo usurpent, curationesque recensent, quas hujus ope perfecerint: malorum tamen vel meminisse, vel ea non ignorare debebant, quæ ægris attulerunt plurima. Magisterium cupri cum aceto destillato confectum inter medicamenta chirurgica locum non ultimum obtinet: ulcera putri-

da abstergit & mundificat: saniem ex profundo fistularum attrahit, excrecentias aut carnositates consumit, corruptelam prohibet, desiccatur, bonamque carnem producit. Verumtamen quoniam operationes has suas cum acrimonia quadam calida & mordace exserit; iudicium requiritur, ut cui casui, quibus adfectibus conveniens sit dispiciatur. Alioquin partibus, quibus sine ratione applicatur, inflammationem ac dolorem posset accerere.

Aphorismus XXXIIX.

Chalybs Metallum est, ab omni qualitate maligna alienum, multis proprietatibus atque utilitatibus refertum, cujus rei Medici hac tempestate omnes testimonium ferre possunt. Chalybe abstrictorio usuro; crocus ejus per reverberationem confectus, præ aliis præparandi modis omnibus, sit commendatus. At contra obstructionem crudus præparetur subtilieturque tantummodo, aut cum vino, aceto, succis herbarum, aut salibus appropriatis, prout cuivis Medico visum fuerit, in formam Magisterii adducatur. Oportet tamen, methodi, qualitatumque manifestatum in ejus administratione ratio habeatur, utque detur in morbis & corporibus non disconvenientibus.

Aphorismus XXXIX.

Ex argento præparatur Magisterium hydragogum, quemadmodum in libello meo Septem Planetarum terrestrium Spagyrica recensio, dicto, commemoravi, & in Ternario Bezoarticorum repetii. Ejus ope quanquam multas curationes, cujus rei mihi testis Deus est, felicissime perfeci: quia tamen & tempus longum requiritur, ut corrosivi specifici spiritus bene illi unian-

tur, idque usui interno reddatur idoneum; & non semper æque feliciter hoc obtineat, quin acrimoniam inamabilem sæpe retineat; & si non bene præparatio cefferit, nocendi sit, quam juvandi potestate instructius; usum ejus internum omisi, aliisque nunc hydragogis, gustui gravioribus, tutioribus, nostræque naturæ familiarioribus utor; quod ut alii quoque faciant, candidè moneo. Quidam ex argento profitentur se educere posse somniferum & anodynum: plane contra rationem. Nam neque substantia ab eo separari ulla potest, ut priore sectione diximus; neque in mineralibus reperitur, quod facultate somnifera atque anodyna specifica præditum sit, ut in opiologia mea ostendi. Alii Magisterium sive vitriolum Lunæ ostentant, quod omnibus epilepsiæ speciebus medeatur: quorum tamen verbis magnificis effectum fuisse minorem semper deprehendi. Interim non eo inficias, esse in eo proprietatem quandam cephalicam specificam; at vero ea, ut alia facultates medicamentorum, suis est terminis comprehensa.

Aphorismus XL.

Auri Magisterium cum suo proprio solvente præparatum, rectè dicitur Aurum potable. Et, quanquam aurum in eo semper aurum manet nihilominus quando hoc modo subtiliatur, & quasi recluditur, vires ejus de potentia in actum prorumpunt, ignis adinstar, qui è lapide elicitus, & de potentia in actum deductus, interventu cujusdam olei vel sulphuris, similis sibi naturæ, quam diu cum his unitus subsistit, ardet. Atque uti consumto isto subjecto, ille quoque una consumitur, ita separatim à suo Magisterio aurum, atque à spiritibus sol-

solventibus se junctum, est quasi mortuum. Ipsum quidem Magisterium est præstantissimum cordiale Bezoarticum, & quem admodum in Chryfologia mea fusissime ostendo, inter omnia, quæ hoc nomine commendantur, Bezoartica, facile obtinet principatum.

Aphorismus XLI.

Auctarii vel superpondii loco addo, studiosum Medicinæ boni judicii, atq; impigrum, intra menses sex præterpropter tantum in chymia posse addiscere, quantum ad usum medicum satis sit: saltem veris artis, quæ his Aphorismis comprehenduntur, fundamentis innixus, rectam viam

ineat, caveatque sibi ab his, qui, proprii lucelli amore, artem faciunt longam, inutilibusq; speculationibus ac spinosis disputationibus miserrime intricant rem, quæ manualis tota est, ac in evidentibus artis exemplis consistit.

Habes hic, candide lector, fundamenta Chymiatriæ, quibus ejus in Medicina usus utilitasque ostenditur, & ad quæ, quia generalia sunt, omnes operationes Spagyricæ particulariores exigi possunt. Ego hinc finio, Deumq; veneror, ut laboribus meis benedicere, eosq; in sui honorem, proximi-

meumq; ipsius emolumentum cedere omnes velit.

F I N I S.

PROCESSUS

De

AURO POTABILI, NOVO, PAUCIS- QUE ADHUC COGNITO:

Cui quidam alii ex Basilii Valentini, Iosephi Quercetani, Porta, & aliorum scriptis excerpti, cum Commentariolis propter affinitatem ut adungerentur, non inconsultum visum fuit.

AD LECTOREM BENEVOLOM.

Marii, amice lector & amator Secretorum chymicorum, de auro potabili conficiendo, atque preparando, modi ac processus sunt publicati, ac circumferuntur etiam secretiores scripti. Inter quos hic praesens, Ange/i Sala, ut fertur processus, non postremas partes obtinet, ut qui non tantum Spagyricus sit, sed etiam Philosophiam magnam redoleat. Hunc igitur in gratiam Spagyrorum publici furis reddere, & unà cum aliis quibusdam Processibus secretis iisque eximiis propter affinitatem adungere placuit. Quin & clavem tibi, in qua totus rei cardo vertitur & versatur, revelare non dubitavi, alias nullius usus futurus. Vale lector amande, & in tuum commodum utere,

GEBER ARABS.

In Sole & Sale natura sunt omnia.

AURUM quonam & modo & methodo, formam medicamento sam, in quovis liquore solubilem induat, atque adeo bibi aptum,

quod potabile vulgo vocant, reddatur, ex intimis Spagyricis principiis, vivaque *doxeris* demonstraturus, initio praesuppono hoc: Quod videlicet id, nisi beneficio mentui, fieri nequaquam possit.

De hoc autem liquore convenit inter omnes

omnes, primo, quod ille uniri auro rite nequeat, nisi interventu tum solutionis, tum coagulationis. Ex quo duos actus, quibus aurum *πρότιμον* principaliter reddatur, & conficiatur, emergere nemo non videt.

Secundò: quod idem ille liquor solutionis, coagulationisque opifex, quam maxime fieri possit temperatus, ac blandus esse debeat.

Talis vero liquor, quia in aurum, quatenus \odot agere nequit, ideo adhuc alius actus, isque minus principalis, prærequiritur, per quem \odot ita præparetur, uti solutionem promptissime suscipiat.

Calcinationem Chymiciimproprie quidem, attamen significanter nuncupant. Itaque totus processus \odot potabilis elaborandi, absolvitur tribus hisce distinctis, subordinatisque actibus;

Calcinatione,

Solutione Magistrali,

Et denique *Coagulatione,*

De quibus omnibus nos ordine videbimus.

Calcinatio.

Calcinationem \odot quod attinet, ea nihil aliud est, quam actus, per quem corpus \odot attenuatur, subtiliatur, emollitur, in indivisibiles atomos distrumpitur, inque pulverem impalpabilem redigitur, hoc quidem sine, uti ad suscipiendam in sese solventis Magistralis actionem, habile fiat acidoneum.

Hæc calcinatio, duobus in universum modis, fieri consuevit, vel per humidum, vel per siccum.

Calcinatio in humido vulgariter fit, in aqua Chrysulca, quam regiam alias seu solarem nominant.

Constat hæc ex aqua forti & sale Armoniaci.

Capio aquæ fortis ex duabus partibus vitrioli & una parte nitri distillatæ, exempli g. libram i. in qua dissolve Salis Armoniaci summe depurati uncias duas.

Hæc est aqua Regia vulgaris, in qua pro instituta calcinatione dissolve aurum laminatum, & frustillatim concisum, id quod leni calore, non sine tamen ebullitione dissolvitur.

Solutionem claram & flavescentem, in Boeiam satis capacem, lixivio Tartari limpidissimo, ad dimidium, repletam, pedentim, & fere guttatim instillo, quibus invicem confusis, prævio crepero ebullitionis strepitu, & mirabili exæstuatione, Sol instar limi procumbit in fundum, hoc facto & repercusso omni ex parte Sole, aqua calida eluo fædines, donec nihil amplius acrimoniam appareat.

Tum limum illum auri eximo & siccescere facio calore, vel levissimo, vel potius nullo, atque ita habeo præcipitatum Ceraunochryson, uti vocant Solis, scelopetantem, fulminantem, ita dictum, quod ejus grana duo vel tria, igni exposita, ubi flammam conceperint, concipiunt autem promptissime, similem bombardæ explosionum faciant, operatione tamen pulveri pyrio contraria, quum non uti hic sursum sed deorsum versus, impetum suum omnem convertant.

Vidi ego (SALA) satis magnum marmor,

mor , vi hujus calcis casu accensæ , in frustilla dissectum , non sine astantium periculo.

Cæterum ad calcis modo dictæ partes duas , conjungo florum sulphuris purissimorum I. partem. Hisce permixtis in cucubulo comburo sulphur , atque ita calx illa , acquirat colorem boli Armenæ , & vim sclopetandi omnem amittet.

Hujus calcinationis , aqua chrysulca , alia ratione pro alio itidem fine à me paratur.

Accipe exempli gratia aquæ fortis uncias octo , Salis armoniaci , & nitri depuratorum ana uncias tres , misce & per cornutam , servatis ex arte ignis gradibus distilla ; elicies aquam , quam ob igneam penetrabilitatem , & corrosivitatem stygiam ego appello , de qua quia vulgaris illa , instituto nostro apprime satisfacta , pluribus hic agere supervacaneum puto : nisi forte an hoc quis notare velit , quod in illa ipsa solutum , præcipitatumque aurum nullam vim sclopetandi habere deprehendatur.

Sed redeamus ad priorem calcinationem , factam in aqua Regia vulgari , & circa ejus Historiam quæramus ,

Primò , Num illa calcinatio accurato Chymiatro sit admittenda , & non potius damnanda , & execranda , utpote quæ per aquam tam corrosivam , & humanæ naturæ infestam , instituitur ?

Secundò , an possit solvi sine sale Armoniaci ?

Tertiò , quænam subsit causa , quare calx auri vim inflammabilem & sclopetantem acquirat ?

Quartò , num eadem illa calx intra

corpus exhibita , vim habeat diaphoreticam ?

Quintò , quomodo eadem cum sulphure igni exposita , non conflagret , & cum strepitu dispereat ?

Ad singula quæ sita breviter respondebo , & quidem ad primum : Chymiatros , cû is enim mihi res est : non magis vel posse vel debere damnare istiusmodi calcinationem , quam damnent Mercurium Diaphoreticum ipsum , quem autor Basilicæ Chymicæ Osvaldus Crolius antimonium Diaphoreticum , inepte nuncupat , ut qui minimè gentium ex antimonio , sed Mercurio constante manifesta reductione præparetur. Illum inquam Mercurium Diaphoreticum , quem partim ex spuma illa venenosa , (quam butyrum Antimonii vulgo , ego rectius Mercurii , vocant :) partim ex spiritu nitri , exercitissimi quique chymiatri faciunt . Et nihilominus tanquam arcanum summum , medicamentum maxime polychreston , alexiterium item minerale , summis laudibus de prædicare minime dubitent.

Equidem quare nostræ huic calcinationi magis , quam suæ dicam scribant , nihil profecto causæ video . Certe eadem utrobique Calcinationis ratio est : utrinque res agitur corrosivis , imo ab illorum parte magis , quam à nostra . Itaque si sua probant uti certe merito probant , nostra quoque non improbant . Quod enim pro se respondebunt , in sua illa Calcinatione , ignis vehementis interventu , evanescere corrosiva : idem nos , de nostra quoque calcinatione , vere affirmabimus , in qua aqua regis separare & enervet lixivium , eluant iteratò affusa aquæ .

aquæ. Ignis denique ipse superveniens exurat penitus, atque auferat.

Qua de re quisquis gustum solummodò suum, consuluerit, atque exactam una, ponderis rationem inierit, dubitare nemo poterit.

In secunda quæstione dudum fateor hæsi, donec experientia, mihi aliud tum quærenti, omnem dubitationem exemit. Aurum cum æquali parte Lunæ fudi, commixta hæc duo metalla, & in lamellas diducta, inundavi spiritu nitri acerrimo, in quo solutum prius erat nitri resinati tantum, quantum potuerat ille combibere, vidi solutum Aurum, argento prorsus intacto.

Tertia quæstio nihil difficultatis præbitura est, ad occultas proprietates, hoc in negotio, quemadmodum in plerisque aliis naturæ effectis mirabilibus confugienti.

Nam quod Crollius, Salis Armoniaci percussione ipsius causam existimat esse, nihilo sit doctior, & ad idem, hoc ignorantia nostræ, asyllum, proripere sese cogitur, siquidem quis porro quærat unde nam eam proprietatem, Sal Armoniacus habeat? Sed & ipsa ratio Crollii, utur speciosa appareat, penitus tamen inspecta, videbitur prorsus imaginaria. Nam quare magis contrarietas tartari cum Sale Armoniaci, quam ejusdem cum spiritu, vel vitrioli, vel nitri, quo utroque Aquafortis componitur, repugnantia causetur percussione? Æque enim vel nitri vel vitri spiritus, æquè Aquæ fortis, atque Salis Armoniaci advesatur tartaro.

Quin imò omnibus solventibus acidis, & corrosivis, hostiliter inimicum esse, experietur, quisquis in metallorum, gem-

marum, coralliorum, concharum, congenerumque corporum, solutionibus & præcipitationibus, aliquantulum fuerit versatus. Quid? Quod ipsa solventia corrosiva, quotquot sunt, per se cum sale tartari liquefacta, confusa, manifestissimè conspiciantur, hostili confestim pugna, ab utraque parte inter se congredi?

Itaque non valet primò, quod supponit Crollius, ex mutua pugna tartari cum Sale Armoniaci cadere Aurum. Nam quid quæso idem Aurum præcipitet in solo nitri spiritu, modo supra indicato solutum? Nullum ibi est Sal Armoniacum, & tamen præcipitatio ipsius sensibus obvia. Quid præcipitat Lunam solutam in aqua forti, in qua ne vel hilum quidem est Salis Armoniaci, vel esse per naturam potest. Siquidem argentum solvere debeat? Sed demus verum esse, quod vult Crollius, nihil eo aliud confecerit, quam hoc quod videlicet, mutua illa pugna, causa sit præcipitationis Solis. Atqui nemo non videbit, vim auri sclopetantem & percutientem, adhuc manere prorsus indemonstratam, quum diversissima sint, præcipitatio Solis, & vis ejus fulminans. Neque vel hilum eo juvatur, quod argutari pergit, Oleum tartari percutere spiritum nitri, summè purificatum, qui se in illo conflictu, cum sulphure Solis suo adversario jungat, & quia sulphur illud Solis à natura summè depuratum sit & vulgari nostro sulphure longe subtilius, ideò valentius, & minore quantitate, operationes suas potenter efficere, videlicet quia Sal Armoniacus, pro constituenda percussione causa adæquata, minimè sufficere videbatur, ideò de causa adjuvante

cogitandum erat Crollio, quam video esse sal nitrum percussum, ab oleo tartari, & conjunctum cum sulphure Solis.

At verò non tantum nitrum, sed universum sal corrosivum, quod in aqua regia continetur, percutitur, idque ex æquo, nec magis unum quam alterum. Atque hoc ipsum universum junctimque percussum, non magis sese sociat sulphuri auri, quam ejusdem hujus Mercurio. In calce enim Solis, teste reductione, subsistit aurum corporaliter totum secundum se totum, nulla ejus pars subsistit ibi seorsim, nulla istic facta est sulphuris separatio. Itaque quicquid indidem, cum auro unitur, cum toto auro uniti dicendum est, non cum sulphure seorsim.

Quod si vim φλογιστην, calcis auri, cuius ne verbo quidem meminit, à spiritu nitri, deduxisset causatus, quemadmodum omnis res natura ortus sui quasi memor, perpetuò redire desiderat, ad id ex quo fuit orta. Ita quoque in calce auri, spiritum nitri ad naturam nitri inflammabilem redire, non aliter atque usu venit. Quando idem spiritus cum argento est, in magisterium crystalloides exaltatus, tamen et sic quoque res ad occultas proprietates rediisset, aliasque quam plurimas difficultates suggestisset, tum etiam vis scopetandi sive percutiens, ipsi de integro probanda restitisset, aliquid tamen probabilitatis, adpersum fuisset, illi ratiunculæ, quæ sanè ut prorsus nulla esse cognoscatur, lubet eam irrefragabili experimento penitus evertere. Capelamellas chalybis, solve in aqua regia, solutionem habebis flavescens, & colore profuso aureo, præcipita solutionem cum lixivio tartari, &

procede eodem omnino modo, atque in calce Solis paranda fecisti: perfecto opere dicat mihi Crollius, quare Sal Armoniacus tartarum, & spiritus nitri ipsum Martem, qui tamen secundum Philosophiam Chymicorum, ipsaque attestante experientia, plusquam aliud metallum ullum sulphuris habet. Quare inquam illa omnia, Martem non potuerint eò adigere, ut quemadmodum calx Solis, ita calx quoque chalybis percussione illam, aliqua saltem ex parte ededit, vel imitaretur?

Sed pergamus ad quartam questionem, cujus affirmativam miror, quare Crollius, eumque securi alii sint professi. Ego certè ternis experimentis, etiam in meipso didici, calcis auri, non nisi vim catharticam, eamque sine ulla vel nausea, vel vomitu inesse, quòd ipsa mineras præsertim flatulentas, educat per alvum.

Neque res hæc analogismo caret rationabili. Quemadmodum enim in aërem macrocosmi, agit ab externo calore, in actum deducta calx, consimili ratione, à calore interno actuatam, par erat agere, in aërem ipsius microcosmi.

Quintam denique questionem facile expediemus, si, quod studiosè forte an occultavit Crollius, & plerique alii, nos manifestemus, calcem Solis cum floribus sulphuris permixtam, priusquam igni exponas, humecta, & quasi impasta, cum spiritibus, vel salis, vel vitrioli, vel sulphuris, vel quibuscunque aliis acidis liquoribus, & omne periculum effugies: & tantum de calcinatione in humido.

Cæterum in sicco calcinatur aurum, quando vel cum sulphure, vel cum sale quoque, mixtum coagmentatur, seu uti
barbare

barbarè quidem, attamen significanter loquuntur, stratificatur, & in igne reverberii adhibito tali caloris moderamine, ne aurum fluat, subtilissimè pulveratur.

De hac calcinatione oritur exigui momenti dubitatio: num ea fiat sine corrosivo. Dubitationis causam præbuit Crollius, qui quum hujus ipsius calcinationis per sulphur minerale institutæ beneficio, ex Marte & Venere vitriolum doceret conficere, disertè professus est, sese hoc sine corrosivo facere. Nec videtur Crollius ratione destitui. Sulphur enim non est corrosivum. Ergo neque per sulphur quæ perficitur calcinatio, fiet per corrosivum. Ego tamen ut ostendam, quod sese facere negat Crollius, id omnium maximè facere, distinguo corrosiva in ea, quæ actu ipso & absolute talia sunt, & quæ potentia. Sulphur actu quidem ipso, & quatenus sulphur est, nullam certè vel admodum obscuram vim corrodingi habet, sed accedente igne, in actum erodendi prorumpit, spiritus ejus fuliginosus & salinus, quem quisquis corrosivum esse neget, nã is dignus sit, cui oculos ille & palatum indesinenter mordicer. Per hunc spiritum sulphuris quum illa quoque calcinatio Crolliana perficiatur, utique negandum minimè est, eam per corrosivum peragi atque absolvi. Simile est de similibus calcinationibus judicium.

Superest adhuc alius calcinationis auri modus, à duabus illis, humida & sicca, distinctus, nisi quis eum malit, ad humidum referre, videlicet corrosio auri

per Mercurium. Qui tamen modus quum Chrysopeæ magis, quàm medicinali interserviat, eum tanquam à proposito nostro alienum in præsentiarum dimittimus. Itaque hæc tenus tradidimus modos auri duplici viâ calcinandi, humida & sicca. Quarum alterutra, si nostro proposito accommodetur, saltem quasi rude quoddam initium calcinationis utraque est futura. Etenim utriusque generis calces, si menstrui nostri magistræ actionem commodam suscipere debeant, necessum est, ulterius adhuc, idque operosius, subigi ac elaborari. Quod quàm conveniente ratione ego faciam, est operæ pretium breviter indicare.

Calcinatio ulterior.

Est in rerum natura liquor, neque ex vegetabilium, neque animalium, neque mineralium, familia præcisè oriundus, de quo tamen nullum, sive vegetabile, sive animale, sive minerale non participet. Is arte spagyrica ad summum exaltatus, evadit plane spirituosus, aereus, diaphanus, subtilis, penetrabilis: ejus in solvendo & coagulando, vires expertus sum planè mirabiles, quas non tantum in rebus extra microcosmum, verum etiam in ipso microcosmo potenter exerit. Magnaque cum admiratione & ipsius microcosmi commodo singulari. Receptus enim intra corpus humanum, statim vim suam spiritualem, ex centro, ad ipsam usque *æreæ elav* explicat, quascunque tartari microcosmici in visceribus præsertim, coagulationes efficaciter resolvit, leparat resolutas,

Mm 2 & mu-

& mumiã vitæ, quibuscunque tincturis venenatis, malignis, pestilentialibus, putredinosis infectam insigniter rectificat.

Hunc liquorem (cui nomen ego dedi, Mercurii Philosophici) commodissimum judicavi, qui inchoatæ calcinationis negotium perficeret atque absolveret. Itaque calcem Auri supra paratam, in hoc liquore solvi, solutam coagulavi, idque multoties repetii, donec tandem Sol ille terrestris, duodecim signis Zodiaci (i. e. bidui spatio) sui binies evolutis, devenisset in calcem subtilissimam, rarissimam, spongiosam & impalpabilem aptam jam solutioni, quam & ipsam breviter exhibebo.

SOLUTIO MAGISTRALIS.

Posteaquam ex laboriosissimo calcinationis opere sumus eluctati, faciliora deinceps, in solutione magistrali omnia sunt futura. Est autem hæc nihil aliud, quam actus ille, quando liquor solvens magistralis, in calcem Auri ritè prædispositam agit, eamque sibi penitissimè & secundum minima naturalia, concorporatam combibit. Hoc quidem sine, ut exintima illa utriusque conjunctione accedente postmodum coagulatione debita, corpus Auri formam acquirat medicamento-sam, in quovis liquore solubilem, & potabilem.

Modus solutionis hic est: cape liquorem nostrum magistralemp limpidissimum, eumque funde super calcem. Videbis ex actione menstrui in calcem Auri minimè levem ebullitionem, atque exæstuationem, pone in balneo, & digere per tri-duum, solutio flavescet, quam per decli-

nationem effunde, affunde iterum de solvente, & solve donec superfusus calci liquor, desinat ebullire, solutiones omnes collige & serva.

Hæc videlicet est solutio magistralis, ad ejus exactiorem cognitionem, tria pulcherrima problemata discutiemus.

Primum est, an illa solutio possit fieri sine corrosivo?

Secundum, utrum in illa solutione forma Auri metallica realiter destruat, vel possit ita destrui per artem. Quæremus ultimò, an propterea negandum sit, in ejusmodi solutione aurum exaltari.

Ad primum problema respondeo ita, solutio calcis aurea, non potest fieri sine menstruo.

Illud verò menstruum, aut erit merè aqueum, & insipidum, cujusmodi est aqua vulgaris, & aquæ distillatæ vegetabilium. Aut erit sulphureum, cujusmodi est Spiritus vini terebintinæ, olea aromata stillatitia &c. aut erit salinum, cujusmodi est, e.g. Spiritus vitrioli, sulphuris, salis, aceti distillati, mellis, succi limpidi citriorum, limonum &c. Quartum dari nequit, sed hæc tribus generibus, tota solventium familia continetur.

Menstruum aqueum, nihil de calce auri solvet, nisi fortè adhærescentis salis extranei quicquam eluat. Menstrua quoque sulphurea, intactam relinquent calcem auri, idque adeò verum est, uti ipse Crolius istiusmodi solutiones, deliramenta vocare non dubitet.

Reliquum est ergo, uti menstruum solutivum sit è genere salium atque adeò corrosivum. Nullum enim menstruum salinum, agit in calcem metallicam, nisi

CORRO-

corrodendo. Ratio hæc tam certa est, ac evidens, ut ipse Paracelsus disertè affirmarit, Aurum nisi corrosivo nequaquam solvi. At obstat quidam magni nominis Spagyrius in Anglia, qui Aurum suum potabile, quod conficit, cum solvente corrosivo conficere masculè inficietur.

Verùm is convincitur 1. à sapore sui Auri potabilis, id enim tam acre est, quàm sunt ipsa magisteria coralliorum, perlarum, concharum, gemmarum cum spiritu aceti præparata. Secundò à modo actionis menstrui in calcem ☉ Nam quòd ipse disertis verbis fatetur, solutio calcis Auri fit, non nisi cum insigni ebullitione. At quid hoc est aliud, quàm corrodere & corrodì ?

Tertiò denique ab eo, quod aurum suum potabile, aëri frigidiusculo vel humidiusculo expositum facilè colliquescat, quæ sanè res character est corrosivi minimè dubius, siquidem Paracelso credendum. Neque verò tamen est, ut audito corrosivi nomine, statim quis cohorescat. Quemadmodum enim in arte Medica, purgantia tripliciter distinguuntur, in fortissima, valida & benigna: perinde in Chymia quoque convenit, solventia corrosiva in tria ejusmodi genera dispesci. Ad primam classem referimus, aquas fortes, regias, Spiritum nitri, aliosque liquores præditos vi erodente ignea, & humanæ naturæ infesta.

Secundi generis sunt spiritus vitrioli, salis, sulphuris, aceti radicati, atque alii, qui quidem facultatem corrodendi minimè debilem possident, interim tamen naturæ nostræ non ita adversantur.

In tertio verò & benignorum ordi-

ne, collocamus, spiritum aceti simplicem, mellis, aquam quercus, succum limpidissimum citriorum, arantiorum, limonium &c. Nos primi generis corrosiva, quin etiam secundi, à solutione nostra penitus amandamus. Et solo benigno liquore corrosivo rem conficimus, qui acrimonia sua, ipsum acetum destillatum minimè excedat, acetum autem ipsum certa quoque sua corrosivitate minimè destitui experientia docet. Quandoquidem illud ipsum corrodendo, non tantum corallia, perlas, conchas, verùm etiam corpora metallica, chalybem, plumbum, stannum, cuprum in liquores resolvere valeat.

Quod si jam quis distinctione nostra, susque deque habita, omnia in universum corrosiva, promiscuè proscribere præsumat, is etiam atque etiam videat, ac ipsum unà acetum, aliosque succos, naturæ nostræ familiarissimos exulare pariter jubeat.

Secundum problema bimembre est, primò enim quaeritur, num in solutione calcis solis, forma metallica destruat ?

Ad quod respondeo, eam minimè gentium destrui realiter. Quod si namque verè destructa esset, non posset reduci.

Nam quod semel corruptum est, idem numero redire nequit. Atqui ex solutione illa, idem numero Aurum, difficulter quidem, reducitur tamen: Ergo in illa solutione, Aurum non est destructum realiter. Anglus tamen ille, cujus supra memini, gloriatur, Aurum verè ac realiter in sua solutione destrui: At hoc ipsum contra veritatem, conscientiam, & experientiam. Ipsum namque ejus Aurum potabile, quomodo interventu salis tartari,

per ignem primò reverberationis, deinde fusionis reducat, possum ad oculum ego demonstrare quàm miserè se involvat idem, quando ait, in solutione sua auri, destrui formam metallicam, & nihilominus in eademmet solutione aurum sub sua specie conservari. Ita certè per illum, unum idemque aurum simul erit & non erit aurum, erit & non erit metallum. Veruntamen negandum non est, in auro soluto metallicam formam certo modo destrui, videlicet non quoad esse intrinsecum metalli, sed duntaxat, quoad ipsius esse extrinsecum. Rectius non destrui quidem ipsam formam metallicam, sed super-ventu solventis, in cujus quasi gremio, penitissimè reconditum aurum delitescat, ut non nisi difficulter, inde protrahi possit, solummodò obliterari.

Alterum secundi problematis membrum est, num possibile sit, solvere ita aurum, ut forma metallica prorsus destruat.

Qua quidem in re, etiamsi omnes Chymicos ferè sum contradicentes habiturus, ipse tamen propendo in sententiam negativam, donec viva atque oculari apodixi, contrarium quis infallibiliter mihi demonstraverit. Ita namque existimo, quum ignis non possit destruere corpus auri metallicum, multò minus idem destrui poterit abs liquore solvente, & ratio est, quia id quod magis valet destruere corpora metallica, non potest aurum destruere, multo minus potest corpora metallica destruere, quam potest ipsum menstruum, quod sic probo, e. g. Sume plumbum, in igne reverberii per se calcina, calcinationem continua, usque quo in sco-

rias vitrificantes plumbum abeat, tum videbis plumbum verè ac realiter, secundum suam substantiam metallicam esse destructum, vi videlicet ipsius ignis. Ab altera parte sume aliud plumbum, redige in cerussam, solve cum spiritu aceti, mellis, salis, sulphuris, vitrioli, aquæ Regis, aquæ fortis, aliisque quibuscunque liquoribus, etiam vehementissimè et odentibus. Hac quidem via nunquam eò adduces plumbum, quin id perita artificis maneat ex solutionibus illis reduci. Ex quo opinor liquet majorem esse vim ignis, ad destruendam ipsam metallorum substantiam, quàm sit solventium quorumcumque, etiam corrosivorum. Quamobrem argumentum meum repeto. Si ignis non potest destruere corpus auri metallicum, multò minus poterit idem destruere menstruum sive solvens, ut non sine causa pronunciarit antiquus ille Spagyrius Rogerius Bacchon: Facilius est aurum facere quam destruere. Atque hæc quæ diximus ad eò vera sunt, ut ipse Crollius, vim, aurum physicè sive radicaliter, id est, cum destructione formæ metallicæ solvendi, menstruis in universum omnibus detraherit, excepto solo menstruo universali. Quis si in vivis adhuc esset, facilè cum eo pacisceremur, ut sententiæ nostræ interea omni ex parte subscriberet, quoad usque probatum daret, fontem illum menstrui universalis, non esse rem imaginariam, sed revera alicubi in rerum natura seaturire.

Ostendi hæctenus in solutione magistrali, neque destrui corpus auri metallicum, neque destrui posse: Quomodo ergo inquires per eam aurum exaltabitur? Crollius postquam dixisset, calcem auri

in

in oleo falis instar butyri liquecere, subjungit, hanc tamen non esse veram, & radicalem solutionem, quia iterum in corpus reduci possit. Quod autem in corpus redigitur (uti & ipse philosophatur alicubi,) hoc ipsum crudum & indecoctum est. Natura enim bonum in melius, per alterationis modum transfert.

Atque aurum quod ita tractatur, neque alterationem passum est, neque solutionem physicam. In melius ergo non educitur. Ego verò mallem hæc ab alio quam Crollio pronunciata. Causa quare solutio calcis aureæ, in oleo falis facta, non sit vera solutio, est, quod per illam solutionem, aurum minimè gentium acquirit formam in quovis liquore solubilem. Abstrahere enim spiritum falis, non nisi in forma calcis remanebit aurum. Non verò uti vult Crollius, veræ solutionis auri proprietas est, non posse reduci in corpus. Talis enim solutio, quia in rerum natura nec datur, nec dari potest, certe neque vera esse potest, ens enim & verum convertuntur, & æquè latè patent, unde si talis solutio est non ens, est quoque eadem minimè vera.

Pergit tamen nos urgere ratione Crollius, quam melioris intelligentiæ ergo, placet formaliter resolvere. Ita ergo ille ratiocinatur: Quod in corpus redigi potest, id non deducitur in melius. Aurum autem non radicaliter solutum redigi in corpus potest.

Ergo aurum non radicaliter solutum non educitur in melius.

Propositio Major probatur. Quod

crudum est & indecoctum, nullam alterationem, vel solutionem physicam passum, id non deducitur in melius. Ratiocinatio me hercule satis speciosa & plausible, in cuius tamen syllogismo priore, Majorem propositionem, ex ipso evertemus Crollio, (subsumo enim, Antimonium Diaphoreticum (rectius Mercurius Diaphoret.) Crollii, omnesque aliæ Mercurii præparationes, ejusdem salia, coralliorum, perlarum, vitriolum artificiale, Veneris, saccharum Saturni: hæc inquam omnia, in corpus rediguntur suum. Mercurius nempe Diaphoreticus, aliæque Mercurii præparationes omnes, cum sale tartari commixta, ignique aperto in retortam submissæ, reddent in recipiens vas subjectum, vivum & corporalem Mercurium: Salia coralliorum, perlarum, in arena destillata liquorem quidem solventem, cum quo erant, in falis formam condensata, in receptaculum transmittent, ipsa verò corpora in forma lapidum pulveratorum remanebunt, in vase distillatorio. Vitriolum Vener. solve in aqua communi, præcipita cum lixivio tartari, præcipitatum ex viridi flavescens funde in igne, & habebis corporalem Venerem. Saccharum Saturni intra quadrantem ¶ cum tartaro calcinato, ope ignis fusorii, redit in suum corpus. Quid itaque jam concludemus? Ergo hæc præparationes Mercurii, coralliorum, perlarum, Saturni, Veneris nullæ sunt, neque deducunt subjecta præparationi corpora in melius. Atque ita non tantum Crollio, ejusmodi præparationes summis laudibus extollenti, verum etiam ipsi experientiæ contradicemus.

dicemus. Atqui per Crollium non licet aliter, nisi hanc ipsius majorem, ingenue litura profus deleamus. Quam ipse fortè, tam inconsideratè non proposuisset, siquidem magisterii propriè ita dicti, in genere namque id nominis, quodcunque apotelesma spagyricum complectitur: naturam exactius habuisset cognitam, videlicet finis Chymix, est exaltare corpora medicinalia. Hæc exaltantur, vel separatione partium purarum ab impuris, utilium ab inutilibus, cujus separationis exempla nulli non sunt obvia, vel citra sui separationem exaltantur, quod fit reductione in magisterium. Estque hoc, uti ex Paracelso alibi elucidavi, opus spagyricum, in quo corpus integrum citrà sui separationem substantialem, per conjunctionem menstrui appropriati, & convenientis exaltatur. Talia magisteria sunt illa Mercurii, coralliorum, perlarum, Veneris, Saturni, ex Crollio supra allatæ præparationes. Tale Aurum potabile Angli illius, tale quoque nostrum: Imò verò ipsa vera, & genuina, omnium tum metallorum, tum concharum, hisque affinium corporum, præparatio spagyrica, non nisi in magisterio sita est, ut rectè magisterium Solis, quintam essentiam Solis, esse Paracelsus affirmet.

Legat initium lib. 6. Archidoxorum Pacacelli, quisquis velit, tam magisterii in genere, quàm in specie magisterii aurei naturam, tum quomodo Paracelsus Crollio contradicat, & nobiscum omni ex parte faciat, rectè cognosceret.

Hæc tamen licet non aliter sese quàm quomodo dixi habeant, objici nihilominus potest, neque in magisteriis, exaltari

isthæc corpora, sed qualitates omnes, omnemque agendi efficaciam, solis menstruis additis venire ascribendam.

Quòd si hoc inquam verum est, qui fit, quòd unum idemque menstruum cum diversis corporibus conjunctum non habeat tamen easdem qualitates, & proprietates: exemplis ad eam rem utar manifestissimis.

Quæro quare spiritus aceti, cum Ꝟ conjunctus, saccharinam dulcedinem præseferat, cum corallii saporem amarum & minimè dulcem?

Quare spiritus nitri cum Luna conjunctus ardeat, Mercurio eò verò concorporatus sustineat ignis etiam vehementissimi examen?

Quare cum eadem Luna spiritus nitri hydragogum cum Mercurio Diaphoreticum utrumque certè, efficacissimum præbeat? Quare una eademque aqua regia, cum tartaro fulminare faciat, Mars minimè? Nisi fallor, hæc proprietates suæ quæque magisterio, quatenus tali, non soli præcisè menstruo acceptæ referendæ?

Porrò in secundo syllogismo Crollii, quisquis majorem propositionem nolit simpliciter admittere, cum eo non multum ego litigavero, certè præterquam quod in omnibus magisteriis, uti ex supradictis loquitur, corpora integra, & per consequens cruda & indecocta subsistant, etiam in ipsis Pharmacopoliis notum est, quod crudus chalybs per limaturam duntaxat, in pulverem redactus, agat efficacissimè in affectibus microcosmi, quod nequaquam idem faciat integer. Taceo quod frustraneæ sint futuræ plumbi in cerussam & minium reductiones, nisi per
has

has plumbum deducatur in melius. Ego in propositione inficias eo, 1. quòd aurum non radicaliter solutum, nullam sit passum alterationem. Recognoscat quis mecum solummodò calcinationem, quàm ea operosa fuerit, quæ si una cum sequuta solutione magistrali, alteratio non fuit, eaque multiplex, ego quidem quid alteratio sit, juxta cum ignarissimis scio. 2. per solutionem physicam Crollius intelligit, vel talem solutionem, quæ fiat debita, convenientique applicatione, menstrui appropriati, ut agentis, cum calce solis rite elaborata, ut patiente pro hoc fine, ut inde emergat, Magisterium solubile & potabile, & tunc negamus solutionem nostram auri non esse Physicam, ubi namque Physica activa & passiva, naturaliter sibi invicem applicantur, quin ibi Physica quoque actio emergat, insani fuerit inficiari, aut intelligit solutionem, quam radicalem idem vocat, qua auri forma metallica, verè ac realiter destruat, & tum principium petit Crollius, estque ipsi supra ex abundantia satisfactum. 3. Denique ex his confectarium deducimus.

Aurum nostrum potabile nactum esse certam perfectionem, ut non possit propriè crudum dici quum tot tantasque alterationes subierit, uti in formam medicamentosam secederet. Nec etiam tamen perfectè coctum dici posse. Quandoquidem in forma illa medicamenti subsistat corporaliter, sed hanc e jus præparatione, esse medio loco inter cruditatem & coctionem, medio dico, non per participationem, sed negationem utriusque extremi.

Atque hæc de solutione quoque sufficient.

Coagulatio.

Restat coagulatio actus omnium facillimus & ultimus, per quem solutio auri magistralis reducitur, ad consistentiam solidam.

Solutio abstrahitur lento igne, quem admodum fit in magisteriis Perlarum, Coralliorum & consimilibus. Ita in fundo relinquitur magisterium auri potabile, solubile in quovis liquore, ex pallido subobscurè flavescens, pretiosissimum naturæ arcanum. Quod quam mirabiles effectus, in microcosmo per sudores, urinam, insensibilem transpirationem, in febribus præsertim pestilentialibus, malignis petechialibus, variolis, peste ipsa, aliisque morbis, tam ἐπιδημίας quàm σποραδικάς, grassantibus, tam ad præservandum, quam ad curandum, idque exigua dosi, à grano videlicet uno, ad grana septem sumptum habeat, id & in Angliâ satis observatum est, & à proposito meo alienum, ulterius commemorare. Ego id ipsum affuso Spiritu vini circulato ter rectifico, & ad usum in vitro bene obturato asservo.

Circa hanc coagulationem, operæ pretium fuerit, unicum duntaxat dubium movere, in gratiam præcipue Angli illius, cujus jam plus vice simplice memini. Is quum videret solutionem suam auream instar auri seu Croci colorari, cœpit in te ad extractam ex auro tincturam, argumētari, deceptus nimirum in eo, quod tincturam menstrui solventis, putavit esse tincturam rei solutæ. Qua de re vere scripsit Crollius (164.) Multa sunt menstrua quæ si stant aliquamdiu in digestionem per se

sponte rubescunt, (ut in spiritu therebin-
tinæ multoties licet rectificato, videre est:)
& ita incircumspectos decipiant, arbi-
trantes se tincturam rei solvendæ habere,
cum tamen ipsius sit menstrui solventis.

Hæc Crollius, quæ si quis velit spiritu a-
ceti, evidentius & magis appositè com-
probare, is hunc ipsum spiritum affundat
coralliis, perlis, conchis, gemmis calcina-
tis,

Antimonio, Jove, Saturno, calcinatis, &
debito tempore digerat, videbit acetum
distillatum & ubique & ex æquo rubesce-
re, argumentum nisi fallor invictum, men-
strua sua sponte, minimè verò per extractâ
ex hisce corporibus tincturam colorari.
Identidem se quoque res habet, in solutio-
ne aurea rubescente Angli illius, (ut & in
nostra.) Idque tum coagulatione ipsius,
tum infallibili reductione, ulterius poterit
si opus sit ostendi.

*Summa brevis suprascriptorum, cum clave
sive commentariolo eorundem.*

Primò aurum purgandum per ð l.a.

2. In laminastenuis idem redigendum.

3. Solvendum illud in aqua Regis Va-
lentiniana, aut ea quam Crollius describit.

Aqua Basilii Valentini.

R. Cerberi chymic. l. i. huic admisce l. z.
aluminis probè calcinati, inde retortæ &
lento igne evoca spiritum prorsus infer-
nalem.

In hac aqua solve aquilæ Hermeticae
probè purificatæ l. i. & habebis aquam Ba-
silii. Hac ratione ubi distillaveris, ab omni
periculo tutus eris.

Alia.

R. Spiritus nitri unam partem, & spiri-
tus salis communis unam partem, confun-
de in hac aqua, solve aurum, & idem præ-
stabit quod aqua prior.

Sala Aqua Regis seu aqua Chrysulca.

R. Aquæ fortis ex duabus partibus Vi-
trioli & i. parte nitri destillatæ. Exemphi
gratia l. i. in qua dissolve uncias ij. salis ar-
moniaci puri. In hac aqua dissolve Leo-
nem rubeum.

Ubi dissolveris, cum lixivio tartari præ-
cipita. Tum cum aqua calida multoties ad
dulcedinem elue.

Limum auri exsicca in loco, nec Soli nec
igni patulo, sed tantum vento pervio. Præ-
terea, quando ad siccitatem perduxeris,
cum floribus sulphuris misce. ☉ sint par-
tes 2. florum pars 1. & combure vel rever-
bera. Hoc fit ad sclopetandi vim auro solu-
to adimendam.

Insuper auro sic præparato affunde spiri-
ritum, è sale sanguinis cervini, aut spiritum
è sale sanguinis microcosmi paratum, ex-
stilla, affunde denuò, & quidem toties, do-
nec secundum mentem Salæ ☉ fit præpa-
ratum, & solutioni aptum.

Demum affunde spiritus vini optimi,
(aut aquæ roris majalis novies distillatæ:)
tântum, ut totum aurum in se combibat, sin-
minus combiberit priorem decanta, & af-
funde alium, decanta & in M. B. digere,
flavescet.

His peractis spiritum vini leni calore
Balnei extilla, ad mellis cōsistentiam, do-
sin & usum reperies apud Franciscum Ant.

Sala

Sala à grano uno ad septem exhibet, in liquore conveniente,

Aurum potabile aliud.

Primo aurum depurandum est per Lupum $\pi\epsilon\lambda\upsilon\phi\acute{\alpha}\gamma\omicron\nu$, lege artis. Secundo in aqua Valentiniana solvendum & præparandum per omnia, ut in tractatu Angeli Salæ indicatum. Ad essentiam verò inde extrahendam, sequens menstruum apparatus erit.

R. Salis gemmæ, vel etiam, marini aut cõmunis præparati. q. v. i. partem, & terræ figulinæ, aut boli armeni partes quatuor, (rectius opus perficies, si ad l. salis, i. sumpferis dimidiam libram aluminis optimè calcinati:) Sal pulveris & cum terra, vel alumine misce optimè, materiam utramque sic mixtam conjice in retortam, cui applica vas recipiens, & optimè l. a. obfirma, ubi factum distillare incipe, primum igne leni ad expellendum phlegma: Tum ignem auge, non tamen nimium, nam parum spiritus aut olei proliceres, si vehementiore propellere velles, & sali ad fusionem ansam præberes, tandem igne in tantum aucto, ut retorta medioeriter candeat, & accipies oleum flavum.

Oleum quod exstillasti flavum, inde cucurbita humiliori vel retortæ convenienti colli sc. amplioris, & phlegma in B. M. vel si retorta uteris, in capella vacua exstillat: Materiam quæ in fundo vasis tui remanserit, igne fortiore sublima, & sal quidam Armoniacus in alembicum elevabitur, fecibus fundo residentibus, quæ, ut nullius pretii aut momenti rejiciendæ. (Nota si distillatio cum alumine perficitur, & qui-

dem in retorta, tunc sal Armoniacus in collum retortæ sublimabitur, distillatione semel peracta caput mortuum per tempus aliquod aëri humido exponitur, inde de novo retortæ injicitur & plus olei, atque salis Armoniaci accipietur, poterit iter, quaterve fieri.) Salem hunc Armoniacum exime, & in spiritu vini optimè rectificato solve, & per octiduum in leni calore digere. Tum spiritum vini exstillat, & spiritus vini salem Armoniacum secum in altum sublimabit, aut elevabit. Si prima vice non omnis sal ascenderit, spiritus vini residentia iterum affundendus & labor sublimationis iterandus, donec una cum spiritu vini, omnis sal elevetur & transcendat.

Spiritus hic vini salis spiritu imprægnatus, aurum non in totum solvit, ut docet Bassilius Valentinus, sed tantummodo animam seu sulphur auri attrahit, remanente solis corpore in fundo. Si menstruum prima vice sulphur auri non extraxerit, aliud menstruum affunde, tandem omnes extractiones conjunge, & in balneo unâ exstillat & prodibit tinctura sanguinis instar rubicunda.

Menstruum prædictum etiam inservit reliquis metallis, & mineris animam extrahendi.

Alia ratio præparandi aurum potabile.

R. Salem communem cibarium, hunc funde in tigillo vel olla forti, post effusionem contunde & tere minutissime, vel si volueris sumito Salem Armoniacum, vel salem petrae, eumq; cum calce viva calcina, ut moris est, fusum & calcinatum in aqua dissolve, ut terra calcis resideat permitte, liquor clarum & limpidum decanta & per chartam emporeticam trajice, poteris

eodem modo cum sale tartari & calce viva procedere, sed in hoc tantum mixtione & dissolutione opus est, ut sal tartari, & calcis vivæ uniantur. Filtratio hic locum non habet, propter enim nimiam corrosivitatem, omnem chartam perumperet: tantum ut calcis terra residueat expectandum est & liquor clarus decantandus.

Ubi traje ceris, ut evaporet humiditas, & affusa aqua omnis da operam: Tum salem siccatum iterum pulverisa, & in locum humidum repone, ut in liquorem omnimodè resolvatur. Liquor hic Salinus in cucurbitam conjiciendus, cucurbita verò in Balneum cum alembico cæco reponenda, & ut putrefactio fiat per mensem. curandum. Mense elapso, alembicus cum rostro cucurbitæ imponendus, & ex Balneo Mariæ phlegma extillandum: Quod in fundo restat, denuò per mensem ut prius in putrefactionem collocandum, & in fundo remanebit oleum, quod erit quinta essentia salis.

Hanc quintam essentiam Salis funde super calcem auri optimè præparatam & in digestionem colloca, ad extrahendam quintam auri essentiam. Extrahet autem secundum Portam tantum tincturam & corpus auri in fundo relinquet.

Quando essentia salis, anima solis fuerit imprægnata, tum decanta illam, & aliam affunde ad reliquam si qua in corpore solis erit essentia, extrahendam: ubi extracta fuerit iterum decanta, & cum priore conjunge.

Iam habeas in promptu essentiam vini optimè præparatam, & super extractam animam solis funde, & animam auri ad se trahet, relicta in fundo essentia salis.

Essentiam, vini quod attinet, ab auri tinctura per Mariæ balneum separa, & cu Theaurum pretiosissimum serva.

Aliud aurum potabile Quercetani ex trad. fol. 440.

Aurum calcinetur more modoque philosophis usitato, sed prius adducatur ad summum puritatis gradum, per lupum incanum, seu multivorum, ubi purificatum, & calcinatum fuerit, tum immerge in aquam Regis, in qua aliquid de oleo antimonii glaciali solutum sit: Hoc ubi fiet, aurum eclipsin patietur & splendorem suum deponet, inque nigrum, lividum, & mortuum colorem mutabitur: Hæc autè mortificatio vitæ ipsius initium erit: Calci solis sic præparato, affunde aquam pluvialem destillatam, & ablue toties, donec rursus inclarescat, & fusco colore deposito splendido reddatur. Nec quicquam periculiverendum, ex crebra illius ablutione, ut neque illius mortificatione.

Quo enim magis extinguitur, eo vitam splendidiorem, majoremque gloriam sibi comparabit, ex sulphureo & ardente liquore fructuum maturorum Juniperi, qui ex sole, vitalem suum balsamum, & sanguinem exquisitissimum extrahit: Corpusque ejus album, pallidum, ac tanquam exanime, aut omni spoliatum vitam relinquit. Hunc balsamum & sanguinem solis vitalem, si crebris cohobationibus ex spiritu fragrante Saturni per alembicum exercueris: exuperantem acquireret activitatem, ac operandi vim, virtutesque eximias, quibus Balsamum nostrum naturalem corroboret, ac potentioorem reddat,

reddat, sese omnibus hostibus suis expediendi, &c.

Tinctura Auri secundum eundem Quercetanum, ex lib. de Med. spagy. de præparatione.

Primo aurum præparetur per ☉ ut moris est. Deinde cum floribus sulphuris reverberetur, amalgamatum prius cum Mercurio & hoc sæpius fiat reverberando illud, & præparando ut dictum tamdiu, donec leve, spongiosum, & irreductibile fiat, & purpureum acquirat colorem.

Ex hoc auro cum spiritu vini alcoholizzato, i.e. cum spiritu salis Armeniaci commixto, ut 4. digitos supernatet, extrahatur tinctura, in matrasi hermetice clauso, & postquam per mensem in balneo digestum fuerit, color cum spiritu vini commixtus separetur, sc. per Balneum.

Liquor hic tamdiu circuletur, donec fixus reddatur. Hujus tincturæ ʒj. mixta cum uncia j. aquæ theriacalis optimæ, ad scrupuli unius quantitatem mane jejuno stomacho sumatur, contineturq; decem dierum spatio. Medicamentum hoc Diaphoreticum est, expurgans universi corporis humores pravos & vitiosos.

Mercurius auri.

Auri album corpus, (quod est vera Luna fixa extracta sc. tinctura:) cum salibus resuscitativis, ut tibi constat, & cum aceto mellis, ut artis est, præparata digesti-

one & sublimatione ab experto spagyro reducetur in Mercurium vivum & currentem paucorum dierum spatio. Mercurius hic in matrasi conjectus per se præcipitatur in furno Athanoris calore non magno sed mediocri, & fiet inde pulvis rubeus, de quo exhibentur grana octo cum vino aut aqua theriacali, ad hydropem curandam, & lucem veneream expellendam, per solum sudorem.

Præterea.

Si hunc Mercurium præcipitatum cum sua tinctura rursus conjuges, & debito tempore decoques in pulverem vel potius lapidem, habebis Medicinam omnium præstantissimam adversus lepram & sanguinem corruptum mundandum juventamque restituendam.

Aurum vitæ Quercetani in Scolopetario fol.
208.

Caleinatur aurum more spagyrico, ut levissimum & spongiosum reddatur, & quod reduci nequeat, à quo cum aceto distill. elicitur semen sive tinctura in Balneo, quod fit digestionem, cujus tincturæ vires circulatione cum Spiritu vini ita augentur, ut ad innumerabiles morbos sanandos propemodum incredibiles videantur.

Aurum vitæ aliud præstantius eodem folio.

Aurum in tenuissimas bracteolas redigatur, & cum sale præparato toties calcinetur & reverberetur, donec impalpabile
Nn 3 red-

reddatur. Salem ex Alcoole Solis separato solutionib. tum ipsum rursus calcinato sole candidissimo & Saccharino i.e. Saturini: Huic mixturæ affunde spiritus vini alcoholisati cum proprio sale, qui se. in vino, non fecibus vini, drusen/latitat, ut ex artis præceptis traditur tantum ut quatuor digitos supernatet. Fac deinde ut accendatur & exardescat vini alcohol, hocque sæpius reiterabis. Deinde novum affunde vini alcohol, ac ritè & decenter omnia circulentur, quatuor dierum spatio, tum demum separetur distillatione competenti menstruum, novumque rursus affundatur, totiesque circuletur & distilletur, ut factum est prius donec auri tota substantia per alembicum efferatur. Separato menstruo ut decet, remanebit in fundo Aurum vitæ omnium summum, & præstantissimum.

Alind Aurum potabile ex cap. 29. tetrad. Quercetani.

Solvatur Sal marinus, Colonienfis seu qui ex aqua marina coaguletur ex arte. Solvatur autem cum proprio menstruo, id est, cum aqua pluviali, seu fontis distillata, idque fiat toties, donec ad summam purificationem ac claritatem perveniat. Hujus sic mundati & clarificati salis lib. 6 adijce dissolventis vitriolati & mellisflui ex vegetabili & animali parati, it. aceti ex melle facti quod sufficit, ad majorem fermentationem, ac corroborationem, ut factæ digestionem conveniente, quam præiisse oportet (ideo additur acetum, ut ex eo expeditius & libentius spiritus salis per alembicum transeat) usum vehiculi præbeat,

(Sal enim si in distillatione vehiculo seu expulfore caret, difficulter spiritum prodire sint. Quare si quis salem in retortam conjicit & distillat, prodit aqua acida seu vitriolata. Quamprimum verò aqua seu phlegma in Sale latitans prodit, Sal armoniacus quidam sublimatur: Quod si verò à distillatione cesses & caput mortuum aliquâ aqua irriges, vel in locum humidum statuas, adtrahendam aquam & rursus Salem illum in retortam conjicias & distilles, tum ut primum spiritum acidum consequeris, hoc toties repetere potes, donec totum tuum salem, in spiritum convertas, qui postea in Balneo rectificandus) ad commodius, spiritus aqueos, sulphureos ac vitriolatos, dulces, acidosque, qui firmissimè sali illi reconditi inhaerent, extrahendos. Quod in pixide Waldenburgica, hoc est, quavis retorta terrea firmissima, vel etiam vitrea luto probè munita & loricata, præstandum est.

In hoc versatur rei cardo, ut gradatim ignis admoveatur: in quam rem sedulo artifici, & in hujusmodi opere exercitato incumbendum est. Nec non & fornax reverberatoria Athanoris requiritur, in qua opus ex norma & mensura dirigatur. Oportet enim, vas incandescat, purpureo non claro calore, ne videlicet sal fluat, cujus fluxus Spiritus impediatur, & retineatur, ne copiosius & opportunè, ut decet, exstillent. In eo autem adæquato igne cornutam aut retortam immorari necesse est ad octo dies, quo tempore semper recipienti invigilandum erit, quod usque ad eò & spissum

spissum & capax firmissimoque luto obvolutum vel obductum esse oportet, ne quid usque exspiret: quod & turbidum & spiritibus vaporosis ac albis oppletum animadvertetur in quibus virtus & primum ens metallorum resolutum est in aquam acidissimam. Post spiritus exhaustos tandem ad collum & summitatem recipientis sub finem distillationis sublimabitur aut attolletur terra, quæ foliata dicitur, instar nivis albiissimæ, vel etiam flava quæ ei colloadærebit, qui mercurius aut sulphur philosophorum nuncupatur, quam utramque appellationem merito & jure suo obtinet.

His itaque peractis & refrigeratis omnibus vasculis, ut probe omnia conquiescant, loricis vasa erunt exuenda, conjunctaque per agitationem, utraque essentia salina ac spiritualis seu liquida in alembicum effundentur vitreum, ex qua tria principia summe spiritualia simplicissima ac efficacissima seu maxime penetrantia, quæ in ea continentur, separanda erunt, ut seorsim singula seponantur, ut mox dicetur, quæque deinceps in unum corpus uniantur. Quod verè homogeneous est, ac nihil heterogenei retinens simplicissimum ac penetrantissimum efficacissimumque futurum est. Alembicus autem & recipientis firmissimè loricata in Balneo vaporoso collocetur, suo quodque loco ac lentissimo calore inspidum phlegma, aquæ tantum inutilis saporem referens separetur. Quo separato, ad justam satis quantitatem, idque lentissimo igne, ut dictum, alembicus frigori expo-

natur, ubi pellucidissimi Papilli ChrySTALLINI, gustuique dulces formabuntur: Quibus semotis ac seorsim depositis, reditoque denudè balneo dulci alembico, ut rursus ad lentum calorem inspidum phlegma sejungatur, si rursus alembicus frigori exponatur, concresecunt iterum glaciales globuli, iidemque perdulces. Quæ quidem operatio toties repetenda est, dum nulli amplius lapilli emergant, & quicquid residui exstillet, non amplius phlegma inspidum, sed aciditatis vitriolata, quæ mordicationem summam linguæ inferat, instar acerrimi spiritus vitrioli gustum inducat. Tunc verò ab operatione desistendum, & in fundo alembici quærendum verum salis oleum vitriolatum, acidumque à quo omne inspidum phlegma, & inutile extractum fuerit. Crystallini verò lapilli etsi sapore dulces deprehendantur, admirandæ tamen sunt virtutis, ut qui Soli vel auro seorsim, vel cum oleo suo, ad idoneam quantitatem permixti sint verum terrestris Solis menstruum, ac dissolvens. Ejus proprietates, ac virtutes vitales, vegetantesque locupletans ac exacuens. Liquor igitur iste balsamicus, ex sale eductus hoc ipsum potest, si ad debitam quantitatem, aquæ, aut passivili liquoris, qui ubique copiosus occurrit, commisceatur. Ista enim sic diluuntur, ac contemperantur inter se idoneè mixta, ut hac mixtione rosæ, violæ, aliivæ flores, vel emarcidi ac ficci, quique omni odore vitalique virtute, vel longo ante tempore exuti fuerint, perfusi ac imbuti, pristinum virorem ac vitales alias virtutes recipiant, ac in colorem genuinum, ac magis etiam
flori-

floridum, quo vel dissolvens ipsum etiam tingetur, redintegrentur, ut nec majus, ex natura & verno sole, tot tamque elegantium sit feracior, quam hyems ex artificiali nostro sole, ad radices herbarum effuso, fecunda eniteat.

Hoc igitur modo, qui supra dictus est, si dulcedo illa crystallina salis, cum oleo, aut aciditate vitriolica propria, debita proportione jungatur, Solque in eo philosophicè solutus, & in quintam ibi essentiam redactus omni sanguine rubicundiorum (quem colorem ex coctione aut digestionem, proprioque calore sibi comparat) adjiciatur. Hinc univiersalis medicina nascetur admirandæ virtutis, quæ vellepram ipsam tum univiersalem, tum particularem totius corporis, Epilepsias, & id genus indomitos affectus, unus aut alterius tantum grani dosi, expugnare valeat.

Accepimus à docto quodam medico &c. quod Joannes Montanus Strigius, antiquus & magni nominis Medicus, ac singularis raræque in utraque medicina eruditionis, cum salis dulcibus istis crystallinis statim ex illis oleum rubicundum resolveret, quod in proprio vase solem in liquorem reduceret, unde præstantissima medicina oriretur, coctione omnium colorum discrimina experta. Cujus ad granum j. aut alterum, pro dosi, admiranda auxilia, adversus superiores morbos præberentur.

*Laudanum Mercuriale Doct. Hartmanni
Beyeri, ex quo aurum potabile.*

Nonnulli secundum mentem Para-

celli, ex Chirurgiæ magnæ volumine tot locis colligunt, non contenti sublimatione, ulterius progrediuntur. Ex eodem enim mercurio plenè dextreque rubificato, conficiunt oleum, dulcissimi in Medicina usus. Sic

Imbibe Sublimatum cum spiritu vini ad modum pastæ, ut is tantum in vitro tres digitos emineat, post vitrum probè clausum in digestionem fimi equini vel B. ad putrefactionem per mensem Philosophicum, i.e. per sex septimanas colloca, vel ut vertatur in mucilaginem oleaginosam, quo factò tolle spiritum vini ab eodem subtilissimè decantando, & per filtrum trajicendo, & distillando, lentissimo calore B. phlegma omne, ut restet in fundo oleum albißimum dulcissimumq;. Hoc postea igne arenæ vehementiore per retortam expulsus, abit in luteum quendam liquorem, & pars ipsius mercurii aliquota simul evocatur, quem repetita vice, cum oleo prædicto distilla denuò, revertuntur omnia in oleum grave, dulcissimi saporis & odoris fragrantissimi.

Hujus olei recipe uncias v. Solis per sulphur & mercurium optimè calcinati unc. ß. putrefac in phiala Hermetis signata, ad calorem cinerum, integrum octiduum extrahitur tinctura solis instar sanguinis rubens, quæ relicto in fundo albicante solis corpore phiala Hermeticè oclusa, coagula lento igne Athanore in lapidem rubrum, quem super lapide porphyrio humido solve, in oleumq; denuò rejectis fecibus coagula. Tertio eandem operam repete.

Ea summum Elixir vitæ & Laudanum mercu-

mercuriale, probe in vitro servandum. Ejus dosiſt eſt granum j. in hauſtu vini ſolutum, vel cum extracto Theriacæ, & pulvere liquiritiæ, quantum ſatis ad incorporamentum, in formam pillularem ſuperbibito hauſtu vini, in quolibet morbo, repetitiſt doſibus, ſi neceſſitas exegerit, datur à grano ſem ad granum j.

Aurum potabile compoſitum, idemque vere Spagyricum.

Primum fiat vitriolum ex calcinato cupro per ſulphur, ut notum eſt, cum phlegmate vitrioli. Ex hoc autem vitriolo Veneriſt, fiat l.a. ſpiritus, & oleum. Deinde ſolvatur in hoc ſpiritu & oleo limatura martiſt optimi. Exinde ruruſt fiat l.a. vitriolum.

Vitriolum martiſt ubi paraveriſt faciendum eſt menſtrum ſingulare ex ſpiritu ſaliſt, aceto deſtillato, & ſpiritu vini optime rectiſticato, aceti & ſpiritu vini ſumantur parteeſt æqualeeſt, ſpiritus ſaliſt autem quarta tantum parteeſt. Hoc menſtrum ter per alembicum eſt propellendum, ad treſt ſpirituſt iſttoſt uniendoeſt.

In hoc menſtruo, ut præceptum, parato diſſolve vitrioli martiſt q. pl. Menſtrum autem in Balneo ruruſt leniter abſtrahe, poſtea per Retortam luto obductam & munitam, igne violentiori pelle, & tranſibit tinctura veneriſt & martiſt alembici finiſt, ſervato tamen debito regimine igniſt, interdum inſtar ſumi rubicundi nebulofi, qui ſumus apud Baſilium Valentinum materia prima tincturarum & perfectioniſt corporum mineralium nuncupatur.

Phlegma de hoc ſpiritu in Mariæ Balneo abſtrahe, affunde ſpiritum vini rectiſtcatum, & circula, & ruruſt ſepara, ſic Medicinam habebiſt proſuſt excellentem atq; admirandam: ſi vero placeat ſpiritum hunc tingentem, cum auto unire ſecundum Baſilium Valentinum, tum aurum finum ſolvendum erit in oleo ſaliſt, ſolutio in Mariæ Balneo abſtrahenda, in illa abſtracta aqua ſolve duaeſt parteeſt tincturarum martiſt & veneriſt, ruruſt abſtrahe, & cohoba, dum in diſtillatione omnino ſentiatuſt acrimonia. Tunc recenteeſt ſpiritus vel oleum recens ſaliſt ſuperfunde auro, & quidem tantum, quantum pro ſolutione acceperaeſt, in cineribueſt per aliquot dieſt leniter digere, deinde abſtrahe ab iſtdeſt aquam leniter. Aquam hanc abſtractam in MB. tepidam priuſt redditam, ruruſt ſuperfunde & deſtilla ut priuſt, in fine ignem aliquantulum augendo. Si aliquid corporiſt ſolaris, qualibet deſtillatione elevatur. Sol hic cum marre & venere animatuſt & conjunctuſt, perpetuo irreducibilieſt exiſtit. Abſtrahe aquam in MB. ad ſiccitatem, imbibe cum oleo Tartari ſumme depurato, & in cella ſecunda vice reſolutuſt, & probe filtratuſt, ruruſtq; exſicca, imbibitionem biſt repete, tandem exſiccatuſt in cineribueſt phialæ immiſſuſt, fortiter fove, ut quaſi coaleſcant, poſtmodum ruruſt pulveriſa & reſolve in cella, in oleum ſanguineum, quod extrahe cum ſpiritu vini & ſerva ad uſum.

Compendioſiueſt ſequenti modo hæc peraguntur.

Ubi omnia Alembicum tranſcenderint,
Oo ab-

abstrahere ad oleitatem, & superfunde spiritum vini rectificatum, cum sale urinæ acuatatum ut scis, & è vestigio omnes tincturas extrahet, pauco de corporis solis subalbido & omni tinctura exuro remanente. Spiritum hunc abstrahere per Alembicum & recentem non acuatatum superfunde, ad oleitatem abstrahere, quam per Retortam pelle, sic habebis tincturam admirabilem ad omnes totius corporis affectus.

Spiritus Solis Domini Ioh. Osiandri præsulis Murbacensis.

Non minus artificiosa, quam Spagyrica & Philosophica est præparatio, spiritus auri, quæ fit & paratur ut sequitur.

Primum aurum in tenuissimas bracteolas redactum, cum Mercurio vivo amalgmandum est, & per corium rursus transigendum.

Secundò massa quæ in corio post transactionem Mercurii vivi relinquitur, in testa aliqua vitro obducta, sub pileo vitreo, ad excipiendum avolantem Mercurium prunis ardentibus imponitur, ut non segniter in fugam se conjiciat.

Tertiò semper priusquam Mercurius ex dimidia parte, vel in totum expiret, removenda auri ab igne massa, & rursus terenda est, ne massa coëat, aut coalescat. Qua in parte sæpius, etiam ab optimo artifice peccatur, & à scopo aberratur.

Quartò Mercurio omni ex parte fugato, & expulso, cum calce reliqua novus Mercurius conjungendus, & semper idem per ignis vim rursus abigendus, donec eadem calx jam ægre Mercurium sibi jungi

concedat. In labore hoc non opus est, ut Mercurius in amalgamando soli junctus prorsus fugetur, non refert etiam si aliquid cum auro maneat.

Quintò, quando jam calx solaris incipit, ægre atque difficulter Mercurium sibi commisceri ad faciendum amalgama, tam diu procedendum est, donec calx Solis Mercurium vivum & currentem in consortium prorsus nolit amplius amplecti, (id quod ego inquit auctor processus multiplici experientia didici.) Neque refert hic, quantum Mercurii auro admisceat, nihil hinc periculi est, sed tantum modo caveatur, & prospiciatur, ne massa solaris in unum coalescat.

Sextò, quando calx solis Mercurium prorsus non vult admittere, vel ægerime solummodo, tum Mercurius omnis expellitur per calorem ignis, sed interim providendum, ne calx fundatur, calx talis quodammodo rubet.

Septimò calci huic affundendum acetum destillatum, nullatenus autem radicatum, (hoc enim huic operi nihil conducit) & acetum illico calcem solarem hoc modo paratam aggreditur, priusquam in digestionem collocetur, & extrahit quandam Essentiam, Tum acetum decantatur, & aliud affunditur, rursus per 24. horas in digestionem collocatur, & tantum ex calce solari extrahet acetum, quantum ad solutionem Mercurius aptum reddidit: sed qui quantitatem molarem sibi imaginatur, profecto is sibi somnia fingit.

Octavò calci solari residuæ rursus adjungitur Mercurius vivus, vel prior qui in usum venerat, vel alius novus, non refert:

Et

Et cum calx in continente cum Mercurio se copulare permittit, & quidem promtissime, & tum primi labores ordine repetuntur, donec tota calx solaris in Essentiam solvatur, quod tamen non nisi multis, & sæpius repetitis laboribus fiet.

Nonò omne acetum, quod in solutionem fuit adhibitum & decantatum conjungitur, & in cineribus lento igne evocatur, & in fundo residet sal albicans, qui cum aqua pluviali distillata est indulcandus, statim vero in aqua solvitur.

Decimò, quod si sal talis diligenter in moderato calore fuerit exsiccatus, tum Retortæ luto optime munitæ inditur, & magnum vas recipiens applicatur, & probe ad fugam spiritib⁹ intercludendam luto caveatur, per gradus ignis administratur & primum prodibit phlegma, hinc sequitur fumus, qui instar filii lancei ad fundum recipientis contendit. Tandem vero, ut in unctura corallorum tam potens & copiosus sequitur fumus, qui nullo artificio tam arte potest occludi, in recipiente Retortæ applicato, quin ejus odor nares feriat, & quidem instar eroci.

Undecimò his peractis recipiens vas ut refrigescet cum Retorta permittitur, & diligenter colligitur.

Duodecimò hic spiritus potest rectificari, & quidem in tantum, ut subtilior fiat, quam spiritus aliquis vini.

Expertus sum inquit author processus, quod ejusmodi spiritus, si calci Lunari subtilissime trita affusus, quandam flavedinem extraxerit. Hæc oculis meis vidi, & manibus aliquoties tractavi, & scio processum esse verissimum, sed diligentem requirit

Spagyrum, interim fateor esse laborem haud brevem, non exiguam partem calcis solaris requiri. Quandoquidem una vice perparum extrahitur.

Princeps quidam cum hoc spiritu hominem deploratæ valetudinis restituit, & multum cum eo præstitit, sed qua ratione intra & extra corpus debeat usurpari, & an quoque ad Metallorum transmutationem aliquid faciat, id mihi non constat, doctis & expertis id Philoſophis ad experiendum relinquam. Hoc tantum modo notatu dignum est, quod solidissimum & perfectissimum corpus solis nullique igni cedens, in tenuissimum, & subtilissimum spiritum possit reduci, id quod ego non semel, sed multis vicibus expertus sum.

Aliud

Aurum potabile, quod est desumptum ex Testamento Fratris Basil. Valentini.

Summum atque primum aurum potabile, quod DEUS OPT. MAX. in totam naturam collocavit, est probe excocta, præparata & fixa substantia, lapidis nostri universalis, priusquam illa fermentetur, nulla major, præstantior, & excellentior Medicina universalis, & aurum potabile, potest in tota natura per orbem universum terræ reperiri, aut in lucem proferri, cæleste siquidem est Balsamum, quoniam ipsius principia & prima exordia, ex cælo originem sumunt, & in terra formantur, postea vero, post suam summam puritatem, ad

summam perfectionem deducuntur. De quo primo exordio, primaque origine, hujus cœlestis substantiæ ego quidem fuisse satis & quantum necessitas postulat, scripsi, ut hic repetitione non opus esse existimem.

Quemadmodum vero excocta ejusmodi & perfecta substantia, summa, principalis & maxima universalis Medicina microcosmi est, sic viceversa illa ipsa materia, post suam fermentationem etiam tinctura est, & summa, maxima, & potentissima est medicina, omnium Metallorum, quæ per hanc ad summam depurationem & valetudinem perfectam, nempe in purissimum aurum possunt transformari, & transmutari. Et sic hoc aurum potabile summum & maximum, atque universalis est medicina, totius mundi, de quo solo, multa librorum volumina possent produci. Quoniam ipsius præparatio antehac in tertia parte secundum omnes circumstantias est descripta, & docta, non operæ pretium arbitror, ulteriorem institutionem proponendam, sed in dictis acquiesco. Sed ulterius dicam & declarabo, una cum absoluto processu, quemadmodum verum aurum potabile, ex communi summe depurato, & perfecto auro possit fieri & comparari.

Recipe extractam ex auro animam siue Essentiam, quæ cum spiritu salis communis dulcificata est, quemadmodum te in particulari docui, & corpus solis totum albicans comparuit, spiritum salis exstillat, & animam solis, decem vel duodecim

vicibus dulcifica, tandem probe exsicca, eamque pondera, & quatuor partes spiritus vitrioli Ungarici, dulcis scilicet affunde, bene obliga, inque Balneum vaporosum colloca, putrefac lentissimo calore atque igne, & quidem tamdiu, donec totaliter solvatur, inque aquam, seu primam materiam reducatur, & ex ambobus illis, liquor sanguinis ad instar rubens, pellucidusque fiet, sic ut ejus cum rubedine nullus rubinus possit conferri.

Hoc interim observa, quod si anima solis ceperit dissolvi, & in primam materiam suæ substantiæ transiverit, quod in vitro primum ad spondilia circumcirca, ubi materia tenetur, circulus eleganter viridis conspiciatur, denique vero omnes colores arcus cœlestis coeunt, & comparent, qui tamen brevi tempore durant.

Quod si vero anima Solis jam plane fuerit soluta, & nihil ultra in vitri fundo conspicietur, duplum pondus spiritus vini optime rectificati affunde. Vitrum sigilla quantum poteris optime, digere, vel putrefac rursus una per duodecim, aut quindecim dies, tum unâ educ per alembicum, & materia transcendet, in forma sanguinis absolutissimi & optimi, aurea tota, perspicua: Toties hanc educationem & extillationem itera, donec nihil amplius de corpore Solis in fundo remanserit: & tum habebis verum, & perfectum aurum potabile, quod in æternum nunquam poteris in corpus aliquod reducere. Interim notandum, quod corpus solare, antequam destruat, & anima ejus extrahatur oporteat ad summam puritatem & perfectionem reduci,

Aurum potabile Fr. Bas. Val. alterum.

Aliud etiam aurum potabile fit, & arte singulari paratur, quod licet non pro perfecto omnibusque numeris absoluto auro potabili possit divendi: tamen plus etiam est quam semiaurum potabile habendum, quoniam quoad virtutes & efficaciam suam, potentissimas vires in multis morbis edit, quos alias natura vincere nequit, id quod experientia docuit & comprobavit.

Aurum vero potabile tale, duabus viis atque rationibus preparatur, ubi posterior, priore præstantior & efficacior est, sed plus ad id faciendum temporis & laboris atque operæ, quam ad primum requiritur, primi vero præparatio talis est:

Recipe extractam animam Solis, quæ cum spiritu salis dulci parata est, quam optime & diligentissime dulcifica, denique eam siccare sinas, atque in phiolam spaciousorem immitte, vel etiam in cucurbitam, huic affunde oleum vitrioli rubeum, quod ab omni phlegmate sit liberatum, & prius per Retortam sit rectificatum, ut perspicuum & clarum fiat, id est album, ut observare possis, cum animam Solis aggreditur, & solvit, ex qua in rubrum & amœnum colorem transit. Hujus vero olei tantam affunde quantitatem, ut sulphur vel anima Solis, in eo solvi possit, tum in Mariæ Balneum pone, ad putrificandum, seu digerendum, & ignem paulo vehementiorem adhibe, donec videris animam auri dissolu-

tam & colliquatam, in oleo vitrioli. Si quas forte feces in fundo reliquerit, eas separa ab extracta anima, tum affunde ulterius & quidem in duplo pondere, Essentiæ vini, vel spiritus vini optime rectificati, ut te in meo Testamento docui & institui, vitrum sigillo Hermetico obfigna, ne spiritus vini exitum sibi quærere possit, & denuo in Balneum Mariæ colloca in putrefactionem, moderatissimumque adhibe ignem, mensis unius spatio, & acrimonia olei vitrioli per spirituum vini imminuitur, & suam acrimoniam amittit, ut una præstantissima fiat Medicina. Hanc medicinam toties per alembicum distilla, vel etiam per Retortam, donec nihil in fundo cucurbitæ, vel Retortæ relinquatur. Et sic acquies plusquam semiaurum potabile, in forma & colore summe flavescentis liquoris. Interim nota, quod cum aliquibus Metallis etiam hac ratione processus potest institui, ut scilicet ex Metallo primum fiat vitriolum, ex quo spiritus distilletur, & hac ratione cum anima jungatur, solvatur, & cum spiritu vini digeratur, donec omnia simul in adæquatam Medicinam transeant, ut docui, quæ suas quoque easque non parvas obtineat vires & virtutes.

Aliud ejusdem Fr. Basilii Valent.

Altera via ejusmodi semiaurum potabile præparandi, quod quidem plus non est aurum quam semiaurum potabile, virtute tamen & efficacia proxime descriptum multis parasangis superat, & longo post se intervallo relinquit, talis est, ut sequitur.

Rec. animam auri extractam, de qua supra dictum, eam in phialam immitte, & superfunde extractum sulphur Philosophorum, quod cum spiritu Mercurii, id est, vitrioli ex terra Philosophorum extractum est, & Mercurius, sive spiritus Mercurii usque ad oleitatem, quæ sulphur est, rursus abstractus sit leniter, per modum distillationis. Hujus Sulphuris Philosophorum, affunde tum ut dictum antea, tantum, ut in eo anima solis solvi possit, & in leni Balnei calore ut requiescat permittite, donec talis solutio peracta sit, tunc plus affunde, optime & summe rectificati spiritus vini, digere porro leniter & una exstilla donec nihil in fundo amplius restet, & habebis Medicinam, quæ vero auro potabili haud multum præ eminentiæ concedit. Et hæc sunt præcipuæ viæ, quibus corporale aurum potabile redditur. Haec tenus Basilius.

Præparatio Auri ad Aurum potabile.

Recipe Metalli omnium præstantissimi, quod propter indefinentes hominum insidias, quæ ei struuntur pallet, quantum liber, vel quantum tua fert conditio, id funde ter per lupum incanum seu multivorum, ut ipsum Philosophorum Spagyricorum celeberrimus Fr. Bas. Val nominat. Tum reducatur in tenues bracteolas, seu folia tenuissima, & solvatur in menstruo sequenti: Recipe spiritus aromatis nobilissimi, (non quod ex India advehitur, sed quo nemo non hominum quotidie utitur:) unam partem, & spiritus cerberi Hermetici optimi quatuor partes, in hoc injice flavum tuum Metallum in cucurbitula, vel ma-

tratio positum, & pone in calorem debitum, donec omne solvatur. Si menstruum non omne Metallum solverit, affunde, decantato primo aliud, & solve, tum solutiones tuas confunde. Jam habeas in promptu Mercurium vivum crudum, purgatum tamen, & tantum in solutionem conjice, quantum Metalli solveras, & sic spiritus cerberi Hermetici & aromatis nobilissimi, Metallum deseret & Mercurium aggredietur, Metallum autem ad fundum in forma subtilissimi pulveris subsidebit; quod cum aceto distillato imbibendum, & ter in Balneo abstrahendum, & sic accipies calcem auri subtilissimam, quam per mensem igne mediocri reverberare poteris, ut tanta ad Essentiam inde extrahendam subtilior evadat.

Aurum potabile αολυδρῶλλον, seu famosissimum Angli illius Francisci Antonii.

Primo omnium dissolvatur aurum finum in aqua regis secundum artem: Fiat autem aquæ fortis libra j. huic addantur uncia quatuor, salis armoniaci, in aqua distillata soluti, filtrati, & rursus coagulati, & distilletur primum in cucurbita in Balneo, spiritus vero graviores demum in Retorta in Balneo sicco, hoc est, in cupella vacua, sed bene operculata. In hac aqua solve tuum aurum, solutionem in vitrum lati fundi effunde, & quod sit colli amplioris, vel in oleo salis, & spiritu nitri rectificatis, ut paulo ante edoctus es. Priori solutioni cum aqua regis facta, guttatim infunde oleum tartari per deliquium facti, donec aqua

qua regia clara & alba evadat. In hanc scilicet solutionem per spiritum salis & nitri factam funde ad unam dimidiam, unicam unam Hermetis Chymici, colloca in lentem calorem, in matratio, obrurato leviter vitro cum cera, & aurum fundum petet, spiritus vero se cum Mercurio conjungent, & ipsum solvent, qui Mercurius una cum menstruo dum adhuc calet, ab auro est separandus, & in locum frigidiorum collocandus, separabitur phlegma menstrui & Mercurius in vitriolum album abibit. Aquam regis quod attinet, ubi post præcipitationem auri clara evasit & perspicua instar Crystalli, dabit tibi signum, aurum tuum omne ad fundum descendisse: sine ut quiescat per noctem, & manet liquore effulo, calcem in fundo quater aut quinque communi pura aqua ablue, eamque debito modo exsicca.

Nota priusquam calx omnino exsiccata fuerit, scilicet, quæ cum oleo Tartari præcipitata est, (nam altera hac tractatione non indiget:) imbebe illam cum oleo salis communis, quod oleum Tartari mortificat, & fulminationem omnem avertit. Si autem siccare volueris, sine præparatione cum salis spiritu, cave ne calor sit excedens. Quamprimum enim calorem calx sentit, flammam statim concipit, & in auras evolat, sonitum horribilem instar bombardæ explosæ edens, ut qui præsto sit, de vita periclitetur. Quare tutius est in aëre vel hypocausto tantum siccare, & spatule lignea diligenter agitare.

Calci si vis adde dimidiam partem sulphuris pulverisati simul misce, & in crucibulo igne rotæ sulphur conflagrare per-

mitte, adhibendo in principio ignem fortissimum, ut calx quodammodo reverberetur, & tenuissima evadat, quam in phiala optime clausa, ad usum serva.

Jam fiat spiritus urinæ hominis sani, modice bibentis vinum, in cucurbita bene clausa, in fimo equino, vel alio loco calido per mensem Philosophicum, hoc est per 40. dies digere, finito putrefactionis tempore, distillatur urina per alembicum, adhibito recipiente satis amplo, donec omnis humiditas distillata fuerit, distilletur tertio à capite mortuo per cohobiam, rectificetur, ut exinde spiritus postea juste elevetur. Ex phiala ergo prolixioris colli, cum suo alembico, & recipiente juncturis optime clausis, bene in cineribus distillatio instituetur, & elevabitur spiritus instar in alembicum, nulla concomitante humiditate aquea. Hæc distillatio, ad completam elevationem, totius spiritus continuanda est, quod sublimatione prodiit, cum aqua pluviali distillata solvitur, & ex phiala, ut prius distillatur, idque sexies repetitur, semper novam aquam accipiendo. Hinc in phialam Hermetice clausam per 15. dies & noctes reconduntur crystalli, & digeruntur lento Balnei calore, donec in colorem limpidissimum abeant, Huic liquori additur æquale pondus spiritus vini, è vino bono facti, & quam optime rectificatur, & simul in Balneo per 12. dies digeruntur & ununtur. Recipe nunc calcem solis antea præparatam & ei affunde menstrui è spiritu vini, urinæque facti ut tribus digitis emineat, in lento calore digere, donec sanguinis instar rubicundum evadat, tinctura decantata & sãpi-

PROCESSUS DE AURO POTABILI.

sæpius collecta in B. per aliquot dies digeritur.

Hinc lenissimo calore spiritus solvens abstrahitur, denuo semel cohobandus. Hinc remanet in fundo cucurbitæ liquor in forma olei rubicundissimi, suavem odorem de se spargentis, in quolibet liquore resolubilis, propterea oleum hoc succedaneum vetum esse potest: eandem solutionem si non in Balneo, sed arena destillas, è cucurbita humili vel Retorta, post partem menstrui primam, cum reliqua ejus parte

solis tinctura per alembicum transit rubicunda instar sanguinis, relicta in fundo vasis terra nigra, arida, spongiola & levis ipsam autem menstruam, quod in tinctura solis prodit, per Balneum tepidum separandum est, ut oleum solis in fundo cucurbitæ restans, solum asservari possit. Hoc est illud aurum potabile, quod in Anglia habetur, apud Franciscum Antonium, unde sæpius in Germaniam & alia loca allatum.

F I N I S.

ANA.

ANATOMIA

ANTIMONII,

ID EST,

DISSECTIO, TAM DOGMATICA, QUAM
HERMETICA, ANTIMONII,*Usum, proprietatem, & Vires ejus declarans.*

LECTORI BENEVOLOS.

Ertilissimum est, Amice Lector, inter precipuas Artis Medicae partes, quae addiscendae sunt illis, qui verè nomen Rationalis Medici gerere & tueri volunt, (post Pathologiam, quae morbos, & eorum causas ac symptomata indagat,) unam ex principibus maximeque necessariis existere illam, quae exactam cognitionem medicamentorum, eorumque preparationem docet, per quae dictos morbos curare possit. Hæc profecto Medicina pars tanti faciendae est, tantumque momentum habet, ut sine ipsa reliquæ omnes subsistere non queant. Nam haud secus ac peritus belli Dux frustra tentaturus foret inimicum suum ex urbe aliqua expellere, si solummodo notitiam haberet de rebus bellicis differendi, ac inermia verba faciendi de situ loci, forma, structiōneque mœnium, turrium, arcium aut propugnatorum, itemque de numero propugnatorum qui dictam urbem tuerentur, de industria & scientia bellica illius, qui ejus praesidii curam habet, quibus mutationibus fidat, & in quibus opibus spem fiduciamque suam collocet distus adversarius: nisi ipse insimul per spectum habeat absolutissime, quo modo, quibusque conatibus hostem suum obsidere, oppugnare, tandemque vincere ac expugnare possit. Eo-

Pp

dem

dem prorsus pacto parum aut nihil prodesset Medico qui agrum quempiam ab aegritudine sua levare sanareque desiderat; nosse quam subtilissime ratiocinari de temperie seu complexione corporis, modo vivendi, etate, causa antecedente morbi, materia peccante seu morbifica, parte affecta, quam in toto corpore maxime affligatur, rebus quæ morbum fovere, alere augereque possint, effectibus & symptomatibus quæ inde originem ducunt, statu presenti, & in quo mox esse queat; breviter de omnibus iis quæ ad cognitionem mali attinent; periculumque quod quantumque immineat; si nihilominus ignoret medicamenta quibus morbum oppugnare, & agrum in pristinum statum sanitatis restituere debeat; aut saltem (si insanabilis sit affectio,) quomodo palliare, hoc est, ad tempus aliquod mitigare, aut differre symptomata possit, impedireque quo minus progrediatur aegritudo; quousque videlicet Deus Optimus Maximus, juxta Providentiæ suæ beneplacitum, naturalium medicamentorum vires in egrorum corporibus progredi permittit. Medicus certe quantumvis aliarum quarumcunque Medicina partium callentissimus, si in hac parte vacillet, eamque non exacte cognoscat, similis est lampadi oleo plena, cujus ellychnio flamma deest: Nam ut lampas sine igne nullum de se lumen expandere potest, sic etiam Medicus si cognitione medicamentorum destituatur, nullum specimen effectumque dabit, quo pro Medico habeatur agnoscaturque, aut ullo honore dignus aestimetur. Iure merito igitur antiqui Medici, (qui apud coetaneos posterosque suos immortale nomen sibi parare semper conabantur,) usque adeo studiosi diligentesque fuerunt in dicta Medicina parte excolenda, quod ex ipsorum scriptis patere aperte potest. Quorum ne magnum numerum recensere cogar, ad id quod dico stabilendum sufficere nobis debebit solum hoc Galeni, Medicorum Rationalium Principis, testimonium; quippe cujus nomen apud omnes doctos tanti fit. Tantus igitur ille vir, tam assiduus diligensque indagator fuit omnis Materia Medica, ut non contentus iis Simplicibus quæ in patria ejus nascebantur, sine ullo metu periculorum longissimas peregrinationes ad loca quam remotissima susceperit, ut loca ipsa unde medicamenta peregrina adferri audiebat, propius contemplaretur, eaque penitus cognosceret, atque eorum sufficientem copiam in usus suos colligeret aservaretque. Id quod testatur Libro IX, de Simpl. Med. facultatibus, dum inquit: Itaque in Lemnum, Cyprum, Palestinam, & Syriam eo studio navigavi, ut medicamentorum istorum cujusque vim magnam, quæ in omnem

vitam

vitam meam satis forent, reponerem, &c. Adhac ut medicamenta plurima
 qua adulterari seu, ut loquuntur, falsificari ab impostoribus etiam ipsius ævo sole-
 bant, à veris certius infallibilis que dignosceret ac discerneret, summam non
 contemnendam numerorum expendit, ut imposturam ipsam addisceret, non ut
 ipse medicamenta adulteraret, prævaricareturque in fraudem damnique
 emptorum; aut ut lucri cupiditate, mercaturam impostoriam exerceret: sed
 ut signa differentiasque quibus adulterata à genuinis differant, interno-
 turque, explorata haberet, sicuti ipse narrat supra citato libro & capite, paulo
 altius, ubi de Diphryge verba facit: Adjiciam vero, inquit, huic qui de illo ha-
 betur sermone, rem non modo de Diphryge scitu utilem, sed & de Lemnia sphra-
 gide, & Pompholyge, & Opobalsamo, & Lycio Indico. Nam etiamnum adolescens
 didici hæc ita præparare, ut à veris natisque nihil differre viderentur. Nam
 qui me docebat ingenti mercede, homo curiosissimus erat, non in his tantum,
 sed & aliis similibus. Et non solum laborabat ut haberet cognitionem externam
 rerum: sed studebat etiam cognoscere ipsas vires, tam propria industria, ratio-
 nali indagine & experientia, quam etiam aliena: nunquam recusans addiscere,
 cujuscunque tandem conditionis homines forent, per quos aliquid proficere pos-
 set: veluti manifeste patet XI. de simpl. Med. facult. ubi agit de præparatione
 Cancrorum ad versus morsum canis radibi. Et raro equidem (inquit) aliter illis
 ustis nos sumus usi; ceterum eum modum plerumque quo Aescbrion Empiricus,
 ille medicamentorum peritissimus senex, concivis ac præceptor meus. Et paulo
 post narrat modum quo dictus Empiricus, tantopere ab ipso honoratus, Canc-
 ros præparare solebat. Ita ut Galenus nunquam destiterit quam diligentis-
 sime addiscere rationem, qua omnia quæcunque ad dictam partem Medicinæ
 tam necessariam Medico requiruntur, certa explorataque habere posset, sicut
 etiam 3. de comp. Med. posteros ad sui imitationem exhortatur. Existimo, in-
 quit, omnes juvenes ingenui animi hac ratione, (hoc est, suo exemplo,) incita-
 tum iri ad investigandam veram exactamque Simplicium cognitionem: que
 non solum semel consideranda sunt, sed sæpius. Nam cognitio rerum sensibili-
 tum perficitur continuatione videndi, id est, perpetua oculari inspectione. In
 Præfatione autem Libri 6. de Simpl. Med. facult. reprehendit eos, qui contenti
 sunt comparasse sibi solummodo cognitionem medicamentorum ex librorum le-
 ctione, sine ulla ulteriore indagatione. Profecto non sine ratione conqueri
 debemus de iis qui primitus icones herbarum depictas evulgarunt: cum multo

præstantius certiusque sit herbas ipsas contemplari & contrectare: alioqui similes fieremus illis, qui se pro gubernatoribus navium gerunt, cum nunquam navigaverint, artemque navigatoriam solummodo ex chartis tabulisque depictis didicerint. Quoniam si eo modo instructi progredieremur, sane expeditiores certioresque essemus in cognitione non tam plantarum, quam aliorum quorumcunque medicamentorum. Et libro de Aliment. facult. ita scribit: Librorum is solummodo usus est, ut memoriam refricemus illarum rerum quas antea didicimus; & non ut exactam cognitionem alicujus doctrina suppeditent illis qui nihil antea sciverunt istarum rerum. Usque adeo ut Galenus velit Medicos cognoscere exacte res medicinales, non solum ex relatu aliorum, sed & ex proprio intuitu & experientia. Quæ circa, quicumque pro rationali veræque dogmatico inter Medicos censeret desiderat, verusque Galeni discipulus haberi, debet partem aliquam temporis studiique sui collocare ad acquirendam perfectam cognitionem medicamentorum, eorumque exactam præparationem, & quam inde sequantur effecta. Non tamen inde sequi velim, debere nos animum ingeniumque nostrum ingurgitare immergereque in vastum profundumque omnium remediorum pelagus, cujus nunquam fundus reperitus ab ullo Medicorum tam nostri quam antiqui ævi, nec etiam ab ullo futuri seculi invenietur. Nec item suadeam, ut quisquam immanem cumulum coaceret medicamentorum, jungens miscensque Indiam, Arabiam, universamque Europam simul, ut inquit Fuchsius in Thesauro Medicina, dum reprehendit eos qui talia faciunt. Sed hoc solummodo requiro, studeoque, ut Medicum Patronum Dominumque faciam alicujus medicamentorum numeri, illorumque nempe que maxime excellunt, efficacissimaque sunt, & generalissima in operationibus suis adversus præcipuos quosque morbos, qui passim communiterque se oggerunt. Quod ipsum & proculdubio à Galeno præstitum fuit, posteaquam plurima medicamenta examinasset, ut ex Methodo ipsius apparet; atque etiam hoc modo fecerunt faciuntque etiamnum prudentissimi totius orbis Medici: præsertim quum immensus numerus remediorum, ingenium judiciumque Medici perturbet & confundat. Hanc ipsam credimus fuisse causam, ob quam Hippocrates, (Medicorum maximus,) tam paucis medicamentis uti consueverit, ut in omnibus ipsius operibus apparet, non autem quod non cognoverit magnum numerum medicamentorum; quoniam penes ipsam erat copia & observatio omnium remediorum, quorum experientia per universam Græciam facta fuerat.

fuerat. Si igitur temporis tanta longitudo, quae est à condito Mundo, ad hanc usque diem, nobis commoditatem dedit addiscendi & examinandi tot medicamenta, certissimum est hoc nostro seculo eam sese offerre quammaximè: quo non solum omnes antiquorum doctrinae ad materiam Medicam attinentes exactè perpense sunt & examinatae, imò ad culmen summum perductae: sed quo ipso etiam tanta ad ipsas accessio facta est, per nobile istud excellensque instrumentum Artis Chymicae, per quam discere nobis datum fuit, oculisque nostris agnoscere dignoscereque substantias corporum ab antiquis prorsus ignoratas, ex quibus omnes res naturaliter compositae sunt: quo ipso etiam didicimus separare diversa remedia ab uno corpore: ac uniuersim, preparare medicamenta efficaciora, subtiliora, & penetrantiora, leniora, (& ut ita dicam amicitabiliora,) & perfectiora, quam antiqui Medici nos facere docuerunt. Quae ipsa inquam Ars nobis patefecit mirabiles naturas & effectus corporum mineralium, multo clarius quam priscaevi hominibus unquam concessum fuit. Verum hoc in ista re est infortunii, quod quantumvis tantum nobis bonum ab ista Arte obveniret, tantum Medicis decus, tantusque favor apud omnes nobis inde accesserit; nihilominus reperitur etiamnum hodie maximus Medicorum numerus, qui (existimantes esse rem mechanicam, vilem, & planè indecoram Medicae dignitati,) non solum recusant ullo modo manum admoveere ejusmodi operi: sed, quod pejus est, malitiose perversequae contemnunt exhibentque eos omnes qui Artem istam exercent. O si Galenus, qui nulli labori sumptuque pepercit in visendo regiones, ut Natura secreta indagaret, ut addisceret adulterare & imitari plurimas materias medicas, & preparare Cancros, Empirico Magistro, ut supra diximus: qui non dedignabatur contundere caseum putridum, & cataplasmatibus imponere ut illum in arthritico experiretur: ut patet lib. x. Simpl. med. qui non abhorrebat observare vires viperae, serpentis tam venenosi, adversus elephantiasin; ut est lib. II. Simpl. Med. & lib. de Antid. qui ipse invenit usum Sulphuris adversus venenum Pastinacae, Phalangii, & Draconis marini, illudque pauperculis piscatoribus remedium communicavit, quo se adversus ejusmodi venena praemunire possint, ut habetur lib. 9. Simpl. medicament. qui ipse quin etiam, praeter infinita alia experimenta, non existimabat esse rem inhonestam & planè vilem exquirere & observare proprietates fimi humani, excrementi tam execrabilis & putentis, supra omnia alia; idque ut synanchem curaret: usque adeò avidus erat

addiscendi omnium rerum vires, ut Lib. X. *Simpl. medicam. facult. legere licet*: Si, inquam, Galenus Chymicum aliquem reperiisset qui ipsi arculam parvam ostendisset refertam excellentissimis Oleis distillatis, Spiritibus aquosis, Salibus, Extractis, Tincturis, Balsamis, & Arcanis Vegetabilium, Animalium, & Mineralium, iisque omnibus diversarum virium ac operationum; Vomitivis inquam, Catharticis, Sudorificis, Diureticis, Anodynis, Cordialibus, Alexiteriis, Vulnerariis, Specificis adversus plurimos morbos: breviter, plenam remediis in substantia, omnibus quippe quibus universim Medicus opus habere potest, iisque in minima copia & quantitate aptis ad sanandum mille egros: si adhuc dictus Chymicus obtulisset Galeno, docere ipsum modum preparandi & comparandi sibi omnia ista remedia. Quo quaso animo quamque obvius ulnis credemus Galenum excepturum fuisse, quibusque amplexibus exosculaturum, ejusmodi Chymicum, & quem laborem subiturum ipsum fuisse, ut ad plenariam istarum rerum cognitionem pervenire potuisset! Homines sanè maturi judicii, quibus heroicum & generosum Galeni animum ex scriptis ejus rimari agnoscereque datum est, nullo modo dubitarent quin dictam artem ita excepturus fuisset aestimaturusque, ac si novum aliquod Oraculum foret, & quin grandia de ea volumina conscripturus fuisset: quippe qui nunquam calamo pepercit ut omnia quæ sciebat supra omnes alios Medicos, posteris communicaret. Verum enimverò tantam felicitatem non habuit, summus ille maximisque virtutibus scientiisque instructus vir, ut minimam hujusce artis particulam cognoverit. Posteaquam igitur Deus Optimus Maximus nos hoc dono ditare dignatus est, magis quàm antiquos, omnis Medicus ingenui atque animi, (qui infinitam Providentiam Creatoris sui admirari contemplarique gaudens, simul etiam proximo suo gratificari conatur,) cognitionem dictæ Artis Chymicæ acquirere sibi debet: quæ Ars, ut dictum à nobis est, non solum est instrumentum utile ad præparanda excellentissima remedia, sed præcipuè idonea est ad exacuendum ingenium Philosophi, quo penetrare possit in arcana Naturæ, cognoscereque penitus ac profundè virtutes operationesque ejus, idque simplici conjecturâ ac ductu rationis, multo melius quàm sine hac tam necessaria Medicis Arte facere potuisset. Cum igitur propositum meum esset præcipuum, exhortari Medicos quibus otium est, & particulariter adolescentes, ac novos Medicinæ discipulos candidatos monere, ut meum consilium sequi in prædictis velint; volui ad illos magis excitandos libellum istum meum ad illorum gratiam in lucem emittere, de

ANATOMIA ANTIMONII, quæ materia particulatim esse poterit vice sigilli, & authentica, (ut ita dicam) confirmationis prædicti mei argumenti. Quo ipso libello traditum à nobis exactè est, in quo differat opinio Medicorum Chymicorum, quantum ad naturam & proprietatem Antimonii. Ad hæc tractatur in eo quæ controversia sit inter Medicos quoad ejus usum, quinam boni aut mali ipsius sint effectus, itemque vana imaginationes plurimorum Chymicorum, qui nullam prorsus ipsius experientiam habent, nec non separatio substantiarum ipsius, modus ac via ipsum præparandi, quando eo pro vomitorio uti volumus: itemque quomodo ipsum sudorificum facere possimus, & aptum ad operandum per insensibilem transpirationem, ut præparandum sit in usum Chirurgorum: Breviter, quicquid meretur in universum sciri ac cognosci de hoc minerali, quod Antimonium vulgò vocamus. Idque omne præstitum à me hic est prorsus facili & intelligibili loquendi modo, & qui ab omnibus Medicis capi comprehendique possit. Qui meus labor, & conatus Republicæ Medicæ gratificandi, ut spero, Benigno Lectori, ac præcipuè veris Galeni discipulis, qui heroicum ejus altumque spiritum ingeniumque imitari desiderant, gratus obtenturus est & acceptus, (& minimè ab illis rejicietur, ut etiam haud ita pridem accidere consuevit quotiescunque tale quippiam in lucem recens prodibat; quando nimirum Ars hæc Hermetica stylo obscuro, terminisque minus intelligibilibus tradebatur.) Quod ubi mihi contigerit, intellexeroque non ingratum meum esse laborem, accrescet mihi animus ulterius quid in simili materia conandi, & in publicum emittendi aliquot meos Tractatus, quos concinnavi plurimorum annorum spatio, prout longissimo studio & assiduo labore novi quippiam animadversioneque digni observare & annotare potui; quodcunque nempe mihi, secundum captum, exiguitatemque ingenii mei, dignum videbatur dicta nostra Arte, ac etiam Medicis universis utile & fructuosum. Vale.

P A R S P R I M A

ANATOMIÆ ANTIMONII,

De forma, minera, & fodina, qualitate, viribus ac prerogativis ipsius; & oppositionibus eorum qui usum Antimonii inhibere voluerunt: itemq, de vanis conatibus experimentisq, plurimorum Chymicorum in separatione substantiarum ejus.

CAP. I.

De Antimonio, ejus viribus, ac usu, secundum Medicorum Antiquorum examen.

DIOSCORIDES, celebris autor, & materiae medicae Studioforum seu Simplificarum, ut vocant, omnium tam Graecorum quam Arabum, princeps, libro V. capite LIX. loquens de Stimmi, quod Latinis Stibium, vulgo verò Medicorum hodie Antimonium appellatur, ita inquit: Stimmi optimum, quod splendidissimum est, modoque nitedarum, (vermiani noctu lucentium,) emicat, confractu crustosum, nihil terrae aut sordidi habens, friabile, quod Stibium appellarunt, alii Platyophthalmion, alii Larbason. Vis ejus adstringere, meatus obstruere, refrigerare, excrescentias in carne cohibere, ulcera ad cicatricem perducere, sordes, & ulcera

oculorum expurgare: Siftit & sanguinem è cerebri membrana profluentem: Et ut in universum dicatur, vis isto plumbo similis est. Privatim, ambusta igni, in pustulas erumpere non patitur, cum adipe recenti illitum: crustosas ulcerationes ad cicatricem perducit, cum cera & exigua cerussa. Torretur pinxita farina circumlitum, & carbonibus obrutum, donec carbunculetur crusta: exemptumque restinguitur mulieris lacte, quae marempéperit, aut veteri vino. Uritur etiam carbonibus succensis impositum, & efflatum, quoad igni deflagret: si enim paulò magis concremetur, plumbescit. Lavatur ut Cadmia & Aes. Sunt qui ut Plumbi recrementum eluant,

Plinius lib. 33. cap. 6. ita de eo scribit: In iisdem argenti metallis invenitur, ut proprie dicamus, spumae lapis candidae nitentisque, non tamen tralucens: Stimmi appellant, alii Stibium, alii Alabastron, alii Larbason. Duo ejus genera, mas, & foemina: magis probant foeminam. Horridior est mas, scabriorque, & minus ponderosus, minusque radians, & arenosior,
Foemi-

Fœmina contra nitet, friabilis, fissurisque non globis dehiscens.

Galenus autem de eodem Metallo loquens lib. 9. Simplicium medicamentorum ita inquit: Stimmi ad facultatem desiccantem adjunctam habet adstrictionem: quamobrem & ocularibus Medicinis commiscetur; & illis scilicet quæ conformantur in collyria quæ vocant; & siccis, quæ utique sicca collyria cognominant.

Hæc sunt universim quæ Antiqui de hoc Antimonio seu scripserunt seu senserunt. Ex quibus omnibus manifestum est, illos facultates ejus non usque adeo examinasse per ignem atque in usus medicos convertisse, ac nostrorum temporum homines fecerunt. Quocirca nostrum est nihilominus Antiquis gratiam habere pro iis quæ de eo ab ipsis comperta & tradita sunt: illosque excusatos habere, quod plurima quæ hodie de hoc Metallo scimus, ignoraverint: quoniam Artis Chemicæ cognitione prorsus carebant: per quam his ultimis seculis DEO placuit hominibus permittere, ut manifeste cognitam revelatamque haberent magnitudinem Providentiæ suæ in Creaturis terrenis, idque multo largius apertiusque quam Antiquis datum fuit.

CAP. II.

De Antimonio, & virium ejus præstantia, usque, secundum Medicos neotericos.

ANTIMONIUM, juxta sententi-

am plurimorum Physicorum seu Naturalistarum, est compositio quædam rerum necessariorum ad Creationem Metallorum, seu mineralium; & accedit admodum ad complexionem, proportionem & materiam argenti vivi. Minera seu fodina ipsius invenitur in montibus, æque ac aliorum Metallorum; & inde extrahitur diversis modis seu operationibus. In agro Senensi & aliis quamplurimis locis fodinæ ejus satis copiosæ sunt: optimumque est illud quod in Comitatu Sanctæ Floræ prope Sylvenam, vel Selvenam oppidum effoditur; ut testantur plerique autores. Credo etiam in Hungaria & Germaniæ montibus reperiri; partim quia ex aliorum relatu id didici, & quia Matthiolus id ex Germania Venetias ad ferri refert: partim etiam quia in illis locis tam vili venditur, ut vecturæ pretium ex Italia in Germaniam multo grandius fore putem. Nos illud emere solemus à magnariis mercatoribus rhopopolis aut Pharmacopolis, liquefactum & in panium formam fusum, instar saccharinarum massarum, sed paulo minorum. Exterius crustosum apparet, & coloris plumbei; manibusque tractatum, digitos inficit, haud secus ac plumbum solet. Interius refertum est venis lapillaceis, micantibus resplendentibusve ut ferrum expositum. Fragile est & ruptu facile. Pulverisatum ubi fuerit, splendorem amittit, & assumit colorem plumbiusti. Crucibulo seu fusorio vase inditum, ignique impositum citissime funditur, & in liquorem resolvitur, odorem sulphureum emittens, & fuliginem albam per aërem spargens, instar Pompholygis,

Q 9

aut

aut Tutia alba; quæ ipsa lateribus fornacis aliisque vicinis lapidibus parietibusque adhæret. Diu autem igni commissum ferreoque instrumento concussum ac crebrifcule agitatum, formam vitri acquirit, planeque simile fit plumbo per cappellam acto, quo utuntur ad argentum depurandum. Theophrastus Paracelsus Antimonium in censu ac numero Marcasitarum reponit, & Marcasitam plumbi appellat, ut videre est lib. 6. Archid. capite de Magisteriis Marcasitarum; & in Cælo Philosophorum 5. Reg. ubi loquitur de natura plumbi. Uno verbo, Vulcanus demum nobis ostendit, Antimonium esse corpus, quod consistit & compositum est naturaliter ex Sulphure minerali combustibili, instar alterius Sulphuris; ex Mercurio fuliginoso, coagulato tamen, magisque cocto quam est Hydrargyrum, & ex substantia quadam terrestri, quæ ipsa, juxta definitionem Paracelsi, Sal ipsius nuncupari potest: ut infra latius declarabitur in secunda hujus Tractatus parte. Cæterum Antimonium satis notum est per universum orbem; posteaquam non solum stanni fusores, speculorum chalybæorum confectores campanarum, globorumque bellicorum, nec non typorum impressoriorum fusores, & alii ignium artificialium gnari quam sæpissime hoc metallico corpore in operibus suis uti consueverint; sed & multi prudentes Medici hujus temporis illud ipsum quæ felicissime in usus convertere soleant, adversus quamplurimos graves humani corporis morbos.

Quod ad vires Antimonii attinet,

Theophrastus Paracelsus, Medicinæ Doctor, (qui & ipse Professor fuit anno 1527. in Academia Basiliensi, ut ex ipsius scriptis intelligere est:) de hac re variis operum suorum locis verba facit, ut mox patebit. Ac primum, libro 3. De vita longa cap. 6. ita inquit: Sicut Antimonium finit Aurum, sic eadem ratione ac forma finit corpus in illo enim est Essentia quæ nihil impurum cum puro confundi sinit. Quod ipsum etiam confirmat 2. lib. Magnæ Chirurgiæ, Parte 2. de Cura ulcerum, cap. 5. de Præparatione. In quodam suo Tractatu de Lepra, dicit Antimonium vim habere conservandi corpus à corruptione; recensetque illud inter maxime efficaciam remedia Elephantiasis. Libro insuper 6. Archidox. capite de Magisteriis Marcasitarum, eadem dicit; Antimonium nempe sanare Morpheam, Alopeciam, Leporam Leoninam, Tyriam, & omnia genera scabierum & cicatricum. Quod & repetit lib. 5. dictæ Chirurgiæ capite de cura Piscium, & lib. 1. Partis Secundæ ejusdem Chirurgiæ, capite 3. quando agit de Scabiibus malignis ac pruriginosis, precedentibus à Lue Venerea. Libro de Morbis Amentium ponit Antimonium pro excellentissimo remedio phrenitidis, Epilepsiæ, & aliarum gravium cerebri affectionum. Et Libro de gradibus & compositionibus Receptarum asserit, Antimonium esse efficacissimum cordiale Medicamentum omnium illorum corporum quæ elementum aquæ producit, Libro 5. de morbis siccis, ait, Antimonium corpori siccam illam intemperiem Saturninam, (quam metaphorice Stellam Saturni

ni appellat,) adimere, illamque transmutare in statum vegetum, sanum & vividum, quem ex aduerso Stellam Veneris nuncupat.

Dicto Chirurgiæ suæ lib. 1. cap. 9. ait Antimonium habere propriam miramque efficaciam aduersus caneros, & alios corroderentes affectiones, quos lupos & noli me tangere, vocant. Libro 2. ejusdem Chirurgiæ, cap. 10. ubi tractat de modo administrandi tincturam Antimonii pro certo nobis affirmat, si illud ex præcepto suo usurpemus, aptum fore ad omnia ulcera maligna percuranda, sine admixtione ullius alterius medicamenti. Et sub finem prædicti capituli ita inquit:

Oportem, quod ad me attinet, loco omnium rezeptarum vulgo Formularum, communiumque ac ordinariorum medicamentorum, ut hoc solum apud omnes usum haberet. Nam hoc pacto Arti Medicæ adimeretur opprobrium illud ac vituperium, in quo passim hæctenus versatur: nec tantus foret numerus ægrorum mutilatorum & prava cura decurtatorum, quantus hodie passim reperitur. Hoc enim est medicamentum vulnerarium, cujus simile non extat.

Libro 4. Secundæ Partis memoratæ Chirurgiæ, cap. 7. confirmat eandem sententiam: ut & 12. cap. ejusdem libri. Ad hæc libris de Pestilentia, de Ictericis, de Transmutatione Rerum Naturalium, de Vita longa, & aliis Operis sui locis de eodem medicamento similia pronunciat. Usque adeo ut appareat Paracelsum non potuisse satiari defatigati que decantando maximas excellentissimasque Antimonii vires; quas

ipse se primum detexisse revelasseque; gloriatur.

Etenim prænominato cap. de præparatione tincturæ Antimonii, hoc ipse de se testatur, verbis quæ sequuntur: Philosophi, inquit, & Artista quamplurima in Antimonio quæsiuerunt: sed non supravixerunt usque ad illum diem quo fundus istius rei aperte & clare exploratus fuerit: obietunt enim ante me.

Quibus verbis innuere voluit & denotare, usque ad adventum suum, & ante quam ipse investigandæ huic rei se dedisset, & perscrutandæ, vires Antimonii adhuc incognitas fuisse & incomptas. Enimvero Paracelsus plurimas excellentes curationes suo tempore fecit: ut, præter alios quamplurimos testes, magistratus civitatis Salsburgensis in Germania, (ubi sepultus est:) publico elogio constare voluit, dum tumulum ejus hoc præclarissimo Epitaphio exornavit.

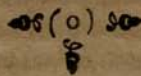
Conditur hic PHILIPPUS THEOPHRASTUS, insignis Medicinæ Doctor, qui dira illa ulcera, Lepram, Podagram, Hydropisim, aliaque insanabilia corporis contagia mirifica arte sustulit: ac bona sua in pauperes distribuenda, collocandaque honoravit. An, M, D, XLI. die XXIV. Septemb. vitam cum morte mutavit.

Concludendum itaque nobis est, Paracelsum cognitionem habuisse aliquorum remediorum extraordinariorum, aliis ante incomptorum, qui prædictos morbos tanquam incurabiles descripserunt & deplorarunt: ac proinde Antimonium unum ex maximis ipsius Arcanis esse potuisse. Nam ut quod res est, de eo pronunciemus, experientia nobis demonstrat,

mineralia peculiare & eximias quasdam in sese vites continere, ac præsertim in curis ulcerum malignorum, morborumque inveteratorum, qui non possunt persanari juxta canones regulasque quas proposuerunt; nec medicamentis quæ præscripserunt in usuque habuerunt præsci. Post Paracelsum primus propugnator Antimonii, qui que usum ejus publice tueri commendareque ausus est, contra eos qui maximo jam numero adversus Paracelsi doctrinam insurrexerunt, insimulantes eum imposturæ, quòd tantas virtutes adscripsisset antiqui; primus inquam fuit doctissimus ille, experientissimus, ac minime partialis aut ulli parti obnoxius, & benignissimi mitissimique ingenii inter homines totius mundi scriptores, Dominus Petrus Andreas Matthiolus, Medicus & Simplificista maximæ famæ; qui in Commentariis suis in Dioscoridem lib. 5. cap. 59. agens de Antimonio, ita inquit: Cæterum Stibium vim dejectoriam sortitur præstantissimam: quamquam antiquorum ac recentiorum nullus, præter unum Theophrastum Paracelsum, hoc literis memoriæque mandavit, &c. Quare non equidem gravabor in studioforum gratiam ea hic commemorare de hujus medicamenti virtutibus, quæ vidi, atque etiam à Medicis quibusdam fide dignis accepi. Et hinc ulterius progrediendi in eodem proposito, narrat tres excellentissimas curationes factas per hoc minerale; ut ejusmodi exemplis animos aliorum Medicorum ad ejus usum excitaret. Demum infert: Antimonium universim conducit adversus omnes morbos

provenientes ex humoribus Melancholicis: ac præsertim utile est iis qui hypochondria inflata habent & ventosa: iisque qui diuturnis febribus lancinati sunt: dyspnoicis, & præcipue asthmaticis. Utilissimum est ad sanandos convulsos, epilepticos, lethargicos, cataphoricos, paralyticos, & colico dolore infestatos. Breviter, docet nos ibidem modum quod id præparare ipse consueverit: quem infra peculiari capite declaraturi sumus, quando de diversis Antimonii præparationibus agemus.

Post Matthiolum multi alii doctissimi viri non cessarunt eadem de hoc minerali & sentire & prædicare: nomina quorum hoc loco recitare opus non est: & si quis ea ignoret, aut nosse velit, sufficere ipsi legere hos præcipue tres authores, quorum hæc sunt nomina: Basilica Chymica, authore Osvaldo Crollio, Medico Imperatoris Rodolphi II. Tetras D. Quercetani, Henrici IV. Francorum Regis Medici Ordinarii, itemque scripta Chymica D. Hartmanni, Professoris in celebri Academia Illustrissimi Landgravii Hassiæ, quæ est Marpurgi. Atque hæc sunt univertim quæ de præstantia virium Antimonii præmittenda judicabam.

CAP. III.

Quibus modis Antimonium humano corpori nocere possit: & qua ratione id præcavere oporteat.

ENarratis jam satis Antimonii laudibus, juxta Autorum diversorum relationem, & juxta ipsius meritum, reliquum est scire quibus modis nocere corporibus nostris possit: ut hac ratione præmoniti de bono & malo quod inferre potest, manu-ductionem quandam habeamus, quam securi prudenter & secure eo uti queamus, in talibus corporibus præsertim, in quibus urgens & prægnans eo urendi necessitas obvenire possit. Sciendum itaque nobis est, Antimonium esse unum ex illis rebus, quales sunt maxima pars medicamentorum, ac speciatim illa quæ Natura produxit ad humani corporis purgationem: Illa enim quantumvis usque adeo utilia & necessaria sint, ut absque iis Medicina subsistere nequeat; nihilominus indiscriminatim temereque usurpata pessimos effectus & periculosissimos dabunt, loco bonorum fructuum; plane contra scopum intentionemque cujus gratia propinata fuerunt. Nocere enim potest corporibus nostris quatuor hisce diversis modis: Primo, incommodare potest vapore aut fuligine sua, quando nimium funditur vel liquatur, & quando nimis diu ejus præparationi immoramur: id quod ipse Theophrastus Paracelsus, (cap. 3. Tractatus 3.

libri 1. de morbis quibus obnoxii sunt ii, qui in fodinis minerisve operantur, loquens de nocumento diversarum Marcasitarum;) nobis manifeste declarat verbis quæ sequuntur: Spiritus, inquit, aut vapor Antimonii potest inferre illis qui id liquefaciunt, sequentia symptomata, nempe: Tussim ficcam, punctiões laterum, dolorem capitis, constipationem ventris, apostemata lienis, adustionem sanguinis, pruriginem & scabiem, consumptionem corporis, icteritiam, & similia prava accidentia. Quod experientia ipsa verum esse nobis declarat, in pluribus operatoribus, (aut sufflatoribus vel ciniflonibus, ut vocantur;) qui continuo in Antimonii fusione operantur: qui, contra Dei decreta, putantes elicere ex ipso medicamentum perfectissimum, ad transmutandum Metalla impura in Aurum, aut Argentum; & ad conservandum se ipsos in perpetua sanitate corporis, usque ad ultimam vitæ suæ horam; sæpe in gravissimos ac incurabiles morbos labuntur; unde loco felicitatis quam sufflando sibi ipsis proponebant, vitam suam in longissimo tædio ac languore finiunt; se ipsos miserandum imo ridendum spectaculum universo mundo præbentes. Quæ cum ita sint, ut ipsi fatemur, possit aliquis inferre: Si igitur Antimonium est medicamentum tam celebre & exquisitum, ut dictum est: Unde provenit fumum seu vaporem ejus tam nocivum & esse damnosum? Nonne hoc sufficiens est argumentum, quo probetur, illud esse corpus venenosum & malignum; nec immerito ob id à quamplurimis Medicis condemnatum? Huic rationi ita respondeo: Hoc argumentum non

solidum satis, efficacque esse ad affirmandum simpliciter, Antimonium esse venenum: quoniam res est tam clara quam quæ manifestissima, nocumenta rerum medicamentosarum non procedere semper ab alicuius malignis substantiis, malisve proprietatibus quæ in iis existant: sed sæpenu-mero prodire ex abusu & differenti exhibitione ipsarum.

Ut exempli gratia videre est in Sulphure, cujus flores, (id est Sulphur sublimatum:) in tam frequenti usu sunt adversus innumeros morbos, non solum in robustis corporibus, sed etiam in phthisicis, & hominibus extreme debilibus, & non solummodo una sed & infinitis vicibus usitati, per continuos aliquot menses, imo annos, maximo cum emolumento, & sine ullo præjudicio sanitatis. Interea tamen ubi quæso reperiretur homo usque adeo robustus, qui posset longo tempore morari eo loco ubi illud funditur; fumumque ejus tolerare, sine ullo damno aut noxa?

Salis ipsum vulgare est verum Balsamum Naturæ, nec homini solum sed & omnibus totius Universi Creaturis quam familiarissimum, utpote tertia pars substantiæ ex qua subsistunt & compositæ sunt: videmus tamen illud, si quando in magno quodam igne fufum aut combustum fuerit, vaporem de se spargere usque adeo violentum & penetrantem, ut nisi nobis ipsis caveamus, haud pauciora minorave nocumenta & prava accidentia dare possit, quam ipsum Antimonium.

Quod testatur & ipse Paracelsus supracitato Tractatu de morbis mineralibus, dum ita inquit: Spiritus aut vapores Salis communis, imo & omnium aliorum Salium, anhe-

litum brevem faciunt, seu asthma, fatorem oris inducunt, sreatum movent continuum extradionarie, magnum ardorem in ore ventriculi accendunt, hepar findunt & lienem, dissolvunt renes, urinam acrem reddunt, quæ inde rodit & putrescere facit ductus per quos meat: nocturnas pollutiones inducunt, & sanguinem per urinas expellunt, & c.

Nihilominus tamen ob hos tam pravos effectus, non possumus merito justisque rationibus Sali aliquam venenolam ascribere facultatem. Ipse enim spiritus ejus, seu prædictus exhalans vapor, si quando vasis accommodis exceptus & collectus fuerit in nostros usus, tantum abest ut venenosus sit, aut malignus, ut è converso etiam excellentissimum remedium diversorum morborum ac symptomatum esse reperitur: quorum omnium numerum hoc loco inire non est necesse, cum id ita sese habere, manifeste omnibus Medicis constet, qui cognitionem aliquam medicamentorum Spagyticorum habent.

Quid dicam amplius? Nulla adeo res est tam dulcis, grata & temperata ex omnibus iis quæ in nutritionem nostram cedunt, quin usta vehementi igne, temporis spatio cerebrum nostrum vapore suo offendat, aut alia symptomata molestia inducat.

Non igitur mirandum, vaporem Antimonii nimis magna copia cerebro exceptum, varia accidentia afflare posse: postquam propemodum omnes aliæ res eodem modo sumptæ, aut ad cerebrum appulsæ, corpori nostrò noxam aliquam inferre queant.

Et revera, quantum vis fateri debeamus, magnam esse differentiam inter substantan-

stantias Antimonii, & aliarum rerum; itemque inter purgantes, & nutritivas confortantesque, in quibus longæ aliæ elucet facultates: non possumus tamen asseverare vaporem ipsius Antimonii proprie esse venenosum aut arsenicalem, ut aliqui de eo somniare voluerunt.

Et quamvis Paracelsus ipse 1. Tractatu 2. libri de morbis mineralibus, capite 4. affirmet, eos qui Antimonium liquefaciunt, inde haurire vapores sulphureos & Mercuriales, quod perinde est ac si diceret, Antimonium refertum esse Sulphure & Mercurio: non tamen inde arguit, Antimonium Arsenico esse plenum.

Quod ipsum adhuc manifestius apparebit ex ejusdem lib. 3, De vita longa, cap. 6. dum agit de præparatione Antimonii, his verbis: Principio vide ne corrumpatur Antimonium; sed totum hoc, quantum est integrum maneat citra ullam amissionem formæ. Quibus verbis subjungit: Sub hoc enim delitescit arcanum.

Quod si cognovisset in Antimonio latere Arsenicum, non ita locutus fuisset: sed eadem opera jussisset separari ab eo Arsenicum, priusquam operi committeretur. Arsenici enim plane hostis est Paracelsus: ut affirmat libro I. De Natura Rerum, cap. 9. dum ait: Arsenicum, (quocunque tandem modo præparatum) non debere intro assumi, aut propinari; quamvis plurimi temerarii, & Pseudo-Alchymistæ, audeant affirmare, in corpus nostrum assumi posse sine nocumento; præparatum quippe eo quo ipsi illud parari volunt, modo.

Sed ut ad nostrum institutum revertar, hoc ulterius addam, vaporem Antimonii non esse venenum, nec directe malignum quid: quod duobus præcipue argumentis declarabo.

Primum est, quod vapor ejus non nocet omnibus iis qui eum recipiunt, ut solent univ ersim, plus tamen aut minus, omnia venena; idque non nisi quando longa mora eum recipere pergunt.

Alterum argumentum est, quod dictus vapor collectus receptaculo apto, convertitur in fuliginem tenuem subtilemque ac albam, quam Chymici Florem Antimonii vocant: quæ ipsa tantum abest ut directe venenum sit, quin potius ex adverso præstans remedium existat, aptissimum perdomandis quam plurimis morbis; sicut in Secunda Parte hujus nostri Tractatus infra docebitur. Atque hæc sufficiant de nocuentis Antimonii dixisse. Quæ ut præveniuntur, caveanturque, certissimum remedium est, quando id liquefacere, calcinare aut sublimare proponimus, id tam provide facere, ut dictum vaporem prorsus non recipiamus, aut saltem tam parce quam fieri potest.

Secundus modus quo nocere potest Antimonium humano corpori, est, si ei admisceantur addanturque res aliqua corrodescentes aut venenosæ: veluti facere consueverunt plurimi imprudentes & incauti Alchymistæ: quorum alii, ut vitrum Antimonii rubrum evadat Rubini instar, in præparatione ejus Arsenicum illi adjungunt persuadentes hoc ipsis solum conducere, quo possint ad scopum suum pervenire; & de cætero ignem depellere rursus, in fumos-

mosque ablegare id ipsum Arsenicum, omnemque ejus malignitatem absumere. Alii mixtionem quandam faciunt ex æqualibus portionibus Antimonii, Arsenici & Sulphuris, quas omnes nil aliud quam simul dissolvunt, & postea pulverant, afferentes hunc pulverem esse Panacæam quandam, omnibus morborum generibus strenue resistentem. Alii additione alicujus corrosivi, destillant vehementem quandam liquorem ex Antimonio, quem ipsum etiam audent propinare intus assumendum, usque adeo ut per has ita perniciosas res, non solum non præparent Antimonium, ut decet, sed etiam cum primis venenosum & corrosivum efficiant. Quod cum ita se habeat, fieri non potest, quin damnosum fiat & nocivum; producatque perniciosos effectus in iis qui ipso utuntur. Hoc ipsum facile patet per Mercurium, qui adhuc dum plane vivus, aut bene præparatus, non est venenosus, aut ullo modo periculosus; sed imprægnatus, (ut loquimur:) ab aliquibus spiritibus falsis seu vitriolatis, qualis est quem sublimatum vocant, tunc inquam usque adeo corrosivus adhærensque evadit, ut in corpore assumptus hominem occidere possit, aut saltem infinita ipsi symptomata inferre. Quicunque igitur ejuscemodi evitare desiderat pericula, cavere debet ne Antimonium unquam intro assumat, nisi bene præparatum, idque manibus eorum qui modum ipsum præparandi callent, & omnia quæ ad ejus legitimam præparationem requiruntur, quam exploratissima habent.

Tertio modo nocere humano cor-

pori potest Antimonium, si quando præparatum fuerit pro vomitorio, in Vitri, Florum, Croci, Metallorum, aut alia quacunque forma, indebito modo, aut erroneè, aut nimis magna dosi. Nam eo pacto nimis vehementer evacuando, (quasi superpurgando:) maximam copiam humorum bonorum, una cum pravæ causa magnæ debilitatis virium, imo & ipsius mortis existere potest, in corporibus præsertim non robustis. Quocirca, quicumque sanitatem suam amat, providere debet quam maxime, ne se hoc modo decipi patiatur.

Ad ultimum: Antimonium vomitivum (talem distinctionem facio; quia id interdum præparamus alio quodam modo, ita ut non operetur aliter quam per insensibilem transpirationem;) potest vehementissime nocere quotiescunque temere & indiscriminatim administratum fuerit, & sine respectu hominum qui natura sua inepti sunt ad vomendum; aut etiam qui alia quacunque; accidentali indispositione non possunt vomitorium pati: ut & quotiescunque exhibitum fuerit in morbis, quorum materia aut causa alia quadam operatione tolli aut evacuari debet, quam per vomitivum. Nam tali eventu, quantum vis Antimonium accuratissime præparatum sit, & dosi ipsius exactissime perpena fuerit; nihilominus necessarium nobis est, judicium adhibere, exquisitissimeque ratiocinari, ut caleamus adstringere, quibus corporibus illud conveniat, quibus minime; qui sine morbi curabiles aut mitigabiles usu vomitoriorum, aut qui aliis modis curari debe-

debeant : alioqui certissimum est, posse nos tam cito nocere quam prodesse ægris, quibus illud usque dictis considerationibus exhibemus. Atque hæc est una ex præcipuis causis ob quas Antimonium odiosum est apud Medicos qui ejus vires ignorant : præsertim cum plurimi rudes imò ridiculi Empirici Chymicam artem profitentes, illud indiscriminatim omnibus ægris exhibeant, omnibus anni temporibus, & adversus quoscunque morbos, sine ulla distinctione: unde quidem aliquando fortuito aliquo casu evenit perfunari aliquos : verum alios excarnificatos tortosque mutilant. Sed hoc evenit abusu, & pravo judicio : quem errorem ipsum tamen committere possent intempestiva exhibitione quorumcunque aliorum, imò præcipuorum medicamentorum purgantium, quæ vulgo apud Medicos usitata sunt; æque atque Antimonii exhibitione. Quare ne vitam nostram nimis temerè periculo exponamus, nunquam Antimonio uti debemus, nisi Autore Exhibitoreque aliquo ex Medicis doctis, & expertis : qui præter scientiam recte examinandi & considerandi omnes circumstantias, quæ requiruntur ad ejus legitimum usum; norit etiam quid requiratur ad ejus bonam præparationem: quique Experientia duce Magisterium ejus adeptus sit, haud secus ac bonus miles armorum suorum gnarus est. Hæc sunt quæ breviter de nocentis Antimonii præmonenda mihi videbantur; ut hac cautione instructus quilibet, se adversus illa præmunire possit.

CAP. IV.

Num Antimonio Aurum, Argentum, aut Aes insit, quod Chymicorum aliqui existimant.

Supra ostensum à nobis est, quibus modis Antimonium humano corpori nocere possit, & quomodo nos ab ejus nocentis præservare debeamus. Nunc verò antequam veniamus ad demonstrandum quomodo substantiæ ejus separandæ sint, indicandum duxi, quam inutilem laborem sumant quamplurimi Chymici, quàm vanas conjecturas faciant de hoc subjecto : ut hac ratione ii, qui desiderabunt metallum hoc anatomizare ut decet, præmoniti addiscant nunquam suscipere rem impossibilem, & bona sua inutiliter expendere, & incassum operari, & ad ultimum propinare se deridendos providis ac scientibus hujus artis hominibus. Inter stultas itaque opiniones, quas aliquot Operatores Chymici pertinaciter defendunt, quantum ad compositionem Antimonii, una ex maxime ridiculis est, eorum, qui putant metallum hoc Aurum, Argentum & Aes substantiis suis intermixtum habere. Ad hoc propositum, memini autem aliquot annos Agyrtam quemdam, dexterrimum cinifionem, (præter diversos alios Chymicos, quos eandem sententiam, ne dicam phantasiam, tueri audivi,) mihi nescio quæ ludibria persuadere voluisse,

R r

isse,

isse, afferentem scilicet nos ex Antimonio aliquantulam portionem dictorum metallorum elicere posse. Sed cum penes me rem ipsam penitius rimatus, idem solus experiri vellem, planè contrà se habere rem animadverti. Negare tamen neutiquam volo, (ut & Paracelsus testatur libro de Signaturis rerum,) reperiri aliquos lapides, aut genera Marcasitarum, in quibus aliqua Auri, Argenti, aut alterius cujusdam Metallii portiuncula recondita latet: præsertim cum videamus maximam partem Metallorum crescere inter lapides & saxa, quasi iis mixta ferment. Sed Antimonium ejusdem esse naturæ particeps, resest quæ experientia verificari comprobarique nequit. Quod ut liqueat, fume Antimonium, priva illud suo Sulphure combustibili, & aliis substantiis volatilibus: hinc cum residuum exploraveris per aquam fortem, aquam regalem, amalgama Mercurii, cæmentum, liquefactiones, breviter per omnia alia tentamenta aut probationes, quibus uti novit experientissimus quilibet purificator, aut fodinarum Magister, ad separandum dicta metalla à lapidosis corporibus alienisque substantiis quibus permixta latent: numquam vel minimum quid Auri, alteriusve metalli reperies: nisi explorandi aliquis artifex, (qui oculis cujuspiam præstigium facere volet,) portiunculam aliquam ejus tectè ac sub manum inter operandum immisceat. Non oportet igitur conari velle elicere rem aliquam ex substantia aut loco quopiam, in quo ea minimè existit. Sed si nihilominus quispiam nihil hisce rationibus per-

motus, desideret prolicere Aurum, Argentumve ex Antimonio, conetur adipisci scientiam benevolent præparandi ad usus medicos: & hac ratione sibi non deerit; sed extrahet ex unica hujus metalli uncia, plus Auri & Argenti, quam ex omni Antimonio quod in universa Europa reperitur, prædictis explorationibus elici posset.

CAP. V.

An ab Antimonio Argentum vivum separari possit.

Sunt aliqui, qui ratioeinantes Antimonium esse corpus plenius Mercurio volatili, quam ulla alia substantia; ut & revera est; existimant consequenter rem esse non solum facilem separatu, sed & quæ vivificari fluxilisque fieri queat, prout judicant illam fuisse, priusquam aliis ejusdem Antimonii substantiis permisceretur. Cum autem illos rogamus, in quem finem tantopere desiderent separare hoc Argentum vivum ab Antimonio; respondent, se hoc ideò optare, quia existimant illud eo modo extractum tanto magis idoneum fore ad faciendum lapidem suum quem somniando venantur, Philosophicalem, quam est ipse communis Mercurius: imò quod illud sit unica materia, quam omnes Philosophi intelligi ac capi volunt pro vero subjecto dicti lapidis. **O** amentiam amentiarum! Estne hæc egregia contemplatio? Habent abundantiam vivi Argenti, quod Na-

Natura ipsis in promptu reliquit, currens & vivens: interim tamen, non contenti hoc quod habent, volunt aliud Argentum vivum quærere, idque tantis laboribus & molestiis. Sed quid de hisce hominibus dicemus? qui ab una parte laborant ut figant, seu proprie fixent, solidumque reddant id quod Natura currens & liquidum produxit, veluti in vulgari Argento vivo conantur; ab altera fatagunt strenuè, ut contrarium fiat, & ut mineralia aut metalla quæ Natura coagulavit & bene concoxit, quale est Antimonium, (si cum vivo Argento confertur,) fluida liquidaque reddant? Ad postremum tamen, post tot in vanum sumptos labores, tam apti sunt aut intelligentes ad fixandum unum, quam ad revivificandum aut liquidum reddendum alterum. Profectò hæc est speculatio protus similis illi Chymicorum conatui; qui videntes quod aqua vulgaris non potest satisfacere ipsorum phantasiæ, tam liquida humidaque existens, illam longis distillationibus figere & in corpus aridum redigere conantur, ad formam crystallinam instar Salis petreæ: quod ipsum postea, juxta illorum somnia, existere debet ille benedictus Fons & Aqua Philosophalis, temperata absque ullo odore, aut gustu, nedum acrimonia: quæ ipsa inquam, miraculose unius momenti spatio dissolvit Aurum, Argentum, & omnia alia Metalla, & lapides pretiosos, ea in suam primam materiam convertens ac redigens in medicamenta supercaelestia, ad sanandos omnes morbos, in quibus tollendis Hippocrates & Galenus cæcutie-

runt: quod ipsum etiam, quando experientia comprobatum fuerit, non deerunt qui testimonio suo comprobaturi sunt. Relictis igitur hisce tenebriombus in suo Labyrintho, ex quo extrahi non optant, ad nostrum propositum revertamur. Accipe Antimonium purum, distilla illud (si potes,) sublima, bulli aut macera in liquore illo qui tibi commodus videbitur, (excepto tamen illo qui præparatus sit ex Mercurio sublimato; nam hoc sumpto falli possemus;) breviter, utere omnibus mediis quibus Ars te docet Argentum vivum à minera sua separare, aut iterum revivificare, quando fixum reddiderimus; (usque adeo, ut pene capellam quam vocant, seu ignis summum calorem, sustinere ac pati possit;) aut separare, quando alii cuiuspiam metallo additum aut affixum fuerit. Si inquam omnibus istis modis vivi Argenti vel tantillam guttulam ex Antimonio elicueris, quod illi ipse non permiscueris: ostende mihi re ipsa opus tuum, experientiaque confirma effectum conatus tui; & tunc demum ostendam tibi fidem ac credulitatem meam. Sin secus, non possum accommodare aures meas talibus contemplationibus; (quas Ars ipsa demonstrat esse vanas & ridiculas;) tanquam edictum aliquod esset, cui assentiri aut acquiescere debeamus.

☉) ○ (☉)

R 2

CAP.

CAP. VI.

An ex Antimonio distillari possit aliquis liquor aquosus, aut oleosus, qui directe & sincere, ac neutiquam accidentaliter, ab ejus substantia processisse, dici queat.

SI vellemus colligere compilaraque omnes formulas conscriptas de modo distillandi oleum ex Antimonio, procul dubio magnum inde volumen concinnarem: Sed cum postea veniremus ad eas vere examinandas trutinandasque ut decet, omnes ejusdem valoris æquipollentesque reperirentur. Hoc tamen hic notari velim, non propositum mihi esse negare, quod per additionem aut mixtionem alicujus alterius rei, liquor quispiam ex Antimonio distillari queat: qui liquor uno vel altero modo aliquid de natura facultatibusque Antimonii participet aut referret, quod ipsum alibi demonstrabimus. Sed hoc solum comprobare aut pro vero habere non possum, tales liquores debere sumi aut agnosci loco propriarum substantiarum Antimonii; eodem modo quo dici & recognosci possunt aqua & olea quæ ex herbis distillantur, pro veris ipsarum substantiis, ex quibus componuntur naturaliter & subsistunt. Ad confirmandam autem & tuendam hanc meam sententiam, eam istis demonstrationibus defendere conabor: Antimonium nempe esse corpus compositum ex tribus substantiis, sicut sunt omnes aliæ res, Sulphure

nimirum, Mercurio, & Alkali; aut ut clarius eloquar, Oleo, Aqua, & Sale: sed ea tamen adjuncta distinctione, quod quantumvis substantiæ Antimonii, tam quoad nomen quam quoad effectus ipsorum, reducuntur universim ad certam naturam & analogiam aliorum: sicut v. g. Sulphur vegetabilium comburitur, Mercurius per vaporem evolat ac dissolvitur, & Sal manens fixus: quod inquam eodem profas modo substantiis Antimonii idem actu eveniat; tamen quod ad formam & gustum attinet, ea à vegetabilium substantiis ita differant, ut terra ab aqua. Hoc verum esse, ut est, hinc patet: Sulphur vegetabilium est liquidum & oleosum; Mercurius est liquidus & humectans, & Sal ipsorum est coagulatum, sed solubile in quoslibet liquores aquosos: Ex adverso verò Sulphur Antimonii est siccum & aridum; Mercurius pariter; unde nullo modo digitos pinguefaciunt aut humectant: & substantia quam Salein Antimonii appellamus, est usque adeò fixa, ut in aqua neutiquam dissolvatur; non magis quam lapis ex terrena substantia concretus. Atque has omnes substantias manifeste ostendam & apparere faciam, quando ad Anatomiam ipsius deventurus sum. Itaque, si velimus nosse, num oleum aliquod ex Antimonio distillari possit, an secus, examinandæ sunt tres dictæ substantiæ, idque considerando singulas seorsim, sine admistione ullius alterius rei extraneæ: & si tunc inde oleum aliquod distillari queat, tunc (inquam) manum dabimus, credemusque iis qui tantopere se artem istam callere jactitant. Sed tantum

tum abest ut Sulphur & Mercurius hujus mineralis distillationis vi in liquorem dissolvi possint, ut contra ambo illa sublimentur, inque pulverem fuliginosum dissolvantur, eumque prorsus siccum & fixum ut est terra: quod ipsum adhuc magis evidenter evenit Sali ejus, qui prorsus in igne non mutatur, sed fixus manet, nedum liquorem aliquem de se emittit. Atque hæc est causa, ob quam, cum Antimonium neququam compositum sit ex substantiis unctuosus & madefacientibus, ut sunt res vegetabiles; consequenter promera stultitia haberi debeat, querere aut astruere modum aliquem separandi quippiam ab eo, quod illi non inest. Haud melater, si Antimonium crudum distillationi committatur, principio inde exsudare aliquot guttulas aquæ subacidulæ: sed sciendum est, hoc ex accidenti posse evenire; idque ob duas causas: Una est, quod Antimonium, cum in pulverem redactum sit, aut alioqui natura sua corpus aliquo modo porosum existat, aliquam humiditatem ab aëre acquisivisse potuit. Altera est, quod aliqua humiditas reperiatur in vasis distillatoriiis. Quod autem ad aciditatem dictam attinet, illa procedit ex vaporibus Sulphuræ substantiæ quæ est in Antimonio; quod evenire etiam videmus quando sublimatur Sulphur commune: nam quum id aliquo modo irrigatum fuerit aqua, priusquam sublimationi committatur, illa aliqua rursus ab eo egreditur per distillationem, sed acidiuscula facta, ob causam dictam: reliquum verò Sulphur in pulverem sublimatur unversum. Certè si quispiam vellet asserere aut

pertinaciter contendere, pauculum istum liquorem qui egreditur ex Antimonio, sinceram aquam, & propriam ipsius humiditatem esse: eadem itidem ratione arguere, imò & pervincere valeret, humorem quendam elici posse ex Auro: quod tamen corpus est tantopere solidum & compactum: cujus rei si quis periculum facere velit, hoc pro certo affirmare ausim, nusquam tam sicca & omni aërositate carentia vasa distillatoria repetiri posse, quin vi aut vehementia ignis aliquot inde guttæ ex collectione aëris in recipiens vas descensuræ sint: cum interea tamen Aurum illud idem pondus habiturum sit, ne uno quidem granulo deficiente, quod antequam igni imponeretur, habebat. Quocirca verè concludere possumus, quod ad Oleum Antimonii attinet, id quod supra à nobis dictum est; & si inde liquor aliquis eliciatur, quali quali denique id fiat modo, necessarium esse ut hoc ex accidenti fiat, ab aliqua nempe extranea humiditate; prorsus eadem ratione ac per exemplum Sulphuris patet: hoc enim si sub campana vitrea uratur, vapor ipsius siccus se colligit, & attrahit aquositatem quæ est in aëre circumassistente: atque ita dissolvitur & distillat in liquorem talem, qualis est is, quem nos Oleum Sulphuris appellamus; non propter formam ejus liquidam, sed propter magnam acrimoniam sulphuream quam habet: ob quam ipsam tamen magis propriè & ex re Aqua sulphurea, quam Oleum Sulphuris nominari deberet. Quod ipsum hoc loco dicendum mihi fuit, ut commonefacerem novitios hujus Artis studiosos. Hoc enim ipsis vice funda-

menti & perpetui documenti esse poterit: quo freti, judicare posthac possint de his & similibus erroribus qui in diversis libris Artē Chymicam tradentibus passim reperiuntur.

CAP. VII.

Num in Antimonio propria quedam substantia, differens ab aliis, quam Tincturam appellant, reperiatur.

Magnus præterea ubique numerus est Operatorum Chymicorum, qui (aut quia Paracelsi verba non intelligunt, aut quia destituuntur experientia & usu anatomizandi res naturales,) sibi ipsis persuadent, ut credant in Antimonio reperiri particularem aliquam substantiam, differentem ab aliis ejus partibus, quam Tincturam nuncupant. Verùm quantopere in ista re decipiantur, duobus hisce præcipuè argumentis deprehendi potest: Primò, quod volunt Antimonio attribuere quartam quandam substantiam, à Natura ipsi non datam. Secundò, per examen rei ipsius, quam Tincturæ nomine venditant. Sumunt enim Antimonium calcinatum aut sublimatum, infunduntque illud aceto distillato potentissimo: digerunt id per aliquod tempus: ac interea acetum dissolvit aliquam portionem Antimonii: & mutando accidentaliter ipsius colorem, illam pallidulam, ruffulam aut potius rubicundulam reddit: quo facto, ipsi, videntes hanc alterationem seu levem mutatiunculam, & ignorantes causam unde ea procedat, pro certo credunt, hoc esse substan-

tiam quandam rubram, quæ ex Antimonio ipso egressa, acetum ita tingat, haud secus ac lignum Brasilianum, Crocus aut similia aquam colorare constevertunt. Sed facile animadversu est, mirum in modum illos opinionis suæ falli: nam si solummodo dictum liquorem rubrum in vas distillatorium immitamus, vi ignis prodibit acetum prorsus eodem gustu quem habebat antea: & in fundo manebit pulvis ejusdem coloris, (aut saltem paululum immutatus,) quem habebat Antimonium calcinatum priusquam dictum Acetum ipsi superinfunderetur: quia revera nihil aliud est quam una eademque res. Quod ipsum quinetiam probari potest hoc pacto; si nempe restituamus distillatum illud acetum reliquo Antimonii, ex quo nimirum putativam suam Tincturam extraxisse se credunt, idem prorsus eveniet quod in priori infusione accidit, adeo ut hoc ipsum per vices aliquot reiterari queat; toties, inquam, donec universa prorsus substantia Antimonii temporis spatio dissolvatur, & prorsus eadem forma & colore subsistat, ut antea dictum est. Ex quo clarè apparebit, præcipuam basim Tincturæ tantopere ab ipsis prædicatæ, nihil aliud esse quam Acetum distillatum, & reliquum Antimonii calcinati, quod in eo dissolutum jacet, ut prædiximus: nullo autem modo particularis aliqua substantia est aut haberi debet, quæ rubra sit, ab aliisque separata, ut ipsi somniant. Nam si ita esset, procul dubio demonstrare etiam nobis possent, substantiam illam extractam solam, (& ab aceto suo segregatam,) subsistere posse, alia prorsus forma & co-

& colore quam Antimonium calcinatum habebat. Quod ipsum tamen nullo modo possunt. Et quantumvis vellent opinionem suam tueri, dicentes istam fictitiam Tincturam, (aut propriè loquendo, istud Acetum Antimoniale,) in humanis corporibus alias operationes edere, quàm Antimonium calcinatum, quod ipsum eis planè concedere volumus; Nihilominus tamen nec hoc quidem est solidum satis argumentum, quo præcipuam suam intentionem sustinere queant. Nam hæc differentia operandi non procedit à substantia aliqua differente naturaliter ab aliis substantiis Antimonii: sed id evenit ex accidenti, ob permixtionem & diurnam macerationem duarum istarum substantiarum, Aceti nimirum & Antimonii. Novum enim non est, aut captui bonorum Philosophorum & Artificum grave, scite aut comprehendere ignem & mixtionem posse naturam alicujus alterare; facereque ut operetur modo prorsus contrario, quam proprie solebat, quamdiu (scilicet in simplici sua forma quam Natura ipsi dederat, adhuc subsistebat. Atque hæc sunt, propter quæ omnia illa quæ allegare possunt, non sufficiant ad persuadendum hominibus sani intellectus, in Antimonio esse particularem quandam substantiam, ut supra dictum est. Eundem errorem committunt etiam aliquot alii in corallo rubro, quod ipsum, ut ejus Tincturam eliciant, (prorsus tamen contra omnem rationem & fundamenta seu principia Philosophiæ,) primùm calcinant, quo pacto illud nobilissimis & præcipuis substantiis ac tingentibus spiritibus privant: ac dein-

de illud quod calcinatum est macerant in sufficiente copia Aceti distillati: & procedunt modo quem antè diximus: quod Acetum, assumpto dicto colore, & imbutum ac quasi imprægnatum magna portione calcinati hujusce corallii, tandem Tinctura Corallii appellatur: cum tamen aliud prorsus nihil sit quam Acetum distillatum, & liquor quidam extremè asper & acidus astringensque: quem ipsum non solùm clarissimè divident, sub specioso titulo Tincturæ Corallii, sed & quod plus est, sæpenumero exhibent ægris, qui inde plus nocenti quam juvaminis percipiunt. Quod ipsum hoc loco dicere volui, ut præmoneam vos breviter, earum rerum, quæ latius olim demonstraturus sum, in Tractatu nempe quem præ manibus habeo, de Anatomia Coralliorum, Margaritarum seu Perlarum, & Lapidum pretiosorum. Sed rursus tales Operatores objicere nobis possent; Si verum est in Antimonio nullam latere Tincturam; quid sibi vult quod Paracelsus, (qui extra controversiam Spagyricorum Princeps audit,) ejus Tincturæ toties meminit, diversis Operum suorum locis? His ego ita respondeo: Omnia à nobis supradicta nihil obstare verbis Paracelsi; qui quantumvis de Tinctura Antimonii loquatur, non tamen ita de illa sentit ac modò memorati Operatores de ea loquuntur. Id quod manifestè colligi potest ex instructione ac directione quam dat, ad eam Tincturam præparandâ, capite nempe §. libri 2. magnæ suæ Chirurgiæ: quæ est talis: Capias Antimonium reductum in pulverem subtilissimum; & reverbera illud

illud in reverberatorio clauso, per spatium mensuris unias; & mutabitur in subtilissimam fuliginem volatilem, primò albam, hinc luteam, ac demum obscurè rubram. Ita rubrum & reverberatū, tam diu quam opus fuerit, resume; & fac extractionem essentiae Lili ipsius; infundendo ipsum in ea copia spiritus vini, quæ ipsi supernatet altitudine viginti digitorum: & quando essentia Antimonii inierit dicto spiritui vini, tunc separa illam per inclinationem; & serua spiritum vini ita imprægnatum. Atque hoc est nobilissimum & laudabilissimum mundificativum hujus Lili, quod adimit omnes impuritates humani corporis, &c. Per quam descriptionem nos docemur, Paracelsum velle, Antimonium sine diminutione aut separatione substantiarum suarum, convertisse primum suum genuinumque colorem rubrum obscurum, quem Tincturam appellat. Usque aded, ut multum intersit, an quis dicat Antimonium artificiosè in Tincturam reduci debere; an verò dicat, Antimonio Tincturam inesse. Porro, si præter hæc adhuc aliud insuper effugium quoddam novum querere velint, & insistere firmiter præcætatæ verbis Paracelsi, quod nimirum oporteat extrahere Essentiam Antimonii per spiritum vini; & velint illud ipsum intelligendum esse de extractione alicujus Tincturæ; nec hoc quidem ipsorum sententiæ ullo modo patrocinari potest. Primum, quia hæc vox Essentia, nō significat propriè Tincturam, (quamvis sæpe usu veniat alias Tincturas extractas, Essentias nuncupari;) sed potius subtilissimam & perfectissimam partem, in qua consistunt

virtutes propriæ quarumcunque rerum. Ad hæc, non dicit Autor, oportere extrahi Tincturam Antimonii, sed essentiam extrahendam ex Tinctura, quam Lili nuncupat. Si cui autem hoc quod modò diximus, absurdum videatur, ratiocinando, vires virtutesque rerum semper in aliquo subiecto aut substantia visibili & palpabili consistere, & quod aliquid corporeitatis habeat; nihil aliud illi opus est quàm ut ad experientiam ipsam ablegetur: duarum enim aut trium horarum spatium periculum ejus rei facere poterit in Vitro Antimonii: comperiet enim, illud, si infundatur in spiritu vini, aut vino albo & claro, vim aliquam vomitivam dicto vino aut spiritui impertiturum; non immutato tamen ulla tenus colore, clarore aut lumpiditate eorum: & quod plus est, Vitrum ipsum nec in colore suo immutatur, nec in pondere suo imminuitur. Quod si igitur fieri potest, ut spiritus vini acquirat facultatem vomitivam à dicto Vitro Antimonii, cum tamen nullam inde substantiam extrahat, aut quid ejus imminuat, quod saltem oculis cerni queat, quare quæso non credit, fieri posse, ut dictus Spiritus vini assumat quandam facultatem diaphoreticam, mundificativam, & operantem per insensibilem transpirationem, ex Antimonio reverberato? quod tamen longa coctione amittit vomitivam suam vim, prout idem Autor declarat in Præfatione dicti capitis, ubi ita inquit: Istud Antimonium est purgans medicamentum, quod (sine ventris tamen laxatione, aut assellatione ut vocant,) purgat & mundificat corpus hominis supra omnia Arcana: quia radicatus

cius ac funditus remouet ex eo quicquid tolli debet educique, efficitque illud profusum purum, ac ad altissimum sanitatis gradum reducit, eiecientes ex eo omnes prorsus materias quæ diversas infirmitates tam externas quam internas generare possent. Quæ cum ita se habeant, restat, ut isti Operatores legant & relegant dictum locum (seu processum, ut vocant,) Paracelsi, de Tincturâ Antimonii, quamdiu ipsis placeat: non inuenient tamen in eo unquam quicquam, quod ad confirmandam ipsorum opinionem conducere possit. Ecce igitur quo pacto intelligendus sit Paracelsus in hac materia: & quomodo discere debeamus discernere Tincturas inter se: quarum (prout experientia ipsa declarat, nec non distinctiones illarum, quas dictus Paracelsus recenset in Archidoxis suis, libro de transmutatione Rerum, satis dilucidè demonstrant,) quamplurimæ reperiuntur species: verbi gratiâ, Tincturæ vegetabiliû, Tincturæ animalium, & Tincturæ mineralium: item Tincturæ siccæ, Tincturæ liquidæ: Tincturæ solubiles in aliquem liquorem, & Tincturæ indissolubiles: præterea Tincturæ actuales, & Tincturæ potentiales, quæ occultis suis viribus immutant prauos fædosve colores corporum ægrotorum in alios meliores, removendo omnes sordes, & debilitates ipsorum, sicut narrat idem Paracelsus in suis Archidoxis libro 5. de Arcanis, cap. I. Ad hæc differentiæ aliquot sunt Tincturarum naturaliter productarum artificio quodam factarum, permixtione nimirum duarum aut trium rerum in una: (juxta testimonium dicti Authoris, Præfatione in librum suum de Tinctura Physicorum:)

aut deniq; accidentaliter, quippe vi ignis, qui, ut quotidie videmus, immutat res plerasq; secundum differentias subjecti ipsarum, in diversos colores: id quod inter cætera, utpote dignissimum notatu, manifestè cernitur in Argento vivo, quod ex liquido & albo, (quale naturaliter est,) per medium ac ivres solius ignis, sine ulla ulterius rei additione, efficitur non solum pulvis siccus & aridus, sed etiam rubidus instar pulcherrimi ac præstantissimi Coralli. Atque hæc sufficienti finiendæ primæ isti Parti hujusce nostri Tractatus de Anatomia Antimonii.

SECUNDA PARS

ANATOMIÆ ANTIMONII,

In qua docetur, quo artificio separari debeant substantiæ ejus præpararique diversimodè, ut aptæ fiant, quibus adversus plurimas agritudines tam internas quam externas utamur.

HActenus universim egimus de omnibus circumstantiis consideratione dignis, quantum ad essentiam, naturam, proprietates, viresque Antimonii: Nunc verò, partim ad confirmandum pleraque argumenta supra à nobis in medium producta, partim ad consummationem hujus Anatomie Antimonii, ad manualementem ejus tractationem demonstrandam nos convertemus: quomodo inquam ope Vulcani integra ac completa hujus metallici corporis Anatomia, seu dissectio administrari queat. Et quoniam

omnes labores & operationes quæ per Antimonium suscipi peragique possunt, præcipuè ad quatuor capita reducuntur, seu intentiones: quarum prima est, illud planè demembrare & artubus suis disseccando privare, & separare segregareque partes seu substantias ex quibus compositum est: secunda, præparare illud ut aptum sit quo pro vomitivo utamur purgante; tertia, illud ed deducere ut per sudorem operetur, & per insensilem transpirationem, ita ut nec vomitum nec secessum cieat: quarta denique, præparare illud particulatim, ut idoneum sit ad usus Chirurgicos: Ob id, inquam, dividemus hanc materiam in quatuor Sectiones, ordine qui sequitur.

SECTIO PRIMA.

De separatione substantiarum Antimonii.

CAP. I.

Quomodo separetur ab Antimonio substantia magis metallica & fixa, quam est reliquum ipsius corpus, quæ Regulus Antimonii appellatur.

Regulus Antimonii, ut saltem ego conicere possum, appellationem istam sumpsit à certo quodam termino seu loquendi modo quo utantur purificatores metallorum in Germania: illi enim, volentes experiri aliquam mineram seu fodinam metallicam, sciscitarique ut noscant quanta copia boni metalli in ea lateat: tandem illud ultimum depuratis-

sim, quod postremo tentamento superstes manet, aut restibile, seu (ut verbo artificibus communi utar,) capellæ probam patitur, idiomate Germanico König / id est, Regem appellare solent: ex quo Latinum nomen diminutivum Regulus formatum est: ex hoc inquam colligi potest, nomen ipsi impositum esse: sed qualis qualis denique etymologia aut originatio sit istius nominis, hoc parum facit ad nostram præsentem tractationem. Regulus itaque Antimonii est substantia metallica, fixior, solidior, resplendentior, candidior, ponderosior & resonantior quàm est Antimonium ipsum integrum, & intactum: qui Regulus separatur ab Antimonio, rarefaciendo poros ipsius, aut subtiliando viscositatem mineralem, additione salium quorundam tempore fusionis: nam tunc Regulus, utpote existens gravior quam sint aliæ substantiæ ipsius, subsidit ad fundum crucibuli, modo quem paulò post declarabimus. Quocirca non alienum à proposito fore putarem, appellare ipsum Nucleum Antimonii potius, quàm Regulum: præsertim cum sit pars quadam Antimonii discrepans in perfectione sua ab alia parte quæ ipsam circumdat: haud aliter quàm Nucleus differt à suo cortice. Itaque ut hunc Nucleum ex Antimonio crudo separemus ab aliis substantiis inter quas absconditus latet, hoc fieri poterit diversis modis: inter quos maximè communis, ordinarius & passim probatus est iste: Capæ Antimonii libram unam, Tartari, aut Lapidis vini sesquilibram, salis petræ semilibram. Pulveriza hæc omnia simul quàm subtilissimè: hinc in luculentissimo igne carbonacio habens magnum crucibu-

cibulum terreum, jam candefactum : injice isti dictum pulverem minutatim, donec universum insit : Hinc tege illud lapide quodam : & assiduis carbonibus circumcirca accensis ignem fove : usque dum, levato coperculo videas materiam esse fusam & perfectè liquidam ab imo ad summum. Tunc crucibulum igni exime, & projice omnem istam materiam in vas ferreum acuminatum, instar cornu, aut pilei Capuccinorum, quem Germanicè *Gieß-Wuckel* appellat (aut manicæ, quam vocant, Hippocratis,) quod antea probè igne fervefactum sit, & hinc sevo modicè inunctum : Sine hæc infrigidari : Frigefactum resupina, & effunde materiam contentam : inveniesque in fundo ejus massulam materiæ albæ & lucidæ instar Argenti : quam materiam separabis à reliqua massa : & hic est ille Regulus. Notandum verò est, quòd si tali instrumento ferreo careas, rem eandem adhuc alio modo administrari posse : nempe, postquam crucibulum seu fusorium vas ab igne removeris, sine materiam quæ in illo est refrigescere : & ex hinc rumpe illud vas, & in fundo ipsius invenies Regulum tuum æquè lucidum & bonum, ac si alio modo separationem molitus fueris : nec ulla in hisce duobus modis differentia est alia, quàm quòd crucibuli rupturâ ferrei istius conidectum resarcire cogeris : quod damnum usque adeo parvi momenti est, ut propemodum ullius æstimari vix mereatur. Aliqui, loco prædictarum rerum, primò liquefaciunt Antimonium : ac postea injiciunt illi ita fuso in singulas libras Antimonii singulas tres aut quatuor uncias, (id est trientem aut quadrantem

libræ,) clavorum veterum ferreorum, quales ex soleis equinis extrahi solent cum referrantur, & novas soleas ipsis aptare volumus. Hæc mista aliquamdiu eidem igni committunt, usque dum ferrum liquefieri incipiens, substantiam Reguli imbibat, eaque totum se imbuat ingurgitetque. Et tunc duo hæc, Ferrum inquam & Regulus Antimonii simul unita subsidunt, fundumque petunt : id quod postea collectum reservatur, eodem modo ac id quod præcedentibus duabus aliis rationibus præparatum fuit. Sed hoc postremum illis propriè Regulus Martis Stellatus nuncupatur, ob admitionem nempe Ferri, quam Martem appellant : & ob stelliformem signaturam, seu exteriorem habitum quem interdum assumit, per puncta nempe & radios divisus, prorsus eo modo quo Stella pingi consueverunt. Chymicorum aliqui persuadeant sibi hoc Regulo se maxima opera effecturos, usque ad eò ut existiment illum esse verum subjectum Lapidis Philosophici. Et eò plus ad hoc credendum incitantur, quia in Regulo isto, operâ ignis valdè temperati & neutiquam vehementis, oculis se offerunt omnes isti colores quos Philosophi asserunt esse signa veram materiam Lapidis Philosophici indicantia : quod tamen præcipuè evenit ex eo quòd Ferrum adjunctum habet. Verùm hæc nihil aliud sunt quàm fallaces quædam metamorphoses, per quas plurimi decepti & miserè seducti, diutissimè laborarunt & torserunt ingenium suum in hoc Regulo, sed frustra, & prorsus eodem eventu quem fortiri solent labores quos in plerisque aliis rebus insumere

solemus eadem intentione, investigandi nempe Lapidis istius usque ad eò exoptati. Nam conclusio tantarum molitionum semper est solummodò Vanitas Vanitatum, & omnia Vanitas, ut inquit Sapiens, de aliis mundanis Vanitatibus loquens: qui ipse si cognitam habuisset hanc, de qua nobis nunc est sermo, eam procul dubio ante omnes nominasset, utpote quæ vera est omnium Vanitatum Regina. Sed talem laborem nondum expertus erat: nam Deus ipse dederat aliam Petram Philosophalem, hoc est, plenitudinem quandam benedictionum: cujus rei testimonium nobis luculentissimum dat Sacra Scriptura. Quantum autem ad Regulum Antimonii simplicem & impermixtum attinet, substantia ejus valde propè abest à natura Argentivi: quod facilè deprehendi potest ex eo quòd Aurum, Argentum, & alia Metalla, si illi permisceantur, vi ignis minimo negotio se ipsi associant, & amalgamant, ferè eodem modo quo se Argentivo vivo annectere imbuereque consueverunt. Præparationes autem ejus & usus alio quodam hujus Tractatus loco infra declarabuntur.

Operæ pretium verò non leve puto, vel obiter saltem meminisse subsidentiæ Antimonii quæ post separationem Reguli, ab ipso se juncta manet: ac primò illius quæ primam separationem per Sal petrae & Tartarum administratam sequitur. Hæc itaque materia magnæ alicui copię callentis aquæ immissa dissolvitur planè, ob reliquæ Salis petrae & Tartari adhuc dum restantis, & colorem de se emittit luteum: usque ad eò tingentem & infectivum, ut si manus ei immergantur, ad eò pertinaci-

ter eis adhæsurus sit, ut maculæ ægerrimè postea detergi queant. Atque hinc fit, quod aliqui hanc materiam pro Croco Metallorum fumant, de quo infra acturi sumus. Si verò ipsi plusculum aceti affundamus, quassando hæc omnia simul bene, & hinc aliquantisper quiescere sinendo, animadvertemus in fundo subsidere magnam copiam pulveris subtilissimi, coloris subpurpurei, quem Tanetum vocant: quem pulverem colligere & in usus nostros reservare possumus, effusa priùs paulatim aqua, per vasis inclinationem. Hunc Pulverem aliqui Sulphur Antimonii vocant, alii Sulphur auratum, alii denique Antimonium diaphoreticum. Verum, quod ad nomen Sulphuris attinet, hoc ipsi neutiquam competere potest: quia in liquefactione Antimonii, quæ fit eum Sale petrae, omne Sulphur, aut saltem maxima ejus pars, igne absumitur: cui accedit, quod, si dictum pulverem vehementi alicui igni inmittamus, rursus liquefcatur, resumaturque iterum formam quodammodo similem pristinae, cum adhuc crudum esset Antimonium: hoc solo tamen excepto, quòd Regulo careat. Quapropter nullo modo potest nec debet appellari Sulphur iste pulvis, & multo adhuc minus Antimonium diaphoreticum: nam tantum abest ut sudorem cieat, aut diaphoreticum sit: ut potius vomitum provocet, & ventrem per secessum purget. Altera superfluitas quæ remanet post separationem Reguli Antimonialis, per clavos ferreos factam, si quis colorem & splendorem ejus duntaxat consideret, non facilè à vero & crudo Antimonio discerni potest: præter quam quod venas ad eò lon-

longas non habeat : & si velimus, eam præparando in formam Vitri redigere poterimus, modo quem paulò post indicabimus.

CAP. II.

Modus & ratio aperiendi corpus Antimonii, & separandi substantiæ ejus unam ab altera.

Quoniam antea (nempe cap. 2. Primæ partis hujusce Tractatus,) diximus Antimonium esse corpus natura sua compositum ex tribus substantiis diversis : nunc non alienum à proposito nostro fore judico, id ipsum evidenter ob oculos ponere, & quasi intentis digitis demonstrare. Idque in duplicem maximè finem : Primò ut sit fundamentum præsentis hujusce Anatomix ; nam scientes ex quibus substantiis Antimonium constet, tanto proclivius meliusque judicare poterimus de ejus proprietatibus, & diversis medicamentis, quæ ex ipso elici præpararique possunt. Secundò ad comprimendam ex parte impudentiam temeritatemque eorum, qui ne minima quidem cognitione rudimentorum Artis Chymicæ instructi, & (quod sequi inde debet,) ignari profus dissectionis rerum naturalium, nihilominus tamen non cessant velle judicium ferre de qualitatibus Antimonii, loqui de effectibus ipsius, & ratiocinari de usu ejus, juxta captum ingenii sui : quocirca revera mereatur assimilari compararique alicui qui sermonem instituere velit de actionibus & operationibus corporis humani, &

tamen ignoret ex quibus partibus & humoribus id ipsum compositum sit. Sed ad rem. Separandi igitur substantias Antimonii, verissimus, facillimus, & maxime genuinus, ac ut ita dicam authenticus modus, omnium eorum quos ego hæcenus addiscere aut comperire potui, est hic. Primò præparare nobis debemus aquam quandam Regalem, ad istum modum :

℞ Aquæ fortis communis lib. i.
Salis Ammoniaci,
Salis Nitri ana unc. iij.

Tres hæc materias simul immittimus Retortæ vitreæ, quam in fornace ventosa, ut vocant arena seu sabulo ab omni parte firmiter circummunitam statuimus : cui magnum Recipiens supponimus, & (Junctura antea probe ut decet luto commissa & paulatim siccata,) ignem supponimus, primo modicum : hinc paulatim per gradus intensiorem vehementioremque, usque dum aqua plane consumpta sit distillando, & spiritus omnes per Retortam exhalaverint. Hinc deposita ab igne vasa, infrigidari permittimus : & exemptam inde aquam Regalem vitreo vasi quam accuratissime clauso inditam servamus in usum qui sequitur. Accipe Antimonii crudi in minuta frustula magnitudine granorum hordei redacti, aut paulò minutius contracti, sine ulla admixtione pulveris, pondus circiter unciarum trium : Urinali vitreo, cujus fundus planus sit, ubi indideris, superinfunde illi tantum aquæ prædictæ, usque dum aqua digiti unius latitudine extet : obtura le-

viter Urinale minuto thuraculo cartaceo: & repositum in scamno quodam aut alibi, ubi videbitur, loco tepido aut caloris experte, brevissimo temporis spatio videbis aquam prædictam operari in Antimonium, extrahendo paullatim omne sulphur ex ipsis, cujus particula aliqua supernabit aquæ, ut resinosa omnia solent: & alia pars adhærebit circum circa dictis granulis Antimonii: quod ipsum facile animadvertes, quando videbis ea omnem splendorem suum amisisse: & onerata coopertaque esse crusta quædam colore sulphuris impuri, quale est illud quod Sulphur vivum nuncupamus. Hoc factò, remove aquam regalem, per inclinationem, & effunde illam in aliud vitrum. Atque hinc lava & relava Antimonium ita crustosum, toties usque dum aqua non resipiat aliquam ultra acrimoniam, & sicca seu terge illud paulatim in carta. Et si tunc caveas nosse an dicta crusta sit reapse Sulphur, nec ne, immitte aliquantulum ipsius carboni accenso, seu vivo, ut vocant: & confestim videbis ustulatum more vulgaris Sulphuris flammam cæruleam emittere. Quod Sulphur ut separetur à reliquo Antimonio, sic procedendum erit: Sume Antimonium ita frustulentum aut crustosum, ut dictum est: impositumque vitreo vasi, superfusa Lixivii Tartari tanta copia quæ ipsi per unum duosve digitos supernatet, sine aliquantisper bullire, reposito prius vitro in sabulo calido: videbisque statim dissoluto Sulphure, & sejungente se à reliquo Antimonio, dictum lixivium luteo & instar aurei Hungarici colore tingi: quod lixivium inclinando transfundes in aliud vitreum: & residuo infundes iterum novi lixivii

paululum: procedendo eodem isto modo quo prius, ne separet illud pauxillum Sulphuris quod à præcedente ebullitione non separatum remansisse potuit. Adhæc, quod plus est: Cape hoc Lixivium ita tinctum, & affunde ei quartam partem Aceti distillati: & imposito vase cum isto liquore, ferventi aquæ, totum ibi diem quiescere sine: quo temporis spatio Sulphur Antimonii fundum vitri petens, ibidem residet forma pulveris subtilissimi, coloris subgrisei: quod ipsum, postquam effuderis aquam, inclinando vas, re-collectum siccari facies, & sic habebis Sulphur Antimonii. Si autem id plane mundum habere desideres, admiscebis ei Salis communis probe siccati pauxillum, inditumque parvulo urinali vitreo, quod tectum sit coopertorio suo aut capella ut vocant, sublimari fines: quo factò Sulphur extricans se segregansque à pauculo isto Sale Tartari, quod ante à lixivio imbiberat, elevando seipsum in sublime, adhærebit capitello vitri, floris seu fuliginis minutissimæ instar, prorsus ita ut Sulphuri communi evenit, quando sublimatur. Atque hoc sepositum servabis.

Restant aliæ duæ Antimonii substantiæ, has ita separabis: Sume Antimonii reliquum, nempe quodcumque ejus subscidit & in fundo vasis remansit post extractionem Sulphuris sui: lava id probe aqua communi, ut nihil lixivii Tartarei ipsi magis adhæreat: abstersum siccatumque ubi fuerit, affunde ipsi aquam Regalem, quam desumptam à priori operatione reservaras: addito quinetiam pauxillulo recentis & nunquam prius in hunc finem usitatæ. Pone hæc omnia simul in Balneo Mariæ distil-

distillanda : & relinque ea inibi tamdiu, usque dum Antimonium præcipitetur in minutum pulverem : Pauloque post, posito hoc sic præcipitato Antimonio, unâ cum aqua quæ ipsi adhuc superest, in parvo urinali vitreo, distillare hæc simul facies per fabulum, primum parvo, hinc paulatim vehementiori igne, continuando usque dum nullum amplius liquorem egressi animadvertas, imò ne fumum quidem. Refrigerari permitte vasa. Hinc sublato Recipiente, invenies in ipso pulvere subtilissimum & candidissimum, subsidentem in imo liquoris : quem pulverem separatim servare oportet, lavareque & relavare aqua communi calida tam sæpe & diu, ut nullam amplius acrimoniam ab aqua Regali retineat : & hic pulvis est Mercurius Antimonii.

Ad ultimum respice fundum urinalis : & reperies paucillum pulveris subgrisei : quem Sal Antimonii nuncupare possemus. Atque hoc modo habebis tres substantias Antimonii separatas, unam ab altera. Sin verò tantarum observationum aut subtilitatum incuriosus fueris, contemplandi nimirum minutatim operationem prædictæ aquæ, videndique quomodo Sulphur ab Antimonio exeat, ut supra ostendimus : & laborem tuum abbreviare studeas, hac ratione operari poteris : Capias Antimonii crudi grosso modo, (ut loquuntur,) pulverizati, quantum lubebit : indas urinali vitreo, tantumque ei præfatæ aquæ Regalis infundas, ut profusus natet : patiaris eam operari primum per se quantum potest, sine ulla ignis opera, concutiendo sæpe materiam : & ubi a-

qua vim suam amiserit, tantundem alterius recentis aquæ affundas, & sinas agere ut primam. Hoc factò, imponas urinale tuum in fornacem fabulo refertam, ignemque parvulum subdas, usque dum aqua calefacta incipiat operari iterum : prosequere hoc opus calore satis lento usque dum aqua dicta agere cesset, & Antimonium colore suo penitus exutum, præcipitatum fuerit in pulverem album. Hinc resideat id quod crassum est, & inclinatione remove aquæ Regalis residuum (quam aquam servare poteris ad redistillandum quando opus fuerit, cum novis ingredientibus, ut dictum est supra : aut in alium quempiam usum repones :) Deinde lava & relava dictum Antimonium sic præcipitatum, pluribus vicibus, & abstergendo siccatum, fac ut leniter bulliat in lixivio Tartari, ut supra docuimus : repetendo hoc opus toties, usque dum lixivium nullum amplius colorem assumat : hoc enim denotabit Sulphur omne jam Antimonio ademptum esse. Postea sume hoc lixivium ita imbutum seu imprægnatum Sulphure, evapora omnem aquam paulatim ac sensim, usque dum in fundo maneat substantia quædam sicca, quæ est Sal Tartari & Sulphur Antimonii inter sese permixta. (Notandum verò, hanc exhalationem fieri debere in quadam scutella murrhina seu porcellanica, ut vocant, aut in alio quodam patenti vasculo probè plumbato, & apto ut vim ignis sufferre queat : nam vitrum plerumq; finditur aut liquefcit.) Post hæc accipe hanc materiam, & tantundem arenæ aut fabulonis sicci : misce insimul, & sublima ut supra dictum :

nam in capelleto seu coperculo distillatorii tui Sulphur tuum ascendisse reperies, quod altum petit: & in fundo remanebit Sal Tartari sabulo mixtum: quod Sal extrahere poteris per aquam: & hæc aqua fiet lixivium alia vice utile futurum, si velis. Postmodum cape reliquum Antimonii, cui Sulphur subtraxisti: lava id pluries, ne retineat ullam amplius salsedinem à lixivio supra memorato: & siccatum ubi fuerit abstersiunde, impone illud in viali vitreo probe lutato: hinc cura ut sublimetur: & capellam ascendet Mercurius Antimonii, & in fundo residet Sal ipsius. Atque hæc sunt quæ ad separationem substantiarum Antimonii attinent. Sed quoniam duæ ultimæ substantiæ non respondent nomini suo, communibus saltem indicii & notis, aliquot Chymici factis incauti, & principiorum ignari, quippiam in iis desiderare possent: exempli gratia, vellent Mercurio Antimoniali substantiam liquidam & fluentem dari, & Salem verè falsum gustatui esse, & sic hos nostros processus deridere aut ludibrio habere possent. Verum enim verò his ego ita responsum volo: debere ipsos in hocce negotio legere definitionem quam dat Paracelsus (Paramiri lib. 1. de Orig. morb. ex trib. primis substantiis:.) Paracelsus, inquam, qui primus nobis representavit hoc fundamentum: reperient enim, quod loquens de tribus substantiis ex quibus naturaliter omnes res componuntur, hoc modo concludit: Quicquid uritur ardet, ve, est Sulphur: nec aliud quidpiam ardet, quam Sulphur. Quicquid evolat aut in fumum abit, est Mercurius: nec quippiam

evolat, quam Mercurius. Demum quicquid in cineres convertitur, & fixum ac stabile manet, est Sal, &c. Juxta hanc definitionem cogimur agnoscere substantias præmemoratas pro talibus quales à nobis supra nominatæ sunt. Quod si verò differant in aliquibus notis & signis à substantiis Vegetabiliū & Animalium: nam verbi gratia, illarum substantia Mercurialis, est aqua: illarum Sulphur est oleum aut pinguedo: ac denique illarum Sal est res verè falsa & Sali vulgari analoga: in hoc, inquam, considerare debemus differentiam naturarum quæ est inter Mineralia & alia corpora: Ut enim Mineralia corpora sunt solida, gravia & terrestria, multo magis quàm Animalia & Vegetabilia, sic etiam substantias suas habent siccas, aridas, & planè differentes ab aliis corporibus: idcoq; maxima vesania foret, & cassus labor, velle quærere in Antimonio, Marcassitis, Lapidibus & Metallis similes substantias iis quæ in Vegetabilibus reperiuntur. Quod plus est, dicam hic in super quippiam aliud, comonefaciam instruatque eos qui notatione indigent, quod eo modo quo Salem appellare possumus, cinerem alicujus Mineralis, etsi nullo prorsus sapore gustum feriat, & fuliginem ejus, Mercurium, quamvis ea non sit aquosa, aut nullo modo liquida, quod, inquam, eodem prorsus modo possumus imò & debemus agnoscere quamplurimas substantias pro sulphuribus, quæ tamen neutiquam actu combustibiles sunt: ut, exempli gratia, extat apud Chymicos Oleum Salis, Oleum Vitrioli, & Spiritus Nitri: hæc tamen licet igni admota, reapse non ardeant: potentiali quippe

quippe duntaxat quadam facultate uri apta. Quocirca hæc sufficienti hoc tempore ad universim declarandum, quomodo intelligenda sit definitio & differentia trium harum substantiarum, juxta differentiam corporum: cui accedit & hoc, sciendum nobis esse has substantias adeò confuse inter sese mixtas esse, & alteram ab altera ita semper aliquid participantes, ut etiam post separationem factam, id est, abstractionem è corporibus quibus infuerant, non appellari possint absolute aut exquisite puræ aut non mixtæ, quia semper una retinet quidpiam ex alterius substantia, substantiæ suæ permixtum.

Itaque, ut ad propositum revertamur: Quod ad proprietates substantiarum abstractarum separatarumve Antimonii attinget, hæcenus adhuc nondum satis asseveranter nunciare possemus quippiam de effectibus ejus; cum nondum omnes experti satis simus: solo Mercurio ejus excepto. Hunc enim comperimus vomitoriam & purgatoriam vim habere, qualem plerunque in ipso Antimonio deprehendimus: quapropter & eo in talem finem uti possemus. Quod ad Sulphur ejus attinget, persuasissimum hoc nobis est, sudorificum fore, discutiens, quinetiam aperitivum & balsamicum, quale est Sulphur minerale: excepto, quod fortassis posset habere præterea aliquam peculiarem vim, respondentem corpori ex quo abstractum fuit. Ad cujus rei comprobationem accensere possemus Olea Caryophyllorum, Cinammomi, Nucum Myristicarum, &c. quæ omnia quantumvis sint Olea combustibilia, & generaliter calida, tam unam quam alteram, nihilominus in particula-

ribus singulorum viribus maximum inter ipsa discrimen intercedit. Tertiam verò substantiam quoniam nondum ullo pacto examinatam aut compertam habemus: idcirco etiam super sedebimus ab ulteriori ejus prædicatione: usque dum penitorem ejus naturam prærogativam experimento docti penitus cognitam & exploratam habeamus.

SECTIO SECUNDA.

De Vomitoris Purgativi ex Antimonio desumptis.

CAP. I.

De Vitro Antimonii.

Vitrum Antimonii ita appellatur, quia forma resonantia, splendore & fragilitate aliquo modo Vitrum refert, certè multo melius quam quippiam aliud. Preparatur autem diversis modis: sed omnium optimus & approbatissimus est iste Matthioli, quem in Commentariis ad Dioscoridem describit, capite de Stibio seu Antimonio: quem & hoc loco verbatim describere volui: Ut Stibium Hyacynthinum, seu Vitrum Antimonii pares, eligito Antimonium optimum, quod (ut Dioscorides tradit) splendidissimum est, modoque nitidularum seu vermium noctu lucentium emicat, confractu crustosum, friabile, nihil terræ aut sordidi habens. Id primum in pulverem redigito: dein in fictile vas, quod amplum sit, conjucito: tum demum carbonibus succensis ad calcinandum (ut Chymistarum verbo utar) sub dio exponito: atque interim coch-

T t leari

leari ferro, spatula ita Myropolis appellata. continuc moveto. Hoc vero dum fit, fumus exhalat tenuis: sulphur & auripigmentum redolens: qui si ore attrahatur, crebras interdum excitat vomitiones: quapropter qui versant, ventis terga opponant. Versare autem assidue expedit: nam si paulisper cesses, vel comburitur Stibium, velliquefit, & concrefcit in glebas minuras: (nem fieri neutquam potest, quam diligentissimè licet versetur, quin aliqua saltem portio liquefat;) Versato itaque diligenter, quousque in glebas concrefcit: quas cum videris, sublato ab igne fictili, quod concrevit, rursus in pulverem redigito: atque eidem fictili impositum, carbonibus reddito: assiduoque versato. Id quod repetendum est sæpius, usque dum nullæ amplius glebulæ coalescant. Ita quoque tamdiu versare convenit, quoad corpusculam illa, quæ emicant, splendorem suum amiserint, vapor omnis cessaverit, fœtor obsoluerit, & Antimonium in calcē conversum subalbicans cineris colorem contraxerit: perfecti autem operis (id est, an satis calcinatum sit,) signum erit, si prunis ardentibus inspergatur, nihilque prorsus fumi emittat. Posthæc sumito hujusce calcis, exempli gratia, libram mediam, Antimonii crudi unciam, Boracis (quam alii Chryfocollam fictitiam appellant,) semiunciam. Deinde Chryfocollam & Stibium crudum terito in tenuem pulverem: mox omnia simul misceto: atq; in fictili fusorio, seu crueibulo, quo utuntur artifices, igni vehementi admoveto: vas super laterem, aut testaceū aliquod fictilis ollæ fundum, prius colloeatum, & fictili operculo contextum, carbonibus accensis circum-

dato. Verum tamen operæ pretium est, in hoc magnam adhibere diligentiam, ne res illa comburantur. Ideoq; necesse est, ut in promptu habeas rude seu veruculum ferreum, quod crucibulo indas, quando illud rubrum factum seu canduisse animadvertes: ut scire queas an Antimonium liquefactum sit, nec ne. Et confestim abraddendum est quodcunque veruculo adhæsit: quod album colore sit oportet. Hinc iterū veruculum crucibulo immittendum, & faciendum ut prius: idq; roties & tamdiu, usque dum id quod de veruculo abrasum erit, appareat rufum, vividum & splendidū: Quo viso, scopula ferrea sublato cooperculo, nonnunquam inspiciendum est, an colliquefcit. Nam ubi colliquatum fuerit, ilico vas ab igne eximito, & super marmorea tabula, aut inversa pelvi ex aurichalco fabricata, quæ tonsores utuntur, guttatim projicito. Quamprimum enim ibi concrefcet in laminas, quæ colore, & nitore chryfopatos, quos hyacinthos appellant, atque etiam nonnunquam granatos referent. Ubi autem lapillos parvos & rotundos parare sit animus, guttatim è fusorio vase super eadē pelvi fusum Antimonium effundito. Cæterum chryfocollæ vicem feliciori successu mihi præstat sal fossile crystalli modo pellucidum: sufficitq; in tribus Antimonii uncias semidrachmam addere. Verum omnes admonitos velim, difficillime à quaquam parari posse Hyacinthinum Antimonium etiam peritissimo Chymicæ artis Magistro: nisi prius ab altero parari diligenter inspexerit, quum non semper iis etiam succedat pellucidum, qui sæpe ac sæpius illud paraverunt. Ideoq; ubi ejus laminæ semel projectæ pulverulenta quadam cuticula obdu-

obducuntur, quæ earum nitorem pelluciditatemq; obumbrant, oportet iterum easdem laminas contere, atq; etiam parum falis fossitii, & iterum igni admovere, & fundi permittere, atque inde projicere. Cum autem hoc medicamento uti volueris, in pulverem redigito, datoq; trium vel quatuor granorum pondere: id tamè pondus in robustioribus nonnihil augeri potest. Stibium ita præparatum commodissime admisceatur rhodosaccharo, cui etiam mastichis modicum adjicitur. Atq; hæc est ratio faciendi Vitrum Antimonii, juxta Matthiolum, cui tres sequentes observationes addi possunt: Prima est, quod vice fictilis seu olæ rotundæ ac profundæ, melius sit & commodior ad calcinandum Antimonium, sumere patinam fictilem, quadratâ, fundo plano, & parvo limbo à latere munitam: quæ sit dura, & bene cocta: in qua extendi queat Antimonium, expandique latius, itemq; versari calcinariq; expeditius faciliusq;. Secunda est, quod pro eo quod præcipit calcinari Antimonium loco aprico, aut sub dio, ubi aer fumum seu vaporem qui ex Antimonio exhalat; movet & agitat modo huc modo illuc: melius commodiusque sit collocare vas aut patinam in furno ventilatorio, sub camino satis lato & patenti: & furni superiorem partem effingere in modum fornacis, cum spiraculo, aut ventilatorio in medio furni, quod per oblongum tubulum deducat dictos vapores in altum, ita ut dispergi & in latera flectere se non possint: atque eo modo ei qui operi huic præest, ullo modo nocere. Tertia est, quo in defectu tabulæ marmoreæ, quæ nonnullis locis difficiles sunt inventu, projici possit liquefactum Anti-

monium super alium lapidem aut laterem expolitum & lævigatum, aut in sartagine fictilem seu terream planam, quæ limbum parvum, aut oras inflexas circumcirca habeat, quæ & bene incrustata seu plumbata sit, & quod plus est, antea modicè calefacta fuerit: ne forte si illi adhuc frigidæ fervens illa materia fusa injicitur, crepet ob subitaneum & vehementem calorem Antimonii liquefacti; quæ ipsa quinetiam sartago aut patina fictilis inungi poterit olei Amygdalorum dulcium mosico, ea causa, ne vitrum nostrum ullibi adhæreat fissuris, quæ plerumque in plumbaturis vasorum fictilium esse consueverunt. His addo demum & illud, nempe quod, si è vitro hoc velimus laminas latas & planas efformare, qualia vitra fenestrarum esse solent, non oportet liquefactum Antimonium guttatim stillatimve, sed continuo impetu effundere. Et quod admonitionem attinet, quam dat Matthiolum, ut caveamus scilicet ne Antimonium comburatur: hoc est sanè periculum quod neutiquam vereri debemus: nam cum calcinatum fuerit eo usque ut combustioni propinquum sit, nulla amplius superest substantia quæ combustioni obnoxia sit, aut corrumpi queat ob tantillam accessionem ignis aut vehementioris caloris. Id quod obiter monendum fuit.

Eodem autem modo confici potest Vitrum ex Regulo Antimonii, idque sane quam elegantissimū: sed hujus major exhibenda est dosis: quia non usque adeo vehementer purgat, ut præcedens.

Porro Vitrum Antimonii est medicamentum hætenus sane immerito re-

probatum, vilipensum & vituperatum à Medicis, magis quam ullum venenum quod terra producit: usque, ad eò ut etiamnum hodie reperiantur aliqui, apud quos nomen ipsius tam odiosum est, ut eo nominato, horreant, videanturque sibi audire mentionem fieri Beelzebubi Diabolorum Principis. Eousque inquam, ut si Medicus quispiam Dogmaticus in loco quopiam constitutus, ubi consultatio Medica de aliquo morbo curando haberetur, auderet proponere usum ejus, in summo periculo versaretur ne ab aliis pro crudelissimo ignorantissimoque Medico haberetur omnium eorum quos terra alit. Rationes autem quæ o fores Antimonii ad exterminandum aut non admittendum ejus usum moverunt, sunt hæc quinque præcipuæ.

1. Hippocratem, Galenum, nec quempiam antiquorum Medicorum, in arte Medica Principum, nunquam eo usos fuisse interius sumpto, duntaxat autem exterius admoto.

2. Antimonium, accedens ad naturam Plumbi, ut scripserunt Prisci, etiam numero venenorum jure merito accensendum esse.

3. Quod, cum Vitrum Antimonii per calcinationem omnibus suis substantiis humidis sit destitutum, & reductum ad extremam siccitatem, accedens proxime ad ariditatem Vitri communis, etiam tale venenum fiat, quale est Vitrum vulgare.

4. Quod Vitrum Antimonii, cum sit præparatum cum Borace, quod est venenum, hinc etiam maligna ejus qualitas veneficaque vis majus incrementum capiat.

5. Aliquot ægros post usum hujus me-

dicamenti, ex eo vehementissime commotos & alteratos, incurrisse in maximum vitæ periculum, aut etiam paulò post interiisse.

Ad quas objectiones ita respondetur:

1. Quamvis Antiqui Medici non habuerint in usu Antimonium per os exhibere, aut in corporis interiora admittere: non tamen usum ejus ullibi interdixerunt. Quod denotat eos non habuisse notitiam proprietatum ejus: quia si eam habuissent, proculdubio usurpassent, aut ejus saltem mentionem fecissent, ut fecerunt aliarum rerum, quarum experientiam habebant. Inde igitur non sequitur, debere nos ab ejus usu abstinere, ea propter solum modo, quod Antiqui propriam ejus naturam ignorarunt: Nam si hoc argumentum valeret, ex consequenti etiam cavere deberemus usum tot ac tantorum aliorum præstantium medicamentorum, quæ nobis India mittit, aliæque regiones Veteribus incognitæ, aut saltem non nominatæ. Si autem asserere velimus, Galenum & alios antiqui seculi viros habuisse usque ad eò altam & profundam Physicarum rerum cognitionem, sagacitatemque tantam seu dexteritatem adeptos, ut vel solo aspectu formæ exterioris, vel coloris, odoris, saporis, ponderis & aliarum circumstantiarum, potuerint deprehendere naturam & facultatem insitam cujuscunque rei naturalis; de eaque sententiam absolutam proferre, antequam usum ejus ullum habuerint: usque ad eò, ut in aspectu solummodo Antimonio, & simul explorato habito, Antimonium esse malum & venenosum, nunquam ejus periculum facere

facere voluerint, aut agris suis exhibere: Huic assertioni respondetur, nihil hæc aliud quam somnia esse, & vanas prærogativas quas aliquot nimis simplices aut plus justo creduli Medici Præceptoribus suis Antiquis attribuunt. Præsertim quum, si eorum libros legamus & relegamus, reperiamus (quantumvis fuerint viri maximè judiciosi,) nunquam ipsos sibi ipsis tantam scientiam, atque usque adeò perfectè absolutam notitiam omnium rerum arrogasse, ut nunquam decipi in suis conceptionibus aut animi præsumtionibus potuerint: quin potius falsi sint experientiam posse aliquid postea revelare, quod omnes limites rationis supergrediatur: Præsertim cum ipse Galenus, Medicorum Dogmaticorum Princeps, asserat ad dispositionem rerum duo instrumenta existare, rationem nimirum & experientiam. Unde concludere possumus, Antiquos non omisisse describere Antimonii usum in corpore humano, eapropter quòd phisicis rationibus inducti, præodoratique viderint id noxium esse: sed è contrario, quòd ejus vim nondum experti fuerint.

2. Quamvis Antimonium crudum, aut solummodò modicè ustulatum, aliquo modo accedat ad naturam Plumbi, (exempli gratià, in siccitate & frigiditate suà, ut Antiqui judicabant, usum ejus experti in morbis externis, vice Plumbi:) Antimonium tamen præparatum differt proprietatibus suis à Plumbò, non minùs quàm Ignis ab Aqua: quia purgat per vomitum, & secessum, itemque aperit omnes poros corporis, & provocat sudorem: cum è converso Plumbum contrarios edat

effectus. Itaque ob hasce rationes non possumus illud proportionaliter aut directè comparare Plumbò, quin errorem committamus. Dato tamen, hoc fieri posse: nova quæstio exorietur, Num videlicet idè necessariò venenum esse debeat, quia profectò oraculum non est, Plumbum naturà suà esse venenosum. Galen. lib. 9. de Simpl. Medicam. universim de eo loquitur, tanquam de refrigerante aliquo medicamine, composito ex substantia humida & congelata vi interni sui frigoris: præscribitque illud in diversis accidentibus externis corporis, sine minima tamen mentione noxæ aut venenositatis quam habeat in se: & experientia (ex qua omnium scientiarum certitudo procedit, juxta propria ipsius Galeni verba, dicto capite: Caterum scientificè & certò per experientiam cognoscuntur:) nobis variis modis demonstrat, Plumbum non esse venenosum, ut primo loco videre est in illis qui sclopetii ictu læsi, globum plumbeum alicui corporis sui loco impactum habent, interdum adeò penitus intro adactum, ut cum nullo inde modo extrahi possit, cogantur eum postea reliquo vitæ suæ tempore in corpore gestare: in illis enim nulla inde veneni signa aut symptomata consequuntur. Deinde hoc facilè deprehendi potest exploratis qui limaturam Plumbi intrò assumere soliti, contra Ictericam nigram, & alios morbos, nullam inde noxam percipiunt: quia potius optimo successu ejus usum continuant. Velut & alii illi qui in usu habent aquam quandam Plumbò affusam, eoque in prægnatam, ut loquuntur, (quam Zapata Aquam Æsculapii nuncupat, eamque distil-

distillare docet Practicæ suæ libro:) adversus quoslibet tumores internos, & contra epilepsiam, ut ipse testari possum de duobus ægriis epilepticis, quos usu dictæ aquæ, ab Empirico quodam exhibitæ prorsus sanatos vidi. Huic nostræ sententiæ nihil obstabunt quæcunque Authores scribunt de pravis symptomatibus quæ Cerussæ usum sequi solent, quæ nempe in Plumbo facta est: quia si Cerussa nocet corpori intrò assumpta, hoc potius attribui potest spiritibus illis Aceti qui adduntur Plumbo in præparatione Cerussæ, quam propriæ & simplici naturæ Plumbi. Quapropter maximum delirium est, velle Antimonium venenositatis condemnare, quia symbolizat aut analogiam quampiam habet cum Plumbo: quod nec ipsum quidem tantopere perniciosum est, quàm à multis describitur.

3. Etsi Vitrum Antimonii simile sit ex parte Vitro vulgari, tamen non est usque adeò solidum aut aridum, seu fixum, ac Vitrum: quia si Vitrum Antimonii imponatur igni, multo faciliùs liquefit quàm Vitrum commune: adhæc si diutius in igne mœretur, fuliginem quandam emittit, id quod denotat, illud adhuc aliquam substantiam humidam (si ita nuncupari debeat,) in sese habere: quæ in Vitro communi non deprehenditur: quod ipsum fixum & indissolutum in igne permanet, si cum Vitro Antimonii conferatur. Quod plus est, Vitrum Antimonii liquori alicui inditum, facultatem illi impertit vomitoriæ: sed Vitrum commune non comunicat rebus quibus infunditur, aut quæ ipsi infunduntur, ullam prorsus qualitatem. Item Vitrum Antimonii dissolvi potest &

præcipitari aqua forti, oleo Sulphuris, imò & aceto distillato: quem defectum vulgare vitrum non habet, nam videmus quotidie vasa vitrea usurpari passim ob solidam & indissolubilem ipsorum substantiam, tam ad distillandum, quàm ad conservandum liquores, quammaximè corroderentes, quos ne aureis quidem vasis conservare valeremus. Ob has igitur causas nō potest natura Antimonii assimilari naturæ Vitri communis. Præterea asserere velle, corpora arida & sicca, similia Vitro, venenosa ob id ipsum esse, quia sicca sunt, hoc etiam vanum est. Nam si ita se res haberet, non solum Antimonium pro veneno habendum esset, sed & Crystallum, quod tentopere in Medicina usurpare solemus, contra calculos: imo & Hyacinthi, Granati, Rubini, Topazii, & alii lapides pretiosi Orientales, quos medicamentis cordialibus admiscere solemus, qui adeò duri sunt & aridi, ut ignis eos liquefacere nequeat, & aliqui ipsorum vix summâ vi in pulverem redigi calcinarique possint, addito Sulphure, Sale petræ, idque in vehementi igne: tantum abest ut liquari, fundique aut projici possint, ut Vitrum commune. Et non est res incognita his Reprobatoribus Antimonii, uti nos posse Vitro pulverizato intus exhibitò sine ullo periculo. Manifestum insuper etiam est, & mille ac mille hominibus cognitissimum, agyras esse, qui coram universo populo Vitrea vasa devorant, haud secus ac si tragemata aut confecturas aliquot deglutirent: & tamen nullum in eo venenum percipiunt. Quod ipsum tamen probare aut laudare non velim. Sed concessò ipsis, Antimonium esse naturæ Vitræ, & drach-

drachmam unam aut alteram Vitri pul-
verizati posse intoxicare aut venenare eos
qui illud assumpserunt: rogatos eos velim, an
inde sequeretur, quod quinque aut sex
granula Vitri Antimonialis idem prestare
possint. Quis denique est ille usque adeo
absurdus ratiocinator, qui asserere velit
talem comparationem? præsertim cum si
quando Vitrum Antimonii in substantia
exhibetur, æger illud plerunque primo
haustu per vomitum rejiciat: Sed nos ut
plurimum solummodo infusionem ejus
dare solemus: cui certè non nisi stulta sic-
citas Vitri ascribi potest.

4. Non possumus bonis rationum fun-
damentis insistentes, pronunciare Vitrum
Antimonii esse nocuum aut malignum,
argumento sumpto à Borace, qui ei in li-
quefaciendo admiscetur: præsertim cum
primo loco plurimi Medicorum consue-
verint ejus solius & impermixti à viginti
ad viginti quinque granula exhibere unâ
dosi, in retentis menstruis: itemque ad ex-
pellendas secundinas nimis diu remoran-
tes: idque sine ullo pravo symptomate
inde consequente. Præterea cum tam par-
va sit copia Boracis quæ Vitrum Antimo-
nii ingreditur, videlicet medix uncix in
libram mediam Antimonii, quod esset
proportione æstimatâ in singula duode-
cim grana, Vitri dicti, unicum granum
Boracis: dato illis & concesso, Boracem
esse aliquo modo venosum, nullum tamen
inde damnum aut periculum oriri
posset: quia ad summum non dari solent
plura quàm sex aut octo grana dicti Vitri:
in qua dosi non posset esse plus quàm di-

dimidium granum, aut duæ tertiæ unius
grani è dicto Borace. Sed, quod insuper
in hac re notandum est, Borax qui Anti-
monio calcinato immittitur, ad fusionem
ejus seu liquefactionem maturandam,
quo Vitrum fiat, consumitur maxima ex
parte & exhalat, abique penetrando in
crucibulum ipsum seu fusorium vâs. Quo-
circa asserere a usum pro certo, quod postea-
quam Vitrum Antimonii projectum ac
in laminas aut aliam formam effusum fue-
rit, non supererit in semilibram Vitri,
scrupulus unus residui Boracis, si quippi-
am ejus adhuc non exhalatum manserit.
Ecce quâ ratione nec hoc quidem aliud
sit, quam vana quædam imaginatio quo-
rundam, credere paucillulum istud Bora-
cis, quod Antimonii Vitrum subintrat, id
ipsum illi venositate quippiam dare
posse, aut ullo modo malignum efficere.
posteaquam, ut dictum à nobis est, Bora-
ce crudo soloque utamur sine ullo da-
mno, idque tantâ copiâ unâ solaque vice,
quantam triginta aut quadraginta doses
Antimonii juxta prædictum calculum, vix
in sese continere possent. Ergo nec aliud
est quàm levis quædam phantasia, usum
Antimonii interdicerere velle hoc argu-
mento: & revera nihil hoc aliud esse opi-
nor, quàm si muscam elephanti instar æsti-
memus. His tamen & ejusmodi tam fri-
volis rationibus usi aliquot sermocinato-
res, ignaros hujusce rei homines, & prin-
cipiis hujus Artis nondum imbutos, de-
terrere voluerunt.

5. Quod ad ultimam objectionem:
Concesserim illis non gravatè, ali-
quot

quos ægros summopere alteratos & commotos fuisse à sumto Vitro Antimonii, aded ut etiam (quamvis id nunquam viderim,) aliquot ex iis vitam finierint ob ejus usum. Interim tamen hoc neutiquam talem consequentiam inducere potest, nunquam eo nobis esse utendum. Nam si expendamus causam, ob quam hoc evenisse potuit, inveniemus id accidisse ob ignorantiam alicujus Empirici idiotæ, aut arrogantis cinislonis, Medicinam facientis sine ulla eruditione, scientia aut fundamento: qui morbum unum ab altero discernere non valent, sine ullo respectu virum ægri, temporis opportuni ad expellendum materiam morbificam, aut dosi quam ægro dare conveniebat, forsan in talem errorem incidere potuit. Quod si autem ob abusum alicujus, prorsus abstinere velimus ab exhibitione Antimonii, eadem etiam prorsus ratione abstinere deberemus ab infinitis aliis Medicamentis, quæ quantumvis in universon habebantur pro bonis ac innoxiiis, interim tamen sæpenumero, intempestivo abusu administrata, pessima & lethalia symptomata inducere videmus. Quocirca, si vellemus pronunciare de Vitro Antimonii liberè & ut res est, sine ullo præjudicio, passione aut partialitate, ut vocant, non solum oporteret oculos mentemque convertere ad mala quæ ex ejus abusu subrepere possunt; sed etiam, imò potius, ad mirandos effectus quos præstare potest, debitè & cum judicio exhibitum: nec non ad illud, quod hoc Medicamento sæpe relevantur ægri, de quorum sanitate aliis quibuscunque remediis adhibitis re-

cuperandâ, hæctenus desperatum fuerat prorsus. Ut concludamus igitur, dicere aut judicare nequimus, Vitrum Antimonii aliud mali inferre posse, quàm quòd nimis vehementer purgat, si quando dosi majori quàm oportet exhibeatur. Alioqui, non magis venenosum est, imò minùs perniciosum, quàm multa alia vomitoria, cujus cujus denique generis ea fuerint, quæ Priscis in usu esse solebant. Atque hæc sufficere debent ad refellendas prædictas objectiones.

Cæterum Vitrum istud Antimonii, ut Matthiolus idem refert eodem capite quod nos illud præparare docuit, est præstantissimum medicamen, pretiosissimum, & minùs periculosum aut damnosum, quàm ullum aliud vehemens medicamentum purgativum Antiquorum. Omnes humores crassos viscidosque ejicit, in ventriculo aliisque ac circum vicinis locis superfluos, idque per vomitum ac per alvum. Habet quinetiam in se facultatem quandam resistantem venenis: quare admodum feliciter administrari potest adversus omnes morbos à Matthiolo nominatos, sicuti supra à nobis annotatum est in prima hujus libri parte, capite de præstantiâ seu prærogativâ Antimonii? & universon adversus quoscunq; alios morbos, provenientes ab impuritate ventriculi, & pectoris: contra pestem, intoxicationem; breviter ad omnes affectus qui possunt & debent seu prævaricari, seu tolli vomitivis Medicamentis exhibitis, idque sive directè vel primariò, sive per consensum. Equidem non memini me illo sæpiùs quàm vigesies usum fuisse toto illo tempore, quo medi-

medicinam feci, sed semper cum felici successu: quod autem non frequentius illud exhibuerim, factum est ex eo quod aliis vomitoriis idem præstantibus uti solem, quibus paullatim longoque tempore familiariusculè assuevi. Interim tamen, quum satis multas peregrinationes per diversos orbis tractus fecerim, & in varia ingenia hominum inciderim, affirmare possum, vidisse me plurimos prudentes Medicos, Chirurgos & alios homines boni iudicii, qui eo multoties optimo cum summo suo decore usi sunt: Inter cæteros nobilissimam quandam Dominam, Comitissam Schlick in Bohemia, quæ admirandas curationes in subditis suis hoc vomitorio fecit, tempore Pestis, Februm malignarum & Ungaricaram, quas vocant. Administrari verò id ipsis curabat in pulverem minutissimum redactum, cum cochleari uno optimi Aceti: quod ipsis non solum vacationem talem ciebat per vomitionem, quæ morbo depellendo necessaria erat: sed etiam hoc facto, illos multo meliùs ad sudorem adigebat, quàm si Theriacam sumpssissent: ac paulò post sanitatem sensim recuperabant, absque usu ulteriore ullorum medicamentorum: in illa enim regione (nisi fortè in urbibus præcipuis,) paucissimi reperiuntur Medici aut Pharmacopœi. Novi item in oppido Cur, ditionis Rhoetorum seu Grisonum, Concionatorem quandam, qui pestilentia tempore sine metu ullo versabatur cum infectis luc, & plurimos eorum sanabat Vitro hoc Antimonii: quod ipse in principio assumere solebat, ut se à malo præservaret. Arcta item mihi

fuit familiaritas cum quodam Chirurgo, homine prudente & judicioso, in oppido Claris, Pagi seu ditionis Helveticorum, qui, cum nullus Medicus esset, medicinam factitans, supra professionem suam etiam plurimos affectus internos sanare satagebat. Is igitur Chirurgus assiduo penes se habebat pyxidem parvam Vitro Antimonii in pulverem redacto plenam, in sacciperio, quod zonæ suæ incinxerat: & vocatus ad curandum quempiam ægrum, sive is febre ardente laboraret, sive continua, intermittente, intemperie ventriculi, cachexia, sive alii cuicumque morbo implicitus jaceret, semper in principio ipsi unam aut alteram dosin hujus pulveris exhibebat, mixtam Rob, aut Syrupo de Cerasis, quibus per Helvetiam pleræq; omnes familiæ satis instructæ sunt. Ad hæc jubebat ut uterentur decoctione quadam præstantium aliquot herbarum quæ in Helvetiorum Alpibus passim crescunt: juxta iudicium suum & experientiam, quam istarum rerum habebat. Hoc modo progressus, tot ac tam periculosos morbos sanavit, ut instar Æsculapii alicujus habitus apud suos fuerit: nec vulgus solummodò illius opera utebatur, sed etiam alii quicumque quantumvis opulentiores ac primarii viri. Memini item dum in Palatinatu Superiori degerem, me bis terve accersitum fuisse ad quandam Quæstorem in Arce quadam parva habitantem Bernsweyn appellata (ni fallor,) circiter duo miliaria distante ab Amberch, prope viam regiam, quæ ducit versus Niemarct, non procul à quodam magnifico & opulentissimo Monasterio, & juxta rivulum anacænissimum:

Uu

mum:

num : apud quem cum versarer, notitia mihi intercessit cum quodam viro honesto, qui degebat in villa dictæ Arci subdita : cum quo cum sermones aliquot ultra citroque reciprocarem de variis rebus, quippe cum & ipse varias regiones peragrasset, tandem ratiocinando de aliquot remediis apud Medicos usualibus, ut vocant, ostendit mihi elegantissimum frustum Vitri Antimonii, quod ex bulga sua deprompserat, pondere semunciaz, ut tunc judicare poteram, rogans an nossem quidnam hoc esset. Cui cum annuissem : Age igitur, subdidit ille : Hoc tibi assevero, me isto Vitro solo, non modò liberasse me ipsum, & uxorem meam, quam hinc coram vides, à gravi morbo, quo ambo detinebamur : sed etiam magnum numerum rusticorum in hac villa, & circumcirca degentium : qui etiam, si aliqui inter ipsos ægrotent, sive febri, sive intemperie ventriculi, (cum valdè procul habitent à Medicis & Pharmacopœis, quorum consilio iuvare possent :) veniunt ipsi, aut aliquem mittunt, ut usum hujusce Vitri à me impetrent : infundunt enim illud aut imponunt ita integrum, ut vides, in cerevisiam aut vinum, & prout mihi necessarium videtur, ita illud pauciores aut plures horas inibi relinquunt, aut prout purgari vehementius aut lenius desiderant : Cum satis diu in infusione steterit, liquorem istum bibunt, qui ipsos purgat & sanat. Ac deinde mihi Vitrum meum remittunt, adjunctis sæpenumerò duodecim ovis recentibus, aut pullo gallinaceo, quo gratos se, beneficiique à me accepti non immemores esse demonstrent. Atque istoc modo, subjun-

gebat, fui Medicus & Pharmacopœus plurimorum hominum, jam tribus aut quatuor annis, ex quo nimirum tempore domicilium meum hoc loco fixi. Et quod plus est, vix possum deprehendere, post tam diuturnum usum & toties repetitam macerationem, Vitrum meum ullo modo esse imminutum, aut ponderi ipsius quippiam decessisse. Quo sermone percepto, non poteram non stupere & summo opere admirari partim quòd tam felix successus consecutus fuerit ita frequentem hujus Vitri exhibitionem, planè absurdam & irrationalem, ac sine ullo respectu ad dosim habito : partim etiam quòd res tam solida & fixa, ut vocamus, quale est hoc Vitrum Antimonii, facultatem aliquam purgativam de se spargere, & liquori cui imponitur communicare potuerit, tam sæpe totiesque repetitis vicibus maceratum, sine ulla tamen suæ substantiæ imminutione, quæ saltem deprehendi potuerit. Verùm postea hoc ipsum mihi certius constitit fieri posse & solere, ex relatu plurimorum Medicorum qui medicamento isto sæpius uti solent. Inò aliqui insignem quandam speciosam guttam hujus Vitri annulo aureo includunt, quem digitis suis impositum jugiter gestant, & quando cuiquam medicamentum per vomitionem purgans exhibitum volunt, hunc annulum solummodo imponunt vino per aliquot horas : & exempto inde annulo, liquorem ægro propinant : idque toties faciunt, quoties usus exigit, sine ulla imminutione gemmæ suæ seu dictæ vitreæ guttæ, quam annuli palæ incluserant. Inter cæteros autem Thonias Bovius, Patricius Ver-

Veronensis, Medicus experientissimus, in libro suo Italico cui titulum fecit, Flagellum Medicorum communium, qui rationales dicuntur, affirmat, uti nos posse hoc medicamento, sine ullo scrupulo aut metu: nam pag. 39. memorati libri, ubi præparandi ejus modum docet, ita inquit: Antimonii ego integras libras devorandas dedi, aut saltem utendas exhibui, nec unquam toto vitæ meæ spatio ejus usu læsum quempiam fuisse deprehendi: & pag. 40. ita scribit: Antimonium innoxie dari potest cuilibet sexui, ætati & complexioni. Exhibui illud Monachis, Monialibus, hominibus nobiles, delicatis & in umbra degentibus: & nunquam me deflavit, aut pudore affecit. Non diu est, quod hic Hagæ-Comitis diem suum obierunt honestus & bonæ famæ civis Joannes van Boren, unâ cum conjugæ suæ, ambo provectæ ætatis: qui postquam aliquot annis ante mortem suam (præter reliqua accidentia quæ producere ut plurimum aut secum trahere solet senectus,) sæpissimè affligebantur oppressione stomachi, seu cardiogino, ob debilitatem ventriculi & odoris naturalis defectum, non valentis, ut decet, cibos ingestos concoquere: unde magna coacervatio humorum crudorum in ipsorum corpore plurima ac diversa symptomata inducebat. Illi igitur quotiescunque oppressos se aggravatosque ista cruditate congerie sentiebant, sumentes infusionem quatuor aut quinque granorum Vitri Antimonii, cujus pulverem assiduò penes se habebant: quæ sumpta bis terve vomebant: atque ita ventriculo inanito, aliquandiu exinde be-

ne se habebant. Eoque modo affectum Ventriculi tam diu sustinuerunt, reliqua sani, donec Deo placuit illos ex hoc mundo vocare, relictis tribus filiis hæredibus, viris robustis & sanis: qui ipsi consuetudine assumptâ semel aut bis in anno sese purgandi, prædictum medicamentum more parentum suorum usurpant: sentiuntque se ex usu ejus planè levatos, & nequam læsos: & velut homines valdè adiecti & prompti ad juvandos pauperes, sæpenumerò (præter alias suas elemosinas,) aliquot egenos homines eodem modo quo se ipsos solent, à morbis, hoc medicamento propinato, liberant. Ut summam dicam, recensere possem magnam copiam exemplorum certissimorum, quæ longo usu Antimonii addidicisse mihi datum est: quæ tamen brevitate studio referre hoc capite super sedebam. Usque adeò ut verè pronunciare possimus de Vitro Antimonii, id quod in parœmia vulgari de Lupo dici solet, quod nempe non usque adeò deformis aut turpis sit quàm passim creditur. Hoc bene considerato & perpenso, pænè ausim dicere, reperiri aliquos Medicos, qui illud palam vituperant, magis moti invidiæ stimulis, & metu, ne fortè lucro suo defraudentur quod ex aliorum medicamentorum exhibitione faciunt: quod reverà ipsi illud contemnant: præsertim cum vident medicamentum hoc tam vilis pretii & tam facilè parabile usque adeò mirabiles edere effectus. Quocirca illos rogatos velim, ut talem ex animo suo deleant passionem: præ oculis sumentes, Deum Opt. Max. creass: Medicinam

ad commoditatem omnium hominum, & non astrinxisse illam solummodo cognitioni & voluntati magnorum & multifciorum Doctorum: verum etiam interdum benedictionem suam medendique gratiam communicavisse extraordinarie hominibus cetera ignorantibus & indoctis: qui hoc dono instructi non utuntur eo ut infames mercenarii, aut cauponantur sicut agyrte complures consueverunt, sed pio proposito, & integritate animi, nudoque ac sincero misericordiae zelo moti, proximos suos juvare & morbis liberare volunt ubicunque possunt.

Dosis porrò Vitri Antimonii est à tribus granis ad novem ad summum, pulverizati nempe & mixti aliqua conserva: vel datur ejus infusio, id est, liquor in quo aliquamdiu steterit, ut paulò post declarabo, quando particulatim de ratione & modo ejus ritè præparandi, sum acturus.

CAP. II.

Modus præparandi Crocum Metallorum.

CRocus Metallorum nihil aliud est, quàm Antimonium præparatum in eundem finem ob quem Vitrum Antimonii parari solet. Est autem laboris longi compendium, quia minimo temporis puncto, aut horæ ferè momento præparari potest major hujus Croci copia: quàm Vitri, spatio decem dierum. Quare autem vocetur Crocus Metallorum, aliam causam dare non possunt, quàm, quod dum dissolvitur in prima aqua, adlavan-

dum, (modo qui paulò post docebitur,) colorem luteum emittit, qui manus tingit instar Croci. Modus eum præparandi hic est: Cape Antimonium quod nitidum electumque sit: Sal nitrum purificatum: libram unam singulorum: redige simul in pulverem: hanc inde in sartagineum aut lebetem ferreum, aut in defectu horum in ollam terream aut figulinam: injiceque illis carbonem exiguum vivum seu torrem incensum, ac confestim ignis comprehendens sulphur quod in Antimonio est, illudque pervehens usque ad Salnitrum, incipiet ardere, haud secus quàm pulvis tormentarius seu scelopetarius madidus, & materia liquecet aut in humorem abibit: quem liquorem spatula seu rudicula ferrea movebis, usque dum frige facta formam granorum aut glebarum terræ assumat, ferè ejus coloris qualis est Ochra Anglicæ. Hoc facto, scire oportet Sal incombustibile Salis petraè permixtum manere Antimonio, idque eo separandum esse, projecta nimirum dicta materia in aquam calidam: in qua dissolvitur quicquid in ea est fuliginis, & Antimonium subsidit in fundo. Aqua hac abjecta, iterum aliam aquam ferventem affundimus: hoc negotium toties reiterando, usque dum aqua planè sit insipida cum effunditur, & Antimonium exactè ablatum sit. Hoc autem postea rescicabimus lento igne, ac tandem majoris commoditatis gratia teremus in marmore, affusa aqua rosata, ac in minutissimum pulverem redigemus, eo modo quo Pharmacopœi solent præparare Corallium, Margaritas, Spodium, Cornu cervi, & similia. Quo facto,

facto, siccabis illud rursum, & servabis in usum. Atque hæc de Croco Metallorum dicta sunt: cujus vires sunt, vomitum ciere, & easdem prorsus operationes edere, quas Vitro Antimonii supra adscripsimus, idque sine ullo prorsus periculo aut noxa. Particulatim autem eo utimur felici successu, adversus febres intermittentes: cujus rei haud diu est quod experientiam vidimus in Domino de Crallingerpolder, filio illustris Domini de Barneveld: qui postquam diuturna febre quartanâ detentus plurimis ac diversis medicamentis usus fuisset communibus, ac quartanæ curandæ propriè dicatis, tandem convaluit & planè sanatus est unicâ solùm dosi hujusce Croci Metallorum, quæ ipsi oblata fuit per manus cujusdam fœminæ Nobilis, istius regionis, quæ Crocum hunc Metallorum perpetuò servare, & penes se habere consuevit, unâ cum diversis aliis medicamentis Chymicis. Verùm tamen, objicere mihi aliquis possit: Valdè afflictus & conturbatus fuit dictus Nobilis Vir à sumpto hoc medicamento, & enormem secessum ac evacuationem per vomitum inde habuit: Sed quicquid fuerit, tandem tamen hoc remedio convaluit. Adde etiam quòd memoratam alterationem & vehementem universi corporis conturbationem non attribuere possumus propriæ naturæ dicti Croci Metallorum: sed hoc potuit provenisse propter usum tot ac tantorum apozematum, & illorum medicamentorum quæ ante illud tempus ipsi exhibita fuerant, quæ humores valdè præparaverant vasâ laxaverant, retentricem facultatem debilitave-

rant, breviter majorem in corpore corruptionem generaverant, id quod sæpe evenire solet. Hoc itaque medicamentum, inventâ in istius ægri corpore magnâ copiâ materiæ præparatæ, causa fuit tantæ evacuationis & alterationis, quantum illi evenisse memorant. Fieri quin etiam potest, hoc accidisse quodam fortassis abusu in dosi: nam (ut quod res est factæ, sine offensa honoris aliorum,) non est negotium quod in captum aut intellectum fœminarum nobilium cadat, nosse dispensare exhibereque ut decet hujusmodi medicamenta, id est, diducere distinctè, quæ dosis cuique ægro propriè conveniat. Interim tamen bona ipsarum voluntas animique promptitudo æqui consulenda est, & considerandum, quòd si Medicinaliqui bene ut decet munere suo fungerentur, removendo aptis vomitoriis medicamentis materies peccantes in morbis, quamdiu adhuc exigua ipsarum copia in corpore residet, & natura adhuc robusta est & valida, juxta instituta antiquorum Medicinæ Antistitum, priusquam corpus paullatim incipiat putrescere ab usu apozematum, laxantium medicamentorum, ptisanarum: (quorum tamen usum neutiquam improbo, quando debito modo & cum judicio administratur:) tunc sanè non perventur ad hujusmodi incommoda: & evitentur calumnia & dedecus, quod illis inde provenire solet, quando quippe necesse est mulierculam aliquam supervenire, quæ ægros à morbo quopiam liberet, quem ipsi persanare nequiverunt. Nec decet ut quispiam mihi hic respon-

deat, hoc interdum evenire casu fortuito, videlicet quando morbus statum & vehementiam suam prætergressus erat, & jam ad declinationem vergit: itemque quod leniter procedendum sit in morbis, præparandumque prius exactè humores, priusquam eos evacuemus: ad hæc, quod nec ipse quidem Crocus Metallorum semper febres sanat: & alias similes excusationes in medium proferat: nihil enim aliud suat quàm veræ ineptiæ: & optima culpæ excusatio est, agnoscere & fateri peccatum suum, & conari corrigere erratum, & emendare illa quæ antea malefacta sunt: præsertim cum tot se exempla quotidie oculis oggerant. Equidem ejus planè sum sententiæ, nec falli me credo, æquè multos ægros malè curando perditos, & ad mortem adactos, pusillanimitate & tergiversatione aut animi incertitudine Medicorum quorundam doctorum, quàm fortassis imprudentia & temeritate aliquot arrogantium Empiricorum pessundatos videmus. Quapropter, quicumque Medicus desiderat inservire commodis & saluti proximi sui bona fide, jure merito debet Deum rogare, ut velit intellectum suum dirigere, & opera sua felicitare, deducereque per viam mediocritatis, usque ad eò ut in neutrum extremorum impingeret, muneri suo satisfacere salva conscientia, & ad ægrorum salutem queat. Verissimum quidem est, reperiri ægrotos quam plurimos, qui malint præscribere Medicis quæ agere debeant, ipsisque leges dare, quàm eorum consiliis parère: & qui in principio morbi neutiquam induci queant, ut remedia accommoda sanitatique

ipsorum convenientia assumant: qui ipsi tamen postea cum videant se derelictos & quasi conclamatos, tædio diuturni mali, non recusant sumere quòdcunque ipsis propinatur: quod tamen fieri non potest sine magno periculo. Quare in isto casu non deesse sibi debet Medicus, quin moneat in principio, protestetur que qualis successus neglectum remedii excipere possit: idque ut conscientiam suam exoneret, & defendat seipsum à calumniis & dedecore: quod nisi præmoneat de eventu, effugere vix potest.

Dosis porrò Croci Metallorum est à quatur usque ad duodecim grana. Datur in substantia, mixtus aliqua conserva: aut propinatur ejus infusio, id est, bibitur ex modico vini albi in quo maceratus fuerit.

CAPUT III.

Præparatio Floris Antimonii, variorum colorum.

FLOS Antimonii est tenuissima fuligo, quæ dum Antimonium sublimatur, firmiter adhæret circumcirca ad latera vasis quo continetur. Nihil tamen aliud est, quàm substantiæ Sulphuræ & Mercurialis ipsius Antimonii, quæ vi ignis expulsa, & ut ita dicam fugata, separantur per evaporationem à reliquo corpore Antimonii. Quod ad nomen attinet, credo Floris nomen illi tribus hisce de causis impositum fuisse: prima est, quòd hæc sit substantia maximè subtilis & volatilis, quæ Antimonio insit, ideoque ita vocetur ad imita-

imitationem & analogiam florum arborum, qui habentur pro substantia magis aërea & subtiliore quàm reliquæ earum partes: secunda est, quòd sicut ex arbore fusca & deformi, naturalis calor suo tempore egredi facit flores variorum colorum: similiter etiam ex Antimonio, quod reapse est corpus nigrum & deforme, veluti Plumbum, per calorem ignis materialis eliciatur substantia, levis, alba, lutea, aut rubra instar arborum: tertia est, quòd hæc fuligo interdum se lateribus vaforum ita affigat, iisque adhæreat forma parvulorum florum aut gemmularum germinantium. Quicquid sit, vocetur prout cuique lubebit, substantia hæc semper est & manet Antimonium arte subtiliatum, habens in se præcipuè duas prædictas substantias, & quod igni impositum colorem istum amittit, & eandem propemodum formam Antimonialem reassumit, qualem antea habuerat.

Modi autem præparandi hosce Flores Antimonii sunt varii: Inter quos præcipuus, maximè communis, receptus & laudatus ab omnibus, est hic: Habere oportet Urinale fictile seu terreum crucibulorum, ut vocant, sesquipedem altum, præstans & densum, quod vim ignis sustinere possit, ita fictum ex professo, ut ab uno latere, circiter quatuor digitorum latitudine infra orificium, exiguum tubulum habeat, per quod injici possit Antimonium quando necesse fuerit. Imponatur hoc vas aut Urinale erectum parvæ rotundæ fornaci ventosæ, ut vocant, ita ut emineat ultra oras fornacis paulò minùs media sui

parte, quippeut paulò plus quàm media ipsius pars igne circumdari queat; reple & infarci latera dicti urinalis circumcirca luto, ita arctè ut inter ipsum & fornacem nihil vacui sit: relictis duntaxat ab utroque latere, circa fornacis oras duobus aut tribus spiraculis, per quæ ignis aërem capiat, aut ventiletur, & fumus egrediatur: quæ ipsa tamen spiracula pariter obturentur ex parte, exiguis caminulis aut tubulis fictilibus, ut impediatur ne flamma quæ inde exhibet, altum petens, urinalis superiora feriat, sed in latera dispergatur. Habeas insuper tres ollas terreas seu fictiles, rotundas instar pilæ aut spheræ, bene vitratas intus: quarum duæ habeant singulæ orificium ab uno latere, & ab altero collum: tertia autem orificium duntaxat habeat ab uno latere, ab altero tubulum aut collum nullum: ita ut inferendo unam alteri per orificium unius & collum alterius; tertia (utpote superior) olla nullam aperturam habeat. Primam autem ollam inferè ori aut collo suprascripti Urinalis, atque illi deinceps secundam, ac demum secundæ tertiã, lutatoque omnes earum juncturas quibus inter sese contiguæ sunt, ita ut nullus per eas exire possit vapor: finitoque eas hoc modo, usque dum lutum exactè siccatum fuerit. Hoc peracto, accende igniculum parvulum ex carbonibus in fornace: ita ut Urinale paulatim calefiat: tandemque ignem auge, usque dum candescat planeque rutilum fiat, aut saltem adè calidum, ut existimes Antimonium in eo liquesceri posse. Cape igitur confestim Antimonium in grandiusculas partes confectum, seu in pulverem non valdè tenuem.

nucem redactum : injiceque plenum cochlear aut alterum istius pulverati Antimonii per supra memoratum tubulum in dictum Urinale : claude tubulum modico luti, ignemque ita conserva in eodem statu, & semihoræ aut horulæ unius spatio post, quo tempore videlicet Antimonium quod injeceris, sublimatum esse potuit, (quod percipies, aperto modicè tubulo : nam si fuligo alba inde egrediatur, nondum planè sublimatum erit univèrsum : si contra nulla fuligo exeat, profus sublimati indicium erit :) aperi tubum rursus, aliudque iterum Antimonium immitte : & hoc negotium toties repete, usque dum duas aut tres libras pulverati hujus Antimonii per tubulum istum injeceris. Tandem omnia vasa refrigerari sine, excinptaque de fornacula, statue adhuc ita inter sese nexa super mensam aliquam : deinde sensim & leniter lutum à juncturis separa cultro aliquo aut gladiolo : cavendo tamen, ne inter abradendum, sordes ullæ in ollas cadant. Hinc detrahe ollas unam ab altera, inveniesque in superiori olla pulvisculum quemdam album & levem, in media alium pulverem minùs candidum, in tertia vero infimæque, quæ igni propinquior steterat, pulverem partim luteum, partim rubrum. Hi pulveres sunt Flores Antimonii : quos separare & seorsim unum ab altero servare possumus, aut etiam mixtos inter se (sicut faciunt plurimi,) in usum recondere.

Flos hic Antimonii in magno pretio & opinione est apud plerosque Medicos : Inter quos Zopata, experientissimus Medicus, plurimi eum facit, partim (inqui-

ens,) ob id quod videatur habere plus virium virtutumque quàm Vitrum Antimonii ipsum : partim quòd dosin ejus exactiùs metiri & administrare certius pensiculatiusque possumus, quàm Vitrum : quod ipsum quotiescunque præparant, semper in facultate sua purgativâ aliquantulum differentiæ habere deprehenditur : id quod in Floribus non accidit. Ego tamen indubiè crediderim, idem Floribus evenire posse : certum enim est, si ignis in una præparatione vehementior sit quàm in altera, Flores qui tunc efflorescent, non habituros tam validam purgatoriam vim, ac alii : sed potiùs diaphoretica vi sudores provocaturos. Interim tamen, ut se res habeat, non negavero Flores Antimonii esse præstans efficacæque medicamentum, si quando debitè & cum judicio usurpantur. Memini me novisse junio-rem quendam Medicum Pedemontanum, nomine Magnes, Genevæ, qui cum Floribus Antimonii præparatis modo prædicto, & exhibitis forma rotularum aut tabellarum, ordine modoque quem præscribit Zopata, plurimas egregias curationes ad bonum finem perduxit, in morbis provenientibus ex catarrhis & defluxibus, itemque in febribus intermittentibus, intemperie ventriculi, melancholia, mania, & diversis aliis infirmitatibus, non solum in urbe ipsa Genevensi, sed etiam in finitimis regionibus, & pagis, quò sæpe ab ægris vocabatur. Quod tamen non narro ex simplici relatu aliorum : sed & ex sermone ægrorum ipsorum, quos curaverat, intellexi.

Dosis Florum Antimonii est à tribus usque ad octo grana : sumuntur autem in
fab-

Substantia, (ut loquuntur ;) aut bibitur liquor, seu infusio, in quo aliquamdiu macerati fuerint. Præparatur insuper & Flos Antimonii rubri purpurascens coloris, qualis est corticis mali Arancii seu aurei, idque hoc modo : Cape Antimonii crudi libram unam, Salis Ammoniaci semilibram; reduc hæc utraque in pulverem tenuissimum : Impone eum urinali fictili seu terreo, in parva fornacula: statueque illum reclinatam ad unum latus, ita ut collum ejus sit paulò altius quam pars postica, & à latere uno extet & promineat: tege seu occlude fornacem superius, relicto suspiraculo in medio ejus, quo flamma exire possit: Orificio urinæ impone vas vitreum, quod recipientis vicem sustineat: Luta juncturam, & patere siccatilutum: Hinc ignem subde urinali, paulatim augendo, usque dum sublimari incipiat, & fuligo alba, cui lutei quid immixtum sit, in recipiente conspicuam se det: continua ignem usque dum nullus amplius egrediatur vapor: Refrigerati sine vasa: & reperies in recipiente Sal Ammoniacum sublimatum, cum magna parte ipsius Antimonii: quod Sal Ammoniacum separabis ab Antimonio per elotionem quæ fit aqua calida, ut dictum est de Croco Metallorum; & in fundo habebis pulverem tenuissimum, serè ejus coloris qui est corticum Aranciorum malorum: quem pulverem siccabis, & servabis in vasis necessarios. Flos hic operatur ut præcedens: Dosis ejus pariter est eadem cum superiori.

☉ ○ (30

CAP. IV.

Modus componendi variandique prædicta vomitoria medicamenta, formis rationibusque commodioribus, & magis idoneis ad usum.

Superioribus tribus capitibus universim egimus de tribus diversis præcipuis formis, ad quas redigi & præparando perducere consuevit Antimonium, si quando id pro vomitorio usurpare volumus: Nunc autem animus nobis est modos aliquot ostendere quibus componi & quasi vehiculo quodam adjuvari possint prædictæ tres formæ, & aliis quibusdam rationibus, expeditis & promptis præparata servari in usus nostros, quotiescunque necessitas aut occasio id exigere videbitur. Primo loco erit

Vinum Hippocraticum Antimoniale.

℞. Vitri Antimonii subtiliss. pulver. grana LXXX. Vini albi optimi drach. LX.

Infundantur in vase vitreo benè clauso, & ponantur in balneo lento per horas XXIV. Deinde post colaturam adde

Sacchari albißimi subtil. pulv. drach. XX. Aromatizetur cum opt. aqua cinamomi, & servetur ad usum.

Istud vinum ita præparatum, saporem habet valdè gratum & delectabilem, instar vini cinamomini, quod Hippocraticum appellant: quo fit ut Antimonii vitrum multo facilius, familiarius & gratius sumpturis eveniat; & adhæc etiam satis leniter suaviterque operationem suam exerceat. Dosis ejus est à tribus ad decem

Xx

drach.

drachmas, ad summum; ita ut computo facto, in singulas drachmas granum unum Vitri Antimonialis ingrediatur.

Aliud.

℞. Vitri Antimonii subtil. pulv. gr.
LX. Vini Hispanici albi drach. L.
Infundantur ut supra. Deinde adde
Syr. violarum cærulei unc. j. ℞.
Ol. Sulphuris gutt. VI, vel VIII.
Misc. & coletur per chartam.

Liquor iste erit coloris purpurascens, odoratus, & valdè gratus palato. Dosis qualis superioris.

Sin velis copiam potionis adhuc esse minorem, duplicabis pondus Antimonii; & sic drachma una liquoris purgabit tantum quantum duæ purgassent priori modo mixtæ.

Oxyfaccharum Vomitivum præstans.

℞. Vitri Antimonii pulv. unc. ℞.
Aceti vini albiss. odorif. ℥. VIII.
Infund. in balneo lento per hor. XV.
Colat. add. Sacchari albissimi unc.
III.

Et in patina porcellana vel vitrea reduce ad consistentiam Oxyfacch. liquidi instar julapii.

Hoc Oxyfaccharum est gustui gratum: & uti eo possumus speciatim pro vomitorio adversus febres calidas, continuas, pestilentes, & intermittentes, paulo ante paroxysmum; item contra venena, exanthemata puerilia, aut variolas, antequam prodierint; & adversus alios morbos quibus jungitur intensus calor, putrefactio, obstructio, & humorum viscidorum co-

pia: idque ob admixtum acetum, quod temperat immanes sanguinis effervescentias & humorum calidorum; resistit corruptioni, & vi suâ incisoriâ subtiliat & abradit viscosos humores & phlegmaticos; præterea est pro vehiculo confortativo & correctivo Antimonii. Quapropter quilibet Medicus prudens & circumspectus poterit eo uti feliciter in quamplurimis morbis. Dosis ejus est à duabus usque ad sex drachmas pro vice. Notandum porò est, quòd ad præparandos dictos liquores, loco Vitri Antimonii sumere impunè possumus Crocum metallorum, si ve etiam Flores Antimonii, si velimus: respectu tamen habito ad proportionem & debitam analogiam dosium quibus sumi possunt.

Pilule Antimoniales.

℞. Succu Glycyrrhizæ cum aquâ Scabiolæ depurati, & rursus ad consistentiam solidam redacti.
Florum Antimonii ana ℥. j.
Croc orientalis subtiliter pulverizati ℥. ij
Olei Caryophyllorum gutt. X.
Fiat massa: addendo, si opuserit, pro humectatione aliquantulum Syr. Violar. & servetur in vase vitreo bene obturato.

Dosis hujus massæ est à sex granis usque ad octodecim ad summum. Formantur inde pilulæ unæ aut duæ, inauratæ si velimus: & exhibentur agris tempore convenienti. Præscribo autem hîc succum Glycyrrhizæ primo loco, depuratum quippe; quoniam quomodo passim vendi-

venditur, plenus est sordibus: quare ut depuretur, primò dissolvi debet in aqua, & clarificari cum albumine ovi, filtrari ad summam claritudinem munditiemque; & postea condensari iterum; & plerumque eum hoc modo præparando, perdimus dimidium ponderis ejus, quod nihil aliud est, quàm farina & aliæ imposturæ quas illi commiscunt ad corpus ejus nec non pondus augendum. Quin etiam, ut securiores simus, possumus facere infusionem seu macerationem optimæ Glycyrrhizæ, eamque reducere ad consistentiam solidam, in eundem usum.

Diamargaritum vomitivum,

℞. Margaritarum præp. ℥. vii.
Flor. Antimonii alb. ℥. iiii.
Sacchari albiss. pulv. ℥. xx.

Fiat pasta s. a. cum aliquantulo gummi Tragac. in aq. ros. infusi. Et aromatizetur cum gutt. vi. Ol. Cinamomi.

Ex qua pasta formantur parvulæ rotulæ, quibus sigillum aliquod imprimere possumus si velimus, easque deaurare, sinendo eas desiccari paulatim in aliquo loco sicco, aut inter duas cartas, in sartagine, aut patina fictili: & hinc servare eas in pyxide bene clausa & obturata.

Dosis hujus confectiois aut tabularum est ab uno scrupulo usque ad quatuor: quæ ita administratæ & exhibitæ purgant ut reliquæ compositiones supradictæ.

Qui volet, poterit & administrare Florem Antimonii cum Confectione Alkermes, aut cum aliquo alio electuario cordiali; item cum Theriaca, Mithrida-

tio, nec non Conditis, Conservis, Syrupis, Julapiis, prorsus prout Medico prudenti consultum videbitur.

Non necesse est autem latius differere de virtutibus ac viribus particularibus horum vomitoriorum medicamento- rum; præsertim cum jam mentionem aliquam earum supra fecerimus: quia cuilibet Medico prudenti & boni consilii fanique judicii promptum ac facile erit cognitu quinam morbi possint prorsus curari, aut palliari solum per vomitum, consequenter etiam hisce vomitoriis uti quando res aut necessitas id postulabit.

Hæc sunt quæ de Vomitoriis ab Antimonio desumptis dicere habui. Cæterum aliqui volunt asserere, Antimonium præparari posse, ita ut non purget aliter quàm solummodo per secessum, seu ventrem inferiorem, idque valdè leniter & sine violentia. Verùm hæc ars nobis adhuc dum est incognita: & ut illis hoc concedamus, posse tale quippiam fieri, quamvis id nunquam compererim, dubitatio nova oriretur, an videlicet tale Antimonium dejectorium easdem illas superfluas materias evacuare posset, quas ejicit dum est vomitivum; & per consequens, an posset sanare eosdem morbos: præsertim cum vomitus evacuet & expellat sincerè & merè extra corpus materias peccantes; quod interdum nullum aliud medicamentum dejectorium aut catharticum præstare valeret. Quod ipsum manifestè demonstrat testimonio suo magnus ille Medicus Joannes Fernellius in Methodo sua medendi, dum loquitur de vomitione bene & debitè provocata, hisce verbis: Noxios quippe humo-

Xx 2

humo-

humores ex ipsis fontibus sinceros elicit, & vacuat; omnem quæ in ventriculi capacitate, in ejusve tunicis hæret illuviem inprimis expurgat, è præcordiorum membranis, è cavis jecoris ac lienis, & ex pancreâ omnis generis supervacuos humores sinceros elicit: quos plerunque nec hiera nec aliud vehementissimum ullum etiam frequens pharmacum in alvum exturbare potest. Quæ verba utique condigna sunt maximè, quæ notentur, memoriæque commendentur, usque adeò, ut concludere hinc possimus, quòd si nossemus præparare Antimonium modo quem diximus, non daturum tamen eosdem effectus quos Antimonii vomitorii usum sequi videmus. Vidi diversos modos processusque (ut vocamus) hujusce tentamenti, ad præparandum tale aliquod medicamentum: sed planè vanus inutilisque labor fuit. Præterea, si fortè inventa est ulla ratio corrigendi aliquantulum facultatem vomitoriam Antimonii, ita ut purget magis per inferiorem alvum quàm per superiorem, itemque si in quibusdam corporibus non purgaverit aliter quàm per secessum: hoc inquam omne tamen non potest reapse & sincerè dejectorium appellari; quamdiu illa ipsi vis & facultas adhærebit, qua modò vomitum huic moveat, modò verò isti fluxum alvi procuret; & quamdiu etiam illud tam mite & mansuetum factum non reperiemus, ut hominibus debilibus & extenuatis, & quib. vomitus non conducit, id exhibere audeamus. Quocirca tutissimum erit, si quando corpus aliquod leniter & suaviter absque ulla commotione enormi purgare per ventrem inferiorem volumus, vice talis dejectorii ab Antimo-

nio petiti, usque adeò incerti & ambigui, usurpare Senam, Rhabarbarum, Mechoacan, Rosas, Aloën, imò & ipsum Scammonium depuratum juxta artem Chymicam; quod medicamentum operatur exhibitum quam minimâ dosi, & occultari potest quamplurimis suavissimis ac gratissimis vehiculis, ut gelatinâ seu miâ Cydoniorum, conserva Rosarum, Manus Christi, item primo tegumento Coriandrorum & Cinamomi saccharatorum; taliter ut æger nihil animadversurus sit, nec ullum ex eo odorem aut saporem ingratum percepturus: atque interim medicamentum illud vires suas exercebit, operabiturque purgando per secessum materias quas expulsi vellemus, cum maxima facilitate, & absque ulla alteratione, meliùs & certius quam ab Antimonio dejectorio sperare possemus: cujus Antimonii inquam dejectorii investigationem ob hæc dictas causas relinquemus aliis qui magis satagunt novas & incertas res undique corrâdere, & nimis curiosè indagare; quam se ipsos in usu & operationibus illarum, quas jam cognitâs & exploratas habent, exercendo confirmare, & securiores præstare.

SECTIO TERTIA.

De ratione præparandi Antimonium, ita ut purget per sudationem & insensibilem transpirationem.

Quamvis fortasse alicui videri posset res incredibilis, Antimonio inesse substantiam quandam, quæ ipsum sudoricum reddat, efficiatque ut per insensibilem transpirationem operetur; præsertim cum in ipso prædominetur & excellat
tanta

tanta vis vomitum provocandi, quæ illi adhæret usque ad explorationem ignis usque adedò vehementis, qualis expetitur in præparatione Vitri Aurimomialis: Nihilominus tamen iis qui aliquam arcanorum Naturæ cognitionem adepti sunt, illud quod dico neutiquam difficile erit comprehensu. Quocirca ut ostendamus hoc tandem fieri posse, solummodò nobis ante oculos ponenda sunt duo præcipua capita; nempe substantialis compositio rerum quarumcunque, & potentia Artis Chymicæ. Quod ad primum caput atinet; res est luce meridiana clarior, omnes creaturas constare diversis substantiis, differenteribus inter sese forma, qualitate, proprietate, & virib. tametsi quamdiu in uno corpore unitæ permanent, potentissima ipsarum imperium in reliquis habeat, easque ex parte obtundat, aut saltem obscurer; aut operentur simul junctæ modo quodam profus contrario illi quo operentur si à se mutuo disjunctæ & separatæ forent. Et qui hoc ignorat, nihil aliud opus habet, quàm ut ipsi ostendatur defectio Chymica vini, qui est liquor usque adedò cognitus & usitatus inter homines: Nam in hac primò deprehendet essentiam subtilissimam ac tenuissimam, incorruptibilem, claram & dilucidam ut Crystallum; non unctuosam, & interim tamen combustibilem supra orane oleum, quæ vulgo aqua vitæ appellatur, seu aqua ardens, spiritus vini, & sulphur cœleste. Post hanc se offert magna copia aquæ insipidæ, frigidæ & obnoxia corruptioni, qualis est aqua communis. Hanc aquam sequitur spiritus quidam fumidus, qui Tartari Spiritus vocatur, qui est substan-

tia valdè sudorificata: huic mox spiritu, subjungitur oleum quoddam verè pingue & unctuosum, lentum & combustibile instar sevi. Hinc sequitur sal quidam corrosivus & valdè absterisivus: præter adhuc partem non exiguam terræ limosæ instar cœni, quæ sublidit restatque post separationem hanc factam, & inutilis abjicitur. Quæ omnes memoratæ substantiæ sunt veluti propria membra & bases vini adhuc inseparati, integri, & indispersi: atque hæc sunt verè causæ ex quibus procedit, vinum tam diversos effectus operari, quòd vinum hæcenus rota cohors & turba Medicorum Rationalium, quotquot reperiuntur, uno ore pronunciant calefacere naturali suo calore, & refrigerare ex accidenti: quamvis ii, qui probè instructi sunt principiis Artis Spagiricæ, jure merito dicere possint, vinum non refrigerare accidentaliter, sed ob substantiam suam frigidam: nimirum quòd in principio vinum calefacit per subtilem suum spiritum caloricum, ut supra dictum est; (qui ubi agitatus fuerit à calore nativo corporis nostri, primus in operando est, ac idedò primò sensum fert:) & postea refrigerat; per aquam insipidam & frigentem, quæ ipsa, utpote ponderosior, & lenta, exerce re incipit tum demum vim suam frigefacientem, posteaquam spiritus ille vini omnes vires suas exeruit & in auras abscessit. Quod ipsam optimè deprehendimus in magnis vini potioribus: qui primo quidem tempore quando aqualiculum suum vino impleverunt, calidos se vegetosque factos declarant & hilares, tantisper videlicet quàm vini spiritus vagatur & gyratur in circulum per venas & arte-

rias ipsorum: qui ubi tandem dilapsus & evaporatus per insensibilem transpirationem fuerit; succedit ipsi substantia alia, quæ frigore suo eosdem homines lassos, inhables, flaccidos & melancholicos aut mœstos reddit, pro lætis & hilaribus quales antea fuerant, dum spiritus vini in ipsis caleret: quapropter iidem illi sæpenuerò coguntur aquam vitæ superbibere, ut ventriculo suo aliquem iterum calorem restituant. Non negarim tamen ob hoc, quasdam res reperiiri quæ ex accidenti operentur, ac contra innatam & genuinam suam qualitatem; ut videlicet Petroleum rectificatum, qui est liquor, extra controversiam, ac ut ita loquar indivisibiliter calidus, interim tamen aperiendo poros cutis vi subtilitatis suæ, & dando transpirandi locum cuidam materiæ tenui, quæ est inter cutem & carnem, potest dissolvere varios tumores calidos, & magnas inflammationes sanare; veluti nos dilucida exempla vidimus in quibusdam podagricis, & admirandas experientias fecimus in combustionibus recenter factis. Cui & haud absimile est illud quod quotidie videmus, purgativa aliquot medicamenta, quæ contra naturam suam, & per accidens, removendo causam peccantem, sanant diarrhœas, & dysenterias. Sed dum agimus de diversis vini operationibus, causam illius varietatis ascribere debemus differentibus ejus substantiis, ut supra diximus. Si itaque vinum refrigerare & calefacere potest ob differentes substantias ex quibus componitur, fieri etiam potest, Antimonium potentiam habere qua vomitum cieat; itemque aliam qua sudorem provocet;

præsertim cum compositum sit & ipsum ex tam diversis substantiis, ut supra demonstravimus. Galenus, Princeps Medicorum Rationalium (diversis librorum suorum locis quos scripsit de simpl. medicament. facultatibus) testatur, non solum creaturas terrestres compositas esse è variantibus substantiis (quantum vis artem eas à sese mutuo separandi ignoraverit;) sed insuper etiam addit quòd ob hanc causam una eademque res operari possit modis planè inter sese discriminatis: quod præter alias quamplurimas assertiones, (quas hoc loco recensere particulatim nolumus, prolixitatis evitandæ gratia,) videre nobis datum est lib. 9. dictorum librorum de med. simp. facultat. ubi loquitur de Vitriolo hisce verbis: Cæterum mirari subit de hoc medicamento, quo pacto vehementissimæ adstrictioni admista caliditas non instrenua. Constat ergò quòd omnium maximè condire servare que carnes humiditas potest, nimirum caliditate humiditatem absorbens, atque adstrictione substantiam contrahens atque constipans: hoc enim opere non nihil etiam humiditatis exprimit. Constringit verò, desiccatur atque contrahit in se totius substantiam carnis, &c. Atque hoc sufficit ad concludendum primum dubium.

Veniendo igitur ad secundum dubium, videlicet ad considerandum quamnam efficacia potentiaque insit Arti Chymicæ; experientia nobis aperte declarat, artem hanc nobis revelare quamplurimas res quæ occultæ latuerant priùs, & sæpenuerò reddere factu facilia ea quæ antea incomprehensibilia fuerant, & nostri intellectus captum superabant. Id quod duobus

duobus hisce præcipuis exemplis comprobabimus. Primum est, quòd Galenus loco supra allegato, animadvertens Vitriolum, quantumvis maxima afrièctoria vi polleat, (quæ facultas vulgo à frigida qualitate dependere creditur,) habere in se qualitatem aliquam calidam non exiguam, cui in super adjunctam videbat aliquam humiditatem: interim tamen non poterat rimari aut deprehendere quo pacto hoc ita sit. In hoc autem Ars Chymica adhuc multò penitiùs explicans, & latius indagando procedens, quàm Physica, quæ indicationibus suis externis solummodò innititur; docet nos dissiccare membratim corpus Vitrioli, & nobis ante oculos statuit, quo modo componatur ex magna copia aquæ communis, ex spiritu sulphureo vehementer acido & caustico propemodum instar ignis; & demum ex terra minerali, habente in sese Æs, Ferrum, aut aliud minerale, juxta differentiam specierum Vitrioli: Per quas diversas substantias nobis perspicuè dijudicate datur, non solum unde oriuntur facultates tam diversæ Vitrioli; sed etiam, quod plus est, unde proveniat, quòd Vitriolum crudum, & hoc quod improprie Sal Vitrioli appellamus, purget corpus, evacuetque illud per vomitum & secessum; quantumvis proprium substantiæ ipsius sit corroborare & effectus dare planè contrarios vomitioni. Alterum exemplum sumitur ab argento vivo, quod ipsum (supra caput tamen & intellectum Medicorum antiquorum, qui illud pro lethali veneno habuerunt;) Ars Chymica ex liquido & vivo ut naturaliter est, perducit ad formam solidam, & mortificat illud variis

modis; ita ut nunc pro vomitorio, nunc pro cathartico & (quandocunque libebit) pro sudorifico usurpari queat; idque usque ad eò benigno, temperato & miti, quàm Lapis Bezoar aut Terra Sigillata Orientalis esse possint. Et quod est magis mirandum, postquam in tam varias formas conversum fuit, tamque diversis modis operari aptum redditum, eadem illa Ars Chymica poterit illud ipsum brevi temporis spatio iterum vivum & liquidum repræsentare, ut priùs fuerat: id quod ratio intellectusque humanus numquam comprehendere potuisset, aut pro possibili habuisset, nisi diuturna experientia nobis hujus videndi copiam fecisset. Quocirca quicumque duo hæc memorata capita bene rimari & considerare volet, procul dubio etiam eò perducetur ut credat, & pro certo habeat, Antimonium quoque posse redigi in medicamentum sudorificum, æquè atque vomitivum factum fuit. Cujus rei, ad confirmandam nostram assertionem, aliquot exempla in medium producam.

Antimonium Sudorificum.

Cape Antimonii crudi, Salis petræ mundati seu refinati, ut voeant, singulorum libram unam. Pulverentur utraque hæc simul: & procede prorsus eo modo quo dictum est capite de Croco Metallorum. Calcinatum ubi sic fuerit Antimonium, & à Sale petræ quod sublederit abluto, & siccato, iterum duplum pondus Salis petræ mundi adjungas, & in tenuem pulverem simul cominuas. Pulverem istum imponas magno crucibulo, in medio lucu-

lepti

lenti ignis è carbonibus: & Antimonium liquecet, ac Salpetræ iterum comburetur, etsi non tanta vehementia ac antea. Sine hanc materiam ita liquefactam manere per duarum aut trium horarum spatium injiciendo illi, si opus est, interdum exiguum carbonem candentem, ut Salpetræ bene uratur, movendo illud aliquoties veruculo aut rudicula ferrea. In promptu habeas magnam ollam fictilem aqua plenam: illi dictam materiam adhuc dum calidam & liquefactam, idque sensim, aut uno impetu, injicito, cavendo tamen ne quippiam tibi in faciem inter effundendum, saliat. Resideat hæc aqua & clarescat subsidendo. Hinc inclinando vas remove aquam: & illud quod subsederit lava & relava affusa aqua calida, toties donec nullus amplius salsedinis sapor illi supersit. Postea siccata materiam comminues in marmore, & in tenuissimum pulverem redactam, aromatizabis modicè (si videatur) aliquot guttulis Oleorum Cinamomi, Caryophyllorum, Nucum myristicarum, servabisque in vitreo bene obrurato, ac in usus tuos necessitateque recondes. Atque hoc est Antimonium, quod quærebamus, sudorificum. Aliqui autem iterant calcinationem cum sale petræ usque ad tres vices: alii item postquam ita calcinaverint, reverberant id XV. aut XX. horarum spatium: sed si supra dictum modum bene & ut decet secuti fuerimus, sufficienter fecerimus.

Dosis hujus Antimonii Diaphoretici est à sex granis usque ad viginti, in singulas vices. Vires ejus postea declarabuntur.

Aliud Antimonium Diaphoreticum.

Cape Antimonii preparati & redacti in Crocum Metallorum, uncias duas: Spiritus Salis Nitri uncias duodecim. Impone Antimonium distillationis vitreo, longi colli, & injice illi paulatim dictum Spiritum Nitri, (tenendo vas memoratum in aqua calenti:) & operari permittet: quando incipiet cessare ab opere, infunde iterum aliam portionem dicti Spiritus Nitri, usque dum totum immissum fuerit. Move sæpius Antimonium in gyrum agitando quassandoque vitrum, ne adhæreat fundo: & conserva id tam diu calidum, donec Spiritus Nitri non amplius laboret, & Antimonium redactum sit in pulverem album. Postea obruta dictum vas, bene & arctè clausum; tenetoque id in Balneo Mariæ per quinque aut quatuor septimanarum spatium: ac tandem separa ab eo spiritum per lentam distillationem in arena. Sume materiam quæ in fundo subsederit, ac postea quàm eam siccaveris, impone eam planâ quadræ fictili, crassæ ac duræ, minimeque fragili, adhæc bene vitratæ, supraque lentum ignem è carbonibus accensis agita continuo spatula lignea alba & munda, usque dum nullus amplius vapor ex Spiritu Nitri exhalet. Hinc ablue & relue hunc pulverem aliquoties cordialibus, quales sunt Melissa, Boraginis & Calendulæ; & absterfa resiccataque ubi fuerit, habebis rem factam.

Dosis hujusce pulveris est à quatuor ad duodecim granula: sed misceatur cum aliquibus conservis, aut vino albo optimo.

NOTA.

NOTA. Quod Antimonium hisce modis ita sudoriferum reddatur, hoc convenit beneficio Nitri, habentis in se quippe non solum facultatem acidam attrahentem & elicentem foras substantiam sulphuream Antimonii, (quæ alioqui in Vitro Antimonii & Croco Metallorum remanet inseparata:) sed præterea etiam proprietatem quandam fixativam, quæ stabilit & coquit Mercurium Antimonii adjungensque se ex parte dicto Antimonio, repellensque ac temperans facultatem ejus vomitoriam, efficit ut operetur per sudoris provocationem.

Magisterium Antimonii Diaphoreticum.

Sume Vitri Antimonii præparati ut dictum est, unciam unam: comminue id in Marmore ac silice bene duro, & reduc in pulverem: cui affunde acetum distillatum præstans & peracidum, (aliter incassum laboraveris) & contere illud tam diu usque dum fiat tenuissimum & inpalpabile instar collyrii aut unguenti. Hinc imponas distillatorio vasi vitreo: affunde aliud acetum distillatum, quod illi latitudine duorum aut trium digitorum supernatet. Reponè hoc distillatorium in forcula ventosa, ut vocant, circumjecta arena supposito modico igne, usque adeo ut arena non majorem calorem acquirat quam qui digitis nostris absque adustione tolerari possit. Continua hunc calorem per xx. aut xxx. dies, movendo materiam dictam quotidie semel aut bis, & videbis aëctum induere sibi colorem rubrum aut

instar vini helvi, vel ruffi, aut paulo rubicundiorum, (& est idem de quo locuti sumus cap. 7. Primæ partis hujusce nostri Tractatus, in quo aliquot Chymici falluntur, sumentes hoc pro Tinctura Antimonii:) atque hinc separa istum liquorem planè limpidum & clarum per inclinationem aut filtrationem per chartam, & postquam eum distillaveris lento igne per sabulum, usque dum maxima pars aceti distillati tui exhausta sit, repones id quod subsederit in patinam myrrhinam seu porcellaneam, ut vocant, vel etiam vitream, exhalaque reliquum humiditatis exiguo igne supposito, usque dum in fundo remaneat substantia coagulata subfusca, actis & linguam mordens, quæ ipsa aëri exposita dissolvitur in liquorem multo adhuc facilius citiusque quam Sal Tartari solet. Hoc autem provenit ex Spiritibus aceti, ita ut, si verum fateri velimus, nihil aliud sit aut appellari debeat reapse, quam conjunctio quædam Spirituum aceti cum Vitri paucillulo. Quapropter etiam ratio postulat ut istud proprio nomine Magisterium vocetur: quæ vox nihil aliud significat quam mixtionem quandam compositam artificiosè ex duabus rebus simul junctis, quæ ipsa idcirco non operatur juxta proprietates unius aut alterius ambarum sed ut res tertia ac neutra. In hoc enim medicamento manifestè videri potest, effectus ejus non esse quales sunt Vitri Antimonialis, nec etiam qualis aceti distillati, sed instar novi alicujus corporis novas etiam facultates sibi insitas declarare. Quapropter etiam appellari possit Arcanum. Porro Magisterium hoc debet servari in vitreo vase probe obturato, sin secus, levissimo momento

Yy

facil-

facillimè diffolveretur & evaporaret, ut dictum est.

Dosis ejus est à tribus ad novem grana: sumiturque ex cochleario Malvatici, aut mixtum alicui confectioni cordiali.

Siverò sumamus Antimonium quod in fundo vasis subsederit, postquam id exactè siccare curaverimus, poterimus quin etiam (addito novo Aceto, & procedendo iterum prorsus ita ut diximus) facere novum Magisterium: & si velimus, hoc opus toties iterare, donec omne illud quod de Antimonio subsederit, in dictum Magisterium ita reduxerimus.

Acetum quod distillando à prædicto liquore rubido separatum fuerit, potest iterum in usum converti ad easdem & similes operationes repetendas.

Modus distillandi Acetum pro dicto Magisterio.

Sumito boni Aceti vini quantum volueris: distillari cura per sabulum, lento igne, usque dum duæ tertiæ aut etiam tres quartæ partes dicti aceti vi ignis prodierint: & id quod in vase remanserit crassum sit, & ferè consistentiam Syrupi adeptum fuerit. Hoc quod distillatum est, reconde seorsim, ut in alia quâdam operatione usum habeat: Hinc suppose aliud Recipiens, & continua ignem, donec reliquum vi ignis in Recipiens exstillaverit. Hoc in usum tuos serva: nam hoc efficacissimum, aptissimumque ad opus tuum. Hactamen cautione habita, ut semper in fundo vasis aliquid humiditatis remaneat, ne fortè consumpto hu-

more, aduri incipiat substantia Tartarosa Aceti, atque ita omne quod distillabitur corrumpat, & propositum tuum planè frustret.

Bezoarticum Antimoniale.

Cum prædictum Sudoriferum admodum difficulter siccum servari queat, & præterea nonnihil ingrati saporis habeat, poterimus id admistione alicujus alterius rei corrigere ex parte. Cujus specimen hoc subjungere in hunc finem volui.

& Magisterii Antimonii ut supra præparati drachm. viij.

Corallorum rubr.

Matris perlarum,

Corni cervi, omnium ad albedinem calcinatorum, an. drachm. ij.

Dissolvitur in liquorem prædictum Magisterium Antimonii cum modico aquæ Cardui Benedicti. Hinc pulverizatis reliquis ingredientibus, incorporamus hæc omnia simul in mortariolo vitreo, & in massam redigimus. Cui massæ adjungimus Ol. Caryophyllorum, Cinamomi ana gutt. iij. Croci orientalis subtil. pulv. scrup. j. Et dum adhuc humida est massa, formamus inde rotulas parvas instar Terræ sigillatæ. Quas resiccatas servamus in vase vitreo bene clauso; & in usum necessarium recondimus.

Dosis hujus Bezoardici est à quatuor usque ad duodecim grana, cum aliquo vehiculo convenienti, juxta judicium Medici.

VIDES hic universim quæcunque ad præparationem Antimonii Sudorifici & Bezoartici pertinebant. Verum quidem

dem est, fieri posse multis præterea aliis modis: exempli gratiâ, irrigando Florem Antimonii Oleo Sulphuris, & hinc calcinando eum in crucibulo clauso in igne è carbonibus accensis. Itemque, calcinando Antimonium pluribus vicibus unâ cum Floribus Sulphuris & Nitro: addendo insuper Flori Antimonii modico Auri dissoluti in liquorem; & hæc longissimo tempore simul digerendo: præcipitando id omne in Spiritibus Nitri: hinc calcinando: atque hanc præcipitationem & hanc calcinationem repetendo toties, donec evadat in pulverem luteum, solidum & fixum, qui vehementem ignem tolerare queat. Multis præterea modis præparari potest: quos hoc loco referre non est necessarium; præsertim cum supra memorati modi præcipui sint & præstantissimi.

Fit etiam PULVIS quidam ALBUS SUDORIFICUS ex Oleo quodam aut Liquore minerali (qui distillatur ex Mercurio sublimato & Antimonio mixtis inter se) & Spiritu Nitri aut Aqua Regis, juxta modum quem Crolius in Basilicâ, Chymicâ, Quercetanus in sua Pharmacopœa, Beguinus in Tyrocinio Chymico, & alii autores declarant: Verum enim verò pulvis iste non debet vocari propriè Antimonium Sudorificum: quandoquidem bene perpenso & examinato hoc negotio, manifestè comperimus nihil hoc aliud esse quàm Mercurium præcipitatum tali formâ: nam distillando dictum liquorem mineralem, omne Antimonium remanet, & non procedit distillatvè aliud quàm portiuncula aliqua Mercurii sublimati: tametsi non velim nega-

re, posse hinc remanere exiguam aliquam proprietatem Antimonii, quia per medium ejus transivit. Atque hinc fit, quòd hic pulvis non amplius appelletur Antimonium Diaphoreticum (quòd nomen obtinebat apud aliquos Chymicos, antequam rem bene examinatam, aut exploratam habebant:) sed MERCURIUS BEZOARTICUS, aut BEZOARTICUM METALLICUM seu MINERALE.

Vires Antimonii sudorifici.

ANTIMONIUM præparatum omnibus hisce modis quos supra declaravimus, conducit generatim adversus omnes obstructions inveteratas tam Hepatis, Pulmonum, Lienis, quàm aliarum partium internarum: item adversus retentionem menstruorum, colorem virginum pallidum, & luteum, acictheritiam, Hydropem, Phthisin, Cachexiam, Melancholiam hypochondriacam, itemque ulcera tam interna quàm externa, scabies quascunque & prurignes, & leprarum ac elephantiasis genera. Præsertim verò confert sanandis febribus pestilentialibus malignis, calidis, continuis, & putridis; exanthematibus & variolis, herpetibusque. Breviter, sanat quoslibet alios morbos qui requirunt remedia resistentia corruptioni, aperientia & deoppilantia obstructions, sudores leniter provocantia, & specificam facultatem habentia depurandi massam sanguinis. Adversus quas omnes infirmitates Antimonium sudoriferum comperimus esse efficacissimum; dummodo administretur manibus Medici prudentis, postea-

quam usus fuerit aut etiam ante quam uti proposuerit aliis medicamentis: servatâ convenienti diætâ, continuando remedia juxta necessitatem: uno verbo, observando omnes alios canones requisitos ad curam morborum quos depellendos suscepit. Id quod neutiquam fieri potest usu unius ac solius medicamenti, sine alio circumspectu; quod tamen aliqui Empiricorum putant.

Tinctura Antimonii, aut Flos Antimonii purpurei coloris.

Quia Flos Antimonii purpureus, est medicamentum quod operatur magis per sudorem & insensibilem transpirationem in corpore, quàm alio quovis modo; idè nulla ratione hoc loco omittendam mihi ejus præparationem esse judicavi. Est autem hæc talis. Sumito Antimonii crudi pulverati libram unam, Sabuli fluviatilis sicci sesquilibram: Mixtis hæc duobus bene inter sese, impones utrumq; Urinale fictili seu crucibulo, qui egregiè resistere queat igni vehementi sine fissionis metu. Hoc Urinale repones in latus, reclinatum in fornace ventali, ita ut ex fornace extet ad digitos ut minimum quatuor. Hinc ei adaptes collum pariter fictile, aut vitreum, probè lutatum, ut sublimatio feratur saltem per distantiam pedis unius, ultra parietem fornacis. Postea capies Recipiens vitreum oviforme, mediocris magnitudinis, & applicabis inferesque dicto collo, obturando juncturam eius arctissimè optimo luto: quod exactè siccari fines, ne forte ullus vapor

per fissuras penetrare & exhalareatque. Hoc facto, teges Fornacem superiori sui parte, relicto in medietate coopertorii unico duntaxat spiraculo mediocriter magno, per quod flamma ignis exire queat. Supposito hinc per quatuor aut quinque horas exiguo lenique igne in fornace, ut Urinale paullatim caleseat; tunc demum incipies paullatim augere ignem, usque adè ut Urinale candefactum rubrum colorem assumat: & hoc statu continuabis ignem spatio xxiv. horarum, nihil tamen vehementiæ ignis addendo solummodo non remittendo, sed servando eundem tenorem caloris, ita ut Urinale dictum candens maneat hoc eodem gradu quem diximus. Porro in principio hujus operationis videbis Antimonium sublimari in Recipiente instar pulveris albi, qui paullatim fiet luteus, & tandem coloris rubri obscuri, ut vix colorem ejus discernere queas antequam ex recipiente exemptus fuerit. Finita hac sublimatione, permittite refrigerescere vasa: & se junge Recipiens à collo Urinalis, & reperies in eo Antimonium tuum sublimatum, & mutatum ab illo suo primo colore, in rubrum purpureum, ut dictum est: id quod exemptum servabis ad usus necessarios. In fundo autem Urinalis non supererit amplius quippiam Antimonii; præterquam solum sabulum seu arena, quam ei adjunxeras. Cæterum si Paracelsi verba ullo modo ad literam (ut loquuntur) intelligenda sunt, videlicet quando agit de præparatione Tincturæ Antimonii, (ut annotavimus supra, ultimo nimirum capite primæ Partis huiusce Tractatus) certissimum est hanc esse

esse eandem cum præparatione Antimonii reverberati in rubro, in reverberatorio clauso: unde ad hunc efficiendum dicit reverberari debere per integrum mensem: nam quantumvis tempus hic à nobis determinatum, sit multo brevius: nihilominus tamen videmus isto temporis spatio tres istas mutationes colorum Antimonii integre consummatas, illas dico quarum ibidem mentionem facit, & quas statuit pro signis & notis quæ apparere debent inter operandum juxta ipsius intentionem. Sed quoniam Theophrastus multis locis librorum suorum valdè obscurus est & intellectu difficilis, & sæpe unam rem pro alia representans, sæpe etiam rem quampiam magis aut minus laudibus aut vituperio elevans & extollens quam ipsum deceat; idcirco inquam non auderemus hinc inferre aut affirmare, istam esse Tincturam cujus mentionem facit.

Equidem aliquoties exhibui hunc pulverem agris meæ curæ sese committentibus: & quamvis in quibusdam causa fuerit nausæ aut fastidii, & vomendi desiderii; tamen aliis solummodo sudorem civit: nec etiam nausæ ulli movit, nisi quando in dosi justo majore exhibitus fuit; aut quando, (ut supra notavi,) ventriculum pravis humoribus refertum habebant acri. Inter cæteros autem, memini me illud præbuisse ante duos circiter annos cuidam Paralytico, ob aliquod vulnus: unde accidit ut prima ejus dosi ipsi excitarit calorem quandam naturalem in membris resolutis, quæ ipsi antehac ferè semper frigida & soporata

aut sensus expertia fuerant: ac simul etiam tantum ipsi sudorem commovit, ac si in balneo constitutus fuisset, qui sudor ipsi ita adhæsit per quinque aut sex dies continuos, sine ulla tamen sequente debilitatione, quin potius cum aliqua virium roboratione, & restitutione nonnulla in melius, quod antea à magno numero medicamentorum aliorum obtinere non potuerat. Postea autem ad Balnea Spadana devectus fuit, & nescio quonam evaserit: peregrinus enim erat in hac regione. Quicquid sit, animadverti medicamentum hoc esse valde aperitivum, & operari egregie per sudationem, ac insensibilem transpirationem. Non alienum porrò putem fore, ut si quis sumpto hoc pulvere, inditoque in vitrum probe obturatum, id exaltari curaret per ignem quandam mediocrem continuum, depositurum illum fortassis integre & prorsus vomitoriam suam, aut potius nausæ excitatoriam facultatem, & magis coctum, maturatum aut ad meliorem perfectionem deductum iri; unde posset fortassis impune ac sine ullo noxæ metu usurpari, tanquam medicamentum maxime efficacis, prorsus tale quale Paracelsus Tincturam suam esse refert: Sed non explorata adhuc nobis ejus vi, non ausim nec velim affirmate asseverare cuiquam, quid ejus rei sit; sed in transcurso opinionem meam indicasse sufficere puto.

Dosis hujus pulveris est à tribus ad decem grana, sumpti ex cochleario pleno vini, aut mixti Theriaca, Mithridato, aut aliqua Conserva proprie destinata.

ta affectu in quo ejus usum inire constituimus.

Sciendum porro est pulverem hunc nihil aliud esse, quam Antimonium ratione memorata alteratum, quem si immiseris igni magno & vehementi, fiet niger, & liquefcet iterum haud secus quam Antimonium antea fecerat cum adhuc crudum esset. Quod nobis documento esse debet, quo discamus oculari inspectione sumpta, quo modo Vulcanus alteret & transmutet sæpenumero res varias, usque aded ut videantur prorsus alia esse ab iis quæ ante fuerant; cum interea tamen ad pristinum suum statum reverti queant (veluti demonstratum à nobis alibi est in parvulo nostro libello cui titulus, Septem Planetarum terrestrium Spagyrica recensio;) quæ res in causa fuit, quod plurimi incauti simplicesque homines, operati in arte Chymica, & videntes hujusmodi rerum permutationes, obstupefacti & admirabundi extra seipsos rapti restiterint, mentem oculosque solummodo flectentes ad colores externos; ac sine ulla ulteriore ejus indagazione, ibi subsistendum sibi putaverint, nec amplius progrediendum: qua in re non solum seipsos sed & plurimos alios deceperunt scriptis suis, prout in quamplurimis libris Chymicis passim videre licet.

SECTIO QUARTA.

De Medicamentis Antimonialibus, univ^{er}sam Chirurgia idoneis.

Declarato hæcenus sufficienter quicquid de Antimonio proprie dici me-

retur, quoad usus medicos internos, cura unicuique Medico exploratissimum sit, mineralia esse præcipua remedia quorum in Chirurgia usus; nunc hac Quarta Tractatus hujus nostri sectione declarare volui qua ratione Chirurghi queant, felici cum successu, Antimonium in usus suos assumere, æque ac aliis mineralibus uti consueverunt, adversus varias infirmitates externas, ea potissimum de causa, ut Pharmacothecas seu myrothecia sua augere, remediisque tanto magis ditare queant, ad solatium imo & salutem ægrorum, qui ipso forum se curæ & industria totos traderunt.

Quomodo ex Regulo Antimonii præparatur pulvis quidam candidissimus, quem Cerussam Antimonialem appellamus.

Pulvis iste nomen suum obtinuit tam ab intensa sua albedine, & à facultate desiccatoria qualis in Cerussa deprehenditur; quam à modo quo præparari solet. Nam ut plumbum, quod nigrum est & deforme, mediante acrimonia aceti transmutatur in pulverem albissimum, quem Cerussam appellamus, ita & Regulus Antimonii, qui est coloris plumbei & fusci, in pulverem redactus, per acrimoniam spirituum Nitri eodem prorsus modo mutatur, & in candidum pulverem abit: Ac insuper quomodo Cerussa albedine sua exui, & iterum in plumbeam substantiam restitui potest; eodem prorsus modo & pulvis hic iterum in formam pristinam redigi, Regulusque ut prius erat, fieri rursus poterit. Modus autem præparandi hunc pul-

pulverem, est talis. Cape Reguli Antimonii, splendidi, seu clari & electi, unciam unam: Salis Nitri purificati, seu refinati, ut loquuntur, in claros lapillos, uncias tres. Hæc duo simul in pulverem redacta, impones exigua ollæ terreæ bene vitreatæ: quam supra carbones candentes seu prorsus ignitos collocabis, sine ullo operculo, folle ipsi aliquantisper insufflando, usque dum Sal Petræ liquefieri incipiens, ignem Sulphuri Reguli intrinseco communicet. Utrisque simul exacte combustis, videbis materiam tuam candidam factam esse instar lactis. Quod ipsum plerumque horæ momento fieri solet, posteaquam videlicet Sulphur incendi cœperit. Hinc in promptu habeas aliam fictilem ollam, aut æream pelvim, cui sesquialtera aquæ pluvie insit, aut paulo plus: illique dictam materiam ita calentem velociter injicies, movendo eam quam diligentissime rudicula aliqua, ac demum patere pulverem hunc in fundo residere, posteaque aquam hanc separabis ab ipso pulvere inclinando videlicet vas ad latus, quam aquam servabis, ad usum quem infra declarabimus. In subsidente autem hoc pulvere plerumque grana aliquot aut parvuli grumi Reguli liquefacti remanent, quos à dicto pulvere separare debemus crebro repetitis ab lutionibus; affusa nempe sufficienti copia aquæ, & movendo eam donec planè turbide limosaq; appareat: atque hinc confestim effundendo eam per inclinationem in aliam pelvim. Quod opus aliquoties reiterando, pulvis (utpote levior quam dicti grumuli:) exhibit unam cum aqua; & Regulus manebit in fundo;

quem servare poteris in aliud tempus, quo idem opus iterare volueris. Separatus isto modo pulvis, residat in fundo aquæ; effusaque aqua, relinatur tam diu, donec nulla falsitudo gustanti se amplius offerat, & aqua plane insipida sit quæ effunditur. Hinc siccescat pulvis in sole, aut potius lento igne in patenti scutella; & videbis eum candidissimum factum lactis instar, nec non leven, fere ut Amydum. Atque hæc est præparatio Cerussæ Antimonialis, cujus, si velimus, tam cito facillime decem libras, quam unciam unam præparare poterimus, eodem hoc, quem diximus, modo.

Facultates viresque hujus pulveris sunt desiccare, & moderate stringere, ut è converso, aliquo modo abstergere & aperire: idque ratione falsuginis alicujus quam à Nitro retinuit. Et quantumvis Cerussæ nomen ipsi indiderim, propositum tamen meum non est, illi plane omnibusque modis facultates Cerussæ simpliciter attribuire, nam hoc pulvere non solum uti possumus extrinsecus, in affectionibus nempe humani corporis externis, quarum curationes ad Chirurgiam pertinent: in quibus Cerussa plerumque maximum usum habere consuevit, sed, quod plus est, etiam intrò assumi innoxie, imo cum maxima utilitate potest: præsertim in curatione inveteratorum ulcerum, scabierum, aut pustularum pertinacium quæ ob maximam in corpore humano humiditatis copiam sanari non potuerunt in hujuscemodi enim accidentibus, propinãdo tribus quatuor aut pluribus septimanis

manis continuis quotidie mane unam do-
 sin hujus pulveris è cochleari uno vini al-
 bi optimi, aut permixti saccharo in for-
 mam Manus Christi, præscripta in super
 accommodata diata, mirum quantos e-
 dat effectus supra omnes potiones ex de-
 coctis Ligni Guajacini, Salsæparillæ, Chi-
 næ, aut aliorum vulgarium remediorum
 quæ in hunc finem usurpari passim con-
 sueverunt. Quod ipsum dico, non tan-
 quam id per somnium quodpiam mihi in
 mentem inciderit, aut è simplici conjectu-
 ra aut respectu ad ejus facultates habito;
 sed experientia ipsa doctus narro, quippe
 cum hoc modo sæpe à me exhibitus fuerit
 iste pulvis, felicissimo evidentissimoque
 ac notatu dignissimo successu; idque non
 solummodo in robustis, sed & in tenellis
 debilibusq; hominibus, & juvenculis fæ-
 minis, quarum nomina hoc loco recitare,
 meum non est. Porrò hoc medicamen-
 tum diversi modo operari consuevit: nam
 in quibusdam solet duobus aut tribus pri-
 mis diebus nauscam aliquam producere,
 & fastidium stomachi, cum crebra ex-
 pultione; & reliquo postea tempore
 nullam ipsi propemodum alteratio-
 nem manifestè adfert: aliis autem alvum
 laxat, eamque singulis diebus bis terve ex-
 tra ordinem: (id est ultra consuetos se-
 cessus:) expurgat: aliis sudorem ciet, dum
 in lecto cubant: aliis autem nullam altera-
 tionem aut purgationem evidentem indu-
 cit, ab initio exhibitionis seu propinatio-
 nis ejus usque ad finem: nihilominus ta-
 men non cessat vires suas sensim exferere,
 ad utilitatem ægri, in prædictis quibus-
 cunque morbis. Quo fit, ut cuilibet pru-

denti corda: oq; chirurgo summopere usui
 esse possit hic pulvis.

Dosis autem ejus est, si intrò assuma-
 tur, à semisrupulo usque ad semidrach-
 mam, in singulas vices. Exhiberi verò
 debet manè, quatuor aut quinque horis
 ante prandium, idque vehiculis adminicu-
 lisque prædictis, succaro nempe, aut vino
 albo.

Ut autem progrediamur ad aquam
 aut primam loturam hujusce pulveris,
 quàm supra servandam nobis esse præce-
 pinus: sciendum est illam utilissimam esse
 (præmissis debitis purgationibus) in lo-
 tione adversus scabiem & pruriginem, i-
 temque ad lavanda mundificandaque for-
 dentia ulcera: ad sedandos mitificandosq;
 (nempe si calefacta cum linteis applicetur)
 dolores arthriticos calidos: ad resollen-
 dos quoscunque tumores provenientes
 ab aliquibus humoribus calidis & subtili-
 bus: ac postremo ad tollendas vitilignes
 maculasque faciei in fæminis, proceden-
 tes à calore, biliosisve humoribus; & ad
 reddendam ipsarum cutim mundam & ni-
 tentem: si quotidie leviter sibi faciem sin-
 gulo mane hac aqua abluant: & si vehe-
 mentior videatur, paululum aquæ pluvie
 ipsi admisceant.

Unguentum Album Antimoniale.

℞ Olei ex sem. Papaveris albi per ex-
 pressionem extracti, & cum aqua
 ros. bene loti, uncias vj.

Ceræ albæ unciam j. β.

Cerussæ Antimonii drachm. xv.

Fiat unguentum s. a.

Hoc unguentum refrigerat, mitigat, &
 moderatè resiccet. Confert sopiendis do-
 loribus

loribus arthriticis calidis; levandæ inflammationi intenfove fervori eryfipelatum : & particulatim sistendis catarrhis calidis acutisque in oculis defluentibus : Nam si hoc unguento palpebras & oculos ipsos, circumcirca exterius illinamus, levat omnem inflammationem, mitigat dolorem, & inhibet effluxum dictorum humorum. Utile est insuper adversus maculas faciei : itemque ad fissuras rimasque quæ in manibus ac facie tempore hiberno à frigore provenire solent.

Unguentum Antimoniale cum Mercurio.

℞. Unguenti albi supradicti,
Populeonis ana uncias ij.
Argenti vivi puri drach. vj.
Mercurii sublimati gran. vj.

Misceantur in mortario lapideo vel vitreo & fervetur ad usum.

Hoc unguentum (etsi fortassis quibusdam parvi momenti videri queat) adeo excellens est & efficax adversus Herpetem serpiginosum quem vocant, Scabiositates quascunque, nec non pustulas provenientes à quapiam materia calida salsa, & mordaci: quamcunque item aliam cutis affectionem, cum erosionem, vehementi calore ac pruritu conjunctam; usque aded ut ob affectus quos in eo deprehendi, compar ei aut simile reperiri non existimem. Quocirca in gratiam eorum qui illo opus habere possent, hoc ipsum hic ascribere volui.

Emplastrum Griseum Antimoniale.

℞. Resin. Pini,
Elemi,
Cerae flavæ.

Gummi ammoniaci, cum aceto prius depurati, ana unc. iij.

Reguli Antimonii super lapidem marmoreum cum aqua Plantag. præpar. & in impalpabiliss. pulv. redact. unc. iij.

Resinæ & Cera simul liquefcent, coquanturq; usque dum hujusce compositionis modicum spatulæ seu rudiculæ impositum (refrigeratum ubi fuerit) aliquatulum induruisse deprehendatur: quod fit quotiescunque caloris continuatione, Resinæ incipiunt privari oleosa sua substantia subtiliori, quæ ipsis mollitudinis causa esse solet. Postea, ab igne depositum ubi fuerit, dissolvatur in eo Gummi Ammoniacum: ac confestim ei adjuuge pulverem Reguli Antimonialis. Demum ubi hæc omnia bene incorporata mistaq; fuerint, magdaleones cylindrosve inde formabis: quos ad usus tuos repones.

Hoc emplastrum eximie conducit ad emolliendos resolvendosque tumores quoscunque duos & glandulosos, quales sunt tophi & glandulæ provenientes à lue Venerea: itemque ad discutiendos tumores scirrhosos duritiesque lienis: ad emolliendos absumentosque margines seu labia dura elevataque veterum callosorumq; ulcerum: ac demum ad sopiendos dolores juncturarum procedentes ab aliquibus defluxionibus salis mordacibus pungentibusve. Quapropter Chirurgus circum spectus & prudens emplastrum hoc in usus suos convertere poterit, adversus prædictos, & alios affectus; idque (quod spondere audeo) felicissimo eventu.

Zz.

Oleum.

Oleum Antimoniale sive spiritus Mellis ab Antimonio abstractus.

In prima hujus Operis parte demonstratum à nobis abunde est, Antimonium in se ipso, id est in propria sua substantia, nullum prorsus habere liquorem. Nam quantumvis intermedio beneficiove quorundam particularium instrumentorum, per quos aer attrahi consuevit, distillari possit Liquor quidam Antimonialis acidus acrisque instar olei Sulphuris, sine additione alterius ullius substantiæ; nihilominus tamen (excepta prædicta acrimonia aciditatem mixta) si liquorem ipsum solummodo contemplari velimus, liquor iste non magis est humiditas aut aquositas propria ipsius Antimonii, quam aqua calida liquor peculiaris propriusque ipsius Ignis esse aut dici potest; quantumvis calida fervensque sit quamdiu calorem ab igne per omnes sui partes diffusum habet, & ut vulgo dicitur, quamdiu ab ignea qualitate imprægnata manet. Interim tamen (sepositis omnibus disputationibus, ac frivolis de nomine ipso concertationibus) negare ne utiquam volumus aut inficias ire, accidentaliter, sive hoc sive illo modo, liquorem aliquem præparari posse, respicientem retinentemque facultates ac vires Antimonii: quandoquidem nimirum Experientia ipsa nos id ipsum variis modis docuit læulentissime.

Modi autem præparandi Liquorem quendam Antimoniale, aut Oleum Antimonii (quocunque tandem nomine id appellare velimus) qui in Chirurgicis operationibus usum habere possit, vari

funt atque diversi. Quidam enim id præstant medio vasorum quorundam terreorum seu fictilium: quibus aerem dare, liberamque exhalationem concedere possumus postquam igni imposta fuerint: quo fit ut Sulphur combustibile Antimonii, ignis vi concrematum, vapore suo fuliginoso acri (qui ab ipso ascendit) aerem ad se attrahendo, collectionem quandam aeræ humiditatis faciens, in liquorem resolvatur. Alii id faciunt administratione Salis vulgaris: quem processum Theophrastus Paracelsus nobis descripsit in Magna sua Chirurgia. Alii aliis id efficiunt admistionibus. Sed omissis hoc loco omnibus hisce processibus, ut vocant; utpote non necessariis qui à nobis compilentur, iterumque memorentur; (quamvis omnes & singuli boni sint & utiles, prout nimirum diversæ sunt intentiones ob quas iis uti proposuerunt:) hoc tempore unicumduntaxat modum declarare volo, præparandi nimirum Liquorem Antimoniale à me inventum; qui est talis:

℞. Antimonii crudi subtil. pulv. lib. iij.
Mellis crudi opt. lib. iij.

Imponantur hæc simul ollæ terreæ seu fictili bene vitreæ, supra ignem moderatum; Bulliant simul, movendo semper spatula aut rudicula, usque dum substantia maxime aquosa mellis evaporaverit; & remanserit materia quædam nigra instar Picis, quæ digitis friari queat. Hinc materiam hanc alii cuidam Retortæ seu vasi corniformi è terra crucibulorum ficto indas. Ignem subjice non tectum; quem gradatim augebis, usque ad summum caloris excessum, idque spatio xxiiij. horarum;

rum : & prodibit liquor quidam ex isto melle , imprægnatus seu imbutus facultibus Antimonii, cum aliquot Floribus Antimonii: quem liquorem separabis, clarificabisque ipsum , filtrando per chartam, aut, si mavis, per inclinationem (postquam prædictos flores subsidere permiseris :) & servatum in usus tuos repones.

Liquor iste est corrosivus & penetrans, (ut quilibet facile colligere ac æstimare potest ;) interim tamen neutiquam venenosa aut maligna qualitate præditus, ut sunt corrosiva illa quæ ex Arsenico, Auripigmento & Mercurio sublimato parantur. Quin potius hic noster liquor est summopere mundificativus, absterfivus, & resistens putrefactioni. Particulatim autem confert mundificandis antiquis ulceribus plenis putredine , ad absumentas ex crescentias cancrasas, & callositates fistularum : item ad tollendam malignitatem ulcerum pravorum, contumacium ac rebellium, & ad ea in meliorem statum reducenda, cicatricemque inducendam, sanioremq; carnem generandam : ut & ad mortificandas scabies pustulasve malignas. Adversus gangrænas verò præstantissimum est remedium, reliquisque omnibus communibus anteponeadum. Quocirca meretur, ab omnibus Chirurgis summo haberi loco; si modo famam opinionemque suam augere, trivialeque chirurgorum vulgus in curando superare ulla tenus velint. Uti autem eo possumus aut solo, aut mixto cum melle rosato, unguentis, pulveribus, aquis distillatis, aut vino, juxta diversitatem affectionum cu-

randarum, & intentionem quam præ oculis habet is qui id usurpare voluerit, respectu videlicet habito ad prædictas ejus facultates. Quod omne judicio & electioni prudentis chirurgi relinquendum est.

CONCLUSIO OPERIS.

ATque hæc sunt, amice Lector, quæ hoc tempore breviter dicenda mihi videbantur de Anatomia Antimonii, quo instrui manuduci que juniores Medicinæ candidati queant, aut alii quicumque, qui cognitionem aliquam hujusce materiæ acquirere sibi desiderant. Sin autem errorem aliquem in eo opere deprehendas, velim ut illum benigno animo aut judicare aut interpretari digneris; nec ut id mihi dedecori aut probro ducas : ante oculos habens, quoscunque homines, cujuscunque denique professionis, scientiæ, artis aut opificii, etiam doctissimos, perspicacissimos, circumspèctissimosq; obnoxios esse alicui defectui, haud secus ac reliquum omne mortale genus & consequenter subjectos esse errori, sive is magnus sit, sive exiguus : nemo enim ab eo immunis aut liber est. Hoc fretus, Benivole Lector; sperando insuper, meliorem aliquando mihi opportunitatem eventuram tibi gratificandi Opere aliquo majoris momenti (rogans Deum Opt. Max. ut tibi gratiam suam inspirare communicareq; velit) præsentem hunc Tractatum finio.

F I N I S.

Z z 2

ANA-

ANATOMIA VITRIOLI, IN DUOS TRACTATUS DIVISA;

IN QVIBVS VERA RATIO VITRIOLI
in diuersas substantias resol-vendi accura-
tissimè traditur.

*Accedit arcanorum complurium ex substantiis istis deductorum, tum ad conservandam
valetudinem, tum ad gravissimorum morborum vim & intemperiem, sylvia.*

TRACT. I.

CAP. I.

*Ros Vitrioli, id est, Spiritus Vitrioli hu-
midus.*

Ntiquis, ut & plerisq; no-
stræ ætatis Chymicis, pri-
ma ista Vitrioli substantia
incognita, eoque ab iis in-
utilis ad instar phlegma-
tis, rejecta fuit: Quasi vero Deus
& natura (quæ se in omnibus divinæ pro-
videntiæ partibus efficaciter exerit) fru-
stra aliquid facerët. Certè constat, rubetis
etiam & serpëtibus suum in Medicina lo-
cum esse. Quidni igitur dulci isti & limpi-
do liquoris sua, eaq; rata virtus insit? Tamè
si quis imperitior hoc negare forsan ausit:
eum ego nullo cum negotio manifesti er-
roris primo isto Anatomix tractatu con-

vicero, in quo, Deo universi opifico & Re-
ctore benigne juvante, modum resolvendi
Vitriolum bona fide ostendam, resolutiq;
vires expertas describam.

Et Igitur vitriolum, quod tibi ex tribus
illis supra commemoratis maxime valere
visum fuerit. Eo ampullam vitream quæ
aliquanto amplior, nec tamen æquo altior
ad medietatem imple. Deinde cum suo ca-
pello & recipiente per Balneum Mariæ di-
stillata ad quartum balnei gradum, id est, in
aqua tam diu bulliente, dum omnis humi-
ditas, distillationi apta, proflexerit. Exem-
ptum in vase vitreo optime obturato ad u-
sum serva.

Valet adversus ardentes capitis dolores
sumptû, pro re nata duabus drachmis cõ-
tinuatum, aliquot dies stomacho jejuno,
adustionem sanguinis mitigat, omnia item
viscera corroborat, cerebrum superfluo
calore & siccitate debilitatum confirmat,
humi-

humidum etiam, radicale restaurat diu-
turniore usu, verno tempore, stomacho
prius aliquantulum purgato, sumptum.

CAP. II.

Aqua Vitrioli secunda.

Separata primâ illa aquâ, quam præ-
cedenti capite Roris vitrioli nomine
insignivimus, accipe vas vitreum cum ma-
teria illa residua, quam per arenam tantif-
per distilla, dum reliqua humiditas omnis
exierit, quam in aquam claram & odorife-
ram abire videbis. Evacuata ex recipiente
ad usum reponitur.

Conducit ad purgandos renes: le-
nit corrosiones internas, sumptâ manè
drachma una cum jusculo carnis: utinam
proritat, & sudorem modicè provocat.
Inflammationem plagarum corroden-
tium ossa aliquantulum calefacta, sedat,
lenit & mitigat dolorem, & ad consolida-
tionem confert, infusa gutta una aut alte-
ra olei tartari, ut mordacior fiat. Scabiem
siccam mundificat, & carnem solidiorem
efficit.

CAP. III.]

*Liquor vitrioli acidus primus vulgò Spi-
ritus vitrioli.*

Olim solebant calcinare Vitriolum,
& rubore inficere: unde substantia
sua humida & maximè spirituali exuebat-
tur. Id verò in eum finem ab illis fiebat,
ut liquorem ejus acidulum secundum vul-
gò olei Vitrioli notum dicerent, id quod

quomodo conficeretur sequentibus capi-
bus declarabitur. Nunc id obiter mo-
nuero, antiquos operatione ista sua majo-
rem partem Mercurialem, volatilem & pe-
netrantem perdidisse. Nec verò ea re
rationes aliorum hac in parte planè reje-
cero, quum experientia constet, mirabiles
operationes liquore isto factas. Id tamen
confidenter dixerim de liquore isto, quod
is ponderosior Salis istius mineralis pars
est, spirituq; tantum non caret, id quod tū
ex destillatione ipsa est videre, tū testimo-
nio Theophr. liquet, scribentis: Ubi cadit,
ibi consistit: quo id, quod modò attuli-
mus, denotatur. Nemo certè negaverit,
primum istum spiritum qui floris instar est
subtilitate volatili oleo memorato longè
præstare: idque eo magis, quod primus
ex foco prodeat, in morem nebulosi aeris,
eoque etiam tutius intra corpus assumi
posse: Idque aded experientia quotidiana
nos quoque docuit, postquam primus
iste liquor acidus in usum venit. Modus
illum extrahendi non est apud omnes u-
nus. Quidam enim additamento utuntur:
alii non item: ac rursus nonnulli retortam
hanc ad rem adhibent: quidam urinale.
Nos omissis aliorum modis, illum, quem
hactenus reliquis fortè præstare animad-
vertimus, paucis trademus. Iste verò sic
habet.

R. Materiam illam, quæ ex dua-
bus illis substantiis remansit, & in tenuis-
simum pulverem redige. Deinde sume
alembicum integrum, id est: Urinale &
capellam, ita ad fornacem vitream simul
commissum: ad cujus extremitatem ca-
non fit apertus, per quem dictus pulvis

injiciatur. Alembicus iste fit aliquantò altior & amplior: præcipuè capella cum canna sua aliquantò longiore & capacior, itaq; planè, ut fornacem distillatoriam exuperet, & recipiens ab illa aliquantum distet. Vas istud circumcirca diligentissimè ad capellam usque luto sicco puta, crassitudine digiti, deducito. Id quod si prima vice non effeceris, iteratò absolves. Postmodo pulvere supra memorato ad quartum usque partem impletum, os primò vitro, deinde luto obtura, fornacique appone foco aperto, qui minimum semicubito fornacem transcendat. Ocluso optimè luto circumcirca, relictisque spiraculis convenientibus, recipientem bene grandem adijunge, juncturasque accuratè sigilla. Ignem gradatim ad quartum usque gradum incende, uti opus esse videbis & ita perge usq; dum nullum amplius fumum circa capellam & recipientem apparere videris. Infrigidatum liquorem ex recipiente hauri, qui liquorea, quæ sequenti capite ostendetur, ratione rectificetur. Nos quas alii oleo Vitrioli attribuiunt proprietates & vires longè justiori titulo huic liquorì ascribendas asserimus.

Virtus.

1. Exhibentur ad præcavendam Pestem alternis diebus summo mane guttæ tres in aqua Veronicæ.

2. Pesti infecto guttæ v. hujus liquoris ad provocandum sudorem cum uncia una aquæ vitæ optimæ dantur bis aut ter, prout necessitas requirit.

3. Febri hecticæ, & humoraliquatuor guttæ.

Contra febrem quartanam exhibetur cum uncia una aquæ vitæ eo die, quo paroxysmus inaurrit, sudore interim provocato. Ad tertianam notham cum aqua tormentillæ, modo jam indicato, magno cum successu bibitur, Ad febrem autem continuam cum aqua Marrubii. Dolores colicos cum aqua vitæ sumptus sedat. Ad renum calculos & excoriationes vesicæ cum vino albopotus cui sit infusa liquiritia potens est remedium. Dolores matricis cum vino, cui sit infusa artemisa, cõpescit. Dentes item corruptos bis aut ter tactos spiritus iste; Gangrænâ os intrinsecus infestantem, aliasque id genus excoriationes cum succo plantaginis tactam, & cum aqua sua secunda, ad sufficientiam totam sanat. Fluxus corporis aliquot diebus manè sumptus cum vino rubro & nuce Muscæ, sistit. Hyropem quadraginta dies cum uncia semis aquæ ex fraxino elicite accedentibus tamen, quantum opus, purgantibus sanat. Ad eundem morbum liquor iste vino, cui cortex fraxini immissus fuerit, infusus. Ad venas pectoris ruptas & excretionem sanguinis cum aqua sanguinis humani balneo Mariæ extracta, summum est arcanum, ter aut quater, si postulaverit necessitas, exhibitus. Sumantur guttæ sex istius spiritus, aquæ sanguinis drachma semis in jusculo. Valet etiam ad retentionem ciborum cum vino bene maturo: instaurat splenem: Graveolentiam oris emendat, & digestionem promovet. Omne febrium genus cum rore suo aut aqua sua prima deglutitus, curat. Podagræ dolores mitigat, & sanguinem

guinem attenuat aliquot diebus manè cum aqua perforatæ sumptus. Palpitationi cordis cum aqua corticum citri, aut Pimpinellæ potenter ineditur. Pforam & scabiem cum aqua Rorismarini aut tamarisci perfanat. Dolores capitis cum aqua Majoranæ tollit. Debilitati pulmonis cum aqua sceniculi, vel pulmonariæ succurrit. Humorem melancholicum cum aqua mellisæ incidit. Stomachum mirum in modum confortat, & ab internis Apostematibus totum corpus defendit. Quocirca magno cum successu in pleuritide, Prunella morbo, squinantia seu angina, & conuassatione corporis exhibetur. Nec facile potionem vulnerariam præstantiorum dabis, si cum hypericone & betonica vino infusus, administres: Nam sanguinem ad miraculum attenuat, eumque à partibus peccanti materiæ proximis potentissimè revellit: rupturas item tam ossium, quam venarum conglutinat: partesque infirmatas mire consolidat & confortat. Has & complures alias rarissimas virtutes soli isti minerali verè à me adscribi, deprehendet, qui earum fecerit periculum, & pro nata occasione ritè administrarit.

CAP. IV.

Spiritus sulphuris Vitrioli & liquoris acidi primirectificatio.

Postquam de modo distillandi spiritum Vitrioli acidi, & ex parte de ejus in Medicina usu & virtute abundè diximus, reliquum est, ut doceamus, quomodo liquor

ille cujus suprà mentionem fecimus, rectificetur, & quomodo ex illo alia quædam substantia, quæ communiter Spiritus vitrioli sulphureus dicitur, separari soleat. Sed cur sulphureus? Tum propter odorem, quo sulphur refert, tum propter proprietatem suam. &. Igitur liquorem commemoratum, & infunde illum in vas vitreum, juncturisque vasorum bene obturatis, per Balneum Mariæ distilla, quantum fieri potis est. Balneo infrigidato, aquam elicitam bene occlusam seorsum serva. Hæc enim spiritus ille vitrioli sulphureus est. Liquor qui in fundo remansit acidus & ponderosus ad hunc rectificatur modum: Impone in vas vitreum formâ illi, de quo capite primo, ubi de rore vitrioli egimus, non ab simile, Iutoque aliquantulum obducito, & fac, ut per arenam ascendat, liquorem postmodum & spiritus ipsos impositos aliiis vasis ad tertiam usque & quartam distillationem reitera, illo ipso, quo suprà diximus, modo. Hinc elicies liquorem aque inftar clarum ac pellucidum satis ponderosum, ac primo gustu acidum, mox tamen in miram dulcedinem degenerantem. Atque hic est spiritus Vitrioli acidi rectificatus, qui non tantum purior & limpidior sed etiam subtilior, penetrantior & in suis qualitatibus & proprietatibus acutior hac distillatione efficitur.

Usus & Virtus Spiritus Vitrioli sulphurei.

Liquor iste natura sua narcoticus intense stupefactionem inducit: ita ut solus propter

propter acutam illam acrimoniam neutiquam adhibendus veniat. Verum cum alio aliquo temperatus, in variis morbis utiliter fumitur: puta in mania, phrenitide & aliis id genus morbis, in quibus vapores aërei in caput ascendentes reprimere est necesse, qui delirationem inducunt, somnique privationem. Dosis ejus est à quinque ad decem usque guttas per vicem, cum aqua melissæ, majoranæ, aut lavendulæ, vesperi post occasum solis: manè antè ejusdem exortum. Adhibetur etiam liquor iste nonnullis arcanis contra epilepsiam præparatis, uti suo loco amplius docebimus.

CAP. V.

*Liquor Vitrioli acidus secundus, vulgò
Oleum Vitrioli appellatur.*

FEces ex Spiritu Vitrioli acidì residuas, quæ terram subtenuem purpurascens referent, in aqua vitæ optima leviter macera. Deinde materiam istam in retoram accuratissimè luto obductam, eamque satis capacem, collum longum & largum habentem, immitte: Sed vide, ne illam materia ista supra tertiam partem adimpleas. Impone deinde furno, igne aperto, cui amplum subsit recipiens. Postea ignem paulatim ad quartum usque gradum adauge, idque totis XL. horis, coque amplius, donec nullum amplius liquorem videas emanare, nec fumum ascendere, Tum enim illum perfectum habebis, Accipe liquorem, qui omnibus partibus in recipiente residet, & in balneo

Marie aquam vitæ separa. In fundo vas vitrei liquorem satis gravem & subrubrum vel subcæruleum, pro specie vitrioli, gustatuque admodum acidum, qualitatem ignitam corrosivam manifeste prodentem residuum videbis. Hunc servabis. Hic enim est oleum Vitrioli more nostro eductum, quod modò flavo, modò rubeo, modò quovis alio colore tingi potest. Quod ut efficiatur, quum nostrum non sit propositi, docere superfedeo.

Virtute liquor iste non dissimilis est primo: sed propter causas supra allatas, majoris difficultatis & longè lentior. Quapropterea nunquam intra corpus humanum adhibui, nisi cum aliis suis substantiis commixtum: uti capite de Magisterio Vitrioli fusiùs id persequemur. In Chirurgia excellentissimum est arcanum, ad corrosionem carnis putridæ, & callorum plagarum putrescentium extirpationem. Callis & porris manuum pedumve aliquo instrumento evulsis gutta infusa unica, radicem perimit & ne suberefcatur potenter prohibet. Operationes tamen istas non absque magno dolore facit. Quocirca non nisi à peritis administrari debet temerè: qui illum & temperare nòrint, carnemque ab inflammatione, aliisque symptomatis defendere. Immissus foramini dentis putrescentis vermem occidit, & ut absque ullo dolore excidat paulatim efficit. Mixtus pauculo Nicotianæ unguento diversas scabiei & impetiginis capitis species, ulcera item cortodentia ad miraculum persanat. Item unguento additus rosaceo pruritus & scabiem falfam
toto

toto corpore tollit. Sed & plurimis aliis virtutibus pollere dicitur. Quas quum ipsi non simus experti, ad Sal Vitrioli accedimus: Id unum identidem inculcantes, verè vulgò dici: Experientiam cum scientia conjunctam rerum Magistram esse.

C A P. VI.

Ad extrahendum Vitriolum albificatum, quod restat in Colcothare, vulgò Sal Vitrioli dictum.

POSTquam omnes supradicti liquores extracti fuerint, si forte fortuna omne oleum egressum non sit (cujus signa sunt si purpurei adhuc sit coloris, & ponderosum quod indicat oleum adhuc inesse, contra si subnigri sit coloris & leve, abesse) extrahere licet Vitriolum quoddam album à nobis priori hujus libelli editione nominatum Sal Vitrioli, insecutis vestigiis aliorum Chymicorum, quod nunc non cognoscimus pro Sale, sed duntaxat pro Vitriolo, nam si igni distillandum exponas, egreditur spiritus quidam acidus, aut oleum uti retulimus, & relinquit insuper materiam quandam metallicam terrestrem. Porro modus ejus extrahendi talis est infundatur dictum Colcothar in quantitate sufficienti aquæ calidæ per horas xxiii. dein coletur & filtretur per chartam bibulam, exhaletur lento igne in vase vitreo, vel myrrhino donec in fundo materiam quandam albam exsiccatam inveniatis, quæ ejusdem est saporis, ut Vitriolum illa quæ est vulgò Sal Vitrioli dicta.

Interim sæpissime usus fuit hoc Vitriolo dealbato vel Sale prout appellare licet, reperi que re ipsa mereri alias laudes quam ipsi antehac ascripsi, est enim optimum vomitorium deterisivum ad purgandum pectus & stomachum ab humoribus phlegmaticis & viscosis quo libere uti licet, adversus indispositionem stomachi procedentem ex dictis humoribus, & aliis ita ut multo largius à me in Etymologia facta est mentio. Dosis est à gran. x. ad xxx. datur cum jusculo, vel alio liquore, idque mane vel quovis tempore si necessitas requirat.

CAP. VII.

Substantia cuprea Vitrioli vulgò Sulphur Vitrioli dicta.

Salè, ex residuis, quorum supra meminimus, extracto nil, præter terram nigram, restat, & illam, & ad focum igne fortissime exsiccato, postea cum Sale Armoniaco æquali ponderis in tenuissimum pulverem redige, & primum igne lento, dein majore tam diu sublimato, donec nullum amplius fumum altum petere videas. Postmodo materiam illam sublimatam separa, & in vase vitreo satis amplo aquæ comuni infusa balneo Mariæ aqua tepida pleno ad horas 24. impone: Unde subtilis pulvis in fundo confidet. Aqua per inclinationem separata, dictum pulverem lava iterumque lava, donec omnis expers salsedinis deprehendatur. Sicca & ad usum serva. Invenias complures, qui pulverem istum sulphur Vitrioli appellent, aliis illum primam substantiam cupri vocantibus. Neque verò id abs re. Enimvero ut gustatu

A a a primo

primò cupro simile est, ita illum nunquam postea amittit, & ubi igni fusili subijcitur, pars una in flammam metallicam comburitur, altera in crucibulo in bonum, malleo quætractabile cuprum funditur. Operatio ista dictam substantiam extrahendi, etiam in Vitriolo crudo fieri potest, in hunc modum: &c. Vitriolum crudum, ad placitum illudque in aqua communi, 9. h. dissolve. Postea libræ unius Vitrioli unciam Salis Tartari admisce, & videbis aquam conturbari. Residentia in fundo subsidet: quæ ab aqua separata, ut supra dictum lavatur. Hæc & gustu & potentia prior non est absimilis. Sunt quæ laminas ferri bulliant in Vitriolo aqua temperato, quare substantia ista pariter agglutinatur, postea cultro abraditur. Mihi vero non est dubium, hunc non verè sulphur appellari, quum omnino metallum, quàm quidvis aliud referat, quod & de duabus aliis præparationibus rectè dicitur, addo ut incassum laborent illi, qui substantiam istam pro sulphure embryonato ex Vitriolo sumunt, quod omnino potentia anodyna præditum sit oportet. Hoc enim & horribiles easque profusissimas vomitiones concitat. Quapropter omnino opus fuerit, sulphur Vitrioli alia via & ratione delere. Quod ad me attinet, certè etiam multâ observatione, nullum hætenus sulphuris istius anodynii indicium, quod est in Spiritu Vitrioli sulphureo, nec in odore saporeve, nec etiam in operatione deprehendi: Quum tamen effectus iste se, & in Spiritu acido primo, & in oleo, qui se ex parte anodynum demonstrat, apertè prodatur. Sulphur Anodynum Paracelsi di-

ctum num sit combustibile, liquidum substantiave siccum, hætenus haud deprehendi: Sufficiat virtutem ab illo indicatam Vitriolo ita inesse, ut hoc apud me sit indubium, pulverem istum Sulphur Vitrioli embryonatum nominatum falso ita vocari. Idcirco ego, idque propter rationes supra adductas Substantiam cupream Vitrioli nominabo: Sequentibus capitibus declaraturus, quomodo Substantia de Vitriolo crudo separari possit, quod effectu suo, se partem specificam anodynam hujus mineralis esse arguit.

Virtus Substantiæ hujus cupræ propria est, mundare plagas putridas, incarnare, & citatrices, more æris usi inducere, ad unguentum tamen reductum, uti suo loco planius ostendemus.

CAP. VIII.

Terra Vitrioli.

Separatis septem illis, quas diximus, Vitrioli Substantiis, terra quædam subnigra & leviuscula remanebit, quam in pulverem tenuissimam redactam toties aqua communi lavabis, donec omnem illi extractam fæcedinem deprehendas. Siccatam optimè ad usum reserva.

Habet illa constringendi vim & siccandi, unde in emplastra & unguenta siccantia & cicatrices obducentia accersetur.

CAP.

CAP. IX.

Vitriolum rectificatum purgans.

Postquam in præcedentibus capitibus docuimus, qua via & ratione Vitriolum in octo differentes Substantias resolvi queat, antequam ad secundum Tractatum, quem arcanis compositis destinavimus, aggrediamur, nonnullas mineralis istius præparationes diversas ab illis, quas suprâ recensuimus, bona fide tecum communicabimus: initio à Vitriolo rectificato facto, quo ad purgandum corpus magno cum successu utimur. Modus est iste: &. Vitriolum Romanum aut quodvis aliud ex tribus illis suprâ commemoratis, qua volueris quantitate, contusum optimè, in charta, loco quidem calido, non tamen Soli ferventi exponere. Siccatum paulatim, usque dum colorem album induat, infunde in aquam Centauree minoris, donec omne dissolvatur. Deinde per filtrum, chartamve cola, dum liquorem limpido promanare videris. Eum balneo Mariæ injectum ad tertiam aquæ partem distilla. Postmodum vase vitreo ex balneo exempto in locum refrigerationi accommodum reponere; impositis aliquot ligni sectionibus mundis, ita ut fundum pertingant. Circum has Vitrioli pars congelabitur: quam partem deinde separatam siccabis, ita tamen ut colore crystallino resplendeat. Vaporem aliquantum iterato aquâ emissio refrigerationi denuò, uti dictum, exponitur, tantisper, dum Vitriolum omne congelatum fuerit: Quod deinde in vase vitreo bene occluso ad usum servatur.

Vitriolum isthoc optimè purgat febre putrida pestilentiali laborantes: Vermes enecat; & contra epilepsiam specificum omnino est purgans. Stomachi putredinem abarctet potenter: sanguinem rectificat, & renes; oppilationes & obstructions omnis generis aperit: Pesti, aliisque morbis venenatis acerrimè resistit: Adversus morbum caducum & suffocationem matricis valentissimum est remedium: ut quod aciditate sua matricem putredine levet, aliasque partes, non secus atque acidum orichalcum emundet. Dosis ejus est à granis 5. usque ad 7. aut 9 plus, minus, per vicem; pro firmitate tamen constitutionis corporis. Necessitate postulatè potest intra 8. aut 10. dies administratio ejus duplicari aut triplicari. In febribus putridis manè jejuno stomacho ante paroxysmum cum aqua chærefolii aut aliis aquis mundificando sanguini appropriatis, utiliter exhibetur. In febribus pestilentialibus quovis tempore, si id requirat necessitas, datur. In putredine stomachi cum vino generoso propinatur, parumper galangâ aut nuce moschatâ correcto. ut accidentibus matricibus. Contra vermes datur cum aqua hypericonis. In epilepsia cum aqua præoniæ, in quam viscus quercinus sit injectus: idque crescente luna, semel in mense. Adversus venena cum aqua foris-marini sumitur, in quam sex grana croci per vicem fuerint immixta; id quod & in omni icteritix genere factitabis. Proprium hoc habet Vitriolum isthoc, ut semper vomitu & secessu corpus purget, ac corpus (si quod aliud medicamentum) universum tentet ac pervadat: idque exiguâ admodum interposita morâ, & quod boni caput est, sine omni

periculo. In summa, Medicus, qui Vitriolo isto ritè uti noverit, verè gloriari poterit, se pretiosum habere arcanum, præcipue complexionibus robustioribus adhibitum, in quibus delicatiora illa medicamenta vim morborum expugnare minimè possunt.

CAP. X.

Vitriolum regeneratum.

Vitriolum istud regenerati nomine insignitur, quòd ex puris & separatis substantiis indidem reductis aliud Vitriolum regeneratur, quod prius illud potentia & puritate, colore item & odore, adeoque omni qualitate longo intervallo post se relinquit. Modus præparationis est iste: **R.** Vitriolum crudum, quo retortam ad tertiam usque partem implebis. Hanc luto accuratissimè obductam, igniq; aperto appositam more chymico, gradatim distilla, humoreq; omni extracto spiritus ultimos igne maximo tres totos dies, totidemque noctes dispelle, donec circa recipientem nullus amplius fumus appareat. Refrigeratis vasis, omnem illum liquorem separato, in quo quinq; substantias inesse deprehendes. Deinde de tribus Salem, primamque Cupri materiam per sublimationem separato, uti septimo capite docuimus. Postea liquorem, salem & primam istam materiam Cupri separata commisce, & bene simul occlusa balneo lèto per octo dies purificato: quo facto subtile à spisso per inclinationem, claritate summa, separato. Hinc dictum liquorem vasi vitreo immisissum,

balneo Mariæ adduas tertias liquoris distillato. Residuum ut refrigeretur, bene apertum repone. Nec dubium, quin intra tres aut quatuor dies in fundo Vitriolum transparens, coloratumque reperias: quod separari ac sicari debet. Remanentem liquoris spiritum acidum extrahens Vitriolo injectum distillabis, substantiam ejus sine omni decretionem detrimentove recepturus. Equidem hujus rei periculum feci in Vitriolo Ungarico, & modo jam commemorato, ita renovari deprehendi ut transpareret Saphyrique instar cærulesceret.

Vitriolum regeneratum omnibus iis viribus pollet quibus rectificatum, de quo capite præcedenti egimus: Dosi tamen omnino minori exhibendum. Nam ut plurimum quinque grana non excedit.

CAP. XI.

Extractum Vitrioli anodynum.

Dum diligentius aliquanto scrutor, num in nonnullis substantiis Vitrioli vis aliqua insit narcotica, stupefactiva, & anodyna, quam aliqui sulphuri suo embryonato attribuunt, non potui virtutem ejus exactius deprehendere, quàm in sequenti extracto.

R. Vitriolum crudum, quod tibi ex tribus illis supra commemoratis præ aliis fumere libuerit, & optimè contusum Soli siccandum exponito: aut alibi, ubi siccatum in pulverem abeat. Pulveris semilibram in vas vitreum injicito, quod

quod duas aquæ mensuras, aut eo amplius capiat: & os habeat strictissimum. Affunde postea triginta uncias aquæ vitæ, quæ optimè rectificata, omni phlegmate careat, Adverte, ut vas hoc sit siccissimum, nec ulla alia humiditas, præter a quæ vitæ accedat: (cætera enim incassus esset labor.) Hinc optimè occluso orificio vasis vitrei, ita ut nullus expirationi sit locus, in simū equinum ad mensis unius spatium sepelito. Dein ex illo simo extracto aquam vitæ per inclinationem separato, facibus tamen imperturbatis, quæ prægnans quasi erit subtili essentia vitriolata, odorem fragrantissimum malvaticimoschati adeo potenter referens, ut si illam diutius olfacias, cerebrum quodammodo occupare, & stupefacere, somnumque provocare sentias. Impositam balneo Mariæ ad residendum usque liquoris flavi, oleo distillato non absumilis, lente distilla: Hinc ignem amove, & quod elicatum fuerit, ad usum serva. Est enim aqua virtutis narcotica. Quo facto liquorem quoque bene oclusum in usum reponere: qui liquor pretiosum illud extractum est, ac si vere dicitur, Vitriolo sulphur inesse anodynum, affirmare ausim, liquorem istum subtilem ejus essentiam esse, idque eo magis, quod virtutem istam effectis manifestè prodit. Mihi verum Balsamum fuerit.

Liquoris istius usus est in morbis, stupefactionem & anodyna requirentibus: Potentia certe, nec opio, nec oleo mandragoræ cedit, & sine periculo adhibetur. Ad reprimendos & coagulandos

subtiles illos ascendentes venenosos vapores, qui centro aliquo ad caput elevati, paroxysmos epilepticos pariunt, singularem vim idque proprietate specifica & occulta habet. Dosis ejus est à guttis 6. ad 8. & 12. per vicem, cum vino & aliis liquoribus appropriatis, in quibuscunque morbis, quos vel extirpare, vel reprimere volumus, præsertim in epilepsia, ratio omnino habenda est motus Lunæ, & symptomatum ac paroxysmorum. Tuto tamen eo bis autter Lunæ decursu exhiberi potest. Ratum enim arcanum est, magnumque. In iis, qui vel ad lethargiam, vel paralytiam, vel torporem sunt proclives, non debet propinari: Nam in quibusdam casibus tam nocendi vires habet, quam juveni. Medici igitur fuerit videre, quid & quibus conferat, secusve. Nec enim cujusvis empirici, vetulæ, carnificis, agrytæ, & sophistæ est isthoc discernere: Nam & cognitione omni carent, compositionisque Microcosmicæ sunt inexperti, sed & causas morborum ignorant, itemque quid possit sympathia, & antipathia, quam membra & fructus majoris istius mundi cum Microcosmo habent. Quapropter velim, neminem illotis manibus rem istam aggredi: ne deceptus ignorantia, culpam aliquando in me conferat.

☉ (O) ☽

☿

Aaa 3

CAP.

CAP. XII.

Liquor Vitrioli diaphoreticus.

Liquoris acidī primi rectificati, uti capite quarto docuimus, uncias sex: Salis Tartari, Cornu Cervi calcinati ana unc. ij. commisce diligentissime in mortario vitreo. Deinde retortæ optimè luto obductæ impone, & gradatim in amplo recipiente fac simul distillentur, & postremo igne maximo, donec nulla amplius insit humiditas, nec fumus videatur ascendere. Refrigerata ista materia utraq; liquorem ex recipiente hauri, cui aquam vitæ ad æquum liquoris pondus addes, & bene obturatum ad usum serva. Valet ad purificandum sanguinem, & abigendam omnis generis scabiem & pruritum. Habet & vi-

res magnas in obstructionibus ex causis frigidis enatis, aperiendis. Sudorem provocat in Peste, venenis, hydrope, itericia, contracturis, &c. Dosis ejus est ℥j. per vicem ad ℥β. cum vino generoso. Sudandum in lecto aut hypocausto calido. Continuari potest ad libitum sine omni periculo, quovis tempore, plus minus, prout necessitatem postulare videris, Efficacem etiam deprehendi liquorem istum diaphoreticum in mundificandis organis pulmonis. Sed & magno cum successu in principio phthiseos adhibui plus semel.

Atque hæc de Anatomia Vitrioli attulisse sufficiat: Nunc ad arcana

Vitrioli composta.

—(o)—

F I N I S.

ANATOMIÆ VITRIOLI

TRACTATUS ALTER:

In quo de Compositis Vitriolatis igitur.

A U C T O R

CANDIDO LECTORI SALUTEM.

Quanta sit atrocitas peccati, vel inde videas, quod justus ille
 Judex propter transgressionem primorum nostrorum paren-
 tum terram maledictioni subjecit: adeoque ipsam Naturam
 nobis adversari permisit. Hinc fit, ut miser homo nec à vi-
 lissimo insecto tutus sit, & quavis herbula mortem possit at-
 trahere: caelo quippe ipso & terra contra peccatum arma-
 tis: adeo ut vere possis dicere, (nam id ipsa quoque experi-
 entia testatur:) Hominem Magnetem illum specificum esse,
 qui omne miseriarum & calamitatum genus ad se attrahit;
 & maleficum illum Martem, divina quippe ultionis admi-
 nistrum, qui ipsum hominem ad sepulchrum usque indivulso comitatur. Interim nec
 hoc negare possis, quo magis miseras istas nostras detexeris, eo magis infinitam Dei pro-
 videntiam se exercere, qua liberali sua misericordia nostram istam gehennam quadante-
 nus mittigat; & vult, ut ex illo ipso centro, ex quo tot tantaque mala & incommoda pro-
 deunt, non pauciora nec minora bona proveniant. Exempli gratia: Natura famis,
 sitis, nuditatis, morborum mater est fecundissima. Quid clementissimus ille Pater no-
 ster caelestis? Natura imperat, ut nobis cibum, potum, vestitum, medicinam ipsa suppe-
 ditet, ut vitam nostram, dum in hoc mundo peregrinamur, ad extremum usque halitum
 commodius transigere possimus: ea tamen lege & conditione, quæ Genesios 3. diserte est
 totidem verbis expressa: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Igitur si frumentum,
 vinum, vestitum, Medicinam appetis, terram semine conspergito, vineas cole, jumenta
 pasce, herbas medicas collige: Labora, ut panem, vinum, vestitum, Medicinam habe-
 re pos-

re possis. *Quid multis? Tota vita nostra in continuo labore occupatur: Enimvero, quid, amabo, mortalis homo est, nisi misellus servus, & Naturæ cultor, quamdiu terrestrem illam tabernaculi domum inhabitat. Id quod in specie ad Medicum etiam, ejusque artem non male transtuleris. Quæ enim illius in curando agroti principalis opera? Nulla certe alia, quam ut naturam in offensa corporis parte, coadjuvet: id est, ut explicatius loquar, destructorem expellat, regeneratorem naturalem stabiliat & restauret: eumque contra antagonistam suum tueatur & defendat: At enim operationem istam lenocinii verborum certe non fecerit Medicus: Sed nec liberali ejus formæ se submittit morbus: Quin naturalibus causis constringatur oportet, quibus talis potentia à Deo præpotente, veroque Machaone est infusa. Sed & materiam, quod vocant, laborare Medicus ut sciat, necessarium: eamque coadjuvare: quod sit primo quum immunditiam illorum quasi exspoliat: substantias illarum separat, & ad gradum perfectionis reducit. Deinde norit oportet diversas substantias uniri & conjugere: compositamque facere, ut ita virtutem & efficaciam illarum augeat, quasque coadjuvet. & eodem tempore diversis humani corporis partibus possit assistere, quasque suppetias ferre: Sed & sciat, necesse est, quomodo vehicula danda: & qualitas pro administratione contra infirmitatem inducenda: Qui labores & difficultates omnes cuivis vero, & solerti Medico nota sunt, qui videri vult, se & sui ipsius, & artis suæ rationem habere. Equidem dum insignem illam Altissimi Dei erga me liberalitatem aliquanto diligentius mecum considero: ac memoria subinde repero, quod ille diserte nobis præcipit, ut liberales simus; eaque dona, quæ ille in nos bono publico benigniter contulit, in medium deponamus: facere non possum, quin particulam vel aliquam donorum illorum calitus acceptorum proximo cum meo liberaliter communicem. In priori Tractatu docui, quomodo Viriolum aperias, & substantias ejus separe ac resolvas. Hoc altero modum tradam composita quedam faciendi, in qua nonnullæ partes substantiarum illarum quarum mentionem fecimus, ingrediuntur. Medicamenta certe non solum delectabilia, sed ad propulsationem & curationem multorum & difficilium morborum cum primis facientia. Spero, opellam istam nostram proximo non parum profuturam: sinceritatem item meam pio Lectori probatum iri; cujus judicium candidum candidè expecto. Proxime, Deo bene juvante, aliud quoddam volumen publici juris facturum, in quo Pharmaciæ Chymicæ aliquanto latius in genere persequar. Bene vale, & laboribus nostris fave.*

ANATOMIÆ VITRIOLI

TRACTATUS ALTER.

CAP. I.

Liquor Antepilepticus.

- ℞. **R**oris vitrioli,
 Aquæ Pæoniæ,
 Spirit. vini, ana lib. ℥.
 Spirit. acidi vitrioli ℥. ℥.
 Rad. Pæoniæ.
 Visci quercini, ana ℥. j. ℥.
 Cranii humani ℥. j.
 Opii Thebaici super laminam ferri ex-
 siccati ℥. iij.
 Camphoræ ℥. ij.

CRanium sit furis ex alto suspensi,
 quod non sit vetustate consumptum.
 Nam, ut omnes aliæ res, ita & crania diu-
 turnitate temporis putrescunt, & virtutem
 amittunt.

Compositio.

Radix Pæoniæ, ut & viscus quercinus,
 minutim incidantur: Cranium verò in pul-
 verem subtilissimum redigatur: Caphura
 in frustula disrumpatur: Opium pulveri-
 setur. Dein liquoribus in vitreo vase, op-

timè ocluso, contentis, ingredientia ista
 affundantur, ac fimo equino, aut balneo
 imponantur, ac in digestionem per octo dies
 relinquuntur, postea subtile à spisso sepa-
 retur.

Virtus.

Si qua species morbi caduci est, quæ
 medicamentis naturalibus edomari pot-
 est, certè id isto liquore, specifico quippe
 arcano, effeceris, id quod ego magno
 cum successu semper sum expertus. Nec
 tamen negaverim, liquorem istum in pe-
 culiari quodam epilepsiæ genere, quæ
 causam à narcotico & stupefactivo va-
 pore interno trahit, locum non habere:
 is enim membræ paroxysmo laborantis,
 stupefactis, pedes & brachia ita disten-
 dit, ut solis nervis & ossibus constare vide-
 atur. Ad eò tactum omnem caro occu-
 lit. Hinc est, quòd isti generaliis me-
 dicamentis sit occurrendum. In aliis sym-
 ptomatis istius speciebus manè jejuno
 stomacho feliciter exhibetur, si initio
 mox à decretionem Lunæ factò per 6. aut 7.
 dies id continues, coque magis, si liquor
 Bbb iste

iste aliquoties mox à paroxysmo præbeatur. Dosis est à semidrachma ad drachmam unam pro vice, plus aut minus, proportionè ætatis patientis. cum aqua aliqua specifica, morbis istiusmodi appropriata. Suffocationem matricis, durante paroxysmo cum vehiculis matricibus propinatus, illicò dispellit.

Quod si ante paroxysmum præbeas, divertit certò suffocationem experieris. Atque hoc est; quod de liquoris istius occasionè, speciminis vice, obiter semel indicasse volui. Cætera profiteor me non instituisse hic integram medendi methodum tradere. Sufficiat modò, arcana quædam iis, qui aliqua jam artis principia habent; de longè digito quasi commonstrasse. Generatim tamen dixerò, Medici munus esse, non in istis tantum morbis, verum etiam aliis symptomatum generibus curandis, authenticè procedere, aliisque etiam columnis, requirente necessitate, de quarum stabilitate certus sit, inniti. Tales fuerint phlebotomia, diarræa naturalis præscriptio, corporis per purgationes evacuatio, observatio item symptomatum & alterationum successivaram, aliæque consimilia, quibus vim morbi jam his, jam aliis mediis edomet ac profliget. In quo omnis Medici scientia consistit. In numerorum specificorum medicamentorum, quibus purgantium loco incommemoratis morbis uti soleo, veniunt Elleborum præparatum, & essentificatum. Vitriolum repurgatum, Vitriolum regeneratum, Diana purgativa, (cujus nomine argentum intelligo) Mercurius Martialis, & alia id genus, quæ pro varietate causa-

rum, regimine item & autoritate Planetæ prædominantis adhibeo. Sed & diligenter, quo in elemento paroxysmus prorumpat, animadverto. Id quod à quovis pio & solerti Medico, feliciter Medicinam facere volenti, requiritur. Scientia enim curandi morbum talem non potest: uno folio tradi. Quod in limine tractatus hujus nostri semel idè dixisse volo, ut si quis artis imperitior in arcana ista mea incidere, ac se adjutum illis, miracula patrum confideret, spe falsus, culpam in me non coniciat; (nec enim eam me præstaturum; jam nunc edico;) sed in seipsum totam conferat, ut qui, quum nec à Deo nec à natura huc sit vocatus, certè veram medicamentorum præparationem hæud teneat, regularum item & fundamentorum scientiæ Medicæ planè sit expertus, tamen rem tantam, manibus illotis, quod dicitur sit aggressus.

CAP. II

Pulvis contra Epilepsiam infantilem.

℞. Cranii humani,
 Corallorum rutilantium,
 Ungulæ Alcis calcinatæ,
 Margaritarum orient. ana ʒ. ʒ. ʒ.
 Aquæ Fl. Tiliæ ʒ. viij.
 Spirit. vitrioli ʒ. viij.
 Sem. Pæoniæ excort. ʒ. ij.
 Camphoræ ʒ. j.
 Ol. Majoranæ gut. xij.

Comes

Compositio.

CRanium, Corallium, Ungulam Alcis & Margaritas in pulverem subtilissimum redige; postea liquoribus omnia ista affunde, exinde in arena calente per dies 8. digerito, postmodum humiditatem omnem igne lento elicitò, donec remanentia sicca in fundo vasis resideat. Digestum exime: quod calcem longè albissimam referet. & deinde dictam calcem, additisque reliquis ingredientibus omnia optinè in mortario vitreo incorporata, subtilissimè pulverato: Pulverem diligentissimè obturatum ad usum serva.

Virtus.

Pulvis iste contra epilepsiam puorum, & alios paroxysmos, vel timore, vel vermibus causatos, præsentaneo remedio exhibetur. Potest autem omnitempore & hora, necessitate postulante, porrigi: Datur eum aqua aliqua destillata, aut cum jusculo: tenellulis cum lacte propinatur. Dosis est à granis tribus & quatuor in maximè debilibus. Auctior tamen cum ætatis accretione exhiberi potest: & reiterari, si requirat necessitas. At infantibus modò natis per 7. aut 8. dies continuos sub vesperam præbitus, tuto eos à memoratis accidentibus præstabit. Dosi præscripta singulis septimanis per totum semestre à malo caduco potenter præservat: ita tamen ut dosis pulveris, pro symptomatum incursum, subinde adaugeatur. Sedat etiam pulvis iste tormina infantium, si ex cochleari pleno oleo amygdalarum dulcium & recentia-

um propinetur. Phlegmata enim illa frigida adeoque quemvis peccantem humorem purgat, qui stomachum propter alterationem lactis lactentium occupavit: & infantes ab illa corruptione potenter præservat, quæ vermes abundanter gignit & producit.

Mulieres, quæ vel tremore cordis, vel syncope crebrius laborant, eoque liberos epilepticos ut plurimum pariunt, pulvere isto bis aut ter singulis mensibus scrupuli pondere per vicem cum aqua majorana sumpto, mirè se juvari sentient. Quòd si 6. aut 8. diebus manè ante partum exhibeatur, naturam confirmat, à præternaturali item pavore defendit: cor letificat, & partum optatum, Deo bene juvante, procurat, non sine magno liberorum beneficio, quosita à plurimis paroxysmis ab epilepsia provenientibus præservat. At si mulieri gravidæ, quæ, laxata matrice, abortum timet, & infantem sensim putat descendere per aliquot dies manè & vesperi pondere semiscrupuli per vicem cum jusculo porrigatur, aut confectio ex illo paretur, mirè retentivam matricis virtutem fortificat, adeoque arborem, ut ita dicam, cum fructu suo restauratam, ad justum pariendi tempus confirmat. In summa, & minoris ætatis hominibus & majoris, itemque mulieribus, tuto, magnoque cum successu exhibetur, adeoque optandum esset, ut obstetrices omnes tam in vicis, quam in urbibus arcanum isthoc præstò semper haberent. Certè & mulieribus & infantibus præsentaneo isto remedio, quovis in accidente, opitulari possent felicius.

CAP. III.

Liquor Cardiacus.

- ℞. Fol. Melissæ exsiccatorem,
Fl. Borræg. diligenter exsiccat.
Sem. Ocimi garyophyllati,
Rad. Doronici,
Cinamomi electissimi, ana ℥. ij.
Ligni Aloes resinosi,
Croci Anglici op. ana ℥. j.
Ambra griseæ, ʒ. j.
Spir. Vini odoriferi ℥. v.
Spiritus Vitrioli acidi gut. lxx.

Infundantur omnia in vase vitreo bene clauso, & digerantur sub fimo equino per mensem integrum, deinde exprime, colatur per chartam, & adde

- Syr. de suc. Citri,
Granatorum,
Violarum,
Borræg. ana ℥. ij.
Misce, & ad usum conserva.

Virtus.

Liquor iste ad semidrachmam, vel etiam drachmam integram pro vice, cum aqua sanguinis Cervi per Balneum Mariæ distillatæ, præsentaneo remedio adversus palpitationem cordis propinatur. Iteratus septimana duabus aut tribus vicibus, si quæ alia Medicina, certè liquor iste causam istius symptomatis tollit, & si accedente paroxysmo exhibeatur, fervorem palpitationis mitigat & divertit. Possis tamen loco aque memoratæ, cum vino, jusculo, aut alio aliquo liquore exhibere: Nisi pro præserva-

tio uti velis. Tunc enim præstat ipsam aquam habere, cujus mentionem fecimus. Specifica quippe virtus illi inest, miræ adversus cordis palpitationem efficacis. In tremore cordis & dolore præcordiorum cum aqua florum salviæ aut borraginis administratur. Cum vino optimo, maturitatem suam assequuto, aliquoties in septimana datus, Melancholicis obstructum splenem aperit, cerebrum corroborat, flatus discutit, & cor mire exhilarat.

Phreneticis serò quum cubitum itur, ex aqua hypericonis aut betonicæ felicissime exhibetur.

CAP. IV.

Liquor restaurativus.

- ℞. Mellis virginei recent. & fragrantissimi lib. ij.
Roris Vitrioli,
Flor Borræg. ana lib. ℥.
Buglossi, ana lib. ℥.
Cinamomi viscosi (si haberi potest) vel loco ejus Cinamomi officin. communis ℥. ℥.

Misceantur in vase vitreo, & digerantur per horas xl. postea distilletur, donec omnis humiditas egressa fuerit, in qua addatur Spiritus Coralliorum rutilantium per arenam distillati, & per B. M. rectificati ℥. j. Circulentur in Sole vel sub fimo equino per mensem, & servetur ad usum.

Virtus.

Liquor iste in consumptione corporis tam generali quam particulari ex superflua Micro-

Microcosmici salis adustione causata, præsentaneo remedio, quippe arcano, exhibetur. Nam si patiens ille aliquamdiu mane & vesperi, pōdere unius aut alterius drachmæ pro vice utatur juscūlo, ut pulli optimè cocti brodio, sanguinem regenerat, calorem nimium extinguit, digestionem juvat somnum conciliat, totumque ad eò corpus restaurat, adhibita tamen convenienti diætā, id est, si laborans interea cibis digestibilibus, humectantibus, & restaurantibus vescatur, unctōnes item adhibeat, aliisq; regulis, quæ in hoc casu omnino requiruntur, insistat, & in imbecillitate cerebri à sicitate causata, nobile certè & excellens est arcanum, si eo aliquamdiu manè jejuno stomacho utaris.

CAP. V.

Balsamum vitriolatum.

- ℞. Olei vitrioli drachm. x.
 Florum sulphuris vitriolati unc. j.
 Myrrhæ electæ.
 Aloes succotrinæ ana unc. β.
 Olei de baccis juniperi clari unc. v.
 Olei anisi unc. j.

Ad producendos flores sulphuris vitriolati. ℞. Vitrioli siccati & ad albedinem redacti ℔. 2. Sulphuris flavi ℔. 1. Sublima in arena, in urinali, luto optimè obducto, cui galea sit imposta. Ubi sulphur omne adscenderit, Vitriolo alio ingesto tertia vice sublima, & florem habebis sulphuris, quē expetimus subtilissimum.

Compositio.

Contundenda contundantur subtili-

ter, postea reliqua omnia ingredientia ampullæ infittantur, quæ ultra materias in jetsas ad duas tertias vacua remaneat. Optimè deinde obturata in arenam imponitur calore naturali excoquenda, & ad mensum integrum ibi relinquitur. Inde liquor obscurè rubeus elicitur, odoris acuti, qui per inclinationem à residentia separatur. Operatio ista æstatis tempore ad solem, in hyeme supra fornacem hypocaufti, cui arenæ aliquantulum subfit, institui potest. Residentiæ siccatae usus est in quibusdam emplastris aut unguentis consolidantibus.

Virtus.

Balsamum hoc miræ est efficaciam in asthma, peripnevmonia, empyemate catarrho, adeoque omni genere tussis putridæ. Nam de fluxiones capitis sistit: cerebrum corroborat, phlegmata viscosa incidit, pectus aperit, thoracem & pulmonis organa mundificat, internas ulcerationes consolidat. Sumuntur quotidie tres aut quatuor guttæ pro vice cum vino generoso, aut cum juscūlo. Partes item principales communit: & sanguinem à putredine præservat.

Administratum eo, quo diximus modo, valet contra febres putridas matricem mundificat, & confortat; mens tua provocat.

Ad plagas veteres & putridas optimum item est remedium. Nam eas & emundat & carne obducit, & puncturas recentes brevissimo temporis spatio sine ulla sanguinis corruptione consolidat. Exhibitum cum vino, tormina, ex

Bbb 3 causa

causa frigida & humida ortum ducentia dispellit. Nam & flatus discutit, urinamque & sudorem ciet.

CAP. VI.

Liquor contra Pleuresin.

- ℞. Syr. Papaveris Rhœadidis,
Card. benedicti,
Spiritus sanguinis Cervi per arenam
distillati, & per B.M. rectificati
ana uncj.
Spiritus Vitrioli acidi gut. xxx.
Misce.

Virtus.

Liquor iste vires contra Pleuresin permagnas habet. Considerandum tamen hic quoque vulgatum illud: Melius est prævenire, quam præveniri. Id quod fiet, si mox, ubi vel leve aliquod indicium morbi istius senseris, affecto duas drachmas vel tres, liquoris istius cum jusculo calido illico propines: Sudorem item, nulla interjecta mora, provoces, venamque basilicam ex opposito punctiois incidi cures: immò si necessitas postulet, ex utroque brachio sanguinem ea quantitate, quam feret cujusque complexio, elicias. Sed & ipse liquor duplo aut triplo, urgente necessitate, augeri potest. Observanda etiam venit conveniens diæta: & à vino planè abstinendum, donec fervor morbi debullierit. Exinde paulatim concedi vinum potest, idque vel merum, vel di-

lutum, temperatumve, pro elemento, quod prædominari videris, & affecti ætate. Liquor iste sudorem, lotium, & sputum ciet; & specifica sua virtute motum illico in suo centro indagat, & sanguinem in fluxu suo retinet.

Sumptus per intervalla matutino tempore grassante pleuritide, rarum Elixir præstat, quo corpus ab internis Apoplematis & suppurationibus potenter defenditur.

In conquassatione totius corporis sanguine extra suum centrum per juncturas aliquas excurrente, cum infusione betonicæ, aut florum hypericonis, millefolii, pentaphylli, & similibus, manè & vespèri propinatus, sanguinem illum ad locum suum retrahit, coagulatum mundificat & consolidat.

In fracturis ossium cum infusione consolidæ aut serpentariæ porrigitur: quæ infusio cum vino & jusculo fieri debet.

CAP. VII.

Confectio contra Dysenteriam.

- ℞. Conservæ rosarum rub. drachm. x.
Lachrymæ Draconis subtil. pul. drach.
j. gran. x.
Laudani opiat. opt. gran. xxiiij.
Spiritus Vitrioli acidi gut. xxiiij.
Misce.

Vir-

Virtus.

Confectio hæc prodest Dysentericæ, fluxui Hamorrhoidum, sanguinis fluxui ex ore, & naribus, itemque profluvio menstruorum in mulieribus.

Dosis est à scrupulis duobus ad quatuor exhibetur in Syk. Cydoniorum vel Granatorum, aut alio liquore appropriato, mane aut sero exigente necessitate, repetendo bis aut ter, si opus fuerit, donec fluxus defierit.

CAP. VIII.

Liquor contra Prunellam.

℞. Roris Vitrioli,
Aquæ cancerum ana unc. v.
Spiritus Vitrioli acidi drachm. β.

Ad aquam Cancerum parandam. ℞.
Cancros vivos & recentes, contusos per Balneum maris distilla.

Compositio.

Tres istos liquores in vas vitreum infusos simul commisceto.

Virtus.

In prunellâ & angina cochleare liquore isto plenum, affecto ter aut quater in die pro vice utiliter propinatur. Lingua tamen petiâ in liquore isto prius madefacta, abluenda. Extrahæ etiam quamprimum sanguinem ex venis leonicis sub lin-

gua, & mirum videbis procul dubio effectum. Applicatus erysipelis, inflammationes earum tollit.

Liquor contra arenam.

℞. Spiritus Vitrioli acidi drachm. x.
Tartari albi pulver. unc. j.
Aquæ ardentis ex baccis Juniperi à radice raphani sylvestris abstractæ unc. iiii.
Aquæ sanguinis hædini vel leporini unc. vj.
Radic. Glycyrrhizæ recentis unc. ij.
Aquam Juniperi à raphano sylvestri abstracturæ, & Radic. raphani sylvestris minutim incisi ℥iij. Aquæ de baccis Juniperi ℥iij. Infunde per horas 30. postea per balneum distilla. Aquam vero ex sanguine hædino extracturæ. & Sanguinis hædini, & per cineres sine adustione distilla.

Compositio.

Liquoribus omnibus simul commixtis Tartarum affunde subtiliter pulveratum: Liquiritia minutim incisa & per 8. dies digesta, postmodum clarum à spisso separatum ad usum servatur.

Virtus.

Liquor iste plurimum efficaciæ habet ad dissolvendam & expellendam arenam rubeam, & alias tartaritates internas. Mundificat renes, incidit & resolvit materias illas viscosas & tenaces, quæ nonnunquam orificium vesicæ, ut & organa urinæ obstruunt, unde stillicidium lotii, stranguria,

ria, & alia id genus symptomata oriuntur. Dosis est à drachma una ad duas pro vice: si requirat necessitas, cum jusculo, in quo radices petroselinæ aut pimpinellæ hortensis sint incoctæ. Vitandi interim cibi tartarosi & conglutinantes.

Iis qui de calculo dubitant, optimum præservativum est, si guttis aliquot hujus liquoris singulis diebus mane, aut aliquoties in septimana utantur.

CAP. X.

Liquor contra pestem.

Pestis, sive ex intemperie elementari, à malis influentiis cœlestibus, sive operatione aliqua malefica, sive quacunque tandem causa originem ducat; sive simplex sit, sive composita; communiter tamen hominem eo sine aggreditur, ut illum derepentè percipitum è medio tollat. Id quod quatuor istis modis confecturam se sperat. Primò cor cum reliquis partibus nobilioribus inficit. Secundò spiritum vitæ suffocare tentat. Tertiò sanguinem putrefacit. Postremò partes quoque internas exulcerat. Nempe eò tendit, ut putrefactione sua resolvat, & salem Microcosmicum acuat: qui, ubi primùm cum veneno pestifero commixtus est, non secus, ac aqua fortis, ex vitriolo & nitro composita, proximum quidque solet corrodere. Ex quatuor istis, quorum modò mentionem fecimus, principalibus operationibus, plurima, eaque longè diversissima & periculosissima

ma accidentia exsurgunt: ut sunt paroxysmi febriles, tam frigidi, quàm calidi: intensissimi capitis, aliarumque partium dolores, deliria, furia, tremores & palpitationes cordis, syncopa, deliquia, punctures, pleuritis, prunella, angina, dysenteria, halitus suffocatio, stupiditas, privatio sensuum, apostemata, carbunculi, vesicæ & maculæ in cute: adeoque infinita alia symptomata pro varietate causarum, complexionum, & constitutionum corporis infectorum. Id quod experientia, grassante peste, nimis abundè testatur. Quid igitur? Si cogitet Medicus, compositum aliquod præparare, quod contra omnes Pestis species universim in genere efficax sit, sequentes habeat proprietates, necesse fuerit: nempe sit alexipharmacum, diaphoreticum, elixir, anodynum & cordiale. Alexipharmacum, ut specifica sua natura vim habeat venena pestifera retundendi, perimendi, domandi, & expellendi. Diaphoreticum, ut subtili sua penetrantia omnia organa Microcosmi aperta & munda habeat, quò spiritus vitæ liberè hinc inde commeari, & sine ullo obstaculo à capite ad pedes usque continuè circumagi possit. Elixir, ut natura sua & qualitate corpus à putredine tueri, & liberatum in suo statu conservare possit. Anodynum, ut dolores illos vehementes, in quacunque corporis parte, universim mitigare, internis item inflammationibus resistere: & erosiones internas ab acumine veneni, & mordacitate salis Microcosmici consolidare possit. Cordiale denique, ut cor juvet; lætitiâ adaugeat; cerebrum corroboret: memoriâ confirmet:

met: & iudicium debileſque illas meticuloſas animi impreſſiones, nonnunquam plus mali, quàm venenum ipſum apportantis, divertat. Haſ, inquam, proprietates habeat, neceſſum eſt Compoſitum illud, quod Medicus, ſaviente Peſte, pro antidoto, & quidem diſcuſſivo univerſali, diſpenſare cogitat. Quod ad ejus præparationem, extra controverſiam eſt, morbum eſſentialem, penetrantem & repentinum eſſe: igitur medicamentum etiam neceſſario ſubtiliſſimum ſit oportet, & eſſentiale, ut in centrum morbi illicò transire poſſit, eumque obſeſſum proſtigare; cæterà oleum & operam perdidideris. Id quod phyſicè intelligi volo, non Theologicè. Neque enim quicquam decreto Altiffimi derogarit, quem novi vitam noſtram certis limitibus circumſcripiſſe: adeoque cum Anna, Samuelis Prophetæ matre fateor, Jehovah unum illum eſſe, qui in mortem tradit, & in vitam reſtituit, ad ſepulchri limen deducit, & ex eodem pro beneplacito ſuo reducit. Sequitur deſcriptio ad gloriam Domini liquoris noſtri contra Peſtem, quod examini ſubjectum, multæ omninò efficiæ eſſe deprehendetur.

Liquor contra Peſtem.

℞. Spirit. ardentis Baccarum Juniperi
uncias viij.
Spirit. Tartari rectificati,
Spirit. Sanguinis Cervi ana unc. iiij.
Spirit. Vitrioli gut. lxx.
Cinamomi electiffimi,
Ligni Aloes reſinoſi,
Zedoaria,
Croci Anglici,

Myrrhæ Troglodit. ana unc. β.

Laudani opiatii optimi drachm. ij.

Infundantur in Balneo Mariæ per horas xl. deinde ſeparetur ſubtile à ſpiſſo per inclinationem, & ſervetur in vaſe vitreo.

Virtus.

Mirabiliter hic liquor reſiſtit Peſti & aliis ſpeciebus venenorum. Si quando pro antidoto uti velis, doſis erit à x. xv. uſque ad xx. guttas, pro conſtitutione perſonarum, ex cochleari cum Syrupo de ſucco Citri, Bugloſæ, Borriginis, vel Violarum, ſingulo mane ſejuno ſtomacho. Sediis qui jam Peſte affecti ſunt vel veneno, dabitur drachma una, quatuor ſcrupuli, vel drachmæ duæ ſecundum vires ægroti & vehementiam veneni, bene cooperiendo ægrum, ut ſudor provocari poſſit: idque reiteretur ſemel, biſve, ſi neceſſitas requirat: ut ſi ita in tempore opportuno adminiſtretur, hoc modo venenum domari, & ipſius vehementia compeſci poterit, & poſtea facillime ejus curatio abſolvi, obſervatis obſervandis: quæ methodus Medica requiritur ad proſtiganda ſymptomata præſentia, & ad refocillandas vires ægrorum.

Emplaſtrum magnetinum in Peſte.

℞. Gummi Sagaponi,
Ammoniâci,
Galbani ana ꝑ iiij.
Cera
Terebinthinæ larignæ ana ꝑ iiij & β
Magnetis arſenicalis ꝑ iiij.
Tetræ Vitrioli lotæ ꝑ j.
Olei ſuccini ꝑ j.
Ccc

Magne-

Magnetem arsenicalem ita conficies :
 ℞. Antimonii crudi, Sulphuris flavi, Arsenici crystallini ana ꝑij. Pulverentur omnia subtiliter, & in vase vitreo in arenam calentem imponantur, & tamdiu in illa relinquantur, donec materia ista omnis colliquefcat. Id quod inde cognoveris, si materies stylo ferreo tacta, illi adhærescat, & terebinthinæ instar, ductitur. Colore est rubea, suboscuro, postea in frigidatur, deinde rupto urinali, eximitur materia, quæ in unam massam concurrat, & dura est, instar picis. Hujus materiæ sæpius in canibus, felibus, & gallinis in magna copia periculum feci, nec deprehendi eam illis ullum nocumentum attulisse. Applicata plagis, nullam (aliorum venenorum more) inflammationem parit, & tamen corrosiva est. Unde quæ sit artis nostræ dignitas & amplitudo qui non videt, nihil videt. Certè ea & venena docet corrigere, & in optima & nobilissima medicina convertere, magna naturæ arcana in apertum producit, sympathiamque & antipathiam rerum manifestat, fundamenta item extruit, quæ ad compositionem medicamentorum cum primis faciunt. Certe si veneno collo appenso, quo tempore Pestis solenne est, proprietas aliqua inest, quæ corpus ab infectione defendat, multo magis veneno isti mortificato proprietas inerat, quæ venenum illud imæ carni inhærens, tanquam suum simile, potenter attrahat.

Compositio.

Tria illa gummi dissolve unciis xx. acetis scyllitici: Postea solutionem illam

per pannum lineum colatam exprime: quam deinde tamdiu bullire cures, donec acetum fuerit consumptum. Excipe pauxillum spatulæ & in frigida, dum videas ita induruisse, uti quum gummi essent. Serva in loco calido, donec cum residuo incorporaveris. Quo facto, accipe ceram & terebinthinam, fac ut simul ad lentum ignem in sese coeant: Remotam à calore, aliquantulum agitato, donec ad spissitudinem unguenti reducatur. Deinde adde gummi jam ante soluta, & uti diximus, colas postea adjuve magnetem arsenicalem subtiliter pulveratum, terram vitrioli, & oleum succini. Postremò pastillos forma: & corio, vesicæve, oleo Scorpionum inunctæ, involvæ.

Virtus.

Emplastrum hoc apostematis, aut carbunculis Pestilentialibus, uti moris est, applicatum, illicò ea maturat, rumpit, & venenum, uti suum simile, ex imo, magnetis instar, potenter attrahit, aded, ut si illo, quantum opus fuerit, utaris, non sit, quod dubites, apostemata ante justum tempus occlusa iri, & venenum ad eor recursum quod alias haud raro evenit. Nam attractivum hoc non repercutit venenam, sed simul omne extrahit, & apertum ulcus coire non patitur, donec caro omnis emundata fuerit. Mundificatum sufficienter, emplastris consolidantibus cura. Impositum vesicæ, aut aliis emunctoriis venenum cumulatim ex centro ad se in cutem educit. Idem scrophulas, si quod aliud medicamentum, (expertus loquor) per sanat. Nam illas purificat, & materiam peccantem à lon-

longinquieribus partibus attrahit, per 5. aut 6. septimanas operans postea illas, nullo etiam illito unguento, consolidat. Adhibenda tamen veniunt, purgantia specifica, & observandæ aliæ regulæ Medicæ: si honorem ex curatione adipisci sit animus. Applicatum plagis putridis & venenosis, quæ non facile curationem admittunt, intra biduum, aut triduum venenum in cutem educit, & in nigerrimam & putridam escharam condensat, quam, butyro recente emollitam, spatula auferre potes, plagæ fundo rubeo & mundissimo facto. His ex effectis, nisi planè fallor, quivis judicaverit emplastrum istud nostrum raræ esse virtutis. Cui si antidotum nostrum, cujus paulò antè mentionem fecimus, addideris, procul dubio curationes longè felicissimas, ad altissimi Dei laudem & gloriam, evidentemque ægrotorum languentium revalescentiam facere poterimus.

Unguentum Saturninum Vitriolatum.

℞. Lithargyrii argentei pul. unc. iiii.
Salis Vitrioli, sive Vitrioli albificati,
Salis Tartari ana scrup. ij.
Aceti Sambucini lib. j.

Fiat unguentum, ut sequitur.

Infunde Lithargyrium in acetum, & in arena calente per 3. aut quatuor dies relinque, & quotidie semel aut iteratò, agitato, postea per chartam cola. Liquor inde prolicitus clarus est, & dulcedine ad saccharum accedit. Adde duo memorata salia. Postmodum humiditate extracta, quod in fundo album, instar alabastris residuebit, per distillationem separa.

Sed quomodo illi utendum.

℞. Unguenti Rosati,
Olei amygdalarum dulcium ana unc.
iij.

Extracti modo memorati drach. v.

Optimè in mortario vitreo incorporatum, in unguentum albissimum redigitur, cui x. grana caphuræ addantur.

Virtus.

Unguentum istud dolores ulcerum corrodentium lenit & mitigat erysipelas item tertio aut quarto impositum.

Miræ etiam contra prurimum, & diversas scabiei species efficacis est, mundificat, consolidat, & lenit quævis asperitatem carnis, & peculiari quadam proprietate anodyna multos dolores mitigat, qui ab erosionibus falsis & venenosis humoribus causam trahunt.

Hæc sunt quæ breviter indicanda duxi quantum ad dissectionem, vel Anatomiam & usum Vitrioli, ad elucidationem & instructionem uniuscujusque qui illis indigebit, quod non dubito quin benevolus Lector in bonam partem sit accepturus.

PSALM. II5. I.

Non nobis, Jehova, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam, propter benignitatem tuam, propter veritatem tuam.

F I N I S.

Ccc 3 PRÆ-

P R Æ F A T I O

A D

L E C T O R E M.

NOVEM, plus minusve anni sunt, ex quo in Helvetia degens, presentem hunc Tractatum de ANATOMIA Vitrioli conscripsi, & bibliopola cuidam quinqve aut sex dierum itinere à mea habitationis loco commoranti evulgandum tradidi. Quem cum in lucem dedisset, aliquot ejus exemplaria ad me transmissit: in quibus cum insignes aliquot maximique momenti errores commissos esse animadverteterem, præcipue in ponderibus & dosibus medicamentorum à me prescriptorum; prætermittere non potui, quin idci quàmprimum per literas significarem: quo factum est, ut dicti errores indiculo quodam comprehensi, Tractatus istius calci subjuncti fuerint. Cum tamen tandem nihilominus deprehenderem, quàmplurima exemplaria jam antè distracta fuisse, quàm dicta Errata excuderentur; ac etiam postea sine eodem Erratorum indiculo divendita; idque maximo meo cordolio, & detrimento operis, (quippe cum indebita medicamentorum copia aut periculosa aut inefficax sit;) Nunc demum offerente se novâ opportunitate recedendi dictum opus, quod alitrcuidam meo Tractatui (cui titulus, ANATOMIA ANTIMONII) sociare ac subungere in animo habebat Typographus; opera pretiam fore patavi non solum monere Benevolum Lectorem Erratorum istorum in priori editione commissorum: sed etiam eosdem planè emendare, totumque adeo Opus quàmplurimis in locis resingere, augere ac illustrare: declarando nimirum latius & explicando, quid sit *PI TR I O L U M*; emendando aliquot Formulas antea paulò aliter à me conceptas; abjiciendo quasdam alias, & in eorum locum surrogando sæpiusculè aliquot iis meliores, prout tempus mihi post priorem editionem experientiâ duce, quid dignum quod dicto Operi adjungeretur, suggestit. Quod ipsi homines recti judicii, animique benevoli, boni consulere dignabuntur, considerantes quòd (ut omnes viri sapientes affirmant) longus rerum usus & experientia confirmare nos confidentioresque reddere consueverim, in iis præsertim rebus, quorum notitiam antea non usque adeò consummatam habeamus. Vale; Benevole Lector.

BREVIS

B R E V I S DEMONSTRATIO,

*Quid sit VITRIOLUM, aut è quibus substantiis sit compositum, & quanto per os fallantur
ii, qui Vitriolum, & aquas Vitriolatas re ipsa Ferrum in Aëstransmutare posse opi-
nantur.*

Vitriolum, quod & A-
tramentum futorium
Læinè, & Calcanthon
Græcè nuncupatur, A-
rabicè, Calcand, & Al-
calcadis: Gall. Vitriol,
aut Coupperose; Ita-
licè Vitriolo; Hispanicè Cuparosa; Ger-
manicè Kupffervasser, & Belgicè Kope-
rot; est substantia satis cognita per uni-
versum terrarum orbem; præsertim cum
reperiatur non solum in Cypro Insula, His-
paniis, Hungaria, Italia, Gallia, Germania,
Britannia, Leodicensi territorio, & aliis
quamplurimis regionibus & provinciis;
sed etiam maximo in usu sit apud Medicos
& Chirurgos, qui illud Medicamentis
suis ac ceñent, apud tinctores, qui illud ad
pannos nigro colore imbuendos usant
apud bibliopolas aut scriptores, quo atra-
mentum suum scriptorium conficiant, a-
pud aurifices, ut ex eo aquam Fortem aut
Separationis dictam conficiant: ac demum
apud quamplurimos Alcumistas, qui

quammaximè satagunt ut per hoc mine-
rale opera sua jucundissimæ spei ad opta-
tum finem perducant. Vitriolorum autem
variæ sunt species, variique colores, juxta
differentem naturam mineræ quam in sese
habent, quantumvis, quod ad acres eorum
substantias aquosasque attinet, in omni-
bus eadem prorsus ac uniusmodi reperi-
antur. Præcipua verò genera Vitrioli, quo-
rum hoc tempore maxima apud omnes
est existimatio, sunt tria: Primum est cæ-
ruleum, Sapphyri instar, compactum fru-
stulentumque ut saccharum Candi, quod
vocant, nitidum splendidumque, quodque
tangenti siccum apparet, nulloque mado-
re manus humectat: Hungaricum cogno-
minant. Secundi generis Vitriolum est
subviride, herbacei coloris, magis granu-
latum grumosumque, instar salis commu-
nis, paulum unctuosum, manuiq; tangen-
tis adhærens, atque optimum hujus gene-
ris Vitriolum, ex Brunsvicensi territorio
ad nos infertur. Tertium genus Vitrioli
est album, in formam parvulorum panium

Ccc 3 effictum,

effictum, planum, solidum, ponderosum, & tactu siccum. Cum itaque Vitrioli usum inire volueris ad curationem alicujus morbi aut affectus, sua serin ut unum ex tribus prædictis speciebus sumatur, ac præsertim secundi generis Vitriolum, quod subviridis coloris esse prædixi, si id haberi queat, cavendo quàm maximè ne ejus loco sumamus minutulum illud Vitriolum, subcæruleum, pallidulum & aquosum, manusque tangentis madefaciens, quod passim venale prostat, tale enim non est de quo loquor, aut cujus usum iniri velim. Quod ad essentiam compositionemque quorumcumque Vitriolorum generatim attinet, Physicorum & Chymicorum de eis diversæ sunt opinioniones atque sententiæ. Quidam enim eorum asserunt Vitriolum esse materiam præcipuè compositam ex Alumine & Sulphure, quidam existimant esse peculiare quoddam sal, propriè salium generi accensendum; quin & ipse Paracelsus, lib. 1. De Rebus Naturalibus cap. 8. hujus sententiæ se Authorem esse declarat, dum ita inquit: Natura producit salem quendam, qui Vitriolum appellatur, &c. Cujus opinioni ego adhæsisse me profiteor aliquamdiu, tamdiu, inquam, donec rem ipsam contrario prorsus modo sese habere, animadverti. Quod ad primos attinet, si autem Vitriolum materialiter ac reapse compositum esse ex Sulphure & Alumine, opinionis suæ valde falluntur, præsertim cum Vitriolum, dum uritur calcinaturve nullum de se indicium signumque det, quo ad alterutrum dictorum referri possit: hoc enim pro exploratissimo habemus, corpora omnia quibus

fulphuris materialis portio aliqua inest, ne levissimum quidem ignis attactum, (ut ita dicam) pati posse, quin quam ocysimè deprehendamus separari dictam substantiam sulphuream à reliquis, ac in fuliginem abire, aut incendi, flammamque de se dare, sicut Sulphur consuevit; quod numquam adèd occultare potest proprietates suas, quin statim detegantur & in lucem protrahantur. Id quod in Antimonio, Auripigmento, Marcastis, & quamplurims aliis similibus corporibus manifestissimè apparet, quæ corpora cum sulphure itatis alicujus participia sint, quâ tumvis fixiora, id est compactiora solidioraq; sint quàm est Vitriolū, confestim tamen & quamprimū ac ignis examini committantur, naturam suā proderere compelluntur, quod in Vitriolo ne utiquam fieri solet. Ad hæc Alumen & Sulphur partim ob aquositatem unius, partim ob unctuositatem alterius, usque adèd inimica inter sese sunt corpora, ut non diutius permista ac juncta permanere queant, quàm Aqua & Oleum simul unita subsistunt. Ob has igitur, aliasque nonnullas rationes, quas in medium protulisse possem, manifestum clarumque satis est, Vitriolum nullo modo compositum esse materialiter ac re ipsa ex duabus prædictis substantiis, Alumine inquam & Sulphure. Sed si ista eorum mens est, ut innuere velint, Vitriolum compositum esse ex eadem substantia aut spiritu acri, ex quo sulphur, ex eadem aquositate, ex qua Alumen subsistit, hoc intellectu ne utiquam à vero aberrare censendi sunt. Verum enim est ac certissimū, omnia corpora acida mineralia subterranea, acrimoniam suam obtinere à sul-

à sulphure, quod est unica basis (ut ita loquar) & origo absoluta, sine ulla aliunde veniente, occasione, omnium aciditatum mineralium; ac proinde omnia corpora quæ consistentiam Vitrioli aut Aluminis habent, aquosa (& in igne solubilia liquabiliave) humiditatem splendoremque suum ab una eademque communi Aqua acquisivisse, tam unumquam alterum: sed quod ea aliquo modo discrepare, & à sese invicem differre facit, seu forma seu gustu, seu alio quocunque modo, id, inquam, aliquid tertium est, ut paulò infra elarius patebit. Vitriolum præterea non est Sal aliquis, nec generi salium annumerandum venit. Omnia enim corpora quæ salium nomine censetur, non solummodo differunt odore, colore, gustu, & aliis proprietatibus, à Vitriolo: sed & corpora simplicia ac incomposita habenda sunt, si cum Vitriolo comparentur, quæ ipsa producta generataque sunt singula ex proprio suo peculiarique Ente, quod mirabiliter creatum, destinatum & ordinatum fuit in istum finem à nostro Creatore, à principio mundi, haud secus ac alia omnia semina & Entia reliquarum quarumcunque Rerum. E converso, Vitriolum (quantumvis procedat à providentia Summi & Æterni Creatoris, ad humani generis bonum) non est corpus aliquod procedens à particulari aliquo Ente, ad ejus productionem destinato, sed est corpus quoddam accidentaliter constructum, ex concursu coincidentiaq; diversarum rerum, simul & eodem tempore ac loco. Usque ad eò ut sine errore gravi Vitriolum numero salium inseri nequitiam possit, quæ salia ejus sunt natu-

ra, ut colorem, odorem, gustum, aliasque suas proprietates conservent, pertinaciterque retineant usque ad tentamentum magni vehementisque ignis, sine ulla mutatione: nam id pauculum eorum quod in vasis distillatoris remansit, post longas violentissimasque distillationes; ac id ipsum quod in flores sublimatum est, sursumque raptum, eandem semper albedinem, fragrantiam, ac denique gustum salis constantissimè custodit, quod in Vitriolo nequitiam percipitur. Hoc enim facillimè mutatur, varios colores afficit, separatur, & in diversas & à sese invicem valde differentes substantias abit. Vitriolum igitur non est materialiter compositum ex Sulphure & Alumine, nec etiam ex substantiis similibus salis, sed est corpus compositum in imisterræ visceribus, ex spiritu sulphureo, aqua & minera Æris, Ferri, aut utriusque in simul permixti. A spiritu sulphuris acrimoniam suam acquisivit, & facultatem causticam, ab Aqua, claritatem, & fluiditatem: & à Minera (sive Æris, sive Ferri, sive utriusque) colorem & gustum metallicum. Veritatem me proferre, duobus hisce irrefragabilibus exemplis pervincam: primum est, quando Vitriolum demembratur & anatomizatur (ut ita dicam) vi ignis, separatur in tres hæc præcipuas substantias, Aquam videlicet, Spiritum sulphuris, & Mineram: secundum est, quod per medium conjunctionemq; trium prædictarum rerum artificiali quodam modo Vitriolum facere possimus, quod eandem formam, colorem, claritatem, splendorem vitreum, pondus, odorem, gustum,

gustum, aliasque proprietates obtinebit: & in examine ignis eisdem prorsus colores de se promit, eosdemque prorsus effectus dabit: quos in naturali Vitriolo, recens è minera desumpto quotidieprehendimus, cuius rei omnes docti expertiq; Chymici testimonium perhibere possunt: & adhæc modus quem inferius docebimus, ejus artificialiter conficiendi, clarissimè demonstrabit, ut ii qui hujus rei ignati sunt, certiores doctioresque reddiqueant. Quocirca nullam, prorsus dubium est, quin Vitriolum eo planè modo compositum sit, quem suprâ memoravimus. Si verò (considerando rationem modumque quo Vitriolum artificialiter fieri solet) ratiocinari, indagareque velimus, quo pacto Natura (destituta manibus operaque hominum, & igne materiali) easdem operationes ad effectum perducere possit, hoc modo super hac re argumentando procedemus. Primò, præsupponere, pro certoque assumere debemus, in visceribus terræ ignem quendam latere naturalem, qualitate & facultate prorsus talem qualis est ignis elementaris in alio quovis loco suprâ terram. Itaque plane eo modo quo ignis qui urere debet & vires suas ostendere, subjecto aliquo opus habet, quale est lampas, oleum, & sub camino lignum aut carbo (quorum omnium copiam satis largam nobis ubivis terrarum fecit Deus Opt. Max.) ita etiam, eodemque prorsus, modo in vasis & matricibus seu receptaculis terræ, in quibus mineralia generari, coqui, & produci debent ac solent, unumquodque juxta speciem suam, idem ille Deus mirabiliter prorsus suppeditavit,

igni isti concluso subjectum quodpiam, quod proprium ceu oleum, ad incendendum flammamque eliciendam ipsi existat, quod ipsum nos sulphur esse judicare pronunciareque audemus. Hæc duo itaque cooperando simul in propriis suis vasis, non solummodo usum habent requirunturq; ad conjunctionem mineralium: sed & eodem tempore duobus aliis usibus inserviunt, primus est, quòd quamplurimos fontes scaturiginesve aquarum aut balnea calida producant, qualia diversis terrarum locis videre licet, secundus quòd præparant menstruum quoddam aut Solvens (ut appellatur) idoneum ad producendum Vitriolum. Scire enim debemus, sulphur, postquam ab igne naturali, in dictis terræ concavitatibus incenditur, emittere è corpore suo spiritum vaporemque quemdam admodum acrem, & corrosivum, qui cadens in aquam circumcirca inventam (nam in omni profundo terræque concavo loco plerumque Aqua reperiri solet) illam pariter acidam corrosivamque reddit (haud aliter quam videre datur, quando volentes imitari naturam, sulphur accendimus, vaporemque ejus vase aliquo aqua pleno per temporis aliquod spatium recipimus) quæ postea Menstruum evadit, ad dictam operationem requisitum. Hoc Menstruum aut Solvens (quocunque demum nomine id appellare libeat) vinum habet talem, quæ possit dissolvere Æs aut Ferrum (eo modo quo Aqua Fortis Argentum separat & solvit) ut experientia ipsa quotidie nobis in Spiritu Sulphuris manifestè declarat: Cum itaq; Menstruum istud, locum aliquem, cui mine-

minera *Æris* aut *Ferri* subest transeundo pervadit, tunc nobis pro certo persuadere debemus, eodem etiam tempore dissolvere aliquam ejus (*Æris*, aut *Ferri*,) portionem, tantam nempe, quantam secundum proportionem acidi spiritus, qui in ipso est, dissolvere aptum aut potens est, Quo facto, videbis paulo post liquorem inde aliquem provenisse viridem aut subluteum, odoris metallici & sulphurei, acris seu acidi potius & astringentis saporis: ex quo liquore separamus congelamusque Vitriolum illud, quod est corpus hoc essentialiale, de quo præsentem sermonem instituimus. Sed si quis forte verbis meis fidem adhibere non velit, sine ulteriori inquisitione, is legat historiam illam quam Galenus (libro 9. de simpl. medicament.) de Chalcantio recitat: ac insuper illam quam refert Matthiolus, (in Commentar. suis in Dioscoridem libro quinto, cap. 74.) de Vitriolo agens: & duobus hisce exemplis adigetur incitabiturque ad intelligendum credendumque de hoc subjecto, quodcumque à nobis hæcenus memoratum fuit. Atque hæc sunt quæ dicenda habui de substantiis ex quibus compositum est Vitriolum, & quomodo Natura eas simul conjunxerit adunaveritque.

Interea tamen neququam committere possum, quin respondeam quatuor dubiis seu interrogationibus, quas aliquis hosce meos sermones legens, proponere posset.

1. Primum dubium est: Si Spiritus Sulphuris est præcipua principalisque ac maximè activa substantia, tam Aluminis

quam Vitrioli, unde quæso procedit, quod ista duo, in forma & calore usque adeo inter sese discrepantia sunt & diversa?

2. Secundum dubium est: Si vapor prodiens è Sulphure est causa omnium aquarum acidularum mineralium: unde procedit, dictas aquas differentes esse inter se qua gustu qua odore?

3. Tertium: Si à combustionione Sulphuris in visceribus terræ (ut dicimus,) proveniunt Balnea, aut Fontes & scaturigines calentes: quænam est causa, propter quam fit, ut maxima earum aquarum pars nihil participet ex acrimonia Sulphuris, posteaquam vapor Sulphuris quascunque alias aquas apprime acidas reddit?

4. Quartum: Si aqua est corpus seu subjectum in quo perficitur mixtio reliquarum substantiarum, quare tandem evenit, quod omnia Vitriolorum genera non reperiantur semper in aquis, aut in forma liquida, ut suprà dictum est: sed quod reperiantur in minera, & materia solida, quam dissolvere debent opifices, antequam Vitriolum separari possit?

Respondeo. 1. Quod ad primum dubium attinet: Quantumvis dictum à nobis est, Alumen & Vitriolum acrimoniam suam obtinere, nec non corpus fluidum, à dicto Spiritu Sulphuris, & ab una eademque aqua, tam hoc quam illud: non tamen inde eadem opera asseruimus, soliditatem ipsorum amborum ab una eademque materia provenire. Sciendum itaque nobis est, differentiam istam procedere à tertia quapiam re, quæ nihil aliud est quam minera, quæ illis corpus & solidata-

ditatem impettit. Itaque sicut Vitriolum habet peculiarem suam mineram, sive Æris, sive Ferri, quæ ipsi soliditatem dat, ita etiam vicissim Alumen habet propriam suam mineram seu fodinam quæ nihil aliud est quàm lapis seu petra rupium, unde & nomen suum Alumen de Rocha, id est, Rupe, acquisiuit. Atque hæc est causa, quare veluti Æs & Ferrum differunt à Lapidibus colore, odore, gustu & proprietatibus: eodem etiam modo discriminata inter sese sint Vitriolum & Alumen, ut quotidie videmus. Quod ipsum tamen non evenit ob aliquod discrimen quod est inter illorum acidus Spiritus, aut aquositates, sed originem suam habet à differentia & varietate corporum mineralium, quæ singulis ipsorum soliditatem & colorem impertiunt, ut demonstratum est. Et qui hoc fundamentum perceperit, animoque impresserit (habens insuper & cognitionem corporum metallicorum, Marcasitarum, Lapidum, & aliorum similium mineralium corporum) poterit quin etiam judicare non solum unde veniat tam varia rerum compositio: sed etiam quid revera sit Chalcitis, Misy, & Sory: de quibus Galenus, tam 4. quam 9. libro de Simplic. Medicament. cum majori admiratione locutus est, quam de aliis mineralibus fecerat. 2. Quod ad differentiam attinet, quapropter nimirum una aqua acidula aut mineralis, in gustu, odore, & viribus ab altera aliquo modo differre videatur: illud ipsum non debemus attribuere diversitati Sulphuris aut Aquæ: nam Sulphur semper est & manet Sulphur, & Aqua semper Aqua: quando simplicem eorum substan-

tiam contemplamur, sine aliarum rerum permixtione. Atque hinc fit, quare, ut quo modo quotidie experimur, quod projiciendo particulam (minutissimam licet,) Æris, Ferri, Orichalci, Plumbi, Antimonii, Marcasitæ, Lapidis Hæmatitidis, Gargatis, Boli, Ochreæ, Terræ sigillatæ, aut aliarum similium, in sufficientem copiam quantitatemve puri Spiritus Sulphuris, hoc ipsum ei odoris aliquid & simplicis acrimoniæ adimere, aut immutare potest: similiter etiam & eodem profus pacto in aqua acida accidat: nam cum ipsa, meando per varios canales & terrarum diversa genera, in illo transitu varia mineralia aut pervadat aut aliquo modo tangat, aliasque quamplurimas res, quæ ipsam alterare maturareve possunt: consequenter etiam hinc provenire potest, quod tantam diversitatem saporum quotidie in aquis acidulis deprehendamus: quantumvis reapse basis ipsarum, & præcipuum fundamentum sit Spiritus Sulphuris, ut diximus. Quod tamen intelligendum est de aquis quæ propriè acidæ existunt; nam reperiuntur & aliæ quædam aquæ, quæ falsæ sunt, aut nitrosæ: quæ ipsæ insuper & differentes inter sese sapes habent, secundum diversitates rerum quibus permixtæ sunt, de quibus hoc loco minutatim agere, non est hujus instituti. 3. Quod Sulphur sit unicum subiectum sub terra, quod accensum ubi fuerit, calcacit concava mineralium seu fodinarum, & omnes aquas Balnearum calidorum in quocunque tandem angulo terrarum eæ reperiuntur: nullus equidem Phycus seu Naturalium rerum indagator, aut Spagyricus rectè judicij,

inſiciasibit , aut aliter credet imaginabi-
turve : præſertim cum pro certo habea-
mus, nullam reperiri aliam combuſtibilem
materiam, ſub terra, quæ magis idonea ſit
ad conſervandum durabilem ac quodam-
modo perpetuum quemdam calorem, ef-
ficiendumque aquas quascunque calidas
& medicinales, quam hæc ſubſtantia Sul-
phuris, de qua nunc agimus : Cujus quin-
etiam rei evidentia exempla videmus (ut
pleriq; authores teſtantur,) in ſulphuratis
iſtis montibus, qui jam aliquot centenos
annoſe miſerunt & emittunt continuè ac
ſine intermiſſione flammas & vapores:
in quorum montium circuitu non repe-
riuntur ſolum Balnea & Limofitates ca-
lidæ, ſed & cavitates ac ſpecus, uſque
adeò ut propter immenſum calorem qui
inibi affiduè eſt & manet, nemo in iis
locis diu morari valeat. Id quod no-
bis exemplo eſſe debet ad hoc propoſi-
tum noſtrum aſtruendum : Quod ni-
mirum, cum reperiantur Balnea calida
quæ acrimonia ſulphurea prorsus carent,
uſque adeò ut ipſorum aqua ſit prope-
modum dulcis : inde facilè colligere
& judicare poſſimus, hoc provenire ex
eo quod ſcaturigo ejuscemodi aquarum
ſita ſit prope aut circa ignem ſulphure-
um : eo tamen loco, ubi caloris vim
percipere quidem poſſit, nec tamen à
magno incurſu acrium ab eo procedenti-
um vaporum feriat, qui vapores in alio
fortaſſis latere montis aut loci prædicti
ſpiracula ſua habere, exhalarique poſ-
ſunt : aut quia dicta aqua eſt in tanta co-
pia eo loci coacervata, ut omnem acidi-
tatem diluat : aut etiam quod proportio

vaporum ſulphureorum . qui ſeſe dilatant
& diſpergunt per illam aquam, non ſuffi-
ciat ad reddendam dictam aquam planè
acidam : aut tandem quod propter rapi-
dum aquarum curſum, non poſſint dictæ
aquæ tantum acoris acquirere, quantum
aſſumerent, ſi ipſis diutius in dictis locis
quieſcere liceret. Non enim ſtatim coa-
ſequitur, ſimulatque vapor ſulphureus
aquam attigerit, eam inde conſectim aci-
dam reddi : ſed hoc fit ſpatio & longitu-
dine temporis, & intelligitur propriè de
aqua non torrente, ſed quieta, aut quæ
lento motu rapitur, & cui non magna
mixtio alterius dulcis aquæ accedit aut
concurrit. Ad hæc etiam evenire poteſt,
aquam quandam calidam (quantumvis in
prima ſcaturigine acida fuerit,) amittere
aciditatis ſuæ magnam aut aliquam fal-
tem portionem, relinquendo ſulphureos
ſuos Spiritus affixos lateribus torrentis
aut terræ mineralis per quam fluit, ante-
quam ad locum perveniat in quo coacer-
vari, colligi, & in uſum converti poſſit. Ita
ut hinc concludere nobis liceat, omnes
aquas calidas minerales, cujuſcunque
tandem ſaporis ex ſint, recipere calorem
ſuum ab igne ſubterraneo Sulphuris, ſive
is flammam eſt, ſive calefaciat modo
fermentationis, (ut exempli gratia calo-
rem iſtum in ſinum equinum operari vi-
demus,) per conjunctionem alicujus
alterius rei, quæ ſubſtantiam ipſius
igneam movere apta eſt, aut alio quo-
cunque modo : nam hoc noſtris oculis
quidem eſt incompertum, eodem pror-
sus pacto, quo nobis occultum eſt, quali-
ter tandem, aut quo modo ignis animalis

robur suum exercent, operationesque suas edat in corpore omnium animantium, tam in digerendo coquendoque cibos, quam in leparando purissimas alimentorum substantias, & in bonum nutrimentum ac sanguinem aliosque diversos humores convertendo. 4. Quartum dubium quod attinet: Quantumvis materia Vitrioli non extrahatur semper ex corpore aliquo liquido, aut lixivio preparato sub terra, ut diximus, sed etiam reperiatur in ipsa terra aut massa solida, in modum mineræ aut fodinæ: Hoc ipsum tamen nullo modo impedit, quo minus necessarium sit & maneat, Vitriolum tam unum quam alterum produci per adhaerentiam (ut ita loquar,) Spirituum Sulphureorum ad quodpiam minerale corpus. Nam sive dicti Spiritus ferantur ducanturve per medium aquæ cujusdam in aliquam fodinam seu mineram, & ex hoc proveniat lacus seu scaturigo quædam Vitriolata: sive ex corpore suo egredientes dicti Spiritus penetrant intrentque forma vaporis in quandam mineram, & per nullam quidem aquæ copiam aut decursum eo deferantur, sed solummodo ab aere humido qui circumcirca ista loca obsidere solet, massam quandam Vitriolatam solidam producant, sive denique alio quocunque modo: Illud semper assiduoque cogitandum observandumque nobis est, pro axiomate indubitato: Omnia Vitriolorum genera ex tribus istis rebus componi, Spiritu (inquam) Sulphuris, Aere, aut Ferro, & Aqua: Cavendo quinetiam ne falsæ huic opinioni assentiamur illorum qui credunt Vitriolum reperiiri, cui Argenti aut Auri portio aliqua insit. Nam primo, Spiritus Sulphu-

ris non est satis efficax ad dissolvendum Argentum, sine interventu Spiritus Nitri, quæ duo aquam quandam Fortem constituunt, aptam separando dissolvendoque Argento: qualem liquorem nunquam legimus in ulla Historia, quæ vero consona sit, sub terra repertum fuisse: nam si talis aqua in fodinis reperiretur, proculdubio penetrando dilatandoque Argenti fodinas, eas plane corrumpere: usque adeo ut Argentum à massa sue separatam, aut vix reperiretur, aut humano generi nulli usui foret: id quod hac de causa Creator omnium rerum Deus, ne utquam permittere voluit. Secundo: adhuc multo minus potest Spiritus Sulphuris dissolvere Aurum, (utpote cui plavè inimicus existat, ipsum potius indurare, & fractu facile reddere, quam in liquorem convertere valens,) nisi intercedat Spiritus Nitri supra nominatus, & sal Armoniacum inter sese permixta: ex quibus aquam quandam distillando conficimus, quam Regalem cognominant, ea de causa quia dissolvit Aurum in liquorem quandam, qui est Rex metallorum omnium: quæ ipsa tamen aqua fieri potest (estque multo melior,) ex duobus postremis, Nitro, inquam, & Sale Armoniaco, sine admixtione ulla Spiritus Sulphurei (qui in Vitriolo reperitur, quo utimur ad conficiendam Aquam Fortem,) qui ipse, inquam, Spiritus Sulphuris ne utquam necessarius est ad dissolutionem Auri. Quum itaque ejusmodi Spiritus actu & re ipsa sub terra non reperiantur, qui Aurum & Argentum dissolvere queant, eodem modo quo Spiritus Sulphuris Ferrum & Æs dissolvunt: stultitia mera & magna foret, credere Vitriolum quoddam

dam ex Auro, aut Ferro proveniens reperiri posse: quantumvis ejuscemodi Vitriolum præparari artificialiter possit per propria ipsorum solventia ad talem usum facta.

PRÆPARATIO

VITRIOLI ARTIFICIALIS,

secundum descriptionem

OSWALDI CROLLII,
in Basilica Chymica.

Modus faciendi Vitriolum è Venere & Marte, sine corrosivo.

TOtum artificium est, ut Metallum bene per Sulphur calcinetur.

℞. Laminati Ferri, vel Veneris, id est, Cupri (una enim est utriusque via,) quantum vis. Scinde in frusta magnitudinis semidaleri. Fac stratum super stratum, cum Sulphure pulverizato in tigillo luteo: pone in igne Rotæ: Ignis ab initio tigillam non attingat, sed paulatim admoveo augendus est: quem ultimò fortificabis. Ita accenso Sulphure calcinantur prædictæ laminæ, quod intra horam absolvitur. Ubi omnia refrixerunt, exime nigrocineritiam materiam instar Aeris ulsi, & totam cribra, eamque in olla non vitreata aperta positam per transversum, (ut in præparatione Vitri Antimonii fit,)

move diligenter, supra ignem carbonum, ne liquefcat, & Vitriolum in Cupro evanescat: sic Sulphur incenditur vel evaporat: move cum ferreo vel cupreo instrumeto, prout Vitriolum facere intendis, de latere ad latus. Ubi ferro vult adherere, tunc satis est: & ab igne auferatur. Pulverizatam hanc Veneris calcem pondera: & ad quamque libram accipe Sulphuris tres lotones: misce, & in olla pone ad latus: move supra lentum ignem per quadrantem horæ: ultimò olla quasi candescat: Cuprum mollescit instar pastæ, & ferro adheret: Frigescat, ac tritum cribretur. Adde denuò ad libram unam tres lotones Sulphuris: calcina, ut antea, per quadrantem horæ. Hoc quinquies, sexies, vel septies repetitur: tunc calcinatio est absoluta. Nota diligenter, ut Calx semper bene siccet, & ad libram j. saltem uncia cum dimidiâ Sulphuris præcisè sumatur. Calcem metalli tritam minutissimè accipe, & effunde in patinâ ligneâ aquam calidissimam: solvetur. Calx & aqua è Venere erit cœrulea: cola, colatam evapora supra ignem incoquendo mediocriter quasi crustam acquirat: reliquum è frigido concrefcat. Sic habebis è Cupro pulcherrimum Vitriolum cœruleum, è Ferro viride. Feces in aquæ fundo remanentes sicca, & non solutas iterum cum Sulphure calcina, ut priùs fecisti, servato pondere priori. Postea Lixivium fac: quod filtratum evaporabis. Hoc repete, donec tota Calx in Lixivium abeat: Inde in terreo vase Gorlicensi aut Wallenburgenfi, vel cucurbitâ magnâ vitreâ, (cave ne rumpatur) fac evaporet, donec crustam nanciscatur: pone in loco frigido: tunc in

D d d 3 fundo

fundo Veneris Vitriolum in strias desidet, sapore subdulci. Aufer aquam, & sicca crystallos concretos. Aquam remanentem iterum incoque parum: & in frigidum locum si collocetur, denuò concrefcunt lapilli: reiterando, donec totum in Vitriolum abeat. Possunt etiam bacilli imponi, ut Vitriolum eo melius adharere possit. Sulphur illorum fundum petens, seorsim feruetur ad suos usus. Ex his duobus Vitriolis Ferri & Cupri Spiritus & Oleum præparari chymicè possunt vulgari ac cognito modo, longè majoris efficaciam & virtutis quam è Vitriolo communi. Hoc pacto habetur Fons acidus artificialis. Acetum Esurinum est in hoc Sulphure Vitriolato sine corrosivo præparato perfectum Arcanum in corroborando languente ventriculo, &c. Hactenus Crollius.

Potest & fieri Vitriolum artificiale, sumendo sufficientem copiam Aquæ communis, (cui olei Sulphuris tantum additum fuerit, ut planè acida reddita sit,) & dissolvendo in ea limaturam Ferri aut Æris: hinc lixivium clarum inclinando ad latus, exhalando, & procedendo ut dictum est. Præterea poterimus limaturam dictorum Metallorum indere cuidam vasi vitreo, aut terreo Coloniensi bene vitrato: incendereque sufficientem quantitatem Sulphuris, usque ad eò ut ejus fumus præcipitetur in dictum vas supra Metallum, donec videamus illud planè viridescere, aut cærulescere, & humidum redditum Instar pastæ; atque hinc Vitriolum inde eximere per aquam, modo quem prædiximus. Plurimis præterea aliis modis idem Vitriolum artificiosè parari potest: sed cum modus procedendi quem Crollius

dedit, expeditissimus sit & optimus omnium aliorum, ob hanc causam cum hoc loco citare maluimus, quam minùs commodos aut faciles tanquam meliores prædicare aut commendare. Interea tamen considerare aliquantisper debemus finem & titulum hujusce processus: ex quo apparet dictum Crollium intelligere velle, Vitriolum istud fieri sine corrosivo: quod reapse tamen longè alio sensu capiendum est. Nam, quantumvis Æs, Ferrum, & Sulphur, singula seorsim, & integra si considerentur, nullum in sese corrosivum habere videantur: nihilominus tamen, si oculos mentemque ad internum Spiritum Sulphuris convertamus, (qui calcinationis vi activus & efficax redditur,) comperiemus quòdis demum ille est qui calcinat metallum, qui ejus pondus adauget, qui ejus colorem immutat, qui illi fluiditatem imperitiam seu aquam convertit, breviter, qui operis hujus caput est, & tanquam anima Vitrioli: quod cum ita sit, certo certius est, nos neutiquam pronunciare posse, Vitriolum absque corrosivo factum esse: præsertim cum manifestum satis sit, Spiritum Sulphuris semper corrosivum existere: adhuc, oleum quod ex hoc Vitriolo artificioso seu factitio distillatum fuit, adeò corrosivum & vehemens esse, quam ullum aliud, ut Autor ipse, ubi de dosi hujus olei agit, hisce verbis affirmat: Dantur in Aqua Acetosæ vel specifica alia potandæ tot guttæ, quot dentes stupidos non reddant, manifestam tamen gustui aciditatem concilient: per se nullus sit ejus usus, sed cum vehiculo: & parvus. Dicendum igitur nobis est, Crollium cum satis exploratam habere

haberet corrosivitate (ut ita loquar,) huius Vitrioli factitii, sciretque absque corrosivo preparari non posse; intelligere voluisse, non sine corrosivo, sed sine ope corrosivi vulgaris, qualis est Aqua Fortis vulgo dicta, Aqua Mercurialis, & alii liquores corrosivi nocui (cum quibus Alchymistæ Vitriolum preparare consueverunt,) Vitriolum hoc fieri posse, ope nempe Spiritus sulphurei, qui (si cum prædictis perniciosis aquis conferatur,) corrosivus dici vix debet: cum tam Sulphur integrum, quàm ejus Spiritus in corpus humanum assumi sine noxa (cum judicio tamen usurpatus,) & possit & consueverit: id quod cum aliis corrosivis aquis tentare non auderemus. Atque ita debet intelligi Crollii sensus, in dicto titulo. Jam verò inferre aliquis posset, si Spiritus & Oleum Vitrioli artificialis seu factitii, tantam aciditatem & corroding vim habent, quantum in Oleo & Spiritu è naturali Vitriolo extracto percipere solemus: in quem usum aut finem tantum laborem & molestiam subimus in præparando Vitriolum artificiale: posteaquam naturalis Vitrioli tantam copiam multo viliori pretio habere quimus? Huic questioni ita respondebimus: Notitia hujus rei, ejusque præparandæ scientia nobis ad hoc est utilis, ut hujus exemplo discamus, & quodammodo oculis nostris conspiciamus, ex quibus substantiis compositum sit Vitriolum naturale: quo percepto, tanto facilius indagare poterimus unde proveniat ejus forma, color, gustus, facultas & operatio: quæ alioqui sine hoc artificio percipere vix potuissimus. Ad hoc præterea scientia hæc nobis utilis est, quod nimirum quan-

do Vitriolum operationi nostræ submittimus, quod præparatum à nobis est ex sincero puroque; Ære aut Ferro, ex pura Aqua, puroque Sulphure: tunc nihil erit quod ullo modo suspicemur de impuritate aut permixtione rei alicujus prævæ aut nocivæ, quæ in Vitriolo naturali aliquando reperiri posset, exempto quippe ex fodina aut loco aliquo cui Auripigmentum aut concursus Spirituum Arsenicalium & malignorum subest, qui ipsi infectionem aut malignam aliquam impertire possent qualitate, ut interdum evenire compertum est. Nam alioqui Oleum, quod extractum fuerit ex bono & puro Vitriolo naturali: & id quod ex artificiali confectum est, in quantum videlicet dijudicari potest ex ipsorum colore, odore, pondere, sapore, facultatibus & proprietatibus in univèrsam, à sese invicem discerni non quirent: imò ne ab Oleo quidem Sulphuris distingui possent. Et revera nihil hæc quam una eademque substantia sunt: excepto solummodo hoc, quod nimirum, si ullam particularem vim habeant differentem ab Oleo Sulphuris, oportet ut eam acquisiverint & retinuerint à Metallo quoquam cui adhesit aut vicinum fuit in naturali suo loco istud Vitriolum: id quod experientia ipsa nos docere debet: nam Physicis rationibus id indagari aut percipi à nobis nequiret. Quantumvis enim Spiritus Sulphuris (quamdiu subsistit in compositione Vitrioli) gustum quendam metallicum in sese retineat, & differentem à simplici Spiritu sulphureo: intereà tamen quum distillationis vi separatus fuerit & abstractus à metallo cui adhesit, gustum & puram suam acrimoniam de novo reassumit, talem proffus quam

qualem simplex Spiritus Vitrioli habere debebat. Atque hæc sufficient quantum ad definitionem Vitrioli. Nunc itaque ad reliqua pergendo, progrediemur ad examinandum, num Vitriolum ipsum vim aliquam habeat transmutandi Ferrum in Æs nec ne?

Magnus est numerus Alchymistarum, ex eo ordine hominum, quos quia ad conquirendum Aureum vellus plenis cupiditatis suæ velis rapiuntur, verè Argonautas vocare possemus, (de Lapidis Philosophalis quasitoribus loquor,) qui pro irrefragabili exploratissimaque Regula seu Maxima tenent, Vitriolum vim habere transmutandi Ferrum in Æs. Ad cujus opinionis tutelam (præter auctoritatem Paracelsi & aliorum Rabinorum Chymicorum, ut ita eos appellem,) hoc præcipuo & principali argumento utuntur, & isti præsertim exemplo innituntur, historiae nimirum seu relationi quorundam, qui afferunt fontes Vitriolatos in Hungaria, Suecia, aliisque locis reperiri, in quibus intingendo Ferrum, ibidemque per spatium aliquot mensium relinquendo, colorem suum amittit, & assumit crustam quandam crassiusculam: ex qua postea fusa satis magnam boni & puri Æris copiam colligunt dictorum fontium Patroni, ex quo (de tractis sumptibus ad fusionem separationemque necessariis,) reditus censusque non condemnandos quotannis reportant. Hoc exemplum, inquam, usque adeò est efficax, & ita apud dictos Alchymistas invaluit, ac pro indubitato receptum est, ut quando agitur de astruendâ veritate, approbandisque proprietatibus incogniti etiam ipsis Lapidis Philosophici,

per medium naturalis cujuscumque exempli, statim ad hoc prædictum recurrant, existimantes sese per hoc argumentum, cum summo suo honore, imò quamevidentissime conceptam suam opinionem defendere, inviolatamque tueri posse. Nam (inquiunt,) posteaquam res manifestissima est, & toto terrarum orbe decantatissima, Ferrum posse mutari naturaliter in Æs purum & bonum: quare non credemus fieri posse, ut naturale quodpiam corpus in mundo extet, quod vim habeat transformandi metalla impura in purum Aurum aut Argentum? Certè si boni isti viri nullum aliud norint fundamentum cui innitantur, nullamque certiore spem habeant, quâ freti, bene de eventu suo ominari, & de inventione Lapidis sui Philosophici augurari queant, nã illud ipsis certò affirmare poterimus, inniti eos scipioni fracto: nam existimantes Ferrum transmutari in Æs, in dictis fontibus, opinionis suæ mirum ac miserum in modum decipiuntur: Ferrum enim semper manet Ferrum & abit in scorias excrementaque petrosa dum funditur, quale naturaliter existit: & in hac operatione nullus alius Ferri est usus, quàm ut attrahat ad se dictum Æs, quod est in istis leaturiginibus aquosis, & reducat id tanquam in formam Tartari, quando inde excerptum fuerit, ut postea separari à sese invicem per fusionem commodè possit, ita tamen ut Ferrum ipsum nullo modo transmutetur, aut pondus Æris augeat. In hoc enim consistit rei hujus cardo, quòd reductionem metalli ad debitam suam consistentiam ac veram puramque formam quam habere debet, pro transmutatione inter-

pretan-

pretantur, in quibus duobus verbis aut terminationibus (ut loquuntur) tanta est diversitas, quanta inter diem & noctem. Verum enim vero, ut rem hanc in longum deducamus & explicemus, quo tyrones ac novitii artis Chymicæ amatores manuduci instruique possint, ut præsertim qui intrinsecam fundamentalemque ac veram cognitionem essentia, naturæ, & operationum plerarumque rerum, quantum ejus fieri potest, comparare sibi student; in hoc negotio ita progrediemur: Primò intelligenda nobis est vera ac legitima significatio duarum istarum vocum, Transmutationis, Inquam, & Reductionis. Transmutatio igitur (quando nimirum propositum nobis est, transmutare metalla per viam projectionis, fusionisve seu liquefactionis, aut similem modum) debet esse integra & perfecta mutatio formæ, coloris, proprietatum & virium unius metalli in alterum: & quid Transsubstantiationem appellaret, magis adhuc proprie loqueretur, quoniam ad perficiendam ejusmodi mutationem exactam, necessariò opus est, aut eadem substantiæ rei alicujus alterentur & mutantur prorsus, afficiscentes sibi aliam formam & perfectionem, quam antea non habuerant. Alioquin non possumus, ignis vi, rem aliquam, quæ liquida erat, fixam, firmam seu stabilem reddere ac coagulare: & rursus rem aliquam quæ fixa dura & coagulata erat, liquidam facere, possumus quin etiam eadem ignis efficacia rem quampiam quæ nigra erat, albam, luteam rubram, obscure purpuream reddere, & vice versa, & ut alias quamplurimas similes mutationes & alte-

rationes rerum, quæ tamen perfectæ & propriæ dictæ transmutationes non sunt, quotidie per ignem facere consuevimus. Reductio autem est operatio quædam, per quam recolligimus & in unam massam coadunamus rem quampiam quæ in minutissimas particulas dispersa & dilatata erat, nec non diffusa & mixta alii cuiuspiam rei, tanquam amissa & perdita fuisset, & interim tamen per Reductionem in pristinum suum statum & essentiam revocatur, & reducitur. Veluti (exempli gratia) videre est in Auro: Hoc enim dissoluto in Aqua Regali (aut Regulo) reducto; in liquorem clarum & diaphanum usque; adeò ut nil in eo amplius metallici aut duri appareat, præter colorem quendam flavum instar Croci, si in id frustum aliquod Argenti injiciatur, confestim Aurum exiit ex isto liquore, & adhærebit affigeturque se dicto Argento, relinquetque aquam albam & claram, quo facto si quis sumptis hisce duobus ita conjunctis metallis, separet ea à sese mutuo per artem Chymicam, inveniemus aurum istud in pristinam suam formam reductum, ac prorsus tale quale antea extiterat. Si vero loco Argenti Hydrargyrum dictæ Aquæ Regali immittatur, attrahit eodem modo Aurum ad sese, & abstractum ab isto liquore infundo vasis Aurum omne destituit in nigri pulveris formam reductum quod si autem hæc simul parvulæ retortæ indita, igni committamus, Argentum vivum distillabitur in Recipiens vas, tali forma quale antea habuerat, & Aurum subsidabit in fundo pulveris instar, qui pulvis crucibulo inditus & ignis vi fusus aut liquefactus, purum ac putum Aurum fit, quale

Ecc

antea

antea fuerat. Argentū dissolutū in aqua forti, si injectur laminula aut alia particula. Aeris paucularū horarum spatio videbitur in fundo residere, adhærescēs circumcirca dicto ari, instar spongiæ quæ ita juncta signi iterum committantur, liquefiantq; inveniēmus argentum & æs in eādē prorsus forma quam prius obtinebant. Præterea æs dissolutum in aqua forti, Spiritu Sulphuris, aut alio quopiam solvente, ut vocant, si eidem vali ferrum imitatur, æs omne separabitur prorsus ab isto liquore, & adhærebit ferro ut de aliis duobus metallis diximus. Atque hæc est differentia, quæ inter duas hæc vocestransmutandi & reducendi intercedit. Si igitur scire aveamus utra istarum duarum operationum in dictis fontibus seu scaturiginibus æratis contingat, aquæ ipsarum considerandæ nobis sunt, quippe quas Vitriolatas esse memorant. Aqua autem qua libet, re ipsa imbuta imprægnataque Vitriolo, (non autem loquor de aquis simpliciter subacidulis) necessariò aliquid in sese habet metalli, sive æs, sive ferrum fuerit, veluti supra in compositione Vitrioli prædictum à nobis fuit. Cum autem Metalli quipiam contineat, certissimum est Metallum illud ab eo extrahi separarique posse, juxta tria præmemorata exempla, auri quippe argenti, & æris, & sicut paulò post latius declarabitur, quando ad dissectionem Vitrioli venturi sumus. Hinc fit ut indubitanter concludere possimus, aquas horum fontium plenas esse Vitriolo ærato, habentes videlicet æs in sese, & quod idcirco ferrum, quod pictis aquis immittitur, nullum alium habeat usum, quàm ut reducat

& colligat abstrahendo ab iis omne æs quod in iis latet, cum Ferrum hoc proprietatis habeat, ut videre est, quando ii qui Vitriolum Hungaricum (aut alterius cujuscunque regionis) quod sit æratum, in aqua dissolvunt, illi laminulas aliquot ferri induunt, tunc enim horularum aliquot intervallo ferrum istud attrahit ad sese omne æs è dicto Vitriolo, quod postea à ferro separari potest, & fusione in formam æris reduci. Quod plus est, ut tantis molestiis & laboribus parcamus, fricetur solummodo cultellus aliquis, antea paululum madefactus, pauxillulo dicti Vitrioli: videbimus statim, ferrum seu laminam istius cultelli attrahere ad sese æs illud quod dicto Vitriolo inest, usque adeò ut cultellus inde ruber fiat, id est, æris colorem assumat. Hoc ipsum tamen neutiquam accidit eò quod ferrum ipsum transmutetur, sed quod oneretur ære quod Vitriolo inerat. Aliud porrò argumentum nobis suppetit, quo approbèmus evincamusque id quod asserere contendimus, quòd nimirum si quis madefactum ferrum affricet Vitriolo cuidam alteri cui nullum æs inest, (dictum enim à nobis est, reperiri Vitriolum quod è ferro provenit:) Ferrum istud colorem suum non amittet, sed nullo modo alteratū reperietur, aut si quipiam à Vitriolo isto ad se trahat, id erit pulvisculus duntaxat quidam flavus, qui nihil aliud est quàm ferrum, sicut apparere potest quando experimenti gratia ignis tentamento exponitur. Quocirca asserere possumus vanam opinionem esse illorum qui credunt, Vitriolum vim habere transmutandi ferrum in æs, & hoc perinde

inde est ac si quis consequenter velit valde absurda sustinere, pertinaciterque asseverare. *Æs* posse transmutare ferrum in *æs*, nam in Vitriolo *ærato* nulla alia substantia metallica reperitur, quam *æs* ipsum quod ubi separatum ab eo fuerit. Vitriolum hoc amittit nomen suum, & nihil ejus amplius superest quam aqua, & Spiritus acidus Sulphuris, Oleum Vitrioli nuncupatus, (ea de causa quod separatus sit à Vitriolo:) quod ipsum Oleum non magis obtinet facultatem transmutandi ferrum in *æs*, quam aqua fortis convertendi plumbum in aurum, licet Paracelsus, (quasi per somnum aut imaginationem tale quid innuens libro suo de transmutatione rerum naturalium:) nobis id ipsum persuadere voluit, quia nimirum Vulcanus omnibus suis experimentis quæ facere valet, nobis plane aliud ostendere poterit, id quod quilibet, qui modò dignabitur manus operi admovere, ut ejus rei periculum faciat, effectu ipso duce facile addiscent. Atque hæc sufficient ad confutandam erroneam opinionem prædictam, ferrum nimirum verti posse in *æs*, adminiculo Vitrioli. Quapropter quicumque hanc transmutationem videre cupit, quærere eam debet in aliis rebus, donec eam inveniat: nam in Vitriolo nihil tale reperitur, quòd ad istud negotium conducere queat, nisi sibi ipsi ob oculos quippiam ficti ponere velit, per ignorantiam veræ sectionis corporis Vitrioli ad vana rerum raptus. Non ignoro tamen, hunc meum sermonem nullo modo placiturum generatim omnibus iis qui gestant nomen Chymicorum:) idque quamplu-

ribus de causis, quas hoc loco enumerare nolo, quas ipsas tamen prudens Lector paulò post dicere judicareq; poterit,) quod jam nuper animadvertere cœpi, ex editione Anatomix meæ Antimonii, quam recens evulgavi. Verum omnis maledicentia invidiorum aut ignarorum hominum nihil veritati meorum verborum detrahet aut derogabit, penes tribunal æquorum & boni judicii Chymicorum ac Naturalistarum. Usque adè ut calumniatoribus istis honestius decentiusque multo foret planè tacere, aut si argumenta mea evertere valent, quæ tamen vivis exemplis confirmata in medium adduco, faciant id similibus armis, & vivis, ac evidentibus exemplis, rationes suas stabiliant, measque evertant, ostendentes reipsa, sine omni fuce & fallaciis, fieri posse illud quod ego pro impossibili habeo, & in rerum natura contingere posse assevero. Prodeant in medium: patefaciantque universo mundo raritatem singularis industriæ suæ, quam tantopere præ se ferunt & jactant; declarent me in ignorantix tenebris vertari. Quod si efficiant, submittam me libens ipsorum disciplinæ, ludumque ipsorum frequentare non tergiverabor, ut addiscam alia elementa fundamentaque scientiæ in Arte Chymica, quam discere hæctenus potui aut observare. In artibus enim industriis aut inventionibus manualibus, quæ consistunt in evidentibus exemplis, & vivis demonstrationibus, qualis est Ars Chymica, non sufficit posse argumentari & ratiocinia proferre, & aerem, (ut ita dicam:) multiloquentia in vanum ferire,

afferendo album esse atrum, & atrum album, sed necesse est ostendere re ipsa, videndum & palpandum dare, comprobareque esse effectualiter rem ipsam quam astruere volumus, talem qualem eam prædicamus. Aliter enim facere, nihil aliud est quam dictam artem corrumpere & adulterare, quæ ars non consistit in vanis phantasiis & imaginationibus speculationibusque verè Chymæricis, sed in vivis demonstrationibus, ut dictum est: Et non hic est campus aut agone in quo certatur flosculis eloquentiæ, sed hic solummodo locus exercitatorius, ac vera palæstra demonstrandi & ipso opere effectum reddendi quod pretendimus, præsertim cum corpora & res de quibus Chymica Ars tractare consuevit, re ipsa corpora sint, & non vana leviaque phantasmata, sed res visibiles ac manibus humanis tractabiles. Quicumque vero præsumit posse aut scire se hoc vel illud præstare in ista Arte, nec illud re ipsa ostendere, aut opere effectum dare potest: ignorat Artem, declaratque se fundamentis ejus imbutum non esse, quare decenarius ipsi longe, multoque honestius foret, (ut dixi) discere quæ ignorat, quam proponere opera, quæ non cognoscit.

DIVISIO

MEDICINALIS

Substantiarum

VITRIOLI.

UT ad rem redeamus: Quamvis supra demonstravimus, Vitriolum consta-

re tribus præcipuis substantiis. Aqua mirum, Spiritu Sulphuris, & metallo, sive id ferrum sive æs fuerit, interim tamen, ut id melius & commodius operi admove- re, in ususque Medicos convertere queamus, in septem partes id divisimus, modo qui sequitur.

1. Prima est, Aqua quam extrahimus per Balneum Mariæ, quæ quia levissima omnium est, aerea, & minus participans de siccitate Spiritus Sulphurei, quam secunda, idcirco Ros Vitrioli appellatur.

2. Secunda est, Aqua extracta per Arenam, partem aliquam obtinens siccitatis dicti Spiritus Sulphurei, & alterationem ab igne paulò magis referens, quam prima, vocatur autem hæc Aqua Vitrioli secunda.

3. Tertia substantia est quæ jam acidula facta, pars est subtilissima substantiæ sulphuræ, quæ in ipso Vitriolo reperitur, (quæ comparari queat Oleo albo & subtili quod ex Therebinthina extrahere solemus, & Spiritum Therebinthina nuncupare: Huic nomen damus Spiritus Vitrioli.

4. Quarta, reliquum videlicet substantiæ sulphuræ, aut Spiritus graviusculus Vitrioli, appellatur Oleum Vitrioli, qui ipse Spiritus, secundum corporis sui naturalem essentiam, magis terrestris & calidus est, quam prior, eodem profus modo, quo ultimum Oleum rubrum, extractum vi ignis è Therebinthina, se habet ad primum suum Spiritum, quantumvis ambo ista olea reverà sint olea combustibilia, ex eodem corpore proceduntia.

s. Quin-

5. Quinta, tam ratione formæ, quam modi quo extracta fuit, appellatur Vitriolum purificatum, aut juxta communem loquendi modum Sal Vitrioli, etsi realiter non sit Sal, sed propriè congeries quædam Spirituum Sulphuris concretorum,

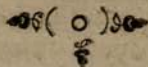
6. Sexta appellatur Substantia ærea Vitrioli, hoc est, æs quod subsistit in subtilissimo pulvere in ipso Vitriolo, quale antea demonstratum à nobis est iterum in æs reduci posse. Aut potest etiam substantia Vitrioli ferrea vocari, utpote extracta ex Vitriolo quod è ferro processit aut compositum fuit.

7. Septima & postrema pars vocatur Terra Vitrioli, quæ restat ultima, postquam separatæ remotæque sint reliquæ omnes substantiæ Vitrioli.

Porro sicut omnes hæ septem substantiæ inter sese differunt forma, colore, gustu, pondere, &c. ita & in ipsis reperitur

aliquid discrimen proprietatum & virium, quare ipsas jure merito distinguere à reliquis & separare voluerimus & debuerimus in septem istas classes, quamvis ut dictum est: Vitriolum nil aliud sit quam aqua imbuta aut imprægnata, (ut loqui cōsuevimus;) Spiritu Sulphuris, & coagulata per quoddam metallum, quæ tria cumin permixtione sua alterum alterius qualitates immutare soleant aut alterare, consequenter etiam prædictas diversitates producere potuerunt.

HÆC sunt quæ de Natura partibusque Vitrioli dicenda habui. Vires autem usumque earum toto hoc opere duobus Tractatibus luculentè satis declaravimus.

F I N I S.

DE NATURA, PROPRIETATE, ET VSV SPIRITVS VITRIOLIFVN-
DAMENTALIS DISSERTATIO.

CAP. I.

De nomine Vitrioli.

A Vitro vitriolum, cui a-
liquo modo ob splen-
dorem respondet, ety-
mologiam ducere vide-
tur quod veteres Roma-
ni atramentum Suto-
rium, Græci vero Calchantum nuncupa-
runt, tanquam minerale Cupri particeps,
ut etiam Germani suo idiomate, hoc ipsum
Rupffer Wasser ad vitrioli proprietatem
exprimendâ vocant. Dioscor. non igno-
bilis Author quem in simplicium doctrina
dogmatici, ac ipsemet dogmaticorum
princeps Galenus, secuti sunt, nullam vi-
trioli differentiam facere videtur, cujus ta-
men tres distincte, eæque præcipuæ species
sunt.

Primæ species vitriolum est, quod per
modum transudationis guttatim in fodi-
nis Cyprii congregatur, quod Petechius
Pinarium, ac quidam forte significantius
σαλταινόν appellant.

Secundæ species vitriolum, in diversis
terrarum cavernis nascitur, peculiari-
bus ad id colligendâ fossis extractis, in quibus
facile coagulatur, quod Græcè *πικρόν*,
quasi spissum & vehementer concretum
appellant.

Tertiæ species illud est, quod in Hispania
præcipue arte excoctum reperitur, mi-

noris pretii, quod primum valde crudum,
aqua comuni solutum in cisternas, ad hanc
rem factas funditur, atq; in iis lapillorum
forma concrevit, quod quidem, ad medi-
cinam minus conveniens ad tinctorum
vero opera aptissimum est ex omnibus ta-
men cæruleum, durum & pellucidum, à
quibusdam *λογγότον* vocatum ceteris præ-
stat. Vitriolum calefaciendi ac astringendi
nec non fungorum malignam qualitatem
domandi, aqua solutum & gossypio excep-
tum atque naribus immisum, cerebrum
expurgandi facultatem habet, drachmæ
pondere sumptum lumbricos necat, ac
siccum per se applicatū escharam exsiccat,
de quo Calenus libro 9. de simp. medic. &
Plin. l. 34. consulantur.

CAP. II.

*Quid sit Vitriolum, & quibus partibus con-
sistat.*

EX diversis quas recensui Vitrioli spe-
ciebus illud quod in majores, & angu-
lares lapillos coire, ac ferrum perfectius
colore cupri tingere solet, optimum esse
judicatur, unumquodq; autem ex triplici
substantia minera se. cupri, fuligine sul-
phurea & aqua, compositum est, quarum
duæ priores soliditatem, ultima vero splen-
dorem confert, atque in harum trium par-
tium justa proportione perfectum existit
separata vero per calcinationem aqua ma-
jorem

jorem, quam etiam fuligo sulphurea auget, acrimoniam acquirit, quæ sequentibus rationibus demonstratur. Primum ex vitriolo quantumvis sicco & pulverisato aquâ elici posse nullus artis chymicæ Tyro ignorat, atq; illud ipsum dum ad destillationem præparatur, & calcinatur a quosâ parte consumpta, tertiam respectu crudi ponderis partem amittit, ac nihilominus destillationi adhibitum, phlegmatis insipidi aliqualem copiam emittit.

Altera pars, fuligo sc. sulphurea, post phlegma extillatum, igne aucto, forma crassi, sicci & ponderosi fumi, in spiritum acidum, illi ex sulphure sub campana, producto similem resolvitur restante in retorta materia fusca, cuprum calcinatum non tantum referente, sed etiam in illud transmutabili, quæ tertia hujus mixti mineralis pars est, nec vero vitriolum Cupri colore, ferrum solummodo tingere potest, sed etiam illud ipsum certis liquoribus solutum, & præcipitatum in pulvere viridem mutatur, qui demum in cuprum igne fusorio, redigi potest ac vice versa ex tribus nuncupatis partibus vitrioli, omnes nativi & vulgaris qualitates continens artificio Chymico, parari potest.

Quomodo vero Archæus naturæ has tres substantias unire soleat, sententiam meam in anatomia vitrioli, tertiæ editionis exposui qua illorum, qui vitriolum in numerum salium referunt, ac præcipue subtilissimi cavillatoris Petri Laurenbergii, non tantum contra meos aphorismos chymiatricos, sed etiam Dioscoridis Galeni, aliorumq; Medicorum dogmaticorum & Philosophorum autoritatē, absurdissimum dogma reprehenditur, quâ-

do quidem Sal respectu vitrioli, corpus multo simplicius sit, ut ex enumeratis modo ejusdem partibus constitutivis per ignem separabilibus patet, quod viris doctis judicandum relinquo.

CAP. III.

Quid proprie sit spiritus vitrioli, & quas qualitates Cupri contineat.

SPiritus itaque vitrioli ut ex præmissis colligi potest nihil aliud est, nisi fuligo sulphurea cum quantitate aquæ, ut chymicæ artis potentia formam liquoris induere possit, ab Archæo Naturæ cupro inducta. Chymicis n. optime notum est, sulphur, minimam partem aquositate respectu reliquarum partium obtinere, ac illud ipsum humidum, in sublimatione ejus productum, potius ab ambiente, contractum esse, quam ab ipsius sulphuris indissolubili quodammodo substantia promanare. Tale in sulphure siccitatem, & adscititiam humiditatem, videre est, in præparatione spiritus sulphuris, cujus fuligo alba, acris & densa non nisi attracto ab aere humido, in liquorem resolvitur, ejusq; quantitas pro ambientis constitutione variat, nec instrumeto clauso, sed sub campana vitrea, major tamen ejus copia in cella, locove alio humidiore vel aqua ebullientis vapore disposito percipitur, unde manifeste patet, spiritum vitrioli acrimoniam à sulphure, consistentiam vero liquidam, ab aliena & extranea humiditate obtinere.

Occurrit autem dubium fortasse alicui, an non spiritus vitrioli aliquid de substantia cupri participet, quod facile solvitur, nullum enim liquorem Cuprum, quavis violentia ignis adactum, sed fuliginem

nem siccum, nil nisi ipsissimum cuprum redolentem emittit. Quare si spiritui vitrioli vel minimum admixtum esset, id corporeum necessario foret, ac consecutive colore & sapore sensibile, quandoquidem duo, vel tria grana cupri integrâ spiritus vitrioli libram colore viridi tingunt, ac sapore cupri inficiunt qui stomachi subversionem, & nauseam concitat quam alias sincerus spiritus vitrioli optime curat ac ipse spiritus vitrioli cupro adulteratus, facile destillatione, corrigitur, ita ut sincerus prodeat, relicta omni metallica substantia, in fundo vasis destillatorii, nec spiritus vitrioli ulla manifesta qualitate à spiritu sulphuris, differt. Quibus rationibus spiritum vitrioli, nihil aliud esse, quam fuliginem sulphuream, cū alieno humido, liquoris forma subsistentem, substantiæ Cupri penitus affinitate conjunctam manifestum esse arbitratur.

CAP. IV.

Estne spiritus vitrioli Veneris præstantior illo, qui ex communi vitriolo confectus est.

Constat arte chymica duo genera vitrioli parari, unum ex ferro sulphure & aqua, alterum ex cupro, sulphure & aqua quorum primum vitriolum Martis, alterum vitriolum Veneris vulgò appellatur, & ex ambobus spiritus quem hæc metalla lenta maceratione aut calcinatione imbiberunt eodem modo, quo ex vitriolo nativo destillatur: Nec defunt vana opinione decepti qui spiritui vitrioli Veneris, multo plus quam

communi attribuunt, quæ sententia nulla ratione fulcita per se cadit, etenim si à cupro præstantiæ suæ originem duceret nihil obstare potest, quin quoque à communi vitriolo non minus minera cupri dotato eandem perfectionem obtineret, præcipue cum vitriolum Ungaricum, aut Cyprium utpote nativum, & selectum nullo modo bonitate & puritate substantiæ artificiali cedat, licet quædam quisquiliis aliorum mineralium conspurcata reperiantur. Præterea si metalli substantia, (quod paulo ante refutavi) in spiritu vitrioli contineretur, spiritus ex vitriolo Martis, ei, qui ex vitriolo Veneris destillatus est, cum ferrum ipsum, magnum in medicina usum habens sine alterius recrementi admixtione nullam malignam, ac stomacho adversantem qualitatem quemadmodum cuprum completatur, eoque ad usum internum (siquidem res ita se haberet) spiritus substantiæ ferri particeps multo tutior ac salubrioreset.

CAP. V.

An prædicti spiritus sulphurei aciditas in dulcedinem mutari possit.

Nullius fere artis cultores, infatigabilis nova iuveniendi cupiditas magis quam Chymicos tenet, quod enim alma natura, liquoris forma è proprio sinu depromit, id in substantiam solidam v. g. Mercurium currentem in Lunam fixam aut Solem, & vice versa solida, ut modo dicta metalla sunt in Mercurium vivum vertere, nec non in aquas

aquas, olea, tincturas & salia: hæcque iterum in mineralia, & ut summam rein complectar, terram in aquam, hanc in terram, volatile in fixum, hocque in volatile, amarum in dulce, insipidum in salum transmutare conantur, multa certè ostentatione quadam, falsa tamen de spiritu vitrioli dulci jactari & ne in tota vita vel unicum de ipso processum justum comperi. Non me latet additione ferri aliarumque rerum, quemadmodum acetum plumbo affusum dulcescit, acrimoniam vitrioli tolli & cum quadam dulcedine permutari posse, quæ tamen nullatenus sincera, sed mox metallica quadam asperitate, & ingrato astringente sapore linguam afficit. Posita etiam quacunque dulcedine, ex tali mixtura peregrinas qualitates contrahit, ut pro composito potius, quam simplici merito habeatur, veluti etiam pulveri corallorum, aut cuiuspiam simili spiritus vitrioli affusus, deposita acrimonia insipidam quodammodo aquam refert, sine ulla reali substantiæ mutatione, spiritum enim acrem cum aquositate prius conjunctam coralla absorbent, cujus rei argumentum evidens est, quandoquidem restibilis aquositas pondere levior, pulvis vero corallorum gravior & acidulus hac infusione fiat, & ipse spiritus non difficulter iterum à corallis destillatione separetur, unde conclusio sequitur, id quod in spiritu vitrioli acre est & spirituosum, ab aqueo liquore sequestrari atque ab alio corpore imbibiri posse, & sub eo occultari, nullam vero substantiæ aut etiam qualitatis acoris in dulcedinem positivam mutationem fieri, quæ etiam posita nullum commodum sequere-

tur, quandoquidem ad usum spiritus vitrioli nihil conferat, & dulcium medicamentorum cæteroquin nulla penuria sit, acor autem hujus spiritus, suum in medico scopum perfectius attingat, quâdoquidem pro intentione Medici, secundum diversitatem affectus, temperamenti, materiæ morbificæ, aliarumque circumstantiarum directa, nunc acida, nunc dulcia, amara salive eliguntur: Axiomatis enim loco habeo, quæ amara non dulcia, nec amara, quæ dulcia eodem penitus modo perficere posse. Quare eos qui laborem irritum, & vanam imaginationem aspernantur, à me in hoc non dissentire posse confido.

CAP. VI.

An omnia vitriolata Spiritum acidulum tantum à sulphure habeant, & cur Vitriolum caruleum cæteris præstet.

Quæstio hic moveri posset, quandoquidem non tantum per spiritum Nitri simplicem, aquam fortem, aquam Regis, spiritum salis, sed etiam acetum destillatum aliosque spiritus vegetabiles, ex cupro Vitriolum in lapillorum forma concretescens confici possit, anno etiam natura in productione nativi Vitrioli diversis solventibus utatur, quorum ratione, spiritus unius Vitrioli ab alio differat. Respondeo negative, ac naturæ operationem diversam esse ab horum metalla artificiose solventium & in spir. redigentium proprietate sequentibus rationibus inductus, quod, (ut omnibus in rerum mineralium cognitione versatis constat:) etiam si diversæ exhalationes dentur, nulli tamen vapori, excepto illo sulphureo

phureo, solvendi vis insit, qui in terræ visceribus, aut ut Paracelsus ait, in mundo subterraneo tanquam subiectum igneum omnia metalla maturandi & ad perfectionem redigendi, potentia dotatus à summo Conditore implantatus est, & in quacunque fodina cujuscunque speciei Vitriolum occurrit, illud semper vapore aliquo, sulphureo concomitari, qui gustu & olfactu percipi possit, ac ipsa experientia testatur unicum in omnibus Vitriolis spiritum esse, & sive illud cæruleum, seu viride, prassini aut cærei coloris vitreive splendoris, humidum aut siccum in parva vel magna frusta concretum examine ignis, nil nisi album, densum ac sulphureum unius generis vaporem in spiritum acidum resolvit proclivem reddere, quod minime fieret, si quibuscunque salinis substantiis imprægnata essent, cum spiritus nitri dumper distillationem à corpore suo separatur, perpetuo flammeum colorem exhibeat, & contactu suo, res fulvo colore tingat, nec gustu aut sapore, quemadmodum etiam aqua fortis aut aqua Regis cum Spiritu Vitrioli ullo modo conveniat. Ipse vero spiritus salis, etsi colore albo alembicum transit, consistentia tamen subtili, & olfactu ab illo differt: Quamvis tum nitrum, tum alia quoque salia in locis subterraneis reperiuntur, quorum spiritus in eorundem corpore delitescit, donec artificio, & ignis potentia exigatur, à Vulcano naturæ tamen educi nequit qui quidem sulphur, utpote pinguem, & inflammabilem substantiam, facile in fuliginem & acrem hujusmodi vaporem resolvit salia vero non ita, utpote incombustibilia & fixa, ex quibus, sine materiali & fortissimo igne, spirituum separatio fieri nequit.

Denique cum spiritus nitri, & aqua fortis: argentum, aqua Regis aurum, (quod spiritus sulphuris efficere non valet:) solvendo in atomos sibi uniat, si tales actu in mundo subterraneo existerent æque ex modo nuncupatis metallis, atque ex cupro & ferro vitriolum producerent, cujus ne unicus quidem exemplum nobis constat, quamobrem ratum firmumque manet, omnes Vitrioli species, spiritum acidum à sulphure mutuari, etsi vitriolum cæruleum aliis speciebus ad Medicinam præferatur, quandoquidem hæc sæpius realgari quodam, vel aliis impuris recrementis infectæ sunt, illud vero non solum Dioscoridi sed etiam omnibus peritioribus Medicis, & Chymicis præ cæteris commendatum est.

CAP. VII.

An Spiritus à sulphure communi arte Chymicaeductus diversos à Spiritu Vitrioli effectus præstet.

Cum nunc satis ostensum sit, Spirituum Vitrioli aliud nihil esse nisi vaporem à minera sulphuris resolutum, inque corpus Vitrioli immersum, & tandem per artificium mediante Vulcano iterum separatam. Quæstio oritur utrum dictus Spiritus sulphuris diversam in medendo à Spiritu Vitrioli operationem edat? Respondetur in omnium medicamentorum seu simplicium seu compositorum, seu Galenice, seu chymice præparatorum examine, duplicem qualitatem considerari, ex quibus tanquam fontibus, omnes ejus virtutes featuriunt, manifestam nimirum, & occultam: manifestæ sunt, quæ odore, sapore

ore, colore, gravitate, levitate, raritate, densitate definiuntur; ex quibus primum sensuum iudicio præceptis medicamentorum temperamenta caloris ac frigoris, siccitatis ac humiditatis gradus Phisici rationabiliter colligunt: occulta vero nullo sensuum critirio investigandæ sunt, solaque experientia cognoscuntur quales in purgantibus occurrunt, Agaricus, verbi gratia, phlegma purgandi, Rbabarbarum bilem, Scnæ folia succum melancholicum, Manna & Gummi de Peru serum, Turbith è jūcturis tenaces & impactos humores educendi, Caro viperæ & scorpium ac ejus oleum contra proprios morsus nullo qualitatum temperamento nitentes, sed occultas ac specificas vires obtinent, quanquam enim Paracelsus ejusque sequaces, eas per certam signaturam cognosci opinentur, exempli causa, Anacardium cum cordis figuram gerat eidem Pulmonariam pulmonibus, Lichen hepatis, Asplenium lieni, Satyrium resticulis, Euphrasiam oculis, Dentariam dentibus, Acorum juncturis Nucem Moschatam capiti, Perforatam notante succo sanguineo vulneribus recentibus specificè convenire constet. Horum tamen simplicium virtutes, ab antiquis primum experientia deprehensæ sunt, ac demum à recentioribus accedente signaturæ inventionem, magis comprobata sunt: immo talia seu vegetabilia, seu animalia, aut mineralia partes corporis humani, sæpe manifesta calefaciendi, refrigerandi, aperiendi & adstringendi vi juvant. Quam operationem, etiam res aliæ, nulla tali signatura præditæ perficiunt, ita ut hoc dogma discursus speciosi

potitis quam scientiæ cum firma ratione fundatæ locum teneat: Et ut ad Rhombum redeam, an scilicet spiritus vitrioli & spiritus sulphuris, ejusdem sint virtutis, dico in eodem rectificationis gradu: constitutum, ut sapore, odore, & colore alteri similis sit, eadem quantitate sumptum, eisdem effectus secundum manifestas qualitates intra & extra corpus adhibitum præstare: occultas vero quod attinet nullas in eo deprehendi: frequentioris vero spirit. vitrioli, & destillationis & usus causa hæc est, quod ex libra una vitrioli parvo temporis intervallo major spiritus quantitas quam ex pluribus sulphuris libris longo tempore evocari possit.

CAP. VIII.

Quibus notis bonitas vitrioli agnoscat, & in quo preparatio ejus consistat.

PRimo, ut supradictum cum vitriolum caruleum bonitate cætera superans spiritum longe puriorem suppeditet, illud ad hoc opus potissimum eligatur. Secundo nisi lapillorum figura concretum, splendens & ab omnibus recrementis, ac sordibus purum sit, id in aqua fontana solutum, & per saccum ex lana confectum, filtratum iterum coagulari & in olla ad albedinem calcinari oportet.

Tertio ollæ fortissimæ, ad cucurbitæ formam effectæ imponatur, quæ lato orificio, & collo longo extra fornacem aliquantum emineat, ac igne aperto latera vasis tangente, opus perficiatur.

Quarto dictæ ollæ, vel cucurbitæ, recipiens

Fff 2

piens

piens capacissimum, cum parte aquæ fontanæ destillatæ jungatur, quo Spiritus minus dissipentur & accurata juncturarum perlutatione, ne quid inter destillandum transpirare possit.

Quinto sub initium lenis ignis adhibeatur donec fumosa humiditas vitrioli (quæ violentiore coacta igne vasa disrumpit) evocata sit, ut etiam cum demum siccus, & sulphureus instar nubis albæ, per vas recipiens diffundi incipit, moderato gradu, per 6. vel plures pro quantitate Vitrioli, (donec fumi colorem acquirant & nigricantes appareant:) noctes diesq; destillatio continuanda qua peracta, Vitriolum in cucurbita residuum adhuc grave & fuscum colore restet: Etenim si spongiosum & nigricans deprehendatur, indicio est, ignem & gravem illum spiritum prodidisse, quem non minus primo loco egresso spiritui ac ultimum illud quod ex therebinthina fortissimo igne propelli solet, oleo suo subtiliori misceri nefas est: Quapropter mox ad egressum striarum luridi vel ferruginei coloris ignis remittendus ultimo in separatione recipientis, vasis cura adhibenda, ne quid luti liquoris misceatur, ac porro secundum artem spiritus ab aquositate adjuncta reificandus. Signa porro perfecti & laudabilis Spiritus Vitrioli sunt sequentia, primam ut ad crystalli claritatem accedat, secundo ut lingua exceptus, illam singulari acrimonia, & calore feriat subsequente mox aciditate ac tandem sapore dulci qui palatum recreet, qui hisce notis caret ei aut errore destillationis, ipsius, aut impuritate mineræ id accidisse rationi consonum est.

CAP. IX.

An Spiritus Vitrioli utpote substantia mineralis æque tuto ac cætera medicamenta vegetabilia exhibeatur.

Tandem ad Misochymicorum objectiones, ne dicam calumnias, quæ id ipsum quod non intelligunt carpunt aut quod semel carperunt, veraratione indagare renuunt, accedo.

Objiciunt primo Spiritum Vitrioli, tanquam mineralem substantiam, nullam cum partibus, ex quibus humanum corpus constat analogiam habere, ac consequenter æque tuto ac cætera medicamenta usurpari non posse. Respondeo, omnia sub sphaera Physica comprehensa in tres classes distributa sunt, in prima quæcunq; anima sensitiva prædita sunt, velut animalia terrestria, aquea & aerea eorumque partes, in secunda plantæ in genere, & quidquid ex terra per solam vegetationem expulluare, natum est, v. g. arbores, frutices, surculi, cortices, folia, flores, fructus, semina succi, gummata, resina, balsama, in tertia vero quæ diversa ratione per modum accretionis in terræ visceribus nascuntur à priorum duarum classium substantiis plane diversa utpote metalla, Margasita, Antimonium, Talcum, lapides vulgares & pretiosi, sulphur, vitriolum, alumina, bitumen, Asphaltum, aliaque hujus farinae mixta, ad quorum seriem etiam spirit.

Vitrioli

vitrioli tanquam substantia ex minerali corpore se parata pertinet. Quibus præmissis sequuntur duæ quæstiones prima an spiritus vitrioli, eo quod è classe mineralium sit, nullam cum corpore humano convenientiam habeat.

Secunda an medicamentis ad profligationem morborum præscribendis, cum natura nostra, quædam analogia necessaria sit. In confesso est omnium prædictarum classium ambitu comprehensâ, suas qualitates ac temperamenta eoque aliquas virtutes & operationes 4. elementis, ex quibus constant acceptum referre, & cum phisici omnes, hominem non tantum ob structuram, vel quandam sympathiam, sed etiam compositionem, ex iisdem omnium creaturarum principiis constantem tanquam Microcosmum depingant ac ipsâ natura nostra, corpus illud durum, fixum, & in mineralium genere incombustibile licet nullam cum animali, quoad externam formam, convenientiam habeat, sale inquam & sale condita, tantopere ac tam avide appetat insulsaque respuat idque non ob contrarietatem cum similia similibus servari possulant, cumque ex ipsis corporis partibus, videlicet ossibus, carne, & sanguine, chymica arte salinâ substantia & qualitate minerali penitus respondens educi possit, quis tam perfrictæ frontis reperiri potest, qui mineralia cum corpore humano, nullam analogiam habere neget? Hic sal naturæ implantatus externum illum quemadmodum mercurialis aquosam, & sulphurea pinguem substantiam ad sui conservationem, & durabili-

lem firmitatem in certa proportione unicè expetit: Unanimis consensus omnium non literatorum modè, sed etiam idiotarum est, tot diversisq; cibis, iisque mollibus & fluidis, carni nimirum, piscibus, fructibus, sine additione salis, qui ingentum corroboret, in corpore coquendis naturam nostram mininè parem esse, sed eorum putredine, in quam facile abeunt plurimum offendi posse. Sed & spiritui vitrioli, licet colore differentem, aliis tamen in qualitatibus convenientem humorem in corpore humano reperire est.

Ille videlicet qui ex liene in ventriculum regurgitat qui acida austera & terrestri natura sua, Galeno & Avicenna testibus, famem & appetitum provocat, & non solum ceteras ventriculi actiones adjuvando sed etiam ad orificium à cibo sumpto claudendum magni usus esse perhibetur, quibus proprietatibus spiritus vitrioli unicè respondet, licet enim is impermixtus ob vehementem acrimoniam, gustum caliditate quadam afficere videatur, aquæ tamen justæ portioni confasus, refrigerantem & adstringentem vim exserit, ac cum primis in operatione ventriculi tangente, impedito enim ob infarctum aut imbecillitatem Lienis, humoris illius ad ventriculum recursu, aut stomacho ob humorum lubricitatem relaxato, ut in attractione, concoctione & retentione ciborum deficiat vix ullum medicamentum ad ejusmodi vitia tollenda hoc spiritu, ratione & methodo quadam adhibito in toto foro medico efficacius reperitur, quod Mischymici etiam no-

nolentes fateri coguntur. Quod attinet secundam quaestionem analogia medicamentorum cum partibus corporis nostri, ad curationem morborum absolutè necessaria non est, sufficit morbo ac materiae peccanti contraria sint, secundum illud vulgatum axioma, contraria contrariis curantur, de quo Galenus ille Gallicus, Ambianus Fernelius, disertis verbis sic scribit: Morbus omnibus contrariis profligandus, contraria enim sunt morborum remedia: Remedium est quod morbum depellit quicquid autem depellit, id illi vim infert, quod vim infert contrarium est omnirationi, igitur remedium morbo contrarium esse necesse est, omnemque morbi depulsionem atque curationem contrariis perfici contraria autem multifariam dicuntur, quæ non in qualitate solum, verum etiam in quantitate, in numero, in situ, in figura, in omni idenique genere plurimum distant, ut calidum & frigidum, humidum & siccum, durum & molle, crassum & tenue.

Neque tamen idcirco illud axioma Patracelsicum, ut quidam opinantur huic Doctrinæ contrarium est, & Galenicam mendandi methodum evertit. Verbis enim ambæ sententiæ tantum, sensu minime distant, licet enim quædam medicamenta morbo similia sint, ejus tamen causæ primum ac per se adversantur, morbo autem ex accidenti huncque tollunt non per se sed sublata causa. Sic Rhabarbarum quamvis calidum, febrem solvit, dum ipsius materiam expurgat, & latitudinem exercitatio lenit, quod humorem per musculos effusum discutiat. Et vomitionem sedat vomiti-

o, quæ proritantem humorem excutit. Et dysenteriam purgatio levat, noxia materia ejus efficiente causa detracta. Ad eundem modum frigidæ largæ perfusio convulsionem (ut est apud Hippocratem) solvere putatur. Cæterum non ejusmodi remedia hic scrutamur, sed quæ primum ac per se affectum submoveant. Sunt autem ejusmodi omnia curando affectui verè contraria. Itaque cum suum cuique morbo contrarium sit remedium, eademque sit contrariorum Doctrina, quot enim morborum, tot & remediorum certè genera sunt constituenda.

Illorum vero ineptiam, qui talem analogiam requirunt satis admirari non possum præcipuè cum rationalium Medicorum titulo plurimum gloriantur, tam irrationalem tamen consequentiam inferant, & propriam imperitiam in Authorum scriptis prodant, qui multoties lapidem Lazuli, lapidem armenum, bolum armenum, terram lemniam, imo aurum, argentum, ferrum, ac varios lapides, tam communes quam pretiosos, (uti etiam Andromachus calchantum ad theriacam) varias in compositiones recipiunt. Ipse etiam Dioscorides non solum sulphur, è quo Spiritus Vitrioli ortum ducit, sed etiam Vitriolum crudum, contra lumbricos & fungos venenatos in vomitorii formula commendat, multo igitur minus, Spiritus ex Vitriolo, (qui ejusdem pars purior, & subtilissima existit) quam reliqui corporis crassi & fæculenti usus damnandus est.

CAP. X.

An spiritus vitrioli, ob temperamentum calidius, tanquam nocivus vitari debeat.

VRgent quidam Mifochymici objicendo, spiritum vitrioli in quarto gradu calidum, sine periculo, & destructione temperamenti naturalis, intra corpus sumi non posse.

Concedo equidem cum ex ipso ignis subjecto, utpote Sulphure, magnaque ignis violentia elaboretur, ac etiam ligna, ossa, lapides, & metalla solvat notabilem acrimoniam non sine caliditate huic Spiritui conjunctam esse, maleficam tamen ob id qualitatem habere non sequitur, quandoquidem etiam ipsius olei vitrioli, quod multo magis causticum, & proximè ad vim ignis actualis, aut cauterii potentialis accedit, usus methodicus, improbandus non est: Quin ipsum elementum ignis omnia propemodum consumens, ita moderari potest, ut homo, certa distantia inter aërem frigidum & ignem positus, se juvari potius quam lædi sentiat: ita Spiritus vitrioli æqua proportione aquæ, vini, aliorumque liquorum ita temperari, & vehementia ejus infringi potest, ut plurimam profit minimè vero officiat. Quemadmodum enim nullus rationis particeps, carbones ignitos, ad stomachi frigus pellendum, ita nec Spiritum vitrioli per se, & impermixtum ad ejus corroboracionem adhibebit. Ad instantiam, porro inferunt, quod ignis, prædicto modo perrefle-

xionem tantum in corpus agat, at Spiritus vitrioli intra corpus sumptus, contactu immediato interiora afficiat. Respondeo multum etiam differre, flammam vivam, seu ignem actu ipso existentem, & calorem potentialem, seu elementarem subjecto alicui inhaerentem, ignis enim actualis in certo aliquo subjecto ne minima portio corpori applicata sine læsione perferri potest, uti etiam oleum vitrioli per se adhibitum nihilo fecius corpora contactu suo corrumpit, attamen mixtura facile corrigi, potissimum vero spiritus vitrioli, aliquantum levior, & subtilior certa liquoris quantitate ita misceri, ac mitigari potest, ut in corporis meatibus humore ut plurimum repletis receptus, ne minimum quidem lædere possit, diluitur enim saliva ipsa in palato existente, ut etiam illud ipsum, quod per se cuti impositum, exulceracionem excitat, licet acrius non nihil in corpore sine molestia perferatur. Quibus positis, Ganniones frivolis argumentis, contra rectum usum spiritus vitrioli, certa mixtura, methodo, & ratione adhibitum apud rerum intelligentes & peritos nihil obtinere possunt. Nec enim ipse Galenus Medicorum facile Princeps, ex perceptione sensibilium qualitatum, mox sententiam, de operatione medicamenti ferre jubet, sed sensum experientiæ jungere, cum inquit: Non absolutè unumquodq; ipsorum calidum est, ut ignis (nam id omnino foret impossibile:) an per exsuperantiam ut sanguis considerare propositum est, neque an ut ad symmetricum sui generis,

aut speciei dicatur calidum, ut leo in animantibus & quod florentis ætatis est, in quavis specie ac ætate provectum, sed an ad hominem sit calidum, frigidum, humidum aut siccum, medicamentorum unumquodque, id vero inquirere statutum est. Neque rursus ad hanc tanquam id quod ad aliquid aliud comparatur sed si facultate, hoc est, si ad motum ipsi, eam partem quam tetigerit reddat aut calidiorem aut frigidior, siccior, aut humidior. Itaque in experientia & iudicandi, & dignoscendi consistet ratio Galen. de simpl. medic. facult. lib. 3. c. 9. certe hunc ipsum Spiritum Vitrioli adversarii in acutissimis febribus inflammatione hepatis, siti prope modum inextinguibili, si experientiam consulant nolint velint probabunt, quem admodum etiam in calidis tumoribus, antequam in suppurationem abeant, materiam discutiendo & fervorem supprimendo plurimum valet sive is effectus per se seu per accidens contingat eundem æstimationis locum meretur, quando quidem etiam Rhabarbarum calidum siccum nihilo minus hepar ex eventu refrigerat subducendo nimirum bilem, fervoris causam conjunctam & proximam. Quamobrem concessio etiam caloris gradu illo, quem ei Mischymici affingunt, dummodo in curandis affectibus, secundum rationis præscriptum usurpatus scopum attingat, minimè rejiciendus est, nec ulterius rei, propter abusum tollendus est.

☉ (o) ☉
85

CAP. XI.

An Spiritus Vitrioli propter vim corrosivam ad internum usum admittendus sit.

Istant porro Antagonistæ & Spiritus Vitrioli tanquam aquæ fortis interanea corrodenis usum vehementer nocere obtrudunt.

Non leve momentum hoc dogma habuit, non solum penes idiotas, sed etiam viros doctos, qui hunc corpori intrinsecus adhibitum quæcunque interna contactu suo arrodere existimarunt, non secus ac ipsa ligna, ossa, lapides & metalla conficere solet.

Mirum certe, Philosophiam talibus viris ne tantillum quidem lucis afferre potuisse ut inter sicca exanimata corpora, & corpus humanum vivens, molle carnosum ac humidum inter dispositionem cutis externæ & internarum partium, inter Spiritum Vitrioli per se existentem & cum aliis liquoribus mixtum, differentiam aliquam agnoverint: Quis enim tam rudis, qui non dentes omnium primò, licet durissimos ab acidis, & prius cutem utpote duram siccam, quam partes molles humoribus, ac potissimum viscosis oppletas affici posse, illumque non per se sed iuxta liquoris quantitate temperatum offerri debere ignoret? vim vero ejus corrosivam quod attingit, illa non minus ac nimium calefacientia, aut refrigerantia contrarii additione temperari potest, usque adeo ut mi-

ut minorem quam acetum, succus Limonium, Aurantiorū, Berberorum, Ribium vel Tamarindi corrodendi vim acquirat, cum illi etiam margaritas, corallos, ossa, cuprum & ferrum exedant. Quin ipsum sal naturæ nostræ familiarissimum, aquæ fortis mixtum aurum solvit, & liquori miscet quæ cuncta tamen iusto modo usurpata nullum corpori damnum inferunt. Nec igitur de spiritus vitrioli moderato usu alia sententia quam de aliis rebus ferri potest, quarum moderatur usus commodum plurimum, abusus verò detrimentum creat.

Corrosiva præterea facultas Spiritus Vitrioli per se existentis, neminem deterreat, cum tota spiritualis vis, ex magna Vitrioli quantitate in minimum corpus redactum sit, qualem etiam aceti & succi Limonium ab aquositate liberati subtilior pars habere solet, & unica guttula Olei Cinamomi, Piperis aut Caryophyllorum magnæ eorundem aromatum quantitatis vim excedit, quæ nihilominus cum aliis temperata, commodè in usum venit.

CAP. XII.

An Spiritus Vitrioli partibus internis sese insinuando progressu temporis morbos excitare possit.

Objectionibus superioribus refutatis cum intentionem suam Misochymici assequi non potuerunt, aliud figmentum, vel potius somnium inferunt Spiritum Vitrioli, non mox à principio, quocumque modo adhibitus, sed proce-

dentetempore, penitius sese insinuando, partes internas labefactare. At simplici hac appositione, propriam potius impudentiam, quam ullam argumentandi subtilitatem produnt; quandoquidem hoc modo in terminis generalibus hærentes, potius rudibus imponere, quam gnaros aliquid docere conantur, nec quid velint satis explicant. Etenim aut Spiritum Vitrioli sese insinuando, & adhærendo, intelligunt interanea contactu suo corrodere, vel tanquam sæcem vini, in parte aliqua colligi vel malignam qualitatem, qua tandem corpus humanum labefactur relinquare, quorum nullum demonstrari potest. Primo enim Corrosio internarum partium, absque doloris, & inflammationis sensu fieri nequit, quin etiam partes internæ seu externæ aliqua acri fluxione tentatæ vel mitissimi liquoris allapsum vix sine molestia sustinent, multo igitur minus, Spiritus vitrioli, (per illum ipsum, ante exulceratæ partes) acrimoniam ab Misochymicis toties culpam, si vis ea corrosiva mitigari non posset, absque dolore perferre possent. Nec ulla sui parte tanquam sentina, seu sæculenta materies, corpori adhærere aut meatus infarcire potest, quemadmodum etiam non pauci cibi facere solent, fabulosum excrementum accumulando, imo substantia sua subtili, & facultate penetrandi, potius meatus aperire, viscosam colluviem abstergere, tartarumque corpore exigere potis est, multo vero minus ulla ratione, malignitas quæcunque ei attribui potest licet nimia quantitate, vel per se, sine vehiculo aut mixtura temperatus, abusive sum-

Ggg tus

tus, æque magnam læsionem, atque ipsum venenum inferre potest, quod errori, & ignorantiaæ utentium aut illum exhibentium, non venenataæ qualitati cujus subjecta, etiam quavis copia in corpus admiffa, manifestam non dico mutationem, sed potius corruptionem inducunt. Galenus Medicorum dogmaticorum Antesignanus, de Vitrioli qualitate sequentibus verbis scribit. Cæterum mirari subit de hoc medicamento, quo pacto adstrictioni admiffa sit caliditas non instrenua. Constat ergo, quod omnium maxime condire, fervareque carnes humidam potest nimirum caliditate humiditatem absumens, atque adstrictione substantiam contrahens atque constipans.

Ex cujus verbis elucet, Vitriolum ipsum, potius qualitatem balsamicam, & carnem conservandi quam malignam obtinere, ob qualem Arsenicum, Auripigmentum, Aconitum, Nappellus periculosa sunt, & ulceribus, vel excrescentiis spongiosis, canerosis, aut callosis imposita, quandoque non tantum dolorem sicuti cætera, malignitatis expertia corrosiva, sed etiam putredine cadaverosa inducunt, non solum fœtorem abominabilem, sed etiam veneno cordi per arterias communicato, eadem ferè accidenti quæ alias serpentium morsus inferre solet, de quo exemplum memorabile in Ternario meo bezoardico videre est, cujus contrarium à Vitriolo seu crudo seu calcinato fieri videmus, exceptoque levi dolore, quem ulceribus impositum excitat, putre-

factionem astringendi & siccandi qualitate prohibendo, ex sententia Galeni, paulo ante adducta, substantiam carnosam vegetam, & vivam conservat, affluxum humorum ac Synoviam cohibet. Adde multos in arte Medica, viros clarissimos, non tantum robustis hominibus, sed etiam tenellis infantibus, Vitriolum chymico more præparatum, non sine fructu exhibuisse, quod præter vomitum vi qualitatis metallicæ abortum, nullam molestiam, aut offensionem creare solet.

Cum igitur Vitriolum ipsum, omni malignitate carere abunde probatum sit, quis spiritum ejusdem puriorem substantiam, hac infamia labe, jure notare aufit, qui nihil aliud est, quam fumus subtilissimus albicans acetosus, ex sulphure separatus & in liquorem solutus. Sulphur autem inquit Galenus, omne trahendi vim possidet, estque temperamenti calidi, atque essentiaæ tenuis, ad eò ut multorum animalium venenis resistat. Quod etiamnum à multis, magno ægrorum fructu ad pectoris affectus præscribitur, nec ullius rei fumus ad aerem purgandum, & pestilentem auram corrigendam, atque ad vini conservationem æque efficax est, cujus vapore vina aliquantum imbuta, cæteris paribus à tot millibus hominum quotidie innoxie bibuntur, quod vel ipsos Mischymicos non ignorare arbitror, qui fere præ cæteris, vina etiam sulphurata avidissime haurire solent, probe scientes, damnum ex illorum haustu proveniens, aut nimia vini quantitati,

aut

aut peculiari ex terra contractæ qualitati potius adscribendum esse, ex quarum rationum solido fundamento patet, Spiritum vitrioli, debita cum aliis liquoribus mixtura, neque corroden- vim, neque adhærescendi partibus internis proprietatem, aut ullam malignitatem in se continere.

CAP. XIII.

De Spiritus Vitrioli usu interno, ejusque virtutibus.

Discussis Misochymicorum objectionibus eorumque de Spir. Vitrioli falsa doctrina, solidis argumentis eversa ad ejus specialem usum accedo, cujus virtutes præcipuæ sunt sequentes.

1. Viscosam, crassam & tartaream materiam incidit & attenuat.

2. Etsi extra controversiam insigni siccitate polleat, nihilo tamen minus, æstum febriem, & immoderatam sitim ex humorum ebullitione ortam, egregiè mitigat.

3. Omnem humorum putrefactionem v. balsamica prohibet.

4. Substantia subtili & manifesta penetrandi qualitate poros cutis, & urinæ meatus aperiendo, naturam in expulsiōe superfluum humorum adjuvat.

5. Propter moderatam, & blandam astringendi qualitatem partium tonum relaxatum corrigit & membra interna probè corroborat. In genere

nobilioribus Medicis notum est hujus guttulas quatuor aut quinque, cum vini duorum cochlearium mensura aut aqua destillata permixtas, contra morborum insultus, nobilissimum esse prophylacticum. Neminem quoque ignorare arbitror, quantum Dioscorides & Galenus ingrato illi aceto scyllitico ab antiquissimo Philosopho Pythagora invento attribuerint, quo Romani Imperatores usi sunt, eò quod facultate sua incisoria quæcunque interna membra pectus vero præcipuè, & stomachum à putredine, vi siccandi moderata vindicet ac levi astrictione corroboret, quibus virtutibus omnia fere medicamenta Spiritus Vitrioli antecellit, utpote, non tantum in convenienti mixtura, sapore multo gravior, sed etiam propter substantiæ puritatem homogineam, nullo calore, vel frigore, aut longa ætate labefactari aptam, omnibus vero corruptionibus magnoperè resistit. Hic cum conserva Betonicæ, mane à jejuno, & sub noctem cubituro sumptus, epilepticos multum juvat, capitis dolores à causa calida avertit, vertiginem abolet, visum acuit, auditum ac memoriam, nimia humiditate, ac vaporibus labefactam restaurat. Cum succo Hyssopi, vel scabiosæ ter de die haustus, pectus, ac fauces ab omni phlegmate liberat, cum conserva Rosarum mixtus, ut vix sensibilis aciditas appareat, tertio vel quarto per diem, purulenta, & cum sanguine mixta, excreta fœtida corrigit, ulcera mundificat, & calorem præternaturalem temperat, manè cum portiuncula vini usurpatus stomachum abstergit, appetitum & ciborum conco-

Ggg 2 ctio-

tionem promover, vermes ex alimenti corruptione natos, & internam putrefactionem atcet, halitumque commendat: Remedium verò propemodum incomparabile est, ad hepatis fervorem, alvi & intestinorum nimiam lubricitatem sanguinis, hæmorrhoidumque intempetivum fluxum emendat, ac præclara corroborandi vi corpus vegetum conservat, ac laudabilem hæmatosin tuetur succo Melissæ, aut vino malvatico mixtus, splenis vitio laborantes, & melancholicos, modo corporis squalor & ariditas absit, maxime juniores, somniorum phantasmate, ac cordis palpitatione, ex adustarum fuliginum impetu oborta vexatos plurimum sublevar, scorbuto quoque non imbecillum resistendi vim obtinet. Mollitiem gingivarum ementiam, palati putredinem & anhelitus fetorem aqua plantaginis, ad gratam aciditatem temperatus, ac quotidie adhibitus optimè moderatur. In gonorrhæa quoque putrida, & albo mulierum fluore, sequens compositum præstantissimum est. R. Rosarum rubrarum siccarum ℥j. aquæ Alchimillæ ℔ β. mixtura in cucurbita, calore Balnei Mariæ tribus horis maceretur, cui soluta prius in ea Sacchari finissimi ℔, quadr. tantum Spir. Vitrioli additur, ut gratum acorem acquirat, instar Syrupi Limonum, cujus cochleari unum ægotanti, mane ac vespere exhibeatur, nec præsentius auxilium in morbo ungarico, aut febris pestilenti quam ab hoc medicamento expectari potest, cum sequenti decocto exhibitus.

R. Radicis Scorzonæ selectæ ℥j. β

aquæ fontanæ M. j. β, coquantur ad ignem purum in olla vitreata, ad tertiæ partis consumptionem, cui percolato Syrupi violacæ ℥ij. & Spiritus Vitrioli quantum ad gratam aciditatem sufficit & porro aque Cinamomi aut essentię corticum Citri tantillum additur, quo loco potus ordinarii, ad sitim, & calorem febrem mitigandum putredinem arcendam, hepar recreandum & fuligines cordi molestas per insensilem transpirationem expellendas, pro libitu quoties sitis urget, hauriatur. Idem modus in defectu radicis Scorzonæ licet utilissimæ cum decocto Hordei observari potest, quod decoctum contra diarrhæam dysenteriam, febres putridas, Scorbutum, vitioso victus genere utentibus, potissimum verò ad corrigendas aquas impuras, & putridas, militibus terra marique degentibus, maximum præservativum est fetorem anhelitus ex humoribus calidis, in stomacho putrescentibus, & inordinata diæta collectis obortum, præmissis cathartico, per aliquot dies, in aqua fontana ea quantitate, ut acidularum saporem referat sumptus feliciter emendat, pro aliquibus, etiam sacchari candi & aquæ Cinamomi addi potest, hepaticis autem sequens convenit.

R. Aq. Cichorei per MB. destillatæ.
Fumariz.
Rosarum ana. q. f.
Sacchari candi.

Spiritus Vitrioli, cujusque q. f. pro rata portione ut saporem dulcem acidus nonnihil superet addita aqua Cinamomi, aut Magisterio corticum Citri
f. Ju

SPIRITUS VITRIOLI.

421

f. Julapium ultimo in aphtis, (quæ non solum pueros in Belgio sed etiam adultos frequenter infestant,) ex corruptione humorum in stomacho & cum febre exortis, & connexu quodam viscidæ, & glutinosæ materiæ, lentes aquaticas, vario tamen colore pro natura humoris peccantis, referentibus Julapium vitriolatum, aut superscriptum decoctum, Scorzonæræ magnopere prodest, ac cum hæc etiam appropriatis gargarismis deterfæ nisi evacuata minera, subinde repullulant, materia peccans commodissime per Vitriolum ipsum sequenti modo subtrahitur.

R. Vitrioli à suo colcothare extracti, quod vulgo sed improprie Sal Vitrioli vocatur, vel loco ejus Vitrioli albi depurati ℥. s. aquæ card. bened. ℥. s. Mellis rosati ℥. j. aquæ Cinamomi pro aromatizatione q. s. misce. Quæ dosis robustioribus pro vice, debilioribus vero minor, eaq; repetita exhiberi solet, nullum enim medicamentum magis incisivum, aut deterfivum, aut quod viscidam & tartaream colluviem magis evacuare possit, unquam comperi quo multos desperatos, & phlegmate à stomacho ad fauces quodammodo repletos, ac pene suffocatos feliciter restitui, quod ad Vitrioli usum, & utilitatem declarandam, hæc addere visum est.

Sequuntur singularia quadam medicamenta, ad supradictos morbos, cum spiritu Vitrioli composita.

Aqua pestilentialis vitriolata.

R. Rasuræ ligni Juniperi odorati lb. j.

VITRIOLI.

Radici Cardopatii.

Victorialis ana lb. s.

Exter. cortic. Citrificcæ. ℥. iij.

Misce.

Omnibus incisivis in cucurbita vitrea tantum vini malvatici, quantum ad moderatam humectationem sufficit affundatur & totum mixtum per 6. dies lento calore maceretur, eiq; in plures cucurbitas distributo, aquæ fontanæ mensuræ sex addantur, & probe clausis vasis destillatio instituat, aquæ egressæ spiritu Vitrioli, ad aciditatem redactæ, salis Juniperi, summa diligentia præparati, & granulati ℥. vj. jungantur, quæ in vitreis vasis, cum subere, & cera flavâ obturatis servanda est, præservativi loco tempore pestis mensura cochlearis circiter pro dosi exhibenda, infecto vero, & actu laboranti alterum tantum, vel plus etiam offeratur, idq; ter vel quater per vices ad sudorem eliciedum, donec cor à venenâ insultu, totumque corpus à febre immunè evadat, sub finem paulatim dosim minuendo; Atque eodem modo, in omnibus febribus malignis, ardentibus, ungaricis, & quibuscunque aliis in quibus sudor necessarius est, nec purgatio per vomitum, aut sanguinis missio aliud suadeat aut iisdem præmissis, hæc aqua præscribenda est.

Syrupus dysentericus vitriolatus.

R. Rad. Tormentillæ ℥. iij.

Cort. myrobal. citrini.

Sem. sanguinariæ.

Rosar. rubr. diligenter exsiccat. ana

℥. ij.

Ggg 3

Inci-

Incisis radicibus Tormentillæ femine sanguinariæ & cortic Myrobalanorum parum contusis, sufficiens quantitas aquæ fontanæ affundatur, atque 4. vel 5. horis coquantur ad remanentiam lb. iij. cujus decocti percolati libræ uni, adhuc ferventi rosæ infusæ, & probè tectæ per noctem macerentur, eique in vase vitreo spatula lignea agitando, guttæ spiritus Vitrioli 80. addantur ita ut instar sanguinis rubescat: Altera decocti pars cum sacchari ʒ. xij. ad debitam spissitudinem coquendo redigatur, ac porro omnibus cominixtis olei cinnamomi guttæ 6. instillentur, & syrupus hoc modo absolutus, in vitro ad usum servetur. Præstantissimus est ad dysenteriam astringendi indicatione obvia, præmissis uno, aut altero infuso Rhabarbari, quod acres & adustos humores, venas & intestina corrodescentes leniter subducatur, doloribus vero majoribus oboriri incipientibus clysmata lenientia & glutinantia, non neglecta diæta adhibenda sunt, ad loca exulcerata per sananda, hinc fluxu nihilominus diutius permanente aliquoties in die ʒ ij. aut etiam ʒ. iij. hujus syrupi ægro exhibeatur cum aqua Bursæ pastoris, vel plantaginis mixti: In hoc enim morbo præcipue, magno cum judicio astringentibus uti convenit: Etenim haud pauci, intempestivo eorundem usu, in magnum vitæ discrimen, imo ipsam mortem præcipientes acti fuerunt. Parratio & usus hujus syrupi est, præmissis præmittendis, in diarrhæa lienteria, in fluore uteri albo & rubro cū facultatem retentricem firmare, & relaxatas partes multum corroborare possit. Interim in potu ordinario, spiritus Vitrioli simul administratur non, obstante obstre-

pentium Medicorum turba qui in hoc casu, excoriatione sc. partes infestante ab eo abstinendum esse docent, cum ea quantitate liquoris miscetur, ut vim corrodescentis penitus amittat. Denique cum ulcera hæc primum mundari, secundo exsiccari, & ab affluxu novi humoris, per astringentia præservari postulant, nullum autem medicamentum, has omnes intentiones perfectius compleat, non est quod quis sciolorum vanas ratiunculas multum moretur: Præcipue cum etiam ipsimet syropus de Berberis, de Ribes, de succo Citri Cydoniorum Granatorum, de pulpa Tamarindorum, & ipsas acidulas in hujusmodi affectibus præscribant, nec solum robustos homines sed etiam puerulos tenellos quorum facultates retentrix, emulsionibus lubricantibus, usque ad periculum vitæ labefactata fuit hoc spiritu in aquis destillatis in Syropo Rosarum aut Violarum oblato à limine mortis revocavi. Quod si tales Medici hæc secundum rectæ rationis trutinam, expendere, modo judicii, & mediocris Doctrinæ compotes essent, rem ita se habere deprehenderent, sed non pauci aliquatenus docti, superbia inflati spretis rationibus, ac vera rerum naturalium disquisitione, (quæ infinita quodammodo est) neglecta, unica sua autoritate, fraude quandoq; & dolo acquisita, maxime apud imperitos, qui etiam somniapro oraculo habent, ad multorum perniciem abutuntur.

Syrupus pectoralis vitriolatus.

℞. Foliorum Tussilaginis

Betonica

Botrios

Florum Symphyti

Violarum

Malvæ

Rosar. rubr.

Papaveris rhœadis

Jujubarum n. xl.

Sebesten n. xx.

Dactylorum n. x. xij.

Glycyrrhizæ ℥. ij. Miscæ Incisa, & cum s. q. aquæ fontanæ ad consumptionem tertiæ partis coquantur, decoctum autem percolatum cum ℥. xvij. Sacchari ad Syrupi consistentiam redigatur, cui in vase vitreo, non plus Spiritus Vitrioli, quam ut vix sensibilis aciditas, ex eo deprehendatur misceri convenit, ad moderatissimam abstersionem, putrefactionis aversionem, partis exulceratæ modestam exsiccationem, nec non qualemcunque humoris influentis repulsionem, & consolidationem introducendam. In genere, ad omnem pectoris obstructionem, Phlegmatis, aut purulentæ materiæ collectionem, etiam in ipso pleuritidis statu ad expectorationem se disponendo, dosi eadem, qua cæteri Syrupi pectorales, cochlearis mensura circiter aliquoties in die sumptus plurimum prodest.

Confectio de Rosis siccis vitriolata.

℞. Sacchari albissimi ℥. xvj. coquatur in s. q. aquæ Rosarum odoriferæ ad consistentiam electuarii, cui pulveris rosarum

rubrarum ℥. j. cum sufficienti quantitate Spiritus Vitrioli miscatur.

Usum habet egregium, in stomachi pituita repleti deterfione, appetitus ciborum promotione, languoris in hepate, & anhelitus foetentis correctione, in dysenteria & quocunque sanguinis fluxu immoderato sistendo ac ut verbo dicam, in omni affectu, ad quem corroborantia, & exsiccantia requiruntur manè ac vesperi, quantum cultelli cuspide capi potest, maximo cum fructu adhibetur.

Usum externum Spiritus Vitrioli.

Spiritus Vitrioli, ob qualitatem sæpius repetitam, non infimum quoque locum in chirurgia obtinet. Primo enim cum melle rosato, ulcera putrida probe mundificat, cum aquæ Plantaginis debita quantitate mixtus ad acorem acidularum solummodo accedat, pannis lineis exceptus, externarum partium inflammationes sistit; Contulis ac luxatis membris, eodem modo, cum vino vel decocto tormentillæ aliquoties calidè applicatus pericula oboriri solita avertit, & quod ferè præcipuum est, in ejusmodi casibus, cum spermate Ceti temperatus, synoviam, seu ichorem in articulis luxuriantem præcavet: Cum aqua Rosarum, in minima tamen quantitate, admixto saccharo candisato viscosum oculorum excrementum aliquot guttulis instillatis, & pustulam in cornea extergit. Contra gangrænâ musculorum partium ℞. Oxymellitidis scyllitici ℥. j. farinæ Fabarû Myrrhæ ana ℥. ij. spirit. Vitrioli q. s. ad moderatâ acrimoniâ, quod medicamentû aliquoties loco affecto secûdû artè applicatû

car-

carnem emortuam à viva separat. Aqua Tormentillæ ad modicam aciditatem temperatus linteoque exceptus, & præmissis generalibus, per aliquot dies impositus, procidentiam ani inhibet.

Sequitur usus & dosis Spiritus vitrioli.

Præservationis causa cum liquore alicuius hujus spiritus guttæ 3. 6. vel 8. sumuntur, cum conservis vero, & electuariis tot quot ad gratum acorem sufficiunt: Vitrum in quo servatur, longo & angusto collo, orificio verò lato constet, ut commodè guttatim depromi possit, illudque subere & cera, cum aliqua parte Theribinthinæ mixta, ac particula vesicæ superinducta obturari debet: In mixtione hujus cum medicamentis observandum, ne unicavice, major quantitas infundatur, & sæpius de justa quantitate gustus consulatur vas in quo servatur miscetur aut etiam exhibetur nihil metallicum ulla in parte contineat. Ab hujus usu, quantumcunque in aliis laudabili, omnibus abstinendum, qui febri hæctica, sicciore temperatura capitis ac nervorum laborant, splenis vitio cachectici, aut prolixiore morbo consumpti sunt, & ad paralytin, spasnum, cataleptin aut marasnum proni sunt, aut à corrosivis internam in faucibus ventriculo vel intestinis inductam exulcerationem patiuntur: Nec mulieres mensium suppressione laborantes, aut bilis in ventriculum effusione vexati, antequam illa cathartico evacuata sit eo utantur, illi vero etiam quibus prodesse solet, non nisi cum ratione, &

certo moderamine usurpent, quemadmodum in omnibus aliis, non solum medicamentis, sed etiam cibis aurea mediocritas servanda est.

APPENDIX.

De signis diagnosticis, quibus veri artifices Spagyrici, à Pseudochymicis discernuntur.

1. **M**erito suspecti habentur, qui primam dari materiam Philosophorum, tum ad quorumcunque morborum curationem, tum ad metallorum transmutationem, multis, iisque ad ostentationem & fraudem comparatis rationibus probare conantur.
2. Qui ex auro, quod nec summa ignis violentia, aut ulle corrosivo cogi potest, ut vim suam metallicam penitus exuat, se liquorem potabilem verum sine peregrina mixtura conficere posse jactant.
3. Qui non solum colorem, & innatam tincturam ex omnibus metallis lapidibus pretiosis, sed etiam Spiritus olea, & sales, non minus ac ex vegetabilibus, se separare posse profitentur.
4. Qui ex Talco corpore illo metallico & incombustibili, balsamicum & temperatum liquorem, ad perpetuam faciei venustatem promittunt.
5. Qui veram corallorum tincturam, ejusdem cum ipsis corallis coloris, saporis & temperamenti, majoris tamen virtutis ad epilepsiæ & melancholiæ curationem venditant, & ex ipsis Margaritis talem quintam essentiam, quæ humi-
dum

dum radicale absumptum melius, quam ullum aliud simplex, aut compositum restituat.

6. Qui catharticum ex Antimonio pollicentur tantum per inferiora purgans æque benignum, ac ipsum Rhabarbarum aut Manna, quæ radicitus tamen sine discrimine omnem materiam peccantem evacuant.

7. Qui de sulphure anodyno ex vitriolo parato gloriantur, ad omnem fervorem mitigandum, doloresque quoscunq; sistendos confortando solummodo, non stupefaciendo, quemadmodum Opium & Hyosciamus operantur.

8. Qui essentiam sacchari somniant, cujus quinque guttæ, majorem dulcedinis vim complectantur, quam integra sacchari libra.

9. Qui talem essentiam vini, quæ aquam in vinum perfectum, naturali penitus simile, tartaro, spiritu, omnibusque

perfectionibus transmutare valeat, artis beneficio se consequi posse aliis persuadent.

Pro conclusione, omnes illi, qui talibus portentosis promissis, quorum ne minimum, se ipsa præstare possunt, multa gloriantur, tanquam Agyrtæ & impostores habendi sunt, licet ab aliquibus, qui facile vanis persuasionibus ducuntur, tanquam profundi arcanorum naturæ scrutatores, suspiciantur, magniq; fiant, & contra ab iisdem ingenui, sine ostentatione quantum in artis potestate est, exhibentes negligantur. Quocirca admonitionis & epilogi loco, fateor me talia magnalia nondum assecutum, quantum autem ipse manuali operatione & propria experientia comperi, sine invidia communicare volui, atque hic meliorem docentem semper sequi paratus, vela contraho.

F I N I S.

Hhh

TRA-

TRACTATUS DE PESTE,

Quid Pestis sit.

PESTIS (prout ab omnibus Medicis Dogmaticis & Rationalibus definitur) est febris continua, acuta & maximè formidabilis, ab infectione aëris maximè maligna & venenata proveniens, quæ temporis circuitu jam hanc, jam illam regionem afficit, partem hominum, & principaliter illos attingens, qui per defectum naturæ, vel sympathiean occultam ad eandem suscipiendam subjecti atque dispositi sunt; eodem modo, quo verbi gratia, pravas nebulas atque pruinas, decedentes in sylvas, certas tantummodò species arborum, sine nocumento reliquarum offendere videamus. Ratione contagii sui veteribus Pestis Epidemia dicta fuit, quasi dicas morbus popularis, quamvis hoc nomen aliis etiam impositum sit, qui ordinariè populum communiter invadunt, ut sunt variolæ, morbilli, diarrhæa, dysenteria, & alii, qui quanquam etiam à malignitate proveniant, nihilominus cum

sint alius generis, nolumus eosdem cum vera, proprièque dicta peste confundere, de qua tantum impræsentiarum nobis tractandum.

De respiratione & necessitate ejusdem.

Respiratio vel aeris attractio tam necessaria est hominibus, ut sine eadem vivere nequeamus. Necessitatis hujus duplex causa est; primo, cum homo sit ex quatuor elementis compositus, necessarium est, ut iisdem, tanquam à matrice ac nutrice sua, nutriatur & conservetur; quia quilibet per simile conservatur: altera causa est Cor, quod cum singulari providentia tanquam Sol parvus, in corpore conditum sit, ut per subtiles spiritus, qui in eodem ex sanguine generantur, mediantibus arteriis, calorem, vitam ac vigorem omnibus partibus majoribus ac minoribus communicet, respiratione, & aeris refectione indiget, quo calor ejus excedens temperetur, & in operatione sua perfectus & integer

integer conservetur. Si enim ob accidens aliquod, renovatio & humectatio, quam habet à respiratione, deficiat, protinus præter naturam inflammatur, unde substantiam solidam, & laudabiles corporis humores, consumit & exsiccat, sicuti videmus in phthificis & aliis ægrotantibus. Respiatio si cui deficit, protinus debilitatur, & calor ejus inflammatur, sicut fit in igne claro, qui in medio furno destillatorio solet accendi, quò plura vasa & instrumenta majora minoraque calefaciat, cui spiracula obstruantur, quò minus aëris eventilatione gaudere possit. Hanc ob causam summus Architectus corporis nostri, videns respirationis necessitatem, pulmones cordi conjunctos fabricavit, qui sunt de substantia totaliter spongiosa & perforata, more calamorum cartilagineorum, & se dilatando magnam aëris copiam per fistulam gulæ trahunt, more follis, quibus se cor cum spiritibus suis recreat ac renovat: postea sese claudendo & demittendo vapores fuliginosos & adustos à calore vehementiori prodeuntes rejiciunt, ut hac ratione cor pulmonum respiratione non tantum temperetur ac refocilletur, sicuti diximus, sed consequenter etiam omnes spiritus vitales, qui prodeunt ab eodem tanquam rivuli, seseque per totum corpus distribuunt, mediantibus arteriis utpote cum ille quoque per dilatationem aërem frigidiorē attrahant, & vicissim se se contrahendo calidas fuligines expellant, qualis motus est pulsuum, quos hinc & inde diversis in partibus nostris percipimus.

Quomodo aer pestilentialis nos inficiat.

Quemadmodum v. aër nos ambiens purus & benignus respiratione ordinariè per pulmones, & transpiratione per arterias attractus prædictos bonos effectus producit, nimirum recreationem cordi concilians, & spiritus vitales, per quos vita nostra defenditur ac conservatur, restaurans: Ita contra aër in sua natura alteratus, & per malignam subolentiam admistam vitiatum contrarios effectus producit. Ponamus enim vitales spiritus tam subtiles, claros atque puros, ut minima res usdem contraria mox eodem offuset atque perturbet, quemadmodum vapores terrestres claritati aëris, & minima etiam immundities puritati & saporis transparentis cujusdam aquæ distillatæ officere solent: tanto magis eosdem causa maligna, violentaque, qualis est infectio pestifera, corrumpet & alterabit, quæ per inspirationem cordi communicata, protinus illud inficit. Quod si contra robustiores & vegeti (quæ admodum uni magis quam alteri accideret potest) dictam materiam malignam repellant à corde, separando eandem ad alios humores, & partes corporis sit pugna, diversis symptomatibus obortis, ubi spes aliqua curationis & administrationis remediorum oritur: at si spiritus aliter dispositi sunt, & infectio vires eorum superat, suffocantur, & mors prima, secunda die, cum urina bona, totaliter sanorum urinis similima, sequitur. Malignitas enim solum cor occupat, non attingens humores, qui

urinas continent, & à quibus urinæ separantur, unde sequitur, quod naturalis permaneat, noc ullum signum affectus periculosissimi demonstrat.

Causa, quæ communiter aerem corrumpunt & inficiunt.

Causæ, quæ faciunt ad aeris infectionem diversæ sunt, nimirum cœlestes, & terrestres, & utraq; mixtæ. Per cœlestes malas influentias Planetarum intellige, quæ in res sublunares impressionem faciunt, ut enim gubernatio Reipubl. totaliter legibus subjecta est, sic etiam omnes actiones inferiores mundi corporum cœlestium cursui & motibus subjiuntur, quæ per faustos concursus & aspectus fertilitatem & abundantiam bonorum, concordiam, sanitatem & prosperitatem, per infaustas constellationes annonæ charitatem, bellum, morbos & alia mala portentunt. Non ergo mirandum, quando motus & operationes internas corporis humani, (quod à Philosophis Græcis Microcosmus, vel parvus mundus dicitur:) & particulariter naturam septem membrorum principalium, quæ septem Planetas repræsentant, observamus, (quamvis hæc Philosophia calumniatoribus quibusdam ridicula videtur:) certiores reddimur, quando Lien, quem Paracelsus Saturnum appellat, vapores de vitioso suo humore extra suam regionem & cursum naturalem emittit ad cor, quod ille Solem appellat, vel ad cerebrum, quod ipsi Luna est, illud ipsum causare timorem, debilitatem, tristitiam, phantasticam impressionem & i-

maginationem, memorie perturbationem & diversa alia accidentia. Sic etiam Fel, Martis nomine ab eodem insignitum, suas superfluitates & vapores præter naturæ motum ad cerebrum, quod habet rationem Lunæ, transmittens, causa est cephalæ, mania, furoris, rabiei, & aliorum morborum, quemadmodum, ubi sese suprajecur, (quod Jovis nomine venit:) offendit, febres, ardores, aliaque accidentia producit, quod etiam in aliis partibus corporis accidit, ubi contra naturæ cursum movetur. Jam verò si tales alterationes corpora nostra prehendere possunt ob inordinariam influentiam & operationem prædictarum partium, planetas in parvo mundo repræsentantium, idcirco non difficulter persuaderi possumus, quod conjunctio & concursus Martis atque Jovis, Saturni cum Luna, & alii maligni Planetæ cum bonis, Spiritus nostros alterare possint, reddendo nos ægros & morientes cum elementa secunda nostri corporis, spiritus atque sensus ab iis dependeant, quemadmodum caro & sanguis ab alimentis, quibus per nocumentum aliquod corruptis & depravatis loco nutritionis & refectiois contrarii effectus producantur. Quod hoc ita sit sicuti diximus, omnes Philosophi, Astrologi, rerum naturalium scrutatores & prudentes Medici confirmant, experientia concordante, & continuò id ipsum demonstrante, ut nulla contradictionis occasio relinquatur. Non tamen ejusmodi regimen Planetis est attribuendum, quasi rebus sublunaribus absque conditione, absolute imperent, quod Ethnici crediderunt, & ens
instar

instar Deorum adorarunt; quia sunt tantum causæ secundæ quæ dependent à motu primæ, quæ est Deus ille, qui creavit ipsos, utpote qui nullo modo se commovent, absque ductu Creatoris sui, qui per admirabilem suam providentiam illos gubernat, & secundum suum beneplacitum in æquitate & justitia disponit.

Inter causas sublunares aërem inficientes, est vehemens & inusitatus calor, qui summam humiditatem sequitur, qualem per annum hunc in tota hac regione vidimus: sicut etiam ventus meridionalis frequenter regnat, quamvis hæc duæ causæ à quibusdam etiam ad cœlestes referantur. Porro aquæ corruptæ stagnantes de fœtidis paludibus ad inferiores causas etiam pertinent, quæ manifestò faciunt ad aëris infectionem: cloacæ quoque publicæ, quibus totius civitatis immundities colligitur: fœtida quoque exhalatio cadaverum non sepulcorum, quod interdum post cruenta bella, crudelesq; strages fieri consuevit: maxima hominum congregatio conjunctim facta, quod in bello, navibusq; sæpius accidit: vapor fœtidus lini vel cannabis, quando macerantur & humectantur in aquis stagnantibus: spurcities macelli publici: congeries fœtida fori piscium: superfluitates coriariorum: cadavera bestiarum & carnes putridæ: in aquis vel campis propè civitates relicta, & aliæ immundities: finaliter verò prava nutrimenta, quibus pauperes ac milites uti sæpius coguntur, qui crudis aut aliis impuris ac fordidis rebus vescuntur, & aquas insalubres bibunt, quæ ratione sanguis iisdem corrumpitur, & spiritus inficiuntur, unde morbi maligni

contagiosi, nec non ipsa pestis oritur, quæ postmodum paulatim sese extendit, & sæpè divites etiam, & qui pro voluntate sua vivunt, invadit. Sic interdum etiam provenit à veneficis, sagis, quæ cum non possunt malitiosam voluntatem nocendi ad actum traducere, protinus ictu quasi primo, pulveres venenatos per prata spargunt, quibus pecudes inficiuntur, unde paulatim postea magnum contagium hominibus etiam communicatur. Id ipsum etiam absq; culpa talium malitiosorum hominū accidere potest. Scilicet, quando pecudes ob causam depravati vaporis terrestris, aut pruina venenata, quibus herbæ campi corrumpuntur, venenū hauriunt, cujus rei exemplum in hac regione sub initium Maji mensis vidimus. Tunc enim, quando post excessum caloris circa meridiem copiosi vapores è putido solo asurgunt, qui aërē turbant, & inferius per aquas atq; prata fumare solent, instar crassarum nebularū autumnii, protinus infectio pecudū subsequi solet. Sæpè contrarium accidit, ut causæ inferiores & cœlestes conjunctim operentur, ubi pestis magis universalis & perniciosior est. Atq; hæc de causis pestis in generali, quæ nihil aliud sunt, quàm causæ secundæ & instrumentariæ. Vera enim causa antecedens & originalis pestis est, Ira Dei inflammata super nos ob grandia & horribilia peccata nostra, & plus quam bestialē ingratitudinem beneficiorum, nobis præstitorum quam Deus nos castigando & corrigendo per motum causarum secundarum operatur, instar fulminis cœlestis, quod sylvam aliquam tangit atq; incendit, quod ipsum absoluta quoque potestate Deus

faceret, si placeret, absque adjumento rei eujusdam intervenientis.

De signis & prasagiis, qua pestem futuram denunciant.

Inter causas supradictas aerem inficientes inveniuntur, quæ etiam indicia pestis futuræ dici possunt, sicut est excessus caloris, cum subsequente humiditate continuata, & venti meridionales diu flantes. Inter Prognostica pestis est etiam cometes, jaculum & aliæ figuræ ardentes, diutius in suprema aeris, regione subsistentes, quæ communiter subjacentibus regionibus status mutationem, aut crudelem interitum minantur. Similiter signum infallibile pestis est copia ranarum, bufonum, locustarum, serpentum, limacum, murium eruucarum & similibus insectorum hinc & inde sparforum: Sicut etiam extraordinaria copia piscium, tam in mari, quam in fluminibus. Eodem modo variolæ, morbilli, dyfenteria grassantes sæpissimè sunt præcursores internuncii pestis, sicut etiam alia signa naturalia, quæ brevitatis causa hic mittimus.

De præservatione contra Pestem.

Quia verò (juxta commune Proverbiū) facilius & minori negotio domus aliqua defenditur ab incendio, quam tunc temporis, ubi interius flamma jam grassatur, adeoque facilius etiam est, ut homo sanus pestem fugiat, quam ut curetur, qui jam infectus est, idcirco proposito conveniens videtur, ut primo de præservatione, postea de curatione pestis agamus. Dum a tanquã Christiani nob. in animum revocamus ante causas omnes pestis primariam esse iram & Indignationem Dei contra nos, sicut diximus; primarium ac præcipuum præ-

servativum erit iram Dei placare, sine quo remedio reliqua omnia frustra nobis adhibentur. Medium verò, quo placamus & averruncamus iram divinam, sunt lacrymæ cordis contiti, cum ferventibus precibus, ad obtinendam peccatorum remissionem. Hinc igitur ante omnia quilibet (quando ita Deo peste populum aliquem visitare placuerit) sollicitus sit de seipso, & quamprimum ad medium illud recurat, ea propter ut per preces nostras, in merito Salvatoris nostri Jesu Christi fundatas, misericordiam à Deo Patre obtineamus, quò propter infinitam clementiam suam poenam hanc à nobis auferat, vel ad minimum si ita placuerit eidem, nos castigare, ne illud ipsum fiat in condemnationem & destructionem nostram, sed ut corrigamur, ad eundem convertamur, & quoad animum perficiamur: ut à malo liberati, gratias eidem in perpetuum agamus eidemque magis obediens reddamur. Quod si placuerit eidem, nos ex hoc mundo avocare, (quemadmodum necessariò semel vel peste, vel alia ratione moriendum est) ut animam nostram in Regnum cœlestis gloriosum recipiat, quod fidelibus suis præparavit, ubi nec Diabolo, nec morti, nec peccato, nec ulli corruptioni quidquam potestatis, ubi possidemus veram quietem, perfectum gaudium, nos in præsentia nostri Creatoris unicè delectando. Quicumque taliter se præparabit & constanter resolveret, illi id ipsum certissimum remedium contra pestem erit, ea propter quod timidiore & consternati plerumque sub initium contagionis afficiantur. Et posito, quod pestis unicum tantum hominem occidere, reliquis autem in Republ. quadam parcere debeat,

debeat, nihilominus nullus tam ignavus in eo, quod cuivis accidere potest, id quod eò magis nos incitare debet, quando locum aliquem occupatum ab infectione videmus, ubi rarissimè quarta pars inquilinorum alicujus domus infectæ remanet, quæ non occidatur & absorbeatur, ubi contagiumprehenditur. Quod sufficiat hac in parte dictû, ut satisfiat meo officio quantum attinet admonitionem illam, ubi quod superest ad fideles Ecclesiæ Ministros & Pastores, atq; consolatores ægrotantium remitto, procedendo ulterius in discursu nostro ad ea, quæ propriè Artem meam concernunt.

De Aere, & quomodo tempore Pestis corrigatur.

Facta reconciliatone cum Deo nostro & spe nostra fundata super misericordia & clementia sua paterna, veniendum erit ad media naturalia, ubi præcipuum ac primum præservativum contra pestem est, omnem occasionem ac formidinem ejus fugere, nec non, si fieri potest absque incommoditate, damnoq; proximi, protinus ab infecto aere longissime, quantum fieri potest, secedere, & in loco sano commorari tamdiu, donec infectio totaliter desierit. Verùm ubi Respubl. nostram præsentiam requirit, vel etiam aliàs conditio & status minime permittit, ut abeamus, aut si malum undique totam regionem occupat, ita ut vix locus aliquis securus inveniatur, tunc animosi simus, & ad voluntatem divinam nos conformemus, inquirendo media præservativa optima, inter quæ primo loco cogitandum de correctione & alte-

ratione aeris, quæ inconvenientiis ejus resistat. Ut autem hoc exequamur, ante omnia (quibus possibile est) habitationem eligant amplam, amœnam & puram, quæ sit in loco perspirabili, remoto ab omni immunditie, & à domibus mechanicis, in quibus candelæ, coria, saponis & similia conficiuntur. Porro si pestifera lues grassatur à parte orientis, vel occasus, necessum est, ut fenestræ ab ea parte claudantur, oppositis apertis versus septentrionem si contagium hîc oritur, contrarium faciendum, ubi tamen semper ventus meridionalis suspectus sit, tanquam fovens & promovens aerem pestiferum, ob superfluum suam humiditatem cum calore conjunctâ, ad correctionem suam contrarias qualitates requirens, nimium frigiditatem & principaliter siccitatem, utpote cum siccitatis sit humiditatem consumere, quæ unica corruptionis & putredinis omnium rerum causa est. Hoc optime perpendens Hippocrates aerem Athenis & in Græcia per accensos ignes purificat, ex lignis odoriferis continue in medio platearum & domuum conflagrantibus quam ob causam Athenienses eidem Statuas erexerunt, & divinos honores attribuerunt. Hinc ad aëris contagiosi purificationem nihil melius flamma, maxime quando per balsamicam & odorabilem materiam alitur. Quod ipsum Excellentiores Medici, qui de peste scripserunt, observare voluerunt, dum jubent frequentes ignes in cubiculis excitandos esse, simul etiam curiosè res istas combustibiles seligendo, unde volunt, ut verno tempore, comburamus salviam, lentiscum, surculos vitium, myrti, santalum album & alia ligna frigidioris qua-

qualitatis, item quod hinc inde per cubi-
cula flores violarum, rosarum, folia vitis,
flores Nymphaeae, aqua rosar. flores Aran-
tiorum spargendi sint, aliis etiam simpli-
cioribus & compositis effumigationibus
refrigerantibus excitatis. Porro hyberno
tempore flamma fiat foliis & lignis Lauri,
Arantiorum, Cupressi, Cinamomi, Juni-
peri, Sabinæ, Rorismarini, Lavendulæ aliis-
que aromaticis, fumus itidem excitetur
Benzoino, Styrace cal. Ladano, Thymia-
mate, Ambra, Moscho & aliis rebus odo-
riferis calidis, quas omnes enumerare tæ-
diosum esset. Sed nos (qui in nullius jura-
vimus verba Magistri) potius essentiam &
rei necessitatem, quam externum appa-
ratum respiciendo, medium præscribimus
ad aerem infectum purificandum, quod
maximè efficax erit, quodque omnibus in
locis, ubi sunt pharmaceutices officinæ,
pro divitibus & pauperibus preparari po-
terit, cujus usus absque discrimine cunctis
conveniens erit, quod hoc modo confici-
tur.

Trochisci contra pestem pro fumo.

℞ Flor Sulph. vel ejus loco Sulph. flavi
crudi ℥j.
Benzoini el.
Myrrhæ el.
Caryophyll. ana ℥j.

Fiat subtilissimus pulvis ex his omnibus
ubi primò caryophylli, tanquam duriores
præ reliquis pulveriscentur, postea cum s.
q. mellis Juniperini, h. e. substantia bacca-
rum Juniperi per bullitionē cum aqua ex-
tracta, post expressā & ad consistentiam
mellis cocta, fiat massa in mortario de qua
parvi trochisci formentur, qui exsiccentur
& ad necessitatem reserventur.

Parva candela pro fumo contra pestem.

℞. Carbonum salicis vel Coryli ℥ij
Fl. sulphur ℥j.
Benzoi opt.
Myrrhæ el. ana ℥β.
Caryophyll. ℥℥.

Similiter ex hisce fiat pulvis subtilissi-
mus, & cum glutine Ichthyocollis fiat
massa, pro formandis candelis parvis, mo-
re earum, quæ ad odores bonos excitan-
dos alio tempore reformantur.

*Acetum compositum pro fumo excitando
tempore pestis.*

℞. Rosar. rub. exsiccat.
Ablynthii Rom.
Cort. exter. citri exsic.
Myrtyllorum ana ℥ij.
Rad. Carlinæ.
Santal. ol. odoriferi an. ℥j.
Camphoræ ℥j.
Aceti vini potentiss. Mens. i.

Incidenda incidantur, & contundenda
contunduntur grosso modo, & infundan-
tur omnia in vase vitreo bene clauso, dige-
rantur per 40. horas, deinde colentur & ad
usum reserventur.

Usus præcedentium suffumigiorum.

Tempore pestis regnantis nihil me-
lius est, quam ignem luculentum in cubi-
culis alero, juxta modum supradictum.
Hinc ergo curam habeamus ignis accensi
minoris ac majoris, pro ratione tempo-
ris, & amplitudine cubiculorum, ex ligno
quercino, fagino, vel alio, quod nobis
suggeritur. Postea singulis diebus matu-
tino

xino tempore, postquam è lecto levati sumus, & vesperi, priusquam cubitum eamus, clausis fenestris (egrediendo cōclavia) in medio ipsorum prunis ardentibus injiciatur prædictorum Trochiscorum pro fumo paxillum, vel de candelis preparatis duæ accendantur, quæ carbonis instar comburantur, fumo dissipato rursus ingredi, & sic permutatione facta, totius domus cubacula purificentur. Postea per totum diem leviter effumatio fiat hinc & inde in tota inhabitatione per acetum compositum, ubi in promptu sint ignitabula, parva vitreata, quæ sint instar parvarum fornacum, locum primo cum cra te tenentium, cui carbones accensi immittantur, cui subsit spatium ad cineres defluentes recipiendos, item foramen vel perspiraculum, ad alendum ignem, & superius catinum parvum, cui acetum prædicti uncia una immitatur unavice, quorum ignitabulorum tria vel quatuor hinc & inde calefacta ponantur in angulos hospitii, simul observando, quò semper eò usque ignis immixtis carbonibus alatur, qui ad cooperationem subtilem acetum, sine manifesta ebullitione sit sufficiens, ut nihil, præter effumationem, percipiatur. Quod pauperes concernit, qui commoditatem plurium cubicularum non habent, & qui semper in uno conclavi communi esse coguntur, cum suis, his sufficiat, ignitabulum unicum cum prædicto aceto, postquam in habitatione permaneant, collocando suffumigium in locum illum, ubi maxima pars excitati fumi per caminum evolat, transpirationem cubi-

culis concedendo, vel apertis januis, vel fenestris, donec crassior sulphuris odor sit dissipatus, & quis absque noxa, nausæque perferri possit. Si autem pauperum indigentia tanta, divitumque charitastam minuta, ut etiam tali suffumigio destituantur, tunc loco trochiscorum & candelarum prædictarum sulphure crudo nec non loco acetum compositum, simplici tantum utantur, ubi vicem ignitabuli simplex etiam terreus catinus prunis ardentibus superpositus sufficiet, ut acetum exhalatio fumosa fiat. Quod si superciliosus quispiam & arrogans objiciat, sulphuris substantiam esse nimis calidam & fœtidam, & quod potius temperatis sit utendum, iis que aromaticis, odoreque nobis gratissimis huic respondemus, quod tempore pestis non principaliter eò respiciendum sit, ut temperata & bene odorata adhibeantur, ea propter quod sit ejusmodi infectio maligna ac vehemens quæ non magis per odorem Rosæ, Violarum, Arantiorum, Iridis, Storacis, Santali, cinamoni, moschi, Ambræ, Zibethi, & aliarum rerum odoriferarum domatur, quàm fortitudo vel rabies Leonis per agniresistentiam, vel propriè magis loquendo, maximum venenum Arsenici per usum Sacchari Candi, perpendendo, quod non hinc intentio sit, aërem ob simplicem aliquem fœtorem corrigere odorabili, sed potius resistere subtili vapori, vel spiritui venenato, qui non domatur aut corrigitur, nisi per spiritum seu vaporem alterius rei suæ naturæ contrarium, cui respectu ipsius sit prædominium. Hinc inter omnes res naturales nulla hinc est supra sulphur, quod (instar ignis a-

Etualiter omnem humiditatem consummentis) potentissimè omnè corruptionè & venenum alterat, & sicuti liquor ipsius omnes aquas viscosas, putridas, ipsunq; vitium turbatarū atq; corruptarum purificat, vicissim clarificando, sic etiam vapor atq; spiritus ejus effumans in accensione præcipitat & abigit omnem aëris corruptionem, eundem clarificando, purificando, nec non de eodem omnem noxam abigèdo, quam ob causam usus ejus meritò magnific, qui propter calorem minimè damnatur, eo usq; ut ipsa quoq; flamma ignis inter ea, quæ aëris infectionem corrigant, à nobis primo loco ponatur. Adde simul, quod sulphur, calidum sit in sua integritate, resina modo ardens, non tamen affirmari possit, quin spiritus ejus, vel vapor iste acidus, qui ab eodem separatur, & sese in aërem ardendo resolvit, qualitatis sit calidæ: Si enim cum omnibus Philosophis & Medicis classicis confiteri debemus, res acidas frigidas esse, sive sit per se, vel ex accidèti, simul id ipsum etiam de vapore sulphuris pronuncian dum erit, qui secundum artem vitreis instrumentis collectus sese in liquore coagulat, quem communiter oleum sulphuris nominamus, quod hodie, sicuti notum est omnibus Medicis, frequentis usus est in febribus calidis & ardentibus, tam ut humorum putredini resistat, quam ut excessum caloris febrilis extinguat, & sitim sedet: & verè dicimus, quod quemadmodum vinum optimum integritate sua permanens calefacit, idq; in acetum alteratur, refrigerat, sic etiam id ipsum verum est de sulphure, sua tamen graduum distinctione, juxta naturam sibi

convenientem. Cum autem plurimum tribuamus aceto, tam ad spiritus admodum incalcescentes in lipothymiis alterandos, quam etiam in devehendis Medicamentis, confortantibus cordialibus, in corrigendis venenatis, & aliis usibus, certum recursum etiam habeamus tempore infectionis malignæ ad usum spiritus sulphuris, qui est verum acetum Philosophorum, Rex omnium liquorum acidorum, & verum Elixir, quod res omnes à corruptione defendit. Quod si alicui sulphuris odor in accensione ingratus & abominabilis est, ille potest id ipsum corrigere, prout diximus, & in accensione parumper secedat, sicuti docuimus, & quamvis cubiculum aliquod odoris redoleat, tempori patienter & necessitati sese accommodare oportet, utpote cum impossibile sit, ut nasum quotidie rosis admovendo sanitatem conservemus. Tantum de fumo sulphuris tempore pestis.

Sed ut redeamus ad propositum nostrum, præter sollicitudinem istam, quam de purificatione ambientis nos aëris in habitatione nostra habere debemus, quemadmodum monstravimus, necessariam erit, ut etiam similiter curam instituamus diligentem, quo corporis nostri aër purificetur, vel ut exactius loquamur, quo in statu suæ integritatis conservetur per odorem subtilium Medicamentorum Bezoarticorum, qui per instrumenta respirationis, pulmones potissimum, cordi communicetur, & per arteriarum motum dilatationis atque contractionis per omnes spiritus distribuat, adeoq; consequenter omnes humores facultatem balsamicam, & virtutem veneno resistentem

tem nanciscantur. Hoc sine antecessores nostri remedia infinita signarunt, sed longum discursum abrogando, & in colligendis quamplurimis confusionem evitando, tantum ea proponam, quæ magis efficacia & necessaria cognovi.

Acetum Bezoarticum, vel Acetum compositum, quod aeris infectioni resistit.

℞. Aceti vini potentissimi,
Succi Citrii Hispanici, h. o.
Succi de Citriis, qui ex Hispania in vasculis adfertur ana Mens. ij.

Hi duo liquores in bal. Mariæ destillentur, & collecta ferè media parte phlegmatis vel substantiæ magis aquosæ, sumatur liquor remanens in cucurbita, qui magis efficax & virtuosus est, cui infundantur

℞. Rad. Carlinæ
Vincetoxici
Valerianæ
Zedoariæ
Angelicæ
Cort. exter. citri in umbra sicca.
Her. Scordii
Diptami Cret.
Absynth. Rom.
Fl. Ros. rub.
Fr. Myrtyll.
Cinam. electiss.
Santali el. odoriferi an. ʒj.
Ol. Sulph. rectiff. ʒ. iij.
Camphoræ ʒij.

Vitro bene clauso, (quod ultra dimidium repletum non sit) ut nihil exspirare possit, omnia in Bal. Mar. aquæ ebullientis mace- rantur per 40. horas, & postea liquor co- letur cum expressione, qui ad usum asser- vetur. Acetum hoc Bezoarticum duobus

modis usurpatur, primò quotidie matuti- no tempore parum naribus, temporibus atque pulsibus illinatur, deinde secum ge- stetur hinc inde per civitatem ambulando, sæpiusq; odore percipiatur, quod fieri pot- est phiola vitrea parva, cui sit osculum am- plum, in qua particula spongiæ sit immissa, quod obducatur postea membrana fora- minibus parvis pertusa, per quæ conten- tum acetum transudet, cui usui po- tum aureum, argenteum, (sed deaura- tum:) eburneum, ligueum, foraminibus pertusum cum spongia commodè etiam inservire potest.

Balsamum Bezoarticum, seu Balsamum cordiale, resistens aeris infectioni.

℞. Ol. Sem. citri per express. extracti,
Cera flavæ ana ʒj.

Cera in ol. citri solvatur subjectis cineribus calidis, postea remotis ab igne & instar unguenti refrigeratis, adjungantur primò sequentia:

Gelatinæ citri vel succi citr. condensati ʒj.
Ol. citri destill.
Angelicæ.
Absynthii ana ʒß.

Ol. Thymi Rosinar. Caryoph. an. ʒj.
Camphoræ subtiliter pulv. vel in di- ctis oleis dissolutæ gr. XV. Misc.

Balsamus hic eodem modo conveniens est ut manè surgentes nos in prædictis parti- bus inungamus, sive exeamus sive domi maneamus.

Pomambra pro ditioribus, qui rebus odori- feris delectantur.

Quamvis verò nobis non erat animus,
lii 2 quid-

quidquam remedium proponere, quod non directe & specificè contra pestem dirigatur, sine respectu hujus aut illius odoris, nihilominus perpendendo quosdam penitus assuetos ad odores suaves, ita ut alios penitus ferre nequeant, comotus sum, quo & ipsis satisfaciam, ut sequentè compositionem conscriberem.

℞. Rosar. rubr. exsic. ℥ij.

Styrac. calam. Asæ dulc. sive Benzoini. ana ℥j.

Santali albi odorif. Cinam. electiss.

Ligni Aloës resana ℥β.

Ambra griseæ opt. ℥iij. Moschi Alex. ℥ij. Zibethi Arab. ℥j.

Rosæ sua natura humidæ separatim siccantur, sicut etiam santalum, lignum, Aloës & Cinamomum, quæ sunt ingredientia duriora: postea Benzoini & Storax leviter terantur, ne mortario adhæreant: hicq; pulveres misceantur: Sumantur deinde Ambra, Moschus & Zibethum, prædictiq; pulveris uncia adjungatur iisdem, & in mortatio benè subigantur per horam & ultra, tandem quod superest pulveri addatur, donec omnia bene mixta fuerint, tandem cum sufficiente quantitate Balsami Peruviani odoratissimi fiat massa in mortario cum pistillo, parumper antea calefacto, tamdiu bene commovendo, donec massa pellucida pulchraque reddatur, ex qua poma vel pilæ formentur pro lubitu, quas sindone vel serico quis obducat, vel potius pomis ex auro, argento, ebore perforatis includat, tam propter odoris conservationem, quàm etiam ne manuum calidarum attactu continuato nimis molles reddantur, quantumvis hanc ob causam deteriores non sint, quia pomum odorife-

rum ejusmodi mollius & apertum melius est, quam induratum & omnino clausum, quemadmodum sunt illa, quorum massa cum Gummi Tragac. conficitur, quæ sæpius ita indurantur, ut odorabilem rerum qualitas suffocetur & exhalare nequeat:

Pomum odoriferum specificum contra infectionem aeris, cuique conveniens.

℞. Rad. Angelic. resinosa, Valeria. Carlin. Cort. exter. citri in umbra sicca. Zedoar. Myrrh. el. & Succini albi ana ℥j.

Omnia pulveriscentur subtilissimè postea cum s. q. Gummi Ammoniaci in aceto rosar. soluti, colati & ad consistentiã viscosam decocti fiat massa in mortario pro pomis formandis, sicut antea dictum, quæ quamvis non ita suaves sint, non tamen minorem aliis efficaciam possident.

Acetum compositum pro pauperibus.

Pauperes qui his & supradietis remediis destituuntur, utantur sequenti Aceto.

℞. Granor. Juniperi recent. Absynthii, Rutæ sicca ana ℥iij.

Thuris, Myrrhæ ana ℥ij.

Incidantur grana Juniperi cum herbis tenuiter, grosso modo reliquis pulverifatis quibus optimi aceti, vini vel cerevisiæ. 2. mensuræ affundantur in vase terreo cum subere, bene occluso: reponatur in loco calido vel ad angulū ignis, ut materia semper calefacta sit per biduum vel triduum, postea exprimatur & ad usum servetur, eodem modo, sicut ante dictum fuit.

Tandem etiam infectionis tempore Magi-

Magistratus sollicitus sit, ut civitates atque oppida ab omni spurcicie purificentur, & ubi magis infectio grassari conatur, hinc & inde publicis in quadriviis ignes accedant ex pice nigra cum sulphuris parte dimidia permixta, si non de die, quando per plateas homines ambulant, ad minimum tamen noctu, dum ad lectum quilibet se confert, tunc temporis scilicet ubi propter malignas exhalationes à terra prodeuntes, aer tempore pestis magis noxius est. In specie quilibet habitationem suam ab omni impuritate liberam conservet, latrinis bene tectis gutturariis cum subjectis catinis rite purificatis, linteis bene lotis, sed non cum sapone foetido, qui de oleo vel pinguedine piscium confici solet, odor foetidus piscium halecum arefactorum, casei putridi brodii brassicæ, raparum & omnium aliarum rerum, quæ foetorem spirant, vitetur. Caveant insuper, ne semper in ablucendis pavimentis cubiculorum laborent, quod plerisque; sceminis in his regionibus in more est, & hinc ædes per affusionem aquæ plurimum humectatas habent instar navium in aqua subsistentium, & in ædibus sic producunt aerem humidum, qui non tantum tempore pestis noxius est, sed alias etiam catarrhos nocentes, aliaque symptomata producere solet, quæ postea malè aëri exterius irruenti adscribunt. Fieri enim potest, ut nihilominus puritas ædibus consistat, etiam si lotiones ejusmodi noxiæ toties non instituantur. Ante omnia caveat sibi quilibet, ne domi suæ canes rusticos impuros alat, qui foetore domum replent, & particulariter illos, qui carnibus & interaneis animalium demortuorum nutriuntur qui halitum foetidum expirantes sufficiunt

etiam ad villæ alicujus pestiferam infectionem, qua ratione formidabilis etiam est foetor excrementorum atque urinæ feli um. Et hoc modo diligenter omnia sunt observanda, propterea quod nil sit in universo, quod ita pestem ad se trahat, quam immundities & foetor, quod ipsum exemplo maxime confirmatur. Quando enim pestis regionem aliquam invadit, eadem à pauperibus & sordidis, qui more porcorum cumulatim in angustiis ædibus vivunt, plerumque sumit exordium. Et hæc de aëris commotione dicta sufficiant.

Motus & quies.

Exercitium vehemens ac violentum communiter tempore pestis formidabile & noxium statuitur, quia corpus cholericum reddit, illudque inflammat, pulmones laxat, & respirationem frequentem & coactam producendo cor calcfacit & debilitat, ipsosque spiritus vitales dissolvit, unde postea sequitur, ut ipsum corpus ad infectionem recipiendam habilis reddatur. Quocirca qui sese tempore pestis exercere cupit, ille faciat hoc ipsum matutino tempore post ortum Solis, in horto, sylva, vel campo, tempore æstatis, cæloque sereno, minimeque nubilofo, nec admodum ventis agitato, postea domum sese conferat. Somnus post prandium maxime suspectus est hoc tempore, pravæque dispositiones producere potest, præsertim in iis, qui ad eundem minime adfecti sunt. Hinc igitur omnis occasio vitanda, quæ lassum atque somnolentum hominem reddit, adeoque potius diversiones querendæ per honestos ludos & animi gratia institutas conversationes.

nes, audiendo Musicam, & jucundas historias legendo, eousque donec calor intensior pomeridiani temporis remittat, ubi vicissim deambulatio, sicuti dictum, fieri poterit, ita tamen ut in tempore priusquã advesperascat, domum nos conferamus. Hic modus æstatis tempore notetur. Sed hyemali tempore paulò aliter procedendum, juxta temporis necessitatem. Medici, quibus ægrotorum curatio commissa est, sumi iter etiam, (si commoditas id ipsum permittit:) suos ægrotantes visitare debent matutino tempore, post Solis exortum in umbra, nec non vesperi, quando Sol ferè in occasu est, maximèque solliciti sint, ne pestem in domos proprias adducant, infectionem pro viribus suis abigendo, quod sæpius iis Medicis accidisse vidi, qui potius lucri quàm charitatis erga proximum causa sese periculo tali commiserunt quales non tantùm haud rarò propriam vitam suam periculo committunt, sed similes etiam omnes illos, qui ipsos frequentant: quam ob causam iidem, instar pestis ipsius, fugiendi, quam sæpius in vestibis suis de domo in domum portare solent. Hanc ob causam quilibet Magistratus Christianus bene constitutus plurimum in Throno Dei, (qui eundem ad dignitatem elevavit, eidemque Authoritatem tribuit, quò diligentem curam habeat hujus rei, non tantùm propter personam propriam, sed etiam propter populum universum, cujus ipse pater constitutus est:) obligatur, ne Medicos ordinarios totius Reipubl. domos infectas ingredi patiat, sed certos quosdam Medicos atque Chi-

rurgos constituat, homines pios, boni judicii, animosos & expeditos, quibus salariũ & sustentatio sufficiens largiatur, quo tempore pestis inservire possint, qui signum aliquod infectionis tempore gestent, quò cognoscantur, quibus sub pœna interdicator, ne alios ægrotantes visitent. Dixi, quod tales Medici & Chirurgi bonæ famæ & judicii esse debeant, quia maximus est casus conscientie, vitam multorum pauperum peste laborantium negligere, eamque Empiricis & idiotis committere, quemadmodum inveniuntur præsumptuosi audaculi, qui pestiferorum curam gerere conantur, & magis in arte Medica non profecerunt, quam simiæ. Perturbati, maximamque temporis partem ebrii, bestiarum instar, ægrotos visitant, & Medicamentis atque præscriptis Medicorum utuntur, cum ejusmodi discretionis rationis, sicuti facit asinus in pulsandis Musicis, vel surdus in Instrumenti Musici directione. Nam absq; consideratione cause morbi, symptomatum, indicationum, differentie corporis, ejusque complexionis aut temperamenti, repletionis & inanitionis illorum, prædominii humorum, partis principaliter infectæ, sexuum, ætatum, & sine aliis quam plurimis observandis, quæ in ægrotantium curatione necessaria sunt, Medicamentis abutuntur, sine omni doctos & vehiculorum discretionis, sudorem imperant, quando primo purgandum, vel sanguis mittendus: purgant, quando cibus præbendus: venam secant, quando confortandum: laxant & aperiunt, quando corroborandum: corroborant, quando vacuandum: nutriunt, quando

quando jejunandum, & breviter, his & similiter absque intellectu utuntur: si patiens convalescit, fortuitus est casus, quamvis honorem & remunerationem expetant, si moritur, excusatio talium Medicorum præstò est, quia nullus est, qui processum curationis eorundem observat. Quocirca, cum Magistratus condolentiam erga subditos habere debeat, huic defectui succurrendum erit, quia non sufficit, ut quis optima specifica nec non utilia medicamenta possideat, quæ veneno, malignitatiq; pestis resistunt, sine exceptione constitutionis ac temperamenti corporis laborantis, non tamen hoc obstante requiritur, ut juxta discretionem artificiosam applicentur, quia non sufficit, ut mali causam principalem expugnemus, sed pedetentim etiam eò curatio dirigenda venit, ut non negligantur accidentia supervenientia, quæ mortis causa esse possunt, aut ita corpus laborantis debilitant ac lædunt, ut per totum vitæ tempus habeant, de quo conquerantur, quo reparetur ac restaretur in integrum illud, quod ardore pestilentiali corruptum fuit, id quod Idiotarum cognitionem & intellectum excedit.

Diatæ, vel regimen cibi potusque.

Quod attinet diætam vel regimen particulare, cibum, potumque concernens, hoc est, electionem certorum alimentorum, & rejectionem minùs convenientium, respectu eorum, qui sani sunt tempore pestis, quo seipos tanto melius in statu sanitatis defendant, & ab

infectione liberiores sint, diversæ sunt Medicorum opiniones. Quidam fundamenti loco diversas alimentorum & potulentorum qualitates considerant, & approbant illa, quæ quandam alterationem corpori introducere putant, quæq; corpus in integritate sua conservare queant. Alii potius ad consuetudinem respiciendo, quam prædictam conjecturam observando, statuunt, quod homo sanus liberè consuetis alimentis ac potulentis uti queat, juxta varietatem anni temporum oblatis, tam irruente infectione, quam etiam aliàs, quorum opinio priori meritò præfertur. Deus enim singulari providentia res omnes alimentares eo sine creavit, ut ad nutritionem & conservationem hominis inserviant, modo temperanter, & cum gratiarum actione sumantur, ubi simul ordinavit, ut in sanitatis conservationem cedant, ea ratione, ut radices herbarum crudarum vel fructus arborum quibusdam convenient eodem modo, sicut aliis panis è frumento benè coctus: caro bovina similiter quibusdam, sicut aliis caro pullorum & perdicium: his caro porcina, sicut aliis caro vitulina vel vervecina: his pisces maris crassi, haleces, aselli exsiccati, sicut, aliis aurata vel alii pisces delicati saxatiles: his caseus & butyrum, sicut aliis delicata condita & confectiones: & quoad potulenta, ut fontis aqua cruda quibusdam tam sana sit & conveniens, sicut aliis cerevisia, aliis hydromel, aliis succus pomorum & fructuum deputatus: & aliis cerevisia, sicut aliis vinum Hispanicum, Gallicum, Rhenanum: quibusdam aqua vitæ, calida fortissima, sicut aliis potus benè tem-

temperatus, sicut & alia vitæ genera, quæ ratio instituti enumerare non permittit. Hinc sanguis illorum, qui pane secalino, faborum, mili & aliis crassioribus cibis vescuntur, & qui aquam, lac aut cerevisiam bibunt, æquè ruber, bonus ac pulcher est, quàm eorum, qui panem album, cibosque delicatos ac leves comedunt, & vinum optimum bibunt. Hoc modo non video rationem ullam, cur Medici diætam aliam introducere, vel mutationem alimentorum ad pestis præseruationem instituire, debeant, in consideratione, quod talis variatio potius robur corporis alterare, quàm id ipsum confortare vel conservare possit. Hoc verum est, quod illi periculosum sit, qui quotidie pullis gallinarum, perdicibus, pane Martio & similibus usus fuit, si postpositis consuetis, subito se carne bovina, porcina, pane bis cocto nautico vivere velit: similiter & ille sanitatem periculo committet, qui cibis crassioribus assuetus, delicatis ac levibus alimentis sese satiare conabitur. Sed quid dicamus ulterius? nonne videmus personas crassioribus alimentis assuetas ordinariè robustiores ipsique infectioni minus obnoxias esse, quam admodum delicatè viventes? non quidem quasi hoc ipsum cibis, quibus vescantur, attribuendum sit, sed potius propter naturæ robur, quod ejusmodi alimentis conservari vult. Quod si caro bovina, porcina, item pisces & caseus sunt materia magis accommodata pro recipienda infectione pestifera, generatione sanguinis impuri vel spirituum alteratione, præ cibis aliis, caveant sibi populi Angliæ

Westphaliæ & Hollandiæ, quia primæ eorum carne bovina, secundæ pernis porcinis, tertiæ piscibus, caseis & butyro maximam partem, & non solum vulgares, sed illi, qui sunt alicujus autoritatis & existimationis, quotidie ferè vescuntur. Interea, si quis exactè id ipsum perpendat, non magis penes hos populos pestem grassantem, quàm apud aliter viventes observabit. Hoc ipsum tamen dictum volumus respectu corporum sanorum, quæ probè suas functiones peragunt, aliter sentiendo ratione illorum, quibus stomachus debilis est, vel penitus ægri, quando quidem his conveniens diætata præscribenda juxta præcepta, quæ docet ars medica. Nihilominus tamen non negamus, quin esculenta quædam tempore pestis minimè, vel rarissimè sint concedenda, sicuti sunt cibi satis evidenter alterantes & perniciosi, quales sunt, caro porcina recens, aprugna, taurina, anserum, anatum, aliorumque volatilium aquaticorum: inter pisces anguillæ, tenche, salmo recens, haleces recentes & similes, qui sūt extremè dulces ac pingues, quiq; facilimè corrumpuntur, & febres generant. Sic etiam cibi in sartagine frixi, nimis pingues, artocreas & ollaria vitentur; quemadmodum finaliter copia fructuum atq; confectionum dulcium non immeritò fugienda, quorum loco non tantum melius, sed etiam utilius est, rebus acidis uti, quæ specialiter infectioni pestiferæ resistunt. Quoad alios cibos, quilibet pro libertate & consuetudine sua sese gerat, sicut etiam in potulentis, eò potissimum respiciendo, ne abusus accedat, assumendo solum quantitatem

convenientem, quæ corpus non alterare vel aggravare possit. Sic etiam necessarium est tempore pestis, ut matutino tempore, priusquam domo exeamus, jentaculum assumamus, quod certum est præservativum contra pestem: dum enim virtus concoctrix stomachi laborat in concoctione, de centro ad partes externas alimentum ac vapores mittuntur: pariter ubi non habet quod agat, contrarium accidit, ut stomachus à cibo vacuus attrahat humores interius, unde corpus ad infectionem recipiendam habilis redditur. Patet hoc exemplo: dum enim matutino tempore jejuno stomacho prope fossam aquæ corruptæ & putrescentis ambulamus, vel ubi aliæ res foetentes & immundæ continentur, protinus foetor iste caput nobis occupat, quod non tam facile fit, ubi cibum potumque sumpsimus, unde non inconveniens, ut quilibet parumper assumat, priusquam manè egrediatur. Cum autem inveniuntur homines, qui tantum ad prandium, atque cœnam assueti sint, ita ut si quid cibi potusque matutino tempore sumant, per diem integrum deterius habeant, idcirco monstrabo, qua ratione massa confectionis siccæ sit præparanda, de qua ejusmodi personæ singulo mane parumper sumere poterint, quod loco jentaculi sufficiet, absque ulla alteratione.

Confectio sicca pro cordis & stomachi confortatione.

℞. Panis triticeus bis coctus, Sacch. albis.
ana. lib. j.

Amygdal. dulc. excort. cort. citri
virid. cond. ana. lb. ℞.
Gelatinæ cydon. ℥iiij.
Zingib. chinæ
Myrobal. condit.
Nucis mosch. cond. ana. ℥ij.
Cinamomi el. ℥ij.
Croci opt. ℥℞.
Ambra grisea, Moschi Alex. an. ℥j.
Aquæ aofar. q. s.

Bis coctum & Saccharum, separatim quodlibet, pulverifetur: amygdalæ in mortario lapideo terantur, sicuti fit in pane Martio: sic etiam cortices citri, cum Zingibere & nuce moschata, quæ per setaceum extrahantur, sicut fit in cassia: cinamomum pariter pulverifetur, & bis coctum in mortario satis amplo optimè misceatur, deinde adde cinamomum, cui per triturationem moschus & ambra primum incorporentur. Pulveribus omnibus conjunctis addatur conditum expressum, gelatina cydoniorum, jus corticum citri, & pedetentim rebus siccis cum humidis permittis, cum pistillo ligneo convenienti benè terantur omnia, eousque donec omnia benè temperata & unita esse videantur, pro massa, quæ si paulò durior fuerit, cum aqua rosarum fragrantissima parum irroretur, eousque quo commodè vel morsuli, vel placentulæ formis consuetis formari queant, quæ postea lenissimo calore, tantum ad superfluum humiditatem exiccandam, siccantur, & ad usum servantur. Hæc confectionis diligenter præparata non solum maximè cordialis est & corroborans, sed etiam tam delicata & jucunda gustui

Kkk

stui

ftui, vix ut fimilis habeatur, viris principibus digna. Quibus Moschus & Ambra non conveniunt, in illorum gratiam absque iis confici poterit. Non intermittere volui, quin etiam Magistratum adhorter, ut quantum concernit venditionem carniū, volatiliū & pisciū, non solum constituant certas personas, per quas primò visitentur, ne quid morbosum in foro publico sit, sed diligenter etiam interdiciant, sub comminatione pœnæ consuetudinem antiquam, quam lanii & pullarii quidam observant, quando carnem vitulinam, vervecinam & volatiliū quorundam inflare solent, halitum oris per tubulum immittendo, quo pulchriores atque succulentæ magis appareant: præterquam enim, quod verendum, ne per morbosam constitutionem illius, qui carnes inflat, malignus & perniciosus halitus inspiretur, etiam optimè sani hominis inspiratio nocere potest, quando talis halitus cavitati carnis alicujus inclusus ad corruptionis generationem sufficiens est. Porro præter observatam victus rationem tempore pestis maximè diligens sit quisque, quò noxias animi passiones vitet, uti sunt ira, odium, anxietas, timor, melancholia, quibus spiritus admodum alterantur, & corpus ad infectionem faciliè recipiendam præparatur, quam ob causam fugiendi sunt ejusmodi animi affectus, quantum fieri potest.

De usu Balnei.

Quoad usum Balnei sudatorii & aquæ calidæ, minimè tempore pestis id ipsum

convenit, præcipuè debilioribus, qui etiam aliàs assuefacti sunt, ut frequenter eodem utantur, nisi tantum ad sordes corporis abstergendas: eapropter quòd corpus ipsorum inflammet, spiritus cordis vitales dissolvat, arterias totius corporis pedetentim relaxet, ut aer pestilentialis aditum faciliorem ac liberum inveniat. Quocirca ejusmodi homines corpus à sordibus & sudoribus abstergere satagant, & spongiâ novâ cum aqua tepida sequenti modo inebriata sese lavent: Recipe aquæ fontanæ mens. ij. aceti vini tubri mens. dimidiam. aluminis ℥ij. Misce & leviter ebulliant, postea iisdem utere dicto modo paulò ante quam ad lectum te conferas: præterquam enim, quod aqua dicta totum corpus à sordibus & immunditie purificat, simul omnia membra corroborat, quod tempore pestis maximè desideratur. Quibus odorifera magis exoptatur, illi paucillam aquæ rosarum & lavendulæ commisceant. Verum quibus consuetum est, ut singulis septimanis Balnea aquæ dulcis & sudoria frequentent, quia robustiores sunt, pleni humoribus, quique benè comedunt atque bibunt, illi consuetudinem suam continent, eapropter, ne abstinentes in morbosam aliquam dispositionem incidant, cui occasionem præbere poterit retentio & superfluitas pravorum humorum, qui aliàs per transpirationem evacuantur. Hinc igitur, in iis, quibus assueti sumus longo tempore, prudenter procedendum, & nihil temere statuendum, nec subito, nec pedetentim, naturam aliis mediis juvando, quò præserventur ab iis acciden-

dentibus, quæ tales mutationes introducere queant.

Evacuatio seminis & actus veneris.

Voluptates veneræ inordinatæ semper sunt noxiæ, maxime tempore pestis, eapropter, quia corpus inflammant, eisque vires debilitant. Dico inordinatæ: quia moderatus Veneris usus, quo corpus à semine superabundante exoneratur, quantum natura requirit, sine coactione, & secundum leges matrimonii, non tantum innoxius est, sed etiam sanitati plurimum confert, maximè, quando conjugum uterque sanus est. Contra penitus intermittere, nec non totaliter exercitium præter dictam illam necessitatem refrenare, gravium ac formidabilium accidentium causa esse potest, quia semen genitale retentum admodum inraffatur aut corrumpitur in vasis, unde secundum Galenum similiter symptomata generari possunt, sicuti aliàs venenum aliquod introducere solet. Nihilominus tamen non ita studendum sanitati, ut in peccatorum fordes incidamus, dictum exercitium illegitimè, & contra divina præcepta instituendo, quia nobis propositum est medium licitum & honestum, quod est conjugium.

Præservatio tempore pestis per medicamenta.

Postquam diximus de causis infectionis pestiferæ generaliter, quomodo homines

infectant, quomodo quis animam suam reformare, & sese ad beneplacitum ac voluntatem divinam disponere debeat: deinde quomodo corpus suum in usu rerum nonnaturalium dictarum regere debeat: porrò juvante Deo, qui Medicum creavit, & Medicinam è terra produxit, quique Medicinam gubernat & dirigit ad omne bonum opus, accedam ad enumerationem remediorum eorum, quæ per Dei gratiam juxta cognitionem & experientiam in rebus naturalibus mihi comparatam, præ cæteris excellentiora & fortiora pestifero veneno resistendo statuo, spe bona, quod Pater gratiæ, & fons omnis benedictionis parvum hunc meum laborem propitiaturus sit, ut cedat in ipsius gloriam, in proximi utilitatem, & conscientiæ meæ satisfactionem, ut hac ratione contra gravissimum hunc morbum solatium atque quietem inveniendò, amplissimam occasionem habeamus, ut humiliemus nos ante ipsum, ipsique gratias agamus, agnoscendo, quod omne bonum ab ipsius divina bonitate procedat, & quod ipsi soli gloria & honor debeatur.

Jam verò pestis, quemadmodum experientia, mater scientiarum & artium testatur, facilius atque gravius unum corpus quam alterumprehendit, sequendo dispositiones diversas, quas in iisdem reperit, secundum magis & minus, ut ipsum venenum: & hæc est causa varietatis symptomatum & accidentium, quæ in infectis observamus. Maxima pars Medicorum statuit, quod non multum afficiat illos qui sunt robustioris

complexionis, quique peccantibus humoribus destituuntur, in primis ubi pori corporis sunt rari & aperti, qui si peste detineantur, non tam facile succumbunt, sicuti debiliores, qui cutim habent oclusam, duram, rigidam, unde difficulter perspirant, nec vapores pestilentes, & humores vitiosos, quibus replentur, separant, quod non absque ratione statuitur. Aliquo ad diversitatem complexionum aliter sentiunt: hienim statuunt, quod pestiferum malum facilius in corpore puro, sanoque radicetur, quam in impuro. Sed curvis opinionem suam relinquendo, consilium nostrum est, ut robustiores non confidant suæ fortitudini, nec cacochymici & impuriore suis impuritatibus aliquid tribuant, sed unusquisque recursum habeat ad remedia probata, quæ clementer à Deo nobis concessa sunt ut iisdem corpus muniamus & spiritus balsamo quasi reficiamus, iis scilicet rebus, quæ subtili corruptioni venenatae resistere possunt. Ut enim is, qui nimium tribuit naturalibus mediis suum Creatorem tentare potest, sic eodem modo peccat, qui posthabita ratione media negligit, quemadmodum faciunt homines levissimi, quasi Deus medicinam frustra creaverit, ejusque cognitionem quasi supervacaneum quid largitus fuerit. Quo circa præservationis ergò, priusquam perveniamus ad usum cordialium & specificorum alexipharmacorum, eò allaborandum, ut corpus purificetur & præparetur. Quemadmodum enim balsamum excellens, quod in vas aliquod impurum ac rancidum immittitur, odoris fragrantiam deperdit: sic etiam subtile Bezoarticum & cordiale,

quod exhauritur à corpore corruptis & vitiosis humoribus repleto, robur atque efficaciam suam perdit, & eo ipso minus efficax est, ut cordi succurrere, ejusque spiritus confortare possit. Hinc ergò necessarium est, ut repletio malitiosorum, peccantium, putridorumque humorum evacuetur per appropriata medicamenta, secundum differentiam naturarum atque qualitatum. Si Plethoricæ naturæ sunt, sanguis per venæsectionem minuatur. Quoad evacuationem, potissimum eò respiciendum, in qua corporis parte superabundent humores evacuandi, qui si maximam partem in ventriculo & pectore latent, (quod inde colligitur, quando quis à cibis nauseam habet, os amarum est, odor inimicus exhalans quasi piscium putridorum, aut vitelli ovorum nimis cocti, ructus acidi, screatus, somnus post cibum, gravitas & dolor capitis) proxima, brevissima nec non naturalis via est, in iis, qui eandem perferre possunt, vomitio. Quod si peccantes humores potissimum in cavitate jecoris, lienis, mesenterii, ventris, & breviter, in partibus infra ventriculum, (quod inde colligitur, quando quis habet punctionem vel dolorem in hypochondriis, flatus ibidem ac murmurationes in abdomine, inclinationem ad alvi excretionem & calorem in imis visceribus,) tunc bonum erit corpus purgare per eandem viam, nimirum per alvum inferius.

Quoad vomitoria tempore pestis unum maximè specificum contra malignitatem, quod facillimè sumitur & absque vehementia operatur, est sequens liquor.

Oxy-

Oxyfaccharum vomitionum contra pestem.

- ℞. Vitri Hyacinthini more Matthioli
pp. & subtiliter pul. ℥ij.
Cinam. el. Zedoaria Ligni Aloës re-
finosi opt.
Sem. Angelicæ an. ℥ij.
Crocī Anglici opt. ℥℔.
Aceti rosacei ℥xviij

Omnia mittantur in vitrum cum sube-
re benè clausum, ne quid odoris expirare
queat: postea in B M. per 24. h. digera-
tur. Balneo refrigerato, liquor coletur, vel
per chartam emporeticam filtretur, si opus
est, ut optime clarificetur. Deinde cum aq.
rosar. tantum sacchar. solvatur, quantum
est pondus liquoris prædicti, & coquatur
simul ad consistentiam, quæ requiritur in
confectione Manus Christi, quod saccha-
rum solutum in calidum, prout ab igne su-
mitur, cum prædicto liquore pedentim
miscetur, quo factò, fervetur ad usum:
longo enim tempore conservatur.

Dosis pro debilioribus est ℥ij. vel ℥iij.
qui prompti sunt ad vomitionem, usque
ad 4. 5. vel 6. pro aliis, imo ℥j. pro robu-
stioribus, & qui difficulter moventur.
Quod si superciliosi quidam, Antimoni
hostes sine ratione & experientia hoc uti
nolunt, (de quo Deum testor. quod etiam
infantibus, ubi necessarium est, absq. omni
timore præberi potest,) illi hujus loco u-
tantur Afaro, Gratiola, Nicotiana vel aliis
vomitoriis, quæ placuerint.

Quoad purgationem tempore pestis,
necessarium est, ut id ipsum etiam fiat me-
dicamentis benignis, quæ corpus non ad-

modum commovendo alterant. Hoc
sine maxime commendantur pilulæ, quas
omnes officinæ præparant, Pilulæ Ruffi
dictæ, quibusdam pestilentiales, quæ com-
ponuntur ex Aloë Myrrha, Croco, quæ
tria maxime balsamica sunt & corruptio-
nibus resistunt, unde consequenter utilif-
simæ erunt contra pestem. Sic etiam ex-
cellentes sunt pilulæ nostræ Angelicæ di-
ctæ, quarum descriptio talis est.

Pilula Angelica.

- ℞. Fol. senæ orient. mund. ℥iiij.
Rhabar. electifs.
Agarici albi troch. ut mox doce-
bitur ana. ℥ij
Succi borrag. depurati ℔ ij ℔.
Infundantur per h. xxx. in expressione
addantur Aloës lucidæ. ℥ij.
Coq. lentiss. igne in vase terreo vitrea-
to ad consistentiam picis:
deinde addantur
Resinæ rad. Angelicæ Myrrhæ Tro-
glod. Croci Anglici.
Salis Card. ben. ana. ℥ij.
Sp. Salis comm. g. 3. 0.
F. Massa s. artem.

Per Agaricum trochiscatum intelligo
sumendum esse Agaricum albissimum &
pulchrum, qui minutim incisus humecte-
tur cum decocto absynthii pro conficien-
dâ massa, beneterendo in mortario, donec
trochisci minores confici queant, qui sic-
centur & ad usum referventur.

Per resinam Angelicæ hoc volo, nimi-
rum sumantur radices Angelicæ recentes,
non cariosæ nec à vermibus corruptæ,
quæ

quæ minutim incisæ spiritu vini vel aqua vitæ infundantur ad supereminentiam duorum vel trium digitorum : reponatur ad digestionem in loco calido per horas 40. deinde coletur, postea fiat exhalatio per distillationem vel alia ratione, donec in fundo materia remaneat, quæ subsistentiæ ratione sit instar gummi vel resinæ, & consistentiam talem nanciscatur, ut inde pilulæ formari queant, lavetur aqua rosarum semel atque iterum, & ad usum prædictum servetur.

Spiritus Salis intelligitur de liquore, qui igne fortiori, ex sale communi extrahitur, est tam clarus, ut aquam repræsentet, & acidus instar sp. sulphuris qui invenitur apud eos, qui in Chymia laborât, si laborem destillationis subterfugere placuerit. Dosis istarum pilularum est ℥j. usq; ad ℥j, una vice: purgant benigne crassos & tartareos humores ventriculi, vicinarumq; partium, obstructions aperiunt, flatus inclusos dissipant, stomachum roborant, & corruptioni resistunt. Si quis actionem eorum acutere cupit, quando purgandi sunt robustiores, & qui difficulter moventur, cuilibet dosi tria vel quatuor grana Diagyridii addantur, quemadmodum etiam in usu pilularum Ruffi fieri potest, quando cum iis agendum, qui benignioribus non laxantur. Porro cum non semper occasio purgandi per pilulas sese offerat, sicut exempli gratia penes eos, qui fluxui hæmorrhoidum, hæmorrhagiæ narium ac faucium subjecti sunt, item qui sunt extenuati, melancholici, obstructionibus obnoxii, & calidiores, vel etiam ubi humores viscosi & tenaces, quibus Aloë & alia calidiora, quæ pilulas ordinariè ingrediuntur, con-

traria sunt, tali purgante quis uti poterit, quod sequitur.

Diasena nos.

℞. Fol. senæ mund. ℥iiij.

Rhabar. electifs. ℥ij.

Aq. è succo cichor. distill. q. f.

Infundantur 24. hor. in colatura addantur

Sacch. albifs. ℥iiij.

Cassia recent. extr. ℥v.

Pulpæ Tamarind. ℥ij.

Coq. lentifs. igne ad consist. elect. deinde addantur Crem. Tartari

subtil. pulv. ℥ij.

Ol. sem. anisi g. xij.

Caryophyll. g. iiij. Misce.

Electuarium hoc gustui jucundum est, & blande calidos atque adustos humores evacuat, & bilis evaporationes, quæ ad cerebrum, cor & alias partes distribuuntur, atque febrium internarum aliorumque symptomatum causa fiunt, dissipat ac minuit. Quare qui ob dictas causas pilulis uti nequeunt, illi securè prædicto Electuario sese purgare possunt. Si quis valide purgari vult, ille mane jejuno stomacho tres, quatuor vel quinque; aut sex drachmas juxta roboris naturæ differentiam assumat, & post tres horas parum de brodio carnis vitulina vel vervecinæ sorbeat, parumper cum buglossa vel borragine alteratum, si temporis occasio id ipsum permittit. Verum ubi quis præparationis gratia, seu pro laxatione tantum eodem uti cupit, qui alias ad obstructionem alvi plurimum inclinant, his sufficit, ut quotidie, vel alternis diebus dimidia hora ante prandium quantitate ℥j. & ultra sumatur.

Sic

Sic etiam potiuncula formari potest, quæ sequitur.

℞. Fol. senæ mund. ℥iij.

Crem. Tartari ℥j.

Cinam. el. ℔j.

Aq. fumaricæ ℥iij. Infundantur per horas ij. vel iij.

In colat. dissolve Mannæ Calabar. ℥j. & clarificetur cum albumine ovi.

Hæc potio rectè præparatur pro dosi unica, clara est, jucunda, facilisque operationis, quæ cunctis hominibus, quocunq; tempore, sine timore, præberi potest. Ponderus fol. senæ, pro ratione roboris illorum, quos purgare convenit, minui vel augeri poterit, cui etiam aliquid Rhabarbari vel Agarici adjungitur, juxta differentias abundantium humorum, semper quantitatem eandem observando cum reliquis ingredientibus, & sicuti dictum est clarificando. Hac forma potionis hæctenus per multos annos successu felici utor, in omni genere morborum, ubi benigna medicamenta purgantia in forma liquida requiruntur, & ubi minimè convenit Scammonæa, Colocynthis, Turbith & alia catarctica, nimis calida & acria, alterantia & omnes humores ex remotioribus partibus attrahentia: quibus medicamentis penes omnes (ut quidam sentiunt,) præsertim tempore pestis, ubi omnes alterationes vehementiores & magnæ commotiones humorum sunt noxiæ, minimè utendum. Hæc de purgantibus. Quod missionem sanguinis attinet, illa fiat secundum regulas artis medicæ, consilio prudentis & discreti Medici, plus, minusve sanguinis emittendo, una vel altera vena aperta, secundum diffe-

rentias repletionis, vel sedis principalis, per quam sanguis magis corruptus derivari potest, vel secundum differentiam necessitatis urgentis, sive revulsivis gratia, propter affluxum sanguinis copiosum ad partem quandam, ut alio derivetur: sive propter eventilationem, ad inhibendam ebullitionem sanguinis: sive propter aliam causam, quæ diligentissime considerentur, priusquam concludamus de corpore quodam, cui missio sanguinis adhibenda, nec non de vena, quæ incidenda.

Nunc tandem veniam ad descriptionem Antidotorum, quibus uti quis potest, ubi corpus purgatum & detersum est, juxta necessitatis leges: non enim necessarium est, ut omnes generaliter purgentur, sed illi tantum, de quibus diximus.

Antidotus Cordialis.

℞. Cort. citri virid. cond. contus. & per setaceum transmiss.

Gelatinæ Cydonior. ana. ℥ss.

Sacch. albiss. ℥j.

Succi Borræg. depurati ℥ij.

Melissæ depuratæ ℥j.

bulliant in lentissimo igne in vase terreo vitreato semper agitando ad consistentiam Elect. deinde addantur

Bezoartici Corallini ℥jss.

Essentiæ Fl. Solarium, sive tincturæ Hyperici som. ℥ss.

Cinam. elect. Ligni Aloës, resinosi Santali albi odorif.

Sem. citri excort. an. ℥iij.

Ol. sem. Angelicæ g. i. o.

M. & in vase vitreo ad usum serventur.

Hæc

Hæc Antidotus est excellentissima & specifica pro corroboratione cordis, refectioe spirituum & resistentia vaporum malignorum, contra sanguinis & bilis ebullitionem. Hinc igitur est efficax præsidium contra pestem, & in specie pro illis, qui sunt timidi, debiles & melancholici. Dosis matutino tempore ℞j. vel ℞℥. quotidie continuando, quamdiu durat infectio.

Bezoarticum Corallinum, quod Antidotum ingreditur, hoc modo preparatur. Recipe sex uncias Corall. rub. præpar. hoc est, tritorum subtilissimè in marmore cum aqua rosar. quod Pharmacopœis in usu est: mittantur in cucurbitam vitream, affundantur mensuræ duæ succi citri clarificati, ubi mox ebullire, & spumam elevare incipiet, idque continuetur per horas 24. absque igne: postea dictum vitrum ponatur in Balneum digestorium tandiu, donec spiritus acidi succi citri Coralliorum substantiam penetraverint, eadem in pulverem album permutando, liquore claro reddito, sine ebullitione ulteriore, qui sapore sit insipidus, & acrimoniam suam perdidit. Tunc igitur vitrum eximatur ex Balneo, & liquor per inclinationem à Coralliis separetur, & abjiciatur: remanentia bis terve aqua simplicilavetur, postea in Sole, vel aliter sicceatur, & habebis pulverem, album, levissimum & subtilissimum, in quo nulla acrimonia, sed levistantium adstrictio, quamvis non negari potest, quin acidi spiritus citri eidem adhæreant, quod inde apparet, quia primum pulvis iste majorem efficaciam habet in corde roborando, & corruptioni resistendo, quam simplex Co-

rallium in corpus adsumptum, sicuti in aliis portionibus cordialibus fieri solet, & deinde, quia permixtus cum electuario quodam, fermentationem producit, quod non fieri potest, nisi per spiritus succi citri inclusos, quod optime notandum, sicut etiam differentia proprietatum, quas acidi liquores possident, cum succus citri, sicut diximus, Corallia præcipitet in pulverem, & acetum dissolvat eadem in liquorem transparentem. quod etiam in Margaritis præstat. Hinc possumus dicere, quod succus citri plurimum cum natura Spiritus Sulphuris & Vitrioli conveniat, qui etiam Corallia, Margaritas, oculos cancri & similia in pulverem præcipitent, sicut etiam facit succus citri: contra Spiritus Nitri res istas in liquorem dissolvit, quemadmodum quoque de aceto diximus. Hoc obiter dicere volui in gratiam illorum, qui arte Chymica delectantur, & opera naturæ diligenter contemplantur.

Per Tincturam Florum solarium intelligo Extractum vel Essentiam summitatum Hypericonis florentium, quæ planta vere solaris est, propter proprietates incredibiles, quas obtinet in dissipandis vaporibus Saturninis vel Melancholicis in corpore, nec non quod præ reliquis vegetabilibus omnibus admodum confortet, sicut frequenti experientiâ edocui sumus. Extractum istud fit hoc modo: Recipe summitates bene florentes herbæ Hypericonis, quæ declinante Luna colligantur, summo mane, ante Solis ortum, postea minutim incisæ in aquam vitæ rectificatam immittantur, eoque donec optime inbibantur, quo facto in Balneo Mariæ.

Mariæ (clauso vase ne spiritus vini exspirat,) per triduum maceretur : postea infusio exprimat, quæ in Balneo destilletur eousque donec aqua vitæ separata sit, & in fundo spissa substantia remaneat instar mellis obscure rubri, quæ est tinctura Hypericonis, quam ad præcellentem Antidotum addimus.

Diahyacinthum Aureum.

Est pulvis pretiosus pro cordis confortatione contra contagiosam infectionem.

& Lap. Hyacinthi orient.

Boli Orizeï, sive auri præparati, ut sequitur ana. ℥vj.

Gem. Rubini Saphyri cœrulei Chrysolithi Topazii Smaragdi

Margarit. Oriental. splendid. Corallii rub. rutilantis ana. ℥iiij.

Spir. Salis rectifs. ℥vj.

Margaritæ, Corallia & lapides pretiosi pulverifentur in mortario ferreo purissimo: vel si commoditas id ipsum permittit, in mortario vitreo satis spisso, cemento quodam in lignea capsula ad id accommodata comprehenso, blandè tundantur, donec in pulverem abeant, postea cum auro præparato super amplam tabulam è marmore, vel alio lapide durissimo ponatur, deinde sumatur succi citri bene depurati cum spiritu salis permixti quantum scilicet videtur, & cum eo pulvis prædictus humectetur, qui propter spiritus acidus protinus ebulliet, propterea in substantiam Coralliorum & Margaritarum aget, ubi necessarium est, ut spatula argentea bene deau-

rata, vel eburnea moveatur eousque, donec ebullitio cesset. Consequenter teratur ab homine robusto, plus minus, per spatium quatuor horarum, pedetentim humectando, quantum id ipsum ad trititionem requiritur, cum aqua rosarum fragrantissima. Bene trita verò massa, ut digitis apprehensa sit impalpabilis, & linimenti instar lenis, quod deprehenditur, ubi parum dentibus absque alia durioris substantiæ resistantia masticatur, formentur tabellæ parvæ, sicuti consuetum est Pharmacopœis in Coralliorum, Margaritarum & aliis durioribus præparandis, & in loco sicco siccantur super charta pura, custodiendo, ne quid impuritatis accedat, denique in vitro ad usum servantur. Ille pulvis hoc modo compositus maximè cordialis & magnæ efficacæ est, contra infectionem contagiosam, maximeque convenit Principibus, Magnatibus, & omnibus iis, qui sunt delicatæ naturæ, quibus sanguis maximè subtilis, ventriculus exquisitoris sensus, qui que non odorem, multo minus saporem medicamentorum admodum aromaticorum, calidorum, odorabilium, ut sunt alexiterica vegetabilia perferre queunt: item pro prægnantibus atque infantibus. De hoc pulvere matutino tempore, jejuno stomacho in cochleari syrapi de citro, berberorum, vel juniperino, vel quoad personas frigidioris constitutionis in pauxillo Malvatici vel vini Hispanici. Dosis à tribus granis ad duodecim, plus vel minus, pro data occasione &c. Cum additione de pulvere prædicto fieri potest sequenti modo.

Confectio de Hyacintho aurea.

℞. Pulpæ cort. citri virid. conditæ per
 sctaceum extractæ.

Pulpæ cort. arant. eodem modo ex-
 tractæ.

Conf. Fl. violar. Fl. borrag. ana. ℥j.

Sacch. albifs. ℥iiij.

Syr. de fuc. citri. Aq. rofar. opt. an. ℥ij

Coq. lentissimo igne in Porcellana, vel
 alio vase terreo vitrificato ad consist. ele-
 ctuarii liquidi: deinde addantur

Pulveres Diahyacynthi aurei supradic-
 ti ℥j.

Ligni Aloës resinosi Cinam. electifs.

Santal. citrini fragrantifs.

Sem. Angelicæ Rad. Carlinæ,

Doronici,

Scordii Croci Anglici opt. an. ℥j.

Pulverisentur omnia, & misceantur sar.

Dosis istius confectionis vel Electua-
 rii est à scrupulo ad ℥j. Sumitur autem
 tempore matutino, sicut alia medicamen-
 ta præservativa, non habet saporem in-
 gratum, & est insigne alexipharmacum.
 De prædicto pulvere solida quoque con-
 fectio parari poterit, in forma tabellarum,
 quæ sequitur.

Rotula Cordiales.

℞. Sacch. albifs. pul. ℥jβ.

Pul. Diahyacynthi aurei ℥β.

Croci subtiliter pul. ℥β.

Ambra grisea gr. viij.

Ol. Cinam. decort. citri, Angel. an. g. v.

Gum. Tragacanth. in succo citri dissol.

ad consist. gelatinæ q. s.

F. pasta in mortario s. a.

Ex prædicta massa parvæ rotulæ pon-

deris scrupuli dimidii formentur, in for-
 ma trochiscorum pro fumo, quæ siccen-
 tur in umbra, & in pixide clausæ, serven-
 tur, de quibus omni mane, priusquam do-
 mo exeamus, vel etiam ubi domi mane-
 mus, una, duæ, tres, plus, minus, prout ne-
 cessarium videbitur, sumantur.

Bolus Orizeus, vel aurum præparatum
 pro pulvere Diahyacynthi supradicti con-
 ficitur hoc modo. Recipe Aurum præci-
 pitatum (quod Chymici vocant Aurum
 sclopeterium, cujus descriptio est in Basili-
 ca Chymica Crollii, Tyrocinio Beguini
 & aliis libris,) unciæ unius pondere, Flo-
 rum Sulphuris, olei vel spiritus salis, qui
 sit fortis, ana. ℥β. Optimè tria ista misce-
 antur, & postea materia ista extendatur ad
 latitudinem amygdalæ in crucibulo quo-
 dam satis magno, quam collocabis in
 ignem carbonum bene accensum, ut Sul-
 phur optimè comburatur & effumare
 queat, donec sub finem materia residua ru-
 bra glutinosa remaneat: postea removea-
 tur protinus ab igne, & aurum invenietur
 grumosum in particulas minimas, quasi
 limosum vel terræ per Solem siccata, co-
 lore Boli, quod in puro mortario vitreo
 pulverisari debet, ut inserviat prædictis
 usibus. Quoad lapides pretiosos, qui in-
 grediuntur prædictam compositionem,
 non aliam intelligo præparationem ab ea,
 quæ dicta fuit. Nolo enim hic sequi mul-
 torum Chymicorum opinionem, qui, dum
 putant sese lapides pretiosos optimè præ-
 parare velle pro Medicina, vehementi igne
 vel solitariè, vel cum nitro calcinant, ubi
 loco meliorationis, totaliter ipsorum tin-
 cturas corrumpunt, eorumque magneti-
 cas proprietates, vereque específicas virtu-
 tes

tes destruant, quibus cor confortare debeant.

Antidotus pestilentialis specifica.

- ℞. Magist. Corall. vitriolati ℥jss.
 Essentia opii cum succu citri extr. ℥j.
 Croci Anglici Electi.
 Rad. Carlinæ, Angelicæ, Hirundinariæ, Doronici, Dictamni, Petasitidis, Tormentillæ, Zedoariæ, Sem. citri excort. ana. ℥vj.
 Benzoini, Amygdaloidis, Styracis Calamitæ opt. ana. ℥ss.
 Mellis odorif. despum. lb. iij.
 Vini Malvat. opt. lb. j.

Radices omnes conjunctim pulveriscentur, Crocus separatim, aut etiam Benzoini & Styracis per modum triturationis, quia dum contunduntur, sese coagulant, & mortario agglutinantur: postea semen citri cum radicum pulvere contundatur subtiliter, quantum fieri potest. Pulverem cum vino Malvatico infunde, & digere in vitro benè clauso in B.M. per quadriduum: quo factò materia ista eximatur, & cum melle misceatur in vase terreo benè vitreato, adjecta essentia Opii, lento igne coquatur, semper movendo donec consistentiam electuarii acquirat. Postea cum removetur ab igne. & ubi ferè refrigeratum est, incorporetur cum Magisterio Coralliorum, Croco, Benzoino & Styrace, quibus omnibus benè mistis in terreo vase benè vitreato, satis capaci pro fermentatione reponantur, ubi quotidie semel permixtio fiat, donec fermentatio cesset. Electuarium hoc est excellens Antidotus

contra pestem: si quis enim omni manè quantitatis fabæ, vel etiam plus, pro robustioribus, sumpserit, cor confortabit, ipsi quoque proprietatibus suis alexipharmacis replebit, ita ut nulla infectio vel venenum isdem nocere possit. Usus esse poterit mox post octiduum à confectione. Conservari potest longo tempore, quam ob causam in quantitate sua magna præparari, & ad usum conservari poterit.

Magisterium Corallorum vitriolatum ad prædictam intentionem hoc modo præparatur. Recipe Corall. rub. pulverisat. & pp. ℥ij. immittantur in vitrum, & adde Aquæ rosar. ℥ij. cum qua ℥ij. optimi Spiritus Vitrioli sint permixtæ, & statim videbis spiritus acidus in Corallia agere, causando ebullitionem & spumæ commotionem, quam ob causam vitrum debet esse sat capax, quod etiam claudendum non est, donec ebullitio penitus cesset, postea ponatur in B.M. ibiq; relinquatur eo usque, donec Spiritus Vitrioli non amplius operetur, ipseque liquor sit clarus super residua vel sedimento, ita ut nihil bullarum ulterius ascendat, quod signum erit spiritum operationem suam absolvisse. Sumptus igitur vitro, è Balneo, per inclinationem liquor à sedimento separetur, qui erit insipidus, instar aquæ fontanæ, ipsumque sedimentum in fundo relictum colligatur, siccet, & habebis pulverem albißimum, gustu parùm astringentem, sed sine acrimonia, Coralliorum scilicet, Spiritu Vitrioli insignitorum, qui servetur ad usum.

Essentia Opii pro dicta Antidoto fit hoc modo. Rec. Opii exempli gratia, libram dimidiam, incidatur minutim, ponatur in laminam ferream ad lentum ignem car-

bonum, ut instar picis fundatur :: move cum spatula diligenter observando, ne comburatur, & ita plurimum de crassis suis exhalare sinas, eo usq; donec remoto igne sicetur eo usq; ut pulverisari queat. Postea fumatur id ipsum Opium, pulverisetur, & affundantur succi citri optimè depurati & clari lb. iij. per 24. horas in Balneo, vel alio loco calido digeratur, coletur postea per inclinationem liquor obscure rubeus, vel per chartam bibulam filtretur, ut purissimus fiat ab omni terrestreitate superflua, postea fundatur in patinam vitream, vel in cavitatem cucurbitæ fractæ, & in arenam calidam ponatur ad fornaculam, vel alio in loco, tantum caloris excitando subtus, ut phlegma succi citri leniter exhalet, & ut spiritus ejusdem acidi cum Opii substantia permixti relinquatur, inventa materia nigra, picis instar spissitudine mellis, qua refrigerata ferè pilulæ formari possunt, quæ est essentia Opii nostro instituto serviens. Supra residuum Opii relictam iterum succus citri potest affundi, cujus tamen extractio multo debilior est præcedenti.

Aqua Theriacalis optima.

℞. Theriacæ Andromachi ℥vj.

Rad. Carlinæ, Vincetox. Tormen-
tilla, Petasitidis ana. ℥j.

Aquæ vitæ vini Gallici per B. M. re-
ctificatæ lb. iij.

Suc. Cydonior. depurati citri ana.
lb. ℞.

Ol. sulphuris rectificati ℥j.

Infundantur omnia in vase vitreo bene
clauso per hor. 40. in calore lento, deinde

separetur subtile à spisso per inclinatio-
nem. In colatura addantur Sacch. albis.
pulverisati ℥viij. & ad usum reserva. Hæc
aqua Theriacalis est etiam bona Antido-
tus contra pestem, maximeque convenit
tempore frigido & humido, potissimum
iis, quibus spiritus vini, tum etiam potio-
nes fortiores non nocent. Dosis est coch-
lear j. matutino tempore tandem, quam-
diu necessarium esse videbitur.

Elixir Citri,

Seu liquor è substantia Citri compo-
situs, qui faciliè præparatur iis in locis,
ubi naves his fructibus onustæ adveniunt,
quod in Hollandia fieri solet, in ignis con-
tra pestem Antidotus.

Recipe corticem citri recent. dempta
maxima parte pulpæ albicantis interius
lib. 4. minutim incide, postea in quatuor
mensuris aquæ vitæ simplicis per 24. horas
infunde: deinde per vesicam cupream cum
suo refrigeratorio spiritum omnem istius
infusionis (qui dimidia pars forsan erit,
vel paulo plus, quatenus fortior vel debi-
lior reperitur, istius liquoris affusi,) destil-
la. Ut autem intelligas, totum spiritum per
destillationem exiisse, chartulam quandam
destillato liquore profluentem adefacias, &
flammæ candelæ vel alii igni committas: si
protinus incenditur, bonus est liquor, &
destillatio continuanda est: at si flammam
non concepit, extemplo recipiens remo-
veatur, cum eo quod exiit, & ipse ignis
subjectus extinguatur. Hunc spiritum de-
stillatum odoratissimum cum dimidia
drachma Croci optimi tingatis, admistis
duabus libris syrupi de succo citri, qui fieri
potest

potest ex iisdem fructibus, è quibus cortices ablati fuerunt. Hæc optimè mista conjunctim in vitro clauso custodiantur. Liqueor hic jucundissimus, maximè cordialis & infectioni aeris resistens prædicatur, cujus dosis est cochlear j. matutino tempore, sicut etiam de aliis dictum est.

Theriaca Pauperum.

Excellens Antidotus, quæ pro pauperibus præparari potest.

Postquam hactenus docuimus, quomodo excellentissimæ & pretiosissimæ Antidoti præparari debeant, inter quas priores ob facultates suas temperatas Regibus ac Principibus inservire queunt, necessarium est, ut quantum fieri potest, pauperibus etiam succuramus, iisque Anditotos ordinamus, quæ ipsorum naturæ, facultatibusque conveniant, queisque facillimè subveniri queat. Sit ergo primum medicamen Theriaca, quæ sic præparetur.

℞. Her. Veronicæ: Scord. Card. ben. exsec. ana. ʒij.

Fæcula Aronis

℞. Sulphuris ana. ʒj.

Zedoariæ.

Rad. Imperatoriæ, Helenii, Hirculariæ, Carlinæ.

Valerianæ, Myrrhæ el. ana. ʒvj.

Ol. Vitrioli ʒj.

Mellis odoriferi despumati lib. iij.

Mellis Juniperini, sive extr. bacc. Juniperi lib. s.

Herba subtilissimè pulverisentat, & se-

paratim quoque radices: Radix Aronis præparata separatim, quoque trituretur subtilissimè. Deinde Mel & Extr. de buccis juniperi in ollam benè vitreatam mittatur, subjecto igne lento, quo tantum materia calefiat, non autè bulliat, postea pulveris herbarum, Aronis præparati & radicum admisceatur, fortiter pistillo ligneo movendo, donec in formam Electuarii redigantur, ubi ab igne removeatur, & ferè regeratis adde Flores sulphuris, Myrrham & oleum Vitrioli: tandem in vas terreum vitreatum ponitur ad fermentationem, sicut de aliis Antidotis dictum fuit.

Theriaca hæc optima est pro pauperibus, præter id enim quod Antidotum contra pestem constituit, simul etiam consumit omnes superfluitates frigidas corporis, purificat pectus & phlegma tenax & viscosum consumit: similiter conducit stomacho propter impuritatem ejus, quæ sæpius ibidem ob victus rationem crassam sanitati noxiam colliguntur, flatus dissipat, putrefactioni humorum maximè resistit, & per consequens à multis morbis præcavere potest. Dos is est à ʒj. ad ʒj. juxta varietatem corporum, quæ eodem utuntur.

Fæcula Aronis est substantia levis, alba, quæ extrahitur ex recentibus radicibus Aronis, eo modo, quo id ipsum docet M. de la Violeta in sua Pharmacopœa. Cum autè non ubiq; sufficientem quantitatem illius herbæ reperiamus, ad faciendam prædictam fæculam, monstrabo, quomodo alia ratione fieri possit. Recipe radices (vel bulbos) Aronis siccatas unius anni, quæ penes Materialistas inveniuntur: si exteriorius sunt impuriore, optimè aqua calida laventur, & vicissim exsiccantur, & subtilis-

simè pulverifentur : pulvis in vas terrenum vitreatum immittatur , affuso vino albo Gallico, vel alio tantæ quantitatis, ut duobus vel tribus digitis supereminet : stet in infusione per diem naturalem , postea vinum abjiciatur , affuso alio , idque tertio vice reiteretur. pulvere qui in fundo est vicissim exsiccatō , qui erit Aron præparatum, pro Theriaca dicta.

Mel Juniperinum hoc modo præparatur. Recipe granorum Juniperi recentium, grosso modo in mortario contundantur: coquantur in aqua eousque, donec videas glutinosam substantiam separatam, postea expressa decoctione, quantum fieri potest, coquatur tamdiu, donec in consistentiam mellis reducatur, quod erit dulcissimum & fragrantissimum. Rustici circa Noribergam, Augustam & alias regiones Germaniæ Mel istud Juniperinum in copia præparant, quo non tantum instar Theriacæ utuntur, sed etiam in abundantia illud ipsius diebus nundinarum in civitatibus vendunt. Hoc est quod inrelligo per Mel vel Extractum juniperinum.

Aqua Epidemica.

Duabus de causis Aquam hanc Epidemicam voco, quia primò proprietate sua Bezoartica & facultate mundificativa non solum pesti resistere, sed etiam homines ab aliis morbis Epidemicis seu popularibus dictis præservare potest: deinde quia est medicamentum facilis præparationis, idque in magna quantitate, sine magnis sumptibus, quod pauperibus servit, & toti alicui populo conducit, scilicet pro pauperibus & vulgaribus, qui ordinariè reliquos

superare solent, quique communiter populi nomine veniunt, quando Medici de Morbis Popularibus loquuntur, qui etiam ordinariè penes illos incipiunt, ob paupertatem, quæ non permittit, ut sese purificent, victus rationem laudabilem observent, ab extremis exercitiis abstineant, pluvias, ventos, tempestates frigidæ & calidæ fugiant, & pro necessitate sese vestire queant. At Aqua ista sic præparatur.

℞. Rad. Anglicæ.

Carlinæ ana. lib. iij.

Absynthii Rom. Fol. Card. ben. exsic. Dictamni Cretici.

Scordii, Fol. Rosar. Thymian. lib. j.

Aq. Comm. poc. 40.

Herbis tenuissimè incisis & radicibus conqualatis, omnia in affusa dantur aqua in vesicam cupream vel vas destillatorium, quo aqua vitæ solet distillari. Macerentur 24. horis, fiatque distillatio per serpentinum refrigeratorium, ut semper profluat usq; dum dimidia pars destillata sit, quod accidit tempore brevi. Postea admisceantur aquæ vitæ juniperinæ pocula iij. olei Vitrioli rectificati ad acetum, hoc est, eousq; ut repræsentet ferè succum citri, quibus optinè permixtis fiat conservatio in lagenâ vitrea vel terrea, vel alio vasculo benè clauso. Aqua hæc non est magni pretii, quia mensura non constabit ultra duos solidos, & eam ob causam proposito dicto plurimum inserviet. Hanc ob causam tempore pestis præparari poterit, ut inter pauperes distribuatur. sicut etiam in militia terrestri atque navali: quò milites incolumes serventur, præcipuè quando pestis &

alii

alii morbi Epidemici grassantur inter eos, quo in casu facillimè persuaderi possunt sani, ut utantur medicamentis præservativis: at quamdiu sunt sani, non admodum medicamenta curant, quod militibus in consuetudine. Dicta aqua non solum præservationi, sed etiam curationi servit: pro præservatione quotidie matutino tempore cochlear j. sumitur: at si quis infectus fuerit, dosis auctior esse debet, quemadmodum postea, quando de cura pestis agendum erit, pluribus dicemus. Diu durat, nec facillimè corrumpitur, qua de causa per mare & itinera longa inservire poterit. Notandum verò quod non in vase quodam metallico sit conservanda, sed in vitro vel vase terreo vitreato, vel ad minimum vase ligneo, quia alias corrumpitur & qualitatem suam deperdit, ut noxia potius quàm utilis sit. Aqua vitæ juniperina sit hoc modo: Recipe grana juniperi recentia quatuor libras, conquassentur & in 8. mens. aquæ vitæ simplicis sive ex vino, sive frumento (quod parum importat,) destillata sit, infundatur, postea per refrigeratorium destilletur, ut tantum spiritus ardens separetur, qui servetur, ut cum aqua prædicta miscetur. Oleum vel liquor acidus Vitrioli, sicut etiam Sulphuris pariter etiam excellens est contra pestem, febres ardentes, pleurisi, fluxum ventris, dysenteriam, & morbum illum, qui in mari, maritimisque locis regnat, quem scorbutum vocant, ut & alios affectus, qui ab infectione aeris, aut humorum corruptione proveniunt: etenim si quis manè tres vel quatuor guttas in cochleari vini, cerevisiæ, vel aquæ sumat, taliter stomachum roborat, purificat, & à corruptione defendit, ut im-

possibile sit, naturaliter loquendo, ut utens eodem prædictis morbis affici queat. Et hæc sunt etiam medicamenta, quæ facillimè comparari queunt, præsertim cum libram olei Vitrioli rectificati sex florenis communis monetæ quis comparare sibi possit, cum tamen uncia per annum integrum eidem sufficere queat. At qui usurpat, sibi caveat, ne vestibus & pennis affundat, quia res ejusmodi corrumpit: sic etiam quando quis bibere vult, in vitro & non alio vase misceatur optimè cum illo liquore, quo sumitur, quia guttæ fundum petunt propter gravitatem suam: post usum vitrum cera rursus diligenter ocludatur, quod vitrum sat forte, cum angusto collo, versus orificium coangustatum infusar tintinnabuli, quò guttatim aliquid effundi queat, absque perditione, quod fieri solet, ubi collum amplum atque breve est: nec etiam in iis vitris retinendum, in quibus orificium stanno clauditur, quia protinus corrodit id ipsum, pedetentim saporem ingratum & noxium à metallo acquirens, id quod etiam oleum Sulphuris facit. Hoc in gratiam illorum additur, qui liquorum istorum naturam non intelligunt,

Bezoarticum vitriolatum.

Cum oleum Vitrioli tantæ sit efficaciz contra pestem, maximeq; conveniens pro iis, quibus res angusta domi, quiq; no multum pro medicamentis expendere possunt qui tamen nihilominus curiosi diligentesq; sunt in conservanda sanitate, quantû fieri potest, considerando, quod sit liquor talis, cujus translatio, propter causas dictas, formidabilis esse possit, præsertim inter milites

militēs, tabellarios & peregrinantes, quibus ejusmodi commoditas non est, qualis requiritur, mediū inveni, quod iisdem corpus aridum, siccum, sine alteratione vel perditione virtutis suæ donare queant, quod quis secum portare queat absque vitro in pura pixide, vel charta instar terræ sigillatæ, vel boli armeni, quod fit hoc modo.

Recipe Cornu C. usti calcinati albi, quantum placet, pulverifetur, & in catino vitreo, vel porcellana misceatur, cum oleo Vitrioli rectificato pedetentim humectando, & cum pistillo vitreo parvo, vel spatula argentea deaurata bene miscendo, donec fiat pasta, ex qua protinus rotulæ formentur, vel tabulæ sicut in terra sigillata, postea siccantur à seipsis, quod fit in brevi tempore, ob ariditatem cornu cervi calcinati, quod in continenti liquorem Vitrioli attrahit, ut siccantur, quod pulverifari queant. Quo facto tabulæ istæ in pyxide quadam servantur, & ita compositionem siccam habebitis, non solum commodissimam, ut eandem secum quis portet, sed etiam maximè Bezoarticam & corruptioni resistentem. Si quis usurpare conabitur pro Antidoto, pauxillum radatur cum cultello, pisi instar ad 5. vel 6. grana pro dosi, plus minus, juxta robur personarum, & quatenus eadem magis minusve sensibiles sunt (semper enim dosis minor esse debet respectu eorum, qui debiliores & exquisitoris sensus sunt, quam in aliis,) idque sumatur manè, stomacho jejuno cochleari vini, cerevisiæ, vel aquæ claræ tempore ætatis, aut in casu necessitatis, in defectu aliorum, contineturque reme-

dium hoc sicut de aliis dictum fuit, toto illo tempore, quo pestis & alii morbi Epidemici grassantur, contra quos medicamentum hoc singulare & utile est, quamvis non sit tam magnæ existimationis, ut aliæ compositiones. Hæc sunt præservativa, quæ contra pestem tam pro divitibus, quam pro pauperibus, adeoque diversarum qualitatum hominibus, proponere volumus. Quod si quis commoditate præparationis destituitur, vel etiam eadem præsidia non desiderat, nec iisdem delectatur, (quia semper homines suis opinionibus gaudent,) ille utatur compositionibus aliis cordialibus & alexiteriis, quæ ordinariè in officinis dispensantur, ut est Confectio Alkermes, de Hyacintho communis, Elect. de Gemmis. Diambra, Diamargar. frig. & cal. Latificans Galeni, Diarrhodon Abb. &c. Inter Alexiteria, Theriaca And. Mithridatium, Aureum Alex. Elect. de ovo, Aqua vitæ compos. Matth. & aliæ Antidoti, quæ laudabiles etiam & excellentes sunt. Porro qui neque his etiam vult, vel potest uti compositionibus, ille simplicibus sit contentus: non enim Creator noster voluit, ut sanitas hominis necessariò dependeat à consiliis, Receptis & compositionibus Medicorum, ita ut undique hominem, sive propè sive longè absit à Medicis & Pharmacopœis, gratiâ suâ circumdet, dum infinitum numerum excellentium simplicium tam in propriis nostris hortis, quam in campis, pratis, rupibus ac montibus exhibet contra omnis generis morbos, inter quas maxima copia est earum, quæ tempore pestis servantur, ut sunt exempli gratia, Ruta, Absynthium, Carduus

Carduus benedictus, Abrotanum, Majorana, Thymus, Salvia, Hyssopus, Melissa, allium, Theriaca rusticorum dicta. Item Herba Hypericonis, Veronica, Scabiosa, Chamedrys, Origanum, Marrubium, Millefolium, quod in omnibus pratis & viis enascitur, cujus singularis est efficacia contra pestem. Item, Radices Angelicæ, Imperatoricæ, excellentis & regalis Carlinæ, Talerianæ, Hirundinariæ, Morfus Diaboli, Aristolochiæ. Item fructus citri, aurantium, granatorum, bacc. juniperi, Berberorum, in mediis sepius & hinc inde crescentium, & alia quam plurima simplicia; ne quid dicam de delitiis Aromatum, Balsamorum, Resinarum liquorum, salium, Terrarum, lapidum pretiosorum, quæ misericors Pater omnium nobis donat, de quibus quodlibet sumptum quantum convenit omni manè, simulq; bonum regimen in diætâ servando, tempore pestis Alexiterium constituere potest.

Præter usum internorum medicaminum sunt ex Medicis, qui plurimum tribuunt ad penis ad cordis regionem, vel sub axillis iisque ex rebus venenatis, utpote Arsenico, sublimato, bufonibus siccatis, scorpionibus & similibus confectis, quæ vocant Amuleta, quasi dicas hostes pestis; sed præterquam quod ejusmodi assertio ratione firma careat, quæ ad experientiam incerta & cui parum fidentium, nihil quicquam ulterius hac de re addam. Potius istius loco probarem olea & unguenta bezoartica, & alios liquores bezoarticos, administratos ea ratione, sicut superius de aëris correctione dictum fuit. Cum enim negari non

possit, quod spiritualis atque subtilis essentia dictorum per respirationem & occultam transpirationem ad cerebrum, cor & sanguinem deducatur, idcirco sequitur, quod imprægnando quasi spiritus multò melius corpus nostrum à malignitate defendant, quam venena prædicta circa collum gestata. Sed de utroq; remedio quis eligat, quod placuerit, quod pro præsertatione sufficiat.

Signa & indicia Pests in genere.

Pestis crudeles atque malignos suos effectus in hominibus dupliciter exequitur, nimirum vel internè tantum, vel tam internè quàm externè. Si igitur pro intentione nostra distinctionem aliquam requirimus, cum Parecelso pestem aliam internam, aliam externam vocare possumus, quamvis utraque suam essentiam atque causam in ipso corpore habeat. Signa pestis internæ sunt duplicia, suspecta, & obscura, vel totaliter occulta. Suspecta signa; subitaneus, levis horror intra cutim atque carnem, conatus vomendi, somnus profundus, lassitudo totius, subitaneum delirium & furor, totius inflammatio, oculi scintillantes, facies rubicunda, vel sublivida, cephalæa, pulsatio arteriarum, palpitatio cordis, punctiones laterum cum insigni calore, pulsus in carpo celerrimus, vel extremè debilis, urina transparentis, mali odoris. Hæc signa suspecta dico, quia non tantum sunt indicia demonstrativa & infallibilia Pests, sed possunt etiam prædicere, vel indicare morbos alios, nempe febres continuas, Synochum putridam,

causam seu febrem, ardentem, febrem pestilentialem malignam, quæ præcedit, vel conjungitur, cum variolis & morbillis, multum à peste (de quo hic agimus) differentibus, Item pleuritidem, febrem tertianam, quartanam, aut alias febres atque morbus chronicos sine contagio, quorum peccans materia in prima commotione, juxta differentiam complexionum atque naturarum corporum eorum, quæprehendunt, ejusmodi symptomata producere potest, quemadmodum omnes exercitati & periti Medici testari possunt. Signa obscura sunt, quando quis subito subtili spirituum alteratione prehenditur, ita ut in se ipso corporis harmoniam interruptam sentiat, interim tamen dicere nequeat, de quo conquerratur, nec etiam Medicus observare possit id ipsum signo quodam, excepto quod parum intuitus aberrare, sermoque inconspicuum ac dubius videatur, ac si totaliter sanus ac bene dispositus sit, quem tamen nihilominus pestis subito jugulat, non aliter ac leo fame laborans in tenerum atque debilem agnum incidens, vel fodina seu mina pulveris tormentarii sub pedibus alicujus inscientis, quæ subito accensa protinus illum attollit, & in instanti remouet ab illo loco quicquid adest, antequam quis observare possit periculum unde veniat, quare dicere possumus cum Propheta David Psal. 91. quod pestis ambulet in tenebris, quia non observatur, & interitus qui perdit in meridie, est enim ejusmodi latro, qui non curat claritatem vel populi commotionem, homines tamen in meridie quam alio tempore occidens. Signa pestis externæ sunt ex parte suspe-

cta, ex parte euentia: suspecta sunt & talia, qualia diximus, à principio, antequam natura venenum à centro ad circumferentiam propellat: postea sunt euentia, quando præter alia signa dicta laborans tumorem quendam post aures, sub axillis, circa pubem, carbunculum, vel furunculum inflammatum, pustulas vel exanthemata lentium instar rubra, livida vel nigra sub cute monstrat, quibus appetentibus pronuncari potest, ejusmodi hominem peste prehensum esse. Tantum quoad differentias atque signa crudelis infectionis pestiferæ: non autem credendum, more aliorum, quod pestis homines omnes eodem modo adoriatur, & quod natura robustior malignitatem extra corpus propellat, quæ in debilibus interius maneat; est autem hæc falsa imaginatio, quia sæpius observatum fuit, pestem regnasse, quam nos internam diximus, quæ abstulit omnes quotquot aggressa fuit, aliquos subito per plateas ambulantes, quosdam in tribus quatuorve horis, quosdam in diei spacio, vel ad summum tertia die sine omni signo exterius expulso, neque in debilibus, neque in robustioribus, nisi post mortem stigmata livida sese ostendent in quibusdam, qua ratione id non negabimus, quia pestis, quam nos externam diximus, interea certas ob causas in corpore retinetur, ut exire nequeat. Quod si causam istius differentie inquirimus, credo quod melior ratio reddi nequeat, quam quod prima pestis hoc sibi proprium habeat, quod statim ictu primo cor petat, & interius spiritus vitales ac substantiam æream ac Mercurialem corporis inficiat. Ubi jam homo debilis,

debilis, & infectio magna, statim, vel in paucis horis jugulatur: ubi robustus est, vel ubi probata remedia in promptu sunt, per insensibilem transpirationem consumitur, secundum naturam subtilitatis suæ, sine propulsione materialis impuritatæ ad externas partes. Contra pestis altera (externa dicta) propriè & directo sanguinem & alios humores inficit, qui sunt materia tumorum, apostematum, pustularum, macularum, ac scabiei communis, ubi robustum hominem adurit, natura superat similiter, & malignitatem ad externas partes propellit, easque potissimum, quæ sunt molliores, rariores & aperta, quibus in partibus jam tumorem, jam carbonem, jam pustulas vel maculas format, secundum diversitatem humorum prædominantium & magis ebullientium, quos invenit, quæ similiter sicuti peccans materia maligna sunt periculosa & mortalia.

Remedia & Methodus curandi generalis respectu eorum, qui peste prehensi sunt.

Quamvis Pestis duplici modo, sicut dictum est, homines invadat, non tamen hoc obstat (exceptis accidentibus externis quæ ad Chirurgiam pertinent) quin curatio physica vel interna tam respectu unius, quam alterius, principaliter tribus remediis perficiatur, nimirum per sudorifera Bezoartica, per vomitoria, & per phlebotomiam. Boni effectus, quos Bezoartica sudorifera producunt, triplices sunt, 1. Statim in primo insultu venenum pestilentielle domare: 2. Sanguinem ab omni

corruptione & putredine purificare, quam per sudorem, per urinas & per occultam transpirationem expellunt, vel avocando & secernendo longè à corde, ad locum aliquem externum corporis, ubi per remedium aliquod locale vel externum evacuari potest: 3. & cor atque calorem nativum confortare. Vomitorii effectus tres quoque sunt: 1. ventriculæ & præcordiæ inanire ab humore bilioso & alia materia calida excrementitia, quæ corrumpuntur, antequam purgari possint, quæ malignitati pestiferæ junguntur, eamque vehementiorem ac periculosam magis reddunt: 2. abigere vapores corruptos, qui cursu suo alias venas petebant: & 3. quod præcordiæ purificent à dicta colluvie, corpus consequenter aptum & habile reddendo, quò eo melius auxilium & succursum Bezoarticum recipiat, quæ in stomachum purum recepta facilius, & magno cum successu prædictos suos effectus perficiunt, quod non fieri potest, ubi ventriculus & vicinæ partes immunditiæ plenæ sunt. Boni effectus venæsectionis sunt etiam triplices, 1. corrigere & temperare magnam effervescentiam & ebullitionem sanguinis admodum abundantis & calidi: 2. evacuando venas repletas plurimum, ipsisque aër in communicando, ut superstes sanguis plus spatii habeat agitetur & purificetur per Bezoartica: & 3. quo parti cuidam externè laboranti solatio sit, quæ plurimum sanguinis recipiens ad extremam inflammationem pervenire potest, ut timendum sit de gangræna, quæ sufficiens mortis causa esse poterit, cui ut succurratur, necessario phlebotomia tentanda.

Quod Medicamenta Bezoartica,
Mmm 2 præ-

prædictasque Antidotos attinet, omniaque remedia, quibus ad præservationem utimur, si dantur in majori dosi simul etiam ad curationem inservire possunt, semper tamen perpendendo, magnam esse differentiam, corpus aliquod à peste præservare, & quod jam infectum est, curare. Nam Antidoti, quibus ad præservandum utimur, pedetentim per quotidianam continuationem corpus integerrimæ balsamica quasi virtute roborare spiritusque ejus essentia sua alexiterica, quo infectioni resistant, præmunite debent. At ex altera parte curare quendam jam infectum, requirit non solum Medicamenta, quæ sua natura sunt Bezoartica, sed etiam essentialia, subtilia, penetrantia & in suis operationibus efficacissima, quo realiter, sine longa mora in stomacho, mox in venas, arterias & habitum corporis extendant, sese spiritibus immisceant, purificando ipsos ab omni vapore maligno, non aliter, quàm sicuti flamma ignis aërem ab omni sordiditate purgat eo usque, quò sese vis ejusdem extendere potest. Quocirca, si quis pestiferos curare conabitur, necessarium erit, ut sibi provideat de ejusmodi liquore Bezoartico, sicut est sequens.

Diaphoreticum pestilentielle nostrum.

- ℞. Granor. juniperi recent. ℥ ij.
Her. Dictamni Cretici
Scordii Montani Cretici.
Rad. Angelicæ
Cort. citri exsic. ana ℥ j.
Aq. vitæ simpl. poc. viij.
Aq. comm. poc. iij.

Omnia mittantur in instrumentum distillatorium ex cupro, quod vesicam vocant, tantæ magnitudinis, ut tantum ad dimidiam partem repleatur, postea apposito pileo, junctura sigillentur, ut nullus vapor expiret, & posito sub tubulum vel canalem magno recipiente vitreo pro recipiendo liquore distillando, subjiciatur ignis parvus, ut materia calefiat pro digestionem & emollitionem ingredientium quo spiritus eorundem eò melius separetur, quem calorem per triduum continuabis. Postea eodem modo destilletur, sicut etiam aqua vitæ destillari solet, donec omnis spirituosæ & inflammabilis substantia separata sit, quæ circiter poc. iij. erit, vel aliquid ulterius, ubi observetur, quod supra dictum est de aqua Theriacali, quo quis certus sit, spirituosam substantiam extractam esse. Postea ad quodlibet poculum istius spiritus adjungit.

- Rad. Carlinæ ℥ iij.
Vincetox, Zedoariæ ana ℥ ss.
Succi Veronicæ condensati
Crocii Anglici el. ana ℥ ℥.
Camphoræ ℥ j.

Digerantur in Baln. Mariæ in vitro bene clauso, ne quid spirituum exhalet, per quadriduum: sed nota, quod vitrum capax esse debeat, quo vapores ascendentes circumferantur, & vicissim super materiam descendant. Elapso hoc tempore & Balneo refrigerato per inclinationem liquor infusus separetur, & superstes materia exprimat quantum fieri potest, & finaliter ad ℥ xxiiij. adjuuge syr. papav. Rhæad. ℥ viij. Spir. salis rectific. g. xl.

Quæ

Quæ commista diligenter in phiola vitrea custodiantur instar liquoris pretiosi, quia est ex numero præstantissimorum Diaphoreticorum vel sudoriferorum & aperientium, quæ quis præparare potest contra pestem, de quo perinde secure quis uti potest omnibus, qui medicæ vires adhuc obtinent, ubi necessitas ipsam requirit. Interim obiter hoc moneo, non timendum esse prædicti medicamenti usum, propter calefacientem atque penetrantem facultatem, quod arrogantes quidam Medici facere poterunt, qui respiciendo potius ad circumstantias quasdam, quam veram essentiam morbi, lubentius utuntur medicamentis frigidis vel temperatis, in respectu excedentis caloris, qui ordinarie cum dicto morbo complicatur, & interim non pugnant contra causam morbi, adeoque principalem hostem, contra quem sese armare necessum est. Est enim alia ratio domare venenum ejusmodi periculosum & vehemens, quod homines jugulat neque per caliditatem neque per frigiditatem, sed per occultam subtilissimam malignitatem, quod fieri debet per remedium aliquod specificum & efficax, sicuti supra dictum fuit; alia etiam est ratio cuidam intemperiei calidæ vel frigidæ resistere. Adde insuper, quod medicamentum hoc, fortiter contra venenum pugnando, seipsum consumat atque transpiret durante sudore, sine ulteriori inflammatione vel alteratione partium: imò veuono expugnato, corpus ipsum alterari potest, prout sese occasio offeret, remediis convenientibus. Dosis istius liquoris est à ℥ij. ad ℥vj. aut plures. Quod

si quis admodum debilis & natura extenuatus sit, vel admodum delicate vivat, ita ut vix paucillum Theriacæ deglutire queat, ipseque spiritus vini odor ferè totum corpus commoveat, sicuti reperiuntur, in primis inter tenellas atque blandas puellas nobiles, ut etiam illi, qui hypochondriaco malo obnoxii sunt: prægnantes item, senes & infantes, his loco prædicti liquoris pulvis Diaphæinthi, descriptus capite de Antidotis, vel Bezoarticum metallicum, quod à Crollio, Quercetano & Beguino describitur, exhiberi potest, quod est pulvis candidissimus, sine omni odore & sapore, qualitatibus suis temperatus, sufficiens Bezoarticum pro talibus personis, exhibendo de hoc vel illo cum aqua veronica & cardui benedicti.

Quoad Vomitoria, consilium meum est, præ cæteris, eligendum Oxyfaccarum vomitivum, cujus antea facta fuit mentio, quod (præterquam quod absque difficultate stomachum ab humoribus & impuritatibus prædictis eluat) singularem proprietatem habet, qua pesti resistit, super alia Empyrica, quam ob causam omnibus dari potest, quæ ad vomendum habiles sunt, toties, quoties, necessitas ipsam requirit. Quod si quispiam Medicorum abhorret ab usu medicamenti prædicti, propter defectum cognitionis Antimonii, cujus naturam, proprietatem & operationem ignorat; is legere dignetur Anatomiam meam Antimonii, & authoritati multorum doctorum Christianorum, sicuti paganorum subscribat, certe secundum rationem & experientiam confiteri cogetur, omne du-

Mmm 3 bium,

bium, quoad prædictum medicamentum sibi sublaturum.

Quoad venæsectionem, quilibet scit, quid dicere debeat. Pro tempore, quo quisque sciat, quo modo cum ordine convenienti juxta tria remedia, nimirum in usu Bezoarticorum, vomitoriorum & phlebotomiæ sese gerere debeat in curatione pestis, sequentes regulæ sunt observandæ.

I. Si quis tempore pestis ad ægrotantem subito morbo correptum vocatur, primum diligenter eo allaborandum, ut cognoscat, an peste prehensus sit vel non, tam examinando signa apparentia, nec non penes ægrotum inquirendo constitutionem corporis naturalem; quam etiam observando, quæ exterius apparent. Et posito quod nihil signorum manifestorum sese offerat, quod infectus sit, ita ut dubitare cogamur, symptomatibus videlicet æquivocis apparentibus, quæ tam alterius cujusdam morbi, quam pestis indicia esse queant, sicuti supra dictum. In hoc casu, si quis methodice procedere vellet, aliquamdiu expectandum esset, antequam medicamenta præscribantur, donec, qualis morbus sit, appareat, ad quem postea curatio dirigatur. Sed ubi consideramus occulta stratagemata, quibus pestis frequenter invadit, quibus in paucis horis aliquem jugulat, priusquam id ipsum observetur; item quod tempore contagii regnantis alii morbi, suam originem à corruptis humoribus habentes, propter malam astrorum constellationem, & subsequentem aëris alterationem, facillimè in febres malignas & pestilentiales mutari queant; tutius erit, in cōtinenti

Bezoartici cujusdam dosim administrare, nempe pulverem nostrum, vel confecti Dialhyacinthi aurei, vel aliud supradictorum, per hoc enim medium cor confortatur & facultas expultrix excitatur, unde fit ut mox peccans materia occulta propellatur, & per alia signa manifestetur, quæ si pestifera est, corrigitur, ut effectus malignos non edat: si alius est morbus, eo allaboratur, ne malignus & pestilentialis fiat, ita ut in hoc negotio Bezoartica sint instar experimenti, quo morbus in principio occultus, manifestatur. Neque hoc solum, sed memorabile etiam est, quod interdum accidat, ut sumpto Bezoartico sub initium alicujus morbi, natura confortata miraculose leso liberet à materia sibi contraria, per evacuationem quandam non cogitam, ita ut morbus abeat sine ulteriori remedio. Hinc igitur, oblata hac occasione, multò tutissimum ad Bezoartica refugium est.

II. Si laborans, qui Medicum expetit, nullum dolorem vel signum pestis habet in externis corporis partibus: Item si pulsus est ordinatus, urina laudabilis: si non adest dolor capitis, neque extraneus calor: si venæ non sunt tensæ, si nulla adest purgatio vel alvi subductio extraordinaria, sibi que penitus sanus videtur, excepta levi lassitudine interna, & parva cordis debilitate, quam sentit: si oculi sunt scintillantes, & non rubicundi, plus justo lætiori, vel tristiori sese gerente ægro præter consuetudinem, vel alias contra naturam sese ostentante: protinus & incontinenti bona dosi optime conveniens, pro ratione virium, de Diaphoretico

tico pestilentiali, vel si est ex numero delictulorum, dosis Bezoarticorum dictorum eum Aq. Veron. vel card. benedicti exhibeatur. Postea in conclavi calido sese ambulando exerceat, si potest, per dimidium horæ, cum tunica nocturna circumdatus, quo facto lecto sese contineat calido & frictionibus extremorum cum linteo calefacto sudorem promoveat, plus, minus, prout ferre poterit. Post sudorem, frigus fugiat, & observet, quid medicamentum operari velit. Quod si patiens se sentit liberatum à priori dispositione (excepta levi alteratione, quæ ordinariè sudorem habitum sequitur, præsertim in personis debilibus) nihil aliud tentandum, quam ut domi sese per biduum vel triduum contineat, bonam diætam observet, & si ventris constipatio urget, clysterem emollientem adhibeat. Si interim nihil mali supervenerit, exire & aerem liberiores, pro more suo haurire poterit. At si vix dimidia parte post primun sudorem symptoma remissum videtur, post octo horas alia paulo minor dosis Bezoartici reiteretur, quo facto, si bene sese habet, dicto modo gubernetur. Contra si nihil juvenenti sentit ab usu Bezoarticorum, si debiliior, & tristior apparet, & urina, pulsus, facies nullam alterationem exhibent, nec etiam natura quædam indicia morbi monstrat, sæpius cordi per cordialia succurrendum erit, attendendo, quod malignitas per modum criseos naturæ exierit, sine tentata venæsectione vel purgatione, utpote quod absq; periculo fieri non potest, nisi necessitas evidens illud urgeat.

III. Si patiens peste laborans sese

offerat, qui dolorem capitis, soporem, punctiorem præcordiorum & appetitum ad vomitum habeat, cui ventriculus bile repletus & aliis viscidis humoribus infectus, huic statim in principio vomitorium aliquod supradictum præbeat, postea stomacho purgato, (quod fit in 2. 3. vel 5. horis, vel pluribus) Bezoarticum ad sudorem sumat, sicut antea dictum fuit. Sit autem, ut aliquod signum externum pestis appareat (posito quod ventriculus repletus sit, ut dictum) nihilominus curatio per vomitorium incipienda est, subsequente Bezoartico, ventriculo enim à vitiosis humoribus liberato, nec non veneno plurimum à corde propulso & fugato, multo felicius aliquis in cura procedet cum particularibus remediis, juxta varietatem accidentiū, quæ post usum medicamentorum generalium apparere possint, sicut postea docebitur.

IV. Si quis incidat in ægrum pestiferū, qui per totum corpus ardeat, capite doleat oculos rubentes ac flammeos, linguæ, fauciumque inflammationem, sitim intolerabilem, difficilem respirationem, pulsū extreme frequentem & venas atque arterias tensas habeat, protinus absque mora venæsectio instituat, emittendo bonam quantitatem sanguinis, pro respectu plenitudinis, sine parsimonia, quamvis in lipothymiam incidat, in tali enim casu, nisi quis corpus à superabundantia sanguinis ebullientis & inflammati liberet, frustra laborabit. Verum tamen est, si conveniens minime videtur ejusmodi magna evacuatio simul & semel tentata, propter impedimē-

tum

tum vel difficultatem aliquam, ut eadem duabus vicibus perficiatur, modo fiat spacio quatuor vel quinque horarum, ubi interim, antequam secunda missio sanguinis fiat, aliquid cordialium medicamentorum pro confortatione præbeatur. Facta venæ sectione, Bezoarticum exhibeatur, quo venenum pestiferum expellatur.

V. Si patiens sese offerat, qui habeat febrem acutam, calorem excedentem & capitis insignem dolorem, cui simul etiam exanthemata rubra, livida, vel alterius coloris, protinus ad Diaphoreticum pestilientiale recurrendum, & pro viribus sudor provocandus, quod paulo post secundavice propinetur, si necessarium videbitur, eousque, donec cordis vires recolligi, febrem minui, & exanthemata evanescere appareat. Diligenter igitur hic perpendendum an in ejusmodi cura per vomitorium, aut per venæ sectionem sit incipiendum, utpote quæ nunquam admittenda, nisi post malignitatem separatam & expulsam, continuatio fervoris ab ebullitione vel copia sanguinis deprehendatur.

VI. Si quis peste deprehendatur cum febre lenta, sopore & dormiendi inclinatione, cum dolore post aures, circa colulum, sub axillis &c. sine glandularum apparentia, nec etiam indicio aliquo tumoris istius loci; statim dosis Diaphoretici pestilientialis exhibeatur, sudore provocato, sicuti dictum fuit, reiterando id ipsum semel atque iterum, donec febris consumatur, & dolor evanescat, vel si dictis in partibus tumor aliquis oriri

incipiat, qui ad perfectionem perveniens topicis curetur, ut postea dicam.

VII. Tandem oblato patiente, cui prima vel secunda die carbunculus aut tumor, vel exanthemata supervenerint, in hoc casu medicamenta generalia juxta regulas sequentes observentur. Primo si patiens est Plethoricus, & si in parte, quam occupat carbunculus vel tumor, aut pustulæ, inflammatio magna & intollerabilis dolor oritur, protinus venæ sectio instituat, sicut ante declaratum fuit: postea detur eidem Bezoarticum cordiale, quod esse poterit nostra confectio de hyacintho, vel similis, non tantum ad sudorem provocandum, quam ad cordis corroborationem, & ejusdem à veneno defensionem, quod duabus vel tribus vicibus iteretur singulis quinque horis, prout necessarium videbitur. Quod si patiens non admodum sanguineus est, & inflammatio atque dolor mediocritatem observant, venæ sectio intermittatur, & bezoarticum exhibeatur, eo fine, quo venenum longe à corde propellatur, eousque, donec carbunculus, tumores & furunculi per externa remedia curati sint. Hoc sufficiat de generalibus remediis pro curatione naturali vel interna, tam ad consumendum atque fugandum totaliter venenum Pestis per sudorem atque insensibilem transpirationem in principio, & quando adhuc essentialis est morbus, quam ut à centro ad circumferentiam & superficiem corporis venenum expellatur tunc temporis, ubi per conjunctionem alicujus humoris, cum quo jungitur & unitur, materialis redditur.

Curatio

Curatio accidentium & causarum particularium pestis, quæ exterius intra carnem atque cutim super veniunt.

Affectus atque symptomata particularia pestis, quæ ad curationem chirurgicam pertinent, principaliter tria sunt: primò est abscessus vehementer inflammatus, rubeus, lividus, viridis & niger, quem vocant carbunculam, ob vehementiam ardoris & doloris, quam producit ferè eo modo sicut carbo ignitus carni impressus, secundò est tumor carbunculo major, sed minus acutus, qui non ita dolet ut anthrax vel carbunculus, quamvis sæpè sit etiam admodum venenatus & periculosus: tertio sunt parvæ glandulæ sæpè duriores atque mobiles, quæ in diversis corporis partibus intra cutim atque carnem oriuntur, quæ etiam sunt perniciosæ, quamvis non in ejusmodi summo gradu, nec tanti momenti cum prædictis. Hæc sunt accidentia externa, quæ curam chirurgicam requirunt, quæ ab aliquibus causæ secundæ, & ab aliis causæ particulares potius quam accidentia appellantur, idque duas ob causas: primò quia sæpius persistunt ejusmodi symptomata, nec cedunt ad curationem generalem vel internam, quam ob causam oppugnanda sunt remediis topicis vel particularibus, deinde, quia sæpius observatum fuit, quod tempore pestis homines subito prehensi fuerunt carbunculis, tumoribus vel glandulis, more sagittæ subito infictæ priusquam signum aliquod aliud, vel alteratio corporis observata fuerit, quibus si quis particularibus remediis topicis non succurrat, venenum ipsorum cordi com-

municatur, ferè modo eodem, sicuti venenum morsus viperæ, vel alterius animalis venenati. Sit autem ut quis accidentia vel causas nominet, pro lubitu, curationem juxta sequentem processum accommodatam inveniemus.

Pro curatione carbunculi, sit in qualunque corporis parte, triplex intentio principalis requiritur, prima consistit in eo, ut materia virulenta, extreme corrosiva, quæ intus est, evocetur, deinde ut resistamus vehementi ardori & dolori, quem in parte laborante producit: tertio ut ulcus mundificetur, & ad perfectam consolidationem perducatur. Jam verò ut virulenta materia tutò & citò suppuretur, necessarium erit, ut emplastrum præparatum sequenti modo sit in promptu.

Emplastrum attractivum ruptorium pestilentielle nostrum.

℞. Gum. Sagapeni Ammoniaci Galbani ana ʒ. iiij.

Terebinth. coctæ Ceræ virg. ana ʒ. iiij.

Magnetis Arsenic. subtil. pulv. ʒ. ij.

Rad. Aronis pul. ʒ. j.

Gummi depurentur cum aceto scyllitico, & ad consistentiam emplastri coquantur, & postea ponderentur, deinde cum rebus aliis fiat emplastrum lege artis, quod excellentissimum atque specificum est ad extrahendum virus pestiferum ex profunditate ad extra, præcavendo, ne vicissim ad interiora regurgitet, & cor ipsum suffocet, ut credam, inter omnia topica simile remedium non inveniri.

Nnn

Hoc

Hoc Emplastro carbunculus obducatur, quod paucis horis venenum extrahet.

2. Ad vehementissimam inflammationem linimentum sequens præparetur.

℞. Minii ℥. j.

Aceti Sambucini ℥. v.

Infundantur in B.M per hor. iij. iij. deinde colentur per inclinationem: colaturæ addantur

Ol. Sambucini

Rosati completi an. ℥. vj.

Santali rub. pul. ℥. iij.

Croci opt. ℥. β.

Misceantur in mortario plumbeo, vel in patina vitreata terrea, usq; dum acquirant consistentiâ unguenti. Hoc unguento vicinæ partes circa carbunculum inungantur.

Preparatio Magnetis Arsenicalis antea dicti.

℞. Arsenici Crystallini

Sulphuris vini

Antimonii crudi an. part. æqual.

Hæc tria in mortario ferreo pulverisuntur, in vase fortissimo vitreo ponantur ad ignem arenæ, donec vitrum optimè incalcescat, & prædicta solvantur atque liquentur instar picis, quod observabitur, quando filum quoddam immittatur ad fundum quod extractum postea instar Terebinthinæ trahetur, ubi satis coctum erit. Postea remove vitrum ab igne, & ubi refrigeratum est, rumpe, & subtiliter petram istâ rubicundam, quam invenis, pulverisa, quâ ad usum serva. Præparationem hujus pulveris scripsi quoque in Anatomia Vitrioli & Ternario Bezoarticorum, ut autem illi, quibus forte desunt libri isti, processum

præparationis habeant, idcirco eundem & hic repetere placuit. utpote cum remedium hoc maxime tempore pestis commendatum sit.

3. Anthrace vel Carbunculo aperto, tumor qui restat, resolvatur, ulcus mundificetur, & curatio sequenti modo continuetur.

℞. Succii plantag. Scabiosæ Rosar. rub.

Nicotianæ veræ an. ℥. ij.

Mellis virginei crudi ℥. iij.

Terebinth. laric. ℥. j. Vitell. ovor. n.

ij. Farinæ Hordei ℥. β.

Coq. lentiss. igne, semper agitando ad consistentiam unguenti.

Hoc ipso interiorius ulcus curetur, & exteriorius sequens addatur Emplastrum.

℞. Picis navalis, Resinæ pini Gum.

Ammoniaci depurati

Ceræ virginis an. ℥. js. Asphalti ℥. j.

Mellis adusti ad nigredinem subtil. pulv. ℥. β.

Camphoræ in ol. succini dissol. ℥. j.

℞. Emplastrum, quod linteo extendatur ad usum.

Quod si carbunculus post apertionem cum magna inflammatione & duritie laborum continuetur, appositis prædictis remediis, tota pars tegi potest cataplasinate emolliente & refrigerante, quod fiat ex foliis Malvæ, Althææ, Violaria, Plantaginis, Rad. Althææ, & similibus, cum paucis croco & loco oleorum & pinguedinum, melle rosato, Mercuriali & vitellis ovorum adjectis, oleosa enim poros cutis constipant, & humoris calidi & maligni transpirationem impediunt, qui totaliter inclusi & retenti continuatæ inflammationis causam con-

constituunt, quod experientia sæpè testatur, magna cum iactura patientium.

Curatio tumorum & abscessuum pestilentialium.

Tumores prædicti duplici modo tractantur, primo per resolutionem, absque apertione, tunc temporis, ubi tantum apparere incipiunt, quando laborans nihil doloris, nec quidquam inflammationis percipit, quibus indicatur, nihil adhuc malignitatis interius esse: deinde per apertionem & suppurationem, tunc temporis, ubi dolor interius & aliquid inflammationis adest. Primus modus absolvitur per unguentum vel cataplasma quoddam resolvens & digerens, quorum juxta suam experientiam hoc vel illo quilibet utitur, semper tamen eò sollicitè respiciendo, quò Bezortica interna præmittantur, tam ut malignitas cordi non appropinquet, quam etiam ut sudor provocetur, ad poros cutis partis etiam affectæ magis aperiendos, qua ratione materia peccans citius transpirat, ipseque tumor facilius dissolvitur. Hinc igitur medicamenta re-percussiva frigida fugienda, quam ob causam utiliter oleum sequens adhibebitur:

& Ol. Resinæ Elemi per vesicam destil.

Bacc. Juniperi an. ʒ. iij.

Succini rectific. ʒ. ij. Rosismarini,

Styracis liquid. an. ʒ. j. M.

Hoc oleo singulis horis quinque tumor calidè inungatur. Quod si prima secundavè inunctione videretur dissipari, dictum remedium continuetur. Quod si loco resolutionis tumor augeatur, & patiens de majori dolore conqueratur, concurrente aliqua inflammatione, protinus recurrendum ad alterum curationis modum, & sine dilatione tentanda est apertio, licet

perfectè maturus non sit, quamprimum fieri potest Hoc ipsū aliqui cauterio actuali perficiunt, hoc est, aperturam faciunt ignito ferro, postea sublimati Mercurii quiddam immittendo: sunt alii, qui caustico quodam potenciali utuntur, quod exlixivio forti præparât, eousq; coquendo idipsū, donec aquea substantia penitus exhalet, in fundo sale maximo corrosivo superstite, simulque inungūt maturativum aliquod oleum, similisq; facultatis Emplastrū addunt, ut tumor ad perfectam digestionē perveniat, & materiam instar aliorum abscessuum reddat: Hæc remedia maxima pars Medicorum approbat, ubi nihil difficultatis obstat, præterquam quod escharam & crustam durā atq; siccam introducant, quæ sæpè diutius hæret, quantumvis digestiva & humectantia, simul adhibeantur, & materiæ exitum atque transpirationem impedit. Hoc movet quosdam, ut statim in principio, tēporis lucrandi causa, cauteriis utantur: item alios, ut non super ipsum tumorē, sed in circumferentia ejusdē imprimant, maturativis simul appositis Potest autem Causticum minerale sat efficax ad hunc usum præparati modo sequenti.

℞. Aq. fortis opt. ʒ. iij.

Ol. Vitriol. potentiff. ʒ. j.

Sublimati veneni. ʒ. ij.

Ponatur in Urinali ad B. M. cum elem-bico, & destilletur, donec nihil amplius humiditatis exeat, postea refrigerentur vasa, & in fundo urinalis liquor oleosus inveniat, maximè corrosivus, qui in phiola vitrea bene clausa conservetur. Liqueor hic subitò operatur sine magno dolore, crustamque mollem producit, quæ faciliè separetur, quemadmodum

etiam malignitati veneni resistit, & ulcus relinquit benè paratum, ubi facilis consolidatio subsequitur. Quando quis eodem utitur, necessum est, ut tumor Emplastro sat tenaci, quod parvum foramen in medio habeat, operiatur, postea fiat globulus ex linamento vel raso linteo, qui dicto liquore imbibatur, & in foramen istud immittatur, alio Emplastro superaddito, sicut aliàs moris est, & brevi tempore suam operationem perficiet, sicuti dictum est.

Alii Medicorum, quibus Cauteria displicent, tumores ejusmodi per medicamenta non solum calida, & maturantia, sed quæ simul etiam vim attractivam, cum acrimonia quadam caustica possident, aperire conantur, unde pars ipsa beneficio talis medicamenti calefacta & irritata affluxum humorum attrahit, & tumor citius ad maturationem & repletionem pervenit. Huic intentioni commendatur cæpa excavata & Theriaca atque croco repleta, postea cinerum calore leni cocta, contusa, subacta, & instar cataplasmatum calidè apposita, singulis sex horis permutata. Eodem modo maximè conveniens est tale cataplasma.

℞. Pulvæ Corian. per setaceū extractæ
Mellis erudi an. ʒ. ij.
Rad. Bryonia ʒ. ij.
Aronis ʒ. β. Hell. nigri ʒ. j.
Theriacæ Andromachi
Ol. Scorpionum an. ʒ. js.
Decoct. Scabiosæ q. s.

℞. Cataplasma secundum artem, cuius usus ut ante dictum.

Quidam etiam aliis utuntur, cum radicibus Esulæ, cum cantharidibus, cum

Euphorbio & aliis rebus causticis, juxta cujuslibet experientiam: imò solum etiam è simplicibus, nempe de Scabiosa, chelidonio, cicuta & aliis herbis, recenter contulis & exterius adhibitis. Sunt etiam Empirici, qui, salva reverentia, excrementa hominum & animalium aliorum apponunt, quibus scilicet vis inest putrefaciendi subitanea, cujus beneficio dicti tumores maturantur & protinus rumpuntur. Jam verò si fidendum medicamentis ruptoriis auderem dicere, quod nostrum Emplastrum pestilentiale attractivum superius dictum, omnia simplicia & composita medicamenta, quotquot mihi eognita, longè superet: nam præter id, quod ratione compositionis & ingredientium, judicio omnium Medicorum dogmaticorum, id ipsum Pestis attractivum specificum sit, & quod emollire, digerere, maturare & aperire bubones valeat, simul etiam experientia patet idem confirmari. Sic etiam glandulosis scrophulis circa collum, bubonibus venereis incipientibus, induratio eò usque ut per tres & quatuor menses communibus adhibitis remediis instar lapidum nihil quicquam emolliantur, ita conveniens est, ut in 20. horis intumescant, materia repleantur, & cum admiratione Chirurgorum suppuratione, rumpantur. Quo circa si tam præsentè effectū & operationem in prædictis tumoribus, potissimum scrophulis, aliàs diuturnis & rebellibus præstat, non dubitandum, quin multo facilius id ipsum perficiat in tumoribus malignis & acutis pestiferis. Hoc ipsum admonere volui, spem certam fovendo, Medicos integritate & humanitate

mitate præditos, quando tractatum hunc legent, eò allaboraturos, ut prædictum Emplastrum in usum veniat, quò pauperibus agris ejusmodi crudeli hoste pestifero detetis succurratur. Ecce, quod attinet apertionem dictorum tumorum: qui autem aperti sunt, supradictis medicamentis postea curantur, quæ dicta sunt in curatione Carbunculi, vel etiam aliis, prout Chirurgus discreto placuerit: non enim hæc euræ penitus indoctis & ignorantibus Empiricis committendæ, qui ratione & naturalium rerum cognitione destituuntur. Tandem quoad cauteria actualia & potentialia Chirurgus diligenter observet, ut in partibus carnosis & musculosis imprimantur: at si bubo vel carbō circa nervosas vel cartilaginosas partes occurrat, eò allaboret, ut in vicinia cuidam parti apponatur, quæ satis robusta sit absque læsione pro sustinendo remedio, supra tumorem Emplastrum vel cataplasma maturativum adhibendo. Quod si spes nulla quoad materiam peccantem à prima sua sede movendam, sese exonerando in partem aliam, veniendum est ad Emplastrum nostrum supradictum cum loco Cauterii usurpandum, quia minus formidabile, nec penetrat admodum calore, nec tam profundam escharam producit ut cauteria, sed tantum in cutem suam operationem perficit.

Pro tertia specie supradictorum accidentium externorum, quales sunt parvæ glandulæ mobiles intra cutim atque carnem, illæ resolvendæ sunt inunctione olei supradicti, vel in forma Emplastri adponatur Gummi Ammoniacum, cum aceto scyllitico depuratum, ut artis est.

His mediis (ægro quotidie sumptis bezoarticis sudorem provocantibus) prædictæ glandulæ disparere solent.

Præter dicta remedia, sunt ex Medicis, qui statuunt, quòd peste curari possit, mox in principio beneficio hellebori nigri, nimirum cutim hinc & inde in extremitate musculorum brachiorum, & femorum perforando radicemq; hellebori immittendo, quo non tantum veneni cursus ad cor inhiberi, sed illud ipsum etiam pedetentim attrahi & evaporare statuunt, non permittendo generationem carbonis vel tumoris alicujus pestilentialis: imò si circa caput, cor vel alis partes in medio corporis apparere quidpiam inciperet, per idem medium revulsionem fieri posse statuunt, à dictis membris malignitatem derivando, quo in locis à centro remotioribus transpiret & exhalet.

Quamvis autem hic curandi modus minus respectu hominum magis autem apud plebejos respectu bouum & equorum peste corruptorum in usu sit, ubi satis mirabiles effectus interdum apparent: nihilominus meo judicio, talis est hæc curatio, ut frequenter etiam in hominibus sanandis admiranda videatur, quum fieri solet. Possunt enim hoc laudis helleboro nigro tribuere, quod inter omnia simplicia & composita, quæ novi, cujuscunq; generis vel speciei sint, nihil habeatur, quod ejusmodi magnetica & attractiva qualitate præditum sit, pro faciendâ revulsione peccantis alicujus humoris, ad partem aliquam ruentis, & producendâ materia in partem distantiorē, quàm Helleborus niger, ita ut ex-

Nnn 3 perien-

perientia edoctus eodem in diversis morbis usus sum, potissimum in Cachexia fœminarum & virginum, ob retentionem menstruorum inveteratam, & aliis dispositionibus, quibus adhibitis miracula præstitit, omnes curas ordinarias aliaque medicamenta superando, de quibus plura non patitur præsentis instituti ratio. Non autem opinatur quispiam Helleborum tale quid operari sua acrimonia, vel facultate mordicante, quam possidet, quemadmodum disputari posset, dicendo, quod omnia facultatem mordicantem habentia vel parumper adurentia, & quæ partis alterationem producant, applicata calorem præter naturam in parte generent, & juxta Medicorum axioma, ubi calor, ibi attractio, consequenter Helleborum calefaciendo & alterando talem attractionem perficere, quemadmodum videmus vesicatoriis fieri, rebusque causticis, quæ partes inflammando fluxionem & concursum serosorum humorum iniis efficiunt: qui enim hoc modo discurrit, seipsum fallit, quia Helleborus non producit ejusmodi inflammationem, neque concursum serositatum provocat, quibus pars intumescat, sicuti fit vesicatoriis & evidenter adurentibus, sed absque vesicis excitatis sine inflammatione attrahit humores vitiosos & corruptos, imò verum pus & materiam apostematam è profundo corporis educit, quamvis applicetur in locis ab iisdem remotis, eaque minimè tangentibus, instar veri specifici naturæ. Non quidem nego, quin actio ejusdem cum aliquo calore fiat, cui tamen eadem simpliciter attribui non

potest. Hinc ego credo, quod causa vehementioris commotionis inter alia purgantia, quando interius Helleborus sumitur, non sit alia, quam prædicta proprietas attractiva, cujus ope peccantes humores in partibus à centro remotioribus commoventur, & superfluitates ac impuritates in venis latitantes attrahendo, vehemens alteratio subsequitur. Sed redeundo ad nostros Medicos, auctor sum omnibus, quibus officium incumbit, ut ægris pestilentialibus præsent, quo sibi familiarem reddant usum hujus simplicis, ut occasione data convenientem usum sciant, quia coram Deo obligamur, ut quotidie discamus & laboremus, quo magis magisque perfectam rerum medicarum cognitionem adipiscamur, utpote cum medicamenta clemens Deus a nobis communicet, ut iisdem proximo inserviamus, in primis ubi crudeli ejusmodi morbo, qualis pestis est, resistere cogimur.

Symptomata ordinaria, qua laborantibus durante curatione prædicta solent accidere, cum suis remediis.

Posito, quod causa mali sublata consequenter etiam accidentia sua sponte cessent, hoc tamen non obstante frequenter fieri solet, ut nisi quis symptomatibus succurrat, frustra laboret in exterminanda causa. Nam exempli causa, laboret aliquis ulcere quodam maligno cujus ratione dolor vehemens, inquietudo, anxietas, & excedens partis dolentis inflammatio laborantem affligit, hic sanè conceditur, quod prædicti ulcers curatio consistat in corre-
ctio-

ctione depravata dispositionis corporis laborantis, à qua suam ducit originem, non neglectis topicis, quibus carne bona repletur & consolidatur: certum tamen est, nisi quis eò allaboret, ut patiens ad quietem perveniat, dolorem & inflammationem per anodyna leniendo nunquam Chirurgus curationem suam ex voto perficiet quod etiam similiter in aliis multis morbis accidit. Hinc igitur in curatione pestis tam principalibus & vehementioribus symptomatibus succurrendum particularibus suis remediis, quam contra causam malignam prædictis universalibus pugnandum esse videtur. Jam autem symptomata, quæ peste laborantibus his vel illis, pro ratione subjecti differentis accidunt, & non obstante cura generali, continuari possunt, sunt virium naturalium imbecillitas: cordis anxietas, vehemens internus calor cum fiti: gravitas capitis vel maximus torpor: vehemens internus calor capitis cum inquietudine & pervigilia, linguæ & faucium inflammatio: cruditas atque vomitio stomachi: insignis dolor & punctio laterum alvi obstructio, & sæpius etiam etiam ejusdem contrarium, seu fluxus. His accidentibus sequenti modo succurrendum.

I. Quoad virium naturalium imbecillitatem, necessarium est, ut hisdem sequenti modo succurratur. Egrotanti sæpius jusculum aliquod restaurans caponis vel optimæ carnis vitulinæ præbeatur, cui parumper fl. borrag. buglossæ, radic. pimpinellæ, incoquatur, addito vitellæ ovi recentis & pauxilli succi limonum vel arantiorum. Item hordeum mundum in brodio

carnis diu coquatur, & postea per fetaceum coletur, additis emulsionibus amygdal. dulcium, sem. Melonum, cucurbitæ, &c. cum aqua rosarum præparatis, item panis tritus & in brodio quodam diu coctus, ac postea cum amygdalino lacte, paucoquo saccharo permistus. Quibus autem mistura cum amygdalis & saccharo displicet, his singulis vicibus, quando quidpiam de restaurativis brodiis exhibetur, aliquid gelatinæ cydoniorum vel citri poterit admisceri, qua ratione non tantum jucundus sapor concilietur, sed simul etiam corroboratur, & malignitati resistitur. Insuper & hoc modo restaurativum insigne præparatur: Recipe caponem optime nutritum & carnis vitulinæ l. j. remotis intestinis, pinguedine, collo, alis, pedibus extremis omnia minutim cum carne vitulina incidantur, & in vitream cucurbitam immittantur cum

Aq. succi Melissæ, Succi Borrag. Buglossæ, Acetosæ ana ℥iij.

Postea clausa cucurbita coq. in Balneo Mariæ per horas 10. vel 12. coletur liquor in linteo carnem fortiter exprimendo, quò tota humiditas exhauriatur, deinde adde

Gelatinæ cydonior. transparentis

Gelatinæ citri,

Syr violar. cærul. an. ℥jss.

Aq. citr. ℥j. Misce.

De hoc restaurativo laborans singulis diebus tribus vel quatuor vicibus sumat quatuor vel quinque cochlearia, vel etiam plus, juxta necessitatem, ubi semper aliquid pulveris corall. & perlarum addi poterit. Quod si ventriculus ægrotantis, aliquid

liquid solidius desiderat, nec febris admodum affligit, caro magis albicans de pectore caponis aspergendo postea per fetaceū exprimatur substantia pulvis instar, in qua de Gelatina cydoniorum vel citri quidpiā dissolvatur, & urgente necessitate laboranti præbeatur. Quidam ex rebus nutrientibus & restaurantibus aquam destillatam componunt, sed notandum, quod nil adscendat, nisi tantum aquosa pars earundem substantia nutriente & restauranti inferiori relicta. Melius igitur erit, ut juxta dictum modum procedamus, nisi quis fallere velit ægrotantes, ut credant, quod aqua nutrire & sustentare possit. Quoad potum illud ordinariè sit pituitosa vel decoctum hordei cum Tamarindis, parumper Cinnamon conditum. Interim aliquid etiam vini albi, vel clareti, si febris non magna est cum aqua pimpinellæ, borraginis, acetosæ vel cum pauillo succi citri & saccharo temperatum concedi poterit, utpote quibus additis actio subitanea vini spirituosæ corrigitur & alteratur. Et hic est modus restorationis in ægrotante eoque, donec vehementiam morbi superaverit, ubi postea liberalius cibari, & pluribus solidioribus cibis refici poterit.

II. Contra cordis anxietatem, seu pro viribus ejus conservandis, quo curatio generalis eò felicior procedat, remedium hoc usurpetur.

℞. Conf. fl. buglossæ Gelatinæ citri an.
ʒ. vi.

Magist. Margarit. ʒβ.

Croci subtil. pul. gr. viij.

Ol. Cinam. g. ij.

de hac compositione duabus vel tribus vi-

cibus in die, vel solitariè, vel cum destillatis cordialibus. Sic etiam istius conditi loco Julapium usurpari poterit, quod Rec. Aq. still. ex suc.

Borrag. Acetosæ Buglossæ Meliss.
ana ʒvj.

Syr. Bugloss. Borrag. Acetosæ de suc.
citri an. ʒij.

Ol. Sulph. rectific. g. xxx.

Misceantur & aromatis. cum aq. cinam. vel cum Spir. Santali Citrini.

De hoc Julapio similiter in die tribus vel quatuor vicibus sumatur, ut dictum est antea de conserva. Sic etiam exterius Epithema fieri potest.

℞. Fl. Calendulæ Rosar. rub. Borrag.
exsiccat.

Fol. Melissæ, Santali citrini, ligni Aloës

cort. exter. citri an. ʒij.

Camphoræ ʒj.

F. pulvis subtilis.

Hic pulvis cum bombace comprehendatur in sacculis ex sindone rubro paratis & inter pastatis æqualiter, postea cum aceto rosaceo & succo citri aspergatur, & regioni cordis paululum calefaciendo applicetur per vices, semper exsiccato uno sacculo, vicissim altero opposito, idque tamdiu continuando, quamdiu id ipsum necessarium esse videbitur. Imò naribus etiam eadem compositio serviet, quia odorem spirat restorationi cordis & spirituum maxime convenientem, quando quædam anxietas vel à febre, vel ab habito sudore post medicamentum diaphoreticum adhibitum.

3. Contra maximum æstum internum cum intensa siti bibat æger de pituitosa dicta,

eta, quantum placuerit, quo si calor non temperatur neque sitis extinguitur, sequens remedium conveniens erit.

℞. Aq. Borræg. per baln. desti. lib. iij.

Sacch. albiss. ℥ ij.

Salis Nitri præp. ℥ js.

M. & aromatizetur aq. Cinamomi.

De hac potione detur patienti duabus vel tribus vicibus indies, sed advertendo, ne dum hoc remedio patiens utitur, alia vitriolata, vel cum oleo sulphuris acido præparata concedantur, quia nitrum & Vitriolum minimè conveniunt, nec in una sede sine pugna morantur. Quod si tantus sit ardor, ut prædicto liquore temperari nequeat, (observatis regulis generalis curæ superius dictis, & ubi venenum pestiferum jam evictum videtur:) sequenti quoque remedio licet uti.

℞. Aq. sperm. ranar. per baln. destill.

℥ j. vel ij. pro ratione caloris & subjeçti laborantis

Croci pul. parum, Misce

& exhibe manè, vesperi, vel etiam quacunque hora diei, requirente necessitate, quo medio, vaporibus calidissimis per sudorem & occultam transpirationem evacuat, color qui non facillè potest extingui, quique fixus manet & in corpore vigens, domabitur & expugnabitur. Sed nota refrigerantibus ejusmodi sic utendum esse, ne quis præjudicium sibi creet, tam quoad materiam expellendam, quàm etiam quoad calorem nativum. Imò pertinent huc etiam plura, quibus quilibet pro lubitu & indigentia uti poterit.

4. Contra gravitatem capitis & soporem præter naturam, quando patiens tantum dormire cogitur, ubi frustra conamur

eunde sermonibus, vel etiam capitis commotionibus excitare, sequens remedium convenit:

℞. Majoranæ Salviæ cort. arantiorum

Fl. Scorpioidis ana ℥ ß.

F. pulvis subtilis, coquatur cum acetorofac. ad consist. pultis.

Extendatur in linteò duplici, & fronti calefactum apponatur, ubi refrixerit vicissim aceto vini calefacto humectetur & applicetur, prout erit necessarium, si sufficiens hoc non est, aliud superaddatur:

℞. Sem. Amarici Thymian. ℥ j.

Rad. Angel. Vitrioli albific. an. ℥ ß.

F. pulvis.

De hoc pulvere parum calamo scriptorio vel tubulo, quo fumum nicotianæ vel tabaci bibunt, naribus ad excitandum sternutamentum inspiretur.

5. Contra dolorem capitis, cum æstu, delirio & pervigilia.

℞. Fl. Sambucis exsic. Nymphææ al. Rosar. rub.

Hordei mundi an. ℥ ß.

Succini al. ℥ ij.

Croci Anglici ℥ j.

Camphoræ

Opii Thebaici an. ℥ ß.

F. pulvis subtilissimus, deinde addantur ol. Nymphææ

Amygd. amar. ana ℥ vj.

Aceti Sambuc. Aq. ros. opt. an. q. l.

Coq. in formam Cataplasmat, quod suscipietur modo prædicto.

Quod si remedium istud ad effectum speratum non sufficiens fuerit, resolutio fiat in exhibendo Laudano opiato, quod rite præparatum sit, & in cochleari syrupi violarum exhibeatur, de quo remedio

Ooo

præ-

præparationem hic non describo, quia plenius de eodem in Opiologia meatractavi, quod medicamentum extremos dolores lenit, vehementissimos ardores mitigat, & naturalem quietem, absque noxa, producit, maxime quando post evacuationes universales eodem utimur. Pro ratione necessitatis id ipsam secunda vel tertia, vice reiterari potest, sed diebus diversis.

6. Contra linguæ fauciumq; inflammationem. Quia non accidit, ut præter curam generaliter susceptam lingua & palatum intumescant & inflammentur, ita ut gargarana videatur invadere, necessarium est, ut properetur ad remedia, ne in periculum agrotantis vita perveniat. Huic affectui succurritur, præter venæ sectionem in brachio, per apertionem venarum sublingua, sanguinem emittendo, donec sua sponte sublestat, ita tamen ut modum etiam non excedat. Juniores Medici & Chirurgi non perturbentur hoc accidente, quia factum fuit, quamvis raro, ut sectis ejusmodi venis sublingua tam vehemens fluxus sanguinis sequeretur, qui bombacem oleo vitri parum humectatum incisuræ protinus adhibendum requireret, cujus facultas escharotica & astringens exemplo fluxum sistit, quo neglecto periculum vitæ subsequeretur. Facta tali venæ sectione, patiens mox gargariset, & os sæpius eluat liquore quodam linguam radat & purificet à superfuitatibus, quæ ibid. colliguntur.

℞. Rosar. rub. Fl. Sambuci Sem. Scabiosæ Auriculæ Judæ an. ℥j.

Aq. Caprifol. vel plantag. ℥j.

Bulliant parum: in colatura addantur

Diamori S. ℥ij. Aluminis mundi ℥j. Misce.

Exterius: ℞. Farinæ Hordei ℥℥.

Pul. Ros. rub. Glycyrr. an. ℥ij.

Sacchari albi præp. ℥j. Croci subtil. præp. ℥j.

Mellis rosar. ℥j. Ol. amygd. dul. ℥℥.

Decoct. auriculæ Judæ vel spong. Sambuci q. s. F. Cataplasma.

7. Contra nauseam & vomitionem. Cum sæpius accidat, ut tam vehementis atq; continuum sit hoc symptoma, evacuationis etiam vitiosis humoribus, ut nihil ægro præberi queat, sive sit medicamentum, sive sit alimentum, mox omnibus per vomitum rejectis, providendum sequenti fomestatione.

℞. Sem. Absinthii Majoranæ, fol. Menthæ crispæ

Thymi Ros. rub. Fr. & Fol. Myrtill.

Rad. Galangæ ana. ℥℥.

Omnia crasso modo conjunctim pulveriscentur, & in sacculo oblongo quadrato comprehendantur, asperso aceto rosaceo calido pro regione ventriculi, reiterando, quoties opus erit. Præterea conveniet cochlear liquoris stomachalis.

℞. Syr. de mentha Cydonior. Melissæ de suc. citri. ana. ℥j.

Aq. Cin. ℥j. Ol. Sulph. rectific. g. xij. M.

8. Contra dolorem & punctiōnem laterum cum calore & aestu.

℞. Mucilag. ex sem. Cydon. cum aq. rosar. extr. ℥iiij.

Aceti rosar. ℥ij. Ol. rosar. compl. ℥is.

Boli Armen. ℥ij. Sandali rub. subtil. pulv. ℥j.

Camphoræ ℥j. Misce.

Hoc ipso duplex linteam humectetur quod tepidè partibus affectis mox applicetur: si verò maximus est dolor, una etiam dosis Laudani opiati præbeat.

9. Con-

9. Contra ventris obstructionem. Nihil hic tutius & utilius est Enemate, quod similia qualitatibus cum sequenti:

℞. Her. Borr. Violariæ an. Manip. j.

Polypod. q. ℥ss. Brodii vitulini q. s.

Bulliant ad ℥x. in colatura addantur

Mellis rosati ℥ij.

Vitel. ovar. num. ij. Butyri recentis ℥j. M. pro Clyster.

Hoc toties repetatur, quoties necessarium esse videbitur, & si non sufficienter laxat, Medicus alia purgantia poterit adjungere, semper cavendo, ne calida & acris misceantur. Quemadmodum etiam, si necessarium videbitur infusio Rhabarbari vel Senæ fieri potest cum manna per os assumenda, vel sumi poterit lenitivum aliquod ex iis, de quibus in præservatione dictum est, queis absque periculo quis uti poterit.

10. *Contra ventris fluxum, qui sæpius hunc vel illum agrum prehendit.*

Quando patiens symptomate tali prehenditur, necessarium est, ut Medicus sit vigilantissimus, & observet, nam evacuatio sit bona & necessaria vel non, quod vel juxta rationem fluxum istum ad certos usque limites permittat, vel suo tempore eundem astringat ac sistat: si enim quispiam ægrotantem in vitæ discrimen deducit, relinquendo peccantem materiam in corpore, quæ necessariò separanda venit, sanè similiter & ille nocebit, qui separari sinit illud, quod conservari debebat, quando itaque necessarium est, ut fluxus ventris in ægro sistatur, sequens remedium convenit:

℞. Ol. Cydonior. Mastich. de nucemofch. per express. ana ℥ij. Misce.

Hoc unguento venter bis terve inungatur, & si necessarium videbitur, dosis Laudani Opiati exhibeatur, cum pauxillo Syrupi violarum. At si remedia dicta non sufficerent, propter exulcerationem & debilitatem intestinorum, sequenti modo procedatur. Recipe caput ovillum recens crudum, secetur in partes duas, cui abscindatur lingua, unã cum cerebro coquatur in s. q. aqua donec in ossibus caro separetur: postea coletur brodium, & mox infundatur summatum hypericonis duos vel tres manipulos, rad. Tormentillæ crasso modo incisarum ℥j. ponantur ad cineres calidos per tres vel quatuor horas, postea coletur & in forma clysteris manè vesperiq; sine rebus aliis additis ægro adhibeatur, & effectum videbis notabile, quia liquor iste superat alia omnia, quoad fluxiones desperatas, & maximè tunc temporis, ubi vehementiores punctiones in intestinis deprehenduntur. Tantùm de accidentibus præcipuis.

Modus & ordo generaliter observandus in venæsectione tempore pestis.

Cum superius venæsectio referatur inter generalia remedia pro curatione pestis, juxta alios omnes Medicos, ubi tamen in specie non determinatum fuit, quomodo debeat usurpari, videtur necessarium id ipsum hic annotare, quo lector eadem conjungenda cum prioribus methodum perfectam curandi pestem assequatur. Priusquam verò venæsectionem instituamus cum aliquo peste pre-

Ooo 2 henso,

henso, necessarium est, ut diligens examen instituatur, an sit necessaria, vel non, ne sine discretione quicquam faciamus. Quod si necessitas venæsectionis urget, sequenti modo procedamus.

1. Data venæsectionis indicatione, nullo signo externo in ægrotante sese offerente, nec etiam dolore lateris unius vel alterius urgente, sed febre totum corpus affligente, mediana dextri brachii secetur, & sanguinis q. semittitur.

2. Si signum externum circa collum, post aures, vel propè mentum, vel in alia parte capitis lateris dextri appareat, vena cephalica dextri brachii secetur, si ex altera parte, sinistri brachii cephalica aperitur.

3. Si signum est supra frontem, vel sub mento, venæsectionio fiat sub lingua, sinul, ubi patiens est plethoricus, mediana brachii dextri aperta.

4. Si signum est sub axillis, vel circum locum istum, mediana laborantis partis aperitur, vel etiam vena propè digitum minorem.

5. Si signum supra scapulas, cor & pectus, mediana dextri brachii secetur.

6. Si signum est in medio corporis, & dolor magis unum, quàm alterum latus affligit, basilica brachii istius lateris aperitur ubi dolor major est.

7. Si dolor testiculos affligit, saphena pedis aperitur lateris dolentis.

8. Si circa regionem genuum aliquid apparebit, vena propè digitum minorem in pede secetur.

9. Si accidat, ut nihil quidquam appareat, maxima tamen gravitas in partibus superioribus deprehendatur, cephalica la-

teris dextri secetur; & si pars inferior magis quàm superior gravatur, saphena lateris ejusdem aperitur. Hæc breviter sufficiant quoad venæsectionem, quæ non tentanda, nisi tunc temporis, ubi occasio determinata antea, cum de cura pestis generatim ageretur, sese offerat.

Tandem laudant quidam ventosas præsertim in senibus, debilibus, & fœminis gravidis: sed verisimile videtur, ubi necessitas venæsectionis non est, easdem etiam intermitteri posse. Quod prægnantes attinet, si maxima necessitas urgeret, venæsectio quoque debito & opportuno tempore posset administrari, tam peste laborantibus, quàm tunc temporis, ubi interdum pleuritide, febre ardente, continua & aliis morbis id ipsum requiritur. Quanquam verò ventosæ non videantur evacuare, quod est in venis, sed solum, quod inter cutim atque carnem est, nihilominus non nego, quod ad particularem ventilationem vel evacuationem, ad liberandam partem admodum inflammatam respectu plénitudinis ob carbunculum, vel tumorem pestilentialem, ventosæ justo loco adhibita, cum profundis scarificationibus levamè quoddam gignat.

Tantum de aliis rebus, quibus juxta temporis & opportunitatis rationem quispiam uti potest, semper tamen oculis intellectus eo respiciendo, quod Bezoartica sint vera basis & fundamentum verum ipsius curationis, ubi reliqua remedia secundum locum obtinent: Etenim in casu necessitatis Solis Bezoarticus aliquis infectus curari potest, quod venæsectione, vel purgatione sine bezoartico,

non

DE PESTE.

477

non absolvetur, si rovera quispiam infectus est. Interim utraque conjunctim adhibita cum discretionetendunt ad eundem finem, & intentionem nostram adjuvant. Ecce! Lector Amice, breviter habes, quæ succinctè tam de præservatione, quàm curatione pestis dicere voluit, sine discursu prognosticorum, criseon & aliarum observationum, quæ in hoc morbo curiosæ magis quàm necessaria, sc. in hoc morbo acuto, fraudulento & stratagematis pleno, qui sæpius Medicos sagacissimos fallit in suis prædictionibus, dū potius promptè laborantibus cum bonis & excellentibus remediis præsto esse cupiunt, eousque do-

nec corpus eorum levamen aliquod percipiat, quò ego semper & in hoc meo libro tendo, & hoc modo cor meum Deo æterno (qui radix est omnium bonorum & verus animæ corporisque Medicus) subji- ciens, gratias ago pro beneficiis per gratiam mihi concessis, & humiliter peto, ut benedicat laboribus meis, in sui gloriam, & proximi emolumentum & animæ meæ consolationem: & ut dirigat actiones meas per reliquum vitæ intimo- re suo, finem faciam!

F I N I S.

Ooo 3

DESCRIP-

DESCRIPTIO BREVIS
ANTIDOTI PRETIOSI,

Qua exquisitissimæ ejus virtutes, ususque multiplex variis in morbis, & humani corporis affectibus, recensentur, nunc primùm luci commissa.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

BENEVOLE Lector, etiam magni nominis Medicis solenne olim fuit, medicamento alicujus particularis virtutes, quas quisque accurata observatione annotaverat, peculiari quodam tractatu literis consignare. De virtute & usu Hellebori, ad Democritum scripsit diuinus ille Hippocrates. De aceto scyllitico, antiquissimus Philosophorum Pythagoras. De Betonica, Antonius Musa, Augusti Imperatoris Medicus celeberrimus, ipsius quin etiam Medicorum Dogmaticorum Principis Galeni libri duo, unus de Theriaca Andromachi ad Pisonem, de Centaurio ad civitatem Ticiam alter, extant. Et hodie non desunt recentiores, tam Dogmatici, quàm Hermetici, qui simili negotio suam nobis industriam probarunt. Quod si illis hoc vitio non fuit datum, neque mihi, qui eorum ad exemplum, usum & vires Antidoti nostri pretiosi describo, quod propter insignes ejus virtutes, efficacissimas operationes, & tutissimos effectus, adversus quàm plurimos gravissimos humani corporis morbos, ac symptomata, merito instar pretiosissima gemma, præ omnibus aliis sui generis & ordinis medicamentis, habendum. Et quidem, ut hoc modo efficerem, ut ejus utilitas magis ad plurimorum hominum emolumentum & beneficium redundaret, quàm si illud occultum retinendo, in mea tantùm particulari quotidiana usurparem praxi. Quod verò hic modum ejus præparandi non doceo, neminem bona mentis & recti judicii credo sinistrè accepturum: quippe cum optimè noveris, hoc factum non esse contra charitatem Christianam, aut decorum hujus artis, si Chymia ter (qui majorem vitæ suæ partem, in exactè indagandis permultorum remedium virtutibus, ac illis curiosè propriè manibus præparandis consumpsit, uti ego feci) si, inquam, ille arcanum aliquod sibi reten-

um referret. Cum alijs satis notum sit, me in his, quæ generaliter meam hæc in arte cognitionem, scientiamque concernunt, non esse tenacem & avarum, sed hujus amatoribus liberaliter & sincere ea communicare, cujus rei multi eruditione, & Doctrina clarissimi Medici (etiãnum in diversis Europæ regionibus Medicam exercentes præxin) mihi testimonium exhibebunt, qui ad discenda Chymiatriæ artis fundamenta, & generaliter inde dependentia, me Præceptorem eligere & acceptare non dedignati fuere. Quod eo magis benevolum commovebit Lectorem, ut æquius de hoc tractatulo ferat judicium.

Compositionem & Formulam Antidoti hujus pretiosi, aliorumque nonnullorum medicamentorum, illud ingredientium, à D. Combachio candidè communicatam, reperiet Benevulus Lector in sine horum Operum.

DE COMPOSITIONE HUIUS PRETIOSI ANTIDOTI IN GENERE.

Cognitum & perspectum est omnibus sapientibus Physicis, & Medicis rationalibus in mundo, quàm excellentes, temperatæque proprietates cordiales sint, quas Deo placuit admirabili sua prudentia lapidibus pretiosis infundere ac imprimere, quomodo item, (non obstante eorum fixitate per se indigestibili) Archeus corporis nostri prædictas proprietates eorum vi quadam magnetica & occulta sibi applicet in usum & auxilium nostrum adversus multas infirmitates, ultra rationis & intellectus nostri acumen & discursum.

Similiter certum est experientibus Chymiatriis quantumvis ex dictis pretiosis corporibus non potest elici aliquis succus, aut substantia potabilis, subsistens in esse simpliciter, quemadmodum in multis aliis

rebus, quod nihilominus tamen mediante additione sua dissolvi queant, subtiliari & recludi tali modo, ut occultæ & abditæ eorum qualitates, quæ in fixitate ipsorum latent, sese aperiant, & de potentia ad actum perveniant, eoq; consequenter multò cum majore efficacia & vi in corpora nostra operentur, quàm faciant in prima ac simplici sua forma.

Insistens igitur fundamento veræ Chymiatriæ, fumo præcipuas orientales gemmas & lapillos pretiosos, aliis in Medicina prælatos omnibus, quos reduco in pulverem subtilissimum volatilena & indivisibiles atomos, mediante arte Chymica, ut ad solvendum fiant apti, tum liquorem solventem accipio non corrosivum, neque offendentem, sed amicum humanæ naturæ, verè medicinale, Bezoarticum, & concordantem cum proprietatibus eorum, in quo resolvo pulverem.

verem prædictum, cumque promoveo in magisteria verè potabilia & solubilia in omni liquore. Sumo deinde certas essentias vegetabiles Alexiterii vim obtinentes, & cordiales, cum quibus jam dicta magisteria commisceo, & excellentissimum medicamentum inde compono in forma extracti solidi, quod Antidotum pretiosum nomino, tam quia præcipuè ex dictis magisteriis pretiosis cognomino, quam quia præcipuè ex dictis magisteriis pretiosis constat, ac propter exquisitissimos ejus effectus, qui & rarum, & supra multa alia medicamenta id reddunt in eodem genere pretiosissimum.

De Qualitatibus manifestis, & specificis & proprietatibus, Antidoti pretiosi.

O pifex ille rerum Opt. Maximus in principio, vi verbi sui Fiat, Universum hoc mirabiliter condidit, ac efficaciam omnipotentiam suam variis elementis modo non uno est impertitus. Atque ut ex una sola causa multas diversissimasque procreavit: ita etiam easdem perpetuo ac immoto inter se foedere & ordine conjunxit, ut in universo naturæ ambitu firmissima & constans deprehendatur harmonia, eaq; partim amico rerum, ex quibus constat, consensu, partim mutuo earundem dissidio contineri ac sustineri videatur. Placuit namq; supremo illi numini, non per unam aliquam solam rem, sed multas, sed contrarias, suam nobis omnipotentiam ostendere. Quod cum ita sit, ut revera est, quis non vanitatem eorum agnoscat, qui vel ipsi persuasissimum habent, vel aliis persuadere conantur, esse in rerum natura, vel artis beneficio confici posse medicamentum, quod instar universalis cujusdam

universalissimi, nullis vel limitibus, vel terminis circumscriptum, non tantum qualitates elementares, æquali proportionem commensuratas in se contineat, sed & omnibus insuper proprietatibus specificis, quæ vel ex varia illarum commixtione vel à certa aliqua naturali prædestinatione oriuntur, abundantissimè dotatum sit? Quod supresso calore suo jam refrigerare possit, jam humectare, sic ut exsiccandi potestate nihil damni faciat: jam adstringat, jam incrasset, & contrarias interim facultates planè occultet. Quod idem interdum per vomitum, interdum per secessum purget: sudores cieat: urinam provocet: venenis, tanquam alexiterium, resistat: somnum conciliet: deniq; ut in unum omnia conferam, omnes alios affectus, quos causarum morbificarum, tam particulatum, quam universalium diversitas requirit, omni tempore & loco in omni sexu, ætate complexionem, & personarum constitutione præstet, omnibus adeò infirmitatibus medeatur, ac nulla unquam ratione corpus offendant? Sunt qui hoc sibi imaginentur, & in inani hac speculatione admodum sibi placeant, non pauci. Verum illis

— — — credat Judæus Apella,
Non ego. Certissimæ namq; & indubitata est veritatis, quod virtutes, quorumcunque etiam medicamentorum, tam simplicium, quam compositorum, vel quomodolibet præparatorum, cum in qualitatibus evidentibus ac manifestis, tum iis, quæ à tota sunt, ut loquuntur, substantia, aut forma specifica prodeunt, limitata sint ac definita, sic ut eorum quædam hoc, alia alio modo operentur.

Fate-

Fateri quidem oportet, quod unum ali-
quod medicamentum, secundum quali-
tatum suarum permutationem naturalem,
diversas sæpè facultates habeat, calefaciat
prima fronte, & post refrigeret, aperiat i-
tidem, & adstringat, & vice versa. Quem-
admodum non Galenus tantum iis in li-
bris, quos de simpl. medicamentorum fa-
cultatibus conscripsit, non uno loco at-
testatur, sed & experientia ipsa abunde
comprobat. Neque etiam hoc negari pot-
est, in classe medicamentorum reperiri,
quæ aliis præstantiora sint ac potentiora,
artemque posse in longe majorem ea
perfectionem deducere; ac unum sæpe
medicamentum esse generalius, vel plu-
ribus morbis accommodatius altero, id-
que ratione partium humani corporis,
quibus appropriatum quodque sit. Cer-
tum namque est, & in Ternario nostro
Bezoatico à nobis demonstratum, quod
medicamentum specificum cordiale, re-
spectu symbolismi, qui ipsi cum corde
intercedit, rectius, quam alia medica-
menta, quæ partibus aliis destinata sunt,
generale dici mereatur. At quicquid vel
illud, vel hoc demum sit, non satis inde
causæ est, quare res aliqua universalis Me-
dicina absolute appellari debeat, & si qui
ita, vocent, veritati, sicuti supra quoque
diximus, insignem eo ipso injuriam fa-
ciunt. Valeant hi eum splendidis hisce ti-
tulis, quos sine modo, præterque ratio-
nem medicamenti sui deferunt. Nos il-
lorum ab errore alieni, Antidoti nostri
pretiosi virtutes, usumque, una cum de-
bitis exceptionibus & respectu, modo
quem in tali re Medicus bonæ conscien-

tia, rationalis & expertus usurpare debet,
in præsentiarum declarabimus.

Cum medicamentum hoc compo-
situm sit ex multis ingredientibus inæqua-
libus, & temperamento ac qualitatibus
differentibus, uti etiam ex prima simplici
eorum consistentia, inmutatis in aliam
formam subtilem, ac penetrabilem; irriti
sane esset laboris, velle particulatim, di-
stinctè, & per gradus ejus inquirere qua-
litates, ad judicandum de ejus virtutibus,
uti in multis simplicibus fieri consuevit.
Generaliter igitur loquendo, fulti ratio-
ne & experientia, quæ sola præcipuè no-
bis debet detegere virtutes medicamen-
torum compositorum, sicuti Galenus id
commonstrat, scribens de differentibus
virtutibus Theriacæ, possumus observa-
re, quantum qualitates hujus medicamen-
ti manifestas concernit, illud esse prædi-
tum qualitate mediocriter calefaciente &
exsiccante, cum facultate primodetergen-
te & aperiente, & postmodum adstrin-
gente, adjuncta quadam vi anodyna. Ex-
inde non tantum naturaliter corpus ca-
lefacit, crassos & viscosos humores inci-
dit, obstructions internas aperit, flatu-
lentis & noxiis vaporibus corpori inclusis
viam, & exitum præbet, & superfluos sero-
sos humores per urinam, & insensibilem
transpirationem expellit: sed etiam partes,
& membra relaxata, & debilitata corro-
borat, ac quam plurimos internos ab hu-
moribus fluidis, acribus, & pungentibus
progenitos morbos mitigat, illorum hu-
morum motum & cursum sistendo, illos-
que ad digestionem reducendo, ut natura
postea illos convenienti modo per pro-
pria

pria emunctoria expellere possit. Deinde quantum ejus specificas, aut tota substantia, & ejus compositione procedentes qualitates attinet, est illud præcipue cordiale, Bezoarticum, & Balsamicum tanquam verum naturæ Elixir. Unde mirum non est, si vitalem cordis functionem roboret, resistat venenis aliisque malignis materiis, easque exulare jubeat, si non tantum à bonis quibusque humoribus putredinem fortiter areeat, & abigat, sed & eos, quos putredo jam invasit, emendet ac emundet. Atque hæc quidem sunt, quæ in genere de ejus qualitatibus dicenda fuere.

Sequitur particulatim, in quibus morbis, & symptomatis, hoc Antidoto pretioso utiliter ac salubriter uti possimus.

1. **P**rinicipio ergo illud Antidotum pretiosum valde confertis, qui vel à natura debilis constitutionis sunt, vel per diuturnos morbos, purgationes, sanguinisque missiones crebriores, aut nimiam Venerem, plus nimis imbecilliores redditi. His enim si in debita dosi, vel una vice cottidie, vel ter aut quater in septimana, tempore matutino, stomacho jejuno, per aliquot septimanas administratur, bonaque interim & accurata diæta imperetur, calorem nativum debilitatum restaurabit, visceraque adeo omnia, & partes labefactas corroborabit, quantum natura per medicamenta reparare admittet.

2. Si prædicto modo usurpetur, (corpore etiam à crassioribus humoribus per intervalla expurgato, convenienti quodam pharmaco & phlebotomia, necessita-

te exigente non neglecta,) est efficacissimum contra vertiginem, hemicraniam, cephalalgias inveteratas debilitatem, memoriæ, visus obscuritatem, & auditus difficultatem, siue ea proprio cerebri affectu obringant à causa frigida & humida, siue à vaporibus malignis oriantur, qui per consensum, vel à depravati stomachi concoctione, vel corruptela sanguinis, vel menstrui in mulieribus retentione & labe nasci, atque inde ad cerebrum effumare consuevere.

3. Confert multum hoc Antidotum adversus phrenesin procedentem ab humore melancholico, aut materia maligna. Etenim sua proprietate consumit vapores orientes ex fermentatione jam dictorum humorum, qui infestando cerebrum efficiunt vesaniam, & perturbationem mentis.

4. In apoplexia, datum in principio, & ter quaterve reiteratum per intervalla temporis, prout necessitas requirit, extraordinarios præ omnibus aliis remediis edit effectus, ut & in omnibus lethargi speciebus.

5. Contra paralyfin est efficacissimum. Nam si non fuerit nimis inveterata, nec ægri nimia confecti senecta, & detur per aliquot dies continuos, illorum spiritus restaurat, partes impotentes & resolutas naturaliter excalefacit, obstructions tollit, dissipando materiam, quæ transitum spiritibus, & apto nervorum nutrimento intercludit, & consequenter efficit, ut læsa membra motum recipiant.

6. Summo cum successu exhibetur contra omnes epilepsiæ species, tam ad digerendam in epilepticis fluidam illam pituitam,

pituitam, (in istis enim hic humor peccat) naturalem calorem illorum confortando, & corroborando cerebrum; quam ad separandos, & consumendos in centro acres, aut malignos vapores, qui ascendentes in cerebrum, hunc causantur morbum in aliis: veluti in primis admirabilis est auxilii in puerorum epilepsia, quæ vitio stomachi est quadam vel flatulentia, vel cibi corruptione, vel vermibus exagitatis obtingit.

7. Est etiam singulare refugium contra illas spasmi species, quarum una caput versus anteriora incurvat, appellata emprostotonos, & altera contra ad posteriora illud inflectit, opisthotonos nominata, & tertia, quæ æqualiter ante & retro nervos, & tendines corpori extendit, tetanos dicta. Nam naturaliter nervos excalescit, consumendo omnem flatulentam, & acrem materiam, quæ dictas convulsiones causatur.

8. Magnam iis affert opem, qui affectui, quem incubum appellamus, subjecti sunt. Hi enim noctu dormientes, pulmonibus illorum elevatis, & septo vel diaphragmate tenso, (à copiosis vaporibus flatulentis, ex stomachi cruditate, vel crapula eructantibus.) redduntur adeo compressi & angusti pectoris, difficilisque anhelitus, ut revera sibi imaginentur, aliquid illos ascendisse, ac velle suffocare. Nam expurgato corpore, & venæsectione, prout opus fuerit, administrata, si hoc utantur Antidoto per aliquot dies continuos, vesperi post parcam cenam cubitum ituri, egregie illorum corroborat stomachum, corrigit omnes cruditates, expellit ac discutit omnem flatulentiam adeo efficaciter, ut omnino ab hoc liberentur symptomate.

9. Egregie conducit melancholicis, & tristitia affectis, ob melancholiam, quæ fermentata atros suos vapores, instar fuliginis ad cor effumat. Nam hoc Antidotum suis qualitatibus dissipando, & repellendo hos vapores, ægrum à prædictis istis symptomaticis liberat.

10. Non minoris efficaciam est in hypochondriacis, aut melancholia flatulenta: quæ variis modis affligere solet, idque pro diversitate partium, quas vapores isti maligni impetuosè exagitant. Si n. ad cor subvolitent, spiritus vitales, eo modo, quo serenam lucem nebulae, obfuscant, & obrunt, idque timore, tristitia & palpitatione mirum in modum exercent: si ad diaphragma & pulmones perreptant, anxietatem inibi, & asthma causantur. Varias verò & ineptas cogitationes, absurdasque imaginationes, & mala insomnia proferunt, si ad cerebrum usque delati fuerint: sic aliis aliter molesti sunt. Nam si hujus usui adjungantur purgationes convenientes, ad einundandas partes affectas à materia peccante, aut venæsectio in plethora, vel ad sanguinis nimis calidi, & fuliginosi eventilationem, in his, inquam, affectibus, si bis terve hebdomadatim hoc Antidotum detur, aperit omnes obstructions, consumit vapores vagabundos & noxios, corroborat viscera & morbidam illorum ita corrigit dispositionem, ut exinde ægri summopere releventur in prædictis symptomaticis, & nisi morbus fuerit hæreditarius, aut nimis inveteratus, aut nimis altas egerit radices, per hujus continuationem omnino curentur.

11. Assumptum per aliquot dies continuos, aut per intervalla, satis longo temporis spatio, utilissimum est contra tre-

morem membrorum, exortum tum ex imbecillitate, & relaxatione nervorum, ob senilem ætatem, aut humores frigidos; tum ex crapula nimia, & excessu, potando velesitando commisso, modo ejusmodi homines simul bonam diætam & regimen vitæ instituant.

12. Catarrhos (qui pituita cruda & fluida, ac serosis abundant humoribus) valde juvat, illorum cerebrum calefaciēdo & confortando, pituitam digerendo, & dictos serosos humores consumendo per sudorem, urinam, & insensibilem transpirationem.

13. In catarrho suffocativo magno est adjumento. Nam statim assumptum quamprimum catarrhus decidit, pulmonibus succurrit, evacuando humores, qui ejus meatus, arteriasque infarctas replent, & spiritibus vitalibus respirationem præbet.

14. Asthmaticis, & quibus respirationis usus tantum non intercipitur, sive ab obstructione pulmonum, sive alterius partis vitio ita laborent, insigniter conducit. Nam si interdum detur, meatus infarctos reserat, materiam impactam attenuat, naturamque juvat, ut per vias convenientes se ab hac exoneret.

15. Consimiliter in tabe, & corporis consumptione, à simplici obstructione, tam mesenterii, quam aliorum organorum principalium, & meatuum ortæ, multum proderit. Nam ab hujus usu cedit obstructio, alimentisque per venas transitus, qui perclusus erat, concedetur, ac nutritio redibit inculcata. Requiritur tamen, ut scirrhus, & contumaciore obstructione vacet mesenterium, neque

abdomen incurvatum sit, quemadmodum in quibusdam observavimus. In hoc enim casu ad tollendam morbi causam quicquam attentare, nihil foret aliud quam laterem lavare. Eodem pacto in contracturis, quas materies flatulenta, obstructione juncturarum induxit, non est nullius valoris, sic, ut ne alia tamen medicamenta Topica, aliterve necessaria interim negligantur.

16. In principio pleuritis exhibitum, non habet sui simile, tam ad dissolvendam ac discutiendam materiam adhuc subtilem existentem impediendo, ne in abscessum abeat, quam ad sedandum dolorem, & tollendum læsæ partis ardorem.

17. Singulari præsidio est in palpitatione cordis, lipothymiis, syncope, aliisque symptomatis, in quibus repentina cordis & cerebri consternatio, spirituumque interceptio existit, propter subitam in præcordiis humorum redundantiam, cruditatem stomachi, acrem quandam materiam orificium stomachi pungentem. Nam statim ad cor penetrans suis proprietatibus cardiacis & bezoardicis, naturam fortificat, & quandam expulsionem aut dissipationem prænominatæ causatur materiæ, qua exterminata patiens brevi à præfatis liberatur symptomatis.

18. Prodest etiam stomachi ægri tudinibus prognatis ex causa frigida, aut humoribus viscosis, qui illum nimis lubricum & imbecillum efficiunt, appetitum deperditum restituit, & digestionem procurat bonam. Ita etiam appetitum inordinatum ex acri & mordaci materia provenientem, sedat.

19. Nauseam, & non naturales vomitiones

tionem cohibet, stomachum corroborat, illorumque causam, vapores, qui in febribus ardentibus & malignis, aliisve morbis à materie in ventriculo coercita, procreantur, consumit.

20. Singulare etiam & eximium est remedium in subversione & perturbatione stomachi ac ventris, quando nimirum homini spontaneæ ac vehemètes per superiora & inferiora evacuationes accidunt, quem effectum choleram aut fellicam passionem appellant, ad sistendas ejusmodi immodicas evacuationes, aut postquam spontè, aut post purgantis medicamenti usum cessarunt, (ut sæpè ratio postulat, ad sufficientem materiæ peccantis expulsionem,) datur ad confortandum stomachum, corroboranda viscera, illaque à cruditate, & vitiosorum humorum coluvie præmunienda.

21. In fluxibus ventris periculosioribus, lenteria & diarrhœa, quæ à qualitate maligna, vel hypercatharsi, quem adoritur, stomachum confortat, corruptumque serum, quod ex venis & aliis corporis ductibus ad centrum confluit, per sudores urinam, & insensibilem transpirationem è corpore eliminat, materiæ peccantis corruptionem & malignitatem comprimit, nec non visceribus robur afflat: quo ipso fluxus securius quam medicamentis prorsus stypticis compefcitur. Per hæc enim humores corrupti in corpore retinentur, quos evacuare oportebat, ac proin ipsa corruptela fovetur, ex quo lethalia non raro accidentia emergunt.

22. In dysenteria epidemica, quæ cum febre ab humorum corruptela & malignitate progignitur, præstantissimum est

remedium, si benigno aliquo vomitorio, vel cathartico prius expurgatum fuerit corpus. Etenim si detur semel aut bis per diem, recolligit vires dispersas, opprimit malignitatem materiæ peccantis, sedat febre, omnemque præternaturalem calorem, ac fortificat venas, & vasa sanguinaria, ut ita his mediis prædictus sistatur fluxus. Quod si ubi fluxus diutius perstiterit, viresque ægri purgationem haud ferant, omittatur purgatio, atque statim ad hoc recurratur Antidotum.

23. Colicam passionem, ventrisque crudeliora tormina, quæ vel tenax, & vitreæ praxagoræ pituita, vel flatus nimium lancinantes, vel aliæ demum causæ pepererunt, præstantissimè sedat.

24. Maximi valoris est contra omnia periculosa symptomata, provenientia à lumbricis, quippe cum illos expellat, ac putredinem in corpore progenitam absumat.

25. Profligat ac tollit etiam plurimos hepatis affectus à causa frigida, obstructione, aut ejus imbecillitate procedentes: efficacissimum quoque est in ictero flavo, post purgantium aptorum usum.

26. In hydropicis, si purgationibus usi prius fuerint, multos per urinam serosos humores expellit, flatus discutit, hepar, ac alias partes debiles roborat, & si plane de iis actum nondum sit, præstantiores quoque effectus producit.

27. Nec minorem adfert utilitatem contra quamplurima lienis accidentia, ex obstructione & frigiditate ortum ducentia. Et in primis succurrit iis, qui splenem habent extensum, serosisque humoribus refertum, in star spongiæ aquæ plenæ,

quod illis progenerat sinistri lateris extensionem, dolores, torporem, vel corporis gravedinem, halitus, dyspnoeam, & alia symptomata. Nam si patiens hujus medicamenti usum per aliquot continuaverit dies, bona observata diæta, & moderatis adhibitis exercitiis, expellit dictos humores per urinam, confortat lienem, & omnes alias partes per consensum hujus debilitatas.

28. Scorbuticos, qui multis & diuturnis viscerum obstructionibus sunt obnoxii, sanguinem habent melancholicum & corruptum, suntque valdè debiles, & plus quam dimidio contracti, plurimum alleviatur, si septimanatim bis ter vè id usurpent.

29. Præmissis & adhibitis per aliquot continuos dies appropriatis crassiorum humorum expurgationibus, medetur cachexiæ, pallidis virginum coloribus & febribus, provenientibus ex retentione menstruorum, aut spermatis corruptione: non solum aperiendo omnes meatuum obstructiones, naturam impedièntes, quò minus superflua expellere possit, resistendo omni internæ corruptioni, & mundificando sanguinis massam per sudorem & urinam, sed etiam universam confortando naturam, & corroborando partes debilitatas, ut inde pristina restituantur sanitati, dummodò viscera adhuc sint integra, ut quodlibet suo possit fungi officio.

30. Contra urinæ retentionem, vel ischuriam, ortam ex obstructione renum aut ureterum, ob arenam, materiam limosam, sanguinem, phlegma viscosum,

aut flatulentiam, item adversus stillicidium urinæ, vel stranguriam propter calculum vesicæ, collectionem materiæ mucosæ in ejus cervice, aut nimiam refrigerationem, exhibetur hoc Antidotum semel bis vè per diem felicissimo cum successu. Non minus juvat in ulceribus vesicæ per aliquod tempus continuatum.

31. Curat subjectos gonorrhœæ, ex imbecillitate retentricis facultatis in vasis spermaticis, aut ex quibusdam tenuibus, acribus, & stimulantibus humoribus, exuberantibus in prædictis vasis. Eodem modo singulare etiam est medicamentum contra gonorrhœam virulentam, ex lue venerea procedentem, corpore prius pharmaci huic morbo specificis perpurgado, tam ad expellendam omnem corruptionem in vasis seminariis contentam, quam ad illa, aliasque corporis partes oroborandas.

32. In symptomatibus quibusque, quæ ex corruptione spermatis in vasis seminariis proveniunt: in obstructionibus item, quibus Venus impeditur, meatus mundificat, neque corruptum tantum sperma per emunctoria adpropriata expellit: sed totum quoque corpus mundificat, & à corruptione, quæ totum id inficere posset, vindicat, omnesque in eo partes renovat. Secundo, obstructiones adimit, semen adtemperat, & quod crassum ante, & frigidum erat, fluxile reddit, actumque ita venereum promovet, unde quanti in procreatione liberorum usus sit, cum conjugum alteruter, vel uterque à dictis causis impeditur, quivis dispicere potest. Neque enim amovet tantum hæc obstacula,

cula, verum vires insuper potentissimas cordi confert, spiritus auget, animumque ipsum refocillat.

33. Bono cum successu hoc Antidotum exhibetur in fluore, vel fluxu albo muliebri, procedente ex abundantia humorum vitiosorum serosorum, & cachexia totius corporis, qui ad matricem concurrentes expelluntur per ejus cervicem. Nam datum (corpore prius a crassiori materia purgato,) instar hydrotici septimanatim semel aut bis, nimirum in satis magna dosi, ut exin in lecto sudent, quantum vires ferre possint, & reliquis diebus pro confortativo, hoc est, in parva dosi, qua sudorem nullum excitet mane è lecto surgendo: Hoc ita continuatum cum bono vitæ regimine, & diæta, incredibiles producit effectus, modo ne morbus temporis longinquitate, ratione subjecti, aliarumque circumstantiarum omninò sit redditus incurabilis, ut interdum evenit.

34. Contra suppressionem mensium muliebrium, procedentem ex superabundantia, vel cruditate humorum, oppilatione hepatis, crassitie sanguinis, aut obstructione vasorum, sanguinem ad uterum devehentium, hoc medicamentum dietim per aliquot tempus usurpatum, corpore prius, pro necessitate, purgato, omnibus aliis hoc in casu palmam facile præripit.

35. In vino albo, vel cerevisia dissolutum & exhibitum in suffocatione uteri, magnum est præsidium, consumendo istos vapores, qui facultatem animalem in sua sede invadendo, causantur ejusmodi symptomata.

36. In foeminis parturientibus, quæ (propter virium naturalium imbecillitatem) fœtum expellere nequeunt, hoc Antidotum, illas confortando, & vires excitando, excellentes poducit effectus, ut facilè pariant, & eluctentur, & quidem sine vitæ præjudicio alterutrius. Ejicit etiam secundinam ob prædictam causam retentam.

37. Arthriticis etiam multum ab eo auxilii expectandum est: illis videlicet, quos ex capite, venis, aliisque ductibus, in articulos decumbentes catarhi, doloribus vehementissimis, chiragra, ischiade, gonagra, & podagra vexant. Illis enim post usum purgantium, pulveris nempe arthritici specifici nostri, vel aliorum, tribus vel quatuor matutinis, ter aut quater in forma sudoriferi datum, humores serosos, & subtiles in partibus extremis consumit, tumores resolvit, dolores consequenter mitigat, cerebro, juncturisque robur conciliat, ac has quidem adversus humorum influxum obfirmat. Quod si quis bis, vel ter in septimana usurpet, & interim quavis senescente Luna (excepto tempore æstatis ferventiore, frigoreque hyemali intensiore,) semel purgationem instituat, neque optimum interea vitæ regimen negligat, experietur profecto totum sibi corpus confortari, sanguinem depurari, vitium aut in dispositione viscerum, sive partium mandantium superfluitatis istius generatrice ita emendari, uti longinquitate temporis malum evidenter imminuatur. Uti verò perfectam curam cuiquam audacter non polli-

pollicemur: ita intelligi hic tantum volumus eos, qui bono vigore non destituantur, quorumque humores peccantes sint adhuc fluxiles, serosi, calidi aut frigidi: Non illos, quibus mali diuturnitate viscera corrupta sunt, corporisque œconomia penitus collapsa. Quorum partes externæ debilitatæ, suum amplius officium ægerrimè faciunt. Qui nodosi sunt, & fluxionibus humorum viscidorum, & glutinosorum tenduntur: Etsi enim his pro confortativo inservire, & quandam mitigationem adferre potest, effectus tamen suprâ commemoratos nunquam præstabit, quod cum malum per se incurabile redditum sit, tum materia inexpugnabilis facta, cuius per urinam, sudores, & insensibilem transpirationem evacuationi contumacius reluctetur.

38. In febribus intermittentibus, & præcipuè in tertianis, & quartanis diuturnis, & inveteratis, maximè cum habitus corporis per illas generaliter est immutatus, sanguis valdè corruptus, & viscera debilitata, quæ sunt ceu causæ secundæ, vel subjecta, quæ febres fovent: in tali, inquam, casu, postquam corpus à crassamentis fœculentioribus est liberatum, exhibemus hoc Antidotum felici cum successu, quinque aut sex continuis vicibus, tempore matutino, excepta hora, aut tempore paroxysmi febrilis, ut æger inde pro viribus sudet. Nam hoc modo sanguis non solum flavus, & atrabilis, aut melancholico humore, quo infectus & conturbatus erat, emundatur: sed tolluntur etiam omnes internæ obstructions,

partes debilitatæ corroborantur, & si qua restat materia peccans impeditur, quò minus possit augeri, corrumpi & fermentari, ut hoc medio ægroti sæpissimè à febre liberentur.

39. Consimiliter est efficaciam & auxilium in febribus putridis, continuis, & diuturnis, ob enarratos effectus.

40. In febribus ardentibus, malignis, & pestilentialibus, in lue Ungarica, eëthymatis item, & exanthematis, aliisque malignis, & venenatis acutis affectibus, si ægri hoc Antidotum imbibant, seque in lecto calidè contineant, cor statim reficit, naturamque adversus materiam peccantem ita munit, ut hinc tandem triumphet, & per debita ex corpore emunctoria sine vel partium damno, vel bonorum humorum jactura exigat. Unde insperata sæpè sanitas cum astantium admiratione consequitur.

41. Ob prædictas proprietates est etiam singulare Antidotum contra ipsam pestem & venena, tam præservativè, quam curativè usurpatum.

42. Qui tinea, scabie, prurigine, aliisque cutis vitiis, quæ ab adusta sanguinis, vel maligna qualitate sunt, lepræque propemodum se assimilant, laborant, ii præmissis purgationibus, & venæsectione, Antidotum hoc quotidie semel usurpent, tumque in lecto sudent, continuando hoc per duas aut tres septimanas, bonamque interea diætam observando, aërem præsertim humidum evitando, sanguis nimis conspurcatus, cutisque defœdata reflouescent, omnia in corpore membra, quæ mali pervicacia, quasi consopita
vide-

videbantur, reviviscunt. Quin integra sanitas restituetur, nisi forte morbus vel hæreditarius sit, vel radices egerit altiores. Tum verò repetita annuatim curatione hac periculum faciendum, nun natura morbum tandem debellare possit.

43. Est etiam, appropriatis præmissis purgationibus, efficacissimum remedium diaphoreticum contra scabiem, pruriginem, & pustulas morbi Gallioi, & sæpissimè magnum adfert auxilium in sedandis illorum juncturarum doloribus, præcipue quando materia peccans adhuc tenuis, subtilis & vagabunda est, necdum alicubi inter os & periosium in grumos, topfosve coagulata ac concreta est, quo in casu alta curandi media, & remedia apprehendenda sunt.

44. Contra Cancrum, fistulas, & plagas malignas, summi est auxilii, ad resistendum malignitati illorum internæ materiæ peccantis, purificandum sanguinem, clarificandos spiritus, & mitigandas inflammationes, & alia symptomata, quæ sæpissime dictis accidunt malis: curabilium medelam reddit faciliorem, incurabilia, ut ne pejora evadant, prohibet.

45. Non minus feliciter assumitur ab iis, qui in externa quadam corporis parte gangræna affecti sunt, loco Antidoti, ad prohibendum, ne ejus maligna qualitas spiritus inficiat, febrem aut alia periculosa in corporis centro symptomata excitando, donec tandem aptis externis remediis gangræna separata excindatur, modò ejus sit constitutionis, ut id fieri possit.

46. Dein contra vulnera, gladio aut telis veneno infectis inflicta, summum præ omnibus aliis est remedium, ut adversus ictus & morsus animalium venenosorum, si de eo doses aliquot intra corpus assumantur, & parum de eo in conveniente liquore dissolutum, vulneri applicetur.

47. Item discutit omnes contusiones internas, dissolvendo sanguinem coagulatum, à putredine, & aliis periculosis symptomatis præservat.

48. Similiter excellens est vulnerarium in recentibus plagis, aut vulneribus, quæ ad interiora corporis penetrant, ita, ut confortet naturam ob nimiam sanguinis effusionem debilitatam, defendatque partes internas à corruptela, aliis accidentibus, suppurationem suppuratorum maturet, & vulnerum consolidationem promoveat.

48. Ultimò, ut paucis rem expediamus, non in histantum, quos diximus, in orbis Antidotum hoc valet, sed & in omnibus aliis, qui nobilissima, ac earundem cum nostro qualitatum bezoardica desiderant. Præsertim verò tum præferendum venit, quando omnibus aliis medicamentis abstinere, & ad sola confortantia, & cordialia, tanquam asylon quoddam, confugere Medicus cogitur.

Dosis & Usus.

DOsis hujus Antidoti pretiosi est à duobus vel tribus granis incipiendo à parvulis, & per gradus ascendendo, sex, octo, decem, quindecim vel viginti grana

ad fumum in viris & fœminis adultioribus

Exhibetur hoc Antidotum cum vehiculis appropriatis, sive liquores sint, sive confervæ.

Usurpatur pro confortativo, aut in morbis chronicis ac diuturnis, ad aperendas sensim obstructions internas, ad corrigendum & resistendum malignitati alicujus peccantis humoris, ut ad expulsionem deducatur: sicut etiam usui est, ut præservativum adversus pestem & venena, debet assumi manè jejuno stomacho, oriente Sole, aut paulo serius excepto, si materiam peccantem dictorum morborum symptomata aliqua consequuntur, utpote defluxiones catarrhosæ à capite ad præcordia, tussis, diversi dolores alii, &c. tunc administrari debet vespèri, idque hora antequam supradicta accidentia superveniunt, animadvertendo, ut id fiat ad minimum duabus à refectione interpositis horis. Et in his jam dictis casibus atque usibus rectius in aliqua Confervæ, in forma Electuarii exhibetur, aut in forma parvi boli ad deglutendum, quàm in forma liquoris.

In morbis acutis porrò, utpote febribus ardentibus malignis, Ungaricis, pestilentibus, pleuritide, dysenteria, epidemia, morbillis, variolis, quemadmodum etiam in curandis peste & toxico infectis, datur in principio morbi, quàm maturrimè ac fieri potest, sine exceptione ulla temporis, quotiescunque necessitas postulat, & poterit reiterari bis tervè in die, prout requirit necessitas. Nec so-

lùm administratur in jam dictis morbis acutis, sed etiam ad occurrendum quibusvis accidentibus subitaneis, utpote in subitanea suppressione urinæ, passione colica graviore, doloribus & puncturis laterum, deliquio animi subitaneo, & lipothymia, convulsionibus subitaneis, suffocatione & præcipatione matricis ex aliis causis motis, consimiliter in difficultate partus, & retentione secundinæ, detur sine respectu temporis, quoties occasio fert. Et in talibus causis acutis & subitaneis, propinetur in liquore, in qua forma citius penetrat & operatur.

Advertendum etiam, cum usurpatur pro confortativo, conservativo, aut, ut dictum est in morbis chronicis, in minori quantitate exhiberi debet, quàm si administraretur pro curativo in morbis acutis, aut ad expellendam materiam peccantem per sudorem, quia in tali casu major dosis exhibetur, & patiens sit valdè benè tractus in lecto ut faciliorem operationem medicamento conciliet.

Ecce satis superque explicuimus virtutes, & usum hujus Antidoti, quantum per compendioli leges fieri licuit. Verum enim verò sciatis quæso, hanc prærogativam, quàm huic Antidoto attribuimus, non esse fundatam super intentione quadæ empirica irrationali, & confusa, ac si mundo persuadere conemur, hoc solum absolute prædictis omnibus istis morbis & symptomatis mederi posse, in omnibus personis, & omni tempore, sine observatione, primò, si morbus in totum sit curabilis, aut saltè palliabilis, deinde sine respectu diver-

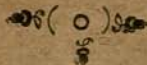
farum

ANTID. PRETIOSVM.

491

rum constitutionum corporis, ætatis, sexus, quatuor anni temporum, sine respectu qualitatū manifestarum medicamenti, sineque observatione diætæ, bonique vivendi regiminis auxiliove aliorum remedium tam interiorum, quàm exteriorum, & summatim absque ratione ulla, & methodo, sed hoc nostrum fuit propositum demonstrare saltem excellentiam, & magnitudinem suarum qualitatū & virtutum, respectu aliorum sui ordinis medicamentorum. Nam res absurdissima est, credere unicum aliquod medicamentum, qualecunque illud sit, adeò admirabilis esse efficaciam, ut possit suis effectis omnem Medicinæ ordinem & fundamenta (quæ summo studio & longinqua experientia à multis seculis à majoribus nostris fuerunt exactissimè observata & scriptis tradita)

penitus evertere, uti multi ex hodiernis Alchymistis, contra propriæ experientiæ, atque etiam conscientiam, testimonium vanissime ostentant jactantque Id, quod sufficiet ad sapientes edocendum, qui quid medicina sit, nōrunt, quæ sit intentio mea circa prærogativam jam ante dicti Antidoti. Pro cujus inventione Deo gratias quàm maximas agimus, illique debitum honorem tribuimus, à quo omnis bona inspiratio provenit, quem & precamur, ut ejus operationibus benedicat in plurimorum ægrotorum salutem. Quem in finem hoc nostrum inventum insinuamus omnibus.

F I N I S.

Qgg 2

TER-

TERNARIUS HEMETI- CORVM

SEV

HEMETOLOGIA.

CAP. I.

De usu Vomitivorum, Medicina, optimorum quorumcunque Philosophorum & Medicorum antiquorum & neoteris corum testimonio, omnino laudabili & necessario.

ARbitror certè, quamvis nemo Medicus ullam uspiam vomitoriorum fecisset mentionem, quod nihilominus rationis iudicio naturali, (quo summus rerum opifex homines præ cæteris creaturis donavit:) deprehendere quilibet possit magnum illorum usum & inevitabilem necessitatem, quibus generi humano in variis morbis plurimum gratificantur. Idque non solum emunctoriorum, quibus corpus variè hinc inde locupletatum est, causa: sed & quotidianæ experientia & admirabilium curationum divite argumento. Attamen cum non desint phantastica ingenia, quæ alienæ potius li-

bidinis, quæ experientia & iudicii divinitus sibi concessi ratione habeant: (susq; deque Aristotelis illud æstimantes, negare experientiam propter rationes, imbecillitatem intellectus arguere:) non potui non facere, quin antequam de particularibus præparationibus, & quæ de usu vomitivorum hætenus observare mihi licuit, sermonem aggrederer, osorum virulentis morsibus sequens antidotum opponerem

Hippocrates enim Medicorum Coryphæus I. Aphor. 21. Quæ ducere oportet, inquit, quo maximè natura vergit, per loca conferentia, ducere convenit. Id quod cum sale acceptum idem est, ac si Hippocrates dicere voluisset, quod omnes evacuationes qualitercunque etiam institutæ absque respectu ad naturam habito, incommodæ prorsus sint & illegitimæ. Quinimo Medicum naturam, cujus Minister est, ceu Magistram intueri semper oportere, ut ne unquam quicquam ipsi contrarium aut impossibile moliat, sed bene observet, quæ, per quam viam, ad naturæ

motus

motus juvandos evacuanda sint: Aliquādo enim per secessum, aliquando per vomitum, jam per sudorem, jam per urinam, modo extraordinaria via (id quod saepe, imprimis tempore pestis veneno à corde per pustulas, furunculos, apostemata &c. naturaliter excluso, usu venit) supervacanea purgari expedit. Hinc eodem sensu Hippocrates lib. 1. Aph. 2. affirmat; Si qualia purgari oportet, purgentur, confert, & facile ferunt, si contra, difficulter. Et iterum lib. 4. Aph. 3. In medicationibus talia educere è corpore, qualia sponte prodeunt, utile; quæ vero contrario modo prodeunt, cohiberi oportet. Cui ipsi ut majorem fidem conciliaret, exemplum haud inconcinne posuit lib. 1. ab ipso Galeno etiam in commentario probatum: In perturbationibus alvi & vomitibus spontaneis si talia purgentur qualia purgari oportet conferre, & leviter ferri, si minus contra. Adeoque evidenter conspicitur per has Hippocratis sententias, humores, mineras morbificas non nisi per propria emunctoria & vias, per quas natura se utiliter evacuare solet, deducendas esse.

Ex quo ergo recto talo incedit argumentum, quod vomitoria æque remedia necessaria sint naturæ, quam reliqua; quādo nimirum natura & humoris inclinatio per vomitum viam affectat, ut saepe contingit. Dummodo hoc in negotio satis prudens est Medicus, ad oportunitates Naturæ veras à falsis, naturales & utiles à non naturalibus & noxiis, discernendas, ne ignorantia occæcatus expulsionem deproperet, cui frenum potius injecisse naturæ satius fuisset.

Haëtenus quæ Hippocrates in ge-

nere pro instructione nobis reliquit; jam & audiendus est, quæ in specie de vomitoriorum usu profitetur.

Libro quarto Aph. cap. 17. & 18. inquit: Eum qui febricitat, cibi fastidium, morsus oris ventriculi, vertigo, & oris amaritudo purgatione indigere per superiora significant. Et paulo post: dolores qui sunt supra præcordia, quicumque egent purgatione, medicari per superiora significant &c.

Videmus insuper Hippocratem vomitivorum usum magnificasse non in robustis solum, prout alicui videri posset, sed in delicatis etiam & imbecillis. Libro enim de salubri diætâ, postquam de tempore vomitionibus oportuno disseruit, in hunc tandem Canonem etiam prolabitur: Quicumque homines crassi & pingues sunt, & non graciliores, jejuni vomant, qui vero graciliores sunt ac debiliores, à cibis vomitum faciunt hoc modo.

Et quod vomitivorum usus tutus in debilibus etiam esse possit, minusque suspectus, quotidiana observatio, qua prægnantes non usque adeo validas in primis mensibus, assumptum cibum quotidie per vomitus rejicere liquet, cum nihilominus maxima pars nil quicquam detrimenti neque corporis, neque foetus ipsius, imo multum potius emolumenti ad facilem & salubriorem postea partum sentiat, satis superque restatum facit. Sic parvulietiam & teneri infantes saepe sponte sua vomunt; Quod ipsum tamen tantum abest, ut naturæ perniciem adferat, ut potius stomacho à superfluitatibus exinanito, multis corruptionibus, ex qui-

bus postea varia symptomata, præveniat, easque penitus eliminat.

Ex quibus omnibus sole meridiano clarius apparet, vomitoriorum usum nunquam interdictum fore in ægrotis, qui alias sponte vomitiones ferre possint, dummodo de bene riteque præparatis, & correctis, ne vel venenosa, vel nimis acria, quibus æque benigni, quam maligni humores rejiciantur, prospiciatur.

Netamen in mentem alicui veniat, neminem, quam Hippocratem assertionis nostræ vel autorem vel applausorem extitisse: Avicenna 4. 1. cap. 18. (cujus & Schola Salernitana de conservatione sanitatis mentionem facit:) quindecim sequentibus encomiis vomitoria, quantum ipsorum usum attinet & procul dubio propria suffultus experientia extollit:

Primum est: quod capitis gravitatem tollat, idque maxime, si ex humorum ac vaporum multitudine è ventriculo ac membris inferioribus sursum vergente contracta sit. Si verò à proprio ipsius cerebri fuerit nocumento, ab eo cavendum, ut qui gravitatem magis augere soleat.

Secundum: quod visus aciem subtiliorem reddat, præsertim si visus ob vaporum copiam è ventriculo sursum ascendentem obscuratus fuerit? alias enim offendit potius.

Tertium: quod nauseosam auferat fatietatem; Humorem enim in ventriculi spatio innatantem, eumque ad nauseam excitantem evacuat.

Quartum: quod illi etiam ad cujus ventriculum flava bilis confluens cibum

corrumpit, egregie opituletur, eam enim per superiora exturbat.

Quintum: quod stomachi subversionem atque abominationem expinguium ac dulcium alimentorum esu contractam submoveat.

Sextum: quod appetentiæ amissionem, & corruptum ipsius ventriculi desiderium, quo nimirum acria solum, aut acida, aut pontica appetuntur, curet. Vomitus namque ejusmodi affectionum causas omnes reinovet, remotis vero causis, effectus quoque tolli necesse est.

Septimum: quod corporis ex humorum redundantia ortæ lassitudini conveniat, evacuata enim materia, vires corporis omnes levantur & recreantur.

Octavum: quod renum ac vesicæ ulceribus succurrat, materiam namque eo corrudentem ad oppositam abducit partem.

Nonum: quod lepræ auxilietur: & maxime quidem, si cum vehementi vomitivo, quale veratrum cum primis existit, eliciatur. Hoc enim lepræ materiam eradicatu difficilem è remotis locis subducit. Quin etiam primæ concoctionis errata corrigit, quo fit ut reliquæ concoctiones absolutiores fiant. Lepræ enim origo est à concoctricis facultatis corruptione.

Decimum: quod corporis colorem ex vitioso aliquo humore depravatum emendat, ipsum enim à cute alio derivat.

Undecimum: quod epilepsiam ex ventriculi cum cerebro sympathia obortam curet: Humorem enim, cujus evapora-

SEU HEMETOLOGIA.

poratione epilepsia accidebat, è ventriculo expellit.

Duodecimum: quod ictero, illi præfertim qui ab obstructionibus initiū ducit, medeatur: vehementiore siquidem vomendi conamine obstructionum materiæ à locis, quos obsidebant, avertuntur. Ad hæc materia etiam pituitosa, quæ ejusmodi fere parit obstructiones, vomitu educitur.

Decimum tertium: quod asthma subveniat: causam ejus antecedentem tollat. Quin thoracem etiam ac pulmonem calefaciendo superfluitates absumat, unde asthma gignebatur.

Decimum quartum: quod tremorem atque paralyfin curet; harum enim passionum materiam aufert.

Decimum quintum: quod magna & nigra ulcera in extremis partibus, & impetiginem (materiam divertendo) curet.

Arnoldus de villa nova eximius Medicus Papæ, Cardinalium, multorumque Italia principum, de symptomatibus inordinatum victus regimen subsequi solitis, sermonem tractando de vomitibus sequentia in medium profert, cap. 10. Breviarii: Multos vidi, qui ciborum & potionum multam receperunt quantitatem, qui illico ægrotare cœperunt, & nisi eis provocassem vomitum, in ægritudinem, vel febrem periculosam, & forte mortem incurrissent, qui statim liberati sunt propter vomitum provocatum. Et ulterius: Competit etiam his qui stomachum habent repletum, Phlegmaticis viscosis, & malis humoribus; & febricitantibus ex plenitudine, &

repletionem nimiam; Competit etiam his qui habent nimiam gravitatem corporis, abominationem, venarum extensionem, & rigorem cum calore: hæc enim plenitudinem stomachi significant, & vomitus his competit. Et paulo post de febribus inquit Valet etiam contra tertianam veram & notam, & contra quotidianam & quartanam. Proponit etiam inferius vomitiva, quibus ad prædictos affectus uti commode possimus.

Iohannes Fernellius Medicorum dogmaticorum nostri sæculi facile princeps, multa rerum experientia clarissimus, quo nomine etiam apud Regem cæterosque Gallia principes multos annos in magno honore habitus fuit, diffuse de utilitate vomitoriorum differit lib. 3. meth. med. cap. 3. Quæ vero facilis & moderata obtigerit vomitio, inquit, saluberrima est & purgationum omnium præstantissima. Noxios quippe humores ex ipsis fontibus sinceros elicit, & evacuat, omnem quæ in ventriculi capacitate, in ejusve tunicis hæret illuviem inprimis expurgat, è præcordiorum membranis, è cavis jecoris & lienis, & ex pancrea omnis generis supervacuos humores sinceros elicit, quos plerumque nec Hiera, nec aliud vehementissimum ullum, etiam frequens pharmacum in alvum exturbare potest. Id quod observatum dignum est, iis qui omnem stomachi illuviem non nisi per alvum deturbare vano labore student; Illa enim cum per vomitum potius nata sit expurgari, nihil efficiunt; quam quod corpus debilitent, absque ta-

deberent, ad opinionem omnibus expectorandam, qua ægrotos miserè perire maluerunt, quam ab initio statim, viribus naturæ adhuc integris existentibus, nec tota massa sanguinis intimiore labe correpta, vomitoriorum beneficio auxilium struere. Neque Medicorum turpem ignorantiam, ambitionem, metum, avaritiam, vel quicquam aliud ab ægrorum parte, quod in ipsum, fateor, sæpe deterruit, tantiponderis esse, qua vomitoriis detrahere, vel usum ipsorum alicui, ne minime quidem suspectum reddere valeant.

CAP. II:

De Remediis ad excitandos vomitus Antiquis familiaribus in genere.

Legimus Hippocratis, Avicennæ, Dioscoridis, Rhafis, & aliorum antiquissimorum Medicorum hanc fuisse sententiam; quod si quis menstruo semel spatio Bacchi Genio tantum indulgeat, ut stomacho ad nauseam usque repleto Vomitus excitetur, sanitas hominis totius conservetur, ægritudines præsertim Chronicæ citius & jucundius prodiguntur. Id quod adhuc tum quoque pro studio Sanitatis infallibili à plurimis observatur. Quamvis ergo probabile alicui videri posset, hanc vomitus citandi rationem quodammodo naturalem, & satis facilem esse, argumento scilicet magnæ illius repletionis in stomacho, cujus causa vomendi conatus magis promptior quam jejuno stomacho: itemque quod ebrii ad quævis subenda pericula minus meticulosi sint, quam so-

brii: nihilominus prædicta opinio tantæ æstimanda non est, ut eeu Salubrem Medicoque dignam illam accipimus. Etenim licet hac ipsa vomitionis specie, omnis vini superfluitas ex stomacho exhausta videatur, nihil tamen quam terrestrior tantum tartareaque saburra rejecta est, spiritibus interim sulphureis præcalidis & penetrantibus à tergo relictis.

Id quod communi potatorum suffragio certum est, qui quamvis fortissimos vomitus, non leves etiam tam per alvum quam per urinam excretionem habuerint, nihilominus extremis capitis doloribus, inflammatione totius corporis, partium nervosarum languore, tremore, convulsione aliisque malignis symptomatibus corripuntur. Prædictum ergo vomendi genus tantum absit, ut salubre naturæque consentaneum statuamus, ut nemine nisi Bacchi æmulis, vinipotis, Cyclopis, sponsis Penelopes & fruges consumere natis dignum æstimemus. Siquidem plura alia magis naturalia utiliaque hoc ipso nomine expectenda remedia Deus nobis largitus est. Quinimo ipsissimi opinionis illius Magistri scriptis suis ebrietatem liberiusque potandi studium canepus & angue persequuntur.

Alia ergo antiquis magis probata vomitoria, in tres classes principales distributa legimus. Quorum quædam sint lenia, seu dulcia: quædam mediocria: quædam violenta.

In primorum censu collocarunt usum aqua tepidæ in magna quantitate cum modico oleo olivarum, aut oleo amygdalarum dulcium: vel cum Syrupo Acetosæ,

Rrr

Oxy-

Oxymelle simplici, aut similibus, leniente, modice abstergente, & incisoria facultate præditis.

Mediocrium ordine comprehendunt decoctionem radicis Raphani, Atriplicis, Erucae, Nasturtii; sæpe etiam miscent Oxymel scylliticum, aut Hydromel cum radicibus Asari compositum: Quæ ipsa vomitoria practicis Medicis communi stylo inserviunt, quibus nimirum vel nihil, vel parum experientia est, de novis Hermeticorum inventis. Quidam etiam in usum revocant summitates Sambuci, semen & radices Ebuli, Radices Betonicæ: vidi quoque coagulatum, quo ad casei sequestrationem Coloni utuntur, eodem nomine præscriptum fuisse. Singula enim hæc facultate quodammodo citatiore prædita sunt, quam priora.

In tertium ordinem referuntur Helleborus albus Tithymalus, Peplus, & id genus similia, venenosa & violenta remedia, de quibus mox sermonem habebimus. Observatu autem dignum nobis occurrit hoc in loco: quod secundo ordini inclusa, quamvis minime maligna, aut periculosa, quoniam tamen superfluitatibus corruptis & in ipsis ventriculi tunicis tenacius in hærentibus imparia sint, aliquando magnas ægris molestias creent, & perturbando nil tamen promovendo generandoque flatu, colicam, torsiones ventris, cruditates, & imbecillitates stomachi aliaque id genus symptomata inducant.

Quod vomitoria illa violenta attinet, nemini dubium est, tam pernicioosa ea esse, ut dum adhibentur, ne vitæ quidem

parcant, Medicoque vitæ custodes vires adimendo dedecus pro gloria concilient. Quod ipsum antiquorum Antesignanus Celsus ultrò testatur (de Helleboro differendo,) quando aperte dicit: quod non semper bonis ægrorum rebus fiat, quin imo plerumque, in sanis etiam, cum sanitatis maxime jactura conjunctum sit, istiusmodi vomitoriis quicquam tentare. Unde & Hippocrates amico suo Democrito Helleborum vel similia propinare, non fuerit ausus, affirmando, fortibus istiusmodi pharmacis robori vitali maximam securim injici, vitæque humanæ noceri posse.

Et hæc sunt principalia Argumenta, quæ Medicis vomitoria ut plurimum exosa merito reddant. Apud Hermeticos vero, quoniam majori cum securitate præsentem materiam tractant, ut diffuse in hoc ipso tractatu demonstrabimus, longe frequentior vomitoriorum usus, & merito, existit, quam olim apud Veteres.

C A P. III.

De præcipuis Vomitoriis ab Hermeticis Medicis e Mineris inventis; deque illorum præparatione, mirabili efficacia, veronisi & approbatione.

Postquam in præcedentibus fati verborum fecimus & demonstravimus re & ratione, & Medicorum quos unquam Sol vidit clarissimorum autoritate: vomitoriorum usum, omnino ad auxilia Medici-

dicinæ pertinere, & è contra magno periculo antiquitatem crassis Medicinis vomitus procurasse: cujus nomine quilibet Medicus, cui meliora abscondita, in unum merito abstineret; superest modo, in apicum ponere, magnas gratiæ divitias quibus Deus Archiater plurimis Medicis hac ætate benedixit, ingenium scilicet artis Chymicæ, magnæ illius naturæ imitricis, aperiendo, cujus beneficio jam, non solum Medicamenta veterum corrigere, depurare, viribus exaltare, norunt, sed & (anatomias omnium rerum in profundo terræ abyssu crescentium Metallorum Marcasitarum, Talcorum, Sulphurum, Vitriolorum, Aluminium, Salium, aliorumque corporum mineralium instituendo.) saluberrimorum secretorum ad sanitatem defendendam talem constitucere Monarchiam, quæ omnes veterum medicamentorum thesauros multis antecedit parasangis. Quamvis enim è Græcorum & Arabum familia de mineralibus multa literis mandarint, in superficie tamen hæserunt & cortice rerum, nucleum seu veram ipsarum cognitionem nunquam attigerunt.

Id quod in specie trium vomitoriorum mineralium longe excellentissimum, & à plurimis multo usu probatissimum argumentum vel maxime liquet. Quantum enim Plauetarum & Astrorum celestium dignitas & perfectio superior longe est, quam inferiorum corporum: Tantum virtus ipsorum præponderat virtuti antiquorum vomitoriorum. Et hoc est quod Josephus Quercetanus utriusque

partis censura scite & rite facta, capite de vomitoriis in sua Pharmac. dicit: Inventa sunt nostra ætate, sicut fœcundo temporis progressu nova rerum inventio indies incrementum sumit, multo præstantiora vomitiva, multoque tutiora, quorum usus plurimus hodie existit in diversis & gravibus affectibus curandis. Iis etiam adjectis, quibus plerique vomitum nocuum & infestum existimant, ut verbi gratia in pleuritis, quarum plerisque vomitus valde necessarius est, ut pestilentibus & in iis, qui cum lumbricis sive vermibus complicantur, de quibus supra in cap. de aquis, ubi descripsimus aquam nostram benedictam purgativam vomitivam, mentionem fecimus.

Quæ ipsa aqua benedicta nihil aliud est, quam infusio Croci metallorum cum aqua Cardobenedicti Cinamomo correctæ, uti videre est dicto librop. 126. & 127. Eamque benignissimum & efficacissimum vomitorium in prædictis affectibus multis experimentis idem Quercetanus summo opere extollit.

Vomitória ergo quæ è mineralium familia neoterici cito, tuto, jucunde usurpant, præcipue tres materias agnoscunt: Vitriolum, Antimonium, & Mercurium vulgo Argentum vivum dictum. Hæ ipsa mineræ variis modis ad vomitus excitandos præparantur: quemadmodum hæc de re passim plurima.

Cum autem mei instituti non sit singula repetere, multo minus propriis gloriari inventionibus: quinimo usum duntaxat vomitoriorum legitimum ostendere,

& contra blasphematorum Calumnias confirmare; Descriptiones trium duntaxat, familiaritate usus, operationis benignitate, & facilitate preparationis, pauperibus æque quam divitibus commendatissimum subjungam, uti sunt. Salis Vitrioli, Antimonii preparati, Croci Metallorum & Mercurii vitæ. Eorum ergo preparatio verus usus & approbatio prælo sequitur.

CAP. IV.

Sal Vitrioli seu vomitorium vitriolatum.

R Vitrioli ungarici cærulei, & optimi, quantum vis faccalinentur in crucibulo ad ignem rotæ, donec in pulverem brunum seu obscure purpureum abeat.

Observationes.

Si Vitriolum calcinatum, prædictum colorem non adipiscitur, sed rubrum duntaxat instar Boli Armeni permanet, dum sal inde extrahere cupis purum & candidum, nihil accipies quam Vitriolum ejusdem coloris, formæ & saporis, ut fuit antea.

Pariter si nimis calcinatum fuerit, ad nigredinem pura, vel spongiositatem, adeo ut spiritibus acidis spoliatum prorsus sit nec multum salis inde conficies, nec quod purget multum.

Extractio Salis.

Vitriolum prædicto modo calcinatum ponatur in vase vitreo, superfundatur aquæ communis bona quantitas,

sensim tamen & sensim agitando ne in fundo conglomeretur, donec aqua affusa (quæ tam calida evadit, ac si Calci vivæ superfusa fuisset:) refrigeretur, alias vitro adhesio fieret, ut rumperetur. Stent ita viginti quatuor horas, postea trajiciantur per Chartam emporeticam in patinam latam vitream, & fiat exhalatio super ignem lentum furni minusculi arenosi, donec sal in fundo reperiatur, siccum & coloris quodammodo incarnati, qui tamen pulverifando in albedinem convertitur.

Hoc ipsum Sal eodem modo extrahitur de capite mortuo ab olei Vitrioli destillatione residuo, Colcothar dicto. Quoniam tamen operæ pretium non est, ut quilibet, qui sale Vitrioli opus habet, olei ipsius destillationem ad manus summat: prædictum processum exactius tanto proposui. Vitriolum enim tanti pretii non est, ut quem magna cura, ne perdatur aliquid afficiat; Et Artifex ad prædictum calcinandi modum melius observabit, num satis calcinatum fuerit, nec ne; quod in destillatione olei fieri minime potest.

Alio modo præparatur Vitriolum (ut Medico vomitorii loco inserviat:) in formam subtilis Magisterii substantias puras à terra impura sequestrando, & iterum uniendo simul (quemadmodum in libello meo Anatomia Vitrioli intitulo monstravi) unde in lapidem colore Sapphyreo, multumque transparente coagulatio subsequitur, qui Vitriolum Regeneratum appellatur. Attamen quoniam per triennium hucusque Salis illius confectioem vidi, & ipsemet tractavi, quo

quo multorum morborum curationes feliciter succedere, ejus conficiendi rationem potius, quam cuiusvis alius huius loci propriam facere volui, ut quæ facilis præparationis nihilominus virium ad destinatas operationes obtineat.

Virtus & proprietates Salis Vitrioli.

Testor Deum, & certò cuiusvis promitto Lectori, quòd inter medicamenta vomitoria, tam simplicia, quàm composita, & quomodocunque præparata, sive Mineralia sive vegetabilia, quæ vel ab aliis adhiberi vidi, vel ipsamet adhibui, nullum observaverim magis universale, magis interim præ cæteris ad purgandum superfluitates in stomacho, corruptosque humores in ipsius tunicis impactos, benignum quam hoc ipsum Sal Vitrioli.

Adcò siquidem tutò, adcò facilè operationem perficit suam, ut meritò jure Manna vomitoriorum veniat appellanda Quemadmodum enim manna cœlestis inter omnia lenientia benignissimæ indolis existit, ut propterea nulli non personæ absque ullius periculi suspitione exhiberi possit: Itæ res habet cum vomitorio nostro vitriolato, quo ad faciendos vomitus assumpto ordinariè nihil, nisi à Medico præscripta & præparata, à naturâ verò proscripta materia è stomachi regione, absq; majorum humorum in centro usque sopitorum perturbatione & naturæ accessibus viribus (quamvis ejusmodi violenta vomitio aliquando ex usu sit pro morbi & materiæ intus hospitantis differentia) rejicitur.

Egregie valet contra Epilepsiam, aliaque cerebri symptomata ex corruptis & acris è ventriculo sursum actis vapo-

ribus orta: Item contra squinantiam, pleuresin, Febres pestilentiales, Lipothymiam à repletionem humorum corruptorum & Bilis circa orificium ventriculi effervescentia. Vermes enecat, Epar, Lienem, & Renes, deobstruit, urinarios meatus purgat. Resistit Catarrhis in pectora & pulmonum organa prolapsis. ut in sequenti curationum exegefi latius patebit.

Josephus Quercetanus in Tetrad. p. 153. dum de utilitate à vomitionibus contra Epilepsiam, Apoplexiam, & similes cerebri affectus procuranda loquitur, sequentibus verbis extollit: Veteres præstantius vomitivum Helleboro albo nullum habuerunt. Multa præscribere possemus, minus quidem vehementia: at aliis omnibus citra discrimen, tutiora. Sed inter omnia, hoc quod sequitur, in omnibus id genus affectibus singulare & congruentissimum subsidium est, sal videlicet colcotharis Vitrioli, extractus. Si ex syrupo scyllitico ad scrup. j. propinetur. Mira enim tum præstabit. Idem Sal naribus inspiratus sternutationem etiam egregie eliciet, citra vim cerebrum serosis suis excrementis expediens. Atque hoc quidem ex spagyrica arte petitum est remedium. Et in sua Pharmacopœa cap. de vomitivis p. 394.

Satis mihi sit hic in nostram Pharmacopœam unum saltem vomitivum inferere, quod paratur ex Sale Vitrioli, de quo accipias grana 7. 8. vel 10. pro ægotantis viribus, idque dissolvas in vino, jusculo, aut congruo aliquo liquore, & exhibeas iis, qui eo opus habent, & mirandos eliciet effectus.

Quibus omnibus Medici meritò
Rrr 3 moveri

moveri debent (si qua ipsis hæcenus parum hoc de sale constiterit) ut proge-
nuino illud amplecterentur medicamen-
to; è contra verò longa illa Apozemata,
quibus sæpe ad mortem usque discrucian-
tur ægroti, & sæpissimè absque profectu,
cujus rei plura habemus exempla, post
terga relinquerent.

De Dosis.

Dosis salis Vitrioli est à scrupulo s.
ad drachm. s. pro una vice, quando qui
purgari debent, validiusculi sunt. Aslu-
mitur cum vino, cerevisia, jusculo carnis,
aut qualicunque alio, contra morbum
subjectum in serviente liquore.

*Num Vitriolum acrimonia & corrosio-
nis causa intra corpus tuto præscribi
possit?*

Medicorum quorundam scrupulo-
forum nimis, communis accusatio est; et-
iam si nec naturam Vitrioli nec aliorum
mineralium satis perspectam habent,
quando alios de usu hujus Salis tam ro-
rundo ore differentes audiunt, quod di-
cant: Vitriolum corrosionis nimis esse
particeps, unde stomachus, intestina om-
nesque partes corporis internæ, quas
transeat, immane quantum lancinentur,
& pugnacissime pro hac sua sententia,
cum tamen ne unicam quidem historio-
lam ad illam roborandam adducere pos-
sint, pugnare non desinunt.

Ad illorum igitur persuasiones, con-
vellendas, dico; quod si naturam omnium
purgantium à summis ad minima usque,
ut & rerum balsamicarum & traumati-
carum pensulatè examinare velimus,
rem aliter se non habituram, quàm quod

singula corrosivam quandam facultatem,
cujus beneficio corpori administrata
mundificationem partium corruptæ ma-
teriæ rectificationem, naturæ corroborati-
onem unitatemque redintegrent, inti-
mius & potentia quodam gradu possi-
deant. Quod ideoque corrosivum hoc
nomine dicitur revera mundificativum
existit: naturæque simplici rosione mini-
mè adversum. Non ignotum quidem est,
plura dari, quæ intra corpus assumpta par-
tibus inhærendo viscerum inflammatio-
nes, excoriationses, pustulas & vesicas exci-
tent; Cujus farinæ sunt cantharides bu-
prestes Euphorbium, radices & succus
Tithymali, & similia. Sed horum maligna
operatio nullo modo corrosivæ & causti-
cæ ipsorum facultati, simpliciter ascri-
benda est, sed malignæ ipsius venenositati
quæ scaten, & extraordinariæ qualitatum
distemperie, cujusmodi in Vitriolo simul
accusari potest.

Quod si ergò ad retentiones urinæ
in Hydrope, & aliis infirmitatibus à Medi-
cis dogmaticis ordinentur aliquando hu-
jusmodi vesicatoria quibus ad superficiem
tantum applicatis vesicæ, pustulæ, & ex-
coriationses excitantur, quorsum oppro-
brium dicamus Vitriolo, cui nemo tanta
facinora imputare jure potest? Videtis er-
go, quâ distinctione opus sit inter corro-
siva & vesicatoria, & venena tenaciter ad-
hærentia & penetrantia. Insuper Vitrio-
lum interius magis corrodens non est,
quàm Sal, quem in quotidiano victu ceu ve-
rum naturæ balsamum usurpamus. Quod
enim utriusque internam attinet substan-
tiam, Oleum Salis tam impense corrosi-
vum & acre reperimus, quàm nemo dixe-
rit

rit esse Oleum Vitrioli; Ab illo enim ritè præparato, ne aurum quidem se defendere potest, ut ne dissolvatur, cum tamen in hoc Vitrioli Oleum facile aspernetur, quòd ideoq; etiam in plurimis ægritudinibus usu variè frequentatur, dum è contra in Oleo Salis adhibendo sat meticolose, ratione facultatis summè subtilis & penetrantis procedere oporteat. Vitriolum ergò, de caustica ipsius facultate loquendo, minus periculosum est, quam Sal commune.

Quod ipsius acrimoniam, quam post se reliquit, atinet, quæque aliunde non est, quam ex mixione substantiæ cupri aut ferri, certò scimus, illud duplo magis virtute illam ipsam ob causam cæteris omnibus salibus præeminere. Quod ipsū etiam affirmat Paracelsus. 8. lib. de Vitriolo dum de usu Vitrioli crudi ita dicit: Statuendum enim est, quod unum purgativum cui falsedo & acetositas cum virtute purgatrice conjuncta sit dupla virtutis mobilitate excellat magis, quam cætera omnia purgantia. Et libro de specificis, Vitriolum & Tartarum solido fundamento pro specificis purgantibus præ cæteris omnibus confirmare studet, propterea quod Tartarum satis acre sit & acidum, ut Medici dogmatici etiam eo ipso ad segnitiam purgantium corrigendam utantur. Exasperat enim facultatem purgatoriam, & ita corrigit, ut nullæ torsiones ventris inde subsequantur. Interea tamen Tartarum quoq; tam urens est, ut aurifabri præ cæteris illud ad mundificandum argentum, cujus omnem externam spurcitiem absorbet, assumant. Imò novimus quod Tartarum acrimoniam suam causa cuprum consumat prorsus, & in

æruginem cogat. Sed quid anxii fumus in hujusmodi æquè frivolis, quam superciliosis argumentis refutandis? anne videmus quod ne saccharū qui Lem, mel, manna, sal, oleum olivarum, acetum, vinum, aliaq; balsamica de quibus paulò superius dictum, quorum tamen & Medicina & æconomia celebres fecit usus, insigni corrodingi facultate careant? In summa omne quod comedimus & bibimus, quam suave etiam & acceptum nobis habeatur, nostro arbitrato corrosivum quicquam participat, vel hoc solum argumento, quod per urinas, per sudores, & per alia excernendi loca, talia evidenter rejiciantur. Nō ideoque qualitas urens in culpa est, quòd corpus offendatur, sed quantitas, & abusus quibus ipsis limites definire, ad neminem alium quam ad Medicum pertinet.

Quantum tamen usum Vitrioli attinet, legimus apud Dioscoridem antiquū Rei Herbariæ Heroa, crudi quoque Vitrioli drachmam unam pro vice usurpandi libertatem ipsum concessisse, quo nimirum cum aqua, vel aceto poto, vel cum melle lincto vomitus proritavit, latos vermes enecavit, & fungorum venenosorum symptomatibus restitit.

Thomas Bovius, Patricius nobilis Veronensis in suo flagello contra Pseudo-Medicos rationales affirmat: quod plurimis Vitriolum crudum bono cum successu contra pleuresin, laterumque dolores, & febres pestilentiales exhibuerit; Imò quod ipsemet in una aurora septendecim suis domesticis ad pestis præventionē propinarit. Hoc ego scio, quod multi in Italia Musicā exercentes Vitrioli modicū per vices, cum saccharo mixtum hauriant.

riant, ad pectus purificandum pulmonumque organa, quibus ad cantandum accuratius utantur, rectificanda. Sic Vitriolum etiam collyria & aquas Ophthalmicas ad medelas oculorum, omnium partium delicatissimorum, tutò ingreditur. Quod si ergo Vitrioli ita crudi non reformidandus usus est, quidni meliori ratione ipsius salilocum concedamus? puta quod ignis beneficio non solum à magna spirituum acrium & penetrantissimorum copia, sed etiam à terra sua metallica ponderosa, viscosaque liberatum, operationem omnino benignam & salubrem præstat. Cujus rei experientia omnium rationum argutiis longè major, finem haud dubium facit.

Et hæc de usu Vitrioli in Medicina probato. Cui prædictis rationibus sibi minus satisfactum videtur, nec etiam observationibus infrà notandis sibi satisfactum iri arbitrabitur. Huic Deus obstinati sui animi ergo gratiam & sanio rem mentem largiatur, opto.

CAP. V.

Vomitorium secundum, seu Mercurius Vita.

Argentum vivum seu Mercurius Metallicus variis modis preparari potest, non solum ad vomitiones inferendas, sed etiam ad alvum duntaxat sollicitandum sine molestia, non magis quam Aloë. Eundem etiam Mercurium Diaphoreticum efficies, qui non nisi per sudores & per urinas operetur. Sunt, qui in lue venerea ad humores peccantes per os extrahendos

usurpant: quod tamen absq; periculo non existimo fieri. Quoniam, dum ut opus est, continuatur, maxima injuria cerebro & stomacho accedit, & perniciosissima sæpe symptomata excitantur. Quemadmodum enim magnus ille Paracelsus in Chirurgia magna demonstrat, operatio præter naturam profus est, infectos & per totum corpus corruptos humores medicamento versus cerebrum, cor aliaq; nobilia viscera deducere velle. Et esto, quod hæc curandi Methodus in una persona benè succedat: e contra certè infiniti alii ad internecionem usq; miserè torquentur, id quod plurimis exemplis satis superque constat.

Sed ad vomitoria Mercurialia, de quibus ab initio propositum nostrum erat, nos revertamur, quæ nimirum salutaria sunt medicamenta, & nemini benè præparata & exhibita noxia existunt. Potissimum autem hoc in loco Mercurium vitæ comprehendimus. Cujus præparationem seu inventionem potius, ut & plura alia, Paracelsi Archidoxis capite de Mercurio vitæ, debemus. Sic enim inibi: *R.* inquit, Mercurium essentificatum & cum æquali Antimonii portione sublimate, postea super marmor dissolve & coagula iterum ad quartam usque vicem. Quamvis enim plurimi Alchymistæ hoc in loco Paracelsum de longè alio diviniore & miraculosiori Mercurio interpretentur: saniores tamen prædictum processum ad literam sequendo, miscendoque Mercurium sublimatum, quem Paracelsus per Essentificatum, id est, subtilisatum & purificatum intelligit, cum Antimonio, & destillando, ad cognitionem benedicti hujus vomitorii adspirant. Multi deinde pro suo invento

vento venditarunt. Utur tamen fit; honorem hunc Paracelso solum adscribo, & Scapham Scapham dico, ligonem ligonem, donec alius quidam Æsculapius *χυμικώτερος*, si Diis placet, urgentioribus argumentis probarit: Paracelsi descriptionem non, nisi de mystico quodam Mercurio accipiendam esse. Sacra enim Medicina frivolis persuasionibus se contaminari non patitur, sed in rerum experientia & viva demonstratione consistit. Mercurius vitæ ergò conficitur hoc modo.

℞. Antimonii purissimi,

Mercurii Crystallifariana lb. f.

Redige in pulverem subtilem, & in furno clauso per Retoram destilla oleum, quod rectificatum in arena ad tertiam vel quartam usque vicem evadit, ut ne nivis candori cedat; superfunde postea, aquam communem in magno vase, & pulvis ad fundum præcipitabitur subtilissimus quem lavari tam diu oportet, donec nullam amplius acrimoniam præ se ferat, postea exsicca, & in vitro apto custodi ad usum.

Quidam Regulum Antimonii ad hoc ipsum assumunt non crudum Antimonium. Quoniam tamen prædictum satis probavi, nec discedere inde, nec de alio, de cuius virtutibus nulla mihi foret certitudo, quicquam asserere volui.

Virtus & proprietates Mercurii vitæ.

Vomitorium hoc Mercuriale longè efficacius operationem perficit suam, quàm Sal Vitrioli. Nam in stomacho comprehensum, facultatem expultricem mirum quantum, ad humorum corru-

ptorum non solum in stomacho, sed & omnibus corporis partibus contentorum attractionem, & postmodum expulsionem per os, per alvum & per urinam, quemadmodum medicamenta verè catholica facere consueverunt, excitat & promovet. Neque tamen ullius calamitatis causam præbet, quantum in personis plus quàm centum, cujuscunque ætatis, infantibus etiam & decrepitis observavi. Maximopere excellit contra pestem, venena omnis generis, vermiculationes, imprimis ad purgandos lue gallicæ infectos, contra sciaticam, juncturarum dolores, Hydropicorum aquas quas supra alia omnia mineralia, Luna purgante solum quæ verum specificum Hydropicum meritò celebranda, excepta, ad votum evacuat. In Helvetia Sancto Galli Operatorem quendam Chymicum novi, qui Mercurium hunc ceu Panacæam in omni generis quàm contumacissimis infirmitatibus exhibet, & miraculosa dexteritate relictis ab omnibus Medicis sæpe sanitatem restituit. Tale quid Josephus Quercetanus etiam Pharmacopœsæ sue p 655. de dicto medicamento sequente Encomio testatur: Est enim omnium, inquit, vomitivorum & purgativorum præstantissimum, ultra quam dici aut cogitari potest, stupendosque planè effectus prodit in diversis morbis profligandis. Præstantia tam insignis remedi vi quasi è manibus nostris extorsit clariorem ejusdem descriptionem, quam clausulæ loco, huic capiti appendere volui, ne aliàs mancum mutilumque forte videri possêt.

Varia insuper probitatis & virtutis admirandi hujus vomitorii argumnta

S ff

pro-

producerem, nisi in bona causa & sapientibustria verba putassem sufficere.

Dosis

Datur ab uno ad quatuor & quinque grana unica vice, inchoando ab infantibus duorum triumve annorum usque ad robustos & validos: in cochleari uno vini optimi vel jusculo carnis calido, vel etiam cum pauxillo sacchari rosati.

Num Mercurius venenum sit nec ne?

Objicere fortè quis posset hoc in loco: quòd Mercurius prædicti vomitorii principalis pars, ab Antiquis, argumento tam horribilium symptomatum, quæ commune sublimatum, Mercurium tamen præparatum, & consequuntur, pro veneno mortifero habitus fuerit, ideoque nec jam tum pro salubri medicina rudioribus obtrudendum esse. Respondeo autem ad hunc modum: primò quòd hoc mera duntaxat sit opinio veterum, puta, qui hac de re certam experientiam nullam habuerunt, sed ab extremitate frigoris duntaxat externi conjecturarunt, ac si Mercurius bellum prorsus *ἀσθενέσθω* cum corpore humano haberet; veletiam, ob ponderis sui causam intestina fortassis perforaret &c. Tanti autem momenti hæc non sunt, ut illis ipsis infascinati, non vacuas etiam aures Neotericorum Medicorum quamplurimorum diceriis & experientiis concedamus. Siquidem de Brasavola celeberrimo Medico, aliisque magni nominis legimus, quod & crudo Mercurio contra vermes non solum in adultis, sed & infantibus, & par-

turientibus absque periculo usi fuerint; Ad hanc sententiam affirmat Fallopius etiam libro de morbo Gallico cap. 26. Si bibatur argentum vivum, nullum facit nocumentum. Vidi mulieres, quæ libras ejus biberint, & sine noxa. Ego exhibeo in vermibus puerorum & nullum parit symptoma, solum necantur vermes. Sic notum est, apud aulicos Germaniæ Principum stabularios, minorisque conditionis homines, consuetudinem increbuisse, quod, si qua inter ipos vino quispiam captus nesciat quid faciat, argentum vivum in vino vel cerevisia ipsi propinent, elevando eò usque poculum ut argentum vivum simul & semel intra corpus devolvatur; Nec aliam fundi calamitatem sequi, quàm quod (sit venia dicto) bombis ventris egregie ebuccinatis, caligas fortè maculando, aliis duntaxat risum moveant.

Adeò luce meridiana dum sudum est, clariùs apparet, antiquos conjectura illa sua toto cœlo aberrasse: dum nimirum, quod naturam argenti vivi concernit, hisce nostris oculis contrarium vivum sublimatum venenatam labem præ se ferat, id non proficiscitur à naturali argenti vivi proprietate, sed à per mixione & coadunatione spirituum salinorum, cum quibus sublimatio facta est, quibus etiam debetur subsistentia illius instar Sacchari. Attamen si sublimatum cum argento vivo anatica proportione mixtum, denuo idque ad quartam vel sextam usque vicem sublinatur, donec nimirum inspidum prorsus deprehenditur; ad triginta vel quadraginta grana absque omni periculo, ipsius exhibitio esse poterit, &

tant

tam suaviter per inferiora purgabit, ut ne Aloe, nec cuivis alii lenienti medicamento hac in parte cedat. Id quod conspicuum quoque est, quando Vitriolum & Sal nitri invicem miscentur & destillantur, (quamvis neutrum horum per se non saluberrimum præstet remedium:) quod ab hac mixtione corrosivum intensissimum suboriatur, Aqua fortis nimium gustui omnino intolerabilis, & ad usum corporis internum perniciosissima. Videte ergo quam sagacem oportet esse Medicum, in rerum naturalium sympathias & antipathias perscrutatione: siquidem & vegetabilia cum mineralibus habeant commune, ut ex duorum pluriumve valde utilium permixtione perniciosissimum quoddam resultare possit. Sed ut ulterius constet: argentum vivum cum debitis mensuris etiam si corrosivis præparatum, postea iterum dulcificatum, & benè correctum, Medicinam esse intra corpus minimè reformidabilem; eandem sententiam quoque Petrus Andreas Matthiolus, eorum qui de simplicibus scripserunt per totam Europam facile princeps, Archiducum Austriae tempore Maximiliani secundi, Imperatoris Medicus Ordinarius, in Comment. lib. Dioscoridis cap. de Argento vivo: uti etiam lib. de lue venerea, ubi affirmat, quod morbo Gallico infectis præcipitati, (qui pulvis est ex argento vivo cum aqua fortis factus) cum Perlis, aliisve cordialibus correcti ad dimidium usque scrupulum uti & contra Melancholiam, non minus, quam Lapidis Armenii usus esse possit, verissimam amplectitur. Fallopius tract. de Bubo-pestilentiali cap. 12. sequentia de usu

præcipitati docet: Sed notate unum, cuius in superioribus mentionem feci, quod aliqui felici cum successu exhibere solent pro pharmaco solutivo præcipitatum per os. Nos non latet Iohannem de Vigo Medicum & Chirurgum experientissimum in variis, iisque gravissimis luis venereæ symptomatibus hoc medicamento tam intrinsecus quem extrinsecus fuisse usum.

Leonhardus Fioravanta Medicus Italus in frequenti usu habebat pulverem quendam ex Mercurio, Ferro, Chalybe, Auro & aqua forti, Lapidem Philosophorum dictum, in forma confectionis, tabularum, in omnibus serè humani corporis affectibus; Quemadmodum videre est libro Coronæ Medicinalis intitulo. Et novi annosum quendam Medicum in inferioribus hisce regionibus juxta Brabantia fines, qui beneficio hujus Medicinæ, curationes ad miraculum præstitit; Cujus nomen publicè hic appellare non licuit, ne ita cuilibet ad tam nobile secretum aditus aperiretur. Thomasius Bovius in Flagello Pseudomedicorum Rationalium scribit: pulverem quendam ex Argento vivo, Auro & Aqua forti, cum sale communi exasperatum, postmodum dulcoratum, & fragmentis lapidum pretiosorum correctum, quem Herculem propter admirabilem, quæ in domendis pluribus effectibus pollet, potentiam, appellat, omnibus aliis cathartorum speciebus multis parasangis, uti multa etiam exempla recenset, antecedere.

Imò non diffiderem centum Autores mihi præstò esse posse, immotis rationibus confirmantes, quod Argentum

vivum in sui natura, multò minus benè præparatum, venenum minimè existat, imò quod maximarum virtutum particeps merito in tanta existimatione apud omnes versetur. Hinc non injuria factum est in celeberrimis totius Europæ Officinis, pulverem illum flavum, Turbith Minerale appellatum, quo peritissimi Chirurghi ad luem veneream, & multos alios affectus curandos utuntur, proflare. Et hæc sufficiant ad faciendam fidem: Mercurio injuriam fieri si veneni astringatur, dummodo experientia, veritatis animæ, & Medicis quibuscumque Christianis non minus quàm Paganis, omnia quæ non capiunt, capientibus fides habeatur.

CAP. VI

Vomitorium tertium, seu Crocus Metallorum.

ANtimonium variis modis præparatur, in forma vitri flava, rubra, nigra aliisque coloribus. Destillantur inde liquores cum variis additionibus; sublimantur flores albi grisei, flavi, rubri, & purpurei, per se solum, præcipitatur etiam variis liquoribus Mineralibus. In summa in varias redigitur formas, ad auxilium corpori humano utile inde conficiendum, non solum in excitandis vomitionibus, sed & Diaphoresi promovenda Crocum Metallorum verò quod arinet.

¶ Antimonii pellucidi & venis albican-
tibus pleni instar argenti, Salis nitri
purificati ana, quantum vis, pulverisa

insimul, & in olla ferrea satis ampla veletiam in mortario, vel olla terrea bene vitrificata superinijce carbonem exiguum accensum & incontinenti ignis apprehendet materiam; Moveatur ergò bacillo ferreo, & instar pulveris tormentarii conflagrabitur. Inde Antimonium instar resinæ fusum, redige in pulverem subtilem, & lava cum aqua communi ad Salis nitri reliquias auferendas. Nota tamen quod unica ablutio ad prædictum scopum obtinendum omninò sufficiat. Postea resicca, inque cistula vel vitro benè serva ad usum.

Virtus & Proprietas Antimonii hunc in modum Vomitorii facti.

Si Antimonium substantiæ est venenosæ, extra controversiam versatur, quòd illa venenositas auferenda sit, antequam secure pro salubri corporis Medicina venditari possit. Hoc si ullo modo tentatur rectè, certè eo, quo prædiximus, vel maximè perficitur. Rationes hæc sunt: quoniam videmus quod in illa adustione substantiæ magis volatiles, propter venenositatem maximè suspectæ, consumantur, & in aërem exhalent.

Cujus rei obtinendæ causa olim calcinatio instituebatur, quæ Antimonium primo in pulverem albicantem redigebant, postea per fusionem in vitru, quem admodum adhuc tùm plures facere consueverunt. Ea tamen præparatio nimis longa, molestaque, nec interim tam secunda, quàm prædicta Croci nostri.

Insuper considerandum est, Sal nitri inimicum sua natura existere Arsenico, Reale

SEU HEMETOLOGIA.

Realgari, aliisve mineralibus venenis, ad-
eò ut cum illis commixtum & Vulcano
traditum non possit, cum proprio spiritu
non venena quoque illorum vel in aerem
abripere, vel penitus mortificare, quae
causa postea quod relinquitur, tutò intra
corpus pro Medicina assumatur.

Quinimò eodem artificio Arsenicum
corrigitur, ut in ulceribus malignis inter-
nus ipsius usus nil quicquam reformidan-
dus. Quidni ergo prædictum vomitorium
ab omni malignitatis suspicione liberum
censeamus.

Ergò felicem præstat purgationem
corporis *ἀναρύκτων* vix minori prom-
ptitudine, ac Mercurio vitæ supra ascrip-
simus. In genere utilis usus in omnibus
affectibus repertus est, in quibus & alio-
rum præstantium vomitivorum. Inpri-
mis tamen bellum indixit Ictericæ, ob-
structionibus lienis, Epatis, febribus in-
termittentibus, tempore & horis naturæ
convenientibus, Nam

Temporibus Medicina valet, data tem-
pore profunt,

Et data non apto tempore nulla juvant.

Martinus Rulandus Imperatoris
Rudolphi Medicus ordinarius pro va-
lentissima, & verè *γνώσις* habuit Medicina,
& sub diversis nominibus modò hac, mo-
dò alia specie, exhibitum occultare stu-
duit. Josephus Quercetanus itidem A-
quam suam benedictam inde conficiebat
ut jam tum diximus ante. Modus ip-
sius recipiendi in Pharmacopœa pag. 126.
ita reperitur.

℞. Croci Metallorum unc. j. aquæ Cardui-
bened. lib. 2. veltres: Cinamomi unc.
semis. Macera omnia biduum aut tri-

duum; dein transcola, & usui reserva-
hanc aquam, quæ optimo jure mere-
tur nuncupari Aqua Benedicta: Insi-
gnes enim & mirandos edit effectus. De
hac fume unciar. j. & semis, aut
amplius horis matutinis: Non est ingrati
saporis; blandè provocat vomitum &
quatuor aut quinque sedes, evacuando
per superiora simul, quod vix præstabit
aliud remedium.

Sic plures alii, & præclari Medicinæ
Doctores, eodem hoc remedio laudabili-
ter fruuntur. Attamen quò effectu nihilo-
nibus fiat, quod malevoli calumniatores,
in me meique similes hoc nomine oppro-
bria dicere non desinant, cum tamen lon-
ge majori jure, quam illi, (in mystica enim
Artis secreta penitus *οὐδὲ θεῶν* ingressi, na-
turam rerum accuratius inspiciamus) præ-
parationibus hisce utamur, sincere judi-
cantibus relinquo.

Dosis

Dosin Croci nostri quod attinet,
ordinariè propinatur in infusione à gra-
nis sex, ad octo, vel decem in vino, cere-
visia, aliove liquore congruo, magis aut
minus, secundum quod ægri opportuni-
tas, atas, aut virium robur.

Hujus loci in Gallico tractatu erat
Censura Petri Andreae Matthioli, quam
in Comment. super lib. 5. Dioscorid. cap.
de Antimonio quatuor memorabilibus
curationibus beneficio Antimonii vitri-
ficati peractis de eodem Antimonio sub-
nexerat.

Quoniam verò integra Orationis
series ipsius me defecit, haud nimirum
præstò habito ipsomet Authore, satius

SSf 3 duxi,

duxi, lectorem cum desiderio aliquo, quippe quod ipse facile explere posset, mihi relinquere, quàm me ipsi cum suspitione. Videat ergò qui velit Matthiolum citato loco. Zvingerum in Examine Principiorum Chymicorum, cap. 3.

Gesnerum Pedemontanum, Alexandrum, Bovium, Basilium, Valentinum, Alexandrum, Suchtenium, Platerum, Penotum, Crollium, & alios, qui non injuria saluerrimas Medicinas & τῶν θεῶν χεῖρας ex Antimonio parare summo studio contenderunt, & feliciter quoque consecuti sunt.

Modò appendicis loco Curationibus quibusdam prædictis medicamentis in locis memorabilibus peractis, recensendis vacabimus.

OBSERVATIONES CURATIONVM,

Pro confirmanda majori fide, de vomitoriorum nostrorum usu & efficacia.

CVRATIO I.

ANno 1609. Genevæ Filius annorum 13 Illustrissimi Domini, Domini Johann-Georgii, Principis Anhaltini, Comitissæ Ascaniæ, Werenburg & Zerbstre. magno aliquo morbo afficiebatur, à catarrho cum tussi & febricula, quitandem in Epilepsiam quotidianam cum maniacis agitationibus, oris, brachiorum & crurum convulsionibus conjunctam terminabatur. Curam ipsius gerebant præclari Medicinæ Doctores Dn. Marcus Offredus, Castor Novus, Bonetus, &

Paulus Offredus, magnaue industria, uti omnino decet, Diætã, purgationes, Clysmata, Phlebotomiam, Scarificationem, unctiones, suffitus, & plura alia suggerebant medicamenta; Verum tantùm aberat, ut juvaretur, ut malum potius quotidie magis magisque incrementum caperet. Tandem itur ad me, qui cum ailiis collocutus vomitionem suasi beneficio salis Vitrioli faciendam. Quo etiam exhibito, ad tres vices, quadridui spatio pristinam sanitatem omninò recuperavit, in qua adhuc vivit Dei gratia sanus & superstes.

Curatio II.

Mense Septembri præterito filius Henrici Majeri opificis cujusdam quinque circiter annorum, acerba vehementiq; tussi afficiebatur, cum febris continua anhelitus difficultate, quibus superveniens paroxysmus Epilepticus convulsionem dextri Cruris, postea dextri brachii, colli, oris, oculorumque horribilicolum aspectu faciebat. Dumque plus quàm trigiesies paroxysmo correptus erat, in tantam ecstasin incidit aliquoties, ut cuius mortuus videretur.

Accersitus ego vesperi hora nona dum magnam respirationis difficultatem in ipso sentiebam, & mali ipsius principium à catarrho & gravi tussi extiterat, aliter judicare non poteram quàm quòd materie phlegmatica & viscosa à cerebro in thoracem stomachumque delapsa omnis Calamitatis causa fuerit. Mox ergo dedi salis Vitrioli scrupulum unum in cerevisia calida; quo factum est, ut statim vomitus materiæ nigrae instar sanguinis

coagulati & corrupti ciceretur, adeoque paroxysmus diminueretur. Tertio post die prædictum medicamentum reiteravi, & alvum duntaxat sollicitavi. Factum tamen est, ut spatio 24. horarum à le verioribus symptomatibus liberatus fuerit. Cæterum Julepis quibusdam pectoralibus & specificis febrilibus indies ter, quaterve usurpatis à reliquis etiam penitus evasit.

Curatio III.

Præterita æstate filiolus Erasmi Percivallii Musici Angli sex annorum, febris ardenti & continua, magnoque capitis dolore & inquietudine, tumore ventris, palpitatione cordis, aliisque periculosis symptomatibus ægrotabat. Propino ego vomitorium salis Vitrioli ad purgandum stomachum. Sequenti vesperi, postquam finiat erat purgatio, dedi dosin cujusdã Bezoardici in formam Electuarii, ad sudores proliciendos compositi. Ordinavi in super julepum vitriolatum ad mitigandum febris ardorem; humores corruptos demulcendos, adeoque confortandum stomachum & intestina.

Et quarto die ab omnib. afflictionibus ita liberatus fuit, ut nil quicquam ipsi ad hæc usque tempora ad sanitatem desit.

Curatio IV.

Similis alicujus morbi curam præstiti in juniore filio prædicti opificis Heinrici Majeri, qui tres annos duntaxat natus, beneficio vomitorii Mercurialis, Rosa mineralis appellati, simul cum julepo vitriolato sanitatem recuperavit, ut & hodie superstes vivat.

Curatio V.

Filius Dn. de Beaumont, Comitiss. Heinrici Nassoviaci Officiarii, Febri ardente exanimatus ferè, assumpto Sale Vitrioli cum prædicto Julepo tridui spatio lectum dereliquit, absque recidiva.

Curatio VI.

Mense Julio Anno 1611. sub mediam noctem defluxio suffocativa filiolam meam adoriebatur adeò, ut intortis oculis impeditaque respiratione morti valde vicina esset.

Ore vi diffracto aquam vitæ rectificatam absorbendam dedi, & frictionem super nares stomachumque ea ipsa, fieri curavi, & post dimidiam horam ad se redire & loqui iterum cœpit. Tertio post die difficultate respirationis laborare cœpit, & Rosam Mineralem ad granum unum exhibui, unde materia quadam viscosa per os projecta, melius habuit.

Nihilominus octavo die in febri ardentem subito incidit, magna cum inquietudine respirationis difficultate implicitam, adeò ut de vita ipsius jam penitus actum arbitraret; Minutam pilulam ex prædicto pulvere cum Sacchari rosati modico adhibui, tenendo ipsam capite, donec medicamentum operaretur. Et materia biliosa, magna illuvie per os & per alvum rejecta, sanitatem recuperare ab illo ipso puncto cœpit, jantum *οὐν* *Θεῶν* superstes.

Curatio VII.

Æstate præterita, filiola Edovardi Spillinck Sartoris Angli, tres circiter annos nata, febris lenta & continua diu afflicta,

afflicta, adeò ut corpore tabe consumpto flatibusque ad miraculum distento, nihil speci ferè reliquum; potationibus continuò indulgebat, nil quicquam comedendo. Unica solùm vice pulveris Mercurialis mei granum unum exhibui, unde *à viro xxi nàra* purgata, & partibus internis per habitum corporis æquè quàm per urinas deoppilatis, paucos intra dies integrè convaluit.

Curatio VIII.

Anno 1606. Mense Augusto Noribergæ in Hospitio ad anserem dicto Carolus Berlingerus Consiliarius Cæsarius Sexagenarius valdè corpulentus media nocte impetuosissimum Catarrhum è cerebro in Thoracem sentiebat, cum difficillima respiratione, interceptione loquelæ & paroxysmo simul febrili. Per occasionem huic negotio interveniens ego debito symptomatum examine præmissis, dum usum vomitorii cujusdam valdè opportunum arbitrarer, quatuor grana prædicti pulveris, cum vini Malvatici cochleari propinabam.

Cujus operatione feliciter absoluta statim reconvallescere cœpit, & postmodum medicamentis quibusdam pectoralibus confortantibus assumptis quarto post die iter Pragæ salvus & incolumis suscepit. Valdè autem admirabatur pulveris hujus efficaciam, & inde plures ipsius doses pro viatico sibi comparavit.

Curatio IX.

Anno 1610. cum Illustrissimi Comitis Johan. de Nassau Catzenellenbogen, Vianden & Dietz, Domini in Beilstein, &c. Medici ordinarii officium su-

stinebam, in superiori Palatinatu (ubi generalis militiæ Protestantium Præfectus castra locaverat, Bohemum quendam Johan. Adam Dominum de Zedivvitz Aſch, & Krugesreut &c. Walthurni sex miliaria ab exercitu nostro, gravi Catarrho à cerebro ad centrum corporis, omnesque ipsius partes delapso laborantem inveni, cum magna respirationis afflictione, puncturis laterum, acerbissimo dolore dorsi, urinæ difficultate, febrili paroxysmo, aliisque symptomatibus. Rediligenter periculata, & cum alio, qui præstò ibi erat, Medicinæ Doctore communicata, salis Vitrioli dosim unam exhibui. Unde plurima pituitosa materia per os, alvum & urinam, refusa, statim quietus factus est (per triduum enim ex suffocationis metu nullum somnum viderat,) & abinde nutritione refectus, secundo post die à prædictis symptomatibus magis animi alacritate meique nominis honore evasit. Retrò tamen nisi ad corroborandum cerebrum, pectus, stomachumque mundificandum & pulmones à putrefactione præservandos: Balsamum meum Cephalicum, cum liquore quodam ex myrrha, Aloe, & Croco singulo mane guttatim assumendum, & horum beneficio pristinam recuperavit sanitatem.

Curatio X.

Justus Soenen Vir annosus & imbecillus constitutionis, civis Haganus, æstate præterita Catarrho suffocativo cum febre continua, magna tussi, gravique respiratione correptus, meoque usus consilio, Sal Vitrioli intra quadraginta horas bis assumpsit, nec non alia quædam confor-

fortantia, & quinque vel sex dierum spatium integrè restitutus ad hæc usque tempora bene habet.

Curatio XI.

Catharina Petri Sutoris Hagani prope carcerem habitantis uxor multorum annorum in ætate ex Catarrho, in pectus prolapsa: nec à natura plus iusto imbecilli digesto, periculosa plurimaque incidit symptomata: Primo Salis Vitrioli dosim administravi, postea portione purgantem, ad orificium stomachi emplastro de melioto nostræ inventionis adnoto; Et quinque vel sex dierum spatium denuò incolumis evasit.

Curatio XII.

Superius enarratum fuit, quomodo Dominus Zedtvitz feliciter mea opera restitutus fuerit, tum temporis nimirum, quando stipendio generosissimi Comitissæ Nassoviaci Medicinam faciebam: illud ipsum causa postea erat, quod paulò post ad Dominum Georgium Christophorum Dn. de Walthurn & Waldouvv, &c, vocarer. Is ex defluxione quadam podagrica calida (communiter biliosa, Paracelso verò calido resoluta Sale pontico vel tartaro acuto dicta) in omnes ferè juncturas extremarum partium præcipitata, tanta inflammatione & intumescencia laborabat, ac si Anthrax seu Carbunculus pestilentialis fuisset, cum gravissimo dolore.

Prima statim vice ipsum vomere feci beneficio Salis Vitrioli; vesperi sequenti propinavi medicamentum Diaphoreticum & confortativum adhibito quodam czaplasinate aperiente specifico ad lo-

cum affectum. Intra tridui spatium tam se in melius recepit, ut equum ascendere, ad libitum exspatiari, & venationibus interesse commodè posset. Eodem modo idem aliquando confixus iterum simili medicina ab omnibus doloribus vindicatur. Sic vidi in aliis itidem podagricis Sal Vitrioli aliaque vomitoria, in primis ubi stomachus humorum corruptorum labe coinquinatus fuerit, summam utilitatem præstitisse. Interim Medicum & in hoc virum oportet esse prudentem. Cuilibet enim pro naturæ viriumque conditione adaptanda sunt remedia.

Curatio XIII.

Affectus Ungaricus seu Febris Ungarica symptoma est, quod homines cum hemicrania, vertigine, cephalalgia extremoque dolore capitis cum inquietudine aliaque furore vel stupiditate omnium sensuum, cordis item passionibus difficultate anhelitus, pleuritide, squinantia, prunella, dysenteria, lienteria, paroxysmis febrilibus immane quantum adoriri solet. Contagiosum insuper est ideo, ut ad pestis naturam vere accedat quamvis hoc intersit discriminis, quod hoc majori cum vehementia cerebro, & spiritibus animalibus insultet, pestis minus: Id quod plurimorum hoc ipso malo afflictorum historiis confirmare possumus. Factum enim est quòd ægri capitibus muros impetierint, & sic cerebrum penitus conquassando vitam misere finierint. Alii hoc eodem morbo defuncti, multos annos postea iudicii & memoriæ imbecillitatem, & fere ad singulas Lunæ mutationes, conquesti sunt. Eodem morbo tum temporis, cum in castris Medicum agerem, brevi,

Ttt

ante

antequam exercitus dimitteretur in nostri ordinis milites maximopere favire, & infultus suos de uno ad alium valde accelerare cœpit ad cœ ut infectorum à sanis sequestrationem instituire, inque Nosocomio non multum dissito curam ipsorum gerere necessum fuerit. Variis remedium generibus auxilia tentabam, nil tamen felicius succedere observabam, nec majori dexterritate morbo detrahere, quam vomitionem beneficio Salis Vitrioli promotam. Quando enim in prima statim accessione administrabam, paucis diebus omne periculum elustabantur. An vero dicta symptoinata ab effervescentia quadam corruptorum in stomacho humorum ortum duxerint, quorum nimirum eradicatione beneficio Salis Vitrioli facta, remissio successerit an hujusmodi vomitoria occulta quadam proprietate huic malo bellum indixerint, litem nemini movebo: Certum interim est, hoc eodem medio me innumeros in integrum restituisse, quod hujus loci facere omnino operæ pretium videbatur.

Curatio XIV.

Anno 1602. dum Dresdæ primo praxi Medicæ me manciparem, Cæmentarii cujusdam curam habebam, is à casu ab alto ædificio (unde abstinendo à potione vulneraria abstergente mundificante sanguis interius coagulabatur) diuturnitate temporis tandem Asthma, & tabem cum febre incurrebat, quam affectionem quilibet pulmoniacam arbitrabatur. Consideratis diligentius causis hujus mali, administrabam quatuor vel quinque dies potionem digestivam, postmodum dosin unam pulveris

Mercurialis supradicti & tria quatuorve frustula materiæ carnem elixam (præterquam quod duriora) referentis per os rejiciebat, succedebant postea sanguinis guttæ: Quamobrem potionem consolidativam pectoralem propinabam, & intra paucos dies pristinae sanitati restitutus, relictum laborem, magna omnium admiratione, denuò subiit.

Curatio XV.

Anno 1606. simili ferè curationi ab operario quodam Chymico in quæstione Dn. Baronis de Pandorff circa fines Helvetiæ susceptæ interfui: Is ipse itidem diu ægrota- rat, ac si fuisset pulmoniacus atque adeo phthificus, tã profectæ ætatis, ut ab omnibus ferè Basileensibus & Schafhusianis Medicis prognostico relictus vix meliora speraret. Nihilominus per vomitoria integrè sanitatem recepit, & bis terve interea per eandem regionem iter faciendo ipsum incolumem vidi. Cautius ergo mercari discant impostherum Medici classici, nec sententiam deproperent, antequam rem planius & plenius perceperint, judicium enim secundum Hippocratem difficile.

Curatio XVI.

Non absimile mihi usu venit, cum Secretario illustrissimi Principis Christiani Anhaltini, &c. Dn. Augustino de Kolen. Ille phlegmatis è cerebro in pulmones decidentis causa, singulo mense anhælitus suppressionem patiebatur cum periculo suffocationis Salis Vitrioli unicam solummodo dosin accipiendo, & mox multa per vomitum rejiciendo perfectissimum inde solatium percepit, adeoque eodem die negotia pertractare sua com-

commodè potuit. Et hoc auxilio ipsum sæpius postea sine ulla virium diminutione, vel sanitatis jactura, quod quis fortè repetito ipsius usu suspicaretur, sanatum vidi. Hinc etiam pro certo statuo, hoc ipsum medicamentum longè salubrius menstrui usurpatione ad sanitatem conservandam esse, (in iis nimirum, qui ex liberaliori Genio stomachum Cacochymicum habent) quàm ebrietatem ab Antiquis usq; ad eò commendatam.

Curatio XVII.

Absoluta feliciter curatione in Cæmentario illo Dresdensi, quod suprà narravi, fama mihi satis inclarescere cepit. Hinc ad quendam accersor lue Gallica immane quantum infectum, ita ut ad minimum magnis duodecim tumoribus & ulceribus ab inguine ad pedes usq; innumeris refertus esset. Multorum Medicorum consiliis usus, suffumigationibus variisque periculosis medicamentis, cruciatibus immaniores illam reddiderant, tandem pro desperato derelictus erat.

Ego cum conditione retinendi honoris utcumque etiam res succederet, primò ulcera Aqua quadam minerali lavari, Balsamo Sulphuris deinde illiniri, & Emplastro convenienti tegi curavi; postmodum vomitiones & purgationes intendi beneficio Vomitorii Mercurialis satis validi, ter quinque dierum spatio, intercalando semper usum infusionis diaphoreticæ & laxativæ; Et brevi tuberculis & ulceribus profligatis, perfectam sanitatem recepit.

Curatio XVIII.

Anno 1610. Ambergæ Dominus à Schlammerdorff, illustrissimi Principis

Anhaldini Christiani Officiarius aliquando sub auroram contumaci Urinæ retentione, cum Colicis cruciatibus, ventris inflatione, & anxietate pectoris detentus meum petit consilium. Quandoquidem verò plurimis remediis frustra læcessitum ipsum agnovi, pulveris Mercurialis mei quatuor grana præscripsi. Quo ipso felici subsecuta operatione & confestim urina profluente, ab omnibus prædictis symptomatibus liberatus, tertio post die gratus discessit. Sic usum vomitoriorum in pluribus aliis iisdem vel similibus morbis ægrotantibus valdè salubrem observavi.

Nec obstat quando principalis hujus retentionis causa status in urinariis meatibus aliisque corporis concavitibus præclusus aliquando extiterit. Eodem n. modo, quo Vinum vel Cerevisia è dolio evacuari minimè potest, nisi aëri supernè liberior comineatus aperiatur, quando verò apertus est evacuatio subitus facillè sequitur. Ita quoque dum per vomitus, eructationes & flatuum discussiones per os succedunt, de repente urinæ, quoquo modo contumax obstructio solvitur. Et hæc ratio est, quare vomitoria, Clysmata, aliæque carminativa hæcenus iis, qui vel difficultate Urinæ, vel purgationis laborant, à Præcicis plerumque commēdata fuere. Attamen, quoniam Urinæ retentio æquè à Calculo in vesica firmissimè compacto, carnositate item & exulceratione sæculentæ nimirum materiæ causa, procedere potest, Medicus hoc in loco circumspēctè agat omninò necesse est. Neque etiam egrotus cuivis Empyrico aureos montes pollicenti, ratione interim ad artem necessaria destituto, manum, si se servare velit, injiciat.

Curatio XIX.

Circa mensem Aprilis Dn. Johan Georgius à Romrod Illustr. & potentissimi Electoris Palatini consiliarius & Praefecti in Neumarek Palatinatus oppido, Ambergam alterius sui cruris quodammodo indumentis, attamen interea facultate motiva & sensitiva destituti causa meacersebat: Exhibui dosin unam pulveris mei Mercurialis Rosæ mineralis appellati, qui non solum per superiora debitum exequabatur officium, evacuando nimirum magnam pituitæ, modicam etiam bilis quantitatem; Sed & attrahendo humorem in dicto crure principaliter peccantem per alvum absq; omni periculo tam prosperè deducebat, ut bidui spatio super illud ipsum crus incedere absq; auxilio posset.

Paulo post thermas sulphureas quasdam in Bohemia frequentatum discessit, ut eo ipso partes affectæ magis corroborarentur; Quomodo tamen cum ipso factum sit, nondum comperii.

Curatio XX.

Ne longius, quàm par est, omnium curationum beneficio vomitoriorum feliciter gestarum curatione discedam, unica hæc instar omnium sit observatio; Quod nimirum superiori hyeme anni 1612. Nelecem Jansen in platea vinaria hic Hagæ habitantis uxor jam triduum *δυσωξία* laboravit, fætu mortuo existente, & capite alteroq; brachio extra matricem exertis, ita ut ex pessima hac pariendi figura nil quicquam spei reliquum videretur esse.

Illam enim, multorum Doctorum remediis frustra tentatis, meum tandem expetit consilium.

Valdè autem imbecillis erat, & ca-

lor totius corporis à capite ad calcem usque extinctus ferè, præterquam quod natura facultatis expultricis aliqualiter robustæ speciem præ se ferebat. Confestim ego fomentationem (ex vino & herbis quibusdam appropriatis ad vapores inde excipiendos) fieri curavi, qua ipsa in Cathedra ad Sudores proliciendos affabrè à nobis composita, calore exteriori universali excitato, quatuor grana pulveris prædicti cum vini Malvatici cochleari uno exhibui; Quo facto, dum in lectum iterum deferretur, post horam unam mirabili prorsus auxilio à mortuo illo fætu liberata, & postmodum sensim & sensim naturali vigore recuperato, restituta fuit.

Curatio XXI.

Alter jam agitur annus quod Ambergæ uxor aratij præfecti Illustrissimi Principis Anhaltini eodem remedio à pariendi difficultate liberaretur. Cum enim fætus jam octimestris multos dies mortuus gerebatur, ab exhibitione pulveris nostri ad ejiciendum fætum supra commendati capite aliisque partibus immanc quantum diminutus & corruptus ejiciebatur.

Curatio XXII.

Pluribus itidem notum est, quomodo in difficultate partus valdè anxie mulieri Hagæ juxta sphæristerium habitanti, præter omnem spem opitulatus fuerim, quamvis viribus usque addè exhausta erat, ut nisi mirabiliter conservaretur nemini non moritura videretur.

Nec mortuo solum fætui vomitorium Mercuriale nostrum accomodatum *ἐπιβαλον* est, sed & vivo adhuc iufanti, dum natura in absolvendo enixus officio deses

deses extiterit, facilem transitum præbet, absque ulla vel matris vel infantis offensione. In hac ipsa ergo difficultate, uti etiam fecundinarum retentione, uti existimo, remedium hoc omnia alia facile superat.

Hactenus testimonia quæ in laudem virtutum prædictorum vomitoriorum mineralium producere ab initio constitueram. Quibus ipsis omnem scrupulum lectoribus remotum esse arbitror, quapropter in legendis Medicorum scriptis de vomitoriis sinistre judicare potuissent.

De Vomitionum in genere administrandarum necessario observandis circumstantiis.

Nemini ignotum arbitror: medicamentorum vomitivorum præparationem minimè Methodi medendi omnem latitudinem absolvere: Sed in primis & hoc ad unguem tenendum esse: quomodo scilicet præparatorum usu, respiciendo æquè ad materiam superfluum, viresque naturales, ne nimia medicamenti quantitate frangantur, quàm ad medicamenti ipsius naturam, citò, tutò, jucundè perfrui liceat. Consideranda etiam sunt temporis oportunitas, quando scilicet ad naturæ auxilium administrari debeant, non nimis cunctanter, nec præcipitanter nimis, sed *πάρεταρα λόγῳ*. Sæpe enim tota medicandi felicitas inde dependet. Ideoque in Chronicis affectibus humores, ad Paracelsi omniumque Classicorum Medicorum præceptum, non nisi paulatina motione prolicienda sunt. In quibus humores rebelles

sunt & vix vomendi conatu convincibiles, diligens adhibenda est præparatio quemadmodum Fernellius hortatur. Quum enim, inquit, vel ex corporis conformatione vel ex humoris situ & crassitie, vomendi conatus augeri solet, ac faciei oculorumque robur, capitis tensio, sudor multus, & interceptus spiritus obtingere, idque citra vacationem ullam, non nisi adhibita præparatione vomitio tentanda. Econtra in plurimis affectibus utpote subitaneis fluxionibus & Catarrhis suffocativis, in peste & morbis venenatis, in febribus, tam acutis quàm intermittentibus in principio statim, materia adhuc in ventriculo, vicinisque partibus cavis hærente & fluctuante, vomitus imperandus est. Quando enim hic res cum mora ageretur, humorum fermentatio & corruptio totam sanguinis massam, spiritusque vitales adeò invaderet ut vel mortis vel morborum Chronicorum incurabiliū invictissima causa facile suboriretur.

Consideratione præterea opus est, qui *δυσμετρί* sint, qui *ἐπιμετρί*. Idque propter periculosa inde supervenire solita symptomata, si viscera crebra validaque nimis concussione debilitentur. Ideoque qui corpore nimis procerò ventreque grosso: stricto pectore cum cervice gracili & oblonga præditi sunt: Pulmoniaci item ad febrim Hecticam proclives, stomacho imbecilli, gulæ inflammationibus, doloribus aurium & oculorum ab obstructione & flatibus oriundis obnoxii: Quibus vena rupta & sanguis per os & nares profluit, quibus costa fracta, vel gibbus dorsus ac pectoris: quos notabilis

intestinatorum ruptura aliave similia exercent, his omnibus vomitio difficilis, violenta, periculosaque existit. In illis omnibus enim vomitionis motu sanguis nimium alteraretur, roburque vitale evidenter caderet. Sic sunt, qui vel sponte, vel vomitori viribus laceffiti, indefinente vomitionis pressura gravia sæpe incidunt symptomata. Ideoque Medicum horum omnium guarum oportet esse, ut telorum prævisorum aciem convenienti remediorum lima vel avertere vel obtundere facilius possit. Idquod Fernelio consentaneum, quando dicit: Si violentior vomitio nimio opere fatigat, superveniatque vertigo, æstus, angustia, suffocatio, cordis aut ventriculi compunctio: aut si immoderatus exuperat atque vel succos utiles, vel sanguinem elicit, vel ramenta vel nigrum quiddam fœtidum atræ bili persimile, lenienda certè & compefcenda &c.

Pariter scire oportet, quæ signa apparere debeant à vomitu ritè expedito, cujus utilitas in corpus redundet. Horum quædam Fernelius rectè annotavit inquiring: Quumque sedata vomitione pulsus plenus & validus existit, placidus somnus sponte obrepit, facilis & libera est respiratio, appetentia bona reliquumque corpus levius, utilis ea censeri debet & consentanea. Contra vero inutilis, & noxia; si contraria appareant.

Ethæ sunt vomitionum maximè generales circumstantiæ in quas Medicum Christianum officii sui memorem in prædictorum Medicamentorum usurpatione animum oculosque sedulo intentos ha-

beat oportet. Singulas enim accuratè persequi voluisse, non compendium, sed integrum volumen sufficienter complevisset; Quo ipso tamen nec ignorantia quorundam, nec aliorum Theoninis dentibus, malevolisque animis in minimis factis fecissem.

Colophonidem ergò huic libello impositurus, quemlibet adhortor, ut data vomendi occasione, ad prædictas leges & circumstantias, tria illa commemorata Vomitoria tali officio dedignari minimè velit.

Ακινήτως ἔχω, hoc si fiat, non solum semel ascriptam dignitatem ipsorum non detrectatam iri; Sed vel majorem illam, & majori cum applausu, sequuturam; vel eandem contra omnium osorum ventosas velitationes constanter permanfuram.

Abusum enim illorum quod attinet, tam parum, verum usum exosum ille redere debet, quàm parum comedendi bibendique desiderium, aliave utilia propter excessus prohibemus.

Moneo præterea, commendationes hæc meas nemini obtrudi, ac si vomitoria in omnibus morborum generibus unica, æqualia & ῥιζότομα forent remedia, sed, ut me alia quam plurima ipsis conjunxisse videre est; ita nemo solis Vomitoriis ubique confidat, sed cuilibet morborum ideæ suam Medicinam convenienter adhibeat velim.

Denique quia Deus omnia operatur in omnibus, adeoque in Medicina quoq; ab ipsius benedictione singula dependent, ut plurima sacrarum literarum exempla docent, non solum Medicus pro

SEU HEMETOLOGIA.

pro se preces ad Deum fundat, ut felicem
curandi manum habeat, sed & ægrum se-
dulò hortetur, ut peccata commissa agnos-
cere, pœnitentiam agere, & non minus

quoque Deum pro recuperanda sa-
nitate sollicitare velit. Illi ipsi
Deo sit honor & gloria
Amen.

519.

TERNARIUS BEZOAR-
DICORVM,

QVO IN

Tria potentissima Bezoardica

CONTRA PLERAQVE VENENA, INTOXICATIONES ET
*corruptiones, tam exterius, quàm interius, sanguini aliisque
humoribus impressas, innatasve.*

Ad Clarissimum Virum

Dn. ANGELUM SALAM, MEDICUM *χαρίστου*
Haghanum; amicum & Fautorem observanter
suum.

ERNARIUS tuus BEZOARDICORUM, MI
SALA, ut Latinitate donatus in lucem prodiret,
feci, non tam meimet commodi; Non enim quod
mihi, sed quod multis profuturum ad sanitatem ex
officio quæro; quàm nominis tui, & Medicinæ Stu-
dioforum gratiâ.

Quidam enim, quod scio, ignorantix caligi-
ne occæcati nimis augustè; alii anguste nimis de
singulis statuebant. Neutrum equidem boni No-
minis tui bono. Nec tamen aliter poterant, in re usque adeò obscura; cum
ut P. Syri verus habet, ad tristem partem strenua semper sit suspicio.

Animum autem ad id eò impetuosius everberavi, quo tu memet sæ-
pius,

pius, cum Hagæ Comitum Chymicorum sacrorum causa versaretur, æquè ad hunc ipsum tractatum, quàm ad ANATOMIAM Antimonii, quam adhuc brevi prodituram spero, in explicatione stylum convertenda adhortaberis.

Spontè quidem feci, ut aperto sinceritatis clangore, secus quàm tu fecisti, singula ebuccinarentur, & scapha scapha diceretur. Verum dum hoc, ut mihi videor, impensè magis conciliet & famam & Venerem, quibus doctrinæ Filius commendatior hic tuus libellus existat, ne dicam, in unoquoque elucescere debere dona Spiritus ad communem utilitatem; non committes spero, ut ne tu ingenii tui, ego meæ industriæ & sinceritatis, quæ jure possumus, merita reportemus.

Cum autem Typographi, cui, propter ultimum in Belgiam excursum, totum negotium commiseram, incuria. Ternarius hic cum Hemetologia jam pridem impressus, infinitis mendis scateret, nec non denuò, etiamsi omnia exemplaria divendita non fuissent accuratiori lima opus haberet, non solum sine mora (errores enim facile hærent) altera editione illam adhibere volui, sed & de associandis aliis, quibuscum Gratiis sacrificaret, meritò cogitavi.

Ideoque quamvis de Tuis, quod nosti, plurima in manibus mihi versentur, Opiologia tamen tua ad hoc præ cæteris mihi placuit.

Primò, quòd, quantum scio, de Opio & veris Laudanis parum hætenus proditum sit. Secundo, quòd Catharticis & Bezoardicis in periculosissimis affectibus Laudana aliàs subordinata, mirum quantum efficiant. Ideoque ut & alia, illam in Latinum transposui, & cum Ternario Bezoardicorum & vomitoriorum tria illa Laudana conjuncta, sub Titulo Ternarii Ternariorum in publicum prodire feci. Idem ergò Te quoque, quòd alii boni Viri, de singulis judicaturum spero: donec interea super exægesin Chymiatricam meam, ex proprio penu aliquid præclariorum (de Catharticorum quorundam Chymicorum tecum assidue laboro) depromam. Vale, & me pro more tuo amore prosequere qui, *cis ašāvas*

ẽẽ

ãẽẽ

ANDR. TENTZEL. D.

AD LECTOREM.

AMice LECTOR, si cum ratione, seu veri naturæ Ministri in omni generis & ordinis Medicamenta, tam simplicia, quam composita, ad cognoscendum, quænam illorum virtutibus nobiliora, quæ evidenter auxilium adferendo, & universaliter plurimis resistendo morbis, specifica veluti sanitatis subsidia existant, disquisitionem instituamus, extra omnem dubitationis aleam versatur, ejusmodi se nobis offerre medicamenta venenis resistentia: Bezoardica alias à Medicis, item Theriacalia, Alexiteria, & Antidota dicta, ut merito Gemmarum, aut si quid in Pharmaca pretiosius, dignitatem adæquent. Quamvis enim multi hanc laudem, propter late patentem usum Catharticis adscribendam existiment, longe tamen alio modo res sese habet.

Id quod quatuor potissimum argumentis confirmamus: Primò, quod Bezoardica ejus conditionis sint, quæ vel propria natura, vel beneficio præparationis omni venenositate, vitæque hominis insidiatrice facultate careant; dum è contra purgantia omnium Classicorum Medicorum consensu, sua natura, (quamvis alia magis, alia minus,) noxiam venenosamque qualitatem, quæ ipsa nimirum operantur, participant. Et hæc causa est, quare ad usum à doctis Medicis nunquam adoptentur, nisi Bezoardicorum beneficio correctæ prius fuerint.

Alterum est, quod Bezoardica, (sive per se, sive ex accidente:) ad id inprimis operationes intendant, ut à venenis Cor, sedes animæ, Rex viscerum naturalium, & Sol agens, illustrans, calcfaciens, confortans, & singula Microcosmi, id est, corporis humani sic à Philosophis dicti, membra vivificans, cui illa maximam partem bellum indixere, defendatur, & præservetur; purgantia vero principaliter suos edunt effectus in stomacho & intestinis, quæ quidem partes corporis humani per necessaria sunt, quibus etiam affectis cor male habet, longe tamen

Vuu

ipso

ipso inferiores, cui nimirum omnem vitam, vigoremque suum acceptum referunt.

Tertio, Bezoardica expellunt venena, quae ordinarie morbis acutissimis & symptomatibus mortalibus, (nisi cito preveniantur:) causam praebent: cathartica vero humorum crassorum, excrementorumque cibariorum illurviem tantum ex-turbant; causam quidem multorum affectuum indubitata, eorum tamen curabili-um, boni moris, & chronicorum, quibus etiam afflictus citius quam contagiosis venenosis affectibus sanitatem recuperare potest.

Denique ita se habet cum Bezoardicis, ut medeantur morbis, (adversus quos specifica, amica quasi acceptaque vita hominis virtute pollent:) confortando calo-rem nativum, & vi sua cordiali, balsamicaque humidum radicale à corruptione conservando; cathartica vero, inimica puta natura, partes corporis exuunt spoli-antque utili suo succo, debilitant calorem naturalem, & indifferenter, (de fortibus & famosioribus mihi sermo est:) utiles bonosque humores cum depravatis ejiciunt, adeo ut miselli agroti, nisi caute adhibeantur, illis ipsis in summa saepe desolationis & mortis praecipitia dejiciantur.

Id quod ratio est, quare apud agrotos & debiles usus illorum rarior longe sit & adstrictior, quam medicamentorum Bezoardicorum.

Vnde satis inferendum: cathartica ipsis Bezoardicis neutiquam virtute & efficacia equiparari posse. Quamvis & illa ipsa necessaria habeamus remedia, quibus saepe, ubi opus sit, uti oporteat, praesertim si unum duntaxat humorem, unicamque materiam peccantem, morbificam elective, (veluti sequestra-tio fit seri à caseo:) nihil eliciendo de bonis humoribus expurgare nobis concessum foret.

Quandoquidem tamen DEVS hanc scientiam nobis adhuc incognitam re-servavit, hac difficili via incidendum nobis erit, dum jam melior tutiorque, quae tamen à doctis anhelis votis exoptatur, praesto minus habeatur.

Antiqui tanti aestimarunt Bezoardica seu alexiteria, ut potentissimi Reges magnique Principes non solum vires simplicium alexiteriorum, ita ut Natura ea producat; sed etiam quomodo egregiae inde conficiantur compositiones, summo stu-dio, perscrutatis fuerint.

Id quod de Mithridate Rege Ponti & Pitbynthia literis proditum est, qui per-
fectans

fectam scientiam de simplicibus medicamentis contra venena affectus, (illorum enim in facinorosis ad mortis supplicium damnatis sorumque faciebat:) nobilissimum composuit Antidotum, ab ipsius nomine Mithridatium appellatum, hoc etiam tempore maximi in Medicina usus & existimationis.

Quo ipso Antidoto prænominatus Rex, (singulis diebus de eo præservationis causa aliquid assumere consuetus:) corpus suum ita velut balsamo condidit, suumque sanguinem essentiis alexiteriis adeo replevit, ut nulla venenorum offensione unquam lederetur: Siquidem in periculo postea constitutus, ut ne captivus ad Pompejum abduceretur, Romæque fabula Triumphifera fieret, sæpenumero varia ad subitam sibi consciscendam internecionem hausit venena, frustra tamen omnia, quod multum prædicto suo Antidoto antea fuisset usus, adeo ut mortem sibi consciscere nescius, socii male amico officio tandem interfectus fuerit.

Alexander M. Rex Macedonia, (quibusdam affirmantibus Historiographis) autor extitit Antidoti, jam tum quoque usu recepti, Aureæ Alexandrinæ dictæ. Galenus suum contemporaneum Attalum Regem Pergami eodem se delectasse studio refert.

Quibus historiis fides facile habenda, cum orientales plage bestiarum, crescentiumque venenatorum proventu valde prodigæ existant; dum insuper Magni Monarchæ nullo non seculo venesciorum insidiosis periculis expositi, subjectique fuerint. Idcirco etiam in id annitebantur, ut sibi metipsis eorum remediorum, quibus à venenis vindicarentur, Magistri, necessitatis tempore medicatrices manus adhibere possent.

Ad hæc Prisci Medici, (quorum nimirum hoc proprium erat officium:) in hac parte nihilominus fuerunt occupati, quemadmodum ex ipsorum libris posteritati consecratis videre est.

Inter ipsos enim Nicander, discipulus Hippocratis, excellens Medicus & Poeta Græcus, tantum subiit laborem & diligentiam ad omnium bestiarum plantarumque venenatarum nocumenta simulque universalialia & specialia ipsorum remedia pernoscenda, ut duo tractatus ea de re scripserit doctrina & experientia adeo divites, ut multis postea harum rerum scriptoribus Ingenii quasi Lumina extiterint.

Andromachus Cretensis, (qui primus Neronis VI. Imperatoris Romani Medicus fuisse fertur:) composuit Theriacam, quæ hodie etiam celeberrima omnium, quæ ex veterum manibus ad nos pervenere, Antidotes, &

Theriaca Andromachi nomen in ævum usque in perennem Autoris memoriam retinet. Esdra Medicus invenit magnam compositionem appellatam Antidotus Esdræ. Oribasius Theriacam de Bryonia; Mesues Diatesaron; Damocrates compositionem illam Autoris nomine Theriaca Damocratis dictam. Philon excellens Medicus & Philosophus Græcus, Philonium Romanum, Actuarius Antidotum Asyncritum. Nicolaus Myrepsus Tripheram magnam, & Requiem Nicolai. Et ita plurimi alii in simili labore sudarunt.

Ad nostri seculi examen accedentes Medicina gnaris, ordinum modica tantum lustratione expertis manifestissimum arbitramur esse, quod illustrissimi Principes Europa à multis retro spectantibus temporibus ad hoc usque momentum, in tam nobili artis Chymicæ purum ab impuro separandi, & usque ad sublimiores virtutum gradus exaltandi scientia se delectantes, ad multorum virtuosissimorum Bezoardicorum inventionem simul aspirarint, quæ ipsa multis, quod dicitur, parafangis omnes veterum, artem illam ignorantium, compositiones anteverunt. Et nemo est Princeps, qui ex hac speculatione aut exercitio non capiat delectamentum, quem non minimum cura afficiat, optima quocunque etiam pretio redimenda Bezoardica ad propriam thecam tutioris usus ergo transferendi. Quinimo non desunt inter Neotericos sedula Bezoardicorum indagine exercitati Viri, qui plura arcana Bezoardica tacita tamen à veteribus possident, quæ non solum cum quibusvis aliis in seplasis familiaribus comparare, sed & inaudita difficillimorum morborum curatione illis omnibus jure merito præferre possint. Quod autem inde theatrales minus instituunt apparatus illud propterea fit, quod eorum, quibus veterum Medicorum sputum tantum sapit, è contra verò omnes Novellorum inventiones, quoquo modo etiam experientia stabilitas, imposturis, rebusque nihill adjudicent, injuriam contemptumque ferre minime velint.

Medicamentæ Bezoardica insuper tam necessaria sunt, ut illis destituta Medicina, ne Medicina quidem esset. Nam non solum, (divina cooperante gratia:) Principes à veneficiis illis se tueri possunt, qui Satanae malitia plurimum hoc nomine periclitantur; nec etiam æstuantium climatium incola solum à moribus venenosorum animalium illorum virtute sibi cavent, sed vel maximus & crudelissimus morborum, quotquot illorum, vel ab aeris contagiosis miasmatibus, vel internis corporis corruptionibus sub acutorum vexilla contra vitam &

Cor.

Cor, ejus arcem militant, exercitus horum adventum & pertimescere & fugere cogitur.

Cujus assertionis testes irreprobabiles habeo, omnes, quotquot reperiuntur, Medicos. Nullus enim ullum unquam acutum affectum alicujus momenti, superaret absque Bezoardicorum cum simplicium tum compositorum succenturiatu.

Et illi ipsi, quorum curam habent, mali longitudine torturæque ipsius contumacia interdum defessi, & velut navicula impetuosis Oceani fluctibus violenta suborta tempestate hinc & inde anxie rejecti, ad hæc ipsa medicamenta velut ad sacram quandam medicinæ anchoram sponte refugiunt. Vnde sæpe usu venit, quod magna assistentium admiratione levicula aliqua re vel minuscule portione de lapide Bezoardico, Unicornu, Theriaca, Mithridatio aut similibus, vitam, (naturaliter loquendo) redimant.

Quod ipsum in causa est postea, quod multi Idiota & plebei, (oculis videntes suis quæ curationes, & quibus perficiantur:) quando evidenti aliquo affectu corripuntur, ab illis ipsis etiam expectent & expectant solutionem: & sæpe spe minime falluntur sua; adeo ut absque ullius Medici consilio penitus reconvalescant.

Certum est in Alpibus Grisonum Helvetiorum, VVallachia, Tyrolensium aliisque montanis regionibus Europa, quibus Medicorum Collegia longe absunt, incolas sibi metipsis in variis morbis solo Plantarum aliquot Bezoardicarum usu opitulari.

Singulari etiam DEI, (cui bonum non videbatur, ut homines Medicis destituti majoris largiens diápposia, quam ipsa bestia, ut quidam somniant, laborarent) factum est providentia, ut nobilis illa Imperatoria, fragrans Angelica, Carlina, Gentiana, Valeriana, Hirundinaria, Cruciatæ, Peucedanum, Rhaponticum, siler montanum, Calamentum, Meum, Daucum & plura alia egregia simplicia alexiteria inibi producerentur, utque & indoles & modus utendi, si qua necessitas postulet, incolis constaret. In diversis Germania locis, ubi Pagani longe rejecti sunt à Medicis, observavi similiter, singulis annis quosdam succum, vel Rob ex Granis Juniperi coquere solere, quem Wacholder, Latwerg vulgo appellant.

Similiter ipsi faciunt cum succo vel Rob sambuci, Granorum Ebuli, quæ singula Diaphoretica pollent facultate, venenisque resistunt. Quæ de causa etiam per totum hyemem sarta tecta que conservantur, & in foro ad vendicationem pu-

blicæ licitationi afferuntur. Id quod sæpius Norinbergæ, Augusta Vindelicorum & alibi videre licuit, ubi nihil minus gravem quamcunque passionem sentientes, è vestigio dosin prædictorum, (quæ Theriacæ & Mithridati loco habent:), assumere, & ad sudandum in lecto vel hypocausto, quousque satis visum, se composuerunt: Et certe restituti sunt felicissime. Imo repetitis harum Medicinarum vicibus ægros ab oppilatione inveterata hepatis, lienis, aliarumque partium, ab arthritide, stomachi imbecillitate, plagis & vulneribus, & pluribus aliis liberaverunt.

Quæ etiam si verissima si ad vivum rescarem, vereor, ut ne imperitis mendacium, sapientibus si diis placet, sales profiteri videar. In Ungariæ regno militibus tempore belli admodum familiaris erat scientia illa præparandi pulverem serpentum, Bezoardicum animale, seu pulverem regium dictum, cujus usu sibi metipsis febres acutas, aliosque periculosos affectus evadentes a verruncare poterant.

Hujus pulveris præparatio & usus, postquam in Germaniam postea esset translatus, multas extraordinarias curationes morborum venenis complicatorum illo ipso perfici posse observatum est. Quemadmodum si res postularet, ad oculum demonstrare possem. Illustrissimorum Principum, Comitorum, aliorumque Dominorum, quorum in præsentia don quæta haud dubia facta est, testimoniis.

Novi etiam multas nobiles faminas, quæ Medicina se delectantes non solum magnas optimarum aquarum Bezoardicarum simplicium & compositarum divitias possident, sed & multa alia solidioris substantiæ puta de cornu cervi calcinato, & cum aquis cordialibus præparato, Terram Sigillatam Silesiacam, Lachrymam Cervi, (quæ veluti gluten, ad oculum Cervi certo anni tempore reperitur:) os de corde Cervi, Sanguinem Cervi exsiccati, pulverem serpentis supra recitatum, multaque alia Bezoardica in promptu semper habent, quorum beneficio pauperibus magna sæpe præstant solatia.

Ex dictis ergo, & pluribus aliis rationibus Bezoardica digna censenda sunt, quæ diligenter observentur, quæque ab omnibus, qui cum laude & bona conscientia aliquando Medicinam facturi sunt, maximi existimentur.

Quandoquidem ergo multiplicem suprædictorum medicamentorum utilitatem in Medicina sum expertus, & ob id in votis habui, ad eorundem efficacissimorum scientiam penitus adspirare, opus ipsum propriis, quod dicitur, manibus

tractare cœpi. Ideo pretiosissimarum rerum, quæ Bezoardicorum compositiones ingredi solent, cognitionem, adeoque TRIA virtuosissima, & nobilissima assequutus sum remedia, quæ dummodo non superent ad minimum tamen quibuscunque veterum & recentium Bezoardicis compositionibus adequari optimo jure possunt.

Compositiones tamen hic intelligo, non quæ venenis solum, quibus fieri potest ut & simplicia quæ ad amplius resistent, contraria sint, cum tamen in aliis angustiis vel pusillum profint, vel omnino noceant: sed illas ipsas, quæ in genere pluribus diversissimarum causarum affectibus adversantur.

Has compositiones publici juris facere volui, ob tres potissimum causas: quarum prima est, ut qui illis ad necessarium usum opus haberet, sciret, apud quem nomen suum hoc in casu profiteri debeat. Altera est, quo Filiis Doctrinæ, gravis mysteriorum naturalium indagatoribus ipsorum præparatio innotesceret. Denique ut studii mei rationes, diligentiam & labores, quos ad principalissimorum Medicamentorum, ad praxin Medicam assiduo mihi inservientium præparationem sustineo, aliquo modo probarem.

Nam ille demum quod D. Lobelius, Rei herbaria heros in præfatione in Dispensatorium Belgicum Leydsman appellatum, & cum illo optimi quique profitentur Medici, ille, inquam, qui & cognitionem medicamentorum, & præparationem illorum authenticam habuerit, de operatione certus esse potest, quin imo felicior & confidentior erit in sua praxi, quam qui rem universo pede metiens fecerit contrarium. Quemlibet, uti ad idem Caritatis officium obstrictum existimo, ita de hoc ipso proposito meo candide judicaturum, omnino spero.

DESCRIPTIO PRIMI BE- ZOARDICI DIASOLIS.

HUic Medicamento DIA-
SOLIS nomen imposui, suæ
naturæ & proprietatis causa.
Est enim calidum, essentiale,
respectu aliarum usitatarum
è vegetabilibus compositionum; confor-
tat cor, reficit calorem nativum, restaurat
spiritus, expedit obstructions, resistit cor-
ruptibus, malignitatem demum & violentiam
venenorum fortiter expellit & retundit.
Unde cuius apparet, quod & naturæ
& proprietatis analogia soli respondeat.
Discernenda tamen sunt superiora cœlestia,
magna activa, ab inferioribus, terrestribus,
minutis & passivis. Eò & illi respiciunt,
qui hominem magno mundo, aurum Soli,
Argentum vivum Mercurio, sulphur igni,
& similia alia inter se comparare solent.
Quatuor basibus consistit principalibus,
prout & nomina & præparationes illarum
ordine sequuntur:

Prima appellatur Alexiterium vegetabile
specificum, & hoc modo præparatur:

℞. Rad. Vincetoxici,
Serpentariæ,
Scorzonæræ,
Bistortæ,

Valerianæ magnæ,
Imperatoriæ,
Angelicæ odoratæ,
Carlinæ
Tormentillæ,
Gentianæ,
Aristoloch. longæ,
Pimpinellæ hircinæ ana part. x-
qual.

Omnes istæ radices ejusmodi debent
esse: primo collectæ sint tempore suo bal-
samico, siccatae curiose, non spoliatae colo-
re, odore, saporeque naturali, aut ullo mo-
do corruptæ & obsoletæ. Alias extractum
inde conficiendum, aut nihili, aut vix
modicum valeret.

Hoc modo electæ radices, minutim-
que concisæ, optimo aceto ex vino Hispanico
irrorentur, lenteque, ad imprægnandum
melius cum spiritu aceti rescicentur,
postea in aquæ vitæ, vel similis alterius de-
stillatæ sufficiente quantitate per integrum
mensem simul, primo gradu ignis digerantur,
separetur denique illarum Essentia in
forma resinosa & servetur ad usum, cujus
inferius fiet mentio.

Secunda Basis appellatur Diaromaticum
essentiale, cujus præparatio talis:

℞. Ci-

BEZOARDICORUM.

529

- ℞. Cinamomi officin. opt.
Santali albi refragant.
Ligni Aloës resinofi.
Macis.
Zedoariæ.
Galangæ, ana part. ij.
Caryophyllor.
Cardamomi mag.
Piperis longi
Zinziberis albi
Cort. extern. Citri in umb. exsicc.
Spicæ Nardie elect. ana part. j.

Infundantur omnia in Quinta Essentia
vel sulphure cœlesti ex iisdem aromatibus
destillato: eliciaturque extractum cujus sin-

- gulis unciis admisceantur
Ambra griseæ opt.
Moschi oriental.
Balsami Peruviani rub. & odori-
fer. ana ℥℥.
Camphoræ scrup. i.

servanda in vase vitreo bene clauso.

Tertia Laudanum Benedictum, deno-
minata ita conficitur:

- ℞. Essentiæ opii Thebaici extractæ ad mo-
dum nostræ opiologiæ part. ij.
Tincturæ Croci Anglici per aquam rosar.
diligent extract. p. i.

Extract. Mumia elect. seu sanæ, & non ex
cadaveribus morbif. & corrupt. ante
mortem.

Essentiæ castorei per Q. Essentiam aro-
mat. more spagyrorum extract. ana
part. ℥.

Incorporentur simul, & quousque ad bo-
num Laudanum conficiendum opus est,
digerantur.

Quarta Elixir Bezoardicum appellanda
venit, cujus *εγγραφή* talis:

- ℞. Salis Essentialis compositi ex omnium
supradict. ingredient. per aquam Ve-
ronicæ extract.

Sulphuris potentialis ex Balsamo aqua-
tico, diaphano, fixo, per quartum
gradum ignis Spagyrorum sublima-
ti, inque formam liquidam redacti
an. p. j.

Sulphuris cœlestis sive Balsami volati-
lis à liquore Catholico, Specifico,
Cardiaco per B. M. distill. & ab
omni superfluitate depurati part.
iij.

Tria hæc probe invicem mixta, inque
vase circularorio ad id apto bene clauso, in
calorem naturalem ad digerendum per sex
septimanas collocentur; Tum liquidum à
sicco per distillationem sequestrando, in
fundo residet Elixir album & fragrans.
Et hæc quatuor illæ Bezoardici Diasolis
bases sunt, quarum unendarum sequens
observanda proportio est.

Compositio Diasolis.

- ℞. Extract. Alexiterii vegetabilis spe-
cif. ut supra præparat.
Diatomatici Essentialis.
Laudani Benedicti ana unc. j.
Elixir. Bezoard. drach. iij.

Hæc in scutella Myrrhina in modico
cinerum calore simul mixta, ad lentam ni-
mirum extractorum dissolutionem, melio-
remque contemporanem, in vase vitreo
postea vel porcellanico, vel aureo, vel ar-
genteo inaurato, nequaquam plumbeo,
stanneo, cupreo vel ligneo, probe custodi-
antur.

Xxx

Est-

Estque nostrum Diasolis, vel Theriaca aurea, quæ quamvis nihil accipiat de viperarum carne, nihil de lapide Bezoar, unicornu, terra lemnia, bolo orientali, fragmentis pretiosorum lapidum, auro, argento, perlis, corallis; nihil de gummatibus, resinis, liquoribus, herbis, fructibus, floribus, seminibus, aut infinitis aliis; potentissimum tamen multorum affectuum remedium est, de quo suo loco.

DESCRIPTIO II. BEZOARDICI CHRYSO-BEZOAR APPELLATI.

Alterum nostrum Bezoardicum nomine CHRYSO-BEZOAR insignitum propterea est, vel etiam BEZOAR auratum, quod principaliter ex auro consistet; Quinimo etiam, quod virtute & potentia, non minus quam aurum cuncta Metalla, omnes res Bezoardicas ex lapidibus & mineralibus facile superet. Id quod experientia ad usum præ lapide Bezoardico, unicornu, aliisque pretiosis Bezoardicis illud conferentibus satis demonstrabit, sequenti modo præparatur.

℞. Auri purissimi,

Mercurii Martialis ana part. æq.

Roris Solis Philosophici cum Spiritu Salis Mercurialis per medium Vulcani in auram elevati & rursus in aquam solarem conversi q. s.

In hac ultima aqua prædictas materias seorsim in parvo matraccio solve, postea liquorem Mercurii Martialis depuratissi-

imum in liquorem auri decantata, in Balneo Mariæ phlegma destilla, donec in fundo ipsius liquor instar mellis spissus transparens, citrinusque relinquatur.

Postea in B. roris clausa cucurbita per mensem digere, ut Spiritus Balsamici Aquæ solventis melius cum dictis uniantur Metallis. In fine digestionis aperi vas, & cum sufficiente Aqua Tartarisata ponderosum separa à levi, & terram ab aqua; & pulverem habebis subtilissimum, lavandum toties cum aqua pluviali destillata, donec omnem amittat acrimoniam, sicandumque demum in vase vitreo. Irriga tandem oleo Balsami universalis, ut fiat quasi pasta, ad umbram iterum exsiccanda. Postea misce cum quadruplo pondere Floræ Resinæ Metallicæ, & in crucibulo oblique super prunas collocando calcina, donec materia incanduerit. Tere cum aqua sequenti aromatizata, ut Pharmacopæi in corallo- rum præparatione super lapidem Porphyrium solent, ut fiant Trochisci, si placet, ad usum diligenter recondendi. Exsiccati pulverem facient brunei coloris, verum Chryso-Bezoar.

Aqua vitæ aromatizata.

℞. Spiritus Vini odorati sine phlegmate unc. iij. Santali citrini, Cinamomi ligni, aloës resinosi ana scrup. j. Ambra griseæ scrup. j. Infundantur tres, quatuorve dies.

Postea ad usum recondantur.

TERTIUM BEZOARDICUM, UNGUENTUM Bezoardicum.

Unguentum hoc, quod Bezoardici nomine appellandum veniat, facultati ipsius, qua principaliter omnibus venenis adversatur, proprie ascribendum est. Ratio præparationis sequitur:

- ℞. Succi Nicotianæ lib. iij.
 Rutæ
 Absynth.
 Abrotani
 Cardobened. ana lib. ij.
 Axungia Cervi juvenis lib. ij.
 Olei Scorp. opt.
 de sem. citri express. ana lib. f.

Ebulliant simul lento igne, in olla vitreata ad phlegmatis consumptionem, mox cola & refrixari sine, postea unguentum superius à succorum sedimento quod viridiusculum, sulphureisque dictarum herbarum substantiis valde repletum, separa & adde:

- ℞. Extracti Alexiterii specifici ut supra præparati unc. iij.
 Extracti opii Thebaici per Spiritum aceti.
 Essentia Mumia
 Castorei ana unc. j.
 Ol. Balsami Peruviani odoriferi per Retortam destillati.
 Ol. de liquid. Ambra.
 Ol. Styrcis liquidæ.

- Ol. succini albi non rectific. ana drachm. iij.
 Caryophyllor.
 Ligni assafras.
 Thymi.
 Rosmarini.
 Camphoræ ana drachm. ij.

Extracta primo cum unguento misceantur in mortario vitreo: Postea affundenda olea destillata, in quibus tamen camphora fuerit dissoluta, & erit paratum.

Hoc in plumbeco aut vitreo retinaculo bene clauso, inque frigido serva ad usum, quem mox declarabimus.

BREVIS DIRECTIO, SEU METHODUS PARTICULARIS, declarans supradictorum Bezoardicorum usum ad se præservandum & curandum, tam à venenis & intoxicationibus, quam pluribus aliis affectibus,

Quamvis medicamenta Bezoardica, multivaria, vereque polychresta sua proprietate, benignaque operatione multis aliis internis præferantur medicaminibus, iique qui ne extremis digitis quidem fundamenta artis attingerunt, felici sæpe illorum fruuntur successu, quod jam pridem in præfatione hujus libri satis demonstratum est: nihilominus ad genuinum, directumque ipsorum in venenis, aliisque chronicis compositisque affectibus assequendum usum, metho-

dice rectaq; ratione ea administrentur necesse est: idque non solum considerando in genere ipsorum naturam, facultatem & dosin; sed quibus aliis medicamentis usus ipsorum proprie prosperandus sit, & dirigendus, secundum diversas Artis indicationes & Regulas. Exemplo res fiet manifestior.

Si quis ægrotet ex stomacho cacochymico, crassis & depravatis humoribus repleto, purgandi utique necessitas urget, antequam Bezoardica injungas, modo tempus aut aliam contra indicent; alias cum ratione insanires, æque ac si quis conclave, incenso à fœtore alicujus excrementi, alteriusve rei male fœtentis, correcturus Thymiamata velut Diis sacrificaturus circumcirca faceret, intacta interim relicta fœtente illa forde, unde bono odore nihil superante malum, aer nihil minus infectus remaneret, ut antea.

Existente plethora ad phlebotomiam procedas necesse est ad diminuendum sanguinem; alias Bezoardicis commeatus minus esset transeundi, nec operationem perficiendi suam. Si curam geras hominis alicujus gulosi, potationibus, aliisve cupediis dediti, regimen victus ordinatum instituendi ipsi scientiam habeas. Similiter si quædomitis gravibus affectibus beneficio Bezoardicorum, symptomata quædam interna, externave succenturientur, occurrendum ipsis mature est debitis appropriatisque remediis. Et ita omnes alia respiciendæ sunt circumstantiæ, ad integrè restitueudos consolandosque miseros ægrotos. Etsi enim ea laude, quam supra perstrinximus, Bezoardica dignemur, mens

tamen nostra minime est, absolutam ipsis proprietatem ac si omnibus affectibus, neglectis aliorum remediorum, & regularum auxiliariis copiis, securim injicerent, attribuere velle. Nec enim eundem cum Alchymistis funem trahimus, idem de incognito & invisibili suo Philosophorum lapide somniantibus. Ad quem possidendum vana, profanaque spe illactati atque illaqueati, iniqui naturæ coctores, noctes atque dies turpiter terendo, quicquid possident, dilapidant, expectantes interim ipsius adventum & succursum, veluti Judæi suum Messiam. Quandoquidem igitur proximo meo pro ingenii modico gratificandi desiderio tenerer, præsentem hanc methodum in quibusdam pertexere volui, qua in prætereundo longas causarum morborum enarrationes, prognosticationes, regulas Diæteticas, res non naturales, aliasque similis argumenti, quæ ad perfectam Methodi omnium adfectuum corporis humani traditionem pertinent, breviter tantum declarabo, quæ Bezoardicorum nostrorum usum concernere principaliter visa sunt. Idque pro Filiis doctrinæ ingenii aliqua perspicacitate præditis. Quantum enim ad alios, quamvis omnia ad vivum usque refecendi & explicandi & studio & cura integrum annum me macerassem, anceps tamen essem adhuc, an ejusmodi res ipsorum tenebrosos oculos,

quorum radii forte occæcari
possent, objicerem.

☉ (o) ☉

CAP. I.

*Quomodo per Bezoardica à venenis fit
at præservatio.*

DUæ sunt principaliter rationes à venenis se præservandi, tuendique secundum doctorum sententiam: Una prophylactica variis regulis & observationibus consistens, quibus nimirum illa & cognoscuntur & declinantur, de qua scriptum à multis abunde est. Altera therapeutica, quæ nititur certis quibusdam antidotis, cujusmodi illud Regis Mithridati erat, ad venenum jam conceptum expellendumque vincendumque idoneis; quæ ipsa ratio multo tutior & certior priori. Quandoquidem enim Diabolus omnium improbitatis pater adeo subtilem intoxicandi artem discipulis suggerit suis, ut illis, (spreta omnium Medicorum cautione:) veneficio occulte quoslibet inficiendi nihil sit facilius; ratio utique patet, quare internis specificis Alexiteriis securius confidendum sit, quam incertis & fallibilibus prophylactycæ præceptis. Nihilominus tamen & illa suo modo observanda erunt, quatenus nimirum cibos, poriones, odoramenta aliaque veneno infecta homini per imprudentiam internecionem adferentia interdicitur.

Quantum ergo præservationem dictorum Bezoardicorum artinet; si quis assiduo venenorum metuat pericula & ab illorum successu securitatem exoptet, sequenti se subjiciat ordini necesse est.

Primo persuasum sibi habeat omnes

afflictiones & miserias propter transgressiones homini impendere, omnes è contra prosperitates animi & corporis à Deo esse omnium rerum creatore & direttore. Et propterea quemque inprimis in id incumbere decet, ut de remissione peccatorum sollicitus, firmiter sibi propositum habeat ad Deum se convertendi, inque meliorem se recipiendi frugem, ad benedictionem scilicet demerendam largiorem super id, cui tanquam medio manum admovere cogitat. Illa enim est, qua sine procul dubio nihil auspucato, nihil utiliter cedere potest.

Postea Medicinam quod attinet, si dictis Antidotis usus quispiam crudis abundantet humoribus, purgationem inprimis aliquo, vel vomitorio, vel etiam cataractico molliatur, ita ut natura humorum, locus, *ἰδιόσυγγαμία* corporis requirunt. Id quod decrecente potissimum Luna, ad ultimam Lunæ quadram, feliciter succedet.

Facta purgatione, vena dextri brachii media secanda dummodo tamen nihil mali in eo, quod impedimento sit. Quo in casu altera ejusdem nominis in sinistro brachio aperienda, ad mediocrem sanguinis evacuationem plus tamen aut minus, pro habitus corporis diversitate, aut secundum quod quis phlebotomiæ antea assueverit.

Duabus hæc evacuationibus præmissis patienti dosis exhibeatur Diasolis nostri, pondus nimirum 8. 12. vel 15. gran. plus aut minus secundum vires ipsius, mane antequam è lecto surgat, sudetque per horam aut ulterius, quantum ipsi ferendo satis est, ne dissolvatur nimium. Eoque ipso die, ut & sequenti, aërem frigidum studiose
Xxx ; fugiat.

fugiat. Sudore ita provocato, altero post die, sub auroram ꝯ. vel 6. grana ejusdem Bezoardici, nihil tamen ad sudandum se componens hauriat, & hoc singulo die postea, vel ad minus tertio quoque die hebdomadam per annum integrum, vel biennium, vel etiam per totum vitæ decursum, quamdiu intoxicationis pericula timeret, continuet.

Confectio ista Diatolis commode assumi poterit, instar Theriacæ vel Mithridaticæ, vel etiam deglutiri, ut pilulæ, ad quarum formam effigiandam, ut & consumendam fluxibilitatem, modicum pulveris rosarum exsiccatarum admisceatur. Contemperare etiam poteris cum conserva Majoranæ pro phlegmaticis; observando tamen quantum cujuslibet assumseris, ut ne de conveniente Diatolis dosi, quæ quotidie usurpando 3. 4. 5. aut 6. grana pro differentia corporis nunquam excedit, dubius postea hæreas.

Quod superest qui huic se credidit medicamento, bono victus regimini studeat oportet, cavendo sibi à crapula, ebrietate, luxuria, melancholia, cholera, violentis exercitiis ut Venere, &c. Hæc enim singula viscerum & partium nostri corporis æconomiam destruunt, functiones vitales animales & naturales dissolvunt, corrumpendoque utiles humores, brevi totum corpus distemperant, adeoque certe, optimis licet contra positis Antidotis, ad facilius intro-mittenda venena disponent.

Quemadmodum enim bonum semen in sterilem terram projectum, salubrium fructuum messem minus apportabit; eodem certe modo Antidota Bezoardica op-

tatos minus expedient effectus, in corpore valetudinario & distemperato,

Qui sanguine & cholera abundant, temperatam semper observent diætam, vinum nimis vaporosum & forte tam supercalefactionis ipsius corporis, irritandique humoris, quam ipsius medicamenti sua natura satis calidi ratione diligenter evitent. Quinimo per totum frigida potius quam calida ad corpus ejusmodi in sua temperie retinendum amplectenda victus ratio est,

Pro phlegmaticis & melancholicis contraria potius eligenda sunt; hæc tamen adhibita *συμπίσει*, ut melancholicos; emaciatos nimirum, attenuatosque ad parciorum, vini præsertim generosi, ciborumque calidorum ulum, quam Phlegmaticos & Plethoricos adstringas. Non enim tam necessarium est, ad Melancholicorum frigidam respexisse crasin, ut illa ad calidam reducat, quam uti siccus, squalidusque illorum habitus, obstructions & debilitates mediocriocriter calida, humida & restaurante diætâ humectentur, deoppilentur, reficianturque.

Quilibet ita certò persuasum sibi habeat, si Diatoli nostro ad se tuendum contra venena ad præscriptam normam usus fuerit, majores quam à quolibet alio Antidoto expectari posse successus, se oppido experturum. Nam assidua ipsius assumptione omnes corporis humores, imo & spiritus Essentiis illis alexiteriis cordialibus, anodynis, balsamicis, ex quibus constat, adeo imprægnantur, ut si qua clanculum postea venena se insinuent, illorum vires statim reprimantur, cor ab ipsorum malignitate omnes-

omnesque similiter partes totius corporis liberatæ triumphare possint. Pariter efficacem præsertionem nihilominus etiam unguentum nostrum Bezoardicum, quotidie, vel tribus, in septimana, diebus, illinendo pulsui, brachiis, natibus, regioni cordis, spinæ dorsæ, volæ manuum, plantis pedum, pollicetur.

Integrum cuilibet sit, quod velit, eligere, modo in vivendi ratione, quam præscripsimus, prævaricationem fugiat.

CAP. II.

De Intoxicacionum Curatione.

QUoniam difficillimum est, quando quis intoxicatus est, qua veneni specie hoc factum sit, cognoscere, & propterea impossibile, particularem aliquam secundum naturam, qualitatemque veneni instituire curationem. Ideoque confestim Medicos ejusmodi remediis curam aggredi oportet, quæ quasi generale omnibus venenis indixere bellum, ad evitandum majus periculum, quod dilarando, inquirendoque, in alia specialiora interim irruere posset. Id quod sæpe sapius usu venit, dum nimirum Medici rixantur inter se de veneni natura, miselli ægroti expirant, aut in Chronicos desperatissimos, & incurabiles plane incidunt affectus.

Ad curandum ergo beneficio nostrorum Bezoardicorum ejusmodi ægrotos, præterquam quod cito citius ad remedia festinandum est, tria insuper velut prima capita observare oportet,

Primo, Venenum è corpore iterum eliminandum est, ne ad cor usque subrependo malos ibi parturiat fructus, spiritumque vitæ suffocet. Postea particularibus medendum erit affectibus superstitibus nimirum post expulsam venenum in illis partibus, quas transit.

Denique pro colophonide adjicienda, corroborandum corpus est, reficiendumque; ut sequitur :

1. Quando in homine bene constituto post cibum vel potum, vel odorem cujuscunque rei admissum ex subito insultantibus symptomatibus, veneni suspicio oritur, ad rejiciendum à corpore venenum, intercludendumque ipsi aditum ad cor duæ potissimum intendendæ operationes sunt : Ad concitandum vomitum scilicet; & proliciendum sudorem.

Primæ intentioni sani satisfaciet alterutro subsequenti vomitorio.

℞. Flor. Antimonii iij. iij. v. vel vj. gr. prout vires patientis sese habuerint.

Conservæ Flor. violar. ℥ij.

Misce, fiat Bolus, ægrotis simul & semel offerendus.

Vel dissolvendus in aqua Borriginis ut hauriatur potus. In defectu tamen Florum Antimonii hoc aliud similis fere efficacitæ erit.

℞. Salis Vitriolis ℥β. magis aut minus pro viribus patientis & stomachi repletione.

Aquæ succi cardobened.

Syrupi violarum, ana ℥j.

Misceantur & aromatizentur cum Aqua cinamomi.

Se-

Secunda intentio, (postquam æger jam vomuerit:) duobus modis absolvitur, Primò, corpus patientis unguento nostro Bezoardico bene obliniatur in locis nimirum supra manifestatis, idemque ægrum, vel in lectum vel calidum hypocaustum collocando, singulis quatuor horis, donec evidentibus signis de mortificatione veneni edoctus fueris, reiteretur. Secundò, (si unctio ad optatum minus cedit:) exhibendæ sunt duæ vel tres doses Diasolis, per intervalla supra posita, eo usque identidem procedendo, donec omnino vincatur expellaturque venenum.

Hæc tamen dum fiunt, his duobus etiam instructum oportet esse Medicum:

I. Difficiliter vomenti ægro, (undeunque sive à naturæ proprietate, sive humorum indispositione illud oriatur,) sæpe exhibeatur de prisana, cum hordei itemq; passularum iusta quantitate præparata, cui quotiescunque administrandæ tantillum Butyri recentis vel olei amygdalarum dulcium misceatur. In defectu ejus, ad opem ferendam si brevis hora est, ejus loco assumatur jusculum carnis, vel etiam serum lactis cum modico Butyri recentis. Alterum est, quod ægroto per sudores continuos imbecilli reddito succurrendum sit, spongiis Aceto rosato imbutis, naribusque admotis, itemq; etiam administrando cochlear j, vel alterum jusculi restaurantis, in quo dissoluta sit portio Gelu Cydoniorum, vel Syrupi succi Cydoniorum. Et hæc quantum ad veneni expulsionem.

II. Quamvis cura veneno infectorum primario in veneni proscriptioe sita sit, ut supra declaravimus; nihilominus, cum expulsio ista tam prosperè nunquam abeat, ut

ne vel una vel altera pars, magis aut minus mali quippiam alterationis ve inde contraxerit; sæpe accidentia quædam particularia, quibus remedia adferre omnino ex usu est, & necessarium, relinquuntur. Multa quidem ea esse possunt, magis tamen familiaria quinque; Cordis dejectio, imbecillitas Hepatis, compressio stomachi, inflammatio Renum, & calor intestinorum præternaturalis.

Quibus extirpandis duplici utendum est ratione; Una ex parte remediis specificis appropriatis. Ex altera certa diætâ eo usque nimirum protensa, donec integre patiens fuerit restitutus, veluti ea sequitur inferius.

Contra cordis deliquia.

- ℞. Conservæ fol. Melissæ unc. iij.
Magister. corall. rub. scrup. ij.
Chryso-Bezoar. scrup. j. Misce.

De qua compositione æger singulo mane jejunos, vesperti etiam cubitum iturus drachm. j. vel. ij. assumat.

Ad imbecillitatem hepatis.

- ℞. Conservæ Rosar. rubear. unc. iij.
Olei Vitrioli Ungarici rectificati
gut. xxiiij.
Misce.

Dosis drachmæ ij, mane & vesperti supra. Circa regionem hepatis sequens applicetur Emplastrum hepaticum.

- ℞. Tincturæ flor. Hypericonis in
consistentiam picis liquidæ re-
ductæ.
Sapæ Cytoniorum.

Succi

Succi rosarum rubear. condensati
ana unc. j.

Ceræ albæ

Therebinthinæ Laricis in aceto
rosaceo lotæ.

Ol. Cytoniorum ana unc. j. &
drachm. ij.

Santali rubei Subal. pulv.

Coralli rub. more ordinario præ-
parat. ana drachm. vj.

Granorum Tinctorum.

Lacrymæ Draconis ana drach. iij.

Cera, Therebinthina & Oleum mi-
sceantur simul ad ignem in sartagine absq;
ebullitione. Tum ab igne removendo tam
diu agitentur, quousque incipiant refrixari.
Postea succi affundantur condensati, & cæ-
tera subtilissime pulverisata, perque cri-
brum missa misceantur, inque olla vitreata
terrea ad usum reserventur. Est enim medi-
camentum externum, si quod aliud, ad
confortandum jecur præstantissimum. De
quo propterea quilibet Medicus sibi pro
necessitate semper præsto aliquid habeat.
Emplastro tamen hoc præ manibus non
existente, vel sumtibus & tempore ad illud
præparandum non suppetentibus, alia
communiora ad hunc usum adaptanda
sunt remedia, cuique pro libitu.

Ad compressionem stomachi.

℞. Pulpæ, Cydoniorum condit. vel
Gelatinæ Cydoniorum

Conservæ Florum Betonice ana
unc. ij.

Diafolis gr. xxx.

Tincturæ croci gr. x. Misce.

Æger mane & vesperi drachmam u-

nam assumat. Cavitatem pectoris innungat
modico unguenti Bezoardici vesperti dea-
bus ante Cœnam horis.

Contra ardorem Renum.

℞. Succ. Plantag.

Portulacæ ana unc. iij.

Seminis Papav. albi contusi unc. ß.

Lactis vaccini recant. lib. iij.

Ad ebulliendum collocentur supra
ignem in olla terrea vitreata, statim vero
quando inceperint bullire, auferantur mis-
ceanturque Aluminis Rochæ scrupuli qua-
tuor, dissoluti in tantillo aquæ rosarum.
Frigida colentur, addanturque sacchari
optimi cum albumine ovorum, si opus, cla-
rificati uncia tres vel quatuor, aromatisen-
tur ultimo aquæ cinamomi 6. vel 8. guttis.
De hac potione bis terve in die patienti bo-
nus propinandus est haustus tepidiuscule.
Ardor tamen nimius circa regionem Re-
num tali mulceatur linimento.

℞. Seminis papav. albi

Psylli ana ʒß.

Cydoniorum ʒij.

Aquæ rosarum ʒvj.

Fiat emulsio s. a. deinde add.

Ol. Nenuphar.

Lilior. albor.

Rosar. ana ʒß. Misce.

Aliud.

℞. Lithargyrii auri pulv. ʒj.

Aceti rosacei ʒiij.

Acetum calefactum superfunditur
Lithargyrio, miscenturque agitando pau-
lulum cum spatula.

Postea infusa per tres vel quatuor

Yyy horas

horas per inclinationem colantur quam potest, clarissime, miscendoque in mortariolo plumbeo olei rosati uncias j. Lini-mentum inde conficitur album & subtilis-imum, quod felici cum successu ad prædi-ctum malum usurpabitur.

Contra Intestinorum calorem.

Calor intestinorum, qui venenis succe- dere solet, regulariter ab excoriatione illo- rum provenit, producta à venenis intestina sua pruritione permeantibus. In curatio- ne ipsius non solum ad refrigerandum, ve- rum etiam ad consolidandum dirigendus scopus est. Quod ut fiat:

℞. Fol. Violar.

Malvæ ana manip. j.

Alchimillæ

Summitat. Hypericonis ana ma- nip. ℞.

Bulliant in sero lactis quantum ad un- cias decem decoctionis sufficient.

Colatur. trajectis adde

Mellis Mercurialis ℥ij.

Pulpæ Tamarindorum ℥j.

Butyri recentis ℥j.

f. Clystma, roties Patienti injiciendum quo- ties necessitas postulaverit. Et si calor fue- rit exasperatus valde, singula vice adjunge- re poteris ℥j. Aquæ Aluminis Rochæ in a- rena lento igne, ne spiritus acres, subleven- tur destillatæ. Loco etiam Aquæ Aluminis Rochæ, aqua spermatis Ranarum commo- de substituitur. Varia enemata ad proposi- tum conferentia præparari possunt, ex qui- bus eligendi cuiq; integrum esto judicium.

Hæc sunt illa medicamina, quæ contra

supradicta symptomata brevi suggerere volui, quibus utendum, secundum quod circumstantiæ concesserint. Unicum nam- que si se prodiderit symptoma, unicum et- iam medicamentum opponendum ipsi e- rit. Si vero multa verbi gratia, affectus cor- dis & stomachi, remedium tentandum pro corde sub auroram oriente Sole, sub oc- casum duabus ante Cœnam horis aliud pro stomacho. Hepate & stomacho simul affectis stomacho mane prospiciendum e- rit, jecori interim rectificando supradic- tum accommodandum Emplastrum. In- super si malo renum intestinorum affectus esset implicatus, medicamenta interna & externa renibus administranda forent, sub- serum nihilominus aliove tempore Clyf- mate injecto. Et sic pro reliquorum sym- ptomatam differentia etiam gubernanda utique erit curatio.

Quod si vero necessarium visum fuerit corpus evacuare, intrinsecus præ cæteris omnibus hoc in usum veniat catarcti- cum.

℞. Rhabarb. elect. ℥j.

Aquæ succ. Cichor. ℥ij.

Infundantur per 3. aut 4. horas, & in colatura dissolvatur.

Mannæ calabrinæ ℥j. f. potio.

Propinetur Patienti manè jejuno stomacho, itemque etiam post horam ju- sculum carnis vitulinæ sorbeat, vel serum lactis tepidum modico sacchari adspersum, accelerandæ operationis causa.

Sed & hoc alterum huic indicationi inservit.

℞. Syrup. rosat. sol. ℥j.

Cast. recenter extract. ℥℞.

Cre-

Cremeris tartari ℥j.

Aquæ succi fumi terræ ℥ij.

Aqua prius paulisper calefacta, miscantur invicem, stentque ita tres quatuorve horas, & interea cassia fermentando mucidum evomet excrementum. Bene cola, & corrige tantillo aquæ cinamomi.

Pro illis ipsis qui potionum respuunt formulas, eligendum Extractum Rhabarbari est, preparatum scilicet cum succo pomorum dulcium, idque in bolo vel pillularum forma. Et ut multa paucis comprehendam: Rhabarb. Manna, cassia & Syrupus Rosar. hoc in casu omnibus aliis longe anteferenda sunt.

Quod spectat phlebotomiam, vena incidenda minime est, antequam corpus rite purificatum, & à veneni suspitione liberatum fuerit. Hoc vero si præcesserit, & nihilominus perseverarint symptomata, in corpore plethorico, si vel febris, vel inflammatio cujusdam partis ex sanguinis abundantia metuenda sit, illam administrandam non nego, modo id fiat prudenter & *λὴρον*.

Jam ad Diætam, quæ Medicamentorum prædictorum individua quasi pedisse qua debet esse. Habita ideoque ratione imbecillitatis functionum vitalium & naturalium, idemque ardoris plerumque in corpore, exterminato quamvis veneno residui, æger istiusmodi tractetur cibariis, quæ *ἑυχρημα* sint & *ἑυπεπτα*, humectantia & lenitiva, ut sunt caro vitulina, agnina, hædina, gallinacea, perdicum aliarumque campestrium, avium, ova recentia & præcipue jura dictarum carniū butyro recenti elixarum. Similiter pisana seu cre-

mor hordei, jusculum cum pane minuto, Butyro recenti vel oleo amygdalarum dulcium naper expresso accommodatum. Ex piscium genere eligantur truttæ, perca, aliique similes, itemq; gammari fluviorum: Quamvis enim illi ipsi aliquantum difficilius digestionis sint, mitigatoria tamen facultate & nonnihil etiam restaurante proprietate, venenisque resistente polleat, cujus gratia, nemini appetenti deneganda puto. Ex fructibus hiscæ ægrotis nulli plus utilitatis præstant, quam poma dulcia assata super piunis; ex conditis vero amygdalata, pistaciata, pignolata recentia, itemq; pastæ saccharatæ ex pomis dulcibus & cytoniis &c. Potus esto ordinarius cerevisia medicis, sapore nec amara nec actis, nec ingrata, cui, si deficiat, bona pitana de hordeo & passulis, tantillo aquæ Cinamomi aromatisata substituatur. Vinum vitetur prorsus, quousque nimirum ardoris, erosionum punctiorumq; internarum aliquis sensus. Si qua tamen, quocumque id fiat modo, usum istius concedere cogamur vinum illud sit album, *ἐλκυσφόρον*, bene maturum, dulcedinis potius quam alterius qualitatis particeps, dilutumque aqua distillata succi Borræ, Buglosæ aut pimpinellæ domesticæ. Et tantum pro Diætâ.

Denique pro tertio, postquam jam à venenis omnibusque symptomatibus liberatus fuerit æger, ad confirmandam penitus curam, corpusque corroborandum, exhibeantur xv. aut xx. dies continuos singulo mane Chryso-Bezoardici nostri duo aut tria grana, in cochleari syrups Cydoniorum. Quibus simul cura adjungenda est, ut ne

ventis, pluviis, aëri insalubri vespertino exponatur, abstinendo ab ira, Melancholia, & quæ perniciosissima sunt, Ebrietate & Venere. Ita sensim & sensim ad pristinam vivendi rationem proferpat. Subito namque hic procedendo discedendoque à præscriptis Regulis, metus erit, ne propter alterationem præcipitem in alia graviora mala incidat, catarrhum nimirum suffocativum, colicam, hydropem, febrem chronicam, phthisin & id genus alia.

CAP. III.

De usu Bezoardicorum ad preservationem pestis.

Quamvis pestis omnium, qui genus humanum adoriri solent, affectuum vehementissimus, contagiosissimus, & difficilimæ curationis sit, tam propterea, quod flagellum divinæ super peccata indignationis, ordinariis naturæ Artisque remediis minus cedat, quam quod venenum adeo Essentiale & λεπτόμειρον, cor arcem vitæ præoccupet, antequam medicamentis præveniri possit: Nihilominus tamen sæpius observatum est, sæviente hoc contagio, Deum ad demonstrandam infinitam Misericordiam, mitigando scilicet iram suam in media clade ita benedixisse remediis naturalibus, ut beneficio illorum infiniti, salvi & incolumes magna Medicorum admiratione evaserint. Propterea omnibus Christianis tempore hujus infectionis in primis recurrendum est ad fontem Medicinæ, unde nimirum vera aqua vitæ scaturit, secundum quod scriptum est: Ve-

nite ad me omnes qui sititis &c. & hoc nomine adhibitis medicamentis expectent eorum effectus ad Dei benignam voluntatem, in timore, humilitate, precibusque perseverantes. Ita minime dubitandum erit, ipsum tanquam patrem Misericordiæ erga pœnitentes, auxiliumque ab ipso petentes in mediis angustiis furorem iræ suæ remissurum, & gratiam abundanter largitum. Nam quemadmodum Avicenna i. Metaphys. quamvis à Christianismo alienus, testatur: Ira Dei reconciliari potest sanctis devotisque precibus.

Remedia ideoque contra pestem usurpantur dupliciter. Primò, ad se præservandum à tali infectione. Secundò, ad restituendum jam tum infectos. Ad præservandum illos qui nec debent, nec volunt, nec possunt, de loco infecto abire, nostris Bezoardicis fruuntur duobus modis.

Primò, singulo mane accipiant Dosis Diapholis de qua c. i., absque venæ sectione, purgatione aut diaphoresi, nisi necessitas ad id urgeat, idque continue oportet, quamdiu grassetur pestis.

Alter modus, ut pulsus carpi, nares, tempora in omni aurora illiniantur unguento Bezoardico, antequam foras se recipiant. Ex his duobus quilibet eligat quod velit; utrumque enim satis est ad defendendum corpus à corruptione pestilentiali quantum naturæ possibile est.

Insuper multum refert etiam, scire quomodo aër domesticus vel cujuscunque loci in quo subsistimus, beneficio suffumigii purificetur. Ad quod commendo sequentes Trochiscos.

℞. Flor.

- ℞. Flor. sulphuris
Myrrhæ electæ ana unc. j.
Balsami Peruviani odorati q. s.

Ad formandos Trochiscos. De quibus super carbones positus excitetur fumus quotidie, vel ad minimum alternis diebus, intereaque donec fumus cesset, in aliud conclave te conferas.

In defectu Balsami Peruviani cætera duo ingredientia nihilominus adhibeantur mixta & incorporata cum sapa granorum Juniperi; vel etiam flores sulphuris solum.

Vix enim in rerum natura simile his remedium, propterea quod sulphur in se ipso contineat Resinam mineralem, verumque Balsamum terrestrem, qui nunquam corrumpitur, aut vires suas perdit, quod alias Resinis, Gummatibus, liquoribus & Balsamis vegetabilibus commune est; ad depurandam aëris corruptionem, reperietur. Id ipsum præterea ignis est potentialis, facultate sua ignea consumens omnia venena, uti Medicorum anatomix, rerum naturalium peritorium schola unanimiter testari poterit. Sulphur debito modo mixtum cum pice, subductum lignis, non permittit, ea neque à ventis neque à pluviis aliisque externis injuriis putrefieri, aut vermibus esca fieri, quamdiu ita servantur. Vapor seu fumus ipsius debito instrumento in aquam corruptam penitus turbidam, salitamque præcipitatus, intra paucas horas ipsam fermentat, omnesque impuritates ad fundum dejiciendo clarificat, & purgat ab omni terrena illuvie. Fumo Sulphuris dolia vinaria veluti condiuntur, quo longius in ipsis sine corruptione perdurent vina.

Quin imo quæ à naturali perfectione ex parte declinaverunt turbidaque existunt, hoc modo pristino splendori bonitatieque restituuntur. Id quod cænopolæ testimonio suo facile comprobant. Eodem quoque fumo Tinctores serico crudo splendorem puritatemque argenti fere æmulatricem conciliant. Fæmellæ Venetiæ maculas ex vino rubro, (quod inprimis Itali valde amant:) mappis mantilibusque impressas eo ipso dextre eluunt. Quædam etiam solo dicti vaporis beneficio capillos albos splendidosque præstant, quibus, & quæ, si brevitatis pateretur, adduci ulterius possent, nemini non persuasum erit: Sulphur mediante acido suo fumo aërem quoque mundificare, omniaque ipsius *μίσματα* separare & consumere posse.

Sic divinus Senex tum temporis quando Athenienses horribili peste ex Græcia affligebantur, integram sylvam combussisse fertur, uti calore istius flammæ, vel fumo etiam arborum lignorumque odoratorum prædicta infectio consumeretur, idque felicitate cum successu. Quod dum ita fiat, quæ dubitatio restet, quin fumo sulphuris, ignis adeo virtuosus, & balsamici, aer quoque alienus domicilii alterati, eoque inhabitantibus sanitas vel restitui vel conservari possit. Equidem omnes Medici Nosocomiis præstituti ex prædictis causis in id sedulo dent operam, ut continuè sulphuris suffumigium instituat. Cætera siquidem quæ communiter ad hoc usurpantur, facultatibus suis minus paria sunt tam subtili, acutoque veneno.

Nec possum hoc in loco propter
Yyy 3 pau

pauperes silentio involvere, quod sulphur sublimatum in omnibus fere Europæ officinis vili pretio redimendum, ad pondus scrupuli unius vel drachmæ senais, secundum quod vires permiserint, cum modico aceti vini vel oxymellis assumtum, liberalem excitet sudorem, totumque corpus subtili vapore suffundat, unde & aër internus & sanguis, simili, quo supra dictum est, modo egregie mundificetur, ventileturque.

Multis hæc infixæ opinio est: quod tempore pestis purgatio instituenda sit venæque sectio, in iis, quibus corpus natura cacochymicum, corruptisque humoribus co inquinatum, eam nimirum ob causam, uti corpus ab immunditie vindicetur, & consequenter focus auferatur, in quo ignis pestilentialis flammam facile alias conciperet.

Certum tamen est, nullum catarcticum corporis natura impuri pravisque humoribus repleti illuviem adeo radicitus tollere, ut ne simul aliis succrescendi subinde relinquat occasionem. Præterea eò dirigenda ratio est, quod catarctica turbando corpus non depravatos solum humores exonerent, sed & utiles simul succos, unde partium exinanitione facta meatus hient, Spiritusque viribus ægrotent, & sic corpus tanto proclivius ad attrahendum venenum reddatur. Talis enim conditio omnium partium est, ut proportionem humorum naturali dirempta, vapores, aëremque contagiosum magis admittant, quam si plenæ ipsorum extiterint. Id quod à pluribus observatum est, qui huic innixi fundamento, (nullo ad cacochymiam respectu

habito:) nunquam foras se receperunt, tempore contagii, nisi vel pastu & vini vel cerevisiæ hauustu refecti antea, sentientes eo ipso se præservari ab omnibus infortuniis, quibus alias jejuni fuissent expositi.

Illis ergo, qui imbecilles, nec purgationibus assueti sint, licet cacochymicis, purgationes minime arbitror convenire; quin potius Bezoardicorum beneficio corpora, humoresque ipsorum tanquam balsamo muniantur, & putrefactiones corrigantur. Attamen si qua corpus cacochymicum obviam fiat, adhuc robustum venenoque minus vastatum, & quod accidere potest, definitis purgationibus assuetum illam ipsam curationem mereri non nego, ne scilicet à consueta actione subito deducendo ægrum, exitium magis, quam auxiliium accersamus.

Quo in casu sequens pilularum descriptio inseriatur:

℞. Infus. Violarum
Rosar. pallid. solut.
Succi Cichorei
Borrag. ana li. j. unc. iiii.
Aloës lucidæ lib. i.

Infundatur Aloës in B. M. sex vel octo horas, postea per destillationem separando humiditatem in consistentiam picis quasi, ut pilularum formationi congrua sit, redigatur, cujus singulis uncis adde Tincturæ Rhabarb. per aquam è succo cichorei extractæ, & ad consistentiam solidam redactæ scrup. iiii.

Tincturæ Croci per Aq. Rosarum extractæ. scrup. j.

Balsami peruviani odorif. scrup. j.
Flor.

Flor. Sal. Communis more Spagyrorum sublimat. scrup. ſ.

Omnia ſimul in maſſam conformata, oleoque amygdalarum dulcium oblita, cum pelle ovina ſiſtili vitreato committantur uſque ad uſum. Pilulæ hæc materiam fæculentam è centro uſque expurgant, ſine humorum attractione vel perturbatione, alimentorum putrefactioni reſiſtunt, & cordi robur conciliant.

Dofis earundem eſt à ſcrup. j. ad drachmam ſemis, ante cœnam ſingula quinto die aut menſtruo ſpatio ſemel. Qui tamen ſæpius uti illis velint, ad alvi ſegnitiem ſolummodo tollendam, ſingulis ſeptimanis ſemel biſve accipiant.

Phlebotomiam quod attinet, utilem illam in corporibus languidis & deſolatis nullo modo arbitror eſſe, modo non evidens neceſſitatis lex contrarium ſuaſerit. Bezoardica ſiquidem ad rectificandum ſanguinem omnibus phlebotomiis palmam præripiunt. Illa enim ſæpius adminiſtrata ſanguinem deteriorem magis reddit, quam quod quicquam commodi alterius præſtet. Quod rei ſa videre eſt, in iis, quibus ſæpe ſanguinem mittendo, ſanguis tanto ſeorſim poſtea, pallidior & imperfectior affluit. Cujus rei cauſa neminem Medicum tam plumbei iudicii exiſtimo eſſe, cui non cogitanti ſtatim obvia veniat.

Quod ſi tamen perſona athletica, robuſtaq; magnopere interim plethorica ad manus venerit, ad præveniendum affectibus repletionis alias facile ſubſequutis venæ ſectionibus locum minime abrogo.

Dieta talis ſit: Comedendum bibendumque liberius eſt, quantum nimirum o-

pus fuerit ad ſatiandum naturam, non ad vires opprimendum. Abſint carnes porcinæ, lac, piſcis, herbæ, fructus, & legumina, quæ facilime corruptionem, cruditatis malique ſanguinis ortum promoverent. Qui vero neceſſitate coacti ſuo modo vivere minus poſſunt, firmiter ſibi perſuaſum habeant, divinam benedictionem, optimum ciborum condimentum, ſimplicem & frugalem cibum, pauperibus æque ſalubrem quam dubiam divitum cœnam præſtituram.

Cæterum Venus & Bacchus, Melancholia & cholera moderata omnino ſint, illis præſertim qui valde à peſte abhorrent.

CAP. IV.

De uſu Bezoardicorum ad curandum peſte infectos.

NOtandum ab initio eſt, duas peſtis ſpecies eſſe; una graſſatur duntaxat intra corpus: Altera foras protrudit ſub cutem puſtulas, furunculos, Apoſtemata, Carbonesve peſtilentiales. Prima appellatur peſtis interna; Secunda externa, quamvis & hæc principaliter interiora viſcera invadat, ſuamque originem inde deducat non minus quam alia. Secundum hanc igitur differentiam Medendi quoque methodum diverſificari oportet.

DE PESTE INTERNA.

Curatio internæ peſtis in duobus conſiſtit potiffimum: Primo, veneno injiciatur frenum, illudque è corpore proſcribatur,

batur. Secundò symptomatibus, postquam jam veneni nulla amplius suspicio, securis injiciatur. Illa enim, malignorum suorum effectuum ratione, igni optime comparari possunt, qui arborem apprehendens subito tantam infert stragem, ut licet in continenti fere extinguatur, nihilominus tamen vix mica naturalis potentia ad pristinum vigorem in arbore relinquatur.

Venenum expellimus, ægrotum ab initio statim sequenti potionem tractando.

℞. Diasolis x. xv. xx. vel xxv. grana ad conferentiam sc. ægroti, considerando utique, majoribus ad expellendum è corpore venenum viribus, quam ad prohibendū, ne se insinuet, opus esse.

Spiritus Vini rectificati drachmas ij.

Syrupi succi Cydoniorum vel Citri unc. j.

Mixta patienti propina & sudabit satis fortiter. Post quinque horas dictam repetitionem, si opus fuerit, atque iterum sudorem provoca, donec nihil intus veneni amplius. Vicem hujus potionis commode supplere posset Unguentum Bezoardicum supra citato modo adhibitum. Quod si qui ægroter, nimis tenellus & medicamentorum abstemius, ut neque saporem neque odorem ferat; superiorum loco Chryso-Bezoar iij. iiij. v. vel vj. grana pro dosi cochleari aquæ è succo Veronicæ vel Cardui-benedicti exhibeas, idque quamdiu necessarium ad Methodi legem

judicaveris.

☉ (o) ☽

DE SYMPTOMATIBVS.

Symptomata magis communia, & *Συνεδρῆματα* Pestis, quibus manu opus est medicatrice sunt: Deliquia, Ardor, Angina, punctiones laterum, difficilis anhelitus, deliria, vomitus, & fluxus ventris. Contra deliquia.

℞. Conservæ Flor. Bugloss.

Gelat. Citri ana ℥vj.

Magister. Margarit. ℥℞.

Croci subtiliter pulverisati, grana iiij.

Olei Cinamomi gutt. ij. Misc.

De qua compositione patienti bis terve indies porrige per se, vel cum aqua quadam destillata.

Pariter etiam inserviet Julepus Cordialis sequens:

℞. Aquar. Borraginis

Buglossæ

Acetosæ

Melissæ ana unc. vj.

Syrup. Bugloss.

Borrag.

Acetosæ

De succo Citri ana unc. ij.

Ol. Vitrioli rectificati ad aco-rem.

Misceantur & aromatisentur cum aqua Cinamomi, vel cum Spiritu Santali Citrini. De dicto Julepo sæpius patienti bibendum concedito.

Sed & aliud minoris pretii pro iis, qui dictis conservis, aquisve destillatis destituti sunt, præparari potest.

℞. Aquæ

R. Aquæ fontanæ libr. xij.
 Flor. Ros. Rub. exsicc. Man. j
 Cinamomi opt. .ij.

Supra ignem in olla vitreata ad ebullitionem usque cum aqua coctis, & colatis statim, (aliàs amarus adstringensque sapor nauseam excitaret,) postquam tamen refrixerint, adde Olei Sulphuris vel Vitrioli ad acorem; Sacchari item pro singula libra compositi unciam unam, vel semis ad minimum. Hæc duo clareta, aut quomodocumque appellare velis, excellentissima sunt in peste. Nam ratione Olei Sulphuris vel Vitrioli, quod ingreditur, (quod omnino corruptionem respuit, pariterque acidum suaveinque præ se fert saporem,) contrariatur corruptioni, sitim extinguit, cor confortat, omnesque alias corporis partes robore magis demulcet, quàm quivis alius liquor fructusque; acidus, aliàs Medicis familiares.

Contra intempersem calidam internam.

Deproperandum hic, quantum potest, auxilium est, præsertim ægro viribus destituto.

Quemadmodum enim stipula arida citius in cinerem ignis violentia reducitur, quam viride aliquod lignum; Non aliter ejusmodi corpora citius calore febrili ad internecionem marcescunt, quàm sanguinea adhuc & succi plena. Ideoque ad id respiciendum sedulo est, ut ne sitim longius ferant; Quinimo liberaliter bibant de ptisana, aut suprâ dicto clareto.

Postea semel in die hanc paregoricam & refrigerantem bibant potionem.

R. Aquæ Spermatis Ranarum per Bala. destillat. ℥. j. vel ij. secundum patientum conditionem, malique vehementiam.

Tincturæ croci grana ij. Misce.

Porrigatur ægro inanè vel vesperi aliave diei hora, quandocumque oportunitas postulat.

Ad eundem finem R. Aquæ fontanæ poculum, dissolve in ipso Salis Nitri præparati unciam semis, & propina ægro semel vel bis in die, vel sæpius etiam, si necessitas postularit; Curatione tamen adhibita, ne Oleum Vitrioli aut Sulphuris sali petraë conjugatur; Nunquam siquidem illorum auspiciu in corpore matrimonium. Hic potus ut alicui vel simplex, vel effatus ad divitum præsertim palatum videatur, magnarum certè virium est. Refocillat Epar, totamque sanguinis massam, urinam promovet, conductus aperit, deoppilat, & denique vapores æstuant per *διαπνοὴν* & *διεσπένον* absorbet. Usus eo ipso sum liberaliter; nunquam non auspiciatissimè. Cum in Germania alicujus, qui me multis disquisitionibus, equitationibusque huc illuc oneraret, officio adstrictus vesarer, tempore aliquando æstivo immane quantum jecur & renes propter succus-fatorem equum ad calorem distemperatos habui, dictam potionem aliquoties reiteravi, & actutum restincto calore, urinaque de rubro in naturalem & inculpabilem colorem reducta, melius habui. Id quod tenendum illis est, meum consilium qui sequi velint; in quorum gratiam si qua inter illos præparationem Nitri quidem minus intelligant, nihil

Zzz

obstante

obstante, quod & alibi descripta reperitur, illam de novo adducere volui.

Salpetræ puriss. l. j

Funde in crucibulo, & accensis super ipso floribus sulphuris, donec drachma una ipsorum ab igne deglutatur, in ollam vitreatam ad coagulandum iterum effunde. Dissolve in Aquæ Rosarum tribus libris, per chartam emporeticam, calidum adhuc cola, & ultimò Aquam iterum lento igne evaporare finito: continuò interim movendo materiam cum spatula lignea, donec Salpetræ iterum siccet, inque pulverem subtilem & album redigatur, quem serva ad usum.

Contra Anginam.

Hujusmodi affectibus tria potissimum obviare remedia solent. Primò, Gargarismi frequentes ex sale petræ, ut supra dictum; Item Scalpra absterforia, quibus lingua mundificetur; & Linctus quibus obducitur lingua, ex quorum classe hic imprimis eligendus.

℞. Syrupi Diamori simpl.

Dianucum ana ʒ. f.

Sal. Nitri præpar. ʒ. j.

Misce ad auferendum subtus natam crustam tartaream.

Alterum est potus Aquæ supra dictæ sæpè reiteratus.

Tertiò, si venæ sanguinis copia nimis turgeant, vel etiam φλόγῃσι: ipsius in parte affecta vehemens timeatur, Basilica secanda est in dextro brachio, & sub lingua etiam si necessitas postulet, aliter minus. Continuando enim ejusmodi remedia, symptomata protinus cessabunt,

Pro quibus tamen Salpetræ præcæteris veluti specificum, ob id à Medicis Salis prunellæ nomine indigitatum, non levi brachio commendamus, quamvis illud factum quis dicat, ad rem indoctis suspectam quodammodo abscondendam, probrumque ipsorum declinandum. Sub morbi declinationem scabrities, asperitasque linguæ fortè superstes, adhuc Syrupis emollientibus & lenientibus de Tussilage, Dianucum, vel etiam sero lactis, quo in flores Malvæ, violarum, Caprifolij aliorumque similium bullierint coerceatur.

Ad somnum Narcoticum.

℞. Majoranæ.

Salviæ.

Flor. Rosarum rubrar. ana ʒ. f.

Corric. Aurantiorum ʒ. ij.

In pulverem grossum redacta acetum florum sambuci vel rosaceo irrorentur, atque calefacta, duobusque lintocolis interposita, frontipatientis applicentur, redintegrandas, si calorem deposuerint.

Præterea ad sternutandum insufflatur naribus tantillum pulveris sternutatorii sequentis.

℞. Summitat. Majoranæ

Thymi ana ʒ. j.

Rad. Angelicæ

Salis Vitroli an. ʒ. f. pulvis.

Ad inquietudines & deliria.

Ægro inquietudine, perturbationibus mentis, viginis, capitisque doloribus multum discruciato, ita subveniendum puto: Primò respicias, num fuerit plethori-

thoricus ; num ventriculum nimio plus bile habeat onustum ; num alvus contumax egestionibus ; Si enim Plethoricus, venam tunde sub pollice dextri pedis, si fuerit possibile, ad revellendum magis sanguinem, præter naturam ad caput usque bullientem. Secus alia quædam vena incidenda in oculos magis incurrens, juxta prudens Medici consilium. Ventriculo plus æquo humoribus inquinato medeberis tali vomitorio.

℞. Syrupi violar.

Aqu. Borræg. ana. ʒ. i.

Salis Vitrioli ʒ. j. vel ʒ. j. pro re nata.

Misceantur & aromatulentur cum aqua Cinamomi pro dosi. Pro tollenda ventris constipatione cogitandum est de clystere quodam emolliente, vel suppositorio aluminoso, supremis ad hunc scopum auxiliis, in hunc modum.

℞. Aluminis Rochæ pulverisat. q. v.

Cum Tragacantho in Aqua Rosarum soluto fiat massa, & inde suppositoria majora minorave, prout videbitur, & exsiccaris finito. Ad usum verò commodiora ut fiant, oleo Amygdalarum dulcium lubrica facta applicentur. Evidenter inde experiemini effectus non solum ad intestina à recrementis repurganda suis ; Sed ad vaporum etiam amarorum calidorumque ad cerebrum usque evolitantium revulsionem.

E capitis dolore quod superest molestix, facili postea deletur negotio, administrando scilicet supra frontem tale linimentum:

℞. Emulsionis è sem. papav. albi, &

Hyoscyami cum Aqua Rosar. extract. ʒ. ij.

Aceti Rosacei

Olei Nymphææ ana ʒ. j. Misce.

Pari modo Petiæ cum Alumine Rochæ pulverisato albumini ovorum & Aquæ Rosarum misto, retrò caput adhiberi rectè possunt. Illud enim sæpe numero magnas tulit suppetias.

Quantum ad inquietudinem debellandam, somnumque conciliandum, audacter exhibeas dosim unam Laudani in forma pilularum, veletiam in Aqua destillata appropriata dissoluti idque vesperi occidente Sole, vel mane illo exoriente.

Addolorem laterum.

Quando æger de dolore ardoreque laterum, ut sæpè accidit, conqueritur,

℞. Mucilaginis, seminis Cydon. cum

Aqua Rosar. extract. ʒ. iij.

Aceti Rosar. ʒ. ij.

Olei Rosati completi ʒ. j.

Boli armeni ʒ. ij.

Santali rubei subtilit. pulveris. ʒ. j.

Camphor ʒ. j. Misce.

Linteolum duplicatum, intusque madefactum, & tepidum quodammodo admove : Et dolore existente prænimio tria insuper vel 4. gr. Laudani boni ad supradictum modum præscribas.

Addissolutionem stomachi.

Quandoquidem symptoma hoc ventriculum sæpè tanta irruat sævitia, & ab initio morbi statim, ut nec medica-

menta, nec eibus absque rejectione ingeri queant, roborationem moliri sequenti fotu necesse est.

℞. Summit. Absyrth.

Majoranæ

Ol. Mentha crispæ.

Thymi

Flor. Rosar. rub.

Fruct. Myrtill.

Rad. Galangæ ana ℥. i.

Pulverisata simul grosso modo acetoque rosato adpersa & calefacta loculo sive scuto infusa superimponere extus regioni ventriculi. Frigida facta, calore, iterum recuperato, denuo adhibeantur, donec opus amplius non videbitur. Interim Oleum Vitrioli vel Sulphuris ordinariæ ipsius potioni admisce. Vel etiam sequentis liquoris ad confortandum stomachum prævirtuosi cochlear unum per intervallum propina.

℞. Syrup. Menthæ

Cidoniorum

Melissæ

De succo Citri ana ℥. j.

Aquæ cinamomi opt. ℥. j.

Olei Sulphuris rectific. gutt. xij. vel xy. Misce.

Ad fluxum Ventris.

Ægroto ventris fluxione detento, Medicus etiam atque etiam cogitet, oportet num necessaria & utilis ejusmodi evacuatio, nec ne; uti neque Naturæ in suo motu laudabili remora injiciatur, neque ultralimites frenum ipsi laxetur. Nam si ex materia, quæ naturaliter excerni debeat, in corpore retenta, vitæ discrimen imminere potest, pariter etiam ex nimia

fluxione illius, quod commorari intus debebat, pertimescendum erit. In casu ergo profluvii præternaturalis ad sequentia confestim properandum erit.

℞. Ol. Citoniorum

Mastichini

De Nucæ Moschata ana ℥. ij.

Misce.

Hoc in linimento bis terve indices Venter inungatur, & circa hepar Emplastrum nostrum Dysentericum supra cap. 11. descriptum adplicetur. Quin imo, si ex usu videatur, dosis Laudanicum Syrupo Citoniorum semel atque iterum exhibeatur.

Quodsi tamen dicta remedia malo huic extirpando, supervenientis fortasse excoriationis intestinorum ratione, minus sufficientia fuerint, ad subsequentia confugite:

℞. Caput ovinum crudum per medium dissectum, linguaque exutum cum cerebro ad bulliendum in aquæ sufficiente quantitate constitue, donec caro ab ossibus penitus secedat. Jure colato statim immitte duos vel tres manipulos summitatum Hypericonis & radicum Tormentillæ grosso modo pulverisatarum unciam j. vel ij Infunde per tres vel quatuor horas cinere calido. Colatum patienti duabus ternisve vicibus in die in forma Clysmatis injicito, & mirabiles sese prodent effectus; Liquor enim iste præstantissimus est in desperatis ventris fluxionibus, inprimis etiam ubi continuis vomitionibus ægri excarnificantur. His Clysmatibus etiam ægros persanavi, quibus omnia corporis emunctoria hiabant, adeo ut nimia inanitionis,

tionis & dissipationis spirituum causa periculosa convulsiones, torsiones oris, sensuumque plane sequerentur, quibus insuper ne tantillum quidem neque medicinarum, neque alimentorum suggestorum intus retinebatur. Id quod annotare hic diligentius volui, illorum causa, qui dum hoc cum morbo conflictantur, eorum remediorum prævalente auxilio, forte opus sunt habituri.

CAP. V.

De Peste externa.

IN peste externa, quæ nimirum foris impartitur symptomata, duæ quasi curationis species occurrunt: Una Physica, interna concernens viscera & quomodo cor à veneno defendatur, illudque à centro ad circumferentiam, vel quorsum natura voluerit, expellatur. Altera Chirurgicalis, quæ in eo occupata est ut venenum topicis remediis attrahatur, à regressu intercipiatur, pars affecta ab humorum concursu præservetur, maturanda materia ad maturitatem reducatur, aperiendum aperiatur, suppurationem materiæ peccantis promovendo & denique digerendo, mundificando, consolidando & omnia ad perfectam sanationem manuarum opera perducendo.

Quantum ad curationem Physicam; illa eodem modo quo supra pestem diximus internam, absolvitur, in principio nimirum statim nostri Diasolis unguentive Bezoardici una, duabus vel tribus dosibus, vicibus successivis, obviando, uti supra de claratum est.

Curatio Chirurgica divaricanda est pro differentiis, externorum affectuum, quorum tres potissimum sunt. I. Glandulæ mobiles intra cutem & carnem. II. Tumores majusculi duri renitentes absque suppuratione. III. Apostemata fordida, excrementitia quadam, maligna virulentaque materia tumida, quæ Anthraces, Carbones, Bubonesque pestilentiales appellantur. In quibus hanc subsidiariam præstetis operam.

Ad glandulas.

℞. Gummi Armoniaci depurati, q. s. impone quasi Emplastrum, & consummentur, modo curatio physica antecedat, vel simul cum hac ipsa jungatur.

Ad Tumores renitentes.

Ad tumores renitentes & difficulter suppurabiles, Cataplasma composito sequens:

℞. Amygdal. amarar. contus. unc. ij.

Gummi Armoniaci clari

Farinæ Fabarum ana unc. j.

Salis Gemmæ unc. ℞.

Oxymel. squillit unc. iij.

Decoct. cardui benedict. unc. viij.

Bulliant ad consistentiam Cataplasmaticis & addatur Theriacæ Diatesaron unc. j. De quo satis inspissato applicetur tumori q. s. Aperit poros, transpirationem materiæ peccantis prosperitat, resistit putrefactioni, & duritiem sine periculo resolvit.

Ad Anthracem seu Carbonem.

Ad medendum Anthraci seu Car-

Zzz 3 boni

boni, tribus rem aggredi oportet operationibus Primò excessivus partis affectæ calor & dolor mitigandus. Postea interceptiendum venenum, ne retròmeet intra corpus, & suppuratio promovenda. Tertio ulcus detergendum ad perfectam usque sanationem.

Ægro ideoque existente plethorico, & viribus aliisque circumstantiis phlebotomum permittentibus, ante omnia sanguis ad partem offensam præter naturam affluens, & olei instar ignem exuscitans revellendus est, tundendo venam secundum celebrium Authorum institutionem, magis convenientem, mittendoque necessariam quantitatem. Quod si verò in omnibus minus probetur, ejus loco Ventosæ cum profunda satis scarificatione non ita procul ab Antrace, uti major sanguinis copia profluat, applicandæ sunt. Circa Bubonem tamen ad duos tresve digitos hoc Defensivum adprimè confert.

℞. Minii unc. j.

Aceti Sambucini unc. v. infundantur in B. M. per hor. iij. Deinde colentur per chartam, & addantur

Olei Sambucini

Rosaci completi ana drachm. vj.

Santali rub. subtil. pulv. scrup. iij.

Croci opt. scrup. β.

Misceantur in mortario plumbeo, vel in patina terrea vitrificata, usque dum acquirant consistentiam unguenti, quo ad prædictum modum utendum, resiccatum subinde renovando. Et his duobus auxiliis maximus ille ardor mulcebitur, parsque ab aliis perniciosis, quæ ipsi accidere aliàs possent, accidentibus tuta retinebitur. Postquam ita Defensivum

administraveris, innox Anthracem sequenti quoque Emplastro super delicatam pellem satis largiter extenso cooperi.

℞. Gummi Sagapeni

Ammoniaci

Galbani ana unc. iij.

Therebinthinæ coctæ

Ceræ virginis ana unc. iij. β.

Magnetis Arsenicalis subtil. pulv. drach. xvij.

Rad. Aaron pulv. drach. viij.

Gummata defæcata prius oportet esse aceto scyllitico, coctaque in formam Emplastri & pondere æstimata. Tum demum Emplastrum inde cum aliis speciebus facta continuetur. Ad foras alliciendum venenum, virusque in pus convertendum, excedenti specificaque virtute pollet.

Preparatio Magnetis Arsenicalis supra dicti.

℞. Arsenici Crystallini.

Sulphuris vivi

Antimonii crudi ana part. æquales.

Pilo simul subigantur in mortario ferreo, mittanturque in matracium vitreum satis forte. In furnum venti postea in arenam posita ignem tandiu subtus habeant, donec vitro benè calfacto dictæ species simul instar picis colliquantur. Id quod cognosces, si dum filo fundum contigeris, materia adhæreat, trahaturque instar Therebinthinæ. Postea frange vitrum, refrixamque materiam, subfuscum quæ repræsentat lapidem, subtiliter tere, & ad usum custodi.

Anthrace ita aperto, tumorem supersti-

perfitem dissolve, ulcus absterge, & colophonidem demum toti negotio injice sequentem ad modum.

℞. Succij plantag.

Scabiofæ

Rosar. rubrar.

Nicotianæ veræ ana unc. ij.

Mellis Virgin. crudi unc. iiij.

Vitell. ovor. num. iiij.

Therebinth. unc. j.

Farinæ Hordei unc. ℞.

Coquantur igne lentissimo, semper agitando materiam, ad consistentiam unguenti, quo ipso ulceri intus prospiciendum, sequenti super imposito Emplastro.

℞. Picis navalis

Resinæ Pini

Gummi Armoniaci depurati

Ceræ Virginis ana unc. j. ℞.

Asphalti unc. j.

Mellis adusti ad nigredinem, & subtil. pulver. unc. ℞.

Camphoræ in oleo succini dissoluti drachm. j.

Fiat Emplastr. l. a. quod servetur ad usum.

Quodsi Carbone aperto magna instaret inflammatio, orisque ipsius durities seu callus, præmissis duobus supradictis remediis cataplasmata ex foliis Malvæ, bismalvæ Violæ plantaginis, Radicum Althææ vel similibus emollientia, & refrigerantia adhibere & loco oleorum vel pinguedinum, Mellis rosati, Mellis Mercurialis, lutei ovorum aliquid admiscere oporteret. Res enim unctuosæ poros constipant, transpirationem humorum malignorum impediunt; quibus conclusis & percussis, continua par-

tium inflammatio dolorque, ut magno Medicorum probro quotidie testatur Experientia, consequeretur.

Quod spectat ad Diætam ipsorum, ab initio usque ad *ἀκμὴν*, quamdiu nimirum & febris & ardor internus excedunt, ab omni assumendorum superfluitate, quamvis etiam appetierint, valde caveto.

Natura enim, seu restaurator, (Cuti Paracelsus loquitur,) in conflictu contra destructorem occupatus, superveniente stomachi repletionem, uti cadat victoria, non minus perturbari potest, quam si quendam ducto contra hostem exercitu jam jam aciem aggressurum, amicus totius negotii componendi nomine à qualibet pugnandi superandique potentia & occasione interim detinuisset.

Propterea vires naturales tantum conservare studeas, facilis digestionis victu, calorem febrem temperante, corrigenteque materiam peccantem. Ad quod conveniret Hordeum mundum in aqua pura coctum, butyroque recenti & aceto rosato, vel sambucino, vel jure Citri, Aurantium, Granatorumve ad libitum præparatum. Omnes enim istiusmodi liquores gustu suaves, prædictoque usui conferentes existimo. Quod si grata aliorum vicissitudo sit, panem minutum, lente diuque in aqua coctum præparatumque ut de hordeo diximus, imperabis. Existente ægro valde delicato, sequentibus consummatis & jusculis restaurantibus. confidendum.

℞. Caponem benè nutritum, & visceribus pinguedine, pedibus, collo, extremisque alis spoliatum.

Carnis Vitulinæ lib. j. in minutas partes scinde, & matraccio impone. Sic

℞. Aquar.

& Aquar. Succ. Melissæ.

Succi Bugloss.

Succi Scabiosæ ana unc. iij.

Clauso matraccio ne quid exspiret, in B.M. bulliente aqua spatio 8. vel 10. dierum retine, postea cola & per linteolum exprime, addendo

Gelatin. Cytonior. transparentis.

Gelatinæ Citri.

Syrupi Violarum Cœrulei ana unc. j. ß.

Aquæ Cinamomi drachm. j.

De quo patienti debito tempore unum, duo, tria cochlearia pro dosi exhibeantur, singulis vicibus admiscendo 4. vel 5. magisterii Perlarum grana, vel etiam duas tresve guttas auri potabilis, alio nomine Magisterium auri appellata in forma liquida. Ad potum, Vinum minus convenit, donec periodus morbi omnino absolvatur, cujus loco interea ptisana jucunda & delicata accipiat. Declinante tamen morbo paulatim ad jam pridem interdictorum eduliorum usum procedere nihil interest. Et tantum de modo & ordine ad legitimum Bezoardicorum nostrorum usum in peste observandis. Quamvis etiam dicta occasione & Methodo deficiente adhibere illa non esset religio, de quo sub fine hujus tractatus.

CAP. VI.

De usu Bezoardicorum pro exstirpanda febre ardente.

Quamvis *αἴτιον* seu febris ardens malignitate contagioneque adeo effrænata non sit, ut pestis; nihilominus ta-

men tanta symptomatum sævitia, tamque præcipiti decursu quemquam adoriri solet, ut vel sex octove dierum spatiosissimos etiam jugulare queat. Ideoque mora hic æquè perniciofa, ac supra de peste diximus. Posito enim, causam hujus febris aliam non esse, quàm igneum calorem in putrida quadam materia, absque veneno; minori tamen diligentia, consilioque regenda curatio non est, ad illum extinguendum, quam ad expellendū venenum in lue pestifera: eod quod utrinque subitanea, acuta, lethaliaque symptomata. Verum equidem est in febre ardente sæpè numero usu venire, quod absque ullo remedio, natura motu Critico corpus à morbificæ materiæ tyrannide, redimat, eoque ipso perfanet. Qua de causa multi Medici ad Criticum naturæ conatum attendentes, ægris diætam, rerumque non-naturalium legitimam administrationem solum absque Pharmaceuticorum medicamentorum usu commendant.

Verum tamen cum Deuster. Opt. Max. tanta medicamentorum, quibus cum temporis opportunitate uti liceat, copia nos locupletavit; Ego sapientissimorum Practicorum opinioni adhæreo, qui ipsi naturam sæpè desidem nimis ad necessaria sua officia, gnæviter medicamentis adjuvare, corpus debite purgare, caloremque attemperare in tempore student. Et hac Methodo decem restitues dum vix quatuor possis, si alia incedas via id quod experientia abundè demonstrabit.

Triplici ergo via incedendum tibi, us febre ardente correptos restituas. Primò mi-

mò minuendo humorem biliosum, focum nimirum febrilis inflammationis, qui totam venarum molem subrepens sanguinem inflamat, & corrumpit, spiritusque alterat, universum corporis habitum deficcatur, & quibuscunque sollicitatos ejusmodi febricitantes videmus, symptomata producit.

Secundò uti cor à vaporibus malignis, adustisque defendatur. Tertio uti in universum corpus, ne in tanta combustione succumbat, humectetur, refocilleturque.

Quod attinet ad primum, in principio statim, quando tali se morbo confixum sentit, modo facile ferat vomitus, sequens exhibe vomitorium.

℞. Fol. Gratiolæ drachm. j. ℞.

Fl. Centaurii min. scrup. j.

Tartari albi crudi drachm. j.

Aquæ Scorpionidis sive Calendulæ unc. iij.

Infundantur per horas iij. Colaturæ addantur Syrup. rosar. solut. cum Rhabarbaro unc. j.

Aquæ Cinamomi gutt. x. vel xij. Fiat haustus.

Quem dum offers patienti, in promptu habeas ptisanam, vel serum lactis clarificatum, uti in siti bonos ipsius haustus præbeas. Illud enim in partibus sitim restinguit & operationem medicamenti faciliat ἀρωχῆν δάτω. Hic potus quidem amarus valde, virtute tamen tam præstat, quam vix aliud purgativum. Si æger tamen liberaliter genitus & mollis fuerit, facilis item ad vomitiones & purgationes, non nisi mediam, vel etiam tertiam ipsius partem concedas. In hoc enim prudenti consilio opus est. Quod si acerbatis causa ta-

lia non ferret, ipsorum loco flores Antimonii, quemadmodum cap. de intoxicationibus dictum est, assumes. Si nec his proficias, quod fortassis à vomitoriis prorsus ab hac vel illa causa abhorreat, infusionem Rhabarbari cum Manna, uti cap. de peste infectis ostensum fuit, purgationem instituas. In summa, quoquo potes medio, humorem biliosum egregiè quantum res postulat, viresque patientis ferendo satis sunt, ab initio statim diminue, & ita propriissimum febris subjectum è corpore removebis.

Secundò peracta purgatione uti nusquam impingas, num corpus Plethora laboret, numque missionis sanguinis oportunitas adsit, considera. Si namque Phlebotomia necessaria visa fuerit, ipsam sine hæsitacione moliri, sin minus suspendere oportet; postea dare tale Bezoardicum:

℞. Aquæ Succu Veronicæ unc. j.

Diafolis grana viij.

Chryso-Bezoar gr. iij.

Misce.

Quo assumpto, sudori viam, secundum quod patienti tolerabile naturæque consonum, paululum concedito. Si namque pori nimis hient, ægerque sudore ultra modum sponte satis superque diffluet, sudorem remorari satius esset.

Tertio ad restinguendum nimium calorem & inexhaustam sitim, nihil dubites, quin subinde potum, quodcumque velit, excepto sudationis tempore, porrigas. Dum tamen modicè calfacias antea. Nunquam enim non humectandum corpus est, præsertim in gracilibus ad prohibendum, ne, ut ita dicam, tanto calore nimium præassetur. Potus magis convenientes

nientes hoc in casu sunt pituita simplex vel vitriolata; aqua fontana, tantillo syrupi violarum oleoque sulphuris & Aquæ Cinnamonomi guttis quibusdam correcta. Alias hæc potio singularis ad hunc scopum efficaciaz est:

℞. Seri lactis caprini vel vaccini lib. x.

Succi Buglossi,

Borrag.

Endiviæ ana unc. iiii.

Sacchari unc. v. vel vj.

Mixta simul clarificentur albumine ovorum ad pelluciditatem usque Aquæ fontanæ; Aromatisentur. Aqua Cinnamonomi, & frigida pro potu liberaliter dentur. Restinguit enim sitim, lenit partes internas nimio calore exasperatas, humoremque biliosum per urinam evidenter e-ducit.

Quod si adhuc aliorum refrigerantium opem implorare necesse est, eo nomine Sal nitri præparatum cum Aqua Sperniolæ eligito. Et sic aliis supervenientibus symptomatibus, ceu vomitionibus, ventris fluxionibus, doloribus capitis, &c. cuique suum opponere remedium.

Æger pridem valetudinarius, tenellus & languidus, nec purgationibus nec phlebotomo turbandus est. Quinimò ab initio statim grana 4. vel 5. Chryso-Bezoar cum cochl. j. Syrupi Cydoniorum assumat, idque tertio quoque die, interponendo usum Magisterii Corallorum & Perlarum in tabulas cum Saccharo connati ad roborandum. Lenitioni promovendæ Eccoprotica vel clysmata non nimis *πρασινα*, sed lenia adhibenda. Purgantia enim si dentur, minus quàm debent

ερεπντινα, operatione frustaberis, propter maximum, qui intus est, squalorem, dum nihilominus satis perturbent stomachum; Si justè fortiora, his viribus impares penitus fortè succumberent.

Quod superest, postquam ita Methodo & pietate agrum tractavimus, quilibet benedictionem divinam spe seriae expectet. In omnibus enim actionibus ad Medicinam pertinentibus, ut & alias, Colonos imitari debemus fideles & cautos. Ii enim cum terram excoluerunt, semenque suo tempore & modo inaravere suum, tum toto onere levati sponte acquiescunt, & prosperitatem expectant, ab illo qui, dum vult, vitam & incrementum singulis largitur creaturis; postquam autem ad sententiam messis advenit, cum reverentia & gratiarum actione fructus colligunt & amplectuntur, cognoscendo in universum Sapientiæ, Justitiæ, & Misericordiæ DEI, quæcunque acceperunt, accepta referenda esse. Quinimò totum universum supra captum nostrum ab eodem conservari & gubernari, ut nec immutaretur quicquam, nec corrigere unquam possimus.

CAP. VII.

De Pleuritide.

Quamvis diversæ pleuritidis species, diversa producentes symptomata, ab antiquis recententur Medicis, considerando tamen generale ipsius subjectum, & in quibus partibus soleat hospitari, re ipsa cognoscimus, omnia Medicamenta sanguinem attenuantia, corruptioni resistentia, meatus partesque obstructas de-

oppi-

oppilantia, evaporationem humorum calidiorum in alia atque alia corporis regione conclusorum promotoria, singulis pleuritidis speciebus remediari posse.

Ut ergo in tempore hoc morbo confixis Bezoardicis nostris struat auxilium; primò dispiciendum est: num *φλόγῳσις* sanguinis, venarumque distentio adsit. Secundò: num bilis aliive crassi, vel acres & vellicantes humores in stomacho superabundent. Sanguine enim existente præcalido, incunctanter vena Basilica lateris affecti tundatur, eoque mittendo sanguinem, quousque temperamentum, ætas, morbi magnitudo, anni tempus, aliæque phlebotomiæ circumstantiæ permiserint; de quo ut & aliis in morbis Capivaccus & accuratius & uberius.

Hora post altera hanc præscribere potionem:

℞. Aquæ succi papav. Rhæadis diligenter destillati unc. j.

Diatolis gr. viij. vel x. Misc.

Quo assumpto in lecto coopertus stragulis benè sudet, quousque vires absq; incommodo ferunt.

Econtra stomacho humorum illuvienimis refarcto, auspicianda cura est à sequenti vomitorio.

℞. Salis Vitrioli ℥ss. vel ℥ij.

Mellis Rosati.

Aquæ Carduibened. an. ℥ss. vj. Misc.

Vel propinetur Aqua Vomitoria præstantissima in hunc modum præparata.

℞. Vitri Antimonii Hyacinthini more Marthioli præparati, & in subtilem pulverem redacti.

Salis Carduibenedicti ana gr. xxx.

Aquæ succi Veronic. unc. v.

Aqu. Cinamomi gutt. xxx.

Infundantur in B. tepdo per horas 24. postea colentur per chartam, & servantur ad usum.

De quo patienti 3, 4, 5, 6. vel 7. drachmas secundum quod repletus, robustus, facilis, vel difficilis ad purgandum fuerit, propinabis; Singula enim drachma hujus aquæ singulum Vitri ipsius granum viribus adæquat. Excitato sedatoque iterum vomitu, potio Bezoardica, ad præscriptum assumatur.

Nullus quidem dubito, quin vomitoriorum mineralium à multis pro venenis potius, quam pro Medicinis habitorum usu, stomachum plurimorum valdè concitaturus sim, Verùm sua cuique esto Helena, mihi mea. Quamvis enim quis dicat: Vomitiones medicinas esse exagitorias, spiritus impensè nimis exaggerare, alterare sanguinem inq; partibus affectis magis inflammare, &c. singula tamen ad veritatis trutinam ponderantibus tanti momenti non reperiuntur, ut ne vanarum ociosorum ingeniorum conjecturarum, & experientie contrariarum machinationum turpitudinem effugiant, ne dicam ea quæquam à vera sententia abducere posse. Vomitoria siquidem supradictorum humorum massam, subjectum scilicet, ex quo multi vapores, iique mordaces & acres ad partem affectam subinde ascendunt, expurgant; adeoque febrem ipsam diminuunt, inflammationem præcavent & vel punctiones laterum tollunt vel mitigant. Quæ ipsa profectò non contemnenda pericula minantur, si corrupti humores in corpore impunè relinquuntur. Concedo quidem tum, quum vomitus cietur,

A a a a 2

spiti-

spiritus partesque quodammodo ad indignationem perturbari, at tamen illam eousque non persequi, ut ne æquo animo ad integram postea sanationem consequendam sufferri possit. Et quid tibi aut mihi, aut ulli viro bono argumenta, ubi sensus iudex est, multorum etiam celebrium Medicorum autoritate arbitretur.

Sed ad propositum *μελίτημα* revertor. Si ergò accideret, ut ambæ hujusmodi repletiones, sanguinis scilicet & vitioforum humorum, in corpore concurrerent, & evacuatio utrinque æqualiter indicaretur, quod sæpe fit, tunc vomitoriis prima, venæ sectioni altera, Bezoardicis tertia curationis cura debeatur.

Alias, quando neutrum eorum præstò est, nec vel purgatio, vel venæ sectio indicatur, interim etiam natura patientis viribus prostrata succumbit, à Bezoardicis, mediocriter sudorem provocando auspiciari oportet.

At tamen & venis meatibusque apertis, si sudore fluxo, sanguis phlebotomia adhuc ventilaretur, maxima alleviatio sequeretur; inprimis melancholicis, frigidis, imbecillis & meticulosis. Venis enim apertis & spiritibus calore excitatis, (usu nimirum Bezoardicorum,) sanguis tenuior & fluxilior, æger etiam ad ferendam sanguinis missionem idoneus magis redderetur. Quæ ipsa etiam militat ratio, quod in febribus intermittentibus aliquando, ægrotis nimirum melancholicis existentibus, venæ sectio necessaria visa, durante paroxysmo magis quam *ἀπυρεξίας* tempore committatur; idque vel pari, vel majori successu, quam dum alias in febricitationis tempore vena sanguineis & robustis

fecetur. Hactenus de remediis generalibus, & specificis.

Jam quando dolores in parte affecta valdè sæviunt, sequenti unguento bis in die usurpando, illos demulcias.

℞. Succu Nasturtii aquatici unc. viij.

Quinquenerviæ unc. vj.

Butyri recentis unc. vj.

Bulliant lento igne ad consumptionem humiditatis. Deinde addatur olei succini albi non rectificati ℥β. Misceantur pro Linimento.

Ægro tussiente, & sanguinem aliamve materiam per os respuente, ad digerendam & abstergendam eam, convenientia pectoralia subministrabis.

Ad restrictam alvum emolliendam, & ventos vaporesque conclusos dissipandos Clysmata rectè injicies. Cæterum pro diæta, cane pejus & angue habeatur vinum, potius esto ptisana hordeacea uvis passis communibus vel Corinthiacis, Hydromelite, cerevisiâ secundariâ, Syrupu aliquo vel tussilaginis vel violarum dulcorata, fugiantur acetosa. Nutriantur pane, cremore hordei, cum butyro recenti, vel oleo Amygdalarum dulcium præparato; Lacte amygdalino, pomis dulcibus, assatis cum saccharo, &c. debito tempore dum febris exulat. Post febris finitionem juscula restaurantia, ova recentia, pullorû, aviumque campestrium caro, modicum vini etiam cum ptisana, assuetis præsertim, maximopere prodest.

Cum tamen febris abest, & horripilatio, & imbecillitas insuper molestias creant, vinum petentibus non denego, dummodo in decenti illud exhibeatur quantitate.

CAP.

CAP. VIII.

Curatio Variolarum.

Variolarum morbus universalis adeo est & communis, ut rarò videas, qui quadraginta vel circiter annis superatis, ab illis intacti prorsus immunitatem jactare possint.

Communiter pro salubri & exiguo malo habetur, puta quod naturalis evacuationis modo corpus mundificare, & à menstruosa malignaque ab alvo matris usque contracta labe liberare creditum est.

Verum enim verò illud sæpè adeo contagiosum & crudele existit, ut non solum quamplurimos, adultos etiam quos corripit, jugulet, sed etiam pestilentialem prorsus aërem post se relinquat.

Quin imò sæpe observatum est, illius malitia multos in externis patibus adeo devastatos fuisse, ut, ne penitus internecioni ipsos tradere oporteret, Medici ad crudelissima, vereque cruenta remedia, ferum scilicet & ignem usque, pervenire coacti fuerint.

Fieri non potest, ut quenquam à tali morbo præservemus; imo cum periculo non levi conjunctum est, periculum ipsius facere.

Officium ergò Medici, quantum hic præstare potest, in hoc consistit: ut naturæ jam afflictæ & delassatæ, auxiliarias mittat copias; utque viscera à corruptione defendat, & in doloribus aliisque symptomatibus remedia suppeditet.

Ad humores, (quibus natura tantopere delassatur,) foras ejiendos, con-

siderare inprimis oportet: num stomachus, communesque viæ, superfuitate aliqua redundant, nec ne. In tali siquidem casu à purgatione tanquam à linea suspicaberis, duplicem ob causam. Primò, quod eo ipso Corruptionis subjectum, ab humoribus, dum præter naturam retenti fuerunt, fermentatis, corruptis, & à calore interno, qui totius fundi calamitas est, accensis, abortum rescindatur & expurgetur.

Secundò, quod stomacho ita perpurcato Bezoardicis postea locus magis detur, quam dum ille variis sordibus adhuc scateret.

Quandoquidem ergo Ventriculum ab illuvie sua vindicare omnino necesse est, statim in prima morbi invasione, antequam pustulæ foris conspiciantur, ita agito:

℞. Salis Vitrioli gr. v. vj. vij. x. aut minus pro circumstantiarum conditione.

(Adulto debetur ℥.ss. ad ℥.ij.)
Syrupi Violar.

Aquæ Scabiolæ q. s. ad magnam vel parvam portionem. Fiat portio.

Propina ad vomitum excitandum, Vice Salis Vitrioli, si qua sapor ipsius formidabilis sit, Vomitorium Antimoniale præcedenti cap. descriptum assumere licet. Pariter quando parentes ex inscitia neutrum admiserint, purgationem ex Mannæ & Cremoris Tartari simul unitorum sufficiente quantitate insitue. Illa ipsa enim ex purgantium familia benignissima verè sunt & Benedicta. Parentem tamen cum prioribus efficaciam & operatio-

rationem ab his nemini polliceor. Non enim satis est cavere, ne corpus purgatione aliquantulum sollicitantibus medicamentis atteratur; Quinimò ad id sedulò convertenda cura est, ne illa nimis tarde perficiant operationem, relinquendo ea quæ relinquere minus oportebat.

Quidam periculosam valdè arbitrantur usuram purgantium medicamentorum in hoc affectu, quomodocunque etiam siue per secessum siue per vomitum operantium, his suffulti rationibus, quod nimirum materia peccans à circumferentia versus centrum ea ratione magis illiceret, impedireturque materiæ per poros dissipatio. Attamen possum affirmare contrarium ab ipsis effectibus, quos sæpè hisce meis oculis vidi. Nam quoniam purgatio porrigitur antequam pustulæ prorumpunt, eaque minus violenta vel hydragoga, quâ humor serofus de longè attrahatur, tantùm abest, ut naturam ab expulsiōne per loca conferentia impediatur, ut potius illam hoc modo exoneratam, ad reliquias per poros detrudendas alacrius confortet, & impellat. Id quod observavi, in propria filiola annorum quatuor cum dimidio, in primis morbi prædicti symptomatibus valdè afflictata & stomachum, pectusque impurum habente, adedò, ut natura hoc modo impedita ab officio expurgationis cedere prorsus cogeretur; Statim enim dum per vomitoria purgationem una aut altera vice tentavi, ipsaque biliosa simul cum phlegmatica illuvie rejecit, pori recludi, totumque corpus pustulis abundare cœperunt, ita ut feliciter absque ullo symptomatum, pectō-

ris, gutturis, consueto succenturiatu restituta jam tum quoque sana vivat.

Similiter superiori ætate mihi accidit Hagæ cum ancilla Domini Baumont, Illustris Principis Henrici Nassovix Equisonis, triginta quatuor annorum hoc eodem morbo ægrotante.

Postquam enim stomachum valdè coinquinatum, magnam oris amaritudinem, urinam valdè biliosam cum magno vomendi desiderio una sentiret, Vomitorium propinabam mole ad constitutionem ipsius mihi visa conveniente. Quo factum est, ut humoribus ad exitum benè dispositis (minima enim medicamenti illius erat dosis) purgatio adedò succederet, ut postquam quater vel quinque vomuerat leniter, continue postea ad vesperam usque nonnullis arduis symptomatibus supervenientibus, dejiceret. Exhibui ipsi dosim unam Laudani, & postridie benè quietam iterum inveni, ventris enim fluxus desistebat, mensque benè habebat iterum. Sequenti verò die tota pustulis obfessa à capite ad calcem usque fuit, & brevi postea ad se tutò rediit. Quod si purgationes materiæ morbificæ secretionem impedirent, in hoc casu, ubi æquè subtiles quàm crassi humores eliminabantur, minimè curatio successisset.

Insuper quid dicendum de Laudano ex opio ad omnium ferè Medicorum sententiam frigido in 4. gradu, & narcotico? Anne secundum hanc theoriam inferendum fuisset, quod in corpore usque adedò exinanito sensus esset stupefacturum, incrassaturum materiam peccantem, & reliquum caloris nativi suffocaturum? Nihilominus tamen contrarium usu venit,

venit, dum Laudanum suas Laudes in hoc fluxu sistendo, somnum inducendo, vires recuperando & sic materiam morbificam naturæ viribus auctis fecernendo, egregiè probavit. Et plures observationes adducere faciliè possem, si opus esset, & brevitatis scripti pateretur.

Ad rem autem revertendo dico: statim post purgationem infanti exhibenda esse unum, duo vel tria grana Chryso-Bezoar in aqua destillata succi Veronicæ in forma potionis ad sudandum modicè: (nimia enim sudoris prolicitatio utilis non est:) tenendo ipsum calide donec pustulæ foras prodierint. Quod si cum difficultate fiat, ut sæpè accidit, repetenda prædicta Chryso-Bezoardici dosis est, etiam ad tertiam vicem, si opus videtur. Hoc enim modo facultas expultrix robore aucta, apertisque poris, facile noxia à se protrudit.

In puris corporibus loco purgantis medicamenti statim Bezoardicum administretur. Et tantùm in genere de prædicta cura.

Insuper valdè necessarium est in accidentia quoque hujus morbi animadvertente, sequenti modo.

Primò, oculis suppetiæ ferendæ sunt, ne corrumpantur, hocque nomine in usu celebria sunt Crocus & Lac, mixta invicem, & mox ab initio circumcirca inuncta. Crocus enim facultate sua incrassante, & anodyna, penetrationi malignorum subtiliumque humorum resistit, ardorem mitigat, & concursum materiæ peccantis eo modo impedit, unde communiter benè habere solent, si ab initio antequam materia fluxerit, adhibeatur.

Sæpè inflammatio & putrefactio in gula & ore, præsertim prætermissa ab initio purgatione, negotium faceffunt, tam ratione officii partis affectæ, qua sine homo sustentari non potest, quam respectu situs. Optimum igitur erit per intervalla cochlear liquoris lenientis modice abstergentis, resistentisque putrefactioni propinare. Ad quod intersivet sequens Julepus.

℞. Aquarum succi Fragariæ.

Plantaginis.

Sambuci.

Succi Glycyrrhyzæ.

Tussilaginis.

Dianucum simpl. an. $\frac{z}{3}$. ℞. Misce.

Dosis ipsius ter quaterve indies exhibeatur, & in casu constipatæ alvi applicetur suppositorium ex melle rosato.

Corruptioni & putrefactioni partis cujusdam externæ, quæ interdum, quamvis rarè, accidit, vereque periculosum symptoma est, occurrendum est remediis infra de Gangræna descriptis.

Contra sitim potus audacter, ad satietatem concedatur de Julepo aliquo suavi, vel de prisana edulcorata & repetata, præsertim in principio, ne calor natus subitaneo horrore repercussus à laudabili proposito desistat. Cavendus etiam magnopere vini usus est, præsertim ubi febris adfuerit, quippe quod & febris focum accenderet, & paroxysmis epilepticis, spasmò, convulsionibus, ipsique morti etiam ansam præberet.

Si caput dolore prænimio afficiatur, noctesque insomnes habeantur, commendatum tibi habeas granum dimidium vel integrum Laudani in pauxillo aq.

Car-

Cardobened. dissolutum, dummodo pe-
ctus minus viscidis humoribus repletum,
& respiratio libera fuerit. Et hoc medica-
mentum somnum conciliabit, dolorem,
ardoremque mitigabit egregiè.

Quando variolarum vestigia turpi-
tudine faciem afficiunt, dupliciter resi-
stendum est. Primò, impediendo, dila-
tando, dissipandoque materiam, ne tam
in facie hospitetur, quam in aliis corporis
partibus. Postea præcavendo, quando
jam foras gliscunt pustulæ, ne nimium car-
nem derodant. Quodcumque ergò in
principio infantem tali morbo decumbe-
re animadvertis, singulo die, ter quater-
ve unguento aliquo astringente & medio-
criter refrigerante faciem illinias, verbi
gr. liquore Myrrhæ unguento rosato per-
mixto; idque sine intervallo, donec pu-
stulæ cutem totius corporis benè occupa-
verint. Sic enim pori ad eò constringun-
tur, ut materiæ peccanti omnis aditus egre-
giè præcludatur.

Interim tamen benè prospiciendum
est ipsi Naturæ, ut diximus, ad eum finem
nempe, ut in exterminanda materia noxia,
eaque longius à corde propellenda, sese
alacriorem præstet.

Alterum illud, ne nimium erodant
carnem, obtinebis, humectando pustulas
jam formari cœptas, tepida malvæ deco-
ctione, cum pauxillo sacchari concinnata,
vel instar Cataplasmati superposita; pul-
pa itidem pomorum dulcium in lacte co-
ctorum, perque cribrum actorum, &
cum saccharo & croco permixtorum.
Ejus enim remedii beneficio celeriter
marcescunt. Quo facto abscindendæ sunt
subtili forcipe, & postea foliorum plan-

taginis decocto lavandæ, permodicoque
mellis rosati ad purificationem juvandam
demulcendæ. Denique quando jam are-
scere incipiant, seque bene habeat infans,
faciei omni sero fomentum superinduca-
tur ex decoctione furfuris frumentacei,
cum sacculo in lactis sero cocti, ad poros
cutis aperiendos sudoremque prolicien-
dum. Sublato eo inunge oleum, quod an-
tea in promptu habeatur, tali modo præ-
paratum.

℞. Olei de vitellis ovorum per expres-
sionem.

Olei de Benn.

Vini albi opt. ana ℥. iij.

Myrrhæ electæ subtil. pulver. ℥. j. β.

Gummi Sandarachæ.

Asæ dulcis sive Gummi Benzoin.
ana ℥. β.

Infundantur in vitro, & ponantur
in B. M. vel fimo equino per 40. dies, de-
inde colentur & serventur ad usum. Quæ
ipsa inunctio semel quotidie, vel ad mi-
nimum alternis diebus, per duas vel tres
hebdomadas continuanda est sine inter-
missione. Nisi enim quibusdam in casi-
bus, veluti si infans nimis parvus, & deli-
catulus extiterit, contra judicetur, pro-
cul dubio egregiam experietis operatio-
nem. Nec ignoro ad hoc idem ex variis
classibus Medicamenta desumi posse, qui-
bus, qui volet, proprio ingenio fietus, ad
prædictum scopum dextre utatur. Meum
interim bono publico inserviendi stu-
dium boni consulatur. In adultioribus
tam purgantium quam Bezoardicorum
dosis, ad proportionem ætatis virilem,
ipsiusmet morbi semper di-
metienda est.

CAP.

BEZOARDICORUM.

CAP. IX.

Contra morbillos.

Hic affectus, nisi febrī ardenti implicatus, usque adeo periculosus non est, nec etiam tam contumax ut variolæ, propterea etiam ut plurimum ad Medicorum manus non pervenit. Nihilominus quia materia peccans naturam laesendo expultricem ejus facultatem impedire potest, ad sequentia attendere oportet:

℞. Chryso-Bezoar. gr. j. ij. iij. ad proportionem ætatis & virium.

Aquæ stillatitiæ de succo Pimpinellæ cochl. ij. & propina.

Postquam propinaveris, in lecto segetur calide mediocriter, & dubio procul, dummodo natura non omnino victa fuerit, morbilli foras apparebunt. Quo facto, tam regiminis victus, quam aliorum particularium accidentium ratio recte habeatur. Ad quod superius caput remedia quoque subministrabit.

CAP. X.

De Dysenteria.

Dysenteria, seu profluvium sanguinis per intestina & alvum, ad Classem morborum acutorum & populariter grassantium pertinet. Propterea, quod in populum grassando, brevi tantam exciter stragem, ac si fuisset pestis ipsa. Idque potissimum circa autumnum, quando fructuum abundantia, ex stulta cupidia, vel etiam penuria homines nimium repleti,

561

ad aquam potum sese conferunt. Eo ipso enim vires ipsorum deiciuntur, stomachus pravis humoribus repletur, Temperamentum Epatis alteratur, sanguis depravatur, humores dissolvuntur, facultas retentrix partium labefactatur, expultrix irritatur, adeo ut in febres ardentes fluxui sanguinis complicatas facile incidant, & paucissimis diebus vitam finiant suam.

Tractabimus hoc in loco tantum de dysenteria illa maxime universali, & maligna, non item de cæteris sanguinis profluviis.

Duobus itaque remediis cura ipsius absolvenda est. Uno Prophylactico; Therapeutico altero.

Prius consistit in eo, ut caveamus nobis à nimio fructuum esu, à potu tenui & frigido, præsertim si fructus comedimus, sumantur item singulo mane guttæ iij. vel iij. olei sulphuris vel vitrioli in cochleari vini vel cerevisiæ, vel aquæ communis. Et hoc tam vili emitur pretio, ut nemo, credo sit, cui ad illud ipsum ad totam ætatem redimendum non suppetant sumptus. Ditiore à fructibus prorsus abstineant, in eorum locum salubri victui operam dantes. Quod si etiam cum ægrotis familiaritatem habere oporteat, sæpe utantur Diasoli nostro cum conserv. rosar. rubr. vel etiam Syrupo Cydoniorum permixto. Mane nares muniant ungento Bezoardico, contra malignitatem æris, graveolentiam item ab hoc morbo subortam. Stomachum pravis humoribus onustum si sentiant, pilulis nostris Balsamicis supra 3. Cap. descriptis, sero ante cænam purgationem instituant, potissimum

Bbbb

quando

quando lactuca, fructibusve horariis passim mali aliquid suspicantur. Et sic à dicta labe *σὺν ὄρω*, conservari quemlibet posse existimo.

Curam auspiciari oportet subito, quando nempe vires adhuc valuerint. Primo, expurgando humores viscosos & peccantes. Secundo, robur partibus conciliando: Profluvio simul resistendo vel eundem omnino præcavendo.

Ad primum scopum collimamus sequenti hemetico.

℞. Lapid. Philosophici Fioravantini gr. v. vij. viij. ix. ad x. pro virium differentia.

Conserv. ros. rubr. ℥ij.

Ol. Cinamomi gutt. j. Fiat Bolus.

Quo devorato, os liquore aliquo colluatur, ut melius ad stomachum succedat. Possunt etiam pilulæ inde formari, cum Syrupo quodam & Boli loco deglutiri cum custodia. Hoc loco dignatus sum Vomitorium istud, quod egregie se mihi pluries præstiterit, tam facultatis, qua pollet, hemicæ, quam adstringentis, & roborantis causa.

Et hoc inde proficisci arbitror, quod in ejus compositionem chalybs & ferrum magna satis copia ingredientur, prout videbunt, qui præparationi ipsius horas operasque impendent. Consulatur Fioravanta in Corona Medicinali. Attamen ab aquæ fortis spiritibus cum beneficio, ignis tum ablutionibus ut ritè vindicetur necesse est. Nec enim sufficit, rudi tantum Minerva medicamentum præparare posse, sed & opus est, scire particulariter, in qua substantia, in qua operatione, benignæ malignæve ipsius sitæ sint

qualitates & multa alia. Et necessariam hanc fuisse admonitionem arbitror, quod plures noverim hisce arduis studiis sese intermiscentes, eo ipso veri sanitatis turbatores, qui ne tantillum quidem instructi de corio humano immane quantum ludunt.

Alterum vomitorium, cui in Hemeologia nostra, & hoc etiam in loco, merito suas quoque debemus laudes, tale est:

℞. Salis Vitriol. ℥j. ℥β. vel ℥.ij. ad differentiam corporum Syrup. Cytoniorum.

Aquæ Beronicæ ana unc. β. vel j.

Aquæ Cinamomi gutt. x. Misce & propina.

Quod si quid vomitoriorum usum prohibeat, ut sæpe usu venit, materiam peccantem infusione Rhabarbari cum Mannæ ad sufficientiam purgari operam dabis.

Purgationi succedat venæ sectio, quando ea indicabitur, postmodum Chryso-Bezoar, dosis j. in cochleari Syrupi Cydoniorum. Pro pauperibus Crocum Martis, (pro cuius integra libra justo pretio numeratur dimidius coronatus,) ad grana x. vel xij. cum conserva rosar. rubrarum commendo. Et quidquid horum ulius destinaris, viginti quatuor horarum spatium bis exhibeas.

Si magnus dolor urgeat, pilulæ una Laudani degludienda detur. Ea enim dolor fugatur, quies conciliatur, totique curæ egregium auxilium præstatur.

Ita quoque venter inungatur bis in die oleo Cytoniorum, Myrrhæ, Mastichis invicem contemperatis. Et dubio procul bonus inde sequetur effectus.

Quod

Quod Diætā attinet, iusculis potissimum, cibisque aliis restaurantibus facilisque digestionis, ratione tamen diligenti ad omnes circumstantias, an item febris adsit, nec ne, habita, nutriantur. Potus esto ordinarius, bona pituita, bene cocta, dulcorata, & Cinamomo aromatizata, aliquando etiam modicum vini clareti, aquā Menthæ vel Melissæ mixtum.

Reliquas dysentericæ species quod attinet, particulariter nempe ab epatis imbecillitate, ulceribus intestinorum procedentes, earundem remedia ex superioribus singulatim hauriri possunt. Pro epatis imbecillitate operas præstabit suas, Emplastrum Dysentericum; pro intestinis, Infusio Hypericonis cum iusculo capitis vervecis facta, uti diximus cap. de febr. ardentibus, & sic pro aliis alia.

CAP. XI.

De Hemicrania.

Quoniam Bezoardica præcipue venenis acutisque affectibus opposita sunt, magis pro re nata fore duxi, toto veluti libello in duas partes diviso, prius de acutis morbis tractasse, antequam sequentium, Chronicorum nempe curam auspicarer. Quamvis tamen animus nunquam fuit generalem methodum, vel medicinales institutiones, quia potius directionem, & usum trium nostrorum Bezoardicorum tractasse; Nihilominus benevolus Lector meam manu ductionem hanc, dum jam ad Chronicos etiam affectus utilitatem Bezoardicorum demonstro, æquo

animo, spero, accipiet. Pro iis ergo quibus caput Hemicrania laborat,

℞. Flor. Betonicæ.

Melissæ ana ℥℥.

Dialolis ℥℥. Misce.

De hac mixtura singulo mane per 3. quatuorve septimanarum spatium ægro exhibeatur, corpore tamen sequentibus pilulis Cephalicis rite purgato.

℞. Suc. fœniculi.

Ros. rubr.

Betonicæ.

Melissæ ana ℥℥ j.

Majoranæ ℥℥ ℥.

Aloës lucidæ ℥viii.

Aloë in succis depuratis in olla vitreata dissolvitur & humiditas decoquitur, donec simul picis consistentiam adpra fuerint, pilulæque formari apte possint. Postea aloë ita composita accipitur, & ad singulam ipsius unciam incorporantur sequentia.

℞. Essentiæ fol. senæ per aquam Tartarisatam diligenter extractæ ℥iiij.

Essentiæ Hellebori nigri Strigoniensis (vel ex alio loco) ver. & opt. per lixivium ipsius Hellebori extract. ℥j. ℥.

Ligni Aloës resinosi.

Cariophyll. an. ℥iiij.

Spicæ Nardi Ind. ℥ij.

Ol. Majoranæ.

Angelicæ.

Nucis Moschatæ, succini albi non rectific. an. gutt. x.

Mixta & incorporata in membrana oleo amygdalarum dulcium irrorata bene custodiantur ad usum. Dosis earum esto ʒi. ad ʒ℥.

Bbbb 2

Den-

Dentur mane jejuno stomacho; Vele etiam vesperi ante cœnam, & tum in minore pondere usurpantur. Post purgationem hanc & venæ sectio institui potest, in corpore sanguineo calidoque: alias minus.

Sic & tempora inungantur interdum unguento Bezoardico.

Ex his remediis rectam victus rationem observando, ventis, nimio calori aut frigori se subtrahendo, brevi morbo huic nuncium remissuri sunt, nisi forsan radices egerit, vel senium naturæque imbecillitas difficultatem pariat.

CAP. XII.

Contra oblivionem vel hebetudinem memoriae.

AD memoriam, à frigidis humoribus in cerebro prædominantibus deperditam, restituendam, sequentia præscribimus capita.

1. Semel atque iterum purgatio pilulis Cephalicis ex præcedente capite instituitur.

2. Singulo mane per tres septimanas tria vel 4. grana Diasolis cum conserva florum Rosmarini sumantur; caputque peccatur, & hebdomatim lotionem purgetur, capillis intercalando pulverem Ireos, Majoranæ, fricandoque pannis asperis calidis; vel caput laveretur lixivio super Rosmarinum, Majoranam, Thymum, Melissam, radices Acori, Iridis, aliarumque rerum capitalium aliquandiu infuso.

3. Mane aliquando Nucha inungatur unguento Bezoardico. Adhæc si re-

cta victus moderatio accedat, per tempus diligenter à frigore cavendo, nullum erit dubium, quin brevi memoria in pristinam vivacitatem restitatur. Exceptis iis casibus, ubi hebetudo ista à generali corporis debilitate enata fuerit, vitæque melior pars transferit.

CAP. XIII.

Contra Vertiginem.

Vertiginosis consulendum est, ut omni mane paucillum Diasolis cum conserva florum Betonicæ intro deglutiant, interdum etiam stomachum per Sal Vitrioli expurgent, sanguinemque pro necessitate ex vena Cephalica dextri brachii (attamen cum discretione,) mitrant.

Denique & ipsis inunctio in tempora & nares ex unguento Bezoardico, præsertim ubi mali originem ex cerebro magis quam stomacho suspicetis, valde convenit, cum alias si ex stomacho malum proveniat, duobus prioribus remediis totum negotium conficere liceat.

CAP. XIV.

Contra Lethargiam vel stuporem cerebri.

Quamvis Lethargiæ nomine nuncius alius morbus proprie appellandus veniat, quam magna illa cerebri stupiditas, cum privatione memoriæ, continuo somno, & linguæ titubatione, qua ipsa plurimi etiam adffiguntur? Nihilominus tamen Carus, congelatio, & coma quæ quam proxime ad Lethargiæ proprie sic dictæ

diſta naturam accedunt, generaliter ſub
Lethargiæ cura tractari poſſunt.

Et ſunt tales affectus, præſertim con-
gelatio, periculoſiſſimi, & verè defor-
mum & horribilium ſymptomatum
cauſa.

Quod ipſum multi mecum ſuperiori
æſtate experti ſunt in quodam juvene hoc in lo-
co parco, annorum circiter viginti ſex,
boni corporis habitus, temperamentum in-
ter ſanguineum & phlegmaticum medi-
bonæ indolis, & ingenii ad modestiam &
amorem nati. In acceſſione enim mali
(quod quidem interdum nullos observa-
bat typos, attamen noctu inſallibiliter re-
vertebatur:) tanta ſenſuum inordinatione
corripiebatur, ut nec motus, nec vitæ
ipſius ullum reliquum erat indicium, præ-
ter lentam reſpirationem, caloremque
corporis; Oculos ſemper fixos & apertos
inſtar glaciæ micantes tenebat, per horas
aliàs plures, aliàs pauciores, ſecundum
quod vel minor vel major copia materiæ
in cerebrum irruebat. Expergefactus
omnino inſcius omnium rerum erat, nec
inſomniorum, quæ procul dubio viderat,
recordabatur amplius, imò pro certo ſta-
tuo, quod, ſi auris, manus, aut pes ipſi de-
ciſa vel abrepta fuiſſent, (quamvis ali-
quando, licet rarò in titillatione plantæ
pedis, abſque tamen ulla experrectione,
movebatur,) ipſum dolorem non niſi ob-
ſcurè percepſiſſe. Aliquando enim, cum
ita ſtupidus jacebat, ſub ſiniſtrum genu,
ruptorium ad cauterium excitandum ap-
plicate feci, & paulo poſt ligaturas remo-
vendo & ſuper eſcharam digeſtivum ap-

ponendo, nihil quicquam doloris perce-
pit, ſed alto ſopore obrutus ſemper
manſit.

Poſt aliquot horas demum experre-
ctus, doloremque & ligaturam ſentiens,
mirari ſubiit, quomodo ſibi inſcio hæc
omnia adveniſſent. Aliquando idem eo-
dem paroxyſmo triginta aut quadraginta
horas ſine experrectionis intervallo deti-
nebatur; Quin imò ad hæc uſque tempo-
ra, quamvis mitius, eodem modo inter-
dum adſigitur. Sed ut ad rem redeamus,
quamprimum Lethargiæ halitum olfaci-
mus, ante omnia purgatio per ſufficien-
tem Salis Vitrioli doſin, vel per Mercu-
rium vitæ inſtituatur; eaque poſtridie,
etiam ſi neceſſitas poſtulet, pilulis cephalicis
noſtris, aut quibuſcunque aliis conti-
nuetur, donec corpus ab omni humoris
pituitoſi ſuperabundantia optimè rectifi-
cerur.

His præmiſſis, quatuor aut quinque
auroris in lecto ſudor proliciat unguen-
to Bezoardico toti corpori obducto, ad
modum, quem capite de intoxicationibus
ſignificavimus, frigus poſtea ſummo ſtu-
dio cavendo. Humore ſeroto ita per ſu-
dorem exhausto, & ſanguine fluxili red-
dito, in plethorico & juvenili corpore,
vena etiam Cephalica dextri brachii cum
fructu aperiri poſſet. Sic enim & ſpiritus
quodammodo alterarentur, & venæ ca-
pitis exonerarentur.

Tribus his peractis, ægro ſingulo
manè ſequens compoſitio commendetur.

℞. Conſerv. Majoranæ
Meliffæ an. ℥j.
Diaſolis. ℥iij. Miſce.

Bbb 3

Inſu-

Insuper tempora, nares, nucham modico unguenti Bezoardici aliquando oblinias, & sternutationes, capite de peste infectis, ejusque particularibus symptomatibus descripto, cieas. Hanc methodum quinque vel sex hebdomadas usque continuando, & Diætæ convenientis regulas observando, (abstinendum enim est à cibis phlegmaticis, ventosis, acris, alterantibus variis, nimio potu, somno, violentis exercitiis, Cholera, Melancholia, Venere, humorum ebullitionem causantibus;) humorem illum narcoticum materiamve peccantem cerebro impactam brevi consumtam, sensus redintegratos, totique morbo per omnem vitam maximam securim injectam iri, nullum erit dubium.

Quod si malum fuerit inveteratum, vel ex naturali propensione obortum, semel singulis annis vel ad minimum biennio, tempore veris prædicta repetenda sunt remedia. Inprimis multum confidat in pilulas nostras Cephalicas, Luna sextiliter Solem adspiciente, postmodum etiam in unguentum Bezoardicum, ut dictum est præsertim in aurora, cælo existente nebuloso humidoque, quod, quàm fieri potest, declinandum.

CAP. XV.

De Epilepsia.

Epilepsia morbus est ut plurimum infantibus magis quàm adultis familiaris, idque duplici ex causa. Vel enim ab utero matris, sanguisque ipsius inquinamenti malum hoc secum apportant; Vel ab humorum acrim & vellicantium co-

piâ, flatibus item ventris, dolorem & extensionem intestinorum causantibus facilius in illud incidunt.

Et hæc distinctio adprimè ex usu est, ad infantium curationem. Illis ergò quibus Epilepsia connata est, ad duplicem scopum collineando auxilium præstabimus: primò nutriendo ipsos rebus Epilepsiæ specificè oppositis. Secundò administrando medicinas convenientes secundum ætatem.

Utique humorum corrigendorum, spirituum illustrandorum, morbiq; ipsius essentiæ diminuendæ causa.

Quod primum attinet considerandum est: an mater infantis valetudinaria, natura melancholica, timida sit, cujus gratia spiritus faciliè turbantur, & impressionibus phantasticis, ærumnosis, obnoxii existunt. Miselli enim infantes ab ejusmodi matribus tantam labem lacte quotidie infugunt, ut per totam vitam postea morbidas ærumnas eluctari nequeant.

Inprimis ergò nutrimentum habeant juvenicam, sanam, & temperantem in cibo, potu, cholera & reliquis rebus non naturalibus. Victus, itemque potus ipsius esto, non ventosus, neque nimium calfaciens sanguinem: singulo manè (si se pro salute infantis dare velit,) assumat conservam Betonicæ quantitate nucis castaneæ cum grano j. vel duobus Diasolis permixtam. Sæpius bibat Aquam Betonicæ, Hypericonis, florum tiliæ, vel infusionem illorum solam vel ordinario potui attemperatam: Idque decem vel duodecim continuos menses vel etiam per totum lactationis spatium.

In matrimonio si vivit, sedulo attendendum est, quando imprægnatur, ut infans vel ab lactetur, vel ab alia nutriatur; vel etiam pulvis aut pane trito cum aqua & paucillo butyri recentis oleive amygdalarum dulcium satietur.

Quoad pharmaceiam: singula Lunæ mutatione dentur granum j. vel j. ß. Chryso-Bezoar in cochleari Aquæ succi hypericonis, vel ejusdem Syrupi ex floribus compositi, quod summum mali hujus remedium laudo, si ad prædictum usque tempus continuetur. Et hoc modo morbus felicissimè profligabitur, dummodo ab initio paroxysmi non usque ad eò impetuosi & vehementes functiones vitales, & animales penitus aboluerint. Alias enim intra paucos dies, quotidiana docente experientia, vitam cum morte commutare solent. Infantes labe hac accidentaliter ab acri quadam materia, sanguine in stomacho grumescente, flatibus &c. decumbentes, præterquam quod ad supra dictam normam tractandi sint, singulo quoque die dimidium granum, gr. j. ij. ad ætatis differentiam, Diasolis, cum cochleari olei amygdalarum dulcium recenter absque igne expressi sorbeant, & unguenti Bezoardici tantillo umbilicum & pectoris concavitatem inungi patiantur. Si sunt constipati, applicetur suppositorium ex melle rosato ad dejiciendas intestinorum feces. Quibus remediis magnum ipsis solatium adferes.

Adultiores Epileptici utriusque sexus ad sequentem ordinem tractentur.

℞. Conservæ Hypericonis ℥ij.

Diasolis ℥ij. Mitce.

Detur singulo mane ad ℥j. per 6.8.

vel 10. menses. Singulo bimestris spatio ad vomitum provocentur sufficiente Sallis Vitrioli, vel Vitrioli nostri Regenerati dosi, (illud reperitur in nostra Anatomia Vitrioli,) pridie Novilunii veletiam bi-duo ante.

Sic & tempora & nuca unguento Bezoardico inungantur. Et notandum, patienti temperamento calido prædito, cui adventante vel finiente paroxysmo, nares & os sanguine diffluunt, loco Diasolis singulo manè duo vel tria grana Chryso-Bezoar cum conserva rosarum rubrarum magis convenire. Hebdomatim etiam exhibeatur dosi Laudani nostri vesperi duabus horis ante cubitum. Sic & vena dextri brachii hepatica semestri spatio semel aperiatur, diligenter in paroxysmorum tempora advertendo, in quibus nempe planetarum concursibus, vel quadrato aspectu Martis insultum faciant. Observavi enim sæpius venæ sectionem paulò ante paroxysmum factam, egregiè successisse. His regulis observatis, uti etiam bono victus regimine, secundum cujuslibet temperamentum, morbi que diversas causas, æger sublevabitur multum. Medici verò honorem & exultationem inde reportabunt, dummodo morbus simul cum generationis principiis, & sic naturaliter non fuerit implanatus, ut sæpe factum experimur.

CAP. XVI.

De Catarrhis.

AD auxiliandum iis qui phlegmatici sunt, quippe propter nimiam cerebri

bri humiditatem, catharris frigidisque defluxionibus laborant, sic erit procedendum.

Primo ℞. 4 5. vel 6. grana Mercurii Emetici secundum personarum constitutionem, cujus in nostra Hemetologia mentionem fecimus, ac portige ægroti in cochleari vini albi ad declinationem Lunæ, tempore matutino ante Solis ortum dum adhuc in lecto decumbit. Dignum autem observatu est: quod per vices jusculum aliquod calidum ad promovendam medicamentis operationem vomentibus præbendum statuamus.

Die sequenti, nisi quid contra indicet, ut perfecta fiat evacuatio per alvum, subsequens detur Bolus.

℞. Resinæ scammonii, seu scammon. more Spagyrorum depurat. gran. x. vel xij.

Conservæ rosarum rubræ. ℥ij.

Ol. Caryophyllorum gutt. j. fiat Bolus.

Corpore evacuato, tribus aut quatuor auroris, sudor proliciatu unguento Bezoardico, modo in capitulo de lethargia prædicto.

Demum 15. vel 20. dies continuos exhibeatur horis matutinis 4. vel 5. gra. Diasol. in conserva florum Rosismarini, inunganturque tempora unguento Bezoardico. Atque hac ratione brevi mitigationem sentiet æger: adde, quod vivendi rationem ad curationem, pro virili quoque dirigere necesse sit.

Quam ipsam curam reiterare quotannis semel, verno, aut autumnali tempore operæ pretium erit.

Alias catharris non tam à frigido

rum humorum superabundantia, quam sanguinis præternaturali ebullitione, vaporibusque calidis vellicantibus, & pituitam cerebri colliquantibus, exortis, quod sæpe plethoricis, intemperatis, & bibonicis, item mulieribus suppressionem Menstruorum patientibus accidit, sequentem normam observare debent.

1. Viris vena sæpius secetur, singulotriduo, postea dosis. Chryso-Bezoar cum conserva rosarum exhibeatur, decoctiones item herbarum refrigerantium & hepaticarum cum sero lactis vel Julapiis ad refrigerandum sanguinem accommodatis. Interim etiam purgatio instituat in fusione Rhabarbari quantum vires portaverint.

2. Quod fæminas attinet, dabis operam, ut menses provocentur, modo id ætas non dissuadeat, medicamentis, quæ peculiari capite sumus proposituri.

Sic enim sanguine diminuto, caloreque ad temperiem reducto, cessabunt vapores & catarrhi simul, dummodo facultas cerebri retentrix non omnino labefactata, vasa ipsius resoluta, aut longo tempore natura ad malum habituata fuerit. Eo enim in casu, quicquid ad integram curam molieris, operam & oleum perdes. Ideoque suaferim, palliativa potius & mitigatoria administrare remedia, veluti Laudanum, quod singulares ad vapores prædictos inhibendos, humores subtilis incrassandos, partesque inbecilles corroborandas, præstabit effectus; Abstinentum tamen est imprimis à fortiter purgantibus Medicinis. Illa ipsa enim valde perniciofa esse, ratio manifestè probat.

CAP. XVII.

Contra Tussim.

Tussis moribus diversas habet causas, quas recitare hoc in loco mei propositi non est. Quilibet enim qui volet, in infinitis aliis libris omnia reperiet. Ejus tantum curam attingam, quæ ab humore frigido à cerebro per intervalla in asperam arteriam delapso, aut frigida simplici pectori nocente qualitate, ut decrepitis usu plerumque venit, exoritur.

Tussis ergò à catarrhosa & frigida destillatione ut averruncetur, ad generalem catarrhorum curam superiori capite descriptam, confugiendum est. Dempis enim hoc modo causis, accidentia quoque inde suborta, domari facilius poterunt, sin verò alia difficultas in causa sit, verbi gratia, quòd tussis sit inveterata, corpus debile, quod prædictam curam sustinere minus possit, vel quod morbus adhuc sit in fieri, nec tum confirmatus, levioribus medicamentis superandus; sequentem curationis viam calcabis.

℞. Axungia caponis ℥ij.

Unguenti Bezoardici drachm. β.
Misce.

Quo ipso pectus ægroti obliniendum serò ante lecti ingressum mappulâ benè calidâ superpositâ.

Dum hæc fiunt, porrigas simul tria quatuorve grana Diatolis cum pauxillo Syrupi Tussilaginis; idque duabus vel tribus vesperis usurpatum, magnum adferet solatium.

Stomachus cacochymicus si adfuerit, ad evacuandum ipsum, Sale Vitrioli pro vitium morbi que magnitudine utaris: Inter vomitoria siquidem non ultimum illud obtinet locum ad hunc præsertim scopum. Attamen si quid obster, ejus loco pilulæ balsamicæ substituantur, quarum descriptionem tertio cap. de peste tradidimus.

Infantibus tussi à nimia refrigeratione absque phlegmatum concursu vexatis satis erit, pectoris cavitatem duntaxat supradicto linimento inungere. Humoribus autem crassis & viscosis in pulmonum branchiis infarctis, & respiratione quodammodo impedita, protinus 4. 5. 6. vel 7. grana Salis Vitrioli cum pauxillo Syrupi consolidæ regalis ad evacuandum pectus, majoraque evitanda symptomata, administrantur. In hoc enim levissima etiam mora vel mortis ipsius, vel maximarum sollicitudinum causa esse potest, quemadmodum sæpe videre est ab ipsis, qui parentum plus justo meticuloforum causa, arma hæc salutis è manibus extorqueri sibi patiuntur, & omni spe conclamata, in vigore demum morbi velint, quod incipientibus morbis tempestivè secundum Hipp. 2. Aphor. 29. exequi debuissent. Illi verò parentes non magis affectus in filios demonstrant bonos, quam simiæ, quæ sobolem amplexu interficiunt.

CAP. XIX.

Contra Paralyfin.

Paralysis inveterata ad sanitatem rarò reducitur, imò dixerim nunquam, nisi

Cccc

nisi

nisi longa balneorum specificorum, medicinarum egregiè confortantium, & diætæ denique restaurativæ continuatione, inque juvenilibus & robustis corporibus.

Bezoardicorum verò usus uti methodice contra paralyfin dirigatur, considerandum protinus in principio est, num curationis spes habenda sit nec ne? Ea ergò existente curabili, examinandum est: num corpus fuerit plethoricum nec ne; utriusque enim sortis homines, æque debiles & exinanitos, quàm plethoricos invadere sæpè solet. Plethoricis ad catarrhos & defluxiones dispositis imprimis vomitus provocetur conveniente quantitate Mercurii vitæ. Aliàs si sanguis solummodo abundet, è Cephalica oppositi brachii mittatur, quantum sufficiet.

Præmissa evacuatione & partibus affectis hoc modo ab humorum illuvie quodammodo liberatis, postmodum etiam unguento Bezoardico perunctis, linteolo calido totum corpus involvatur & mantili ligneo peculiari industria ad sudores proliciendos concinnato includatur, ut linteolis undique subductis, pauxilloque Asæ dulcis aut ligni Aloës, in ignitatio subtrus pedes, accenso, sudor, quantum opus est, provocetur. Quod uti feliciter succedat, pulvinis & lodicibus circa collum præsertim, ita cooperiatur, ut ne fumus foras prorumpere, nec capiti molestias creare possit.

Hoc factò, instrumentum iterum removeatur, ægerque calidè ad sequentem auroram usque quiescat, camerà conclusa, & ligno Aloës acetoque florum Laven-

dulæ perfumatâ. Superveniente deliquio spongia aceto prædicto imbuta nares demulciantur, & aqua florum Lavendulæ seu Cinamomi cum Aqua Rosarum in B. Mariæ destillata & ad dulcedinem insaccharata, ad cochleare exiguum exhibeatur. Ventrem constipatum emollias Clysteribus.

Postridie dabis operam, ut eodem, quo supra factum est, artificio, sudores proliciantur. Si tamen vires non suppetent, die adhuc uno vel altero interposito, idem si fiat nihil interest.

Postquam hoc modo per sudores, quantum necesse erat, superabundantiam ferolorum humorum, defluxiones, sanguinis incandescentiam, & pororum constipationes amolitus fueris, singulo mane ʒ. vel 4. gr. Diasolis in cochleari Syrupi Melissæ propinentur. Vesperti partes affectas sequenti tractabis unguento.

℞. Axungiæ vulpis ʒij.

Liquoris lumbricorum sine additione olei ʒi.

Unguenti Bezoardici ʒij. Misce.

Et hoc unguento, quamdiu opus erit, perseverabis. Quod si stupor partium tantus sit, ut unguentum calidum magis magisque aperientis naturæ oporteat esse, pondus unguenti Bezoardici augetur, & singula unguenti uncia mediam drachmam salis plumosi subtiliter pulverisati, mediam item aquæ vitæ rectificatæ unciam accipiat. Quo ipso unguento ita acuto reddito diutius non uteris, quàm donec coloris mutatio partisque quasi intumescencia persentiat. Pari enim industria, ac frigida in hoc morbo vitanda sunt linimenta; ita quoque calidorum

rum abusus omnino perniciem infert: dum nimirum nervos ultra modum exsiccat, nutritionem avertit, aliaque symptomata generat, quo in respectu satius esset totum negotium naturæ ab initio reliquisse. Idem accidere potest unguentis quamvis temperatissimis, si terminus adhibitionis eorundem plus justo prolongetur. Tantum enim abest, ut influxa materia eorum virtute exhauriatur, ut e contra illustratione prohibita transpirationis magis pertinax spissa & immobilis reddatur. Medicum igitur & in hoc vitum oportet esse prudentem, qui loco unguentorum, morbo usque adeo perseverante, fomentationes ex specificis herbis cum lixivio aliisque liquoribus factas præscribere commode possit. Notandum tamen, accidentalem illam humiditatem à fomentationibus relictam beneficio sudorum exhauriendam iterum, esse. Quæ tamen molestiæ evitari possunt iisdem herbis in Emplastri formam sequenti modo accommodatis.

℞. Sapæ Baccarum Ebuli.

Mellis Juniperini.

Resinæ pini.

Olei sambuci an. ℥iij.

Gummi ammoniaci in succo summit. Ebuli vel sambuci depurati, ℥ij.

Chamepyrios.

Fol. Melissæ.

Flor. Lavendulæ.

Camomillæ ana ℥j. ℥ij.

Salis Gemmæ torrefacti.

Tartari ad nigredinem calci, an. ℥iij.

Sapæ primum coquantur in consistentiam satis viscosam, postmodum Resinæ, (quæ puræ sint, & spiritibus adhuc re-

pletæ,) dissolvantur in oleo sambucino. In fine dum ab igne remota modiceque agitata fuerint, usque dum sponte unguenti spissitudinem acquirant, admisceantur Gummi ammoniacum, sapæ, cæteraque subtiliter pulverifata. Unde massa instar Emplastri de Meliloto communis, non nimium unctuosa, nec nimium humida evadet.

Hoc emplastrum partibus paralyticis applicatum mediocriter calefacit, materiam peccantem subtiliat & abstergit, sudoremque promovet absque omni symptomate ab unguentis alias metuendo.

Dietam quod attinet: ordinanda illa est non ad morbi solummodo naturam, verum etiam ad ægroti temperamentum & consuetudinem.

Quemadmodum enim terra non nisi arida pluviam sitit, humida verò solis radiis gaudet: ita se res habet, cum corporibus nostris. Emaciata corpora humida, pingua contraria postulant. Alias eodè modo, quo semina vel suffocantur vel corrumpuntur, ita quicquid naturale est, in corpore distemperato, victuque necessario destituito funditus perire necesse est. Potus paralyticorum non sit vinum, præsertim ab initio morbi, non propter calorem vini, sed quod subtilis substantiæ causa spiritus impellat, cerebrum perturber, pituitam colliquer, & consequenter nervosum genus debilitet. Verum potius Hydromel simplex, Cerevisia secundaria, vel prisana radicibus Caryophyllatæ aromatizata usque ad morbi declinationem. Et tantum de Paralyti à manifesta defluxione cum pituitosi humoris redundantia suborta. Ad alias enim paralyseos species, ut & reliquas

curationis circumstantias sermonem extendere animus non fuit.

CAP. XIX.

De Febris intermittentibus in genere.

QVamvis Febres intermittentes diversissimæ sunt, tam ratione periodicationum, quam ipsiusmet materiæ peccantis; nihilominus tamen prudentem Medicum ægrotum in omnibus sequacem & robustum institutis, secundum Hippocratis sententiam, generalibus medicamentis restituere posse minimè inficior. Meam nihilominus sententiam, ut ut plurimi in contrariam inclinent, nostraq; usu comprobata medicamenta hoc in loco recitabimus.

Et notandum ab initio est, quod Hippocrates lib. de veteri Medicina immotis rationibus confirmat: Febres nimirum non à calore, nec frigore ortum simpliciter ducere, verùm in primis à materia amara, acii, salia, pontica, insipida, &c. calori aut frigori conjuncta, intra corpus corrupta & fermentata; qua etiam expulsa febres oppidò cessent. Quod item Paracelsus amplectitur, dum docet, quando eò usque perventum sit, ut hominem febris invaserit, jam tum materiam peccantem necessario præparatam esse, & propterea absque mora purgationem imperari debere; & præparatiõni humorum diu incumbere nihil aliud esse, quam corruptioni & alterationi per reliquam sanguinis massam occasionem impertiri.

Quod dum ita se habet, quid de calore & frigore vanis speculationibus nosmetipfos discruciamus? dum nimirum non sint nisi fermentationis illius materiæ peccantis accidentia? quid longis illis Apozematibus & Syrupis digestivis tempus frustra perdimus? Liberari se & brevi tempore in integrum restitui qui cupit, frequentibus medicamentis aut similibus, quorum natura ditissima est, curam aggrediatur.

Primò, quando quis in febrim incidit intermittentem, chronicam, ut ex signis facile deprehenditur, examinandus æger est, de natura sua, de temperamento, ætate, viribus, eo fine, ut iis omnibus postea curationem accommodare, materiam expellere, vel fortibus, vel levioribus & minorativis medicamentis, possis.

Statim ergo in principio, si vires sustinuerint, vomitorium è Gratiola herba supra cap. de febr. ardent. præparatum, vel etiam Syrupum ipsius è succo, vel denique Infusionem Antimonii cap. de Pleuritide descriptam propinabis. Sequenti autem biduo, triduo, vel quattiduo, Apozemate hoc purgante instabis.

℞. Fol. senæ ℥xij.

Tartari albi crudi ℥iiij.

Summitat. Carduibened.

Absinthii.

Centaurii minoris.

Fol. Pilosellæ ana ℥j.

Aquæ succ. Card. bened. ℥xiiij.

Infundantur in vase terreo vitrif. per horas vj.

In colatura dissolvantur

Mannæ Calabrinæ ℥iiij.

Clarif.

Clarif. cum albumine ovi s. a. & aromatizentur cum Aqua Cinamomi.

Dosis sit quarta ipsius pars, plus, aut minus, secundum quod corpus robustum vel alias dispositum fuerit.

Quod si vero æger à prædicta potione abhorreat, vel propter amaritiam, vel ob formam potulentam quod sæpe usu venit, substituendæ erunt pilulæ nostræ Cephalicæ duobus tribusve Diagridii granis aciores factæ.

Corpore ita purgato penitus, hoc enim omnino, quamvis imbecilles fuerint ægri, necesse est, febris sponte evanescet, vel de vigore suo multum remittit. Ulteriori tamen cura si opus esset, hac via incedito: Mane scilicet Mediana vel Basilica dextri brachii secetur ad mittendum sanguinem, pro copia ipsius & virium conferentia.

Vespero proximo quatuor vel quinque grana Chrylo-Bezoar in cochleari aquæ stillatitiæ è succo papaveris Rhæadis, ad sudorem in lecto promovendum, exhibitto, postridie & tertio post die idem repetiturus, adeoque Medici officium penitus absolvito.

Dietam oportet esse è cibis boni succi & facilis digestionis, nec cibandus unquam æger est, nisi finito paroxysmo. Vinum pro potu sub mensam nemini interdicitur, dummodo consuetudo etiam coindicet, illudque sobrie assumatur. Nimis tamen generosum si foret, aqua fontana vel boraginis, pimpinellæ, cichoreæ, cerefolii, & empyreuma non redolentibus diluatur necesse est.

In ipso paroxysmi ardore ad sitim

sedandam ad libitum pitisanam, vel aquam fontanam oleo sulphuris modo cap. de febr. ardent. proposito, correctam concedimus.

Post paroxysmum lapsas vires dissipatosque spiritus, pane tosto vino & saccharo imbuto, seu panatella, haultulo item ejusdem vini reficimus. Et hac ratione ægri sanitatem, Medici existimationem assequuntur.

Quod si æger usque adeo debilis foret, ut supradictam curam tuto minus perferret, mitigationi tamen symptomatum humorumque rectificationi incumbere oportet.

Ad quod opus est, ut stomachus pilulis nostris Balsamicis ad purgationem sollicitetur, & per intervalla ante paroxysmum Chryso-Bezoar vel exigua pilula Diasolis exhibeatur. Sitis, dolor capitis, alvi constipatio, vigilia, aliaque februm symptomata remediis supra de peste descriptis sublevabuntur, convenientem victus rationem secundum quantitatem, qualitatem & tempora diligenter observando. Et sæpe accidit, quod istiusmodi ægroti imbecillis scilicet constitutionis, vili aliquo remedio aque feliciter restituantur, quam qui fortibus utuntur medicamentis; idque has ob causas: quod in corpore debili lenis Medicina tantum operetur respectu naturæ ipsius, quantum efficacissima alia, respectu corporis compacti & robusti. Quod item tantam humorum illuviem in imbecillis febris non reperiat, ut sine commutatione cum salute vel morte diu hospitari queat. Cum è contra robusti, juvenes & plethorici, ratione

tione superabundantis materiæ, sat habent, unde febris longissimum tempus, nisi fugetur medicamentis, nutriatur.

Qui gloriantur de secretis febris fugis specificis, quod absque corporum purgatione modo illam febrem profligarint, & proinde universaliter inferre non erubescunt, ac si omnes cujuscunque generis febres simili modo profligari possint, illi certe veritatem non dicunt. Certo enim ceteris est, ejusmodi remedia, quamvis in suo genere *επιπροσώτερα*, nullum unquam habiturum effectum, nisi vel naturæ vel artis beneficio purgatio præcesserit. Accessiones febrium intermittentium impediri posse non nego, nunquam tamen hoc fiet, ut ne recidiva vel alia graviora symptomata reduplicentur. Vidi talem & talem, inquit, qui tantillo pulvisculi albillimi cultelli cuspidem comprehenso, febricitanti ab initio exhibito intra 24. horas sanitatem feliciter restituit.

Alium item, qui post habitis purgationibus, phlebotomiis, & à Medicis provincialibus pro desperatis habitos, exiguo aliquo secreto pristinae sanitati restituit. Respondeo: primum casum de non alia, quam febris ephemera accipiendum esse, quæ ipsa sua sponte etiam intra 14. horas terminatur. In alio casu quodcumque factum est, illud potius præmissis medicamentis attribuendum dico; purgatio siquidem si præcessit, huic merito acceptum referatur, non secreto illius Agyrtæ, si quid præstitum fuit. Quod vero usurpatis catharticiis nihilominus aliquando febris æqualis, vel etiam acrior perseveret, id fit propter subtilium humorum intra venas,

quas Diaphoretico prius dissipari oportet, reliquias. Vel etiam: quod corpus ita apertum, aut dilatatum à frigido quocunque aere iterum offendatur, ut febris postliminio locum cedat.

Idem autem usu venit istiusmodi Empiricis, qui purgationibus radicalibus ab aliis præmissis, corroborante aliquo sanitate demum conciliant: ac illis, qui propugnaculo seu porta bene munita hostibus foras propulsis, sine armis arcem occupare & defendere dicuntur. Nulli tamen Medicinæ, qualicunque etiam, doctoriis hisce probrum dixerim, quum nulla tam tenuis videatur, quin proprietatum virtutumque quarundam certa de se præbeat testimonia. Quinimo magis ad docendum illos, quibus curæ & cordi est, morbo tuto & jucunde curare, ea omnia prolixius prosequor.

CAP. XX.

De Febri quartana inveterata.

OMnium febrium intermittentium Quartana, secundum quod Hippocrates, & quotidiana testatur experientia, mitissima est, tutissimaque. Atramen dum vitam nostram querelis, vel maxime exosam reddit, ob id variis modis ægrotantibus infestissima est.

Postquam enim corpus occupavit semel, raro ante 6. 7. 8. 12. 15. 18. 24. mensum, prout invenit, quo nutriatur, resolvitur. Absumpta etiam materia corpus usque adeo labefactatum, marcidum, & nigricans derelinquit, ac si in Arabia vel Ægyptia aliquandiu vixisset, Quidam as-

seve-

severant sanitatem inde constantiorem implantari; attamen horum

Semper ego optatim pauperrimus esse bonorum.

Verum ideoque est, quemquam absque ipsius auxilio sanum persistere posse; Quinimo quisque non exoptet aliter, cum antequam ad id perveniat, homines tam discruciet, tantisque arumnis, scyri his renum & hepatis, hydrope, ictero, melancholia hypochondriaca, & id genus aliis languoribus afficiat, ut nihil supra.

Inter Medicos valde controvertitur de loco primario, ubi materia hujus febris proprie diversorium habeat, adeo ut nullo modo indagari medicamentis, nedum fugari queat. Qua de causa etiam opprobrium Medicorum dicitur. Verum relicta hac disputatione ad duo principalia puncta consideranda nos accingamus. Primo, num quid observatum sit à febris quartana confirmata, medicinæ opera quemquam unquam convaluisse? Secundo, si qua convaluerint, quibus remediis illud factum sit? Quibus utrinque debite pensiculatis, facilius postea de loco, ubi materia consistat, (à perceptione namque effectuum sæpe in causarum notionem felicissime provehimur,) judicabimus.

Quod primum attinet, nullo modo abnegandum est, febrem quartanam confirmatam à quibusdam tam externis quam internis medicamentis profligatam esse, nec erit Medicus practicus, qui Æsculapium tam difficilem habuerit; ut ne semel vel aliquoties hoc ipsemet perfecerit.

Si jam inquiremus in medicamentorumque qualitates, quibus hoc factum

fuit, reperimus ea calida, acria, penetrantia, quæque omnia meatus aperire, sanguinem agitare, spiritus alterare, & imprimis in venis operationem edere potuerunt.

Ex numero siquidem externorum alter Apium vel Rutam minutam concisam carpo, duabus tribusque ante paroxysmum horis superimponit. Alter cæpam Theriaca repletam, & tosturæ medio in Cataplasma reductam; Alius telam aranearum Therebinthina oleoque spicæ commixtam adhibet; Alius iterum unguentis calidis & subtiliter penetrantibus utitur. Quinimò egomet ipse (absit jaçtancia) quosdam curavi, brachio solummodo applicando mixturam è cornu cervi nuper combusto ad nigredinem, Mumia item & allio. Quæ singula calidam, subtilemque facultatem impense participant, pustulas etiam, ruborem & inflammationem in subsita parte, dolorem item capitis, spirituum alterationem, sudorem, modo lecti juvamen adsit, suscitant. Similiter nonnemo ad se rediit, infusione aquæ vitæ cum pyrethro, zinzibere, pipere longo ante horripilationem larga dosi assumpta. Quo ipso etiam Empiricus quidam in his regionibus plurimos è rusticorum tribu curæ se concedentes ipsius, sudorem nimirum in lecto provocando, vel forte aliquod exercitium injungendo, liberavit.

Alii pristinam sanitatem integre assequuti sunt, solo sinapi in aceto vini calido assumpto; Alii beneficio succi Chelidonix & Rutæ; Multi etiam liberali dosi Theriacæ vel Mithridatii, floribus item sulphuris cum acetoso vino: Aqua etiam vitæ multi, cum Vitrioli aqua. Sic cuprum,

prum, stannum & Mercurius præparata rite, & Diaphoretica facta, aliaque plurima, quæ singula ad prædictorum naturam accedunt, plurimum profuerunt.

Proinde ex illis curationibus, medicinarumque enumeratarum effectibus colligere indubitata ratione possumus: Causam febris quartanæ confirmatæ proximam, aliud nihil esse, quam subtilem materiam in sanguine hospitantem, ad cuius incrementum, fluxum & refluxum status temporibus interveniente caloris vel frigoris commutatione, paroxysmos paraturiat, instar æstatis & hyemis, cuius tamen causas ad unguem reddere nullus & nemo potest.

Ejusdem argumenti est, quosdam quartanarios nuper restitutos transeundo aquam, vel loca concava, humida, in idem malum facillime incidisse, quod satis superque etiam confirmat nostram sententiam: in causa nimirum esse subtilem quandam, & naturæ contrariam essentiam in sanguinis massa & spiritibus, quæ in instanti quasi alterata febrem iterum ceu crabrones exciter.

Quod opinionem attinet illorum, qui putant: materiam febris quartanæ esse humorem viscosum, melancholicum in liene, hepate, mesenterio aliisque stomacho vicinis partibus delitescentem, eam tribus potissimum argumentis proscribo; Primo quod non video, quomodo Epithemata aliaque pulsui superposita ad profunditatem usque corporis transire, & prædictum humorem expellere per loca conferentia possint; Quem ipsum humorem tamen puta febris ipsissimam causam,

necessario antequam febris solveretur, è corpore removeri oporteret. Attamen illa sine omni dejectione, per quam grossi humores alias exturbantur, feliciter operantur. Quinimò nec Diaphoretica interna usui forent, utpote, quorum usum, dum serosos & subriles tantum humores spectent, idque per sudorem & urinas, crassior humorum viscosiorque, & consequenter febris difficilior status esset subsequuturus.

Secundo, quod, secundum hanc theoriam, me dicamenta purgantia vere *βιβότομα* harum febrium, quamvis confirmatarum penitus, forent remedia, ubi è contrario purgare corpus in quartanis fere nihil sit aliud, quam perturbare, dirisque cruciatibus absque ulla mitigatione corpus augere. Id quod aliunde non proficitur, quam quod prædictæ partes subtiles, è venarum mole, purgantium opella, ad centrum corporis & ad cor usque revellantur, absque tamen absoluta earum per sedes amolitione, uti demonstravimus.

Tertia ratio est; quod illas partes si causam febris istius foverent, necessaria obstructas & aggravatas oporteret esse, quod in omnes non cadit, sed in quosdam duntaxat. Quamvis contendere quis ultra posset, à diurnitate potius febris illa accidentia in uno quidem magis, in alio minus pro partium dispositione multiplicari. Si namque ex vitio hepatis & lienis sanguis alterationem & corruptionem contrahit, quidni etiam eadem facilitate sanguinis perversitas ad illa ipsa profertur? Verum enim vero, quod diximus, tanta fundamentorum evidentia nititur,

& cui-

BEZOARDICORUM.

577

& cuilibet in oculos manifeste incurrit, ut sermonem ea de re longius producere, omnino supervacaneum existimemus.

Neque ergo inconueniens dictis, neque impossibile arbitror esse: quod materia febris Quartanæ ab initio quidem in stomacho concepta, postea vero humoribus crassis intimitus mixta sanguinis massam coinquinet, uti dictum est, ibique mansionem suam statuat. Et super hoc fundamentum totam curationis normam superædificandam censeo. Quicumque ergo affectum hunc tam immanem prævertere cupit, statim in principio, ubi stomachus male habere, & superabundantia humorum alterati incipit, ad methodum generalem supradictam se convertat, purgando scilicet corpus repetitis vicibus, donec ab omni impuritate penitus exhauriatur, postmodum constipatos meatus aperiendo, sanguinem sudorum provocatione clarificando, ventilandoque venæ sectione. Quorum omnium beneficio æger à multis morbi miseris, & afflictionibus præservabitur.

Quod curationem attinet, æger, quartana aliquandiu satis exanimatus, posthabita quorundam rudi sententia; in cursu nimirum suo quartanam non esse impediendam, neque tamen purgatus, purgationem imprimis instituat mitiorem, quam ut stomachi vicinarumque partium regionem superet, ne scilicet in curationis progressu humorum effervescentia, eorumque ad periculosiora inferenda Symptomata peruersitas metuenda sit. Ad id muneris perficiendum vomitoria præsto sint supradicta, non tamen scyrtho lienem vel hepar infestante: Eo

enim in casu non tam vomitoria, quam Cathartica usui sunt: Ægro vero emaciato, humoribusque viscolis redditis, biduum vel triduum, (indies tres vel quatuor haustus assumendo,) sequens digestio prodest.

℞. Seri lactis vaccini recent. unc. xvj.

Syr. scolopendrii D. Fernelii.

Fumariæ simpl.

Violar. solut.

Mannæ calabriæ ana unc. ij.

Salis Tartari Vitriolati gran. xxiiij.

Misceantur in vase terreo vitrif. clarif. cum albumine ovi, & colata aromatizentur cum A. Cinamomi. Stomacho hoc modo evacuato pro exigentia ipsius, (alias Cathartica missa faciamus,) tribus quatuorve horis ante accessionem totum corpus, potissimum tamen spina dorsi unguento Bezoardico bene inungatur, & sudor in lecto, vel beneficio Instrumenti lignei supra nominati, liberaliter provocetur. Attamen si patiens enervatus nimium, prædictam tractationem sufferre nequeat, in peculiariter ad id composito instrumento sedeat, capite foras protenso, subtusque decoctione Malvæ, bis malvæ, florum Meliloti & Camomillæ collocata, ad calorem nativum excitandum, poros aperiendos, sudoremque denique facilius proliciendum. Decocti enim illius vapor cutim humectat, poros penetrat, materiam præparat & simul educit, multo majori cum conferentia, quam alias in sicco aëre fieri solet. Ideoque accedente victus humida ratione, potissimum hausto jusculorum carnis tepido, seri lactis, vel hydro-

D d d d

mellis

mellis simplicis assumpto mirum in modum & sudorem & morbi profligationem promovebis.

Tertio post die operationem hanc reiterare necesse, ubi prima vice febris non fecerit divorrium, Corpore autem bene calefacto, ventosas, unam vel alteram cum scarificatione super lumbos applicabis, easque sanguine bene saturatas secunda vel tertia etiam vice, secundū quod ægroti vires sufficiant, reiterabis.

Proximo vero die paroxyfmi ab omni vacandum remedio, ad attendendum solum, num cessarit nec ne. Hoc enim si factum est, salva res est, sin minus, singula ad tertiam vel quartam usque vicem repetere operæ pretium erit.

Cæterum durante eadem cura, debito tempore, & victu multum restaurante nutriendus æger est, ventris constipatio tollatur Manna, cum pauxillo infusionis senæ vel per Clysteres.

Peracta feliciter curatione, in victus regimine, quantum potest, recte se gerat, aerem frigidum, ventos, pulviasque fugiendo, donec penitus pristino vigori restitutus fuerit. Quocunque enim errore in recidivam delapsus, septies tanto periculosius decumbet.

Quod restat oppilationes Epatis, lienis, labefactum ventriculum, à febre relicta, suo quodlibet remedio recuperare oportet.

1. *Contra duritiem & Obstructionem lienis.*

℞. Unguenti rosati ℥j.
Unguenti Bezoard, ℥℞.

Olei Gummi Elemi. drach. ij.
Miscel. unguentum.

Hoc ipso regionem lienis singulo sero, duarum vel trium septimanarum spatio superinunges.

Contra Oppilationem hepatis.

Hic maximopere valebit unguentum Nasturtii aquatici ut supra de pleuritide præparati. Quotidiana itidem Diapylis cum conserva cichorei, flor. bugloss. vel borraginis exhibitio. Super omnia tamen, in icterici etiam & Hydropsis initio, his duabus partibus obstructionem commodissime jugulabis, decoctione vulnerariarum herbarum, aperitivarum, detergentium, expellentium, virgæ nimirum aureæ, vincæ, pervincæ, veronicæ, centaureæ, saxifragæ, aquileiæ, millefolii, pentaphylli, cærefolii, scolopendrii & aliarum similium.

Sola imbecillitas si adfuerit, nulla indispositione partium relicta, decem vel duodecim dierum spatio, singulo mane Chryso-Bezoar ad ij. vel iij. grana cum pauxillo Gelu Cytonyrorum deglutiat, & multum sine dubio confortabitur.

CAP. XXI.

De Hydrope.

HYdrops ad morbos pertinet Chronicos, & insanabiles, præsertim si fuerit inveteratus, diversas agnoscit causas, prout Doctores earum mentionem faciunt. Tres vero duntaxat ex usu sunt.

Primo Aqua in hypochondriis collecta exhauriatur, postmodum singulæ partes corroborentur, & fervor hepatis

hepatis contemperetur. Sic enim & generationi materiæ in ipsa parte, & collectioni in partem debite resistimus.

Quod primum attinet, cogitandum est, num materia ad expulsionem disposita satis sit nec ne. Id quod particulariter ex urina alba, quodammodo subjugali instar ferilactis, & quando calori adnota confestim dissolvitur, ex parte tamen instar coaguli inspissatur, colligere est. In hoc ergo casu tali Hydragogo opem parabis.

℞. Magisterii Argenti dejectorii grana
iiij. v. vel vj. pro viribus.

Vini Malvatici vel albi opt. ℥ij.

Dissolvendo invicem f. potio frigida.

Exhibeatur bis terve, tertio semper die, si opus est, eo usque, donec omnes aquositates penitus absumantur.

Aliud.

℞. Sem. Ebuli recent. ℥β. vel drachm.
vj.

Secundum virium differentias.

Fiat emulsio cum jusculo carnis vitulinae veluti amygdalarum, modico saccharo dulcoranda & aqua cinamomi aromatisanda. Bibatur satis calide, reiterato, quotiescunque opus est.

Aliud.

In defectu superiorum sequens substituat.

℞. Scammonii more Spagyrorum depurati gr. x. xij.

Ol. Salis Gemmæ gutt. iiij.

Ol. Caryophyll. gutt. j.

Conserv. ros. drachm. j. Fiat Bolus.
Non minori promptitudine quam priora, aquas per alvum & urinas deturbabit.

Huic usui etiam Extractum Esulæ, Elaterii, Hellebori aliorumque hydragogorum inservire commode possunt. Quisque pro suo arbitratu vel potius pro sua experientia eligat, quod velit.

Ad corroborandas partes labefactatas quinque vel sex auroris continuis detur Chryso-Bezoar cum Syrupo jusculi Cytoniorum, sed nec sudor prohibeatur, si natura eo sit proclivis.

Calorem hepatis restinguit sal prunellæ per 3. hebdomadas singulo mane, ad viij. gr. cum aqua succi Cardobenedicti exhibitum. Interim victus instituitur è pullis, avibus, carne vitulina, agnina tosta, ovis recentibus. Potus sit Claratum si fieri possit.

Tumor ventris rebellis existens adeo, ut ne superioribus rite ministratis cedat, sequenti unguento, modo de progressa purgatione nullum sit dubium, tractandus est.

℞. Summit. Ebuli vel Sambuci viridis
℥b iiij.

Butyri recentis ℥b ij.

Bulliant ad consumptionem humiditatis. Colaturæ addantur

Ol. Sem. carvi recenter destillati ℥j.

Misce.

Corporeo ipso ungetur circa tumorem bis in die, & consummetur.

Interdum vesiculæ, pustulæ, vel inflammatio in scroto, coxendice, cruribus aliisque partibus, acris materiæ intra

D d d d 2

cutem resistentis causa, alias in principio, alias in declinatione suboriuntur, & tum inter plurima remedia hoc fere primarum obtinet.

℞. Auricular. Judæ num. xx.

Aqu. Sambuci unc. xx.

Infundantur per horas xij. Deinde bulliant ad casum medietatis. Colaturæ addantur

Semin. Mali Cydonii drachm. ij. & fiat Mucilago in qua permisce.

Olei Sambuci

Rosar. completian. ℥. ℞.

Quo ipso subito omnis ardor & dolor mitigari, profligari que poterunt.

CAP. XXII.

Contra mensium retentionem.

Provocatio menstruorum præter naturam retentorum, operatio est tam incerta, variabilis, tam que infinitis subiecta circumstantiis, quam forte nulla alia tota Medicina. Quemadmodum enim matrix ratione formæ, facultatum, officiorum, proprietatum & operationum vere secundus Microcosmus, & vas mirabile existit, adeo, ut intellectum nostrum natura ipsius longe excedere videatur; ita & affectus ipsius ejus conditionis sunt, ut vix ac ne vix quidem eorum omnium causas ad unguem indagare & cognoscere liceat. Liquet illud vel maximè, quod suppressio mensium, non solum à manifestis qualitatibus, intemperie calida, humida, frigida, sicca, repletionem, inanitionem, humorum corruptionem, venenis, contusionibus, in sensum incurrentibus, sed & ab

amore, gaudio, subita consternatione, cholera, melancholia, aliisque plurimis methodo minime subitanibus exoritur. Ad quorum cognitionem Medicus nunquam perveniret, nisi *ἐν πλάτῃ* ab ipsa patiente instrueretur.

Nostrorum Bezoardicorum usum eo solum dirigemus, quomodo illorum beneficio retentioni duplici ex causa ortæ remedi liceat: Primo, quando menses retinentur, propter cacochymiam phlegmaticam totius corporis; Secundo, quando à propria matricis vicinorum que meatuum obstructione.

Ad primam intentionem dabis Mercurii vitæ dosim, quo frigidi humores per os & per alvum mirabiliter purgantur.

Postridie exhibe Scammoneæ depuratifsimæ gr. v. vj. vij. viij. vel x. cum conserva Betonice vel Gelu Cydoniorum ad majorem gratiam dissolutæ; Idque tamdiu, donec nihil impuritatis in corpore reliquum fuerit; ægrum interea bona viæ ratione sedulo tractando.

Peracta evacuatione sudori studendum est, tribus, quatuor, vel quinque annis, unguento Bezoardico; Quo ipso nimium frigida partium externarum superfluitates consumuntur, sanguis attenuabitur, membraque calore resecta à frigidorum humorum detentione liberabuntur.

Post sudorem duarum triumve septimanarum spatio singula aurora, quatuor vel quinque granis Dialolis cum Syrupum Melissa utantur. Abstineant à frigidis, humidis. Et sic bonis & laudabilibus succis regeneratis, temperamentoque

roque in naturalem statum reducto, non poterit non felix effectus succedere.

Quòd retentio ab alia causa nempe particulari constipatione matricis profecta fuerit, deprehendere est ex eo, quòd tempore, quo alias fluere consueveruat menses, omninò desistant, dolorque capitatis, inflammatio oculorum, defluxiones calidæ, & aliquando hæmorrhagia per os & nares subsequantur.

In hac obstructionis specie, nisi forsitan insignis plethora, & sanguinis abundantia intersint, non usque adeo necessaria est venæ sectio: Quamvis enim à venæ sectione in Saphena facta sanguine ad inferiora detracto adjuvanti aliquid fiat, quantum præsertim capitis symptomata attingit, primarium tamen scopum, qui est, ut obstructio tollatur, non attingit. Et vix una è millibus venæ sectionem admiffa in Saphena, sanitatem recuperat.

Curationi ergò huic sequenti modo Colophonem imponimus; Statim ab initio dum stata purgationis tempora relinquuntur, & menses retineri incipiunt, exhibeatur Extractum Hellebori nigri ad gr. xv. vel. scrup. j. mane ante exortum Solis, eoque die sæpè iuscula calida propinentur, vitenturque frigida. Et quando corpus strenua medicamenti actione forte alteratur nihil interest. Nec enim præter rationem illud accidit, & cochlear aquæ vitæ Matthioli vel aquæ theriacalis in continenti iterum auxiliabitur.

Bisterve si dejecerit, bene est, corpore præsertim humoribus non multum referto. Attamen si nihil omninò operetur, altero die idem reperatur.

Faciã purgatione quinque vel sex grana Diasolis cum Syrupò Artemisiæ mane jejuno ad decem usque vel duodecim dies commendentur.

Et abhinc quiescendum usque ad proximum mensem, quò alias fluere naturaliter consueverunt, ad cognoscendum, num sponte cursum iterare forte velint. Sin minus, eadem viâ incedere oportet quàm prius; Sed si ad quartam usque vicem repetita singula nihil proficiant, per 2. vel 3. dies continuos propè matricis orificium pessarium hoc gestitet.

℞. Pulv. Fol. Persicariæ maculatæ Sole existente in Leone collectæ, in umbra exsiccata drachm. ℞.

Radic. Ellebori nigri pul. ℞℞.

Et cum Gummi Tragacantha in vino albo infuso formeretur pessarium. s. a.

Hoc ipso sanguis menstrualis cum multis uteri quisquiliis prolucietur.

Quòd si vero remediis prædictis, quamvis specificis attractivis, incassum laboraverimus, & ægrota fortunam artemque ulterius experiri voluerit, ultimum præsidium esto balneorum usus, secundum Medici alicujus *συμβουλευσι* institutus, & interea per intervalla pessarium interponatur. Si verò nectum ex sententia succedit, incurabilis protus habeatur obstructio, nullisque remediis imposteriorum tentanda. Diæta correspondeat medicamentis necesse est, idque secundum constitutionem, temperamentum, consuetudines, ætatem, morbi durationem & alias circumstantias.

Ad eundem modum puellis quoque mensium primitias promovemus, attamen

men cautè, ne hoc fiat præmaturè, ne plantarum flores carpantur antequam crescant. Fieri enim potest, ut majori hinc afficiantur damno, quàm ad sanitatem auxilio.

CAP. XXIII.

Ad difficilem partum.

Difficultas parturiendi, diversis causis procedere solet. Ad harum itaque diversitatem diversa quoque excogitentur remedia necesse est. Nos verò ea tantum perstringemus, quibus labores istiusmodi, quamvis sætu naturaliter jacente, & tempore completo, ob facultatis expultricis ignaviam tantum, exasperari, sublevari & promoveri possunt. Quo in casu ad duo præsertim, veluti sanitatis anchoras, confugiendum.

Primo detur Diæolis quantum convenit cum cochleari vini Malvatici, vel alterius vini albi generosi.

Secundò umbilico illinatur unguentum Bezoardicum, &c. Si tamen minorem, quàm par est, efficaciam præstiterint, Mercurius vitæ debita dosi exhibeatur in cochle, vini vel jusculi carnis. Et in continenti, quando nauseare & vix vomere cœperit, facultas expultrix ad expellendum sætum simul calcæ accipiet. Nec abhorreatis à tali medicamento. Eo ipso enim plurimis in acie novaculæ quasi constitutis, hoc in casu præstò sui, æquè delicatis quibus nulla spes superstes erat, quàm robustis & paganis, ut undiquaque hariolari quis posset. Quinimò sætum

semiputridum sæpè, & secundinam bi-duum vel triduum post partum relictam beneficio istius, salva matris vita, discedere fecimus. Mercurium vitæ ergò quilibet Medicus hac in parte optima de nota commendatum sibi habeat. Inter omnia enim quæ huic usui natura suppeditavit, (quamvis in maxima copia,) illum ipsum experientia veluti Regem nobis probavit. Neque existimandum, puerperas nimium tormentis eo ipso discrutatas iri, dum aliàs *à toto regno* satis perturbat: Operari enim incipiendo, ut sic loquar, operam finit suam; unde merito cuiquam videri posset, confortando potius, quàm quovis alio modo prædictos effectus omnes perfici & exerceri.

CAP. XXIV.

Contra Calculum.

Curationis eorum qui calculi tormentis afficiuntur, summa hæc est: Uti nimirum adsument dosin Diæolis in cochleari vini albi, & lumbis unguentum Bezoardicum obducere sinant.

Dum enim in lecto prædictis remediis sudare cœperint, meatibus urinariis diductis tophi facile deiciuntur. Attamen ad hoc etiam attendendum est, quòd ventre plurimum constipato & hypochondriis flatibus distento Clystere Carminativo flatu dissipare oporteat. In casu, quod prima vice frustranea fuerit opera, nec alvus Clystere deiciatur, ventositatibus interim respiracioni frænum injicientibus, uti sæpè repetitis etiam clysteribus

steribus usu venit, Mercurius vitæ vel Sal Vitrioli vomitum ciendo integram curam præstabunt.

Præservationi studemus commodissimè, exhibendo bis quotannis, (vere scilicet & autumno,) salis Vitrioli quantum sufficit. Interea dosin Diæsolis cum vino albo mane ante novilunium ad sudandum porrigimus.

Et hoc modo diætæ convenientis regulas simul observando, temporis successu causa hujus mali, sævaque symptomata ipsius penitus extirpabuntur. Nolo tamen intelligi de iis, qui vitio hæreditario aut naturæ defectu decubuerint.

CAP. XXV.

Contra scabiem pruriginosam & malignam.

Qui scabiæ à sanguinis corruptione humorisque melancholici confusione exorta, divexantur, nec delumbes interrim, inprimis ad curandam valetudinem dosi Mercurii vitæ ad ciendum vomitum opus habent. Altera post tertioque die purgationem Extracto Ellebori nigri insituant, Vitibus autem destituti hanc assumentur potionem.

℞. Epithymi recent.

Fol. senæ ana ℥j. ℞.

Agatici albißimi non troch. ℥j.

Tartari albi ℥j.

Seminis Fœniculi ℥ss.

Aquæ succi fumaricæ ℥iij.

Infundantur per horas sex, colaturæ addatur Mannæ Calab. ℥j. fiat haustus.

Postridiè etiam vel tertio post die pro re nata reassumendus. Qui verò hanc potionem averlantur, pilulas nostras cephalicas, (præmissa tamen humorum, appropriato aliquo lactis sero, capite de febre ardente supra descripto, præparatione,) in locum ipsius pro purgatione adsciscant. Respiciendum autem sedulo est ad siccitatem corporis. Pilulas enim in siccis constitutionibus, sine humido vehiculo ante & post ipsarum usum exhibitas, plerumque steriles sequuntur operationes.

Post purgationem sanguis mittatur, postmodum quinque vel sex dies continuos mane sudori studeant, beneficio instrumenti ad eum usum capite de paralyfi peculiariter destinati, exhibendo scilicet intrinsicè Diæsolis aliquot grana & superbibendo, ad promovendum sudorem, hydromelitis simplicis bonum haustum; si tamen adhuc sanguinis evacuatio usui foret, illam repetere tantò magis prodesset.

Diætandi ratio sit, ut quævis salita, dulciana, ferina, allia, cæpe, synapi, vina aliaque sanguinem calefacientia, spiritusque irritantia, studiose evitentur. Pro potu inserviat hydromel, prisana, aliquando etiam serum lactis, Betonica, Buglossa, Boragine, carefolio, fumotera, scolopendria, cichorea, ceterach, vel id genus aliis temperatum, & albumine ovi uno vel pluribus, secundum indigentiam clarificatum, denique saccharo dulcoratum, & aqua cinamomi modicè aromatizatum. Et hoc modo triginta vel quadraginta dies procedendo, per vices etiam leve catharticum pro-

propinando, & singulo mane exiguam
Diasolis pilulam absque tamen sudoris ex-
pulsione, nisi postulet natura, deglutiendo,
feri non potest, quin sanguis mundificetur,
& proxima scabiei causa penitus pef-
sum prematur.

Pendente hoc curationis negotio,
quando opus videtur linimento aliquo ex-
trinsecus usurpando, subsequens præpara-
tio præligatur.

℞. Suc. Nasturtii aquatici depurati,
Plantaginis ana ℥ij.

Rad. Peucedani recent. in minutis-
sima frust. incif. ℥ss.

Unguenti rosati ℥j. ℞.

Bulliant in vase terreo vitrif. ad con-
sumpt. succorum.

Expressioni addantur

Spirit. Therebintinæ sulphureat. vulgò

Balsami sulphuris ℥ss.

Sublimati Veneti subtil. pulverif. ℥j.

Camphoræ ℥ss.

Hoc unguento corpus subtiliter bis
terve singulo biduo, decrescente luna, de-
libatum, ilicò ardoris mitigationem, ma-
teriæ digestionem, ejusque per poros cu-
tis depulsionem, desiccationemque, quæ
omnia in scabie per habitum corporis cu-
randa necessaria sunt, experietur. Qui-
bus singulis lectoris mentem deliberare
volui, ne desint miseris ægrotis veræ Me-
dicinæ solatia. De gallica illa scabie tra-
ctare hoc in loco animus non fuit. Quam-
vis enim prædicta remedia non nihil eo
in morbo prodesse possit, nihilomi-
nus tamen methodus meden-
di alia meritò insti-
tuenda.

CAP. XXVI.

Ad sugillata & contusiones.

Sugillatorum seu contusionem medela
Sordinaria hæc est: Contusio vehemens
magnæque activitatis venæsecium illicò
indicat in brachio oppositi lateris. Toto
autem corpore conquassato, in vena dextri
brachii media. Unctionem item bis terve
reperendam ex unguento Bezoardico:
dummodo os fractum, vel dislocatum
non fuerit, & interim contusio exterius ap-
paruerit. Hoc adeò proficitur, ut nullo
alio opus sit unguento.

Interna contusio præter venæ sectio-
nem sequentis traumaticæ potionis utum
quotidie mane & vesperi ingeminari po-
stulat, ab unica dimidia ad unciam inte-
gram per vices.

℞. Oculor. Cancr. pulv. ℥iiij.

Aceti vini albi odoriferi ℥vj.

In magno vitro fiat infusio in Bal-
neo Mariæ tantisper, donec acetum non
ebulliat amplius, postea colaturæ per in-
clinationem adde sacch. pulv. ℥ij. Diaso-
lis gr. xxx. Æger se teneat calidè abstinendo
à frigida potione, studendoque calidè
victus rationi. Ventrem stipatum Cly-
stere emolliat. Hæc Methodo paucos
intra dies sanitas redintegrabitur, dum-
modo non pars quædam principalis
noxam acceperit, ad quam resar-
ciendam nulla forent
remedia.

☉) o (☉

☉

CAP.

BEZOARDICORUM.

385

CAP. XXVII.

Contra Gangranam.

Cui Gangranam curare animus est, ante omnia malignitatem ipsius bene perspectam habeat necesse est. Non multum enim differt à moribus venenosorum serpentum. Quamvis enim tam acutis, subitanis & perniciosis symptomatibus in vitæ fontem non sæviat, ut in moribus viperarum, aspidum & similia fieri solet; nihilominus tamen sensim & sensim tantam corruptionem inducit, ut & spiritus quoscunque tangit, lethali-ter inficiat. Quæ ipsa infectio, dum per arterias cordi usque subrepat, intolerabile symptomatum, imò ipsiusmet mortis, quamvis tale quid ab initio suspectum non fuerit, ansa existit.

Ad detruccandam ergo Hydram hanc, idque Herculeo successu, non solum collimandum est ad remedia Topica eaque Balsamica essentialia, quibus nimirum membra à corruptione defendantur, & natura in extirpatione carnis mortificatæ adjuvetur; sed etiam ad Bezoardica, quibus cor athleticè muniatur, & supradicta infectio eminus arceatur.

Quod externa remedia contra Gangranam attinet, quæ ἀνευ παρακλησ & cito administranda, eorum magna est diversitas; Et quodvis fortè approbari potest in suo genere oportuno tempore adhibitum. Inter maximè generalia tamen & securissima hoc se nobis offert.

℞. Ol. Salis communis diligenter destillati.

Ol. Vitrioli potentissimi ana ℥. j. ℞.
Salis ammoniaci purificati ℥. j.
M. in vitro.

Usus ejus est, ut superior carnis mortificatæ pars scarificata, Emplastro pro defensione quadam circumposito eo ipso subtiliter fricetur. Si enim pars sana tangitur, non tam metus est, eam corruptam, quàm dolorem fortassis immanem excitatum iri. Illico etiam cataplasma tantæ magnitudinis, ut circumjacentes partes bene cooperiat, imponatur.

℞. Farinæ Fabar.

Hordeiana ℥. j.

Decoct. summit. Carduibened. & Anethi q. l. coquantur in formam Cataplasmi. & addantur Oxy mell. simpl. ℥. ij.

Theriacæ Diatesaron. ℥. j.
Myrrhæ Troglodit. subtil. pulv. ℥. ij.

Misce.

Ad hæc si visitando ægrum Gangrana in escharam quidem redacta reperiat, ea tamen oporèt non progrediatur, repetendus supradicti corrosivi usus minime est; quinimò Cataplasma solum eò usque continuandum, donec caro mortua à viva perfectè separata conspiciatur.

Hoc enim dextreperacto, Chirurgi ad alia medicamenta, prout se indicationes offerunt, tuto progredi poterunt. Circumcirca etiam paucillum Diasolis si placeret inunctum, malignitati Gangranæ summo perè resisteret.

Prædictum causticum escharam inurit separatu facilimam, humorum concursum

E e e

propinando, & singulo mane exiguum
Diasolis pilulam absque tamen sudoris ex-
pulsione, nisi postulet natura, deglutiendo,
fieri non potest, quin sanguis mundificetur,
& proxima scabiei causa penitus pestum
prematum.

Pendente hoc curationis negotio,
quando opus videtur linimento aliquo extrinsecus
usurpando, subsequens præparatio præeligatur.

℞. Suc. Nasturtii aquatici depurati,
Plantaginis ana ℥ij.

Rad. Peucedani recent. in minutissima
frust. incif. ℥ss.

Unguenti rosati ℥j. ℞.

Bulliant in vase terreo vitrif. ad consumpt.
succorum.

Expressioni addantur

Spirit. Therebinthinae sulphureat. vulgò
Balsami sulphuris ℥ss.

Sublimati Veneti subtil. pulverif. ℥j.

Camphoræ ℥ss.

Hoc unguento corpus subtiliter bis
erve singulo biduo, decrescet luna, delibatum,
ilicò ardoris mitigationem, materiae digestionem,
ejusque per poros cutis depulsionem, desiccationemque,
quæ omnia in scabie per habitum corporis curanda
necessaria sunt, experietur. Quibus singulis lectoris
mentem deliberare volui, ne desint miseris ægrotis veræ
Medicinae solatia. De gallica illa scabie tractare hoc
in loco animus non fuit. Quamvis enim prædicta
remedia non nihil eo in morbo prodesse possit,
nihilominus tamen methodus medendi alia
merito instituenda.

CAP. XXVI.

Ad sugillata & contusiones.

Sugillatorum seu contusionem medela
Sordinaria hæc est: Contusio vehemens
magnæque activitatis venæsecium illicò
indicat in brachio oppositi lateris. Toto
autem corpore conquassato, in vena dextri
brachii media. Unctionem item bis terve
repetendam ex unguento Bezoardico:
dummodo os fractum, vel dislocatum
non fuerit, & interim contusio exterius
apparuerit. Hoc ad eò proficitur, ut nullo
alio opus sit unguento.

Interna contusio præter venæ sectionem
sequentis traumaticæ potionis ulum
quotidie mane & vesperi ingeminari
postulat, ab unica dimidia ad unciam
integram per vices.

℞. Oculor. Cancri pulv. ℥iiij.

Aceti vini albi odoriferi ℥vj.

In magno vitro fiat infusio in Balneo
Mariæ tantisper, donec acetum non
ebulliat amplius, postea colaturæ per
inclinationem adde sacch. pulv. ℥ij. Diasolis
gr. xxx. Æger se teneat calidè abstinendo
à frigida potione, studendoque calidæ
victus rationi. Ventrem stipatum Cly-
stere emolliat. Hæc Methodo paucos
intra dies sanitas redintegrabitur, dum-
modo non pars quædam principalis
noxam acceperit, ad quam refarci-
ciendam nulla forent
remedia.

os) o (so

¶

CAP.

CAP. XXVII.

Contra Gangranam.

Cui Gangranam curare animus est, ante omnia malignitatem ipsius bene perspectam habeat necesse est. Non multum enim differt à moribus venenosorum serpentum. Quamvis enim tam acutis, subitanis & perniciosis symptomatibus in vitæ fontem non sæviat, ut in moribus viperarum, aspidum & similia fieri solet; nihilominus tamen sensim & sensim tantam corruptionem inducit, ut & spiritus quoscunque tangit, lethali-ter inficiat. Quæ ipsa infectio, dum per arterias cordi usque subrepat, intolerabilem symptomatum, imò ipsiusmet mortis, quamvis tale quid ab initio suspectum non fuerit, ansa existit.

Ad detruendam ergo Hydram hanc, idque Herculeo successu, non solum collimandum est ad remedia Topica eaque Balsamica essentialia, quibus nimirum membra à corruptione defendantur, & natura in extirpatione carnis mortificatæ adjuvetur; sed etiam ad Bezoardica, quibus cor athleticè muniatur, & supradicta infectio eminus arceatur.

Quod externa remedia contra Gangranam attinet, quæ ἀνευ παρακλῆς & cito administranda, eorum magna est diversitas; Et quodvis fortè approbati potest in suo genere oportuno tempore adhibitum. Inter maximè generalia tamen & securissima hoc se nobis offert.

℞. Ol. Salis communis diligenter destillati.

Ol. Vitrioli potentissimi ana ℥. j. ℞.

Salis ammoniaci purificati ℥. j.

M. in vitro.

Usus ejus est, ut superior carnis mortificatæ pars scarificata, Emplastro pro defensione quadam circumposito eo ipso subtiliter fricetur. Si enim pars sana tangitur, non tam metus est, eam corruptam, quàm dolorem fortassis immanem excitatum iri. Illico etiam cataplasma tantæ magnitudinis, ut circumjacentes partes bene cooperiat, imponatur.

℞. Farinæ Fabar.

Hordeiana ℥. j.

Decoct. summit. Carduibened. & Anethi q. l. coquantur in formam Cataplasmi. & addantur Oxymell. simpl. ℥. ij.

Theriaca Diatessaron. ℥. j.

Myrtæ Troglodit. subtil. pulv. ℥. ij.

Misce.

Ad hæc si visitando ægrum Gangrana in escharam quidem redacta reperiat, ea tamen optatò non progrediatur, repetendus supradicti corrosivi usus minime est; quinimò Cataplasma solum eò usque continuandum, donec caro mortua à viva perfectè separata conspiciatur.

Hoc enim dextreperacto, Chirurgi ad alia medicamenta, prout se indicationes offerunt, tuto progredi poterunt. Circumcirca etiam pauxillum Diasolis si placeret inunctum, malignitati Gangranæ summoperè resisteret.

Prædictum causticum escharam inurit separatè facillimam, humorum concursum

E e e

cursum

cursum sistit, carnem à corruptione præservat & undiquaque laudabile fundamentum producit. Neque in minimis æqualia iis mettuenda erunt symptomata, quæ aliàs Arsenicum singulari licet artificio (si Diis placet) ad eum usum præparatum, & fixum vel dulce redditum inferre solet. Docebo prius ἐγγασίας ipsius, postea historiam de sinistro prorsus, & funesto ipsius usu, (quippe venenum est specificum, naturæque humanæ inimicum,) recitabo. Optima ergo præparatio hujus, quæque ab omnibus etiam Paracelsolib. 1. de reb. naturalibus cap. 9. pro suspecta minime habetur, talis est:

℞. Arsenici Crystallini,

Salis Nitri purificati ana part. æq.

Pulverisata in Crucibulo, cooperculo in medio perforato testæ, mittantur ad ignem rotæ, tantisper, donec albus eleveatur fumus, (à quo sibi cavendum bene est) nec amplius vapor aut fumus appareat. Refrixâ materiâ, quæ alba est instar salis nitri fusi iterumque coagulati, eximatur.

Maxima enim ejus pars nitrum est, quippe dimidium ponderis absumi, prædictumque fumum non aliunde quam ab Arsenico proficisci, in propatulo est.

Dicere quis posset, quomodo Arsenicum totum in auras evolavit, consequenter etiam malignitatem Arsenici abolitam fore. Verum enim vero Arsenicum quidem totum fugatum est, non item Arsenicale; tantumque abest ut sal nitri Arsenicum correxerit, ut potius venenositatem Arsenici positum, seque ipso redditum venenosius, quando vulneribus applicatur, longe sæviora symptomata inducat, quam

alias simplex nitrum, quippe quod intrinsecus etiam allumitur, facere consuevit. Adsertionem hanc luculentius historia confirmabo: Ætate præterita contigit, ut civis quispiam magno ulcere sinistro cruris laboraret. Huic carnis spongiosæ & fœtidæ demendæ causa, Chirurgus Arsenicum, ut supra, præparatum adhibuit: Æger certè paucas post horas tantis convulsionibus, stupiditate manuum pedumque, sudore frigido, palpitatione, deliquio cordis, & vomitionibus correptus fuit, ut nisi in continenti Bezoardicis aciem intus forisque contra instruxissem, procul dubio dispersisset. Ab hoc & similibus aliis, quos simili successu in cancro, aliisque malignis ulceribus observavi, quisque summo studio sibi caveat. Ego certè quousque vixero tale remedium meum nuncupare, nec etiam usum ipsius approbare nunquam audebo. Et quorsum hoc? Cum rerum omnium Archetypus plurimis aliis, de quorum ἀσφαλείῃ dudum nobis constitit, nos liberalissimè locupletarit.

Adsumpsi quidem Arsenicum ad Emplastrum Bubonibus pestilentialibus adhibendum, verum multum interesse cogitabis, an super vel subter cutem, adhibeatur, an item cera & Therebinthina delibutum vel non; præterea concursus humorum attrahentium admixtorum facultate elicitus, retro magis repellit, quam quod intrò serpens venenum admittat.

Denique Arsenicum eo modo, quem de peste externa descripsimus, cum Sulphure & Antimonio præparatum, eorum
virtute

virtute facultatem escharoticam & caustificam planè exiit, dum è contra Salpetræ illud acutum magis reddat. Inter Salia enim nullum magis penetrat, nec inflammatoria reddit ulcera, quam Salpetræ in furno calcinatum. Hanc ob causam etiam Emplastrum meum diutius non usurpo, quam donec Bubones maturari, suppurari, materiaque purulenta, foras protrudi incipiunt.

Jam ad *μελέτημα* propositum reverentio statuiamus, statim dum hæc fiunt, vel etiam paulò ante, ægro dosin Diasolis cum Syrupo Carduibenedicti porrigendam esse, idque continuandum postea singulis auroris, donec victi mali istius signa evidenter acceperimus.

Victus præterea moderandus sedulò est, ne spiritus alterantibus, sanguinem nimium calfacientibus, febremque excitantibus cibo potuve utantur. Hoc enim ordine Gangræna domari faciliè, & extirpari poterit, dummodo vel delumbis ætas, vel

partis alicujus principalis offensio remoram non injecerint.

Usus ergò nostrorum tot numero morbis resistentium Bezoardicorum jam satis superque, (quantum ad *χερραγωγίας* solummodo opus videbatur,) declaravimus. Colophonidem ergò Tractatulo huic addendo, DEUM ter Opt. Max. supplex precor, ut his omnibus Medicamentis ad usum afflictorum exoptatum benedicere, meque ab Invidorum virulentis morsibus, ad quos ipse solus antidota novit, munire & custodire dignetur. Cæterum candidum Lectorem peto, ut hunc qualemcunque laborem æquibonique consulere, & si qua error ignorantia subrepsit, illum sineere, æque, ac sibimet veller, meo si sederet loco, interpretari velit. Quis enim homo est, errare à te qui alienum prorsus affirmaverit? Deus est, ut Propheta dicit, qui solus justus est. Omnes è contra homines mendaces.

Πάντοτε δόξα Θεοῦ.

F I N I S.

Egce 2

TER.

TERNARIUS LAUDANORUM,

SEU

OPIOLOGIA,

De Natura, proprietatibus, vera preparatione & usu OPII,
SUB TRIBUS PRÆCIPUIS LAUDANIS.

Plalm, 145. v. 10.

Confiteantur tibi DOMINE omnia opera tua, & Sancti benedicent tibi.

IN

OPIOLOGIAM Dn. ANGELI
SALÆ, &c.

Illa Opii abstrusim detenta scientia, Praxis,
Vis vati effectus, delituere diu.
Hic timet admixtum, fortè alter abutitur, ille
Vel leviter sacrum præparat anodynum.
Hinc patitur genus humanum, pulcra Ars latet omnis,
Grassatur passim corpore dira lues.
Dira lues frænanda Opio, sananda Opiatis,
At SALA pulcrum Opio, credite, pandititer.

Andreas Honterus.

AD LECTOREM.

Enigme LECTOR. Nullus dubito, quin, quando hunc meum libellum in publicum emitto, plures futuri sint, qui dicant: Num Sala hoc ipso annititur scribere, quid sit Opium, & quomodo exinde nobile illud medicamentum, Laudanum appellatum, conuenietur contra omnes corporis humani internos dolores: febriles ardores,

ardores, fluxus ventris, vigiliæ, & inquietudines, &c. Anne utroque respectu agit, tum quia idem & antè, nec absque industria & iudicio, multi præclari Veteres sub manibus & literis habuerunt, iùm quia, quod ipsius Opii ~~medicam~~ medicam attinet, moderni quoque Medici in scribendo industriam & experientiam in communicando cum aliis sinceritatem satis probarint? Illis merito hic scutum obverso, & quantum sermonem suum de Natura Opii accipi volunt, quaero: Quisnam unquam antiquorum Medicorum hoc de medicamento tam abundanter, tamque solide scripserit, ut nihibeorum, quæ scripsit, vel contrariis labefactari, vel imminui, vel melioribus aut similibus augeri possit. Profectò vix ac ne vix quidem erit, qui ad producendum talem quemquam satis instructus prædeat. Quid enim opus esset hac in parte tot disputationum in Academiis, & privatis Medicorum consultationibus, tam laboriose institutis lucubrationibus, de Natura Opii, ejusque usu, uti hæcenus consuetum est. Vana certè curiositatis argumentum magis, quam solida prudentia foret, de re & doctrina disputare, & dubitare velle, quæ jam dudum ratione & experientia confirmata, & certis regulis comprehensa antiquitus proponeretur. Usus ergo Opii ambiguus adhuc, & incertus plurimis existimandus est.

Si verò ita sese res habet, nec interea interdictum, vel Veterum inventis addere, vel de ipsis opinari; vanitas, meo iudicio, obtrudi mihi non potest, quod & meam ea de re sententiam ad Rationem, Sapientum tam veterum, quam recentium Authoritatem, ipsamque Experientiam conformatam bonis multorum rebus in medium producam. Inprimis cum institutum mihi non sit, neque in hac neque in alia scribendi materia, quod plurimis commune est, mihi seorsim docendo vindicare.

Porrò quod diversi Medici nostro tempore Opii & preparationum Chymicarum ipsius in Laudano Opiato, & aliis mentionem faciant, non inficias eo, quin imò partim autoritate & testimoniis ipsorum utor: Verùm quod propterea Laudanum, & usus ipsius res vulgò trita, & communis sit, nemo est, qui vel credat, vel contrarium mecum non probet. Certum enim est, vix è centum Medicinæ Doctoribus, prout in Europa Medicinam faciunt, quinquaginta reperiri, qui Theophrasti vel aliorum libros de LAVDANO scripturientium legerè dignentur, tantum abest, quod illud usque adeo ipsis familiare, vel notum existat. E quinquaginta his vix viginti erunt, qui eo utuntur. E viginti hisce maxum iterum, si decem reperias, qui ad præparandum illud præparare poterint. Ex his

iterum & magis mirum, si tres solummodo sint, qui inde cognitas sibi virtutes, ut nunc homines sunt, consulto aliis manifestare, vel egrotis audacter usurpandum proponere, proque merito commendare velint.

Possum certo adfirmare plures Europa civitates Medicos alere, quibus ne chry quidem de ipso Laudano, vel in sermone, vel in usu; puta, qui vel ingenitum illud, vel à re medica alienū prorsus habitum sibi, aliter tractare non possint. Certus etiam sum, ut popularius rem examinemus, hoc ipso in loco, (non obstante quod supra dixi,) è millibus tam viris quam feminis, alias magnarum quarundam Compositionum, velut Theriaca, Mithridatii, &c. ad titulum & usum gnaris, vix quinquagesimum quemque de Laudano quicquam unquam alicujus momenti auribus percepisse. Ad quos singulos tamen, ob multiplicem usum, aequè Laudani ac supradictarum rerum cognitio spectaret.

Quod si ergo hic Tractatus meus vel ad hoc duntaxat conferat, quod simpliciter nomen Laudani ad multos deferendo, occasio sit: quo tempore necessitatis illud à Medicis querant & expetant, siquidem seivissima quæq; morborum symptomata nulli alii remedio tam cito, tuto & facile quam huic ipsi cedant, sane vel hoc solum nomine labor meus sat utilis commendandus foret. Ad quid tamen alterius aditus multis aperiatur, prudens lector statim animadvertet.

Ceterum vero, qui ad vulgare proverbium: *Qui a la gorge pleine de fiel, ne peut cracher doux*: propriis passionibus correpti, sibi soli sapere videntur, nec alterius quomodocunque etiam utilem institutum laborem probare consueverunt. Horum autoritas certè minor est, quam ut iis obstaculo sint, qui operas suas ad Dei gloriam, emolumentum proximi, & propriam utilitatem convertere conantur.

Num Medicamenta Chymica in universum vehementiora sint & periculosiora, quam vulgaria: & num propterea nullius usus, nisi in extremis affectibus, quod quidam obstrepunt.

Sunt nonnulli Medici, idemque multi, (vel artis Chymicae parum gnari, vel doctores) duntaxat, qui ab egrotis suis interrogati: quidnam Chymicis me-

cis medicamentis in genere tribuendum sit? aliud responsum haud reddunt, quam quod laudabilia quidem remedia sint, verum quod nihilominus violentas & periculosas perficiant operationes, secus quam vulgaria medicamenta faciant, & propterea non nisi extremis affectibus in acie novacula, quod dicitur, accomodari & debeant & possint.

Ideoque antequam sermonem hic de Opio ejusque preparatione ulterius protraham, ignominiam illam à Chymia & cultoribus ipsius avertere, & quaestionem debite resolvere opera pretium duxi.

Quod ergo responsum ad versariorum attinet, duobus potissimum argumentis Censuram ipsis complebimus, quibus tamen ἐφ' ὅσα μοφανερώς apparebit, inspidum prorsus illud esse & futile.

Primum in eo consistit, quod sibi de rebus judicium arrogant, quarum nec cognitionem, nec experientiam habeant, sed ex vana tantum conjectura vel lubrico aliorum relatu.

Secundum: Quod nulla adhibita distinctione, vitio duntaxat unius vel alterius commoti, omnibus eo nomine insultare, eaque conspurcare audeant.

Verum, ut ne plus opera insumam ad redarguendum id, quod nemine non animadvertente, heautontimorumenon est, ad alterum progrediendo, dico: vehementiam ruditatemque falso medicamentis chymicis imputari; siquidem eo ipso nomine in genere non solum magna illa Vomitoria & cathartica, ex Antimonio & Mercurio; verum etiam singulas Vomitoriorum species, mediocres & benignas, omnia è vegetabilibus sumpta purgantia dejectoria, à maximo usque ad minimum, veluti de Scammonea usque ad Rosam & Aloen, ut & totam classem Diaphoreticorum, Diureticorum, cordialium, anodynorum, hypnoticorum, roborantium ad varias partes affectusque appropriatorum, & denique totam medicamentorum seriem Galenicorum aque, quam Spagyricorum impugnent, maleque audire faciant; quamvis ea quidem in methodo componendi preparandique à se invicem discedant.

Quando ergò maculam hanc Medicamentis chymicis constanter vellent, è generali pronuntiatione particularis formanda esset, dicendumque: Esse quadam inter spagyremata illa, que σπασμὰς & violentas perficiant operationes. Non absolutè: Medicamenta Chymica esse violenta: Hoc autem
dum

dum faciunt; quamvis ita veritatem ipsis non cedere non possimus, ad confitendum tamen hortamur eos, quod non solum nos ejusmodi quaedam habeamus, sed quod & ipsi non dissimilia multa ad varios usus ambabus manibus amplectantur.

Huc usque concordia inter nos facta, si nec ulterius accusare cessant, probandum utique incumbit ipsis, quod Medicamenta Chymica vehementia & dysgramma, crudiora tamen sint & periculosiora ipsis vehementibus vulgaribus aut ordinariis, & quod benigniora illa vulgaria Chymica preparatione periculosiora evadant, quod in ipsorum potestate esse minimè existimo. Certum enim est inter sanos Medicos, (præterquam quod experientia quoque plenis tibiis acclamat,) hujusmodi remedia Chymica cum Veterum fortibus illis vomitoriis, Elleboro, Tythimalo, Cataputia, & aliis collata, adedò mansueta, benignaque censenda esse, ut quis meritò dicat: non Senam, non Rhabarbarum, ad Scammoneam, Colocynthida aliæque fortia ejusmodi esse. Dicant, si placet quod Elleborum album in usu ipsis non sit, nec Tythimalus, idque propter exitiales eorum, quas metuunt, operationes, in sibi met ipsis manifestè adversantur, quod egregiè ad nostram sententiam confirmandam facit. Nunquam siquidem obtinuerunt: Antimonium & Mercurium ritè preparata parem in corpus tyrannidem exercere, in supradietis. Porro si se laudabile quid perfectisse putent, dum Veterum instituta imminuendo, periculosa ipsorum medicamenta proscripserint, èque salubrium classe exterminarint: quid non nobis quoque ad malignorum extirpationem & salubrium quorumcunque introductionem eadem licentia restet? Nescit quod ipsis parum ad rem hac dixisse videar, propterea quod ipsorum iudicium vomitorius uti nimis periculosum sit, vomitusque nullo modo proritare licent: Sufficiens namque frigida huic objectioni respondi, & contrarium ad oculum demonstravi in tractatu illo, quem Hæmetologiam inscripsi. Ideoque actum agere hoc in loco nolui. Instant: Antimonium tamen & Mercurium quodammodo corpori humano esse infesta; imò visceribus tenaciter inhaerendo illa oculum infectionem totius sanguinis massa inprimere, qua non statim quidem, attamen decursu temporis instar Ichneumonis foras proserpat & calamitatem abundanter nimis adferat. Argumentum ad persuadendum magis aptum, privatim rudi plebecula, quàm quicquam certi demonstrandum. Evidenter enim constat, dummodo non ipsi sponte cacutire vellent, maximam partem eorum, quibus Antimonium vel Mercurius ritè preparata exhibita sunt, foras singula rejicere,

reicere, idque vel per vomitum, dum vix operari illa ceperint, vel per alvum, prout in eventu postmodum excrementa satis evincunt.

Insuper Metallica illa quia sunt & fixa, digestioni stomachi minime obediunt, nec in Chylum convertuntur, & consequenter sanguinis massam, aliasque partium substantias neutiquam subeunt, id quod alias medicamentis & Vegetabilium & Animalium classe desumptis, propter commune symbolum, quod intra se invicem alunt, familiare est. Et hæc procul dubio causa est, quod Venena plantarum malignarum, Serpentum, aliorumve animalium venenosorum, saviora sint, magisque subitanea, quam vel ipsum Arsenicum vel Realgar minerale.

Verum etiam si hujusmodi rationum arietes, ad demonstrandum: Medicamentâ Chymica vehementia, imprimis duo jam pridem citata, in qua plurimum invehuntur, benigniora esse, quam antiquorum illa sava vomitoria, imò tuta magis, quam quævis ex Helleboro, & aliis supradietis desumptæ species, copiosa pertexere serie facile possim, singula tamen propter brevitatem contrahere merito hoc in loco placuit.

Accedo jam ad questionem: Num Medicamenta vulgaria simplicia, naturâ benigna & innoxia, Chymice præparata, plus justo vehementiora & periculosiora evadant, & quod boni habent, cum malignitate commutent? Quemadmodum verò à purgantibus ceu usitatoribus in plerisque corporis affectibus exordiri placuit, ita illorum exempla satis erunt, quod identidem etiam Diaphoretica, Diuretica, Alexiteria, &c. ea suspitione liberentur. Ratio ergo luculenter dicitur: quodlibet medicamentum facultentia & terrestitate sua spoliatum, purgatumque beneficio Vulcani, minus noxium, malignum, vel periculosum; imò ad cito, tuto, jucunde curatoris indicationibus satisfaciendum longè magis dispositum esse, quam quodvis aliud crudum, vel male præparatum, puta impuritatibus adhuc suis vel nihil ad rem facientibus, vel multum nocentibus, coinquinatum, vinetum, & ligatum. Nec causa ejus obscura est, quia quod ignis examine ab impuro nondum fecit divortium, dum in ventriculum agri deglutitur, naturam jam tum in certamine contra morbum satis labefactatam, ad coctionem illam intempestivè rapiendo laceffendoque eousque veluti enecat, & exanimat, antequam quicquam confert, ut sæpe sæpius vel eo duntaxat nomine agros jugulatos manifesto conspicias.

Ffff

Econtra

Entra quod Artificis industria purificatum, coctumque intra assumitur
 ἀνευ παρολκῆς, κατὰ τὴν λεπτομερείαν, qua pollet, dissolvi, dilatari, vel levissimo
 etiam calore actuatam, incipit, absque gravi negotio, quod Nature faceat, abs-
 que alteratione, adinstar conjuratiissimi amici, cum praedicta illa saepe magnas mo-
 lestias Naturam fatigando creent, ut merito Tyrannorum more in agros seruisse,
 non servasse quempiam consistearis.

Præterea nec illud susque deque habendum, quod τεχνηρῆματα Chymica à
 fecibus repurgata, quando in corpus ingrediuntur, minus habeant, quod conspur-
 cando quis quillas accumulent, partesque ad internecionem præcipitent, quemad-
 modum vulgaria apozemata solent.

Quod siquidem rationibus hisce contradicunt, denuo objiendo: quod
 tantum absit, ut vera profitear, ut Chymica illa ob subtilitatem, tenuitatemque,
 quam habent, nimiam, naturam magis irritare, & ad præternaturales actiones
 cogere possint, quam quævis alia. Responsio tamen in promptu est satis valida:
 quod quidem inter species Chymicas plurima sint valde subtilia, velut olea de-
 stillata, Essentia Vini, aliorumque vegetabilium, & varii liquores efficaci potesta-
 te penetrantissimi, & hoc ultro concedimus; illa tamen non sunt extra usum,
 Sunt enim morbi in quibus nihil utile indicatur, præterquam, quod usque adeo
 subtile penetrans, tantæque activitatis est, non crassa feculentæque illa. Pre-
 inde absit, ut undiquaque quod subtile est & tenuium partium, vel insalubris
 censeamus, dum modo, citra ἐπιπόρευζον ad indicationum materias assumantur,
 qua tamen cautio non magis Chymicis quam Galenicis remediis necessaria est. Ab
 hunc porro censum nec omnia alia ex Chymico agro prolata pertinent, nec quod
 aliquibus duntaxat familiare est iisque paucis, omnibus impropere debet. Quis
 enim jure in extracta purgantia hoc nomine invehatur, qua nec subtilia sunt,
 nec ταχύπορα nec λεπτόμερα, puta qua in Sape succive condensati formam deco-
 cta, Spiritibus subtilibus & irritantibus exuta planè sunt, quæque à quibusdam
 forte subtilia celebrata, non tam causa virtutis penetrantis sortita sunt, quam
 cita in quovis liquore resolutionis ergò, qua res cunctas è quibus extracta erant,
 facile superant.

Postea experientia non mentitur, Extracta Mechoaca, Rhabarbari, Se-
 na (qua benedictis annumerantur,) multo benigniores effectus dare; quam res
 ipsissimas adhuc integras vel crassa solum Minerva præparatas. Sed quid ulte-
 rius? Num Chymica arte Colocynthidem, Scammoneam, Cathartica alias impense
 acria

aeria & venenosa, adeo domari videmus, ut libere, velut cum Rhabarbaro facimus, ad humores tibi proprios usurpemus? Privatim hoc notatu dignum: Scammoneam spagyricè preparatam ad viginti usque grana robustis uncia vice in Conserva Rosarum, &c. exhiberi posse, ad debitam solummodo corporis evacuationem, absque ullis ventris torminibus, perturbatione, vel viscerum inflammatione, quæ tamen vix raro ab aliis dividua sunt purgationibus. Imo veluti Maxima est in hac arte, non Scammoneam solum, sed & alia Cathartica venenata, & plus justo vehementiora, ut sunt, Elleborus, Tithymalus, &c. Artis nostræ industria facultate maligna & acrimonia privari, eque Draconibus ignivomis mites columbas, in variis scilicet corporis affectibus veræ salutis nuncias, reddi conciliarique posse. Cui ipsi tanquam verissimo Epiphonemati, cum sexcentis aliis sat profunde edoctis, hoc in negotio merito acquiescimus. Et immotam hanc qualemcumque defensionem contra licet acerrimas quorundam *ἐπιπλητικὰς ἐπιτομὰς* facile retinebimus. Medicamenta tamen ordinaria in officinis hoc in loco culpæ animus non est. Etenim & illa bona sunt, & salutaria inventa, dummodo vero sine definiantur, non abusu, aut artificum pertinaci ignorantia. Nihilominus opera danda est sedulo, ut Medicinam ritè excolamus, illustremus, exaugeamus, si non ipsiusmet artis, quæ per se dicente Hippoc. de leg. *πᾶντων τεχνῶν ἐπιφανεστάτη*, at tamen Charitatis ergo in proximum. Nec quicquam, ut ut recens introductum simpliciter aversemur, priusquam rectæ rationis examine experti fuerimus

————— quid turpe, quid utile, quid non;
 ————— quid distent æra lupinis.

idu

OPIOLOGIA,

SEU

TERNARIUS LAUDANORUM.

CAPUT. I.

De natura & qualitate Opii ad veterum Medicorum sententiam.

P I U M, quemadmodum Veteres testantur, nec moderni inficiuntur Medici, est lachryma seu liquor viscosus, è capitibus paveris albi, vel nigri, certo anni tempore, incisione in primam corticem seu ultimam superficiem ipsorum facta, extractus, prout Dioscorides tradit lib. 4. Simpl. cap. 62. Hic liquor seu lachryma postea condensatus, ut monstrabitur, usui accommodatur pro necessitate: Id quod ex Historia Petri Bellonij de succo ipsius dum recitavero, dilucidius patebit.

Præstantissimum habetur, secundum Dioscoridem, aliosque veteres, quod fuerit ponderosum, densum, gustu amarum, odore soporiferum, & quod facillè aqua solvitur, læve, candidum, neque asperum, neque grumosum, non ceræ instar adhærescens, dum colatur, nec ad Solem liquabile, quod lucernæ admotum non

atra lucet flamma, & extinctum integrum retinet odorem.

Impostoriè vitatur Glauçii, vel lactucæ sylvestris succo & gummate, cujusque tamen nota facillè perceptibili relicta. Flavedo enim deprehenditur ex Glauçio, quando in partes dirimitur, diluiturque. Adulterium ex succo lactucæ sylvestris indicatur ab asperitate, & quod odore nimis obscuro præditum sit. Quando lucidum est, minorisque efficacæ, gummi admistum habere non dubium præbet indicium.

Crudum ervi ferè quantitate sumtum, omnes dolores levat, digestionem adjuvat, tussibus & stomachi defluxionibus subvenit. Facit etiam ad capitis dolores cum rosaceo inspersum. In aurium doloribus cum amygdalino oleo, Croco, Myrrhaque utiliter instillatur: in oculorum autem inflammationibus cum tosto ovi vitello & Croco. Prodest idem vulneribus sacrisque ignibus cum aceto; podagris verò cum humano lacte & Croco. Quin etiam sedi pro balano subditus, somnum facit. Diagoras, Ætius, Mnesidemus utum Opii reprobant in prædictis malis propter virtutem quam habet stupefacti-

peſactivam. Dioſcorides verò deſenſorem ipſius agit non ignavum, falſamque ipſorum redarguit opinionem. Experientia enim remedii huius vim ex eventu contrariam teſtatur. Nihilominus in alio loco magnam ipſius noxam futuram agnoſcit, ubi in quantitate quis modum exceſſerit; & lethargiam in fine, & vitæ jacturam ſequuturam. Id quod ulterius etiam confirmat libro 6. de venenis eorumq; remediis, ubi ſymptomata in magna nimis quantitate Opium potum ſublequi ſolita recenſet. Ita nec Nicander, nec Ætius nocumenta Opii ſilent. Itidem Galenus lib. 2. & 3. de comp. Medic. Opium medicamentum periculofum & lubricum proclamat, quod ſenſus heberet, & mortalium ſymptomatum cauſa exiſtat. Unde accidit, quod tam raro in uſum veniat, niſi in extremis vitæ periculis dolorum lævitia ſubortis. Cui quoque Plinius multique alii calculum adjiciunt, quamvis ab altera parte non deſint, qui contrariam opinionem propugnant, iique tam Neoterici, quam Antiqui Medici.

Cauſa triſtium operationum, quas crudum Opium producit in liberaliori copia potum, nimio ipſius algori attribuitur, ſiquidem maxima Medicorum pars in quartum uſque frigidorum ordinem illud collocayere.

*Historia de Opio ex Lib. III. Cap. XV.
Petri Bellonii de ſingular. rerum memorabilium Græciæ, Aſiæ, aliarumque Regionum.*

Rerum omnium, quæ quemquam in ſui admirationem trahant, nulla

prope obſervatione magis digna videtur, quam Opium, quod jam in Turcia, præcipuè Achaja, Carachara, Spartada, Emetelinda, inque vicinis aliſ locis Paphlagoniæ, Cappadociæ & Ciliciæ copioſe naſcitur. Agrum ibi conferunt papavere albo, uti nos ſolemus tritico; tamque dediti huic ſeminationi ſunt, ut quilibet Agricolarum tantam meſſem affectet, quantam ſervorum ſuorum opera & metere & colligere poſſit. Et quando jam papaver capitibus emergit ſuis, incifione duntaxat in exteriorem corticem facta lachrymam guttatim promanantem adinſtar lactis excipiunt, quam ad ipſiſſimum uſque coagulari faciunt. Sunt agricolarum quidam, qui decem uſque libras huius colligunt; alii ſex, alii etiam plus & minus, ſecundum quod unusquiſque majori ſervientium opera & auxilio ſtipatus. Nam non tam intereſt, quod quiſque magnam agri partem inſeminarit; quam quod ſatis ſervorum habuerit, qui metant, & colligant. Ideoque quamvis Turcis in magno uſu ſit; non tamen vulgo adinſtar aliarum domesticarum mercium, hinc & inde venditur. Nec Turcarum quiſpiam eſt, qui non aſſiduè ſibi comparet. Si vix aſperum poſſidet, medium ejus ad Opium emendum inſumit, quod & armatus & togatus ſecum undiquaque geſtitet. Mercator quidam Judæus, ex Natolia pro certo indubitantur nobis adſerebat, nullo non anno quinquaginta Camelorû onera à paganis Paphlagoniæ, Cappadociæ, Galatiæ, Ciliciæ eo ipſo compleri, quæ in Perſiam, Indiam noſtramque Europam, & alias longè diſſitas terras, ut non minus etiam, quæ Turcico imperio adhuc ſubſunt

transmittantur. Cui fidei parum habuissimus, nisi ille ipse, ratione accuratè instituta, probè monstrasset, quid quantumve unusquis que vicus ex confinio Caracharæ, aliarumque civitatum Paphlagoniæ, Cappadociæ, Armeniæ minoris & Gallogræciæ finitimis nationibus suggereretur. Dicebat etiam quod Persis epulum hoc longè familiarius esset, quam Turcis. Aliquando autem experiri animus erat, quantum satis esset, quod pro una vice quispiam assumeret, sine periculo. Et Janitschirum antea nobis notum, cuique quotidie eo uti alias insolens non erat, offendebamus, is pondus semidrachmæ haud ægrè deglutiebat, nobis præsentibus. Postridie insuper in Taberna quadam drachmam integram nobis ponderari curabamus, quæ denuo data ipsi nihil omnino nocuenti, præterquam quod ebrii instar paullulum turbaretur, attulit. Usque adeo Opio vesci in Turcia res insolens aut nova non est. Ratio verò quare illud tam ardentè & appetant, & devorent, alia non est, quam quòd persuasum sibi habeant, eo ipso se alacriores & quorumcumque periculorum bellicorum contemptores evadere. Hinc etiam bellicis obortis motibus, quando milites conscribuntur, tanta ejus, increscente nimirum usu, penuria oritur, ut omnis ferè regio his suis divitiis careat. Ideoque etiam in trivio ipsis dicitur ut probri obijciendi causa; Estravit Opium, æquè nempe probrosum, ac si nostrates aliquem ebriositatis insimulent. Armenius quidam Christianus, cui diversorio nos diu eramus conjuncti, sæpè

nobis præsentibus partem aliquotam Opii assumebat, & factò periculo nihil quicquam mali inde experiebat, nisi quod pectora aliquantisper exastuari, cerebrumque leviter turbari, ac in somniis turbulentis quodammodo affici se, sentiret.

Si cuidam animus esset, papaver hujusmodi in Europa, Gallia, Germania, Italia, &c. plantare, rem simili successu, ac in Asia, non carituram existimaremus; dummodo tempus colligendi debito studio observaretur. Clima siquidem Natoliæ non magis calet, quam illud Galliæ. Et factum est ejusdem sortis & bonitatis cum eo, quod ab authoribus descriptum legitur. Quod si verò eo usque progredimur, de mixtura ejus, ac si parum candide quid intervenisset, dubitare minimè possemus. Mercatores enim antequam in nundinas secum ferunt, quo possunt modo multiplicare illud, adeoque adulterio contaminare non intermittunt. Ideoque ut quisque sibi ab hujusmodi fraudulentiæ cavere ritè queat, notas, è quibus optimum eligitur & agnoscitur, describere haud cessabimus. Probitissimum ergò est, gustu amarum, ac, imò linguam nonnihil mordicans & fetè inflammans, colore ruffo, intus grumosum, odore fastidiosum & forte, ut temperamento frigidum statuatur. In Natolia in frustra conficitur, quatuor circiter unciam, aut ad summum semilibræ. Mercatores vero lucri causa medietatem aliunde sufficiunt, adeoque massæ in Septasio-rum Venetorum officinis integram ferè libram adæquant.

Hucus-

Hucusq; Bellonius de Opio. Quamvis autem ante hac in Europa Opium omnibus his notis absolutum perfectumque vix reperiebatur, hoc tempore tamen terra nostra copia ejus abundanter affluit, quod quidem omnes probitatis notas evidenter exhibet; nullis verò seminariis aut granulis intus refertum, (quod fortè ab alio collectionis modo provenit,) nihilominus & utile & preciosum satis deprehenditur. A plerisque Opium appellatur Thebaicum, κατ' ἔξοχὴν, quod probatissimum illud æstimetur, quod Thebaides conficiunt.

CAP. II.

Quod Opium sive crudum, sive mixtum, in Medicinam tuto veniat, absque ullo vitæ damno.

Sunt inter Neotericos plurimi, qui plus justo veterum opinionibus addicti, juratique Opii hostes, non ipsi solum credunt, sed & aliis persuadere conantur: Omnia horum authorum in ignominiam medicamenti hujus dicta & prolata, irrefragabiliter oraculi instar accipienda, tenendaque esse. Hos responsi loco scire volo: non licere liberalem Medicum semarcepium dare alienæ libidini, ad credendum, quidquid etiam per somnium dixerint alii. Verum quotidianas rerum observationes, & matrem scientiarum Experientiam esse, quæ in quolibet negotio judicium nostrum ad Veritatem aptè conformet, & confirmet; & quicquid minus inde depromptum, vel eidem con-

trarium, detestandum mendacium agnoscendum esse. Non minus enim quam nos hoc nostro tempore, veteres etiam tam Græci, quam Arabes, ut apud plurimos in magna existimatione habiti, infirmitatibus & vitiis velut arrogantia, invidia, contradicendique studio dediti fuere; ut vel inde causæ satis sit, nemini manum injiciendam esse, nisi rationem Veritati & experientia conformem attulerit. Galenus, Plinius, & alii errores suos de usu Opii per totum mundum spargunt, eumque nemini non suspectum reddunt. E contra Oribasius, Dioscorides & alii illud valdè utile, & ad multos corporis affectus debellandos non minus necessarium deprecant.

Neutra pars fidem constanter derogat alteri. Utra verò recto talo incedat, quis melius arbiter extiterit, quam ipsa Experientia? Ea ergò dum frustraneum illum metum monstret de Opio, quinimo, illud intra corpus etiam ad sanitatem consequendam tuto usurpati posse: Ideoque Oribasius & Dioscorides de Opio verè scripserunt; illi alii verò osiores valdè lapsi sunt, undecumque etiam sit, quod mendacio magis quam veritati blandiri voluerint. Hoc enim multo studio inquirere ad propositum nihil facit; siquidem qualiscumque etiam illa causa sit, tanti ponderis esse nequeat, quæ Experientia sacra dicteria evertat.

Quod autem OPIUM dignum sit ut intra materias indicationum à singulis recipiatur, duo mihi sunt potissimum argumenta,

Primum

Primum ab eo sumitur, quod Petrus Bellonius, imò sexaginta alii magnificiendæ authoritatis, de Opio testantur: quod Turcis larga etiam copia in usum veniat, ut vix dies ab assumptione istius vacuus transeat, idque tamen absque ullo sanitatis incommodo. Unde satis superque constat: Opium multis parasangis abesse à venenositate & malitia illa, qua plures illud mendaciter infectari, & vituperare consueverunt.

Dicat quispiam, me hoc sermone meo parum receptui canere. Clima siquidem calidum, sub quo Turcæ degunt, frigiditatem Opii, ut felicius digeriqueat, longè superare. Id ipsum verò Christianis Europæis minus sperandum esse, quorum nimirum loca habitationum longè frigidiora. Huic objectioni respondeo: Etiam si concesserim omnia illa præsupposita, nihilominus digestionem majorem, minoremve improprie Climatis temperaturæ ascribi, sed, si quid rei subsit, unicè in causa esse Robur virtutis naturalis in hominibus. Sic enim Hippocr. l. i. Aph. 15. *Καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον, καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλείον ἔχουσι.* Et Gal. in Comm. Non aliud quidquam præter calidum hoc innatum, anima ab initio finxit formatque, non aliud postea ad justam magnitudinem perduxit, non aliud denique ad finem usque vitæ aluit ac sustentavit. Siquidem omnium naturalium actionum causa existit. Imò si quicquam valeat regionum habitus ad appetentiam, concoctionem & digestionem, tantum ab-

est, ut loci caliditas ea promoveat, ut è contra magis impediatur, & labefactetur. Quia aëris nos ambientis calore soluta natura, Gal. in comm. ejusdem Aph. calor nativus, qui concoquere & perficere debet, paucus habetur, in Comm. Aph. 17. E contra calor circumstante extrinsecus frigore intus coercitus major & vegetior. Jam videamus, utrum ille Turcæ à nostrorum hominum naturis tantum absit, ut specie differat, nec potius secundum magis & minus? Vel: utrum tantæ activitatis sit, ut, quod aliis populis venenum, hisce solis corporis & animi commoda pariat? Ad utrumque respiciendo statim pronuncio: virtutem naturalem in ipsis Turcis non specie aliam esse, sed accidentibus duntaxat, & quod dicitur, secundum magis & minus. Si enim intenderetur secundum speciei diversitatem, eo quoque modo intenderetur etiam essentia ipsorum, atque adeò ipsi Turcæ vel magis homines essent, quam nos, vel nos magis quam illi, quod valde ridiculum. Est omne accidens proprium non solum æquale essentia, ita ut conversione mutua utriusque utroque prædicatio, sed etiam ut subtilissimus Johannes Duns, idem. Ideo cum eadem specie virtus naturalis sit in Turcis & in nostratibus; non alius toto genere effectus erit in illis, ac in nobis ipsis experimur; & consequenter, pro alimentis non habebunt, quæ nobis tota substantia subitanea sunt venena. Est quidem observatio, quod planta eadem uni sit homini salutaris, alteri exitialis & mortem inferens, velut Cassiæ fistulæ haustu

haustu certam interiisse familiam; Item Cicutam quosdam interficientem, in Liguribus Taurinis pro deliciis haberi in acetariis, addo etiam elogio salubritatis; Urinas quoque ciere valide admodum. Ea autem singula non ipsis herbis, earumque diversitati debentur. Venena enim non sunt individualia; sed vel persuasio in causa est, quæ sæpè tanta impressione animos afficit, ut ea deleri nunquam possit; vel aliud aliquid exterum, potestatis undiquaque impetuosa, velut in illo qui ab Antimonio semellæsus, ne videre quidem Antimonium poterat, quin alvum dejiceret. Alicubi etiam venenata crescunt, quæ ratione loci venenositatem exunt. Quemadmodum enim speciebus sua cuique est natura proprietatis, in qua item invenias individua ab aliis diversa, si in mores inspicias, individuis: ita & loca certa certis speciebus. Neque solum illa longè lateque patentia, aerem avibus, aquam piscibus, terram aliis; sed etiam designatis præscriptisque regionibus aliqua, quæ in aliis vel non sunt, vel non ejusdem naturæ sunt. Quas inter species & loca illa, privatim nonnihil naturæ peculiaris est, non omnibus aliis semper communicatum, aut vulgo cuivis notum.

Illà omnia adversario parum conducunt ad propositum. Quis enim persuasionis aut phantasiæ locus in venena, si Opium in gratiam ipsius pro veneno habendum sit? Et hic præsertim, ubi per tot annos Turcæ prælia initari, vel conventus annuos celebraturi epulum illud esitent, inque eo irreversim perseverent: neque Turcæ solum, sed totius Orientis incolæ. Ita enim Scaliger Philosophorum hujus

seculi phœnix: Ex assinis atque amicis nostris illud pro vero non dubitanter affirmare possum: Opium in multis Asiæ agris ex albo papavere sativo expressum, esse toti Orienti in quotidiano usu ad animi, ut ajunt, commoda comparanda. Quis alicui externo? dum illa omnia de Natura Opii referantur, quòd omnibus indiscriminatim (quamvis, ut arbitror, pro temperamentorum diversitate aliis magis, aliis minus) compartiat. Neque Opium quod in usu apud Turcas est, pro Turcis peculiare servatur, sed & ipsum transferri in hæc loca usque conceditur; nusquam tamen de eo proditum est, quod ipsum solum prosit, cætera verò noceant, & mortem inferant.

Ais? Consuetudinem multum posse, ob id à Galeno naturam acquisitam dictam. Velut apud Indos consuetudo peti seu Tabaci, herbæ non solum narcoticæ sed vehementer quoque vomitoria, quæ inde sensum & sensum in Europæ provincias introducta, neminem assuefactum usu suo periculose afficit. Muleum equidem potest, eaque procul dubio in causa est, quòd tam frequens usus Opii Turcis minus exitialis sit. Nec quicquam dubito, quin plurimi quoque inter Europæos, dum prius adsuefiant, æque Opii ac Tabaci, quamvis haud eadem quantitate, nec toties assumti, (Opium quippe velut pura essentia est ex herba; essentialia verò *επιζωοτρόπα* sunt integris & impuris) futuri sint decoctores. Et certum est, si è Tabaco resinosa sulphureaque substantia separata, inque Opii consistentiam redacta, iis, qui alias Ta-

Gggg baci

baci fumos trahunt, exhiberetur, vix sextam partem ejus, quod in foliorum substantia alias hauriretur, tanta facilitate quinquam pati, vel concoquere posse, quod sapius probatum, fidem jure optimo meretur.

Neque ignoro Empiricis vel maxime familiarem, attamen non usque ad eam crudelem crudi etiam Opii exhibitionem esse, ad varios affectus, vel eadem, vel largiori paulò dosi; quàm Dioscorides præscripsit, & nihil corrigentis loco miscent, præter modicum seminis Carvi in pulverem redacti. Ex his ergò concludo: Opium non solum non venenum esse, & impune, sed & salutare & utiliter, æquè ac Turcis, nobis quoque usui esse posse. Quamvis enim illi ab infantia agrestiori, & crassiore victus genere enutriti, & educati robustiores sint, & ad largius edendum Opium ob id magis dispositi, quàm Christiani; Correctio tamen Opii, quàm infra addemus, quod quod Natura parcius nobis concessit, optimè & cum freno compensabit. Propterea adfirmare haud verear: ubi casus indicationis hujus necessarius accideret, me absque ulla animi suspensione, crudum etiam Opium, pendere duorum triumve granorum exhibiturum. Quamvis enim Opium nunquam penitus deglutierim non præparatum, sæpe sapius tamen gustu saporem, olfactu, vaporibus in magna copia in cerebrum & pectus attractis, odorem & efficaciam, absque ulla offensa fati exploravi. Interea verò author nemini extiterim, ut, dum commodius liceat, crudum in usum assumat.

Alterum, quod Opio utendi libertatem nobis confirmat, est, quòd saniores quoscunque Medicos ejusdem sententiæ affectas habeamus; quodque ipsorum sensu in nobilissimas quascunque compositiones: Alexiteria, Diaphoretica, Anodyna, Confortantia, & alia desperatissimorum morborum remedia velut basis optima ingrediatur; Unde & ἔτυμον est, quòd Opiata appellètur, cujusmodi sunt Theriaca Andromachi, Mithridatium Democriti, Tryphera magna, Aurea Alexandrina, philonium Romanum, Tarsense, Persicum, Requies Nicolai & alia quorum usus, à multis seculis ad hæc usque tempora perseveranter mansit, & adhuc in posterum haud dubiam vigoris spem in laudatissimis quibusque seplasis promittit.

Rationum quibus Antiquitas commota Opium prædictis confectionibus admisit, monumenta certè non levia fuerunt.

Proprietates enim Opii est: sedare omnium generis dolores, internos & externos, roborare meatus, nimium hiantes & apertos; præcipitare, & consumere vapores malignos hinc inde productos, incrassare subtiles & rodentes humores, corrigendo illorum malignitatem & acrimoniam; sistere fluxum dysentericum & menstrualem, extinguere calorem ardo remve febrilem; provocare inquietis somnum; & denique instar Balsami partes à corruptione defendere.

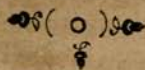
Quæ ipsæ virtutes omninò necessariae sunt omnibus compositionibus, pluribus simul morbis dicatis; ad quorum depul-

CAP. III.

depulsionem ordinariè, vel una, vel altera harum proprietatum deesse non potest. Cujus sententiæ testem Quercetanum habemus in pharm. ubi de facultate Opii tractat his verbis.

Pauci enim sunt morbi, qui non simul complicantur vel ardoribus, vel inflammationibus, vel inquietudinibus, commotionibus, languoribus, oppressi- onibus, vigiliis, defluxionibus, vel varii generis doloribus, capitis, pectoris, ven- triculi, ventris, vel cujuscunque alterius partis: ad quorum omnium symptomatum ferociam compescendam Opium specifi- cam & peculiarem quandam habet prop- rietatem, quâ vel unum ex his symptomatis seorsim, vel plura cum malo conjuncta, simul cum admirabili adstantium, & ipso- rum ægrorum admiratione evincit ac subigit, unde sæpenumero in seculi modis ca- sibus tam mirandos sanationum effectus prodere videmus theriacam, Mithridati- um, antidotos Esdræ & similes, quæ Opi- um excipiunt, &c.

Et hæc sunt, quæ singula usum O- pii, securum nobis ad plurimos corporis humani affectus promittere, & præsta- re bene possunt; Quin imò, quibus sanitatem conservabimus, morbosque profligabimus, dummodo pietate & methodo (cautione æquè in aliis medi- camentorum Speciebus necessaria) singula administraveri- mus.

De Causis benignorum malignorumve effectuum, ab Opio corpori humano contingentium.

QUOD Opium eo, quo supra di- ctum est, modo appositè scilicet exhibitum, ægris varias præstet utilita- tes; e contra verò accedente abusu infi- nitis & immedicabilibus malis fomitem accendat extra omnem dubitationis a- leam versari arbitror. Quid verò cau- sâ subistat $\tau\delta\delta\iota\sigma\tau\iota$, non omnibus ea de re eadem sententia. Maxima Medicorum pars extremam, quam ad quartum us- que gradum habere dicunt, frigiditatem accusant. Argumenta ab effectibus desumpta hæc proponunt; Opium vigi- lantibus somnum conciliat, subtiles & te- nues humores incrassat. Vigiliæ verò causam habent ut plurimum calidam & siccam, vel cum vel sine materia; te- nues item & dissoluti humores à calidita- te oriuntur. Ergò cum his contrarie- tur Opium, prædicta qualitate præditum oportet esse: Insuper autoritates jactant Galeni, Plinii & multorum aliorum, nec non observationes & exempla, quod Opi- o abutentibus inexpugnabiles somni, Le- thargia, sensuum privatio, membrorum stupefactio, suffocatio caloris, nativi, & denique mors ipsa imminuerint.

Agedum non inficior me eo usq Lo- gicum non esse, ut in verbosa disputatio- nis $\pi\tau\epsilon\pi\epsilon\tau\iota\sigma\mu\alpha\tau\alpha$ magis quàm rerum ipsi- simarum fundamenta, adeoq; Veritatem Gggg 2 inten-

intentum habeam animum; nihilominus & tantò magis quidem, quia rerum naturalium Scriptoribus licitum est de rebus experientia ipsi notis pro libitu differere, meum quoque iudicium, salva tamen eruditorum auctoritate, eadem de re aperiam. Opium ergò non sub frigidorum medicamentorum classe contineri, ut vulgaris opinio est, Ratione & Experientia certissimè comperio: Ratio calorem præfert, quia sentit non solum amaritiam, sed & adustionem & excoriationem, quæ calidi temperamentis signa esse abundè docemur è communi sapientum de rebus amaris iudicio, & quòd ex lumine Naturæ constet inter elementa ignem duntaxat corrodere, inflammare, & calcacere; sentit insuper, quando Opium siccamus, inque pulverem redigimus, obscuram flavedinem illi, quam Aloë & Myrrha præ se ferunt, non absimilem. Vulgò autem creditur: Omnia flavedine unctæ præsertim amara simul calore exuperare. Quod Experientiam attinet, illa duplex nobis Magister est, quòd Opium calidum potius, quàm frigidum statuamus. Primò enim, Turcis comedentibus hilaritatem, alacritatem & magnanimitatem præstat ad concertationes.

Postea ad unum duove grana ægris exhibitum, in lecto decumbentibus, tantos sudores rorare facit, quantos vix aliud sudorificum remedium eliceret, quod me hercule nullatenus à frigiditate procedit.

Objiciunt fortassis: Turcas impense calidum habere temperamentum, & ob hoc ad actiones rectè obcundas igna-

vos esse & minus hilares, æquè ac in nimis frigidis corporibus accidit. Opium verò hunc temperando calorem, atque adeò ex accidenti animum emasculare, roburque corporis viribus addere. Pariter haustum frigidæ ad bibendum concessum, æquè sudorem provocare, nulla, quòd manifestum, caliditatis culpa.

Respondeo verò: si Turcæ vires animumque sibi compararent, à temperatione caloris per frigidum, frustra illos sumtus impendere in Cerealis hujus sationem Opiumque collectionem; siquidem eundem appetitum, quælibet aqua profluens, seu fontana majori cum successu expleret, quæ nimirum omnes corporis partes actuali frigiditate non sine voluptate etiam mulceret, citoque reficeret; tantum verò abest, ut hic idem aquæ effectus cum Opio, ut contrarium potius, virium scilicet animique dejectionem, & ignaviam sequi videamus. Quod autem aqua quamvis frigida actu & potentia, nihilominus sudorem promoveat, intellige, à causis per accidens non duci firma argumenta.

Non enim in omnibus temperamentis vel affectibus hujusmodi aquæ effectus est, sed in aliquibus duntaxat: veluti quando febricitanti vel corpori calido exhibetur; Tum enim imbibitione frigidæ (velut infusione in flammam vel lapidem ignitum), copiosi excitantur vapores, hi à natura condensati iterum, vel per poros, vel per nreteres expellantur necesse est. Ideoque hoc tale non à facultate quadam diaphoretica proficiscitur, sed contingit ita ex eventu, & accidentaliter, ut dictum est, non semper.

Ad

Ad prima ergo argumenta illorum qui Opium frigidum probare conantur, ex eo quod somnum provocat & subtiles increffat humores, dico: illa infirma esse, & nullius authoritatis, hoc in loco. Primo enim, non solum somnus à causa calida impeditus ab Opio restituitur, sed & cætera somnum intercipientes causæ ab hujus actione immunes non sunt, quavis illæ variæ ab Avicenna & aliis definiuntur.

Deinde, nec calidi duntaxat humores ab Opio increffescunt, sed & alii impense frigidi, puita nimirum crystallina, vel vitrea, è cerebro in subiacentes partes destillari idonea. Quam necessarium ergo lemma ab operationibus Opii, quemadmodum *ἀνταρῶσις* arbitrantur, desumendum sit, quis sanæ mentis non videt? Si enim ad hunc sensum argumentorum conclusio necessaria foret, certo sequeretur: quæque frigida esse soporifera, quacunque etiam de causa vigiliæ fuissent productæ; item sedare dolores, increffare humores subtiles quoscunque, sive calidi illi essent sive frigidi; & denique omnes Opii actiones æque à quibuscunque aliis frigidis expectandas esse, calidis è contra contraria efficientibus: quibus tamen Experientia expressè contrahitur.

Neque enim Argentum vivum potum, neque Magisterium plumbi, quod tamen Saturno propter summam frigiditatem comparatur, neque Salpetra, neque Alumen; singula frigidis salibus annumerata, neque Aqua, spermatis Ranarum, seu sperniola, quæ vel sanguinem etiam frigiditate sua coagulare dicitur, cū

Opio similes hos effectus edunt. Quinimò dicam, quod ne quidem glacies vel nix, quamvis iis in magna copia utiliceret dormire, omnesque dolores cessare faciant; sed vel singula in statu eodem permanere, vel exasperari. Quamvis fieri posse non nego, quod quædam frigida somnum inducant, is tamen effectus neque semper, ubi opus est, neque tanta cum fiducia, velut ab Opio, sperari potest.

Deinde tantum abest, quod calida inquietudines humorumque crassorum subtiliationes causentur, quin potius illorum plura reperiantur, quæ somnum conciliare, humoresque subtiles & virulentos increffare tam possint, quam ne infinita quidem frigida. Id quod videre est in Myrrha, Aloë, Storace, Olibano, Absinthio, Betonica, Croco & id genus aliis. Quinimò ipsum Sulphur, quod tamen ignis instar Naturæ potentialis est, somnum inducit, adeoque calidos acresque humores coagulando retinet, ut & phthisicis ad fluxiones retardandas dextre præscribatur.

Præterea res veris Spagyris notissima est, Aquam, Vinum, Spiritum vini beneficio Sulphuris tam coagulata consistentiam adipisci, quam vel in mortario pulveris instar subigere, atque iterum pristinae formæ reddereliceat.

Non ignoro dicturos quosdam: quaslibet res tam frigidas, quam calidas operationes in corpora perficere diversimode, secundum diversitatem subjectorum, quæ offendant: pari modo, quo ignis res quasdam coagulat, quasdam resolvit, & eliquat; Eodem modo de frigore rem

accipiendam Quod item Opium quia extreme frigidum alicubi agat, ubi alia minus frigida nil quicquam possint.

Hæ duæ rationes tamen scopum disputationis nostræ parum attingunt; Opium siquidem de quo sermo nobis hætenus in corpus humanum per electionem non agit, neque discernit diversitatem temperamentorum; sed indifferenti odio cunctis vigiliis, cunctis item doloribus à quacunque demum causa ortis, vigorem præscindit, quemadmodum supra quoque dictum est.

Secundo: Etiam si Opium ponatur frigidissimum: nihilominus in tantilla portione, qua propinamus fieri non posset, quin magnitudine frigidorum aliorum, qua in usus medicos veniunt facile superaretur.

Et quæ non absurditas dictu audituque foret, unicum duntaxat binave Opii grana majori frigore prædita affirmare, quam integram Aluminis sive erudi sive præparati drachinam? pluris illius frigiditatem æstimare, quam vel scrupuli Magisterij plumbi, vel uncie Spertiolæ, vel binarum unciarum Aquæ Nymphææ; vel unius alteriusve uncie Argenti vivi, pluribus in casu vermiculationis & alibi remedij consueti, quodque instar frigidissimæ glaciæ corporis singula membra percurrit?

Pariter singula prædicta os omniaque membra, per quæ trajiciuntur, manifesto algore afficiunt, quod Opium tamen non solum non facit, sed & contrarium, calefaciendo urendoque & os & peccora, facit.

Hæ ergo similesque rationes veri-

tatem rei non spectant, neque certo de frigiditate probant, quod authores proposuerant: sed velut declamationes otiosæ in verbis potius artem, quam in re ipsa præferunt.

Quantum jam symptomata ex nimia ipsius quantitate attinet. Experientia monstrat: Vinum adustum, essentiam calidam & subtilem, in extrema quantitate exhaustum eisdem profusus effectus prodere. Siquidem multoties visi sunt plus justo ebrii, tanta stupiditate, sensuum privatione, tremore, lethargia affecti, quanta vix ab Opio etiam nimio credas; & quando vitam finierunt suam, tantus in corporibus repertus livor fuit, ac si summo frigore inglaciati perissent. Similes effectus simplex quoque Vinum abutentibus præstare, funesta exempla illorum probant, qui, quod in Papatu pluribus in locis valde inolevit, ad supplicia rapiendi vino prius nimium inebriantur. Pars enim plus quam humana audacia cantantes morti obviam quasi currunt; pars velut stupidi instar bestiarum supplicia ferunt, nullo martyrij metu, dolorumque morsibus perceptis, imo, quod pessimum est, absque facinorosi patratæ recordatione, piove ad Deum misericordem se convertendi affectu. Vinum secundum omnes Authores imo ipsam experientiam abusu phrænesin, maniam, rabiem, furorem, stupiditatem, lethargiam, paralyfin, aliosque detestandos affectus temporis successione parit, non minus quam Opium; interim quis illud frigidum statuendo contra totius mundi confessionem Experientiæ scuticam pateretur.

ideoque liberè nobis concludendum restat: OPIUM qua Turcis audaciam, & hilaritatem præstat, qua ægris vigilias doloresque internos compefcit, minimè, neque frigidum neque calidum esse, (quamvis in se quod calidum exuperet, manifesto liquet,) sed unicè à specifica occultaque totius substantiæ proprietate illa omnia proficisci. Simili prorsus modo, quo cathartica non calidi, non frigidi, ulliusve purè elementalis qualitatis virtute, sed specifica item proprietate sua, omnis mirabilitatis subiecto, corpus mundificant. Purgantia legitimè usurpata excrementa corporis dejectione non dici potest quantum commodi producant, sed abusu contaminata & distorta tanto magis offendunt, vitæque nocent. Ita OPIUM salutari suo usu bene sacrum est, abusu verò intempertivum, stupendum, & lethale.

Quod ergo in omni medicina opus est, id vel maximè ad hoc dextrè usurpandum: Medici duces esse debere. Rationem, Experimentiam, bonamque Conscientiam. Iis qui innitur, honorem DEI & salutem proximi ad Artis ingenium ritè promovebit.

CAP. IV.

Quid Theophrastus Paracelsus de anodynis stauerit, & privatim de OPIO.

JAM Veterum sententia de OPIO in genere, ejus natura, virtute & usu explicata, & quid intercedat controversiæ inter neotericos adversus se invicem de ipsius qualitate: operæ pretium etiam visum fuit, Theophrasti unicus pæne illius Naturæ mi-

raculi, & Chymicorum principis judicium quoque ponderare.

Hic ipse ergo usum medicamentorum anodynorum in genere tanti habet, ut non aliter quam pro principali totius pharmaceuticæ columna discipulis suis eadem offerat & commendet: quodque ad averruncandos gravissimos morbos nobilissima omnium sint remedia.

Lib. 7. Archidox. cap. de specifico anodyno sequentia habet: Ad scribendum etiam de specifico hoc anodyno multæ causæ nos induxerunt. Multi enim morbi nobis occurrerunt, in quibus quævis arcana nos deseruerunt, excepto solum anodyno specifico: Non enim aliter anodynum specificum extinguit morbos: quam aquam ignem extinguere videmus: Quod enim quiescit vel dormit, non peccat, non intelligitur naturaliter, sed paroxysmus dormit, quo fit ut impediatur ejus operatio, frangaturque, &c.

Ex lib. 1. de reb. natural. cap. de Sulphure Embryonato, ubi in genere hypnoticorum & anodynorum laudes celebrat, his utitur verbis: Quodnam Medicus magis arcanum habere desideraret, quam hoc, quod & omnes dolores & ardores omnes aufert & compefcit? Hoc qui potitur, nec Apolline ipso, neque Machaone, neque Podalyrio scientia minor. Sententia utique digna, quæ candidè ad animum revocetur.

In Comment. ad 2. Aphor. Hipp. sect. 2. Ubi somnus delirium &c. ubi de utilitate somni in fine explicationis loquitur, hæc adfert; Somnus in medicina revera maximum arcanum est, super omnes gemas & lapides pretiosos, (quod tamè in opprobriū ipsis

ipsis non dico) & vellem videre, qui ad quoscumque corporis affectus divinius mihi monstraret remedium.

Somnifera ergo undecunque etiam desumpta, minime despicienda sunt; quin imò Medicus qui arcana somnifera à vera essentia sumpta naturæ egenti commode applicare potest, merito apud omnes magnificandus veniat.

Quod autem Theophrastus & Opium intra somniferorum & anodynorum censum referat, expresse videre est, è prædicto cap. de specifico anodyno, quo in nullum aliud somniferum in confectionem illam assumit, quam solum Opium, eique tantas ascribit virtutes, ut non hominem eo ipso dormire, sed totum morbum duntaxat dicat.

Lib. de morbis amentium, dum de vesanis, Lunaticis, Maniacis, phreneticis, & epilepticis tractat, Opium in quintam essentiam redactum eodem titulo, & ordine dignatur, cum Auro potabili, Argento potabili, Magisterio gemmarum, aliorumque pretiosorum prædictis morbis adversantium medicamentorum.

Hoc in loco forte invidus quispiam litem nobis intempestive, ut alias omnia, moveret, obtrudendo, si tam pretiosa nobis præsto sint arcana, qui fiat, quod non omnium morborum quorum curam suscipimus, radices & cruciatus tollamus? Hinc καὶ ἀνθυποφορὰν respondeo: Quare nec ipsorum medicamenta, institutiones & Regulæ ad eosdem curandos sufficiant? Non enim illa Chymica eousque sese extendunt, quamvis magis cito, tuto, & jucunde operentur, ut melioris præparatio-

nis ergo, qua cuncta quidem Galenica post se longè relinquunt, omnium affectuum, sive hæreditarii illi sint, & ingeni, sive aliàs incurabiles, aut quod justitia Dei sine intermissione ægrum exerceat, jugula petant, eosque ceu Cæcias nubem, quod dicitur, interficiant.

Lib. de morbis resolutis, lib. I. de morb. mineral. & in pluribus Operum suorum locis honorificam Opii mentionem facit, quam quisquam alius Medicus, quamvis magni fecerit illud.

Adhæc loquendo de Opio prout remedium in corpus exhibendum est, non intelligit crudum illud & simplex, vel etiam crassa Minerva duntaxat cum aliis permixtum & compositum, sed rite præparatum & correctum. Lib. I. namque de reb. natur. cap. de Sulphure embryonato affirmat, malignitatis quiddam habere OPIVM, Mandragoram, & Hyoscyamum, & propterea non usurpanda illa esse, nisi sub forma duntaxat quintæ Essentiæ. Idemque occasione inde sumpta Medici Spagyrici opus operi adhibendo, modum tandem invenerunt, tam pretiosum & nobile medicamentum rite præparandi, cui certe, quoad subitanam miraculosamque operationem, neque in Spagyrica neque in Dogmatica Pharmacopœa ullum æquale, ne dicam eo ipso præstantius unquam repertum fuit remedium: pro quo quilibet Christianus omnium bonorum Datori

Deo meritò gratias immortales agere debet.

☉ (0) ☉

CAP. V.

De vera Opii preparatione, & in quibus illa consistat.

Postquam ergo de mire utili necessitate Opii in Medicina varia produximus, progrediamur jam ad declarationem Methodi, qua Spagyrici ad liberiores tutioremque Opii exhibitionem, secus quam Veteres, qui crudum admiscebant medicamenti, facere potuerant, in præparatione ipsius usi fuere. Ita enim Quercetanus de compositione Theriacæ in sua Pharmac. dogmat. restit. pag. 414. de Opii correctione queritur.

Deplorandus enim error est, nobili hujus medicamenti alexipharmaci compositioni, in tam magna, trium scilicet unciarum dosi admiscere tantum venenum, quale Opium crudum & minus præparatum esse constat. Quo ipso Quercetanus non auctores Theriacæ, multo minus ipsam Theriacam, cujus successum quotidianus usus satis probat, vituperat; sed duntaxat insinuat, quam majori cum fiducia uti Opio licuisset hætenus à multis seculis, si Artis Spagyricæ veram cognitionem, qualis Dei gratia nobis concessa est, habuissent. Æquo tamen gratoque animo accipienda merito sunt, quæcunque illi secundum Experimentiam quam acquisiverunt, literis nobis posteris prodiderunt.

Interea inventionem veræ præparationis Opii jure merito in honorem Theophrasti Paracelsi, ceu omnium classicorum Philosophorum, & Chymicorum facile

primi, referimus; Is ipse enim universam fere Medicamentorum materiam Chymicis præparationibus nobilitavit, & ad morbos profligandos tuto jucundeque usurpandos præstitit, cum alii è contra in ancipitis propositi de Lapide Philosophorum bivio hæsitando non solum non utiles labores maxima cum totius Reipublicæ, tum eorum qui sese æmulos præstarent infelicitate, sed & perniciosissimas fraudes, nugose tantum tractarint.

Consistit autem præparatio illa Opii in tribus potissimum: Primo substantia quædam oleaginosa in ipso superflua, malignæ ipsius & narcoticæ facultatis propria quasi sedes, auferenda est.

Secundo, corrigenda leniendaque prænimia ipsius acrimonia, & febrilis ardor, quæ Tythimalo aliisque lactescentibus acribusque plantis fere similia obtinet.

Tertio beneficio aliorum quorumcunque præstantissimorum prosperanda, adjuvandaque ipsius actio est; quemadmodum ex sequentibus descriptionibus in specie manifestabitur.

CAP. VI.

De triplici modo Opium à sulphure suo narcotico malignoque vindicandi, quod primum omnium esse debet, antequam Essentia extrahatur.

AD Opii superfluitatem auferendam tria media principaliter exhibentur:

Primum est: quando ad mentem
H h h h Pa-

Paracelsi Tract. 2. de morb. Amentium, rebus aromaticis admixtum, cumque Sapa, vel Rob Cidoniorū, in massam reductum, in malo Cidoniorum excavato, cumq; pasta farinacea involuto, in furno panificatorio coquitur, posteaque exemptum in pulverem teritur macerandum in idoneo liquore ad extractionem usque ipsius Essentia; quamvis eo loci Paracelso sermo tantum sit de Spiritu Vitrioli ad Epilepsiam composito.

Alterum medium est: ut Opium in minutas partes dissectum, in patinam immitatur ferream, seu laminam etiam ferream, asseturque tam diu, lente tamen, donec Sulphur ipsius in specie fætidæ densique fumi, à quo sibi pro vitili cavendum, evaporarit. Quidam aceto Rosaceo irroratum spatula miscent ut instar Aloes fundatur, postea super laminam extendendo tam diu evaporare faciunt, donec omnis fumigatio cesset, & quod restat, tam siccum evadat, ut in pulverem abeat, non tamen, quod sedulo observandum ustionem contrahat. Qui ipse modus à Quercetano, & multis aliis neotericis valde approbatur. Neque ego met habeo quod in hoc vituperare possim. Ideoque quodcumque Laudanum concinnavi eam ipsam rationem semper magnifici, & adhuc magnifacio.

Tertia præparationis *ονευασια* est: ut Opium antequam misceatur reliquis, in liquore aliquo digeratur prius, bulliatque lente, donec sua Sulphura, & Venena noxia, spumam nempe seu cremorem unctuosum, in superficiem rejiciat; succus autem qui restat usui tantum commodus servandus est.

Hæc eadem ratio Crollio in Basil. Chym. cap. de Laudano, valde accepta secretaque existimatur.

Ex his tribus præparandi methodis, antequam extractionem molitur, quilibet prohibito, quam velit, eligat.

CAP. VII.

Quomodo extrahatur Tinctura, Quinta Essentia, seu quomodocumque etiam Substantia Opii appellanda veniat, in quo bona ipsius virtus inest. Quomodo item exitialem ipsius acrimoniam auferre liceat.

AD Tincturam Opii à malignitate Sulphuris sui jam defæcati, extrahendam, communiter usurpantur aqua vitæ rectificata, vel acetum, jus Citri, Aurantiorum, Cydoniorum, aliive liquores aciduli, omnibus aliis tamen præfero semper acetum. Nam in universum omnes liquores acidis proprietatem quandam venenositatis retum adversam habere, ut &, quæ illarum acrimoniam, vimque causticam detundant, Chymicis notissimum est. De qua vitæ autem nemo tale quid vere adfirmavit.

Hanc eandem ob causam Veterum quoque instituta postulant, ut Scammonea cum succo Cydoniorum, liquore sc. acido, vel etiam Spiritu Vitrioli Philosophice corrigatur. Sic Euphorbium, Elleborus, Esula, aliaque venenositatis, & corrosionis nomine suspecta, beneficio aceti, vel irroratione inde, vel infusione facta, mitescunt.

An-

Antimonium eodem modo, ad vomitus prius & secessus paratum, extractione cum aceto destillato instituta, secundum modernorum experientiam, loco quod nauseam & magnam corporis alterationem excitarit, Medicinam præstat Bezoardicam ad sudores naturaliter provocandos convenientissimam.

Ita quoque Arsenicum perniciosissimum venenum, & Mercurius sublimatus, corrosivum insigniter noxium, cum aceto per digestionem adeo correctâ castigataq; apparent, ut in Chirurgia tutissimus ipsorum usus esse possit.

Præterea acetum, aliaque acida, in tanta omnium existimatione versantur, ut nulatenus fere excellentissimarum Medicinarum, veluti Lapidis Bezoar, Unicornu, Terræ Lemniæ, Theriacæ aliorumque alexipharmacorum usus permittatur, nisi vel oxymellis simplicis, vel syrupi Cidoniorum, vel Citriorum, vel Granatorum, de Berberibus, Acetosæ, aliorumve acidulorum societate directorum. Nec meherele sine causa, ut arbitror. Singula enim acida in universum stomachum confortant, venenis resistunt, ardores internos mitigant, & corruptiones arcent, & vel maxime acetum. Quod, si non aliunde patet, ex eo satis colligere est, quod & se, & immixta alia integra inviolataq; conservet, secus quam succus Citri vel Aurantium, vel Granatorum; non oleo quodam superficereus superinfuso, ut ne crassus aer subire possit, facere consueverunt. Insuper experientia fretus affirmare omnino possum, Opii Essentiam cum Aceto factam, longe efficaciorum esse, quam cui extrahendæ spiri-

tus Vini servierit; cum tamen is ipse spiritus subtilitatis veræque Essentiæ, qua plures aliæ prosperantur Medicinæ, alias super omnia merito extollat, quamvis in hoc, ut acetum, æque commendari certas ob causas nequeat. Administratio ergo Essentialis Opii extractionis hæc est:

℞. Opium ad supradictum modum præparatum & pulverisatum, immitte in cucurbitam recti colli, & singulis ejus uncias affunde ad minimum octo uncias vel aquæ vitæ vel aceti, quodcunque magis placuerit. Orificio bene clauso stent in Balneo Mariæ vel ad Solem, vel qualemcunque fornacem, in qua panis conficitur, triginta vel quadraginta dies, ad digestionem consumendam. Hoc enim modo Opii acrimonia, & cruditas omnino mutantur: non aliter, quam fructus alias immaturos, & austeros, & acres, ad Solis ferventes radios dulcedo, maturitasque sequitur. Id quod Ficus exemplo patet, quæ in principio lac valde corrosivum præbet, & quod carni superinductum pustulas & scabiem excitat, quando vero ad Solis gratissimum jubar maturefcere incipit, succum dulcissimum delicatissimumque prioris loco offert.

Consummata ergo Opii digestionem subtile à spisso separatur decapulando, inq; B. Roris, ad extracti debitam consistentiam redigitur. Usui destinatur, qui infra sequitur.

℞ (o) ℞

Hhhh 2

CAP.

CAP. VIII.

De tribus diversis confectionibus Opiatis, Laudanis à Spagyricis appellatis.

Spagyrici Paracelsum, qui in pluribus locis medicamenta anodyna & confortantia LAUDANORUM nomine insignivit, sequuti, Opio composito illud nominis quemadmodum videmus, imposuere. Nihil autem hoc nomen significat aliud, quam medicinam propter raras nobilesque virtutes multis laudibus dignam prædicandamque. Qua de causa etiam Crollius ad propositum valde adposite loquitur: LAUDABILE, inquit, medicamentum, quod plane suo nomini respondet, si Laudanum dicas.

Variæ, imo vix numerabiles Laudanorum præparaciones passim venduntur, & arrepta semel ipsorum utilitas, adeo partim curiosis, partim sciolis imposuit, ut quisque fere Medicus de proprio, quod commentus est, certare possit. Ne vero absque magnete hoc in mari rudiores navigare permitramus, tria velut præstantissima famosissimaque Laudana, ad quæ cætera quæque omnia apte referri & applicari possint, candide recitabimus. Et ὑπομνημάτων χάριν, utque applicationis istius, vel unicum tantum exemplum ob oculos exhibeatur, nostram quoque Laudani Opiati usû & experientia fors non minus, quam alia probati spectatique, confectionem sincere adjiciemus.

LAUDANUM PRIMUM,

Seu Anodynum specificum Theophrasti Paracelsi, secundum descriptionem lib. 7. Archidox. tract. de Specificis.

- ℞. Opii Thebaici unc. j.
Succi pomorum Aurantium
Cydoniorum ana unc. vj.
Cinamomi
Caryophyll. ana unc. β.

Contusa perquam optime simul omnia, mixtaque ponantur in vitrum cum suo coopertorio cæco; digerantur in sole, vel fumo per mensem, postmodum exprimantur, & imponantur iterum cum sequentibus:

- ℞. Musci scrup. β.
Ambræ scrup. v.
Croci unc. β.
Succi Corallorum.
Magisterii perlarum ana scrup. j. β.

Commisce, postque digestionem ipsorum uno mense factam, adde Quintæ Essentiæ auri scrup. j. β. qua permixta cæteris, Anodynum specificum erit, ad auferendum quoscumque dolores internos & externos, ut nullum torqueatur, vel arripatur membrum latius.

Et hoc Specificum Anodynum est Paracelsi, quo in pro basi anodyna solum ordinat opium, quod notatu hæc in loco dignum. Quoniam enim in virtutum relatione illud

illud medicamentum prædicat omnibus doloribus à forma specifica fugandis conveniens, non leve certe pondus, quæ supra de qualitate à nobis dicta sunt, ad demerendum fidem accipiunt.

LAUDANUM SECUNDUM.

Juxta descriptionem Quercetani Pharmacop. dog. pag. 452.

℞. Essentiæ Opii, à suo dissolvente per Balneum vaporosum, ut supra separatæ, (id est, beneficio aceti fortis vel juris Limonum extractæ ex Opio siccato supra laminam ferream, ut semetipsum interpretatur pag. 451.) unc. ij.

Essentiæ Croci, cum aqua Limonum extractæ ℥j.

Hæ duæ Essentiæ confundantur invicem in parvo quodam vasculo argenteo : his adde

Gemmarum

Magist. Hyacinthor. & Corallor.
ana ℥j. ℞.

Terræ sigillatæ veræ ℥j.

Pulver. Bezoard. veri.

Unicornu

Ambra grisea ana ℥ij.

Hi pulveres sufficient, ad bonam consistentiam Laudano inducendam : miscendo & agitando omnia continuo ad ignem lentum, donec ex materia frigefacta pilulæ formari possint : sufficit exhibere de hoc Laudano magnitudine piperis grani: Et insignes, ac suspiciendos percipies hujus Anodynæ effectus, quod te spe tua nunquam frustrabit: Nam confert citra molestiam,

& cerebri ullam perturbationem, adversus omnis generis dolores à quacunque causa subortos: contra omnes hæmorrhagias, si ve fluxus sanguinis, in quacunque corporis parte fuerint: contra omnes defluxiones, & fluores ventris, dysentericos, hepaticos, lientericos, & similes: & ad adducendam gratam tranquillitatem, in febribus ardentissimis, in quibus ipsis rationis sensus læditur, & in phrenesin æger plerumque delabitur.

Huic & aliud subjungitur, quod Hyosciamum, & triginta cit cetera alia Bezoardica & cordialia recipit. Si placet curioso lectori, idem expendere poterit. Hujus loci illud facere haud placuit propter operosum molestumque nimis processum, quem ad sui præparationem requirit; & quod ejus vicem quod modo descripsi, ubique & commodè supplere possit. Hyosciamus etiam multis est suspectus, de quo tamen alibi,

LAUDANUM TERTIUM

Osivadi Crolli descript. in ipsius Basil. Chym. pag. 173.

AB initio Crollius de usu omnium Anodynorum, laudabili hæc præmittit:

Multi sunt morbi, qui absque Anodynis sanari non possunt. Ergo in omnium morborum curationibus, ubi dolorem comites vigiliæ, viriumque resolutiones adfuerint, Anodyna intrinseca appropriata possunt administrari, ut ablati symptomatum ipsis radicibus pernitio-

H h h h 3

60-

forum cruciatibus, amica quies Naturæ reddatur.

Postea Compositionem sui Laudani, quod Paracelsi Laudanum indigitar, ita recenset:

- ℞. Opii Thebaici ℥iij.
 Succihyoscyami debito tempore collecti, & in sole prius inspissati ℥j.℞.
 Spec. Diambrae & Diamoschi fideliter dispensatarum ana ℥j.℞.
 Mumiae transmarinae select. ℥℞.
 Salis perlar. Corall. ana ℥iij.
 Liquoris Succini albi per Alcohol Vini extracti.
 Offis de Corde Cervi ana ℥j.
 Lapid. Bezoar.
 Unicornu animalis vel mineralis ana ℥j.

Moschi, Ambræ ana ℥j.

In defectu genuini Auripotabilis nullis corrosivis coinquinati, addantur

Oleor. Anisi.

Carvi

Aurantior.

Nucistæ

Caryophyll.

Cinamomi

Succini ana gutt. xij.

Fiat ex his secundum artem Chymicam massa seu Extractum, è quo ad necessarios usus possint pilulae efformari.

His observationes quasdam notabiles de Opii & Hyoscyami præmittendis præparationibus aliisque circumstantiis, ut & eadem seorsim componendi ratione subjungit.

Dosis hujus est à granis 2. ad 4. ad Auctoris præscriptum. Virtutes quod attinet,

illas inferius sub instructione de usu Laudanorum in genere posita comprehensas communicabo.

NEPENTHES AUREUM nostrate

Hypermeri loco adjectum.

- ℞. Essentia Opii, per Spiritus Aceti Cardiaci extractæ ℥iij.
 Tinctura Croci more Quercetani extractæ ℥j.
 Lapidis Bezoardici Regii, seu Auripurissimi more Spagyrorum purpurisati, & in veram Medicinam Cardiacam redacti ℥j.
 Resinæ, Ligni Aloes,
 Ambræ griseæ opt. ana ℥j.
 Miscantur & incorporentur simul in vase vitreo, eoque bene clauso servantur ad usum.

Animadversiones.

1. Intellego Opium à Sulphure suo maligno, beneficio prædictæ exsiccationis probe vindicatum; postea per integram mentem cum aceto super debitam quantitatem Santalialbi odorati, Melissa, Rosarum rubrarum, & Cinamomi distillato, digestum; denique in picis liquidæ, vel paulo solidiorum consistentiam redactum.

2. Pro lapide Bezoardico Regio accipio Aurum purissimum in formam lapidis beneficio menstrui Balsamici Philosophorum elaboratum, inque Medicinam vere Bezoardicam & Cardiacam redactum, adeo ut unum duntaxat istius granum nihil cedat sex octove granis Bezoar Orientalis opti-

optimi. Id quod requirente necessitate
 ἐφθάλμιον φανερῶς demonstrari potest.

3. Crocus debet purus bonæque
 notæ esse; infunditurq; in aqua Limonum
 ad Quercetani mentem, donec eliciatur
 tinctura. Ea sensim decantando separanda
 est, & lento calore, ne nobilior Spiritus a-
 volet, inspissanda.

4. Non immisceo Magisteria lapi-
 dum pretiosorum, Corallorum & Perla-
 rum aliorumve Cordialium. Puto enim
 Autum prædictum instar omnium horum
 esse, postea singulares alias habeo ratios
 nes, quas allegare hoc in loco minus con-
 venit.

5. Quod Ambram griseam, quæ in-
 greditur, attinet, testari possum me nun-
 quam vidisse, mulieres hystericas ab ejus u-
 su quicquam mali, ut fors suspicio quorun-
 dam, percepisse. Qui tamen ea in re anceps,
 pilulam prædictis mulieribus exhibendam
 modica olei succini portuicula tangat, &
 audacter postea deglutendam offerat.

Et hæc Laudana illa sunt, seu confectio-
 nes Opiatæ, de quibus hoc in tractatu tra-
 ctare mihi proposueram. Bona illa omnia
 sunt, & præ cæteris omnibus quæ Opium
 recipiunt, laudatissima, & quamvis alte-
 rum differat ab altero, in methodo com-
 positionis, & ratione ingredientium,
 præcipua tamen basis Opium scilicet in
 omnibus æque retinetur. Quod vero non
 singula aperte, & quod dicitur, cibum præ-
 mansum in os omnibus ingesserim, ut pri-
 mo intuitu semiluscis etiam appareant, re-
 spōdeo quomodo dicim⁹ παροιμιαζόμενοι:
 Ὅν πάντα, ἔδεν πάντοτε, ἔδεν ὅλη πάντων.

Quamvis enim omnibus idem libri hujus
 commodum & utilitatem non invideo;
 conscientia tamen non patitur, ut lucripe-
 tis æque, & qui ad hanc messem aliena u-
 tuntur falce, ad tam gravia τεχνουργήματα
 fenestram aperiā. Propterea etiam au-
 thor omnibus sum, qui sanitatem magis æ-
 stimant, quam pecuniolam, ut ne Laudano
 utantur, quod non experientissimi & fide-
 lissimi quique Medici composuerint.

Quod restat, non ignoro esse inter Chy-
 micaestros quosdam, immodicos sui æsti-
 matores qui intemperantissime gloriantur
 se Laudana possidere, Anodyna præcellen-
 tissima, quibus tamen ne micam Opii ad-
 misceant: Talia quidam è rebus duntaxat
 cordialibus concinnare pollicentur. Qui-
 dam è Sulphure quodam Embryonato
 Vitrioli, quod medicamentum somnis &
 doloribus utilissimum & preciosissimum
 jactitant: Meræ tamen ampullæ sunt, cum
 nimirum sine Opio, aut simili facultate
 præditis nemo generale, verum tutumque
 Anodynum præparari possit.

Negate quidem non possum: ex rerum
 quarundam sapore, odore & natura inter se
 differentium certa permixtione, speciem
 Laudani elici posse. Ipsemet enim tale quid
 præparare novi, è Nuce Muschata, Mace,
 Myrrha, Croco, Ambra, Mosco, aqua vitæ,
 Quinta Essentia Sulphuris, &c. absque ullo
 Opio, cujus solo odore somnum, & pro ad-
 ministrationis modo dolorum etiam va-
 riorum sedationem promittam.

Multum tamen abest, ut illud Lau-
 dano Opiato comparandum veniat, et si
 etiam æquale ipsi censeatur, eadem tamen
 accu-

accufatione illud infectari liceat, qua id, quod ex Opio conflatur. Si namque Opium corpori male convenit propter facultatem somniferam, quam naturalem habet; quid ni Aromata ut cordialia etiam, quæ eandem somniferam facultatem mutuo tantum & adfcititie ab arte acquirunt, ex eadem culpa male itidem audiant?

Quod porro Sulphur Anodynum Vitrioli attinet, Paracellus quidem mirabiliter de eo philosophatur lib. 1. de Reb. nat. cap. 7. ubi & plura de multis aliis sulphuribus Metallicis prodit; Animus tamen inclinatur, confiteri magis cum Crollio, apud neminem mihi tale hæctenus videre licuisse: Quamdiu enim Vitriolo operam & sumtus tribui, nunquam quicquam reperire potui, quod cum Opio ad somnum doloresque pares virtutes habeat, quemadmodum pinguiori Minerva demonstravi in Anatomia Vitrioli nostra, ante paucos annos in lucem emissa. Fallunt igitur & falluntur, qui beneficio præcipitationis cum Oleo Tartari bulliendo in catino ferreo, vel per sublimationem pulverem Vitrioli viridiusculum separatum, Sulphur Embryonatum Vitrioli nominant, quod nimirum cultro Vulcani difsectum, merum cuprum oculis obijcitur, & inde exhibitum stomachum potius alterare, vomitusque proritare, quam vel confortare, vel somnium naturaliter inducere potest. Paracellum ergo eo in loco homines phaleratis dictis pro more duxisse, fictamque personam sustinuisse necesse est, ubi aliud legere, aliud intelligere expediat. Interea cum certum propter incertum deserendum non sit, merito

prædicta Laudana, vel similia amplectemur & magnificiamus, & candidis eorundem authoribus gratias agamus potius, quam vanis jactatoribus aures patefaciamus.

CAP. IX.

De Virtute & usu Laudani Opiati tam in genere, quam speciatim.

Hucusque, ut lineis constanter insistamus, de præparatione Opii satis. Nunc proficamur ad declarandum virtutes ipsius, & usus, quo ipso iis, qui eo opus habent, nonnihil forte gratificabimur.

Proprietates ergo Laudani ad prædicta fundamenta præparati cujuscunque sex principales sunt.

1. Sedat omnes dolores internos à quacunque causa, quocunque tempore, in quibuscunque personis, nulla temperamentum habita ratione, neque ætatis, neque constitutionis corporis, sola dosis, aliarumque necessariorum circumstantiarum cautione observata.
2. Somnum vel à morbo, vel errore interno deficientem provocat, absque ulla sensuum stupefactione, membrorum debilitatione, ventris adstrictione, aliorum vitiorum accidentium inductione, quod alias plurimum somnifera alia, propter nimiam frigiditatem vel male institutam præparationem, sequi solet.
3. Egregie facit ad sistendas omnes defluxiones subtiles, mordicantes, catarrhosque, tenues è cerebro in subjacentes partes

partes prolapsos, sensim & sensim increasando illos, roborando cerebrum, & vapores sylvestres defluxionum plerumque causas antecedentes reprimendo.

4. Hæmorrhagias, fluxus alvi, & menstruorum, sive ratione exuperantis caloris, sive humorum peccantium & mordentium exorta compescit.

5. Pellit omnes ardores febriles, caloremque præter naturam ex ulceribus, vel per fermentationem humorum biliosorum, vel materiam rodentem venenosamque exortum.

6. Roborat viscera, meatusque nimium relaxatos labefactatosque, ut & virtutem retentricem imbecillem, vel ex Chronico morbo, vel à superpurgatione.

In specie contra sequentes affectus feliciter usurpatur.

1. Contra capitis dolores; Hemisphæricam inveteratam, cephalalgiam, aliasque dolorum species. Stomachus tamen ab humoribus crassis & viscidis inquinatus non sit.

Datur ad pilulam unam vesperianæ somnum duabus post partum horis, in cochleari Aquæ Majoranæ, Betonicæ, vel ejus Syrupi, aliove liquore capitali. Potest etiam exhiberi cum cerevisia, vel jusculo, vel etiam deglutiri in substantia sicca, quamdiu opus fuerit.

2. Contra subtiles defluxiones catarrholicas, è capite in oculos, dentes, aures, pulmones, stomachum irruentes, &c. Ulus ejusmodi, ut supra: Caput ægri tamen custodiendum à nimio calore, vel

frigore; Vinum interdicens, cererevisia item vetusta aliaque generosa potulenta. Neque etiam convenit Sinapi, alium, cape, & quæcunque aromata & fortiter alterantium nomine appellanda veniunt.

Quando purgatione opus fuerit, & alvi lenitione, non nisi Aloë cum Aqua Rosarum lota, ejusque succo condensata, Rhabarbarum, Manna, Syrupus Rosatus, vel quod melius est Clystma quoddam usurpandum. Omnia enim alia purgantia, alterantia, & attrahentia, in hoc casu periculi plena.

3. Contra aurium dolores cum sonitu vel tinnitu flatulento, sive ab inclusis flatibus in cerebro, sive à vaporibus à stomacho ascendentibus. Sumitur in aqua Fæniculi, Salviæ vel vino albo serò uti dictum est supra.

4. Contra Epilepsiam vaporosam, (loquor cum doctis) cum magna sanguinis ebullitione, hæmorrhagia, & capitis subsequente dolore. In aqua Præconiæ, florum papaveris sylvestris, seu erratici, aliove appropriato liquore, ante vel post paroxysmum. Datur etiam singula Lunæ quadra semel, mane ante Solis exortum, convenienti Diætâ, & venæ sectione pro necessitate indicationem instituta.

5. Contra dolorem dentium à calida & subtili defluxione proficiscentem, Laudanum in aceto dissolvitur, ejusque guttæ quædam in ore retinentur, paulò post, priori rejecto, denuò sumitur ad doloris finitionem usque.

5. Qui noctes insomnes habent, quacunque de causa illud veniat, cum

cochleari aquæ Hypericonis, vel Melissæ, quantum opus fuerit hauriant, bis terve in septimana.

7. Qui narium hæmorrhagiam patiuntur, vel sanguinem per os rejiciunt: dijudicata prius causâ, propter quam vel venæ sectio, vel scarificatio ad revellendum imperanda veniat, in continenti Laudanum cum aqua plantaginis, Bursæ pastoris, Tormentilla, vel quod melius est, cum aqua spermatis ranarum per descensum destillata bibant, stillanteque sanguine iisdem liquoribus cum Laudano madefactum gossypium naribus intrudant. Ex eodem etiam Epithemata fronti imponant, & statim fluxus cessabit.

8. In vomitionibus, ubi nec materia stomachi peccans in causâ; ibi enim materia per loca convenientia evacuada; nec status in hypochondriis (uti sæpius accidit) propter renum aliarumve partium obstructionem conclusi; quo in casu diuretica, diaphoretica aliaque ex usu sunt; sed peculiaris stomachi debilitas, vel ulcus, aliave, præter prædictas, causâ adest, exhibeatur cum Syrupo Cydoniorum vel Betonicæ, quoties opus visum fuerit.

9. Contra febres ardentes, malignas, & pestilenciales: vomitoriis, Bezoardicis aliisque ad diminutionem humorum & sanguinis, ubi expediat, remediis præmissis, cum aqua Carduibenedicti, Veronicæ, Chelidoniæ & similium. His enim in casibus mitum quantum vapores sursum in caput vergentes, & deliria, furorem, phrenesin aliaque symptomata producentes, deprimat & consumit. Ex-

tinguit insuper calorem febrilem, confortat corpus, spiritusque recreat.

10. In febribus intermittentibus, minera crassiori per vomitoria, vel dejectoria debita expulsa, ferosiori illa diaphoreticis item propriis dissipata, ut & Astro ignis Microcosmici phlebotomia probè ventilato, cum aqua Centaurii, Carduibenedicti, pilosellæ, aliorumque febrifugorum, una vel duabus horis ante invasionem, idque bis terve repetendo. Vidi enim hoc ipso remedio ad prædictum modum administrato, febres, nullo alio juvante remedio, penitus curatas fuisse, vereor tamen affirmare, hoc omnibus febribus æquale fore remedium. Sunt enim quædam ad tam difficilem coagulationem destinata, ut nec Æsculapii manibus, si curator ipsis adest, etiam *ἔσθλα ἀγρῶν* rem aggrediatur, antea talem terminum cedant.

11. Contra colicam & ventris tormina, alvo, vel medicamentis laxativis vel clysmatibus prius liberatâ ubi opus fuerit; datur cum cochleari vini albi: Quædo tamen tantæ activitatis sit dolor, ut ferri minus possit, nullo ad alia remedia respectu habito, eligatur ab initio statim. Dolore tamen fugato, postea ordinariæ curæ ad removendam causam morbosam datâ occasione indulgere, minus prohibeo.

12. In extremis illis intestinorum tenuium cruciatibus, quos Iliacam passionem, seu Miserere mei appellant, feliciter administratur cum oleo amygdalarum dulcium, seu mucilage feminis Cydoniorum.

13. Contra dolorem matricis, cum

cum aqua Camomillæ vel Artemisiæ exhibitum prodest: Quando tamen in menstruorum retentione peccatum fuerit, provocationi illorum inprimis studere oportet. Nihilominus ad hoc parum solliciti, quando dolor nimis urget, tutò ad mulcendum dolorem vaporesque malignos reprimendos Laudanum propinamus. Dolo enim mitiori facto, cætera cum majori facilitate absolvimus.

14. Mulieribus, doloribus post partum denuo exortis, vocant die *Nachrebe*/concomitantibus vigiliis, delirio, febris ardente, & omnimoda corporis imbecillitate, egregiè opitulatur: Sic & nimium sanguinis fluxum, excluso jam partu compescit, parva ipsius pilula deglutita, uti dictum est.

15. In menstruorum profluviis præter naturam, datur bina ternave vice, si ex usu fuerit: Remoram illis feliciter injicit, quiete solummodo, & diætâ convenienter institutis. Multas hoc remedio liberavi, omni ferè sanguine exhaustas; simul tamen necesse fuit naturam viribus lapsam cibis euchymis restaurare, & medicamentis confortantibus, ceu Magisterio Corallo- rum & Perlarum, Elixire item cordiali, alias Auro potabili Philosophorum dicto, viscera firmare.

16. In dysenteria, ut & aliis alvi profluviis materia peccante, beneficio Rhabarbari aliorumve pro differentia mineræ partisque affectæ convenientium prius exclusa, cum Syrupo Cydoniorum semel bis terve, quantum ad dosin requiritur, utiliter usurpatur. Non posthabitis interim venæ sectione, si necessaria

fuerit, aliisve externis remediis, veluti unctionibus, Emplastris ad rem convenientibus,

17. Post purgationem hypercatharsi affectis; quorum plurimos in extremum vitæ periculum præcipitatos novimus, Laudanum bis terve cum vino rubro datur, donec omnia fuerint quæta.

18. In magnis Renum doloribus seu Nephritide; ut & urina guttatim profluente, cum acrimonia instar lixivii mordicante, cum modica sacchari rosati quantitate, vel Syrupo violato mixtum bonis ægrorum rebus exhibetur.

19. Calculosis etiam, doloribus fortiter urgentibus, cum Hydromelite vel Syrupu Glycyrrhiæ portigimus, præmissio tamen clystere emolliente, & carminativo, alvo scilicet constipata, ut solet.

20. Non minori cum successu damus etiam doloribus ex hernia intestinali cruciatis, cum cochl. vini boni; inungendo interea ab extra oleum Nucis Mafchatæ, & calidè tenendo ægrum.

21. Inservit laudabiliter contra podagricos, sciaticos, & singulos artuum dolores, cum inflammatione materiæ hinc & inde in varias partes in cubitu. Hoc enim in casu dolorem sedat, materiam digerit, & incrassat, ut catharticis postea lubentius obtemperet; vel per insensibilem transpirationem dissipetur. Medicamentum certè manu sapientis Medici præscriptum excel- lens & nobile. Turgente enim materia & vagabunda existente, purgantia magis magisque irritando, caulandoque inanitionem partium, dolores dilatant, exasperant, & omnem ægritatum dete-

deteriorem faciunt. Arthriticis porrò, materia quæta existente & fixa, interea vero non doloribus saltem, sed febris ardente etiam, & imbecillitate cum somni privatione molestantibus, valdè convenit ad symptomata illa removenda, & purgantibus postea quibus alias natura nondum quietè se habente parum proficimus; liberiores locum conciliandum.

21. Vulneratis, superveniente febris ardente, inquietudine, hæmorrhagia, aliisque symptomatibus, quibus vulnus irritatum ad Gangrænam facile inclinatur, valdè convenit. Et Cheirurgus meritò magnificandus, qui Laudani usum ritè noverit.

23. Nimios dolores à chronicis ulceribus, crurum, brachiorum, &c. quod sæpè accedit, certò lenit, exhibendo, quantum pro dosi sufficit, vesperti duabus post partum horis.

In Helvetia aliquando rustici nonaginta circiter annos nati curam habebam, in casu duorum ulcerum in crure subortorum, quæ quinquennium magna cum molestia, quam ob eandem tandem vocatus aderam, supportarat. Neque enim noctu, neque interdum præ nimio dolore somnum viderat. Administrabam consuetam Laudani dosin, mox dolore cessante, quietè se habebat, & paulò post foràs exspatiabatur, multa que alia, diu intermissa peragebat: Imò beneficio Laudani sine dolore ad sesquialterum usque annum se sustinebat, donec tandem propter senectam à vita discedebat, ulceribus interim nil quicquam mali, etiam si semper apertis, senescentibus, cum

tamen nullum remedium adhibebatur, præterquam Aqua Perficariæ, quam meo Consilio linteolo tepidam admovebat.

24. Denique quando quis diu qualicumque etiam morbo afflictus, omnium medicamentorum ordinariorum genere in auxilium vocato, non solum solatii nihil percipit, sed & dolores sive continuos sive intermittentes aciores patitur, unde humidi radicalis consumptio, calorisque nativi extinctio præmaturè metuenda, tùm Laudanum jure merito Languentium suffragium celebrarim. Sistit enim dolores, corroborat viscera, calorem nativum tuetur, & quæ σὺβερτὸν ἀνὸ θρασιῶν ὑπερβαίνει, multa alia felicissimè operatur. Hujus assertionis exemplum plurimum memoratu dignum in memoria habeo: factum enim scio, ubi Laudanum extreme languidis in agone pro doloribus constitutis exhibui, quod citò melius habere, & sensibus restitutis bona dispensare, & denique cum ratione & vera precatione, piaque multorum adstantium institutione se DEO committendo expirare potuerint. E contra accidit sæpè ubi prædicta Medicina destitumur. Quippe nullam aliam, quæ æque pro salute hominis propugnet, huic substitui posse ipsa Experientia demonstrat. Quare quicumque sit Medicus qui hujus cognitione caret, omnem rudentem moveat, ut illud in tempore assequatur, & peccatam neglecti Deo & proximo debiti officii caute declinet.

Certum enim est, rationum strophas, ἀπληκτικὰς ἐπιδοσίας, Charitatis erga proximum, in cujus legitimo tenore totius

totius mundi conservatio subsistit, quæque omnium bonarum scientiarum & Artium firmissimum creditur fundamentum, quicquam detrahere nec posse, nec debere; & si turpi desidia in rerum nobis ad sanitatem ægrorum commissarum scrutatione, sive Galenus; sive Paracelsus illa primum prædicarit, peccaverimus, non minus coram Deo aliquando excusabiles fore. Experientia enim magnus ille & vere fundamentalis liber est, qui quotidie lumine Naturæ ob oculos nobis versatur. Quilibet ergo non solum legat, sed & intimus evolvat, pensiculateque intelligat. Vere enim hoc sensu Paracelsus dixit: omnia remedia, quæ morbos naturaliter tollunt, veras Medicinæ Regulas & Canones esse: cæterum vix umbram Medicinæ affectare, ea qui negligant.

Id quod, salva undiquaque venia, hoc in loco, quamvis extra oleas fortassis, non admonere non potui. Interea Rationis & Autoritatum memores suam cuique laudem, & veritatis præmium, suo tempore & relinquimus libenter, & concedimus cumulate, & deferimus liberaliter.

Cautiones de Laudani usu observandæ.

Sciendum hoc in loco omnibus est: in toto universo, nil quicquam tam aptum natum ad Medicinam homini præstandam, esse, quin singulari iudicii perpicacitate, & prudentia opus habeat, ut ad adposite curandum, recte adhibeatur. Res enim tam sancta nulla est, quæ abusu profanari nequeat. Imò quo divinior illa, eo

deteriores paritur abusus. Ideoque de usu Laudani pauca edisserere operæ præmium duxi.

1. Statutum equidem supra est, quomodo & quibus cum vehiculis in quolibet affectu Laudanum usurpari debeat. Sunt tamen aliquando, quibus Aquæ illæ destillatæ, & Syrupi, &c. nullo modo commode præseribi possunt. Idque non solum propter qualitates, quas manifesto præ se ferunt, ut & odorem, saporem, &c. sed etiam propriæ antipathias ergo.

Plura hujus exempla scimus: quosdam Rosarum odores ferre absque deliquio animi non potuisse; quosdam ne quidem saporem Cydoniorum. Quibusdam maximam voluptatem à dulcibus accessisse; quibusdam è contra summum tædium. In quibusdam aquas destillatas bonos edidisse effectus; in quibusdam nihil nisi nauseam aliaque symptomata excitaſse qualiscunque etiam occulta natura subierit, nobis certe ignota; sed & sapienti haudquaquam vestiganda.

Quando cunque igitur in ejusmodi naturas inciderimus, latius erit LAUDANUM cum vino, cerevisia, jusculis Gallinarum, aliisve naturæ cujuslibet familiaribus exhibere.

2. Uno die binâ vice Laudanum non detur, nisi in extremis dolorum casibus; sufficit enim unica exhibitio. Præterea non audeas tria quatuorve grana pro dosi excedere, nisi in valde robustis, ubi vehementia affectus urget. In iis aliquando ad sex usque grana ascendimus: Tempus exhibitionis est, duabus horis post pastum elapsis, at tamen necessitas

sæpe terminum præscindit, ut quavis hora conveniat.

3. Observatione etiam dignum est; ante usum Laudani ventrem ab excrementis cibariis vacuandum esse, vel leniente aliqua Medicina, vel emolliente Clystere vel supposito: In personis tamen aridis, imbecilibus, & extenuatis, ardore interim & sanguine plenis, illud usque adeo respiciendum non est; Cura enim hic ad mirigandum potius ardorem, & corpus humectandum, quam ad alia, quæ purgando incrementum caperent, dirigenda.

4. In Asthmaticis, ubi pectus & pulmones materia viscosa, & tenui obstruuntur, caute procedendum: Indicatio enim educendi & abstergerendi est; Laudanum vero roborat, & mediocriter increffat.

5. Non convenit Hydropicis, ob aquarum copiam difficulter respirantibus, somnumque suffocationis metu merito fugientibus. Aquis tamen exhaustis, & jecoris aliarumque partium obstructionibus decentibus remediis expeditis, ut de suprascriptis nihil amplius timendum sit, nihil prohibet, quo minus ad roborandum viscera, corpus à subtilibus fluxionibus defendendum, & ultimam curationi Colophonidem imponendam, adhiberi possit.

6. Denique παντελῶς ἀποροδιουσον, ægotis stomachum impurum habentibus, & vel vomitoriis, vel catharticiis evacuari cupientibus, Laudanum exhibere.

Pariter prorsus abstinendum in pustulis & variolis, quarum nimirum cau-

sas convenientioribus remediis appetimus.

Breviter, nullius prorsus usus esse debet, ubicunque vel vomitoria, vel cathartica, vel sudorifera, vel diuretica vel alexipharmaca, vulneraria, phlebotomia, diæta, aliaque genere differentia remedia locum apte merentur. Quot enim morbi natura diversi, tot remediorum oportet esse Ideas. Quodlibet enim remedium, quemlibet sub se morbum continet, cujus, ratione naturæ partisque affectæ consentaneis, ratione vero affectus contrariis spiritibus diversorū novit & impetit. Quamvis haud inficias eam, plura sæpe in unius medicamenti copulam venire, pro diversa & multiplici morborum complicatione.

CAP. X.

De confutatione trium erronearum objectionum, quas proponere quis possit, contra usum Laudani.

O Cravus fere jam annus agitur, quando Medicorum quorundam consultationi interesset de Ægrotò jam quatuor septimanas à fluxu ventris febri continuè complicato, cum somni privatione, & gravissimis in ventre cruciatibus decumbente. Variis quidem remediis tentatus, nihil tamen propius habebat, quam ut propter nimiam virium amissionem, periret, nihil longius, quam ut sperare meliora arderet. Ordine differendi ad me devoluto, Laudanum utiliter usurpandum recta ratione proposui. Ut autem Veritatis Regnum nunquam infestus habet obtrectatores; ita tribus sequentibus ob-

objectionibus propositionem meam debellare conabantur, quæ singulæ tamen tanti ponderis non erant, ut meis quicquam detrahere, vel res verbis æquare, ut Naturæ Divinitatisque negotiis impedito animo studendum est, potuissent. Ne tamen in ægroti interitum, Medicinæ studiosis imponant, eadem hoc in loco & reperere, & non Tullianis, sed certis rationibus confutare volui.

Objectiones.

1. Quod Laudanum principaliter ex OPIO compositum, proprietatem ipsius somniferam retineat, & consequenter calorem nativum suffocare, omnesque sensus stupefacere possit.

2. Quod, quia humores subtiles & tenues increstat, dolores quidem sopiat, postea vero causas morborum malignas, permanentes & incurabiles efficiat.

3. Quod usu observatum sit, ægros nonnullos sumpto Laudano paulo post pejus habendo mortem oppetiisse; qua de causa usus ipsius omnibus merito invisus esse debeat.

Responsiones.

Quæ dicta sunt contra Laudanum, partim falsa partim confusa, partim inconsequentia sunt, & hinc *παιδινα* illa iudico, *πυρίων φόβητρα*.

Quod tamen primam objectionem seorsim attinet, omnino arbitror, si adversarii experientissimorum autoritate, & veræ Experientiæ, quæ utraque ne crudum quidem Opium in minima quantitate calorem nativum suffocare, sensusque stupefacere concedunt, sese ascriptores statue-

rent, in bonam Laudani famam non tam crudeles illos fore.

Esto tamen: Opium crudum non posse non prædictos effectus dare: non propterea omne Opium, à superfluitate sulphuris sui narcotici liberatum, ab acrimonia correctum, & postea cum Bezoardicis & cordialibus, ut supra patet commixtum, eadem pertica tractandum venit. Opium ergo, prout Laudani basin constituit, quia & forma & substantia mutatum, non antiquis illis & crudo propriis virtutibus prædicum potest esse; quique hoc non videt, parum videt, nec illi puto sanum esse incipitur. Et quamvis Laudanum somnum provocat, experientia tamen monstrat quotidie *δις δὲ πύτων* abesse, quod eandem ob causam calorem nativum suffocare consueverit. Quinimò, quando ille consumitur, & ad manifestam perniciem, propter nimias dolorum insultationes & exagitationes, tendit ab OPIO prompte, conservatur & defenditur. Eadem enim hic conditio est, quam ubi lampas nimia ventilatione plus justo valentior facta, longe citius & flammam & oleum perdit, quam ubi in quiete retinetur.

Ad alterum respondeo: Laudanum causas quasdam morbificas præparare, & ad expulsionem magis idoneas reddere, ut supra quoque de usu ipsius in Podagra mentionem fecimus, nedum ut deteriores illas efficere possit. Accedat autem hæc appendix ad munimentum jam facti iudicii. Num prudentiores Medici unanimiter consentiunt, præparaciones humorum expurgandorum, (corporis illæ huc non pertinent,) ad
duas

duas potissimum operationes referri: Crassos nimirum & viscidos humores attenuandi & liquefaciendi; & nimium subtiles, virulentos, vaporosos, & turgentis mediocriter incrassandi, & compefcendi. Cum autem maxima dolorum acutissimorum ardorumque intolerabiliū pars, à causis symbolo sibi merito conjunctis, falsis, acutis, mordicantibus, inquietis, causticis, vaporosis, &c. proficicatur; quo sensu Galenus quoque bilem acutos semper morbos facere adfirmavit in comment. 7. Aph. 33. quibus in urinis biliosa sedimenta, sed supra tenuia, acutum morbum significant, &c. quid præclarior? quid utilior in his exoptaremus, quam Laudanum, quod & incrassare, & digerere prædictos humores, vapores reprimere, omnemque malignitatis modum abscindere natum est? Adsit superfluitas expurganda, nulla à loco in quo inhaeret, contradictione insurgente, securius certe post Laudanum usurpatum illam attentabimus, quam si intactam antea reliquerimus. Et num sententiam hanc varia ulcera externa abunde satis confirmant, quæ certe, quia phlegmonosa, subtilibus, & rodentibus humoribus scatentia, & magnos sæpe dolores, lancinationes, & febres symptomáticas pariunt, præstantius remedium non postulant, quod dolores mitiget, ardorem temperet, & simul humorem morbificum maturer, & incrasset, quibus omnia Symptomata mitescunt? Hæc ergo tam præclara effecta, quia Laudanum perficit, non dicam, quod & mundificet, putrefactionem arceat, instar Balsami consolidet, partesque imbecilles rescicendo, varia tollat sym-

ptomata; multum abest, quod omnia deteriora & incurabilia reddat; Longius illud: quamvis mediocriter incrasset, quod sanguinem aliasque humorosas in corpore substantias in lapideum coagulet; vel partes instar gyphi constringat & conglutinet, quas fortassis ineptias ad male obtrectandum LAUDANO bardus animus, ridicule sequatur.

3. Quod accidere possit, ut quis sumpto Laudano nihilominus paulo post mortem oppetat, tam clarum est, quam Sol in medio cælo, dum sudum est. Experimentæ scutica dignum quoque me præstarem, si inficias irem. Quod autem Laudanum mortis hujus causa extiterit, nec potius committi Elenchum non causæ ut causæ; pure & nervose in ambulacris nostris suppeditata, non lutulente ac languide, ut sit in novis Academiis: quæ nihil nisi rabularum ventosas velitationes olent, dabimus & explicabimus.

Primo ergo è præcedentibus liquidò manifestum reperimus: Laudanum nequaquam veneni tam reum esse, ut utentes interficiat. Ideoque importuna illa morientium exempla omnibus rationum & experientæ, quæ singula Laudani usum summopere commendant, monumentis anteponere, tam absonum est & absurdum, quam procul dubio foret, si dicerem: Vidi ægrotos minima lapidis Bezoar, unicornu, perlarum aliarumque rerum cordialium portiuncula sumpta periisse. Ergo prædicta omnia interitus fuere causa, ideoque digna, quæ pro reiectamento habeamus.

Vel æque pueriliter: Vidi Clyisma fuisse injectum dum moreretur; Ergo Clysmata

mata vel periculosa vel lethalia, quemadmodum supina ingenia Clysteribus insultando ridicule colligunt, in quibus perspicuendis, si & nos supiores essemus, jam id committeremus, ut illorum simplex error, culpa esset nostra.

Eodem modo absurdum profus est & inauditæ consequentiæ argumentum, bonam Laudani famam eo ipso allatrare, quod dum usurparetur, mors paulo post alicui supervenerit: Quamvis enim contra dolores potentissimum remedium sit, nec ad somnum conciliandum, se quicquam præstantius ferat, neminem tamen à morte, ejus præsertim fatali limite oberfante, præservare, contra omnium reliquorum Medicamentorum naturam peculiariter statutum est. Dormire quidem, & doloribus exemptum esse, necessaria sunt cum sanis tum ægrotis, hoc quidem absolute, illud suo modo: attamen utrumque propterea vel vitam hominis conservare, vel redintegrare, non tam illorum, quam Naturæ sibi ipsi debito officio parcentis culpa fieri arbitrandum est. Id quod notioribus exemplis patet: Edimus & bibimus, & aliis rebus non naturalibus utimur, immutata ipsarum natura aliquando tamen profunt, aliquando minus, aliquando etiam valde obsunt, singula pro alia atque alia Naturæ partitione. Tam variæ siquidem Naturæ vices sunt in iis, quæ condidit, ut idem non solum diversis sit diversum speciebus, sed etiam eodem in corpore alias atque alias comparet affectiones. Cujus rei opportunum exemplum præbetur in homine indefessis laboribus adeo fatigato, ut neque manus neque pes officium faciant, sed omnia in somnum & quietem inclinent; Dormit etiam in u-

tramvis aurem. Experrectus vero tam vegetus corpore & animo existit, ut antea, antequam laborem subiret. Is ipse homo ad labores redit suos, eosque duplo tantos sustinet, ut sanitatis & virium limites excedendo jam virtutes vitales, animales & naturales dehiscant, & humoribus sursum deorsum agitatis nihil quicquam reliquum sit, quam ut mortali morbo misere decumbat: Hac occasione denuo in somnum, pristinam illam corporis & animi sulturam, se conjicit, ad eandem morbo medicinam faciendam; Tantum abest, ut meliuscule inde habeat, ut & vitam finire ipsum inevitabiliter oporteat.

Similiter judicandum est, de ægro, qui vel vigiliarum, vel dolorum acutissimorum, vel esuritionis diuturnæ excessu, jam morti vicinus factus, vel ex spontanea lassitudine, vel quia Laudani pilulam, vel portionem restaurantem assumpsit, somno obruitur, nec tamen reficitur, sed vel pejus habet, vel profus moritur.

Ideoque quod sinistre hoc in loco cecidit, non quia aliquid vel somno, vel nutritioni datum est, utrumque enim ad vitam necessarium est, imputari debet, sed quod appropinquante morte assumpta illa bonos suos effectus edere non poterant. Loquar meo more barbare, & ab Oxonio, non è rostitis aut comittis: Verum non est: Æger medicamento salubri motu movetur: ergo salubriter movetur. Quia receptivum non recipit per modum imprintitis, sed per modum receptivitatis. Præterea naturalia *ὡσαύτως* agunt, *εἰ μὴ τι ἐμποδίσῃ* nisi aliquid interfit, quod impediatur, uti hoc in loco. Et hæc ad tertiam quoque objectionem confutandam breviter suffici-

K k k k

ant.

ant. Laudani enim rite ac scite preparati, & prudenter adhibiti causam agimus; non Opii Turcarum, Hyoscyami, Mandragoræ, aliorumve Narcoticorum crudorum, vel sinistre adhibitorum, quorum nocumenta non est meum vel excusare, vel commendare.

Id quod ἐν τῷ πρώτῳ de Opio & Laudano sufficiat.

Protestor ideoque coram omnibus, hæc qui legerint, absque omni vel odii vel calumniæ affectu, in quemcunque etiam videri alicui videatur, totum hunc libellum me conscripsisse inque lucem edidisse; neque aliud ad scribendum hac de re calammum armasse, quam quod cognitionem & famam medicamenti hujus apud non paucos valde angustam, pinguiorem, splendidiorumque facere, & meum simul studium, quod in rerum Medicinalium inquisitionem quotidie colloco, omnibus probare,

in præcipua Christiani Medici laude posuerim. Spero etiam, quibus in causæ hujus judicio, aliquando odium & insectatio magis cordi fuere, quam Regni literarum anima, virtus & veritas, illos ambitiones & factiones contradictionibus hæctenus in me exercitas relicturos, & cautius in posterum, contra honorem proximi ad propriam solummodo autoritatem superciliose præferendam, præliaturos.

Nemini hoc sermone litem seorsum moveo, nisi qui forsitan propria oratione semet accusando litigiosum prodat, quem sua culpa reum rideo magis, quam excuso. Omnem autem causam meam Domino tribuam, qui & corda & renes hominum scrutatur, & justitiam, æquitatem, misericordiam & gratiam exercet super omnes

Creaturas. Illi uni soli semper sit
laus, honor, & gloria.

F I N I S.

EXE-

EXEGESIS CHYMIATRICA,

ANDREÆ TENTZELII, GREVSS. Med. D.

QUA IN

QUAECUNQUE IN PRIORIBVS ANGELI SALAE LIBRIS
*acta quidem, at tamen plane detecta non sunt, multaque alia
 die & odinōs, interpolata,*

DESCRIPTIONIBUS VERE ET SINCERE
 ENUCLEATIS,

QUILIBET, VEL MEDIOCRITER DUNTAXAT IN ARTE CHYMICA
exercitato, ob oculos exhibentur.

1. ad Corinth. 14.

Sive lingua quis loquitur, per binos fiat, aut ad summum per ternos, idque vicissim, & unus interpretetur.

CANDIDO LECTORI SALUTEM.

IN mundo si quid est, Amice Lector, quod odiosum est, illud vel maxime odio plus quam Vatimiano dignum existimo: quod qui ab artis perfectione rerum occultarum manifestatores & detectores audiunt, optima quaque arcana Harpocrati magis, quam Hippocrati; magis fama, quam conscientia sacrificando, tanto studio silere, & si vel spontaneo Natura ductu, (illa enim benigna Mater nunquam deficit in necessariis:) emergere velint, adeo invidiose suppressere solent.

Mala mens, malus animus.

Equidem nulla ars diviniore, nulla perfectior Medicina foret, nisi artificum inhumanam illam, & nec divinis, nec civilibus, nec gentium legibus concessam invidiam tantopere experiretur.

Alia ideoque mens mihi est, & sanior multo. Boni enim si sumus, si quid boni à DEO accepimus, cur non vicissim collocemus bene, ut ne calamitosisima vitæ nostræ adjuutores desint? Gaudeo, si qua scire mihi persuadeo, cognita esse omnibus intelligam. Quin has noctes, (inquit subtilitatum Professor:) infestissimo Cauro gelidissimas hujusce rei causa vigilo, ut ingeniorum felicitates communicentur. Is sapientum finis est, qui libros condunt.

Ideoq; affectum illum jam primitus exequi studeo, cum TERNARIVM TERNARIORVM &c. Dn. Angeli Sala publici juris facturus, quacunque obscuriora perplexioraque plurimis stuporem injiciebant, hac ipsa Exegeſi mea enucleare, & explicare mihi adsumam. Quamvis enim à tali proposito plurima me detinere visa sunt, Chymia tamen studium, & vel maxime utilitatem ipsius, non minus è D. Angeli Sala libris, quam aliunde gustatam, tanti habui, ut illa omnia, ne non animum ad id alacrius hortarer, susque deque haberem. Eò enim, postquam Chymia Medicinæ pedissequa facta est, rediit, ut Medicinam duabus tribusve guttis Olei Thymi, Salviae, ad Apoplexiam; tribus guttis vel granis Olei Coralliorum, aut Cinnabaris Antimonii ad Epilepsiam; Essentiæ perlarum vel Auri totidem ad Syncopen; Rosa mineralis ad difficultatem partus, & ejusdem cum totidem granis Specifici Antifebricitici contra febres; Olei Ammoniaci ad Melancholiam Hypochondriacam & Splenis obstructions; Olei Ferri vel Laudani liquidi ad Dysenteriam, & menstrua mulierum; tribus denique guttis Olei Crystallorum, vel Luti Humani ad calculum &c. potentiorum adfirmarim, quam si eadem pluribus eorundem non Chymicè preparatorum libris instructa, olim adversus eosdem morbos in arenam descendisset.

Ideoque cum duplici argumento, quod boni Viri, supradicta intentione fecisse arbitror; argumento, dico, sinceritatis affectus erga Filios doctrina, & publico pro virili studendi commodo; ea lege me a legas peto, ut me diligas etiam, & ad lectissimos usus penitus intelligas. Pauca quidem ea sunt: Attamen meo, meque & hac, pede sum metitus. Et primo vere fructus nimis numerosa efflorescentes serie, plerumque marcescunt, non matureſcunt; Attamen tam bona, (non audiat Nemesius,) quorum causa & illustrissimam personam, nec non multos Medicina studio-

fos sollicitasse novi, Et si meliora, id meam vix probet culpam. Tam plana, & perspicua, quæ sine ipse noctem in oculis adferas, parum advertenti tibi facile obviam, ἢ ἄλλοις ἢ ἑαυτοῖς, ἀξιοῦτοῖς δ' ἔγεφθαι. Et si planiora, omnem tibi attentionem excutiam, imo Arti & mihi pene auctoritatem. Alias tamen plura, Deo dante, & meliora, quando scilicet plura & meliora scribendi animi potestatem, sementisque hujus fructum, salubritatis nimirum & Gratiitudinis erga me vestra ad suavem auctoritatem aliquando adspirasse sensero. Vale, dabam Grusisæ, pridie Cal. Aug. ANNO 1617.

D. Andreas Tentzelius.

EXEGESEOS CHYMIA- TRICÆ,

PARS PRIMA.

DE LIQUORIBUS,

ΠΡΟΟΪΜΙΟΝ.

Uicquid sit, quod hisce pagellis in me tractandum suscepì, equidem ἀμεθόδως καὶ ἀτάκτως, illud exequi, cum impense illud placeat :

Ordine fac doceas, & dexter habere Doctor,

Ordine fac discas, & bene doctus eris.

animum plane adducere non potui.

Quamvis vero ordo ille maxime idoneus mihi fuerit, qui ex Operum Chymicorum partitione maxime congrua, & singulis Chymis speciebus, (è quarum singulis classibus puta & hic aliquod in medium proferendum:) adæquata fuerit erutus; ad-

eoque divisio Operum seu specierum nostrarum sub disparatorum & comparatorum serie tituloque, (hæc etiam Magisteria, illa Separata vocari possunt:) omnino instituenda videatur. Omnibus enim subductis rationibus nulla pragmatum Chymicorum Partitio amplectenda magis, quam qua prædicta pragmata vel in DISPARATA, vel in COMPARATA, seu Magisteria primario dispescuntur. Quascunque enim tota Chymia sub se continet species, sive Simples, sive Compositas, sive Magisteriorum, sive Extractorum, sive Elixiriorum, sive Clystorum censu recensendas; & vel elaborationis vel exaltationis,

Kkkk 3

nis,

nis, quibus omne opus chymicum primum perficitur, beneficio productas; omnes illas duo illa summa capita rectissime comprehendunt, inque se coarctant, *διχοτομία* non inconcinna.

Verum enim vero quoniam in hoc libello accuratam Methodum observare propterea non possum, quod, ut justam molem commentariolus hic assequatur, non solum ea consignare quæ in præmissis SALÆ libris tractata, inque certas classes Disparatorum & Comparatorum eorundemque simplicium & Compositorum, ordinanda facile fuissent, sed sæpe *διοξιδως* fere Ambubajarum modo, ad alia genere & materia quidem convenientia, specie & forma tamen plurimum diversa dilabi, & sic fasceatim q. construere, non quæ secundum operationum essentialem convenientiam cohærent: sed tantum ex consinitate materiae, vel interdum facietenus duntaxat similitudinem præ se ferunt, oporteat.

Accedit quod, cum in priore plus nimis deproperata editione, superficialia illa partitione in liquida, mollia, dura, contenti fuerimus, jam demum totam titulorum seriem permutare, adeoque singula transcribere, ordinatiorum laborum cumulus prohibuerit.

Ideoque ut ut divisio illa suanatura sese habeat, præsertim in acutorum Logico-
rum oculis, ut ne tamen plane *ἀτάκτως* progrediamur, vel laborem humeris nostris imparem subeamus, vel denique subtilitatem quandam affectando, manifestam confusionē incidamus, ob haec causam, inquam ordinem, quo species quasdam sub duris tractemus, quamvis quodammodo rudem

retinuimus. Deus ter. opt. max. qui solus omnia in omnibus animos nostros cœlesti modestia faciat temperatos nosque aliàs inutiles & malos, immenso atque ineffabili suo Spiritu compleat, suaque mortalibus ignota & admirabili Sapiencia dicit & regat, ut quantum loci, temporis & argumenti captus fert, ipsi grata dicere liceat, proximoque non inutilia.

S E C T I O I.

DE SPIRITIBUS.

Sulphur cœleste, seu Spiritus Vini.

VEra illa sententia Theophrasti *εἰς τὴν περὶ βαλῶν* in Philosophia & Medicina *ἀγίς*, omnino est, lib. 1. de Origine morb. ex tribus primis substantiis: cui & Fernellius Neotericorum Philos. & Medicorum facile princeps libr. 4. capite tertio physiol. haur obscure annuit: In rerum omnium analysi sic se habere, quidquid reperitur, quod uratur aut ardeat, sulphur esse; quicquid, quod evolet, aut in fumum abeat, Mercurium; demum quodcunque fixum ac stabile maneat, sal appellandum.

Ea enim omnium Neotericorum tria illa principia asservantium mens est unanimis, aut, nisi *ἀσύστατα* loqui velint, esse potius debet, ut non tria illa corpora hoc nomine vulgariter venire solita. Illa enim ex omnibus eniti nemo potest, sed quicquid in resolutione chymica iis analogia quadam respondeat, licet in aliis atque aliis

aliis disparem subsistendi modum seruet , principiorum illorum nomine dignentur.

Hinc Sal, Sulphur & Mercurium, cum ita intellecta ultima sint, in quæ permanētibus rerum ad Medicinam destinatarum astris & scientiis singula naturalia resolvantur, tam vera Chymicæ principia habeo uti illa duo physicæ sunt: Materia & forma deprivatione nemini litem moveo; quam vera item Medicinæ quatuor illa: Ignis, ær, aqua, terra, vel calidum, frigidum, humidum, siccum; ex quorum puta legitima inter se *ἐνώσει* & temperatura partes similes & dissimiles gignuntur; imo ratione quorum sub humoribus mixtorum pars quævis vel bene vel male habeat ad agendum ut affirmat Galenus 1. de Element. capite primo lib. de Artis constit. capite quarto de morb. diff. capite quinto, &c.

Naturalis enim Philosophus objectum suum contemplatur solummodo, quatenus naturale motus & quietis subjectum; ac naturam corporis naturalis, in quantum naturale est, secundum materiam & formam constituenta principia; illud considerat, quatenus ad sanitatem conservandam & recipiendam aptum natum est, secundum principia, ad quorum conditionem sanitas vel constituitur & conservatur, vel destruitur.

Chymicus porro alium considerandi modum adhibet, quatenus scilicet resolutionis & coagulationis subjectum est, plurimis ad medicinam necessariis facultatibus, ad manifestationem sui artificiosa elabo-

ratione & exaltatione opus habentibus præditum.

Et hoc respectu nisi tria principia Chymica præsupponantur, atque adeo illa nominis sui triumphum mereantur, non magis artifex perficeret, quam Polyphemus occæcatus stellas numerare; quam Icarus sine pennis volare.

Omnis enim Medicina Chymicè elaborata ab Artifice aliter conspici non fatigit, quam sub trium principiorum illorum hypostasi tanquam proprio suo vexillo.

Dico quod elaborata haud aliter conspiciatur. Non enim dixerim cum Paracelso, Severino Petreo & aliis: Principia illa actu semper inesse rebus, cum ad elaborationem Chymicam adsumuntur, sed, quia sub propria non subsistunt forma, à qua propria & peculiaris dimanet *ἐνέργεια*, destinata solum sunt in misto naturali gigni, quando artem experiuntur.

His ideoque præmissis cum in vini viribus indagandis adeoque *ἀναλύσει* Chymica manifestandis, ulterius absque totali cum corporis, tum astri ipsius eversione pervenire non licet, quam ad Spiritum & essentiam quandam ardentem, deinde ad aqueam & terream denique materiam, sicut hæc ultima artis consuetudine, Mercurius & Sal analogice appellantur; ita Spiritum ardentem illum merito Sulphur indigitamus; cum adjectione vere sulphur cæleste, modificate: quod vel aliis liquoribus puritate & subtilitate, (vel inde duntaxat æstimanda, quod ex ejus incendio nihil quicquam fuliginis prodeat;) dissimilimum

mum in operationibus Chymicis nunquam non Alembicum, analogia haud obfcura cælum referentem petat; vel quodrite elaboratum omnia Metalla etiam ac lapides, ab impuro puncti quaternarii coagulationis vinculo naturaliter liberet, adeoque cæli instar omnium Astrorum seu Specierum impressiones, velut cera recipiat; in Sphæra ignea, igneam vim edat, in Sphæra aëris, aëream & sic in reliquis. Quaratione alias Raymundus Lullius aquam cœlicam vocat, qua centum quadraginta trium specierum selectissimarum, Essentias evocavit; Et Quercetanus menstruum cœleste, Sulphur Bezoardicum vegetabile, quo pluribus, (uno enim is haud contentus est dissolvente:) vires & Essentias extrahit. Hoc idem Sulphur vini cœleste eodem sensu alii, teste Evonymo, cælum vel clavem Philosophorum, alii cælum medicum; corpus æthereum, ex igne & aqua constans appellarunt.

Angelus Sala, cujus superiora opuscula explicanda potissimum hoc in loco sumimus, prout in rebus & nominibus inveniendis ingenii est sagacissimi, idem hoc, num aliud quid, in descriptione Diasolis sui, Sulphuris cœlestis, vel Balsami volatilis à liquore catholico, specifico Cardiaco, &c. nomine nobilitavit.

Sulphur hoc, si simplex quaeris, tale est:

℞. Vini generosi q. v.

Digere per 14. dies in fimo, vel ejus vicario postea per phiolam destilla, idemque

destillatum aliquoties per eandem phiolam rectifica, donec ad summam subtilitatem pervenerit.

Hujus Spiritus libras duas misce cum recentis vini ejusdem libris sex, & per phiolam denuo eandem librarum duarum quantitatem destillando prolice. Hunc eundem iterum cum recenti vino homogeneo in prædicta quantitate, destilla, idque toties, septies scilicet, vel pluries, donec Alcoholis vini fortissimi libras duas fortiaris. Reliquum ad residuos vinosiores spiritus inde destillandos reservato.

Hic ipse Spiritus, si recte fuerit operatus, tam fugax & tenuis erit, ut ne bibi quidem; ne inter labra & calicem dissepat, nec guttatim è manu destillando, ne amittatur, terram attingere possit. Ideoque in vase probe clauso asservetur.

Cum adjectione sequenti optimum etiam, & cum hoc modo inter aquam & Spiritum facilius divortium fiat, in majori copia destillatur; imo etiam pellucidum magis.

℞. Vini ardentis ex fecibus vini optimi libras xij.

Tartari crudi albiss. mundificati & pulverisati uncias sex.

Inde in cucurbitam majorem, (Germanis *Sine Herrnkolben*:) vel quod melius, in phiolam majoris capacitatis; Superimposito Alembico magno bene loriscato, tunc Recipiente identidem spaciolo, (*Sine halbe Vorlage*:) Destilla per labrum aheneum, ut ahenum serratura lignorum ad dimidiam Spiehamam

mam adimpletum, & ferratura madefacta mediocriter compressaque sit. Super hanc collocando cucurbitam, & circumcirca adhuc ferraturam, ut vinum vix unum aut alterum digitum latum superemineat adspargendo, affundendoque aquam, ut nec vas natando titubet, nec in ferratura prorsus discontinuata nimis molliter cubet, destilla lentissimo igne (ut guttæ quartum non præproperent pulsū,) donec non amplius striæ in Alembico, sed guttæ potius hinc inde adhærerere incipiant. Tum enim Spiritus omnis prodiit & phlegma stillare incipit. Quod plerumque fieri notabis, postquam quatuor circiter mensuras prolitaveris. Singula seorsim excipiendo, Spiritum vini habebis ad multos usus satis perfectum.

Quando tamen subtiliorem exoptas, supra destillatum eodem modo per eadem vasa bene tamen mundificata, iterato destilla, addendo ad singulas libras duas Spiritus vini, singulas uncias Tartari albicrudi pulverisati. Et: postquam mensuræ tertia vice sine adjectione Tartari, duæ vel circiter destillaverint, remoto priori excipulo sæpius periculum facito, num adhuc purus putus Spiritus fluat, necne: (idque comburendo Spiritum in cochleari quodam, vel instillando oleum, prout nosti.)

Quando enim phlegma simul cadit, seorsim excipe, & per B. rectificando Spiritum utrinque ad usus diligenti cum custodia reservæ.

Ve eundem Vini Spiritum hucusque s. a. præparatum adhuc duplicata charta emporetica, cum panno spissiori in summo cucurbitæ, vel etiam spongia oleo suavi irrigata, inrepositis, eodem modo destilla,

non tamen ad absolutam siccitatem, de heterogenea misceantur: & Spiritus vini permeat purissimus, propiusque ad Quaintem Essentiam accedit.

Reliquam portionem per se adhuc imponere, & per chartam iterum rectificare poteris, quamdiu Spiritus suo signo, prodire agnoscis. Quo enim spissioribus striis Alembicus refertus, eò uberior semper Spirituum evaporatio, dum prorsus definit, nec Spiritus amplius ascendunt. Tartarum in fundo reliquum ad Spiritum, vel Sal Tartari conficiendum non inutilem reservabis. Oleum quod lenta hac destillatione peracta, guttis quibusdam innatare videris; quamvis vina in hoc valdè inter se invicem discrepent, vera vini essentia, singulari genio humanum genium exporrigens æstimetur.

Prædictus Spiritus si quorundam sententia, in secunda, tertiave destillatione cum Cohobio, super eundem Tartarum ad viriditatem prius fustum, & aliquandiu retrò fornacem digestum, donec instar sanguinis rubens evadat, rectificatur, & in fine urgentiori ignis flamma, Spiritus Vini tartarisatus, aliquibus, quod dicente Quercetano omnibus veris Philosophis ad unguem cognitus, Aqua Philosophica appellatus dextrè habebitur. Et idem ille in Spagyrica cochlea Hermetice conclusus, & circulo actus è meo fiet balsamicus, è fragrante fragrantior, & è crystallino carbunculus, haud secus ac cor sanguinem Epatis continente pulsuum circulo in auram vitæ balsamicam, vividamque Spirituum vitalium sedem elaborat.

Hoc itaque sanguinis in vino mysterium. Ad quod penitus considerandum

paradoxum ἀδόξον non est, sed omnino ἐνδόξον: Neminem unquam à condito mundusque extitisse, qui abhorruerit ab hac essentia meraca, cum aliàs abstemiorum, Casei, Brassicæ, Carnis, Rosarum, Cydoniorum, Pomorum, (vicinia quendam alit, qui nec vinum nec cerevisiam, è quibus tamen per se minimè abhorret, ob naturale odium in vitrum, è vitreis poculis nūquam, aut non impune bibit) magnus numerus.

Hujus essentia guttae tres vel quatuor tantum reficient, calidumque nativum quasi in eclampsin evocabunt, quantum vix vulgaris integrum cochlearium.

Spiritus ipsius (est n. medicamentum quasi generale, ut cujusque propriae naturæ studeat, & cum morbo praesente pugnet) inprimis ad tincturas & extracta omnium purgantium in genere, Radicum nempe, herbarum, seminum & florum elicienda ad conservandas metallorum vegetabilium & animalium facultates, ἢ τὰ πρῶτ' ἐν ἑαῦς usus longè praestantissimus. Sic si purgantia, quorum plurima seipsis meliora reddit, immaceres, purgantes Spiritus facies, inter quos & ille Rulandi aureus est; si stomachica stomachicos: si cardiaca cardiacos, si carminantia carminantes, &c.

Conquesti hæcenus multi sunt & meritò de Saccharo succis conservandis, aliisque in tanta copia inutiliter destinato. Affunde illi spiritum Vini Malvatici, dempto ferro, cum Syrupali illo post destillationem restitante sedimento, & meliùs certè eorum cum perennitati, tum salubritati studebis. Quod ipsum etiam obtinere est: Vinum Malvaticum materiis auxiliatorum superfusum destilles, Spiritumque rebus fil-

tro trajectis inque Syrupi consistentiam redactis misceas.

In *Σεγαπεία* arcanum est ad plurimos affectus, inprimis ex seminibus impuritatū ad fixam (salis fixi) coagulationē, vel propria scientia, vel errore externo productis; aut Sal fixum ex deficiente illa coctionis (cujus auctores Spiritus Mechanici similitudinis appetentes omnia quasi Spirituascere faciunt) πνευματώσ' nimis abundarit vel deniq; ubi spiritus ventriculi, & reliquorum viscerū mechanici frigidis qualitatibus seu tincturis infirmari, vel quo minus solenniter purū ab impuro secernāt, ut loquuntur transplantari incipiūt: velut in obstructions. viscerū contumacissimis, quibus saepe spir. vitæ adeo ab actionibus suis impeditur, ut & phthisis (licet vulgariter practicantes filū curationis hujus alio profusus trahāt) aliaq; inmedicabilia mala succrescant: in tartarohypochondriorū, scorbuto, asthma, cachexia, syncope & aliis.

Qui usiosos Vinipræbium cum croci essentia dilutum exhibet morbosa vigilia affectis, somnum conciliabit vere medicum: puta ex quo expergefactus membrorum gratissimam sentiat restaurationem. Et hoc est quod pulchrè quidam nec indotè: Gemachte Schläfe der Francken sollen entstehen auß Balsamschem Wein/ süßem Tau/ und in muntere Kräfte außgehen.

Imò ausim affirmare, nullam Medicinam, quam ab initiis usq; è simplicibus inventam jam tum quoque in usu habemus, tantæ nobilitatis, usus & efficacitæ, quæque Medico Apollini & Gratiis magis sacrificemus, esse, quam Spiritum vini ritè destillatum, dummodo ad usum rectius conferatur. Tutela sanorum & fulcrum lan-

languentium? *κακῶν καὶ γήρα* αλκαρ. Hunc qui vel ignorat aut prævaricatione quadam vilipendit, præclarissimorum arcanorum, ipsiusmet Auri potabilis, prout à plurimis pro summè confortante Medicina haud fucatè venditur, nunquam participem futurum, nihilest, quod me detinet affirmare. Hic ipse est, qui summè exaltatus sub nomine Roris Jovis Amphibii vegetabilis ad admirandum illud Bolychnium parandum confert. Est etiam, quantum de re nunquam aliàs audita conijcere est, cujus beneficio Organum illud Musicum in Anglia, cælo sereno ad Solis jubar conversum suavissimam harmoniam, nullo digitulo tactum, edens regitur & perficitur. Est denique cujus merito, quod audio, perpetuum mobile, (cujus motus machina exemplaris licet minoris vulgò admirationis velut res trita & omnibus conspicua passim à me visa,) ex Anglia Cæsari missum, sempiternos syderum motus, temporumque leges & vicissitudines, &c. ad momenta & accuratè representat.

Ejus etiam analogicâ naturâ radicali maturatur, vegetescunt, & præcipuos fructus edunt, fructus salubres omnes & herbæ omnes odoremque ejus quadamtenus demonstrant. Proinde in harum injectarum intimas partes is se induit facillimè, & meliores vires ilicò velut ignis ignem prolestat, in se traducit, nec invita rerum Minerva, nisi crassiori aliquo repagulo, vel limo, vel ligno, vel alio externo aliquo detineantur.

Taceo plura alia Artis & Naturæ non minus utilia, quam rara & admiranda opera, quibus annumeranda meritò etiam

Crafeocriterium in Italia conspiciendum, & Lampas absque ullo aeris impetu aerem ventumque mirè projiciens, quæ singula ope Spiritus Vini ex absconditorum Operum scena à sagaci studioso produci certò possunt. Cæterum quæ curiosè potius, quàm utiliter Spiritum Vini præparandi artificia, absque igne, modo aquæ frigidissimæ, modo etiam Argenti vivi, ea non tam faciendâ, quàm contemplandâ cuius hoc in loco relinquo.

Unicum tamen adhuc movendum duxi: quod ad Spiritum hunc faciendum nihil compendiosius, quàm vasorum fabrica. Tale ergò, ut in promptu semper habeas, quod duplici orificio, inferiori & anteriori, ritè factis pro Recipiente adhibeatur; vel quod depressioris phiolæ, vel cucurbitæ forma cum Alembico duplici rostrato destillationi inserviat, (a) vel denique quod tricollatum inter utrumque, rostrum scilicet phiolæ & Recipientis interponatur, ubi ventri tubulus phlegmatis deorsum, cauda Spiritus sursum porroque duces existant, (b) nullo labori parcendum suadeo.

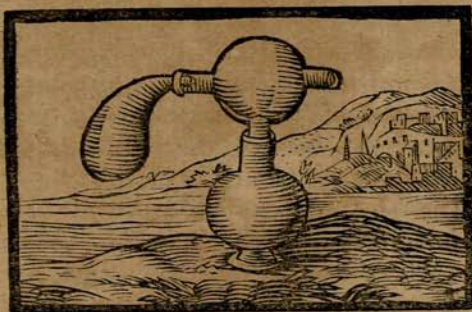

(a) Vas duplicis Alembici.

LIII 2

(b) Ara-

(b) Ampulla trium fistularum pro compendioſa Spiritus Vini deſtillatione.

De admirandis Spiritus Vini facultatibus, conſule Levinum Lemnium, Evonymum Geſneri, Coronam Medicinal. Fioraravanti, Andream Libavium, Johan. Liebau de Philoſoph. Chymica & Medullam deſtillatoriam Conradi Khunr. &c.

Spiritus & Quinta Eſſentia Sambuci & Ebuli.

Magnus me hercle Sambucus & Ebulus honor in re medica debetur, & longè major quam ſecundum antiquitatum auctores quosdam in templis iſtis erat olim & religione. In hoc Superſtitio impiè credentibus mirè imponebat. Nobis autem uſus diſtictat & experientia, virtutes hiſce in eſſe uberrimas, & plurimis aliis vitæ remediis longè præſtantioreſ vereque admirandas. Quas ſi ſtylo ad unguem perſequi vellem, quanta nimirum in ſemine, quantæ & quales in radicibus, foliis, floribus, corticibus, medulla; fructibus, fungis, caulibus, & locuſtis, adeoq; ſingulis ipſorum partibus, debito tempore collectis &

præparatis, intra & extra corpus hæcenus deprehenſæ, integrum fanè libellum facile implerem. Nullum enim Medicamentorum inſigne genus eſt, (veluti purgantium, vomitivorum, digeſtivorum, Diureticorum, Diaphoreticorum, confortantium, lithontriborum, ſpecificorum & conſolidantium, adèd quod mirum uni rei tam varia in eſſe auxilia,) ad quod non operam ſuam, magno, ſi id prudenter fiat, ægotantium bono, utiliter conferat.

Et hujus admirabilis præſtantia argumentum haud obſcurum eſt: quod Quinta illius Eſſentia æthereæ, in qua omnium miſtorum vires præcipuæ, totaque natura eſſentialis poſita, complexu ſuo vix minorem, ignobilioremve radium ſecundum Vinum & Triticum obtineat, quam quidvis aliud in tota cteſcentum familia. Unde etiam laudum illarum prædicatione non indignum arbitror eſſe, quæ alias Quinta Eſſentia meracæ materiæ, vino ſcilicet, magnificè accommodantur. Quod nempe in ſe concluſum habeat naturam proportionem elementis ſtellarum reſpondentem: cujus virtute Spiritus ipſius æquè, quam Spiritus vini à ſuo corpore tractus & ſeparatus, poteſtatem habeat extrahendi quoſvis alios ſibi familiares ab omnibus corporibus, tam vegetabilium, quam mineralium & animalium per ſolam inſuſionem. Quamvis enim in vino Quinta Eſſentia vel *Essenz*, inque Triticum & baccis Sambuci, quas ob id Dioſcorid. *ενωδα* ſcribit eſſe, abunde lateat, & à nulla re alia tam facile & abſque vehiculis ſeparari poſſit: Quam ob facilitatem Philoſophi etiam vitum hæcenus prætulere, non quod ipſius

ipsius Quinta Essentia melior & præstantior sit, quam de quovis alio corpore: Omnibus tamen universalis est illa cœlestis virtus, nec nisi propter diversitatem subiecti diversa, neque diutius, quam in eo fuerit: libera verò omninò suam ad unitatem redit. Id quod unum ex arcanis occultioribus Naturæ est, per quod ad altiora pervenerunt Philosophi. Hanc ob causam doctrinam de Quinta Essentia suprâ attactam, exemplo Q. E. Sambuci ampliare maximè volui. Hic ergò Spiritus ipsius, & inde Quintæ Essentiæ operi ipsi conformis apparatus est.

℞. Baccarum Sambuci succulatarum
q. l.

Stent in loco frigido in vase ligneo clauso, ob feliciorum Spirituum Spiritibus jam in actu existentibus in suam materiam reflexis, educationem & augmentationem: donec incipient fermentare, & quod intra octiduum ferè perficitur, recluso corpore odor Quintessentialis actuosior organum olfactus quodammodo moveat. Tum per Vesicam s. a. destilla, & striare quando cessat, iterum atque iterum rectificata. Ex hoc Spiritu Essentia illa paratur hoc modo: Recondatur ille in duplici vase ad tertiam partem pleno, in Baln. Maris, debito igne moderatum, inque continuis rotationis motibus ibi permittatur, donec Rotæ circulo finito, vapores ascendere & descendere quiescant, & Spiritus nullis vaporibus amplius galeam impleant, sed in fundo manent mirum in modum clari & odori.

Usus utriusque similis est cum illis è vino paratis. Phædro tamen peculiariter Spi-

ritum ad mala uterina magnificat. Nec desunt etiam qui contra Nephritidem, imprimis cum aliorum lichontriborum virtutibus stipatum valdè comprobant.

Ad Clyssum sudoriferum parandum, meo iudicio, faceret, si Aqua è floribus in Spiritum redacta, omisso phlegmate, cum Spiritu baccarum misceretur, atque simul super succum, sale Foliorum prius conditum, debita digestionem coadonarentur. Usus tamen ejusdem hic unice dominetur.

Spiritus & Quinta Essentia Cerasorum.

Demonstrandi favoris causa, in Quintam illam Essentiam addere etiam libuit Spiritum & Quintam Essentiam è Ceralis quæ destillantur. Non quod non in omnibus Quintam E. reperire liceat. Impensè enim placet, quod Paracelsus de de Q. Ess. dicitur: Intelligendum est, inquit, in omnibus Quintæ E. parvam inesse quantitatem, ut in ligno, herbis, lapidibus, aliisque similibus. Et: Quintam Ess. esse tantum Naturam, vires, virtutes & Medicinam quæ rebus insunt, ut in suis domiciliis præter extraneam incorporationem: esse etiam colores, vitam, proprietatesque rerum: quæque curat sanat attingit corpus totum, ut Salcibum aliquem optime condit. Et Dorneus in Artificio supernaturali cap. 2. Universalis est omnibus, atque æqualis illa cœlestis virtus, &c. Sed quod in hujusmodi crescentibus Quinta Essentia ad magnâ illius Essentiæ meritiæ scilicet, naturam & gradum quam proximè accedat, adeoque secundum gradus operationum, quos ex insita subiecti

proprietas habet, excellentior sit multis aliis. Notandum enim est: Quintas Essentias prout in Medicinam veniant, scilicet non nudas sed in elemento adhuc aliquo pro cuiuslibet mixti natura prædominante, similes ubique vires non habere, sed virtutum prædestinationis & dispositionis nonnullas esse differentias. Ideoque aliquando contra febres inservit ut Opiatorum, aliquando contra Hypofarcam, ut Essentia Tartari Quinta: aliquando contra Epilepsiam, ut Vitrioli: aliquando contra Apoplexiam, ut Cerasorum, Rosmarini, de quibus ut & Spiritibus ipsorum hoc in loco:

Rec. Cerasa dulcia nigra q. p. Succulenta eorundem materia, rejectis lapillis, inferatur in urinã, addendo si placet. propter fermentationis accelerationem, partem aliquotam fæcum vini vel cerevisiæ. Relinque ita ad aliquot septimanas, donec nempe reclusis per fermentationem vinctulis Spiritus olfactu deprehendatur.

Tunc per vesicam leniter destilla & rectifica. Postea circulo tractari debet, donec exaltatio voto respondeat. Ullus ejus inprimis commendabilis est contra Apoplexiam dosi cochl. s. m. & v. Cum Castorei Essentia Epilepsiæ medetur & multis capitis affectibus.

Spiritus Rosmarini.

Rec. Rosmarini cum floribus absque madore collecti q. v. Contunde accurate, inq; vase terreo vitreato, vel quero bene impressa concludendæ in cellam, (adperso pauxillo salis, quod tamen omitti etiam potest,) per mensem unum

aut alterum, donec fermentando vinum acidulum odore referat, reponere. Acor enim fermentationis sufficientis nota. Postea ubi interea frigidi menses ingruerint,

Rec. ℞. vj. vel circiter, & destilla in B. per Alembicum ad siccitatem ferè. Aquam destillatam denuo parti Rosmarini reliquæ superfunde, & (aliquandiu invicem fermentata,) ut prius, destilla. Idque toties repetendum, donec omnem Rosmarinum fermentatum hoc modo per Alembicum transegeris, fecibus tamen singula vice rejectis.

Tandem omnem aquam è Rosmarino extractam è cucurbita longi colli lento in B. rectifica, partem saltem duodecimam destillando, eamque denuo, sin minus spiritalis, rectifica.

Ullus ejus prænobilis est in frigidis capitis affectibus, in syncope, & cordis imbecillitatibus. Ad uterum rectificandum fecunditatemque inducendam.

Eodem modo & Salviæ, Betonicæ & Rosarum flores Spiritum uti lissimum dabunt.

Spiritus purgans.

Quoniam Spiritus purgantis & Spiritus vitæ aurei Rulandi mentionem jam pridem fecimus, de utroque & quæ affinia, locus tractandi hic non incongruus. Spiritus autem non intelligo destillatos. Hos enim ad purgandum præparandi ratio multò rarior est, & difficilior. Atqui tamen injuriam fecerit arti, illam impossibilem prorsus qui dixerit. Plurima enim ejus generis esse, cum sua natura, tum aliorum

rum admixtione & preparatione, quamvis postea cum in destillatis pares vires non habeant, quis est qui penitus inficiatur, annon enim Flores persici & pruni sylvestris aquas quando destillantur, leniter purgantes præstant? Quid? quod Clarissimus Beguinus, Spiritum Vini cum Rhabarbaro & Sena digestum, post per Alembicam destillatum, robustissimum quemque ad purgandum sollicitare? Credo equidem Libavio, ex Esula succulenta, Elleboro recenti, corticibus Sambuci & Ebulo, quando aquas valde purgantes ritè destillando fut. mas affirmat. Eunonymo & Quercetano: dum hic Aquæ purgantis, simplicis & compositæ ex pluribus alias quoque receptis purgantibus: ille Aquæ Rosacæ purgantis meminit. Unus tamen Fernelius instar omnium mihi est, lib. 2. de abd. cap. 17.

Quæ ex herbis, inquit, aut aliis purgantibus aqua vaporario elicitur, purgandi vim etiamnum retinet. Confusæ ergo illæ objectiones sunt, & nihili: Liquorem destillatum tenuitate potius urinalem fieri: & quia similitudo mutua medicamenti ad humorem, ut ignis nempe violatis partibus solvatur, purgatricem vini cessare. Neque enim quæ purgant, quod purgant, qualitatis debent: nec urinaria semper tenuiora cathartica, nec quælibet destillata tenuiora quibuslibet cathartica. Et multorum vires, inquit Fernelius d. l. e. easque penetrarunt, ut non solum in Spiritu, & in tenui substantia firmius inhærescant, permanentque abeunte totius forma, illiusque temperamento dissoluto. Ideoque ad Aquas seu Spiritus purgantes destillandos non tam Naturæ potentia,

quàm artis, elevatorumque adminiculorum scientia plures deficit. Ut enim Natura mirè partita est suas vices & operas, in iis, quæ condidit: Ita & variis enchymatibus instructum Artificem postulat, quo ad elargiendas illas satis concilietur.

Sed hoc in loco saltem Spiritus purgantium volumus, qui per infusionem purgantium vires hauserunt.

Spiritus purgans.

℞. Spec. Diacarth. rec. dispensat. ℥. iij.
Spiritus Vini q. s.

Digere aliquandiu, postea per chartam filtra, & si opus est, ad puriorem substantiam, nova circulationis opera fiat Spiritus catharticus.

Spiritus purgans alter.

Accipito Scammonii p. iij.
Succi Cydoniorum p. ij.

Mixta probè ponito in locum calidum, & moveto quotidè, donec mediocriter induretur massa: Deinde formato pastillos, eosque, quantum satis est, exsiccato. His superfunde Spiritum Vini Malvatici q. s. stentque aliquandiu ad digerendum. Et consummata Digestionis opera, Spiritus fiet solutivus, lucidus, & egregiæ virtutis. Scammonium enim hoc modo diu nutritum & correctum Meracia illa usosi, neque stomachi vires infirmit, nec cum fastidio irritat: verum analogiæ Meraciæ stomachum nutrit, & quæ

& quæ subest, falsiflagine cicurata vellicat excretionem. Ad annum etiam aut circiter servavi Scammonium, cum supernè cumulabantur rubræ Olei guttæ instar picis liquidæ, aut Olei succini crassioris, & vulgaris illa veneni contumacia facessit, ut vel minimum cochleare Catharsi auxiliaretur absque torminibus, Dosis tamen ubique esto, pro Scammonii ingredientis mole, quod ita præparatum absque formidine exhiberem in robustis ad grana xx. usque, vel ad scrupulum integrum. Vis enim cathartica nimis ferociens alias, æquè in Scammonio, quàm aliis purgantibus Spiritu Vini, valdè infringitur: utque is Hypercatharseos, & medicamentorum enormiter purgantium veluti antidotum est, & frænum tutissimum, ita vix aliud vehiculum commodius excogitari potest pro Scammonio, Colocynthis, & id genus aliis, in corpus humanum tutò jucundeque perducendis: præsertim cum hoc in Spiritu ex abundanti Scammonio præparatio obtineatur, omnibus aliis longè ante ferenda.

Exhibeatur enim illud cum Oleo Anisi & Vitrioli tritum & mixtum, ut & Neoterics quibusdam impensè placet. Solvatur etiam prius cum Aqua Rosarum & coaguletur, idque iterum atque iterum, antea quam Spiritui Vini subjiçiat, prout aureum Darioti Gazophylacium commendat. Vel denique utilitate correctum quoquo modo exhibeatur. Dixerim tamen: ex parte viscositate Scammonii veluti picea remanente: nec non accedente Olei Anisi suffumigatoria qualitate, tormina, aliaque vulgare Diagridium consequi facta nihil minus feriat. Ex parte Aqua

Rosarum non sufficienter solutionis manus obeunte jacturam rerum & temporis sequuturam. Ex parte denique multum de substantia & viribus Scammonii peritutum.

Spiritus purgans tertius.

- ℞. Electuar. de succo Rosar. ℥. ij.
- De pŷllyio ℥. j. ℞.
- Diaphænici ℥. j.
- Elefcophi ℥. vj.
- Fol. senæ elect.
- Rad. polypodii mundat. ana ℥. j.
- Mechoac. veræ ℥. vij.
- Diagridii opt. ℥. iij.
- Elaterii opt. ℥. j.
- Sem. Malvæ ℥. ij.
- Spec. diatriæon. fant. ℥. iiij.
- Aromat. rosati ℥. j.
- Diarrhod. Abbat. ℥. ij.
- Rosatæ novellæ ℥. j.

Stent infusa in alcohol infusionis Anisi lib. j. ℞. & ℥. ij. per triduum, bis quotidie agitando: Colatura rità facta servetur usui.

Dosis ℥. f. ad ℥. vj. vij. cum ℥. j. Spiritu viol. nisi per se satis placeat.

Spiritus vitæ Rulandi.

Non unicum Rulando Spiritum Vitæ purgantem fuisse, quamvis omnes, quos legi Authores, in uno, diversimodè licet descripto, acquiescant, argumento est: quia Cent. 2. cap. 96. expresse distinguit, Spiritum aureum Vitæ, & Spiritum rubeum Vitæ. Quoniam inquit, hic & alibi mentio sæpenumero incidet,

det, de Spiritu aureo & rubeo vitæ, suasit res ipsa, ut hic alterius vires commemorarem.

Effectus etiam profus dissimiles & contrarii ad unum referri non patiuntur. Eadem enim Cent. & Curat. Spiritum vitæ aureum per solam alvum, in utroque sexu, & in quavis ætate purgare adserit. Cent. vero decima Spiritus vitæ meminit per alvum & vomitum vacuantis.

Idem præterea Quercetanus Pharmacop. p. 392. & 393. conceptis verbis testatur. Utitur, inquit, alio vomitivo, quod ab eo nominatur Spiritus aureus: Et Spiritus item ejusdem aureus vomitivus, purgativus, &c.

Ita Johan. Werneri Belgicus Tractatus, quem der Krancken Wynnart in scriptum Lugduni Batavorum vidi: quo inde plerisque Rulandi Medicinis, quantum, & quibus in morbis conferant, aliquoties exprimit: Spiritum vitæ ipsius Medicinam esse *αίμα καὶ κάρω* purgantem: het welcke de materie wedet nae de mout sal leyden / het welcke met weinich moehelicheit de verhouden vuylicheit mitsgaders de ichoreuse humeuren von vnter / ende boven heerlic fall afsnyden. Imo cum sermonem cum hoc ipso Enkissæ communicarem, ipsiusmet Rulandi clarissimo testimonio abundanter probavit. Spiritum vitæ & vomitivum esse, & ejusdem cum Aqua Terræ sanctæ originis, pro certo ideoque statuo, RULANDUM, quemadmodum & Aquam Benedictam variam modo ex Croco metallorum, modo ex calce, aut Terra sancta habuit: non unum duntaxat Spiritum vitæ, sed duos ejusdem nominis surpassasse, ad quorum differentiam tamen

alterum rubeum, alterum aureum nuncupavit.

Spiritus Vita aureus.

℞. Trochisc. Alhandali unc. f.
Spiritus vini Malvatici unc. x.
vel xij.

Digere aliquandiu postea decapulatam vel filtratam essentiam, ad usum probe serva.

Præterquam quod ad omnes effectus, quos ipsi Rulandus Cent. 2. cap. 96. ascribit, satis efficax est, in hydrope etiam, præsertim Anasarca & vera icteratione præstantissimum auxilium præstat.

Estque verè Spiritus vitæ aureus Rulandi, qui per solam alvum, in utroque sexu, & in quavis ætate absque omni periculo omnes humores viscosos, bilem, utramque pituitam, ichores atque flatus purgat, si tertio quoque die mane ex hoc frigide propinas à drach. f. usque ad unc. j. vel ad summum sescunciam, donec solvatur, & avertatur morbus.

Nec quenquam offendat, quod non gratum habeat saporem, quem qui inde sibi polliceatur. Multa enim Rulandi medicamenta, & pleraque ferè purgantia palato valde adversa, sed quid interest, dum eo ipso etiam utilia? Laborantibus gratiæ, inquit Hippocr. 6. Epid. l. 4. *ἀλλὰ μὴ μὲν γάλα βλάπτειν.*

Bitter in dem Mund/
Macht das Herz gesund.

Spiritus Vita rubens.

Spiritus vitæ rubeum Rulandi ab aureo alium esse, & officio, & nomine
M m m m discre-

discrepare, supra ipsiusmet Rulandi aperto testimonio abunde declaratum est. Quæ ergo non diversa hujus à prædicto præparatio? Hæc vero quia nullibi, quod scio, neque in Rulando, quippe qui optimis & maxime ἀξιωματοις omissis, nomina adeoque vix umbras rerum pluries venditat, reperire est, divinationi magis, quam definitioni locus datur, quid & sit, & quomodo ejus instituenda præparatio. Præterquam enim quod scripta Rulandi, plerumque ubi res in Cardine est, διακαταμαθήτως ἔχει, cum tamen ἀφθονοί debeant esse μυσῶν θύραι, hoc non parum difficultatem corundem & auget, & perplexiorem reddit, quod vel sollicitantes ipsum non responso dignatus fuerit, vel hinc inde, rem licet eandem explicando, Porthei instar mire varium se præstiterit. Res ipsa, me tacente, loquitur in Croco Metallorum ad Aquam Benedictam concinnandam, non loquitur, sed vociferatur verius in Aqua Antipodagrica ejus, in Aqua Ophthalmica, Terræ sanctæ, in oleo Heraclino, Linæleo, saccharo Bezoardico, Spiritu pantanosagogo & pluribus aliis: adeo ut & nunc nec ii, qui ita apud ipsos Rulandos olim, ac si ex ipsis, ne dum alii certum habeant, quæ singula illa, & quomodo sub singulis arte singula.

Auguror ergo ex eo, quod supra luculento testimonio, Spiritus vitæ vomitivus, quem pro rubeo omnino habeo, quippe qui aureus est, solum alvinum remedium prædicatur aliunde oriundus non sit, quam è Terra sancta: illa ipsa vero Terra clarissimè Libavii adfertione, à Rulando patre & filio infallibiliter collecta, nihil aliud, quam Antimonium sic & sic ustum, cre-

matumve: & quod Operatio Spiritus ipsius Vomitivi nulli alio Rulandino hæctenus cognito remedio, excepto VINO sublimato pantanosagogo, (quamvis in hoc Spiritu Vini assumpto pro ipso VINO, aliave aqua non sublimata dosis minor) conveniat Spiritum prædictum rubeum, vel Aquam Benedictam esse, cum Spiritu Vini, ubi ruber ratione ingredientis, vel cum VINO Malvatico spirituosissimo, ubi per se ruber (quippe varius Rulandus in liquoribus suis ad Aquam Benedictam adhibendis) concinnatam, vel Aquam Terræ sanctæ ipsi proxime ad finem. Quamvis n. luculentior AQUÆ TERRÆ SANCTÆ dosis sit, quam Aquæ Benedictæ, hoc tamen non à debiliore Basi, sed à copiosiori proficiscitur liquore, quo τὸ ὄχημα præstat. De Aqua ergo Benedicta ad significabo pauca.

Aqua Benedicta optima.

Ex libris colligere, quæ prodiderint, Authores, longe est periculosissimum. Rerum ipsarum cognitio vera è rebus ipsis est, adeoque non dulcis modo, ut Hippocrates ait, sed & verissima, ex opere quæ finit oratio. In rem præsentem hoc deduco exemplo AQUÆ BENEDICTÆ à Chymicis hæctenus tantopere elata & commendata, ut præ hac Sacrificulorum illa ἀξιοδοτέρον sordeat profus. Quæ enim non varietas ejusdem quæso? Tanta me hercle, ut in judicanda ea, nisi te Oedipum præstes, oppido deceptum te videas. Plurium descriptionum haud meminero hoc in loco, quam quæ pluribus simul nota,

Talis

Talis primo illa est Quercetani, à quo Beguinus Sala & alii mutuarunt, quæ ex Antimonio & Nitro anatrice mixtis, calcinatis, & elotis conficitur. Verum eque dem rudiore illa est, & crudior, qua ut de meliori & magis cocta adinveniendâ non major ponenda opera. Neque enim ex vero Croco Metallorum paratur, sed ex Hepate duntaxat Antimonii.

Egregia illa Hartmanni Dicta super Crollium & Beguinum aliam (quamvis non dixerim, eam ipsi Hartmanno usu esse geminam? nam & alia atque alia hinc inde ipsi ascribitur) exhibent, & quæ prima facie nonnullam à superiori differentiam præ se ferat: Nitro lento igne fluxo, & quoad sine inflammatione ac detonatione Antimonium patiatur refrixo, pulvis Antimonii primo paulatim, continue agitando, postea confertim miscetur, & tum vel carbone vivo, vel ferreo candente ad detonandum accenditur: sed quæ secundum parandi, utendique modum ejusdem cum illa farinæ, nec ullam vel ἀμοιβήτα vel ἀλόγητα inducit. Fluxi siquidem Nitri admixtio sive detonationem anticipet, sive minus, dummodo postea detonando rite Nitrum fluat, adeoque penitus Antimonium subeat, quid discriminis adferat?

Sunt etiam qui in modum extracti magis, quam Magisterii, Epar nempe Quercetani in Aqua fervente ebulliendo, donec Aqua colore, velut à Croco imbuatur, per chartam postea filtrando, & relinquendo donec rubedo probe subsideat, eluendo denique & siccando Antimonium in Crocum pulcherrimum redigunt: & pro Aqua sua Benedicta eligunt. Verum utut

Crocus eo modo purior & excellentior evadit, non modo imbecillior redditur ille, & minori cum scœnore: plurimum enim Antimonii vix modicum Croci præbet, sed & Crocus ille Rulandi minime est. Aquam illam Benedictam tot experimentis decantatam ingredi assuetus.

Ideoque talem hic Crocum & Aquam inde Benedictam, omnibus hæctenus enarratis præferimus, qualem ipsemet Rulandus rei medicæ causa toties, propria manu teste, fabricavit totque præclaris encomiis nobilitavit? Qui ita se habet:

℞. Antimonii electi
Salis Communis
Salis Nitri ana p. æqv.

Minutissime trita & mixta cum catinulo probe munito, foramine tamen parvulo in medio superficie, Spirituum arsenicalium exhalandorum gratia relicto in furnum anemium collocentur, igne follium adhibito, donec omnia sufficienter fluant, tamdiu hoc continuando, quamdiu fumus per foramen illud prorumpere non desinit. Quando vero desinit ignem probe, ad quadrantem horæ adauge, deinde exime, ubi vase infrigidato, Antimonium in fundo à salibus supereminentibus instar Reguli à scoriis sequestratum sese malleo aliquo detruncandum, atque in pulverem terendum facile dabit. Erit autem quando teritur, etiamsi ab initio præsertim, cum ignis moderamen excefferit, obscure duntaxat rubeat, instar Cinabarii rubicundissimus & florentissimus. Modus eo utendi in Medicina varius est: Is vero qui sequitur usu receptissimus.

M m m m 2 ℞. Croci

℞. Croci Metallorum prædicti à gr. j. ad gr. xv. Vini Malvatici, vel etiam liquoris cujuscunque convenientis, præfertim ubi vomitivo catharticum velis ab unc. semis ad unc. ij. & amplius.

Macerentur, vel etiam necessitate urgente ebulliant, & usui referentur.

1. In doloribus capitis sæpe ab impuritatibus ventriculi illud lancinantibus cum Aqua Betonicæ, Bugloss. Borriginis.

2. In Epilepsia cum Aqua Pœoniæ, florum Tilix, Ceraforum, Lavendulæ, &c.

3. In Plevritide tam notha, quam exquisita aliaque sanguinis coagulatione cum Aqua Carduibenedicti, Mariæ, Pap. Rhædæs, &c.

4. In tussi inveterata, asthmate, peripnevmonia, angina, in Aqua Tussilag. Hyssopi, Violarum.

5. In plerisque ventriculi affectionibus cum Aqua Menthæ, Betonicæ, Absinthii.

6. In Melancholia Hypochondriacæ.

7. In peste ab initio cum Aqua Cardobened.

8. In præservatione ab arthritide ejusque speciebus omnibus cum Aqua serpilli &c.

9. Ejus Croci cum Aqua quadam vel Vino cœcti vel macerati drachma s. vel j. juri vel decocto mollientium admixta pro clysterum usu valde utilis.

10. Insignis item usus est Aqua Ophthalmica inde confecta Querc.

11. In vermibus cujuscunque generis sint, licet veneficio productis, de

quo mirabilis historia, in promptu mihi.

Quinta Essentia laxativa.

Propter materiæ adfinitatem superioribus annectere placuit, Spiritum vitæ purgantem compositum, quem Fioravanta lib. 2. cap. 58. Coronæ Med. sub titulo Quintæ Essentiæ laxativæ miris laudibus prosequitur:

℞. Cinamomi, Ligni paradisi

Turbith. ana unc. j.

Aloëpatici.

Colocynth. ana unc. ij.

Caryophyll. Croci.

Moschi orientalis ana drachm. j.

Julepi violacci lib. j.

Infundantur in Quintæ Essentiæ Vini libris duabus duodecim horas. Colatura arte facta servetur ad usum. Dosis à drachma ij. ad unc. s. in jusculo carnis, vel Syrupo conveniente. Suaferim tamen antequam Colocynthiaca vel Aloëtica hauriantur, sive pyrethro sive Cinamomo linguam fatuam reddere.

Spiritus Vini rhodo saccharatus.

A plurimis hæctenus desideratum fuit, præfertim in paradisi aquis ex Spiritu Vini, Aquas vitæ vocant, quomodo saccharum parari possit, ut cuicunque liquorum mistum facile eo solvatur, & omnibus partibus exactè misceatur, neque unquam subsideat: inventum scilicet tam naturæ, quam oculis & linguæ valde gratum. Id eoque varii variè illud tentare conati sunt. Alii enim vis passis id efficere sperarunt,

alii vasi recipienti Julep infuderunt, cui Spiritus Vini destillans misceretur: Be-
guinus ad Andreæ de Blauuen mentem
Matthiolo in Epistola explicatam, saccha-
rum aceto solvere nititur, postmodum
cum Spiritu vini circulando à facibus tin-
cturam separare, iterumque inspissare,
quo saccharum seipso dulcius, & purius
reddatur, & quemlibet liquorem flavo
colore æqualiter sine subsidentia tingat.
Quam illi felici: hi facili: (ob digestionis
diuturnitatem, cæteris quidem paribus)
succesflu, ipsi viderint.

Verum cum ejus experientiam sæpius
fecerim, cujus scilicet ampullosorum
quorundam apud nos insolentia, ac si il-
lud ἐκ τῶν ἀδυνάτων foret, causam præ-
buit: idque solius filtrationis & mixtionis
proportionatæ opera: ejus modum, ex-
emplo Spiritus Vini, Sacchari & Aquæ
Rosarum, quæ alias æqualiter, & ut dia-
phana maneant, misceri vix possunt, in se-
quentibus expeditum dabo.

℞. Sacchari Candi albiss. pulv. lib. j.

Aquæ Rosarum odoratiss. lib. j.

Mixta stent in loco calido, & conqua-
sentur aliquoties, ut saccharum melius li-
quefiat. Quo facto affunde lentè, Spiritus
Vini non adedò recens rectificati lib. ij.
Repetita filtrationis opera per chartam
leucophæam, donec nimirum & sapor &
consistentia placet: adjectoque interea
scrupul. j. vel altero Diaromatici Essentia-
lis vel Alkermis nostratis fiat Elixir Rho-
dosaccharatum insigne reconualescenti-
um & imbecillium restaurativum, sitisque
haud vulgare sedativum in quibusdam fe-
bribus, quippe quod & Aurum potabile
Zapathæ, & mixturam Quinti essentialem

Rosarum Fioravanti, utut magnificis ex-
ornata laudibus, longe superat.

Idem processus in Rhodosaccharatis
ejusmodi compositis locum habet, v. gr.
pro roborando stomacho è Pulegio &
Melissa recens siccatis tincturam Spiritu
V. extrahas, digerasque, & postea eadem
proportionem confusa invicem coles. Sic
puto variæ variis usibus dicatæ Essentiæ
concinnandæ faciliè erunt. In simplici illo
si colorum varia delectamenta ipsi conci-
liaveris, idque rebus vires nihil imminu-
entibus, veluti, pro viridi exliccato petro-
selino, pro rubro, tinctura Caryophyllo-
rum coronariorum, vel Santalo j: pro ci-
trino santalo cum Croco, &c. oculis & pa-
lato valdè placebis.

*Spiritus citrinatus vel Elixir
Citri.*

Rec. Cortic. Citri recent ab albicante
medulla bene mundatarum, minutimque
incisarum ℞. iij.

Macerentur in Spiritus vini non recti-
ficati lib. xij. postea destilla per vesicam
cum refrigeratorio: donec prolectis o-
mnibus phlegma prodire incipiat. Ex hoc
Spiritu cum pauxillo Croci tincto, mixto-
que cum Succo Citri purificati ℞. j. ℞. E-
lixir Citri parabis, elegans Cordiale & An-
tidotum contra pestem, & aeris contagia.
Dosis cochl. j. singula aurora jejunio, nisi
Epatis calidior intemperies, vel capitis im-
becillitas prohibeant: Eo enim in casu, sa-
tiato ventriculo melius confert.

Cæterum si Diamosehum ad Magna-
tum eorda roboranda velis.

℞. Ambræ griseæ. p. vj.
Mosehi odoratissimi Alexandrini
p. j.

Adde Sacchari albissimi aliquantum. Tere subtilissimè in concha, ac postea cum Spiritu Citri prædicto, miscendo olei Vini guttam unam atque alteram, diutius perge, donec totum quasi pulmentum fiat. Cum cucurbita sigillo Hermetis clausa sub terram vel B. M. per mensem philosophicum reconde, donec totum sibi undique simile & rubicundum evadat: Postea serua ad usum. Dosis ad pisi magnitudinem.

Spiritus antapoplecticus.

℞. Florum Liliæ convallii Mens. j.
Macerentur cum vini opt. ℔. viij. in loco frigido octiduum circiter. Postea destillentur. Destillatum reservetur, donec Flores Tiliæ ad manus perveniant. Illarum itidem Mensuram j immacera aliquandiu, & destilla quousque Florum Lavendula mediam mens. nanciscaris. Tum enim non Lavendulæ flores addetantum, sed & florum Pœoniæ ℥. s.

Flor. Cheiri
Rorismarini ana ℥. j. ℥.

Rad. Pœoniæ
Zedoariæ.

Galangæ
Zinziberis ana ℥. ℔.

Rosar. rubr.
Cortic. Citri.
Visci querni
Nucis Mosch.
Macis
Cinamomi

Caryophyllorum
Cubebar. ana ℥. s.

Stent mixta aliquandiu ad faciendam digestionem: postmodum lentè destilla.

Ufus in paroxysmo est apoplectico cochl. j. Imò etiam extra paroxysmum prophylaxias causa singulis diebus ante & post Lunæ mutationes.

Spiritus cephalicus.

℞. Florum Liliæ convallii, M. ij.
Salviæ M. j.

Spiritus Juniperini vel etiam Ceraforum ℔. iiij

In Sole digerantur dies quindenos circiter. Deinde exprimantur & colentur. Colato indatur

Conservæ Lavendulæ

Rorismar. ana ℥. ij.

Sacch. Candi in Aqua Lavend. soluti ℔. j.
Spec. Diamb.

Diamosch. an. ℥. ij.

Mixta macerentur per mensem. Tandem destillentur Chymicè. Ufus ejus insignis est ad confortandam memoriam, avertendam Apoplexiam & Epilepsiam. Dosis cochl. j. aliquoties in hebdomade.

Spiritus stomachicus.

℞. Radic. Zinzib. albi ℥. iiij.

Nucis Muschatæ.

Macis

Galangæ

Zedoariæ.

Caryophyll. ana ℥. j.

Grosso modo contusa macerentur aliquandiu in

Spi-

Spiritus Vini pot. iij.

Postea lentissimè destillentur in Balneo, oſculis Alembici benè conclusis. Denique misce concutiendo

Syrupi de succo Cydonior. ℥ x.

Santali rubri tessulatum incisi ℥ iij.

Quiescant aliquandiu, & hinc mediante filtro chartaceo in aliud vas transferantur.

Spiritus Cardiacus.

℞. Cinamomi electi ℥ viij.

Fol. Ros. rubr.

Cortic. Citri

Aurantiorum ana ℥ iij.

Santali albi odoriferi ℥ iij.

Ligni Aloës opt.

Storacis Calamitæ.

Caryophyll.

Macis ana ℥ j

Macerentur in Aqua vitæ poculis tribus, postea blando calore destillentur. Tinge violis cæruleis, aut Syrupo violaceo cæruleo. Dulcorentur Julapio ex saccharo simplici. Ultimo adde

Moschi Alexandr.

Ambra griseæ ana ℥ f. & adustum reconde.

Spiritus flatus discutiens.

℞. Seminum Anisi.

Feniculi

Carvi

Cumini ana ℥ iij.

Flor. Camomæl. M. ij.

In Aqua vitæ aliquandiu macerata destillentur in diplomate. Colore petroseli-

ni ex Manipulo j. ipsius exsiccati, imbutus denique Julapio quoque dulcescat, & filtro chartaceo tractus fervetur.

Spiritus Saturni ardens.

Neque etiam è Vino, aut vegetabilibus tantum. sed etiam ex omnibus metallis & mineralibus arte Chymica Spiritus fragrans elici potest. Exemplum esto de Saturno:

℞. Sacchari Saturni cum aceto stillatitio è Saturno calcinato seu Minio f. a. extracti q. v.

Hoc purificetur per reiteratas solutiones & coagulationes & in frigido fiant crystalli. Hos pone in Retortam vitream lutò optimè munitam, cui adaptabis Recipiens satis capax & clausis juncturis destilla. Exhibit primò fumus albus, deinde oleum rubrum. Rectifica in B. M. & serva ad usum. Cujus dosis gutt. ij vel iij. in aquis appropriatis, in Peste, Melancholia Hypochondriaca, Febribus ardentibus, lue Venerea, &c.

De hoc Spiritu quidam existimant, quod ex Aceto Vini, minimè verò è Saturno proliciatur, atque adeò turpiter hallucinari plerosque Chymicos, quibus Spiritum hunc Saturni Spiritum appellare solenne sit. Rationem addunt: quod quantitas Saturni, quæ mediante aceto in forma Salis præexistebat, in fundo vasis post distillationem Spiritus, instar pulveris subtilis eadem remaneat. Belle! Quis enim credat, omne id, quod in fundo manet, saturninum esse, nec quicquam de aceti fixo sale restitisse?

Et sit, inquam, Saturninum: Spiritus tamen volare è corpore posso: non diminuto ipsius pondere, in Chymia plurimis exem-

exemplis notissimum est. Parum præterea prædicti sermonis Authores sibi constant. Vel enim restitit aliquid aceti in fundo simul: vel nihil restitit. Si aliquid, utique argumentum magis est: quod destillavit, de Saturno potius esse, quàm de aceto. Si nihil, si quod prodiit, Saturninum negas, falsum sit necesse est, quod fundamenti loco habent. Quod nimirum eadem Saturni cum aceto ante destillationem, separatò nimirum eò, quod est aceti. Et quid argumenta, ubi Spiritus Ardens è plumbo elicitur: nullo aceto adhibito? Ita enim Libavii descriptio habet. Plumbum calcinatum per Vitrioli Spiritum solvitur deliquio, (alias aqua stillatitia communi,) solutio filtratur, coagulatur, & Spiritus inde propulsi consistant, in aquam vltæ ardentem seu inflammabilem. Et cur acetum prædicto modo tractatum, per se Spiritum ardentem non præbeat? Per quod enim unum quodque tale, illud meritò debebat esse magis tale. Utuntur vocabulo alterationis: Spiritum hunc Aceti esse, hunc in modum à Saturno alteratum.

Ergò in Saturno vel Spiritus ejusmodi ardens inest, vel aliquid aliud, quod ardentem hanc qualitatem in Acetum inducat. Utroque modo flagrantia Spiritus Aceto non debetur, sed Saturno. Omnis enim alteratio, generatio est qualitatis, quæ aliam sibi contrariam præexistente[m] ponit: ita videlicet, ut unius acquisitio ab altera, tanquam à termino à quo proficiscatur.

Concludo ergò *ἀνεμποδίστως*: in plumbo, ut & plurimis aliis, Sulphur radicale delitescere, quod calcinatione attenuatum, & liberatum à corpore impuro, tan-

dem destillatione debiti ignis ex potentia actum acquirat, fiatque liquor proximè inflammabilis.

Arcanum Regis, Aqua Regia etiam, & Aqua pugilum dicta.

R. Salis Armoniaci.

Nitri depurati ana lb. j.

Tere simul, & misce cum duabus unciis ficum grosso modo pulverisatorum. Inde in Retortam postica parte tubulatam, hujus figuræ:

Pone in ignem Reverberii, præmisso capaci recipiente, & paulatim ignem subministra, donec Retorta paululum incandescat: Postmodum, ubi juncturæ benè munitæ fuerint, injice per tubulum prædictæ materiæ cochl. vel unciam unam, & statim cum impetu surget nebula in excipulum. Quæ in aquam resoluta, denuò novam materiam injicito, recto regimine ignem gubernando, semperque tubulum argilla madida cooperiendo, donec satis Spirituum elicueris.

Aqua Regia alia.

Quoniam destillatio duorum Aethetarum Salis Armoniaci scilicet & Nitri propter impetum periculosa quodammodo, nec Spiritus inde in copia haberi possit

possit. Quin imò Sal Armoniacum plerumque in fundo remanet, transeunte Nitro. Scireò sequens tutior præparatio est:

Rec. Nitri per se & cum tribus partibus silicum contusorum vel boli Armeni misce & destilla igne libero per Retortam & sic habes Spiritum Nitri, quem rubicundum præstiterit Camphora, si ritè interpositam adhibueris.

Postea habeas cineres, è quibus per Aquam calidam extractum sit Sal, ut omni acredine careat. Hoc misce cum Sale Armoniaco, ana. Sit autem Salis Armoniaci tantum, quantum antea erat Nitrum. Tum præposito Recipiente cum Spiritu Nitri, destilla igne libero, per Retortam, vel per Alembicum & transibit Aqua Salis Armoniaci, & miscebitur cum Aqua Salis Nitri. Et sic habebis Aquam Regis ex duobus Athleticis.

Si rursus per Alembicationem velis destillare, clarior & lucidior evadet. Hæc arcana Aqua Regis à Basilio summoperè commendatur, & multi usus est, ad Auri ceu metallorum Regis præparationes, unde & nomen sortitum est, quod Aqua Regia dicatur. Estque verè Ros Solis Philosophici Angeli Salæ, cum Spiritu Salis Mercurialis per medium Vulcani in auram elevatus, & rursus in Aquam solarem conversus, de quo in præparatione Chrysozoar. Denominatione inde sumta: quod ille instar Roris pyrotechnia generatur, solus Auro ceu Soli Philosophico & terrestri dissolvendo menstrui munus sufficienter obeat.

Ros Solis.

Ut è *επεργωσ* magis adpareat, quàm analogia D. Angelus Sala menstruum regium supra Rorem Solis Philosophicum appellavit. En quale illud Belgis & Anglis valde usitatum.

℞. Roris Solis (herba est, quæ alias Rorella dicitur) Man. iij.

Roris marini, Majoranæ,

Melissæ, Lavendulæ,

Salviæ, ana Man. j.

Sem. Anisi, Fœniculi, Coriandri anâ

℥ iij. ℞.

Nucis Muschatæ ℥ iij.

Gummi Ladani ℥ iij.

Infunde in lib. xxxv. Aquæ vitæ & destilla per vesicam. Optimo, quod prodierit, infunde Cinamomi electi uncias quatuor. Caryophyll. Macis ana ℥ iij. Piperis ℥ j.

Secundo verò: Liquiritiæ ℥ iij.

Laudani ℥ semis.

Tertio: Rosarum, Flor. Lavendulæ,

Rosmarini ℥ iij.

Roris Solis M. j.

Quarto: Tornæ Solis ℥ iij.

Post aliquot dies misce, & cola. Tuæ recipe Aquæ Rosar. cantharum unum, Sacchari lib. iij. solve, & adde Vini Alacanthini cantharum j. Misce & iterum cola.

Oleum Balsami universalis, vulgo Spiritus Salis.

Balsamum quid sit, & quas vires habere debeat, jam in plurimum intellectus est, quàm usu.

Nnn n

Vel

Vel enim verum est, quod quidam existimant : hac nostra ætate Balsamum inventiisse ; vel, naturale illud rarius ad nos perferri.

Adhuc ipsum autem cum inter cætera antibalsama Sal facultatibus suis proximè accedat : adeoque inter mineralia nihil sit, quod æquè aromaticam obtineat naturam. Cogito enim cum Gesnero, aliquando Balsamum ab excellentia dictum esse, quod pretiosissimum nobilissimumque inter aromata esset. Nam Baal dominum significat Hebræis, Sam verò aroma, Oleum sive Spiritum Salis ritè præparatum, Oleum Balsami universalis, consuetudine Chymicorum servata, appellari posse, explicatissime patet.

Sequitur ipsius præparatio.

R. Muria, vel Salis marini calcinati
q. v.

Terræ sigillatæ vel boli Armeni duplam portionem, misce & impasta ad orbiculos inde faciendos, quos ad duritiem exsiccatos Retortæ terrea imponas, benè lutatæ, ut vix dimidium ipsius repleatur, adaptatoque magno Recipiente igne forti per gradus aucto destilles. Primo enim, lento igne, phlegma egredietur, postea urgentiori Spiritus albi, quò ignis regimine instabis, ut Retorta benè incandescat, & receptaculum diaphanon iterum evadat. Eadem ferè destillatio, quæ in Aqua forti adhiberi solet. Refruxa fornace Spiritum exime, & adhuc semel in B. M. per alembicationem phlegmatis rectifica. Et sic Spiritum Salis elegantissimum cum ente Terræ sigillatæ embryonato maritatum tenes. Caput mortuum, quod in prima destillatione restitat, Lapidem habeas,

quorundam opinione, extremo saltem usu verè antipodagricum.

Notandum tamen hoc in loco est, quoniam non omnis Salis Spiritus his solis operationibus elevetur, sed multa ipsius pars Artificem in caput mortuum se subducendo ludere soleat : quod per Aquam communem (coquendo simul) ex eodem Sal collectum, & priori modo destillatum æquè efficacem Spiritum præbeat.

Vel idem Sal cum priori Spiritu conjunctum & aliquandiu debito loco digestum, tandem cum Terra sigillata, ut supra, commixtum, & quoties opus est, destillatum, universas salinorum Spirituum reliquias refundet. Si enim ex capite mortuo Sal toties prædicto modo extraxeris, & destillaveris, quousque quippiam Salis in ipso restiterit, quamvis inde non usque adeo lacrareris, totum Salem tandem in forma Spiritus transire facies.

Et hoc revera est illud Oleum Balsami universalis Dn. Angeli Salæ, quo in Chrysozoar suo conficiendo utitur.

Alias quoque ad Medicos & metallicos usus efficaci potestate nobilissimum est, de quo vide Crollium Basil. Chym. pag. 151.

In diuretico & lithontripico meo specifico, quod qui mihi venditabat, more Paracelsico, Sal Nitri Philosophicum appellabat, & in hydrope, urinæ retentione, & Nephritide magnarum virium adserebat esse, non minimas huic Spiritui Salis tribuo. Cæterum usus ipsius in febribus lentis præsertim & quotidianis præmissa vacatione non vulgaris est, si cum Aqua è succo Veronicæ destillata intermiscendo saccharum singulis diebus

diebus m. & v. debita dosi pro Julepo exhibuerit.

Spiritus Salis compositus ad Medicinam præstantissimus.

℞. Salis Nitri puri.

Salis communis decrepitati an. q. v.

Misce cum dupla vel tripla quantitate argillæ siccæ & per setaceum cribratæ, & è globalis probè post malaxationem exciscatis, per Retortam igne Reverberii Spiritum propelle.

Hujus Spiritus libra una cum Salis fusi unciis quatuor, aliquandiu digesta, ut Sal adjectum solvatur (per diem unum vel alterum) & per Retortam denuò destillata, idque toties, quoties placuerit, cum novo Sale fuso factum Spiritum fortiorem auctioremque dabit. Ab illo Spiritu phlegma in B. abstrahe, & deinceps Spiritum per Retortam vel Cucurbitam in arena rectificata, tandemque cum Spiritus Vini partibus æqualibus conjunge, & tum in vase circulatorio aut pelecano in cineribus commacerando, atque iterum rectificando Spiritus istos, Vini nempe & Salium inseparabiliter unitos, & hinc Spiritum Salis compositum notandæ virtutis inde conficies, ad conservandam sanitatem & propulsandos morbos egregium auxilium.

Inprimis prodest ictericis, hydropicis & vermiculosis.

Podagram lenit exterius illitum.

Epilepsiam curat, teste Neandro, in Aquæ vitæ vel Tiliæ singulo mane exhibitum.

Ad Therapëam dosis est gutt. vj. viij. ad scrupulum semis in Vino, Aqua vitæ vel alio appropriato. Adhygiam gutt. iij. septimanis singulis semel atque iterum accepti.

Denique quicquid de Oleo, Spirituque Salis apud Paracelsum aliosque modernos Authores patet, id ipsum hic potentissimè præstabitur.

Spiritus Salis dulcis.

Utut gloriosa & sesquipedalis de Spiritu Salis edulcorando ostentatio est, apud Chymicos magni nominis etiam, ipso tamen demonstrationibus, quibus, nec nisi magno pretio conducti, summam illam & impermixtam prorsus pollicentur, fidem adhibere nunquam potui. Nec enim *τὸ ἀμυγδαλέν* à magnis ingeniis etiam alienum prorsus, quamvis hoc ipsum credere, multis superciliosis videatur alienum.

Mordacem tamen acrimoniam à Spiritu Salis quomodo cunque auferri, eumque sub dulcem reddi posse non inficior. Idque sequenti modo: Ut nimirum vel Spiritus Vini, vel Oleum Tartari ab initio cum Sale commisceatur, & secundum artem Spiritus inde destilletur. Vel etiam: ut Spiritus Salis jam prolectus cum alterutro illorum sæpius cohobando subtilietur; vel etiam, uti fæces Vini Sali adjiciantur, &c. Idem enim & in aliis Spiritibus feliciter obtinetur. Hic suo modo exhibitum egregium præservativum suppeditat in peste.

Sal Gemmæ seu fossile quod attinet, ex eo itidem extrahitur liquor eodem modo, quo ex Sale communi seu muria ipsius, qui & Oleum & Spiritus Salis

N n n n 2 Gem-

Gemmæ fusibilis Mercurialis à Chymicis vocatur. Hujus beneficio solutorio & fixatorio Regulum Martis eò reductum vidi, ut mediante digestionem, destillatione & rectificatione liquorem præbuerit, vel pro libitu pulverem, quorum hic ad grana tria quatuorve: ille ad guttam unam vel ad summum duas singulas vicibus ex conveniente liquore, vel Tartaro vitriolato exhibitus, ad alterandum, *ἀνω καὶ κάτω*, tutò tamen, vacuandum, aliosque curationum scopos complendos, potentior erat centum lagenis herbarum decoctionibus refertis, nec non ipsis de Rhabarbaro potitionibus. Eundem ipsum Spiritum Salis Gemmæ bonâ fide accipias, pro vero illo Angeli Salæ Sulphure potentiâ ex Balsamo aquatico, diaphano, fixo, per quartum granum ignis Spagyrorum sublimato, & in formam liquidam redactò; de quo sub Elyxire ipsius Bezoardico.

Spiritus Salis Corallatus.

Rec. Salis communis lib. iij. vel iiij. Corallor. tenuiss. tritorum lib. j. Misce lævigando. Postea gradibus exceptis, igne destilla vehementissimo in excipulum capacissimum, & Spiritum salis accipies una cum Sp. corallorum, in affectibus in super cordis, palpitatione, &c. dosi ☉ f. maximarum virium.

Spiritus salium vegetabilium preciosus.

Sed & Spiritus è salibus vegetabilium, magno Medicinæ commo conficiuntur, de cujus apparatu *διεξοδικῶς* ut & plura alia, hoc modo:

ix. *Silicium contusorum.*

Sabuli puri ana p. ij.

Sal herbæ cujuscunque p. j.

Madefac cum Spiritu sive propria Aqua istius herbæ (Spiritus autem hebdomadali digestionem, affusa ad herbam Aqua calida cum modico facum cerevisiæ, postea destillationem perficitur.)

Destilla per Retortam loricatam, lento primò, ne sal fluat, postremò quando Spiritus albi prodierint, fortiori igne, flammæ scilicet, ut & sicci Spiritus prorumpant. In Excipulum ipsa herba quoque præposita sit, ad manipulum unum vel alterum Phlegma in B. rectificando abstrahere, atque capiti mortuo denuò ad sal extrahendum affunde, quod coagulatum vicissim (capitis mortui extractionem semper repetita) destilla, donec omne sal in Spiritum abierit. Qui Spiritus salis est cujuscunque herbæ, quam ad illum saltem conficiendum assumeris.

Pro natura diversorum salium diversas etiam & præstantissimas virtutes ad Medicinam obtinet. In hoc verò præ cæteris mirabilis perhibetur, quod propriæ herbæ impositæ essentiam & tincturam usque ad eò spoliât, ut illa pallore velut universali lepra penitus obducta videatur: cum interea herba in terram implantata iterum, quamvis perenni illo existente colore, jucundo miraculo reviviscat.

Ad rem propius accedam exemplo Clyssi Carduibenedicti.

Clyssus Carduibenedicti.

Rec. Spiritus Carduibenedicti supra dicto modo destillati, atque binâ rectificationem,

tionem, primo per cucurbitam, postea per phiolam in B. à phlegmate liberati, q. v.

Salis Aquæ propria è capite mortuo ipsius elicti lib. unam.

Misce cum silicium & sabuli puri vel Terræ argillaceæ lib. iij. aut iiij.

Pastilli inde facti destillentur per Retortam in furno anemio, super herbæ Carduibenedicti Man. ij. donec ultimo Retortam incandescente, Spiritibusque cessantibus, Recipiens inclarescat.

E capite mortuo denuo sal extrahe, & ut prius, Spiritum inde destilla.

Hunc Spiritum in B. sicco gradatim rectifica, & guttis flavisculis prodeuntibus, alio substituto Recipiente, ignem urgentiorem adde.

Spiritus apricetur in Sole, ut elegantior evadat.

Estque Clyffus Carduibenedicti ad præcedentem modum, magno sanitatis bono, elaboratus. Gutta siquidem ipsius v. vj. ad scrup. s. exhibita sudorem, in primis in febribus, salubriter promovent.

Et hoc Hermetis nepotes ex triade unitatē facere dicunt: alii circulum ex quadrato &c. cujusmodi & illud est valde secretum de refuscitatione plantarum è suis salibus, quod eandem ob causam, stylo quamvis contractiori, sequi volui.

Secretum è cineribus philosophice paratis plantas resuscitandi suas; de quo Queret. c. 23. in responsione ad Anonymum.

Rec. Sal cujuscunque plantæ fixum ac volatile: Spiritus item aereos & phlegma (modo autem quo decet præparata) solve & coagula. Et superfusa Aqua Roris Ma-

ialis vel cujuslibet herbæ propria, in vase idoneo optimè clauso, herba in Aquilla, mediante calore Cinerum vel nativo nostro, corpore spirituali explicatissimè præsentabitur, confestimque superante frigore evanescet judica.

Spiritus Vitrioli, seu acetosa mineralis.

Paracelsi proba in æstimando Vitriolo est: cum lamina ferrea humectatur Aqua, & Vitriolum affricatum subito colorem cupreum gignit. Hoc enim magis de Venere, quam de Marte participat.

Alias Tinctores & Atramentarii vulgare Vitriolum, quod ferrum non tingit, tanquam utilius præferunt, vulgo atramentum dictum: sed hoc magis de Marte, uti volunt, quam Venere participat, & in Medicina & Chymia non æque præstat.

Alia probitatis nota est: quod si liquefiat in crucibulo, & humor aqueus exhalat, calcinatum flavescat prius quam albescat, denseturque viscosa quasi tenacitate.

Quod vero Spiritum Vitrioli attinet, licet ejus præparatiōe vix quisquam unus sit qui nesciat. Quoniam vero Angelus Sala in præmissis libris non vulgarem illum Spiritum per rubrificationem Vitrioli præparatum, & hinc Spiritu Mercuriali, & volatiliori prorsus destitutū, licet valde corrosivum usu dignum existimat: interim tamen Liquor Vitrioli acidus ipsius cujus laborem in Anatomia Vitrioli describit, propter nimis curiosam adeoq; molestam præparatiōem non omnibus arridet: necessum duxi, talem Spiritus hujus *ex vastis* tradere, quæ & facilis esset, & ad Vitrioli corrosivam acrimoniam viscositatemque

adimendam auferendamque æque appo-
sitissima: Eaque talis est.

R. Vitrioli optimi q. v. in aqua commu-
ni beneficio coctionis dissoluito: vel etiam
si fapis per ignem Naturæ simplicem quo-
rundam. Stentaliquandiu, & residebit ter-
ra Vitrioli subflava. Hinc colatura facta
ad ignem coque, usque dum pelliculam
contraxerit, despumando interim ab ini-
tio coctionis, si qua impuritas ad superfi-
ciem ebullierit. Postea in loco frigidus col-
lige Crystallos, recondendo potissimum
superiores, & quæ cæruleo radiant calore.
In fundo quod est terræ priori simile se-
paretur. Hoc enim resiccatur, & per Re-
tortam igne Reverberii destillatum, oleum
dabit rubicundum penetrantissimum, dosi
gutt. sex ad decem ad plerosq; capitis affe-
ctus perutile. Guttæ ejus xv. & xx. anno-
tantibus quibusdam, vomitus expediunt.

Vitriolum vero nisi prædicto modo sa-
tis depuratum fuerit, denuo solve, per fil-
trum cola, & coagula, idq; adhuc semel at-
que iterum, donec colore appareat purif-
simo. Tum inde in vitream cucurbitam, sa-
tis spaciosi orificii, luto munitam; super-
funde Spiritum Vini subtilissimum, ut fiat
pasta. Circula, appositoque alembico im-
mitte in furnum aperti ignis, cum suo Re-
cipiente satis amplo. Hinc rite clausis o-
mnibus juncturis destilla, primo lento ad
Spiritum Vini seorsim provocandum, mox
fortiori ad phlegma quoque interceptien-
dū, tandē incipientibus provenire Spiriti-
bus siccis, sensim & sensim fortissimo igne.

Liquoridestillato in cineribus abstrahere
phlegma cum Spiritu Vini, donec guttulæ
cadentes acescere incipiant. Tum appo-
sito novo excipulo pellatur quoque Spiri-

tus per arenam, qui ipse Liquori Vitrioli
acido, quo Dn. SALA sub Olei nomine in
Ternario Bezoard, cum plerisque officii-
nis (licet improprie) intrinsecus multo-
ties usus est, in omnibus facile æquivalent.

Eodem profus modo etiam patruus
meus Jacob Langenhayn parabat, à quo
primum inter chartacea illa brevi ante o-
bitum mihi legata accepi.

Alias etiam ad Spiritum Vitrioli, quem
dulcem vocant, ita tenditur.

R. Vitrioli calcinati lib. iij.

Superfunde acetum destillatum ut bene
supernatet, stentaliquandiu in leni calore:
decanta acetum, & affunde novum. Hoc
quinquies vel sexies, semper dies aliquot
digerendo, repete; Aceta illa mixta invi-
cem destilla, donec Spiritum Vitrioli de-
stillandi tetigerit ordo. Tunc inde in Re-
tortam adjecit sabuli puri manipulis duo-
bus, & liquor Vitrioli promanans dulcem
referet saporem.

Nonnihil etiam arbitror esse, quod post
phlegmatis separationem Spiritus vulgari-
ter destillatus, super Cornu Cervi ex are-
na rectificetur. Ita enim sine omni cor-
rosivo prodire apud plures jam in propa-
tulo est. Nec non: quod Vitriolum cum
Urinæ pueri *ῥοδός* vinumque bibentis
debita quantitate satis maceratum, omni-
que phlegmate rite exutum, (ubi scilicet
ad siccitatem ita redactum) per Retortam
destilletur. Sic enim non solum Aquam
egregie paregoricam, sed & in fine Spiri-
tum ad Epilepsiam tam transplantatam
quam aliunde infectam pueris præsertim,
quod de vulgari illo frustra hætenus pro-
missum, maximopere utilem suppedita-
bit. Ubi merito mirari subit: Crollium
Chymi-

Chymicæ scientiæ exercitativissimum tam hospitem hac in parte esse, ut ipsum Spiritum Vitrioli dulcem ne vidisse quidem se ultro fateatur. Cum tamen dulce Vitrioli ab acido separare nihil aliud sit, quam modicum illud Sulphur Vitrioli ab flumine vindicare suo, id quod variis modis, & vel Chalybis immisione tantum non dico tamen, non vel imminutis, vel plane deperditis quibusdam Vitrioli specificis proprietatibus obtineri potest.

Ejus usus & virtutes infinitæ prope sunt cum in Medicina, tum etiam in Alchymia illa parte, quæ Enceria dicitur ad metalla pro usu humanorum corporum varie elaboranda, quo forte respectu non immerito à Paracelso quarta pharmacopolii pars Vitriolum æstimabatur. De utroque videndus est Crollius, Quercetanus, Bovius, Liebautius, Libavius, Sala in Anatomia Vitrioli & alii.

Illud huc in loco, *ἐπιπυρόδω* quasi excutiendum nobis: an Spiritus Vitrioli Conservas Rosarum, Violarum &c. revera tingat, uti Beguinus arbitratur, an veronitorem, quem ipsæmet habeant, eliciunt saltem, ut ejus commentator. Quod revera tingat, non saltem eliciat, argumentum est, quod æque aliis floribus, qui diverso colore splendent, utpote v. g. Buglossæ, Borriginis, quæ Veneto &c. similem tincturam conciliet.

Hæc ad complendam paginam.

Huc referimus etiam Spiritum Vitrioli coagulatum, quem alii describunt, quod digestionem & cohobationem super Terram

Sigillatam: alii, quod ex Oleo & Sale Vitrioli simul digestis perficiatur.

Ego Spiritum & Oleum destillavi cum ana laterum pulverisatorum in forti igne, & quamvis Spiritum vulgarem me accepisse putabam, ubi tamen per 5. miliaria portatū depromsi aliquando, totam in altissimos crystallos coagulatum reperio, aciditate ejus multum retusa. Usus vero quem habeat, cum cognitis saltem utendum, nec facile ad ea, quorum facultates & operationes adhuc obscuræ vel dubiæ sunt, confugiendum duxerim, nondum expertus sum. Ideoque plura hic disserere super se deo, ejusque loco de Volatilitate Spiritus Vitrioli, puta in qua summum de oppilationis & corroboracionis Spirituum cerebri & cordis arcanum statuitur, pauca annotare curæ & operæ pretium duxi.

Primus autem laudum ejusdem buccinator, nec immerito, Paracelsus extitit, part. 3. de morb. Amentium tract. 2. Nec admirationem inquit, vel indignationem pariat, Vitriolum tantis (averruncandi nempe Epilepsiam) virtutibus pollere. In occulto enim vim solatam absconditam habet, nec eam corporalem, sed spiritualem, quæ multis modis Auri facultates antecellit: libr. de Contract. c. v. edit. Dorn. Non reperitur medicamen aliquod penetrantius membra citius, aut materialius isto perquirens à fundamento. In tract. de trib. essentiis, cap. 7. Experientia affirmat stabilitum: Oleo Vitrioli vel Spiritu ejusdem species Epilepsie curari.

Hunc quidem plerique nisi indigno in Chymiam occæcati, hæcenus

nus sequuti fuerunt, & in capitis affectibus præsertim Caduco eradicando ad cœlum usque laudibus extulerunt, multis eorundem minime curantibus, qualenam Vitriolum, & qualis ejusdem præparatio ad hæc obeunda à Theophrasto requirantur? Hinc secundum Galeni illud 4. 227. 707. nempe promissiones omnium Medicinarum esse magnas, operationes vero ipsarum interdum valde exiguas, imò quandoque nullas, factum, ut ne unus quidem eorum, eo ipso, quicquam memorabile præstiterit, quin imò loqui hic & operari, velut Hipp. de lege pronuntiatum est, prorsus contrarie sese habuerint. Quo argumento impulsus Crollius apud nullum veram illam Vitrioli præparationem videndi facultatem sibi datam, nec ullum affirmare potuisse, quod confirmatam Epilepsiam solo vulgari & simpliciter præparato Vitrioli Spiritu profligari, conqueritur. Nec adhuc quispiam erit, qui hanc objectionem facile diluere aut præeunte Experientia (monente Paracelso paragraphor. c. 4. qui ad Curam Caduci secundum Experimenta, ingenia cum Speculatione, pluraque elementa composita, Arcana cum Experientia exigit) contrarium obtinere possit jam ergo non injuria quis litem hic moveret, de causa, unde isthæc Vitrioli facultatum prævaricatio proficiscatur. Aliis causam illam tribuentibus diversitati temporum qua fiat, ut senescente quasi mundo res singulæ juvenilem fortitudinem exuant: vel crescente hominum malitia, justa DEI ira, morbi magis magisque viribus indies augeantur. Aliis, Cœli concordantiis, in cujus scilicet ductu & directione omnes

Medicinarum potentia sita: Cujus ratione usu venit, quod sæpe eadem Medicina in eodem morbo eademque hora deletariam & alexiteriam vim edat, quod porro non Medicina Medicina evadat, & contra: Veluti hoc ipsum Theophrastus tract. 2. de Astronomia exemplo Bursæ Pastoris, Hypericonis, filicis, & aliorum insigniter corroborat, propter majorem emphasin ipsiusmet Authoris verba partim adjiciam: So ihr wißet/inquit, was in einem Kraut ist/noch wißet ihrs nicht. Ihr müßet auch wissen/ wie sich die Krafft in diesem Kraut wird vollenden / und wie sie ihren Lauff begehret / und wie sie in demselben will geführet seyn / sonst ist alle dein Sack vergeblich / und wann es nun nicht hilfft / so verwunderst dich wie ein Weerwunder und sprichst: Bey Gott / da und da stehets geschrieben / da und da hats es gethan / es muß eine Plage von Gott seyn / mein Kunst ist je gerecht / das maches / daß du der Natur Concordanz nicht weisst.

Item, gefalts dem Himmel und ist sein Lauff / so ist die Krafft in den Steinen / gefalts ihm nicht / so ist sie nicht da / das ist / wann seine Concordanz nicht da ist / etc. Darauf bedencket alle ihre Aerzte / wie ihr diß wollet verantworten / daß ihr selbst so get / daß etwan ein Ding hilfft / etwan nicht: Eodem modo lib. de Cad. parag. 4. multa edisserit de Visco querno & sanguine humano, è quibus in Caduco aquoso perfecta quidem medicatio. Sed non nisi in suo Vlech & secundum signa sua Ascendentia. Ibidem porro disertis verbis de Vitriolo scribit. Arcanum ejusdem non in Olco, sed Volatilitate ad summum

mum exaltata ; sed ad Astorum & Exaltationum eorundem tenorem administrationem situm esse.

Idem lib. de cœlest. Med. Metallis, licet per se ad illos usus minime aptis, morbos fere omnes tollendi & præcavendi potestates ascribit, hoc unico fundamento, quod fabricationes eorundem suis determinatis temporibus, adeoque juxta corporum cœlestium influentias instituat. Ego non quidem omnino rejectis prædictis (saltem quæ primo loco posita parum Physica est) rationem in tribus hisce invenio.

Primo. Non omne Vitriolum, quia non omne perfectum, teste Paracelso, sed quod optimum, ad hoc eligendum. Tale scilicet quod solaris naturæ particeps idque magis spiritualiter, quam corporaliter. Quod *αιτιολογια* ipsius unde scilicet Vitriolum tantis viribus dotatum sit, superius annotata perspicue docet. Hujus generis est Cyprium & Ungaricum. At vero raro sine sophisticatione ad nos perveniunt. Ideoque in primis curandum, ut de probitate ipsius certissimus.

Secundo. Non omnimoda Vitrioli ejusdemque Spiritus præparatio, sed ea tantum, quæ subtilissimum & penetrantissimum Spiritum, adeoque Essentiam quasi volatilem ipsius reddit, ad hoc solum prædicanda. Hinc variam quidem confectio-nem ipsius agnoscit Theophr. sed pro varietate illa etiam varias virtutes. In quo adhuc evidentius sese explicat: quod nimirum non omne Arcanum ad hæc sufficiat, sed summa efficacia in præparatione & laborum subtilitate consistat. Quin imò etiam si per biduum destillationem summa

cum industria continuat, nihilominus tamen reiterato, cohobando videlicet, super Caput mortuum Spiritum destillat, eaque ipsa operatione verum & insignem gradum Essentiæ, debitamque penetrandi virtutem obtineri adferit. Lib. de Contract. cap. 5. igne violentissimo, nec non in recta Cucurbita usque ad nonum Alembicum per Reverberatorium in Athanar locatum ad quartam diem naturalem urget. lib. 3. paragraph. ter destillat, ultimo per Phio-lam.

Tertio. Ad feliciorum facultatum adscriptarum executionem non nihil expediet, non ubi vis Arcanum hoc Vitrioli per se, sed, quia aliquando, monente Theophr. minus integrum aut viribus exhaustum, aut non debita industria præparatum, aut aliquo alio modo viribus impeditum, cum aliis appropriatis & adjuvantibus eum sunt juxta prædictum Authorem. Coagulativa, constrictiva, specifica, & sedativa compositum ad usum convertere.

Si nec dum laudibus istis satisfaceret, ubi tamen minime arbitror, vel certe Authorum scripta nihil facerem, vel morbi istius majorem modo ac tum temporis fuit vehementiam accusarem.

Agedum vero procedamus ad ipsum

τηχνη εζημα.

Arcanum sive Essentia Vitrioli.

R. Vitriolum Ungaricum verum non corruptum nec sophisticatum. Gradetur per solutionem in Aqua Theriacali stil-latitia, colando postea solutum, & digerendo in calore Fimi vel B. M. vel Cinerum per mensem: abjectisque undiquaque fa-

O o o o

cibus

cibus & ablato ad cuticulam usque men-
 struo, in frigido toties colligendo Crysta-
 los, quoties id fieri potest. Horum calore
 Solis vel Hypocausti exsiccatorem lib. v.
 vel vj. per Cucurbitam terream probe lo-
 ricatam in Atharare igne nudo, tam phleg-
 ma (nam & huic tantum fere tribuit Para-
 celsus. quam ipsi Oleo, seu Spiritu) quam
 Spiritus omnes excipiendo secundum ar-
 tem sensim nimirum & sensim ad bidui us-
 que decursum, alembicoque amplo, luto
 sapientiae munito praefixo destilla. Caput
 mortuum exemptum tere, & vel per Phiolā,
 vel per erectam Cucurbitam igne violenti-
 ssimo, usque ad nonum Alembicum al-
 tero alteri, mediante cujusque exteriori
 limbo tanquam Zona, factoque in fastigio
 amplo foramine ita adaptato, ut Spiritus
 ascendens ab imo ad summum usque abs-
 que ullo exitu pertingere queat, sapienti
 industria Spiritum superfusum denuo de-
 stilla: id quod intra quatrimum vix ab-
 solvitur, & ita Essentiam Vitrioli habebis
 penetrantissimam, arcanum illud contra
 Epilepsiam dudum quaesitum & optatum.
 Quod si vero ex instrumentorum inopia
 ad praedictum modum operari nequeas:
 scito, non deesse esse probatissimis Authori-
 bus, qui phrasin istam Theophrasti: ad
 nonum usque Alembicum &c. in sensu
 disjuncto accipiendo, priorem destillati-
 onem super Caput mortuum octo Colio-
 biis, ita ut non nisi per nonum Alembi-
 cum absolvatur, repetunt. Horum vesti-
 gia sequendo, nullius etiam neque labo-
 ris neque impendii te paenitebit.

Usus ipsius patebit in se-
 quentibus.

Arcanum Antepilepticum.

R. Summita. Hypericonis.

Anagall. flor. rub.

Ruta.

Rad. Paeonia.

Visci Quern.

Theriac. Andromach. ana ℥ij.

Infunde in B. M. cum Spiritus Vini lib.
 ij. vel tribus.

Colaturae adde praedictae Essentiae Vi-
 trioli lib. j. Cranii humani subtiliter pulve-
 risati unc. ij. Opii rite praeparati unc. s.
 Camphorae drachm. f.

Haec omnia simul colloca ad circulan-
 dum in calorem putrefactionis, ad mini-
 mum septimanas sex. Postea subtile a spissio-
 so separa, & tanquam thesaurum reserva
 Dosis ipsius a scrup. j. ad drachm. ij.

Eandem illam Essentiam Vitrioli si-
 cum Oleo Cinamomi & Anisi in circulo
 aliquandiu egeris in plerisque ventri-
 culi affectibus a guttis decem ad quindecim
 usque in jure Galli imprimis in ipsius
 cruditate exhibendum, haud levi beneficio
 commendamus.

Spiritus Antepilepticus alius.

Hic penitus ad Paracelsi canones com-
 positus est, & quia eximia contra Cadu-
 cum virtutis, haecenus saepe auctoritate
 me elaboratus pro *γνώσις* mihi hoc in ca-
 pite inservit.

R. Rad. Paeoniae debito tempore col-
 lect.

Visci Quern. itidem certo tempore
 collect. ana unc. iij.

Opi-

Opii Thebaici vere præparati
drach. ij.

Camphoræ ʒ ʒ.

Spiritus Vini Theriacalis ceu San-
tali tinctura præditi.

Spiritus Vitrioli Volatilis prædict.
ana lib. j.

Stent in fimo per mensem Philosophi-
cum, & circulatione ita expedita subtile
à spisso decantatum serva. Aurum vel gem-
mas ad robur ipsius adjuvandum addere
liberalitas est omnibus concessa, mea id
hactenus non tulit inopia. Alias in sine Au-
ri potabilis Anglici accessu præstantio-
rem ipsum existimassem.

Dosis ipsius à paucis guttis ad serup. j.
in appropriatis, *ἑξαρπείας* causa, quan-
docunque Paroxysmus irruit: prophila-
rias vero gratia vel quotidie præsertim
decrecente Luna, vel tantum in singulis
Lunæ nodis: tertio quoque mense brevi
ante Novilunium præmissa cerebri & sto-
machi purgatione, idque maxime vel Sale
Vitrioli de quo in Hemetologia, vel Anti-
monio infra ad secessum parato. Antimo-
nium enim, teste Varignana in Secretis, à
singulari proprietate Epilepsiæ confert.

Hactenus de Spiritu Vitrioli volatili,
quatenus Epilepsiæ in simplici & mixta
forma ut plurimum confert. Jam prout
aliis copulatus, aliis affectibus etiam ac-
commodatur.

Liquor Diana.

℞. Vitrioli Ungarici albificati p. ij.

Tartari ad nigredinem calcinati p. j.

Pulverifata invicem misce, & Spiritu
Vini paulisper conspersa destilla per Cu-

curbitam seu Phiolam magno imposito
Alembico forti igne. Liquorem destilla-
tum super Caput mortuum reafunde, &
cohoba. Hinc rectificata ipsum in arena di-
stincte capiendo, & Spiritum Vini & li-
quorem reliquum, qui pro temperato su-
dorifero in omnibus internis obstructio-
nibus in sanguine grumoso, contra scabi-
em ad mundificandam & lævigandam cu-
tim cujus respectu, vel etiam coloris sa-
porisve limpidi & accepti ergo ita appella-
tur, egregias vires exhibet ad sudandum
per tres, auroras continuas, datur à drach-
mis ij. ad unciam j. per se vel cum brodio,
vel cum pauillo Vini Hispanici. Et par-
um aberit, quia hæc descriptio convenit
cum Nectare succoso Paracelsi de quo lib.
2. de Tartaro part. 3. operum, præter-
quam quod non in simul destilletur, atque
adeo à fatore Tartari ingrataque sua au-
steritate liberetur.

Diaphoreticum in peracutis.

Quod hoc titulo propositurus sum, va-
rie quoque multorum Authorum scripta
passim habent. Paracelsus idem libello de
peste, & in 3. parte cap. lib. 2. cap. 2. quam-
vis stylo paulo pressiore & parabolico. In
consiliis medicin. sub eodem nomine ejus
mentionem facit. Idque nominis in ulti-
quidem retinere: plures tamen vel mix-
turam simplicem vocant: vel mixturam
de tribus, vitriolatam &c.

Nec enim nova prorsus inventio ejus
est, sed extat etiam apud Andernacum de
vet. & nov. Medic. sub nomine Aquæ
Pestilentialis Camphorata: extat etiam

0000 2

apud

apud Conrad. Khunr. Weckerum Duncanum & alios.

Quia tamen pleraque illorum scripta *δυσκαταματήτως ἔχει* non immerito etiam de ipsis *θαφέςτερον καὶ παχύτερον* ego in frequentibus. Ita passim describitur:

β. Spiritus Vitrioli ut supra præparati.

P. j.

Tartari opt. correcti p. iij. vel iiij.

Aquæ Theriacalis Camphorata p. v.

Misce, inque vitro angusti oris optime clauso, spatio trium quatuorve septimanarum probe digere. Consummata digestionem, factaque trium illorum Spirituum ad triplicem Spirituum nostrorum seriem rite accommodatorum unione, medicamentum habebis, nec acrimonia vitriolatum nimis, nec fatore nimis tartarifatum ad plures affectus extirpandos satis efficax. Veluti de eo Dn. Grasbecii Chymiatrica, qua in porro Mixturarum specificarum variæ formæ, nonnullo sane pharmaceuticæ bono concinnantur, aliquando luculentius declarabit.

Pluris autem ego hanc ejus *δειατύπωσις* facio, quod nimirum Paracelsicæ illi magis respondeat, & jucunditate & viribus nobilior sit:

β. Spiritus Tartari super caput mortuum suum rectificati lib. j.

Spiritus Vitrioli Volatilis nostri uncias quatuor.

Spiritus Vini lib. duas.

Digerantur cum Colchotar Vitrioli ac capitis mortui ipsius Tartari ana lib. una in Baln. per aliquot dies. Postea per Retortam, sensim quidem ab initio, ne subtilitates exhalent, ultimo tamen vehemen-

tiori igne, ita ut vix tridui spatio operatio hæc absolvatur, destillentur.

De destillato liquore *ἀκινήτως ἔχει*, vix quicquam in internis viscerum obstructionibus Hydrope incipiente, in Cachexia, Plevritide, Colica, Epilepsia, Scabie, Venenis & denique in Tumore ventriculi præstantius reperiri posse,

Spiritus Vitrioli Philosophicus vulgo Cobob Antimonii.

Hoc ipsum quidem multis cognitum hæctenus, attamen nihilominus sese habet secundum paræciam: quod nec omnia, nec ubique, nec ab omnibus. Etiam si enim Quercetanus & Zwingerus ejus mentionem faciant: celeberrimus tamen Hartmannus, ni fallor, sub Spiritus Vitrioli Philosophici appellatione in primis introduxit, & fere discipulis duntaxat suis pro stomachico commendavit.

Talis autem ejus est perigraphæ. Rec. Aquæ Floribus Butyri Antimonii ad Salia corrosiva eluenda, affusa, iisdemque Salibus bene imprægnata, quantum placet. Destillando à phlegmate libera eousque, donec velli liquor acidus subcitrinus, vel nihil quicquam etiam phlegmatis ascendat amplius. Reliquum exine pro Spiritu Vitrioli Philosophico, vel etiam quorundam Aqua Mercuriali Philosophorum. Potioris hic Hartmanno virtutis est, quam vulgaris, cum ad metalla lapidesque dissolvendos, tum etiam ad eximios in Medicina præstandos usus. Dosis gutt. 3. 4. 8. 10. contra febres, præsertim stomachales, Lujem Veneream, Vermes, Pestem, &c.

Haud

Haud concinne tamen facturos arbitror, qui propterea Spiritus Vitrioli nomine insignitum hunc existimando, quod vitriolata tantum facultate polleat : nullis non affectibus, quibus Spiritus Vitrioli alias per se convenit, nec pluribus, quibus ille haud convenit, administrare auderent. Non enim Spiritus Vitrioli dicendus hic est, nisi per Tropum & analogice : quippe quinihil aliud est, quam salinorum æquæ (è Sale, Nitro, & Alumine) quam vitriolatorum in Salibus post sublimationem Mercurii restantium Spirituum mistura, ablutione producta. Quamvis autem Spiritus isti per se sanitati nihil adversentur, & καὶ ἀλλήλων πρὸς τὰ πρῶτα illorum doctissimis quibuscunque satis probetur : animadvertendum tamen, multa fieri conjunctionis, quæ non separatis, & e contra : Et multa Methodum medendi ambabus manibus accipere, quæ componendi illa & pathologica planè arguat. Neque hoc non inventum in Natura dicimus, aut Minervam sine Junone, id est, sine exemplo proprio cerebro parimus, fecimus enim Tartarum Vitriolatum hoc ipso cum Spiritu. Fecimus inquam animo : re ipsa, mixtione decenter facta, quidvis potius factum erat, quam Tartarus Vitriolatus : quippe qui ad Medicinam profus inutilis, nedum Chymica profapia dignus. In his igitur & similibus probe Galen. j. de simplic. facult. c. 33. sententiaretinenda est. Quemadmodum, inquit, haud secura est, procul à sensu ducta de explorando medicamento ratiocinatio : ita nec ipsius alteri cuiquam permitti usus. Siquidem ipsum per se solum, quod judicandum ve-

nit, expendere oportet, &c. Et quodlib. 2. c. 9. habet : Quippe experiri solum oportet, quæ impermixta sunt, & ab omni extranea qualitate aliena.

Ex quibus omnibus liquidò patet : mixtione sæpe naturam medicamentorum adeò perverti, ut injustè faciamus, dum à natura simplicium exorsi, de compositorum virtutibus judicium faciamus.

Non enim omnia medicamenta, quas facultates habent, actu habent, sed multas in potentia æquæ utiles, quam utiles, quas tunc demum exerunt, quando aliis permixta exhibentur. Sæpe enim in remixtis ἀνευλάλῃς & ἀλληλογία surgit, quæ compositi vires non diversæ tantum, à simplicibus, sed & pugnantibus ac sæpe contrariæ efficiuntur.

Sit itaque Spiritus prædictus, vel Spiritus Vitrioli vel quidvis aliud : eximii etiam usus in Medicina contra quamplurimos morbos : ad eadem tamen ipsum cum Spiritu Vitrioli per se concinnato vel eadem vel potiores virtutes obtinere, quod quibusdam ex Etymologia, aliorumque suggestionem placere posset, nemo mihi persuadebit.

Spiritus Vitrioli Philosophicus alter, vulgò Antepilepticus Basilii.

Rec. Viride æris ad placitum, superfuso aceto toties extrahe, quoties viriditatem de se præbet. Liquorem per Alembicum abstrahere, Reliquum in Aqua pluviali solve, filtra & ad tertias coquendo inque cella colligendo Crystallos, coagula. Residuum Aquam iterum ad tertias

O o o o 3

inco-

incoque, donec nulli amplius confiant
Cryſtalli.

Hos in Retorta fortiter deſtilla: Pro-
dibit enim Aqua ſubviridis, ſubnigra quan-
do incipit, ceſſa. Aquam illam ſubviri-
dem denuò per Retortam deſtilla per ſe,
& inſtar Cryſtalli clariffima deſtillabitur.
Cujus uſus in caducò valdè nobilis perhi-
betur. Doſis, in Aqua Pœoniæ ad ſcrupu-
lum unum.

Et huc uſque ἐξ ἐπιμίξεως de Angeli Sa-
læ Liquore Vitrioli acido ſulphureo.

SECTIO SECUNDA

De

AQUIS DESTIL- LATIS.

Varios Aquas per deſtillationem eli-
ciendi modos eſſe, neque interim
omnes omnibus ubique convenientes,
nemini non certum arbitror eſſe. Cum
autem ex duplici fine, qui deſtillatori pro-
poſitus eſſe debet, nempe, ut & multum
Aquæ accipiat, & multæ efficacix, aliæ aliis
palmam præripiant: is ipſe verò modus
quò Dn. Sala in plerisque utitur, præ cæ-
teris hoc nomine plurimum commendandus
veniat: ab omnibus aliis ſuperſedebo, huic
foli in plantarum Aquis eliciendis addi-
ctus. Ut nimirum rebus deſtillandis bal-
ſamico tempore collectis vel per ſe, quan-
do contuſis torido Baln. calore humiditas
prolicitur: vel per commacerationem
cum liquore, pro ſingulæ naturæ analogia,
vel Vino, vel propria Aqua, vel Aqua ſum-

plici affuſa, ſuccus exprimatur, & ipſe
poſtea per B. M. in Aquam debito ignis
regimine deſtilletur, quouſque Aqua pro-
grediatur. Eſſæcibus Sal elicitur, qui &
ipſe loco, quo alii guttas quasdam aceti
admifcent, ad depurandas melius & con-
ſervandas Aquas inſervire poteſt. Eſſi-
caciores ſi velis, res novas ipſis infunde, &
poſt macerationem proleſto ſucco aquo-
ſiori iterum atque iterum deſtilla. Vel
eas ipſas exſiccatas in Alembicum inter-
ventu Craticulæ impone. Sic enim vapo-
ribus tranſeuntibus non vegetior ſolum-
modò virtus, ſed & Tinctura aliquando
egregia ſimul eniteſcit.

Quod verò vires Aquatum ſtillatitia-
rum ſpectat: falſitatis omninò inſimulan-
da eſt opinio, quæ deſtillatis eaſdem virtu-
tes cum Raymundo & Geſnero parùm
cautè tribuit, quas ipſa corpora, è quibus
eliciuntur, habuerunt, etiamſi Matthioli
additamento ſe munierit: Eſſe ſcilicet eà-
dem, ſed non pari efficacia præditas.
Quemadmodum enim pars non eſt to-
tum, nec Aqua plantæ cujuſdam tota plan-
tæ ſubſtantia: ſed vix pars Mercurialis,
Sulphure & Sale (excepta, ſi arte ſuma-
tur, ſubtiliſſima & maximè volatili eorum
parte) deſtituta. Nihil autem, teſte Fer-
nelio, de abd. rer. cauſis lib. 2. c. 17. in ulla
Naturæ parte eſt, quod non peculiari, &
occulta proprietate vigeat. Ita nec effectus
virtutesque totius compoſiti, puta, quæ
non niſi harmoniæ & compoſitionis be-
neficio inſunt, nec etiam ſingularum par-
tium conſtituentium omnes exæquare A-
quæ ſtillatitiæ poterunt.

Hanc ob cauſam Aqua Menthæ & O-
cymi teſte Manardo in Epift. 15. mali po-
tius

tius quam boni odoris est. Aqua Nasturtii hortenſis (quod ipſum etiam Montanus in Conſiliis de Calamentho refert) quod alias linguam ſinapi inſtar mordet, vix levem calefactionis ſenſum excitat. Et Aqua Radicis Africanæ, teſte Scaligero, pota intra horæ ſpatium mortem adfert, cum tamen Radix illa per ſe minus vegeti, aut præſentis ſit veneni: Uſque adeò eadem omninò vis nequit eſſe deſtillatorum cum ſuis integris.

Ais, è purgantibus deſtillari Aquas purgantes, &c. de quibus ſupra? Benè, purgantes, ſed nec æquè, ac ipſa corpora extitere, nec ex omnibus purgantibus. Etiamſi n. proprietates formæ toti ſubjecto immergantur, inque ſingula uſque ſegmenta ejus penetraverint: tamen nec uſpſiam puræ illæ in ulla parte totius ſeorſim (adeò ut & falſum ſit, quod de ſecreto illo Sulphure quidam jactitant) conſiſtant, nec etiam in omnibus illis partibus à ſe invicem diremtis æqualiter. Quin imò totius ſubſtantix vis & habilitas agendi, ita ſingulis partibus ſe adſociando imminuitur, ut quod antea toti univoce & abſolute inerat, jam eo uſque diviſum vix ſecundum analogiam in quibusdam reperiatur, id eſt, quod quidem in omnibus partibus reperiatur, in alia tamen principaliter, in alia minus, & infirmiſſimè in Aqua, puta, in qua è ſtirpe viridi prolecta humor exuberet alimentarius, nondum ſtirpis vim omnem ac proprietatem adeptus. Accedit: quod præparationis merito ex agentis ignis communionem novæ nonnihil qualitatis accipiant. Ideoque fieri non poteſt, quin Deſtillata non ſolum in quibusdam facultatibus minoris ſint effi-

ciæ: ſed cum plurimas earundem vel è nimis tenui vel craſſiori materia oriundas, &c. penitus amiſerit: tum etiam planè novas, & quæ primordia non redoleant, acquiſierint.

Propterea quod uſum Aquarum ſtillatarum attinet, is ex præcognitionis corporum ſimplicium viribus & uſu æſtimandus minimè eſt, ſed ſola experientia norma & Regula Leſbia judicanda, juxta quam pro utentis Medici ſcopo ad hunc vel illum affectum adhibeantur.

Rhodoftagma odoratum.

Ne rem actam agamus, loco Aquæ Roſarum vulgaris hanc compositam ejuſdem Salæ ſubſtituimus.

Rec. Fol. Roſar. recent. libram j. vel ij. Santali albi odori, Styracis Calamitæ, Benzoin, Cinamomi ana drachm. ij. Caryophyl. Laudani de Barba ana drachm. j. Moſchi gr. x. f. pulvis, & factò ſtrato ſuper ſtratam ſtent in fimò per Menſem. Poſtea deſtillentur. Ubi enim ad jubar Solis ita ſteterit aliquandiu, fragrantior erit quavis alia.

Aqua Veronica.

Si è Veronica contuſa inque Vino macerata ſuccum extorques, & deſtillando herba ſicca juxta Roſtrum Alembici interpoſita, Aquam elicis, multarum erit virium cum per ſe, de quo Libavius, tum cū aliis etiam; De quo Angelus Sala in Ternar. Bezoard. Inprimis mirabilis eſt ad ulcera lavamenti ratione, quæ Chironis ferè deteriora, præfertim in pueris, inde ſanata eſſe, ſæpè his annis expertus ſum.

Cum

Cum saccharo in variolis puerorum exhibita, maximè ubi feminis Napi drachma immacerata fuerit, egregie confert.

Aqua Cichorei herba & florum.

R. Herbarum & Radic. Cichorei, ambarum debito tempore collectarum q. v. Tulsis & minutim incisis affundatur propria Aqua q. f. & postquam per triduum vel amplius macerata fuerint, donec nempe tumere incipiant, coquantur parum: postea exprimatursuccus ad destillationem utilis.

Alias ex floribus ipsius itentidem præparatur in Ophthalmia & plurimis oculorum affectibus Aqua valdè insignis & secreta, hoc modo.

Rec. Flor. Cichorei Sole in principio Leonis existente recenter collectorum. q. p.

Inde in Vitrum fortiter concutiendo, postea orificium diligentissimè claude, & circumcirca farinam ad panem pinsendum subactam applica trium quatuorve digitorum crassitudine. Stent in Clibano: donec panis eximatur, & inuenies aliquando Flores tantum in se collapsos, attamen rubicundo liquore, tinctura scilicet producta ipsorum succiplenos. Hanc tincturam fortiter expressam, vel per se ad usum mox instantem serua. Diu enim conservari non potest: vel per Alembicum in Cinebris destilla, (potes idem commode perficere cum Floribus simul) & Aquam habebis Ophthalmicam ad oculorum plures affectus, calidos præsertim sola illinitione utilissimam. Quo eodem modo & ad idem Flores Calendulæ in Aquam (Quæ aliàs in

vitro vitta muliebri crinali interposita per insolationem ad oculos, membri virilis & mammarum dolore s præparatur, redigi posse existimo.

Compositæ inde Aquæ istæ fiunt variis modis: ut, quæ inter omnes alias minimè contemnenda est.

R. Tutix oſtics vel decies in Vino restinctæ, & in pulverem redactæ.

Camphoræ mediante Oleo Olivarum pulverisatæ ana ꝑ j.

Aquæ Flor. Cichorei cæruleorum.

Rosarum ana ꝑ ij. &c.

Misce.

Valdè conducit in calidis oculorum fluxionibus, Ophthalmia, nubeculis, suffusionibus, &c.

Aqua Spermatis Ranarum.

R. Spermatis Ranarum circiter Martium & triduo ante Novilunium collecti, (sic enim non tam facilè sætet Aqua inde destillanda) q. f.

Destilla per Vesicam, ignem moderatè adhibendo, ne superbulliant, & reserua.

Intra corpus à quibusdam utiliter assumitur in febribus ardentibus: sedat enim dolores & ardores mitigat. Cum phlegmate Vitrioli mista multum confert Ambustis.

Contra hæmorrhagiam etiam, præsertim cum Myrrha, Croco & Camphora incorporata, ex Crollii præscripto utilissima est.

In ea si tantillum aluminis solvatur, doloribus podagricis linteis madefactis commodissimè applicatur.

Experientissimus Angelus Sala utitur eâ in prænimio ardore pestis: item in clysm-

clysmatibus contra intestinorum calorem.
Vide Fernar. Bezoard.

De crudi Spermatis Ranarum usu ad hæmorrhagias, quod eodem ferè modo, si nimirum tibialia inde constant, in Erysipelate efficax, vide Experimenta Fernelii. Quoniam verò in se Mercurium habeat cum Saturnina quadam proprietate, qua membrum, ipsumque malum quasi mortificatum iri metuendum, cum Decocto Myrrhæ & Olibani laudabilior existit ejus usus.

Aqua Spermatis Ranarum Antipodagrica.

℞. Spermatis Ranarum, Mense Martio circa Novilunium collect.
lib. iij.

Stercoris bubuli recentis, ana.

Misce, stent per noctem. Postea destilla & serva, calidiuscule membris affectis applicata in petiis dolores feliciter sedat in podagra calida.

Aqua Spermatis Ranarum Antipodagrica altera.

℞. Aquæ Spermatis Ranarum ℥. ij. ℞.

Urinæ Adolescent. lib. iij.

Theriacæ recentis ℥. ij. ℞.

Vitrioli albi.

Salis, Aluminis ana ℥. iij.

In aqua inde per arenam destillata misce

Salis Vitrioli ℥. j. ℞.

Camphoræ

Croci ℥. ij.

Exterius in petiis applicata, quoties resiccatur, eousque donec & dolor & tumor resedit, eximie antipodagrica est.

Aqua Theriacalis simplex.

℞. Theriacæ Venetæ, ℥. iij.

Aquæ vitæ rectific. lib. j.

Misce, stent per aliquot dies ad digerendum. Tinctam aquam decanta, & recentem affunde, donec non amplius tingatur: & ita serva ad usum, qui egregius est ad sudores eliciendos in peste, ictero, imbecillitate Ventriculi, Catarrhis, Hypercatharsi, vermibus, &c. De quo passim Angelus Sala inter Bezoard.

Dosis cochlear j. vel dimidium. Non nemo hac ipsa à podagra, quam alias sæpè est perpeffus, sese feliciter præservat.

Aqua Theriacalis frigore destillata.

Aquam Theriacalem appellare lubet, non propter Theriacæ ingressum; sed quod cuncta, quæ Cor contra venenum stabiliunt, ac illud lætius reddunt, Theriacalem, ut ita dicam, vim sortita fuere, quibus ad hæc annumeratur.

℞. Spiritus Vini opt. lib. j.

Camphoræ selectæ ℥. sex vel septem.

Croci ℥. l.

Sacchari essentificati in quocunque liquore liquabilis ℥. iij.

Misce, solve, & per chartam bibulam destilla. Ita tenuissimæ partes, quæ à mitissimo etiam foco fugarentur, prolestantur. Et maxima cum utilitate dosi à gutt. ij. ad Cochlear j. ℞. in peste usurpatur tam prophylacticè, quam therapeutice, & hic per se datur ad sudandum; illic singulo die cum pane, jusculo vel aliis appropriatis.

PPPP

Egre-

Egregiè etiam conducit hysteriis & febricitantibus febribus lentis, ut Quartana, & similibus.

Aqua Theriacalis Composita.

℞. Theriacæ Andromachi veteris ℥. v.

Myrrhæ rubæ ℥. ij. β.

Croci Orientalis ℥. β.

Spiritus Vini opt. rectific. ℥. x.

Mixta in B. M. lentissimè destillentur, ut vix 3. vel 4. dierum spatio totum extillet, camphora in Alembicum ad drachmas duas interposita.

Tandem cessante destillatione hoc eodem ignis gradu calor augeatur ad ebullitionem Aquæ in B.

Finito hoc opere per Cohobia denudè repete, idque tertia etiam vice, & Voti compos eris.

Oleum Theriacale, quod ad guttas aliquot progreditur simul, per infundibulum secerne, & ceu pretiosissimum reserva contra pestem & plurima venena.

Aqua verò à cochl. semis ad integrum valde salutaris est in venenis, febribus, quartana, ictero, vermibus, &c.

Angelus Sala supra ad extracti Helicobori ferociam compescendam adhibet, nec id immerito.

Etenim ilicò à Theriaca restagnare laxiorem alvi effusionem, vimque purgatricem remediorum domari, experientia & ratio satis ostendunt. Est enim purgatrix vis vehementior, media quædam potentia inter alimenta & venena Naturæ, Galeno teste, noxia, vasa debilitando, oscula laxando, mordicandoque. Quibus singulis Aqua Theriacalis potenter

resistit. Deinde pharmaca à peripheria ad centrum succos & spiritus abducunt. Theriacæ autem vis properat ad cutem, & per eam excrementa corporis exigit. Gal. II. de simpl. facultat.

Cum Spiritu Tartari & Vitrioli debite maritata quid præstet, præsertim in antiquis viscerum obstructionibus, inque Melancholia Hypochondriaca, quia supra prolixius tradita sunt, hoc in loco merito prætereo.

Aqua Tartarifata.

Aquam Tartarifatam cum nonnulli percipient me notis jam explicaturum, arrectis procul dubio auribus stabunt, expectando, quoniam extrahendis purgantium vinibus idoneus perhibetur, si qua fortè de modo illo Beguini in Tyrocinio Chym. pag. 107. obscurè attracto; tincturas nempe, omnemque vini Cathartica spatio quadrantis horæ è medicamentis purgantibus absque ullo calore externo, aliave re minerali eliciendi compendiosiori interpretaturus sim. Idque secundum Marpurgensium quorundam Studioforum sententiam, per Oleum Tartari Mercuriale, per deliquium paratum &c. Neutrquam vero: Ea quippe Beguini ratio longe alia est, & longè diversa ab illo indaginis. Menstruum, inquam, subtilissimum, simplicissimum, temperatissimum, ex simplici Aqua pluviali vel Majali rore in locum spiritus Vini, aliarumque aquarum, qua nec facilè nec purè, nec sine salis Armoniaci purgantis spoliatione ab extractis purgantibus separantur, surrogandum.

Prout

Prout ipsamet Beguini altera Tyrocinii longè melioris editio, à me in Gallia apud ipsium Authorem, tum temporis mortali morbo confixum visa, brevi fortè declarabit.

Quid, inquirunt, quod ab instillatione olei Tartati mox contingat, extractum Medicamenti colorem foras adparere. Ad id ergò muneris perficiendum in extractione purgantium quod illo felicius repetitur? Verum à coloris mutatione, ad extractam jam facultatem, argumentum valdè arenosum est, & imbecille. Siquidem Magisteria colorum causas sæpè obstrusas habent, quæ non imperitis solùm imponunt, sed & sagaces valde ludunt.

Veluti quod Spiritus Vitrioli trajectione per chartam emporeticam rubicundior evadat. Quod Aquæ à Spiritu Vini scammoniato, vel Guajaci Sulphure vapidò; ut & aceto sale Saturni imprægnato &c. injectis lactescant. Quod vel unica tantùm guttula olei Caryophyllorum alteriusve aromatis, in corrosivam illam Auri solutionem, antea citrinam, dimidio quadrantis horæ totam ferè mensuram rubicundam reddat. Sic lapis ille Lunaris de quo inferius, si cum Auro soluto injiciatur instar atramenti nigerrimus evadit: Taceo inexplicabilem tincturæ rationem esse, quod Aqua regia Auro satiatam faciem rubedine sanguinea inficiat. Aqua fortis verò argenti plena nigredine. Quod Aqua in qua ebullierint gallæ perspicua, mista aliæ calcanthinae ilicò nigerrima evadat.

At nihilominus inficias ire non possum, Menstrua non satis acuta ad purgan-

tium viscera usque & brevi subeunda, olei Tartati guttis quibusdam, uti & sale sæcularum vini, spicatu mellis, aliarumq; rerum mineralium commodè exasperari posse. Et hanc eandem ob causam Angelus Sala quoque in defectu alioris illius menstrui locoque olei Tartari, merito Aquam suam Tartarifatam ad purgantium succos foras extrahendos adhibuit. Eaque talis est, opinor, quæ infra, ubi de Tartari præparatione, à Tartaro purgato inque Crystallos redacto purior remanebit superstes. Non inutilis præterea ad obstructions stomachi, henis & renum est, si ad cochl. aliquot cum jusculo quodam exhibeatur. Imò potest & illa esse, in qua Tartari purgati portio tantùm soluta seu liquata fuerit.

Aqua Cinamomi.

In Aqua Cinamomi destillanda multifarias Operariorum Chymicorum industrias videmus, quorum quidam hoc, quidam alio modo destillationem perficiunt, ut semper toties centenas opinionum vanitates, quoties semel veritatis usuram capiamus.

Multi Cinamomum cum vino generoso superfusum destillant, attamen inde lactescens & subjugalis aqua, parumque olei. Quoniam oleum virtute Spiritus Vini propria per totam aquæ molem adhuc dispersum est, ac discontinuatum. Quod inde patet, quia Spiritu Vini per digestionis diuturnitatem ab Aqua Cinamomi exhalante, oleum & copiosius & clarius redditur.

Hoc autem Angelus SALA in sua Aqua Cinamomi non curat, quinimo
Pppp 2
benè

benegnarus, quando vel Spiritus Vini excipiendus venit, vel aqua Cinamomi &c. Vel etiam artificii ipsius peculiari menstruo Oleum ab aqua separandi, &c. sequentem proficitur modum.

℞. Cinamomi opt. contracti q. v. superfunde Spirit. Vini p. ij. Aquæ pluvialis p. j. Stent aliquandiu, postea per vesicam destillentur.

Ex hac aqua præter simplices usus auxilio Tincturæ Santali croceati & sacchari, adjecta aliqua Alkermes particula, Elixir paratur visu jucundissimum, usu excellentissimum.

Aqua Aesculapii.

Johannes Baptista Zapata in Med. mirabil. c. 13. Aquam Aesculapii miris modis deprædicat ad pestem, epilepsiam, aliosque capitis, ventriculi, jecoris, lienis & renum difficilimos affectus, & quod possit omnia, quæ Lac Virginis potest, cujus usum in Chirurgia eodem libro luculentius prosequitur.

Descriptio ibi habet: quod in vesicam intus stanno oblitam immittatur acetum, tertia parte vacua, & per Alembicum plumbeum aqua dulcis, auroi coloris, usque ad corrosivam sæculentiam, quæ statim exhaurienda, ne vas lædat, destilletur.

Verùm inter SALÆ experimenta id nominis habet, quod sequitur:

℞. Aceri fortissimi q. v.

Destilla per campanam plumbeam, fietque dulcis liquor.

Dosis ab uncia s. ad ʒ. ij. vel iij. Operatur per sputum & vomitum, multum phlegmatis evacuando, & in morbo ca-

duco, ubi duobus vel tribus ante Novilunium diebus bibitur, spiritus effervescentes sedat, velut arcanum longè maximum, & quod nominatim Filiolo Symphonistæ Basileensis epileptico sanitatem reconciliavit.

Aqua Aluminis.

Aquæ Aluminis Rochæ supr. cap. 2. Ternar. Bezoard. factam mentionem in rem præsentem perducimus sequentibus:

Præcipua autem ex Alumine chymicè paranda medicamenta, quatuor nobis data sunt:

Aqua, Magisterium, Saccharum & Sal fixum Aluminis.

AQVA talis est: ℞. Aluminis Rochæ pulverisati q. s. impone cucurbitæ, & lento igne, ne Spiritus acres, qui quidem ab aliis usibus penitus proscribendi non sunt, sequantur, per arenam destilla, & quæ egreditur aqua, phlegma, seu aqua Aluminis vocatur.

Usus ipsius èν τῶν ʒ. iij. dirigetur ad siccandum, mundificandum, adstringendum & refrigerandum, Ideoque variè scopis inservit Chirurgicis ad vulnere sanationes, eorumque symptomata.

Magni aliquibus æstimatur in omni generis febribus, ubi quoque Spiritus ipsius interventu major videbitur effectus.

Neque decipiuntur, credo, effectus: Quippe clarissimorum Authorum auctoritate constat, Aluminis crudi drachmam semis cum Aqua Centaurii vel Tabaci in febribus intermittentibus præscribere licere, quum nimirum plus millies id felicissime

sime successerit, univetsali aliqua inprimis ex Antimonio peculiari industria ad id elaborata purgatione, præmissa. Sic Author noster in decocto refrigerante contra aridorem magna cum fiducia exhibet. Et Fioravanta Capr. Medic. lib. 2. cap. 10. Aquam, Regiam dictam, cujus basis & hæc Aqua Aluminis est, in dentium & Gingivæ putredine & nigritie, inque febribus scrupulari pondere sæpe sæpius probatam proponit.

Magisterium Aluminis.

Paulo aliter *εργαζομενος* sese habet, dum ad Magisterium Aluminis adnitimur.

Sumitur Aluminis purissimi & pellicidi pars quotacunque, in vesicam bubulam, suillamve apte componitur, & sic in aquam fervidam immergitur, donec Alumen contentum liquefcat, inq; liquorem penitus convertatur. Liquor filtro deputatus destillatur per alembicum, cucurbita brevi in cineribus posita, ad siccitatem usque materiae seu remanentiam Capitis mortui. Quod ipsum denuo prædicto modo in liquorem solvitur, destillaturque: Idque eousque repetendo, donec tota Aluminis substantia, saltem rejectis inquinamentis, alembicum transcenderit.

Stypticum hoc *μυδις ἀδίσσοτος, μυδις ἀυδοξος* est; imò Ischæmon haud rejectitum, quod vix Essentia Ferri, Boli, Acatiarum, Spertiola, aut quicquid hæc in classe præclari nominis est, ne Jaspide quidem ipsa, inferius. Quibus etiam partim hæc arte unitum Specificum Stypti-

cum, vel non à Theophrastillo, (de quo libr. de Specificis,) aliud, vel parum dissimile redditurum, haud levi conjectura nitor.

Aqua Aluminis Fixi.

Si non tam ordinem ab initio nobis præstitum, quam rem ipsam jam sub manibus habitam respiceremus, de Saccharo Aluminis pauca hic præfari, non usq; adeò *εὐτὸς σπόγος* foret. At verò satis superque de his Paracelsus, Libavius & alii, Ideoque progredimur jam ad Medicinas non minus nobiles ex fixi Aluminis sale præparandas. Prima arcanum inprimis est contra Ischiam; Altera contra ariduras, & membrorum diminutiones.

Aqua contra Ischiam arcana.

℞. Aluminis Rochæ, solve ad ignem ut phlegma & spiritus exhalent, (utrumque urgentiori phlegmatis superioris destillatione obtineri potest.) Terram, quæ in fundo residet, aqua communi solve, & filtro trajectam evapora. Reliquum Sal Aluminis fixum collige. Hujus

℞. Uncias octo, salis fusi subtiliter triti lib. j. Misce: inque tigillo luto firmiter clauso, pone ad ignem Reverberii intensissimum duodecim horas. Materiam porro exemptam separationis causa in aquæ fontanæ mensuris quatuor infunde. Pars, non soluta quæ residet, fiat pulvis; quæ verò soluta in aquam abiit, aquam filtrando constituit contra Ischiam arcanam. Modus ea utendi est: ut ea ipsa locus do-

Pppp. 3

lens:

lens totus calidè illiniatur & fricetur primò, postea precedentem pulverem misce cum oleo Laurino, quo idem locus semel in die ad vigesimum usque diem ungtur.

Insuper

℞. Prædictæ Aquæ p. j.

Verbenæ.

Centaurii ana part. iij.

Coque in Aqua communi q. s. ad infessum, eoq; utere decrescens potissimum Luna, quater vel quinquies singula vice horam unam vel alteram.

Tempore Balnei verò hanc potionem ordinariam habeas:

℞. Rad. Caryophyll. unc. j.

Calami Aromat. drachm. ij.

Flor. Summitat. Centaurii unc. j. s.

Veronicæ unc. j.

Absynthii drach. vj.

Cinamomi drach. ij.

Infunde in Vini libris circiter octo-decim, & servetur pro potu.

Aqua Arcana contra Ariduram.

℞. Pulveris Aluminis ab infusione Aquæ, ut supra, residui q. v.

In cucurbita superfunde spiritus Vini rectificati ad supereminentiam duorum digitorum, stent aliquamdiu, donec ad prædictum modum, cujuscunque generis ille sit, opus habeas. Est enim, cum utilibus unguentis mixta, sive illa ex oleo Laurino sive Axungia humana, &c. composita sint, & postmodum membro arido, bis terve affricta, nullo ad nodos Lunæ habito respectu, longè præstantissima. Unctione enim hoc modo facta, membrum absque dolore tamen, in tumorem attoli incipiet,

& fotu ab exuviis vulpinis, felinis, caninis, &c. continuò sequente, brevi penitus restaurabitur.

Aqua Lumbricorum per se.

Hujus Dn. Sala supra in Ternario Bezoard cap. 18. ad Unguentem Antiparalyticum mentionem facit. Ideoque & illa hujus loci est. Non propter conficiendi difficultatem, sed quia occasio simul erit, arcanorum, quas habet, virtutum monumenta memoriæ suspendere. Estque talis:

℞. Lumbricos terrestres rubeos, qui in agrorum versationibus potissimum vitantur in suff. qv.

Purga bis terve, prout nosti, per muscum arboreum. Quidam Brassicam rubeam aliquandiu devorandam præbent. Postea ciba cum vitello ovi ad duritiem cocti, donec quod brevi fieri solet, lucci evadant. Tandem vitro angusti orificii inditos, & massa panis jam pistandi involutos in clibano cum pane simul pista, donec panis eximendus veniat. Invenies eos in Aquam convertos elegantem. Fæces subsidentes separa. Aquam verò ad plures affectus haud contemnendam terva.

Dicata in primis est nervis & articulis roborandis, eorumque vulneribus mulcendis glutinandisque. Hinc etiam membris paralyticis & aridis in unctione confert, præsertim ubi magis penetrantium, velut Unguenti Bezoardici nostri, vel Aquæ Magnanimitatis consortio adjuvetur. Nobilissimus tamen usus ipsius est in Hydrope, adeoque merito Specificum Hydropicum prædicatur, cujus nimirum exhi-

exhibitio, ad cochl. f. cum Syrupo Cinnamonomi, sæpius repetita, raro infructuosa existit.

Similis lumbricorum terrestrium usus est, quando ab aliquibus in Aquam destillantur, eaque mane & vesperi ad cochl. ij. assumitur; vel quando decoctum ex iis concinnatur cum Cerevisia, cui denique calamus aromaticus in debita quantitate incoquitur, singuloque m. & v. plurium septimanarum spatio assumitur. De quo vide *ιατρικόν* Clauferi. Si quis radium capiat ex vulgari vermes hocce fossionibus insectandi modo, is capturam eorum capeffat ita: In aqua simplici Vitriolum solvat, quantum absque igne poterit; hac aqua Terram superfundat, qua in ipsos cuniculos suos agere putabitur; sic abundantia eorum longè major cum nonnulla videntium admiratione suppeditabitur.

Liquor Oculorum Cancri.

Hujus supra cap. 26. Ternarii Bezoard. Thraumatica mentionem fecit Author. Ideoque nos *ἰζὴν ἐμψυοῖ ἐκαστα*, quod de oculorum Cancri verè Medica præparatione nobis constat, spongiæ incumbere haud voluimus.

Lex κατ' αὐτὸν vero de liquore tantum hoc in loco libertatem cõcedit, quem variè docent Magistri. Quidam antequam essentiam extrahunt, lapides Cancrorum calcinant in Reverberio.

Hi autem quia crustacea non egent calcinatione, superflue laborant, cum sola lavigatio ad eandem intentionem sufficiat. Quidam menstruo variant, & jam

Spiritu Vitrioli utuntur; jam Spiritu falsis, ex quorum mistione tamen nauseabundus prætinendus sapor; jam Tartari oleo per deliquum facto, de quo tamen experientia me fecit dubitare, jam aceto non destillato ut Author noster, jam destillato, jam vini, jam Hydromelitis vinosi, jam succis acidis & aliis. Omnes autem in hoc conveniunt, ut acris solutionem tentent. Nec sua cuique sine causa, stat, arbitror, sententia; prout scilicet vel ad hunc magis respexerint morbum, vel ad hanc Naturam, quibus utrinque Medicum intentum oculum habeat, oportet. Sequitur ergò & ratione & experientia comprobatissimus

Liquor Oculorum Cancri Nephriticus.

℞. Oculorum Cancri tenuissimè pulverisat. unc. j. f.

Aceti destillati oleo Tartari alcoolifati unc. ij.

Misce, inque B. vel ejus vicario, septimanam unam vel alteram digere. Decapulatum liquorem spatio viginti dierum in matraccio lento igne coagula; indeque tere in pulverem tenuissimum. Denique Spiritu Vini dilatetur ad Essentiæ Tincturæve modum, qui vel liberaliori dosi ad usum servetur; vel eousque in B. abstrahatur, donec liquor maneat austeriusculi caloris. Vel denique ultimo cum optimo Spiritu Vini digeratur, abstrahaturq; fortiter in Cineribus, donec fixum fiat volatile, id quod addita Salis Urinæ volatili aliqua parte, factu sine dubio facilius. Ubi enim Alcohol vini fermentatū est, cum virtute

tute lapidum sæpius antea solutorum & coagulatorum; vim resolvendi calculum hominis adipiscitur non vulgarem; Quemadmodum Alcohol vini fortificatum cum Tartaro, Auro & Corallis; Aqua cum sale calcis vivæ, Antimonio rubedinem, tincturamve certò extrahere possunt.

Et ad eundem modum pulverem luti seu calculi humani, & lapidum cyprinorum in liquorem redigere licet, quorum guttæ per paucæ in aquis appropriatis exhibitæ, calculum renum & vesicæ efficacissimè solvunt & expellunt.

Dosis prædicti liquoris est à gutt. paucis ad cochl. l. in Aquis Petroselini, Ononidis, Genistæ, &c.

In Lithiasi, Nephritide, Hydrope, Ischuria, Dysuria, obstructione mensium, &c.

Dn. Sala quamvis rudius paratum cum Diapoli, præfertim ubi ad inflammationem prohibendam venæ sectio præmissa fuerit, in casibus & contusionibus internis utilissimè exhibet. Alioquin ad eadem valet cum Aqua Cerefolii.

Aquæ Ophthalmicæ.

Aquæ Ophthalmicæ Vitriolatæ ab Authore Hemetologiæ cap. de Sale Vitrioli occasio sunt, quod & nos hoc in loco & de argumento ipsius, & de Aquis ipsis pauca.

Argumenti causa notandum Mischymicorum gratia, Dioscoridem lib. 5. c. 74. Vitriolum tam crudum ut exulceret, & erodat, ex aqua potum venenosus fungis opponere, & latos alvi lumbricos eo ipso enecare. Oribalsum adfirmare, quod per superiora purget, sudoremque moveat.

Alexium Pedemontanum eodem faucibus angina pressas colluere. Gesnerum vix Medicum personam dignum judicare eum, qui oleo Vitrioli carere se posse existimet. Horatium Augenium Vitrioli oleum ad febrem pestilentialem sanandam esse Medicinam, quæ non habeat parem. Capivacium cum Gal. cap. 2. lib. 4. τὸ π. in ungue oculi ascendendum suadere ad Collyrium ex Atramento sutorio, imò haud absolum esse, confugere ad oleum ex Calcantho cum lacte correctum.

Et denique quod in Medicinam viribus æstimandis Medici, teste Galeno, propriis finibus excedere minimè debeant, id est, velut alibi dilucidius explicat; omnia rationum nimis physicarum præcipitia fugere, & medicamenta non qualia in sua Natura & per se, sive metallica sint, sive alia; verùm quid in nobis & ubi efficere possint, exquirere. Atque si hujus meminimus, certissimam omnium & junctis saltem paucis quibusdam epilogismis, sufficientissimam esse judicatricem experientiam, quam qui derelinquunt, atque aliunde ratiocinantur, (quandoquidè & secundum Hippocratem: πείρα χρῆσιν καὶ Μετὰ διδασκαλίαν,) non solum falli pro veris ducere, sed & omnem tractationis utilitatem destruere, &c. De Aquis Ophthalmicis Vitriolatis plurimi plurima, veluti Gal. 1. 2. & 3. de facult. facillè parab. & Quercetan. Riverius, Platerus Heurnius, &c. passim.

Inprimis Crollius duo Specifica Ophthalmica ad omnes oculorum affectus valdè prædicat, quorum alterum, quia obscurè descriptum: Alterum verò omnium affectuum ocularium indicationes

tionēs minimè explet, sed partim materia duntaxat est remedii requisiti, non indicari, propter aquas & alia oculis specifica proprietate dicata: partim ex Avicenna, & cap. 2. lib. 4. κ. τσπ. Lippitudini, hypopyo, fugillationi & strabismo, quod pace tanti viri dixerim, parum conveniens; meritò sequuntur Ophthalmicum Crollii explicatum, & quæ alia oculis valdè dicata, non sine prece & pretio, ad manus mihi pervenerunt.

Ophthalmicum Crollii explicatum.

Mirum illud stupendumque Crollii Ophthalmicum è Cancris & Chelidonia deb. to artificio & tempore præparandum, quomodo non tam surdis promissis ad credulum illaqueandum, quam reipsa ægrotum ab infirmitatibus redimendum usurpari debeat, facem haud obscure lucentem Clariss. Dn. Petrus Nosol. Harmon. dissertat. 21. ob oculos nobis exhibuit. Affermat enim fieri illud ex Chelidonia & Cancrorum succis depuratis & conjunctis, & ex B. destillatis. Ad hoc ideoque prolixius percipiendum,

℞. Succ. Flor. & Fol. Chelidoniae major. verno tempore collectæ, in B. M. ad sufficientem depurationem usque digesti.

Succi Cancrorum fluvialium ritè expressi ana.

Misce, inque Balneo destilla ad usum.

Eodem tempore pulverem conficetenuissimum, è Cancro in clibano exsiccatò & in cerniculo succretum, ut tactum effugiat, serva.

Ulus est ad oculos desperatè laesos, eorumque vulnera eodem modo, quo pulvis & Aqua prior Crollii ad nebulas.

Aqua Ophthalmica Hartmanni.

℞. Vini albi opt.

Aqu. Rosar. odoratiss. ana drachm. ij. iij.

Sacchari Candi albiss.

Vitrioli albi purificati ana scrup. iij.

Misce, postea ex hac aqua tamdiu cote Zinziberis digitum tere, donec in Aquam absumatur.

Colaturæ per chartam emporeticam institutæ, adde spiritus Vini, quo in Camphoræ drachmam unam solveris, cochlearia duo. Sic demum promenda usui, in multis oculorum affectibus, velut suffusione, Ophthalmia, Epiphora, Rhæade & ubicunque adstringentium, reprimentium, detergentium & attenuantium indicatio est.

Cæterum, quod è Vitriolo Veneris per vaporem urinæ pueri ἀποδύρα arte extracto, in Anglia Clariss. Dn. Daniel Mollerus Londinensis practicus mutuo mihi communicabat, Unguentum sine cera & oleo unctuosum, sine colore, cœlestino colore coloratum, in Ophthalmia & suffusione seminis sinapi magnitudine, in oculum indendo efficacissimum, & Galenietiam Autoritate lib. 1. 2. 3. de facile parabilibus comprobatur, etiamsi cum prædictis propè affine, quia tamen classiquorum parum convenit, in alium locum haud immeritò rejicimus.

Aqua Magnanimitatis.

Superioribus propter assertionem in Ternario Laudanorum allatam, quod Opium Turcis animum masculum & fortem reddat; non apponere hoc sequens non potui, præsertim quia ab aliis studio pressum, non gregatim turmatimve, sed viritum duntaxat, & singulis data acceptaque fide proponitur.

Aquam Magnanimitatis nuncupo, non propter martialem aut heroicum, sed propter medicum duntaxat usum, quo & ægro & Medico desperatis animus sæpe redit. Quia autem animo eo ipso inexpugnabilem armaturam ad quævis pericula conciliari scribunt, similibus præconibus habeo, qui notas & bonitatem fugitivi mancipii, licet ipsi non viderint unquam, præconio tamen publicant. Notas enim ab aliis, qui norunt, accipiunt, & ceu cantilenam proferunt, ut si forte is, quem præconio indicant prope adlisteret, agnoscere tamen non possent.

Bibi enim & ipse aliquoties illam aquam, & aliis bibendam propinavi, bene quidem habuimus inde, ut opinionem de ejus confortante natura medica præconceptam non dereliquerimus; animo autem utrinque neque audaciori, neque ad mala perferenda obfirmatori facta, Achilleum seu Martialem ipsius usum planè nullum percipimus.

Nec me movent historiae de inusitato illo Maximiliani primi Imperatoris Ruplicapras infectandi, aut quicquid alterius suscipiendi studio & ardore, cujus memoriam, crucifixi Servatoris imaginem, pro-

pe Cyrillum pagum, trium duntaxat horarum itinere ab Oeniponte in sublimi rupis pariete ipsemet ex Italia redux vidi. Peccatur enim vel Elenchi ignoracione, vel Elencho non causa ut causa, Non enim historia narrat, Imperatorem aquam illam in usu habuisse; & quamvis habuerit, ut Alexander Magnus forte caseum, quis non indubitatò affirmet, omnes illius res gestas, vel innatam, vel longo usu comparatam animi præstantiam fecisse, non miscellam hanc aquulam. Nec enim leve est in iis, quæ sentui apparent, & in propinquo posita sunt, discernere, quod ex se est, & quod ex accidenti pervenit; nedum in iis, quæ interna, & animum hominis & rerum occultas proprietates concernunt.

De signatura his bestiis divinitus ad id impressa, parum attexere Adlertoribus hujus placent; quia omen est, nullam eam subesse. Forsilla placet, quod Formica animal sit ad nocturna, & extra patriam gregatim, & cum periculo sæpe expediunda negotia valde audax & arduum? Quid autem, quod Gal. 11. de simpl. fac. adversus metum utiliter edicerebrum leporis velit? Præstat ideoque à talibus conjecturis recedere, utpote quæ judicium ad sensum haud referunt, neque ex propè positis aut vicinis, sed è longinquo, & longis lemmatis rationem colligunt.

Denique si aqua illa tam præstans animi confortativum foret, ut vix una aut altera hora, uti scribunt, antequam periculum adorianatur, utentes tali Metamorphosi afficeret, neque juxta medium potius cum aliis confortantium materiis

con-

confisteret, non certè tanta de facultate ipsius, num tanta & talis sit, controversia incidisset; sed ut de Cicutâ, Mandragorâ, ignis & piperis viribus nemo ambigit, ita quod aqua magnanimitatis è natura timidioribus Heroes faceret, uno ore omnes faterentur.

Apollinei ergò non Achillei usus causa hoc in loco præparare, & pingui fatis Minerva docebinus.

℞. Formicarum acidularum olla intus melle imbuta, vel patina ex orichalco cum bacillis, (de quibus in cumulum formicarum impositis tanquam senes de ponte præcipites dentur, in spiritum vini,) collectarum. suff. q.

Superfunde adhuc spiritus vini genialis illius Rotis à Vulcano lustrati, tantum, quantum opus est ad supereminentiam. Digere vase clauso donec digestionem & putrefactionem consummata in liquorem abierint. Quod ut fiat, Magnæ Matris filio, id est, Balneo Mariæ exponito, aut Saturno cuiusdam calido, id est, fimo devorandas deponito. Deinde destilla per idem Balneum, & liquoris sic à Vulcano iterum perlustrato, tantum, quantum satis esse videbitur immittito arboris infæcundæ, quam è Zeilam & Mutir Moluchorum advehunt, condimenti amœnioris ergò, & in vase vitæo diligenter clauso ad usum custodi.

Per arborem infæcundam intelligo cinamomum; in Zeilam enim nascitur cinamomum, & in Mutir una ex Moluchis, nullum gerit fructum. Item in duas species Cannellam partiuntur, Zeilamitam, & Mutiream, Scal. exerc. 144. Sect. 1.

Usus est, si species Anacardinæ ad faciendam extractionem addantur, & dosi 4. vel 6. guttarum in aqua lavendulæ, vel quotidie, vel sæpius in hebdomade exhibeatur, Extractum liquidum ad memoriam insigniter juvandam:

Mirabiliter etiam atrophiam pellete perhibetur, si cum pane tosto ter quaterve in septimana exhibeatur, & interea toti corpori vel partibus exsuccis inungatur. Promovere item conceptum & Lepræ curam, & liquoris antequam destilletur colchlear j. contra calculum prodesse.

SECTIO III.

DE OLEIS.

Olea Aromatum & Seminum odoratorum, veluti Caryophyllorum, nucis Muschatæ: baccarum Lauri, cardamomi, cubearum, piperis, granorum Paradisi, Seminum Anisi, Feniculi & similia.

℞. **A**romatum vel feminum exsiccatorem q. l. ad implendam vesicæ medietatem. Contusa macerentur per aliquot dies in aqua fontana, vel vino pro cuiusque natura modoque substantiæ, in loco tepido, ut liquor infusus quinque vel sex digitis materiam excedat. Destilla, ut moris est, per vesicam cum refrigeratorio, igne non interrupto, horas circiter sex pro materiæ multitudine; & non solum aquam, sed & oleum prolicies,

Qqqq 2

Semi-

Seminum grosso modo contusorum, singulis libris in vase ligneo, addere expediat, Tartari & Salis ana unc. j. & macerari cum Aqua fervente per aliquot dies agitata materia, & si opus est, aqua denuo superfusa, Destillabitur ita, dum vix duas partes aquæ prius affusæ receperis. Aqua & Oleum, quantum optaveris, & ubi aliquamdiu steterint, rectè separabuntur.

Oleum Cinamomi.

℞. Cinamomi opt. lib. j. (Hartm. ex Cassia lignea præstantius sibi promittit oleum:) contunde minutim, nihil interest, dum discontinuetur quodammodo sequentibus, extemplo intermiscendo, idque per quatuor vices, Olei Amygdalar. dulc. lothones quatuor, & parum vini Rhenamini, ut scilicet humectetur aliquantisper. Stent per noctem & diem, donec humiditas penè evanescat. Ultima tamen vice humidior massa fiat, & digeratur vitro clauso ad Solem.

Postea per lutatam cucurbitam in arena gradatim destilletur, & oleum cum aqua accipies, tam copiosum, quam vix alia enchiria.

Oleum Cinamomi aliud.

℞. Cinamomi in plenilunio, (eo enim tempore singula Aromata australiorum sunt virtutum,) q. v. modicè contunde, affundendo Aquæ pluvialis vel roralis destillatæ, vel alterius cujusdam stillatitiæ contra morbum calidum frigidæ, contra frigidum calidæ, ad supereminentiam materiae. In putrefactione simi, vel B, vapo-

rosi per mensem detineantur. Postea per vesicam destillantur. Peracta destillatione, refrixaque materia secundum artem, vel beneficio instrumenti, vel olei vaporosi, quod & D. Tanckium fecisse constat, oleum separatur.

Aquam adhuc semel relictæ materiae affusam destilla, idque toties, donec nihil amplius ascendat olei. Quod ipsum ut feliciter succedat, alembicum habeas aliquamdiu in parte tubulatâ, ad eum finem, ut aquam ab initio ab oleo transeunte, separatam mox restitanti materiae reasfundere liceat. Antequam item materiam in putrefactionem immittas,

℞. Fermenti part. iij. Fæcum Vini, salis Tartari ana p. j. f. globuli exsiccandi, & magnitudine nucis juglandis pulverisati adjiciantur.

Oleo Cinamomi utimur ad Diamorphum hoc dulce conficiendum.

℞. Olei Cinamomi drach. j. Ambre griseæ, Moschi ana scrup. j. Sacchari Candidi albi q. s. Terendo misce. Valdè confortat, & pro odorifero inservit.

Oleum Baccarum Lauri.

℞. Baccarum Lauri lib. ij. contusi superfunde Aquæ tepidæ lib. iij. vel iiij. Postquam aliquandiu steterint, destilla per Alembicum, & Aqua simul cum oleo prodibit, quæ per tritorium à se invicem, separanda. Guttae ij. in vino assumptæ, ut & odor duntaxat, quod perhibetur, alvum relaxant, & ventositates expellunt. Membra syderata illitu restituit.

Auribus ad gutt. j. inditum dolores compescit, & auditum confortat.

Delet

Delet impetiginem, lentiginem, & quascunque faciei maculas cum Aqua Rosarum.

Denique ichorosis capitis ulceribus medetur, & phthiriasin, tineas &c. pellit. Prout hæc & plura in Adsignationibus Neandri prolixius recensentur, ut & hoc: quod cum Mercurio subactum linteoque exceptum, & cinguli instar ventri nudo circum impositum, contra tineas alvi & lumbricos valeat.

Oleum Rosarum stillatitium.

℞. Rosarum fragrantiss. libr. decem.
Sacchari Candi definitam quantitatem.

Misce in mortario contusa; postea cucurbitæ spatiosæ indantur, fortiter inculcando, & superinfusa Aqua Rosarum stent benè loricata ad Solem tres ad minimum septimanas. Dein arte destillentur per Alembicum, & aqua & oleum fertur suppeditari odoratissimum, quamvis in magna quantitate largaq; manu illud non sit expectandum. E ligno Rhodio quorundam opinione oleum artificiose extrahitur, quod procul dubio vel huic æquale, vel satis æmulum.

Ufus ipsius præclarus est ad roborandum præsertim in Balsamis de quibus in part. 2.

Oleum Succini albi.

Crollius & alii multi Succinum crasfetusum & elotum per cucurbitam, affusa Rosarum Aqua per arenam destillant, & oleum inde destillatum per eandem Rosa-

rum aquam rectificant. Cujus quidem animi & ego olim ebullitionis metuendæ causa. Verum quia Oleum ægrè eo usque in Capitellum assurgit, sed vel nimis æstuando jacturam vaporum facile infert, vel empyreuma & adustionem contrahit; Ideoque jam quotiescunque illud parandura in me suscipio, hoc pacto omne negotium absolvo. Accipio Succini albi modice tusi lib. j. atque alteram.

Fragmentorum silicum pro libitu.

Mixta per Retortam luto munitam ex arena igne debito in amplum Recipiens destillo, ubi rubeo-nigrum subsequitur oleum, prægressa cum Recipiente priore removeo. (Illud enim vix ad internos usus reservandum.) Quod quia justo turbulentius, adhuc aceto Vini commixtum super Caput mortuum itidem, ut antea, ex arena rectifico, ubi quod primo loco destillat, aquæ fontanæ instar oleum est limpidissimum; quod subsequitur subflavo calore præditum, paulo minoris conditionis. Quod restat pro rejectitio habeo. Sal volatile quod eadem opera nanciscor, cineribus Onyscorum & saccharo Candi in justa proportionem olei Balsami universalis paucis duntaxat guttulis interveniente conjunctum, mirabile mihi præsidium in Calculo & Hydrope.

Oleum Ebulinum.

Lac Ebulinum inter Bezoardica supra præscribitur, ad aquas cutem abeuntes exhauriendas. Nec immeritò. Quippe & Fernelii suffragio drachma acinorum una tusa, ex mulso aut vino albo

aquas hydropicorum facile deducit; & Dioscorides testatur: τὴν ψῖλαν ὑδρωπικὸς ὠφελεῖν. Quinimo Quercetanus Extractum granorum Specificum prædicat contra Hydropem & cachexiam. Quod verò ventriculo aliquantum grave est, aqua cinamomi, quæ admiscetur, cavere haud disconvenit. Sed & oleum exiisdem acinis paratum usum in Medicina jure merito obtinet:

℞. Granorum Ebuli libr. j. Macerentur in cineribus per noctem in aqua vitæ q. s. vase clauso, quoad à sensim absorpta aqua vitæ grana in tumorem accreverint. Postea fortiter exprime, & dabitur oleum valdè efficax, non solum contra Hydropem, sed & icterum, morbum Gallicum, febres, epilepsiam, interna Apostemata, venena, imo etiam pestem. Siquidem dosi cochlearis dimidii camarinam ventris expurgat felicissimè. In febribus datur cum jusculo, & ut haustus vini superbibatur. Alias etiam cum præbio aquæ vitæ.

Hic si verum Dioscorideum illud: δύναμις δὲ ἡ αὐτὴ ἀμφοτέρων, (ebulo & sambuco,) καὶ γρη῏ς, idem omnino expectandum est à granis sambuci.

Eorundem tamen oleum elicitur facilius, si grana exsiccata prius contundantur, & inter tundendum vino præhumectentur, usque dum unctuositas in apicum veniat. Tum ad ignem calefiant ad evaporationem humiditatis. Postea prælo subigantur, & oleum exudat copiose, in solatione aliquandiu purificandum.

Oleum Ligni Guajaci & Sassafras.

℞. Ligni Guajaci raspati q. v.

Imple Retortam loricatam, & colloca in fornacem anemiam, adaptato Recipiente, luto itidem obducto, subterne ignem carbonum primo lentum, & per gradus auctiorem, ut aquosior pars destillet. Spiritibus succedentibus urge paulo fortius, ne tamen spirituum turbulenter prodeuntium copia Recipiens disumpatur, perge in eodem ignis gradu, donec spiritus cessent quodammodo.

Urge ignem magis ac magis, & ultimo fortissimè, ad incandescentiam Retortæ, donec oleum subfuscum penitus transeat. Id quod penè spacio 24. horarum perficitur. Refrixis omnibus totum destillatum per vitream cucurbitam in arena gradatim destillam rectifica, & phlegma, spiritus & oleum simul transibunt, magna impuritate retro relicta. Oleum per tritorium separa ab aqua & spiritu, & serva. Poteris iterum atque iterum per arenam rectificare, & instar sanguinis rubescet.

Nota tamen, lignum illud, quo majorem nucleum habet, eo oleosior em obtinere naturam. Quo minorem, eo spirituosior.

Spiritus & phlegma simul mixta adhuc separentur in arena per cucurbitam lentissimo igne, ad phlegma eliciendum, donec aciditas spiritus surgat, spiritum in B.M. abstrahe, erit acidus & boni saporis. Dicitur spiritus Guajaci correctus.

Ex capite mortuo ad albedinem calcinato, sal communi more confice, & singula reserva.

Eodem

Eodem modo attamen superfulo vino optimo, & digestis per octiduum, per retortam seu cucurbitam in catino cinerario per arenam, destillatur primo vinum seorsim capiendū, postea spiritus & oleum è ligno Sassafras, non tamen ad omnem materiæ siccitatem, ne empyreuma contrahatur nimis fatidum.

Utriusque usus insignis est, ad omnes morbos Diaphoresi opus habentes, in primis, ad morbum Gallicum, Hydropem, Catarrhos, &c.

Dosis olei utriusque guttæ iij. v. iiij, in aqua quadam appropriata vel vino.

Possunt etiam guttæ decem vel plures sacchari lib. ß. admisceri, ut fiant Rotulæ, de quibus quotidie unam atque alteram assumere ad morbos paulatim consumendos, multum prodest.

Spiritus Guajaci à ʒ. ad ʒ. j. vel per se, vel cum æquali quantitate spiritus tartari in spiritu vini, aqua theriacali, seu carduibenedicti propinatur.

Oleum Camphoræ.

℞. Camphoræ ʒ. ij.

Terræ argillaceæ purificat. M. j.

Concisa prius Camphora miscantur, tamdiu malaxando, contundendoque invicem, donec nihil de Camphora in oculos incurrat. Globulos inde formatos ad Solem vel fornacem exsicca. Inde in cucurbitam cum lato alembico, & adaptato recipiente destilla in modum aquæ fortis, & primo albicans quædam materia ascendit nivis instar aliquando, mox aqua perspicua. Exinde igne fortiori oleum fragrantissimum, s. separatio.

Bina vicerectificatum per spiritum vini instar Auri pulcrum evadit. Drachmam unam aut alteram tamen facile perdis.

Usus hujus olei ubivis obvius. Affusum super Talcum, haud vulgariter tamen pulverisatum, ad macerandum per biduum in B. albescit, virginibusque ad nitorem faciei egregie infervit.

Huic simile oleum etiam absque igne actuali preparari potest, cujus cum aliis quibusdam aromaticis debita arte mixti beneficio Calcis Auri solutio, magno, ut Crollius arbitratur, ægotantium juvamine in usum medicum perficitur de quo tamen alibi. Attamen sui parum conscius ille, (uti sæpè alias,) paulò inferius in Bas. Chymica, ubi de Auro Cardiaco ex professo agit, deliramentis adnumerat, & vanitatis ipsissima Experientia deprehensæ adstringit. Judica.

Oleum Vitrioli rubrum.

℞. Vitrioli ad rubedinem calcinati lib. iiij.

Tere, pone in Retortam terream, lutò bene obductam, clausis undique juncturis, adaptatoque magno Recipiente in fornace ad regendum ignem rectissimè constructo destilla primo die, lento, altero, fortiori igne, & guttatim cadere incipiet, permanentibus simul phlegmate & spiritibus. Denique ad tertium vel quartum usque diem ignem subtus superque Retortam augendo, donec & oleum & spiritus non amplius permeant. Sine reffixari sensum, & exime, & oleum Vitrioli, ad hoc antea mutato recipiente, habebis

ad

ad Medicinam etiam non contemnendum.

Quemadmodum enim fimus & stercora, vegetabilia quidem nidore suo interficiunt, eaque corruptioni tradunt; semina verò omnium crescentium terræ, & campos reddunt feraces. Et quemadmodum Aqua vitæ vinum semicorruptum quasi libra una ejus immixta redintegrat: Ita certè Oleum hoc Vitrioli, teste etiam Bovio, intra corpus assumptum, non venena, & quascunque impuritates solùm felicissimè solvit, sed & centuplando & millecuplando virtutes Aquæ, Vini aut cujuscunque demum medicamenti, immane quantum crescere facit. De quo vide Bovium, qui idem Oleum hoc à scrup. i. ad scrup. j. in Aquæ Restæ Bovis unciis duabus tribusve pro potu exhibitum, contra calculum maximopere deprædicat. Nobis in hæmoptoyli utiliter inservit.

Ad extrernos potissimùm usus quia idoneum, in sequenti Unguento, (Unguentum vitæ dicitur,) ad gangrænosas partes linteolis applicamus.

℞. Mellis virginei ℥. iiij. Extracti Flor. Hypericonis cum Aqua vitæ facti. Liquoris Myrrhæ itidem cum Aqua vitæ extracti, ana ℥. j. Olei Vitrioli opt. ℥. i. vel drachm. vj. Misce & facta scarificatione applicetur. Usurpari etiam aliquando possit, in Ungue oculi & Encanthide pro medicamento cataractico.

Oleum Vitrioli Smaragdinum valde elegans & utile.

℞. Vitrioli opt. crudi lib. iij, vel qua-

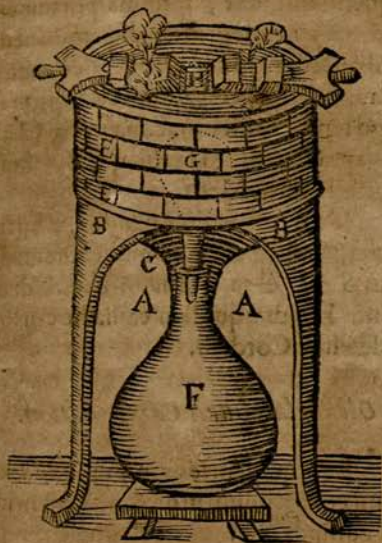
tuor. Inde in cucurbitam terrenam beneloricatam, & interventu craticulæ seu laminæ foraminulentæ in medio quodammodo concavæ, in fornacem ad destillandum hoc modo colloca;

Fabricetur furnus cum camera in imò, in quam sine impedimento possit intrare Receptaculum. Huic incumbat pavementum in medio tanto pervium foramine, ut transmitti possit, (canalibus tubæ inversæ mediante,) collum ipsius cucurbitæ.

Jam demittatur collum cucurbitæ, sique explet tubam, satis est, sin minus, luto impleantur inanitates, ne carbonis postea accensi intercidant. Infra pavementum Recipiens capacissimum lapidi mobili impositum transeunti cucurbitæ inversæ committatur, juncturis benè munitis. Inde omnibus ritè peractis ignem accende circularem, per gradus satis fortem, & ut carbonibus parcat, regulis vel lateribus supernè ad fovendum ignem, cum pluribus ad summum & ad latera infumibus constructis, antitypum quasi redditum, ut fiat transudatio, quæ ipsa duabus tribusve diebus perfici solet. Delapsum liquorem filtra, & rectifica per arenam, & habes oleum Vitrioli Smaragdinum haud fucatum; cujus virtutum præstantissimarum, & natura Vitrioli &c. ipse prudens eris dispensator. Hoc enim illud Oleum Vitrioli est, de quo Paracelsus in Manuali primo: Quod Vitriolum per descensum destillatum Oleum reddat viridissimum, Lac Mercurii appellatum, quodque debeat habere magnum ignem & assimiletur Balsamo,

Sequi-

Sequitur Structura Fornacis.

- A. Camera in imo.
- B. Pavimentum in medio pervium.
- C. Pars tubæ inversa.
- D. Collum ipsius Cucurbitæ.
- E. Focus.
- F. Recipiens capacissimum.
- G. Cucurbita inversa.
- H. Ostiola ad immittendos Carbones.

Specificum purgans Paracelsi.

Hujus Author noster in Ternario Vomitoriorum de Vitrioli efficacia mentionem fecit. De eodem Paracelsus de Specificis affirmat, quod in omnibus cujuscunque humoris putrefactionibus, & superfluis corporis fecibus, undecunque proveniant, non aliter purgantis munus

obeat, quam aqua in ablundis pannis lineis, & saponis in iisdem à cujuscunque fordibus no cumento clarificandis. Compositionem etiam tradit, quod ex Magisterio Tartari & Vitrioli in unum commiscendis, & postea æqualibus Essentiæ Croci partibus addendis, inque pelicano per mensem digerendis fieri debeat.

Attamen hæc talia, quæ de maximè duntaxat necessariis, & non nisi apud eruditos, ut ipsemet fateatur, intelligentiam relinquunt.

Propterea acurata ejus præparatio ad sequentem modum se habet:

Primò præsto sit Spiritus Tartari ita elaboratus:

℞. Crystallorum Tartari, ut supra præparat. ℥. ij. Affunde Spiritus Vini rectificati Mensuram j. digere aliquandiu in loco calido. Postea destilla in lento cinerum calore, donec incipiant cadere guttæ flavæ & oleosæ; tunc cessandum. Egressum liquorem serva, & caput mortuum eo usque in igne permittit, donec Tartarus mediocriter, ad nigredinem scilicet, fuerit calcinatus. Per cohobias reaffuso spiritu prædicto putrefactis simul iisdem per aliquot dies in Balneo, destillatio primò fiat in arena; mox per Retortam loricatam in igne Reverberii. Estque Tartari Spiritus ad propositum requisitus.

Secundò, Oleum Vitrioli in promptu habeas, multoties cohobando super caput mortuum destillatum, & sale ipsius proprii menstrui beneficio extracto perque digestionem imprægnatum.

Tertio: ℞. Olei hujus Vitrioli & olei Tartari ut supra, ana partes æquales. Stent per mensem in putrefactione, &

Rrrr

sepa-

separatur phlegma. Postea destilla, ut oleum Vitrioli, ultimo igne forti, tunc salia una cum spiritibus egrediantur.

Egressa salia cum spiritibus in B.M. cohoba, donec sponte sua repercussa in fundo apparere incipiant. Ac tum spiritibus in B. abstractis specificum purgans in fundo instar pulviculæ remanet.

Hoc cum spiritu vini croceato per aliquot septimanas digestum, in omnibus morbis purgatione opus habentibus pauca dosi præstantissimum est. Inprimis in morbis Tartareis, contracturis, Tartaro Hypochondriorum, Quartana & pluribus aliis, de quo Paracellus 7. de specif. & Crolius Bas. Chym. pag. 148. Ad majorem præparationis hujus evidentiam, consule Conrad, Khunradi Medull. destil. de Balsamo Tartari.

Oleum cordiale valde odoriferum.

- ℞. Cinnamomi ℥ viij.
- Santali albi.
- Nucis Muschatæ.
- Caryphylorum ana ℥j.
- Cortic. Citri. minutim incisar.
- ℥ iij.
- Moschi gr. x.
- Aquæ Rosarum ℔ iij.
- Vini Malvatici ℔ j.

Infundantur per aliquot dies. Deinde destillentur per vesicam.

Oleum ab aqua per tritorium separatur & ad usum custodiatur. Est enim guttatum exhibitum specificum cordiale præstantissimum; & si sacchari admixtione in pulverem vertas, Diaromaticum essentiale jucundissimum. Hujus bene-

ficio multoties apud Anglos & Hollandos, quibus nimirum vina saccharata in frequenti usu sunt, minima portio uncule cyathum vini integrum, aliquando nemine advertente, in continenti adeò aromaticum, & velu peregrinum feci, quam vit longo tempore Pharmacopæi cum Claretis suis præstarent. De alio quodam simili consule Heurn, Meth.

Idem eodem compendio, arbitror, efficies, per species Diaromatici essentialis, ipsius SALÆ in Ternario Bezoard. descripti. Hujus siquidem caula hoc in loco de oleo hoc Cordiali.

Oleum sulphuris Campanatum.

Ego quidem communi via ad hoc oleum colligendum utor, & nunquam non voti compos mei.

Sunt tamen, qui hanc sequentem meliori nota, (quamvis ut mihi videtur, ad flores colligendos commodior sit, quam ad oleum,) commendant.

℞. Retortam in medio ventris latere perforatam, aut postica parte tubulatam. Hanc in furnum firmiter colloca, adaptato magno Receptaculo, aquæ communis destillatæ mensura adimpleto.

Injice frustulatim de Sulphure paulatinis vicibus, & vel substrato igne deflagrare facito, vel quod compendiosius, sulphur ferreo candenteque baculo accende, clauso temper post singulam injectionem foramine. Completo hoc opere, aquam oleo & spiritibus sulphureis plenam in B.M. abstrahe, ad aciditatem usque, quam serva.

Addo: cum fumi facilè quidem super
na:

materiam ad summitatem bociæ eleventur, sed interim non libenter transeant: Itaq; cum folle postica parte immittendo suffiandum est interdum, donec fumi sulphuris in vas Recipiens propellantur.

Utilissima hæc sulphuris aciditas est ad vermes, dissolutum stomachum, pestem, asthma, febres & pleuritidam. Dosis est ad scrupulum s. cum vino aliisque liquoribus. Exterius variè prodest, & in procidentia ani aliquando utilissimum se præstitit hoc modo:

℞. Oxymell. s. q. v. olei sulphuris hujus quantum ad tolerandam aciditatem sufficit. Cum spongia in eo madefacta intestinum tange, intraque corpus etiam per dies aliquot exhibe.

Hujus insuper Limaturæ Chalybis superinfusi opera, quiescendo colliguntur Crystalli, mediante aqua stillatitia solvendi & filtro depurandi, qui in Asthmate cum syrupis pectoralibus, & in Hydrope à gr. j. ad sex summopere excellunt.

*Oleum Sulphuris pestilentielle D. Fin-
celii.*

℞. Sulphuris sublimati ℥ij. Furfuris tritici ℥ij. In cucurb. per arenam modeste destilla, donec cernas oleum. Postea clausis spiraculis æquali destillatione serva, ne vasa perfringantur, & dimidio die drachmas duas, vel tresolei sulphuris destillando comparabis. Majori enim in quantitate, sulphur hoc in loco imponere periculo non caret.

Arcanum hoc habent contra pestem, si decem guttas infectis ad sudandum in tempore exhibeatur.

Preparatio Arsenici.

Nulla non tempore fuerunt, qui Arsenicum æque crudum, quam præparatum Medicinarum salubrium censu dignati sunt. Ab ejus suffitu non abstinuit Avicenna, Alexander Trallianus, Ægineta, Aetius. Et hunc ipsum quoque Galenus tussientibus præscribit. Dioscorides ait, ex mulso dari tussientibus, vocem expedire melle delinctum, &c. Nihil dicam de junioribus Paracelsi sectatoribus, quorum qui variis modis illud salubre homini remedium parant, tanta fere copia est, quam æstate muscarum, dum calet maxime. Attamen vulgò tritum illud & hic retineatur: ἔδιπ πᾶντα, ἔδιπ πᾶν ἔρε, ἔδιπ ὅτι πᾶντων. Et exempla Authorum sæpe doctrinæ magis sunt, quibus mens exerceatur, haud imitationis, quibus manus magis consilii, quam præcepti. Ideoque SALA noster in Ternario Bezoard, cap. 17. haud injuria conqueritur, de Arsenicali illo caustico, cum Nitro calcinando duntaxat præparatio quoquo modo medicinalis est, neque è contra omnis nullius in Medicina usus.

Privatim enim hoc verissimum arbitror: Arsenico salium sive Nitri sive communis præsentia ad ferociam magis efferendam tam stimulum addi, quam vix illorum mixtione Mercurio sublimato, quod potu internecionem adferre lippis & tonsoribus notum est.

Cum enim Arsenicum prava in spiritibus potissimum hærente qualitate, & acrimonia salis sui lethiferum sit, velut similia additione, similia augentur, roboranturque; ita salis Nitri, quem nimirum ignem subtilissimum habere, Rrrr 2 usus

usus ipsius fusorius, solutorius & separatorius in Docimastica & Aurifabrica satis ostendunt, societate ipsum, quantum malignitatis fixatione amittit, tantum ferocitatis à pungente ipsius acrimonia participare, adeoque seipso crudelius & nocentius reddi; facile patet.

E contra Arsenicum quoque salubris Medicinæ materiam esse posse, si Artis Chymicæ industria tractetur, abunde idem SALA docet exemplo Magnetis Arsenicalis sui, quem scio ab ingenio suo venenoso tam recessisse, ut non solum sine ulla inflammatione aut corrosione dolorifica pro Cauterio inserviat potentiali, sed animalibus sine noxa adhibeatur. Ad quod erendum, tanto magis cuilibet author sum & hortator, quam Parisiis non solum fama esset certissima, sed & Tyrocinium ultimum & penitus manumissum, (nunquam, quod scio, patriam evolavit,) hoc in se habeat. Beguinum quoque repetitis duntaxat sublimationibus, (in ultima tantundem sulphuris miscendo,) & Arsenicum ad sex octove grana; & Auripigmentorum ad scrupulum semis assumenda Diaphoretica & pulmonica efficere absque ulla temeritate posse.

Hac utrinque, lata acceptaque sententia, animo armatiore, hanc ipsam sectionem, oleo Arsenici ad internos etiam usus idoneo in collect, nostris D. Fabricio adscripto ditabimus.

Oleum Arsenici.

Inprimis *ωπος ερως* hoc esto:

℞. Vitrioli ℞j. ad flavedinem fere cocto adde Boli Armeni ℞℥.

Borracis ℞j.

Ad calorem benè misce, & intercedente, si placet, lavigatione super Porphyrium calcina ad usque rubedinem, & serva.

Augmentatio fiet: si libris tribus Vitrioli Ungarici eodem, quo supra, modo cocti ante præparatum lapidem immiscendo, calcinatione itidem ad rubedinem perrexeris, & sic consequenter.

Jam sequitur *τὸ ερως*.

℞. Arsenici crystallini ℞j.

Affricetur ipsi præcedens calcinarum, & facile in aëre solvetur. Adde Vitriolum Ungaricum crudum, anatica portione intermiscendo parum Salis Nitri & fiat S.S.S. in tigillo, ut repleatur. Huic postea adaptentur quatuor vel quinque ollæ, ea parte, qua se mutuo capiunt, perforatæ.

Cæmetentur primo igne moderato, in progressu auctiori, ut per horam integram in liquatione permanendo penitus, sine fumo tamen, incandescant, & Vitriolum cum sale Nitri, omnemque Arsenici virulentiam absumerunt, in fundo. Arsenicum vero instar Lapidis Crystallini sursum collectum reperietur. Hoc demum per Retortam successive pellito, & præterita humiditate aquea, Arsenicoque albo, & levi in collum retortæ protruso, quod fixum ad Medicinale factum est, facie crystallina in fundo hærebit. Frustratim contusum putrescat, per mensem in fimo equino, postea ad modum aquæ fortis destilla in oleum sanguineum. Rectifica per Balneum, & aureum colorem adeptum non formidandos usus, tam intra, quam extra corpus præstabit. Intra corpus enim

enim assumptum fœtidum sudorem pro-
titat, & alvum leniter movet.

Dosis gutt. iij. in jusculo.

*Oleum Balsami Peruviani seu Balsa-
maleon.*

Balsamum Peruvianum non præ-
paratum, & prout in Sepalsis prostat,
DIASOLIN ingreditur. Miraris forte,
ad Unguentum Bezoardicum, non nisi
destillatum quod assumatur, & quomo-
do? Viscositas quasi gummosa ipsi inest,
Balsamo quæ non solum mixtioni contu-
max, sed & aliorum viribus, ut ne cito
penetrent, adversa. Ad hanc partim adi-
mendam, partim attenuandam non falso
dixerim destillationem suscipi. Idque non
nisi per Retortam in Arena, & per se, sine
ulla additione.

PARS SECUNDA,

DE MOLLIBUS.

SECTIO PRIMA,

De

Balsamis seu oleis compositis.

Balsama conficiendi varii modi sunt.
Quæcunque vero cum sævo, Manna,
vel cera parantur, partim præmature ran-
cescunt, partim emplastica, & suasnet vir-
tutes impedientis sunt naturæ. Vel ideo-
que singula industria præparanda sunt, vel
loco istorum magna olei macis seu nucis
Myristicæ expressi post extractionem al-
bum remanens substituendum. Appara-
tus talis est: Cape magmatis olei Myristi-

cæ seu macis post extractionem infusione
aceti, vel, si præsertim oleum antiquum
fuerit, coctione cum aqua rosarum fa-
ctam, residui, q. s.

Subige tincturam spiritui vini extra-
ctam & inspissatam. Mox adde oleum de-
stillatum, quantum capere potest Balsa-
mus. Denique Sal post incinerationem
ministerio aquæ è suo capite mortuo pro-
lectum, singula quidem ad calorem, non
tamen dissipatorium,

Quidam ceram non infeliciter cor-
rigi posse putant, si oleum de Been ad
aliquot guttas ceræ virginæ antea cum
aqua Rosarum aliquoties coctæ in singu-
lorum Balsamorum concinnatione ad-
datur. Alias in superioris magmatis de-
fectu ceræ aliquid Balsami Peruviani, vel
etiam Unguenti Pomadæ Pedemontani
adsumendo cum oleo & tinctura, verbi
gratia, cinnamomi vel nucis mulchatæ
non rejiciendi consunt Balsami. Inter-
dum etiam consistentia ex mutua ingre-
dientium mixtura absque alieni admi-
xtione dependet: veluti, si misceas Mo-
schi, Ambra, Ziberhi, ana cum oleo quo-
cunque odorifero, velut rosarum, &c.
Quercetanus pro medio seu corpore
Mannam cælestem optime depuratam
sumebat, quam sunt, qui nimis superciliose
explicant, cum tamen, si verum super hanc
rem testimonium Dn. Matthæi Querce-
tani, illa ipsa Manna nihil aliud sit, quam
ceræ albæ rasura, sæpius in aqua rosa-
rum, ut nullam saporis alienam quali-
tatem referat, cocta, depurataque. Nec
quicquam obstat, quod alii elegantio-
rem modum didicerint, qui beneficio Lorchæ
omnis qualitatis alienæ expertis, tincturæ-
que

que vitalis perficiatur, & facili postea negotio, quod singulare habeat, in tenuissimum pollinem ad multos annos durabilem redigatur. Nam & alii, quos scio, norunt Balsamicas compositiones, ex quibuslibet oleis facere, idque in momento, quod non minus singulare, absque ulla rei corpulentæ admixtione aliena, solius Microcosmici Echeneidis usu, absque ullo calore, virium perditione aut similibus.

Num vero jure dixerim: hoc illud nuper inventum Quercetani artificium esse olea in essentias reducendi, qui quamvis & ei, qui primus mihi obtulit, haud aliter venditarit?

Si quid insuper est, quo ipso Balsamo Gratiis concilientur, color certe est pro ingredientium conditione cuius analogus. Corpora ergo variis coloribus prædita in promptu semper habeantur: Viridia ex majoranæ, hederæ terrestris, vel petroselinii succo, vel succo rutæ pro Balsamo rutæ. Miniata è corticibus radicis Anchusæ, vel extracto extremitatum forficum cancrorum, pro Balsamo Rosarum. Rubra ex Tinctorum Brasilio & santalo, &c.

Balsamus Cephalicus.

Hanc adjungere placuit, quia in Ternario Vomitivorum supra curat. 7. ejus facta mentio.

℞. Cera Virginæ decenter præparatæ & radicib.

Anchusæ rite coloratæ unc. j.

Olei Amygdalar, dulc.

Nucis Muschatæ ana unc. f.

Misce ad calorem. Adde Olei Succini non rectificati gutt. xxj. Majoranæ, Thymi, Caryophyllor. Nucis Muschatæ stillatitii, ana, gutt. xv. Camphoræ, Moschi, Ambræ grylæ, scrup. semis. Misce lenissimo igne.

Valde confert in Hemicrania, Vertigine, Cephalalgia à causa frigida, Apoplexia & Epilepsia, vertici, temporibus, & naribus singulo mane inunctum. Eodem modo semel in mense duabus post canam horis usurpatum egregias vires præstat ad memoriam confortandam. Matricis etiam & ventris doloribus sedandis confert, si inungantur, venter & umbilicus & Naturalia mulierum. Vel eodem pessulus in linteo ipsis indatur, odore interim et perdicum pennis succensis naribus adhibito. Servatur commodissime in pixide argentea inaurata.

Balsamus Sulphuris.

Spiritus Terebinthinæ sulphureatus, de quo Angelus Sala in Ternario Bozard. cap. 25. nihil aliud infert, quam Balsamum sulphuris extractione primo cum spiritu Terebinthinæ, postmodum vini spiritu concinnatum.

Ejus *εὐχρησμάτα*, quibus conficitur, undique veluti in triviis obvia; quamvis translatio illa tincturæ de spiritu priori in posteriorem dictu faciliior, quam factu: Præterea vix Chymicæ jucunditatis particeps erit, nisi vulgaribus illis præparationibus aliud quid, (velut in terra purus æchet) subdit, quod affatim præstet, quæ vix parca manu descriptiones pollicentur.

Ideoque ad Balsamum hunc interioribus

ribus usibus adplicandum, (exterior Salæ applicatio minus acurata præparatione contenta facile est:) fœtor à Chymica solertia alienus, saxis, ut tollatur, ut & illud, ne quod cum liquidis exhibitum facere debet, non diffluat. Hæc enim in Balsamo & Rubino sulphuris, in quantum vulgariter proponuntur, parum Chymica sunt.

Balsamus sulphuris Rulandi verus, si in hoc vera schola Hartmanniana, non cum oleo terebinthinæ, sed vel oleo nucum vel papaveris expressio præparatur hoc modo: ℞. Flor. sulphuris unc. j. Ol. papav. vel nucum lib. s. vini unc. ij. Macerentur per 8. dies igne leni, aliquoties movendo. Postea bulliant igne carbonum, usque dum vinum fuerit consumptum. Hinc trajice per laciniam & serva. Nolum tamen intra corpus præ illo assumere.

Balsamum Benzoinum fragrantissimum.

℞. Storacis Calamitæ select. unc. iv.
Gummi Elemi Amygdaloidis, sive
Asæ dulcis unc. ij.

Tritis superfunde aquæ vitæ rectificatæ quatuor vel sex digitorum eminentiam. Macera in Balneo per aliquot dies, postea cola separando subtile à spisso. De colatura spiritum per balnearem distillationem abstrahe, usque dum residuum olei forma adpareat.

Usus internus est: quod Asthmaticis & catarrhis guttæ quatuor vel tres cum syrupo de Betonica, vel jujubino, exhibeantur. Cum syrupo de Ceterach prod-

est obstructo lieni, urinasque promovet. Extra vulnere sanar, & defluxionibus resistit.

SECTIO SECUNDA,

De

TINCTURIS.

Tinctura croci.

℞. **C**Roci optimi libram semis vel circiter, cum sidone in Alembicum collocetur, per quem destillandus spiritus vini est in Balneo, eo usque donec coloratus ille desinat fluere, & substantia Croci alba remaneat. Hunc spiritum denuo destilla ad Tincturam usque. Varios hæc usus agnoscit ad lætificandum spiritus & cor hominis &c. Hæc dum scribo, ipsius usus mihi ad Essentiam Camphoræ alexiteriam quæ sequitur.

Essentia Camphora alexiteria.

℞. Camphoræ. q. s. solve in oleo amygdalar, dulc. in digestionem. Colaturam postea cum spiritu vini circulatam aliquandiu, moxque ad separandam Essentiam denuo destillatam; cum Tinctura Croci ad aureum usque colorem misce. Guttatim intus & extus mirabilis est ad præcavendam & curandam pestem, item in suffocatione Matricis & febribus.

Tinctura florum solarium seu hypericonis.

℞. Summitates perforatæ pulverisatas. Macera octiduum in aqua vitæ rectificata, ut herba undique madefiat, vase

vase clauso, Expressionem instar sanguinis coloratam residere permittit. Hinc partem puriorem decanta in urinale vitreum, & in Balneo M. aquam vitæ abstrahæ, & in fundo inuenies Tincturam, Balsamum vere pretiosum.

Dosis gr. 6. 8. 10. ad scrupul. integrum in pluribus contumacibus affectibus, de quo vide Ternarium Bezoardicorum.

De Auro potabili.

Duplici de causa potissimum de Magisterio solutionis Auri, seu de Auro potabili hoc in loco: Cum quia Author Ternariorum Auri potabilis vel à seipso adhibiti, vel ab aliis suafu suo adhibendi mentionem facit; tum etiam, quia hæctenus cum viris profunde doctis, quibus ejusmodi ardua studia curæ & cordi sunt, & velit, & possit rerû concordia discors, quid sermiones & res communicandi ea de re mihi non defuit occasio.

Aurum ergo potabile Dn. SALÆ quod attinet, aliud certe illud non est, quam Aurum mediante corrosivo, Aqua regia scilicet, in formam potabilem eliquatum, & postea spiritu Vini, (Aqua regia ex parte remota,) ad tutiorem usum dilatatum. Scio enim ipsum tenaciter defendere, absque corrosivo in formam Magisterii ad usum Medicinæ Aurum adduci non posse.

Quamvis aliud mihi videatur esse, Aurum potabile Theophrasti ad certos usus certo in loco destinatum, (posset enim hoc tale nomen fortiri propter Magisterium consistentiæ adparenter solum-

modo mutatæ, quamvis interim liquor solummodo Auri sit:) & aliud Aurum potabile verum philosophicum & Magistraliter solutum irreductibile, & in quovis liquore solubile, absque omni peregrino, sed cum menstruo universali temperato, & permanente præparatum: Quale celeberrimus & Amicus meus honoratissimus Franciscus Londinensis, ad Raymundi Lullii mentem in Anglia mihi exhibuit, ejusque ad plures doses copiam mihi fecit. Aliud item esse puto, de corrosivo loqui, ut Auri solvente & permanente menstruo, quod sine ipse Paracellus lib. de Tart. Aurum dissolvi posse concedit. Imo alibi: Aurum ita liquidum factum, ut reductibile sit in pristinam naturam in intestinis adhærescere. Et aliud, de corrosivo, ut liquore vero menstruo prævio, aperiente nimirum & attenuante firmam illam Auri compagem, ut facilius postea veri menstrui ingressus. Quod ipsum ex rei natura depromptum esse, vel ex copiet, quod veram veri Auri potabilis proximam materiam non vulgare illud Aurum agnoscat, ut infirmissima illa partium impurarum etiam compage consistit, aurum fabrilis seu monetarium; sed præparatum & attenuatum. Sive autem per ignem hoc fiat, sive per Aquam Chrysulcam, sive Sulphur, sive Mercurium, quid interest, dum singulariterum tergora vertere oporteat, & ut ipsiusmet Theophrasti d. l. verbis utar, mori & resolutione denuo per putrefactionem removeri necesse sit? Si enim tanta vis Auri est, ut corpus seruet, & ab omni ægritudine liberum reddat, neque id corrumpi sinat; & si seipsum ab Igne Elementorum Tyranni, ut ne destruarur,

struatur, servare potest; quanto magis se-
ipsum, idque circa omnem infectionem à
corrosivo? Inprimis cum præter putrefa-
ctionem illam Paracelsicam nonnihil in-
ventum sit hæctenus, per aceti radicati sive
etiam Crystallorum Mercurialium socia-
lem meteorisationem, quo ipso Aurum &
reliqua metalla à salibus Nitri & Armoni-
aci tam pure vindicari possit, quam caro
rite cocta ab igne est, quando jam mensæ
pro pastu apponitur.

Concludimus ideoque: Omnino &
naturæ & artificum testimonii conveni-
re, propria cujusque autoritate, & nega-
tive quidem ab ea ratiocinando, frustra
interposita: Aurum absque corrosivo in
Magisterium revera & constanter mutata
essentiæ redigi posse.

Interim quamvis Aurum ex hypo-
thesi veri Magisterii hoc modo & possit, &
debeat solvi; absolutæ tamen necessitatis
non est, sic, vel alio modo præparatum au-
rum adhiberi ad medendum.

Admonendus tamen Lector mihi
est, de SALÆ sententia absolute hoc in
loco nihil dictum; sed in quantum, quæ
de septem planetis scripsit, ex sua potius,
quam Paracelsi opinione, prout prima
fronte adparent, accipiendæ sunt, de quo
vero si dubium interest, dubio procul
Chrysologia ipsius duodecim Medicinis
nobilissimis velut juratis satellitibus sti-
pata, brevi proditura disertius commen-
tabitur.

Aurum potabile cum corrosivo.

℞. Aquæ Regiæ ex aqua forti commu-
ni unc. xvij.

Salis armoniaci & salis Nitri crystal-
lini ana unc. iij. mixtis simul de-
stillatæ. q. s.

Auri purissimi in laminas ducti, &
minutè concisi quantum vis.

In Cucurbita solve super lentum ci-
nerum calorem, (pars quædam cupro-
sa indissoluta manet:) Digere aliquan-
diu in Balneo Roris. Postea guttatim
affunde aquam Tartarifatam, vel oleum
Tartari Mercuriale, donec spiritus cor-
rosivi reluctatio per ebullitionem cesset, &
auto fundum petente, aqua evadat limpi-
dissima, & rubicunda. Quod ut melius
fiat, aquam calentem affunde, ut paulum
resideat.

Liquorem per inclinationem vel de-
stillationem separa, & reliquias multoties
abluito, postea lentissimo igne, ne strepitu
dissiliat, exsicca, & super marmor spiritu
vini Melissati rectificatissimi irrota, atque
iterum lente exsicca, idque sexies vel plu-
ries repetendo. Ad unciam pulveris hujus
adde Croci scrupulum unum, Ambra græ-
tæ & Moschi orientalis ana grana sex, &
serva pro Magisterio Auri.

Dosis hujus à gr. iij. ad 8, ex vino vel
alio liquore conveniente.

Quod si in formam liquoris exo-
ptes, aquam illam à Tartari infusione ru-
bicundam in B. per cucurbitam destilla ad
consistentiam oleaginosam usque, (satius
foret ad extremam usque siccitatem.)
Quam superfuso spiritu vini rectificato,
additis guttulis quibusdam olei Caryo-
phyllorum, in fimo equino per mensem di-
gere, & postmodum subtile à spisso libera-
tum odore quodammodo fragrans, nec
flavo colore, ut alias non radicales solutio-

nes per corrosiva fiunt, sed sanguinea rubedine tinctum pro Auro potabili cum corrosivo præparatum reserva.

Cum vino Malvatico vel alio liquore, vel etiam syrupis exhibitum multos affectus domare dicitur, præsertim ex obstructione ortos, ut sunt Melancholia, Hypochondriaca, icterus, febris alba Virginum &c. Dosis à gutt. 4. ad 10.

Expertus autem sum, (quia sub nomine Diaphoretici aurei meis usibus etiam aliquando inseruit, jam frugibus inventis glandibus vesci nolo:) liquidam hanc extractionem temporis provectione in fundo ad instar variorum crescentium, arborum, & plantarum hypostasin constituere, & omnem liquorem, ut ut custodiarur, tandem penitus amittere. Quod ipsum aliunde fieri non arbitror, quam à siccis calidisque Armoniæ, Vitrioli, & Tartari salibus, quæ in copia adhuc, præsertim calcinatione forti non fugata, inhærent.

Aurum potabile Philosophicum.

Aurum hoc potabile quadruplici completur artificio: Primo Elementorum ad naturam igneam deductione.

II. Dissolutione in aqua debita.

III. Elevatione in aerem.

IV. In terram compressione.

Primum fit calcinando reverberandoque.

Secundum vero ac philosophico menstruo solvendo.

Tertium per Alembicum destillando.

Quartum igne leni coagulando. Calcinationo debet fieri in calcem usque tenuissimam, & tum quia factum est naturæ ig-

næ, facile solvitur; solum rite destillatur, iterumque in terram vel oleaginositatem coagulatur.

Calcinationo Solis.

℞. Sal Gemmæ, in igne carbonum fluat, sæpius agitando. Hoc impasta postea cum aqua pluviali destillata, & tum folia auri tere super marmor cum illo sale; semper adhuc parum ac parum irrorando, aquam illam pluvialem destillatam, vel etiam cum sale, si velis, bene terendo, donec calcem videas mundissimam.

Quo facto pone in vitrum, ut residueat ad fundum. Effunde aqueam substantiam subtiliter, affundendo aliam, donec nihil falsedinis in aqua deprehendas. Tunc calcem solarem bis in furno Reverberii reverbera, ad diem integrum, ut bene subtilietur.

Subtilem hunc pulverem amalgama, cum quadruplo Mercurii pondere non tamen in igne uti solent, ne solutivi Mercurii spiritus discedant; sed per putrefactionem, vel calorem lentissimum, per octiduum, eximendo tamen singulis 24. horis, terendoque bene super porphyrium, iterumque immittendo. Absoluto octiduo, prunis admoveatur, ut à salis calce Mercurii expiret, non tamen fundatur. Et tum iterum reverbera per diem, & satis habile redditum erit ad solutionem cum aqua vitæ nostræ faciendam.

Et hoc debet fieri, quod Aurum tam fortiter naturali coctione compactum sit, ut nunquam non solutiones respuat, nisi prius per Mercurium, perque salia acuta perfodiatur, & per ignem calcinetur.

Aqua

Aqua solvens philosophica.

Destilla spiritum vini ex vino rubello optimo, eumque rectificata subtilissime.

Postea etiam destilla omne phlegma cum oleitate quæ destillari potest, donec in fundo remaneat materia nigra instar picis.

Terram hanc ad Solem exsicca bene, & calcina in vitro lutato, apposito Alem-bico ad excipiendum oleum viscosum per 3. vel 4. horas, & terram invenies acutam & igneam. Hanc dealbabis cum aqua propria rectificata, immacerando eam, destillandoque, donec terra finaliter dealbetur, & partes aliquotæ aquæ in terram figantur. Quibus peractis pone in sublimatorium furnum, & sublimabitur alba & clara non nimis alte spondylibus vitri adhærens, quam collige, & illa sulphur illud vegetabile est, quod in aqua vitæ rectificata solve, iterumque coagula atque iterum solve. Hac eadem aqua poteris solvere calcem auri ad aurum potabile in oleum rubicundissimum, quod est verissimum aurum potabile.

Modus operandi.

℞. Calcem Solis factam ut supra. Superfusa aqua nostra philosophica digere ad cineres, quousque in rubeum colorem mutetur. Affunde aliam, idque toties, quoties aquam coloratam ita abstraherelicet. Tunc calx calcinetur denuo & extrahatur color, ut prius. Postmodum à collectis his Tincturis phlegma per Alembicum destilla, idque caute, ut pulvis Auri rubeus remaneat. Novam aquam philosophicam superfunde, & coagula in

pulverem, ut supra; idque quinquies vel sexies, donec Sol de terra in cælum sublimetur, & fixum fiat volatile. Quod ipsum lento igne destillando ad oleaginositatem coaguletur.

Estque summa Medicina ad plerasque corporis ægrotudines. Cæterum si præcedenti menstruo ad scopum pertinere diffidis, quod sequitur ex Basilii Valentini Chirotechnicis desumptum, nonnullas etiam habet rationes.

Menstruum Basilii ad Aurum potabile.

℞. Lixivii è cineribus sarmentitiis, cum aqua calida facti q. s. coquendo inspissetur, ut subrubra maneat materia. Hanc reverbera, tres circiter horas, aperto igne continuè agitando, donec materia incineretur & albescat. Dein solve in aqua fontana & resideant feces.

Purum destilla per filtrum, & coagula in cucurbita vitrea, & quod remanet sal Philosophorum appellatur. Exinde spiritus ille, genuina Auri clavis conficitur hoc modo:

℞. Spiritus vini rectificati q. s. superfunde Sali Tartari philosophico ad superminentiam trium digitorum in phiola longissimi colli. Digere per tempus in lento calore, postmodum destilla, & si quid boni mecum nactus, Deum lauda.

Aurum potabile Anglicanum.

Vera omnino est, & hinc omni applausu digna sententia: Si aliqua major, ulterior aut perfectior medicamenti Prædestinatio est, propterea inferiores

riores alias minime esse negandas. Iccirco fiducia unius Auri potabilis incaute faceremus, dum omnibus aliis nuncium remitteremus. Omnis siquidem in eo genere constituta Medicina est, ut magis & minus recipere, & (vel ad minimum propter præparationum varias circumstantias,) alias optimæ, alias mediæ, alias infimæ conditionis esse possit. Quamvis ergo firma stet sententia: Superioribus in quantum celebrata sunt, minime diffidendum esse; non tamen sequenti quoque omnem fidem propterea præscindimus. Publicum enim in Anglia & multis Germaniæ locis examen per oculos testes, & multiplicem Doctorum & ægrotorum probationes, quod loco Auri ejusdam, (non summi philosophici quod dari, cum in unoquoque genere ad summum aliquod ascendere oporteat, omnino non dubito,) potabilis optimo jure usurpari possit, constanter sustinuit; de quo veri Auri potabilis Adversario Francisci Antonii cap. 5. & ejusdem Apologia pro vero Auro potabili.

Descriptionem ab ipsa coram cum Authore concessa mihi collatione haud alienam hypomnemata nostra exhibent talem:

Corpus Auri solidum primo indiget præparatione longa, atque operatione continua, ut calcinatione, quod solidum erat, solutionique contumax, jam discontinuum evadat, & velut impalpabile, quoad tactum.

Deinde solvatur non cum rebus corrodentibus aut naturæ humanæ infestis: Ablutiones enim licet vigesies repetitæ venenatas horum impressiones non

tollunt; sed menstruo temperato, Mercurio scilicet Philosphorum, de quo scriptum, quod ex Leonis corde sanguinem fugat; quod quamcunque impressionem recipiat, velut cera; in Sphæra ignis, igneam, in Sphæra aëris, aëream, & sic in reliquis, quod tale est:

℞. Spiritus Orionii ex sale volatili rite facti.

Sulphuris cœlestis simplicis ana.

Misce, inque frigidissimum locum paucas horas colloca, & albidissimum in salem coagulabuntur, qui denuo lento & vaporosi calore in phiola Hermetice clausa spatio 20. vel 30. dierum liquorosam substantiam recipit, propter singularem leptomeriam cum custodia asservandam. Denique ad summum puritatis gradum exaltetur, necesse est, tincturam à corpore per Alembicum elevando, ut vis *Spagyrice* & potentissima in Tinctura inde clarior elucescat.

Praxis prædicti Auri potabilis.

℞. Boli Orizei, in tactu impalpabilem pulverem optime & s.a. redacti q.v.

Huic Spagyrico ritu in vase vitreo affundatur A Q V Æ calicæ prædictæ q.s. & protinus ebullire conspicias, & in altum ascendere in levissimo etiam calore. Cessante ebullitione, & juncturis peroptime clausis, ne quid expiret, in temperato calore per septimanas aliquot statuatur; ita sensim aureo colore perfundet. Quod clarum est, evacuatur in ampullam aliam per inclinationem, & caute, ne turbentur fæces. Alia affunditur aqua priori similis, iteratis semper vicibus,

bus, usque dum ulterius non colaretur aqua. Omnes coloratas has aquas simul collectas per lentissimum B. calorem edistilla. Exit aqua clara, ut prius; Materia auri soluta subsidet in fundo mellis instar, rubicunda tamen & solubilis in quovis liquore.

uncialem usque. Cum enim singulas curationes roboratione, sedatione, & mitigatione potissimum perficiat, & hinc juvando neminem gravet, dosin ipsius, ut in aliis, accuratè dimetiri nimis curiosum.

Luna potabilis.

In superioris materiae evolutione refert Lunam potabilem quoque attigisse, attamen id meritò perfunctorie fiet, & prout à filii doctrinæ duntaxat capi possit, non quod non vera lucem fugiat claram, sed quia indirectò & secundariò solummodo huc respiciat.

Ideoque si Lunam potabilem exoptas, & Animæ Lunæ è Luna ritè calcinatæ, & artificiose cum spiritu vini extractæ & sublimatæ partes duas, Salis ejusdem crystallini part. j.

Trita & mixta in marmore destillentur per arenam in Retorta vitrea lutata, ad substantiam cæruleam & oleiformem eliciendam.

Ejus dosis à gutt. ij. ad iv. in convenienti vehiculo in omnibus capitis affectibus; præsertim in Phrenitide, Mania, Melancholia, Hypochondriaca, item in Apoplexia, Vertigine, Epilepsia, memoria deperdita, Paralyti & Catarrhis.

Elixir proprietatis.

Explicandum hic nobis est, quid Angelus Sala per Liquorem ex Myrrha, Croco, & Aloë ad cerebrum, stomachumque roborandum velit in Ternario Hemet. parte ultima. Mea equidem sententia

Ssss 3

tentia

Hoc ipso Author per integrum annum, & amplius, optimo cum successu in gravissimis morbis usus est, antequam in ventre portabilem ipsam facere potuit. Tandem verò exaltationem ipsius assequutus est, dum coloratas illas aquas non in B. destillavit, ut supra, sed per cineres vel arenam, quæ fortiolem insistent ignitionem, idque vel per Retortam, vel cucurbitam depressiorem. Sic enim post aliquotam menstrui partem, & Auri ipsius Essentia Tincturave sub colore rubicundissimo in Caput Alembici, jucundo spectaculo ascendit, & guttatim in Recipiens vas, (terra nigra velut mortua, spongiosa & levi, non rejicienda tamen in fundo relicta,) decidit.

Destillatum in hoc menstruum, & una cum Essentia Auri mixtum in cucurbita vitrea munda, cum suo Alembico, ac Recipiente colloca in B. & aqua destillabitur clarissima. In fundo Vitri manebit Tinctura, quam optas, alternis spiritus vini subtilissimi abstractionibus Balnearibus clarissima. Quod ipsum vera Auri medica præparatio est, & (taceo infinita Classicorum Medicorum testimonia,) propria experientia in febribus intermittentibus, hypercatharsi, & cordis Melancholicis affectibus, aliquoties comprobatum remedium.

Dosis ipsius à granulari pondere ad

tentia nihil aliud, quam Elixir Proprietatis, lib. 8. paradox. tit. 9. à Paracelso obscure descriptum. Descriptio ita se habet.

℞. Myrrhæ.
Aloepatici.
Croci ana quartam un.

Quæ simul in pellicanum ponantur, & in arena mensibus duobus ascendant lenissimè. Separa tandem per Alembicum Oleum à fecibus præter adustionem. Oleum hoc una cum circulato per mensem digeri permittite, pondere quidem æquali, post serva. In hac præparatione Paracelsus necessarium menstruum, quo sine fieri non potest, ut absque empyreumate concinnetur, ut alias multa, studiose præterit. Idque ipsemet fatetur, quando dicit: Processum hic tantum adferimus, origine relicta. De origine ergo illa seu menstruo, uti alias vocant, ut in re obscura, semper variæ Authorum Opiniones; ita alius hac, alius aliorum sua distrahitur sententia. Neque etiam in origine solum definienda, sed & speciebus compositi numerandis & constituendis, & in tota præparationis serie.

Crollius in Basilica Chym. species anaticè mixtas, & spiritu vini alcoholisato præhumectatas, oleo sulphuris acido extrahit primum, postea spiritu vini, & feces ultimas leatè destillat. Destillatum superioribus tincturis addit, & completa digestionis opera Elixir componit.

Alii prædictas species aceto stillatio primò per tempus circulant, postea destillant, Oleum ab aqua per tritorium

separatum cum spiritu Vini rectificato aliquandiu in digestionem collocant & inde verum proprietatis Elixir sibi promittunt.

Neque sine ratione, cum omnia ferè gummata nisi aceto cocta in spiritum acidum potius, quam oleum destillando redigantur, ut videre est in Oleis Asæ dulcis, Styracis, Calamytæ, Laudani, Myrrhæ, &c. Nec Chirurgi gummata in Emplastra nisi illa in aceto prius macerata, cocta que, assumi utiliter censent. Alii compositum menstruum in medium adferunt ex oleo Terebinthinæ & Janiperino, nec non speciebus supra nominatis sulphur simul insinuant. Sunt etiam qui Theophrasti observantissimi spiritum Salis ad id muneris perficiendum unice laudant, eoque ipso ad Præceptoris sui mentem se propius accessisse arbitrantur. Ita quoque Salæ suo sensu abundare placet, quamdiu in Belgia cum ipso viverem, nunquam non sequens hoc præ cæteris usum dignum existimabat.

℞. Aloes succotrinæ.
Myrrhæ Trogloditicæ ana ℥ij.
Croci optimi Anglici ℥j.
Olei Caryophyll. seu Nucis Muschatæ ℥j.
Spiritus Terebinth. Venetæ per vesicam s. a. destillati absque empyreumate seu rancore, uncias viij.

Infundantur omnia in vitro bene clauso, & per mensem philosophicum sub fimo digerantur. Deinde separetur subtile à spisso per inclinationem, & servetur ad usum. Superfluo denuò prædicto menstruo

struo tincturam extrahe, ac priori affunde. Reliquum destilla & quod prodiit, priori bus admisce, &c.

Hactenus variae Elixiris proprietatis enarrationes, quotquot scilicet hoc nomine ad manus unquam pervenerunt. De Crolliano illo, ut & de illis, quorum alterum per acetum, alterum per spiritum Salis conficitur, tutius arbitrator esse, quod suspensam sententiam, quam quod certi aliquid definiam. Quippe de his quae incerta prorsus sunt, quomodo certas rationes adferes? Nam sive ex Elixiris Natura ea de re disputetur, sive ex Theophrasti suggestionem, nullibi profecto, neque confirmationis, neque confirmationis immota fundamenta.

Stet ideoque sententia: Parum referre, sive oleum sulphuris, sive acetum, sive spiritum Salis, illam à Paracelso relictam originem statuas, dummodo virtutum ex ingredientibus non numero auctis, neque contra Authoris mentem specie commutatis, commodè & pro Elixiris hujus ascripta proprietate & praestantia eliciendarum & exaltandarum origo esse mereatur.

Nec enim absurdum, aut in Chymia infrequens etiam, ad eandem Medicinam pluribus mediis & modis viam cum successu attentare. Quod hoc in loco tantò magis locum habeat. Quoniam Elixir tale parum virium praeparationis beneficio acquirit, quamvis origo ab externis sit, velut, quam lignum aliud quod in ignem projectum uritur; sed quas habet vires, ingenitas habet, & à Natura, quo in ab omnibus aliis Theophrasti

Elixiris distinguitur. Tandem, ait ille de Elixiris, ponendum Elixir aliud est, (Elixir proprietatis,) quod ex propria suae naturae viribus ejusmodi conservacionibus dotatum est. De aliis autem in genere paulò ante dixerat: sciendum Elixiria haec suas operationes à natura non habere, nec à complexione, sed mysteria fore magis, quam specifica, quae etiam virtutum suarum originem habent non ex Natura, sed per compositionem & digestionem, velut aqua Vitrioli cum sale ammoniaco destillata, musci refert odorem, quorum tamen similem per se neutrum habet; vel etiam: ut spiritus vini cum Sale Tartari & Vitrioli destillatus fragrantissimum pomorum odorem spirat, quo tamen nullum illorum per se alias praeditum est.

Præterea hac in re ita comparatum est, ut, qui mentem ejus scire audeat, cujus nullus Character foras datus, dicat quid velit, etiam si post mediam noctem cænarationem ineat, ut suis palleseat probationibus, par periculum reprehensionis cum aliis; imò si paulò inverecundius palmam quaesierit, ignominiam aliquando, & meritò, incurrat. *Philosophia* ergò paulò crassiuscula mihi, & quorum scripta intestina discordia laborant, qui huic vel illi ob mestrui duntaxat varietatem, quo tamen, testimoniiis ab exactis experimentis supervenientibus idem perficitur, gloriose insultant, ac si ipsis solum datum sit nosse, quod ex rerum natura alias nemo potest.

Quod SALÆ modum attinet, meum illum non agnosco, etiam si in priori editione ceu de meo ex propria mente

non nemini videar scripſiſſe. Aliud enim eſt, μιμητικῶς quædam ſcribere, aut ſyn-
criticè; aliud abſolutè & ut res in ſua na-
tura commeruit. Compoſitio ergò illa
SALÆ, quæcunque ſit, bona malave,
laudanda vituperandave, (illam enim ca-
racteriſin actior Ariſtarchus faciat,) equidem
nec Paracelli eſt, nec ad Paracelli illam
conformata.

Primo namque numerus ingredien-
tium longè alius eſt, eſt & alia propor-
tio illorum, & totius præparationis ſeries.
Inſuper dicendum; menſtrum Paracelli
appropriatum & idoneum fuiſſe pro re-
bus utiliter extrahendis; ſpiritus Tere-
binthinæ autem è ſpeciebus, non aliter
quam ſupra diſpoſitis, vix centeſimam
perfectæ neceſſariæque extractionis par-
tem perficiet, ſive per menſem digerantur,
ſive per annum. Et hoc eſt, quod
Libavius vir omnis cultioris literaturæ
Protomyſta in Alchymia pharmaceutica
cap. 4. ait; Aloen ſi præparare eſſentia-
liter cupias, non aſſumes oleum Terebin-
thinæ. Tantùm abeſt, ut per Alembi-
cum ſimul à fecibus ſuis ſeparetur. Viſ,
ut per deſtillationem, ſpiritu Terebin-
thinæ ad ſiccitatem abſtracto, ſpecies tor-
reantur priùs? Tum enim affuſus ſpiri-
tus Terebinthinæ denſam rubedinem ex-
trahit. Verum quid virium remanebit,
cum ex Paracelli deſcriptione oleum à fe-
cibus ſine aduſtione ſeparandum veniat?
Quare non ſum, uti viſum aliquibus, qui
penitus à Theophrasto diſcedendo, Salæ
compoſitionem abſolutè omnibus aliis
anteponam. Et hoc idem de altero illo
per menſtrum compoſitum inſtituendo,
(ſi enim in aliorum fallaciis iudicandis ſu-

piniores ſimus, jam id committimus, ut
illorum ſimplex error ſit culpa noſtra.)
perpetuo ſtatuiſſimus.

Uſum hujus Elixiris quod attinet ce-
lebratiſſimum, is recens natus non eſt, ſed
ſi auxiliorum materiam ſpectes, à multis
retro ſeculis repetendus.

Nam & *Ægineta* cap. 36. lib. 3. de
morb. popular. potionem tradidit ex A-
loë, Myrrha & Ammoniaco in vino odo-
rato tritis, &c. Et pilulæ Ruſſi, quas &
communes appellant, quid aliud ſunt,
quam hoc noſtrum Elixir impræparatum?
Elixir verò hoc pilulæ Ruſſi eſſentiſicata?
Loquor de pilulis Ruſſi prout Arabes re-
tulerunt Croco ſubſtituto pro Ammoni-
aco. Quamvis utraq; compoſitio in
peſte inſigniter præſtet. Sive hoc ſive illo
modo compoſuerimus, Trincavella ait de
compoſit. Med. lib. 1. cap. 12. mirum eſt
(in peſtilentia) medicamentum, & à po-
ſterioribus omnibus probatum, & multis
clarum laudibus. Nunquam vidi, Rhafes
ait, aliquem devorantem hanc Medici-
nam, qui non liberaretur aut præſervaretur
ab Epidemia; & nunquam inventa eſt
Medicina ipſi compar. Ferrius affirmat,
crebro uſu juvare concoctioem, nec ci-
bum ſineſe corrumpi, humores atque cor-
pus à putredine vindicare, atque hac rati-
one adverſus luis peſtiferæ contagia miri-
ficè prodeſſe. Unde quivis facile colliget,
cum hæc de crudis encomia tot Authori-
bus ex omni familia conſtent, quid &
quantum tribuendum illis ſit, in ſubtilem
& eſſentialem formam redactis. Nimi-
rum ſingula hæc paucis effatur Theophra-
ſtus: In eo, inquit, virtutes omnes Baſſami
nacu-

naturalis existunt, & virtus conservativa sensuum amplius, quam ad signare sit licitum; & vim & naturas ejus exprimere vix possibile.

Tinctura Rhabarbari.

Attento nonnihil studio difficiliora hac in sectione commemoravimus; remissiore nunc animo nec non vulgaria narrentur:

R. Rhabarb. el. q. v. Cinnamomi acuti modicum. Concisa projice in aquam succi Cichorei vel Rosarum. Posito colore decanta, idque toties repete, quoties color expectandus. Tum ad dimidium circiter lento igne coagula. Addita s. q. sacchari in syrupum etiam coquitur, qui injectis insuper tabulis aliquot Rhabarbari præbio j. vel ij. assumto ad pestem & vermes, etiam infantibus confert.

Tinctura Corallorum.

De Tincturis classem constituere, non tacta materia Corallorum, vel eorundem Tinctura, propè esset Regnum potèntie absque Rege, vel spreto margarito, vitrum admirari. Quanti enim Corallorum Tinctura, imò cruda etiam substantia, (alias preparationum formas Tinctura ipsa non minores lubens prætereo,) plerisque magis notum est, quam quod mea explanatione opus habeat. Scire ea qui fatagit, legat Aushelnium Boetium de gemmis, Theophrastum, Quercetanus & alios.

Verùm enim verò cum hoc in campo sese exercere, parum utilitatis habeat, si lumine Naturæ desituti, Generationis eorundem modum penitus omittamus; Agedum primò

De generatione Corallorum.

Sit ergò quæstio, An, quod Dioscorides lib. 5. cap. 93. & ex eo Medici & Physici catervatim referunt, Corallia intra maria mollia & planta sint, & tum demum, ὅταν ἐν τῷ βαθύ ἐλυθῆ, cum retibus extrahantur, indurentur. Dioscorides refert matrem Corallorum esse mare, & quidem τὸ βαθύ ipse. Hoc ita accipe: Mare non simplicem continere aquam, sed multifariis rerum tincturis & seminariis à prima usque creatione instructam, & variis imò contrariis substantiis & qualitibus permistam. Quemadmodum ergò in terra & super terram, in aere & igne, natura nusquam otiosa, & nec nimis nec minus quicquam faciens, variis rerum exortibus & generationibus gaudet; ita ipsa quoque, ex Archeo maris in ejus profundo, ubi scilicet sedimentum quoddam glutinis ipsius aquæ, vel potius eorundem principiorum substantialium separatur, ex illo ipso glutine ad proportionem materiæ, vel ideam propriam, (natura enim sua cuique idea est,) ministrante spiritu Salis, materiæ & loco appropriato, intercedente debito tempore, frutices corallorum producit & coagmentat; eo modo ut à singula sulphuris dispositione, vel rubedinem, vel nigredinem, vel albedinem; (corallum enim & album & nigrum, Antipathes dictum, reperitur,) à materiæ & loci qualitate, secundum quam quævis aliæ maris plantæ, cacuminatæ, nitroque turgentes, fruticis vel in aqua putrefacti, vel ad aëris demum tactum putrefieri incipientis, figuram assequantur.

T r r r

Dixi

Dixi in maris profundo; in eo nihil recedens à Dioscoride. Cujus nempe hæc non minima causa, quod ejus loci propter abyssum, internosque recessus intensissimum frigus. Ut autem ex omnibus elementis entitas quædam frigida, & ex ea coagulationes: ita ex illa frigidissima maris entitate, quam nimitū gluten prædictum, quod quidem ex maris digestionem sua natura sedimentum inibi constituit, spiritu salis concentrato, magisque cogitur ac coagmentatur, non minus etiam coralli generantur, cujus rei species quodammodo videre est in Aluminibus Entaliis, vitriolo, tam in natura, quam quum artificis manu tractantur, quamvis in corallis natura impense majores fecerit progressus. Hinc etiam Paracelsus lib. 2. param. Corallia frigidum coagulatum appellat.

Secundò accedit, quod agitationes & motus in maris profundo vel profusus desinant, vel multò languidiores sint, quam in alto vel medio ejus corpore, qui etiam status concretioni plurimum salutaris. Motus enim affert rarefactionem, quia partes differt, inde aquam motam in glaciem cogi non videmus sed quietam: sic teste Gesnero lib. 4. de ortu & causis subterraneis: quidam fontes, rivuli, & lacus res in lapides vertendi vim habent; succus tamen is, (cujus causa illud perficitur,) cum cietur, & motu agitatur, non facile compingitur, & coagmentatur, nisi admodum crassus fuerit; sed simul ac in foramina ligni aut alterius rei receptus ac dispersus quietit, frigore cogitur & concrevit, atque eas res simul mutat in lapides. Gutta quoque fontis Gothici prope cutsus impetum spatia sua que super terram,

quia moveri & agitari desinunt, ab ambiente aere densantur atque lapidescunt.

Non minus Vicinia terræ, quæ in quovis maris recessu ejus fundamentum est, huic coagulationi plurimum ministrat. Per totam naturam enim simile ad simile colligitur; ita gluten illud terrestre naturali motu ad terram inclinatur, & ut humidum & frigidi beneficio congregatum est, segregatum calore, (sive Solis illum, sive proprium maris calorem intelligas, de quo Piccolominæus lib. Meteor. cap. 20. à quo scilicet ejusque calidis halitibus æstus maris:) ita sicco, terrestri temperatur, & juxta illud paradoxum, frigidum humidum cum sicco frigido, (à quo tamen non calidum penitus excluditur,) omnium concrecentium vinculum, ad coagmentationem aptius redditur. Insuper caules & ramulliciores herbarum maritimarum adhaesioni materiæ coralliferæ occasionem præbent, in quorum corpus etiam illa ut plurimum sese induit, illosque tandem penitus simul in corallos convertit. Cujus rei indicio est, quod quidam lithodendri hujus ramuli cavernosi, nonnunquam etiam virgulis aut juncis intertexti. Denique per totam naturalium historiam liquido patet, maximas subinde elementorum & elementalium contingere mutationes & generationes, circa finitimas eorundem regiones.

Verùm in sequentibus, quando Dioscorides, cumque illo plures alii scribunt: Corallium maris plantam, intra aquas esse mollem, durarique dum profundo extrahitur, *ἡμῶν τὸ ἀεικεχυμένον ἡμῶν ἀίρη*, à circumfuso nobis aere, velut can-

candens ferrum aqua mersum temperatur ac solidescit, id à natura & experientia est alienum. Ita enim cum corallorum generatione comparatum revera est, uti oculis videre est, non ut auribus aliquando percipitur. Jam non solum visum mihi, sed & antea ab oculatis testibus auditum: Corallos revera duritie dotatos è mari extrahi, sive in fundo radicibus colligati duritiem habuerint, sive ab ipsis avulti, interea scilicet, dum in aqua versus superficiem elati fuerint, eandem contraxerint. At verò rationi nullo modo consentaneum, easdem causas, cum iisdem circumstantiis, & quæcunque demum ad effectum concurrere possunt, nulla majoritatis aut impetuositatis ratione ullibi apparente, alicubi minutissimo temporis spatio, imò quasi ad tactum oculi, effectum reddere id, quod ne longissimo illo, ad aliquot annos sese extendente, alias ab iisdem perfici antea potuerit. Si enim mare tum causa, illud idem interea permanet, dum extrahuntur; si frigus, major ratio, quod duritiem nacti fuerint in fundo; si quid aliud, jam ante dictum, nihil facile compingi ac coagmentari, in motu quo cietur & agitur, nisi admodum crassum extiterit, quod de corallis si affirmatur, ratio danda, quare ob illam crassitatem non in fundo, diutina illa naturæ solertia potuerint indurari. Hoc enim experientia & natura comparatum est, ut omne agens, dum in termino est, dum firmum est, fortius & efficacius agat, quam dum in transitu est, & motu.

Ais, multa dum matri adhærent mollia, vel lenta, veluti cornua, ossa, & ex succis lapidescentibus in terra, lapides il-

los osseos, quorum meherclè stupendum in Vicinia exemplum præbet cavetna illa non procul ab Elbingeroda, *Baumanns* Höl incolis dicta; item ova gallinarum, quæ Libavius in emittendo molli membrana obducta refert, refrigerata verò ad aërem obrigescere; at à matre segregata duritiem adipisci. Primò dispar omnino ratio est, ejus, quod cito & veluti instanti committitur, ab eo, quod non nisi sensim & sensim, mutata scilicet vel nutritionis, vel aëris, vel loci excipientis, vel denique alia atque alia rerum intervententium, diuturna conditione; ob quas causas non minus me sciente contingit, herbas & arbores quoque varias non solum qualitatum & exterioris formæ, sed & speciei mutationes subire. De quo prolixè Lemnius 1. de occult. naturæ mirac. c. 17.

Reliqua de ossibus, cornubus & ovis partim falsa sunt: (Invenio enim cum Marsilio occisa gallina, intus antequam adhuc calor expiraret, ovum durum, imò à viva gallina illud naturaliter exclusum, dum corpus aliud durum, vel levissimè tangendo frangitur, nativam duritiem fatens probat:) partim à *proprietate* & à scopo aliena. Cornua enim & ossa mollia aliquando, aliquando dura, sed à termino à quo ad terminum ad quem, à priori ad posterius nulla interest mutatio momentanea, neque antequam aërem passa, nec postquam aërem passa, quæ omnia si ad rem dicta fuissent, vera esse oporteret.

Accedit uberior ratio ad munimentum jam facti judicii; quod si enim in aëre duntaxat corallorum concretio, ab

aere & ejus siccitate procul dubio ejus concretionis causa. Jam quæ à sicco coagulantur, ab humido resolvuntur.

Corallia verò non ab humido, quatenus illud tale, sed ab igne & quæ ejus naturæ sunt, resolvuntur. Denuo etiam molliuntur ab aqua marina, vel ad minimum quocunque modo emollita in eo statu retinerentur, non secus ac in sale simplici, Nitro, luto & aliis videre est. Id quod Experientiæ evidenter contradicit. Liquefcunt enim ab igne, & in aqua iterum acquirunt duritiem.

Denique non video, quomodo in consueta forma conspicerentur corallia, si mollia cum impetu ita evellerentur. Dato enim eo, quod instar plantarum extraherentur, danda etiam nihilominus essent necessaria extractionis accidentia, nimirum varia illa variorum flexuum, contorsionum ac convolutionum forma, cum tamen quod figuram spectat, nunquam non illa æqualiter in altum erecta exhibeantur?

Certum itaque est, ut quidem antiquam & vulgarem, ita tamen erroneam illam opinionem esse: quod intra mare molles sint coralli; quodque non nisi aere tacto tanquam Medusæ conspecto capite obrigescant. Quin potius ita se habet: Cum coralli more plantarum sive per introsulceptionem sive superadditionem succi lapidescentis crescant aut grandescant; adeoque in principio vel medio incremento, succi ipsius ubertate nondum ultimam formam adepti reveriti sint, ubi verò finem & perfectionem nacti fuerint, is ipse succus cum tota corallorum substantia duritiem acquirat,

modo & ut plurimum coralli penitus solidi in & extra mare inveniuntur; modo verò sed raro aliqua ex parte molliuscultum quid intus medullæ ossium ferè analogum adhæret, (proxima scilicet eorum materia,) quod in & extra aquas vel per paulò post in consistentiam abit, vel ubi super lapidem, lignum, ferrum aut simile quid ceciderit. Hæc de generatione corallorum *ἡ ἀρετὴ ἐν παρόδῳ*: jam proprie ad Tincturam eorundem.

Verè & utiliter Theophrastus posuimus: Multum interesse non solum rerum virtutes, sed & virtutum processum intelligere; quippe quæ quæ ac illæ à natura ipsius sanitatis conservandæ & restituendæ ergo dati & concessi.

Quidni ergo remis velisque in id an nitamur, ut corallorum à nemine non pleno ore hætenus deprædicatorum generis præparationem assequamur? Eandem cum ipso plerique tribuunt Tincturam, quam, sensu Medico, verum ipsam esse corallia, quod verò extra ipsam detur, pro rejectamento habendum; illam ipsam enim corpus quasi corallorum spirituale esse, quo in omnes eorum virtutes plene conspirent. Non aliter ac in Moscho demto odore nihil est præterquam cadaver; ita corallorum Tincturam esse totum formale ipsorum, quo habito, cætera susque deque habenda.

Qua arte verò & quomodo prædictam Tincturam comparemus, hic Delinatatoris opus.

Quidam succo Limonum vel Berberum viam parant; sed eo ipso inscii in Magisterium, quamvis non extra præclarum

rum in Medicina usum, non in Tincturam incidunt.

Quidam cum dimidia parte succini mixta corallia per retortam destillant; sed rubedo inde emanans obscura nimis, non corallorum est, sed succini. Erubescant ergo qui feri bunt succinum esse Tincturæ Magnetem.

Alii cum Vitriolo destillant rubrum oleum sperantes, quam pro Tinctura essent accepturi. Verum utut corallia rubedine ita exuantur quæ etiam aliquando visa, ac si realiter in vas destillatorum, albis relictis corallis, fuisset translata; frustra tamen in eo etiam laborant, dum illa ipsa in excipulum nunquam porrigetur, & Tinctura si ulla ascendat, non tamen nisi destructo corpore detur, quod à vera Tinctura alienum, docente Paracello de Caduc. parag. 4.

Quæ beneficio pumicis extrahitur multorum animos hæctenus detinuit, & scio illam ab amplissima quadam Schola approbatam, cui ipsemet quoque fidem propterea habui. Donec tandem rem ipsam ἀποχέπων aggregiendi, expertus fuerim; quod prima vice circulari igne ad aliquot dies calcinata corallia rubedinem quidem amiserint; pumex vero ejus minus particeps factus sit. Altera vice repressiori igne ad aliquot horas tantum adhibito, primum, tubescere cœpisse pumicem, corallis interea fere nigricantibus, postmodum nihilo magis tincto pumice, corallia penitus albo colore fuisse suffusa. Qui utrobique labor propterea mere illusorius, quod ex una parte remissor rubedo in subjecto nimis quanto indigna extractione; ex altera parte mota suspi-

cio, pumicem totius Astralis tincturæ vere non esse capacem, nec verum artificium, quo fixius corallorum color ex potentia in aprium debite producat, ad quod ipsum tamen principaliter eadem actione respicitur.

Alias enim quanto corallia magis rubedinem exuerentur, tanto magis, (ad minimum,) ipsa in pumicem deponerentur, quod Experimentiæ contrarium. Nedicam ignem istum calcinatorium, naturale corallorum temperamentum frangere, proprietatesque Specificas & Tincturam vere Astralem deprædari. Siquidem à prædatoria hæc ignis facultate ne Meralia quidem solidiora corallis tuta, id quod etiam probat magnes, qui calcinatus virtutem attractoriam omnino deperdit, nec succinum ustum vim trahendi paleas nec colorem retinebit, quod tamen cum conchis & cochleis corallis plurimum affine. Breviter, nisi error fuerit in dispositione materiæ, quod forte contra Libavii sententiam recentia adhibuerim, (cui tamen parum tribuo,) aut prædictus processus omnino seductorius est, aut gradus quidam calcinationis indeterminabilis fingendus.

Ultra quem citraque nequit consistere rectum.

Hoc ergo cum non omnibus daretur, & potius casu quam arte obtineri posset, plurimi etiam absque corrosivo, (quidni etiam absque igne, qui corrosivorum ipso actu potentissimum?) cum Turqueto Tincturam elicitam velint, laborandum sedulo, ut istiusmodi menstrua inveniantur, quæ sub mediocri acrimonia auferantur quadam prædita sint,

qua quidem partem aliquam corallorum solvendo aggrediantur, tenuissimam nempe, in qua Tinctura sive Essentia hæret, cumque ea Tincturam specificam apprehendant, figant, fixamque servata dispositione, (cum Angelo Sala enim hic facio, Tincturam Corallorum sinceram in seipsa subsistentem non dari:) de subjecto in subjectum traducant adeoque actualem Tincturam concilient, non vero quæ corrodant, aut corallis omnino nihil detrahant. Id quod in melle, in ligno quercino, denique in sorbo sylvestri abundantius reperi, quam forsitan alii in quovis alio. Sapienti satis. Hic enim lampada currens trado.

Tinctura Smaragdi.

Corallorum Tinctura manum præbuit illi etiam, quæ ex Smaragdo à quibusdam magno cum præconio extrahitur. Ea ita passim describitur: 1. Urinam puerorum vinipotarum recentem, destilla per alembicum in B. M. idque cohobando repete, & prodibit spiritus cum suo phlegmate mistus; hujus sufficientem quantitatem funde super Smaragdi pulverem, & cærulea Tinctura extrahetur. Iterum extrahe superfusa alia urina destillata, & demum abstracto per destillationem menstruo, reduce in pulverem gryseum, quem de novo cum spiritu vini extrahe in summam viriditatem. Spiritu vini denique ablato ad aliqualem consistentiam, relinquatur Essentia Smaragdi in fundo. Cujus dosis gutt. 6. 7. 8. Dyssenteria & fluxibus alvi quibuscunque mirifice utilis, nec non cordis affectibus, palpitationi, Melancholia &c. Medicina præsentissima &c.

Si inventis addere facile, addam pauca: Ut merito punctum fert Aphorismus Salæ;

De lapidibus pretiosis non possit separari tincturam, liquorem, aut sal; sed ea tantum esse resolutiones Salium externorum; ita nec Smaragdi Tinctura, pura, simplex, & propria omnino æstimanda. Quinimo maxima ejus pars salivolatili urinæ accepta referenda. Id quod vel inde satis probatur, quod urina simpliciter destillata nullum colorem, etiam integrum annum cum ipsa relinquatur in digestionem, eliciat; sed cum demum spatio unius diei id numeris absolvat, quando sale volatili suo exacerbata superfundatur.

Quod item remota aqua urinæ, restitante tamen prædicto sale, cum pulvere extracto, spiritus vini officium suum intrahendo Tincturam citissime obeat; illo ipso vero sale ablato seu adempto per edulcorationem, otiosus penitus subsistat. Quod insuper de colore viridi in grandiusculis partibus Smaragdo aut nihil aut parum decedat. Denique quod aliis lapidibus aut corporibus per se eodem colore minus præditis, urina vel Sal ammoniacum rite admixtum, eundem tamen colorem afferat. Exemplum sit aqua rosacea, in qua sal ammoniacus solutus, cujus potissima ac potentissima pars sal urinæ volatile est, ea affusa corallus rubris, quæ tamen nullum præterquam rubrum colorem obtinent, cæruleum impente extrahit. Is autem sub se complectitur viridem. Sic spiritus urinæ à phlegmate liberatus, purgatusque rite, ex argento pretiosum illum colorem cæruleum ultramarinum dicitur

dictum prolicet, cum tamen nemo non causam videat dubitandi, an Tinctura illa Lunæ genuina sit, an vero ab urina.

Uno verbo: Tinctura hæc Smaragdi, utut pleno ore decantata, vera & simplex, (atque adeo astrum sui cœli specificum & proprium,) non est, sed maximam partem è sale urinæ adventitia, quod ipsum sal mirificam colorum varietatem potentia continet, secundam quam ad variam subjectæ materiæ *subiecti* modo hunc modo alium, frequentissime tamen viridem aut caruleum colorem exhibet.

Ideoque magis Elixiris quam Tincturæ vel Essentiæ nomen meretur, quippe quod medicina è pluribus sit composita.

Porro cum duplex in Smaragdo insit Tinctura, velut etiam in Corallis, volatica seu spiritualis una, in tenuissimis & vix perceptibilibus particulis hærens, facile quidem trahentibus morem gerens, sed sub incerta & in constanti forma, non enim in constanti corpore subsistit: Altera fixa, quæ per totum corpus radicitus diffusa, nec eo usque exaltata. Hæc ipsa trahens menstruum non sequitur nisi particulatim & subjective, id est, quatenus & quousque compages corporis simul solvitur, adeo ut ejus nihil quicquam secedat, nisi & aliquid corporis dissolutum fuerit. Id quod non solum diminutio ponderis ipsius Smaragdi peracto opere, sed & sedimentum abstracto urinæ spiritu, corporale demonstrat.

Ne ideoque hic laterem lavare videaris, menstruum Salæ urinæ prægnantissimum adhiberi necesse est, (quamvis hoc per seipsum determinatis corporibus uni-

tum aut conjunctum talem colorem potissimum sit oculis offundere.) At sic communi illo more & modo præparatum, urinoso & sulphureo fæore tam fragrabit, ac vix urina in matulis putrefacta, quo eodem fæore etiam Tincturam sine dubio inficeret, res Chymico Medico prorsus indigna.

Ideoque non solum urinam oportebit destillare ut aqua, sed eo modo, ut & sale volatili, eoque ab omni fæore correcto inde potiaris. Alias enim non cassa nuce emerem tanti pretii Tincturam. Quod ut recte fiat,

℞. Urinam ænoporæ pueri. Destilla per alembicum in ferventi B. denuo cohobando super fæces proprias destilla, & prodibit ultimo sal volatile urinæ instar nivis seu pruinx in alembicum, quod collige. Super hoc sal funde spiritum vini correctum, & eundem ab eodem leni calore evoca, qui si semper recens adjectus & per destillationem ablatus fuerit, demum omnem ejus aufert fæorem, eidem vice versa gratum odorem conciliando. Hoc phlegmati vel etiam aquæ rosarum commistum, pro menstruo adhibeatur.

Quod si etiam sal commune cum ipso sale urinæ sublimetur, omnis terrestreitas, à qua alias etiam sylvestris color, cum ipso fæore tolleretur. Nec dubito Sal Ammoniacum depuratum bene, eandem operam præstare posse.

SECTIO TERTIA,

De

EXTRACTIS.

ANtequam calamum hortemur ad Extracta, de menstruis illis infer-

vien-

vientibus pauca, & vel perfunctorie tantum.

Hæc ergo menstruorum undique conditio est, unde scilicet, quæ in quoquo casu conveniant, existimemus: Quod unumquodque debeat esse solvens, nec sine necessitate corrodens; extrahens, non essentiam vitians; corrigens, nihilque coinquinans.

Hoc sensu inter omnia palmam offerrem, dummodo haberetur, Universali illi Philosophotû menstruo, velut palmario, quod omnia metalla ac lapides ab impuri puncti quaternarii coagulationis vinculo philosophice & naturaliter liberet; quod omnium specierum animas, tincturas, essentias & facultates evocet, & suas illis recepto participet vires, non tamen inimicas; sed cuilibet analogas & appropriatas, unde & illorum operationes augeat, & impense prosperet, quod distumpat solidissima Auri & Argenti membra, & teneros Rosarum flores consimili attritu, eodemque plane artificio. Quid enim plura in Artibus, ubi æque commode, imo longe commodius pauca sufficiunt?

Verum hac de re aliter philosophari mihi datum non est, & sentire, quam quod vel ambitionibus & factionibus, exercitiis conjurationibus aliorum aliis distrahentibus Sapientia & φιλομαθεία, quæ in medio sunt nimis lacerata, non omnia κατὰ τὸ λεγόμενον omnibus, etiamsi in naturæ gremio foverentur, contingant; sed vel utilissima καὶ τὰ πρωτεία turpiter abscondantur. Turpiter inquam & impie, Sapientum enim finis, teste Scaligero, Sapientiæ communicatio est; & qui scientiam rei utilis habet, eamque non confert

in commune, secundum Paulum I. ad Cor. 14. nec DEO placet, nec ab hominibus, sapientibus commendatur. Vel quod universale hujusmodi menstruum in rerum natura actu & realiter non magis, quam τὸ ζῶον τῆ καθόλου, τὸ ἡ ἀνθρώπου, teste Aristotele I. de anima cap. 1. ἢ ὑσπερον, offendatur. Sive enim ipsum menstrui, sive objecti menstruo illo tractandi naturam accuratius mentis oculis intuearis, argumentum nullum est, quo ad credendum hoc impellatis. Neque etiam tam universaleriter sinceri tractus, quo omnium rerum vires in libertatem adfertæ fuerint, absque ulla mutationis impressa nota, testimonium perhiberi ab ullo cum veritate potest.

Imo contradictio potius est in adjecto, & σηροζυλον plures ἀύσταται. Menstruum universale tanto studio predicare. Si enim menstruum est, utique particulare est, quia artificis aliquod instrumentum est, quod virtute sibi communicata, nempe per directionem & determinationem Chymici ad actionem elevatur, nec extra usum menstrui rationem habet, sed materiæ duntaxat ad menstruum huic illive usui pro artificis ingenio parandum accommodandumve aptæ. Quemadmodum ergo Chymici sapientia nunquam cœlitus demissa est talis, quæ omnium rerum solvendarum missiones, temperamenta & ιδιοσυκρασίας ad unguem perspiciat, sed ea de re magna & varia ad hunc usque diem ut majores nostros latitavere, ita nos indigniores adhuc latent, quæ vel omnis posteritas, si quæ futura est, nisi divinitus adjuta, nullis temporibus eruet. Ita sane est lubrica

Jubrica hac artificis directione non nisi particularem fieri menstrui $\chi\epsilon\iota\sigma\tau\upsilon$ nemo, arbitror, inficiabitur.

Deinde num Quintæ Essentiæ (cujus meritò tamen omnem paginam absolvi hic arbitrantur,) ut formarum differentium numerus innumerabilis, $\alpha\lambda\lambda\omega$ enim $\epsilon\iota\delta\epsilon\iota$, $\alpha\lambda\lambda\eta\ \upsilon\lambda\lambda\eta$, ita complures imò innumerabiles ordines sunt, adeo ut quæ illarum uni naturalis est, (quamvis omnes origine cælestes,) continuò omnibus æquè naturalis minimè sit, & amica? Et num si vinculum coagulationis liberare debet, eo ipso totius compositi harmonia & ordo, & omnes inde dependentes facultates turbabuntur & pessum abibunt, ad quas, principio scilicet illarum dissoluto, nulla neque menstrui neque Medici dirigentis obstetricatio, ut recolligantur, quicquam poterit? Quo certè argumento nemo in succino vel magnete exemplum dedit, quod essentiæ illorum extractæ æquè paleas & ferrum traxerint, ac magnes & succinum integrum.

Si objectum menstruo illo tractandum respicias, non solum plantarum quod Theophrastus libri de plantis author, agnovit, sed & omnium rerum sublunarium natura verè $\pi\omicron\lambda\upsilon\chi\alpha\sigma$ est; adeoq; impossibile, ut illa simpliciter uni hac in parte amica subditæ compareat; quin potius, ad decantatissimum illud Philosophorum axioma: Receptivum non recipere per modum imprimentis, sed per modum receptivitatis; idem quaecunque diversis diversum sit speciebus, eodem modo, quo Scaliger subtilitatum Magister, idem movens eadem vi vario motu

diversa movere immota ratione dicitur. Hinc fit, ut quod alicubi acerrimum, imò corrosivum se penitus sinit, alibi vix levem mordicationem inferat, ne dicam aliquando dulcissimum præbeat alimentum; nec idem calidum æquè calidum sit Salamandræ & testudini, aut pulveti tormentario & aquæ, &c.

Quam propter anomaliam corporum Theophrastus de V. Essentia perspicuè docet: etiamsi è metallis Quintæ Essentia, & quidem cum corrosivis in apicum produci possit; longè tamen abesse hoc à corporibus sensitivis, quæ essentiæ seu spiritum vitæ absque $\nu\epsilon\kappa\rho\iota\sigma\iota\varsigma$ aut destructione non dimittant.

So wir möchen das Leben des Herzens in Spiritum oder Quintam Essentiam ohne alle Zerstörung heraus ziehen/wie uns möglich an den unempfindlichen / wolten wir ungezweifelt ohne einen Tod / ohne Krankheit leben.

Ideoque cum menstruum simpliciter universale, vix, ac ne vix quidem, nisi logicè, detur; præmissio duntaxat generali aliquo in certo respectu sic dicto, ordine deinceps ad diversa genera instituto, rejectis aliis multis, qui non nisi verbis magni crepi sunt, in opere vero nihil aut parum pollent, doctioribus locum minimè denegabimus.

Quod ideoque nos generale menstruum appellamus, Quinta Essentia mera est, vel simplex vel Alcolifata, (quo etiam sulphur cæleste Orionium, de quo supra, pertinet,) rotationis circulo in tantam simplicitatem redacta, quantum naturæ & arti possibile est, adeoque proximè ac-

U u u

cedens

cedens ad naturam ætheream. Hanc enim essentias, facultatesque rerum omnium in genere, factas rectasque extrahere, ubi inprimis prævia *σκιωδία* accesserit, nullus dubito.

Siquidem nec auro, ut ut firmissima compage stabilito, ab ea pax est, dum modo prius philosophica calcinatione solutionis susceptivum, & velut impalpabile efficiatur.

Quod ordines rerum ad quos menstrua seorsim pertinent, tangit; Lapidum genere maximè appropriata sunt: Crollii acetum radicum, Penoti acetum Hydromelitis, Spiritus Vitrioli Philosophicus, acetum destillatum, Spiritus Guajaci rectificatus &c.

In genere mineralium & metallorum meritò laudantur: Aquæ Mercuriales, Aquæ Philosophicæ è Nitro, Vitriolo, Sale; Aceta, Lixivia, Spiritus Vini Alcoholisatus, nec non olea interdum aromatica, interveniente hostili aquæ fortis accessu exasperata, ut in auro potabili Thurnheuseri, Huseri & aliorum.

In vegetabilibus denique primatum obtinet: Spiritus vini, ros majalis destillatus, aqua pluvialis aliquoties destillata, aqua tartarifata, aqua theriacalis, aqua pomorum redolentium & multorum simplicium. Prout autem alia aliorum, modo ad hunc, modo ad alium usum symbola magis ferunt; ita varia singulorum electio est, varia eorundem rejectio, secundum quod ad artificis mentem scopi consequendi causa vel optimè congruunt, vel minime congruunt; Instrumenta enim suo fine propriè definiuntur. Sic ad purgantis facultatis è vegetabilibus ex-

trahendæ rationem universali velut convenientia quadrat aqua pluvialis sexies (singula vice ad certam mensuram) destillata; aqua item Tartarifata, de qua supra. Verùm interea haud disconvenit specialiter: Aqua pomorum redolentium, aqua Fragorum, paucis olei Tartari guttis exasperata ad Catharticam è foliis Senæ præparatum: Sic aqua Cinamomi Agarico dicata est, Endiviæ Rhabarbaro. Quando è Diagridio virtutes quærimus, in cæteris picis instar lentore corrigitur, solum menstruum Cydoniorum aut spiritus vini convenit. Pariter saccharum non spiritus vini solvit, sed is ipse acetosatus primum, vel Rhodostagma. Tinctura cærulea è ligno nephritico aquis felicius obedit, quam spiritui vini. Econtra is præstantior est ad Santalum &c. Oleum Amygdalarum melius ad tincturam è radicibus Anchusæ, quàm aquæ simplices vel destillatæ. Denique etiam spiritus Terebinthinæ parum prolucet ex Croco, Myrrha & Aloë aliisve rebus combinationibus, nisi calcinatis & digestis, ubi tamen spiritus salis, vini, sulphuris, ad votum operantur.

Quæ singula (plura brevitate causa recensere nolo,) *αυτοχέρις* sapius expertus sum. Specifica tamen specificis ubique associanda, & quæ cephalica, cephalicis inserviant; quæ hysterica, hystericis, & sic in reliquis.

In genere etiam hoc notandum venit: quoniam menstrua quædam sulphurea magis; quædam Mercurialia; quædam salina: Suo quæque generi analogo maximè esse dicata. Propterea Diaphoretici-

reticorum & confortantium extrahendis viribus convenientissimus est spiritus vini ut in Camphora, Croco, Benzoin, Santalo, Opio, Theriaca, Guajaco, Sassafras &c. quorum vapidas partes potissimum cupimus. Non æquè in purgantibus quibusdam Sulphuream partem, (Natura enim sua & appetit & vorat,) petit, vim purgantem in Sale volatili sitam vel non extrahit optato, vel, dum iterum destillatur, simul abripiendo infringit. Adeo enim Diagridium, ut cætera taceam, viribus fractum est, postquam spiritu vini facta inde extractio est, ut per se ad scrupulum integrum vix granis sex octove Diagridii seplapsiorum, æquivalet.

Sic Mechoacæ in vino exhibita substantia tantum abest, ut non vitata sit, ut vix drachmam semis ipsius in Morsulis ex uno vel altero duntaxat Diagridii granulo simul confectis alvum pluries dejecisse, quam drachmas duas Mechoacæ cum vino datas, perspexerim,

Dos in Colocynthidos Mefues esse ait, à granis sex usque ad decem. Si verò dupla spiritus vini infusione secundo ejus Extractum concilietur, adeo mitescit illud, ut vix duplo pondere assumtum ad moderatè purgandum sufficiat, & hinc Diagridii aliquot granis pro stimulo opus habeat.

Sic Sulphur & quæ ejus naturæ sunt, oleo solvuntur, quum tamen aqua fortis illud solvere nequeat. Ut etiam spiritus vini substantias sulphureas, lignosas & resinolas dissolvit: Sal tamen & saccharum ejus potestati sunt exempta, &c.

Quorum virtus Mercurialis est, iis extrahendis Aquæ & Liquores stillatitii descensorii commodissimè inferviunt.

Hoc respectu Oleum Tartari vel Sal ipsius Mercuriale ad guttas vel grana duntaxat quatuor vel sex mensuris liquoribus indita, egregiè infusionum terminos accelerant. Idem sperandum esse ab aqua Tartarisata supra dictum est.

Id quod æquè Pharmacopæis illud ignorantibus, quam ægris ignorantium manibus se committentibus; his molestas expectationes, & hinc sæpè damnum creando; illis labores & sumtus invanum multiplicando, plurimum incommodi hæctenus peperit. Sic inter Gummata quæ aqueæ sunt naturæ, ut; Gummi Arabicum, prunorum, ceraforum, aqua commodissime solvuntur, non oleo aut quæ contrariæ sunt naturæ.

Salina quorum virtus est, ut oculi Cancri, testæ ovorum, Limacum, Peilæ, Coralli, Rubini, Hyacinthi, Smaragdi, Crystalli &c. menstrua requirunt acida, nempe: acetum vini, vel Hydromelitis vinosi, alcolisatum, mellitum, Succum Limoniorum, Berberorum, urinam, spiritum balsamicum salis & sulphuris naturæ, spiritum Vitrioli, &c.

A quibus dum statim eorum dissolvens separare velis, (quod elegans mysterium est,) exemplo Quercetani in septem Magisteriorum præparatione, opera cujusdam salis vegetabilis, (id aliud non est, quam liquor seu sal Tartari dissolutum,) Uuuu 2

tum,) ad aliquot guttulas superinjiciendi, statim videbis Magisteria ipsa vasis fundum petere, & postea usu, absque scilicet Salis Ammoniaci acidi & vitriolati, quod alias per exhalationem si fieret, relinqueretur,) conjunctione valde commode inservire. Sic Ammoniacum, Sagapenum, Galbanum & id genus alia, quæ vis solventia facile respuunt, nisi cum spiritibus salinis, cum acetoso spiritu in ipso aceto contento solutionem instituas.

Denique operæ pretium quoque est scire, quia copia menstruum superfundatur; ut ne deficiendo in fecibus optima pars relinquatur, excedendo, citra necessitatem sumtus crescant, aliaque & præparationis & nausæ incommoda inde sequantur. Non enim facultas recipitur secundum magnitudinem subjecti; sed secundum modum receptivitatis in ipso recipiente. Hinc velut spiritus Salis, Nitri, Vitrioli &c. Auro, Argento & Antimonio superfusi non omne corpus ipsorum in qualibet quantitate solvunt. Quin potius illa reaffusione novi menstrui opus habent; primum enim saturatum jam ab actione cessat sua, quæ nimirum in termino, ut loquuntur Philosophi versatur; ita etiam in vegetabilium aliorumque extractionibus quantitas menstruorum recte dimetienda est.

Quo argumento haud absurdè Beguinus adserere videtur: duas Senæ drachmas, quatuor aquæ unciis infusas, ad purgandum æquè validas esse, quam si quatuor drachmæ totidem unciis duntaxat committerentur. Unde quoque haud obscure colligere est: errorem minimè levem esse, licet Crollio, aliisque magnis

Authoribus familiaris sit: menstrua tincturis aromatum onerata, speciebus ac extrahendum demum superfundere. Quæ non annotare hoc in loco velut prolegomena, quum ad Extracta feliciter præparanda, omnino necessaria visa sunt, non potui.

Nepenthes sive Laudanum Opiatum.

℞. Opii ad Quercetani mentem super laminam ferream exsiccando præparati & correcti. q. v.

Extrahe Aceto stillatitio Essentiam ipsius.

Ad singulas hujus uncias adde Tincturæ Croci ut supra præparata.

Pulveris Corallorum Vitriolatorum ana ℥. ℞.

Ambra griseæ grana xv.

Ambra terendo primum cum Corallis, postea cum reliquis ad lentum ignem miscendo fiat Laudanum Opiatum.

Simplex quidem præparatio est; sed & natura simplicitatis studiosa, & multa in hujus medicamenti compositione à Crollio aliisque confarcinantur, quæ tamen ut exitiosa partim, partim supervacanea à Theophrasto in Specifico anodyno, à Quercetano in pharmac. rest. à Wirtzio & aliis penitus omittuntur. Quare enim innumera ad corrigendum Opium hinc inde colligantur, cum occulta vis illius, partibus noxiis remotis, correctione nulla egeat?

Laudanum hoc, ut & illud è Vitrioli Sulphure Narcotico, quod à Reverendo & clarissimo Beguino habeo, (sunt enim Lau-

Laudani remedia generalia , & pluribus gravissimis affectibus quibuscunque corporis nostri partibus inhærentibus accommodata ,) quomodo specificis extractis mixta , modo hysterica , modo antepileptica , modo hæmoptoica , modo alexipyrera, &c. fiant ; reticere hoc in loco, vel medio in sermone cum sapientibus lubentius volui, quam ad Platonis sententiam cuius vulgo artem credendo, ridiculam facere Philosophiam. Interea lectori, ut spero, satisfactorius, quod prædictam descriptionem Angelo Salæ etiam familiarem, hoc in loco, ut perspicuè, ita candidè, enarraverim.

Laudabile hoc est medicamentum, quod planè suo responderit, si Laudanum dicas,

Ἐυγεμα πρὸς πάσας ἑστὶ παθῶν ἰδιότητα.
Omnium dolorum mitigativum, ardorum consumptivum, quietis conciliativum, fluxionum restrictivum. Cujus laudibus tamen ἐν τῷ 2ῷ, ut me abdicam ; quod Theophrastus de Magnete pronuntiavit, hoc ipsum ego de Laudano verius propono.

Nich deucht kein edler Schatz seyn in der Arzney / dann eine Kranckheit behalten in ihrem centro , daß sie auß demselben nicht weiche / und daß darnach der Arzt geschickt seye / und sie in ihrem centro digerire, maturire, in ihr vollkommen Wesen. So das geschichte / mag die Kranckheit außgehen natürlich und unnatürlich / gut oder böse.

In primis autem, prout mihi præstitit, adprime, imo ac vix aliud quid in omni auxiliorum materia, confert.

In Catarrho, & tussi sicca, tenui, licet

illa epidemia fuerit, aut maligna, vulgo vocant, *Stepff* oder *Schaffhusten* qualis anno 1615. & 19. forte ex præcedentis anni nimis humida constitutione, totam Thuringiam, ne dicam, alias etiam nationes pervagabatur.

In profluviis alvi, sive ex hypercatharsi,

In Tenesmo.

In phthisi.

Ubi notandum illud de Trochiscis ad universas opiniones Oribasii. Constabant enim ex Opio, Mandragora, Jusquiamo velut basi : Prodest, inquit, ad phthificos ; in prima portione incidit frigus, in secunda incidit febrem, tertia portione tam diu sudat, donec incidat omnem typum. Ideoque phthificos Crolius diu eo ipso foveri posse dicit. Idque vel facultate fluxionum constrictiva facit, quibus phthifici plerumque obnoxii ; vel frigiditate cum humida quadam tenacitate conjuncta, (modo vera quorundam de Opii temperamento sententia,) qua nimirum & Rhases & Avicennas ad impinguanda corpora, papaver, hyoscyamum & alia impense refrigerantia laudat ; & Lucretius cicutas capris impinguescendis adjudicat ; sive proprietate occulta, qua ad pinguefaciendum à Dioscoride & Avicenna proponitur Sarcocolla, à Mercuriali semen Cannabinum, &c.

In affectibus dolorificis : Iliaca, Colica, Podagra, Caduco Matricis, &c. in quibus singulis fructus ipsius tantò major, quanto eum specificis aliis felicior ejus coadunatio.

Denique in febribus intermittentibus, Quotidiana, Tertiana & Quartana, præsertim cum specificis extractis ritè

Uuuu 3

com-

Commixtum. Ubi propria ab Experientia certior factus, februm intermittentium curam tam perfectam, quam vix in aliis licet famosis practicoꝝ voluminibus quis reperiat, auxilio ipsius institui posse adfirmo. Cùm enim febres potissimum digestionibus & resolutionibus imputitatum mineralium generentur, quæ sine dubio, mira aliquando in corpore excitant symptomata, illas mirificè & intra paucas horas sedat & tollit. Id quod sequenti cum distinctione accipiendum: Quando non aliunde morti dilatio fiat, id est, ubi materia febris tantum unica est, & sine fluxione aliunde facta, sed solummodo in membro determinato, in ventriculo, pancreate, &c. genita, & putrescente, quod ab initio februm communiter accidit, sola purgatio febrilis per Diacelatesson, à quo fortè Rosa mineralis nostra, vel specificum purgans antimoniali, non diversa, omnem paginam absolvit. Quando verò morbus cum fluxione est, vel per venas, vel per totum corpus, quod Galenus ait cap. 9. l. 2. de Crisibus, inquinamento aliquo putredinali, Gal. 2. de differ. februm cap. ult. *πικρὴ σπυρα σπυροειδὴς* vocat, post singulas accessiones in foco relicto, id quod in omnibus intermittentibus febris contumaciter perseverantibus obvenit, confestim duabus tribusve horis ante invasionem hoc Opopyron Laudani sequatur. Hoc enim vi, qua omnes ardores mitigat, fluxiones & fermentationes sistit, qua denique quosdam humores alterat, quosdam penitus dissipat, febrim una cum dilatazione, id est, morbū & *διάρροον* in corpore restituentem, penitus intercipient & profligabit. Imò dum flu-

xiones in singulas partes coercendo non leve robur ipsis conciliet, quicquid inquinamenti in fomite adhuc hæret, intercedente facultate partis naturali concoquet & superabit.

Addit Paracels. 2. de vita longa cap. 5. minutionem causalem per venæ sectionem. Hac autem utendum nemo sibi putet, nisi tantum sanguinis, cui simul materia febrilis mista, vitium sit, ut nisi onere aliquo levata Natura, quod peccat vincere nequeat, Gal. lib. 11. cap. 15.

In continuis febris. à Laudano aliisque somniferis summo studio cavendum. Hoc enim nisi fiat, Crisis, turpi sæpè Medicorum probro, perturbatur, &c.

Modum recipiendi quod attinet, is talis mihi hætenus, quando vereor, ut à contemptoribus animadvertatur.

℞. Laudani nostri gr. ij. iij. 4. 5. quantum pro re nata suffecerit.

Magisterii Perlarum & Corallorum ana scrup. ℥.

Terendo sedulo super porphyrium fiat pulvis, & ex hoc pro lubitu beneficio sacchari & Tragacanthi in aqua Rosarum soluti formula una aut altera.

Quod verò Avicenna & Gal. cap. 31. lib. 3. de aliment. circa intercipientia, & papaver imprimis notare voluit, eo ipso uti non licere, cum materia jam in pectus destillarit, sed antequam destillet, illud ipsum de Laudano etiam scitu cuius valdè necessarium: Ne scilicet promiscuè fluxione in partem impacta, ut multi non observant, adhibeatur. Nam quando agendum, indicatur ab indicante præsentis ut vincit alia indicantia. Unde materia
fluas

fluens indicat retrahens; materia fluxa indicat expectorans, evacuans. Tale non est Laudanum. Nec fluens materia tam potis est, quam fluxa. Nam materia, verbi gratia, in pulmones fluxa magis nocet, ut propterea uti liceat medicamento potius evacuante; Medicamentum autem retrahens per modum interceptionis, ut Laudanum, materiam fluxam reddit magis rebellem evacuationi.

Quare utendum est Medicina interceptante, antequam materia fluat; non ubi copiosè influxa, qualis in pleuriticis & Asthmaticis evacuante opus habet.

Ex quibus *ποσεισματικῶς* & hoc sequitur, quòd, cum per somnum materia fluat, & vigiliæ tempore materia fluxa expulsetur, Laudano post cenam potius utendum sit, hora autem vigiliarum evacuantibus.

Plura de Laudano & Opio, velut de temperamento ipsius, &c. quum verissima sint, & satis aperta, quæ de illis Author Ternarii Laudanorum cap. 3. commentari supervacaneum duxi. Saltem parasyllogismi causa, quem ibi à colore opii extractum *ἀπροσυλῆς* quispiam animadvertat, notetur, à colorum differentiis ad temperiem rerum arguendam nulla valere argumenta, necessaria scilicet consequentia, attamen probabiliter & Rhetorismo quodam ad persuadendum illud, quod vel paulò ante, vel post immota argumentorum ab experientia ducta sequela, pro certo creditur. Qua de re prolixè Galen. lib. 4. de simpl. facult. cap. 23. his verbis: Certum turumque non est, de tota medicamentorum facultate ex odore conjicere. Multò minus ex

coloribus de Medicinarum virtutibus colligere quid valeas: quippe cum in singulis coloribus, calida, frigida, humida, siccaque reperias: quemadmodum in primis hujus operis commentariis (lib. 2. cap. 3. ubi ridiculum argumentum vocat & inutile & palam falsum,) ostendimus. In quoque tamen singulatim genere, aut feminis, aut radicis, aut succi, ex colore indicationem temperamenti licet sumere: utpote capa, scilla, vinum, quantò fuerint albidiora, tantò & minus sunt calida, quæ verò subflava fulvaque, calidiora. Idem usu venit tritico, milio, ochris, phaeolis, ciceri, radici Asphodeli, aliisque compluribus. In quoque enim genere in universum fulva, rubraque omnia albis calidiora.

Itaque etsi hinc quoque de medicamentorum viribus conjectura fieri queat, tamen sermoni adjiciatur: Optimum sanè esse (ut & dictum & ostensum sæpe numero,) per experientiam discretam facultates invenire; In hac enim falli non potes. E quibus omnibus abundè est, si candidus es, quod Angelum Salam in dicto argumento excuses; si niger, quod errandi occasionem videas.

His operæ pretium est associare quæstionem de Hyoscyamo: An is, quomodocumque etiam depuratus, in Laudani compositionem laudabiliter ingrediat? Idque propterea quod Angelus Sala Hyoscyamum multis suspectum dicat, in Ternar. Laudan. cap. de Laud. Quercet. rationes tamen ejus dicterii sicco pede transeat.

Hoc ergò plurimi negant, & inter illos simpliciter quos novi eo consensu totius

Opium etiam, quo sine tamen Opiatum nullum, ad Sauromantos ablegant & glaciale Oceanum: quippe non minus, (de crudo & impræparato loquor,) narcoticum & *μαρτυρῆς*, quàm Hyoscyamus, Gal. lib. 2. 3. 8. de compos. medic. s. loca, eique assenserunt plurimi.

Quid autem reliqua mereantur maleficia, quibus Hyoscyamum longè superat? Numerantur enim à Nicandro in Opii potu, præter perfrictiones, soporem, languorem, pruriginem, & in toto corpore Opiòdorem, notæ aliæ plures: pallida facies, laborum igneus color, exigua & frigida respiratio, livescens unguis, & concavi oculi. Et Dioscorides expresse Venenum cognominat. Quo sine dubio respexit Capivaccius, quod dum Galenus cap. 4. lib. 7. *κατ. τόνου*; inter intercipientia catarrhos in tussi proponit Hyoscyamum album & Opium, Hyoscyamum retinet; Opium autem licet fermentatum improbat. Quod item in Dysenteria ab Opiò imprimis caver, in suppositoriis etiam, nihil mali suspicando ab Hyoscyamo. Sic Fernelius, qui optima & præcipua quæque in quovis genere medicamenta selegit, cæteris ut inutilibus prætermisissis, lib. 7. M. M. ex Antidoto, Requite appellata, Opium exterminat; attamen inter ea semine Hyoscyami albi contentus; etiam si vulgaris ejus medicamenti compositio, alias minus Opii habeat, quam omne Philonii & Opiati genus.

Deleterium esse, alicujus quidem momenti foret, & quod culpam Hyoscyami augetet: Sed exuamus hoc senium: si Hyoscyamus totius substantiæ dissidio naturam nostram depecularetur, &c. ad

morem venenorum, nunquam impunè in corpus usurparetur, sine adversariis, vel venenis, vel Alexiteriis. Atqui, testè Dioscoride & Ægineta, faciliè curantur qui Hyoscyamum hauserunt, si copiosa potum multa illis, & lacte succurratur, imò quietem imperandam esse, nec aliter quam ebrii potum somno concoquunt vinum, sic etiam quiete sua, qui hauserunt Hyoscyamum. Atqui hæc à deleteriorum natura non alienissima? quæ quo somno intimius recipiuntur, tanto citius internecionem pariunt. Quos viros nunquam satis laudatos si parvi faciunt, verecundiæ saltem ipsis sit Galeni facult. simpl. Dictatoris Auctoritas. Is lib. 8. Hyoscyamum flore ac semine candido ad sanationes vel maximè idoneum prædicat, & à deleteriis illis speciebus expresse distinguit. Invisusne adeò sit, vim propter summè refrigerantem, qua contingat, calido extincto innato spiritus congelari. Quis autem hic melior arbiter ipso Galeno? qui citato l. ex tertio duntaxat ordine refrigerantium esse dicit, quem non Opium solum longe excedit, veterum sententia; sed & sedum, lens palustris, lactuca, & fungi, quorum tamen noxam ignis efficacia tolli, notius est, etiam in culinis, quam ut egeat narratione. Denique si nesciant, quis deleteriorum numerus, & vegetabilium profapia saltem, quorum plurima tamen usum habent in Medicina saluberrimum, præsertim dum Artis Chymicæ potestatem, ut nunc est dextrè experiantur, videant Catalogum deleteriorum Matthioli in Opusc. de simpl. Med. fac. s. loca & genera. Unde Cajus J. C. Qui venenum dicit, adjicere debet: Utrum malum, an bonum.

bonum. Sed videamus & reliqua, quod videlicet amentiam pariat, veternum, & capitis vertiginem, & quod Faba suilla appelletur, à suis illato maleficio. Quid autem illa interest, cum de crudo duntaxat admittantur, de tali Amentia, quæ teste Dioscoride, ebrietati duntaxat similis, *Ἐβριότης τοῖς μεθύουσιν ὁμοίη*, & qui ea affecti sunt, *ἐν τῷ ἡσυχαίνει ἄσπερ οἱ τὸν δῖνον πίνοντες*, restituantur? Si Caron faceret, imperanda non erat quies, pro remedio, Hyoscyami opposito. Fabam suillam vocatam verum esto; pro suis autem argumentum valeret hoc, non item pro hominibus, specie diversis.

An enim quis abstineret ab amygdalis, quod esu ipsarum vulpes malè habeant? Quis Antimonio omnem in nos agendi facultatem deneget; quod illud videat, ne anferulum quidem in magna licet copia & crudum quicquam affecisse.

An emnis pestis, qua sæpè multa millia hominum intereunt, nulla pestis, quod non æque boves & sues periclitentur? Non enim, quod Author libri de flat. tex. 20. annotavit: omni animantium generi eadem aut non conferunt aut commoda sunt, sed sunt alia aliis magis convenientia.

Huic tamen ex adverso ponatur: cum ope ejus à dolore ad indolentiam, quasi divino quodam beneficio multi restituerentur, non ultra Hyoscyamum, fabam suillam à suis; sed à Jove Dioscyamum, id est, Jovis Fabam, herbam Apollinarem & Pythonion dictum esse, prout idem commentator Dioscoridis pulchrè monet.

Pugnent Authoritatibus pro sententia sua. Nos nostram propugnaturam non dejectiores obtrudimus Antiquorum videlicet & Neotericorum *εἰς ὑπερβολὴν ἀδείων*: Dioscoridis Oribasii, Galeni, Philonis Andromahi, Capivacchi, Oporini, Fernelii, Quercetani, Crollii & plurimorum aliorum. Quorum non solum Laudana ex Hyoscyamo, *γνώσια* phar. maca Deorumque manus quasi; sed quibus etiam Dispensatoriortū ejusmodi compositiones acceptissimæ. Ex Hyoscyamo enim constantur Philonium Romanum Persicum, Tarfense, Athanasia, Aurea Alexand. Triphera, Theriaca, Mithridatium, Trochisci de Alkakengi, Diastaphur, pilulæ de Cynoglossa & plurimæ alia. Inò Coryphæus illorum, qui Hyoscyamum hoc è loco perpetuo prescribunt, nonnullis affectibus velut hæmoptoysi, &c. pro tutissimo æquè quam præsentissimo remedio semen ejus in Scholis suis privatissimis præstituit & optima de nota commendat.

Neque *ἀποροδιώνυσον* hoc in loco, quod Thurnheuserus lib. 59. de urinarum probationibus de hac eadem herba magnifice proficitur. Judæis, inquit, à multis seculis planta hæc Birjabbadal dicta est, id est, quæ fertilis sit & variis fructibus prodiga. Omnium enim terræ crelescentium pro modo magnitudinis suæ semine abundantissima est, feracissimaque non mehercule absque singulari Naturæ providentia. Quo etiam pertinere arbitror, quod ab ea ipsa Natura prædicta semina velut ollis, operculis suis accuratissime munitis inclusa, abscondita sint, ad eò ut nec Apelles artificiosissimus ita depingere, aut

aut quisvis alius sculptor accuratius elaborare quiverit. Taceo quod arcanum longè excellentissimum, & ad hæc usque tempora ne sapientibus quidem cognitum, in duplici suo distinctis alveolis comprehenso semine, ubi alterum *ἀππενδον*, alterum verò femineum, & alibi par, alibi impar, & plerumque ad 190. & 191. numerum ascendens, (quo factura, quod semina uni radici innascentia sæpè ter centena millia numeraverim,) ad iram aliosque cordis humani effrenes affectus jam sedandos, pro differentia prædictorum illorum alveolorum, quod mirum, reconditum habeat. Ideoque à Thurnheusero in Tincturam seu oleum elaboratur, quod ipse in prædictis intemperantiis valdè nobile deprædicat remedium.

Cum ergò antagonista illi tantorum Heroum, ne dicam suammet ipsas sententias parum sui similes contempserint, ad affirmativam in hac quæstione ductu illorum merito retinemus, cum limitationibus tamen his breviter delibandis.

1. Hyoscyami species saluberrima eligatur, non illa flore, & semine nigro, luteo ve.

2. Non crudus assumatur, aut tempore minus balsamico collectus, sed ritè & licitè præparatus, sed à partibus noxiis, atque sulphure venenoso, si quod habet, delectatus & separatus.

3. Apponantur ipsi debita *καταρβωματα* quæ frigidam retundere possint intemperiem, nervos roborare, crassos humores extenuare, & flatu discutere.

Et hoc modo cum Hyoscyamus, non secundum omnem latitudinem in corpus agat, sed & simul in medicamentum, ita ut

hostilis efficacia, si qua esset, haberet, quocum conflagaret, Naturæ medicatrici studeo eo ipso omninò statuimus.

Interim tamen res hæc tam angustis terminis non cohibetur, quin Hyoscyamus nobis volentibus è Laudanorum compositionibus, præsentè Opio, quod per se sufficiens tutumque satis, omitti invitis etiam doctis viris, aliquando non omitti possit.

De Matslach Turcarum.

Sed dum exemplar propositi Laudani, & quæ ejus conlectanea sunt persequor, latius mihi circumspicienti ante omnia se offert Matslach Turcarum. Ideoque etiam de eo aliquid, quantum ex relatu fide dignissimorum accepimus, proferatur in medium.

Ut autem decentius transitus instituat, nec inutili relatione implicemur, delibemus prius paucis, quomodo animati simus in animum illum Turcarum Medicinis animatum, de quo Salæ in Ternario Laudanorum supra. Non enim *αριστία* quis dubitaret, An verum sit:

Animum hominis remediis quibusd. animatiorem & latiore ad quævis obvianda conciliari posse? Videtur enim: si quis bona corporis valetudine fruatur, ad quævis objecta ipsum & hilarem & animosum sponte esse, pro modo naturæ suæ cujuslibet congruo, absque ejusmodi Martialibus assumptis, quale Matslach Turcarum perhibetur esse, pro qua etiam sententia in primis perspicuum illud Hippocratis 6. Epid. part. 5. Aphor. 2. Naturam sua sponte invenire motio-

nes, quibus ipsum corpus regatur, quantum expedit. Videtur etiam, hoc si fieret, Corporis imperio, animæ servitio nos uti, secus quam veritas patitur à Salustio in Catilinaria iisdem verbis expressa. Omnes siquidem Medicinæ in corpus directæ sunt, quod & unice ægrotat & malè habet. Hinc falsò voluisse Hippocratem 2. Aphorism. 6. nisi cum grano salis accipiatur, Scaliger docet: Mentem ægrotare, cum dolorem, quo cruciamur, non sentimus. Animus autem, animæ vis & facultas propria est, quæ tota ipsa actus est, ac proinde pati minimè nata; multò minus à corpore, quo cum genere minimè convenit. Undenam ergò fiat, re quadam assumpta in exaltationem & animositatem, quæ scilicet ab animi motibus quemquam concitari, inque ea fervidè præcipitem esse, quæ aliàs scitè magnopere evitavit. Præterea argumenta supra contra usum aquæ magnanimitatis Achilleum, idem inferre videntur; ac si nempe parùm ejusmodi remediis tribuendum.

Atqui hæc speciem tantummodò veritatis habent, non ipsam declarant veritatem. Si enim accisa spirituum ubertate & splendore, iis qua materiam spirituum vel dissipant, vel impuritate contaminant, cor languescit, & cuncta in tristem mœrorem abripiuntur, velut sæpè contingit à medicamentis veneficis, morsu canis rabidi, &c.

Quare è contra remediis robur & tenuitatem spiritibus conciliantibus, non venustioreni hominis & latioreni animi refectioem tribuamus? Et affectus quid aliud sunt, quam motus cordis pro spirituum & sanguinis constitutione in homi-

ne & inchoati & perfecti? Ita in tenebris pavitant Melancholici, quia spiritus animæ & tenebricosi; Quando verò in corde spiritus exactè elaborantur, lumine quodam vitali perfusi gaudii & hilaritatis affectores evadunt.

Atque hoc sese adeò usque extendit, ut & sacra tangat intellectioem, puta quibus initiari anima non potest, ne dum perfici, nisi hos fideles animæ satellites, spiritus legitimè temperatos habeat. Hi verò spiritus pro corporis œconomia Medicinis variè substante, augeri diminuique possunt.

Insuper fieri omninò potest, judicium & phantasiaem hominis re quadam assumpta adeò perverti, ut ad tempus evertat, in dijudicatione objectorum, nec inter læta & tristia, vel detestabilia & apprehensibilia discernere possit. Ita canum rabie affecti aquam timent, & hydrophobià laborant, citra rationem, duntaxat propter abundantiam succi atrabilarii, quo spiritus animales tenebricositatem patiuntur, & mens alienationem; Et philtrea quorundam animos non rarò ita occæcant, vel potius in furorem abripiunt, secundum illud: Philtrea nocent animis, vimque furoris habent: ut pulcherrimis relictis deformosissimas deperditè amant scæminas.

Quod idem etiam evidentè convincit testimonio vinum, quo in præsens gaudium extra occursum sæpè rei lætæ, oppidò abripit hominem, mentemque ad objectorum rationem aliàs profundâ sollicitudine affectam, omni exiit molestiâ. Etenim spiritus gignit moderatos temperie & consistentia mediocres humore moderato

derato perfusus, ac splendidissimo lumine emicantes; immoderatè verò assumptum subtili acrimonia spiritus impellit, & ad quidvis agendum expeditiores reddit. Quod de se ipso usu compertum suavissimus Anacreon, vino suaviter tinctus canit:

Ubi suave potò vinum,
Subitò molesta cura, &
Operosa consilii vis
Rapidas eunt in auras.

Et Horatius 1. Epist. 5. in simili confirmat:

Quid non ebrietas designat? opera
recludit;
Spes jubet esse ratas, in prælia trudit
inermem:
Sollicitis animis onus eximit, addo-
cet arteis, &c.

Simile adfirmatur à Fioravanta de Oleo Cannabino lib. 5. de Secretis cap. 61. his verbis: *Dass es die Soldaten dermas- sen muehig mache / dass sie dem Feinde ge- trost und ohne Furcht unter Augen gehen/te.*

Taceo in eodem hoc negotio anti- quissimos pariter, & recentiores Authores esse *εμοψυχες*, qui nimirum plura notarunt ad vigorem animi redintegrandum reficiendumque; cuiusmodi est confectio exhilarans Rhasis, electuarium lactificans Galeni, Nepenthes & alia. Quibus merito annumeratur etiam Nepenthes Anglorum & Belgarum, Tabacum, quod quantum animo conferat, cum sit *κακὴν ἐπιληθὸν ἀπάντων*, abundè explicat D. William Barclay in libello, quem Nepenthes, or the vertues of Tobacco inscribit.

Neque illud hominum exempla duntaxat probant, sed & brutorum animalum. Sic Agallectum in pulverem redactum admixtis aliquot Garyophyllis, atque osse de corde cervi, oleoque Nigellæ galli gallinæ vertici inunctum, tantam alacritatem conferre, ut gallus cantillare, ac crocire non desinat, auctor est Lemnius cap. 4. lib. 2. de Complexion.

Et triviale est exteris præsertim nationibus equis suis aciem ingressuris robur cum corporis, tum animi, quibus sæpè incredibilia cursuum spatia sine pastu, ullave extra potum refectione, absolvunt, addere, cujus etiam Philippus Cominæus Gallorum Regi à Consiliis & Historiis lib. 1. comment. hac ferè sententia meminit: Erat mihi, inquit, tum equus & ventulus admodum, & fractus laboribus, is fortè situlam vini repertam hausit, eaque potione sic fuit recreatus, ut alacriorem antea nunquam fuerim expertus. Eiusdem argumenti sunt quæ Theophrastus de radice Chamæleonis tempore suo balsamico effossa prodit, quòd non solum vicino vires adimat, & in quo vis labore col- laborantem à tergo multis parasangis relinqui faciat, sed quod etiam ingenitum animi corporisque robur equo ita accendat, cui illa in os indita, ut in decursionibus patem, quod exemplo probat, minimè habeat. Quis dubiter Anglos gallis suis in medio hominum confessu pro more concertantibus quippiam devorandum dari, cujus virtute servefactis animis ad interneccionem usque saltibus visu egregiis sibi invicem insultent. Neque etiam ab hac animos immutandi facultate fontium

quorundam natura cessat : de quo Ovidius lib. 15. Metamorph.

Quodque magis mirum est, sunt qui non corpora tantum,

Verum animos etiam valeant mutare liquores.

Cui non audita est obscenæ Salmacis unda ?

Æthiopesque lacus ? quos si quis faucibus hausit,

Aut furit, aut patitur mirum gravitate soporem.

Qui ergò primum illud obijciunt, minimè audiendi sunt, si de functione animi & cordis loqui velint, non unicè saltem de dispositione ad hanc ipsam functionem. Sanitas enim ineptè in ipsis functionibus reponitur, cum ab iisdem etiam qui sani sunt, recedant, & quiescant; ubi certè aliquo externo, velut ingenii virtutisque incitabulo calfacto simul refoctoque animo, si quid in eo, vel frigidæ tristitiæ, vel torpentis metus, aut verecundiæ fuerit, lætiores, atque ad intentiones masculè capiendas habiliores reddimur.

Aphorismo Hipp. opponitur ejusdem alius, quando dicit : Hominis animam semper refici, usque ad mortem &c. Quod alterum attinet, certum est animam per se divinam, sibi servientem, sibi imperantem, si à corpore absolvatur, impartibilem esse, nec quicquam à Medicina vel ipso corpore accipere; atqui implicata corpori, *ενσώματῳ*, per ejus officiales, atque administras partes recipit impressiones. Fit ergò talis, qualis & illæ sunt. Hinc quorum perversa corpora, eorum item perversæ cogitationes sunt, sive,

quod, Gal. authore; de locis affect. cap. 6. anima à partium temperamento mutetur; sive quod corporis & animæ unum esse sit, quod est esse compositi. Proinde & Aristotel. in physiognomicis dicit : *ὅτι τῆσθεσσι τοῖς σώμασιν αἰδένοισι*, ut in ebrietatibus & moribus de quibus abunde Scaliger exerc. 265.

Quæ supra de aqua magnanimitatis proposuimus, responsa sunt non ad præsentem quæstionem; verum duntaxat ad illam, quæ de aqua ex formicis discutienda mihi erat.

Fabula ergò non est, nec risu dignum: Esse quædam posse, quibus utentibus mens animusque non consistant solum, ubi aliis velut vi quadam iuncta labascant, sed & quævis in pericula, præsertim ubi anima vel ortu vel educatione prava, solito multo animosiora, expeditioraque comparentur.

An verò idem hoc de Opio affirmandum sit, quod nempe vel caloris vel frigoris magno excessu, vires haud parum dejecit, vel etiam abdita quadam vi spiritus & sanguinem (quorum, tenuitatem, fulgorem & motum consimiles etiam affectus animi sequuntur,) ad motus quoscunque ineptiores & torpidiores reddit, haud parum dubito. Proinde & aliam sententiam in ipsiusmet Turcæ cujusdam fidelis revelat õne fundatam, & ob id viris doctissimis haud paucis acceptissimam breviter subjungere haud verear. Esse scilicet Turcarum Marstlach non Opium, ut Scal. Quercetanus, Bellonius & Sala voluerunt; sed pretiosum Clystum Cervariæ, à Meizenis Sacerdotibus

ribus Turcicis ex ea planta singulis duodecim annis semel in Trachonitide regione, ad radices Libani diligenti cum observatione temporis, & non nisi solis ipsis cognita præparatione factum, postmodum ad excitandum cupiditates animi & corporis maximè proficuum & nobilem. Cervaria communiter ita dicta, die schwarze oder rothe Hirschwurz est *Asperis*, hoc est, cauda cervi. Statim enim dum in vere germinari incipit, profert à terra comam copiosam & spissam representantem figura sua caudam Cervi: Turcis & Arabibus dicitur Mats. Tota planta subnascitur è radice exterius subnigricante, sed interius subflavescente, estque instar Mastichis odora. Caulem emittit gracilentum & cavum, & instar Ligulæ articulatum. Folia ex parili internodiorum situ utrinque æqualiter prominent, suntque lævigata & crassa, aliquantulum rotunda, & per ambitum leniter serrata, ceu in petroselinò conspicuntur, & ex colore viridi in luteum desinunt, suntque boni odoris. Flos est umbelliflorus & albicans; semen copiosum & angulosum, penè ut semen Angelicæ, odoris suavissimi, saporis verò acerrimi. Gignitur in locis montosis & saltuosis, ubi præsertim feræ silvestres gaudent, quæ lubentissime ea vescuntur, ut nullo modo dubium sit, hanc plantam esse eam, qua Plinio 32. cap. 8. cervæ ante partum purgantur.

Ex hac eadem planta Matslach conficitur, & præparatio istius apud Turcas vulgaris non est, sed arcana, solis sacerdotibus Meizenis in secretis habita, quam ab

omnibus aliis etiam domesticis singulari studio absconditam tenent.

Colligunt singulis annis in fine Augusti vel initio Septembris, Venere præsertim vel Jove signum Leonis percurrente, semen, quod magna cura asservatum, & sæpius aëri expositum ventillant, ne noxam aliquam aut mucorem contrahat. Redeunte porro præparatione solemnè, nempe duodecennali tempore, collectum & hætenus studiose custoditum semen omne tundunt, & exprimunt, oleumque inde expressum servant. Deinde Sole medietatem Leonis ferè emenso magnam quantitatem istius Plantæ recentis cum tota substantia & floribus convehunt, ex radice contusa exprimunt succum. Folia, caulem & flores aqua Fluminis Jordani coquant, & ubi refrigit supernatantem mucilaginem caute auferunt.

Ex seminis oleo expresso, ex succo radicis & mucilagine hujus plantæ deinceps famosum illud Matslach concinnant. Recipiunt enim mucilaginis istius partes tres, olei & succi ex radice partes singulas; has invicem mistas in situla cum operculo foraminibus hinc inde pervio insolant, eamque per machinulam radiculis transversim infra duplicatis, supra cum asserculis cancellatis à vento instar Crotalæ trusatilem, continuo movent, donec nempe partes omnes invicem probe mistæ in succum exudatum tranleant. Hujus inspissati Clysti seu Matslach drachma una apud ipsos venit viginti Asperis. Magnitudine unius fabæ in Hydromelite solutum, & sumtum Matslach è vestigio animositate

tatem hominis mirabiliter excitat, & furibundis similes facit, ut sumentes quasi extra se rapti, præsertim in bellis nulum periculum quantumvis maximum reformident, Facit etiam pronos in Venerem.

Verum hujus sumtionis à teneris assuescendum ipsa ratio dicitur. Secus enim periculo non vacat. Quo modo Opii natura quoque mutatur, quo copiosius nemo velci potest, nisi id ipsum ab ineunte ætate, consuetudine, quæ sæpe in alteram transit naturam, didicerit.

Neque etiam vini Plato dixit profus temperantes nos satis tutò esse. Nam cui Libertiam Gratiæque omnes convivorum incognitæ sunt, quique illarum omnino expertus sit, si eum fortè ad participandas ejusmodi voluptates, aut voluntas tulerit, aut casus induxerit, aut necessitas impulerit, deliniri plerunque & capi; neque mentem animumque ejus consistere, sed vi quadam ietum labascere. Cuicumque ergo Matslach istius usurpandi copia, congregiendum sibi putet, & tanquam in acie quadam cum ista Matslach licentia cominus decernendum, ut adversum illud non fuga tutus sit, nec abstinentia, sed vigore animi, & constanti præsentia, moderatæque & iustu usu temperantiam continentiamque tueatur.

De Opii correctione.

De Opii Quercetanæ illa correctione, per tostionem, cujus gratia primum in exigua inciditur frustula, inque patina, orbe, quadrave aliqua adposite, ne se invicem attingant, collocatur, eo usque modera-

tum ignem substernendo, donec sulphure narcotico & fatido penitus fugato Opium omnem odorem amittat, & plane siccum instar Aloes, reddatur, facileque in pulverem verti possit; quæsitum à multis est, An pro compendiosiori & præstantiori agnoscenda.

Equidem fieri facile poterit, ut isto ingenio, si medium transfiliatur, anima specificæque facultas simul cum venenoso illo sulphure expellatur, nihilque nisi purum cadaver relinquatur. Quippe & hoc in reliquis omnibus luccis usa venire cuius factis est obvium.

Correctio autem medicamentorum Theophrasto teste, non quoad formam esse specificati, sed ad ea duntaxat, quæ esse sensificati sunt, pertinet &c. l. de Carduo Angelico.

Verum enim verò, cum certo constet, fatidum illud & noxium Opii sulphur, quippe, quod vel odore ipsius retro testante, planè excrementitium est, & ab Opii genuina essentia diversum; quando tostionem ritè sustinuit, omnemque malignitatem, evaporando exiit, nihilominus facultates verè efficaces præstò habere, adeoque viva nimis operatione, vel levi *tempore* *et* *intercedente*, plurimum negotii facessere, veluti ejus rei testimonia sexcenta adduci possent, quid dubitandum de tostione, si ritè administratur, ac si totam Opii substantiam non exurere & exurere nequeat. Præterquam enim quod Tostio non sit Ultio, Philosophorum etiam sententia, qui Zonam torridam exustam dici non patiuntur, neque utrinque unus idemque terminus, omnis videlicet humidus

humidi exspiratio, idque magis, quatenus illa in succis & resinis ad Medicinam adhiberi artis consuetudo hactenus obtinuit, videmus Rhabarbarum, Gummi Arabicum, Coriandrum, Crocum, & plurima alia torreri, absque eo, quod anima spoliatur, & vires perdant suas. Quid quod extracta quædam purgantia, veluti Scammoneæ, Colocynthidis &c. quorum energia tamen in tenuissima substantia consistit, ut propriam illam, quam habent formam induant, haud vel minorem vel breviorum caloris impetum, sustineant. Ais non omnem illic cessare humiditatem, qualem habeat natura, quod vires factas rectasque servet? Nec hic tam morose Quercetanus intelligas; quando dicit: quod ignis eo usque continuari debeat, donec Opium omnem ferè amittat odorem, & omninò siccum reddatur instar Aloës, & facile in pulverem vertatur; ac si de alia loquatur siccitate, quam potentiâ; ad quam nimirum Opium satis tostum, puta ad halitus inutiles abigendos, licet adhuc torridum satis, liquidumque super lamina, tum demum, quando ab igne remotam, reffixumque de facili in pulverem vertatur; de alio item odore, quam quem paulo ante sulphur fætidum & narcoticum dixerat.

Si enim de illo bono benignoque fermocinatur, undenam tanta Opii correcti fragrantia? Unde vires humido omnino deperdito? Odor enim ex æerea humiditate est, terrenæ naturæ exuberanti, & calore torrefactæ permixta. Sic enim Aristot. in probl. τὰ περιέρχοντα πῶς τῶν ὑγρότητα ἔχοντων ὀλίγη, εὐώδη γίνεσθαι; Ἄχυμα verò & arida prorsus non sunt odora.

Et hanc eandem sententiam γινώσκων fuisse Quercetani, haud obscure desumitur ex eo, quod liquorem superfusum, clarum, & rubicundum instar granati adparere adfirmat.

Quomodo enim Opium penitus exustum exanimatumque non nigrum, vel ad minimum austerum præstaret? Accedit & hoc pro munimento jam facti iudicii, quod calorem moderatum, cuius ope sensim exhalatio fiat, requirat; Calor verò moderatus, quid commune habet cum calore ustionis cinesactionisve? Ideoque adduci non possum ut credam, Quercetanum, tantum nempe Medicinæ Pharmaceuticæ Imperatorem, hanc correctionis speciem Opio elegisse, quæ omnibus primo statim intuitu absurda falsaque videtur. Quinimò arbitror eam ipsam ejusmodi esse, quæ non minus utiliter, quam compendiosè, quicquid in Opio displicet, auferat, adeoque Opium tostione hac prudenter adhibita, non inferioris potentia nobilitatisve esse, quam quod ullo alio modo præparetur.

Si quis tamen in contrarium adhuc rapiatur, vereaturque Javam Insulam (ut exemplo utar) quia illa haud procul ab æquinoctiali, adeoque torrida sit, quicquam boni producturam; cum tamen nullius rei copia & excellentia cæteris partibus orbis cedit, propter fluminum nempe illis in locis restagnantium multitudinem, cuiusmodi medio Opium etiam; ut ut res alias se haberet, omninò à corruptione tueri possit; sequentia ad calorem forte nimis torridum retundendum observet.

℞. Opii concisi uncias ij. tresve, super laminam ferream collocato, superfun-

de acetum rosaceum vel simplex, bis terve, singula vice tantum quantum ad Opium spatula instar pastæ hinc inde agitandum miscendumque satis est. Accendatur ignis carbonum moderatus, ilque tamdiu durer, donec particula exenta, quamvis adhuc satis humida aut liquabilis, quando refrixerit, Aloën quasi referat. Tunc enim cessa, ubi & odoris & humiditatis & efficaciam, propter humiditatem aceti dissolventem, ustionem restinguentem, naturamque ipsius fixatoriam, plurimum retineris.

Quemadmodum enim sulphur narcoticum in Opio tenuissimæ maximeque volatilis substantiæ est, quæ quin in coctione primo loco efferatur, nullo modo potest; ita illud ipsum sulphur procul dubio prædicto modo exspirabit; Econtra verò facultas verè anodyna exoptataque, puta quæ partim terrestrioribus Opii partibus, fundum maximè occupantibus, innata & essentialis, ab aceto, quod & ipsum intima sui parte difficulter attollitur, inviolata servabitur.

Ex quo, ceu corollarii loco, admirari omninò subit, quod de arcano illo Helidæi, quocunque etiam modo hætenus vendito, (plures enim & differentes ejus circumferuntur descriptiones,) quidam præclari usque adeò præclare scribant & sentiant; Quum tamen revera, si res intimius spectetur, ea ipsa parte, qua Medicinam quæsitam vel maximè expectemus, aliud nihil sit, quam sulphur illud narcoticum sætidum, perniciosum, & detestandum, quod omnes, quicunque de Opio hætenus quicquam boni sibi polliciti sunt,

summo studio cavere, à que vera Medicina removere soliti sunt.

Laudanum liquidum.

℞. Opii Thebaici super laminam ferri lentissimo igne exsiccati unc. j.

Croci Orientalis,

Macis ana unc. s.

Ambræ griseæ drachm. j.

Spiritus vitrioli albi per urinale destillati unc. iijj.

Aquæ rosarum opt. unc. vj.

Infundantur omnia in vase vitreo, & digerantur per mensem. Deinde facta colatura, abstractaque aqua rosarum servantur ad usum, quo in arcano Helidæi recenti Opio & nudis alliis capitibus destillatis minimè cedit. Dosis ejus à gutt. v. ad 10.

Liquor sine Opio anodynnus,

℞. Nucis Muschatæ,

Macis,

Croci Oriental. ana unc. j.

Ambræ griseæ drachm. j.

Santali Citrini.

Ligni Aloës.

Cinamomi opt. ana unc. j.

Spiritus vini rectific. unc. xij.

Spiritus vitrioli unc. iijj.

Infundantur sub fimo equino, vel ejus vicario per mensem. Dein colatura separetur liquidum à spisso.

Datur scrupulus semis in Epilepsia, suffocatione matricis, vermibus &c. Et hoc verum Anodyni Aromatici cap. de Nepenthe aureo in Ternar. Laudan. attracti exemplum habeatur.

Sulphur Vitrioli anodynum.

De Sulphure Vitrioli anodyno hæc Authoris nostri sententia hoc in loco non reticenda est: Esse in Vitriolo quippiam Sulphuris naturæ, & anodynum & narcoticum; proque eo in Anatomia Vitrioli Spiritum Vitrioli acidum primum, ut & oleum ipsius suscipit. Quod vero urens sit, & Paracelsicis encomiis in tract. de Sulphure tomo 6. dignum, quod tantam habeat dulcedinem, ut à Gallinis devoretur, easque in somnum conjiciat absque damno &c. ingenue nescit, ut alias, quos inter & nos sumus, plurimi, plurima; scientes Valerii Maximi illâ de repulsis *νόμω*: patientia quæri debere, quod gratia impetrari nequeat.

Utinam vero cap. 8. Ternarii Laudanorum, hæc ipsius sententiæ unica limitatio foret: quod pares cum Opio virtutes habeat. Nam & Paracelso hoc placeat: Addit enim: modo illud prodesse, non Opiatico, sine omni noxa, quamvis à Natura ipsa decoctum & correctum tantum.

Interim (quod in haud vulgarem Angeli Salæ laudem cedit,) magnum veracitatis contemptusque glorioli spiritus signum est in quolibet, quæ prudenti experientia minus comprobavit, etiamsi plurimis vulgarissima, ab iis orationem abrumpere, suamque inscitiam fateri malle, quam quicquam gloriæ dulcedine captum temere falsoque adserere. Plures ab his virtutibus aversi idem non fecerunt, sed jam substantiam Vitrioli cupreæ, pro Sulphure paregorico ipsius; jam

totum Vitriolum, licet purificatum; jam Colchotar dulcoratum simplicioribus obtruserunt, inque summos labores plures frustra conjecerunt. Argumenta speciatim singula pertexere, ne quid viribus impar suscipiamus, intermittimus, & quæ maxime ad propositum titulo hoc ornanda visa sunt, alterum à Beguino acceptum, procul dubio è Quercetani *πρωτνελεο*, dummodo is verum Vitrioli Sulphur potius vidit, quam olfecit, alterum è Cheirotechnicis Basilii annotabimus.

Sulphur Vitrioli paregoricum & fixum.

R. Limaturæ Chalybis mundiss.
part. j.

Vitrioli communis elegantis, aut etiam Vitrioli veneris. part. ij.

Trita misce indendo in cucurbitam vitream, & superfuso aceto destillato ad digitum unum, lente ad siccitatem usque in arena coquantur, in fine ad incandescentiam usque urgeantur. Refrigerant, & è sicco pulvere novo aceto ad trium circiter digitorum eminentiam affuso colorem extrahe, digerendo tres ad summum dies. Decapulando filtra, & aliud affunde, donec tinctura non amplius sequatur.

In hoc aceto Sulphur Vitrioli *αδυσμασ* delitescit. Immitte guttatim de oleo Tartari, donec Sulphur narcoticum totum ad fundum percussum videas, quod postea, separato aceto, aqua aliquoties affusa, studiosè ab acrimonia eluendum & siccandum.

Yyyy 2

Sul-

Sulphur Vitrioli dulce anodynon alterum.

℞. Vitrioli opt. q. v. solve in aqua fontana, solutioni depuratæ per residuum affunde lixivium cineris clavellati, & exstquando sulphur Vitrioli petet fundum. Hoc age donec sulphur amplius deprimi nequeat, ejus aqua clara existente, magna copia habeatur. Siccatum hoc per se sublima, & fecibus rejectis, additaque dimidia falsi Tartari parte per Retortam in Oleum rubicundum destilla; cui postea modicum Aceti infusum pulverem phœnicæ præcipitabit, oleo Tartari in aqua restitante, qui ab omni acrimonia bene eluendus.

Hic pulvis affuso Vini Spiritu octiduum circuletur, & optata sulphuris prædicti substantia ad superficiem instar olei Cinamomi separabitur, tritorio secerenda.

Vsus.

Ad omnes corporis pravæ humiditates consumendas, purificandam matricem, semen fecundandum, aquam intercutem exsiccandam, sanguinem coagularum expellendum, & denique aperienda apostemata. Dosis gr. in aqua mellissæ, petrosolini &c. continuatus aliquandiu hic usus Leporam, malum alias δυσκαταμάχτην felicissime expugnat, quamvis ratione istius & Viridellus vulgaris suo modo & artificio venenum Elephanticum domate, & vincere super omnia communiter nota possit.

Extractum mumie.

℞. Mumie ex homine sano, integro, suspenso vel rota contrito, id est, carnis musculosæ fæmoris, brachiorum, aliarumque partium q. s.

Hanc à Luna & Sole semel illuminatam, & constellatam frustulatim conscinde, & aderge pulvere Myrrhæ, vel tantillo saltem Aloës, postea imbebe, macerando aliquot dies in spiritu vini Sambucino (vel Juniperino, suspendatur parum ac iterum imbibatur. Tandem in aëre frustra siccescant, tunc assimilatur carni fumo castigatæ sine fæto. Et postea spiritu vini (vel Sambucino secundum artem, Tinctura rubicundissima extrahatur.

Spiritu destillatione abstracto remanet extractum Mumie supra in Ternario Bezoard. ad Laudani Benedicti compositionem assumptum.

Quomodo Theriaca de hoc Mumie Extracto contra pestem, aliaque venena conficiatur, videre est apud Crollium Be-sil. Chym. pag. 258.

Extractum Rhabarbari.

℞. Rhabarb. electiss. lib. j.
Cinamomi electi incisi unc. s.
Sautali rubei drachm. ij.

Omnia simul commista digerantur cum aqua Endiviæ, Cichorii, vel etiam aqua pluviali, debita arte destillata ad extrahendam rubram Essentiam. Hoc toties factum, quoties opus est, per alembicum demum menstruum abstrahatur; & in fundo Extractum Rhabarbari erit instar sapæ rubicundissimum.

Leni

Leniter tutoque vias communes expurgat, & proprietate peculiari, quod ajuunt, veneno resistit. Cujus evidentia motus Zacharias à Puteo Med. Venetus in clavi sua Medica rationali pag. 224. sequenti historia adstipulatur: Equidem, inquit, fieri possimus, (Dei permisso) ex frequēti ejusdem (Rhabarbari) masticatione, absque alia antidoto à lævissima pestilentia, quæ anno M. D I C. in Civitate Fluminis Sancti Viti in Liburnia grassabatur, incolumes, & ab omni infectione immunes toto illius pestilentia tempore, (quæ per sex, & plures Menses viguit,) vitam protraximus, quamvis multos Lue illa infectos tangere, & cum eis commorari & diverfari coacti fuimus.

Ideoque Sala non inconcinne in casti leniter evacuandi corpus Peste infectum, Rhabarbarum aliis omnibus anteferendum existimat.

Præterea adversus ictericam, lumbros, (quibus alias hac de causa Diaturbith cum Rhabarbaro in rotulis à ℥j. ad ℥j. maximopere adversatur,) & plures alios Chronicos affectus haud vulgari præstantia pollet.

An verò ad hydropem dotibus acripitis præditum sit, non omni dubitatione caret.

Comprobare videntur Fernelius, Joh. Baptista Montanus, Heurnius, Valeriolia, Zacharias à Puteo, Platerus, Adolphus Ocho, & nuperrimè etiam doctiss. vir D. Heinricus Petrus. In primis Adolphus Ocho in lib. Epist. Philosoph. Medicar. ac Chymicarum à summis atatis nostræ Philosophis extractarum Epist. 15.

historiam ex ore proprio Baptista Montani refert: Hydropicum in summo periculo constitutum & à Medicis pro desperato derelictum, primò modicè Rhabarbarum sumendo, postea à drachmis ad uncias & tandem ad integras libras, fuisse restitutum, in dè eundem in senio acuto gladio lethaliter sauciatum frequenti Rhabarbari usu convaluisse.

Ἐξαρτός ἔστι Capivaccius ἐξ Ἑσικώ-
της τῆς τελευταίας κατὰ μέθοδον ἐξεργασίας. De Rhabarbaro, inquit Pract. Med. lib. 3. cap. 18. nihil dicimus, quia in hydrope est instar pestis, cum non bilis sed pituita sit evacuanda, &c. Verum Rhabarbari usus in hydrope diversimodè considerandus est: Si enim adhibetur ut præservatorium, seu medicamentum vitale, proportionem, & calidum innatum jecoris respiciens, vel humidam ejus intemperiem alterans, & in minore, quam ut omnem bilem deducat, dosi; laudabiles in hydrope usus obtinere omninò potest. Rhabarbarum enim teste Trincavellio lib. Consilior. 1. consil. 12. & de Compos. med. 1. cap. 16. ea ratione quâ calefacit, aperit, qua verò moderatè adstringente virtute præditum est, colligit viscera, & addit illis robur, quæ à frigidioribus & humidioribus redduntur laxa & mollia; roborat autem ventriculum, caloremq; ejus custodit, & jecur mirum in modum juvat, unde est proverbium: quod Rhabarbarum est vita jecoris & ventriculi. Prædicat etiam Avet-
roes de ipso, quod, ut nulla eget correctione, ita alias omnes medicinas corrigit.

Si verò detur ut curatorium seu vacuans materiam, usus ejus omninò improbandus venit.

Yyyy 3

Et

Et quod hic de Rhabarbaro in genere edissero, idem de Extracto ipsius intelligi haud detrecto. Cum enim purgatrix vis Rhabarbari per se satis benigna sit, fieri non potest, quin coctione ad extrahendas vires necessaria illa plurimum diminuantur. Imo dixerim si cum spiritu vini extractio fiat, omnem purgatricem vim penitus cessare, & urinalem acquiri. Proinde de hoc ejusdemque similibus Extractis, quatenus ad purgandi scopus assumuntur, utut alii illa laudibus prosequantur, anguste sentio.

Reformidant saporibus in infusionibus usitatis plerumque à Gratiis alienos? Non est, quod ob id omnes infusiones penitus abjicias. Sunt enim infusionum exemplaria hinc inde, quibus molestissimorum purgantium gratissimè concilantur potiones, & gratiores quàm extracta eorundem concinnari possunt.

Cujus rei unicum hoc non illaudatum, propter Chymix æquè in vegetabilibus, quam metallis corrigendis præstantiam multum certè de prædicandam, non effari non volui.

Rhabarbarum & Sena in infusionibus ingratis quæ sunt saporis, Gratiis quomodo concilientur.

℞. Foliorum Senæ. ℞. drachmas v. vel vj.

Aquæ ad infusionem convenientis, cinamomifatae qv. ℞.

CrySTALLORUM TARTARI ACIDULORUM. ℞j.

Macerentur per viginti quatuor horas,

Expressioni adde

Succi pomorum redolentium recens extracti ℞j. ℞.

Sacchari Candi ℞℞.

Albuminis ovorum n. j.

Exquisite prius agitata admoveantur igni ad Albuminis indurationem usque. Colatura per manicam facta detur. Hæc potio non palato tantum grata valde, sed & oculis.

Si verò consistentia adeò perspicua minus cordi tibi sit:

℞. Foliorum Senæ & Rhabarbar. ana ℞j. ℞.

Salis Tartari aciduli de quo infra, Spiritus Cinamomifati ana ℞℞.

Infunde in brodio primæ decoctionis Gallinæ vel aqua Fragorum. q. ℞.

In colatura cum mediocri expressione facta solve

Mannæ Calabrinæ vel

Sacchar. finiss. unc. j. detur pro potu.

Extractum Hellebori.

℞. Rad. Hellebori nigri veri, Luna in felici cum Jove vel Venere aspectu existente collectarum, in umbra siccatarum, & à terra, non item à filamentis suis, ut quidam volunt, mundatarum. q. ℞.

Coque in vino tres circiter horas continuas, in fine augmentando ignem ut bulliant.

Expressis radicibus abjectisque, vinum leni igne, ut ne fortiter ebulliat, exhalat ad consistentiam Extracti.

Dosis ipsius est à granis 8. ad gr. xv. & sæpe ad scrupulum integrum; ad mundifican-

dificandum sanguinem ab adustis præsertim humoribus, ad obstructions mensium, Vertiginem, Epilepsiam, Melancholiam, & plures alios affectus. Non inconcinne aliquot olei Mastichis vel Menthæ guttulas admiscueris, dummodo dosis quadamtenus auctior exhibeatur.

Ad eundem usum conferunt dosi femisrupulari & ultra, præsertim cum extracto alio per inferiora purgante, radices Hellebori nigri phlegmate vitrioli ad calorem arene toties madefactæ, & suffumando exsiccatae, donec non amplius cum fæore venenositatem spirent, sed omni fæore abactio nigricantes & boni odoris relinquuntur.

Est enim ita, quod in phlegmate vitriolato plurimorum simplicium purgantium vera lateat præparatio, quo nimirum ut & aliis acidulis ab acrimonia & venenositate sua exquisitè corriguntur, cum aliis tanquam venena, ab usu salutari penitus abdicentur.

Extractum Scammoneæ.

℞. Scammonii opt. q. v. superfunde spiritum vini ad super eminentiam usque quatuor digitorum, & digerendo in B. solve. Calida adhuc trajiciantur per chartam ad feces interceptandas.

Quod transit, infundatur in aquam frigidam simplicem, vel rosatam, & tota Scammonii essentia soluta, ab omnibus sordibus, & visciditate quodammodo perpurgata, picis instar coagulabitur.

Exime, inque formam malaxando redige, quam velis. Super porphyrium in pulverem verti potest albissimum, atque

adeò quia alias digitis hærens, noxia, verè Resina Scammoneæ est, sive Scammonium more Spagyrorum depuratum, cujus supra D Sala in Hydrope & Catarrho mentionem fecit.

Multi certè usus est in Medicina, præsertim cum nulla medicamentorum forma sit, quam non induat.

Quando cum succo Cydoniorum, saccharo & spiritu vini vase optimè clauso maceratur, spiritu postea decolato, purgatorium jucundum concinnabis, cujus dosis ad cochlear unum vel duo satis potens.

In spiritu solum misce electuario Citriorum vel Cydoniorum circa finem decoctionis, ad lentum calorem decoquendo spiritum, & electuarium Citri vel Cydoniorum purgans præsto habebis.

Cum Tartari vitriolati scrupulo uno mixtum ad ℞. vel gran. xv. pulverem redit egregie catharticum.

Ita acinis è baccis Sambuci vel ebuli saccharo conficiendis, media crusta ex hac Resina adpersa conficiatur, si confectio nem nulla cum molestia aut animadvertione purgantem delicatulisque gratissimam volueris.

Hujus diagridii ad modum Paracelsi in manuali, aliquid cum farina & aqua rosarum miscere liceret, & hostiam conficere purgantem.

Hic, quo majori *ἐξοργισία* singula lustrentur, pilulas quas magnificio, diagridiatas ob felicem & multiplicem usum, animo deinceps inclusam non geram, sed proferam & præferam clarè, uti sequitur.

Pilula

Pilula Polychresta ex Scammonæ Extracto compositio.

℞. Scammonæ puræ ℥iij.

Colocynth. non recentis sed ad annos aliquot reservatæ, sine interioribus arillis ℥viiij.

Extrahe cum spiritu vini & aliquandiu macera.

Postea sevocato menstruo ad extracti molliorem consistentiam usque, misce.

Resinæ Scammonæ in pulverem conversæ quantum sufficit, ad redigendum omnia in massam pilularem: Dosi granorum ab 8. ad xv. vel ad summum xviiij. egregie purgant, apteque interviunt ut Mercurium & Antimonium ad feces parata excipiant. Commodissimè exhibentur cum Syrupò violarum uncia una, eandem ob causam, quâ alias post Diagrydiata Syrupi violarum unciam j. s. cum aqua Endiviæ ad Scammonæ ardorem & incendium reprimendum propinamus.

Quidam suis hisce purgantium extractis iterum atque iterum spiritum vini affundere, iterataque semper extractione destillare consueverunt. Quid ad hoc? Num secundo tertiove hoc extrahendi ritu frustra (dummodo, quod quærunt eo ipso, virtutis est, non vitii) quærunt, quod in prima extractione in manus feliciter acceperunt? Interea verò spiritus vini purgantium vires adedò infringit, ut nisi aucta remedii mole, post sæpius quidem ejusdem factas infusiones, vix ac ne vix quidem quod voti nostrj est, perficiant.

Hanc ob causam vi nempe purgantium labefactata, ut ne longa præparationum serie peracta, nihilominus ad eandem dosin cum dogmaticis recurrere cogantur, quidam addere dimidiam partem pulverum crudorum solent. Sed ut illud inutile & supervacaneum; Ita hoc parum est Chymicum, arguitque in eventu præparandi ejusmodi ritus imperfectiores esse, quàm ut crudis Galenicorum rudimentis, à quibus se tamen studio prius averterant, carere possint.

Chymia enim promittit, imò *τὸ ἐξ ἡμῶν* scit præstare non quod vires medicamentorum præparationis injuria deiciat, adedò ut vi operandi nobiliori projecta ad spretum prius crassamenta refugere opus habeat, quin potius obstetricatione sua vegetiora singula præstare, inque parvam molem, qua per se alias in usum venire non poterant, contrahere.

Hac eadem reprehensione dignum est, quod sæpenumero in extractis purgantium æque (à quo tamen in superiori compositione singula aromata omitteudo nobis meritò cavemus,) ac in aliis purgantium formulis, paucis purgantibus valida multa que calefacientia & siccantia affociant, argumento, quod & purgandi scopum complere, & quamlibet noxam medicamenti reprimendo, naturæ intentius prospicere velint.

Quo ipso tamen eo usque progrediuntur, ut si non mole, virtute tamen purgantia ab aromatibus vel superentur, vel impediuntur. Hinc ergò necessarîo hoc incommodum exoritur: quod & moles medicamenti crescat citra necessitatem; & actio ejus nihilominus enervior evadat;

evadat; Utrobique dum parum concitatur alvus, à leptomeria remedii metus erit, ne agitati succi & attenuati nobilibus partibus imbibantur, penitus illapsi validius obstruant, & denique magis perturbent corpus quam evacuent. Quæ singula à pluriùm Aromatum mixtione dum pharmacostudemus, nos absterere merito deberent.

Extractum Castorei.

℞. Castorei libr. s. superfuso vini Spiritu extrahe in loco calido, postea abstracto spiritu ad Extracti consistentiam redige. Hoc ipsum contra suffocationes uteri utiliter inservit, umbilico illitum, vel etiam intra corpus assumptum. Valet cum spiritu vini salviato dilutum contra Spasmodum.

Mel juniperinum.

℞. Grana juniperi recentia & maturata. In mortario lapideo crasso modo contundantur. Postea superfusa aqua ebulliant, donec pulpa foras penitus fuerit extracta. Per cribrum trajice agitando bene, veletiam exprime fortiter.

Quod transit, tunicis & arillis retrò relictis, coque ad mellis consistentiam. Cujus dosis ʒj.

De usu ipsius consule Quercetanium in pharm. Beguinum de Theriaca German.

Ternar. Bezoard. cap. xvj. nec non tractat. ipsius de peste.

Accessu Aromatum quorundam velut Zinziberis, Macis, Cubebarum, Calami Aromatici & sacchari compositum magis

redditum, inque formam Mithridatii redactum longè præstantius existimatur, de quo Conrad. Khunrath. in Med. Destill. Haud ab simili modo Syrupus ex Ebulligranis, (cujus libræ Fioravanta olei sulphuris scrup. j. aquæ vitæ unc. j. & parum Mafchi addit,) coquitur, inprimis hydropicis & podagricis utilis.

Hujus loci mel Mercuriale foret, de quo idem Ternarius Bezoard. cap. 2. in clysmate contra intestinorum calorem. Quia verò non, ut quibusdem visum, aliud est à vulgari, quod in Dispensatorio Coloniensium describitur, de eo hic indignum sepe plura diffundere.

Extractum Esulæ Minoris.

℞. Radicum Esulæ minoris prout in officinis prostant. q. v.

Coque lento igne cum aqua simplici, semper despumando dum spumar. Aquam inde cola & serva. Interea superfundendo aliam, iterum coque. Evapora ad spissitudinem. Postea distempera cum spiritu vini, & vase clauso serva ad calorem ut spiritus vini leniter evaporet. Dosis eadem quæ est Rulandini, scrupulus j. &c. inprimis in Ascite.

SECTIO QUARTA,

De

EMPLASTRO
MELILOTI.

VAtiæ Emplastri hujus à multis temporibus usque proditæ sunt descriptiones. Suum Galeno est 8. de Comp. Med. s. loc. cap. 5. Suum Tralliano de

Zzzz

quo

quo Rondeletius in officina pharmacop. pag. 125. Cordus in vulgari illo Anisum omittit, in quibus Mesues exemplaribus huc lectum, &c. Sic & Sala proprium habet eodem nomine insignitum & multis aliis preferendum. Prout curat. 7. Ternarii Vomitor, faterur.

In eo ipso Melilotus basis, omnes tumores & dolores in quocunque corporis loco permulcet. Juvant vi emolliente & paregorica: Chamæmelon, Althæa, Fænugræcum, Ammoniacum, Terebinth. Ficus, cera, Materiam emolliam, doloribus mitigatis ratione *λεπτομερείας*, qua altè subeunt, fortiter incidunt & attenuant: Oleum Laurinum, Nucis Muschatæ, Carvi, Spicæ, Iris, Zedoaria, Cardobened, Tartarus. Præparatum denique discutunt Ammoniacum, Oleum Spicæ, Laurinum. Ideoque valde confert in omni frigida & crassa materia, in lentis inguinum, bubonibus, tumoribus Ventriculi, Epatis, Lienis, &c. calefacit, attenuat, emollit, aperit, discutit, & suavissimè dolores mitigat. Et tale est:

℞. Meliloti, ℥. decem,

Camomillæ ℥ viij.

Rad. Althææ.

Fænugræci ana ℥ vj.

Tartari albißimi crudi ℥ iij.

Caricarum ℥ xx.

Aquæ communis lib. x. Infunde per horas xv. Colaturam reduce ad consistentiam extracti. Hujus

℞. Uncias xij. Cera, sævi hircini ana ℥ iv.

Gumma ammoniaci depurati ℥ iij.

Terebinth. Laricæ ℥ iij.

Olei Laurini ℥ vj.

Olei Nucis Muschatæ expressi ℥ iij.
Semnis Carvili destill. Spicæ ana ℥ ij.

Florum Meliloti subtiliss. pulveris.
Zedoaria.

Carduobenedicti.

Iridis Florent. ana ℥ j.

f. Emplastrum s. a. boni odoris & consistentiæ.

Pilula Angelica.

An & aliud igitur restat sub hâc sectione referendum? Imò & aliud, & aliud, si inodò tot onera ferendi tua, Lector, ferat patientia. At feret arbitror, si bonus es, dum id fiat tuo bono. Pilulas enim balsamicas dum recenset Author Ternarii Bezoard. agnationis jure & illas, quas moderno tempore Angelicas appellant, sub ealatum vocare non indignum. Accede igitur bono animo, has & firmiter tibi imponam, & veritatis vinculis ligabo. Sed quid Author, dum ipsi arcana sunt? Ab Authore non habeo, attamen jure bono, & affatim, quod, sicut in scenam actores prodeunt, Poeta latet, ita nomen ipsius, parum candidè olim denegantis illas, consultò omittatur.

Compositio illarum talis est:

℞. Croci Orientalis ℥ ij.

Agaric. albiss.

Costi Indici

Myrrhæ finissimæ ana ℥ iij.

Gummi Ammoniaci

Rhabarb. electiss. ℥ j. ℞.

Ligni Aloës ℥ j.

Aloës succotrinæ ℥ vj.

Solve prius ammoniacum in aceto squil-

squllitico, Myrrham in aceto rutaceo, Aloën in succo rosarum ℥xij. & succi Citri vel Arantiorum ℥vij. His mixtis adde Agaricum & Rhabarbarum, utrumque aqua Cinamomi prius adpersum, hoc in succo Cichoreæ, Pimpinellæ, Fumariæ; illud in succo Apii, fæniculi, & Absynthii. (Corrector guttulas aliquot specifiçi purgantis adfociat:) in formam pulciculæ solutum.

Tum Crocus & lignum Aloës in aqua rosarum & succo Citri diluta inferantur.

Demum affundantur in Cucurbita, Aquarum Borrag.

Betonicæ
Carduibened.
Fumariæ ana unc. o&o.
Acrimoniæ
Arantiorum
Cinamomi
Veronicæ ana ℥x.

Stent in Cucurbita cum Alembico cæco in B. per triduum. Postea abstrahantur aquæ ad balneum, ad Syrupi, & postea exsiccatione ad pilularem consistentiam.

Cum eandem ferè progeniem habeant cum Aloëdario Marocostino Dn. Mindereri, operæ pretium hic erit, tractatum ipsius, quid de compositione hujus, usu & dosi sentiendum sit, accuratè inspexisse.

Pilulæ Aloëticæ illæ, Moniales dicuntur, in Italia, præsertim Paravii magni usus, simpliciores quidem sunt, attamen ad utilitatem non minus compositæ. Hinc Fabricius Aquapendens, Equ. S. Marci, in consultationibus aliquoties, ob

multiplicem, imò ferè quotidianum usum in semet probatum, proverbii modo effabatur: Qui exoptat vivere annos Nox, multum utatur his pilulis de Aloë. De his autem videatur Johannis Tract. de pilularum ex Aloë cum succo rosarum utilitatibus.

P A R S T E R T I A .

D E D U R I S .

S E C T I O I .

De

C R Y S T A L L I S , M A G I S T E R I I S E T S A L I B U S .

Sal Absinthii.

℞. S A L Absinthii, seu liquorem ex sale ipsius vulgari in cella factum. Depuretur per filtrationem artis; postmodum exhalatio fiat, ut in frigido quando steterint aliquandiu, in crystallos concresecat. Sic salia instar sacchari Candi sicut crystalliformia. Si verò dealbationi eorundem unicè intentus sis, purificationi per filtrationem & coagulationem repetitæ sedulò studeas. Qui enim cineres cum æquali sulphuris parte adhuc semel comburunt, indeque extractione facta sales vegetabilium crystallinos seu transparentes instar salis petræ, & absque lixivioso sapore promittunt, novi inventi specimen usque adedò laudabile non edunt. Nam non solum salium hyparxis

Z z z z 2

inde

inde immutatur, sed & vires & *egrotia* simplicium mistione sulphuris perit, quæ antequam nisi longa observatione præsupposita denuò, aliorum antiquitatis experientis rejectis, constare minimè poterunt. Sulphur etiam dixerim sua pinguedine crystallisationi inimica obscuritatis potius causam subdere, non tollere. Ne dicam, si salia diversis rebus conspurcare nihil intersit, plurima alia fore, inter quæ sal petrae, exemplo Lunæ purgantis, de quo infra, vel etiam spiritus salis operi ritè interveniens, non infimum haberet locum, quibus ad eadem longè melius pervenire liceret.

Sal Vitrioli.

Sal vitrioli nobis duplex est; Alterum relictum, hoc est, terra vitrioli mortua, sive Colchotar indulcatum seu insipidum. Illud sapidum seu acidum, aliquando è capite mortuo; aliquando è vitriolo albo confectum, de quo alibi satis. De sale vitrioli relictò, (scilicet post destillationes & extractiones,) seu terra vitrioli mortua hujus duntaxat loci est quædam assignare:

℞. Colchotar vitrioli perfectam, pulverisâ, affunde aquam calentem quamcunque, bacillo exagita, postea permittite residere; Aquam remove. (Inde excoquitur sal prænominatum excoctum, vomitorium absterfivum non contemnendum in vermibus, Epilepsia, &c. Imò pro verè *virtuoso* habendum remedio in putridis & phagædenicis ulceribus, in fistulis. Insuper enim mundificat & carni supercrescendæ laudabile ponit funda-

mentum.) Hoc toties repete, quoties in rejecta aqua vel levissimam acrimoniam percipis. Denique cum aqua Veronica, in ulceribus curandis verè mirabili ebulliat ad omnimodam ferè aquæ consumptionem, residuo ad lento calore desiccandum relicto. Hoc ita planè desiccatum, terra vitrioli est ad multos usus reservanda. Hoc itidem enim ulcera felicissimè sanat manantia & rodentia, Erysipelas etiam ulcerosum cohibet, & nova Epidermidis arrosæ superadditione partem ægram vestit. Cum albumine ovi vel Emplastris debitis superposita synoviam reprimat: Imò quod maximè prædicandum Ischæmon in vulneribus sanguinem ad lyncopen & mortem stillantibus seu fundentibus præstat nulli alio secundum. Inprimis Mumia inde ad prædictum jam usum conficitur, plerisque ex hoc genere anteferenda:

℞. Sanguinis ægri è vulnere stillantis, vel si promptum paratumque semper velis auxilium, agnini vel ovilli; stare factito, donec aqua seu serum à crassamento sanguineo, ut fieri solet, secedat. Seditum, aqua rejecta desicca, imò arefacito prorsus. Huic in pulverem redacto adde Tragacanth. spermatis ranarum, terræ benedictæ hujusana pulveris. part. tertiam. f. pulvis vulneribus inspergendus, Emplastroque santalino aut alio simili tegendus.

Pulvis Bezoardicus serpentinus.

Quia & hujus meminit Sala in præfatione, Ternario Bezoardicorum præmissa, non panitebit illum, (qualem in usu

usu ipsi præ cæteris esse existimo,) hoc in loco annotare. Equidem pulvis serpentinus à Quercetano, Crollio & Sennerto &c. variè descriptus est, non tamen in omnibus ille cum hoc nostro consentaneus, multò minus idem. Ideoque R. Serpentes aut vyperas in Majo vel Junii principio excluso veneno, exuvias deponere. Exime, & abjice intestina & pinguedinem, & caput detruncato. Corpus verò reliquum vino albo cum Myrrha essensificato elutum, ad Solem vel locum quemcunque calidum ad arefendum suspende.

Hinc scinde in minutas particulas, atque super cribrum vel setaceum ad perfumandum tite colloca, suffimento ita parato:

R. Ligni Aloës elect. unc. j.

Styracis calamitæ,

Gummi Benzoini ana drach. ij.

Perfumata jam in pulverem redige, cum costis simul, & in quamlibet unciam j. adde:

Olei Cinamomi.

Caryophyll.

Nuc. Muschatæ ana gutt. iiij.

Fiet pulvis alexitericus excellens, dosi à scrup. j. ad drachm. j.

Inprimis excellit contra venena maxime quæ sui generis sunt, cum extractis Bezoardicis vel Theriaca exhibitum.

Hartmannus præterea in Causode ad sudorem ciendum commendat. Idem in pleuritide maligna, in hydropse, in tabe & phthisi ab acris fluxionibus, hic cum sale fusili mixtum, & ad quemlibet cibum assumptum; illic cum aqua Carduibenedicti vel scabiosæ egregium deprædicat remedium.

Cum aqua fumaricæ vel similibus non parum confert in affectibus cutaneis, imò etiam in Psora, & ipsa Lepra. Procul dubio etiam in morbis articularibus locum obtinet. Sic enim Ætius Tetr. 4. ser. 1. c. 97. Quidam vyperas totas extendunt, & exsiccant, posteaque terunt, ac eas in potu contra morbum articulare exhibent, &c.

Imò dixerim in singulis morbis, in quibus salium theriacalium apud veteres usus, cum fructu accommodari posse.

Num verò notam aliquam improbitatis aut malitiæ præ se ferat, quod quibusdam referentibus, præsumptum purgationes effætas inutilisque reddat? De nihilo hoc non arbitror esse. Præterquam enim quod à pluribus observatum sit, à pulveris colubrini usu vel difficulter purgationes successisse, vel ad minimum à tempore purgationis pristinam (ajunt enim semel sumptum aliquot annos Alexiterii officium præstare,) à venenis prophylaxian exspirasse, insuper à rationum quoque momentis munimentum variè accedit. Ea enim viperarum facultas est, ut cuncta in peripheriam corporis trajiciat, qua de causa etiam Elephantiasin curat & cætera curis vitia.

Et si summum Alexiterium est, ut apud Quercetanum, Crollium, Hartmannum &c. audit, contra omnis generis venena; quidni contra *dragmâ* illa purgantia vim ac facultatem aliquam obtrineat? Est enim purgatrix vis vehementior media quædam potentia inter alimenta & venena, quam ut Theriaca, ita non minus etiam vipera & vincit & eluit. Quod enim Theriaca vim purgantium remedium

Zzzz 3 rum

rum sistit, ac impetum ruentium humorum compescit, non inde proficitur, quod Opium, ut quidam opinetur, omnium fluxionum alias restrictivum, in se recipiat. Plurima enim Theriacæ genera, licet de Opio nihil quicquam participantia, eadem virtute pollent; sed imprimis propter Viperæ ingressum, quam à Centro ad superficiem corporis humores ciedere, adeoque vim pharmaci frænare posse nullum est dubium.

Ideoque non immerito Doctiss. Heurnius in Meth. ad praxin pag. 355. hanc cautionem purgantibus summittit: ne unquam dum purgare consilium est, Theriaca utamur, nisi frænare vim pharmaci velimus; Etenim illico restagnare à Theriaca laxiore alvi effusionem, &c.

Deinde cum Hartmanni testimonio pulvis hic Arsenici, Napelli, aliorumque corrodentium venena domarit, nec non acribus & tabificis illis fluxionibus in phthisi & pleuritide auxilium fuerit, omnino arbitror, vim ipsi inesse, vel acria demulcendi, vel naturam quasi surdam aut fatuam reddendi; insuper humores incrassandi, & coarctandi vias, quibus stipatum hunc pulverem prædicti effectus tamdiu causam sufficientem dixerim, quamdiu integras illas facultates & immutatas in corpore retinuerit.

Etiã vero hæc ita se habeant, & τὸ ὄτι, quæcunque etiã ejus rei causa admittatur, extra dubium verteretur, deterere tamen ab ejus pulveris usu neminem debent, cum ab eadem accusatione ne quidem Theriaca, Opium, Laudana & aquæ Theriacales, immunitatem habeant. **Quin**

potius secundum regulam practicam Naturam plures eodem tempore & contrarios motus non sustinere, cum temporis ubi purgandi scopus est, ab Alexiterio hoc abstineant, & ubi Alexiterio utendi cathartica relinquunt. Neque etiã subinde eodem pulvere utantur, absque detrimeto enim sanitatis illud non fieri posse plane existimo. Sed velut Virtus, Galeni de Melancholia teste, continuo Medicinæ usu sæpius languet, & torpescit, ita discolorata inde sequitur facies, sterilitas, multa alia; sed per longa temporum intervalla semel in casu necessitatis duntaxat usurpetur, nec nisi corpore vel puro antea vel præpurcato latis.

Clarissimus D. D. Johann. Jacobus Guggerus modo ἐν ἀγρίοις inter γνῶστα, & usu vero comprobata sua remedia dicebat aliquando Basileæ

Balsamum Serpentum.

℞. Serpentes exsiccatos, abjectis cum capite, cauda, intestinis & pinguedine, trahere, & per cucurbitam in B phlegma abstrahere. Adde Florum Sulphuris per se sublimatorum unc. j. & affusa aqua vitæ tamdiu digerantur, donec Tinctura extrahatur. Aquam vitæ in B. destilla, reliquum per Retortam in arena propelle, & prodibit oleum cum rectificandum, tum cum Sale è semetipso extracto in cineribus ad Balsami consistentiam usque concilandum.

Inter destillandum dicebat in Alembico adparere nivem in imbrem tandem se solventem, cum grandine; iridem item cum multis coloribus, ut & tonitruum cum

cum corrufcatione. Ufumque Balsami effe in Pefte, Lepra, & luc Venerea, guttatim exhibitum.

Crystalli Tartari.

℞. Tartari albiffimi pulverifati lib. ij.
ij.

Ebulliant cum aqua fontana in catino non metallico, ut diffolvatur. Cola per manicam Hippocr. in fartaginem terræam, vel ligneam aliud receptaculum, (in tali enim ob poros, quibus forbetur aliqua falis portio, cui femper succedunt aliæ, felicius abfolvitur,) inque loco frigido collige Crystallos.

Si prima vice non fatis pure prodit, recenti aqua affufa, adhuc femel coquantur, ne tamen pluries, fi quidem plus iufto coquendo, de albedine aliquid amittitur. Crystallos coagulatos aliquoties aqua fontana ablutos, in vase porcellanico lente exficca, & fuper pofphyrium multum contere. Erunt ita, propter attenuationem & ingreffum aeris, nivis inftar candidiffimi, & fubacidi faporis, unde Acidum Tartari ab aliquibus appellatur.

Aqua refidua pura, id eft, in qua Crystallos holce bulliendo liquaveris, aquam illam Tartarifatam præftat menftruum pluribus Extractis idoneum, de quo fupra.

Crystallorum vero ufus eft ad incidendum, & attenuandum craffos quoscunque humores ad omnes obftructions aperitendas; magis felix, quam Cremoris Tartari. Hic enim propter fubtilem nimis aciditatem valde diureticus, in corpore impurgato, cum craffos fimul humores præcipitet, tuto exhiberi vix poteft. Et quis labor, quis fumptus, tantillo Cremo-

ris totidem Tartari libras confumere, cum Crystallorum prædictorum ad minimum vigefies plus prædicto modo præparaveris? Cautio tamen fit, ne non diffolutum in pulverulenta illa fubftantia, vel non fatis miftum cum jufculo exhibeas. Sicut enim ex quolibet pulvere, cum humidis miftis nascitur gluten; fic & hic metuendum, ne glutine factæ venæ circa ventriculum & hepar obftruantur; vel etiam ceu noxia paulo post fumtionem per vomitum, ut obfervavi, rejiciantur.

Inde potionem leniter purgantem frequentiffime conficio, fapore nil quicquam abominabilem, interim propter fecuram operationem valde benedictam.

Potio benedicta purgatoria extemporanea.

℞. Extracti noftri Benedicti (ex Fol. Senæ & Rhabarb. ana p. ij. Agarici p. j.) à scrup. j. ad drachm. j.

Tartari, ut fupra, putificati scrup. j.

Mannæ Calabrinæ unc. f.

In aqua Fontana feu Fragorum leniter coquantur ad folutionem duntaxat, & colatura additis guttis v. vel fex Elixiris feu fpiritus Cinamomi detur pro potu.

Sal Tartari vitriolatum.

Olei Tartari per deliquium facti unc. ij.

Olei feu fpiritus Vitrioli unc. fere j.

In loco calido & ficco, (frigida enim & aquea huic operationi funt contraria,) hoc illi antea ab omni humiditate rectificato guttatim mifceatur, & coagulatum in fundo

fundo dabitur albissimum. Repone paulisper, & cum tempore major fiet resistentia.

Aqua supernatans pro Diuretico inserviat; vel evaporet, & major Salis copia suppeditabitur.

Ego Sali Tartari per extractionem è calce ipsius facto purissimo, Oleum Vitrioli æquali fere proportionem admisceo, & ad ignem primum exsiccando, postmodum fortiter calcinando, idem felicius obtineo.

Qui nauseabundum ejus saporem averfantur, cum spiritu vini, digerendo scilicet & destillando, mitius præstant.

Valet pro universali fere digestivo. Hac enim in parte Crollio ad stipulari non possem, quando in omnibus tam corporum, quam humorum præparandorum indicationibus Universale prædicaret.

In morbis tamen ab obstructione ortis in primis excellit: velut in Febris, Melancholia, Hypochondriaca, Nephritide, Hydropse, (in Hydromelite Enulato,) Virginum cachexia, &c.

Ubi memoria haud indignum, quod quispiam Italus de eodem hoc Magisterio: Germanica versio sic habet: Diese Transmutation ist gleichfalls also beschaffen / daß man sich ihrer gnugsam hat zu verwundern / und verhält sich also: Man thut des allerbesten Vitriolohls in ein eng hältig Glas / geußt gleich so viel Weinsteinöhl drauff / und wann es zehen Tage über einander gestanden / vermischet man dessen ein Quintin mit ij. Loth Aquæ Vitæ, und wäscht die hohle Geschwär damit / es heilet dieselbe in kurzer Zeit über die massen sein / wie gleichfalls allen unver-

dawlichen Grind / und andere dergleichen Schäden / &c. Si quod Mercurius vitæ solubile atque iterum in Sal reductile habet, oleo Spiritu Vitrioli superfuso accipiatur, & in medicamento hujus unguinem adoptetur, *katro* purgans oppido obtinueris.

Sal Armoniacum regeneratum.

Si cum sale fuso mixtum ter quaterve sublimatur, purissimum evadit, & in febris, Quartana præsertim, haud vulgaris usus. Sed & resolutum in aqua calida, & per chartam tractum, postea evaporata aqua secundum artem in crystallos redactum, tanto puritatis nitore splendet, ut in pulverem subtiliter tritum, sublimationibus nihil cedat.

Ex hoc cum quatuor partibus cinerum misto destilla per Alembicum spiritum Salis Armoniaci; qui cum æqualibus partibus spiritus vini mixtus, & plumaceo loco à podagra dolenti illitus, confestim dolores restringere scribitur.

Crystallum Minerale cum Saccharo.

De Nitro præparato hoc ipsemet Author cap. 4. Ternarii Bezoardic. Verum ut ne urinosus sapor molestiam pariat, cum saccharo conficiatur hoc modo: Nitro scilicet ad Salæ mentem liquato, per Sulphur accenso, iterumque in aqua Rosarum soluto decocto, inter coagulandum saccharum immisceatur ana-tica fere proportionem, donec miscendo acquirat duritiem. Vel solve saccharum in aqua Rosarum; postmodum etiam Sal Nitri purificatum; coque secundum ar-

tem, ut in doliolis in cella colligantur
Cryſtalli. Varios hoc habet uſus, de qui-
bus alibi.

In hæmorrhagia vulnerum intro
ſumptum cum aqua Cereſolii, vel fontana
Wirtzius pro arcauo habet lib. 4. Chirur-
giæ c. 4.

*Magiſterium Lunæ dejectorium, ſeu
Lunæ purgans hydragoga.*

Primò omnium habeatur menſtrum
hoc:

℞. Vitrioli albificati part. ij. vel lib. ij.

Salis nitri refinati lib. 4.

Deſtillentur in aquam fortem ſ. a.

Poſtea

℞. Lunæ per Saturnum à pollutio-
ne venerea, & ſpiritum crudi Mercurii, &
ſulphuris non fixi conſortio purgatæ & la-
minatæ unc. j.

Aquæ fortis prædictæ unc. x. plus
minusve, ſecundum quod ſpiritibus magis
miliaſve prægnans.

Stent in Matraccio ſuper cinerem,
donec argentum fuerit ſolutum & liquor
evadat carulæus.

Tum immiſce ſalis nitri fixi abſque
additione præparati unc. ſ. vel integram.
Sic enim ſpiritus nitrales melius ſiguntur,
& in priſtinum corpuſt redeunt. Collo-
ca digeſtionem in ſinum equinum per
menſem philoſophicum. Poſtea phleg-
ma in B. M. deſtilla, ut vix tertia pars reli-
qua maneat. Utrumque ſerva diligenter.

Tertiam illam partem reſiduam per
cucurbitam latam, non nimis altam & ad
notas perfectionis diſcernendas, (quando
enim pars baculo exempta albicans fuerit,

deſiſtendum eſt,) apertam, in arena igne
ſecundi gradus per horas tres quatuorve
deſtilla. Sine refrigerari, & fracto vitro
lutoq; remoto invenies Lunam inſtar ala-
baſtri aliquando totam nigerrimam, ali-
quando ſuperne candidam ſtellaratamque.

Lunam hanc in fruſtula fractam in-
funde parumper per horas 5. vel 6. in ſuo
phlegmate ante abſtracto in B. M. vel are-
na & diſſolutione pulcre deſæcabitur.
Separa purum ab impuro, & in loco frigi-
do cryſtallos collige. De reliquo men-
ſtruo extrahe parum aquæ, iterumque in
cellam depone, & totum illud in cry-
ſtallos conſicies. Hos lente exſicca &
adſerva.

Verum hoc eſt, & verius, quam un-
quam hætenus quod ſcio, proditum eſt.
D. Angeli Salæ illud Magiſterium Lunæ
dejectorium in Ternar. Bez. cap. de Hy-
drope, in diluvio Microcoſmi hydrago-
gum ſpecificum. Egrege enim & ſupra
quam cogitari poteſt, omnes aquas è cor-
pore, ad grana tria vel quatuor duntaxat
cum vino malvatico vel ſpiritu vini dilu-
tum, deſicere perhibetur.

De quo vide curationes in lib. de 7.
Planetis enarratas. Cum a. dubitare de
illarum certitudine quis poſſet, deque
acrimonia ipſius medicamenti facile mali
quid ſuſpicari, facere non potui, quin ea
quæ nuper in epiſtola ipſemet Author ad
me dedit, huc transferrem.

Je proteſte, inquit, devant Dieu
eſtre vray les obſervations des cures, qu'en
ay rapportées en mon Liuret ſeptem Pla-
netarum &c. comme auſſi je pren Dieu
pour teſmoing, que j'en ay pris moy meſ-
me, ſans aucune offenſe de mon corps, il

A a a a

y a desja

ya desja 16. ans environ. Item, en baillé à ma Femme, à mes autres parents, & à d'autres mes grands amys, sans nulle reproche, & heureusement, ce qui a fait & fait un Apotiquaire Medecin in Vultutena, au quel je luy apris à le preparer. Les raisons aussi, que j' allegue au susdit liure; Item, la consideration, q' on peut faire touchant la nature del' Argent, Nitre & Vitriol, la maniere del' administrer, & autres circonstances, nous assurent que ce n' est pas un venin, quoy qu' il soit aucunement corrosif & acere: Il peut aussi estre, que selon la diligence, qu' on use une fois plus ou moins que l' autre, en le preparer, soit cause, qu' il soit une fois plus acere que l' autre. En somme, il faut le considerer tel, qu' il est en sa nature. Comme il nous faut considerer l' Euphorbium, Tyrimales & autres Medicaments acres, lesquels neantmoins, estant usez par la main d' un Medecin, produisent souvent des bons effets, quoy qu' autrement quelque fois ratiōe subjecti, ou par autres respects ils produisent contraires effets a ce qu' on espere. Que ce Malade, qui vous est mort, cela soit advenu par raison du Medicament, je ne puis bien croire, ains par quelq' autre cause inconnue. Car es cures des Hydropiques il se represente maintes difficultes, comme que vous savez. l' ay veu bailler a un Hydropique 8. gouttes de Spiritus Salis avec Julep de Roses, & aromatisé avec Aqua Cinnamonomi, qui luy fait vuider une grande quantité d' eau par les urines, & portat grand allegement, comme il sembloit de voir, neantmoins le lendemain il mourut.

En somme, si vous y trouvéz serupule d' en user, il faut mieux de desister. Quand amoy, voyant estre un Medicament, lequel on l' y peut grandement opposer, pour eviter calomnie, & autres resgards, je n' en ay usé il y a long temps, ny moins en use davantage, ayant tant d' autres bons Medicaments; qui peuvent suppléer sa place, ce que vous pourrez faire, &c.

Ideoque stante prædicta hujus medicamenti nobilitate, affirmare non vereor, Medicum istius aut Rosæ Mineralis quæ vix minor, & DD. Sanctorii Professoris Patavini mirabilis paracentheseos, utri & confortantis cujusdam Epatici auxilio, quale Diacutibebe Paracelsi, rite gutturum, vel omnes aquas inter cutem curabiles abarcere, vel quosvis alios Medicos nihil posse.

Neque illud mirum, cum argentum in cælo philosophico instar Lunæ terrestris, reliquorum Planetarum omnium influxibus, maritatum, omnium illorum vires expleat, de quo vide Paracelsi, in libr. vexat. can. 6.

Quidam ut in Gallia expertus sum, hoc idem Lunæ vitriolum cum spiritu nitri solum concinnant: Lunam scilicet purgatam, per solutionem, digestionem & spirituum volatiliū distillationem iterato factam, fixis nitri spiritibus bene augmentant. Postmodum abstracto phlegmate residuo, interveniente digestionem in liquorem quasi viscosum redigunt, & in loco frigido concresecere faciunt. An tamen hoc cum nostro Magiste-

Magisterio idem valeat, adhuc nescio. Novi tamen hujus ipsius artifices panaceam vix magno illo Sapientum Magisterio minore polliceri: Si Vitriolum Solis in debita proportione ipsi conjunctum, in Athanore omnium colorum Sphæras præcise percuterit, tandemque in rubedine persisteat. Aqua illa viridiuscula à Luna præcipitata quæ restitat, & spiritibus nimis nitrosissimè spoliata jam est, scabiem manuum pedumque illita tantum, præmissis tamen præmittendis, perfecte tollit.

Nec reticere hoc in loco possum: hanc ipsam Dianam in Lucum suum cum Athletis prociis suis deductam, & loci lubricitate, ut per Actæonis salutationem in deliquio cadat, deceptum, mirabile artificium, secreti libelli testimonio, præstare. Si eam ipsam in vase vitreo à perlis obscuris destillando abstraxeris, eo modo ut ne perla una tangat aliam, nitor perlis perfectissimus conciliabitur. Quidam addunt illam à sordibus purgatam, oleosamque Salis Mercurii liquore refocillatam, & in Balneo demum per sudores ab effervescentiis biliolis liberatam, omnibus alvi humorumque restrictione ægrotantibus, æque viris quam fæminis, ulu præsentissimum fore.

Sunt vicini nostris regionibus Medici, qui Aurum & Argentum purgantia ad varios affectus summopere extollunt; vix tamen persuaderi mihi patior, facultatem purgatoriam vel unice Auro & Argentum, vel æque illis, ac vel aquæ forti, vel Mercurio simul meteorisato aut præparato, ascribi jure posse.

Multorum etiam Lunam purgan-

tem nihil, quam Mercurium dulcem, sub tali tamen nomine summe ab ipsis derivam, fuisse certis notis experior.

Nec desunt, qui dum Lunam in aqua forti solutam, iterumque præcipitatum cum Saturni duplo pondere admixta, ad ignem confluere faciunt, & refrigari, sal Lunæ volatile album & dulce in superficie reperiri affirmant, (oculorum obtutum facile effugit,) quod ad omnes Cerebri affectus, ad Hydropem, profluvia & retentiones mensium, item Scorbutum à granis quatuor ad octo pro maximo secreto reservant. Quomodo tamen, (etiãsi non vulgarem Medicinam esse, à viris peritis habeo,) sal Lunæ potius quam vel spirituum nitrosorum ex aqua forti efflorescentia, vel sal plumbi volatile sit, cum Luna eodem pondere in corpus, suo artificio, readeat, doctioribus judicandum relinquo.

Laudat venales qui vult extrudere merces.

Magisterium Corallorum & Perlarum.

Simplicissimus ejus apparatus est:

1. Corallorum q. v. Aceti nostri Philosophici, id est, spiritus Vitrioli Philosophici, ad sufficientem superminentiam. Steat per noctem in calore, ut fiat solutio. Decanta, & filtra per chartam. Mox reliquis aliud affunde acetum, absolvendum, eo usque illud repetendo, donec penitus, quod reliquum est, non nisi fecibus remanentibus solvatur. Colaturæ instilletur oleum Tartari, ut pulvis deiciatur. Hunc seorsim positum e-lue aqua fontana aliquoties. Tum post-

Aaaaa 2

quam

quam excitaveris, res in vado erit. Valde quidem confert ad hominis naturam roborandam, multorum testimonio à serupulo semis ad scrupulum integrum. Dubito tamen præsertim de perlis, cum hoc nostro tempore tam carè veneant, ne pretium earundem Medicinæ juvandi promptitudinem & præstantiam longius excedat, quam ut alia ad hanc eandem medicamentorum classem manifestius pertinentia, viliori pretio comparanda, his ipsis postponendi negligendique justam habeamus causam.

Quid porro virtutum Corallia in se habeant, quando in butyraceam & in ore liquabilem substantiam parantur, de quo non nemo inter Neotericos, parum expetitus affirmare non ausim. Quantum vero de ipsius præparandi modo conjicere est, vix aberit, quin Spiritus vini solutioni Corallorum per alium spiritum factæ interveniens istius, coagulationis causam suppeditet. Nam spiritus confusi se agunt mutuo & dissipant subtilissimas suas partes. Ideoque corpus antea solutum ex parte à spiritu solutionem sustinente deferatur, inque spissiorear pristina illius æmulam formam redeat, necesse est.

Simile namque videmus in hoc: R. Corallorum unc. vj. Auri unc. i. Rore Solis Philosophici &c. soluta confundantur, & ubi per noctem steterint, affuso spiritu vini donec Fragacanthi soluti instar crassescant, destilla per Baln. quod destillari aptum est. Materie in fundo nigricanti aquam affunde sapius, ut edulcoretur.

Denique arenæ inferantur, igne ad vasorum incandescentiam usque duran-

te, & Corallia sanguinis instar rubicunda, tenuis admodum substantiæ, reperies.

Et huc respicit thesis Disputationis Giessæ habitæ: Humani cerebri substantiam respondere salı perlarum per fusum vini spiritum coactæ, siquidem indito eo sale spiritus vim velut butyraceat. Posset tamen idem fortasse à spiritu salis urinae vel niri proficisci. Videmus enim lapidis Lazuli solutionem hisce butyram in gelu abiisse, formam scilicet à butyracea non usque alienam. Sed manum de tabula.

Hoc unum saltem notandum; prædictum Magisterium, etiam si à multis pro sale Corallorum vendiderit, sal tamen revera non esse; quippe quod ex toto extra extractionem, impuritatibus dumtaxat ablati elaboratur, cum sal è calcibus extrahendus veniat, ita R. Corallos post extractionem Tincturæ residuus, (Corpus q. mortuum,) cum sulphure recte, & si opus est, aliquoties, donec scilicet plane in cineres vertatur; calcina. Ex his cineribus superfusa aqua urticae minoris destillata, mediante hebdomadali digestionem in B. postremo ad ebullitionem ex-calfacto, sal extrahatur, à fecibus per filtrum separandum & usque ad cuticulam evaporandum. Sic enim in frigido elegantiter concrevit, & laudatissimos usus habet in morbis dissolutis, in ventris fluxionibus, & hæmorrhagijs qualibuscunque, quibus alias præcedens Sal non Sal Corallorum opponitur.

Dosis à gr. vj. ad x. in aqua plantaginis vel Syrupu Cydoniorum,

Pisiri

Vitrum Antimonii hyacinthinum.

℞. Antimonii opt. q. v. Tere & pone cum olla non vitreata super ignem lentam & incipiet fumigare. Rutabulo in extremo reflexo & prolixi manubrii agita sedulo, ne adhaereat. In nodos forte si concreseat, iterum tere, & ad ignem nudè colloca, procedendo, ut prius, donec ad fumum non amplius evomat, nec in nodos concreseat, sed maneat in forma pulveris. Id quod octo ferè horarum spatio perficitur. Refrixum in olla fusoria colloca ad furnum anemium, per tres circiter horas, ut penitus fundatur, idque mox funde super pelvim aneam, vel modulum prohibitu effigiatum. Vidi enim Lubecæ vasculum hoc ex vitro ad modulum insufflando egregie fabrefactū, à ejus liquore quocumq; per noctem infuso purgationes feliciter succedebant, de quo etiam Quercet. & Libavius. Usus vitri Antimonii, quamvis plurimis cane pejus & argue exosum redditum, non dici potest, quam felicem in plurimis vomitione opus habentibus morbis expertus sim. Communiter tali forma usui inferviebat naco:

Inlep Hemicus.

℞. Vitri hujus ritè præparati drachmas ij.
 Vini Hispanici ℥vj.
 Syrupi violarum ℥ij.
 Olei Tartari guttas aliquot.
 Macera ita per noctem, hinc facta colatura detur doli cochl. j. ij. Cum oleo Vittoli, loco olei Tartari assumpto amythystinum colorem conciliabis.

Cæterum Vitro hoc antimonii cum media parte Auri per antimonium purgati, & in tenuissimam calcem redacti, fuso, & per digestionem virtute aceri radicati optime defæcati, Tincturâ inde extractâ, mox post destillationem restitante pulvere abluto, & cum spiritu vini per octiduum circulato, eoque iterum vel ad pulverem abstracto, vel forti igne per Retortam depressiorem, oleo ultimo propulso Medicina inde habebitur paucis guttis Diaphoretica longè excellentissima.

Purgat etiam satis promptè, si Basilio credendum, addita Essentia Rhabarbari, & Tinctura Corallorum, quod qua ratione fiat, consulatur idem Basilius Valent. in *Curu Triumphali.*

Aurifices sumunt Sulphuris Antimonialis hujus partes iv.

Auri, part. j.

Conjunctum cum aquæ Mercurialis Auri solutoria part. ij. Et cum sigillo Hermetis coagulant, & figunt, ad Tincturam pro Luna & Mercurio, ut in aurum abeant, comparandam.

Spiritum etiam proliciunt ex prædicto Vitro, quando Vitri lib. j. cum Fari-næ laterum & salis montani ana, in globulos mixta, per Retortam loricatam, s. a. destillant, &c. qui multis usibus accommodatissimus perhibetur.

Hujus loci est Antimonium beneficio Aceti, quod Author Ternarii Laudanorum cap. 7. memorat ex Hemicico Bezoardicum factum, ut sequitur.

Alexiterium Antimoniale.

℞. Vitri Antimonii Hyacinthini q. v.
 Aaaaa 3

In marmore cum aceti spiritu fortitum infunde aliquot septimanas in B. vel ejus vicario affuso aceto destillato ad 3. vel 4. digitorum eminentiam, quotidie movendo, ne fundo adhærescat, atque adeò acetum colorem induat rubicundum. Evapora, usque dum in fundo substantia remaneat subfusca, coagulata, acris & mordicans, facile liquabilis, nisi in vase probè obturato servetur. Reliquo vitro exsiccato denò affundendo acetum, procedendoque ut antea, idque toties reiterando, donec omne vitrum in dictum reduxeris Magisterium, novam tincturæ extractionem moliri poteris, &c.

Huc usque Diaphoreticum est per se, dosi à gran. iij. ad ix. vel x. in appropriatis.

Quandoquidem verò, ne lique scat, difficulter retineri potest, pro Bezoardico parabis hunc in modum,

℞. Spiritum aceti rubrum antimoniem ad tertias circiter, lentè decoctum, ad consistentiam instar oleagineam ℥ij.

Cornu Cervi præparati ℥j.

In mortariolo vitreo misceantur, postea in patina myrrhina super arenam exhalent, & benè sicca, ut in pulverem abeant, serventur.

Poteris, si placet, aromatizare guttis sex, octove olei Cinamomi vel Caryophyl. & Lacryma Draconis jucundè coloratam exhibere à gr. 4. ad ʒss. vel per se, vel cum succo Veronicæ inspissato, vel etiam cum Theriaca instar boli.

Conducit ad obstructions Hepatis & lienis inveteratas, retentionem mensium, icteritiam, hydropem, febres pesti-

lenciales, putridas, malignas, morbillosas, variolas, scabiem, malignam etiam, & lepram, si singulo manè ad horas aliquot sudandum detur.

Inprimis hoc notatu dignum: Vitrum à prima infusione residuum, vel purum etiam cum aceto montano aliquoties adpersum, exsiccatum que iterum atque iterum, donec scilicet albescat, egregios usus habere in febribus ad sequentem modum:

Vomitorium Febrifugum.

℞. Vitri ad prædictum modum albeficati part. j. Sacchari albiss. part. vj.

Amyli part. v.

Pulv. Cochlearum Crollii tenuiss. part. iij.

Croci parum.

Soluto prius saccharo in aqua Cestaurii vel Tabaci misceantur singula, & ad pulvis spissitudinem redacta fiant pasta, & hinc globuli seu rotulæ inaurandæ, sigilloque si placet ornandæ.

Dantur adultis drachm. j. feminis & delicatioribus scrup. ij. pueris scrup. j. vel, pro re nata scrup. s. ingruente paroxysmo.

Hactenus de Antimonii vitrificati quibusdam præparationibus & usu; an ad Medicinam satis accuratè, alii ferant judicium. Inprimis verò de hoc, idque candidè: Num Vomitorium Antimonialium usus laudabilis quoque sit in Variolis? Occasio ejus quæstionis est: quod quidam cavillentur aut mordeant, plura citra judicium medicum Dn. SALAM in arduis sæpè rebus statuisse, nec minimum ejus exemplum esse, quod usum Ant-

Antimonii supra Ternar. Bezoard. c. 8. ad
 sciendum vomitum in variolis tantoperè
 deprædicârit. Causas dubitationis, cum
 ea de re pensulatè cogito, has eruo:

1. Quod authores classici ferè omnes
 in hoc conveniant, nequaquam utendum
 esse medicamentis vehementioribus in va-
 riolis, consule Practicos.

2. Quod Hippocr. 6. Epid. part. 2.
 Aphor. 23. hanc sententiam ponat: Lata
 Exanthemata non valdè pruriginosa, qua-
 lia hyeme Simon habebat, qui sanè cum
 ad ignem inungeretur, vel calida lavaretur,
 juvabatur, vomitiones non expediebant.
 Existimo si quis calefaceret, juvaretur.
 Ubi & Galenus videtur consentire, atque
 simul docere hujusmodi operationes contrarias
 esse naturæ. Quod ipsum Valesius in Com-
 ment. prolixius explicat in sequentibus:
 Vomitus certè talibus exanthematibus
 universim sunt inutiles. Atque iterum,
 postquam illa variis modis ad internam
 etiam cutem secundum corporis ventres
 erumpere posse, & hinc periculosa
 symptomata ostendit: Conandum igitur
 est, inquit, extrorsum agere humores,
 non solum jam, ne non exeant, quæ
 inceperint exanthemata, (hoc enim aliis
 fortasse evacuationibus posse supplere,) sed
 multò magis ne introrsum exeant. Ac
 proinde motus introrsum vitari debent,
 multò autem magis vomitus, quàm alvi
 subductio, &c.

3. Videtur, quòd hujusmodi phar-
 maca, nec possint, nec debeant usurpari in
 hoc morbo. Ubi enim usui forent in prin-
 cipio, nemo Medicus vocatur, sed quan-
 do fervor & ebullitio est in sanguine, Ad-

hæc ab omnibus Medicis præceptum ha-
 bemus: Movenite natura nihil agendum
 esse, nisi illa imperfectè moveat, intelli-
 gere verò aâ imperfectè moveat, in initio
 non possumus. Hippocr. Aphor. 11. & 20.
 sect. 1.

Quod ipsum tanti momenti Nico-
 laus Florentinus habuit, ut nec apparenti-
 bus variolis clysteribus utendum voluerit
 esse, ne iis ipsis naturæ motus impediretur.

4. Vehementia pharmaca Antimo-
 nialia alvi profluvia excitarent, & metus
 esset lethalis Dysenteria ex humorum in
 alvum *diadoxi* & effusione. Econtra
 sententia Salæ adfirmativa his nititur
 fundamentis:

1. Necessariò vomitorium indicari,
 & efficax, ubi materia viscida, copiosa,
 impacta abundat, habens inclinationem
 ad superiora, vel imminutam vel aboli-
 tam, & hoc imperandum esse, nisi vel vir-
 tus vel aliquid aliud, quod magis urget,
 prohibeat, & hanc ipsam conditionem in
 plurimis hoc morbo laborantibus præsto
 esse.

2. Ubi humorum infestorum se-
 cundum ipsorum momentum vacuatio
 facta, majorem utilitatem adfert, quàm
 est detrimentum, quod inde corpori im-
 minet, vacuationi omninò vacandum
 esse. Gal. comment. 24. Aphor. 1. Fer-
 nel. 1. M. M. c. 6. Hoc autem in vario-
 lis se ita habere. Nam causa putredinis
 intercipitur, levatur natura, & si quid
 aliud vitæ reliquum est, celerius & tollera-
 bilius in superficiem corporis repurgatur.
 Cum alioqui periculum sit, nec ex magna
 putre-

putredine ardentissima consequatur febris, & natura oppressa multitudine, vel nihil exponat in superficiem, vel tantum partem vitii, quâ propter imbecillitatem oppressa naturæ, intro facile recurrente suffocetur æger. Porro ubi in alto corporis humorum copia est, & hæc neglectâ prius discutere aggrediaris, obstrues potius, quàm per eum evacuas.

Idem naturæ licet fortiter agenti contingere potest; Quid nisi debilis fuerit, facile penitus fatigabitur atque succumbet?

3. In omni ordinata curatione, quodcunque causæ rationem habet, illud primò excindendum, &c. Exemplum esto febris tertiana putrida, & arthritis. Hic prædicto respectu venæsectio auxiliatur, teste Celso lib. 4. de re med. cap. 24. Illic redundantia primùm tollitur, postea obstructio, ultimò febris. Gal. 10. M. M. cap. 10. Quod autem superfuitates circa stomachum, venas, & in venis simul materia sint variolarum & ejus affluxus causa obstructionis, ex eo patet, quòd variolæ oriantur, natura corporis profundum expurgante, maximâ expulsionione, cum febre continua; & quod sæpè liceat, videre, cadavera laborantium variolis secta, viscera, imò cor etiam & os ventriculi omninò variolis & morbis habere maculata,

4. Denique ut iis, quæ singulis artibus solerter sunt inventa, ipsum etiam ab eventu rei testimonium & confirmatio accedit, teste Gal. comment. 2. Aphor. 17. & hinc veritas obtinetur; ita exempla non pauca probant, Vomitoria hoc morbo confixis utile esse præsidium, cum crebrò

ad ipsius usum levatio accesserit. De quo vide Salam in Ternario.

Hic utrinque quis Polypi instar hæreat, invalida enim surdave quis dixerit hæc argumenta? Ideoque absque distinctione nulla ex parte certi quid definitum erit. Distinctio illa triplex est. Secundum morbum, materiam & ipsâ pharmaca.

Circa morbum requiritur, ut sit adhuc in principio ubi pustulæ nondum eruberant. Et hoc Galen. subministravit 5. M. M. ubi inquit, omnes servatos ab Exanthematibus pestilentialibus esse, qui purgati ante fuerint. Circa materiam

1. Ut ne putrida sit aut corrupta; Ea enim non vacuatur per vomitum, nisi inclinationem habeat. Tum autem quia citò pertransit, teste Galen. capit. 9. lib. ij. M. M. levi saltem opus habet medicamento, non Antimoniali. Si autem non putrida est, & assit inclinatio, eaque maxime abolita, vehementioribus, quale Antimonium est, ritè præparatum uti haud disconvenit. 2. Ut ne pauca sit serosa, &c. sed viscida, copiosa & impacta. 3. Ut non supra venas existat, sed circa stomachum, & proxima viscera, multò minus in superficie corporis.

Denique multum differunt vomitoria à vomitoriis. Vomitoria enim maligna, lubrica, nimis copiosa, ingrata, acrida, & calida, & vel inutiliter, vel molestè, vel exuperanter vomitum pellentia; quæque magis conturbent quàm evacuent, illa hoc in loco meritò exulent. Hujus autem vitii Antimonium ritè præpa-

præparatum; (de Vitro sermo mihi non est,) accusare constanter memo poterit.

Aurum Purgatum.

Auri purgati Chryso bezoar Authoris meminit in Ternario Bezoard. Non igitur extra testam de purgationis modo interferere aliquid, & hoc in loco, quia sub nullo titulo alias convenientius.

Sumuntur sex partes Antimonii pulverisati, & pars una Auri & simul in crucibulo funduntur. Postea præstò sit vagina ænea vel ferrea in fundo acuminata, in qua quid ceræ sit liquefactum, aut saltem sevi parum. Tum infunditur Antimonium vulgare, cum Auro, fundendo queleniter pullatur, ut Aurum descendat ad fundum, & faciat Regulum.

Frigefacto vase, Regulum separa; postea Antimonium iterum funde in crucibulo, (Regulo priori servato,) & cum fluxerint, immitte parum de scobe ferri & postmodum benè fluxa in vaginam iterum effunde, ut prius, & pulsando Regulum in fundo iterum reperies, non quidem tam pulcrum, ut prius. Sic potes tertia vice agere cum Antimonio, donec habeas Regulum Auri per Antimonium transfusum. Vocant durchgiessen.

Hos Regulos supra testam patentem in furno conflatorio ante follem colloca circumpositis circumcirca, supernè etiam, carbonibus, ne tamen Aurum attingatur. Postea cum folle ventilandum est, donec totum Antimonium effumarit, & Aurum penitus mundatum sit. Vocant

vor dem Balge verblasen / Aurum ita secunda vel tertia transfusione radiantissimi evadit coloris. Id quod in Antimonii fecibus residuum, per fusionem cum Nitro & Tartaro, ut Regulus amplius descendat, & postmodum cum folle separandum est.

Sed & compendiosior modi hujus apparatus est: quo Aurum non solum mundum, quale hic requirebatur, sed & simile vitro mundo, (quale Apocâlypsis cap. 21. v. 21, tangit his verbis: Muri ex Auro mundo erant, ut vitrum pellucidum splendente;) comparatur.

℞. Auri Ungarici ℥. j.

Reguli Antimonii perfectissimi ℥. ij.

In crucibulo fundantur ante follem. Fusa, effusaque & refrixa contundantur. Hinc super laminam ferream, absque fusione tamen, calcinentur, donec fumus Antimonii cesset. Postea in crucibulo adhuc liquefactum, in patinam æneam effunde, & Aurum dabitur ut vitrum transparens.

De hoc toto negotio Basilius Valentinus periphrasi utitur non inasuetâ, vel inconcinna: Der graue Wolff muß den Löwen fressen / und dreymal von ihm verschlungen werden / hernach wird der Wolff wiederumb von den Löwen gefressen werden / wann er sich zuvor durch des Wolffes Blut gereiniget / und darvon seine Augen gelânert / ic.

os) o (so

Bbbbb

SE.

SECTIO II.

De

C R O C I S.

Crocus Martis.

CRocus Martis duplicis sortis est: Alter per fortes calcinationes, igne Reverberii, &c. perficitur. Ab hoc dum vis sulphuris & Mercurii, ablata, extincta, separata est, vel grandi igne, vel aqua valida, sistuntur fluxiones, partesque roborantur.

Alter laminis ferri vel chalybis candentibus in Magdalæonis Sulphuris immillis, vel aquarum quarundam affusione conficitur. E hic, quia partem chalybis abstergentem, aperientem, & repurgantem, excrementitia solummodo separata, retinuit; aperit, attenuat, purgat, simulque corroborat.

Magna itaque circumspeditione opus est, ne, quando Crocus Martis ex usu est, alter pro altero non temere solum, sed & noxie exhibeatur.

Crocus Martis adstrictorius.

℞. Limaturæ ferri lib. j. Ablue bene iteratis vicibus. Adde Sulphuris triti libras ij. Misce & in calore per sex octove dies digere, sæpè agitando, & fiet instar sæpè ferè. Abstrahatur humiditas ad siccitatem pulveris, quem calcina ad ignem, ut omne Sulphur inde conflagretur, ultimo forti igne, & pulvis restabit subfuscus. Ablutione hunc cum aquis convenienti-

bus dulcora, & denuo Reverberio exanima, idque toties, donec asperitate & pondere penitus privetur: sic præsto tibi erit Crocus Martis Adstrictorius.

Pro ischæmo usus habet in pulvere Dysenterico, in omnibus, maxime cruentis fluxionibus:

℞. Croci Martis adstrictorii.

Corall. rubr. præparat.

Lacrymæ Draconis opt. ana ʒ. j.

Laudani Opiati ʒ. ij.

Aquæ vitæ Santali rubri tinctura imprægnatæ ʒ. iv. vel v.

Primo Coralli & Crocus Martis in aqua vitæ coquantur ad siccitatem. Adde postea Lactymas Draconis, & super lapidem in pulverem tere. Huic sensim misceas Laudanum exsiccatum, & concisum, ut longo attritu in pulverem simul abeant.

Dosis exsurgit à gr. iv. ad ʒ. ʒ. & ultra.

Crocus Martis Aperitivus.

℞. Laminas è ferro vel Chalybe puro ductas, obline eas oleo, vel spiritu Sulphuris, vel Vitrioli. Colloca in cellam, & post aliquot dies Crocum deradendum inuenies, obscure rubeum, in signe Hepatitis restaurativum & deoppilativum. Vide Epist. D. Doringii. Defensivum quibusdam mirabile est in Melancholia Hypochondriaca, ubi nimirum morbi penitus deprimendi causa cum vino assumtus Emplastro Magnetico ad lienem rectè alliciatur. Mera autem phantasia est

hoc, & ἰνυάτων θάσμα. Experien-

tia enim docet contra-

sium,

SE-

SECTIO III.

De

FLORIBUS.

Flores Sulphuris.

Inter flores sulphuris, quorum in Medicina usus agnoscendus, isque vicarius sulphuri scissilis, vel quodcunque à natura purificatum in pluribus locis velut in agro Cracoviensi in Polonia, in foro Vulcania solforaria vulgò appellata, propè Pozzuolo in Regno Neapolitano & alibi reperitur; vix alii sinceriores sunt & utiliores, quàm qui per se sublimantur hoc sequenti modo.

℞. Cucurbitam terream mediocritatis, huic duos pluresve Alembicos benè accommoda, ita ut alter post alterum, requirente necessitate adhiberi possit. Pone vacuum in arena, & ubi gradibus ignis paulatim fuerit excelsa, adeò ut vix manus admota in eminentiore parte ferat; Injice sparsim sulphuris flavissimi in frustra redacti cochlearia tria vel quatuor. Alter utro alembico superimposito, paulò post videbis primò liquorem subdulcem, aquam scilicet, quam ens seu lac balsami vocant; mox intra dimidiæ horæ spatium flores elegantissimos circa limbum Alembici collectos.

Ignis intensior si fuerit, jactura operis oppido sequetur. Quia sulphur liquidum effluit, nec flores amplius assurgunt. Quod si itaque non nihil florum elevatum fuerit, priori Alembico sublato, substitua-

tur alius & alius, donec omnes colligantur flores.

Hos flores intelligo sub titulo florum Resinæ Metallicæ, quos supra in Ternario Bezoard. Sala in compositionem Chrysobezoar adsumsit. De usu eorundem ubertim Crollius in Basilica Chym.

Extractum florum sulphuris cum oleo terebinthinæ concinnatum Ictericis insuper summopere profuturum existimo.

Inprimis sulphur ita præparatum magni usus est, adversus phthisin & lentos pulmonum affectus. Cujus gratia cum paucos ante annos in Anglia Medicina contra phthisin decantatissima quædam à viro, Doctore, alias spectatæ authoritatis, in hoc verò Mercurio magis quàm Apollini Musisque dedito, mihi offerretur, & hoc ut plurimum nomine, quòd sulphur ritè præparatum quæque pulmoniacæ hepaticæque reciperet, & secretissima, non nisi magno pretio redimenda, immane quantum, ut id hominum genus *ἁμαρτι-
σικόν* solet, deprædicaretur; quatuor Jacobæos, (testis est nobilissimus & arte & Marte excellentissimus Henricus à Quaad,) & multa sui generis alia pro illa enumeravi. Medicinam non increpo; melior enim multis est aliis. Animum tamen adhuc rodit, Medici parum *ἀδελ-
φισμένε*, indignæ simultatis studium. Et propterea gratis singulis commu-
nico, prout sequitur:

☉ (30)

Bbbbb 2

Clare-

Claretum pectorale.

- ℞. Fol. Tuffilag. no. v.
 Endiviæ no. xij.
 Acetosæ no. x.
 Scabiosæ no. xij.
 Capill. Veneris M. j.
 Rad. Althææ ℥. ij.
 Liquiritiæ ℥. j.
 Passular. enucleat. ℥. ij.
 Santali Citrini ℥. j.

Bulliant vase clauso in libris iij. vini muscatellini ad libras ij. Decoctio perficitur duarum horarum spatio. Decolatura detur omni manè v. vj. vel. vij. cochl. secundum ægotantium ætatem. Alsumta hac Medicina superdormiat patiens, & eandem dosin repetat eundo cubitum. Postquam autem edormiuit, capiat de sequenti quoque electuario, ad quantitatem nucis castanæ.

Electuarium Pulmoniacum.

- ℞. Fol. Tuffilag. no. v.
 Endiviæ
 Scabiosæ ana no. xij.
 Acetosæ no. x.
 Capill. Veneris M. j.
 Liquiritiæ ℥. j.
 Sem. Anisi ℥. j. (forte frigida
 convenientiora.)

f. pulvis subtilissimus, & cum Syupo Capill. Veneris & Tuffilaginis ana q. s. electuarium permiscendo extra ignem.

Uterius æger sumat in die quater vel sexies ex rotulis ita paratis.

Rotula Sulphurata.

- ℞. Flor. Sulph. ℥. s. vel quod melius
 Lac Sulphuris ℥. iij.
 Rad. Ireos Florent. subtiliss. pulve-
 risat. ℥. j. ℞.
 Sacchari Candi pulveris. ℥. iij.
 Misce optimè & cum mucilagine
 Tragacanthi in aqua rosarum soluti f. pa-
 sta, & inde rotulæ.

Interea utatur cibis facilis concoctionis, abstineat à vino, & forti cerevisia, & eorum loco commendatum sibi habeat, decoctum terræ argillacæ. Ubi simul notandum: multos alios esse, qui ad pinguefaciendum corpora, laudant utrumque aquæ frigidæ, & ego novi, inquit Mercurialis, duos magnos Principes hoc utrumque pinguefactos, ut ideò mirum non sit, (dummodo ægri assueti sint, nec nimis extenuati, aut calore spoliati,) prædictum decoctum non contemnas vires habere hoc in casu posse.

Flores Sulphuris albicantes.

Lac sulphuris apud plerosque magnus est & meritò; quippe quod purissimam & subtilissimam sulphuris partem habeat, & veri pulmonum balsami, multorumque morborum velut consumens ignis nomen ritè sustineat.

Verum enim vero præparatio illius propter fetorem nonnihil sordida, odiosaque est, nec absque meretricia salis Tartari contaminatione. Ideoque illius loco flores sequentes, viribus nimirum & potestate lacte sulphuris haud minores nemini religio sit habere.

℞. Nitri

℞. Nitri purificati q. v.

Liquefac in crucibulo igne rotæ, postea per vices in genere sulphur pulverisatum, idq; tandiu, donec nitrum indurescat in ipso igne. Ignem postea auge, operculo superaddito per horas duas ita relinque.

Tandem ubi omnia refrixerint, nitrum habebis fixum.

℞. Nitri istius part. j.

Sulphuris puriss. ij.

Misce & sublima igne arenæ mediocri, flores collige albicantes.

Flores Salis.

Quemadmodum è succino destillato tandem flos elevatur, sal succini volatilis dictus, omnium calculo urinarum difficultati dicatissimum remedium; Ita quando Sala flores salis in Ternario Bez. in pilulas balsamicas assumit, alios intelligit non vult, quàm qui in destillatione spiritus oleive salis ignis vehementia simul evchuntur.

Attamen eorundem non minor tibi copia erit, si sal commune cum sale Armeniaco misceas, & sublimes.

Varios equidem usus ad incidendum crassum plegma, corruptosque humores à putredine vindicandum habere, cum per se, tum in pilulis illis balsamicis non nego, præsertim ubi spiritu vini fuerint dulcorati. Verum ut omnium salium ad liquefactionem facilis natura est, ita flores hi pilularum massis subacti absque dubio in causa sunt, quòd pilulæ inde conformatæ perpetuæ mutabilitatis & diffluentiæ obnoxiiæ reperiantur.

Rosa Mineralis.

Rosa Mineralis illa in Ternario Vo-

mit. nominetur aliquoties attacta quaris, quam radicem habeat, & unde oriunda? Certè alia mihi sententia non est, quàm quòd nata præparataque sit, ex Antimonii nucleo cum Mercurio essentialicato in liquorosam substantiam sublimando aliquoties redactò, posteaque cognito liquore per præcipationem in pulverem coagulato. Ergone, ais; illa cum Mercurio vitæ Theophr. ejusdem farinæ est? Est inquam, & quid interest? Nam frustra aliàs Sala curationes ea ipsa peractas pro confirmatione ipsius adduxisset, pro ut videre est in Hermet. Cur. 6. & 19. Taceo, quòd modus utendi & operandi ipsius per omnia idem cum Mercurio vitæ in eodem libro descripto.

Color tamen ipsius rosæ incarnatis similis (Hinc rosæ nomen ex parte obtinuit:) non nihil admirationis excitat: Qui enim hic, & hoc modo à Mercurio, si cum Sala Mercuriale quid esse putes Mercurium vitæ? Qui itidem ab Antimonio, si nostra sententia inferiùs proponenda palmam obtineat? inò hariolari quis posset, eam ipsam rosam aquilam rubram Turqueti esse, vel hanc illamve præcipitati speciem; vel fortè purpureos illos Antimonii, è Minera ipsius, factos flores: vel tale quid aliud, fortè etiam altioris indaginis. His enim exemptis rarissimè sub tali colore in theatrum medicum aliquid prodit. Atqui si hanc incultam diam inlistis, & per eandem alios quoque ducere satagis, ad scopum auctoris neque deducis, neque deduces. Statua namque Mercurialis supra posita est, hanc observare oportet, nec aliorum faciem flectere: Ideoque certò sibi quisque persuasum habeat:

Bbb bb 3

beat: Colorem hunc Rosæ non aliunde dari vel excitari, quam vel caloris instantia in vase convertibili, Ita enim Libavius in syntagm. Album illum Mercurium vitæ revoca ad Retortam & destilla bis, rerve; Deinde spiritu vini elabora, ut rubeſcat penitus. Oleum rubeum præcipira, aut alio modo coagula, habebisque Mercurium vitæ rubeum.

Dummodo non errandi occasio hic, quod Libavius materiam hujus medicamento putet esse Mercurium, rubri scilicet & albi habentem principia, secundum quod Philosophorum illud: Ego sum albus & ruber. Non item Antimonium, uti tamen revera est, quod quidem omnium colorum facultatumque differentias in sinu suo tanquam in circulo gestat, attamen fortè eadem hac via rubedinem non in apricum projicit. Vel datur etiam liquorosæ substantiæ illius super Tincturam à Scoriiis Regulis Antimonii repetita destillatione. Ita enim Mercurii vitæ propria Antimonii tinctura prægnantis descriptio habet.

℞. Scorias Reguli Antimonii sine Marte; aceto vini destillato extrahe tincturam, & in pulverem elabora, super eundem pulverem butyrum Antimonii benè destilla, rubicundissimi erit coloris. Vel denique, si neutrum priorum rem ipsam tangat, non intelligo, quomodo non color ille à spiritu vini santalato superfuso, iterumque evaporato adventitius sit. Neque enim inauditum, aut incomperum nobis est, idem Antimonium eodem ingenio cœruleum factum esse & mirum quantum jucundum, per solam cum oleo

Balsami Peruviani destillato, Ambra gryſea, Moscho & Tinctura Lapidis Lazuli lævigationem. Quamvis Moschus, aliæque vehementer odorata Cathartics ad præfixum scopum parū conferant. Quemadmodū enim Paracelsi sententia 4. Chirurg. spiritus vini à Mercurii administratione exulare debet, ut ne Mercurius citius ad cor usque compellatur, & illud afficiat; & Camphora qualitate sua nitro valde analoga deprehensa est, non propria duntaxat *ἀναδύμωδ*, sed & aliorum præsertim calcificentium, Diaphoreticorum associatorum, quorum vim vapidas secum rapit, caput prænimio replere, itaque variis symptomatibus sæpè disturbare. Ita Moschi nullum cum Cathartics consortium sit, cum indè Medicamentum in humores directum, cor, caput, & uterum simul impetuosius feriat, spiritus resolvat, vel quandam molestiam intolerabilem inferat.

Adhæc ut ad rem redeamus, in opus deduxi prædictum tingendi modum alias cum sanguine Draconis, alias cum Santalo spiritui vini communicatis; & vix ovum tam simile; lac lacti, quam is ipse tinctus vitæ Mercurius Rosæ minerali Salæ fuit.

Sit quodcumque sit, interea Rosæ illa efficacissimum remedium est, & verè *πρῆξιόν*, in plurimis, iisque ad contumacissimam coagulationem destinatis morbis, de quo lege Auth. Hæmet. cap. 5. & Ternar. Bezoard. cap. 18.

Adferam solummodò ego, quæ ipsemet ex opere & experientia didici, & quibus in affectibus mihi potissimum Manum Dei se præstiterit.

Inpri-

Inprimis ergò in febribus tam continuis, & Epidemias ab initiis: (*Man muß nicht warten / biß etiam der Tode auff der Zungen sizet:*) quam intermittentibus, Quotidiana, Tertiana, & Quartana egregiè suppetias tulit, eaque ipsa, juro plurimas earundem, auxiliari tamen aliquando Laudani antifebricitati beneficio, (accedat & hoc: ne robore instrumentorum coctioni inservientium frustrato, quod vel fugatum est, vel consumptum semel, novi succi vitio denuò suggeratur, de quo Gal. 11. Method. Medic. capite decimo quinto & accuratius lib. 12. pag. 3.) prima statim invasione à me sublatas fuisse.

Vomitu quidem formidabilis quibusdam est, atramen sine causa; cum omnium humorum saburram potius majori cum successu ἀνω καὶ κάτω è toto corpore expurget, quam quidvis aliud. Minor tamen evadit, & vel secessiva tantum, si, antequam colore induatur, cum sale communi sedulò teratur, & per ablationem, descenso pulvere, faldedo iterum eximatur. Præterquam enim quod plurimorum exemplo in minutis minor Spirituum vehementia, in sale etiam abunde est, quod Antimonium domare possit.

Vel si cum sale decrepitato igne reverbèrii fortissimo sublimeretur. Imo ex observatione, quod in iisdem etiam morbis differens ejus præparatio, modò per vomitum solum, modo per alvum solum, modo utrinque dixerim: neque sub vomitoriorum neque cathartico alvino- rum censum illud propriè & unicè perti-

nere; sed cum materiam ταυτῆ expurget, ὅπερ ἀν' μάλιστα ῥῆπι ἢ φύσις, εἴτε τῶν Συμφορόντων χοείων: Specifici purgantis locum facile sustinere. Ideoque purget quæ velit, & quomodo cunquæ, credas equidem, malâ Medicinâ notam non esse, in centro morbi, quæ dolorem excitat & motum. Et in hoc omnes affectus præter naturam conveniunt, ut quæ difficilis passionis sunt, vel in habitu, indicent medicamentum, secundum eum modum administrandum, quo efficacissimè agat.

Es wollen die Giganten und Risen der ægotationum, von seinen Pygmzis, oder Zwerglin der remediorum, sondern von stärckern Giganten und Gewaltigern / als sie sind / auß ihren Lagern verjage / und vertrieben werden.

In hydropè quoque excellens Hydragogum est, nec usque ad eò periculosum cum reliquis Antimoniatis, uti Capivaccio visum. Quin imò duplo pondere hydropicis exhibitum, cum euphoria tamen, operationem perficit. Unde cunquæ enim accidat, sive à loci affectu situ, (si quid enim nos malè habet in jecore, per ventrem aptius excernitur, teste Galen. com. 1. Aph. 21.) sive humorum aquosorum propria indole, & inclinatione Hipp. lib. 4. Aph. 6. 7. & 9. sive à fixatione salium in aquis illis delitescentium, Hydropicis, Asciticis præsertim, per alvum duntaxat mira felicitate aquas exturbat. Id quod etiam in Paralyti & Apoplexia, fortassis ob nervosi generis stupiditatem, aliquoties observavi: Offeratur à gr. j. ad sex, octo & decem pro naturarum morborumque differentia, Communiter

muniter tamen definitur à gr. j. ad iij. vel quatuor.

Si verò cum aqua Cinamomi & Endiviæ infusum Elixir Catharticum ut apud nonnullos usu receptum est, constituere debet, in duplo pondere assumatur necesse est.

Acetum montanum prædicti medicamenti facultatibus per infusionem dotatum, & Tartaro vitriolato faciendo, loco olei Vitrioli, quod alias recipit, conjunctum, ad evacuationes inferius perficiendas illud præstat idoneum.

Specificum purgans alterum.

- ℞. Mercurii Antimonialis optimè parati quantum vis,
Aquæ Philosophicæ non tamen athleticæ, ana.

Digere, & phlegma lentè destilla. Aqua eadem affusa recenter, denuò evocetur phlegma, idque toties, donec Mercurius iste aquæ spiritibus saturatus, ulteriorem absorptionem respuat. Postea destilla, & diligenter observa, primò aqueam humiditatem, quæ separanda; postea liquorem ponderosum, sedulo asservandum. Hoc enim beneficio olei Tartari ad ebullitionis cessationem affusi, præcipitatum, & ab acrimonia ablutiois vindicatum, humores quoscunque peccantes ad tria quatuorve grana cum Extracto Scammonæ composito, &c. innoxie, idque per secessus tantum eliminat. Quod ipsum si Crollius penitus novisset: nunquam quicquam laboris de excellentiori adinveniendò cathartico assumpsisset. Quamvis Crollii vocum modestè moderateque ac-

ciendo, uti in seniorum scriptis interpretandis decet, non sit quod dissidentium rationum experientiæ ipsum reclamare statuamus.

Nec enim POSSE ipsius pag. 137. Bas. Chym. de potentia naturali, seu prædestinatione, quam vocant, ipsius Antimonii intelligendum est, secundum quam ex Hematico catharticum, sive subjective sive transmutative, sive objective fieri vel non fieri possit. Unde enim scire potuisset, cum quod non sit, ἀδύνατον quoque sit & ἀπέμπατον, vix fore in rerum Natura catharticum jucundius & excellentius, adeoque cum aliis comparationem instituere rei nullibi nec existentis, nec quadantenus intellectæ; sed de potentia ἰσχυρομένῃ cum sua, tum plurimorum Doctorum, qua ex ignorantia culpa tum temporis potentia passivæ naturali in Antimonio active respondere minimè poterant. Eodem modo, quo Galenus, de fac. simpl. cap. 19. acetum partim frigidum, partim calidum promptè quidem concedit; se verò machinam, seu artem, qua sicut in lacte, contrariarum partium separationem institueret, nondum invenisse. Quo & Fernellius illud spectat: Nullam usquam remediorum penuriam esse, sed nostram plerumque eorum turpem ignorationem.

Quod virtutes ejus attinet, plura quam quæ ipsemet comperit sum, testari nolo. Dedi adolescenti Quartanario, Tartaro Vitriolato prius ad purgationem præparato, cum Extracto Hellebori nigri, in die infebrecitationis. Hinc purgato corpore instante paroxysmo Laudanum alexipyretum, & à feбри, non nisi lassitudine redeunte statim melius habuit.

buit. Postea verò singulis diebus Theriacam præscripsi, tempore accessionis cum vino calido assumendam, & penitus convaluit.

Flores Antimonii.

Latissimus hic dicendi campus, de variis flores Antimonii jam albos, jam rubros, jam flavos & miniatos; modo ex crudo Antimonio; modo ex Regulo; modo ex croco metallorum vulgati; ad vomitiones & dejectiones simul, & ad dejectiones solitariè conficiendi modis & artificiiis.

Secus enim se res habet, quàm multorum iudicio Crollii & hinc aliorum, velut Dn. Salæ etiam opinio tulit: quòd Antimonium, ut sola per secessum deturbandi vi polleat, præparari non possit.

Si enim vera Physicorum regula: Ab extremis ad extrema non nisi per media fieri progressus, nec naturam saltus committere; Quis dubitet Antimonio à summa volatilitate, qua vomitus ciere creditur, ad summas fixitates, quibus alias fixas perficit operationes, intermedium relinquendum, eundemque vel separationis vel alterationis solummodo industria retinendum, quòd purgationes per sedes duntaxat promoveat.

Et his missis, quid tibi aut mihi aut ulli iro bono argumenta, ubi sensus & experientia iudex? Ea enim de re quid apertius, quàm quòd Beguinus in Tyrociniò recens edito & aucto scribit? Quod item generalis Johannes Wood in tractatu quem Amalgama de capitis ægritudinib. Inprimis, inquit, de lethargia, dedi Antimonium meum ad secessum præparatum, cum

duobus cochlearib. vini, quod intra septem horas operabatur ad minus vigesies, ipsa (ægra) toto tempore sicut mortua (ex morbo) jacente, & circa horam quartam vespertinam desiit operari, &c. Et de vertigine paulò ante; idque accuratius: Quibus diebus accepit aut medicamentum antedictum ex Helleboro, aut parum Antimonii cum oleo vitrioli ad secessum præparati. Quamvis in hoc cuilibet manum injicere non usque adeò tutum. Multi enim tituli autoritatem, pauci scientiæ certitudinem præ se ferunt. Nec quicquam Chymicis magis consuetum, quàm promissis triumphare, quæ omnia tamen, ubi ad opus acceditur, ultrò cadunt. Neque etiam docti & probi ab hoc vitio, dum stochasms nimium confidunt, planè immunes. Neque enim verò convenit illud Zwingeri: Si vinum Malvaticum superfundatur Mercurio vitæ, qui aliud nihil est, quàm flores Antimonii albi, sentiant alii quid velint, macerenturque aliquandiu, abstractis spiritibus & phlegmate, liquorem manere secessivum tantum. Falsum, inquam, hoc deprehenditur. Liquor quidem manet syrupalis consistentiæ, non autem, qui aliàs, quàm Mercurius vitæ vires obtinet. Multò minus succedet, quod quidam destillator in Germanico Tract. nuper proponit: Mercurium vitæ aceto stillatio primò, postea etiam spiritu vini solutum & per chartam trajectum, &c. tale quid posse. Factum enim illud impossibile est, & longè alia ad sui solutionem requirit, nisi sub illis solventibus aquas alias validas seu Mercuriales catachresticè intelligat.

Attamen cum receptui hoc in loco

Ccc cc

canen-

canendum est, sequentibus solum præparationibus Antimonii, quas nimirum Florum Antimonii nomine, Dn. SALA præcæteris magnificet, & dubio procul in superioribus compositionibus, ubi eorundem florum meminit, unice assumpsit, sub hoc titulo contenti erimus.

℞. Antimonii crudi libram j.
Salis Armoniaci libr. f.

Subtiliter marmore trita, impone urinali fistili ad latus reclinato, in fornacula superius occlusa, absque quod sub spiraculum tantummodo relinquatur. Superimpone vas vitreum pro Recipiente, lutatis juncturis. Hinc ignem paulatim subde, usque dum sublimatio succedat, & absolvatur. Sal Armoniacum ab Antimonio aquâ calidâ separa, & pulverem tenuem siccatumque serva. Usus eorundem ad vomitus præstod est, ut sequitur:

℞. Margaritar. præpar. serup. vij.
Flor. Antimonii serup. iv.
Sach. pulv. unc. vj. ℞.

Cum Tragacantho in Aq. Rosarum infuso f. pasta, & hinc cum guttis vj. olei Cinamomi Rotulæ, sigillandæ inaurandæque. Dosis serup. j. ij. ad iv.

Flores Antimonii alii.

℞. Antimonii crudi optimi, q. v.

Affunde Aquam fortem; stent aliquandiu, donec calx in fundo alba videatur, (cavendo à fumo,) postea abstrahæ aquam per destillationem, & calcem elue aqua tepida, donec spiritus aquæ fortis non amplius sentiantur. Denique sicca-

tum pulverem colloca in crucibulo clauso in Reverberium per sex circiter horas, & perfectè calcinabitur Antimonium, fietque rubeum.

Cujus dosis grana ij. iij. vel iv. pro captu, æque deorsum, quam sursum felicissimè purgantia. Idque non tam sua, quam humoris biliosi circa ventriculum stagnantis natura.

Panchymagogen Mercuriale.

Si sublimatus Mercurius cum Mercurio vulgari anatica proportione mixtus denuò, idque ad quartam vel sextam usque vicem sublimetur, ad 30. vel quadraginta grana ipsum exhibitum suavissimè, imo prout alibi legere est, non magis quam Aloë, purgare, Authoꝝ Ternarii Vomitoriorum supra serio recenset. Hoc idem fecerunt & alii, & inter cathartica Panacæ loco habuerunt. Ideoque omnibus humoribus expurgandis præscriperunt, vel per se, vel in conserva Rosarum, vel in hostia vel jusculo, & c.

Verum enim verò nec rectè præparatus est Mercurius ad purgandum hoc modo, nec rectè exhibitus. Si enim toties sublimetur, tantum abest, ut purgans sit panacæ, ut omnino non purget; etiam si in maxima præscribatur dosi.

Neque etiam, quod per se, vel cum Conserva Rosarum vel jusculis non purgantibus exhibetur, convenit: Dulcificatus enim Mercurius, etiam si potis sit, humores primum resolvere, & post in ventriculum attrahere, quia tamen vis incitatrix & purgatrix ipsius planè infirma, aliter fieri non potest, quam quod sentina
illa

illa relicta, stomachus crudis humoribus repletur, nervi & cerebrum impetantur, & denique fluxiones in fauces, omnesque corporis partes molestissimæ perniciosissimæque oriantur. Idque maximè in frigidioribus & humidioribus naturis obtinet, in quibus si contingat fieri fluxionis illæ à Spōis plerunque & immodicè ruunt. Propterea compertum est abundè, mulieres, quarum nimirum corpora & celerius & magis humidi trahunt à ventre, quam virorum, teste Hippocr. *Ἐπι γυναικείων*, non solum Mercurium hoc modo præparatum & datum non commodè ferre: sed & sæpè in maximas inde molestias, imò non rarè in summa mortis pericula, ratione cum cordis, tum cruciatuum ventriculi & intestinorum incidere. Præterea sæpè & hoc in dolorem & ignominiam dat & ægrum & Medicum, quod, dum jam inde purgatio evenit, nec diminuta nihilominus ægris natura potissimum biliosis, varia incommoda obversentur. Mercurius enim hic ejus naturæ est, ut humiditates in extremitatibus ad centrum ad se, & fortiter alliciat, prout apparet in externis affectibus. Ideoque quemadmodum ex missione sanguinis in febribus biliosis bilis acrior & acerbior redditur, & hinc periculum ebullitionis Cholericorum imminet, sanguine nimirum fræno ipsius evacuato; ita humiditatibus phlegmaticis seorsim à Mercurio deductis, bilis præsertim in parte determinata superabundans, tantò magis fœcigare & effervescere incipit, quanto copiosior pituitæ successerit evacuatio. Unde, arbitror, non inconsidèrate quis dixit:

Ex Mercurio in biliosis, ex Antimonio in pituitosis non succedere medicationes.

Prætereo: quam non impunè miscetur cum conservis, succis, & juleculis, quæ vel masticatione dentibus Mercurium affricando, vel liquiditate undiquaque offundendo, haud parum detrimenti adferre. Ideoque non nisi sequenti aut simili stylo in usum veniat.

℞. Mercurii Meteorisati.

vivi puriss. ana q.v.

In mortario vitreo marmoreove ad Mercurii vivi assumptionem usque misce, & in matracio per arenam ad sex octove horas sublima. Si purum inspidumque obtinueris, etiamsi vix prima sublimatio celebrata, acquiesce; sin minus, rejectis cauda & stercore Draconis, id est, salibus & fuliginibus, adhuc semel absque additione sublima, non ulterius, & postea operatio minus frustranea erit, hoc imprimis modo:

℞. Extractæ Scammonæ compos. gran. viij.

Mercurii prædicti gran. xv. vel circiter.

Misce & fiant pilulæ no. vj. vel vij.

Ufus ipsius est pro Helminthago in vermiculationibus, in Febribus putridis.

In morbis Renum, Gonorrhœa, Calculo, &c. Alvi constipatione post cœnam inprimis exhibitum, & cum lenientibus potius velut Aloë præparata, &c. quam purgantibus.

In scabie, lue venerea & ulceribus malignis, ubi externè quoque valdè prodest, si in aquâ salitæ lib. una, ebul-

Ccccc 2

liendo

liendo solvatur drachma una, & post colaturam in prædictis casibus eluendo usurpetur.

Notari autem & hic, ut in plerorumque Metallicorum usu, accuratè volo: Hunc Mercurium dulcem ad medicum gradum præparatum, recentem maximè usurpari debere; minimè obsoletum. Neque etiam observationes à recentibus adsignatas metallicis, adultioribus ullam fidem mereri. Idque cum ratione sui: qua inter metallica, quæcunque summe fixa non sunt, uti, quod operetur, nec Mercurium hunc esse decet, ad ingenium pristinum ex relicto seminario facilè redeunt, tum ratione salis Vitriolici, quod non nimis vehementi, neque longo igne præparatum adhuc participat. Illud enim ita comparatum, ut se temporis protractu regeneret, & maleficium resuscitet suum, quod multæ *ἰεροσολαῖτες* Mercurii dulcis sequuntur sunt, de quibus, ut viris simul doctis parcam, alibi.

Hic Mercurius tantisper sublimationum cohobis elevetur, donec in fixum abierit Crystallum, postmodum, in tempore, riteque sub Solis eclipsin, tempestate præsertim nubila in liquorem solvito.

Solutum in triplo pondere cum Sole calcinato, in phiolam ritè lævigatam conjungito, ut fermentum ejus hoc ipsum fiat. Denique celebrata putrefactione menstrua, toties cohobando, donec in cucurbita instar ceræ maneat, coagula. Ad summum Medicinæ gradum Mercurius ita deductus est, & in Epilepsia & morbis Veneris admirandæ virtutis.

Sunt etiam, qui parte ejus una pro-

jecta super decem Lunæ purgatæ, in Aurum illam convertere student perfectissimum.

Spiritum ex Mercurio dulci conficies Exulcerationibus Renum & vesicæ, dosi gutt. ij. vel iv. quotidiana mirabiliter dicatum: Si ab illo pulverisato spiritum vini aliquoties cohobando per cineres abstraxeris, donec ultimò omnia in oleum seu spiritum albicantem prodierint.

Denique & hoc experientia certa comprobatum est, quod ex Mercurio per sal & vitriolum sublimato, si in aqua communi calida solvatur, & oleo Tartari guttatim infuso descendatur, post abluitionem Mercurius luteus diaphoreticus fiat, in ictero bis terve in septimana exhibitus à gr. iij. ad vj. in Mithridatio, ad omnes obstructions expediendas præstantissimus.

Postea additis ad libram j. istius aquæ salis exsiccati unc. iij. destillatio reiteretur secundum artem, & aqua quadammodo flava prolicietur.

In ejus unciis octo solve Auri per cementum purgati unc. j. In reliqua parte verò Mercurii purgatissimi unc. iv. Has solutiones conjunctas per Retortam destilla, & igne aucto, Aurum & Mercurius præcipitabuntur partim, partim sublimata collo Retortæ adhærebunt.

Totam illam materiam pulverisatam denuò in aqua forti solve, & ut antea destilla, bene clausis juncturis, & ultimò per sex horas forti igne, & in fundo materia croco similis reperietur. In collo etiam pars sublimati & argenti vivi hærebit. Idem solvendo & destillando adhuc repetite, ita ut ultima ac tertia vice tota materia

in

in pulcherrimum præcipitatum convertatur. Postea (nec obstante quod interdum impuri aliquid restet ,) præcipitatum super ferrum ignitum candefacito, ad fugandos spiritus aquæ fortis superstites, & ferreo stylo sæpius misceto. Denique , postquam cum aquis cordialibus edulcoraveris, per tres quatuorve menses in loco calido serva. Si vis potes admiscere corallo, lignum Aloës, Crocum, Rubinum, Hyacinthum, Smaragdum, omnia lavigata, item Moschum & Ambram.

Ufus & Dosis.

Exhibetur à gr. iij. ad vj. vel viij. cum saccharo Rosato, etiam in ovo, vel brodio, vel in pilulis; in ptimis si jungatur cum scamimonea & humectetur aqua vitæ, & comburatur desuper.

Tum enim longè melius evadit. Est domitor vermium, luis veneræ, perechiarum, pestis, febris quartanæ & mille aliorum incurabilium morborum. Unde & nomen accepit, quod Hercules appellatur. Vide plura in Tract. Bovti Veronenfis de Medic. rational. putatit.

SECTIO IV.

De

TURBETHIS.

Turbith Mercuriale Crollii Secretum.

INter modos tractandi Mercurium pro Medicina corporis, de quorum altero

sub præcedenti titulo, Crollius & hunc secretissimum recenset: Qui nimirum beneficio solius instrumenti sine ulla additione in cinnabarim redigatur rubicundissimam. Idem de eodem Quercetanus, quod Mercurius in vase circulato ad id apto per se concinetur in Mercurium præcipitatum, pulverem rubeum, purpureumque, &c.

Et Beguinus modum præparandi profitetur quamvis rudiorem pag. 133. Tyrocini Chym. cui in fine hæc subjungit encomia: Quod admirandas habeat in Medicina facultates. Quod catharticum præstantissimum præbeat in Lepra, blandè adedò alvum solvens, ut pueris & prægnantibus dari possit, aeres humores mitigare; pituitosos expurgare &c. Taceo quæ miranda Theatrum Chymicum ex Theophrasto de eodem hoc Mercurio profitetur.

Hac laudum dulcedine velut Jynge tractusego, non potui non in res medias ire, & apparatus in itinere acceptum meo, manibus & operi non subicere. Ideoque placuit, quis ille apparatus sit, & quos effectus habuerit, promere & revelare.

Crollio is secretissimus est, (lingua, si non tam utendi rationem, qua sæpe & à veteribus ad secretissima extenditur, quam præparationis formam spectes, suo ævo non incongrua.)

Etiam si enim, Gebrum & Chymicorum Thesaurum si consulueris, is Antiquorum omninò inventum sit; ejusdem tamen dexteritatis non est, opera scilicet subinde ad cerceres & incudem redeunte. Ideoque dum Mercurius totus volaticus

Cccc 3

fit

fit, qui vel calore immodico totus scandat; vel totus ab imbecilli maneat in imo; haud contemnenda subtilitas est in tanta Mercurii homogenia, qua spiritus duntaxat ad rem parum facientes, impuritatesq; facili opera & beneficio solius instrumenti eleventur, essentialibus interim partibus subsistentibus.

Is ipse talis est.

℞. Mercurii mediante corpore perfectissimo probe purificati ℥. ij. vel. iij.

Per se, vel cum auro per amalgama mixtum, colloca in phiolam superne compressiorem, intusque rostro cum angustissimo orificio in ventrem usque producto. Et beneficio arenæ ad mensem integrum Philosophicum per septem sphaeras age, donec demum in colore omnium perfectissimo totus consistat. Quod ut melius succedat, trigessimam circiter partem jam ante præparati Homogenei misce, & igne ritè administrato, primo enim is lentus, postea ad operis finitionem fortis requiritur, Cinnabarim tandem invenies rubicundissimam.

Effectus ipsius quod attinet, aliquoties an adscriptas laudes merito sustineat, periculum feci.

Atqui etiam si interdum effectus dedit utiles, velut in vermiculatione aliquando, ubi vermep per ventrem deturbavit vastæ magnitudinis, illis ipsis tamen citra tumultus vomituum & sudorum, non raro μέγχι λεπτοθυμίας usque sequutorum, frui non licuit. Insuper examen veri præcipitati, quod cum auro fortiter tritum non albedine illud inficiat, minime sustinet.

Et hoc est, quod Crollius refert Bas. Chym. pag. 125. Præcipitavi, inquit, aliquando amalgamata Auri & Argenti ferrosim, per duos annos, & quamvis pulverem rubicundum nancisceretur, tamen nondum erat debite fixus, nec in usum medicum commode adhiberi poterat, sine ulteriori, (puta cum oleo vitrioli vel sulphuris,) præparatione. Hoccine autem non est apertum cum superioribus dissidium, & sibi res non se rebus submittere, quod Poeta dixit.

Ideoque penes Authores omnia ejus sint encomia, ut & illud Theatri Chymici: Quod in Medicina propemodum idem operetur, in corpore humano in morbis incurabilibus, quod lapidi Philosophorum ascribitur. Quid tamen Mercurius corporum possit, hoc eodem instrumento si tractetur, sub hanc censuram nondum expertus non accerso.

Eodem instrumento quoque domari Mercurius Vitæ potest: ut ad alvum sollicitandum magis idoneus evadat, si nimirum in arenario foveatur, donec rubere incipiat, & spiritus vini sæpe inde abstrahatur.

Lapis Philosophorum.

Dubitavi ab initio, num Lapidem hunc Tractatulo nostro inferendo non limites excederem, dum jam dudum scilicet in Corona Medicin. Fioravanti de eo luce clarius. Verum cum ad animum revocavi, quam non multis librorum Fioravantinorum, præsertim in hujus libelli turbulenta lectione auxilium; & quod Dn. Sala, dum adhuc in castris vi-

veret,

veret, ex ejus felicitate, in qua Chirurgus Castrensis unice propemodum gestiebat, ansam potissimum acceperit Medicinæ se totum mancipandi; huic etiam Ternarii Bezoardicorum parti cap. 10. ut & Ternarii Vomitiv. cap. 5. velut ad Medicinam non inutiliter inventæ, partes suas dandas existimavi.

Is ipse ergo Lapis Philosophorum tres distinctas operationes requirit:

Prima est destillatio aquæ fortis:

℞. Sal Nitri depurati
Aluminis Rochæ
Vitrioli leviter calcinati ana lib. ij.
Pulverisatis admisce Salis Gemmæ
℥. iv. & destilleretur aqua fortis.

Secundo Purgatio Mercurii est:

℞. Mercurii lib. j.
Calcis vivæ ana.
Saponis nigri ℥. iv.
Cineris vulgaris ℥. iij.

In mortario lapideo misce. Postea igne valido per Retortam Mercurium inde destilla.

Tertia est ipsa Lapidis præparatio:

℞. Aquam fortem, infunde in cucurbitam undique loricatam, ad tertiæ partis repletionem.

Adde Mercurium purgatum primo; postea etiam ferri laminati ℥. ij.

Chalybis laminati ℥. j.

Auri laminati pondere duorum, quos vocant, Coronatorum argent.

Subito capitello & Recipienti aptetur, admotoque igne omnis aqua & spiritus eliciatur. In fundo fracta cucurbita invenies Lapidem Philosophorum tenuissime pulverisandum, inque vase clauso

probè asservandum. Aqua fortis inde destillando reservata ad Lapidem hunc conficiendum, (dimidium materiæ sumendo,) denuo usurpari potest.

Fioravanta inde Aromaticum conflatur suum, & Electuarium Angelicum, in plerisque ventriculi & viscerum morbis remedia è Galieno.

Hercules Bovii.

Sub hoc ipso titulo opuse est, Herculem illum coloribus suis depingere, quem nimirum Sala in Ternar. Vomitor. cap. 5. ex mente Bovii scriptoris Itali, omnibus aliis catharticoz speciebz multis parasangis antecedere refert.

Primo aqua fortis destillanda est hoc modo:

℞. Salis Nitri purgati.
Vitrioli calcinati non tamen ad rubedinem, ana lib. l.

Aqu. font. ℥. iij.

Destilla per Retortam primò lento, postmodum per sex ad minimum horas forti igne, donec fumi non amplius egrediantur.

Præcipitatum Nobile aliud.

℞. Mercurii p. j. Sublima cum sale communi & Vitrioli p. ij. tertiâ vice. Tunc per se sublima sexies, vel si placet, sæpius. Sublimatum reduc per Retortam cum scoria ferri pellendo, vel aqua fervente in ferreo vase coquendo. Reductum præcipita oleo Auri, seu Auro soluto; Præcipitatum solve aqua Philosophica, facta ex sale Armoniaco & petra, solutū coagula,
coagu-

lando fige. Quod fixum remanet in fundo, Medicina erit non contemnenda.

uni tantum est, non pluribus contrariis amicis & conjunctum.

In hoc describendo tanto brevior sum, quanto is ipse superiori adfinior, quem qui legit, facile hujus quoque Oedipus.

Erat hoc, cum Argentinæ versarer, Domino Doctore Ruxingeto ejusdem Academiæ Professore, in magno uti, & cum nobilissimum juvenem Bernhardum à Flothau à scabie maligna curaret, præcipuum, quo curationis integrum negotium abolvebat. Ideoque quavis etiam arrepta occasione, quamvis pluris mihi constitit, candido lectori gratis communicare volui; Et in primis, quod multis inani supercilio arcanorum intumescensibus familiare esse videam: Præcipitata non amplius proprio nomine Præcipitata & Turbith appellare, etiam si ne inter illa quidem optimæ notæ sint, sed statim Hygiæ arum aurearum, argentearum; Solis purgantis, Lunæ purgantis fucatis titulis venditare. Toleranda enim, quantum judico, sententia illa non est. Cum nec aurum per se purgans sit, neque Luna, nec quid *ιδιοσυμμετριον* illorum, sed vel Mercurius, vel salia aquarum fortium, quibus illa adhærent.

Qui enim purgaret aurum, cum æqualem temperaturam habeat, & naturam hominis similitudine grata corroborat? Neque enim stimulando hac in parte quicquam proficiet, dum stimulo caret; Neque similitudine substantiæ, dum ea ipsa naturæ potius, humoribus præter naturam omnino contrarianti devinctum sit. Unum autem per essentiam unam

Mercurius Dejectorius.

℞. Mercurii vivi probè purgati lib. j.
Aquæ fortis q. s.

Fac stare per 8. dies in loco frigido, & coibunt in massam, quam vocant crystallos. Hi effusa aqua, sua sponte succentur, teranturque in vase vitreo, spatula lignea, superfundendo postea oleum Tartari per deliquium, donec, etiam si moveatur, non amplius spumam sentias. Stent paululum, postmodum facta filtratione exsiccentur. Super materiam in filtro relictam denuò superfunde aquam pluviam destillatam, & triduum circiter in loco calido collocentur, interdum movendo.

Postea decapulando filtra, idque ad tertiam usque vicem. Siccatis denique acetum affunde in arena per tres quatuorve dies. Eodem depleto, aqua pluviali edulcora & exsiccata.

Habebis Mercurium instar *foliorum argenti*, & hinc grandiloquis flores argenti appellatum. Suaviter purgat per secessum à gr. ij. ad v. vel vj.

Bezoardicum Minerale Auratum.

Hactenus de Mercurialibus sub sectionem hanc pertinentibus, jam ad Antimonialia, & quomodo, dicente Sala in Hæmetologia cap. 6. Antimonium non solum ad vomitiones & secessus, de quibus supra; sed etiam ad diaphoresin promovendam usui esse possit. Idque hujus loci captum in forma Præcipitati.

Auspi-

Auspicabimur autem à Bezoardico Minerali aurato. Nam falsum est Mercurium vitæ, & hinc facta Bezoardica, Mercurialia magis, quam Antimonialia esse, licet plerisque, (mirum) ut & Salæ, Bezoardico Minerali propterea parum tribuenti, secus videatur.

Quis enim Mercurium Vitæ dicat & ducat aliud, quam Regulum Antimonii à salinis Mercurii sublimati Spiritibus mediante calore in liquamen redactum, inque aqua iterum diffusis illis, quorum scilicet vi continuitas fluxus congregabatur, in pollinem conversum? Probat illud fixitas hujus medicamenti, & quod fusione in Regulum iterum redeat, non in Mercurium aut fumum Mercurialem. Probat etiam effectus Vomitorius, qui Antimonii est, non Mercurii sublimati. Et si Antimonium cum Spiritu Salis, vel flores ipsius albos cum aqua forti imbiberis, postea destillaveris, itidem oleum ponderosum elicies, ejusdem prorsus qualitatis cum Mercurio vitæ, quod tamen à Mercurio nemo expectabit. Taceo Mercurium vivum in forma adhuc currente post finitam cum Antimonio destillationem, partim in Recipiente, partim in collo Bociæ cum Sulphure Antimonii reperiti. Quod Bezoardica ex Mercurio vitæ attinet, & illa probant, quod probatum cupimus. Eundem enim processum si cum Antimonio absque Mercurio instituis parem effectum, & formam Medicamenti experiris; non item, si hoc idem facias cum Mercurio.

Cape Croci Metallorum, qui hac in parte Mercurio vitæ respondet, p. j.

Spir. salis Nitri part. vj. Mixta teneantur aliquandiu in loco calido, tandem in arena destillentur. Nam quod remanet, à Spiritu Nitri super carbones liberatum, idem valet, quod Bezoardicum Minerale, & ad eandem etiam dosin extenditur cum illo, prout infra definiemus.

Pariter ex Regulo Antimonii quoque pulverem concinnabis à Bezoardico minerali haud difforem.

℞. Reguli part. j.
Nitri part. ij. vel iij.

Ad ignem candescant & statim Antimonii Regulus in pulverem abibit candidissimum & fixum.

Quæ singula tantum abest, ut à Mercurio sublimato speres, ut potius ipsum conjunctione salum hujusmodi nocentior tanto feceris. Mercurius ideoque sublimatus hac in parte nihil præstat, præterquam, quod beneficio Spirituum salinorum liquefactionem, & faciliorem Antimonii destillationem promoveat. Jam ad præparationem Bezoardici aurati:

℞. Auri, Rore Solis Philosophici, &c. soluti, & ab ipso per Balnearem destillationem, vel potius in cineribus, iterum atque iterum ad oleiformem usque consistentiam liberati. Superfuso aliquoties, destillatoque aceto forti dulcoretur. Siquidem duo actia conjuncta se mutuo jugulant; & hoc idem sperandum foret, si siccam Auri substantiam haberemus, à Mercurio sublimato. Tandem cum Menstruo Basilii supra descripto per mensem ad extrahendam Tincturam digeratur, quæ ipsa,
D d d d d ab-

abstracto per B. spiritu rubicundissima habebitur. De hac auri Tinctura misce partem j. cum Liquoris gummosi Antimonialis ℥vj. vel viij. (hunc liquorem vero oportet esse solutum prius in aqua Nitri.) Ex arena spiritum Nitri semel atque iterum per cohobia destilla, & quod restat, denique super prunis in catino plano per horam, per bacillum agitando, crema in pulverem subtilissimum.

Dosis hujus a gr. vj. ad x. in convenienti liquore vel succo. contra morbos plerosq;, quibus per sudores remedendi indicatio est.

Bezoardicum Lunare.

℞. Lunam, ut supra ad Magisterium Lunæ, per aquam fortem solutam, idque sæpius, semper abstractis volatilibus Nitri Spiritibus Ultima vice digere aliquandiu, postea omne phlegma leni igne destilla; utque per mensem in fimo steterint, atque interim incrassescere ceperint, velut in aquam viscosam, tum misce cum solutione Butyri Antimonii cum Spiritu Nitri facta, in subdecupla proportione, & lege a. destillando fige.

Ufus ipsius laudatur in Cerebri & Matricis affectibus, dosi supra Bezoardico Solis præfixa.

Bezoar Ioviale.

℞. Antimonii crudi ℔j. cum pulvere ad fluxum parato ex Nitro & Tartaro fiat Regulus f. a. In iterata fusionem adde ad singulas Reguli ℥ij. stanni puri ℥ij. & fiat de novo Regulus. Hujus Reguli Jovialis

℞. Unc. ij. Mercurii sublimati totidem & fiat Butyrum Antimonii f. a. Hoc rectificatum, spiritu Nitri per cohobia ab ipso destillato, decenter fige.

Sudores abundanter provocare creditur dosi gr. 4. vel vj. viij.

Bezoar Martiale.

℞. Antimoni electi Nitri & Salis vulg. ana q. v. Tenuiter trita misceantur & per vices, (secus enim nimis ebullirent:) catino super ignem follium inferantur. Catinus operculo tectus relinquatur, donec liquecat materia. Subsidentia priore hac vice facta, novam materiamingere & ita ad finem usque pergendo.

Denique per horæ spatium confluere sinatur, dum non amplius tam confertim exhalet.

Eximatur catinus, & pulsetur, quo melius fundum petat Regulus. Sic aliquanto post Regulum invenies rubrum, qui è fecibus separatus, tenuiter tritus, & aqua communi aliquoties ablutus, per inferiora saltem purgare creditur.

℞. Butyri Antimonii, ex hoc Regulo & Mercurio sublimato facti prout nolti, q. v.

Eo ipso ex Croco Martis solius ignis beneficio conflato per digestionem elice tincturam, separata impuritate, adsumatur ad Bezoardicum cum spiritu Nitri, consueto more, faciendum. Præstantissimum perhibetur in omnibus alvi fluxibus, dosi reliquis cognata.

Pari modo ex limatura cujuslibet Metallum, vitri, lapidis, &c. cum butyro Antimoniali, siquidem illud vere omnivorum est, Bezoardica variis morbis, pro cujusque natura & proprietate adaptari possunt.

De

De singulis vero, quæ hic annotavimus, & maxime de Bezoardico minerali simplici, quod omnibus notū jam merito omisimus, experientia hoc didici: parum de illis expectandum, eaque minus virtium habere, quam Crato cum pluribus aliis, de quibus Bauhinus de Lap. Bezoar, cap. 37. Bezoar animali tribuit, dum in febribus pestilentialibus parum sibi profuisse scribit, &c. nisi dosis illorum justo hæcenus moderatior, in liberaliorem transmutetur, vel ab aliis commixtis auxilium præsto habeat. Dum è contra si dosi exhibeantur satis valida, efficacia sua adeo eniteant, ut & Bezoar, & Unicornu superare quis merito dixerit.

Et hoc de Unicornu tanto magis, quanto probabilius: Unicornu revera in rerum natura non existere, & nusquam unquam tale animal reperiri; sed per cornu more Hebræo vim significari, potentiamque monarchicam, qualis tribuitur Domino Jesu Christo, ac rebus ipsum aliqua virtute repræsentantibus.

Ideo & phædro in furno Chymico Unicornu solutum vocat Margaritas præparatas confortantes summe Cor, & facultatem quoque naturalem.

Quidni enim, si tam virtuosum quadupes inveniretur, integrum apud Regem Hispaniarum vel Turcarum, vel aliquem alium fuisset visum, & experientia comprobatum, sed dicente Sanctorio in Methodo vitandor. errorem Medic. apud neminem istorum virtutes Unicornu celebrantur.

Ergo non est credendum, quod alicubi

inveniat. Et Auctorum ea de rescripturientium tam discors etiam concordia est, ut ad fidem rei alias nullo argumento firmiter stabilitæ demerendam parum ponderis obtineat. Ergo si qua cornua raræ substantiæ aut magnitudinis passim hoc nomine exhibentur, vel lapides osseos dixerim, quorum fodinæ & in his regionibus nonnullæ, vel cornua quidem aut ossa, quæ tamen arte, cujus exemplum Delphis in Belgia ex dente Elephantico mihi monstratum, in eam formam fuerint redacta.

S E C T I O V.

De

APPENDICE QUORUNDAM SCITU ADHUC NECESSARIORUM.

Mercurius Martialis.

Dandum denique & hoc in medium est, de Mercurio Martiali in Chryso-Bezoar Salæ in Tern. Bezoard. quid sit nostro arbitrato.

Ambigua enim illa locutio est, ut in verum sensum ad minimum subobscura. Annon enim quilibet eo interpretetur, ac si Mercurius Martis foret, altera illa pars Martis, in quam per coctionem seu coagulationem naturalem ex illa natus denuo resolvatur, ut ex mortuo vivus evadat, & speciem hydrargyri accipiat? Illud enim factu possibile, experi-

D d d d 2

men-

mentis rerum omnino stabilitum est. Ideoque, (non diffitear,) ne suspicaris aliud in hac re esse, quam Chalybem simplicem purissimam, in acubus Hispanicis, si non aliunde reperiendam.

Fors, (nisi synecdochen dixeris:) eacum multis Salæ sententia est: Totum Metallum esse Mercurium, adeoque solam congelationem quodlibet Metallum à suo cujuslibet Mercurio distinguere.

Hoc enim utrinque sensu recte dixeris: Mercurium cujuslibet Metalli, (concretum:) pro quolibet Metallo, & Mercurium Martialem pro ipso Marte.

Quis autem chalybis tam simplicis, quam præparati usus sit, & hinc ad Chryso-Bezoar magis prosperitandos effectus *ἐπιγυγία*, partim satis notum arbitror esse, partim aliunde junioribus expetendum.

De cauterio actuali in dolorifico.

Quandoquidem Sala in superioribus libris passim Escharoticorum mentionem facit, & vel optimam etiam Arsenici fixationem, quo alias multi in casibus ruptoria adhibendi, contenti fuissent, malignitatis insimulat; interim tamen non adferendo, quibus mens timida audacior, docta curiosaque saturatior reddatur, (Cauticum enim minerale cui alias multum tribuit, sic copede transit:) non potui non & hinc è tenebris & caligine quædam educere. Est ita quidem, quod illud ex Antimonio, de quo Solenander in Consil. Medicis; illud item Zvingeri *ρυγάπυρον* ex albo nihil passo, rubro, & nigro unctuosum; vel in quo celeberrimus Platerus gestiebat; singula sine dolore escharam facientia, multis aliis palmam

præripiant. Atqui hæc non tam omnibus data sunt scire, quam vires habent ad mendum laudabiles. Ideoque detur primo quid sit:

Pyrapyron Zvingeri.

℞. Calcis vivæ p. ij.
Minii p. j.

Pulveriscentur simul, & cum sapone nigro miscendo formentur globuli.

Aliud.

℞. Calcis vivæ ℥j.
Tartari usti ℥j.
Colcothar. Vitrioli ℥ij.

Fiat ex omnibus lixivium, quod decoquatur in justam consistentiam.

Ego cum successu nunquam meliorando ex cineribus quibuscunque & calce viva lixivium paravi, sæpius superinfundendo aquam quod in vase ferreo in melleam usque consistentiam decoxi, hoc ipso, quoties opus fuit, fonticulos excitari absq; omni sensibilitate, ne dicam molestia vel dolore.

Cauticum minerale Angeli Sala.

℞. Aquæ fortis efficaciss. ℥iij.
Olei Vitrioli ℥j.

Colloca in matraxe in B. M. & destilla phlegma, adde Mercurii sublimati drachm. ij. (alias salis Armoniaci totidem drachm. miscet:) solve conjunctim in vitro bene clauso & ad usum serva. Arcanum est ad tumores pestilenciales, cancrum, callos fistularum, ad gangrænam, & omnes carnis excrescentias, plumaceolo inunctum, Empla-

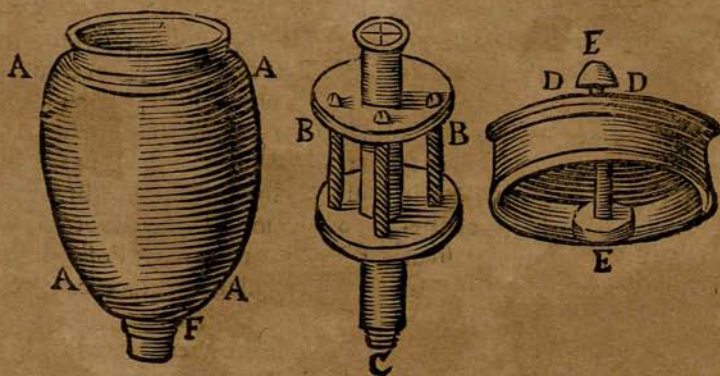
plastro defensivo, ubi opus est, circumposito, cito, sine magno dolore, & mollem & facile separabilem escharam facit.

Eodem, nisi majori encomio dignum puto Magnetem Arsenicalem de quo supra in Ternar Bezoard. cap. 6. Quia & is sine inflammatione, aut corrosione dolorifica operationem perficit suam, & hinc magnorum virorum usibus cum laude inservit.

Placentini tamen illud in Italia à me visum, indeque comportatum, omnibus nu-

meris, (si & hoc addas, quomodo jam facta fontanella humor evocetur, alias enim actualia Cauteria roborant & siccant potius:) perfectissimum. Nec enim in hujus adhibitione propter extremitatem vaginæ frigidiorē gravioremque ex depressione in cubitum nonnihil stupente cute, adde miram operationis celeritatem & occultationem, vel quicquam doloris, vel exquisitē sub ustionis specie percipitur. Quam eandem ob causam nec vicinarum partium offendiculum in minimis metuendum est.

Fabrica ipsius umbratilis hæc est.

- A. Vagina lignea, cornea vel ferrea.
- B. Rotula qua per fila aenea complicata infigenda sunt in propria loca inferioris lamina cannulata.
- C. Stylus ferreus ignitus escharam faciens.
- D. Operculum foraminatum.
- E. Clavis ferrea supra & infralata, desinens in stylum ignitum, à cujus depressione in applicatione ipse cogitur inferius.

F. Locus, quo egrediens stylus cutim tangit.

Modus applicandi talis est: Quando-
cunque cum festinatione, roboratione, ci-
taque evacuatione cauterio opus est actuali,
ubique etiam convenientior locus
ratione partis affectæ, *αἰ τῆς ἐνθετίας* visus
fuerit, stylus ferreus primum candefiat, in-
teraque locus atramento accurate note-
tur; postea candefactus stylus cannulæ in

Dddd 3

me-

medio vaginæ transeunti mox injiciatur, suppositoque operculo manu dextra destinato loco fortiter imprimendo administratur. Ita non diutius, quam quod caput interea rotasles, inhærendo, escharam faciet, sine dolore ullave alteratione partis. Ad illam separandam & putrefaciendam butyrum Solis cum folio Brassicæ apponas, donec cadat; Hic à decidua crusta pulvere materiali Metallico adspergatur ulcus, id arcet confociationem, & evocat materiam. Denique rotant humiditate pila cerea vel grano ciceris albi, vel pila ex argento perforato parata expleas, & hac quotidie purgata fontanella rite continuabitur. Postet hoc in loco fabrica doceri, quomodo parvuli instrumenti impositione venæ sectio facienda, ut nec levius, nec profundius, nec ultra citraque venam feriendo quicquam timendum sit, res ut expedita & facilis, ita inprimis tempore pestis ad vitanda contagia valde idoneum. Potest enim eo ipso pro arbitrio & tuto sibi quisque aperire venam. Verum hæc & alia à me habebis, quando usu passim notiora facta, sicut & hæc, quæ hæctenus vulgavi, magis pro vulgari gustu.

Mantellum Ligneum sudoriferum, seu Laconicum.

Nec extra Rhombum, de Mantello illo ligneo, de quo Author Ternarii Bezoard. eap. de paralyfi pauca. Nec enim & illud cuiusvis forte obvium.

Hoc ergo siccum & humidum esse potest:

Siccum: quando ex arida Carbonum, vel silicum candentium exhalatione poros corporis laxante sudor promovetur. Humidum: quando, quod pari facilitate fieri potest, sudor vapore ex sudoriferis ex aqua, vino, vel his mixtis in ingente lebetæ coctis, intusque in mantellum positus elicitur.

Utriusque structura hæc est: primo machina struatur, instar urinæ seu lecti asseribus in fundo & utroque latere sufficienter munitis, tantæ longitudinis & latitudinis, ut virum cujusvis staturæ, aut proceritatis capere, & nihilominus pars aliquota præsertim post pedes vacua restare possit; Pars antica, capitis nimirum, & cervicis basis, sublimior fiat ex oblique posito asserere. In imo fundo ceu lecti stragulum; subtrus caput vero cervicalia collocentur pro libitu. Postea orbes lignei semicirculares octo pluresve, penes collum tamen minores, cælum desuper constituent ad hunc finem: ut interstitiis, (lintheolis:) obturatis, exhalationibus intus retinendis occasio fiat, capite interim rite exerto. Possent etiam asseres glutine conjuncti instar excavati argumenti superimponi, eo modo ut superne foramine uno vel altero per usum caloris intus conclusi moderamini rectius præsit. In postica parte fixa pedum sedes sit, postea patina seu olla capulo quodam exemptilis, inquam vel carbones vel scilicet candentes, vel herbarum Diaphoreticarum decocta, commode imponantur. Sic enim ægro intus decumbente, vapor exhalatione totum corpus feriet, & sudorem cito existimabit.

Ejusdem fere fabricæ lectum pro Gallicalue

ca lue infectis Parisiis à Clariss. D. Johan. Genan reservatum vidi; Atramén ægri funiculis cum tenuibus linteolis incumbunt, subtrus camera in qua Carbones vel decocta ponuntur, existente. Utriusque ergo imagines depictæ, ut & aliorum in sequenti tabula sequuntur.

De Sigillatione Hermetica.

De sigillatione Hermetica in superioribus sæpius tractata, quoniam illa quam necessaria, tam à plebeis ingeniis capi difficilis, en perfunctorie pauca: Lampada constructo, cum fistula inferius pone finem ventricosa; pedem sesqui alterum longa, in se eminentioribus digitis ita fixa, ut extremitas ante ignis flammam terminetur, illaque stante Lampade absque contrectatione ab ore sufflatum excipiat, & ideo artifex ambabus manibus vasis vitrive tractationi præesse rectius possim. Postquam ergo ventum inspiratione excitavero, radius flammæ projicietur intensissimus, cui si collum vasis prominens sinistra obverto, facile illud & excandescere, & emolliri incipiet, adeoque cum dextra forcipem vel aliud concinnum instrumentum, vel bacillum vitreum artificiose adhibeo, Colli ipsius jam liquefcentis sive contorsio, sive compressio, sive glutinatio pro officii ipsius conditione fieri possit.

Labor tanto expeditior & facilior, quanto, qui facio, ea in re sum exercitator, collumque vitri vel exilius, vel facilioris fusionis. Artificium dubio procul à vitrariis

inventum primo, & hinc ab aliis cum necessitatis, tum gloriæ causa acquisitum.

Venetum enim vidi, eo ipso qui mirum quantum in variis animalium, fruticum, arborum, fructuum, picturarum, machinarumque figuris è vitreis ad id seorsim elaboratis bacillis, ad libitum ducendis & perficiendis Appellea vere dexteritate profecerit.

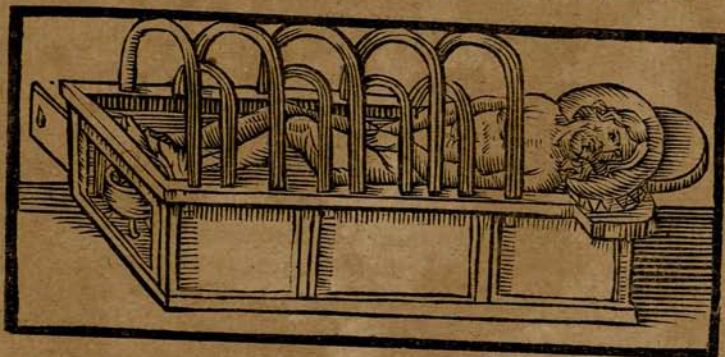
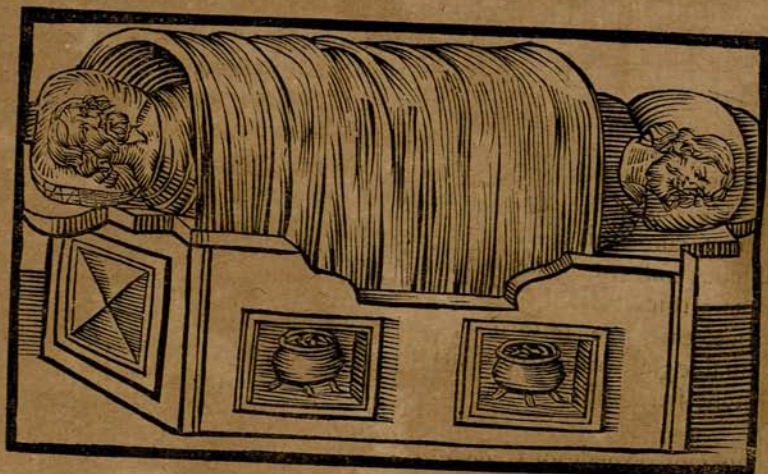
Ad eundem finem globus conficitur æneus cum collo ad latus præcise reflexo officii in extremitate structissimi, in medio tamen, ubi ad infundendum S. V. amplior rotularum beneficio exemptili, Hic quando æstuarè inceperit magno impetu data per rostrum via, ventus eructabitur ad sigillationem aptissimus.

Locum tamen instrumenti hujus, dum deficit, complere poterit, quod conus vitreos variæ magnitudinis præsto habeas, eorumque unum officio vasis arctissime immittas, circumcirca rimis inspergendo vitrum cum Borrace vel felle vitri pulverisatum; posteaque in olla foramine subtrus pertuso, igne carbonum liquefacias. Postquam enim quod paulatim fiat, refrixerit, vas Hermetice clausum undiquaque reperies, præsertim ubi ferrea spatha candefacta oras apte linere jungereque non intermiseris.

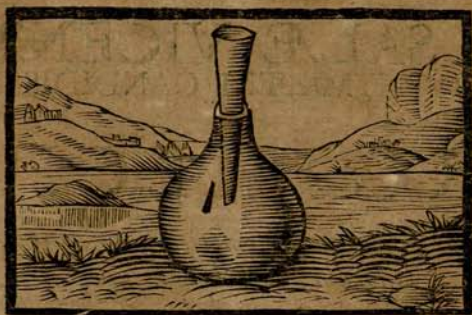
Sciagraphia quorundam supra memoratorum.

Mantellum Ligneum Laconicum, Englisch Kredell.

*Laconicum pro Gallico Morbo infectis, D. Genandii
Parisiensis.*

Phiola

Phiola circulatoria ad Cinnabarim Mercurii conficiendam.

Globulus Æolius ad sigillationem Hermeticam aptus.

Hæc tibi, Candide Lector, bono animo, quo impleo & facio, si quid ore aut stylo omisi, vel commisi. Ulterius si insultas, tu aut alius faciant, uti volent. Ego sine fraude hoc quicquid est, vulgavi, & in hoc DEO TRIUNO summo Archiatro eventus permittendo, & errores si quos commisi, deprecando, sermonem finio meum.

Eeeee

ANGE-

ANGELI SALÆ VICENTINI VE-
NETI CHYMIATRI CANDIDISSIMI,

MYROTHECIUM.

*Ex quo omnis generis præparantium sc. emeticorum, cathartico-
rum, Diureticorum, Hydroticorum, Anodynorum, Corroborantium, Alexipharmacorum, alio-
rumq. pretiosorum chymicorum, variis humani corporis morbis inservientium
medicaminum dosis & utendi modus candidè docetur & sincere demon-
stratur.*

CUM

APPENDICULA DE ALIORUM COMMUNIUM
ac Euporistorum, præter superiora in curandis mor-
bis necessariorum præparatione.

MYROTHECII

SECTIO I.

De medicamentis præparantibus
sive digestivis.

1. *Acidum Tartari simplex.*

Cidum hoc Tartari nihil aliud
est, quam candidissimus acidi-
usculi saporis ex Tartaro præ-
paratus pulvis, attenuandi, in-

cidendi, penetrandi, aperiendi, purificandi,
abstergendique qualitate præditus.

Tartaream vero è pectore, ventriculo
& intestinis præcipue educendo mucilagi-
nem, eadem mundificat, obstructions hep-
atis, lienis, venarum mesenterii, aliarumq;
humani corporis partium aperit, hypo-
chondriacis etiam vel flatulentæ melan-
choliæ ac scorbuto obnoxiiis maximopere
acidum hoc Tartari simplex est conduci-
bile.

Excitamentum appetitus est excellens,
orisque ab indigestis cibis aut alia quacun-
que in ventriculo ex nocivo & maligno
humo-

humore collecta putredine, exortum fer-
rorem corrigit. In ardentibus febribus, ex-
siccata calore febrili linguam labraque
dehiscencia recreat, sicuti extinguit, ebulli-
tioni ac fermentationi biliosi sanguinis
non minus quam purissimi vini acetum vel
succus citri resistit. Præterea admixtum
simplicibus leniterque purgantibus, ut
sunt, Rhabarbarum, folia senæ, agaricus,
sympus rosarum solutivus, cassia &c. vires
eorundem acuit, facultatemque purgandi
ita corrigit, ut sufficienter quidem absque
tamen ulla molestia ac periculo vires suas
exerant noxiosque humores expurgent.

Sciendum insuper pulverem hunc sive
acidum Tartari simplex, phlegmaticos per
se & natura sua facile mobiles, absque ullo
alio additamento exhibitum, posse satis
sufficienterque movere. Iis denique ægro-
tis, quorum morbus vehementiora requi-
rit purgantia, horum vero operationes si à
viscosa ac tartarea mucilagine prædicta lo-
ca obstruente, impedirentur, haud felicius
ac convenientius præparans hoc ipso acido
Tartari vix ullum exhiberi poterit.

Dosis & Usus.

Exhibetur ut plurimum jejuno stoma-
cho in brodio carnis vel alio conveniente
liquore ad ℥β. plus minusve pro ægroti &
morbi conditione, dissolutum. Non incon-
venienter etiam miscetur conservæ rosa-
rum aut sî. arantiorum, vel alijs conservis
appropriatis ac electuariis, vel ex hoc ipso
conciantur morsuli, vel multiplici alio
modo, (ut in Tartarologia nostra videre
est; uti fruique illo licitum.)

Cautio.

Ab hujus autem ulu cavendum in in-
ternarum partium excoarationibus, quæ
humectantia, emollientia, lenientia vel hu-
mores tenues in crassantia potius, quam at-
tenuantia ac incidentia postulantia,
itemque in affectibus alijs, acida qui-
bus deleteria ac summe nociva, ab hujus u-
su abstinendum esse, severa lex esto!

2. Acidum Tartari chalybeatum.

Medicamenti hujus, sub forma subtilis-
simi ex Tartaro & chalybe arte chymica
præparati ac prædicti acidi simplicis viti-
bus æmuli pulveris utilitas est maxima. Ma-
jori tamen aperiendi, deobstruendi, dissol-
vendi ac exsiccandi virtute pollet priori.
Quocirca non solum majori cum emolu-
mento in inveteratis supradictarum cor-
poris partium obstructionibus, verum et-
iam ad dissolvendos scirrhosos tumores e-
osdemque absumendos, partesque nimia
humiditate obrutas ac debilitatas, exsic-
candas ac corroborandas, felicissimo suc-
cessu ægrotis exhibetur. Crassum insuper
atrum, adustumque humorem melanco-
licum, quo facilius ac feliciter purgantibus
obtemperet, locoque cedat, attenuare, re-
solvere ac præparare insita vi ac virtute po-
tis est hic pulvis. Hinc maxima ei ascribitur
efficacia pro curanda melancholia, ictero
nigro, febre quartana, aliisque similibus ab
hoc, sive qualitate sive quantitate, peccante
humore progenitis morbis. Venas præter-
ea matricis obstructas egregie referat,
mensis exinde suppressos vel cessantes,
Eeeee 2 pro-

promovet, salutare etiam est Medicamen in Febre alba mulierum sive chlorose Hippocratis, ventriculi inflatione cachexia & principio hydropsis. Genitales tam virorum quam mulierum partes superflua humiditate indecenter relaxatas ac debilitatas roborat. Inveteratæ denique gonorrhœæ, ac diuturno, putrido ac fatido uterino fluiori summa est medela.

Dosis & Usus.

Dosis modusque utendi pro lubitu Medici ac ægroti cum superiori prorsus unus idemque est.

Cautio.

Cum vero prædictorum morborum contumacia, ac resolutionis difficultas longiorem pulveris hujus usum requirat, ideoque ad educationem per hunc iptum præparati humores, quod in aliis omnibus curationibus, in quibus medicamenta chalybeata in usum veniunt, observari etiam solet, repetitis vicibus lenitivis erunt expurgandi.

Liquor Martialis.

Subtilissimum est in forma liquida præparatum ex chalybe Magisterium, præcipuis suis qualitatibus ac virtutibus cum modo dicto acido tartari chalybeato conveniens. Liquor vero hic maxime utilis est iis, qui chalybe in forma portionis, utpote, vino, aquis destillatis, decoctis, infusionibus vel syrupis, quo angustissimas vias facilius penetrare inque longe à se invicem dif-

fitis partibus majori cum fructu vires suas exerere possit, uti fruiq; gestiunt, iis etiam apprimè commodus, qui pulveres fastidiunt.

Dosis.

Exhibetur à guttis x, xv, xx. pro rei ac necessitatis exigentia in liquoribus convenienter appropriatis.

Vires & Usus.

Scitu etiam dignissimum est, liquorem hunc cum aquis appropriatis mixtum, amicabilem iisdem conciliare saporem, ut omnibus iis affectibus, in quibus aqua Spadana, Acidula ferrea aut alia similes summo opere à Medicis laudantur, ac ab iisdem ægrotis bibendæ præscribuntur, summe sint utiles. Præmissa namque corporis purgatione, & ubi necessaria, venæ sectione, potæ hæ per aliquot dies, quibus liquor hic Martialis commixtus fuerit in bona copia aqua, servataque debite diætâ, tantum ille valebit, quantum prædictæ naturales.

4. Elixir Antifebrile.

Peculiare est Elixir, quo in putridis febribus, ut quotidiana, tertiana, hemitritæo, quartana & aliis, sive simplicibus sive compositis ex humorum putredine ortis, commodissime utimur, non solum enim præmemorata putredinem inhihet ac arcet, obstructionsque viscerum, hepatis sc. lienis, venarum, (quæ in hujusmodi febribus ut plurimum semovendæ:) aperit, verum etiam materias peccantes incidendo ac attenuando ad expulsionem habiles reddit eandemque faciliat.

Dosis.

Dosis.

Dosis eadem, quæ liquoris Martialis.

MYROTHECII

SECTIO II.

De Pharmacia Emeticis.

1. *Vomitorium Benedictum.*

HOc Emeticum sub forma rotularum punicearum, præparatum, singulariter vomitum mover, quod in varii generis morbis, qui omni Juniorum Medicorum sententia ac judicio violentia necessario requirunt medicamina, admirando cum successu exhibetur.

In primis autem salutaris est Medicina, i. In doloribus capitis diuturnis, vertigine, auditus gravitate, tinnitu aurium, oculorum caligine, memoria debilitata, epilepsia, apoplexia, soporosis affectibus, mania, insania, ciborum fastidio, nausea, ventriculi inflatione ac laterum distensione, ictero, febre tertiana, quartana, & aliis similibus diuturnis ac intermittentibus, ex putridis, crassis maximeque nocivis in ipso ventriculo, costarumq; spuriarum cavitare itemq; hepate liene ac pancreate collectis humoribus, ortis febribus.

2. Maxime etiam approbatur in acutis ex accensa flava bile vel alia maligna ac epidemiali qualitate quæ à principio erudis sese insinuat humoribus, in iisque, (uti in morbis ac febribus epidemicis malignis videre est) dominium suum exercet, pronatis febr-

bus, itemque in ea, quæ à bile progignitur, pleuritide.

3. Si forte quispiam vel inscius sumperit toxicum, vel ebiberit philtum, aut imprudenter deglutierit venenosas muscas, araneas, &c. itemque ob adhærentes gulæ & faucibus piscium spinas vitæ periculum incurrat, vel etiam pili, ungues, frustula pomi vel similia stupenda in corpus humanum veneficio ac artibus diabolicis immissa certum minentur interitum, præsentissimum in his omnibus ac singulis est remedium.

Dosis.

Rotularum hærum emeticarum facile vomentibus duæ, mediæ constitutionis tres, robustis vero exhiberi possunt quatuor quadratis autem, ut bajulis & aliis hujus farinae hominibus pro summa dosi quinq; non plures. Multo enim tutius est unica vice subsistere in minori dosi, quam temere cum summo ægrotantis periculo experiri velle majorem: conducibilius etiam bis ægrotato easdem, (casu necessitatis ita exigente) porrigere, quam unico quasi intuitu totam destruere humani corporis compagē.

Ufus.

In affectibus chronicis sive diuturnis, non contagiosis nec malignæ alicujus qualitatis participibus, ejuscemodique naturæ ac qualitatis, cujus §. i. hujus capituli facta mentio, ante omnia, priusquam materia peccans expurgeretur, convenientibus est præparanda. Præmissa igitur commoda præparatione, æger assumat has rotulas summo mane ante è lecto exitum, superbibendo absterfionis E. aliquid liquoris, vel si easdem fastidiat, in pollinem redactæ vinoque vel hydromelite; bile non

Eccc 3

præ-

prædominante nec febre præfente, iis vero præfentibus, aquis deſtillatis ſyrupisque acidiuſculis commixtæ ſub potiunculæ forma exhiberi commodiſſime poſſunt. In acutis autem morbis ac repentinis caſibus, (quorum ſupra §. 2. & 3. mentio facta,) nihil cunctandum, ſed ex tempore, ſive diu ſive noctu, quacunquẽ etiam hora neceſſitas id eſſagitaverit, vomitorium hoc intrepidè dicto modo exhibendum. Quod ſi forte ob defectum neceſſario requiſitæ in ventriculo humiditatis ægrotus ad evomendum fuerit difficilis, notandum hîc, ipſi quadrantis horulæ ſpatio ante uſum vomitorii porrigendum eſſe decoctum paſſularum vel prunorum, ſemel etiam vel bis ad facilitandam emetici operationem, quo materia libentius obtemperet ac facilius expurgari poſſit, propinandum convenientem ac morbo appropriatum liquorem.

Cautela.

1. Qui capitis infirmitatibus, morbis præcipue per idiopathiam ſunt ſubjecti. 2. Quibus ſtrictum ac anguſtum nimis eſt pectus, aut gibboſi ſunt, vel alio aliquo coſtarum vitio laborant. 3. Phthiſici vel alio quovis partium adjacentium ac continentium vitio dediti, unde perpetua moleſtantur tuiſſi, purulentamque tuiſſiendo ejiçunt materiam. 4. Quibus in interioribus ſunt apoſtemata, quique hæmorrhagiam narium ac ſanguinis patiuntur ſputum. 5. Qui natura difficiles ſunt ad vomitum. 6. Quibus etiam altas in meſenterio, hepate ac liene egère radices, diurnæ obſtructiones, itemq; ſcirrhoſis reſerta viſcera tumorbibus. 7. Muliebris ſexu, in menſtruorum,

non ab impuritate viſcerum ſed ſola venarum uteri obſtructione exorta retentione. 8. Febribus acutis, peſtilentiali ac maligna quarto nunc vel quinto die afflicti, morbiq; malignitate viribus omnibus ferme exhauſtis, maxime imbecilles, quibus ipſa etiam natura per alvum, ſudorem, narium hæmorrhagiam, vel urinam peccantem materiam motu cœpit exturbare critico. 9. Qui in ardentibus ac periculofis aliis febribus perpetuo medicamenta, cibum potumque abhorrent, atque non proprio ventriculi, vel contentæ in eo ipſo alicujus materiæ, ſed alterius alicujus vicini viſceris vitio, nauſeabundi facti ſunt. 10. Qui, quacunquẽ etiam interna, non à bile, ſed ſanguinis ebullitione ac fermentatione, exorta inflammatione ſunt gravati. 11. Tandem prægnantes aliæque mulieres quæ ob diuturnum menſium fluxum aliasque inſirmitates niam virium fecere jaçturam.

His omnibus ac ſingulis emeticum, ſive vomitorium porrigere velle, piaculum eſt!

2. *Oxyſaccharum vomitivum.*

Oxyſaccharum hoc emeticum, colore flavum, ſapore vero aromatico acetofum omnibus humani corporis affectibus, quod etiam de vomitorio benedicto ſupra dictum, appriime eſt utile, præſertim, quia blandum admodum eſt, delicatulis & mediocrium virium ſubjectis. In primis autem accommodatiſſimum eſt in febribus tertianis ac aliis morbis bilioſis, ut etiam in epidemica maligna dyſenteria, peſtis tempore graſſari ſolita, itemque febre Ungarica ſive petechiali aliisque malignis, aſſumptum etiam toxicum potenter expellit.

Dofis

Dosis.

Exhibetur hoc Emeticum valentioribus ad ℥vj. imbecillioribus autem ac ætate juniorib. delicatulisve, habita semper ætatis vitium temperamentiq; ratione, minus.

Vsus.

Porrigendum est hora matutina vel quovis necessitatis tempore, assumptoq; illo singulariter regendus est æger, ut pluribus supra.

3. *Sal Vitrioli.*

Hoc ex vitriolo concinnatum vomitorium, mediante sua acrimonia tantum est vitium, ut viscosa crassaq; phlegmata attenuet, incidat, eademq; partim vomitu per superiora, partim inferius per alvum ejiciat.

Singulariter autem conducibile, primum epilepticis ac pituitosis sive phlegmaticis, iis etiam, quorum pectus præ nimia phlegmatis crassi copia ita graviter est oppressum, ut difficillime spiritum ducant. Secundo intervit iis, qui ex inordinato vitæ regimine, validis potationibus ingluvieq; ventriculum debilitarunt, ac ita quidem, ut fungi suo amplius nequeat officio, hincque collectis in eo copiosissime cruditatibus, variis morbis, nominatim autem lienteria, diarrhœæ, periculosis dysenteris, variis febribus, vermarum generationi, scorbuto, & aliis inde scaturientibus innumerabilibus malis summo cum detrimento ac maximo vitæ periculo largissime pandantur fores: hinc etiam & non aliunde tot ac tantæ in diversis locis, præcipue autem in urbibus vulgi, in campestri vero marinoque bello

militum miserandæ sine gladio, sine sclopetis ac tormentis commissa videntur miserandæ strages. Ad aphthas, pro removenda ac educenda materiali earundem causa, hoc sale nihil unquam pretiosius sum expertus.

Dosis.

Quantitas ejus est ℥ß. qui vero faciles sunt ad vomitum ℥j. robustis vero pro una dosi exhiberi potest ℥j.

Vsus.

Communiter offertur matutino vel alio etiam, pro morbi exigentia, tempore in jure vel cerevisia dissolurum. Dissolvitur in aliqua destillata, & quo acrimonia ingratusve ejus sapor demulceatur corrigaturq; syr. viol. ℥j. commiscetur, ejusq; usus, quoties eundem necessitas requisiverit, absque ullo periculo peti potest.

MYROTHECII

SECTIO III.

De catharticis sive per alvum materiam peccantem educentibus.

1. *Catharticum polychrestum.*

Generale ac universale hoc sub forma extracti per alvum purgans Medicamen, omnem nocivam humorum materiam satis fortiter per inferiora expellit.

Præcipue vero nobile est in epilepsia, apoplexia, affectibus capitis soporosis, debilitata memoria, sine manifesta causa,
mem-

membroꝝ laſitudine, qui affectus omnes ac ſinguli ex abundantia humorum pituitoſorum traxere originem. In arthritide ac podagra, doloribus iſchiadicis, juncturarum, morbo gallico, ſcorbuto, cancro, fiſtulis, ulceribus inveteratis & manantibus imperigine, puſtulis, tinea, omnis generis ſcabie, præcipue vero ferina non multum lepræ diſſimili, item in cachexia, ex impuritate ſanguinis progenita, hydrope, febris diuturnis & aliis affectibus, qui purgantibus univerſalibus ſunt exterminandi. Tandem denique ſemel aut bis per annum uſurpatum pituitoſis falſoque phlegmate abundantibus laudabilis eſt Medicina.

Dofis.

Communiffima hujus cathartici doſis in robuſtioribus eſt ℥j. mediæ vero conſtitutionis ac debilioribus pro ratione viri-um, ætatis ac ſexus, facilis que vel difficilis alvi, doſin determinare prudens Medicus ipſe pro arbitrio ſciat.

Uſus.

Cavendum autem ante omnia ſedulo, ne venter ſit conſtipatus, humores vepeccantes exſiccati, viæ ac meatus per quos ſunt expellendi, obſtructi, ſed ut medicamentum abſque ulla remora penetrare feliciter poſſit, vires que ſuas, ut par eſt, exere queat, neceſſaria præmittatur præparatio. Dein ex extracto, digitis prius probe molliſicato, ſormentur tres vel quatuor pilulæ pulvere glycyrrhizæ conſpergendæ, vel auro, ne cohæreant, obducendæ, quæ cum ſyrupo violarum, vel alio conveniente ve-

hiculo tribus poſt cœnam horis deglutiantur, quas dulcis ſequatur requies placidus-que excipiat ſomnus. Hæ ſiquidem pilulæ ſub aurora blande ſine ullis torminibus operantur, ſi præter bonum regimen, ne corpus frigidum exponatur æci, decubuerit in dormitorio calido. Pro cujuſvis etiam placere ſummo manè aſſumi poſſunt, unaque aut altera hora indormiſcere licitum.

Si motus Lunæ obſervare liber, pilulis hiſ tempore plenilunii, quo humores maxime ſunt turgidi, vel paulo etiam poſt, utendum: aſt interim nihil intereſt, neceſſitatis caſus ſi materiæ peccantis expulſionem ſerio poſtulet, quo illæ tempore ſumantur, illa enim cum cunctis ſit exempta legibus, ideoque cœleſte hoc lumen non ita curioſe obſervandum.

Cautela.

Cavendum ab hoc cathartico in principium membroꝝ inflammatione ac læſione, utpote pulmonum, epatis, lienis, pe-ctoris, membranarum coſtas ſuccingentium, ventriculi, matricis, inteſtinorum ac renum, ſimiliter etiam in diuturnis dictarum partium obſtructionibus aut ſcirrhoſiſearundem tumoribus: ii inſuper ſibi ab hoc caveant, quibus ventriculi inteſtinorum que retentrix maxime eſt debilis, unde ad alvi fluxum valde ſunt proclives. Corpora præterea evſarca vividiq; coloris, quæ lenitivis facile ſolvuntur. Simili etiam ratione, quibus corpus putredinis notis tam interne quam externe ita eſt deſœ datum, ut viribus exhaustis ſpiritum vix ducere poſſint, hoc catharticum angue & cane pejus fugiant, quod etiam illis dictum, quibus vel

infe-

inferiorum vel superiorum venarum est infesta hæmorrhagia, itemque prægnantibus ac senio confectis.

His omnibus de hoc cathartico nihil præscribendum, sed consideratis probè eorumdem vitibus, ætate, corporis constitutione, aliisque necessariis, tractandi sunt lenitivis, temperatisque purgantibus noxii humores eliminandi.

2. *Pilula familiares.*

Hæc singularis in pilulas formata massa, lentum viscolumq; phlegma, bilem aliosque humores crassos incidit, attenuat, eosdemque per alvum blandè educit.

Præcipuè est dicata affectibus capitis internis, asthmatis, inflationi, debilitati ac ardori ventriculi, obstructionibus hepatis, lienis, mesenterii, retentis mensibus, cachexiæ virginum, aliisque ex prædictis superfluitatibus originem ducentibus morbis, qui violentioribus exacerbantur, benignis verò possunt edomari ac educi. Præter facultatem purgandi pollet etiam virtutibus corroborativis vereque balsamicis, quibus frigidi humores exsiccantur, debilitata viscera corroborantur, putredini resistitur, vermesque radicitus exterminantur. Præservationis E. iis etiam esse salutaris hæc massa potest, qui natura sunt catarrhosi, ventriculum habent impurum ac debilem & exinde vitam vivunt perpetuis calamitatibus refertissimam.

Dosis.

Massa hæc exhibetur humidissimis facillimeque mobilibus à ℞j. ad ℞ij. aliis verò ad ℞j.

Vsus.

Ex hac massa formantur pilulæ in modum, ut supra de cathartico polychresto fuit dictum, deglutiunturque vel horis matutinis, vel vespertinis ante lecti introitum, vel etiam immediatè ante prandium aut cœnam, exindeque earundem operatio promoveretur, celeriusque in actum deducitur. Acuitur autem earundem virtus additione alicujus syr. lenitivi, ut ros. viol. de prunis & aliorum similium, vel si cum ovi vitello exempto ejusdem albumine exhibeantur. Quocunque anni tempore non considerato etiam motu Lunari, tutissimè iis uti fruique licet.

Cautio.

Phthificis, Hæcticis, emaciatiss, pulmonum item hepatis, lienis, renum aliarumque partium inflammatione laborantibus, harum ut & aliorum medicamentorum, quæ Aloë ingreditur, usus noxius, nocivus est etiam iis, qui ad hæmorrhagiam quamcunque sunt proni, ut & prægnantibus ac senibus.

Modus conservandi.

Massa hæc vesicæ, oleo amygdalino dulci prius illitæ involvenda, capsulæque inclusa, ne colliquescat, ac ad usum inhabilis levi ignis calore ad pristinam consistentiam sit reducenda, in loco sicco non tamen calido est collocanda.

3. *Pilula cephalica.*

Pilulæ hæc ex appropriatissimis capitibus simplicibus insita vi ac balsamo naturali cerebrum inprimis confortantibus constante massa formantur, omnes à superflua

F f f f f

humo-

humorum frigidorum copia debilitatas ac relaxatas principales humani corporis partes, in primis autem pectus, ventriculus, intestina, hepar, uterum, partes etiam genitales, primario verò cerebrum potentissimè calefaciunt, corroborant, omnesque sensus confortant & acuunt, internasque putredines inhibent ac remouent.

Dosis & Vfus.

Pilulæ hæ, ea, qua superiores exhibentur dosi. Singularem vi cathartica nulla profus, nisi ex accidente, quando scilicet copiosam jam dum præparatam in corpore humano humorum colluuiem natura fuerit aggressa, sunt præditæ. Præcipuæ autem earundem virtutes sunt calefacere, exsiccare, ac ut dictum, corroborare ac confortare.

Cautio.

Abstineant ab harum usu omnes plethorici, itemque biliosi ac ii, quorum pulmones, ventriculus, hepar, lien, renesque, &c. intemperie laborant calida, quo pertinent etiam emaciati, quibus vix ossa pelibus hærent.

4. Pulvis diartartari solutiuus.

Pulvis hic singularis est efficaciam in educendis è primis vis omnis generis, tam qualitate quam quantitate naturæ molestis, qui alias lenitiuis facillè cedunt, humoribus.

Maxima utilitate omnibus hic inferuit affectibus, quibus, ut dictum, familiares, aliisque siue cum, siue sine febre morbis ac symptomatibus, cunctis insuper, quæ tem-

peratis purgandæ veniunt cathartici, indiscriminatim complexionibus. Singularem præterea est medicina hypochondriacis, flatulentis, circa præcordia ex viscerum obstructione ac humorum cruditate progenitis, spiritibus copiosissimè refertis. Maximè denique conducibile iis audit medicamen, quibus passio est infesta colica, infestaque renum calculus.

Dosis.

Communis hujus pulveris pro utroque sexu dosi est ℥j. quibus facilis est alvus, naturæque sunt debilioris, in minori porrigantur quantitate. Pueris etiam in proportionata dosi securè absque ullo periculo exhiberi possunt.

Vfus.

Pulvere hoc quatuor vel quinque horis ante prandium, cum brodio carniū vel decocto prunorum aut passularum, in febribus verò acutis, cum aqua destillata syrup. violat. s. in forma Julepi dulcificata utendum. Pro rei exigentia secundò vel tertio, in morbis etiam chronicis pluries sine omni periculo repetitur. Viscera autem, quod probè hic notandum, salua sint necesse est ac illaxa, viresque ægroti integræ. Nulliusque cathartici, seposita prædicta cautela, sub cælo tutior magis est, quam hujus pulveris usus.

5. Confectio Arthritica.

Electuarium hoc peculiari sua qualitate quolvis in juncturas prolapsos tenues catarrhos, varia exinde solitos excitare

tare symptomata, per secessum educit. Iis imprimis maximè est utile, qui Catarhis, Chiragrâ, Ilchiade, Gonagra, Podagra aliisque funestis juncturarum vitiis miserimè excruciantur.

Dosis.

Communis hujus electuarii dosis in viris ac mulieribus satis robustis est ℥℥. in paulò fortioribus eadem aliquantulum augetur.

Usus.

In brodio carniû, decocto hordei, passularum aut alio (pro cuiusque beneplacito,) liquore dissolutum, quatuor vel quinque ante prandium horis jejûno ventriculo propinandum. Quod una, duabus aut tribus horis post accommodum subsequatur abstergens, quo humorum expurgandorum reliquiâ ad expulsionem promoveantur, intestina eluantur ac mundificentur. Quocunque etiam tempore, necessitate ita urgente, sumptum, suam absque ullis torminibus tutissimè absolvit operationem. Si modò hoc ipso ad præcavendam humorum colluviem usus, tempus observet aut vernum, aut autumnale, itemque qui immediatè subsequuntur plenilunium, dies, domumque ne excedat aère existente turbido vel nebuloso, ventosque evitet australes. Sciendum verò, si pro humorum educendorum copiâ muneri suo non satisfecerit, secundo aut tertio subsequente die eadem dosi repeti tutò posse.

6. Electuarium Hydragogum.

Electuarium hoc omnes serosas vel copia turgidas, vel adventitia humorum

nociva permixtione collectas in corpore expurgat humiditates. Ideoque usus ejus est salutaris in omnibus ab his, & similibus causis, productis affectibus, imprimis verò hydrope aliisque aquosis humani corporis & externarum partium tumoribus. Egregium etiam ad educendas in cavernis laterum ac alibi latentes, variaque ibidem, ut in plurimis ægrotis videre licet, producentes symptomata serositates, à quibus affectas humani corporis partes mirè liberat.

Dosis & Usus.

Hujus ℥℥. in brodio carniû calido, vel alio simili ac conveniente liquore dissoluta, manè quatuor aut quinque horis ante prandium jejûno stomacho, necessitatis tempore frequentissimè ebibitur. Maximè autem (si modo morbus inducias ferat) usus est conducibilis in ultima Lunæ quadra.

7. Passula purgantes.

Passularum harum purgantium vis ac facultas in educendis blandè absque ullo periculo per alvum tartareis varii generis humoribus, mira est; Impuritati ventriculi corrigendæ, affectuique splenetico inveterato, melancholiæ hypochondriacæ, diuturnæ fecum retentioni, aliisque morbis à principalium viscerum obstructionibus ac conclusis flatibus ortis, ubi lenientia sunt necessaria, singulares sunt.

Dosis & Usus.

Harum passularum pro assumentis natura, viribus ac ætate, assumitur cochlearum unum plus minusve paulò ante prandium, quæ absque ulla molestia ac fastidio munere suo ritè funguntur.

fffff 2

8. Cho-

8. *Cholagogum lenitivum.*

Cholagogum hoc lenitivum singulare est electuarium pro expurganda bile flava aliisque calidis, fervidis ac ebullientibus humoribus, quos non solum educit, verum infimul etiam alterat, corrigit acrimoniamque eorundem demulcet, viasque, per quas sunt exterminandi, reddit lubricas. Ideoque conducibile in febris à bile flava exortis, erysipelate, podagra calida, hepatis inflammatione, vehementissimisque cum alvi constipatione ex renum calculo pronatis doloribus, gonorrhæa virulenta, fluore albo mulierum, retentis ab intemperie sicca fecibus, aliisque, qui emollientibus potius, humectantibus ac leniter purgantibus, quàm fortioribus veniunt eliminandi, affectibus.

Dosis.

Fortioribus datur ad ℥j. debilioribus verò ac delicatulis facilimeque mobilibus sufficit ℥ss.

Vsus.

Electuarium hoc in brodio carniùm, vel si febris, aut alius p. n. calor adfuerit, in decocto hordei dissolutum manè jejuno ventriculo quatuor ante prandium horis, propinandum. Quòd si verò cuipiam electuarii hujus usus ob continuas alvi constipationes vaporumq; calidorum ascensum veniat multoties reiterandus, huic dimidiam supra præscriptæ doseos partem semihorulæ quadrà ante prandium propinasse vel deglutisse sufficiat. Dicto tempore assumptum, tantum, quantum necessarium, circa vesperam educit. Prægnantibus etiam purgantibus sollicitandis, ut & infantulis securissima ac tutissima est Medicina.

MYROTHECII

SECTIO IV.

De Diureticis.

1. *Mixtura Saxifragæ.*

Singularis hæc sub forma electuarii concinnata mixtura nobilissimis ac experientia approbatissimis est prædita qualitibus, internas namque angustissimarum venarum, mesaraicarum sc. lienis, hepatis aliarumque partium, inprimis verò utereterum obstructions potentissimè reserat ac aperit, tartareamque in iisdem collectam mucilaginem abstergit, dissolvit, gnaviterque educit. Contritum renum ac vesicæ calculum expellit, dysuria medetur, profectos etiam ab urinæ retentione dorsi partiumque vicinarum dolores sedat. Inprimis autem utilis est Medicina contra hydropem, tumorem lienis aquosum, flatus sive ventositates, œdema aquosum, aliosque similes morbos, quorum cura diureticis simul peragenda medicaminibus.

Tandem etiam obstructas uteri venas mixtura hæc deobstruit, crassum frigidumque in iisdem contentum sanguinem excalescit & attenuat, ac ex hilce causis productam mensium retentionem tam in mulieribus quàm virginibus promovet.

Dosis.

Exhibetur plerumque ad ℥j. ac ratione assumentis augetur potest dosis à ℥ss. ad ℥j.

Vsus.

In usu hujus, ut & aliorum diureticorum, corpus ante omnia (necessitate

sic exigente) à præsentibus impuritatibus, non per ureteres, sed per alvum educendis, liberandum. Præmissis hisce, mixtura hæc in vino Rhenano, Malvatico vel Hydromelite, si ægrotus à febre vel alio calore, n. fuerit immunitis, vel recentissimo lactis sero, decocto hordei vel alio conveniente liquore dissoluta, maturino vel alio etiam, quando remoras non patitur necessitas, tempore exhibetur, repetique pro lubitu potest.

Non negligenda interim, præsertim verò in ipso calculi paroxysmo, vehementissimis etiam doloribus, inflationibus ac extensionibus corporis utiles clysteres, inunctiones, fomentationes & alia usitata remedia, quibus incarcerationi discutiantur flatus, ureteres emolliantur, humectentur ac lubrici fiant, quo præparatam hanc ad educationem tartaream materiam facilius ac felicitus nobile hoc medicamen expellere ac exterminare queat. Quòd si verò præservationis E. hæc mixtura coagulata nondum materiam cuiuspiam educere placeat, is præter necessaria purgantia prædicto lenitivo vel alio infuso R. habarbari, syrupo violarum vel cassia permixtis, duobus aut tribus dieb⁹ continuis, sub ultima Lunæ quadra horis matutinis, præcipue autem verno vel autumnali tempore utatur, sumptoque medicamine paululum requiescat, dulcemque post requiem demandato sibi munere rursus ut ante fungatur.

Cautio.

Hujus mixturæ usus vitandus iis, qui internas pariuntur inflammationes, excoitationes vel alias quascunque læsiones, quorumve urina sanguinis instar rubet,

itemque illis, qui diabete divexantur, ut & prægnantibus.

2. Oleum Nephriticum.

Hoc instar Sapphyri splendens destillatum oleum calefacit, digerit, aperit, discutit: unamque potenter promovet.

Singularis autem est Medicina in asthma, inflationibus ventriculi, passione colica, Pleuritide notha à flatibus sive inter membranas externas, sive internas collectis exorta; contra immanissimos etiam dorsi ac coxendicum dolores, à crasso frigidoque in renes prolapsa catarrho profectos est egregium. Conducibile etiam pro educendis è renibus ac vesica arenulis, omnique mucilaginoso ac tenace expurganda materia, illis præsertim, qui pituitosa sive phlegmatica sunt constitutionis, in quibus se. facultas dictarum partium expultrix maximè reperitur debilis. Excelens etiam est contra stranguriam, dysuriam, gonorrhæam, itemque ad renes colicamque vesicæ à purulenta ab aliqua exulceratione profecta materia mundificandum, ac quantum in hisce, ratione eorundem substantiæ ac temperamenti possibile, per consolidantia rectificandum, vel ad minimum, ne malum latius vel profundius serpat, impediendum est optimum. Non minus etiam lochia in debito suo fluxu subsistentia pronovet, acerbissimisque doloribus post partum laudabile est mitigativum.

Dosis & Usus.

Junioribus hujus olei guttæ tres, adultioribus verò pro re nata x. vel xij. cum vino generoso, vel b. odio carniū aut decocto hordei, additis passulis & glycyrrhizâ, vel conveniente liquore, propinantur.

FFFF 3

Pro

Pro expurganda in fundo hærente purulenta vel viscosa materia, ac urina exinde liberanda ac educenda, duæ vel tres guttæ cum decocto fl. malvæ vel glycyrrhizæ cum siphunculo jucundè immittantur, idque toties, quoties præceperit necessitas.

Cautio.

II, qui hepatis inflammationi ac nephritidi sunt obnoxii, ab usu hujus olei interno abstineant.

3. *Nitrum præparatum.*

Nitrum hoc peculiari præ aliis usualibus salibus est donatum penetrativa, aperitiva, incisoriaque acedine. Quamobrem etiam majori energia cutis poros aperit, potentiulque aliis urinam expellit. Et quod fortè alicui mirum vel etiam absurdum videbitur, quod hoc sal non solum ratione caliditatis suæ (ut & alia salia) trigidis, verum secundum easdem qualitates, calidis etiam, quibus refrigerando succurrit, utilissimum sit affectibus, non minori siquidem cum fructu exhibetur in febre ardente sive periculosa linguæ inflammatione, quàm aliis acutissimis morbis, in quibus pro mitigando intolerabili æstu ac compescenda ac restinguenda siti præsentaneum est auxilium. Peculiaris etiam ejusdem usus est in liberandis à prædictis vitiosis materiis vesica ac renibus, inprimis iis ægrotis, qui calore interno ferè exuruntur, quia præmemoratarum partium calorem p. n. temperat potius, mitigat ac refrigerat, quàm, ut alia solent diuretica, excalefacit & urinæ acrimoniam adauget.

Præterea, quando ab equitatione tempore ætivo facta, aut aliis vehementiori-

bus exercitiis, sanguis alicui vehementissimè ebullire inceperit, hepar ac renes valdè incaluerint, ac flammeam rubeamque creverit quispiam urinam, is melius hoc ipso medicamentum non inveniet. Eodem etiam in febribus quotidianis ut & chronicis tertianis, item hemitritæo putrido, (qui ex illa chronicarum febrium familia censetur,) quæ certis ac statutis anni temporibus grassantur, ægrotosque doloribus capitis, vertigine, corporis viriumque languore, septimanis aliquot miserrimè excruciant, hisque febribus nonnullo etiam tempore peculiaris conjuncta est malignitas, (quam vulgus ab adjunctis symptomatibus hisce in oris febrem appellat Ungaricam,) maximo cum successu utimur. Ægrotis enim convenientibus & accommodis prius purgatis pharmacis, si bis aut ter duabus aut tribus ante accessionem paroxyfmi febrilis horis hoc nitrum, servatis eisdem in loco moderatè calido, offeratur, morbi ideam ita immutat, ut brevi exoptata subsequatur reconvalescentia. Peculiarè denique est alexipharmacum, inservitque summo cum fructu iis, qui forte fortuna venenatas deglutivè herbas.

Dosis & Usus.

Nitri hujus ℥j. vel ad summum ℥j. cum vino, brodio carniùm calido, vel aliis liquoribus oblata unicà vice sufficit. Sciendum etiam, nitrum hoc in aqua dissolutum ac in ore retentum, exsuscitatum ab acri ac calida defluxione, mirè mitigare ac sedare dentium dolorem.

4. *Spiritus Salis.*

Clarus, albus ac acidus hic ex sale communi præparatus salis spiritus, dum natu-

ram

ram Salis æmulatur, essentialem etiam sive balsamicam ejusdem virtutem retinet; incidit enim, discutit, aperit, mundificat, penetrat, urinamque potentius ullo alio diuretico promovet.

Utitur hoc spiritu in obstructionibus venarum, aliorumque subtilium corporis humani vaforum, admiscetur etiam absorptionis ac expulsiōis gratia salutariter potionibus vulnerariis, contra renum ac vesicæ calculum, ac ad tartarum, viscosam, crassamque, unde calculus progeneratur, incidendam materiam eandemque educendam, excellens est. Item etiam contra triplicem hydropis speciem. Vires præterea in acutissimis & aliis chronicis errantibusque febribus diminutas revocat. Tandem denique in atrophia, quæ obstructionem venæ cavæ est subsecuta, mirabilis est efficacitæ spiritus hujus usus.

Dosis & Usus.

Spiritus hujus offeruntur, 5. 6. 7. 8. 10. 12 & 15. gutturæ cum vino, aquis destillatis, julapiis vel aliis similibus, pro cujuslibet lubitu, Medici judicio ac morbi natura.

MYROTHECII

SECTIO V.

De hydroticis sive sudoriferis medicaminibus.

1. *Diaphoreticum pretiosum.*

Diaphoreticum hoc singulare est confortativum, & ratione suæ qualitatis optimè temperatum bezoarticum in omnibus liquoribus aquosis salis instar dissolubile magisterium.

Principales ejusdem virtutes consistunt in expellendis per sudorem ac insensibilem transpirationem venenatis & putri-

dis vaporibus pestilentialibusque in corpore dominantibus, facultati vitali maxime nocivis infectionibus, dein id idem etiam cor ac cæteras partes principales egregiè roborat ac confortat.

Singulariter autem ejusdem usus concludibilis experimento est confirmatus in omnibus periculossimis etiam ac acutissimis febribus, iisque pestilentialibus, petechiis, variolis & morbillis, pleuritide legitima ac periculosa, aliisque à prædictis causis oriundis morbis. Similiter etiam in tertiana, duplici tertiana, quotidiana, hæmitritæo, aliisque intermittentibus, non solum ex humorum crassorum in corporis humani centro, facta putredine ac fermentatione progenitis, verum etiam conjuncta aliqua causa nutricula, sanguineæ scilicet massæ impuritate suffultis febribus maximè est utile: In gutta item rosacea, erysipelate, aliisque affectibus per bezoartica diaphoretica humorum putredini ac venenosæ malignitati resistentia, ac sanguineam massam mundificantia, præsentissimum est remedium.

Dosis.

Exhibetur hoc diaphoreticum viris ac mulieribus indiscriminatim à granis x. ad xij. robustissimis verò à xv. ad xx. pueris verò pro ætatis ac virium diversitate à granis ij. iij. iv. vel vj.

Usus.

Magisterium hoc horis matutinis vel aliis etiam quodocumque necessitatis casus ejusdem usum exegerit, præcipuè verò in affectibus periculossimis, qui nullam patiuntur remoram, exhibetur frigidum in uno aut duobus cochlearibus vini Rhenani vel convenientis liquoris dissolutum, quo sumpto,

sumpto, sudorem bene tectus aegrotus abluque tamen virium jactura expectet. Delicatulis verò ac naturâ debilibus maximè conducibilis est potiuncula aliqua brodii gallinæ, aliquot guttulis Elixiris nostri cordialis vel alterius aquæ cardiacæ alterari, quadrantis aut dimidiæ horulæ spatio post assumptum diaphoreticum tepidè superbibita, quæ non solum sudorè promovebit, verum insimul etiam vires egregiè conservabit. Hujusque diaphoretici pro rei exigentia in omnibus complexionibus ac constitutionibus corporis tam in prægnantibus quam infantulis turissimus est usus, inprimis verò in iis affectibus, quicallidiora alexipharmaca ac antidota non ferunt, sed ab iisdem potius exacerbantur.

Cautio.

Diaphoreticum hoc in affectibus per diaphoresin expellendis justo & legitimo tempore, quo natura iisdem indiget viresque satis adhuc sunt robustæ, offerendum. Si verò status morbi venæ sectionem vel vomitoria aut cathartica medicamenta primum requirat, diaphoreticum hoc in aliud tempus differendum. Nam quod natura maximè urgere solet, satisque est cōmodum, id exhibendum medicamentum, contrarium verò intermittendum.

2. Bezoarticum chrysocorallinum.

Bezoarticum hoc chrysocorallinum ex auro & corallis rubris artificiosissimè pulveris instar præparatum, est puniceum magisterium, quod præter virtutem suam cardiacam egregiè etiam sudorem movet, omnibusque iis affectibus, quibus diaphoreticum pretiosum est, conducibile, utilis

ejus usus esse potest, inprimis verò iis, qui delicatioris sunt naturæ, medicamentaque fastidiunt, itemque, quia omnis est expertis saporis ac odoris, prægnantibus ac infantulis maximè est proficuum. In specie verò maximoperè subvenit ventriculo, ubi scilicet iisdem in febribus malignis ac ardentibus, non quidem essentialiter ab aliqua in eo collecta nociva materia, sed per consensum vicinarum partium tantoperè ad vomitum excitatur, (ut aegrotus ne momento quidem assumpta corroborativa, vel refectoria nedum alia medicamenta retinere queat,) eundem corroborando. In periculosis alvi fluxibus, præcipuè verò dysenteria, aliis medicamentis bezoarticis omnibus palmam hoc ipsum præripit.

Dosis & Usus.

Recenter natis gr. j. exhibetur, in puerulis & aliis ratione ætatis ascenditur ad duo, tria, quatuor vel quinque grana, adultioribus verò habitâ semper, ut supra monui ætatis ac necessitatis ratione, decem, duodecim usque ad quindecim in aqua destillata vel alio conveniente liquore, pro cuiusvis arbitrio ac iudicio.

3. Cornu Cervi per calcinationem præparatum.

Candidissimè hoc usto, ac cum aqua aliqua cordiali in formam tabularum præparato cornu cervi exoptatissimo successu in plurimis venenosis pestilentialibusque cordi maximè offensis affectibus, quibus inprimis maligna aliqua qualitas ac putredo est conjuncta, utimur: viresque ac qualitates cornu cervi non solum Medicis, verum etiam cuilibet pattifamilias sunt notissimæ.

Ast quia hoc ipsum è centro ad circumferentiam corporis nocivam materiam per sudorem expellit, ideoque illud ipsum diaphoreticis associare placuit.

Vsus & Dosis.

Hujus per calcinationem præparati cornu cervi dosis est, ℞. j. vel etiam ℥. ℞. aut ℥. j. habito tamen personarum & necessitatis exigentis respectu plus minus, vel cum aqua aliqua destillata affectui appropriata.

4. *Cornu cervi per macerationem præparatum.*

Est ejusmodi cervi cornu, quod singularis alicujus decocti Bezoartici vapore ita quidem levigatur, ut digitis facilimè possit conteri, qui præparandi modus ab aliquibus Chymicis calcinatio Philosophica vocatur.

Hoc cornu cervi à priori distinguitur ratione substantiæ, quam in se retinet, sulphuræ. Quod manifestissimum, si incendatur, carbonis enim instar ignem concipit, tingiturque primum atro, deinde candidissimo colore, ejusque usum aliqui è Chymicis maximopere extollunt, unicornu longè præferunt. Donatum alias est manifesta, ac in sensu incurrente, omnive, ut terra sigillata & bolus orientalis, carente acrimonia qualitate, eorumque locum subire potest in miscendis antidotis, idque maximo ægtorum commodo, quoniam non minus propter vim suam bezoarticam, quam prædicta sudorem etiam movet. Summè etiam est proficuum in dysenteria aliisque acribus alvi fluxibus.

Dosis & Vsus.

Utendi exhibendique modus idem est cum superioris cornu cervi calcinati.

5. *Diaphoreticum Antimonii.*

Diaphoreticum hoc antimoniale est ex Antimonio pulveris instar præparatum candidum minerale magisterium, à plurimisque Chymicorum vocatur magisterium bezoarticum minerale, cui maximas acribunt virtutes.

Singulare est experimentum in peste & aliis venenosis ac malignis affectibus. Quoniam etiam materiam peccantem insensibiliter per sudorem expellit, ideoque salutatis ejusdem est etiam usus in illa lue venerea, ubi materia peccans in habitu corporis latitans, scabiei sicæ, herpetis miliaris, aliarumque pustularum existit causa.

Dosis.

Exhibetur unica vice à granis iiii. vj. ad ℞. j. usque.

Vsus.

Porrigendum ægtoto cum liquoribus appropriatis, vel sub forma boli conservæ alicui vel electuario commixtum; absque omni etiam periculo toties, quoties necessitas exegerit, ejusdem usus repeti potest.

6. *Spiritus Nitri correctus.*

Spiritus hic peculiaris est salis nitri
G g g g g ad

ad usum hominum singulariter præparatus ac correctus spiritus, qui ratione manifestarum suarum qualitarum non multum est dissimilis cæteris spiritibus salinis, excepta sola, quæ fortior in eo est quam in aliis, qualitate ignea: Movet urinam, pellit sudorem, absorbetque omnes hinc inde in corpore oberrantes nocivos vapores. Ad colicam flatulentam, cardialgiam aliosque à flatibus ortos morbos comprobatissimus ejusdem est usus: Similiter etiam contra anginam ac pleuritidem pestilentialem, aliasque febres malignas à sulphureis pestilentialibusve miasmatis exsuscitatas, ac in corpore humano accensas maximopere celebratur.

Dosis & Usus.

Propinatur hic spiritus eum vino, brodio carnis vel aqua destillata, ut superius de spiritu salis dictum, à guttis vj. viij. x. xij. ad xv. usque.

7. Aqua Dianæ.

Aqua hæc crystalli instar pellucida, sapore ac odore gratissima egregium est hydroticum, laudatissimum idcirco ejus usus in externorum membrorum lassitudine, podagra, acerbissimisque articolorum à frigidis ac tenuibus per cutis poros non evanescentibus defluxionibus exortis doloribus. Principaliter autem in pruritu, scabie, maculis aliisque ab impuritate sanguinis pronatis deformitatibus ac defædationibus ejus usus est proficiuus.

Dosis & Usus.

Propinatur plerumque horis matutinis brodio carnis, vino vel alicui aquæ destillatæ, utpote veronicæ, carduibenedicti vel fumaricæ permixta à ℥. ij. ad ℥. ℞. plus minus pro diversitate subjecti, quæ epota sudorem in lecto benè testus ægrotus expectet. Si verò, qui in lecto sudare nequeunt, epota hac ipsa moveant sudorem in balneo. Quia etiam nullius novæ est particeps qualitatis, ideoque multoties ejusdem usus tutè reiterari potest. Quod si fortè ægrotus multis scateat impuritatibus, is prius, quo aqua vires suas feliciter exereat, tentandus purgantibus, noxiisque humores sunt eliminandi.

8. Aqua Veronica.

Nobilis & colore subaureo tincta pretiosa veronicæ aqua, eo, quo docui in mea hydroelæologia, modo destillata, maximarum est virium non solum in omnibus viscerum obstructionibus & potionibus vulnerariis, verum etiam admirandæ est qualitatis pro mundificando sanguine, abolenda fœda cutis scabie & vitiligine. In his, qui ad sudorem sunt proni, absque alterius additamento, eundem movet. Exoptatissimus etiam ejusdem est usus in curanda lue venerea, præcipuè in delicatulis qualvis alias potiones abhorrentibus, similiter etiam in morbis a cutis, utpote febribus malignis, pestilentialibus, periculis, variolis & morbilis, &c.

Dosis

Dosis & Usus.

Communis ejus dosiſt eſt ab ℥.j. ſ. ℥.ij. ℥.ij. ad ℥.vj. uſque, habito ſemper perſonarum reſpectu, conſideratoq; neceſſitatis caſu, propinatur vero tempore matutino vel alio accommodo. Cum vero acrimoniæ cujuſdam ſit particeps, ea corrigi convenienter poteſt additione ſacchari, quod ejus operationes nullo modo remorabitur. Imo aquæ hujus virtutes multo ſunt in Medicina excellentiores, quam ut hic omnes enarrare poſſim.

9. *Spiritus Tartari.*

Aqueus eſt è Tartaro deſtillatus liquor, qui aperit, penetrat, ſudoremque movet, quare ejusdem uſus ſingularis eſt in hiſ iſtis affectibus, quorum jam in præcedente facta mentio, per ſudorem ſcilicet qui veniunt eliminandi, præter enim empyreuma quod redolet, non multum ab ejus qualitatibus recedit.

Dosis & usus.

Exhibetur è ℥.j. ad ℥.j. cum vino vel aqua aliqua deſtillata.

10. *Antidotus Cardui Angelici.*

Antidotus hæc nobile ſudorem movens ac ſanguinem purificans, & verè bezoarticum ſub forma electuarii concinnatum eſt medicamentum, quod ratione ſuarum qualitarum mediocriter calefacit, aperit, detergit, purificat, internæque humorum putredini reſiſtit.

In morbis acutis, ut febribus malignis, peſtentialibus, petechiis, variolis

& morbillis, dyſenteriis, peſtentialibus ut & aliis febribus, ut ſuperius de diaphoretico pretioſo diximus, maximam eſt virium, ſingulariter autem eſt utile hominibus, conſtitutionis qui ſunt frigida, catarrhoſis item, deloribusque podagricis, chiragricis, iſchiaticis, aliisque vitiis à falſis tenuibusque exortis deſfluxionibus obnoxiiſ: ſimiliter etiam in curanda apoplexia, membrorum contractura, eo præſertim tempore, ubi pro curatione horum vitiorum, ad præcavendâ majora incommoda ac ſymptomata, præter alia medicamina, neceſſario etiam requiruntur ſudorifera. Tandem denique grumos etiam ſanguinis diſſolvit, contuſiſque aut ab alto delapſis ſalutaris eſt Medicina, in fractura item oſſium ac luxatione membrorum loco potioriſ vulnerariæ uſurpata, admirandus ejusdem eſt effectus, non minus etiam pro expugnando hauſto veneno, ut & ſanandis vulneribus ſive caſim ſive punctim factis, præſtantiffima eſt Medicina,

Dosis & Usus.

Exhibetur infantibus ac pueris cum aqua aliqua deſtillata, decocto vel Julepo, in abſentia vero febris, cum vino vel hydromelite à ij. iij. iv. v. uſque ad x. vel xij. grana, adultioribus vero à ℥.j. ad ℥.j. pro diverſitate ætatis viriumque perſonarum ratione.

11. *Sal diaphoreticus.*

Hujus è vegetabilibus arte eliciti candidi ſalis virtutes ſunt, promovere ſudorem, pellere urinam ac abſumere exſiccareque ſuperfluum ac ſeroſum phlegma.

Ggggg 4

Iis

lis itaque pro movendo sudore datur, qui nimium sunt catarrhosi abundantque prædicto phlegmate: quoniam etiam vias, in quibus viscosa hujusmodi materia hæret, deobstruit, eandemque discutit & absumit, vaporesque flatulentos suppressit, ideoque conducibilis in hydrope, tympanitide & flatulentia corporis, salutaris etiam est lactantibus, quorum lac nimis est aquosum ac tenue, aliisque, quas medicamenta exsiccantia requirunt, affectibus ac symptomatibus. Tempore etiam pestis, quando præsertim illa existente anni tempore humido dominatur, maximo cum successu usurpatur.

Dosis & Usus.

Dosis ejus est ℞. ℥. vel ℞. j. plus minus, pro diversitate subjectorum, daturque tempore matutino cum vino vel conveniente aqua stillatitia bibendus.

MYROTHECII

SECTIO VI.

De Mitigantibus sive Anodynis.

1. *Laudanum Angelicum.*

Laudatissima hujus in forma crassiusculi alicujus extracti præparatæ medicinæ experimentis confirmatæ virtutes sunt præcipuæ hæ sequentes:

I. Defluxiones quascunque, sive frigidae sint, sive calidae ac acres, à capite ad pectus vel alias corporis partes de-

labentes alterat, incrassat vel exsiccet, earundemque acrimoniam demulcet, indeque exorta symptomata mitigat ac corrigit.

2. Intolerabiles ac immanes quoscunque febriles à quacunque causa pronatos calores temperat ac mitigat.

3. Omnis generis acerbissimos etiam, non solum à prædictis defluxionibus causatos, verum etiam à calculo, flatibus, vulneribus externis, contusionibus, ossium fracturis aut alia quavis causa externa, à capite ad calcem usque excitatos nec aliud frænum ferentes dolores mitigat ac sopit.

4. Periculosissimas dysenterias vel cum vel sine sanguine fluentes, hæmorrhoidum item mensiumque nimium fluxum sistit egregiè.

5. Denique ablatam à superioribus causis ægrotorum dulcem requiem maximeque necessarium somnum restituit, dissipatasque exinde vires revocando ac recolligendo, Medico ad obtinendum præfixum scopum maximopere subvenit.

Dosis.

Nobilis hujus anodyni dantur gr. ij. iij. iv. v. & robustissimis ad summum vj.

Usus.

Quando Laudano hoc pro incrassandis catarrhis, (ut supra §. I. dictum, cuius uti placeat, dissolvatur illud prius in uno vel altero cochleari syrapi violacei, & liqui-

quiritia, jujubis vel lenientium aliorum appropriatis aquis dilutorum Sympliciorum, exhibeatur in forma potiunculæ duabus post Solis occasum horis sumpta cœna: Quod si verò propter ingratum saporem in forma præmemorata quispiam usus ejusdem sit fastidiosus, ei ex præscripta dosi formare pilulas esto integrum, quas cum aliquo ex modo recensitis syrups asperso prius pulvere liquiritiæ deglutiat. In vehementissimo febrium æstu, phrenitide item, mania & insania ab accensa bile flava vel alia simili materia productis, in emulsione aliqua è sem. cucum. & cucurb. cum aqua aliqua refrigerante, recentissimè extracta, ac syrupo violatiff. dulcorata dissolutum prædicto tempore administretur. Et ubi calori p. n. qualitas aliqua maligna quod in peste aliisque febribus malignis evenit, fuerit conjuncta, maximo ægroti commodo ʒj. plus minusve talis nitri præparati additur.

In omnibus chronicis recidivantibusque sive externis sive internis, itemque ulceribus cancrofis, fistulis, noli me tangere, aliisque similibus ægrotos acerbissimè excruciantibus viresque eorundem imminuentibus ulceribus, pro diversitate affectus vel in calido vel frigido aliquo liquore dissolutum, in forma potiunculæ vel pilularum duabus ante dolorum recursum horis, idque toties, quoties exegerit necessitas, exhibetur.

In alvi aliisque cruentis fluxibus exhibetur cum Syrupo cydoniorum, de rosis siccis, myrtillorum aliis astringentibus. Modumque si excedat fluxus, viresque non omnimodè sint prostratæ, bis de die, mane scilicet & vespèri exhibere licet, aft

debilitatis ac exhaustis viribus, dimidia tunc dosis est sufficiens.

Si quem præterea neque à doloribus, neque à manifesta ac sensibili calore productæ nullisq; externè usualibus remediis cedentes vigiliæ miserrimè torquerent, huic absque ullo periculo Laudanum tempore vespertino exhiberi, & ratione exigentiæ repeti potest.

Cautio.

Quoniam verò variæ Laudanorum extrant compositiones, idemq; hujusmodi medicamento usuro circumspèctè agendum, singularisque aliqua, quæ summa sit præparata diligentia, cordialibusque temperatis castigata compositio est primùm eligenda.

Dehinc eidem etiam est probè observanda dosis exhibendique tempus, ne forte plus justo nec statim in Principio morbi ubi catarrhi, æstus febriles, dolores ac periculosi alvi fluxus dominantur, eo, absoluta tanquam Medicina, qua præmemorati affectus omnes curari possint, temerè uratur. Ideoque sedulo habenda consideratio præparantium emeticorum, catharticorum, diureticorum, hydroticorum, alexipharmacorum, corroborantium, aliorumque necessariorum medicamentorum interiorum; itemque venæsectionis, cucurbitularum, balneorum, fomentationum, inunctionum, aliorumque externorum pro diversitate causarum in usum ducendorum medicaminum, quorum singulum suo quodq; tempore, quando scilicet necessitatis casus jusserit, usurpandum. Ægroti præterea

Ggggg 3

Lau-

Laudano hoc usuri, alvus semper sit lubrica ac libera necesse est, quæ, si non respondeat, Clysteribus humectantibus similive diæta convenienter est sollicitanda. Sciendum tamè interim, quod si fortè quispiam vehementissimis ac insolitis vitæ periculum minitantibus doloribus derepentè corripatur, ac non demptis prius doloribus ac recollectis viribus, impossibile prorsus sit curæ principium, usum hujus Laudani absq; ulla remora non solùm esse licitè usurpandum, verum etiam maximè necessarium, & à sapientioribus Medicis plurimis idcirco encomiis donatum. Ii denique, quorum caput est imbecille ac frigidum, somnolenti sunt, ac ad lethargum & apoplexiam valdè proclives, itemque epileptici à causa frigida facti, natura vel asthmatici aut phthistici, ii etiam, qui duras patiuntur viscerum obstructions ac scirrhus, virgines præterea & maritalitatis mensium suppressionibus laborantes, Laudano hoc, nisi summa urgeat necessitas, non temere utantur.

2. *Mixtura dianepenthes.*

Hæc instar duriusculi alicujus Syrupi præparata mixtura singulare est anodynum, ac simul etiam confortativum medicamentum, quod in febribus acutis aliisque affectibus fortuitis ac repentinis, qui intolerabili calore, malignitate, item, sævissimis doloribus, delirio, perpetuisque sunt stipati vigiliis, excellenter in momento quasi juvat.

Dosis.

Datur adultioribus ad ℥j. delicatulis

verò ac junioribus minus, robustissimis verò, si constitutio corporis ejus usum ferre possit, ad ℥iſs. & ℥ij.

Vfus.

Ægrotò exhibetur in forma potionculæ in aqua aliqua destillata vel julepo dissolutum. Hic verò notandum, quod si hæc mixtura in prædictis febribus in usum vocetur, hanc ipsam interdum sudorem aliquem solere movere eundemque utilissimum, nullo modo impediendum.

Cautio.

Hoc medicamentum simili cum Laudano Angelico cautione indiget.

3. *Mixtura odontalgica.*

Hæc mixtura utilissima est in odontalgia à causa frigida ac catarrhis inopinatè excitata.

Vfus.

Hæc mixtura si instar grani piperis loco dolenti per modicum temporis applicetur rursusque ejiciatur, catarrhorum partem extrahit, dolorem sopit, gingivamque à catarrho relaxatam firmat ac roborat: Si verò dolores ab excavato per putredinem dente essent producti, iserit vel extrahendus, vel spiritu vitrioli liquor ei inducendus, quod in plurimis observavi personis, quorum dentes hoc remedio sunt ita mortificati, ut licet tum non fuerint evulsi, nihilominus tamen in posterum

rum ab omni sint facti dolore liberi.

Denique verò si dolor non ex enarratis causis, sed ex superflua tenui ac serosa per univertsum corpus diffusa humiditate originem duceret, illis per purgantia ac sudorifera caputque corroborantia occurrendum. Irritus enim & vanus foret omnis labor, si hocce & similibus anodynis aliis dolores hujusmodi avertere conarentur.

MYROTHECII

SECTIO VII.

De confortantibus & specificis
Medicinis.

1. *Aurum potabile Mysticum.*

sive

*Magisterium Auri liquidum
optimum.*

MEam de auri metallina essentia chymica anatomia, ejusdemque in Medicina usu conceptam opinionem, meumque judicium in variis meis opusculis dogmaticis, præsertim verò in recensione septem Planetarum terrestrium spagyrica, itemque in aphorismis meis spagyricis sive chymiaticis, ac in chrysiologia sive examine auri chymico candidè aperui, sincerè tuli.

Cùm verò reperiantur plurimi, qui

hæc mea scripta nondum legerunt, cùm tamen de his omnibus ac singulis judicium desideranter expectent, ideoque in compendio quasi idipsum hîc repetere placuit.

Primùm sincerè confiteor, aurum nobilissimum, pulcherrimum, purissimum, solidissimum, ac in suis qualitatibus maximè temperatum, præ reliquis omnibus mineralibus ac subterraneis, esse corpus, ejusdemque temperamentum ac constantiam necessariò provenire, primùm ex siccarum elementarium substantiarum puritate, perfectione ac constantia, ex quibus à natura fuit compositum, deinde etiam ex perfectissima earundem unitione, permixtioneque absolutissima, ut etiam in omni tentatione ac probatione tam interna quàm externa unum semper & idem permaneat.

Secundò, plurimis probationibus chymicis verissimè comperi, aurum, licet naturale aliquod sit compositum ex diversis contrariisque elementaribus qualitatibus ac substantiis, ut alia omnia sub Sole creata, constans, exindeque plurimi doctorum argumentantur, hoc ipsum à sua forma qua à natura donatum est, perfectè ut alia creata esse dissolubile, quod tamen valentissimo igne, fortissimisque corrodentibus factu prorsus est impossibile: nihilominus tamen in perfectione sua, qua per omnipotentiam Creatoris (cujus magnalia ac mirabilia terram cælumque adimplent,) gaudet, constantissimè perseverare. Ex hisce itaque probationibus, substantiarum auri
dissol-

diffolutionem ac separationem non esse in humanis positam viribus, certò & indubitanter concludere licet. Reperiuntur quidem adhuc aliqui Chymici, qui hanc radicalem, ut vocant, auri solutionem vi ignis, vel corrosivorum possibilem nobiscum negant, interim tamen eandem mediante aqua aliqua peculiari, dulciuscula & prorsus insipida, omnisque acrimoniæ experte, (aquam vocant philosophicam & menstruum universale:) non esse impossibilem asseverant. Quàm verò ridicula sit hæc speculatio vanumque phantasma, iis facile, qui in rebus chymicis maximè sunt exercitati, super hisce & similibus vanitatibus sententiam ferre licet.

Ideoque & tertio expressè affirmo, omni medicamento, quæ sub forma aquæ, olei, spiritus ardentis, mellis, salis, pulveris vel simili alia, hinc inde pro vera ac sincera auri substantia circumferuntur venalia, non esse talia, quæ hujusmodi (proprie loquendo) mereantur nomina, circumferentes verò vel peccare ex ignorantia, quippe qui de suis propriis laboribus minus dextrè judicent, accidens rei ab ipsa vera ac reali essentia nullo modo discriminantes; vel (si intelligant) ostentationis potius gratia apud rerum chymicarum ignaros sapientiam suam prodant, privatoque suo commo commo consulere satagant. Sed quàm bene & qua conscientia Deo & hominibus illudant, muscerdam pro vero pipere venditantes, tandem aliquando maximo ejulatu experientur, ubi imposturæ præmio remunerabuntur.

Quartò, cum per Vulcanum chy-

micum, ne minima quidem particula ab auri substantia detrahi possit, sed, ut supra dictum, idem semper ratione essentiæ permanet, nullumque sub Sole reperiatur medicamentum, quod tantos præstet effectus in Medicina generales, ut veteres Philosophi Hermetici de auro potabili docuere: ideoque firmissimè credo, id puram putamque esse vexationem philosophicam, aliudque sub hoc nomine intellexisse. Interim tamen, is, qui in dubium hanc nostram sententiam fuerit vocare ausus, contrariæ assertionis in chymica faceret exoptarem experimentum, tunc demum id, quod Thomasinis oculis videt manibusque palpat, credet: Parùm enim juvat nuda solum speculatione ac contemplatione rerum naturalium velle assequi mysteria, sed præter hanc requiritur etiam ocularis variis exemplis facta demonstratio, quæ factum tandem laudabile coronant, quæ si deficient, vana potius æstimatur delectatio, dulceque habetur, iis præcipuè salutare, somnium, qui tempus conterere melioribus nesciunt.

Tandem denique sincerè confiteor, aurum, licet nullo modo quidpiam de ejus substantia, ut dictum, detrahi, multò minus à calore hominis naturali concoqui & transmutari possit, id nihilominus tamen mediantibus convenienter singularibus additamentis ita disponi commode posse, ut notabiles & laude maximè dignas operationes ac virtutes in Medicina præstare possit, quod à plurimis sapientibus Chymicis hæctenus scio observatum, quotidiana id etiam attestantur exempla.

Digre-

Digrediendo nunc ad aurum meum potabile mysticum, hoc nihil est aliud, quam peculiaris quidam liquor medicinalis, in quo sufficiens auri Orientalis quantitas fuit dissoluta ac ita quidem attenuata, ut in illo invisibilibus atomis, quemadmodum sal aliquod in aqua solutum delitescat. Similique modo, ut sal ab aqua separatum in pristinam suam formam reduci, ab hoc etiam liquore aurum convenientissimè separari potest, quod non solum in hoc, verum etiam in aliis omnibus medicamentis quæ aurum ingreditur, est possibile, in quibus verò medicaminibus nullum reperitur aurum, hæc certè nullum etiam realiter recessisse extra omnem est controversiam. Inveniuntur alias plurima absque auro præparata medicamenta, quæ propter excellentes, quibus pollent, virtutes, ab auro nonnunquam accipiunt denominationem, & si modo non fiat animo imponendi proximo sed debita ratione ac iudicio, cuilibet Medico licitum est imponere medicamentis hujusmodi ab auro desumpta nomina.

Licet itaque in hujusmodi medicamentis, quæ, ut dictum aurum recipiunt, id idem semper tale maneat, non tamen eorundem vires ab hoc imminuuntur aut debilitantur, nec inutiliter etiam iisdem fuit admixtum, omnibus siquidem expertis ac sapientibus Chymiatriis tam notum est quam notissimum, menstrua siue additamenta illa, quibus ad aurum, eo, quo dictum, modo disponendum utimur, per se ipsa nullo modo tales ef-

fectus edere posse, qualia admixto auro fiunt, tunc etiam medicamentum non simpliciter operatur ut aurum, sed recipit quippiam de qualitatibus accidentis, pronascitur exinde aliquod tertium, quod non immeritò secundum doctrinam Paracelsi in suis Archidoxis libr. de magisteriis, magisterium auri, vel etiam, quoniam aurum sub forma potabili in eo latitat, aurum potabile vocari potest, cui magisterio excellentissimas attribuit virtutes, uti in allegato loco videre licet.

Manifestas quod attinet nostri auri potabilis qualitates, earum ratione induit, attenuat, aperit, penetrat & exficat, ideoque omne sine caliditate, eo fermè modo, quo rectificata ac in aquis dissoluta vegetabilium soluta salia. Ratione verò propriæ suæ essentiæ ac præmemoratae compositionis resistit putredini, excitatas ab interno humorum venenosorum fomite malignitates bezoardica virtute suppressit, potentissimeque, præcipuè autem cor & præcordia confortat ac corroborat.

Maximarum inprimis est vitium in dissolvendis mesenterii aliorumque internorum angustissimorum meatuum ac venarum obstructionibus, in melancholia etiam hypochondriaca, inflatione ventriculi, tribus hydropis speciebus, cachexia, sanguinis impuritate, tertiana simplici & duplici, quartana, aliisque chronicis ex putredine humorum profeminatis febribus. Lauda-

H h h h h

bile

bile etiam in paralyfi, amiffione loquelæ, epilepfia, uteri strangulatu, cordis palpitatione, cardialgia, fyncope, incubo, iremque in omnibus febris acutis & peffilentialibus, malignis, variolis & morbillis, peffe, & à maligna materia caufata pleuritide, infuper omnia periculofa fymptomata ac alia accidentia, quæ hominem maxima cum proffratione virium, fpirituumque vitalium diffipatione ita quidem invadunt, ut Medicus typum eorundem ac morem difficulter dignofcere, nedum ordinaria curandi methodo, nifi prius dempra fuerint fymptomata, recuperataque vires, natura etiam per indubitata ac certa figna, quo tendere velit, quæve fubfidia requirat ac auxilia indicaverit, eadem poffit perfanare, quo in cafu Medicus unicum fuum refugium in hoc excellentiffimo, multijugaque experientia confirmatiffimo, aliifque fimilibus fubtilibus cardiacis medicamentis ponat neceffe eft, omnes enim vagabundos cordique maximè infenfes, vapores ac fuligines difcutit, facultatem vitalem roborat, balfamum naturæ confervat ac tuetur, eundemque à putredine, quantum quidem medicamentis hujufmodi poffibile, vindicat ac defendit, ideoque præter hoc in aliis etiam affectibus maximè ejus ufus effe poteft commodus.

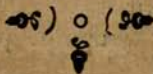
Poffe autem hoc ipfum, (ut quidam Pseudo-Chymici de hoc & fimilibus præparatis ex auro magifteriis impudentiffima lingua blaterant, quibus fuis

mendaciis hujufmodi medicamina fi dextrè fuerint ufurpata, maximè quidem utilia, dehonestant potius ac diffamant, quam recommendant,) cæcis reffituere vifum, furdis auditum, infundere fipientiam ftolidis, efficere erectis ut incedant claudicantes pedibus, curare podagram & confirmatum hydropem, leproffis reddere cutis nitorem corporifque reffituere puritatem, fanare caneros ac fiftilas, naturâ quæ funt fteriles, jucunda beare prole, hominem denique ad ultimum ulque vitæ terminum imperpetuo nulli feneffutis etiam calamitatibus obnoxio confervare fanitatis vigore, aut alia fimilia præfftare miracula; hæc itaque & ejufmodi alia, quia pura funt mendacia ac grandiloquia, à me veritatis amantiffimo procul abfint. Nitatur enim quifpiam autoritate qualicunque etiam libet, ratiocinetur formetque pro placito difcurfus, experientia tamen optima harum rerum magiftra aliud monffrat, nullum feilicet inventum effe medicamentum, quod aliorum maximè neceffariorum vices fupplere, multo minus, quod quofvis natura etiam ac proprietate quadam incurabiles morbos perfanare potuerit. Eorundem etiam opinio è directo adverffatur voluntati, ordinationi & decreto divino naturæ divinitus implantatis. Vergit id etiam in contemptum tot millium nobiliffimorum à Deo multivariis virtutibus peculiariter coronatorum fimpliciû, hac tandem opinione annihilantur omnes labores, omniaque, quæ impendit homo in acquirenda vera Medicina, fudia,

dia, quā ut & alias artes ac scientias omnes tantis laboribus propter nostra peccata Deus noster subjicere voluit, cū denique ipsa etiam ratio physica non patiatur. Si enim tale aliquod medicamentum inveniretur, quod tot morbos curare posset, id ipsum certē necesse est ante omnia corrigat ac alteret malam à parentibus humido radicali implantatam ad hunc vel illum morbum dispositionem, vel possit in propria sua substantia exulcerata, sauciata, putrefacta corporis principalia membra, pulmones scilicet, hepar, lienem, aliasque interiores corporis humani partes curare, redintegrare, inque pristinum suum reducere statum, vel alia, à nullo adhuc unquam ab ipso mundi principio ad hunc usque diem Medico visā vel observata præstare miracula.

Dosis & Usus.

Exhibetur hoc auri magisterium infantulis à gutt. i. ascenditur pro ratione ætatis, vinum ac necessitatis ad guttas quindecim vel viginti in adultioribus in vehiculo conveniente, absente nimirum febrili calore, vino albo generoso, vel aliqua aqua appropriata, stillatitia, ejusque usus certis horis alligatus non est, sed quoties necessitatis casus jusserit, quavis diei hora tuto assumi potest.

Cautio.

Cavendum autem hic maximopere, ne exhibituri hoc magisterium in patellis, vel cochlearibus argenteis, stanneis aut leviter inauratis permisceamus, eligenda è contra vasa vitrea vel subtilissimè vitro obducta; Siquidem si hoc magisterium in iisdem paululum relinquatur, sociam materiam relinquendo, instrumentis hujusmodi è metallo fabricatis, ut multoties cum ejusmodi magisteriis aureis vel argenteis accidere solet, adhærescit. Hanc enim habent metalla proprietatem, ut alterum in aqua vel alio liquore dissolutum separet, ac ad se tractum socium expectet, quod non solum Chymicis est notum, verum etiam cuilibet aurifabro obvium. Ac ex mea parte exoptarem ego vendere aliquod ex auro vel argento concinnatum magisterium, à quo beneficio alterius alicujus non posset separari, separatumque ad oculum demonstrari metallum, de quo in superioribus.

2. *Elixir Aureum,*

sive

Magisterium Lapidis Bezoar compositum.

Pretiosissimum ac subtile, gratum, Bezoardicum ac verè cardiacum est colore citrino tinctum, ex lapide Bezoartico orientali aliisque pretiosis corporibus præparatum magisterium, sortitumque
H h h h 2 hoc

hoc nomen non ab auro, quod ejus compositionem non ingreditur, sed à colore citrino sive aureo, præstantissimisque auri non imparibus virtutibus: In omnibus siquidem iis affectibus, quibus superius aurum potabile summè conducibile esse diximus, itemque quibus lapis bezoarticus laudatur salutaris, summa cum utilitate exhibetur, effectus ejus experientia sunt confirmati.

Dosis & Usus.

Propinatur, habito tamen semper personarum respectu, absente febre vel cum vino vel cum aquis appropriatis, borraginis, rubi idæi, buglossi vel similibus à guttis tredecim gutt. quindecim ad viginti usque, ejusque dosis pro necessitatis exigentia reiterari potest.

3. *Magisterium Perlarum Solubile.*

Candidum hoc est sapore acidiusculum ex orientalibus perlis in forma pulveris salis instar in aqua dissolubile magisterium, unde à plurimis Chymicis, ast valdè impropiè, perlarum sal vocatur: Cum hujusmodi virtutes à perlis propriè non proveniant, sed à spiritu solventis, sive eo, quo solvuntur menstruo, quo ignis beneficio destillatione separato, insipidus perlarum pulvis, non amplius in aqua dissolubilis, ut aliæ solent perlæ in pulverem redactæ, fundum petit.

Hoc magisterium nobilissimum etiam est cordiale, ac in omnibus ex putre-

dine interna ac venerosis vaporibus causatis cordis affectibus, quibus egregiè resistit corque roborat, apprimè salutare. Quòd verò hoc ipsum (ut aliqui Chymici existimant) peculiari quadam præditum sit irrorante ac humectante qualitate, qua præsertim calidam pulmonum possit corrigere intemperiem, & inde excaustos ac agitados spiritus vitales refrigerare, phthisicis item & hecticis subvenire, humidumque radicale restaurare, experientia nondum edoceri potui. Satis interim sufficienterque mihi est cognitum, exsiccans esse medicamentum sudoremque movisse ægrotis, quod reticere hoc loco minus duxi decorum ac prorsus incivile.

Dosis & Usus.

Omni tempore exhibetur cum appropriatis aquis vel commixtum julapii, habito tamen necessitatis ac virium ægroti respectu à granis tribus ad ℥ss. usque.

4. *Magisterium Corallorum Solubile.*

Est ex corallis rubris, colore, sapore ac consistentia priori ex perlis concinnato non dissimile præparatum magisterium, nullum ratione formæ externæ inter hæc duo discrimen est, iisque præditum est virtutibus, quibus à Chymicis & vulgo extollitur, paribusque pollet facultatibus cum sequente syrupo de quo paulò post videre licet.

Dosis

Dosis & Usus.

Dosis est ut prioris, propinaturque in aquis rubi idæi, fragorum, acetosæ vel aliis stillatitiis modico sacchari edulcoratis.

5. Syrupus Corallorum.

Pulcherrimus saporeque gratissimus hic è coralliis rubris arte factus syrupus præter proprietatem peculiarem, qua præditus est, cardiacam, moderatè etiam refrigerat, exsiccat ac astringit, exindeque ex intemperie aliqua calida ventriculorum, hepar aliasque internas corporis nostri partes debilitatas roborat, excitatum à bile fastidium, nauseam & vomitum compescit, egregia est medela contra quamvis hæmorrhagiam, salutaris præcipuè in hæmorrhagia, narium & sanguinis ex ore ejectione, dysenteria, diurno hepatis fluxu, hæmorrhoidibus, nimiisque mensibus, egregius etiam est contra fluorem album, gonorrhæam, ab intemperie calida & facultatis retentricis imbecillitate profectam. Prægnantibus etiam maximo est auxilio, quæ ob affectam malè matricem abortum timent, ac ad destinatum partus tempus fœcundum retinere nequeunt. Celeberrimus in primis ejus usus est in auctissimis ex accensa bile pronatis febribus, & in ipsa etiam peste pro corroborandis ægrotis, absumentisque vagabundis internè cordi maximè infestis vaporibus.

Dosis & Usus.

Communis ac usitata dosis est, habito tamen subjectorum respectu, coch-

leare unum plus minusve, quovis necessitatis tempore illum exhibendo, in diuturnis verò ac chronicis hæmorrhagiis, itemque in fluore albo & gonorrhæa usurpandus est ordinariè horis matutinis & quatuor post prandium, ejusdemque ad meliorationem usque continuandus usus, in hisce enim morbis melius ac certius medicamentum hoc ipso syrupo haud faciliè invenietur. Interim verò, quo vires suas feliciter exerere queat, acres ac calidi humores convenientibus lenitivis sunt educendi ac evacuandi.

6. Elixir cordiale vegetabile specificum.

Maximarum hoc subtile Elixir virium salutare est pro corroboratione cordis ac cerebri, ut & ventriculi, matricis omniumque internarum corporis partium, utique eo corroborantium (quocunque etiam nomine veniant:) aquarum loco felicissimè possumus, vires ideoque ac virtutes ejus prolixè nimis hic enarrare ac extendere non necessarium duximus.

Dosis & Usus.

Exhibetur absente febre cum vino, aut alias tepido carniarum brodio, vel aqua aliqua stillatitia à guttis vj. jx. xv. ad xx. usque, plus minus pro necessitatis exigentia.

Aqua cordialis aurea.

Aqua hæc cordialis aurea dicitur, non exinde, ac si aurum ejus ingrediatur compositionem, sed quia præ aliis cardiacis aquis, nobilissimis est prædita virtutibus,

Hhh hh 3

bus, probatissimis, quis exercet, longoque
ut confirmatis donata operationibus.

Nobilissima hæc aqua cardiaca utilis ac summè salutaris est in omnibus corporis humani morbis ac symptomatibus, ubi in primis cordi roborantibus prospiciendum, viresque necessario sunt reficiendæ ac refarciendæ; Animum exhilarat, debilem in utero fœtum corroborat, abortum præcavet.

Dosis.

Pueris exhibentur pro diversitate ætatis aliquot guttæ, adultioribus verò integrum cochleare.

Vsus.

Bibitur vel sola paucò saccharo dulcorata, in primis autem ad reficiendas vires commiscetur gallinæ brodio. In acutissimis verò, malignis ac pestilentialibus febribus, cum aquis temperatis aliis, utpote carduibenedicti, borraginis, buglossæ vel simili convenienter permixta exhiberi potest, possunt & julapia vel aliæ potiunculæ à Medicis ægroto præscriptæ eadem ipsa aromatizari, quibus gratissimum conciliabit saporem odoremque.

§. Elixir Cinnamomi.

Hoc Elixir convenit syncopi aliisque cordis affectibus ac symptomatibus, à materiis frigidis ac flatulentis excitatis, frigidam ventriculi intemperiem corrigit, eundemque corroborat, ciborum fastidium, ructus, inflationes ac vomitum à pituitosis cruditatibus provenientia tollit, naturalem ciborum concoctionem promovet, obstructosque mulierum ac virgi-

num, phlegmaticæ maxime quæ sunt constitutionis, menses referat.

Dosis & Vsus.

Dosis eadem est ut prioris, utendiq; modus ejusdem etiam non dissimilis, viresque aquæ cinamomi fragrantissimæ supplere convenientissimè potest.

Essentia Croci.

Nobilis croci essentia mediocriter est calida & sicca, concoquit, digerit ac moderatè astringit: singulari etiam proprietate cor roborat ac exhilarat, somnumque conciliat. Accommodatissimus ideoque ejus usus est in ferina tussi, asthmaticæ, infarctuque pulmonum aliisque respirationis à tenui catarrho progenitis vitiis, itemque pleuritide, cardialgia ac melancholia: ventriculum confortat, concoctionemque ciborum promovet, matricem calefacit, mensesque ex intemperie frigida ac flatibus resistentes promovet.

Dosis.

Essentia hæc datur infantulis grani milii magnitudine, in paulo majoribus paululum ea ipsa augetur, adultioribus grana (in pondere medicinali usitata) ij. iij. & ad summum iv. habito tamen semper personarum respectu.

Vsus.

Pro infantulis dissolutum in lacte muliebri saccharo cando dulcoratum, necessitateque exigente iisdem exhibetur; adultioribus verò pro diversitate affectuum aliis in liquoribus dissolutum porrigitur.

10. *Antidotus Caryophyllata.*

Præstantissimum hoc est cordiale, in forma subtilissimi purpurei electuarii ex rubescentium caryophyllorum essentia, & aliis pretiosis cardiacis compositum medicamentum, quod mediocriter calefaciente ac moderatè astringente qualitate est præditum, gratissimoque suo odore ac fragrantia mirabiliter ægrotos recreat.

Inprimis autem singularis hæc est antidotus in corroborando corde ac cerebro, lætificandisque spiritibus vitalibus & animalibus, ad defendendos etiam eosdem ab infectione venenosi aeris, internorumque noxiorum ac venenosorum à maligna putredine humorum pronatorum vaporum injuria, laudabilis.

In syncope, lipothymia, cordis palpitatione, terrore, melancholia, incubo aliisque accidentibus, ubi pretiosissima cordialia celebrantur, utilissimum etiam hoc est electuarium, non minus item valet præservationis gratia in peste, iis præcipue conducibile, qui sunt delicatuli, melancholici ac timidiusculi.

Dosis & Usus.

Assumitur vel per se solum, vel in vino, brodio carniæ calido, restaurativo, jalapiis, aquis stillatiis dissolutum vel aliis medicamentis permixtum à ℞. ℞. ad ℞. j. plus minusve.

11. *Pulvis Diachermes.*

Subtilis hic pallido-purpureus excellens est pulvis cardiacus, cujus usus in omnibus his affectibus est celebris, in

quibus antidotus caryophyllata, de qua supra.

Appropriatissima autem est Medicina in convulsionibus epilepticis, apoplexia, terrore & incubo puerorum, salutaris item prægnantibus, melancholicis symptomatibus obnoxiiis, indeque facile abortientibus, vel ante constitutum tempus parturientibus, vel si legitimo tempore fœtum vivum enitantur, nihilominus tamen paulo post partum acerrimis hisce cordis & cerebri affectibus miserrime excrucientur, & proh dolor! experientia quotidiana teste, plurimæ emoriantur.

Dosis.

Exhibetur recens natis à granis iij. ad vj. aliis verò plura. Juvenibus verò ac adultioribus dantur grana xij. xv. xx. & xxiv.

Usus.

Recentissimè natis contra prædictos affectus, præservationis ergo exhibetur cum aqua fl. tiliæ, lil. conval. primul. veris, cerafor. nigr. fl. pæon. lil. alb. vel betonic. eduleorata prius saccharo cando, vel lacte tepido offertur ebibendus, ejusque usus tribus diebus continuis tempore matutino est reiterandus. In hisce etiam aquis quovis necessitatis tempore exhibetur infantibus ac pueris ejusmodi affectibus actu laborantibus. Supra memoratæ veto prægnantes singulis Lunæ quadris præscripta hujus pulveris dosi uti possunt. Possunt etiam fieri L. A. morsuli, addita scilicet hujus pulve-

pulveris drachma una sacchari in aliqua prædictarum aquarum dissoluti $\frac{3}{4}$, quos secum tenere & afflictionis tempore uno aut altero uti commodè possunt. Potest is idem etiam addi conservis ros. fl. arantiorum, viol. borrag. vel fl. tunicæ, admixtoque aliquo conveniente syrupo ad præscriptos scopos electuarium aliquod confortativum præparari.

12. *Pulvis bezoarticus Smaragdinus.*

Hujus viridiusculi in forma subtilissimi pulveris ex pretiosissimis confortantibus præparati magisterii non solum in præmemoratis affectibus, (ut de pulvere diachermes dictum fuit:) verum simul etiam in febribus malignis non minor ac ipsius lapidis bezoartici orientalis usus & fructus esse potest.

Dosis & Usus.

Quantitas utendique modus eadem sunt, ut paulo præcedentis pulveris diachermes.

13. *Mixtura Diambra.*

Excellent hoc subtilissimi extracti instat medicamentum confortativum maximarum est virium, in calefaciendis ac roborandis à frigidis humoribus debilitatis nobilioribus totius corporis partibus, imprimis vero corde & cerebro, quibus natura sua appropriatissima est Medicina. Subtilissimo suo odore maximè penetra-

tivo corroborat sensus, excuscitat sensus, calidum innatum fovet, ejusdemque operationes excitat ac recreat. In vertigine, syncope, subita lipothymia & virium penuria est egregia. Roborat insuper partes nutritioni dicatas, promovet ciborum concoctionem, refrigeratam matricem, ut & genitales tam virorum quam mulierum partes calefacit, venerem excitat ac conceptionem adjuvat. Et ut plura paucis comprehendam, mixtura hæc universale est confortativum calidum in omnibus frigidis affectibus, utile etiam senibus aliisque qui frigida sunt corporis complexionis.

Dosis & Usus.

Offertur hæc mixtura vel sola sine alterius alicujus additamento, vel in ovo forbili aut brodio carnis, vel conservis confortantibus: addita horis matutinis quantitate pisi majori etiam vel minori, habito personarum respectu.

Cautio.

Usum hujus vitent cholericæ & sanguinei, acutosve qui habent ac calidos sensus, vaporesque calidi quorum colorant faciem, itemque maxime qui sunt ad hæmorrhagiam narium proclives. Insuper etiam noxia est illis, quorum cerebrum valdè est debile facillimeque inebriantur, cæterique omnes sive mares sive sint fœminæ, quæ odorifera, præsertim n. ambra vel moschum sua natura ferre non possunt, sibi ab hac mixtura tanquam summe detrimetosa caveant.

14. *Diacinamomum ambratum.*

Fragrantissimi hujus pulveris primariæ virtutes cum præcedentis mixturæ conveniunt. Inprimis autem convenientissime additur confortantibus compositis, ut & brodiis corroborativis, pulticulis amygdalinis, conjecturis aliisque & similibus cibis analepticis, quibus non solum gratissimum conciliat saporem, verum eorundem etiam vires acuit. Ejus item tria vel quatuor grana mensuræ vini optimè prius saccharo finissimo edulcorati addita, sapore id & odore reddunt efficacissimum, & ita quidem, ut nullum vinum Hippocraticum vel aliud claretum cum eo conferri possit, omnia insuper, sive vitrea sint, sive metallina hoc semel imbuta, servabunt odorem vasa diu.

15. *Elaosaccharum Citri.*

Sicca instar alicujus pulveris est mixtura odore ac sapore corticum citri fragrantissima, utilis præcipuè in affectibus cordis à flatibus frigidisque humoribus iisdemque putrefactis ac malignis, exortis. Calefacit etiam ventriculum, eundem corroborat discutitque & absumit corporis ventositates sive flatulentias.

Dosis & Usus.

Tantum, quantum cultelli cuspidis capere potest, cum vino, brodio carnis calido vel aqua aliqua stillatitia porrigitur. Cibis & confecturis verum ac naturalem corticum citri odorem saporemque imprimit, & pro aromatizandis potiunculis catharticis, earundemque ingrato odore corrigendo apprime est utilis. Singulari autem

cum fructu admiscetur Julapiis, quos in febribus malignis ac postentialibus ægrotis ebibendos præscribimus, quive acidiuscula aliqua, Spiritu scilicet Vitrioli, Sulphuris vel Salis sunt temperata substantia. Parum enim si iisdem hujus pulveris fuerit additum recentissimè expressi citriorum succi sapore linguam feriunt: non solum ægrotis idcirco maximè grata, verum etiam pro coercenda febrium malignitate sunt convenientissimi.

16. *Elixir Antepilepticum.*

Peculiariter excellens hoc puniceum Elixir maximè est conducibile in epilepsia ac suffocatione sive strangulatu uteri.

Dosis & Usus.

Hoc Elixir plerumque à v. ad xv. & xx. guttas usque, habito tamen semper perforarum ac necessitatis respectu, febre absente vino, præsentè verò aquæ alicui stillatitiæ permixtum propinatur, idque quovis indifferenter tempore, ut de aliis Elixiris superius dictum fuit.

17. *Aqua Antepileptica temperata.*

Hæc aqua in qualitatibus suis temperatissima singularis est efficacix in epilepsia, delicatissimis exinde puerulis, ac ipsis etiam prægnantibus quovis tempore utilis ac proficua.

Dosis.

Parvulis datur cochleare unum, natu verò majoribus, paulò plus, adultioribus vero sive maribus sive fœminis, duo vel tria cochlearia.

Uſus.

Utimur hac aqua vel vehiculi loco cum prædicto Elixire vel aliis ſimilibus contra epilepſiam pugnantibus medicaminibus, aut etiam ſine ullo alio additamento, ac pro lubitu ſacchari modico ſine virium jactura edulcorari poteſt.

18. *Elixir Cephalicum.*

Excellentiſſimum eſt cephalicum Elixir contra omnes cerebri, nervorum, ligamentorumque affectus ſingularis efficaciam ac energiam, ita quidem, ut nobiliſſimarum aquarum cephalicarum ac apoplecticarum ſupplere locum maximo cum commo- poſſit.

Dofis & Uſus.

Hoc Elixir ratione doſeos ac uſus interni correfpondet non ſolum cum priori, verum etiam maximè eſt laudabile uſurpatum, externè naſo ſc. & venis temporum illitum.

19. *Aqua Antiapoplectica ſpecifica.*

Hæc aqua in omnibus capitis & nervorum affectibus (ut de balfamo antiapoplectico dicitur) ſingulariter eſt utilis ac ſalutaris.

Dofis & Uſus.

Infantibus dantur pro ratione ætatis aliquot guttulæ aliis humoribus propter nimiam ejus caliditatem permixtæ, adultioribus verò ac fortioribus cochleare integrum, edulcorarique, ſaccharo (ut de aqua antepileptica dictum) commo- de poteſt.

Cautio

Prægnantes ab hujus aquæ uſu ar- cendæ.

20. *Effentia Florum Hyperici.*

Admiranda hujus effentiam virtus eſt ad curandam melancholiam ac depravatam imaginationem, ubi ſcilicet homo ex improviſo optime valens, nullis prægreſſis cauſis nec internis nec externis, variis torquetur falſisque impreſſionibus, apparetque à Diabolo veluti obſeſſus ac quo ſe vertere debeat anxius hærens mortem ſibi ipſi minitatur, homini ejuſmodi majus præſtat auxilium, quam aliud quodvis, nobiliſſimum ac pretioſiſſimum licet ſit ſub Sole medicamentum, cujus rei ego ipſe in aliquot ægrotis ſum expertus, quibus, divina aſſiſtente gratiâ, hac effentiâ unice priſtinam reddidi ſanitatem ſanæque mentis rurfus feci compotes. Eadem autem, pro confequendo meo propoſito ac ſecundo, hoc ſubſeq. modo utar. R. aq. ex fol. Hyperici deſtillatæ lb. j. vel in hujus defectu ſubſtituatur aqua Betonica, in hac re- peſacta diſſolvantur ℥ij. hujus effentiam ſacchari ℥iſſ. edulcorandæ, trajiciatur aqua hæc uſque dum clareſcat & rubicundo tincta colore pulcherrime niteat, percolatorium, hujus aquæ exhibentur ægrotis ante Solis exortum & veſperi ante introitum lecti ij. iij. vel iiij. cochlearia, uſusque ejus ad perfectam mentis redintegrationem ſedulo eſt continuandus: ſuccurrendum hujusmodi malo ſatis tempeſtively, quando ſcilicet id idem altas nondum egit radices, ratioque omnimode ſit aboli-

abolita ac prorsus corrupta. Aliis etiam affectibus essentia hæc, in quibus sapientiores Medici ipsam herbam celebrant, ac commodari potest.

21. *Balsamus vitæ liquidus.*

Splendidissimus hic aureo tinctus colore liquor gratissimum spirat odorem, & consistentiæ ratione non multum est dissimilis balsamo orientali vel liquidæ ambre.

Qualitates ejus generales sunt: calefacere, exsiccare, digerere, purificare, sanare, roborare, appropriata idem est capitis medicina, usus verò ejusdem specialis est excellens in affectibus capitis & nervorum (ut de balsamo antapoplectico dicitur) frigidis, prodest item summè contra catarrhos frigidos, medicina etiam est præservatoria illis, quibus natura caput intemperie laborat frigida, exindeque catarrhi frigidi in subjecta membra decidui intolerabiles progignunt dolores. Salutaris insuper est in affectibus thoracis, asthmate sc. dispnœa à vapore vel spiritu excitata, mundificat ulcera pulmonum ac pectoris, succurritque, nisi sit inveteratum cum febre hectica conjunctum malum, phthisi. Simili etiam modo curat ulcera intestinorum, matricis, renum & colli vesicæ. Incarceratos flatus discutit, ventriculum calefacit, appetitum excitat, anheliutis factorem ex cruditate ortum corrigit. Urinam pellit, tumores hepatis & lienis frigidos absumit, & veluti Panacæa plurimis ægritudinibus ab humoribus frigidis ac humidis causatis egregie succurrit. Præ-

servationis denique E. pesti tempore uti eo commode possumus.

Dosis & Usus.

Hujus balsami ordinariè horis matutinis ægrotis exhibentur iij. v. vel etiam vj. guttæ, & si necessitas exegerit x. in vino, & pro ratione morborum ac symptomatum, pro quibus expellendis in usum accersitur, commiscetur syrupis, confervis, electuariis vel linctibus. Ii verò, qui propter capitis catarrhos exindeque dependentes morbos aut symptomata vel in peste præservationis gratia ejus usum per aliquod tempus continuare volunt, recipiant sacchari finissimi pulverisati ℥j. aut ℥i℥. cui commisceant balsami hujus ℥j. fiatque l. a. pulvis in pyxide argentea inaurata ad usum aservandus, cujus singulis mane, quantum cuspis cultri recipit, assume; eoque utere vel solo, vel addito conveniente alio, de quo superius prolixius diximus.

22. *Balsamus Sulphuris.*

Balsamus sulphuris potentius calefacit & exsiccat priori, detergit etiam, mundificat, qualitateque singulari præditus est astringente, quam in præparatione ab excitata sulphuris aciditate acquirit.

Singulare autem est pectoris specificum, quod non solum à lento ac viscoso, organa respirationis obstruente & asthma producente liberat phlegmate: verum etiam egregie ulcera pulmonum, vicinarumque partium, saniosa mundificat & ad sanationem promovet.

Deinde etiam maximè exoptatus est ejus usus in diarrhœa ac dysenteria tempore præsertim autumnali epidemica. Maximè etiam ab Authoribus commendatur ac laudatur contra pestem. Commixtus in forma linimenti cum oxymelite egregium est auxilium in gangræna & sphacelo: superimpositum enim hoc linimentum loco affecto, carnem vivam à demortua efficacissimè separat, ulteriorem corruptionem inhibet, & pro faciliore cura optimum ponit fundamentum. Hoc etiam modo balsamus hic, in forma sc. linimenti usurpatus mundificat ac exsiccat inveterata, frigida ac manantia artuum ulcera, eorundemque sanationem potentissime promovet. Hoc etiam linimentum approbatissimum est experimentum ad procidentiam ani & matricis, illitum enim, repositas has partes in situ ac loco conservat. Tandem denique ex cera flava & hoc balsamo fieri emplastrum potest, quo non solum ad pnevmatocelen, verum etiam ad corroborandas extremè refrigeratas externas corporis partes, firmandosque relaxatos à frigida podagra articulos, maximo cum successu utimur.

Dosis & Usus.

Internus hujus balsami usus & dosis convenit cum balsami vitæ utendi modo, daturque cum vehiculis affectui accommodis.

Cautio.

Ubi calor aliquis febrilis vel alia calida p. n. intemperies sive externa sive interna ea sit, adest, vel confirmata est phthisis, lentaque febricula in carnosiss partibus hæ-

rens, sensim ac sensim humidum radicale depascit, ab hujus balsami usu abstinendum, hujusque loco diæta potius & cura est instituenda humectans, quam calida & sicca in usum ducenda medicamina, quæ propter miserimè ii falluntur, qui indiscriminatim ad omnes pulmonum affectus balsamo hoc tanquam panacæa utuntur. In calida enim hujus & aliorum viscerum intemperie oblati, oleo ignis extinguitur.

23. Flores Sulphuris Benzoinati.

Est subtilissimi pulveris instar cum odorifero gummi benzoin sublimatum sulphur ad eosdem pectoris vitia ad quæ prædictus balsamus sulphuris apprime utile. Deinde etiam convenientissimum est iis, quorum caput frigida laborat intemperie & exinde catarrhis hujusmodi sunt obnoxii, calefacit enim illud, exsiccat ac roborat. Contra dolores colicos est singulare, & ad curandam pestem humidam, præsertim verò in ignobilioribus ac rusticis, qui vilioribus saginati cibis, multam in sanguine colligunt humiditatem & idcirco hujusmodi infectioni magis sunt aliis obnoxii, celeberrimum est auxilium.

Dosis.

Datur à ʒj. ad ʒj.

Usus.

Pro sanandis capitis catarrhis ʒj. hujus pulveris miscetur cum ʒj. sacchari candi, additis iij vel iiij. guttis olei fœniculi stillatitii singulis mane vel per se, vel cum conveniente vehiculo quantitate cuspidis cultri assumitur. Vel fiat ex hoc pulvere cum gummi tragacantho in aqua Betonice

ca dissoluto massa, ex quo formentur rotula: quovis necessitatis tempore in usum revocanda; hoc modo usurpatum pectori etiam conducit. Potest etiam pro lubitu commisceri conservæ rosarum additoque aliquo syrupo in forma electuarii usurpari. Contra tormina ventris datur cum vino albo calefacto vel brodio carnis calido, contra pestem verò cum modico aceti calefacto saccharoque edulcorato, quo sumpto sudorem ægrotus bene tectus expectet.

scatutiunt mala, absumit: Salutaris etiam est scorbuticis, valet item contra gonorrhœam purulentam & album mulierum fluorem, certissimaque in febribus ardentibus, pestilentialibus ac aliis malignis omnibus est medela. Expertissimum etiam est præservativum pro militibus naumachiariis & remigibus, aliquot enim guttæ omni mane assumptæ ventriculum mirè corroborant, &, ne damnosi cibi aquæque, ut solent, putridæ potæ noceant, præcavet.

24. *Spiritus Vitrioli cærulei rectificatus.*

Dosis.

Acidus hic est è vitriolo cæruleo elicitus liquor, cujus præcipuæ virtutes sunt, incidere, discutere, putredini resistere, mundificare, exsiccare, astringere & mediante sua aciditate sitim restinguere.

Pro ratione, constitutionis, personæ dantur iij. iv. v. vj; ad viij. ad x. usq; guttæ.

Ufus.

Singulariter ideoque ejus usus approbatus est ad conservandam eorum sanitatem, qui complexionis suat phlegmaticæ, & contra epilepsiam, cephalalgiam, vertiginem, oculorum caliginem, auditus gravitatem, debilitatam memoriâ, à superflua humiditate, si fuerint omnia producta egregium est medicamen. Oesophagum pectusque ab omni viscoso phlegmate ac mucoliberat, ventriculum purificat, eundemque corroborat, concoctionem promovet, ciborum appetitum excitat, putredinem, unde anhelitus grave olentia, inhibet, pronatos ex indigestis cibis vermes necat: Hepar confirmat, hepaticisque gutta rosacea deformatis, vel diarrhœæ obnoxiiis singulariter subvenit, flatulentum lienis tumorem, unde plurima

In affectibus frigidis cum vino generoso, in calidis verò cum aqua aliqua destillata refrigerante, Julapiis etiam vel decocto hordei, in febribus verò acutissimis cum aqua fontana limpidissima. Contra alvi profluvium ad corroborandum hepar, itemque gonorrhœam & profluvium uterinum, misceatur cum conserva rosarum ad gratam aciditatem, omnique mane, & vesperibus deglutiatur, vel recipitur ℥ss. rosarum rubrarum concisæ ebulliant in ℥v. aquæ cichorei destillatæ, quæ si fuerit satis tincta ac percolata adduntur ℥vj. sacchari finissimi ad consistentiam dulcioris syrupi, cui admisceatur tantum spiritus vitrioli, quantum pro grata aciditate syr. de Berber. æmula aciditate sufficit. Hujus syrupi unum aut duo cochlearia ad præmemoratum scopum conveniunt.

l i i i i 3

Can-

Cautio.

Omnes illi, qui nervorum contracturæ vel spasmo sunt obnoxii, laborantque intemperie capitis sicca, itemque à quacunque etiam causa, ut cutis ossibus hæreat, facti extremum macilentii, aliique, qui debilem ac exquisitissimi sensus habent stomachum, ut & mulieribus ac virginibus mensium obstructione laborantibus, hi omnes & singuli dico sibi ab hujus spiritus vitrioli usu sedulò caveant.

Cautela in repositione ac conservatione spirituum Nitri, Salis & Vitrioli probe observanda.

Primum spiritus hi in mundissimo vitro cum oblongiusculo ac angustissimo collo & orificio, infundibulo non dissimili, ne quid inter effundendum præterlabatur, asserventur.

2. Occludantur subere, & si in alia sunt loca transportandi cera flava therebinthinæ cypriæ permixta, quò arctius hæreat, super ligata vesica, vitra contegantur.

3. Inter effundendum, ne quid in vestimenta decidat, vel digitis spiritibus hujusmodi fortè fortuna irroratis vestes vel pretiosa linteamina attingantur sedulò cavendum, corrodunt enim eadem ac exedunt.

4. Aliquot horum guttas Julapio vel decocto hordei additurus, quia propter gravitatem fundum petunt, circumagiter easdem prius, ac, an linguæ grata arrideat ac iditas, faciat experimentum, quæsi minus, guttularum numerum ad gratiam adaugeat. Simili modo conservi etiam sunt permiscendi, observato scilicet optime sapore.

5. Mixtura verò in nullo alio fiat vasculo, quam vitreo patellave vitrea,

25. *Sal Absynthii vitriolatus.*

Pulcherrimum ac summè rectificatum est absynthii sal, cui tantum spiritus vitrioli fuit superfusum, ut cum eo arte chymica ita coadunitus ac coagulatus, multum ejusdem sapor præcellat, ideoque etiam sub hac forma tractabilior & in itinere magis commodus, quàm ipse vitrioli spiritus. Qualitates ejus ac virtutes plerumque conveniunt cum viribus ipsius spiritus vitrioli, præsertim autem in frigidis ac humidis ventriculi affectibus, febribus item putridis præ aliis plurimis eligendum.

Dosis & Usus.

Dantur hujus salis gr. iij. ad vj. habitoque personæ respectu ascenditur descenditurve administraturque cum iis ipsis liquoribus ac additamentis, ut de spiritu vitrioli dictum.

26. *Elixir balsamicum stomachale.*

Hujus balsamici Elixiris principales qualitates sunt, calefacere, exsiccare, aperire, incidere, purificare ac corpus à putredine defendere.

In specie verò singulariter juvat pectus à frigidis affectibus ac symptomatibus morbidum, excellentissimum ac exoptatissimum est auxilium, ubi ventriculus ex diuturna ac chronica febre vel aliis causis refrigeratus de mandato sibi muneris non amplius est sufficiens, eundem enim corroborat, abolitum appetitum revocat concoctionemque debito modo promo-

vet

vet: frigidus hepatis & lienis oppilationes referat, cachexia, ictero & chlorosi subvenit, menses suppressos ciet, vermes necat, putredinem arceat, & tempore pestis à senibus præsertim & natura sive complexione frigidioribus accommodatissimus ejusdem esse usus potest.

Dosis & Usus.

Pro ratione subjecti ac necessitatis quovis etiam tempore offerri potest absente febre in vino vel secus in brodio carniū vel alio simili & affectui appropriato liquore, stillatitiis aquis vel Julapio dissolutum à gutt. v. xv. ad xx. usque.

27. *Balsamus Diambra.*

Nobilissimi ac pretiosissimi hujus in forma linimenti concinnati balsami virtutes sunt, fragrantissimo suo odore spiritus vitales ac animales roborare, nitidare, animum exhilarare, refrigerata à frigidis humoribus interna principaliora membra, cor sc. pulmones, hepar, ventriculum, &c. calefacere ac confortare, conceptionem promovere alias peculiare perficere operationes, quales superius mixturæ Diambrae ascriptimus.

Usus.

De modo utendi dicemus infra sub finem balsamorum.

28. *Balsamus Cephalicus.*

Colore est niger fragrantia sua celeberrimus balsamus cephalicus, præparaturque eâ prorsus ratione, ut in omnibus

bene constitutis pharmacopœis balsamus solet apoplecticus, virtutes verò cum priori habet correspondentes.

29. *Balsamus Apoplecticus specificus.*

Præstantissimus est etiam balsamus cephalicus calefaciens, penetrans, incidens, aperiens, discutiens, exsiccans & roborans, principaliter verò appropriatissima est medicina in hisce sequentibus affectibus, in vertigine sc. tenebricosa, tinnitu aurium, auditusque gravitate, apoplexia, epilepsia, memoria & ratione debilitatis, catalepsi, sopore, spasmo tam universali quam particulari, capitis tremore, aliisque nervorum affectibus: Itemque in lipothymia & syncope, uteri suffocatione aliisque affectibus, qui à frigidis humoribus, cerebri obstructione, flatibus, putridis ac fetidis sursum elevatis vaporibus ortum duxere. Prægnantes verò hujus usum fugiant.

30. *Balsamus Cordialis.*

Balsamus hic insigne est medicamentum cardiacum, utile præcipuè in lipothymia, syncope, cordis palpitatione, anxietatibus aliisque cordis à frigore tetricis melancholicisque vaporibus vel putredine contagiove pestilentiali natis cruciatibus. Spiritus vitales roborat, cor exhilarat, grassantisque pestis tempore excellentissimus est, si naribus odorandus offeratur, eo præsertim tempore, si crassis tetricisve nebulis aer fetet, austrinaque prædominatur tempestat, vel visitanda impura sordidaque loca.

31. *aB-*

31. *Balsamus Stomachalis.*

Præstantissimus est contra nausæam, vomitum, inflationes, dolorem, aliaque stomachi vitia itemque punctorium latens sinistri dolorem tumefactumve lienem, quæ omnia ac singula, quia à frigidis phlegmatis humorum fuere causata, ideoque partes affectas siccat, eademque roborat, concoctionem ciborum promovet, oclusos flatus discutit, refrigeratam matricem ut & intestina calefacit, eademque confortat ac corroborat.

32. *Balsamus Rhodinus Moschatus.*

Rosarum ac moschi odore fragrantissimus hic balsamus egregie omnes lætificat ac exuscitat sensus, putredini resistit, utilissimus iis, qui gaudent odoriferis, leviter enim illitus, totum conclave suâ fragrantia adimplet.

Uſus.

Utendi horum balsamorum ratio in communi est duplex: Prima est externa, nares scilicet, tempora, pulsus & alia loca illis illinendo: Altera verò interna, quæ in subsequenter tradetur.

℞. De horum balsamorum aliquo gr. j. plus minus pro qualitate balsamorum fortiori vel debiliore, hoc cum s. q. sacchari in formam pulveris contritum, exhibetur ægroto cum vino, cerevisia, brodio gallinæ vel alio simili ac conveniente liquore, eodem prorsus modo quo & aliis confortantibus utimur. Tandem deniq; hæc etiam notandum, quod si necessitas in iis affecti-

bus, quorum sub enarratione qualitatibus balsami antapoplectici specifici factamentio, copiosam colli & capitis, itemque ab apoplexia membri alicujus facti paralytici requirat inunctionem, in hujusmodi casibus prædicti balsami axungia taxi vel vulpis sunt in formam linimenti permiscendi. In magna enim si usurpati fuerint quantitate, fortiter nimis agerent. Hoc ipsum etiam de balsamo stomachico intellectum volumus, si quis pro inflatione ventriculi torminibus ventris vel inflatione lienis uti eo voluerit, simili enim modo cum additamento aliquo, unguento sc. pomato, axungia gallinæ vel alio appropriato villonis pretii oleo est miscendus.

33. *Trochisci sublinguales ambrati.*

Hi cum ambra præparati trochisci iis potissimum conveniunt, qui fortè, matutino præcipue tempore propter oris factorum hominum consortium fugiunt: unicus enim horum trochiscorum, si in ore dissolvendus teneatur, gratissimum spirat, ipsum etiam cerebrum penetrantem illudque confortantem odorem. Maxime autem hi trochisci utiles iis, qui constitutionis sunt frigidioris, de quibus superius sub mixtura diambra dictum fuit.

34. *Trochisci de Xyloaloe compositi pro fumo.*

Odoriferi hi colore nigri trochisci, licet pro fumo principaliter usurpentur, nihilominus tamen, quia amicabile acidiusculo dulcedine quadam permixto odore interiora penetrant, cor etiam ac cerebrum spiri-

spiritusque vitales & animales mirè roborant, confortantibus etiam annumerantur. Maxime itaque utiles sunt pro fumigandis conclavibus, vestibus capitisque tegumentis.

Vsus.

Histochifcis si quis uti voluerit, non subito eosdem carbonibus exponat, sed batillo excalesfacto unum vel plures sensim effumandos, ut nigra ac sicca non omnimodè exusta materia remaneat, superimponat: vel cum aqua rosarum aut flor. arantiorum thuribulo immitti, lentissimoque ignis calore cum aqua evaporatione fragrantissimum simul spirabunt odorem. Pro corroboratione verò cerebri & exciscandis catarrhis prior modus pravalet.

35. *Mixtura Dysenterica.*

Hæc in forma electuarii facta humida mixtura appropriatissima in dysenteria est mixtura, alvum enim sistit, excoriataque inæstina curat, majorisque est efficaciam quam ullum aliud huic morbo resistens remedium.

Dosis.

Exhibetur à ℞j. ad ℞j.

Vsus.

In principio hujus morbi, viribus adhuc ægrotorum satis validis, necesse est, ut corpus vel potiuncula aliqua lenitiva de Rhabarbaro sc. (ut docebitur in appendice hujus libri) ab acri has excoriationes & dysentericæ fluxum causante materia per alvum liberetur. Vel, si maximam humorum noxiorum copiam in ventriculo lati-

tare certis signis exploraverimus, eadem per vomitum, oxyfaccharo s. vomitivo vel sale vitrioli ejicienda, in quorum administratione superius traditæ regulæ optimè erunt observandæ, quibus præmissis, ægroto de hac mixtura in brodio aliquo analeptico vel alio appropriato liquore q. s. dissolutum semel vel bis de die bibendum offeratur, continuandusque ejus, quantum fuerit necessarius, usus. Si verò per diuturnum fluxum ægroti fuerint prostratæ nimium vires, purgatio est intermittenda, & à mixtura initium faciendum. Insuper etiam notandum, hanc mixturam maximè esse utilem, si infra scriptus clyster consolidans simul applicetur.

36. *Crocus chalybis rubificatus.*

Subtilissimus ex chalybe arte chymica præparatus est pulvis, qui ab omnibus expertissimis Chymicis ac Medicis pro singulariter specifico contra dysenteriam ac alios sanguinis fluxus celebratur.

Dosis.

Datur ab viij. x. & xv. gr. habita tamen ratione ægroti & morbi.

Vsus.

Datur cum rob cydoniorum, berberum, ribium vel sambucino, vel in defectu horum alio conveniente vehiculo. Deglutiri etiam potest conservæ rosarum rubrarum permixtus, omnive tempore ejus usus est commodus, hac tamen observata conditione ac lege, ut semper, si fieri potest, materia peccans, (ut de superiori mixtura etiam dictum fuit) prius exterminetur elimineturque.

Kk kkk

MYRO.

MYROTHECII

SECTIO VIII.

De Alexipharmacis.

1. *Alexiterium Regium.*

HOc in forma electuarii approbatissimum alexiterium illis præsertim præservationis E. utile, qui toxica timent, curationis vero, qui jam dudum eadem hausere vel inscianter diglutivere.

Dosis.

Communissima hujus alexiterii dosis est ℥℥. ℥ij. vel etiam ℥j. aut plus pro diversitate ægroti, virium, imminentis periculi & violentiæ toxici.

Vsus.

Præservativi loco offertur in forma boli saccharo cando involutum, vel in forma potiunculæ in vino dissolutum, idque omni Lunæ quadra jejuno stomacho, usumque hujus sequatur exercitium. Ad haustum verò venenum exturbandum, antequàm per ventriculum ad extimacorporis ejusdem malignitas serpat, convenienti vomitorie aliquid hujus antidoti permiscendum. Si verò assumptum venenum in ventre inferiore ac intestinis hæreat, applicandus est aliquis clyster in quo parum hujus antidoti fuerit dilutum, quo applicito, pro delendis perfectè veneni viribus, subito hoc medicamentum in appropriatis vehiculis, habita tamen veneni manifestarum, quibus agit, qualitatum ra-

tionem, offerendum. Quod si verò epotum ante aliquot horas toxicum vires suos malignos per universum corpus exeruisset variaque symptomata excitasset, ex tempore ad hoc alexiterium securissimum tanquam asylum, fugiendum, quod tantum juvabit, quantum alius quisvis pulvis viperinus vel quævis alia antidotus valebit.

2. *Aqua vitæ Theriacalis.*

Singulare hæc aqua vitæ est alexicacum, iis præsertim, qui temperamenti ac constitutionis corporis sunt frigida & humida tam præservationis, quam curationis E. contra inhaustum venenum vel grassantem pestem maxime utile. Quoniam ea ipsa aqua vitæ theriacalis ventriculum calefacit & status ex humoribus frigidis causatos discutit, ideoque usus ejusdem in torminibus & doloribus infirmi ventris exinde progenitis est commodissimus.

Dosis.

Robustioribus plerumque datur cochlearium unum vel etiam plura.

Vsus.

Vel bibitur per se sola sine aliquo vehiculo, vel aliquo syrupo appropriato temperata, aut necessitatis tempore vino diluta assumitur.

3. *Oleum Theriacale.*

Theriacale hoc præfino tinctum colore oleum singulare contra varia venena habet usus, eosque tam internos, quam externos. Propterea propter calefaciendi, resolvendi, exsiccandi, attenuandi ac roborandi qualitates, quibus præter virtutem alexi-

alexiteriam præditum est, simul etiam con-
ducit cephalææ, mentis hebetudini, surdi-
tati, epilepsiæ, membrorum tremori, spas-
mo, flatibus, cruditatibus & ventriculi im-
becillitati, passioni colicæ, torminibus ven-
tris, matricis doloribus ejusdemque suffo-
cationi aliisque corporis humani à phleg-
mate ac ventosa materia exortis morbis :
Tumores in super omnes frigidos attenu-
at, dissolvitque contusa, item contrita ac
contorta membra accommodato satis tem-
pore usurpatum, curat. Maxima etiam effi-
cacia frigus ac rigorem febrilem in quar-
tana paroxysmi prodromos discutit ac ab-
sumit. Egregia denique pro exterminan-
dis puerorum aliorumque medicamenta
interna fastidientium vermibus.

Dosis & Usus.

Exhibetur internè contra venenum vi-
no generoso, hydromeliti vel brodio car-
nium calido, aut cerevisiæ, vel si corrodens
sit venenum oleo amygdalorum dulcium,
vel calefacto lacte permixtum à ℥j. ad ℥j.
usque pro diversitate subjecti, reiteratur-
que duabus vel tribus pro necessitatis exi-
gentia & veneni sufficienter facta expulsi-
one, vicibus. Quod si verò per externum
hujus olei usum toxicatum quempiam cu-
rare quispiam voluerit, perungenda hoc
ipso sunt ægroti tempora, narium pinnæ,
pulsus, cordis regio, os stomachi sive fo-
vea illa ubi cernitur cartilago xiphoides,
lumbi, præcipuè verò vertebræ dorsæ, à
cervice ad os usque sacrum, repetendaque
hæc inunctio prima hora bis aut ter, dein-
de remittitur paululum ad quintam vel
sextam usque vicem, quoad scilicet causa-
ta à veneno symptomata omnimode remi-
serint, ægrotusque in pristinum sanitatis

statum restitutus fuerit. Hac jam recen-
sita ratione ac utendi modo maxime etiam
est conveniens externè inunctum tempo-
re pestis, ubi sc. maxima adest putredo hu-
midaque dominatur intemperies. Contra
febris quartanæ rigorem vertebræ dorsæ
solum hoc oleo illinenda, idque dimidiâ
ante paroxysmum horâ, factave illitione
ægrotus optimè contegendus, hæcque il-
litio bis vel ter, non nisi de quarto in quar-
tum die repeti potest. Hoc enim remedio
multoties acerrimus cum frigore rigor
non solum fuit enervatus, verum etiam
ipsa febris expulsa ac exterminata.

In vermibus eliminandis unica per di-
em cartilaginis nasi, oris stomachi & circa
umbilicum facta de mane inunctio suffi-
cit, repetique toties potest, quoad præfi-
xum nobis scopum obtinuerimus. In aliis
præmemoratis affectibus loca affecta se-
mel vel bis de die ad meliorationem usque
hoc oleo illinenda. Singulariter verò hæc
notandum contra surditatem tinnitumque
aurium ex prædictis progenita causis abs-
que omni periculo duas tresve hujus olei
guttulas in aures immitti posse. Tandem
in acerbissimis colicis aliisque corporis ac
matricis doloribus usus hujus olei exter-
nus non sufficit, sed clyster ex appropriato
concinatus decocto convenientibusque
præparatus oleis, additis hujus olei ij. iij.
vel iij. drachmis, maximo futurus emolu-
mento est applicandus.

Subticere denique hæc nullo modo pos-
sum, hoc oleum unguentis ac emplastris
mercurialibus permixtum in cura morbi
Gallici pro movendo sudore ac provo-
canda salivatione excellentissimum esse.
In præmemoratis morbis utilissimum est

in forma emplaftri usurpatum, cujus consistentiam cera commodissimè subministrabit.

4. *Mixtura contra Vermes.*

Hæc mixtura appropriata contra omnis generis vermes, in corpore humano est medicina.

Dosis & Usus.

Datur in convenientibus dissoluta vehiculis pueris à gr. viij. xij. & pro diversitate ætatis ʒj. Viris verò & mulieribus plerumque ʒj. ususque ejusdem pro necessitatis exigentia multoties repetipotest.

5. *Balsamus pestilentialis.*

Balsami hujus croceo colore pulcherrimè splendescens ac consistentia balsamo vitæ non dissimilis præcipuæ virtutes sunt, putredini & omni veneno indiscriminatim, præcipuè autem astrali ac infectioni pestilentiali, ubi homo ab hac ipsa fuerit inquinatus, specificum tanquam alexiterium pestilentiale potentissimè resistere, malignitatem quæ expellere, modus verò utendi hic subsequitur.

Usus.

Æger in loco calido optimè contactus assumat balsami hujus dosim absente febre cum vino generoso, præsentè verò eadem cum aceto saccharo dulcorato, quia assumpta sudorem quietus expectet, cui, si sequatur, omni studio, ne tamen vires colla-

bantur, insistendum, finito verò & deterfoprobè sudore, indusium cum mundo acsegmentis vel baccis juniperi optimè perfumigato permutandum, ac pro collectione virium brodium aliquod analepticum cum vino vel liquore alio cardiaco alteratum, offerendum, ad revocandos etiam ac refocillandos spiritus vitales tam inter sudandum, ubi præsertim ægrotus animo incipiat deficere, quam ad finem eodem perducto, salutaris est cum aceto sambucino, rosaceo vel florum tunicæ aut alio fœti satis vini aceto vel simili corroborativa aquæ stillatitia aut balsamo facta narium irroratio. Quibus omnibus ritè administratis, si ex certis signis liquet: malignitatem pestis esse à natura victrice devictam, nihil aliud ante recuperatam perfectè sanitatem est tentandum, quam vires convenientibus corroborantibus vel aliis specificis reficiendæ. Quando verò apparuerit contrarium post sudorem evenisse, malignitas scilicet maximè infensa cordi nondum fuerit debellata, reiteranda subito hujus balsami dosis, procedendumque ut supra, quæ in summo periculo, constantibus etiam adhuc ægroti viribus ter tia vice repetenda. Observandus interim probè sudor, an largus sit vel minus, nec si fortè copiosius debito fluat, vires omnimodè exhauriantur. Obrepto verò & sic etiam divina assistente gratia, scopo, procedendum eâ, quæ dictum superius via.

Sciendum præterea, quod si ægrotus proprio naturæ vitio (cujus rei plurima exempla reperiuntur) ad sudorem nullo modo sit proclivis, vel ob internas causas balsamus noster per sudorem vires suas exercere nequeat, multis tegumentis

ægro-

agrotum sollicitandum non esse, sed alios ex hoc ipso fructus expectandos: Potest enim evenire, ut vomitum excitet vel alvum moveat, aut urinam pellat, per insensibilem item transpirationem operetur, vel ut vulnerarium aliquod pestilentielle peccantem materiam per destinata emunctoria à centro ad circumferentiam eliminet, hacque ratione nihilominus prædictam malignitatem tanto cum commodo ac alibi, ubi sudorem movet, aggrediatur, præfixoque scopo omni modo excellentissimè satisfaciatur.

Non solum autem (quod probè notandum) balsami hujus ad pestem usus conveniens est internus, verum etiam externus: si enim ejusdem ꝑj. misceatur cum ol. nuc. mosch. express. ꝑ. additoque aceti fortissimi cochleari dimidio in formam unguenti redigatur, hocque cartilago nasi, tempora, cordis & ventriculi regio illinatur, tantarum profectò est virium, ut aliud quodvis in peste externè conveniens medicamentum, cujus rei quotidiana experientia infallibilis testis est. Hoc itaque modo in omnibus aliis affectibus ac symptomatibus malignis uti eo fruique licet.

Dosis.

Dantur in junioribus ac naturâ debilibus guttæ iv. vj. vel x. in robustioribus xv. & xx. pro necessitatis disparitate.

Cautio.

Circa usum hujus medicamenti sequentia singulariter sunt notanda.

Primum, si agrotus sive pestilentia infectus febre laboret extreme acuta, san-

guis vehementissimè ebulliat, extrema adsint cum perpetuis insomniis, inquietudine ac siti deliria maxima etiam caliditas ac siccitas per univerfum corpus appareat, ac tempore eidem venam esse secandam, dein convenientibus Julapiis ac potionibus, quæ sine caliditate putredini ac malignitati resistent, calorem p. n. esse alterandû, cui scopo non inconueniens est dosis mixturæ dianapenthes vel aliqua emulsio refrigerans in qua parum laudani fuit dissolutum, interim vero ab hujus balsami usu cessandum: vel si necessitas aliquod sudoriferum necessario requirat, in ejus locum commodè diaphoreticum pretiosum substitui commodè potest.

Similiter etiam, si fortè infectus intolerabili non ab ebullitione sanguinis, sed fluxa bile & crassorum humorum putredine circa præcordia progenito calore febrili, quod in plurimis peste inquinatis videre sæpiusculè licet, miserrimè excrucietur, is pro evacuandis hujusmodi impuritatibus oxyfaccharo vel vomitorio benedictò primum & principaliter ante omnia est tentandus, dehinc alterantibus muniendus, & si tunc hujus balsami usus fuerit visus necessarius, maximo cum emolumento tutò hoc ipso uti licet.

Præterea, ubi natura per aliquot nunc dies à morbo defatigata, penitus ferme videatur jam devicta ac prostrata balsami usus internè intermittendus, hujusve locoreferentibus ac confortantibus, quantum possibile, agrotò succurrendum: Infantibus etiam ac prægnantibus minimè tuta hic balsamus est medicina.

Tandem denique si ad ignobiliora corporis loca natura bubones protrudat pestilentiales, chirurgica in hisce requiritur curatio.

MYROTHECII

SECTIO IX.

De

Externis ac chirurgicis medicaminibus.

1. *Aqua Arthritica.*

Pellucidī, fragrantissimi, penetratīvi, balsamici & spirituoſi hujus liquoris præcipuus usus est in artubus sive membrīs externis ex catarrho frigido vel dolentibus vel stupore affectis: Valetis idem etiam contra chiragram, gonagram, ischiaticam, podagram ex prædicta causa exortis. Si enim bis vel ter pro necessitatis exigentia locus affectus pluma aliqua vel spongiola hoc ipso liquore inabuta tangatur sive madefiat, ipsam cutem subito penetrat, calefacit ac concoquit peccantem materiam, eandemque exterminare annititur, doloremque sopit. Simili etiam ratione usurpatum contusis externis corporis partibus subvenit, resistendo scilicet in principio grumescenti sanguini vel si grumosus fuerit factus, eundem dissolvendo, læsumque membrum roborando & in pristinum statum ut redeat, coadjuvando. Tandem præstantissimum est medicamen contra gangranam ac externorum mem-

brorum sphacelum, si enim E. G. quæ 3℞. cum mellis depurati ℥iv. & tot Spiritus Vitrioli in vase vitreato absque igne fuerit commixtum: hac vero mixtura filamentis inebriatis emortua caro applicitis tamen circumcirca defensivis, contegatur, carnem emortuam à sana ac vivida separata, neve latius malum serpat, summopere præcavet, fundamentumque felicitis curationis post se relinquit. Hoc vero omne intellectum volumus de hujusmodi mortificatione ac gangrana, quæ nondum ad ossa usq; penetravit nervisq; sensum ademit, vel calorem naturalem in affecta parte extinxit, in contrario enim casu nulla spes amplius in medicamentis est reliqua, sed membrum, ferro rescindendum.

De modo hunc liquorem conservandi scito, quia nimis est subtilis, ideoque in loco frigido optime operculo munitum ne evanescat, quod in calido facile contingere potest, ad usum esse asservandum.

2. *Aqua Odontalgica.*

Hæc peculiaris est aqua pro mundificandis & dealbandis dentibus, absumenda gingivarum putredine, flaccidis dentibus confirmandis ac roborandis, relaxatis gingivis exsiccandis astringendisque.

Uſus.

Modus utendi alius nullus est, quam ut omni mane jejuno stomacho lintcolis in hac aqua madefactis dentes tangantur, deinde salviæ, rosæ sylvestris vel fontana abluantur.

3. *Em-*

3. *Emplastrum Martiale.*

Hoc emplastrum spadicum in omnibus contusionibus, dislocationibusque membrorum est præstantissimum, singulare item in maximis ossium fracturis, enterocæle, pnevtocele aliisque affectibus, qui astringens, corroborans ut & perfectè consolidans, requirunt mediocris temperaturæ emplastrum.

4. *Emplastrum Saturninum.*

Excellentissimi hujus emplastri laudatissimæ virtutes hæc sunt. Recentia primum vulnera virtute sua balsamica sanat, conclusiones carnis ac collisiones unde sanguis grumofus, dissolvit, affluentemque ad affectam partem humorem, inhibet. In curando herpete serpiginoso ac exedente non invenitur ei par medicamen: præmissis namque, ut decet, universalibus, idonea scilicet purgatione ac sudore, observataque convenienter diæta, hoc emplastrum tunc demum superimpositum admirandos edit effectus, quos diversi Medici, quibus ejusdem descriptionem amicè communicavi, experientia teste summe extulerunt. Pro curandis præterea ulceribus manantibus ac cancerosis doloribusque exinde progenitis singulare est. Ad ambusta reliqua omnia emplastra longè antecellit, scirrhososque cum intemperie præcipuè calida, hepatis ac lienis conjunctos tumores potentissimè dissolvit, discutit ac absumit.

5. *Mixtura vulneraria.*

Hoc in forma subtilis alicujus electuarii præparata mixtura apprimè iis est utilis, qui à casu vel aliunde etiam aliquam internarum partium læsionem senserint, non minus etiam in variis altè ac profundè penetrantibus vulneribus sive recentia ea sint, sive secus. Omnes siquidem tumores hæc mixtura discutit, dolores sedat, grumos sanguinis dissolvit, putredinem inhibet, affectum locum mundificat & loca contracta vel concisa ad sanationem promovet.

Dosis & Usus.

Exhibetur hujus mixturæ pro diversitate subjecti ac vulneris ℞j. dissolvitur vero in brodio carniam calido, vino, vel alio conveniente ac appropriato liquore, ususque ejusdem bis de die ad perfectam usque sanationem, ut aliis etiam potionibus vulnerariis uti solemus, repetitur.

6. *Oleum Anodynum.*

Hujus odoriferi ac temperatissimi olei anodyni utilitates sunt sequentes. Præstantissimum est contra erysipelas, incendium hepatis ac renum nimium, à sanguine vel flava bile progenitam pleuritidem, omnes inflammationes quos mire demulcet, omnesque exinde vel aliunde à salsis acrisque catarrhis oriundos dolores mitigat, lenit ac sedat, cunctos etiam tumores calidos, præsertim vero bubones tam in viris quam sceminis, si sint resolvable, emollit ac resolvit, qui vero resolvi nequeunt, sunt autem suppurationi proximi, hoc ipsos maturat. Clysteribus ad-

ditum

ditum exortos à materia calida ac acri ventris dolores mirè placat, acerbos etiam capitis dolores in febribus acutis impedit, somnumque maxime necessarium conciliat. Tandem denique utile etiam est ad omnis generis ambusta, præcipuè verò à pulvere pyrio facta, si modo non sint denudata ossa, quæ olea vel quasvis alias pinguedines non patiuntur.

Vsus.

Ad inunctiones utimur eo vel solo vel commixto cum mucilagine radicis althææ cum aqua rosarum vel florum sambuci extracta, in formam linimenti redacto, præfertim verò singulare est in affectibus pectoris ac notharum costarum aliorumque locorum, & emollienda ac relaxanda est cutis, materiave digerenda vel ad maturationem ac exonerationem promovenda.

Si eodem, ut non solum qualitibus suis profundius penetret, verum etiam simul corroboret & defensivi loco humorum affluxum impediat, uti nobis placet, addendum semper est acetum. In maximis cancri exulcerati aliorumque malignorum ulcerum doloribus, extrahatur mucilago è seminibus cydoniorum cum decocto spongiolarum sambuci sive auriculæ Judæ in aqua plantaginis facto, quæ cum hoc oleo in formam linimenti misceatur, quod singularis esse efficaciæ in hisce affectibus cunctisque ambustionibus semper fuit repertum. Aliam asumere potest, pro necessitatibus ac affectus indigentia.

7. *Oleum aureum.*

Pulcherrimum hoc è vitellis ovorum adjunctis aliis ingredientibus præparatum oleum aureum efficacissime abstergit, mundificat, emollit ac potentissime sanat. Inprimis autem utilissimum est pro leviganda cutis asperitate, itemque manuum, labrorum oris ac faciei à frigore productis fissuris consolidandis, hujusce etiam fæluginosi pustulis extirpandis. Singulariter autem prodesse scissuris papillarum in mammis consolidandis, experientia docuit. Vulnere etiam recentia ut alius balsamus vulnerarius sanat, in puncturis verò nervorum melius hoc ipso nullum ferè habetur: Tumores artuum flatulentos discutit, tumorem condylomatam abigit, ac exinde excitatum dolorem mitigat, aliisque scopis chirurgicis esse utile potest pluribus, quos brevitatis studiosus, omnes ac singulos hic enarrare nimis judico futurum tædiosum.

Vsus.

Tepide eo, ut aliis etiam oleis ac unguentis, locus affectus inungitur, atque toties, quoties necessitatis casus requisiverit.

8. *Oleum balsamicum.*

Oleum hoc balsamicum ac vulnerarium nullam habet acrimoniam aut excessive alterantem calorem, sed ratione suarum qualitatum ac operationum temperatissimum est ac maxime moderatum. Salutare ideoque in omnibus carnis vulneribus, sive punctim, sive casim factis, quæ balsamica sua virtute brevissimo temporis

poris spatio absque ulla suppuratione perfectissime sanat. Horum etiam ac punctorum nervorum periculosos dolores dum egregie sedat, gravissimis exinde, quæ causari possent, symptomatibus resistit.

Usum.

Infunditur vulneribus calidiusculum, ipsumque vulnus eo ipso circumcirca inungitur, si vero vulnera sint lata ac profunda, tunc emplastro nigro necessario, contegenda vulnerum labra dehiscencia arte chirurgica consulenda, quorum in medio servandum aliquod foraminulum pro infusione olei ad perfectam usque sanationem.

9. *Pulvis ophthalmicus.*

Expertissimus hic pulvis ophthalmicus refrigerat, siccatur, moderatissime detergit ac mundificat ac mediocriter præterea alstringendo roborat, utilis præcipue calidis oculorum affectibus, si exinde vel lachrymas fundant vel sanguinei appareant, lentum item illum album crassumque nunquam tunice corneæ adhaerentem, pupillam contegentem visumque obscurantem humorem efficacissime removet. Hoc enim unico ac solo vililicet ac exiguo medicamine plurimi hominum ab hoc & similibus vitiis redditi sunt liberi ac immunes, pristinus visus illis restitutus.

Usum.

Inditur parum hujus pulveris vel solum in oculos affectos mane & vesperi, vel sit

ex eo & aqua rosarum, album collyrium, usurpaturque ut alia etiam medicamenta ophthalmica, quoties necessitas ejusdem usum exegerit. Sciendum autem, quod si patiens fuerit plethoricus, in principio morbi ei venam esse secandam, copiosissimeque sanguinem emittendum, fugienda omnia calida & acria, vinum præcipue ut & aromata: è contra verò iis qui pterygio, cujus supra mentio, laborant, vel qui acerbissimis exruciantur à falso phlegmate pronatis doloribus, convenientibus purgantibus materia peccans educenda.

10. *Sapo medicamentosus.*

Sapo hinc fragrantissimus omnibus in affectibus artuum celebratur, in quibus præmemorata aqua celebratur balsamica, utendi autem modus est sequens.

Usum.

Rec. E. G. Hujus saponis in subtilissimas partes concisi ℥ss. liquefiat lento ignis calore in aquæ lavendulæ ℥ij. semotis ab igne & refrigeratis additur ac commiscetur ℥j. spir. Vitrioli, quibus omnibus in formam liniamenti redactis loca affecta inunguntur. Quoniam etiam humiditates cerebri superfluas eximie exsiccatur, caput etiam & nervosum genus mire confortat, ideoque summe etiam utilis in frigida nimium ac humida cerebri constitutione, catarrhorum haud sterili matre.

☉(○)☉

APPENDIX MYROTHECII,

IN QVA VTILES

VARIORUM MEDICAMENTORUM,

utpote

STRUPORUM, MELLUM, POTIONUM, FUL-
piorum, Emulsionum amygdalorum dulcium, seminum item frigidorum, ut $\text{\textcircled{S}}$ perlarum, brodiorum, analepticorum, enematum, oris col-
lutionum ac gargarismorum, potionum catarticarum, epithematum,
cataplasmatum, fomentationum, sacculorum medicinalibus herbis re-
pletorum, oleorum, unguentorum aliorumq³ euporistorum procuran-
dis variis morbis, præter illa, quæ in Myrothecio fuere recensita me-
dicamenta, medicaminum in usum necessario vocandorum præpa-
randi ac utendi modi siue rationes virtutesq³ ac qualitates eo-
rundem, clarissime edocentur, $\text{\textcircled{S}}$ demon-
strantur,

Et ita quidem,

UT QUILIBET PATER - AC MATER - FAMILIAS AD
privatum usum præparare eadem non solum facilimo negotio possint, verum etiam in
absentia Medici, cuilibet morbo in necessitatis casu convenientia applicare
medicamenta exquisitè sciant.

DE

DE

SYRUPIS AC MELLIBUS,

1. *Syrupus de succo berberum, itemque syrupus ribium.*

Berberibus optimè maturis ac mundificatis expressus succus per quadriduum in vitro donec deposuerit faeces clarusque euaferit, relinquatur. Hujus expressi ac optimè depurati succi sumuntur lib. iij. induntur cum sacchari finissimi lib. i^{ss}. in catinum figulinum optimè vitreatum, vel stanneum, aut quod longè melius, in vitream vel porcellaneam Indorum patinam, hæc patina superimposita ollæ ad dimidium aqua repletæ vices operculi obeat, quæ coopertâ, levissimo carbonum igne calefieri aqua absque tamen ebullitione ita debet, usque dum calore aquæ succi humiditate sensim ac sensim absumpta, syrupus crassior factus, frigoriq; in cochleari expositus, lentus satis apparens, consistentiam mellis clarificati acquisiverit, qui in vitro optimè munito in loco frigido, ut alii omnes etiam syrupi ad usum asservandus.

Hic autem probe observandum durante evaporatione interdum succum lignea spatula, quò facilius illius humiditas exhalare possit, justamq; acquirat consistentiam, lignea spatula sapiusculè esse circumagitantum ac à lateribus patinæ separandum: Præterea, si forte aqua in olla evaporatione evanuerit, patina elevata aliam in sufficiente quantitate esse affundendam.

Hic syrupus refrigerat, attenuat & peculiari præditus est facultate astringente: bilis æstum ac ebullitionem delcet, febribus item variis, affectibusque aliis ex bilis putredine fermentatione acribusve calidis vaporibus exortis singulare est remedium, agrotorum sitim potentissime compescit, ventriculi etiam nauseam aufert eundemque confortat, salutaris præcipuè biliosis ventris vel aliunde ab æstuantibus humoribus progenitis profluviis.

Syrupi ribium præparatio cum modo recensita in omnibus primariisque virtutibus cum eodem ipso convenit.

2. *Syrupus acetosifatis Citri.*

Rec. Malorum citri q. s. exemptâ palpâ à cortice exteriori, amoveatur illa tunica alba eandem succingens spatulâ vellignâ, vel aliquo cultello, deinde etiam semina eorundem ad remanentiam foliis pulpæ eximantur, quæ ad sufficientem indigentiam in vitrea patella colligatur. Dehinc manibus mundatis prædictæ pulpæ conquassatæ ac compressæ labris duabus superfundatur ℥ ℞. aquæ puræ fontanæ (quæ aquæ superfusio ad remotionem acidæ substantiæ egregiè prodest, viscositatem pulpæ attenuat, succoque claritatem conciliat) quæ insimul mixta per laneum pannum nullo tetro odore inquinatum in vitrum sensim succus exprimatur, ibidemque tam diu quoad sæces resederint, relinquatur, segregatisque ita sæcibus, per subtile linteum percolatur, librisque quinque expressi ac percolati succi adduntur libræ duæ optimi sacchari, & fiat prædicto modo exinde syrupus, candidus satis, clarus & acidiusculus. In defectu verò legitimum malorum citriorum substitui possunt limonia. Syrupus hic refrigerat, incidit, attenuat, aperit, mundificat, urinamque pellit, sitim sedat, febriumque æstum compescit ac temperat, cor cæteras in temperie calida debilitatas partes roborat ac ut alia omnia solent acida, putredini potentissimè resistit ac repugnat, singulari sua proprietate veneno adversatur, pestilentialibus item febribus ac contagioso aëri, ac denique nephriticis utilissima est medicina.

3. *Syrupus acetosus.*

Rec. sacchari finissimi pulverisati lib. j. dissolvatur in ℥ ℞. aq. ros. fragrantissima, coquatur in lebate ad consistentiam crassioris syrupi, ut spatula elevatus, tenacissimè adhæreat, nec facilè decidat, cui ab igne remoto ac in patellam vitream effuso, superfundantur aceti vini optime clari ℥ xij. ligneo cochleari optime donec refrixerint, misceantur. Hoc modo preparatus ulteriori coctione ac evaporatione non indiget, nec situm contrahit, sed sapore est gratissimus.

Hic syrupus humorum crassitiam incidit ac attenuat, membrorum principalium internorum obstructions aperit, viasque mundificat, qualitatum verò suarum ratione valde ut acetum, penetrat, quod subtili sua ac penetrativa substantia omnes alios acidus vegetabilium syropos vincit. Ad aphthas etiam ac repleto à tenaci phlegmate pectori vel infarctæ eodem asperæ arteriæ singulariter est utilis, hoc namque incidit, tenuat, abstergit & ad expectorationem promovet, effervescentiæ insuper bilis flavæ resistit, sitim restinguit, urinam ciet & interdum sudorem promovet, malignitatemque malignarum febrium ac pestilentis contagii frangit.

4. *Syrupus de Rubo idæo.*

Rec. Succi baccarum rubi idæi quantum placet, calefiat ac ad ebullitionem ferme ebulliat, & per unum aut alterum diem in vitro purissimo, quo ad mucilaginosam suam substantiam deposuerit, aservetur, dehinc

dehinc percolati lib. iij. adde sacchari opti-
mi lib. j. procedaturque ulterius, ut supra
de berberorum syrupo dictum fuit.

Refrigerat & humectat, sitim restin-
guit, maximeque auxiliatur febribus acu-
tis ac malignis laborantes, vires enim pa-
roxysmi infringit, corroborat & à syncope
ac lipothymia præservat, opitulatur etiam
dysenteria aliisque alvi calidis acribusque
profluviis, imbecillitati etiam prægnanti-
um illarumque terrori insigniter est utilis
ac proficuus.

5. *Syrupus de baccis Sambuci.*

Ex expresso baccarum sambuci succo
simili labore, ut præcedentes, hic syrupus
præparatur.

Usus hujus singularis est ad aphthas,
relaxationem ac casum uvulæ à calidis ca-
tarrhis exorta vitia, calido item hepatis
aliorumque viscerum tumori est proficu-
us, comprobatissimus insuper repertus est
in diarrhœa, dysenteria aliisque alvi fluxi-
bus, tandemque denique aquæ fl. sambuci
permixtus egregiè sudorem movendo e-
rysipelati prodest.

6. *Syrupus de Papavere albo excellentissi-
mus Diacodis violati nomine à me in-
signitus.*

Rec. Capitem papav. alb. recto ac con-
veniente collectorum tempore, nec nimis
humidorum nec nimis acidorum, sed viri-
bus adhuc integrorum & à caule exem-
ptis seminibus separatorum minutissime-

que concisorum ℥iij. rad. liquiritiæ à cor-
tice prius exteriori liberatæ ac in minutif-
simas talleolas dissectæ ℥iij. Hæc duo ma-
cerentur per noctem in aquæ fontanæ lib.
iij. sive mensura j. deinde coquantur ad
consumptionem sive evaporationem di-
midia partis, reliqua verò pars sive rema-
nentia fortissimè facta expressione per
pannum trajecta cum lib. j. violarum
purpurearum à stipitibus liberatarum
mittatur in cantharo stanneo sigillo her-
metico optimè, ne quid exhalet, obserato
in ahenum: coquantur dein insimul per
integram horam, ac ab igne remota ubi
refruxerint, expresso violarum succo ad-
dantur quinque quadræ sacchari finissimi,
fiat lentissimo igne coctio ad consisten-
tiam mellis, hac ita peracta, ut deest, cocti-
one fiat l. a. cum aquæ rosarum fragran-
tissimæ lib. j. medica ex sem. papaveris
albi emulsio, quæ cum modo dicta in
consistentiam mellis percocta substantia
permixta lentissimo carbonum igni, ca-
vendo tamen ne ebulliat, exponatur, &
cochleari ligneo, quoad syrupi acquisive-
rit consistentiam optime circumagitetur,
quem deinde syrupum in vitro optime ob-
turato ad usum reserva.

Syrupus hic peregrinus est in ab-
sumendis calidis, tenuibus ac acerbis à
capite ad pectus deciduis, gutturis asperit-
atem, vocis raucedinem, tussim, inque-
tudesque nocturnas causantibus deflu-
xionibus: non verò solum in affectibus
thoracis, sed etiam pro mitigandis ac le-
niendis ab acri ac calida materia intesti-
norum, colli, vesicæ, aliarumque corporis

partium dependentibus laesionibus ac excoriationibus, exindeque progenitis doloribus, æstu ac siti liniendis, inexhaustæ est bonitatis nostrum hoc Diacodion violatum, quod multijugorum medicamentorum huic scopo convenientium locum supplere maximo cum successu potest.

7. *Syrupus Cydoniorum.*

Rec. Succu cydoniorum optimè depurati ac ut supra de succo citri dictum clarificati ℥ iv. sacchari optimi ℥ ij. coque in syrupum per vaporem balnei, ut de syrupo de berberibus diximus.

Calidum ventriculum ut & hepar aliasque nutritioni dicatas partes refrigerat corroboratque, à bile vel alia quavis calida materia exortam nauseam stomachicæ fastidium tollit, appetitum excitat, ciborumque concoctionem adjuvat, salutaris item in lienteria, diarrhœa, dysenteria, fluxu hepatico calidis etiam acribus ac biliosis: item in aliis etiam corporis ægri tudinibus syrupus hic maximoperè celebratur.

8. *Syrupus Rosarum laxativus.*

Rec. Fol. ros. pallidar. recent. ℥ ij. in cantharo stanneo superfusus aq. ros. ℥ ij. aquæ calidissimæ immisso ac optimè cooperulato macerentur per horam integram, exemptus cantharus in aqua frigida refrigescat, expressus deinde levissimè succus cum rosarum recentium pondere, ut prius in cantharum immittatur, laborque ut supra ad novenam usque repetitur vicem. Tandem denique succo, hoc qui multum præponderabit aquam rosarum

coloreque fulvò ac odore fragrantissimo phiala vitrea strictioris colli ad transversum digiti ab orificio crassitietenus repletur superimmissò desuper ad eminentiam digiti modico olei amygd. d. vel olivarum, papyro cum tenuissimis foraminulis ac factis contacta calori solis aliquatenus tantum exponatur, ibique donec succus, vel ut Medici dicunt, infusum clarescat, relinquatur. Separato deinde bombace vel spongiola aliqua ab infusione oleo, clarum super pateram effundatur, singulisque succi libris dimidia sacchari addita, coquatur in syrupum.

Qualitates hujus syrupi sunt temperata, detergit, purificat omnesque calidas adustasque materias, præsertim verò serum citrinum ex ventriculo, hepatis cavitate, aliisque ventris inferioris locis leniter satis educit ac exterminat. Ideoque ab omnibus experientissimis Medicis non solum in acribus ardentibus malignisque pestilentialibus febribus, verum in aliis etiam calidis affectibus, principaliumque membrorum inflammationibus, ubi necessitatis casus lenientia, humectantia ac laxantia requirit, calidiora verò ac cæcivè purgantia sunt vitanda, maximoperè celebratur. Fragrantissimum etiam propter suum odorem singulari proprietate quasi cor roborat ac confortat, ususque ejus infantulis, prægnantibus ac delicatulis tunc satis concedi potest.

Infantulis datur ℥ ij. adultioribus verò ab ℥ ℔. ad ℥ iij. usque.

9. *Syrupus Acetosella.*

Rec. Succu acetosellæ ℥ iv. addito albumine ovi in vase fictili vitreato ad separatio-

rationem spumæ coquantur, deinde per manicam Hippocratis, ut auri instar succus splendeat, trajicitur ac percoletur, qui in syrapi formam, ut superius dictum addita sacchari finissimi lib. j. coquantur.

Virtutes ac qualitates cum syrapi citri-
orum correspondent.

10. *Syrupus violarum.*

Rec. viol. purpur. lib. j. aq. puræ fontan. lib. ij. cantharo stanneo infimul indita aquæ ferventissimæ imponantur, succo expresso alia violarum recentium fibra additur, tertioque hæc additio repetitur, denique, ubi in vase vitreato infusum hoc, absque tamen ebullitione fuerit calefactum, ab igne remotum refrigerescat, per columbe trajecto addantur sacchari optimi lib. iij. coquantur in syrupum. Hoc modo præparatus colore apparebit summè violaceo, per integrum annum durabili.

Hic syrupus refrigerat, humectat, oblitac modicè detergit. Appropriatissima est medicina in acribus salis defluxionibus, thoracis ac aliarum partium affectibus, quibus utilis celebratur syrupus papperis albi sive diacodium nostrum violatum, humoris melancholici fermentationi resistit, ac ad expulsionem commo-
diorem præparat, symptomata ab atris vaporibus dependentia mitigat, mirè insuper in omnibus febribus, præcipuè autem acutis ægrotos reficit, sitim extinguit, deperditum per nimium calidorum vaporum ascensum, somnum revocat, & gratissimo suo sapore corroborat ac reficit. Si

infusiones reiterantur, non minorem habet in laxando ac expurgando energiam, quàm præmemoratus syrupus rosarum laxativus.

Quod verò hosce syropos non per coctionem veterum pharmacopœorum more, sed per evaporationem præparandos esse censeam, factum id ideò, ne empyrema redoleant, humectantem verò ac refrigerantem suam qualitatem, ut & succorum saporem firmitus è contra retineant: Secundo, quod pro illorum præparatione vitrea vasa vel sigulina vitreata, non vero cuprea usurpem, eo ipso tetrum vaporem ac nocivas qualitates, quos hujusmodi præcipuè verò acidiusculi syrapi ex talibus instrumentis contrahunt, evito. Ac licet hi syrapi absque coctione, facta sola evaporatione ad justam sint perducti consistentiam, æquè tamen sunt durabiles ac alii per coctionem præparati syrapi. Imò, si pharmacopola quispiam manus suas à laboribus non seduceret, sed aliquot fornacibus aut cum Balneo Mariæ vel balneo vaporoso arenæ suam officinam muniret, facilimo labore ac exiguis sumptibus, ratione scilicet ignis, in ea, qua indiget pro sua officina quantitate syropos hosce præparare posset.

11. *Mel betæ.*

Rec. Succu betæ albæ expressi lib. viij. mellis optimi lib. iij. coquantur ac clarificentur in consistentiam syrapi.

Maximum hoc mel in clysteribus detergentibus ac purgantibus, ut paulò post prolixius edocebimus, usum habet.

12. *Mel*

12. *Mel rosatum.*

Rec. Fol. ros. pallid. lb̄ iij. mittantur in cantharum stanneum superfusus aquæ ferventissimæ tribus libris optimè cooperiatur, stent ita in maceratione, donec refrigerint, expressus deinde succus cum mellis aqua fontana prius clarificati lib. iij. in formam syrupi, ut superius edoctum, redigitur. Hoc mel rosarum abstergit, purificat, & aliquo modo laxat, præcipuus autem ejus usus est in gargarismis, mundificandis sordidis ulceribus, pro concinnandis suppositoriis & clysteribus laxantibus.

13. *Mel de baccis Juniperi.*

Rec. Granorum sive baccarum juniperi q. pl. contusæ in aheno stanno artificiosissimè obducto cum aqua fontana purissima tam diu, quoad virtus earundem fuerit extracta, coquantur, succus deinde expressus per aliquot dies, donec purum ab impuro fuerit separatum, quietus asservetur, segregatum deinceps in prædicto aheno vel vase figulino vitreato lenissimo igne ad consistentiam mellis eidem etiam non multum ratione dulcedinis dissimile, coquatur.

Mel hoc juniperinum calefacit, concoquit, abstergit, discutit singularique contra venena qualitate pollet. Præcipue autem salutare est in asthmate, tussi, orthopnoæa ex phlegmate tenui causatis: hujusmodi enim materiam concoquit & ad expectorationem promovet, catarrhos efficcet, caput confortat, vertigini resistit, flatus discutit, à frigida tenacique mucilage renibus ac vesicæ impacta liberat,

franguriæque medetur: tempore pestis denique pauperibus æquè ac theriaca salutaris ejusdem celebratur usus.

In prædictis pectoris vitiis assumitur quantitate cultri cuspidis vel solum, vel melli clarificato aut saccharo in forma syrupi crassiusculi permixtum, cujus cochleari integrum pro una dosi sufficit. Contra flatus ac ad abstergendos renes cum vino exhibetur vel brodio carniū. Tempore verò pestis horis matutinis præsertionis E. quantitas nucis avellanæ respondens sufficit, infectus verò duplo vel triplo dosin pro movendo sudore adaugeat, repetique hujus euporisti usus pro necessitatis exigentia pro lubitu potest.

14. *Mel passularum.*

Rec. Passularum corinthiacarum lib. iij. macerentur in aqua ferventissima superfusa per integram noctem, manè per setaceum, ut cuticula & arilli in eo relinquuntur, trajiciantur, colatura in aquæ fontanæ quartariis tribus dissolvitur, conquassato uno vel altero ovi albumine addito, donec in summitate spuma appareat, in aheno stanno obducto coquatur, deinde per cribrum è setis subtilissimè factum infusum percoletur, cujus color auri instar splendebit, facta ita colatura ac per cribratione infusum in patera, ut supra de syrupis dictum: fac ad consistentiam pulcherrimi mellis evaporet.

Egregium est in affectibus thoracis asperitate scilicet faucium raucedine & tussi à serosis calidisque progenitis catarrhis, œsophagum humectat ac illinit, sitimque restin-

reftinguit. Tandem denique lenit, laxat & emollit ventrem, alvumque lubricam reddit.

Quod vero duas has substantias, quas alibi essentias voco, hoc in loco mellibus annumerem, hoc non facio solum propter earundem, quibus præditæ sunt, melleam dulcedinem ac consistentiam, verum etiam propter ordinem horum medicaminum, cum & hæc ipsa à pluribus mella vocitentur. Alias in & per se ipsa, unum æque ut alterum manet essentia sui principalis à quo fuit desumptum.

SECTIO II.

De potionibus corroborantibus, refrigerantibus, sitim extinguentibus, lulis, brodis analeptis, collutionibus item oris ac gargaris suis.

IN omnibus ægritudinibus corporis humani, quæ calorem p. n. ac intolerabilem causare solent sitim, præter purgantia medicamenta materiam peccantem: unde tot symptomata, eliminantia, convenientes etiam potiuncula, calorem huiusmodi ac æstum infringentes, sitim refstringentes, humidumque radicale ab exsiccatione, quantum possibile, præservantes, partesque principales ab ulteriore inflammatione munientes, necessario in usum ducentur.

In febribus ardentissimis ac acutissimis, non tamen malignis, sed à bile flava exortis, omnium optime censetur refrigerare ac humectare aquæ purissimæ, dul-

cis frigidæ fontanæ potio, quæ à Medicis pro affectuum, corporis constitutionum, temporis anni aliarumque circumstantiarum diversitate bibenda permittitur. Ast cum ubique locorum talis aquarum electio non datur, nec omni tempore usus earundem sit commodus, verendi vero ex continua harum potatione ventris flatus, debilitatio ventriculi aliaque sint timenda mala, alia ideoque ingrediendum fuit via, taliaque medicamenta, quæ cruditatem aquarum ac nimiam earundem frigiditatem corrigere, sitimque extinguere possent, excogitanda fuere ad inveniendam.

1. *Aqua fontana cum spiritu Vitrioli.*

R. Mensuram j. aquæ fontanæ purissimæ, adde spiritus vitrioli gatt. x. vel xx. & ut spiritus optimè cum aqua permisceatur, sæpiuscule transvasentur, ubi vero non fuerit sufficienter facta acida, plus spiritus vitrioli addendum, similiterque ut supra procedendum.

Hæc aqua dicto modo correctæ utilis est in prædictis febribus, non tamen, ut aqua simplex, noxia ventriculo & hepatis, spiritus enim vitrioli membra hæc corroborat ac confortat.

2. *Hydrosotatum.*

R. Caput rosarum exsiccatorum ac subtilissimè concisorum ℥ij. coquantur in lib. j. aquæ fontanæ limpidæ, quæ si satis fuerit tinctæ ac in vitrum percolata,

M m m m affun-

affundantur spiritus vitrioli gutt. xx. facta modicè circumagitatione, decoctum vel aqua hæc colore apparebit saturato rubeſcente, cui affundi poſſunt lib. iij. aquæ puriſſimæ & ad gratiam augeri ſpiritus vitrioli quantitas debet.

Hæc aqua colore ſimillima roſis pallidis, egregie ſitum ſedat, & ut ſuperior, ventriculum ac hepar non facile offendet.

3. *Oxycratum.*

In Italia aliſque regionibus calidis, viſioris conditionis homines, quibus ſpiritus vitrioli res eſt ignota ac incognita, aquæ fontanæ tantum permilcent aceti vini, quantum pro grata aciditate ſufficit, qua potione non ſolum tempore æſtivo, verum etiam in febribus acutis ac ardentibus pro reſtinguenda ſiti ſummo cum fructu utuntur, quod potioneſis genus in defectu aliarum aquarum non contemnendum eſt inventum. Quicumque verò prædictis fuerit munitus ſyrupis aciduſculis, ille iisdem loco aceti aquam pro lubitu corrigere ac alterare poterit, ratione enim ſacchari qui ſyruporum compoſitionem ingreditur, nimiumque ſuccorum acorem mitigat ac temperat, ægrotis huiusmodi potiunculæ plurimum, præ aliis, arident.

4. *Hydroſaccharum clarificatum.*

Sacchari candi diſſolvitur in aqua limpidiſſima fontana tantum, quantum pro grata dulcedine ſufficit.

Hæc aqua non minus quam aliæ ſitum ſedat, acresque in corpore humano humores attemperat: acrimoniam enim eorundem mitigat, ac interdum eosdem per ſeceſſum exturbat, cujus rei plurima ſunt obvia exempla. Item etiam vires ægrorum reſicit, utiliſſimaque iis, qui conſtitutionis ſunt melancholicæ, macilentis ac delicatuli.

Hic autem probè venit notandum, quod, ob prædicta incommoda, quæ ex uſu aquæ fontanæ ita crudæ provenire ſolent, decoctum aliquod hordei vel panis ſubſequentem modo præparatum, ſit uſurpandum, cui ſyrupi vel ſpiritus vitrioli, ut ſuperius fuit dictum admilſceri commode poſſunt.

5. *Decoctum panis.*

℞. Panis triticei non recentis in minutiffima fruſtula diſfracſi ℥j. coquatur lentiffimo igne in vaſe fictili vitreato, cum tanta aquæ quantitate, ut poſt coctionem meſura una remaneat, coctioni verò tamdiu inſiſtendum, quoad aqua appareat colore ſimilis ſero lactis, quam filtratam reſerva ad uſum optime refrigeratam ac clarificatam. Aqua hæc vel ſola bibi poteſt, vel pro iis potiunculis, de quibus in præcedentibus dictum, uſurpari.

6. *Decoctum hordei ſimplex.*

Decoctum hordei eſt multiplex, poſtiſſimum tamen vel ſimplex vel compoſitum.

tum. Facillimus verò præparandi modus est sequens.

Rec. Hordei recentissimè excorticati optime mundati, saporis dulciusculi, in exsiccatione non nimium calefacti ℥j. cum aquæ fontanæ mensura una semis in olla optime vitreata, ac omnis saporis ac odoris tetri experte coquatur lento carbonum igne absque fumo ad consumptionem dimidiæ mensuræ & crepaturam hordei, deinde remanentia subtilissimo colo trajiciatur & ad usum asservetur. In defectu convenientis ac accommodæ ollæ, in lebetæ stanno obducto coctio fiat. Quod si vero laboris quempiam non tæderit, decoctum hoc in vitro præparari ita potest. Hordei excorticati ℥j. indatur cucurbitæ vitreæ vel phialæ oblongi colli, superfundatur aquæ fontanæ limpidissimæ mens. j. orificium levissimè obturetur, ponatur super cineribus calidis, circumcirca vero positi carbones igniti vitrum cum aqua sensim ac sensim calefaciant, quoad ipsa incipiat ebullire ac hordeum crepere, remotis deinde carbonibus vitrum ubi refrixerit, absoluta erit decocti hordei gustui gratissimi præparatio. Decoctio hæc multo etiam commodius igne arenæ, si quis eo fuerit instructus, fieri potest.

Hoc autem primum probè notandum, hordeum non excorticatum nullo modo pro præparando hoc decocto, ut multi solent, in usum esse ducendum, cum cortices ejusdem aquæ imprimant qualitatem aliquam astringentem ac exsiccantem, ut

exinde ægroto non solum reddatur ingratum valdè, verum etiam sitim adaugeat potius, quam eandem extinguit ac corpus humectat.

2. Quod si forte aquæ hujusmodi sive decocta non ex voto ob hordei penuriam, albæ satis fierent, ebulliat illud primum in modica aquæ quantitate, usque dum flavedine quadam aquam tingat, qua effusa, in alia recente, ut superius dictum, decoquendum, hocque modo decoctum reddetur candidissimum ac gustui gratissimum.

3. Liberum relinquo cui libet, ut si fortiori decocto delectetur, pro libitu hordei dosin, qualem ego præscripsi, adaugeat.

Vin habet refrigerandi, humectandi, sitim extinguendi, magisque hæc aqua sanitati est commoda, quam cruda: solaque bibi potest vel potiunculæ cum syrupis vel aliis convenientibus, de quibus superius, ex eadem fieri, quod si forte ex ejus usu, in ventriculo præcipuè debili, status sint metuendi, satis ubi ebullierit, corrigi ac alterari commode potest additione seminis anisi contusi vel cinamomi in petia ligati, quæ, quando refrixerit, gustui erit gratissimus potus.

7. *Aliud hordei decoctum omnibus acutè febricitantibus apprime utile.*

Rec. Decocti hordei simplicis mens. j. dissolvantur in eo sacchari optimi ac
M m m m 2 sub-

subtilissimè pulverisati \mathfrak{z} j β . vel \mathfrak{z} ij. cui addè secundum proportionem ac dosin aquæ sive decocti hordei, spiritus vitrioli (ut superius de aqua fontana cum spiritu vitrioli monuimus) q. s. pro concilianda grata aciditate, his deinde admisce elæosacchari citri quantum cultelli culpide capere potes, decoctum hoc ita alteratum gustui, Julapii instar è syr. citri præparati, erit gratissimum, quod si per duas aut tres horas quietum steterit, claritate sua non multum cedet aquæ fontanæ limpidissimæ. In defectu verò elæosacchari citri, aromatizandum cinamomi aqua, & si ad manus sit mel passularum, de quo superius, eo loco sacchari uti licet, hæc enim ratione præparatum siticulosi magis est utile meliusque corpus humectat.

8. *Claretum violaceum.*

℞. Syr. viol. purpur. optime clarificati \mathfrak{z} iij. spiritus vitrioli guttas xxx. vel xxxv: misce hæc duo probe in poculo aliquo vitreo optime mundatò bacillo agitando, colore apparebit saturato purpureo, his ita optime comixtis superfundatur decocti hordei s. mens. j. probe circumagitentur, & si necessarium videatur, spiritus vitrioli dosis augeatur ad gratiam, hoc claretum aromatizari quoque potest aqua cinamomi, alias per se ipsum gratissimum fatis est, & ob spiritus vitrioli energiam ulterioris correctionis non indigum, hoc modo claretum habebis amethyssi instar splendescens in omnibus calidis affectibus, ut superius decoctum summè utile.

9. *Serum lactis aluminosum in calidis affectibus usurpandum.*

℞. Lactis caprini vel vaccini recentissime emulsi mens. j. coquatur in lebete vel olla figulina vitreata, & cum incipit ebullire, affundatur lib. j. aquæ alicujus refrigerantis vel hujus loco fontanæ limpidissimæ, in qua dissoluta sit aluminis \mathfrak{z} ss. circumagita lac cum affusa aqua cochleari ligneo, subito substantia caseosa à serosa separabitur, quæ per subtilissimum colatorium transmissa ad usum asservetur.

Quod si vero serum hoc non ut aqua fontana pro voto clarum esset ac pellucidum, addendum albumen ovi unius secundaque vice, usque dum spuma appareat, coquendum & per manicam Hippocratis transcolandum.

Hoc serum egregiè subvenit siticulosi in febribus non solum ardentibus sive acutis, verum etiam in principalium viscerum inflammationibus, præsertim vero in nephritide ac podagra calida: sitim sedat, alvum aliquo modo reddit lubricam, ariditiam promovet, majoribusque præditum est virtutibus, quam ut illi, quibus aluminis natura ac proprietates sunt incognita, credere possint vel sibi imaginari.

Probe hic notandum, maximam aluminis partem in caseosa subsistere substantia, nec serum tetro ac ingrato sapore exinde inquinari.

10. *Serum tamarindinatum ad præmemoratum scopum utile.*

Tamarindi fructus sunt acidiusculi, colore subnigri, splendescentes, non multum prunis compactis ac exsiccatis dissimiles, differunt tamen ab iisdem officulorum, quæ parva & quadrata habent, ratione, itemque peculiaribus quibus intertexti sunt tenerimis villis sive radiculis: Deferuntur ad nos ex India, & præ aliis fructibus singulari præditi sunt, linguam maximè feriente aciditate, multoque scætant (ut in mea Tartarologia docui) tartaro, propterque suas virtutes ac utilitates antiquitus in medicina in maximo sunt pretio habiti.

Seri autem tamarindinati præparandi modus est sequens:

℞. Tamarindorum selectorum colore sc. subnigro splendescantium, acidiusculorum, in cinporiis apud Materialistas vili pretio venalium ℥ij. conterantur in aq. fragorum vel alius alterius refrigerantis lib. j. affundantur insimul mens. j. lactis ferventissimi, circumagitentur optimè ad separationem usque, serum verò, ut supra, albumine ovi probè depuratum, flavo colore pulcherrimè splendet, in quo, si ℥iij. sacchari dissoluta fuerit, gustui gratissima saporis acidiusculi, è syrupo quasi limonum præparata erit potio. Serum hoc maximè est utile in omnibus, præsertim verè acutis à bile excitatis febribus, cunctisque ab ebullitione sanguinis progeneritis affectibus. Sitim efficacissimè sedat, urinam pellit, potentioresque edit effectus, quàm alia quævis in hujusmodi affectibus potio.

Cùm verò sciam fructus hosce diutissimè integros posse conservari, innoxieque absque virium jactura circumferri, ideoque feri hujus tamarindinati descriptionem hisce meis opusculis inserere mihi placuit.

11. *Decoctum Scorzonera.*

℞. Rad. Scorzonera exsiccata minutissimasque in particulas conessa ℥j. coquantur in olla optimè vitreata cum aq. fontana lib. iij. ad consumptionem tertiæ partis, remanentia per manicam Hippocratis trajiciatur, ut auri instar fulgeat. Hoc decoctum vel per se solum absque alio additamento vel saccharo pro lubitu edulcoratum bibi potest.

Egregiè prodest in variolis, morbillis febribusque pestilentialibus ac malignis, ubi conclusos circa præcordia vapores malignos, subtilemque & noxiam in habitu corporis stabulantem materiam per sudorem ac per insensibilem transpirationem exterminare volumus, cui scopo consequendo apprimè est utile ac salutare. Cor roborat & singulari sua proprietate prædictæ malignitati potentissimè resistit. Valet item in podagra, si cum calore febrili affligere incipiat, similiter in erysipellate, aliisque similibus potiones hujusmodi refrigerantes exigentibus affectibus.

12. *Decoctum milii in curandis variolis utile.*

℞. Milii recentissimè excorticati, ficum minutissimè concisarum ana ℥j. coquantur in aqua fontana lib. iij. ad consumptionem tertiæ partis, f. l. a. colatura.

Decoctum hoc peccantem variolarum ac morbillorum materiam concoquit, naturam ad expulsionem ejusdem irritate eandemque adjuvat, hujusmodi itaque ægrotis utilissimum etiam potionis genus, quod absque omni periculo ab infantibus aliisque qui hoc ipso indigeat, usurpari potest, offerendum autem in hisce & similibus affectibus tepidum.

In defectu verò milii ad prædictum scopum utilis quoque est tenuis cerevisia, in qua ficus aliquot minutissimè concisæ, pro dulcificanda hac ipsa, maceratæ fuerint. Sunt quidem, qui ficus cum cerevisia coquunt, qui modus, quia exinde cerevisia subtilissima sua substantia privatur, potio etiam valdè redditur turbida ac ingrata, mihi minimè arridet. Quod si insuper, ut sæpissimè evenire solet, æstus febrilis ac intolerabilis urgeat ac excruciet ægrotum sitis, loco cerevisiæ non inconueniens fuerit decoctum hordei, ast hac in electione sua cuique voluntas.

13. *Decoctum hordei pectorale.*

℞. Hordei decorticati ℥ij. ficuum, passularum majorum ab acinis liberatarum, corinthiacarum ana ℥j. dactylos, exemptis nucleis, num. vj. glyzirrhicæ, deerso cortice, in minutas particulas concisæ ℥ij. aquæ fontanæ mens. ij. vel ℥b viij. coquantur omnia ad crepaturam hordei, adjiciendo sem. anis. bene contusi ℥j. ubi refrixerit, ab igne semotum, percoletur.

Decoctum hoc utile iis ægrotis,

qui præter sitim tussi excruciantur sicca.

14. *Decoctum hepaticum.*

℞. Hordei excorticati ℥ij. fol. sic. scopopendr. vulg. sive linguæ cervinæ, radic. scorzon. cichor. omnium exsiccat. ac concisarum ana ℥ss. coquantur insimul in aquæ font. lib. viij. ad crepaturam hordei, hisce adde ℥ij. ros. rubr. siccat. abjecta inferiori albedine, subtilissimè concisarum, semotum decoctum ubi refrixerit, percoletur & albumine ovi clarificatum in vitro reponatur addanturque sacchari ℥ij. spiritus vitrioli rectificati gutt. xxx. hic paululum relinquatur ac tandem per manicam Hippocratis trajiciatur.

Decoctum hoc summè est utile in calidis hepatis affectibus, confortat enim id ipsum, obstructions sive oppilationes ejusdem reserat, materiamque peccantem in cavitate illius hærentem per urinam expellit.

15. *Julepus rosatus vulgaris.*

Julapia in medicina usitatissimæ sunt potiones Syrupis dilutiore, constantque ex aquis stillatitiis vel liquoribus clarioribus saccharo dulcoratis, dilutiore autem Syrupis sunt, quoniam hi præ illis in longius tempus sunt conservandi, ideoque crassioris consistentiæ indigi, Julapia verò præscripta ex tempore conficiuntur ac præparantur.

Communissimus Julapia conficiendi modus est hic:

℞. Aquæ, qualis ad scopum est necessaria, lib. iij. Sacchari lib. ij. coque ad debi-

debitam consistentiam. Cùm vero coctione subtilissimâ ac aëreâ liquorum partes non solum exhalent ac evaporent, sed hac ipsa etiam qualitates refrigerantes ac humectantes summopere debilitentur, alius itaque mihi præparandi Julapia modus est in usu, ut: R. ex. gr. Aq. ros. fragr. ℥xx. sacchari pulveris. ℥xvj. inde in phialam vitream optimè subere munitam, pone in aq. cal. circumagita nonnunquam cum vitro materiam, & si saccharum cum aqua sufficienter fuerit unitum, liquorque apparuerit satis clarus, fac refrigerat, quo effuso, habebis paratum Julapium.

Julapium hoc cor roborat, spiritus vitales recreat, viresque dissipatas recolligit.

16. *Iulepus rosatus alius.*

R. Conf. ros. opt. lib. ℞. aq. ros. fragrant. ℥xx. misceantur optimè in cantaro probè munito ac obferato ponatur in abenum aqua plenum, quando verò aqua ebullire inceperit, subito extrahatur & refrigerat. Infusum deinde per colum trahatur additaque sacchari lib. ℞. in vitro asservatur.

Julepus hic refrigerat, humectat ac peculiari sua facultate astringente internas corporis partes mire corroborat, phthificis imprimis, heceticis ac inflammatione hepatis laborantibus singulariter est utilis.

17. *Iulepus rosatus colore saturato rubescens.*

Si priori Julapio aliquot guttulæ spiritus vitrioli adjiciantur probeque agitur, tunc colore tingitur saturato rubescente, & si rectè procedatur, non sentietur sapor spiritus vitrioli, hunc enim in finem solius scilicet coloris gratia pauca ejusdem quantitas sufficit.

Utilis hic Julepus in primis iis, quorum ventriculus ac hepar laborant intemperie calida, itemque reficit dysentericos vel fluxu sanguinis obnoxios.

18. *Iulepus violatus.*

Julepus hic eo modo, quo primus rosatus conficitur, efficacior autem subsequente ratione redditur.

R. Aq. viol. summâ diligentia destillati ℥xx. dissolvatur in hisce suc. viol. purpur. sacchari ana lib. ℞. f. l. a. ut supra Julepus.

Julepus hic refrigerat, humectat, exasperat, levigat, lenitque, ideoque gutturis fauciumque vitii ac summæ raucedini salutare remedium, ebullienti humorum melancholico æstuantique mirè subvenit, aliis in affectibus, quibus syrupum violarum convenire diximus, est maximè utilis.

19. *Iulepus de rubo idæo.*

R. Aq. è bac. rubi idæi destillati ℥xx. syr. ejusdem & sacchari finissimi ana lib. ℞. f. l. a. Julepus.

Hujus Julapii excellentes virtutes conveniunt cum syrupis de rubo idæo, cujus supra facta mentio.

20. *Julepus aureus.*

Rec. Aq. rubi idæi & ros. destill. ana lib. ℥. tingantur croci orientalis ℥j. addita sacchari optimi ac candidissimi lib. j. mitte in phialam addendo aq. cord. aur. n. d. ℥iiij. obseretur vitrum optimè, fiatque a. Julepus, cui permisceatur spiritus salis medullæ, vel in hujus defectu spiritus salis communis q. s. pro grata aciditate.

Facultatem vitalem cordis corroborat, dissipatas vires colligit, spiritus vitales clarificat, eosdem recreat, putredini resistit, omnibus venenatis vaporibus adversatur, summè etiam est utilis in febribus malignis ac pestilentialibus ægrotos hoc ipso corroborando ac durante curatione eosdem reficiendo.

21. *Julepus ex vino resectorius.*

Rec. Aq. rub. idæi ℥xx. sacchari finissimi lib. j. civilem (quam puto etiam in superioribus) f. ut supra Julepus, qui si refrixerit, addo spiritus subtilissimi vini maltavici vel alterius alicujus generosi optimeque rectificati ℥iiij.

Egregium est cordis medicamen, calorem fovet innatum, coctionem ventriculi adjuvat, ac mirè febricitantes recreat, præsertim ubi paroxysmus præterierit, viresque eorundem summè fuerint debilitatæ, imprimis verò senio confecti & qui affluenti sunt potione vini.

22. *Julepus stomachalis.*

Rec. Aq. menthæ crispæ ℥viii. Syr. berber. cydon. ana ℥iiij. mixtis invicem adde oleum cinamom. gutt. j. aut ij. omniaque rursus optimè commisceantur.

Stomachum egregie roborat, nauseam vomitumque febricitantium corrigit.

23. *Julepus mastichinus.*

Rec. Mastich. el. splendentis, crasse contusi ℥ij. aq. ros. menth. crisp. ana ℥iv. pone in cantharo optimè, ne quid exhallet, obserato in aquam ferventem, inibique per dimidiæ horulæ spacium relinquatur. Dein ubi claruerit, percoletur, ac sine ulteriore infusionis caléfactione dissolvantur in percolato ℥iiij. sacchari subtilissimè pulverisati, hac ratione habebis Julepum mastichinum, ut decet, præparatum.

Julepus hic est egregius contra nauseam ac anorexiam, præsertim verò si in febribus pestilentialibus ac malignis occurrant singulariter salutaris.

Secundum præscriptos modos varii generis Julapia è talibus aquis ac syrupis pro lubitu præparari possunt.

Prædicta Julapia exhibentur à ij. iij. vel etiam pluribus cochlearibus, vel diluta ac commixta aquis destillatis vel decocto hordei in gratiam ægroti maximè siticulosi propinantur.

Non necessarium in super judico, ut Julapia pro conservandis his ipsis, nimia sacchari ingrediat quantitas, sed potius melius fore existimo, si destillatis aquis tunc primum, quando præscribuntur ex tempore debita sacchari ac syrupi addatur quantitas, misceanturque absque igne, ut talem, qualis attridet, saporem ac temperamentum acquirant. Quod apud modernos etiam Medicos est usitatissimum.

24. *Emul-*

24. *Emulsio sive lac amygdalorum dulcium.*

Lac amygdalinum in Medicina notissimum ac usitatissimum est medicamen-
ac, cum quælibet materfamilias facillimè
hoc præparare sciat, ideoque præparatio
ejusdem singulari artificio non indiget,
præcipuum autem quod hic venit obser-
vandum, consistit in electione amygdalo-
rum, quæ requiruntur optime candida,
non rancida, recentia, secus enim si suman-
tur, contrarios, quam ut aliàs solent, in æ-
grotis edunt affectus. Lac amygdalinum
simplex ita præparari curo.

Rec. Amygdalorum dulcium, recen-
tium, non rancidorum & à corticibus re-
purgatorum ℥ij. contundantur in morta-
rio lapideo minutissimè (irrorentur inter-
dam aq. ros. stillat.) diluantur cum deco-
cto hordei paulò fortiori quàm ut aliàs
ordinariè solet, coloreque non fusco sed
lactescente, pistillo etiam quò oleaginoso
amygdalorum substantià lactis instar cum
aqua hordei melius ac perfectius uniatur,
optime misceantur, tunc per pannum lin-
teum fortiter expresso addantur pro lubi-
tu sacchari pulverisati ℥iβ.

Hæc emulsio refrigerat, humectat,
mitigata lenit, usus ideoque ejusdem est
commodus in calidis interiorum visce-
rum intemperiebus & à materia acri ac
salsa exortis asperitatibus ac erosionibus,
pectoris inprimis, renum, intestinorum
aliarumque partium, præsertim verò si ad-
sint acres humores ac maximi urinæ ardo-
res, sitim etiam sedat, viresque egregie re-
ficit.

Lac amygdalinum conficitur etiam
cum aq. simplici fontana, edulcoraturque
pro lubitu sacchari loco syrupo violaceo
vel alio conveniente simili.

25. *Emulsio sem. papav. albi.*

Rec. Sem. papav. alb. rec. ℥ij. contu-
sis in mortario lapideo affundantur aq.
viol. vel flor. nymph. ℥xx. per mundatum
pannum fortiter exprimentur, & ut supra,
f. emulsio, cui adde syr. viol. purp. ℥ij. aq.
ros. fragr. q. pl.

Hæc emulsio refrigerat, humectat, mi-
tigat, somnum conciliat, exhibetur ideo-
que tempore opportuno iis, qui intolerabi-
li excruciantur æstu, maniaci sunt ac
phrenetici, insomnesque traducunt no-
ctes. Perutilis item est alterandis ac in-
crassandis calidis, acris ac tenuibus in-
pectus irruentibus continuamque tussim
ac inquietudinem causantibus destillatio-
nibus, incrassati enim humores facilius
expectorari ac ejici, indeque nata tussis ac
inquietudo melius possunt domari ac mi-
tigari. Tutissimus insuper hujus emul-
sionis usus in omnibus cujuscunque sint
ætatis sexusve conditionis, ægrotis, ipsis
etiam prægnantibus ac puerperis necessi-
tatis sc. tempore.

Refrigerantes hujusmodi emulsiones
fiunt interdum è dimidia parte amygda-
lorum & dimidia sem. papav. alb. vel sem.
4. frig. maj. cucum. sc. cucurb. citrul. &
melonum insimul contusis, aut seorsim
uno eorundem, vel pro Medici intentione
ac scopo, aliter. Hæc bina hoc loco ex-
empla sufficiant.

Nnnn

26. Lac

26. *Lac perlarum, qualitatesque earundem, quam sint necessaria.*

Perlæ sive margaritæ præparatæ sæpissimè à Medicis præscribuntur & emulsionibus sem. frig. maj. vel amygd. aut aliis Julapiis dilectioribus permiscentur, quæ potiones plerumque à perlis denominationem sortitæ vocantur lac perlarum. Plurimique existimant ad periculosissima cordis symptomata, imò in agone mortis pro reficiendis ægrotis summum esse hanc emulsionem sive lac perlarum arcanum, unicumque in hisce & similibus asyllum. Per me id facile, observatis tamen certis circumstantiis, licet. Non tamen interim intermittere possum, quin hujusmodi præscripturus sedulò ac verè christianè exhorter, ut, si perlas ratione suarum qualitatum, plus aliis cordialibus in hujusmodi potionibus præstare posse, sibi firmiter persuadeant, studiosè sequentia duo puncta observent.

1. Ut eligantur perlæ colore candidissimæ, splendescentes (ratione magnitudinis) duræ ac satis, quales perlæ orientales esse solent, ponderosæ. Deinde ratione præparationis in mortario vitreo contusæ in porphyrite vel ophite orientali aut lapide granito affusâ aquâ cordiali vel simili cordiali subtilissimè conterantur ac l. a. præparentur. Si enim contrariis sint inquinatæ perlæ qualitibus, de iis certi quippiam auxiliî apud ægrotos nullus polliceri sibi tutò potest. Similiter si in mortariis ex orichaleo contundantur, malignam potius ex his ægrorum ventriculis maximè infensam qualitatem, quam cordis corroborativam. Insuper, ni mar-

more, alabastrite vel aliis mollioribus lapidibus conterantur, semper de horum substantia quippiam decedet perlisque permiscebitur, quam pro veris ac legitime præparatis perlis non solum miseri ægroti charo satis pretio emere, verum etiam notabili cum corporis detrimento usurpare coguntur.

Ast scio plurimis cordatis legitimarum harum ac ritè præparatarum perlarum maximam raritatem optime esse cognitam. Primum namque, quia veræ & qualitibus suis absolutæ perlæ orientales, charioris sunt pretii, ideoque in earum locum, hodierno præsertim tempore, ubi avaritia omnium verò corda occupavit, vitiumque factum virtus, peculiare quoddam perlarum genus, quod colore est flavum, obscurum, evidense ac molle, digitis friabile, cujusmodi reperitur in conchis in finitimo hoc mari margaritifera, dolosè substituuntur, quod vero perlarum genus nullus approbabit christianus Medicus. Deinde etiam constat ex nonaginta novem vix unum aut alterum reperiri pharmacopœum, cui hæc perlarum selectio curæ sit, cordique, qui mortariorum differentias observet, convenientibusque, ut decet, instructus sit pro conterendis in iisdem perlis, lapidibus. Exinde itaque cuilibet colligere facile licet, quæ, qualis & quanta in hujusmodi perlis sit collocanda spes ac fiducia. Exoptanda quidem hujusmodi & aliorum abusuum sedula esset præcautio, vel potius omnimoda abolitio: ast plurimis ægrotis pro dolor hæc imposturæ ac fraudes charissimè sunt intere a solvendæ. Interim præstantissima perla-

perlarum emulsio vel lac subsequente modo præparari potest.

R. Verarum ac legitimè præparatarum perlarum ℥ij. sacchari candi ℥ij. conterantur ac misceantur in mortario vitreo, affunde aq. è succo rubi idæi. rosar. meliss. fragrant. destillat. ana ℥ij. omnia optime mixta asserventur in vitro ad usum.

Datur ægrotis à cochleari uno adduò, agitando semper prius optime vitrum.

Præter has potiones cardiacas ægroti etiam (præcipuè in morbis acutis, ubi naturæ continuò cum morbo est pugnantium, ventriculusque solidioribus cibis non temerè onerandus) accommodatis brodiis analepticis conveniente tempore, (ubi scil. violentia febris remiserit, quod probe notandum) exhibitis, sunt reficiendi, collapsæque vires instaurandæ. Exoptatissimè autem hisce brodiis semper unum aut alterum cochleare vini generosissimi rhenani, vel quippiam de succo cydoniorum, quò magis facta grata, à ventriculo facilius acceptentur, retineantur ac concoquantur: soliz autem Julapiis, Syrupis, emulsione perlarum & aliis corroborantibus ægrotorum vires non ita, ut quidam sibi stolidè imaginantur, conservari possunt, nam, si eò deventum est, ut brodia hujusmodi analeptica nullum amplius locum inveniant, actum certè est de ægroto, irritusque perlarum emulsionum ac aliorum cardiacorum usus.

27. *Cremor hordei.*

R. Hordei decorticati ℥iiij. coquantur in olla nova vitreata cum aqua fontana ad mucilaginosam jusculi substantiam, quæ per cribrum ad usum trajiciatur.

Jusculum hoc à Medicis vocatur cremor hordei, præcipuusque ejus usus est pro cibandis in febribus acutis aliisque validis affectibus, vel peculiari calida pulmonum, hepatis, renum aliarumque partium intemperie ægrotis, mediocriter enim nutrit, facillimeque concoquitur. Refrigerat præterea, humectat ac mitigat: quæ qualitates in affectibus hujusmodi, necessariò requiruntur. Si quispiam hoc ipsò uti voluerit, addendù parum butyri recentis non saliti, vel admiscendum oleum amygdalorum dulcium sine igne recentissimè expressum, vel potest interdum, præsertim in atrocissimis calculi renum paroxysmis, parum de succo citri & saccharo cando addi. Tandem denique si cremore hoc plenius corpus nutrire volumus, loco aquæ fontanæ sc. usurpandum brodium gallinæ vel caponis.

28. *Panatella.*

Hæc maxime est commoda loco cibi in febribus acutis, veluti de cremore hordei dictum, usurpata, ventriculum enim non gravat, ægrotosq; vi ac atrocitate febris maxime debilitatos ac enervatos solidioresque exinde ac concoctu difficiles cibos non ferentes, satis sufficienterque nutrit, ejus præparatio est talis: Sumatur medulla sive pulpa panis triticeæ magnitudine pugni: tyrocneste in minutissimas partes redactæ superfundatur dimidia mensura aquæ fontanæ, coquaturque lentissimo carbonum igne, cavendo ne fumum redoleat ad formam tenuioris ac dilucidioris brodioli sapore tetro ac ingrato non inquinati, si enim farinam

aut aquam sapiat, certissimum est vitiosi panis vel imperfectè cocti brodioli indicium.

Ægroto offertur, modo, quo dictum superius, cum butyro scilicet non salito vel oleo amygdalino sine igne expresso, convenientibus ac commodis, ut decet horis & tempore. Panatella hujusmodi cum brodio gallinæ vel caponis etiam præparari potest, vel pro necessitatis exigentia ac constitutione ventriculi ægroti vitellum ovi eidem addi.

29. *Brodium Gallina cardiacum.*

Inter omnia brodia; quibus ut plurimum febricitantes ad minimum ad declinationem usque morbi, ventriculique refectionem, viriumque recollectionem cibandi sunt, præcipuum ac principalem locum obtinet, brodium gallinæ, quod ægrotos maximè præ aliis confortat, reficit ac corroborat. Hic autem non intelligo tale quod est aquosum valdè ac ex pullis & macris gallinis cum additione butyri præparatum brodium, verum tale, cujus præparandi modum hic sum aperturus. R. Gallina veterana, præpinguis & bene sana optime que frumento saginata, quæ optime deplumata, exenterata & in minutissimas concisa partes, per noctem integram in aqua frigida maceretur, deinde in olla vitreata cum aqua fontana limpidissima lento carbonum igne addita salis s. q. coquatur, despumetur, usque dum caro ab ossibus separetur, ac brodii mensura una remaneat: Remota ab igne olla, effundatur brodium in aliam aserveturque probe contexta in loco frigido. Hoc bro-

dium ægroto in patella semota pinguedine calefactum præbeatur bibendum, totiesque per diem, quoties necessitas efflagitaverit, repeti potest, idque vel solum vel addita panis mica, vel admixto ovi vitello, aromatizari quoque potest fol. rosmarin. vel salviæ aut macere, addi insuper eidem potest, habita circumstantiarum ac morbi ratione administrationis præsertim tempore duo vel tria vini Rhenani optimi cochlearia, succi item acidulesculi, ut malorum cyriorum, cydoniorum & alii.

30. *De succo Caponum vel Gallinarum cardiaco.*

Apud plurimos hodierno die usu venit, ut probe mundatum, lotum, exenteratum ac minutissime concisum caponem in cucurbita vitrea vel cantharo optime munito superfusus prius aliquot aqq. borrag. bugloss. acetos. meliss. aliarumque similium cardiacarum unciis, vel additis interdum corallis, perlis & auro in aheni aqua calida repleto ad separationem carnis relinquant, qua separata, succum per inclinationem separatam filtrant, quo tanquam efficacissimo restaurativo utuntur.

Licet verò nutriens carnis caponis substantia cum ea ipsa in exiguo hoc liquore coarctata hæreat, satis sit in succo fortis ac efficax: nihilominus tamen strenuus ejusdem sapor patientibus, quod plurimis exemplis confirmare possum, maximè est ingratus, usumque ejusdem fastidiunt.

Coral-

Corallia verò, perlæ & aurum cum in sua essentia intacta consistant, nihilque de substantia eorundem brodium participet, prudens quilibet Medicus facile confitebitur, hæc ipsa in hoc brodio utilitatis nihil habere, sed opinionem potius utentium iuvare ac phantasmati eorundem succurrere. Ego vero supramemoratum brodium huic semper præfero, & si quis breviori gaudeat, longiori coctione petito suo non frustrabitur. Nullatenus etiam mihi persuadere possum, virtutem carnis, quæ potissimum in tenace hæret substantia coctione posse evanescere, cum cuilibet sanæ mentis homini optime constet, longiori carnis coctione majores ac efficaciores acquirere brodio vites ac energias, saporeve fieri magis grata. Scitu etiam necessarium est, coctione aperta cruditatem carnis melius posse corrigi, spumamque nocivam absumi, quod in occluso vase nullatenus possibile.

Ideoque etiam, si fortè quispiam tali caponum brodio delectetur, illius in gratiam caponem vel gallinam celerrimo igne facerem ebullire, quam despumarem ac exinde exemptum rursus lavarem, mundis linteolis detergerem ac exsiccarem, cumque aquis eo, quo superius dixi, modo, procederem.

Quod si verò perlæ vel corallia corroborare debeant, existimo ego, conducibilius fore, si subtilissimè præparata brodiis permixta ægrotis offerantur.

31. *Gelatina in dysenteria.*

Rec. Carnis vervecinæ recentissimæ in minutissimas particulas concisæ ac optime

lotæ, pedes vitulinos à sordibus bene purgatos, num. iij. coquantur cum aqua fontana in olla vitreata, despumentur, idque tamdiu, donec consumpta ferme fuerit caro ac remanserit brodii vel liquoris mens. j. hinc effundatur liquor in aliud vas, carnisque pinguedo separatur, adjiciuntur in petia ligatæ ac in partes concisæ nuges moschatæ num. ij. olla optime cooperta frigido aëri exponatur, tunc coagulabitur brodium & splendentis instar gelatinæ concresecet.

Ufus tempore in patella q. placet, calefactum dissolvatur, quod ægrotis ebibendum toties, quoties exegerit necessitas, offertur, eidem etiam commodè permiscetur cochleare unum syr. de berberibus, qui syrupus gratissimum dissolutæ gelatinæ conciliat saporem simulque compescit.

32. *Gargarismus abstergens.*

Cùm in febribus aliisque corporis vitiis in faucibus ac ore putredo quædam ac mucor ægrotis valde molestus ex ascendentibus è ventriculo vaporibus progignatur, quibus vitiis si in tempore non succurratur, facillime alia exinde symptomata exurgere possunt. Ideoque præter necessaria universalialia, quibus causæ principales exterminantur, remedia, excogitandæ sunt speciales oris collutiones ac gargarismi à sordibus id ipsum liberantes, quorum è numero simplicissimus ac tutissimus est sequens:

Rec. Aq. scabios. ℥viij. aceti vini fortissimi, sacchari candi vel mellis ros. ana
Nnnn 3 ℥ij. M.

ʒij. M. omnia ad præmemoratum scopum.
Impiger sit ægrotus ad colluendum sæpius
os necesse est.

33. *Alius in periculofissimis lingue inflammationibus.*

Accidit interdum ut febricitantes gingivarum erosione ac putrefactione licet non laborent, nihilominus tamen tantam oris siccitatem ac calorem perferant, ut sæpiusculè mortem expetant, huic itaque symptomati ut succurratur mitigetur, præter præmissam universalem purgationem celebratamque necessariam venæsectionem, quibus primaria inflammationis causa intrænatur, utilissimus erit hic subsequens gargarismus.

Rec. Spongiar. sambuc. sive auric. Judæ minutissimè concis ʒij. aq. plantag. ꝑ̄ss. coquantur reposita in cantharo obturato in aquam ferventem, sinantur ibidem per dimidiam horam, ubi refrixerint ac colata fuerint, addatur succi vel syrupi viol. ʒiꝑ̄ss. salis nitri præparati ʒss. hoc gargarismo ægroti os multoties eluant.

34. *Mucilago sem. cydoniorum ad prædictum oris vitium.*

℞. Sem. cydon. psyllii ana ʒij. extrahatur mucilago cum aq. fragor. ꝑ̄ss. admisceatur sacchari candi pulverisati ʒj.

Mucilago hæc egregiè refrigerat ac humectat, offerturque ægroti cum spatula, quando & quoties necessitas exegerit.

35. *Gargarismus scorbutica gingivarum corrosioni utilis.*

Rec. Aq. fontan. salv. ana ꝑ̄ss. alumin. gumm. loc. pulver. ana ʒj. hæc invicem in vitro mixta ac paululum in aqua fervente retenta rubini instar splendent, quæ mixtura percolata servetur ad usum.

Gargarismus hic os refrigerat, mundificat, astringit, putredini resistit, gingivarumque corroborat.

36. *Gargarismus pro curanda laxata uvula & tonsillarum tumore ac inflammatione.*

Sæpissimè evenit, ut hominis ex tenuibus ac subtilibus è capite deciduis catarrhis relaxetur uvula elongeturque, quod tædiosum sane ac maximè ærumnosum est vitium. Hocce verò in affectu præter usitata remedia (ut potèst sale vel zinzibere aut aliis pulveribus exsiccatis ac adstrictivis adhibitis peccans humiditas absorbeatur & impediatur, columella verò dependens sublevetur) exsiccantes astringentesve gargarismi maxime sunt utiles, inprimis verò, si simul tonsillarum in tempore, ne ad maturacionem perveniat discutiendus ac resolvendus sit conjunctus tumor. Inter alios verò huic scopo accommodos gargarismos subsequens hic optimus est ac maxime securus.

Rec. Flor. ros. rubr. minutim concis. rad. tormentil. contus. ana ʒj. ollulæ optime vitreatæ inditis superfunde aquam plantag. ferventissimæ ꝑ̄ss. contegan-

tur usque dum refrixerint, percolato deinde liquori adde Spiritus Vitrioli gutt. vj. vel viij. ut solum colore tingatur rosarum non verò fiat acidus, hic est hujus gargarismi præparandi modus.

Refrigerat, exsiccat, astringit, discutit, majorique affluxui resistit ac catarrhos impedit. Creberrimè eo de die utatur tepido ægrotus. Si verò præter tumorem raucedo vel lacrimonia quædam sentiatur, gargarismum temperandum suademus modico syr. ros. vel viol. s. vel inter præparandum macerentur cum cæteris supradictis ingredientibus rad. liquir. ʒij.

SECTIO III.

De potionibus purgantibus, clysteribus & suppositoriis.

1. *Potio purgans è foliis senæ in multis affectibus summentis.*

℞. Fol. sen. s. ft. ʒiij. sem. anisi ʒß. aq. fumar. vel agrimon. vel in harum defectu aq. fontan. limpidiſ. ʒiiij. coquantur leni ebullitione (longiori siquidem coctione vires fol. sen. debilitantur) ut aq. à fol. sen. flavescat, in percolato adhuc calido dissolvantur mann. el. ʒvj. rursus absque coctione propter mannae depurationem percoletur, his adde aciditartarei ʒj. hanc potionem horis quatuor ante prandium calidum ægrotus ebibat.

Potiuncula hæc purgans ratione acidi tartari aliquantulum acidiuscula absque omni periculo suam perficit operationem, non solum verò materiam in primis tantum viis hærentem educit, verum etiam continuationis ratione è longinquis ac longe distitis corporis locis humorem melancholicum, cui appropriatissima sunt fol. senæ ex omnium Dogmaticorum Medicorum communi sententia, medicina, attrahit eundemque eliminat. Non minori enim virtute aggregitur flavam bilem, viscosum phlegma, aliosque mixtos humores, mundificat etiam sanguinem, & ita quidem, ut majori cum fructu in variis affectibus sive cum sive sine febre illi sint, præ cæteris simplicibus purgantibus eo uti liceat. Foliorum senæ laudes verò, quantum experientia sum edoctus, satis sufficienterque in meo opusculo de essentiis vegetabilium decantavi, illaque meritò extuli.

Tandem denique si potiuncula hæc ordinanda fuerit debilitatis valde vel facile mobilibus, quo propter quantitatem ægrotus eandem non fastidiat, fol. senæ, acidi tartari ac liquoris dosis minorari pro discretione ac judicio prudentis Medici commode potest.

2. *Potio solutiva de Rhabarbaro.*

℞. Rhabar. el. minut. concis. Div. spic. nard, ʒß. macerentur per integram noctem

Item in aq. fumar. ℥iiij. manè factæ colaturæ adde syr. ros. sol. ℥ij. acidi tartari subtilissimè pulverisati ℥j. offeratur quatuor ante prandium horis. Hæc potio robustæ fati personæ, ubi nimia quantitate bilis peccat, convenientissima est. Leniorem si desideres, tunc ℥j. rhabarb. ℥j. syr. ros. sol. & ℥℥. acidi tartari pro unica dosi sufficiunt.

Maxima cum euphoria bilem præfertim flavam expurgat ac evacuat.

3. *Potio solutiva de Rhabarbaro alia contra dysenteriam.*

Si ex fundamento dysenteriam quispiam curare voluerit, statim in principio peccantes pravi humores principales istius causæ ac noxii fomites, sunt eliminandi. Qui si collecti in ventriculo hæreant, accommodatissimè vomitorio aliquo, utpote oxy saccharo vomitivo vel sale vitrioli (de quibus in Myrothecio dictum) in iis præfertim subjectis, qui sustinere vomitoriorum usum possunt, educuntur ac exterminantur, si verò in inferiori ventre, venis scilicet mesaraicis ac ipsis intestinis latent, nullum excelsus potest sub Sole inveniri medicamentum hoc ipso Rhabarbaro, idque adeò, quia retentam bilem aliosque acres intestina erodentes ac exulcerantes humores hujusmodi morbos causantes placidissimè expurgat, tormina quoniam secundo non excitat, tertio longè distitos in corpore humores ad partem affectam (quod hic maximè no-

tandum) non attrahit, & denique quarto quia absoluta sua operatione purgativa, aliquo modo astringit ac fluxum impedit. Hanc etiam ob causam diversimodè à Medicis pro obtinendo præfixo scopo pro cujusvis tamen placito præscribitur. Aliàs sequens hæc formula, non rejecta interrim aliorum, maximè mihi aridet.

Rec. Rhabarb. ℥j. aut ℥iiij. flor. ros. rubr. ℥℥. minutissimè concisa macerentur per noctem in aq. plantag. cal. ℥iiij. factæ manè colaturæ addatur mann. el. ℥℥. Spiritus Vitrioli gutt. iiij. vel v. potiuncula hæc horis matutinis bibita, blandissimè operabitur. Utendi autem tempus conveniens est morbi principium, cum scilicet ægrotorum vires nondum sunt valdè debilitatæ, si verò necessitas urgeat, potiuncula hæc secundo vel tertio die tuto potest reiterari ac repeti. In debilitioribus detrahendum quippiam de Rhabarbari dosi, quando etiam necessitas hujus potiunculæ usum ex tempore postulet, maceratio specierum nocturna tunc non est necessaria, sed levis ebullitio ad tincturam liquori sufficit, cæteraque additamenta eo, quo supra modo possunt adjici, non minus & hac ratione ac præparandi modo vires suas exercet.

4. *Euporismus quidem, est utile valdè, refrigerans ac humectans enema.*

Enematum usus à plurimis licet medicæ artis ignavis summè contemnatur ac maxime abominabilis judicetur, imò

imò ab aliquibus pro periculofissimis eadem ac lethiferis proclamantur remediis, nihilominus tamen procurandis illis ægritudinibus ac symptomatibus, quæ velesentialiter in intestinis, vel accidentaliter per communicationem in aliis corporis latitant ac hærent partibus & locis, ut & aliis pluribus morbis tantæ sunt necessitatis energix, ut illis ipsis in usu Medico nullo modo carere, excellentesq; eorundem usus brevitatibus ducti studio sufficienter ac satis pro merito errare possimus.

Præmemorati verò enematis præparandi modus est sequens: R. decoct. hordei clarific. ℥xij. syr. viol. purp. ℥iiij. vel ℥iiij. M. pro Enemate applicetur more solito, cavendum tamen, ne diutius debito ob flatuum metum secum ægrotus retineat.

Enema hoc humectat, emollit fæces alvi exsiccatas, mundificat, detergit intestina ac exsiccat facultatem ad expulsiõnem expultricem, reiterari ejusdem etiam usus pro lubit u potest.

5. *Commune humectans ac abstergens enema.*

R. Serilactis rec. ℥xij. sacchari non resinati pulverif. ℥iiij. vel iiiij. colatura applicetur dicto modo.

6. *Clyster emolliens.*

R. Fol. malv. violar. ana Mj. rad. alth. ℥b. coq. in aq. font. ℥xx. c. colaturæ ℥xij. addantur mellis passul. syr. viol. ana ℥ij. M. pro clystere.

NB. Tribus hisce enematum formulis in febribus acutis, ardentibus, interiorumque viscerum inflammationibus, ubi intestina maximopere à calore p.n. sunt exsiccata, affectus verò hi simplicium calidorum aut oleorum usum in clysteribus applicandis ne inflammationes adaugeantur, vaporesque in capite excitentur, cum nullatenus concedant; tutissimè uti licet. Testatur namque experientia optima rerum magistra, humectantium ac refrigerantium simplicium per infusionem præparatorum oleorum usum noxium magis semper fuisse quam proficuum, cum exinde inflammationes in ægrotis accreverint, clysteresque intolerabili cum fæore rejecti fuerint. Attamen cuilibet liberum esto procedere ut lubet. Præterea etiam hic sciendum, semina frigida majora cucumeris sc. cucurbitæ, citrulli, melonum vel papaveris albi superiorum duorum priorum enematum, maximo cum fructu ingredi præparationem, in primis verò si præsentem maximo æstu ex ℥b. vel ℥j. dictorum seminum cum decocto hordei vel sero lactis fiat emulsio.

7. *Enema emolliens ac alvum duccens.*

Rec. Decocti hordei aliquo modo à substantia hordei facti mucilaginosi ℥xij. syr. ros. sol. cujus superius facta mentio ℥iiij. vel iiiij. M. pro enemate ad usum.

Emollit, humectat, abstergit, & tenaciter adhærentes intestinis viscosos humores attenuat, eosdemque educit:

○○○○○

Febri-

Febribus præfertim à flava bile adusta progenitis, in quibus ægroti de maximis ac intolerabilibus capitis conqueruntur doloribus, apprimè est utilis ac valdè salutaris, inprimis verò si legitimo tempore necessitas enematum laxantium usum exigat.

8. *Enema lenitivum.*

Cùm sæpissimè clysteribus, necessitate ita jubente, purgantia reliquis ingredientibus sint admiscenda, quibus non solum materiæ peccantes ipsis intestinis impactæ, verùm etiam in longè distitis locis conclusa attenuentur ac evacuentur, vel natura ad expellendas easdem irriteretur, præfertim ubi ægroti nauseabundi ac delicatissimi, omne medicamentum per os assumendum abhorrent, vel diurnitate aut ferocitate morbi nimis facti debiles purgantium usus non sit omnimodè tutus, morbo verò vel febre in declinatione existente obstructions cum causa aliqua peccante adsint, maximè proinde ut supra dictum, cum sint necessaria ac utilia quoque, ideoque Medici pro prædictis scopis varias enematum tradidère formas, ego hoc sequens maximarum existimo virium.

Rec. Fol. malv. violar. fl. chamomil. fol. sen. ana ℥℞. rhabarb. el. ℥ij. concisa minutim cum ℥xvj decocti hordei s. indita cantharo stanneo optimè operculato eoque in aheno aqua repleto; Semoto dein ab igne aheno, infusi refrigerati ℥xij. addantur syr. ros. sol. mellis velesentia passularum ana ℥ij. nitri præparati ℥j. M. pro enemate.

Hoc clystere tam in febribus quàm aliis etiam morbis, ubi mediocriter purgantia sunt necessaria, uti commodè possumus.

9. *Enema laxativum domesticum.*

Rec. Fol. malv. fl. chamomil. ana Mj. coq. in s. q. aq. colaturæ ℥viiij. adde suc. Mercurial. ℥iiij. lacchari thomæi ℥iiij. butyr. rec. ℥i℞. M. pro enemate.

Egregiè intestina mundificat, abstergitque, applicari autem iis tutò licet, qui alvi constipationibus sunt valdè obnoxii. Tempore hyberno si Mercurialis copia non detur, substituere mel ejusdem commodè licet, & ita quidem, ut intermisso saccharo sumatur prædicti decocti ℥xij. mel. Mercurial. ℥iiij. butyr. rec. ℥i℞. ad attenuandam autem ac educendam felicius viscosam materiam addatur sal gemm. ℥℞.

10. *Enema approbatissimum pro curando renum calculo.*

Rec. Flor. chamomil. verbasf. melilot. sambuc. rad. alth. liquiriz. sem. fenog. ana ℥℞. contusa contundenda, concisa conscindenda ac conquassata conquassanda stent infusa cum aq. chamomil. ℥xx. in cantharo stanneo optimè obserato per dimidiam horam in aqua ferventissima, hujus deinde infusi, R. ℥xij. vitellos ovor. rec. n. iij. ol. ros. fl. lil. alb. & fl. sambuc. aua ℥j. mellis pessular. ℥ij. M. pro Enemate.

Emollit, lenit, flatus discutit, doloresque potentissimè mitigat, ideoque summè utile

utile iis, qui à calculo renum micerrimè excruciantur,isque si loco solutus, hospitium est relicturus vel in ureteribus hærens varia ac gravissima excitat symptomata, suppressionem scilicet urinæ, inflationes ac intolerabiles laterum punctorios dolores, ventris tormina cum alvi pigra dejectione, calorem febrilem, &c. cum id ipsum qualitativis suis sit temperatum, indifferenter itaque tam viris quam mulieribus necessitatis tempore utile.

Sciendum insuper loco prædictorum trium oleorum sumi utiliter etiam posse ol. lini rec. expressum, vel ol. amygd. d. hæc enim potentissimè dolores quoque lenire ac mitigare possunt.

11. *Enema carminativum.*

Rec. Fol. malv. alth. ana Mj. fl. chamomil. Roman vel ejusdem herbæ à caule separatæ, origan. ana ℥℥. sem. aneth. fœnic. cumin. bac. laur. ana ℥ij. aq. chamomil. ℥xx. f. ut supra infusio, hujus ℞. ℥xij. ol. chamomil. secundum meam descriptionem præparati ℥ii℥. mel. junip. salis comm. ana ℥℥ f. Enema necessitatis tempore applicandum.

Flatus egregiè discutit, præcipuè verò à frigido in intestinis hærente phlegmate exortos, & si adsint signa, hoc ipsum nimis esse lentum ac tenax maceratio potest fieri in vino albo prædictis simplicibus addi agarici albissimi ℥ij. vel hujus loco rad. mechoac. concis. ℥℥. Maximus ejus usus est in colica flatulenta & tympanitide.

12. *Enema consolidans in dysenteria.*

Rec. Cap. vervec. per medium divisum n. j. pedes vitul. n. ij. sine sale in f. q. aq. font. ad separationem carnis ab ossibus, coq. ad remanentiam Mj. cui effusæ adjiciunt rad. symphyt. maj. exsic. ℥℥. fl. ros. rub. hyperic. rad. tormentil. ana ℥ij. coq. denuo omnia, colaturæ ℥xij. servantur ad usum.

Ubi cum dysenterico eo est deventum, ut intestina maximoperè sint læsa ac exulcerata, ac exinde intolerabiles alvum exonerantem excrucient inferioris ventris dolores, hujusmodi ægroto primum (cùm hoc vitium medicamenta per os sumpta non facilè consolidare ac curare possint) enema ex decocto hordei ac saccharo, secundum modum superius allegatum, præparatum pro abstergenda intestinadhærente peccante materia, applicandum. His ita peractis, prædictum decoctum in forma enematis tepidum est applicandum, ut verò hoc ipsum diutius retinere possit, quietus decumbat, contingit enim interdum, ut hujusmodi enemata, non sine maximo ægroti levamine aliquot horis absque omni tædio in corpore resideant. Quod si alvum rursus exonerans dolorum aliquam alleviationem non autem omnimodam abolitionem sentiat, enema secundo vel tertio necessitate ita jubente in usum revocandum: quicquid enim aliis fieri ac effici, hoc certe enemate potest.

Alios hîc etiam ad varios corporis morbos utilium enematum formulas

Ooooo 2

pro-

proponere quidem possum, aut brevitatis studiosus his superfedebō.

NB. Notandum hīc, supra memoratam enematum quantitatem sc. ℥ j. adultioribus tam viris quā mulieribus convenire. Quando autem iisdem uti quis volet in delicatulis ac junioribus, ingredientium ut & liquoris quantitatem semper esse minorandam, & pro diversitate subiecti à ℥ j. medica ad ℥ ix. vel etiam ℥ vj. descendendum. Pro infantibus verò in minima substituitur dosi, habito semper ætatis, virium ac necessitatis respectu.

13. *De suppositoriis.*

Suppositoriorum eadem ac enematum est ratio, ac licet ratione formæ externæ vilia maximè ac projecta existimentur medicamina, nihilominus tamen is, qui iisdem indiguit, eademque probavit, statuet contrarium.

In communi inserviunt expultrici intestini recti facultati excitandæ ac stimulantæ, facibus in eo contentis expellendis, eorundem verò non solum in modo memorato scopo, verum etiam ubi enemata displicent, usus esse potest. Sunt autem duplicia, simplicia scilicet & composita.

Simplicia notissima sunt omnibus. E. G. In casu necessitatis sumitur extremitas candellæ acuminaturque in forma suppositorii, longitudine ac crassitie ægroti accommodi. Alii hujus loco accipiunt saponem vulgarem vel Venetum, similemque priori forma figurant, quod itidem facultatem expultricem stimulat. Non-

nulli mel ad consistentiam resinæ coquant ex eoque suppositoria pro lubitu formant. Qui præparandi modi lippis tonforibusque notissimi, fœminino etiam generi revelati.

Cum vero interdum accidat, ut magis acutis indigeamus prioribus, peculiariora quædam suppositoria possunt præparari hunc in modum.

℞. Mellis ros. ℥ ij. coquantur sensim ad justam consistentiam, cavendo tamen empyreuma, hinc admisceantur aloës subtiliss. pulveris ℥ ij. salis gemmæ ℥ j. f. suppositoria majora vel minora pro diversitate utentium.

Quod si vehementiora sint necessaria, pro ℥ ij. aloës sumatur una saltem cathartica. verò mei polychresti vel panchymag. Crol aut extr. catholic. Andernaci similibusve vehementer attrahentium purgantium extractorum ℥ j. aut ℥ iß.

Hujusmodi suppositoria materiam peccantem ex alto fecus quā priora, ad inferiora trahunt.

Si etiam ægroti alicui nephritide vel colica afflicto, unum plurave enemata applicita propter maximam incarcerationum flatuum copiam in intestinis exaggerata absque ullo effectu resedissent, suppositoria hæc maximè sunt commoda, facultatem enim expultricem stimulando enematum operationem maximo ægrotorum emolumento promovet. Tandem denique scitu maximè est necessarium, in alumine tantam latitare attrahendi virtutem, ut, si ex eodem formetur usitato more sup-

re suppositorium illitumve oleo communi olivarum vel butyro accommodetur, excellentissimè ex alto delitescencia excrementa ac flatus evocando, operationes suas perficiat, inprimis verò maximè est utile in febribus acutis, ubi suppositoria vehementiora ac excalescentia locum non habent, noxiusque est eorundem usus. Potest etiam alumen subtilissimè pulverisari & cum gummi tragacantho in aq. ros. dissoluto massa concinnatur, ex qua varia ac diversa suppositoria formari ac ad lapidis duritiem ad usum exsiccati possunt. Ubi acrioribus uti suppositoriis volumus, certi simus necesse est, ægrotos nullo modo inano aut intestino recto vel læsos esse, aut inflammationem tumoremve pati.

SECTIO IV.

De epithematibus, fomentis, sacculis medicamentosis ac pulvis sive cataplasmatibus.

Oxyrrhodinum refrigerans in atrocissimis capitis doloribus in febribus acutis.

℞ **S**Em. cydon. pŷylli ana ℥ij. aq. spermat. ranar. ℥vj. aceti rosar. fortissimi ℥iiij. hisce extrahatur è seminibus mucilago, cui addantur ol. ros. ℥ij.

Si necessitas hujus usum requirat, madesiant in eo lintheola fronti applicanda, quæ ubi è calore nimio fuerint exsiccata, denuo madesiant, reitereturque pro necessitatis exigentia.

Cautio in usu oxyrrhodinorum refrigerantium probe observanda.

Primum in atrocissimis ac maximè intolerabilibus per accidens ex ebullitione ac fermentatione sanguinis, calidorum putrefactorum humorum aliarumque noxiarum materiarum ortis capitis doloribus, qui sæpissimè in febribus acutis ac periculosis ægrotos excruciant, non illico hujusmodi oxyrrhodinis, multò minus aliis, quæ opium vel extractum hyosciami recipiunt, temerè (quod ab aliquibus imprudenter satis factitatum scimus) utendum. Sed ante omnia eò allaborandum, ut convenientibus, quarum superius mentio facta, vehemens, humorum ebullitio ac fermentatio inhibeatur, infræneturque calor p.n. temperetur, hi ipsi etiam exigente necessitatis casu conveniente vomitorio vel lenitivè purgantibus, vel enematis educantur ac eliminentur, maximaque inflammatio ac ebullitio sanguinis venæsectione accommodo & legitimo tempore mitigetur, cui scopo non minus etiam inserviunt cucurbitulæ, cum & sine scarificatione, frictions extremorum, epithematâ plantis pedum facta, aliaque alia, quæ materiam ascendentesque humorum peccantium vapores à loco affecto nobili revellant ac ad ignobiliores partes quantum possibile trahant. Quæ omnia si fuerint observata ac facta, dolores tamen ac calor non cessent, præmemorato tunc vel aliis oxyrrhodinis uti tutius licet. Ast probè notandum, hæc non esse applicanda in principio paroxysmorum febrilium, ubi summa ope vapores è præcordiis.

diis, & inferiore ventre ad caput eleuantur exitumque quærunt, sed in statu eorundem ac fermè declinationis principio, re-percussi enim huiusmodi in principio vapores cordi maximè sunt infesti, variaque ac lethalia etiam excitant symptomata.

Secundo sciendum, ex horum oxyrrhadinorum refrigerantium abusu, ægrotus à febre factum immunem ac ab ea liberatum debile ac frigidum variis exinde calamitatibus obnoxium retinere semper cerebrum. Melius itaque actum existimo, si huiusmodi humorum ac inde progenitorum dolorum ferocia laudano aliquo, vel dianepenthes (quorum supra in Myrothecio feci mentionem) quam particulatium ejuscemodi medicamentorum causam dolorum principalem non aggredientium nec alterantium usu (in quo tamen totus rei cardo hæret) infrænatur potius mitigeturve. Non dubito in superasserare, legitimè præparatum, ac ratione suarum qualitatum temperatum laudandum cum discretione legitimò tempore usurpatum, omnium hoc in casu utensilium medicamentorum esse utilissimum ac approbatissimum.

2. *Excellentissimum ad maniam fomentatio.*

Mania gravissimus est sine febre cerebri affectus à fervore bilis aliarumque humorum, qui suas in cerebro operationes perficiunt, inflammatione ortum ducens, ubi hominis læditur imaginatio ac ratio-cinatio, ut variis perturbationibus miserimè cum ferocia divexetur excrucieturque, quas omnes ac singulas hinc velle enarrare, superfluum esse existimo.

Morbus hic curationem adhuc admittit, si modò ægrotus in hunc ipsum non fuerit naturà proclivis, aut malum sit inventeratum altasque egerit radices, ut sensuum etiam functiones ac organa totaliter sint læsa ac omnimodè corrupta, præter humectantem ac refrigerantem diætam, potiones item fervorem materiæ peccantis alterantes ac præparantes, itemque venæsectionem, purgationes, anodyna somnifera aliaque medicamenta interna, externa etiam usurpantur, è quibus hoc epithema in hunc finem singulariter præparatum miræ efficaciam hoc in affectu fuisse, sum expertus.

℞. Cap. vervec. mundat. & in 2. part. divis. n. ij. evulsis linguis coquantur in aqua absque sale tam diu, donec caro ossa reliquerit, mensuraque una decocti satis efficacis ac candidi remanserit, in colatura rursum calefacta ac optimè contexta macerentur, non verò ebulliant, sequentes sacculi vel potius pileoli vespertino tempore applicandi.

℞. Fol. malv. exsiccat. violar. fl. nymph. alb. fol. papav. ana M. ij. fl. chamomil. ros. rubr. primul. veris fl. lil. alb. verbasci, ana M. j. concisa minutim herbæ in duobus diversis sacculis sive pileolis capiti accommodatis intersutis discriminentur. Utendi autem modus talis est. Collocandus est in sella ægrotus, aut bonis verbis, aut violentia, cavendo, ne cuiquam astantium damnum ab hoc ipso inferatur, collocati ita in sella crines ad radices usque detondeantur, subitoque unus maceratorum pileolorum capiti superponatur calidus, ibidemque tam diu, donec inceperit refrigerescere, rolinquatur, quo semoto, substi-

tuatur

tuatur alter etiam calidus, hæcque fomentatio continuetur per dimidiæ horæ spatium. Deinde capite sine frictione deterfo, frons illinatur. ol. papav. alb. & fl. sambuc. recent. express. optime quo permixtorum ana q. s. capite capitio prius probè munito æger in lecto quietus, quantum possibile molliter recumbat, quæ fomentatio aliquot diebus necessitatis casu ita exigente reiterata, non in cassum abibit, sed fructus ejus è posteriori ac subsequente operatione colligentur excellentes. Necessaria autem ante hoc particulare universalia remedia. Itemque, ubi ægrotus divinâ assistente gratiâ reconvaluerit, vitam vivat quietam ac sobriam, bonaque utatur ac conveniente diætâ, conveniunt insuper temperata cephalica, expurgeturque annuatim tempore præcipuè veris, & si sit plethoricus, venæ quoque secetur. Hisce remediis præcavebitur atrocissimi hujus morbi insultus vel totaliter, aut ad minimum vehementia ejusdem debilitabitur.

3. *Sacculus cephalicus corroborans in affectibus capitis frigidis.*

R. Fol. rorismar. exsic sal. majoran. ros. rubr. ana ʒʒ. ligni aloës electi, caryophyll. rad. irid. nuc. mosch. succin. alb. benzoin. el. styrac. calamith. ana ʒij. F. omnium pulvis ex quo concinnetur cucupha (quæ hic sub sacculi nomine venit) inter duas syndones rubras cum pauca bombace interpastata.

Sacculus hic vel cucupha hæc calefacit, siccatur, corroboratque caput, iisque præ-

sertim utilis, qui intemperie cerebri laborant frigida & humida, ac ad vertiginem, apoplexiam & epilepsiam aliosque similes affectus maximè sunt proclives, anni præsertim tempore frigido & humido. Huic verò & similibus externis non absolute fidentur medicamentis, sed requiruntur & alia interna superfluos capitis humores exterminantia medicamina.

4. *Sacculus alius contra acres ac tennes capitis destillationes.*

R. Cap. papav. alb. exemptis seminibus exsiccat. rad. nymph. tormentil. ana ʒʒ. fl. ros. rubr. myrtil. succin. alb. mastich. el. myrrh. el. oliban. ana ʒj. M. f. pulvis ad usum asservandus.

Pulvis hic siccatur, astringit, incrassat tennes ac acres à capite in pectus irruentes destillationes, temperatissimum etiam infantibus tutò conveniens in forma sacculi vel pileoli medicamen.

5. *Epithema cordiale refrigerans ac humectans.*

Vapores calidi, qui à fermentatione ac putredine bilis aliisque acribus humoribus oriuntur, usque aded exsiccant ac incendunt calidi innati fontem, cor scilicet vitalesque spiritus, ut, sicuti humiditas virescentis ligni exsiccatur igne, ac donique consumitur, ita humidum radicale continuo calore ac incendio debilitetur, meliorq; corporis humani humiditas ipsa etiam caro ac sanguis sensim exarescant ac consumantur, quod in

iis præfertim subiectis, qui complexionis sunt calidioris ac siccioris, valdeque macilentis clarissimè apparent. Ideoque prudentes etiam Medici præter usum universalium medicamentorum, quibus peccantes materias exturbant, maxime sunt solliciti, ut non solum mediante diætâ humectante, verum etiam externis remediis huiusmodi incendiis, quantum quidem possibile, occurratur eademque resingantur, cui scopo huiusmodi epithema est utile.

R. Sem. cucurbit. vel cucum. rec. papav. alb. ana ζ j β . ex conquassatis extrahatur cum decocti hord. lb j. emulsioni huic adde ol. amygd. d. rec. s. igne express. (ut infra docebitur) ζ ij. In hoc liquore linteamina madefacta tempore, ut de epithematibus capitis dictum, conveniente, extenduntur supra pectus, quoties que necessitas requisiverit, renovantur.

Hoc epithema non solum summè est utile in febre ardente, verum etiam in hæctica & maximis pulmonum inflammationibus sive peripnevmonia. Loco prædictæ emulsioni sumere etiam licet decoctum hordei mucilaginosum, addito ol. sem. cucurbit. vel papav. alb. recentissimè expresso, quod calorem ejusmodi hæcticum potentissimè attemperat ac mitigat.

6. *Sacculus medicamentosus pectus calefaciens.*

R. Flor. chamomil. roman. exsiccat. fol. hyssop. organ. marrub. sem. fœnic. dulc. bac. junip. rad. helen. ireos nostr. aristoloch. rot. ana ζ β . incisa includantur

faculis xylinis, qui intersuantur. Pulvis hic pectus egregiè calefacit, crudos ac frigidos in pectore contentos humores digerit, flatus sive inflationes thoracis exinde progenitos discutit, asthmaticisque peculiariter subvenit.

Possunt hi sacculi gestari vel sicci, vel vino malvatico aut hispanico irrorati, lentissimeque in patellis duabus stanneis super ignitabulo excalefacti applicari.

7. *Epithema cordiale in febribus malignis ac pestilentialibus.*

R. Corall. rubr. præpar. C. C. ustum ac præpar. succin. alb. præpar. ana ζ β . in patella vitrea mixta irrorentur q. s. suc. citri vel limoniorum clarificati, ut consistentiam brodioli acquirant, pone in hypocausto calido vel alio loco simili usque dum exsiccatum fuerit, hicque modus secundo cum succis reiteratur, inque priorem pulveris formam redigatur. His ita peractis, *R.* fl. ros. rubr. exsiccat. caryophyl. hortens. plenor. separata inferiore albedine, fl. bugloss. ana ζ vj. cort. citri, sem. carduiben. ligni aloës el. (notas ejusdem superius in libro de vegetabilium essentis tradidi) santal. citri, ligni rhodii rad. tormentil. bistort. zedoar. ana ζ j. croci orient. ζ β . pulverisata omnia ac subtilissime percribrata præparatis addantur, tandem camphoræ opt. gr. xij. in mortariolo cum prædicti pulveris cochleari uno optime conteruntur, & si probe fuerint commixta, reliquis admiscuntur. Hic pulvis ita ad perfectionem perductus in vitro optime obturato, servetur ad usum.

Pulvis hic ratione suarum qualitatium

rum maximè est temperatus, exsiccatur, roboratur ac confortatur, malignitatè resistit, conclusosque vapores cor ferme opprimentes discutit.

Ubi quis hoc ipso, in prædictis febribus pro epithemate cordis, capitis, temporibus item ac manuum pulsibus applicando uti voluerit, is pulveris hujus cordialis ℞. ꝑ℞. aq. ros. fragrant. ꝑij. vini malvat. vel alterius alicujus generosi ꝑij. in agitatae optimè madefiant linteamina vel peculiaris sacculi ad hoc negotium parati, locis prædictis debito modo applicandi. Loco etiam vini sumi potest acetum aliquod flossum, vel aqua cardiaca aut alius similis, in temperies corporis, conditioni affectæ partis, symptomatibusque febrium (quorum singulorum peculiarem velle instituire enarrationem, hujus loci non est) conveniens ac necessarius liquor. Hujusmodi autem epithemata usurpari debent legitimo tempore ac cum judicio, non verò indiscriminatim omni die ac hora, ut aliqui obtusi valde ingenii imprudenter soleant, qui, si fortè ægrotus in adventu paroxyfinita citurnus aut aliquantulum consternatus reperiat, curiosuli hoc, vel simile epithema applicaturi stant in procinctu, subito horum applicatione liberatum iri ægrotum sibi certissimè persuadentes, cum tamen sæpissimè contrarium evenire soleat, naturæque motus ac vires in pugna contra morbum impediuntur ac quasi ligentur, sicque majus exinde exurgat damnum quam feratur commodum naturæ, adversus hostem auxilium. Potest etiam in præmemoratis febribus internè usurpari à ꝑ℞. ad ꝑj. habita ætatis ac subjectorum ratione commixtusque aquis destillatis vel

Julapiis convenientibus pro unica dosi exhiberi. Vel concinnati morfuli, sumendo sc. sacchari in aq. ros. dissoluti ꝑj. pulveris ꝑj. de iisque sæpiusculè parum deglutiri.

8. *Sacculus calefaciens stomachalis.*

℞. Menth. crispæ, fl. & fol. absynth. thym. rad. caryophyll. fl. cheyri ana ꝑ℞. cort. arant. ab interiore candicante cuticula liberato rad. galang. calami aromat. mac ana ꝑj. M. f. pulvis.

Calefacit, corroborat, utilisque contra imbecillitatem, nauseam, vitiatam concoctionem, inflationem doloremque ventriculi, orta ex frigiditate vitia. Usus verò ejus est, ut sacculus inclusus accominodetur regioni ventriculi, vel siccus, vel si necessitas exigat cum sacculis vino rubro madefactus.

9. *Cataplasma stomachale in acutis.*

℞. Panis triticeus bis cocti ꝑij. fl. ros. rubr. myrtil. fol. absynth. silymbrii aquat. ana ꝑ℞. rad. tormentil. ligni aloë, myrobalan. citrin. exemptis nucleis, nuc. mosch. ana ꝑij. M. f. pulvis subtilissime triturandus ac per cribrum trajiciendus, dein ℞. cydonior. cond. ꝑij. contusus in mortario, adde partem unam hujus pulveris, acetum rosac. ꝑj. f. pulvis, linteaminibus superducenda, quibus necessitatis tempore ventriculus contegatur.

Cataplasma hoc admirandæ est efficaciam in sistendo continuo vomitu, qui in febribus biliosis, acutis, malignis ac pestilentialibus ægrotos miserrime excruciat, facitque ut tam cibos quam assumpta medicamenta rursus rejiciant, salutare item in singultu ac lienteria.

Ppppp

10. Ca

10. *Cataplasma hepaticum corroborativum.*

℞. Fl. ros. rubr. gran. tinct. sem. plantag. santal. rub. ana ℥℥. f. subtilis pulvis, cui adde corall. rubr. præpar. ℥℔. camphor. ℥j. omnia l.a. optimè misceantur.

Pulvis hic miscetur cum cydoniis aq. plantagin. à saccharo liberatis, addito pauco aceto rosarum, eo, ut de superiori dictum, procedatur modo pro formando epatis cataplasmate, eximiarum hoc est virium in corroborando ac confortando à causa calida inflammato ac debilitato hepate.

Cùm verò cydonia hisce cataplasmatibus formandis maximè sint utilia, idè sciendum, hæc optimè in taleolas ut nostri cum pomis ac pyris solent, posse conficendi, exsiccari ac ad usum asservari, quando verò in usum venire debent frustula hæc in aq. aliqua destillata calefacta macerentur prius, deinde contendantur, hæc ratione asservata ac præparata longè sunt meliora conditis.

11. *Cataplasma spleneticum.*

℞. Farin. fabar. ℥iij. pulv. cumin. aristol. rot. rad. asari ireos ana ℥j. coq. in lixivio ciner. ligni fraxini, f. cataplasma addendo ol. rut. ℥j. anethini ℥℔. Cataplasma hoc inflationes lienis potentissimè discutit, tumoremque ejusdem frigidum absumit, imponendum verò est calidum ac pro necessitate reiterandum.

12. *Cataplasma astringens.*

℞. Farinæ fabar. tostæ quidem, ast non adustæ ℥iij. rad. tormentill. subtilissimè pulveris gallar. C. C. philosoph. præpar.

boli orient. ana ℥j. M. Deinde coq. in decocto prunor. sylv. satis astringente ad consistentiam pulvis.

Egregium est hoc cataplasma in sistendis alvi periculosissimis, sive cum, sive sine sanguine fluant, profluviiis, toti inferiori ventri impositum. Universalis verò præcesseriat, maximè est necessarium, quæ peccantem materiam convenienter prius eliminariat, vel natura, sua sponte molestem sibi hydram expulerint, ulterioraque ita non requirantur cathartica.

13. *Sacculus flatus discutiens.*

Rec. Fl. chamomill. melilot. tanacet. agerat. fol. absynth. ana ℥ij. sem. aneth. fœnic. cumin. bacc. lauri, juniper. ana ℥j. contusa contundenda ac concisa conficienda M.

Hæc mixtura calefacit, discutit, maximè est usus in torminibus ventris sive colicæ flatulenta, doloribus matricis, laterum, doloribus nephriticis aliisque similibus à frigidis crudisque humoribus ac conclusis flatibus ortis affectibus ac accidentibus.

Applicatur inclusa sacculo interfuso vel sicca, vel vino aliove liquore pro libito madefacta. Hic autem candidè monere volui, hujusmodi exsiccatas herbas præcipuè illas, quæ odoriferæ sunt, valde subtiliumque partium fomentationes ingredienti non necessario esse coquendos, sed sufficit earundem in olla vitreata vel eartharo inclusarum cum vino, hydromelitis, cerevisia vel lacte in aqua calida facta maceratio, cavendum in terra, ne plus liquoris, quam pro nuda maceratione requiritur, affundatur. Hac siquidem ratione sub-

subtilissimæ illarum qualitates coctione alias peritura conservantur. Præterea non astrictus est quispiam formulis à me E.G. præscriptis, sed augere vel minuere cuilibet ingredientium vegetabilium aliorumque dosin pro arbitrio ac necessitatis casu, licet.

14. De Epithematibus, quæ interdum agrotorum pedum plantis applicantur.

Incalidis capitis in febribus præsertim aliisque corporis morbis ægrotos miserimè excruciantibus affectibus solemus nonnunquam præter alias externè factas medicationes, sc. venæsectionem, cucurbitulas cum & sine scarificatione, extremorum frictiones, quibus materiam à loco affecto revellimus, plantis pedum vel aliis corporis locis, revulsionis etiam gratia medicamenta applicare materiam ab alto attrahentia.

Hæc autem sunt varia ac multiplicia, præcipuum tamen triplicia, lenia, mediocria & vehementia, in usum namque interdum veniunt vesicatoria, ac inflammatoria, qualia sunt, cantharides, esula, rannunculus, aliaque similia; cum autem hæc non cuique arrideant maximaque in eorundem usu cautione opus sit, hæc silentio præterit. Mediocria verò sunt decorticatus raphanus sale conspersus, vel concisa minutim rutæ folia, fermento, sale ac aceto in forma pultriculæ mixta, aut sem. sinapi hortensis cum fermento panis & pauco sale, hæcque remedia manè & vespere pedum plantis applicantur, & pro necessitate plurimis diebus eorundem usus continuatur.

In hunc etiam finem præter hæc alia, ut dictum, usurpantur, quæ prolixitatis tædio hic omittimus. Hoc siquidem in passu quilibet pro arbitrio suo experientia magistræ comitante progreditur vel subsistit.

SECTIO V.

DE OLEIS ET VNGVENTIS.

Præter alia instrumenta, quibus pater & mater familias, ad medicamentorum præparationem necessariò indigent, maxime utile etiam est torcular aliquod sive prælum, quo olea ac succi exprimantur, de quacunque autem materia illud sit fabricatum nihil interest, temporeque necessitatis sufficit ligneum bibliopegæ prælo non dissimile modo ejus cochleæ sint densiores lignumque crassius. Oleum verò ovorum sequente modo præparare soleo: R. Ova recentia inculpata clivatione indurata N. L. exemptos vitellos ac cochleari ligneo comminutos ac contritos igni mediocri in sartagine asso vel frixo modico igni, movendo semper ne vasi adhæreant, vel empyreuma redoleant, donec rubescant & inter digitos pressa liquorem incipient reddere pinguem, post confestim in sacculum lineum massam ferventem injicio, quam inter duo tabulata quercina prælo exprimo, expressum coloris aurei oleum, quod instar butyri coagulatur, excipio & usui repono. Residuum materiam post expressionem restitantiem secundo contero, calefacio, præloque oleum superiori addendum exprimo. Si recensiti hujus laboris quempiam non tæduerit, odorem vitellorum, diuturnitate tamen temporis tandem aliquando periturum, non alium verò pe-

PPPPP 2 reginum,

regnum, retinebit ; hoc etiam oleum non ut alia corrumpitur, quod certissima observatione ipse confessor, qui per octennium illud asservando, ne minimam quidem odoris, aut coloris aliqualem ad albedinem vergentis mutationem sum expertus.

Paratur hoc oleum alia quoque ratione, secundum usitatum pharmacopolis modum : vitelli nimirum ovorum ad ignem fortem spatulâ in sartagine ferrea versantur, usque ad separationem liquaminis pinguisculi subfusci : quod ipsum tamen ob nidorem, empyreuma & colorem nigricantem, plurimis, delicatis præsertim hominibus, admodum adversatur, & tantum in unguenta quædam exsiccantia recipi potest, cujus vicem quævis ferè alia pinguedo facultatis exsiccantis particeps supplere potest, nec enim vitellorum ipsorum temperiem & qualitates obtinet.

Cæterum oleum superius rite præparatum, cutanea vitia, scabritiem, cicatricem ab adustione, serpiginem ac variolarum vestigia extergit, capillos producit, rhagades manuum, pedum, oris, mammarum nec non verendarum partium tollit, molestias hæmorrhoidum placat, tumores articulorum, sugillata & contusa partium carnosarum, nervorum distensiones & puncturas emendat, horumque dolores tanquam anodynum singulare sopit, & plures in chirurgia affectus præstat.

Oleum Amygdalorum dulcium absque igne paratum.

℞. Amygdalorum dulcium electorum ℥j. harum panno rudi pulverem flave-

scentem stricando removeto, massâ in porro sine humido quovis admissa contusam & lineo sacco firmo exceptam, torculari per aliquot horas torquere oportet, licet enim ab initio oleum longa satis copia prodeat, concessa tamen mora guttatim plus exstillat, quarum ℥j. observatis observandis facile ℥v. olei suppeditat, quem modum etiam imperiti aliqui Pharmacopola vix agnoscunt : Ex amygdalis pelliculâ exutis quoque minutim tamen incis, ac loco calido resiccatis, ni quis voto suo frustrari velit, oleum exprimi potest.

Oleum ad hunc modum paratum vulgari ex totis amygdalis confecto præstat, moderatè calefacit, emolliat, laxat, nutrit, asperitatem faucium atque respirationis viarum, ab humorum acrimonia productam, cum ipsa tussi mitigat, tabidos restaurat cum jusculis sumptum, semen auget tenerioris constitutionis hominibus, colicam & uteri ac renum dolores sedat, meatus urinarios lubricando, arenulis & lapidi viam aperit, flatus & distensiones lumborum minuit. Gonorrhœam virulentam, & exulcerationes orificii vesicæ ac consequentem ardorem dolorificum demulcet, partum faciliat & difficultatem accidentiaque ejusdem lenit, puerulorum morbis, præcipue epilepsia, torminibus, & tussi molestæ convenit, materiam morbificam blandè subducendo, nervorum duritiam, tonsillarum tumorem, scabiem ex falsis & adustis humoribus emendat. Dosis ejusdem cum cerevisia, vino, vel jusculo, syrupo aut lactu, aut etiam scoporo restaurandi præsentè, cum panatella ad duo vel tria cochlearia ascendit, puerulis verò in tussis gravamine cochlearium unum, cum

eum pauillo sacchari candidi exhibendum, eoque exterius pectus inungendum. In exulceratione verò canalis urinarii & glandis in pene, non solum per os illud ipsum assumere, sed per syringam injicere iuvat, recenter tamen paratum, cum temporis spatio facilè rancescat, ideoq; etiam ad talem saporis ingratitude[m] evitandam semper sacculi recentes ad hoc opus adhibendi sunt.

Oleum Carminativum.

℞. Amygdalorum amarorum contusorum ℥j. feminis Carui ℥s. Mixta & cantharo excepta per quadrantem horæ Balneo Mariæ macerentur, ac mox dum calent, exprimantur, qua ratione & via oleum odoratum & coloris viridis obtinentur.

Hoc oleum singulare est in tinnitu aurium, colica omnibusque doloribus & tensionibus à flatuum conclusorum inquietudine, tympanitide, hepatis & lienis obstructione à causa frigida, simul ab aërositatis expurgatione ad reliquias discutendas & partes corroborandas plurimum valet, & non tantum exterius, sed necessitate quoque requirente interius tum per os, tum per clysterem ad intestinorum torsiones dolorificas abolendas est congruum. Facilis quidam processus oleum volatile ex herbis extrahendi.

Oleorum cum simplicium infusione à vetustissimis authoribus ad nos usque parandi modus in usu fuit, quorum tam simplicium, quam compositorum mixtura ad unguenta & emplastra maximè Dioscoridis aliorumque Veterum ævo maximè so-

lennis fuit. Fiunt autem sequenti modo.

Folia sirculi aut apices herbarum, aut earundem succi in oleo ad Solem macerantur, ac porro ad consumptionem aquositate[m] in herbis contentæ coquantur, quarum repetita infusione oleum viribus simplicium magis imprægnatur, cui modo suum pretium sit, cum tamen rarò in pharmacopoliis olea sapore & odore simplicium qualitate[m] referentia reperiantur, iisdemque virtutem quampiam vulgo æstimatam vix inesse credo, atque idcirco modum quandam aliquantum convenientiorem tradam.

℞. Foliorum absynthii, cum gemmis concisorum & aqua irrigatorum, cucurbita vitrea exceptorum ℥iij. quibus olei electi ℥vj. affundantur cum media mensura aquæ communis, atque tota mixtura lento calore aquæ mediocriter calentis viginti quatuor horarum spatio maceretur, compressa subinde herba lignea spatula, exinde omnibus sacculo inclusis major pars olei sponte percolari permittitur, reliqua verò prælo exigitur, qui labor infusione herbarum recentis sine aspersione aquæ tamen, & pari maceratione ac expressione quater vel quinquies repetitur, demumque hoc oleum cum succo conjuncto in vas separatorium tritorii forma effectum, infra foramine quod subere, stappa canabina involuto clausum sit, transmittitur, & succus, postquam in fundo ab oleo separatus est effunditur, oleumque vicissim peculiari vase reconditur.

Secundum hanc omnia olea per infusionem parabilia seu simplicia seu composita perficere soleo, multiplicata magis

quandoque ut in oleo anodyno, septenâ infusione repetitâ, florum sambuci, rosarum, liliorum alborum, chamomillæ, verbasci, quo studio comparatorum uncia uni quandoque majorem efficaciam quam vulgariū integræ propemodum libræ inesse comperi, qui mos à Pharmacopœis ut reciperetur, certè optandum esset, quod facile fieret nisi pertinacia irretiti, aut magis insania capti, à vestigiis veterum ne latum unguem recedendum esse existimarent. Notandum quoque est, herbas ac flores humidiores nullius humoris aspersione opus habere, cujus ope olea in temperamento debito conserventur.

Unguentum sambucinum singulare.

Rec. Lithargyrii auri in pollinem redacti ℥ij. Aceti sambucini lb̄ s. Mixta simul per mediam horam in aqua calida foveantur, quo temporis spatio acetum astrictoriæ facultatis nihilominus participes dulcescit. Nunc ℞. hujus aceti, & olei sambucini ad prius dictum modum parati ana ℥j. & in patina stannea agitando in unguenti consistentiam redigantur. Usus hujus unguenti ad dolores capitis à causa calida obortos, linteo excepti & applicati, ad fervorem hepatis & renum ery-

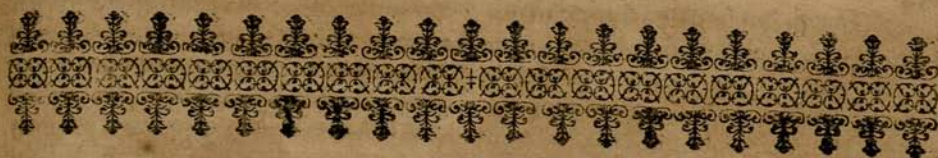
sipelatodem, adustionem ab igne, repentianam uterinamorrhagiam regioni ossis sacri applicatum, in hæmorrhagia narium vero genitalibus dextro hypochondrio & fronti impositum (cavendo loca pectoris & pulmones) præclare facit.

Unguentum somniferum.

Rec. Olei sambuci ℥ij. ceræ flavæ ℥j. fundantur lenissimo, quantum fieri potest, igne, refrigerato unguento in mortario lapideo misce olei Anethi recenter destillati gutt. xx. Camphoræ gr. vj. Croci gr. iij. f. l. a. unguentum. Ægrotos perigliis vexatos sublevat & præsentē contraindicatione interna somnifera exhibendū, inunctione tantummodo temporum & rariorum partium cranii, cujus vim additione 6. vel 7. granorum Laudani augetur licet. Plura equidem selecta medicamenta huic Tractatui inserere potuissim, nisi illa in aliis meis operibus, hydrelæologia nimirum, anatomia essentiarum vegetabilium, tartarologia accuratè conscripta essent: Quocirca anchoram hoc in loco tanquam portu exoptato figo submitto cum votis, ad Divini Numinis gloriam & proximi utilitatem cuncta cedant.

F I N I S.

PULVIS

PULVIS ROSÆ VITÆ,

Sive

Excellentissimarum

PROLIXA, VIRTUTUM PULVERIS PUR-
gantis, Rosa vitæ dicti, Enarratio, Modique uten-
dique clara Informatio.

Autore:

Excellentissimo Philosopho & Experientissimo Medico

D. ANGELO SALA VICENTINO VENETO.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

*B*enevole Lector, Aternus animæ & corporis
nostri Archiater, unicus humani generis Redemptor, Matth.
19. quæ hominibus videntur impossibilia, dicit, illa ideo Deo
non sunt, ipsi enim cuncta sunt possibilia, quæ verba non tam
Theologo quam etiam Medico probe sunt per ponderanda,
cùm homo non tam in spiritualibus quam corporalibus rebus
cæcutiat, ac absque Numine nihil sit in homine, quod aeterna
paterni Patris Sapientia his verbis, Matth. 5. clarissimè in-
nuit: Non est tibi possibile ullum tuorum capillorum redde-
re album, aut nigrum.

Exinde:

Exinde itemque colligere licet, curationem morborum in manibus esse DEI, qui in naturalibus potentiam suam exercet secundum omnibonam suam voluntatem, non vero nostram scientiam, experientiam aut artem, ab ipso enim, quicquid tota hac universitas in se continet, omne est creatum, viresque ab ipso & non alio, herbis sunt infusa: Cum itaque medicina sit voluntas DEI, merito Medicus hanc divinam voluntatem ardentissimis precibus ac indefessis laboribus addiscat, repertas in rebus naturalibus virtutes ac operationes necessario magnificat, & licet rationem eandem non semper, an scilicet à caliditate, frigiditate, humiditate vel siccitate proveniant, reddere possit, virtutibus tamen, quod tales sint, contentus, cælum terramque implentem Omnipotentis sapientiam quatuor ne conetur includere complexionibus, namque aliarum rerum naturalium vera cognitionis fundamentum licet nobis sit per divinam gratiam revelatum, principalissima tamen arcana nobis non sunt detecta, cujus rei clarissimum nobis exhibetur speculum in Magnete, is solum ferrum, relictis aliis metallis attrahat, hujus etiam auxilio nauta in latissimo mari nil nisi cælum ac aquas videntes, in quamcunque quatuor mundi partium navigaturi, passis velis quarunt vias, nocte dieque, serena etiam sive nubila existente tempestate, ubi locorum hæreant, quo ve sub polo navigent, optime callent. Certum interim est, nullum ex omnibus qui hactenus vixere, vivuntque nunc, fuisse repertum aut reperiri posse, qui ex fundamento non solum hujus, sed aliarum etiam in medicina quotidie obviarum operationum intellectum humanum transcendentium exquisitam reddere rationem potuisset vel possit, ex quibus apparet magnalia DEI esse infinita, magnaque in aliis etiam in medicina utilibus latitare occultata arcana, quorum quidem operationes oculis nostris indies videamus manibusque palpemus, causas autem harum ignoremus. Quod etiam in meo pulvere sum expertus, qui quidem ocellus habet proprietates, manifestas tamen operationes, ac tales quidem, ut omnes corruptos humores vel putrefactos catarrhos homini à vertice capitis ad pedum plantas usque variis accidentibus inferens radicatus ac ex fundamento extirpet, corpus ab omni immunditie ac impuritate, veluti sapo pannum, liberet, viribusque nature resumtis, bonum ac laudabilem sanguinem de novo procreat. De possibilitate itaque nemo dubitet, sed sufficiat admiranti ejusdem in aliquot centum hominibus, tam viris quam mulieribus, fortioribus & debilioribus in 18. etiam mensium infantulis maximo cum fructu comprobata virtus, non complexionibus aegrotorum, sed morbos potius purgantibus eliminandos considerando, varia namque morborum sunt genera variis ac diversis aggredienda remediis, quibus peccatorum nostrorum pœnis varias constituit medelas, diaphoretica scilicet, diuretica, cordialia, anodyna, somnifera, sive hypnotica, alexipharmaca, styptica, attractiva, phlebotomiam item, scarificationes, frictions ac diatam, &c. in Summa, quilibet

morbis certa methodo ac regulis prudenti Medico scitu necessariis, curandus est ac persanandus. Ideoque non exhibeo pulverem meum in omnibus sive curabilibus sive incurabilibus morbis, sed in iis solum scio eundem futurum proficuum, quorum paulò post prolixus sequetur catalogus, nam; Contra vim mortis non est medicamen in hortis.

PULVERIS HUIUS ADMIRANDI VIRTUTES.

Primum sciendum pulverem hunc omnem biliosorum ac pituitosorum noxiam copiam attenuare ac exterminare, sudorem etiam movere, somnumque naturalem promovet, iis ideoque utilis, qui destillationibus capitis sunt obnoxii, unde oriuntur cephalalgia, diminuta memoria, imaginationis ac ratiocinationis depravatio, auditus gravitas; visus debilitas, genarum tumores, putrefactio ac erosio gingivarum, dentium catus, pectoris dolores, asthma, tussis, quotidiana è pectore purulentæ ejectiones, &c. hic enim pulvis omnes à catarrhis progenitos curat inorbos, nam bis vel ter quotannis modo inferius tradendo usurpatum, catarrhos è corpore eliminat, caputque ac sanguinem cum admiratione mundificat.

Præterea utilis etiam est & quidem excellenter hydropicis aut cedematosis ubicunque etiam hi hæreant, tumoribus obnoxii, quoties enim necessitas requisiverit, naturam à copioso phlegmate liberat, observetur autem in his Lunæ decre-

Maximæ etiam est efficaciam contra dolores colicos ut & febres, icterum, aliasque à bilis copia exortas ægritudines, aperit enim omnes internas hepatis, lienis, renumque obstructions.

Puerulis etiam in infarctu pulmonum & venibus ab indigestis cibis pronatis, summo licet in vitæ periculo appareant constituti, ac jam suffocari quasi videantur, summum est auxilium, itemque tussientibus, febreque catarrhosa laborantibus, ut & macie corporis phthisicorum instar fermè confectis, hic pulvis exhibendus, viscosum enim ac lentum in pectore contentum phlegma per expectorationem ejicit, vermes per alvum radicitus exturbat, potest commodè reiterari, sed ad minimum tertio à prioris usu die.

In lue venerea corpus egregiè purgat, sanguinem mundificat, omnes tumores carnis œdematosos consumit, sanationiq; vulnerum promovendæ conducit.

Conducibilis quoque mulieribus, quarum matrices copioso phlegmate ac putrida scatent materia, unde obstructiones mensium, stomachi inversio, nausea, inflationes, atrocissimi capitis dolores, lassitudines totius corporis spontaneæ,

Qqqqq

synco-

PULVIS ROSÆ VITÆ.

tyrope, fervor ac ebullitio sanguinis, flatulencia aliaque innumera exoriantur, corpus muliebri excruciantia vitia, ut impossibile sit hos propter affectus mulierem aliqua posse gaudere prole, hujus verò pulveris primo vel secundo usu, mundificatur cum ipsa matrice totum corpus.

Item ad attenuandam materiam difficulter ejicibilem, sumatur sapius de die brodium aliquod carnis, quod expectorationem egregie adjuvabit. Quibus verò hujusmodi materia in ventriculo impacta hæret & non in pectore, in his nihil ejicitur per asperam, sed materia peccans exterminatur per alium.

Tandem denique summum est remedium ac in plurimis mulieribus expertissima Medicina ad ejiciendas mortis periculum minitantes secundinas, in debita enim (habita ratione ætatis ac virium) quantitate exhibitus hic noster pulvis, brevissimis horis post illam expellit, & corpus ab omni immunditie absque periculo liberat, interim tamen bene tecta in loco calido quiescat, utaturque cibo & potu optimè, ut decet corroborantibus, tunc æterni Conditoris propter summas terræ hujus nascentis virtutes summè admiraberis omnipotentiam. Summatim, qui hæc Medicina prudente judicio utitur, is pro summis suis bonis æterno rerum omnium Creatori meritis ac debitas habebit occasionem fertilissimam agendi gratias. Ne verò in dosi quippiam peccetur, ac nobilissimum medicamentum, deleterium fiat injustè usurpatum venenum, quod non solum cum præsentem nostro pulvere, verum etiam cum aliis purgantibus, ut rhabbaro, mechoacanna,

turpetho, manna, cassia, diagridio, colocythide, agerico, fol. fenæ, hell. boro, cataputiis, tythimalis, elaterio, &c. evenire potest, ac in omnibus usus laudetur, crimen abusus habeat, omneque nimium vertatur in vitium. E. G. ubi quis ebiberet eadem quantitate vinum Malvaticum ut cerevisiam, spiritum vini ut vinum, utereturque eadem dosi oleis aromatum, cinamomi sc. caryophyllorum, nucis moschatae, &c. ut ipsis aromatibus pulverisatis, hujus certè de vita actum esset, ideoque in subsequens verum ac legitimum hujus pulveris, habità ratione ætatis ac circumstantiarum, utendi modum edocui.

Quando, quomodo ac quoties pulvis hic usurpandus?

Pulvis hic præcipuè tempore versperino, Luna decrescente cum cochleari vini, cerevisiæ, brodio carniū vel convenientibus syrupis, ægroto decumbenti in lecto exhibetur, maximo verò in necessitatis casu post cœnam. Si veniat reiterandus, ad minimum de tertio die fiat in tertium.

Ad ejiciendas autem secundinas nullum observandum statutum tempus, sed maturius, eò offertur ille melius, quocunque etiam tempore sive interdium sive noctu, ante vel post sumptum cibum, dosis à ij. ad iij. gr. pro ratione virium puerperæ.

Ad præcavendos verò hos omnes hoc in tractatulo recensitos affectus, semel sufficiat in anno sumptus, tempore sc. vel verno vel autumnali,

Dosis

PULVIS ROSÆ VITÆ.

859

Dosis.

Infanti octodecim mensium gr. ℥.

Bimulo verò vel trimulo gr. j.

Quadrimulo, quinquenni ac sexenni ac summum gr. j. ℥.

Novem verò annorum puetis ad decimum usque quintum annum gr. ij.

Ab anno decimo quinto ad decimum octavum vel vigesimum & vigesimum quartum, si robustæ sat fuerint naturæ, gr. iij. ℥.

Itemque à vigesimo quarto ad sexagesimum usque ordinariè dosis sunt gr. iij. tam in viris quam in mulieribus, robustioribus exhibentur gr. iv. robustissimis verò gr. v.

Debilitatis verò seniove confectis sufficiunt gr. ij. vel ad summum gr. iij. ℥.

Nota. Subsistatur semper in minori dosi potius, quam ascendatur, nihilque interest, si non in omnibus alvum moveat, quod tamen rarissimè evenit, operationes namque suas per sudorem exequitur, &c.

De complexionum differentia.

Faciles ad purgandum sunt ii, qui debiles ac delicatuli, cachectici, macilenti, oculi quorum concavi, tenerrima quibus cutis, subito frigore subito etiam læduntur calore, incessu debilitantur, paucos assument cibos, multa tamen per alvum ejiiciunt; item qui crassi albicantes, similiter quorum corpora tument, manus ac facies pallent, une verbo phlegmatici ad purgandum sunt faciles.

Cholerici verò ac Melancholicis, cum durioris sint alvi, plus dandum præ aliis.

Sanguinei, qui simul aliquantulum macilenti, difficulter etiam moventur.

Obesi autem sunt similes phlegmaticis.

Tandem denique à morbis chronicis reconvalescentibus unica dosi parum, ast reiteratis vicibus, dandum.

De diæta ac aliis in usu hujus pulveris observandis.

Medicina hæc requirit, ut ægrotus die usus in calido loco permaneat, utaturque cibis ac potu concoctu facilibus. Vinum bibatur pro ratione ægritudinis, præsentem enim febre vel aliò calore vinum decocto aliquo temperatum, vel levidense aliquod bibendum itemque cerevisia, brodium vel alius conveniens liquor, &c. pro ratione ægritudinis cujusque facultatis morumque populi. Summam, natura debilitata, in totum refocillanda & quantum possibile cibo ac potu reficienda corroboranda, sanguisque renovandus ac confortandus. Quam impossibile enim est lampadem oleo destitutam posse ardere, tam impossibile etiam hominem succo nutritivo ac bono sanguine privatum, detraçtaque naturæ alimonia posse vigere aut vivere; temperantia tamen hominis est vita.

Sciendum præterea, quod si forte quispiam purgatione fuerit factus debilis, illum jusculo aliquo è vino cum vitellis ovorum ac saccharo parato, vel vino malvatico, succo caponum, pane martio, marmeladâ cydoniorum, &c. esse reficiendum. Cui verò curta est domi suppellex, angusti loculi, loco vini Malvatici vel alterius generosi utatur dimidio cochleari

Q9999 2

leari

leari spiritus vini saccharo temperati, quod egregiè confortabit, brodio item calido, vel cerevisia butyro, ovis, macere, cinamomo vel aliis aromatizata.

Cautio, quibus scilicet hujus pulveris usus vitandus.

Infantulis infra decimum octavum mensem constitutis, nunquam hunc pulverem exhibui, nec aliis, quantum scio, id concessi.

Prægnantibus item, (licet aliqua curiosæ absque sui aut embryonis noxa eo fuerint usæ,) nisi fortè prudentis alicujus Medici judicio summâ urgente necessitate usæ sint, summè, ut & alia similia, dissuadeo.

Tandem denique iis etiam hujus pulveris usus non est adèd interdum proficuum, quibus venter tumet, brevioris sunt colli, angustique œsophagi, non quidem, quasi nullum illis sit laturus fructum aut auxilium, sed idèd, quia plerique summo cum nisu evomunt spirandique difficultate laborant.

Horum, quæ circa hujus pulveris legitimum usum necessariò observanda duxi, annotatione cuilibet satisfacisse me existimo. Benedicat pulveris hujus operationibus in posterum etiam ut hæcenus is, qui omnibus, cui sit laus & gloria infinita seculorum secula;
Amen!

ANGELI SALAE,
Vicentini,
MEDICI SPAGYRICI,
De
ERRORIBUS PSEUDOCHYMICORUM
LIBER I.

PROLOQVIUM.

I quæ in mundo scientia, & ars homini utilissima, & maximè necessaria sit, quærere velimus, comperiemus, post S. Theologiam

Medicam artem primum sibi locum vindicare, quando etiam post cognitionem Dei veram, & salutem animarum pretiosior thesaurus, quam corporis sanitas in terris non reperitur, ut è qua reliquarum scientiarum, & artium speculatio, inventio & experientia dependet. Homo enim corpore infirmus ad nihil pene est idoneus, & spiritus ejusdem ob mutuam utriusque sympathiam afficitur, quamquam nunc maligni astutia per prava instrumenta tantæ scientiæ veritatem obfuscauerit & obscurarit.

Etenim quod à benignissimo Deo conditum fuerat in simplicitate, id quæsivere mortales ob innatam sibi avaritiam, ambitionem, superbiam, & invidiam deterius reddere, & vitare: ita quidem, ut hodierna die nihil magis corruptum, & difficile reperitur, atque ipsa ars Medica, quam ex simplici observatione ab hominibus collectam, perversitas nostra sub veritatis prætextu, in speluncam seductionis convertit, nec non labyrinthum mandragotarum, lolii, opii & aconiti: clamantque alii, à partibus sumus Galeni: alii, partes tenemus Paracelsi: mutuas contentiones, & dissidia subinde moventes, & interim paucissimi reperiuntur, qui dicant, se à partibus stare matris experientiæ, qui que in sinceritate proximo suo succurrere contendant, ut eunque jam dictam experientiam à Galeno vel Paracelso acquisiverint; hoc enim

Q99993

enim

enim nihil interest. Scopus enim Medicinæ super ea debet fundari, quæ nobis omnium bonarum rerum lucem, & vitam commonstrant.

Cujus semitæ, & viæ, ego quoque insistens, tamen debile instrumentum, eo more omisso qui est citandi varios auctores, in quibus plerunque contradictiones reperiuntur, relinquens unumquemque in proprio honore, & dignitate præsens opus composui, citans duntaxat ipsam experientiam, per quam varii errores in præparatione medicinali tam à nostra, quam ab altera secta commissi deteguntur. Non quod hic præteream de re quavis minima disserere, hoc namque mihi foret impossibile: sed præcipua quædam, & utiliora in veritatis exemplum impræsentarium depromo, sperans, annuente Dei gratia, me prima occasione oblata in lucem emissurum aliud volumen, quod Thesaurum Medicorum nuncupabo, in quo id breviter absque ænigmatum obscuritatibus, & parabolis, quod ad scientiam præparationis medicæ, tum intrinsecus, tum extrinsecus applicandæ attinet, comprehendetur. Interim benignum Lectorem ut exiguum hunc meum laborem æqui bonique consulere velit, rogas.

*Pseudo-Chymici quinam
sint.*

Pseudo-Chymici sic dicti sunt, quod in suis operibus à vera, & canonica Chymia naturali discedant, quorum duæ

species reperiuntur: sed peiores & nequiores ii sunt, qui à flatu veniunt Chrysopœico, qui postquam multis imposuere hominibus, tum sublimis, tum infimi status, eisque persuadere, se velle mari aquam afferre, divitias augere diviti, atque è Principibus facere Imperatores, tamen ipsi sint ipsamet miseria aut paupertas, detecta sua astutia & fallitate, omnium auxilio, & conditione destituti, artem medicam tentant factitare, miraque in terris se facturos pollicentur, & quemadmodum in prima sua professione fuere sinceri, tales & in hac esse comperiuntur, cum enim careant fundamentis naturalibus, & humano sint amore expoliati, hinc fit ut duntaxat querant astutè posse ludere atque deludere, quorum etsi nonnulli in discursu Platonis esse videantur, re ipsa tamen aliud non sunt, quam inter bonum granum factores Zizaniorum. Altera species est Chymicorum Empyricorum; qui ignoranter, & casu in arte procedunt, causas & rationes præparationum ac proprietatum rerum reddere nescientes, dosim pariter & applicandi modum præparationum medicinales ignorantes. Talium impostorum inscitia ut aliqua in parte detegerem, primum hunc tractatum composui, qui eorum præcipuos errores manifestabit, ordine, prout

hic sequitur.

os) o (so

De Auro.

Quoniam auri præparati usus magnæ est potentiæ ac efficacîæ in Medicinâ; idcirco visum est mihi errores nonnullos demonstrare, qui à Pseudo-Chymicis in eo committi solent; utpote qui nomina præparationum fallere non erubescant, earumque sensum, suæ autem operationis reddere rationem ignorent. Ac putant illi se aurum in præparationem adeo subtilem, & spirituales posse reducere, ut non amplius in primam suam formam queat transmutari, & tunc id veram esse volunt Medicinam universalem, ad corporum humanorum conservationem, & omnium morborum eradicationem, efficacissimam. Quibus primò quid circa ejusmodi præparationem, secundò quid circa illius proprietates sentiam, respondebo.

Dubium non est, quin sicut infima (quæque) non tantùm externa sua apparentia sunt adornata, verùm etiam suis proprietatibus ab æterno Conditorum in alium Medicinæ sunt insignita; ita & auri corpus non solum egregium, ac pulcherrimum efformatum sit, verùm etiam multis, magnisque virtutibus in ejusdem Medicinæ commodum, condecoratum. Quâ de re cum multæ existerint controversiæ tum affirmativas, tum negativas partes tenentium, ego stylo meo in istis ordinario, eo de subjecto discurram cum praxi duntaxat, & experientia in manu. Discurram autem imprimis, num aurum per se solum, an verò additionis medio homini

possit esse Medicina. Ac ut Pseudo-Chymicorum inscitia respondeam, dico aurum esse corpus purum, & perfectum, & ita compactum, ut nulla possit poros illius impuritas subintrare. Et hoc patet, quia nec humidum illud putrefacere, neque calidum consumere valet. Quam etiam ob causam asseverandum est, corpus auri ab homine non posse digeri, & per consequens humanas vires ab eo non posse beneficium consequi. Quod autem artis medio ita possit præparari, quemadmodum ajunt Pseudo-Chymici, hoc à me pernegatur, & aurum sine additione impotens esse atque inutile in Medicina, firmissimis argumentis ab experimento ductis demonstrabo. Etenim sumatur aurum, calcinetur, reverberetur, dissolvatur, sublimeretur, & ponatur in putrefactione cum aqua Regis, spiritu salis, spiritu urinæ, aliisque mediis innumera adhibeantur, per quæ aurum in liquorem reduci potest, & in formam mellis, solubilem in omnem liquorem, nihilominus si additionem separet, etsi aurum per decennium in operatione extitisset, redibit in corpus sicut fuit primò. Adducam enim ad hoc exemplum notabile, quod experto cuivis Chymico minimè erit incognitum, nempe quod spatio temporis brevissimo aurum dissolvi possit in liquorem transparentissimum, coagulari in crystallum, dissolvi iterum in aquam rubeam, & tandem reduci in pulverem subtilissimum, qui sublimatus, & emollitus adeo est diaphoreticus, ut ad pondus duorum, vel trium granorum exhibitus, mirabiles per sudorem effectus pariat, atque

atque à variis infirmitatibus corpora liberet. Qui si apponatur igni, avolat instar Mercurii, adò lubilis est. Et tamen elementatus cum pauxillo sulphuris ad spatium dimidiæ horæ, revertitur in corpus, de quo si vel libram comederes, nullos amplius producit effectus, & si ignem ipsi fusionis feceris, in metallum redit, sicut fuit primò. Sed quid etiam de argento referant, quod auro inferius est? Ei namque si imbibenda præbeatur quædam aqua lunaris quantam illud imbibere valet, ac deinde in putrefactione ponatur, separatur, rectificetur, coaguletur, nunc cum aqua una, modò cum alia, postremò redigitur in crystallum, qui ad pondus granorum quinque assumptus, magnopere per secessum purgat, & quidem citra læsionem & detrimentum, summumque est in hydrope arcanum, & adèò subtilis est, ut in omnem liquorem aquaticum resolvatur: positus verò in crucibulo super carbones accensos, funditur sicut cera, & ipsum crucibulum olei instar penetrat. Item uritur ut sal nitrum, nihil residui post se relinquens. Interim qui negaret eum posse reduci in metallum, falleretur maximè, nam mixtus cum tartaro calcinato ana, & ad lentum ignem in crucibulo positus pariter in metallum vertitur, sicut fuit ante. Itaque dicere haud possumus, aurum posse destrui, & penitus extra suam formam immutari, sed potius quod illud unà cum additione suas operationes efficiat, postquam nimirum rectè fuerit unitum, dulcificatum, ad veram præparationem medicinale redactum: ubi verò separationem

utriusque feceris, metallum iterum habebis inutile.

Hæc quanquam ita sese habeant, tantà nihilominus arrogantia effertur Pseudo-Chymici, ut etiam oleum ex auro se posse educere sibi persuadeant, quod an fieri possit, vel inde liquet, quia licet aurum ingenti admoveas igni, & diuturno, at tamen ei nihil de pondere suo decedit, unde magna illius fixitas apparet, quæ omni humore liquido, volatili, aut destillativo est destituta. Porro velle aurum reducere in materiam suam primævam, perinde est ac velle mundum ipsum in suum chaos antiquum convertere, quodque Deus perfectum fecit, velle reddere imperfectum, cujus destinationi & ordini, non est quod quis tentet contraire. Discendum est itaque rerum nomina distinguere, quando enim aurum est dissolutum, non oleum auri id debet appellari, sed solutio auri, & cum in forma est crystalli, ne vocetur sal auri, sed aurum crystallatum, siquidem tales mutationes ab ipsis additionibus proveniunt. Quamobrem apprehende ô Sceptista veritatem, & in illius germana via consiste, fallaciam autem procul abs te rejice, etiamque cave, ne dictis aliorum perperam intellectis falsus, & obfuscatus te in labyrinthos abducas. Dicit autem quæso, quî poteris mihi demonstrare, quod Philosophi, quotiescunque de auro potabili loquuntur, hoc innuant fieri ex auro vulgari? dicentibus illorum plurimis, & aurum nostrum non est aurum vulgi. Etenim si res velimus penitus indagare, inveniemus species mar-

casi-

castarum, gemmarum, & salium in se occultum habere verum primum ens auri, & veram influentiam Solis, quæ sunt velut amygdala cortici suo inclusa, ubi tantummodò apertio desideratur, & separatio, qua facta visibili, tunc dici potest haberi verum aurum potabile absque additione, & naturali usui ipsius Medicinæ, & hominis beneficio accommodatum. Sed non tantum in creatis prædictis; verùm etiam in nonnullis herbis, & animalibus talis substantia reperitur, ac vera proprietas solaris. Quamquam distinguere sit necesse eorum gradus, & efficaciam, cum sit in illis discrimen: etenim alia est potentia seu gradus in auro compacto, alia in antimonio, alia in marcasita aurea, & sic in granatis, margaritis, vitriolo, ambra, mosco, croco, macis, melissa, antheo, chelidonia, & similibus, quæ Medici naturalis est scire, sed hæc à Pseudo-Chymicis non observantur. Atque hæc sunt præcipuæ causæ ob quas miserè falli solent, & ad exitium præcipitari, atque una cum ipsis mundus, qui tanta cum cæcitate rem unam assumit pro alia, possibile ab impossibili velcius discriminare. Ex his ergò quæ dicta sunt, (tamen si alia multa adduci possent,) necessario inferendum, aurum realiter aperiri non posse, neque in primam suam materiam converti, reducendo illud in liquorem, aut sal, ut falso arbitrantur: quia etiam aurum per se inutile esse, & mortuum, sed additionis adminiculo præparatum multas exere præclaras vires, prout in auro diaphoretico videre est, cujus quidem præparatio non

est ignari scientia; aurum namque posse aperire, & dissolvere res, est minimè difficultis, verùm illud nosse corrigere, temperare & medium lenire in ipso relictum, idque in usum corporum humanorum qualificare, hoc paucis concessum autumo.

Quod verò aurum potabile universalis Medicina esse possit, ut Pseudo-Chymici esse affirmant, hoc ego pernego, & falsum esse duobus potissimum rationibus conabor demonstrare. Etenim Deus O. M. universi sapientissimus Creator, qui ordinem & limites certos in rerum natura constituit, is unaquæque creata suis certis attributis, & specificis proprietatibus insignivit, sic ut etiam quæ in hominum conspectu abjectissima videntur ac reputantur, peculiari sua virtute sint exornata, ut hinc appareat Deum omnia sapienter fuisse operatum, eumque nihil in mundo frustra extare voluisse. Quod ipsum manifestum faciunt creaturæ innumeræ, tum quæ in cælis sunt, tum quæ in terra, quarum singulæ suo modo juxta sibi inditas dotes, & facultates Deo creatori gloriam, & laudes tribuunt. Quod si uni corpori universalis Medicinæ virtus fuisset indita, si inquam tali benedictione, & proprietate aurum Deus condecorasset, nonne sequeretur, reliqua inutiliter, & frustra existere, & in finem inanem ab eo procreata fuisse? Hoc autem absit ut credamus. Nam ab omnibus creaturis utique vult Deus agnoscere, & in singulis earum, quantum vis minimis glorificari. Et ut aliquo exemplo id ipsum quod dico, illustretur, en-

Rrrr

sim-

simplicissima illa herba campi hypericon dicta, potius Imperialis nomine digna, cujus tanta est virtus, ut in quibusdam speciebus phrenesis, quas phantasmata appellare solemus, nec non aliis maleficis planè admirandas operationes efficiat in ejusmodi morbis expugnandis, & extrudendis, id quod nec aurum potabile, ne tinctura auri, nec magisteria gemmarum, nec quicquid aliud dici excellens queat, præstare suat idonea, vel opportuna. Sed non tantum in simplicioribus herbis campi, & ejusmodi rebus minimis Dei mirabiliter elucet gloria, verùm etiam in rebus deformibus, sordidis, & penè monstrosis, ceu serpentibus, bufonibus, vermibus, & similibus. Notum est enim viperam medicamentum esse adversus venenum, bufonem adversus pestem, scorpionem adversus morsus animalium venenatos, vermem unum, alium necare, & complura talia existere particularibus atque occultis virtutibus prædita, quibus aurum neutiquam insignitum est. Et hæc sunt vera magnalia Dei, quantò enim magis per hæc minima & infima operari dignatur, eo major apparet ipsius gloria & sapientia. Ad hæc si quotidianam quoque experientiam consulere velimus, comperiemus, quod varii Principes, & magnates mundi, podagra, aliisque sævis infirmitatibus laborantes, auro, & argento non parcerent, si modò tantæ efficacitæ reperiretur medicamentum. In quibus quidem apparet, quantum Pseudo-Chymici auro suo potabili sophistico præstent, atque proficiant. Verùm his

sufficit aurum nosse corraderè, & suffurari, utcumque jam arroganter sibi Dei dona usurpent, & sanitatem hominibus polliceantur. At dolendum est etiam viros probos, & simplices sæpe deludi, & falli, quos maximè optarim perpendere, quod ipsa duntaxat Medicinæ præparatio hominis sit opus, sanitatis autem restitutio, & benedictio opus solius Dei. Porrò tales impostores etiam ex methodo, qua utuntur, apertissima possumus cognitione dignoscere. Nam ecce aliud non norunt, quam quid pro quo, & illud quidem malè præparatum administrare. Unde non mirum si multis tot importent damna, & exitiabiles inferant ruinas, ut quibus non vereantur vendere, & exhibere sal armoniacum tinctum, aut sal aliud loco sacchari auri, aquam vitæ tinctam pro aqua auri, & nonnulli meram solutionem auri cum aqua Regis, pro oleo auri, & id genus alia perpetrare, quæ quia longum essent referre, taciturnitatis silentio præteribo.

De Antimonio.

ANtimonium est matrasita admodum magisteriosa, è qua sulphur combustibile, argentum vivum, spiritum arsenicalem, sal minerale, & sulphur incombustibile potes separare, item aurum, cuprum &c. Samma, chaos est tantoperè harmoniosum, ut in ipso subinde nova aliqua experientia reperiarur: & juxta diversas præparaciones, diversæ quoque operationes sunt illius, concitat enim verbi gratia vomitum, purgat per sedem,

sedem, provocat urinam, sudorem, somnum, &c. Proinde ei qui verus velit esse Spagyricus, summè est necessarium, ut substantiam unam ab alia, naturas, & proprietates rerum, adeoque Medicinam à veneno sciat discriminare. Ad quod examen si venerimus, inveniemus Pseudo-Chymicos in hisce distinctionibus iudicio, scientiâ, discretione, & praxi esse delituros. Et hoc ex iis quæ dicturus sum, facile patebit. Præparaciones Antimonii Pseudo-chymicas eas intelligo, quæ corpora cum vehementia purgant per vomitum & per secessum, & qui singulas partes sæpe stupefaciunt instar alicujus opii, cujus generis sunt vitra Antimonii parata diversis modis, flores Antimonii flavi, & albi, olea Antimonii, sic ab ipsis falsò nuncupata, quandoquidem ea liquorum, & additionum adminiculo sunt confecta. Non quod hîc intelligi velim, quasi operationes purgativas culpam, aut narcoticas, quæ in Medicina admodum sunt necessariæ, sed purgativa, & narcotica inter se distinguens, re ipsa comperio, ea quæ in specie ex Antimonio sunt præparata, esse Medicamenta brutis potius animantibus, quàm humanis corporibus convenientia. Et hoc hominum infinitus numerus facile posset testificari, qui miserè ab istis impostoribus fuere antimoniari, quorum plerique in deliquia, syncopas, debilitationes totius corporis, stupores membrorum sunt delapsi, nec non oppressiones spirituum vitalium, aliaque graviora mala passi sunt, quæ ipsa mors ut plurimum consequi solet. Quod si fortè ac-

cidat, ut corpus aliquod Samsonicum, ac robustum inde beneficium sentiat, certum est tamen aliis millenis damnum, ut dixi, & noxam importari. Et causa præcipua hæc est, quia in iis præparationibus concurrunt Mercurius, (cui soli purgationis effectus est assignandus:) nec non sulphur combustibile, & Arsenicum: non quod rejiciam Mercurium, & sulphur, cum fuerint pura, sed tali cum spiritu, hoc est, arsenicali fermentata, minimè probare possum. Ac quod tres istæ substantiæ tales effectus pariant, in hunc modum ostendo. Accipe Antimonium, & separa tres illas substantias visibiles more nostro, de remanenti si vel integram libram comedas, amplius non purgabit; & nihilominus sub eo residuo, quod à Chymicis empiricis caput mortuum nominatur, vera pro corporibus humanis delitescit Medicina, paucis admodum cognita: illi interim arcano relicto stercus eligunt pro balsamo. Tendendum est igitur, Antimonium donec dictos effectus producit, non esse intra humana corpora sumendum, quandoquidem alia purgantia nobis Deus non denegavit. Atque ex iis quæ adduximus manifesta fit Pseudo-Chymicorum imperitia, qui tamen opinionem suam tueri volunt sententiâ illa philosophicâ abs se non intellecta, nempe, Sicut Antimonium purificat aurum, sic eadem ratione, ac forma purificat corpus. At non distinguunt ignari isti, quænam sit auri purificatio, & quæ purificatio microcosmi, neque discretimen faciunt inter unum corpus & aliud. Neque enim con-

fit in hoc corporis humani purificatio, ut nimirum ab eo cieatur vomitus, & purgatio per secessum, verum ut sanguis rectificetur, aperiantur & mundificentur internè omnia organa microcosmica, quo spiritus vitæ liberam circulationem habeant, & ut corroborentur partes nobiles, expellendo diaphoreticè humiditates superfluas generantes putrefactionem, & quasi ignis alicujus naturalis instar operando, ipsi naturæ amici, adeoque talibus utendo medicaminibus, quæ etiam quotidie si opus fuerit tutò, & innoxie intrò assumi possint. Hac ratione comperi ego species nonnullas lepræ, nec non alios sæviores morbos curari, & profligari, quos nunquam deprehensum est expelli ejusmodi perniciosis purgationibus, quæ tollunt duntaxat sterces præparatum in centro, & si quando attrahant vicinos stomachi humores, neutiquam tamen quas dixi operationes efficiunt. Proinde practici in his & experti esse debemus, non ignari ac temerarii, quoniam omne opus Medici sive bonum fuerit, sive malum, Deus potestremò in judicium adducturus est.

De Talco.

Conatur ultrò, ac tentat Pseudochymica schola oleum elicere ex talco, quod ceu miraculi speciem inferte possit in conservatione faciei, ac reliqui corporis, sicut ipso utens, vix unquam senio confectus esse videatur. Circa hoc tenendum est, liquorem nullo modo posse haberi è talco. Quòd verò remedia dentur, qui-

bus carnes conservari queant, huic sententiæ non contradico. Etenim si natura subministravit pro cadaveribus balsama, multò magis fuerit illa pro viventibus provida. Ubi nunc, & quo in corpore quarri debeant ejusmodi balsama, hic non explicabo, propositum enim meum duntaxat est, ut inscitiam, & fraudem Pseudochymicorum patefaciam. Est igitur talcus materia aridissima, quæ medium tenet inter marcasitam & lapidem, naturæ adeò stipticæ, ut ipsi Marti possit quoad suam stipticitatem assimilari. Ejus triplex habetur genus, album, aureum, & rubeum. Sed hic de albo tantùm est quæstio, cujus pariter duæ species reperiuntur. Prima est instar salis gemmæ transparens, quæ potest secari in præctas crystallo similes. Et inde solent nonnulli efformare laternas, candelâ enim in aliquod latus decidente non uritur, nec illius impedit splendorem. Altera species alba est, & instar lapidis, quæ dum contunditur, argentum ei videtur inesse. Porò isti seductores juxta sylvestrem suam Philosophiam somniarunt hoc materiale iis potentius præditum esse, quæ supra sunt commemorata, tamen cum ad rei effectum deveniunt, se falsos perferunt. Nec mirum. Experientia enim nobis palàm indicat, quod talcus ita crudus, & solus etiam in diurno, & vehementi igne positus, nullum præbeat liquorem. Quod pariter deprehendentes Pseudochymici, rem aliter aggredi tentant, quippe extracto potentissimo igne illum conantur calcinare, sed adhibitâ aliquâ additione, siquidem difficillimè calcinari potest, (pro-

ut ipse aliquando curiositatis gratia sum expertus, qui licet talcum per quadraginta dies sivillem in fornace vitrea, suam tamen formam nullatenus immutaverat: eo jam calcinato voluit in humidum resolvere, sed tunc laterem lavant: quod quamvis obtinerent, nihil tamen haberent aliud, quam sal aliquod corrosivum, quod nullo modo oleum esset appellandum, neque id eorum proposito inserviret. Verum ut dixi nunquam resolvitur, nisi addito alterius generis sale, ceu tartari & simili: sed tunc solutio ejus salis debet nominari, non oleum talci. Quare cum & illi animadvertant, rem nullo modo sortiri effectum, ut tamen peractos labores compensent, sumptis ejusmodi additionibus, Principissas, aut divites aliquas matronas adeunt, quibus manifestas falsitates, ac mendacia obrudentes, talem liquorem divendere non erubescunt. Hæc verò quoniam libros Pseudo-chymicos eâ de reloquentes fortasse legerunt, qui omnibus fraudum, & mendaciorum generibus solent esse repleti, simpliciter dictis assentientes, liquorem illum ceu pretiosissimam gemmam persolvunt, licet is aliud non sit, quam solutio tartari, vel solutio sublimati veneti, aut quid simile. Ecce quemadmodum impostores fraudum solent facere qui sunt in malo acuti, & subriles, perinde ut Diabolus, apparentes hominibus in forma Angelorum lucis: quibus nihilominus à nonnullis major adhibetur fides, quam iis, qui veræ sunt artis discipuli, & sinceræ veritatis amantes.

De Tartaro.

Pseudo-Chymia à vero oleo tartari discedens, oleum audeat appellare id, quod non nisi sal resolutum est. Et hoc ita demonstro. Si accipiens tartarum crudum ipsum distilles, exhibit inde aquæ copia cum pinguedine quadam supernatante nigra & foetente, hæc pinguedo separata, & in alembico posita cum pauxillo salis, si distilletur per arenam, emittit oleum rectificatum, quod est oleum genuinum, & instar auri flavum, quod si iterum rectificetur, adhuc reddetur transparentius. Aqua verò seu spiritus tartari pariter potest rectificari, donec deveniat limpidus: & ambæ hæc substantiæ sunt in Medicina virtutis admirandæ, tametsi adusti aliquem retineant odorem. Residuum à distillatione sal est, seu alkali valde corrosivum, quod in loco humido positum, resolvitur in liquorem, hoc autem non potest appellari oleum, sed solutio salis tartari, etenim si humiditatem, quam attraxit, exhalare facias, sal manebit coagulatum, licet antea. Ad Pseudo-Chymicos venio. Hi juxta nescio quam speculationem verum oleum combarunt, verumque liquorem continent, postea præternaturaliter oleum nominant, quod oleum non est: nimirum sumunt tartarum, & illum in vehementi igne calcinant, & tunc fit, ut prædictæ 2. substantiæ absumantur, nilque remaneat aliud quam sal, quod est supra reliquos sales corrosivum. Et quoniam illi fortè audiverunt aut legerunt alicubi oleum tartari, vel

K r r r 3
ejusdem

fistit in hoc corporis humani purificatio, ut nimirum ab eo cieatur vomitus, & purgatio per secessum, verum ut sanguis rectificetur, aperiantur & mundificentur internè omnia organa microcosmica, quo spiritus vitæ liberam circulationem habeant, & ut corroborentur partes nobiles, expellendo diaphoreticè humiditates superfluas generantes putrefactionem, & quasi ignis alicujus naturalis instar operando, ipsi naturæ amici, adeoque talibus utendo medicaminibus, quæ etiam quotidie si opus fuerit turò, & innoxie intrò assumi possint. Hac ratione comperi ego species nonnullas lepræ, nec non alios sæviores morbos curari, & profligari, quos nunquam deprehensum est expelli ejusmodi perniciosi purgationibus, quæ tollunt duntaxat stercus præparatum in centro, & si quando attrahant vicinos stomachi humores, neutiquam tamen quas dixi operationes efficiunt. Proinde practici in his & experti esse debemus, non ignari ac temerarii, quoniam omne opus Medici sive bonum fuerit, sive malum, Deus potè in judicium adducturus est.

De Talco.

Conatur ultrò, ac tentat Pseudochymica schola oleum elicere ex talco, quod ceu miraculi speciem inferre possit in conservatione faciei, ac reliqui corporis, sic ut ipso utens, vix unquam senio confectus esse videatur. Circa hoc tenendum est, liquorem nullo modo posse haberi è talco. Quòd verò remedia dentur, qui-

bus carnes conservari queant, huic sententiæ non contradico. Etenim si natura subministravit pro cadaveribus balsama, multò magis fuerit illa pro viventibus provida. Ubi nunc, & quo in corpore quarri debeant ejusmodi balsama, hic non explicabo, propositum enim meum duntaxat est, ut inscitiam, & fraudem Pseudochymicorum patefaciam. Est igitur talcus materia aridissima, quæ medium tenet inter marcasitam & lapidem, naturæ adeò stipticæ, ut ipsi Marti possit quoad suam stipticitatem assimilari. Ejus triplex habetur genus, album, aureum, & rubeum. Sed hic de albo tantùm est quæstio, cujus pariter duæ species reperiuntur. Prima est instar salis gemmæ transparentis, quæ potest secari in præctas crystallo similes. Et inde solent nonnulli efformare laternas, candelâ enim in aliquod latas decidente non uritur, nec illius impedit splendorem. Altera species alba est, & instar lapidis, quæ dum contunditur, argentum ei videtur inesse. Porrò isti seductores juxta sylvestrem suam Philosophiam somniarunt hoc materiale vis potentis præditum esse, quæ supra sunt commemoratæ, tamen cum ad rei effectum deveniunt, se falsos persentiscant. Nec mirum. Experientia enim nobis palam indicat, quod talcus ita erudus, & solus etiam in diuturno, & vehementi igne positus, nullum præbeat liquorem. Quod pariter deprehendentes Pseudochymici, rem aliter aggredi tentant, quippe exstructo potentissimo igne illum conantur calcinare, sed adhibita aliquâ additione, siquidem difficillimè calcinari potest, (pro-

ut ipse aliquando curiositatis gratiâ sum expertus, qui licet talem per quadraginta dies sivillem in fornace vitrea, suam tamen formam nullatenus immutaverat: eo jam calcinato voluit in humidum resolvere, sed tunc laterem lavant: quod quamvis obtinerent, nihil tamen haberent aliud, quàm sal aliquod corrosivum, quod nullo modo oleum esset appellandum, neque id eorum proposito inferiret. Verùm ut dixi nunquam resolvitur, nisi addito alterius generis sale, ceu tartari & simili: sed tunc solutio ejus salis debet nominari, non oleum talsi. Quare cum & illi animadvertant, rem nullo modo fortiri effectum, ut tamen peractos labores compensent, sumptis ejusmodi additionibus, Principissas, aut divites aliquas matronas adeunt, quibus manifestas falsitates, ac mendacia obrudentes, talem liquorem dividere non erubescunt. Hæc verò quoniam libros Pseudo-chymicos eâ de re loquentes fortasse legerunt, qui omnibus fraudum, & mendaciorum generibus solent esse repleti, simpliciter dictis assentientes, liquorem illum ceu pretiosissimam gemmam persolvunt, licet is aliud non sit, quam solutio tartari, vel solutio sublimati veneti, aut quid simile. Ecce quemadmodum impostores fraudum solent facere qui sunt in malo acuti, & subriles, perinde ut Diabolus, apparentes hominibus in forma Angelorum lucis: quibus nihilominus à nonnullis major adhibetur fides, quam iis, qui veræ sunt artis discipuli, & sinceræ veritatis amantes.

De Tartaro.

Pseudo-Chymia à vero oleo tartari discedens, oleum audet appellare id, quod non nisi sal resolutum est. Et hoc ita demonstro. Si accipiens tartarum crudam ipsum distilles, exibat inde aquæ copia cum pinguedine quadam supernatante nigra & tæte, hæc pinguedo separata, & in alembico posita cum pauxillo salis, si distilletur per arenam, emittit oleum rectificatum, quod est oleum genuinum, & instar auri flavum, quod si iterum rectificetur, adhuc reddetur transparentius. Aqua verò seu spiritus tartari pariter potest rectificari, donec deveniat limpidus: & ambæ hæc substantiæ sunt in Medicina virtutis admirandæ, tametsi adusti aliquem retineant odorem. Residuum à distillatione sal est, seu alkali validè corrosivum, quod in loco humido positum, resolvitur in liquorem, hoc autem non potest appellari oleum, sed solutio salis tartari, etenim si humiditatem, quam attraxit, exhalare facias, sal manebit coagulatum, sicut antea. Ad Pseudo-Chymicos venio. Hi juxta nescioquam speculationem verum oleum comburunt, verumque liquorem continent, postea præternaturaliter oleum nominant, quod oleum non est: nimirum sumunt tartarum, & illum in vehementi igne calcinant, & tunc fit, ut prædictæ 2. substantiæ absumentur, nilque remaneat aliud quàm sal, quod est supra reliquos sales corrosivum. Et quoniam illi fortè audiverunt aut legerunt alicubi oleum tartari, vel

K r r r r 3

ejusdem

eiusdem Spiritum potenter valere intrinsecus assumptum in hac, vel illa infirmitate, administrant horum loco solutionem ipsius tartari. Ecce quid pro quo, tam in præparatione, quam in administratione: Proinde non est quod miremur, si ubi languentes curandi essent, contorqueri soleant, aut enecari. Nam adveniens talis liquor in stomachum, & organa, per quæ transit, illic coagulatur in suum sal, eumque locum corrodit instar alicujus caustici. Certum est enim inter corrosiva, ea quæ corporalia sunt, magis esse periculosa, distillata namque sine læsione transeunt, si modo aliis liquoribus fuerint admixta.

*De Lapidibus pretiosis, Coralliis
& Perlis.*

OPinantur insuper Pseudo Chymici educi posse olea, & aquas à lapidibus pretiosis, sed pessimè falluntur. Et enim tales lapides adè sunt in suis substantiis compacti, & humore volatili destituti, ut non nisi dementia sit, ab iis velle prolectare liquorem. Nihilominus Pseudo-Chymici, ne solitam suam doctrinam omni subinde fallaciarum genere contaminatam obliviscantur, addunt dictis lapidibus liquores, & ita distillant, ac quod ex illis additionibus provenit, oleum, aut aquam, juxta nomen lapidis non verentur appellare. Nonnulli verò sumunt liquorem destillatum, quem tingunt torna Solis, & eum aquam granatorum nominant, vel flore

æris eundem tingunt, aut vitriolo Ungarico viridi, & talem nuncupant aquam smaragdi: item azuro, aut lapide lazuli, & tunc ipsum vocant aquam saphyri, pariter rosæ, & sandalis, aliisque tincturis, eumque appellant aquam rubini. Omalitiam Diabolicam, quam dubio procul tanquam flagellum in terris extare divina justitia permittit. Interim non nego lapides pretiosos, perlas, & corallia solvi posse in liquores, ab eisdemque suas posse substantias extrahi, adhibitis ninitum mediis, & additionibus, verum ubi hæ separantur, redeunt illa in coagulum siccum, & aridissimum: proinde talis liquor, solutio aut extractio illius lapidis est nominandus, non ejus oleum aut aqua, ut sic unaquæque res proprio nomine designetur, ne rerum sensus confundatur. Ad perlas quod attinet, & corallia, idem in eis reperitur abusus: licet enim arbitrentur nonnulli se velle ab iis extrahere tincturam, ultimò tamen se imbrem in cribrum gerere deprehendunt. Quare sumunt aliqui succum berberorum, quidam tingunt liquorem sandalo, gummi lacca, quem postea venditant pro tinctura coralliorum. Verum est quidem, quod si acetum distillatum infundas super corallia calcinata, id per aliquod spatium in arena relictum, sal in se attrahet, ac rubeum fiet subobscurum: sed perperam & falso id à multis tinctura nominatur: quia si pariter infundas acetum super aliud calcinatum, idem consequetur effectus. Ergò non sic debet nuncupari, sed acetum corallinatum, acetum perlatum: ut hac ratio.

ratione suis veritati relinquatur locus. Nec inter centenos laborantes, quibuscum conversatus fui, unquam vidi eorum aliquem ita expertum, qui realiter potuerit & sincere extrahere coralliorum tincturam sine mixtione. Proinde sola experientia rerum magistra dicenda est, quando hujus lumine fallacia, quasi nebulæ Solis radio evanescent.

De Extractis in genere.

Permultis, iisque non parvi momenti erroribus, etiam in extractorum præparatione impliciti sunt Pseudo-Chymici, ex quâ planum fit, veræ intelligentiæ lumine esse destitutos. Sibi enim se posse persuadent omnis generis aromaticum, herbarum, florum, radicum substantiam elicere æquæ vitæ medio: cuius quidem potentiæ ego non convenio, sed res in eo est sita, quod illi rerum non norunt naturas distinguere: videre namque est, ab eis parata extracta aromaticum, aliarumque herbarum odoriferarum & fragrantium nullius valoris esse. Et hoc inde evenit, quia in exhalatione, & separatione, quæ fit aquâ vitæ à substantia extracta, elevatur cum ea, & abit subtilior pars essentialis aromatis, aut herbæ, ita ut residuum non sit nisi spissitudo terrestris, omni potentia, & virtute expoliata. Itaque hic alia requiritur scientia, nempe operæ pretium est, ut scias discernere quæ sint illa, quæ supradicto modo corriguntur, &

preparantur, & quænam sint ea, quorum potentia debilitatur. Sunt enim exempli gratia scammonæa, colocynthis, agaricus, tithymalus, gratiola, elleborum, opium, & hujusmodi complura, quæ cum aliquid in se habebant spiritus venenati, talis operationis medio veram correctionem, & exhalationem illius noxiæ partis acquirunt. Verùm si eadem ratione in aromatibus procedas, perinde est, atque cum evolavit avis, caveam claudere. Siquidem consistit aromatum efficacia in ipsorum odore, & gustu, quibus remotis corpus insipidum manet, atque inutile.

De Quinta Essentia Vini.

SIterantium Auctorum numerum qui de hac materia scripsere, referre vellem, si varios item modos, quibus volunt procedi, nec non temporis spatium, & instrumenta diversa, quibus utuntur, adeoque destillationes, & earundem sine sine repetitiones, haud facile finem imponerem. Sunt verò in ea opinione, ut existiment, quintam vini essentiam, seu aquam vitæ circulatam pollere vi omnia metalla dissolvendi, & lapides preciosos. Verùm quinam fieri istud poterit, quando neque saccharum in ea dissolvitur, taceo ut dicam posse in ipsa dissolvi metalla. Dicendum est ergò, Pseudo-Chymicos verum Philosophorum sensum, (quibus ut plurimum dicta sua ænigmatum involueris, & verborum obscuritate placuit obterege,) minimè fuisse assecutos.

Varia

Varia namque sunt vina, & varia sunt essentia. Quinetiam ab uno vino plura eliciuntur, ut verbi gratia, aqua vitæ rectificata, quæ & sulphur vini potest nuncupari: item essentia phlegmatis vini, essentia tartari, essentia aceti, & tamen illa omnia sunt essentia à vino provenientes, differentibus inter se facultatibus præditæ. Quare non semper autument Pseudo-Chymici, quintâ vini essentiâ, aquam vitæ destillatam esse intelligendam. Sed non absimili errore, & cœcitate sunt involuti, qui Sophisticè, ignis scilicet adminiculo coagulare prætendunt aquam roris Maji in crystallum, quem pariter habere vim cuncta metalla dissolvendi arbitratur. Opinio bestialis quidem, sed ridicula magis, cujus integram tragœdiam, si vellem commemorare, res in volumen excreceret. Constat quidem naturam ob frigus extremum, in summitate montium, nivibus sub horridis crystallum producere, an autem illic subsit ignis, ignoro. Verùm etiam si darem talem aquam posse fixam reddi, (quod nequam tamen concedo,) nihil id perinde prodesset: quoniam unum fixum non valet aliud fixum persolvere. Et hoc patet in salibus, ceu armoniaco, vitriolo, nitro, & aliis, quorum medio dissolvuntur omnia metalla, qui licet mera sint naturæ coagula, nisi tamen distillantur, & Spirit. eorundem extrahantur, dictam efficere operationem nequeunt, utcumque jam eam præstare iis propriè conveniat: tantùm jam aberit ut aqua roris Maji tale quid valeat peragere, quæ est materia dul-

cis, & omni corrosivitate, ac penetrantia destituta, & sine quibus operationibus nempe corrosivi, & penetrativi, Sophistæ sunt quicumque metalla resolvi posse, sentiunt.

De Aquis Destillatis.

ET in hoc admodum præternaturaliter procedit Pseudo-Chymicorum ratio, quoties aquæ communis sumit quantitatem, herbarum & florum manipulos, & destillat in vesica cupri, quodque inde provenit, tanquam aquam herbarum realem vendere non erubescit.

De Oleis Destillatis.

Diabolus hostis ille humani generis fallacissimus, lolium suum ubique serere non desistit, siquidem non desunt qui hac quoque in parte illius malitiis insistentes, aromatum & herbarum olea impudentissimè audeant adulterare. Quænam verò fratidis eorum ratio? R. Cinnamomi, aut caryophyllorum lib. i. radicium pini minutim incisarum lib. iii. vel circiter, macerentur, & destilla secundum artem. Olei autem quod inde educitur maxima pars, è radicibus illis constat. Hujusmodi Sophismata culnam Galenicam majorem in modum solent locupletare.

De Balsamis Aromaticis.

SEctatores imposturæ, quos nunquam Sulla modestia deterret, aut verecundia, insigni quoque commenti sunt artificium, quo unguenta fucosa parando, ea pro balsamis norunt distribuere. Et vendunt illa magnatibus pretio auri, quorum pauci sunt in Germania, qui eorum pixidem collo appensam tanquam gemmam aliquam pretiosam non gerant. Quid verò illud est? nimirum adipis suillæ, cereæ albæ, sacchar. albi, olei amygdalini, aliarumque ejusmodi mixtionum compositum est, cui tot guttulæ olei caryophyllorum, aut cinnamomi admixtæ sunt, quot sufficere valent, ut ei odorem aromatis impertiantur: quod postea colore aliquo exornant, aromate etiam ipso minutissimo contuso sæpe ad eundem effectum utentes. O mundi extremam nequitiam, & quid pro quo Diabolicum, quid enim id est aliud quàm fallacia pro veritate? discedere nimirum à rerum sincero balsamo, quod est ipsarum oleum, & adipem porcinum, atque unguenta fucata ejus loco obtrudere. Non quod inficias eam aliquam ipsis inesse efficaciam, sed cum vero balsamo comparata nullius penè valoris

illa esse deprehendo. Hæc & cujusmodi alia, si persequi esset animus, comprimis quas circa olea sulphuris, camphoræ, zibetæ, ambre, mosci, committunt falsitates Pseudo-Chymici, finis non esset. Arbitror autem ea quæ hæcenus commemoravi ad impostorum scelera, atque fallacias aliqua saltem ex parte dignoscendas, non parum profutura. Probis autem & honestis nihil hic de suo honore detractum volo, quorum haud dubiè in mundo etiam aliquis existit numerus. Interim exhortor eos qui spagyricæ artis doctrinam, & operationes tanquam rem diabolicam sibilis conscindunt, & maledico dente carpunt, ne incomperta sibi, & nescia temerariæ vocis loquacitate ex more hallucinantium criminentur. Sed potius ut discussa caligine, & oculis mentis apertis veritatem propius studeant intueri, adeoque eam à falsitate, verumque rerum usum ab abusu ipsarum discernere discant. Siquidem iniquum æstimandum est facinus, audere id quod nescit quis improbare, à rerum momentis non perpensis velle fallaciam in fonti veritati præjudicare, quam quisque omni conatu deberet niti, ut intelligeret, intellectamque ut amplecteretur, tanquam Dei donum pretiosissimum mortalibus in terra concessum.

ANGELI SALÆ,
Vicentini,
MEDICI SPAGYRICI,
De
ERRORIBUS GALENISTARUM.

LIBER II.

*Pharmacia Galenica cur sic dicta, &
quæ sit via ipsius.*

Pharmaciam Galenicam nomine ea intelligitur, quæ omnis generis præparat medicamentatam interna, tum externa, juxta method. à Gal. ejusdemque sectatoribus originem trahentem. Et est illa quæ in præcipuis orbis partibus officinas apertas habet, non minus quàm si terrestres essent Paradyfi, cum tamen vix aliud sint quam vasa immunditiarum. Eadem à veritate & experientia naturali procul abscedens, non quærit horum medio facere Medicinam, verum potius vanitatis titulis, & dignitatibus contenta, fallaci sua nixa theoria ægris mortalibus tentat

opitulari. Juxta quam viam tamen paucissimos ad salutem reduci comperiat, nihilominus ulterius non est sollicita penetrare, volens potius in sua antiquitate persistere, quàm verum Medicinæ scopum, & centrum per vestigare. Acci sufficit citare Galenum, Avicennam, Rasesem, Mesuem, & innumeros ejusmodi Auctores Arabes, Græcos atque Latinos, quorum dictis tanquam veritatis columinis innititur, cum tamen re ipsa appareat eorum error, & imperitia. Porro principales illius operationes aliud non sonant, quàm contundere, cribrare, infundere, decoquere, lavare, & incorporare, bonum, æquè ac perniciosum, quæ in praxi vel ab ipsis rusticis coarguitur, qui lumini naturæ insistentes, granum à paleis, à fursuribus farinam, & vinum à

vina-

vinaceis sejungunt, puritatem cum impuritate neutiquam confundentes, quemadmodum faciunt hi qui citra meritum rationales volunt nuncupari, quorum methodus, & via alia non est, quam purum confundere cum impuro.

Pharmaciam Spagyricam quanam sit, & quæ sit via ipsius.

Pharmaciam spagyricam est illa, quæ vulgò Chymica appellatur, & à prædicta differt sicut lux à tenebris, siquidem illius rationes fundatæ sunt in experientia earum rerum quæ revera demonstratur, neque dictis aliorum acquiescit, sed soli experientiæ. Et ignis medio unum elementum ab alio segregat, unam substantiam ab alia, balsamum ab immunditie rerum: ex quibus operationibus vera postea addiscitur theoria, ut quis tunc certo asseverare queat, hanc herbam frigidam esse, illam calidam, &c. Hanc herbam præcipuas suas virtutes habere in sale suo, aliam in sua aqua, aliam in suo oleo vel resina. Etenim dum corpus aliquod aperitur, ejus substantiæ segregantur, quarum singulis cum perse utimur, in cognitionem venimus, qua in parte sit proprietas uniuscujusque earum. Id quod Galenici nullo modo efficere possunt, qui tamen etsi coquant, re ipsa tamen ignorant quid sit in ipso decocto, quid sit in eo, quod effectum producat, num album sit vel nigrum, dulce an salum. Et si quando loquantur de acrimonia & salsedine, aut aliis gustibus,

verba sunt illa nullius solidæ cognitionis testimonio comprobata, imitantes nimirum aniculas, quæ fabulas suas ex eo confirmant, quod illas ita narrari ab aliis audiverint. Et sic vult mundus decipi, creditque sese iis hominibus qui se pro rationalibus venditant, cum tamen ignari sint, & valdè imperiti. Via ergo Pharmaciam Spagyricam est separatio puri ab impuro.

Quæ sint Galenicorum præcipua calumnie adversus Pharmaciam Spagyricam.

Innumera sunt convitia, & calumniæ Galenistarum in Pharmaciam Spagyricam, quas hic recensere omnes valde prolixum foret. Proinde septem principales hic duntaxat connotabo, subjungens unicuique earum responsionem convenientem.

Prima calumnia hæc est: Chymici homines sunt idiotæ, indocti, & rationalis discursus scientia destituti.

Responsum. Chymici veri neutiquam sunt idiotæ circa opera lucis naturæ, attinentia, tam ipsam Medicinam, quam speculationem operum divinorum, tametsi apud Galenicos velut insipientes æstimentur. Sed hoc veritatem, quæ fucum nunquam sectata est, minime impedit: quin id semper fuit sapientissimi Dei placitum, ut mysteria, & opera sua mirabilia non tantum spiritualia, verùm etiam temporalia hominibus coram

ram mundo abjectis, & vilibus voluerit revelari, ut ita juxta verbum suum æternum humana sapientia confundatur. Quod verè expressit Syrach iniquiens: multi sunt excelsi, gloriosi supra modum, sed mansuetis revelantur arcana.

Calumnia secunda. Chymia res nova est, & inventum Sophistarum contrà, & præter methodum antiquorum Medicinæ Principum.

Responsum. Chymia operatio est antiquissima & naturalis, adeo ut illico à creatione initium suum habuerit: siquidem nulla existit creatura vivens, & cibum comedens, quæ tribus non fungatur muneribus principalibus, nempe cibi præparatione, separatione, & expulsione. Hæ autem operationes scopus sunt, & basis Chymix naturalis. Ex quo judicari potest num hæc sit inventio nova. Verum hoc dicemus, quod nova sit eam non possidentibus, quorum alii invidia, aut ambitione moti, alii densis ignorantix tenebris ducti, & erroribus infuscati, præclaram hanc scientiam non verentur improbare, eam appellantes novam, ac si omnipotens, & immensus Deus Medicinam in Galeno, & reliquis ejusdem farinæ hominibus terminare constituisset: error quidem admodum intollerabilis. Deus namque infinitus est, nec ejus sapientia, quæ circumseptam non habet regionem, à nobis potest comprehendi. Sed fingamus ita esse, fingamus inquam Chymiam inventum esse novum, ac non ita pridem exortum; haud continuo tamen sequeretur propterea esse rejiciendum. Quoniam

si ita sentiendum foret, pari sequeretur ratione, & reliquas præclaras artes, postremis seculis hominibus patefactas, nec non & cætera inventa recenter introducta, & excogitata in hominis usum, & beneficium, eò quod nova sint, pro nihilo putanda, & despiciatui esse ducenda. Quod quam absolum sit, & absurdum, nemo est qui non provideat. Adde, quod non præsens seculum sit sicut elapsum, nec hodierna dies sicut hesternæ. Quemadmodum enim declinat mundus versus finem suum, sic etiam vires hominis declinare non est dubitandum, sic quod præteritis retrò seculis illi fuerat Medicina, hodiè nil aliud sit quam naturæ impedimentum: ut e. gr. caules antiquis fuere panacea, at nunc non item. Pariter elleborum Romanis medicamentum fuit universale, nobis verò quasi venenum est, & quemodocunque id præparetur, administrari tamen à Medico non sine periculo potest. Quod si majoribus nostris ea vis inerat, ut ejus medicamenta impuriora digerere possent, talem & nunc inesse nobis re ipsa non comperimus. Quapropter mundi misertus clementissimus Pater, homines ultimis hisce temporibus dignatus est suscitare, quos veræ curandi cognitionis muneribus impertivit, ut hac ratione discussa caligine, de tenebrarum profundo in lucem veritatis Medicina emergeret, atque hujus ope mortales ægri à morbis variis recrearentur.

Calumnia tertia. Chymici utuntur Medicinis corrosivis, nec non Mercurio, Antimonio, & ejusmodi rebus venenosis,

noſis, ac proinde non ſunt ab hominibus ullatenus aſſumendæ.

Reſponſum. Miror D. rationales tantum in ſuis Scholis non profeciſſe, ut corroſivum unum ab alio corroſivo, id quod ſub gradu eſt ab eo quod eſt extra gradum, rem præparatam à non præparata, nec non doſin, & modum res adminiſtrandi, diſtinguere non didicerint. Adde quod non chymica medicamina ſola, ſed & Galenica ipſa in ſe corroſivum includunt. Cujus rei veritas apparet non tantum in mineralibus, verum etiam in ſaccharo, & melle, è quibus ejuſmodi aqua educitur, quæ margaritas diſſolvere poteſt: imò mel ſolum, ſi ipſo inungas cuprum, hoc ita corrodit, ut inde eliciat viride æris. Sed & oleum olivarum, terebinthiæ, multique alii unctuoſi liquores, qui ſunt veluti naturæ baſama, eundem producunt effectum. Et ſal commune, quo in cibis quotidie utimur, (ſine quo humana corpora corrumperentur, rectamque coctionem non efficerent, cum ſit eorum baſamum, atque etiam reliquarum creaturarum terreſtrium, ut experientia teſtatur iis omnibus inefſe ſal, quod cum reſolvitur & corrumperitur, creaturæ inſirmanſur ad mortem, prout in morbis reſolutis laborantibus videre eſt:) ſal inquam, quod tanti momenti eſt, ut penè ſine eo natura foret imperfecta, corrodit ipſum ferrum, æs, plumbum, ſtannum, aliaque corpora, hominis corpore ſolidiora, præcipitat argentum vivum, & nihilominus temperatè adminiſtratum, dici poteſt quodammodo hominem vivificare. Pa-

riter in vino tartarum eſt adeò corroſivum, quod non ſolum cuprum, verum etiam argentum corrodit, homo verò vino moderatè utens, fulcimen vitæ acquirit. Quod ſi jam Doctores rationales chalcantuo, hoc eſt, vitriolo corporali uti non verentur in theriaca, ut corporibus internis illud adminiſtrentur, imò etiam in nonnullis collyriis, in quo vitriolo eſt ſal fixum, & valdè corroſivum, cur iidem ſeſe Chymicis opponunt, eoque probriſ lacerant, qui corpore vitrioli relicto, Spiritu, & baſamo illius duntaxat utuntur? At nihilominus Galenici non deſinunt ſimplicioribus perſtrudere, agentes, en ſpiritus vitrioli, oleum vitrioli, oleum ſulphuris, ſpiritus ſalis, &c. ſicut ligna exedunt corium, chartam, &c. ſic etiam interna corporum humanorum corrodunt. O boni viri, ſi vos vitriolum abſque diſcretionem, ac malè præparatum exhiberis, quo jure meum ritè paratum, & correctum, & quod tanquam baſamum aſtimandum eſt audetis contemnere, & improbare? Adde quod ingens diſcrimen eſt inter corpus vivum & non vivens, & inſenſibile, pariter diſcrimen eſt inter adminiſtrationem ſpiritus vitrioli puri, & inter adminiſtrationem ejuſdem temperati: volo enim in omnibus certam doſin obſervari, diſcretionemque, & prudentiam adhiberi. Quod ſi vos pariter exhiberis vitriolum, & alumen crudum in majori quantitate quam ſoletis, obſeſſent illa ſane corporibus magis, quam ſpiritus eorum. Quæ in parte tinctorum panni lanei, & ſerici nigri nos ſufficienter condoceſcunt,

ciunt, qui quoties discretionem, & mensuram in tingendo non adhibent, pannum adurunt, & in frustra corroduunt, tametsi vitriolo crudo & non spiritali utantur. Sed quid opus est pluribus. Nonne videmus potentias corrosivæ naturæ arcana esse ad alia expugnanda corrosivæ? Manifestum hoc est, in corrosivis quæ sunt in sale tartari, & oleo sulphuris, quæ simul mixta, ambo suam corrosivitatem deponunt, & mirè corriguntur, ac citra ullum periculum humanis corporibus possunt administrari. Nec solum emolliat sal tartari sulphuris liquorem, verum quascunque corrodes aquas fortes, aquas Regis, & similes. Pariter acetum distillatum adeo potens est, ut vim habeat leniendi omne sal corrosivum. Veruntamen utgetis ulterius, ac dicitis Chymiam uti rebus venenosis, ceu antimonio, argento vivo &c.

Ad hæc respondeo: Propterea non parvam laudem nostram mereri scientiam, quæ venena norit in balsama reducere. Et sanè cum ejusmodi materiæ ut decet, præparantur, Medicinæ fiunt longè præstantiores, quam vestra ellebora, colocynthides, mezerea, scamoneæ, titymali, & opia. Sicut experientia me docuit reverberationis medio, & circulatione cum aceto radicato sic posse corrigi antimonium, ut id non amplius per se sedem purget, nec per vomitum, etiamsi quis ea in magna vesceretur dosi, & tunc potentissimum est arcanum adversus multas infirmitates. Insuper non tantum corpora à natura creata in Medicinæ usum nosse corrigere datum est mihi, ve-

rùm etiam extinguere, & omninò tollere è variis venenis partem eorum officientem: sicut e.g. sal nitrum more nostro depuratum ita mitigat arsenicum, ut intrò assumptum amplius non lædat. Et hæc sunt magni D E I opera admiranda, quæ apparent in naturæ operibus, sapientibus mundi incognita, iis verò revelata qui rudes à vobis reputantur, & idiotæ. Quod si jam dictis acquiescere adhuc nolitis, quid potero de vobis referre, qui in principali vestro composito opiato, theriaca nimirum utimini veneno, sine quo compositio illa vera foret imperfecta? Hoc si fateri os vestrum nolit, vestra tamen conscientia id cogetur asseverare. Ergo si data fuit sapientia vobis ut è vipera possitis medicamen conficere, eandem Deus Opt. Max. omnis boni Autor, & mihi dedisse potest, qua ex antimonio medicamenta præstantia, & salutifera valeam præparare, eademque cum iudicio & prudentia ægrotis administrare. Exempla hæc pauca ideò recensere volui, ut præstantia Spagyricæ artis, & unà vestra inscitia ex parte dignosceretur. Si quidem gloriâmini posse vos corrosivæ & venena intra humana corpora existentia depellere, cum tamen ne extrinsecus quidem tale quid præstare possitis. Quæ ergo in vobis eminentia tanta est, ut vosmetipsos ea in parte laudibus audeatis efferre, cum nec rerum noscatis inimicos, earumque præparationem & methodum ad rectam dosin requisitam? An autem ignoratis macrocosmi anatomiam docere nos anatomiam ipsius microcosmi? & Physicæ, ac Medicinæ cognitione

tione externa nos informari ad cognitionem internæ? Quæ si vobis sunt incognita, fateamini igitur candidè vestram ignorantiam, ne dum rationalium nomen vobis arrogatis temerè, universo terrarum orbi sapientiam vestram insipientissimam prodatis.

Calumnia quarta. Chymici Medicinæ præparationem, & correctionem ignorant.

Resp. Imò ipsi Galenici quid præparatio, & quid correctio sit, minimè percipiunt. Quod in præparatione diagridii, colocynthidis, aliarumque rerum videre est, ubi purum ab impuro non sejungunt: Ac proinde dementi illi possunt non immeritò comparari, qui cum ventris onus in cubili deposuisset, postmodum odore thuris, styracis, & myrrhæ fœdorem voluit corrigere, sterqus interim (auribus honor sit) eodem loco relinquens. Atqui necesse est ut purum ab impuro (hoc enim sæpè dicendum est,) separaretur, quemadmodum id etiam natura requirit, & tunc medicamina nullâ correctione indigebunt, utpote à quibus venenum quod in se continet, ea ratione removebitur. Et hæc veritas vel à quovis plebejo poterit comprehendi.

Calumnia quinta. Medicamenta Chymicorum præstare quidem aliquid possunt in variis infirmitatibus, quæ incurabiles æstimantur, attamen qui ab illis sanantur vitam non agunt diuturnam.

Responsum. Ægritudo incurabi-

lis apud me æstimatur illa quæ est mortalis, quæq; hominem non deserit usque ad mortem: ita ut dici possit, eum, qui incurabili morbo laborat, non habere vitam, verùm potius versari in continuâ morte. Jam ergò quæ fieri potest ut ei, qui à tali infirmitate liberatur, abbrevietur vita, cum potius contra Medicinæ potentiâ & virtute, humanitùs loquendo, è mortis faucibus evalerit. Sanè longè major spes vitæ est in eo, cujus natura ab hoste suo destructore fuit redempta, quàm quando ab eodem adhuc vexatur, & detinetur. Etenim ubi tunc cibi, & potiones non poterant debilitatam naturam restaurare, neque in bonum chylum converti, nunc quia impedimenta remota sunt, id nullo negotio præstare possunt. Unde apparet liquidò absurdam esse calumniam. Etenim si ita esset, ut inquit, sequeretur, hominem à morbis per medicamina liberatum & restitutum fuere in deterius debere, & magis ac magis consumi. Quod quàm absurdum sit, nemo non exiguæ humanitatis sensum ferens judicabit.

Calumnia sexta. Medicamenta chymica etsi non usque adeò sunt improbanda, tamen quia magni sunt pretii, non facile à quovis possunt comparari: cum enim eorum præparatio maximi sit laboris & molestiæ, sæpe & jacturæ, quin etiam sumptus ingentes ad eam cum requirantur, velut lignorum, carbonum, vitrorum, variorumque instrumentorum, hinc fit ut illa chariori pretio divendantur.

Resp. Tantùm abesse medicamenta chy-

chymica esse magni pretii, ut etiam viliori emanantur quam Galenicorum. Quod ex iis quæ subnectam, perspicuum fiet. Quotiescunque infirmus aliquis Galenicâ Medicinâ uti constituit, inprimis necesse est, ut Medici curæ, & dilectioni se subiciat, Pharmacopolæ autem misericordiæ sese commendet, & hîc primus notatur sumptus. Postea id quod Medicina chymica, brevius, compendiosius, & efficacius in morbi curatione præstare consuevit, contra Galenicâ, dum corpus spissis syrupis, & variis decoctis præparat, & potiones purgantes ægris propinat, longas admodum connectit motas, & tormentis mille patientes affligit. Et quia ejusmodi medicamina immunda sunt, & impura, hinc fit ut plerumque imber geratur in cribrum, & quod pejus est, ubi in una parte feces tollunt, in altera gignunt putrefactionem, & pravas reliquias post se relinquunt in corporibus humanis, sicut experientia quotidiana miserorum languentium damno id nimium testificatur, quibus syrupi non tantum pecuniam, verum etiam proh dolor! ipsum sanguinem sapissimè perdiderunt. Et ubi mea medicamenta bona sequi solet corporis constitutio, & redintegratio, Galenistarum contra stomachi debilitates, flatu, tormina, nausea, aliaque mala quàm plurima subsequuntur. Interim hoc notum esto, si officinæ omnis generis remediorum chymicorum publicæ aperiantur, quæ exitum haberent continuum, hoc certè polliceor, quod tunc præberi posset

dosis auri diaphoretici, pretio dosis putridi alicujus syrupi de ligno guajaco, & emi dosis magisterii corallorum & margaritarum, pretio quo emitur dosis specierum, aut confectionis aromaticæ. Id quod à veritatis amantibus facile supputari potest.

Calumnia septima. At quomodocunque sit, inquirunt Galenici, Chymici tamen non omnes infirmitates curare possunt.

Responsum. **V**æ mundo, si homini Medico data esset virtus & potestas ut cunctas posset mortalium ejicere infirmitates. Notum est enim, sapientissimum Deum per ipsas tolerare multos peccatores vocare, & deducere ad pœnitentiam: qui cum experiuntur sibi non prodesse Medicinam corporalem postquam ejus medio fuere usi, coguntur tandem recurrere ad cœlestem Medicum, quod ab eis non fieret, si pecuniâ possent sanitatem redimere. Quin imò hoc dicam, cum statutum sit omnibus hominibus ut semel moriantur, inciderent plerique in desperationem, si ipsis adhuc sanis vita cum morte esset commutanda, ubi aliàs per infirmitatum occasionem velut à Deo ipso præparantur ad dispositionem benè moriendi. Insuper si id foret, ea esset Medici superbia, & avaritia, ut væ miseris & pauperibus, si argento & auro sanitas iis comparanda esset: avaritia enim extremâ hâc mundi senectâ, ad summum redacta est, & iniquitas Caini nondum est extincta. Ego verò agnosco Medicinæ duntaxat præparatio-

parationem scientiam esse & opus Medici, sanationem autem, ac benedictionem proprium esse misericordiae, & sapientiae divinae, quae in omnibus pro suo arbitrio, & beneplacito operatur. Nec eam laudem tribuo Chymicis, quod mortuos valeant resuscitare, absit, hoc enim cum opus sit merè supernaturale, scientiam tantæ rei nostram ducimus infirmitatem transire, verùm Spagyricæ artis, quæ nunquam satis laudari poterit, excellentiam commendo, atque deprædico, quam si cum Galenica comparare volumus, illum veluti spiritum quandam esse, hunc ceu putridum cadaver invenimus.

Duellum inter Pharmacia Galenicam & Spagyricam de preparatione & compositione medicinali.

PHarm. Gal. Quandoquidem perpexi audaciam eorum orbis seductorum qui Chymici appellantur, dignitatem meam labefactare; operæ pretium me facturam arbitrabor, si varias præparaciones, & compositiones medicinales aggrediar declarare, easque breviter comprehensas sub aspectu ponere, ut hac occasione impulsæ, & incitata Pharmacia Spagyrica cogatur præbere propositis meis responsa, ex responsis autem, illius imperitia deprehendatur. Etenim cum sit illa in studio Philosophico minus exercitata, & discursus rationa-

lis spoliata ornamentis, eamque rerum fugiant causæ, fugiant rationes, inducam ipsam haud dubiè in tales labyrinthos, è quibus non faciliè poterit emergere, quin etiam vulnerabo illam variis lanceis, ad eò ut confusa & superata succumbat. Primo autem adducere ea media incipiam, quibus majorem partem medicamentorum præparare, componere, & conservare consuevi. Sed ecce opportunè Pharmacia Spagyricam conspicio advenientem. Phar. Spag. Loquentem te audiebam è longinquo, & quidem triumphum ante victoriam decantantem. Verùm ut superfluitatem sermonum qui mutuo inter nos possent exoriri, evitemus, rogo te ut propositum aggrediaris, promptam enim me, & paratam ad respondendum cuicumque tuo quæsitò es habitura.

De Aqua Comuni.

PHarm. Gal. Initium igitur faciam ab aqua communi, quæ à te tantoperè solet contemni: ac dico tibi, eam inter præcipuas claves Medicinæ esse connumerandam, idque propter duos effectus principales. Primus est, quia tanquam corpus liquidum, & apertum, medio decoctionis vel infusionis rerum, vim habet in se rapiendi & attrahendi virtutes illarum. Secundus, quia loco vehiculi inservit Medicinæ, ut earum inferat efficaciam in singulas partes internas corporum.

Pharm. Spar. Omnino assentior tibi,
Tttt aquam

aquam esse elementum id mundo perquam necessarium, verum quod sit clavis Medicinæ, quodque duabus à te nominatis potentiis imbuta sit, à me non conceditur. Et ratio est, quia basis infirmitatum elementarium in microcosmo est ipsa corruptio: porro inter omnia elementa aqua est illa quæ maximè est corruptioni obnoxia, quæ etiam absque igne, & aëre penitus periret. Et cum sit talis, non potest perfectè attrahere puritatem rerum. Et hoc vel inde liquet, quia si decoctionem aut infusionem consistere aliquandiu sinas, statim vides illas putrefieri, atque corrumpi, & ita quidem ut mucor sæpè, & vermes in eis prædominentur. Unde est confectarium, quod res quæ in se ipsa est tanquam mortua, minimè possit esse vehiculum quo aliis rebus vita & assistentia præbeatur; imò ob rationes prædictas est eis majori impedimento. Aliter autem me docuit experientia attrahere virtutes rerum nempe liquoribus naturæ balsamicæ, & puris in suo esse, qui non tantùm perfectam attractionem efficiunt omnium substantiarum, & corporum, verùm etiam illis sunt adjumento. Et quoniam ejusmodi liquores admodum sunt essentielles ac penetrantes, ad regeneranda, ac fortificanda corpora appropriati; hinc fit ut inferant pariter spiritum Medicinæ in omnes partes internas, & indagent centrum morbi, quem cum invenere, naturæ humanæ tanquam ejus amici assistunt, & opitulantur, ut unà illius destructorem expellant. Quam operatio-

nem aqua præstare nequitiam potest, imò cum ea sit viribus hominis inimica, generat undique flatus & tormina, debilitat stomachum, & extinguit calorem naturalem, sicuti in infelici operatione tuorum syruporum, julapiorum & aquarum videre est, quas administras in morbis calidis absque discretione, non animadvertens calorem ipsam vitam esse, & frigus, mortem, calorem verò plerunque ob causam frigidam alterari. Quamobrem ò ignare, disce accidens inprimis tollere quod calorem alterat, & ventum stude remove, qui ignem immoderatè exagitat, ipsum verò ignem noli extinguere, ut soles. Quod si hæc te lateant arcana, meum accede Lyceum, & ego docebo te.

De Aquis Destillatis.

PHarmac. Galen. Quoniam rejicere ausa es mihi aquam communem, miror an etiam aquas meas destillatas sis aspernatura, quarum mea officina plena est; & hæc à variis herbarum generibus sunt destillatæ, essentielles, & magnæ efficacæ, ac omnimodam virtutem in se continent earum rerum undeeductæ sunt.

Pharm. Spag. Destillatio in manu tua periude est atque Arsenicum in manibus alicujus infantis, judicio & discretione carentis, qui illud à saccharo non distinguens ori admovet, & se-

& seipsum occidit. Hoc in eum finem dico, quia eam hic patefacis stultitiam, ut velis aquas tuas essentia, & integræ virtutis rerum vices obtinere, cum tamen nil sint aliud quam separatum à corporibus, quod minimam in se potentiam includit: & excipe quod aliquem retinet odorem, & gustum illius herbæ ex qua eductum est, provenientes à minima parte sulphuris, seu olei ipsorum quod in destillatione ascendit, (hoc enim nō esset, aqua foret insipida, nec discreparet à communi:) nec non correctionem exiguam ab igne acquisitam, in reliquis nihil est aliud quàm aqua, sicut cæteræ quæ corruptioni, & putrefactioni sunt obnoxia, imò ob suam cruditatem etiam congelationi. Quod testatur diligentia illa quæ vitra tua recondis, & præservas à violentia frigoris tempore hyemali.

Ita ut aqua semper sit aqua, frigida & humida, tamen si discrimen sit inter aquam mentæ, & aquam lactucæ, & dici possit aquam mentæ frigidam esse & humidam, cum pars ejus calefactiva & confortativa in oleo suo remaneat, & pars balsamica in suo sale, quod in tua destillatione non ascendit. Unde dignosci potest quid sit destillatio, nempe non aliud quam separatio unius elementi ab alio, uniusque substantiæ ab alia. Sed qui ex aquis aliquod beneficium consequi volet, juxta virtutem herbarum, hoc modo procedere debet. Primò destilla herbam viridem quantum potes, postea reitera aquam illam super herbam remanentem, ac redistilla, & sic major pars ejus oleositas cum ipsa ascendet: deinde residuum in

cineres adure, & super eos infunde aquam quam destillaveris in vase vitreo, eamque insolabis autem, in loco alio calido pones ut rectificetur, & tunc attrahet in se proprium sal: post hæc separa illam per inclinationem aut per chartam in alio vase, claram quantum fieri potest, & aquam habebis cum suo spiritu, & balsamo, quæ quidem ad aquas tuas comparata essentia dici potest, siquidem hæc non facile corrumpitur, neque est cruditati subjecta ob rationes in processu contentas, & longè majoris est efficaciam, quàm aqua illæ tuæ secundum artem præparatæ, utpote & herbarum manip. 10. aquæ communis quantitatem, destilla per vesicam cupream: nec aliud tibi curæ est, quam ut ejus magnam copiam elicias, teque postea non pudet ejusmodi aquas appellare essentialia, quæ tamen si forent sincerè destillatæ, non essent tamen nisi debilior rerum pars, quin etiam ut te stolidam prodas, & præternaturalem dilatas, & diffundis exiguam illam vim, & essentialitatem quæ ipsis inesse potest aquæ communis additione.

De Saccharo & Melle.

PHar. Gal. Velim nunc ex te scire, num etiam virtutes, & proprietates universales rejicere velis, quæ in melle & saccharo inveniuntur, materialibus à natura tam utiliter præparatis, & qualitatibus ad eò temperatis præditis, ut pro condimento & conservazione inservire possint omnium specierum, herbarum, fructuum,

ctuum, florum & radicum ad Medicinam pertinentium, quin etiam vera sunt illius basis ut videre potes, cum nulla penè fiat præparatio, aut compositum absque mellis & sacchari intermedio, cuiusmodi mea sunt electuaria, condita, conservæ, syrapi, julepi, looch, & similia medicamenta, quæ eorum medio à corruptione vindicantur, nec non suavissima redduntur in gustu.

Phar. Spag. Amica mea, jamdiu est quod tuam methodum damno meo perspectam habeo, cum & ipsa aliquot annos in praxi tua exercenda consumserim. Ac verùm quidem est, quod absque melle & saccharo tua culina debilis & infirma foret, verùm quod inde sequatur, methodum hanc tuam meliorem esse, hoc à me ob sequentes rationes pernegatur. Etenim dubium non est, quod, cum Deus & natura frustra nihil faciant, per consequens in melle & saccharo suæ non sint reconditæ virtutes, ac proprietates in Medicinæ usum, siquidem ab illis extrahipotest essentia subtilis, & odorifera, quæ ex se valet variis morbis resistere, sed non consequitur inde, ipsa esse posse Medicinam universalem, eaque nominatas operationes efficere, cum talis essentia sit suo cadaveri, & immunditiei colligata, proinde ibi requiritur hyssopus, id est, mundificatio, non sicut tu arbitraris, melle nimirum sumpto, & aqua communi, & ovorum albumine, sumentur, & clarificentur secundum artem &c. sed separatione opus est subtilis à spisso, balsami à stercore, & substantiæ à cadave-

re: non tamen quod te perpetuò subjicere velim ejusmodi purificationi, & mellis ac sacchari more tuo clarificati improbare ad aliquas operationes usum, sed ut tibi auri & plumbi differentiam commonstrem. Itaque dilecta soror, admodum falleris cum hoc tuo misce, nam non animadvertis Creatorem sacchari, & mellis, rutam pariter, salem & berberos creavisse, variavit ille rerum formas & gustus, & sic earundem proprietates, ut unumquodque suo tempore suam exereret potentiam, neque enim sua dona Deus in rerum natura imperfecta dedit, quanquam mundus ob peccatum sit corruptus, & homo in cæcitate permanserit, ita ut dementia sit summæ, vel le id dulcificare, quod in sua debet amaritudine operari. Atque hinc fit quod rustici & mulierculæ empiricæ, quia rebus in earum simplicitate utuntur, curas faciunt magis laudabiles quàm tu quæ canonica nuncuparis: adde quod rerum virtutes etiam debilitas, aquâ, melle & saccharo, ita ut in sua Medicina pars & puritas: quæ morbo resistere deberet, boni grani instar suffocetur sub palearum quantitate, quemadmodum passim ex tuis dispensationariis potest judicari, ubi syrapi tui sunt mel aut saccharum cum aqua ana. O ignorantiam! num hoc est naturam coadjuvare, an eam potius destruere? Aut quid plura dicam ego? Si hæc tua medicamenta necesse est balsamari, cura igitur non nominas medicamenta? aut quæ poterit res corrupta aliam ejicere? Hæc utique est vularum quarundam cantilena, quæ in-

quint, man miß böß mit böß vertreiben / sed falluntur maximè. Quod si confer-
vare velis aut balsamare succos rnos, infu-
siones & decocta &c. id facere debes ve-
ris balsamis spiritualibus, & mundis, quæ
non tantum ut balsama inserviunt, sed et-
iam ut vehicula, ut spiritum medica-
lem in centrum morbi apporrent, coad-
juvantia virtutem præparativam, separa-
tivam & expulsi-
vam stomachi microcos-
mici. Quod autem per mel & saccha-
rum pharmaca reddantur magis grata &
suaviora, ad hoc respondeo, quod non
omnia, est enim e. g. discrimen inter sy-
rupum de succo citiorum, & inter
syrupum de absinthio, aliasque potio-
nes amaras, adversus quas saccharum non
potest prævalere. Præterea necesse est
scire num talis dulcedo sit necessaria nec
ne, nonnullis enim convenire potest, ple-
risque verò displicet, ut quibus nauseam,
tormina, & deliquia causetur, id quod
dulces tui, & spissi syrupi efficiunt, qui
ipsi Marti tremorem incuterent, si foret
infirmus. Proinde qui saccharo uti ve-
lit & melle, operæ præteritum est ut distin-
guere sciat, quibus maximè convenient,
& quibus non, adeoque quibus cum gu-
stibus magis possit concordare, conjun-
gendo illa cum substantiis puris, & non
cum cadaveribus, siquidem cum balsa-
mis, mel & saccharum balsama sunt, cum
corruptibilibus autem corruptibilia.
Porro vera ratio, qua Medicinæ red-
di possint suaviora, ea est, quam Spagy-
rica docet, cujus adminiculo ad verum
efficaciæ gradum reducuntur, quorum
unica drachma plus valet, quam inte-

grom poculum tuarum potionum, nec
dubium est, quin quilibet patiens liben-
tius esset assumpturus ad cochlearis men-
suram, liquorem amarum transparen-
tem, quam dulcem aliquem syrupum. Si
nunc subjungas, mel & saccharum lenire
corpus, præparare humores, &c. ad hoc
respondeo, idem quoque præstare pru-
na, cerasa dulcia, aliosque fructus in jure
vitulino decoctos, ac in cibum paratos,
qui majorem habent cum corporibus hu-
manis sympathiam. Deinde non semper
est necesse lenire, aut præparare, ac putre-
factione addere, ubi nulla est, sed est dun-
taxat removenda materia putrida jam
præparata, & si ob ariditatem aut aliud
accidens corpus obstructum sit, illic sola
aperitione opus est, non putrefactione, &
evacuatione per secessum, quemadmo-
dum tu in variis casibus procedere soles,
ubi potius necesse esset humorem addere,
quam expellere. Multa alia quæ dicenda
essent prætermitto, ea in aliam occasionem
servans. Interim exhortor te, ut verita-
tem tandem amplecti velis, nec amplius
conscientiam tuam à verme ambitionis
aduri patiaris.

De conservatione succorum.

Quoniam arbitraris haud posse quic-
quam conservari, quod ad Medici-
nam spectet, cum melle, & saccharo; mon-
strabo jam tibi modum, quo uti consuevi
ad conservandos omnium generis succos her-
barum, ne corrumpantur: modus verò
hic est. Processus.

Tttt 3

R. Her-

R. Herbam, quam voles, aut flores contunde, & inde succum exprime, hunc impone cacabo, & aliquot ebullitionibus ferveat, ac probè despumato, deinde coletur, & sinatur frigesceri: eodem implebis vasa vitrea ad collum usque cui superaddas oleum olivarum, idque ad crassitudinem duorum digitorum supernatet: & hoc conservat succum ne corrumpatur.

Quid dices ad hæc?

Phar. Spag. Conservatio ista tua valdè mirabilis est, attamen hoc miror, quòd quantamcunque in ea diligentiam adhibeas, vix tamen illud consequaris, ut succi tui per annum conservetur. Cui veritati ipsamet poteris testimonium perhibere, si modò fateri velis, quod cum oleum è vasis cautè vis remove, existimasque te infusionem tuam, aut succum adhuc integrum & purum reperturam, contra eum sæpè fætidum, & urinæ putidæ instar (ut salvo honore dicam) redolentem invenis. Quam nihilominus, quoniam tibi pecunia constitit, non vis abjicere, verùm illi potius adjungis mel & saccharum & syrupos secundum artem componis. Nimirum præclara hæc est conservatio tua. Sed naturalis & vera methodus qua ego utor, longe est à tua differens, quâ nimirum succos ita condio, ut non solum per integrum conserventur annum, verùm etiam annorum decades in sua virtute & efficacia: & hi verius naturæ magisteria, quam quidvis aliud dici merentur, & hunc modum non in tui gratiam sed veritatem amantium declarabo.

Processus,

Modus succos herbarum rectificandi, & conservandi more Spagyrico.

Accipe succum melissæ, aut ejus herbæ, quam voles, is aliquandiu bulliat, & probè despumetur, ac quartam partem humiditatis superfluæ leniter finito exhalare, illum deinde percolabis, & vasi vitreo affundes, addens unicuique libræ uncias duas cum dimidia spiritus vini sine phlegmate, vas interim ritè obturetur, & ponatur ad Solem, aut alio in loco calido per aliquot dies, & succus reddetur purissimus: porrò in fundo vitri relinquet excrementum, quod circa illud adhærebit: tuuc colabis ipsum per inclinationem in alio vase, quantum fieri poterit clarum. Hic autem ut dixi asservatur in annos citra periculum corruptionis. Atque hic verus est succos conservandi modus, quo quidem haud scio an melior posset reperiri, quandoquidem spiritus vini spiritus est vegetabilis, naturæ omnium vegetabilium appropriatus, qui minimè alterat qualitates ipsorum, sed potius eorum vim & potentiam adauget, & ob incorruptibilem suam naturam illos à putrefactione tuetur.

De Decoctis in genere.

Phar. Gal. Quoniam Medicina manca foret, & quodammodo imperfecta absque usu decoctionum, tam purgantium quàm aliter operantium, utpote qua.

quarum medio syrupi componuntur & apozemata; idcirca rationem qua solent præparari silentio non præteribo. Est autem hæc. Processus.

Recipe herbas, radices, flores, & fructus, prout erunt illa quæ præparare constituisti, hæc suo ordine secundum artem decoque in cacabo aquâ repleto, utque ad consumptionem partis dimidiæ, deinde filtro transmittite decoctum.

Phar. Spagy. Decoctiones tuæ qualescunque illæ sint à me nihili penduntur, & nullius esse valoris reputantur, tum ob causas in capite de aqua communi commemoratas, tum etiam quia in tuis coctionibus duo insignia menda, & errores committuntur: quorum primus est, quod subtiliorem partem Mercurialem rerum quas coquis patiaris avolare, unde in decocto non remanet, nisi terrestris quædam substantia. Alter est, quod cum inter varia decocti ingredientia plerumque aliqua reperiantur quæ sunt falsedine aut acore aliquo imbuta, hinc fit ut ab his corrodi possit, & attrahi cacabi prava qualitas, quemadmodum multis contigisse sæpius compertum est, quos eâ ratione Medicinam facere existimantes, rem virulentam præparasse fuit deprehensum. Porrò etsi decocta apud me non veniant in consuetudinem, modum nihilominus hic præscribam, quem tenerem ipsa, si iis luberet uti.

Sume herbas, radices, flores & fructus, ut voles, hæc in vitreum alembicum immitte, & illis affunde tantum aquæ communis destillatæ, quantum potionis

habere desideras, deinde alembicum probe contextum in balneo maris per spatium duarum aut trium horarum collocabis, quod inde destillabit excipies; postea colabis decoctum, & illi id quod antea distillarat, adjunges. Et hæc vera est ratio quâ possumus herbarum virtutes consequi, etiam ne illarum diffundatur efficacia. Quod autem ad illud attinet, ut quævis herbæ suo ordine in decocto collocentur, sive fructus, flores aut radices; id juxta differentiam qualitatis mollis, aut habito respectu gustus quo præditæ sunt, erit observandum.

Decoctum de Ligno Guajaco.

PHarm. Gal. In iis quæ hactenus deprompsi, conatu prorsus irritato atque inani videor laborasse: attamen utcumque de illis senseris, non ambigam tamen impræsentiarum, quin saltem sis laudatura decoctum meum de ligno guajaco, quod est Medicina Universalis apta ad exsiccandas superfluas humiditates corporum humanorum. In specie verò ita potens est adversus gallicam luem remedium, ut pene simile non reperiatui ei. Cujus parandi rationem siquidem nosse cupias, sciendum est tibi illam esse variam: alii namque in ejus coctione addunt vinum, alii non addunt, quidam sumunt guajacum cum safaparilla, alii addunt illius cortices, nonnulli aromata varia. Proinde simplicem illius percoquendi modum hic duntaxat recenserebo. Processus.

℞. Lignum guajacum minutim incisum,

citum, nec non cætera ad id requisita ingredientia, affundeis omnibus quantitate aquæ, & in vase lapideo, aut terreo vitrato intè operculato ad lentum ignem fac ut bulliant usque ad certam consistentiam & spissitudinem, ac postea percolabis. Decoctum hoc appellatur syrupus, qui exhibetur in sua dose, tempore matutino, stomacho jejuno. Remanenti injicies novam aquam, quam etiam coques, & hæc est decoctio ordinaria, vini loco, patientibus assumenda: qui non hoc solum debent abstinere, sed etiam cibis humidis & sale, utentes unâ diætâ angustiori, dies circiter triginta, aut quadraginta.

Pharm. Spag. Non sine ratione decoctum tuum de ligno guajaco universale quid nuncupandum esse concedo, quando ei vis & proprietates insita est universalis putrefaciendi corpora humana, producendi repletionem superflue humiditatis in venis, corrumpendi ipsum sanguinem, nec non alterandi & debilitandi universum corpus. Quod non tantum ex se facit, verum etiam ob additionem caninæ methodi, atque irrationalis observationis, supradictæ præternaturalis diætæ.

Quare ejusmodi potionem porcis potius, quam hominibus propinandam esse judico. Dicam autem quæ mea sit methodus circa ligni guajaci præparationem, (quamvis alia sint mihi sudorifera excellentiora,) ut saltem inde mundus errores tuos & inscitiam valeat coarguere. Processus.

Accipe ligni sancti minutim incisi

libras tres, Sarsaparillæ contusæ libram unam; zinziberis albi uncias duas, galangæ unciam dimidiam. His omnibus aquam vitæ optimam affunde, eamque in loco calido appositè concluso repone, aut tres aut quatuor dies, hinc exprime totam substantiam, & aquam vitæ destilla, donec extractum redactum sit ad consistentiam mellis, postea residuum in cineres adure, cujus sal extrahes aqua communi more chymico destillata, tandem hoc adjunges dicto extracto, & sic absolutum habebis magisterium.

Volens jam illud administrare, natura sum edoctus, ut longè aliam à tua methodum observem. Soleo enim vinum concedere patienti, & cibum quantum flagitat necessitas, ut hac ratione natura in suo vigore persistat. Salis quoque usum permitto quanto opus est, cum illud sit balsamum corporum nostrorum, & sine quo effici recta digestio non possit.

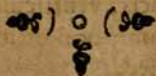
Quod si tuæ diætæ præceptis insisterem, nonne sic robur ipsi naturæ detraxerem? qua deficiente vires pariter deficiunt medicamenti. Experientia autem compertum habeo, per rerum necessariatum interdictionem, quibus nimirum homo est assuetus, fieri alterationem naturæ, ex qua mala plura postea consequuntur. Itaque ea sola prohibenda sunt, quæ morbum nutrire aut augere possunt, minimè vero quæ naturæ esse adjumento, eidemque robur afferre debent. Methodus porro administrandi extractum hoc meum guajaci, hæc solet esse: initio exhibeo purga-

purgativam appropriatum adversus ipsum morbum, quo stomachi putredines arceantur: dein præbeo dictum guajacum ad dosem unius drachmæ pro vice cum vino albo generoso ac nonnihil tepido. Ad hoc æger decumbens lecto, sudat horam unam aut alteram, prout fert ejus constitutio, postmodum tradit se quieti, ac demum surgit.

Tum jubeo eum refici cibis maximè nutritivis, velut ovis recentibus, aut aliis escis quæ vim habeant substantivam, cyathum quoque vini vel ultra prout placuerit non denego. Si tempus sit æstivum, consulo ut prodeat, & in majori exercitio, major est operatio Medicinæ.

Ubi sitiverit, jusculi è carne vitulina, aut vini albi tenuis usum præscribo, sæpe etiam exhibeo duas aut tres guttulas spiritus vitrioli cum vino ad mensuram cochlearis, aut cum aqua ægro conveniente. Hic spiritus eâ est vi præditus ut sitim sedet, mundificet stomachum & urinam moveat.

Talis curatio continuari solet per quindecim aut viginti dierum spatium, plus vel minus juxta necessitatem, purgatione singulis septem diebus si res postulaverit non intermissa, & symptomatibus observatis, quæ ad Medici cognitionem spectant. Et hoc dictum sufficiat quoad usum ligni guajaci.

De Infusionibus.

PHarm. Galen. Ecquid tibi videtur de inventione & usu infusionum, prout in specie, rosarum simplicium & solutivarum, quæ sunt syruporum rosatorum & mellis rosati bases? Illæ sanè à priscis seculis ad hæc usque tempora tanquam liquores utilissimi, imò Medicinæ per quam necessarii semper in magno pretio fuerunt habitæ. Et ut earum valorem melius cognoscas, hanc tibi pro forma præparationem describam.

Infusio Rosarum simplex.

Recipe foliorum florum rosarum libras sex: horis octo macerentur libris quindecim aquæ calefactæ in vase terreo vitrato, strictioris orificii, operculato, postea colentur. Eidem aquæ calefactæ rosarum recentium tantundem immittitur, & tamdiu maceratur & colatur, id si velis servare oleo affuso, & eodem vase benè operculato dies quadraginta insola, vocatur id saccharum rosarum. Eodem modo proceditur in infusionibus violarum & florum persici, aliorumque florum: & si velis eas habere solutivas, repetatur infusio super novos flores usque ad sextam vicem septimam, octavam, & nonam, deinde servetur in ulum.

Pharm. Spag. Effectus ad quem fuere infusiones introductæ, non est omninò inanis, quantum nimirum at-

Uuuuu tinet

retinet ad operationem earum: & majori in pretio apud me sunt, quàm ipsa decocta, siquidem illarum virtus unita retinetur. Verumtamen est discrimen inter unam infusionem & aliam. Sunt enim aliquæ infusiones quæ utiles esse possunt, aliæ verò inutiles, ac prout sunt materiæ quas vis infundere, ita & iis appropriatus requiritur liquor, quo illarum attrahatur virtus, & conservetur, & vehiculi atque auxilii loco sit, ac non destructivi munere fungatur. Propterea usus ille tuus qui est infundendi singulas res in aquam communem (cujus pravæ qualitates superius sufficienter exposui,) à naturâ & à me ne utiquam potest probari, & in specie rosas, & violas extrahendi, quæ corpora sunt cruda & putrefactioni maximè obnoxia, unde corruptibile additum corruptibili putrefactionis gignit multiplicationem. Quare non sine causa miseri languentes conqueruntur, eo quod tuarum infusionum operationes proprii sæpe sanguinis penâ persolvere cogantur. Quod attinet ad tuas infusiones florum, eas tibi libenter donatas volo; eruditum namque me experientia earum loco vinis purgantibus uti, vel extractis delicatis, quæ corpus naturaliter evacuant sine læsione & detrimento, quod syrupi tui rosati, aut violati præstare non possunt, qui sanguinem corrumpunt, ventosque & alia mala causantur. Et si fortè dicas remedia à me jam commemorata ne utiquam ejus esse efficaciam, cujus sunt rosæ aut violæ, respondeo, quod longè majoris, quoniam ob suam vim aperienti & consolidandi causantur exhalationem vaporum calidorum, calorem na-

turalem reconciliant, & stomachum in statu suo conservant. Quod jam tales syrupi valeant ad extinguendam sitim, tuam ignorantiam manifestas, tum quia humorem multum tollunt à corpore, tum quia illud magis relinquunt constipatum, quàm antea fuerit, neque enim ubi de sedanda siti quæstio est, illuc est purgationi vacandum. Ideò utor ipse in ejusmodi casibus spiritu vitrioli transparenti, crystallo solubili, alabastro fluente, quorum minima dosis quemvis superfluum calorem extinguit; & in febribus ardentibus, cephalalgia, angina, aliisque accidentibus vera sunt naturæ arcana, nec non id efficiunt, quod cunctæ Europæ rosæ aut violæ perficere non possent, suntque medicamenta incorruptibilia; quæ si pariter nosse cupias, veni & unâ cum Vulcano operare.

De Julepis.

PHarm. Gal. Julepi nostri adeò suaves sunt & transparentes, in variis ægritudinibus utiles, ut vix credam, te tale quid facile nosse præparare. Et modus eos conficiendi hic est.

R. Aquæ rosarum libras quatuor, sacchari clarificati libras duas: fiat cum diligentia secundum artem. Virtus ejus. Febrium thoracis, ventriculi incendium caloremque flammæum extinguit, sitim in exemplatam sedat.

P.S.

P. S. Julepos tuos magni facio in usum nimirum infantium dum ejulant, sed postmodum vix ventris ob vermes. Item ad usum ebriorum, qui ob nimiam crapulam siti & calore vexantur, quibus tuum exhibes julepum cum aquis cichorei, borraginis, buglossi, &c. Sed postea vix illis, quoniam posterior ruina ob julepum attracta pejor est prima per vinum accersita, etenim ille repercutit calorem naturalem, eumque opprimit, obstruit hepar, efficit debilitatem stomachi, & alia mala producit. Quare illius usum non admitto, nisi eidem addatur aliquod incisivum, mundificativum, atque aperitivum, prout ego facere consuevi, si quando julepis uti lubet, & hic est modus.

Et. Julepi de aqua cichorei, vel hepaticæ, aut alterius herbæ appropriatæ, constitutioni corporis ejus, cui est exhibenda, uncias 6. spiritus vitrioli rectificati scrupulum: de hoc bis aut ter in die singulis vicibus pleno cochleari præbeo in febribus ardentibus & aliis alterationibus calidis, nam aperit, exhalationem caloris promovet, stomachum reconciliat & provocat urinam. Sed magis adhuc laudo, ut aqua pura cum spiritu præbeatur, absque saccharo, dummodo corpus non sit flatibus repletum: tunc enim spiritum cum vino albo exhibendum censeo, prout Medicus viderit esse necessarium.

☉ ○ (30)

De syrupis.

P. G. **A**ccedo nunc ad syruporum efficacem compositionem, qui sunt corona officinæ meæ, eamque suâ præstantia & utilitate mirifice adornant. Atque hi sunt varii generis, etenim nonnulli è succis componuntur, nonnulli è decoctis ab herbis, floribus, fructibus & radicibus, alii vero proprietatem habent purgandi, alii constringendi, refrigerandi, calefaciendi, juxta nimirum eorum compositiones diversas. Servantur autem in magna copia à me in vasis terreis vitratis, stanneis & vitreis. Adde quod si quis ingrediatur officinam meam, conspiciatque insignem illum quem teneo ordinem syruparium, magno stupore, & admiratione affici cogetur. Sed & à magnatibus & Principibus fuere syrupi magni perpetuo æstimati, adeoque hac nostra ætate magno adhuc in pretio habentur. Quin imò ipsi Reges conati sunt insignis alicujus syrupicæ compositionis esse inventores, prout exemplo nobis esse potest Sapor Medorum & Persarum Rex, cujus syrupum hic tanquam exemplar, & formam quandam universalem describere decrevi. Syrupus autem iste nomen suum acquisivit ac retinuit à dicto Rege, qui anno à Christo nato ducentesimo sexagesimo subegisse dicitur Valerianum Romanorum Imperatorem. Ex quo colligi potest, syrupum hunc jam diu obtinuisse.

P. S. At quando tandem finem impositura es? Equidem videris mihi idem

Uuuuu 2

præ-

præstare velle quod prægnans ille mons, qui mundum invitarat ut se parturientem spectatum veniret, cum autem accessisset, res in ridiculi muris partum fuit conversa.

Ita planè & tibi nunc arbitror contingere velle, etenim sic auspicias firmenem ac si de lapide aliquo physico tractatura esses, cum tamen conclusio fortasse de pomorum pulpa futura sit.

P. G. Adeonè impatiens es, ut ne quidem processum me patiaris absolvere? sed nunc propositum aggrediar. Proc.

Syrupus saporis de pomis.

℞. **S**uccorum pomorum fragrantium libras 3.

Buglossi & borraginis depuratorum utriusque libras 2.

Foliculorum fennæ mundif. unc. quatuor.

Seminis anisi unciam dimidiam.

Crocj drachmas duas.

Sacchari albi libras tres.

Foliculi fennæ parum contriti cum aniso horis 24. macerentur in succis, deinde semel aut bis fervefiant, & colentur, expressum, clarificatum, & colatum cum saccharo coquatur in syrupum. Crocus autem panno lineo ligatus inter coquendum infricetur. Virtus, Purgat melancholiam, expellit flatu, materias crassas incidit, & omnes corporis debilitates universali ter restaurat.

P. Sp. Quoniam video syrupos tanti à te fieri, & eos instar columnæ medicinalis in officinis haberi: mearum quoque partium erit paulo prolixius respondere tibi, ordine prout sequitur.

Dico autem omnes tuos syrupos in genere, quomodocunque à te præparantur, variisque etiam modis adornentur, nil esse aliud quam ignarissimorum inventa, atque inutilissima composita, usui potius coquinarum, quam corporum humanorum destinanda. Nam si velimus sequi cursum quem nos docet speculatio Philosophiæ naturalis & operationis Chymicæ, distinguere debemus naturam & potentiam rerum medicinalium in tres præcipuos gradus ut omnis earum substantia, ut patet, separaretur. Sed tu hic aliter procedis, & quidem præternaturaliter. Siquidem non discernis quâ in parte consistat rerum virtus, juxta earum species, nam nisi hoc esset, stunderes procul dubio Medicinam vegetabilium in aliam formam, & eam quidem efficaciorum, corporibusque humanis magis appropriatam & convenientem reducere, quam quæ est syruporum, ordinem sequendo supradictum, & perpendendo, quod inter tres gradus & naturas in genere omnium creatorum medicinalium terrestrium, quæ distinguuntur in vegetabilia, animalia & mineralia, infimum & maximè imbecillum gradum in sua efficacitate teneant vegetabilia, secundum verò & his potentiorum ipsa animalia, tertium, cumque supremum, mineralia, sub quibus metalla marcasitæ, lapides, sales &c. comprehenduntur.

His

His consideratis iudicium nunc, & discretio adhibenda sunt, ut ab unoquoque creato sua pars pura ad Medicinam spectans sciatur separari; quâ in re studendum est non debilitationi ipsius, verum potius cum diligentia illius exaltationi, & reductioni ad competentem & ordinatum gradum. Ad hoc autem opus peragendum scias, alium requiri modum in vegetabilibus quorum est virtus debilis & volatilis, alium in animalibus, idemque de mineralibus intelligatur, ut sic cum sapientia & methodo naturali procedenter utamur gradibus caloris, & mediis humidis ad efficiendas attractiones debiles, aut potentes, effectus unius & alterius, prout res est quâ uti constituimus. Etenim alio liquore & gradu caloris separatur substantia herbarum, alio autem medio separatur substantia gummi, alia lignorum, & sic de cæteris gradibus medicinalibus intellige: sicut e. gr. est liquor qui dissolvit perlas, & earum attrahit substantiam, is tamen idem non agit in corallia, imò potius contrarium præstat. Pari- ter id quod dissolvit aurum non dissolvit argentum, & quod argentum solvit, aurum fixat, & innumera ejusmodi quæ brevitatis gratia reticentur. Jam cum ad syrupos tuos me converto, oppositum te facere deprehendo, utpote in vegetabilibus, loco ejus, quod ipsorum puritatem deberes extrahere, prout à natura creata sunt, tu cum iis magnam adjicis aquæ quantitatem, & facis decoctum aut infusionem seu potius confusionem, adeò ut minima illius rei effica-

cia dilatetur & amittatur, non aliter, quam si vini cantharus in lacum quempiam projiceretur. Neque hoc solo contenta es, verum mel, & saccharum addis & diu coquis, usque ad syrupi consistentiam. In hac verò ebullitione avolat pars essentialis & inutilis crassitudo reliqua manet. Non est hoc naturam coadjuvare, verum eam maximè debilitare. Quod jam hi tui syrupi sint corporibus humanis inutiles & noxii, ex dictis rationibus colligo: Cum enim illi ad eò pseudo-naturaliter in te præparentur, hinc quoque necessario sequitur quod nullam habere efficaciam possint, imò sunt naturæ impedimento & ejus viribus maximè resistunt, tantum abest, quod illam à morbo valeant liberare. Adde quod deformissimum quem gerunt colorem, unâ & gustum intemperatum, spissamque ipsorum consistentiam infirmus cum animadvertit, ab iis illic abhorreere incipit, & tepidus fit animus ipsius, adeoque nauseam concipit incredibilem: proinde eam ob causam Medicus sæpe & Pharmacopæus adeunt patientes, ut iis verbis consolatoriis assistant, ac ut potionem hilari animo assument, persuadeant, promittentes eisdem quod post tam inutile medicamentum, vitam & sanitatem sint adepturi. Quin imò sæpè ut infantibus, post haustum aliquid dulcis & grati saporis pollicentur. Inter has angustias constitutus æger quid faceret? Miser aliud non videns remedium, cernens unâ Doctoris præsentiam & auctoritatem, patitur sibi id omne persuadere & patientia armari coactus,

actus, pannum prius supponens naso, quo ingratum odorem non sentiat, festinanter haustum facit. Ad hæc quid sequitur? Cum natura jam sit tanquam repercussa & oppressa, & stomachus debilitatus adveniente in ipsum Medicina, passiones oriuntur & tormina, & hoc, quia Pharmacum nullius valoris est, deinde quia natura facta imbecillius, præparare, separare, & expellere non potest. Unde evenit ut humano corpori venenum fiat, quod debuerat esse Medicina.

Postremò tamen ridicula sit syrupica tua corporum præparatio à Rege Sapore ut ais excogitata, inde fortè ostentare simplicioribus volens, aut persuadere rem dignam esse & maximè efficacem; Respondeo tibi, non Imperatorum nomina aut Regum Medicinam facere efficacem, sed veram, & naturalem præparationem, quæ sit Chymia adminiculo, dum hæc medicamenta naturalia exaltat, utcumque illa simplicia videantur. Quod verò syrupus ille valeat adversus melancholiam, aliasque à te nominatas infirmitates, dico, tibi rem ipsam loqui & effectum te coarguere ob infinitam languentium copiam, qui in his civitatibus reperiuntur, quos minimè sanare vales, quotquot exhibeas iis parata poma. Imò si omnes officinæ tuæ syrupos assumerent, semper tamen in eodem versarentur statu. Porro etsi syrupicas compositiones non profitear, haud defuinam tamen liquorem propriæ inventionis præscribere, ejus valoris & efficacæ, cuius tuum esse prædicasti, & is à me

vocabitur liquor cardiacus more nostro compositus, Proc.

Liquor Cardiacus.

℞. **C**innamoni electi.
Zedoariæ ana drach. 3.
Macis scrup. 1.
Molci optimi gr. iv.
Aquæ vitæ rosmarinatæ.
Aquæ rosæ damascenæ ana unc. 4.

Prædicta ingredientia crasso modo contunduntur, dictisque aquis infunduntur in vase vitreo probè occluso dies tres, donec illa rerum tincturam extraxerint, postea colantur per cartam, colaturæ adduntur

Sacchari candidi unc. 2.
Salis perlarum drach. 1.

Hæc omnia in vas vitreum immittantur ritè operculatum, in aqua tepida donec sal dissolvatur, postea servantur. Hic liquor est instar balsami. Dosis est à scrup. 1. usque ad drach. pro vice cum vino optimo, jusculo, aut aliis aquis destillatis. Mirabiliter confortat stomachum, corroborat cerebrum, resolvit sanguinem coagulatum & adustum, & porosa excrementa sudoris subtilis, viâ evacuat, nec non cruditatem internam per urinam expellit: nam in ejusmodi casibus non intestina purgare, seu per secessum emittere, sed resolvere oportet & confortare, ut harum operationum medio natura restauetur, & partes nobiles infectæ, veluti splen,

TRACTATUS SECUNDUS.

895

splen, hepar &c. à morbo liberentur, quia fita non est in stercore melancholia.

Ufusejus in frigidis & humidis esto drachmarum duarum pro vice, mane, jejuno stomacho, & ubi prævalet calor, sumatur vespere à cœna. Juvat digestionem & urinam provocat, aliisque præclaris virtutibus pollet, quæ à quovis naturali facillè cognosci poterunt. Ut plura de promam.

Pharm. Galen. Insignem adducam descriptionem syrapi purgantis, adversus graves ægri tudines valentis. Processus.

Syrupus de Epithymo descriptione Mesuæ.

- ℞. **E** Pithymi unc. 20.
 Mirobalanorum citrinorum.
 Mirobal. indorum ana drach. 15.
 Cuscutæ.
 Fumi terræ ana drach. 10.
 Thymi.
 Buglossæ.
 Calaminthæ.
 Embilicorum.
 Bellericorum.
 Glycythizæ.
 Polypodii.
 Agarici.
 Stæchados ana drach. 6.
 Rosarum.
 Fœniculi.
 Anisi ana drach. 2. & semis.
 Aquæ quantum sufficit.
 Sacchari lib. 4.
 Sapæ lib. 2.
 Coquantur secundum artem.

Virtus. Atram bilem & alios humores ustos vacuat, ob id morbos ex his nascentes, elephantiam, cancrum, ulcera maligna, fistulosa, pforam, lepram, præcævet curatque.

Phar. S. Haud existimarem tempus me inutiliter trivisse, tecum discurrendo, si modò vera essent quæ de hoc tuo syrupo prædicasti. Sed ea mera insomnia esse reputo. Quæ si vera sunt, quî fit igitur, quod tot nosocomia leproforum plena non studes emundare, cum opus hoc foret misericordiæ insignis? Verùm opera Magistrum laudant, & ipsa effecta duntaxat fabulosa te narrare demonstrant.

Relinquens ergo tibi artem syrapi cam, dabo tibi in remunerationem vini purgantis descriptionem, cum me experientia doceat hoc majorem habere vim penetrandi, discutiendi, mundificandi & consolidandi, quàm aqua communis. Proc.

Vinum mundificativum nostrum.

- ℞. **E** Pithymi recentis.
 Radicum mechoacæ ana unc. 2.
 Agarici albissimi.
 Diagridii nostri ana drach. 2.
 Florum betonicæ manip. 1.
 Zingiberis albi.
 Galangæ an. drach. 1.
 Vini albi odorati. unc. 40.

Contunduntur ingredientia grosso modo, deinde asperguntur uncis tribus

bus aquæ vitæ melissæ, ac dicta materia vino imponitur in vase vitreo & per dies tres ita sinitur, à calore tamen remota. Colatur & rectificatur per chartam, & singulis octo uncis additur spiritus vitrioli transparentis scrup. 1. & colatum servatur optimè oclusam. Ejus dosis est ab unc. 2. usque ad 3. juxta occurrentiam.

Mundificat stomachum, rectificat sanguinem, aperit obstructiones hepatis, aliaque mirificas proprietates habet, quin etiam cerebrum à superfluis humiditatibus purgat, & eo quivis citra ullum periculum uti potest, habito ætatis respectu, constitutionis corporis, & causæ morbificæ. Hic autem liquor in multos asservatur annos, absque saccharo aut melle. Hæc pauca volui afferre circa syrporam materiam, nam singulis si respondere vellem, tempus & charta me utique deficerent, ac video tuum Valerium Cordum genera circiter numero 40. recensere. Mea autem professio est constringere Medicinam, non tantum in dose, verum etiam in numero compositorum. Proinde ulterius perge.

Ph. Gal. Quoniam scammonæa est purgans valde universale, quod ingredi solet variis genera pilularum & electuorum purgantium, ideo & modum præparationis illius abs re non erit adducere. Processus.

Scammonæa Preparatio.

℞. Scammonæ optimæ unc. 4.

Contere in subtilissimum pulverem, deinde insperge illi olei violati optimi modicum ut fiat massa, deinde excava aliquot citonia mala magna, & in cavitatem eorum impone massam scammonæ & cooperi foramina citoniorum, postea assa in fornace cum pane donec citonia perfectè sint assata, deinde exime scammoneam & impone sequenti diluto.

℞. Carnium mirobolanorum citinorum unc. 1.

Succi citoniorum unc. 4.

Conterantur mirobolani & misceantur cum calefacto citoniorum succo, & stent in infusione horis 24. Deinde leviter cola, colaturam verò infunde scammonæ & optimè simul misce, ultimò in loco calido exsicca & exsiccata tam repone scammoneam.

Ph. Sp. Mirabar num scammonæ fuisses oblita, cum ea in cunctis penè pilulis tuis & plerisque præparationibus purgativis cantare soleas, prout in tuo dispensationario videre est. Sed nolim te unà damnum ac noxam dissimulare quam illa corporibus humanis apportat, quanquam existimes te illam corrigere nosse: sed ea correctio non nisi inscitia & abusus est. Proinde ostendam ego tibi alium ejus præparandi modum. Processus.

Scammonæa Preparatio more nostro.

SUmto scammonæ optimæ unc. 4.
AQuæ vitæ sine phlegmate unc. 18.
Hæc

Hæc omnia pone in alembico vitreo ad calidos cinetes, aut in balneo donec scammonea dissolvatur: Deinde partem dissolutam cola per chartam. Residuum quod nil aliud est quam materia fœculenta, fœtida sicut stercus, arenis, aliisque excrementis plena abjicitur. Partem colatam impone sartagini terrea vitrata, si rem cito velis expedire & lento igne, sine exhalari aquam vitæ, donec fumens scammoneam in acie cultri illico indurescat sicut pix, lucida & flava, tunc eam ab igne remove, & cito manibus tractato, hinc conficies pilulas, quas inunges oleo caryophyllorum, & hoc est diagridium nostrum.

Quod si velis parcere aquæ vitæ, talis operatio fieri potest in alembico vitreo, & fit destillatio, donec materia in dicta consistentia remaneat in ipso vitro, verum difficulter postea erui potest. Porro de hac mea scammonea à 15. ad 20. usque grana, tuto & absque periculo administro, & corpora absque ulla noxa & detrimento purgat. Sed non ob scammonæ tantummodo tuam correctionem digna es reprehensione, verum & ob alias præparaciones, ceu colocynthidis, squillæ, meceri, Jesulæ, & similibus, quæ brevitatis gratia præmitto. Sufficiat hoc solùm à me demonstrari te in Medicinæ scopo ignaram esse.

os) o (os

De Confectionibus Aromaticis, ac primo de Electuariis purgantibus.

Ph. G. **C**UM sint electuaria magni momenti & valoris, & à variis autoribus ad varios effectus producendos reperta, eaque tum lenientia, tum purgantia, vix credam te adversus illa aliquid responsuram. Depromam autem hic unum inter cætera quod in Indiis Orientalibus inventum fuit & usitatum, apud nos verò maximè celebratum est. Processus.

Electuarium Indum Majus D.M.

℞. **T**urpith opt. drach. ʒo.
Sacchari Crystallini.
Penidiarum utriusque drach. ʒo. & non unc. 20.
Diagridii drach. 20.
Cinnamomi seu canellæ selectæ.
Cariophyllorum,
Nardi Indicæ.
Rosarum rubrarum.
Cassiæ lignæ arom. & non purgatricis.
Macis.
Cyperi, singul. drach. 4.
Santali citrini drac. & semis.
Ligni Aloës.
Nucis moschatae utriusque drach. 2.
Galangæ tenuioris ex China ad nos allata.
Heyl, id est, cardamomi ma. ex serap.
XXXXX Carda-

Cardamomi min.

Asari.

Mistiches singul. drac. 1. & semis.

Ex arte fiat pulvis ol. amygdalarum dulcium confricandus, & sequenti syrupo excipiendus.

℞. Succorum cidoniorum granatorum Apii & fœniculi depuratorum sing. lib. semis.

Mellis optimi despumati & cocti tripulum, h. e. unc. 36. seu. l. 3.

Virtus. Excrementa humorum maximè pituitosorum ac putridorum ventriculo & aliis instrumentis educit, crassos in iis etiam flatus dissolvit, malaque hinc nata sanat, v. gr. inflammationem ventriculi, colicos, & renum dolores.

Phar. Sp. Certè electuarii nomen malè admodum à te intellectum fuit, Etenim cum electuaria compositiones selectæ & puræ esse debeant, ut sic rei nomen consonet; ea nil aliud esse comperio quàm mixturas impuras & imperfectas. Quanquam autem ipsa floccificiam, cum sint mihi alia validissima & selectissima medicamenta purgantia, veluti rosa mineralis, sanguis Mercurii, Crystallus Dianæ, cremor tartari & vegetabiliū diversa extracta, quæ materias putridas & præparatas duntaxat arcent, novas minimè cumulantia, sicut tua faciunt pharmaca, quæ audes electa nominare, nihilominus adducam & ego aliquod electuarium, quod licet calendarii more non sit compositum sicut tuum, est tamen majoris virtutis & efficaciz.

Diacitonium purgans nostrum.

℞. Pulpæ citoniorum cond. unc. 2.
Sacchari rosati nostri unc. 1.

Extr. lapidis vini drac. 2.

Magisterii galangæ gutt. 10.

Diagridii lucidi unc. semis.

Fiat electuarium sine igne more nostro.

Dosis ejus est à drach. duabus usque ad drach. tres. Expellit sine læsione & detrimento, materias stomachi putridas, incidit, mundificat, discutit flatus, & urinam promovet.

De Electuariis Cordialibus.

Ph. G. Licet meas compositiones pro Larbitrio vilipendas, non desinam tamen in illis depromendis procedere. Præscribam autem tibi receptum electuarii cordialis, insignis valoris, quod corona dici potest omnium compositorum cordialium, prout ex ejus compositione poteris judicare. Processus.

Confectio Alchermes D. M.

℞. Succu pomorum odoriferorum & Saquæ rosarum, utriusque libr. 1. & semiss.

Serici crudi succo gran. tinctorum recens tincti lib. 1.

Infundantur simul horis 24. deinde paulisper coquantur, donec liquores

quores isti rubeant. Quos (expresso & abjecto serico) coque cum sacch. optimi drach. 150. vel libra una dimidia, & drach. sex ad mellis crassitudinem.

Ab igne depositis, & adhuc calentibus misce Ambræ crudæ minutim concisæ, unc. dimidiam, quâ liquatâ, injice pulverem sequentem.

℞. ligni aloës crudi optimi, vel fantali citrini.

Darcheni, i. e. cinnamomi selecti utriusque dr. 6.

Lapidis Cyanæ, lazuli, usti & loti.

Margaritarum albarum utriusque drach. 2.

Foliorum auri optimi drach. 1.

Mosci orientalis optimi scrup. unum.

Fiat electuarium vasi vitrato diligenter obturato reponendum.

Ph. Sp. Placet mihi compendium ingredientium, quæ hoc tuum compositum intrant, & procul dubio magna erit virtute imbutum, comprimis ob succum pomorum in sua proprietate mirabilem, & ob sericum crudum, quod quanti sit momenti neminem later, sed deest filum cannabis ad vestitum perficiendum, quod oblivioni tradidisse te puto, fortasse quia nimis vile est, & exigui valoris. Quod attinet ad granum, majoris illud facio, sicut & ambram, lignum aloës, cinamomum, moscum, sine quibus tua ista compositio nullius esset efficacis. Sed cum ad aurum venio, video te valdè hallucinari, cum enim ad ejus digestionem faciendam non habet homo struthiocamelinum stomachum, vel humidum aquæ regis in

suo corpore, arbitror illud ad deauranda intestina, eaque ab ærugine præservanda, potius quàm ad aliud quippiam posse inservire. Margaritas & lapidem lazuli, si naturaliter procedere velles, longè aliter præparares quàm facis, tametsi lapidem lazuli quasi præparare inceperis, sed eum postea imperfectum relinquis, non perveniens ad justum terminum, & hoc inde provenit, quia Spagyrica non nosti gradus. Nunc liberalitatem tuam compensa. Processus.

Confectio Alchermes nostra.

℞. Extracti grani tinctorum dr. 2.
Duritatis margaritarum dr. 1.
Auri cordialis spagyrici, id est, ad gradum medicinalem præparati drach. semis.

Ambræ griseæ.

Mosci optimi ana scrup. semis.

Olei cinnamomi puri gutt. 6.

Spiritus vini sine phlegmate dr. 1.

Extracti berberorum dulcium unc. 1.

Fiat compositum. Ejus dosis est à gr. 6. usque ad scrup. sem.

Estque sudoriferum cordiale, magnæ efficacis.

Ph. G. Contemne Medicinam meam ut voles, non desinam propterea officinam meam aperire, ejusque ostentare gloriam. Et in signum, ecce tibi aliud electuarium efficacissimum.

Processus.

☉ ○ (☉)

Xxxxx 2

Ele.

Cardamomi min.

Asari.

Mistiches singul. drac. 1. & semis.

Ex arte fiat pulvis ol. amygdalarum dulcium confricandus, & sequenti syrupo excipiendus.

℞. Succorum cidoniorum granatorum Apii & fœniculi depuratorum sing. lib. semis.

Mellis optimi despumati & cocti triplum, h. e. unc. 36. leu. l. 3.

Virtus. Excrementa humorum maxime pituitosorum ac putridorum ventriculo & aliis instrumentis educit, crassos in iis etiam flatus dissolvit, malaque hinc nata sanat, v. gr. inflammationem ventriculi, colicos, & tenum dolores.

Phar. Sp. Certè electuarii nomen malè admodum à te intellectum fuit. Etenim cum electuaria compositiones selectæ & puræ esse debeant, ut sic rei nomen consonet; ea nil aliud esse comperio quàm mixturas impuras & imperfectas. Quanquam autem ipsa floccificiam, cum sint mihi alia validissima & selectissima medicamenta purgantia, veluti rosâ mineralis, sanguis Mercurii, Crytallus Dianæ, cremor tartari & vegetabiliū diversa extracta, quæ materias putridas & præparatas duntaxat arcent, novas minimè cumulantia, sicut tua faciunt pharmaca, quæ audes electa nominare, nihilominus adducam & ego aliquod electuarium, quod licet calendarii more non sit compositum sicut tuum, est tamen majoris virtutis & efficaciz.

Diacitonium purgans nostrum.

℞. Pulpæ citoniorum cond. unc. 2.
Sacchari rosati nostri unc. 1.
Extr. lapidis vini drac. 2.
Magisterii galangæ gutt. 10.
Diagridii lucidi unc. semis.

Fiat electuarium sine igne more nostro.

Dosisejus est à drach. duabus usque ad drach. tres. Expellit sine læsione & detrimento, materias stomachi putridas, incidit, mundificat, discutit flatus, & urinam promovet.

De Electuariis Cordialibus.

Ph. G. Licet meas compositiones pro Larbitrio vilipendas, non desinam tamen in illis depromendis procedere. Præscribam autem tibi receptum electuarii cordialis, insignis valoris, quod corona dici potest omnium compositorum cordialium, prout ex ejus compositione poteris judicare. Processus.

Confectio Alchermes D. M.

℞. Succu pomorum odoriferorum & Saquæ rosarum, utriusque libr. 1. & semis.

Serici crudi succo gran. tinctorum recens tincti lib. 1.

Infundantur simul horis 24. deinde paulisper coquantur, donec liquores

quores isti rubeant. Quos (expresso & abjecto serico) coque cum sacch. optimi drach. 150. vel libra una dimidia, & drach. sex ad mellis crassitudinem.

Ab igne depositis, & adhuc calentibus misce Ambræ crudæ minutim concisæ, unc. dimidiam, quâ liquatâ, injice pulverem sequentem.

℞. ligni aloës crudi optimi, vel santali citrini.

Darcheni, i. e. cinnamomi selecti utriusque dr. 6.

Lapidis Cyanæi, lazuli, usti & loti, Margaritarum albarum utriusque drach. 2.

Foliorum auri optimi drach. 1.

Mosci orientalis optimi scrup. unum.

Fiat electuarium vasi vitrato diligenter obturato reponendum.

Ph. Sp. Placet mihi compendium ingredientium, quæ hoc tuum compositum intrant, & procul dubio magna erit virtute imbutum, comprimis ob succum pomorum in sua proprietate mirabilem, & ob sericum crudum, quod quanti sit momenti neminem latet, sed deest filum cannabis ad vestitum perficiendum, quod oblivioni tradidisse te puto, fortasse quia nimis vile est, & exigui valoris. Quod attinet ad granum, majoris illud facio, sicut & ambram, lignum aloës, cinamomum, moscum, sine quibus tuâ ista compositio nullius esset efficacis. Sed cum ad aurum venio, video te valdè hallucinari, cum enim ad ejus digestionem faciendam non habet homo struthiocamelinum stomachum, vel humidum aquæ regis in

suo corpore, arbitror illud ad deauranda intestina, eaque ab ærugine præservanda, potius quàm ad aliud quippiam posse inservire. Margaritas & lapidem lazuli, si naturaliter procedere velles, longè aliter præparares quàm facis, tametsi lapidem lazuli quasi præparare inceperis, sed eum postea imperfectum relinquis, non perveniens ad justum terminum, & hoc inde provenit, quia Spagyricæ non nosti gradus. Nunc liberalitatem tuam compenso. Processus,

Confectio Alchermes nostra.

℞. Extracti grani tinctorum dr. 2.

Duritatis margaritarum dr. 1.

Auri cordialis spagyrici, id est, ad gradum medicinale præparati drach. semis.

Ambræ griseæ.

Mosci optimi ana scrup. semis.

Olei cinnamomi puri gutt. 6.

Spiritus vini sine phlegmate dr. 1.

Extracti berberorum dulcium unc. 1.

Fiat compositum. Ejus dosis est à gr. 6. usque ad scrup. sem.

Estque sudoriferum cordiale, magnæ efficacis.

Ph. G. Contemne Medicinam meam ut voles, non desinam propterea officinam meam aperire, ejusque ostentare gloriam. Et in signum, ecce tibi aliud electuarium efficacissimum.

Processus.

☉ ○ (☉)

Xxxxx 2

Ele.

Electuarium latificans Rafis.

- ℞. **S**eminis melissæ.
 Corticum citrei mali.
 Caryophyllorum.
 Gallix moscatæ Mesuæ.
 Mastiches.
 Croci.
 Cinnamomi.
 Nucis Muschatæ.
 Cardamomi majoris.
 Neremisch, pro quo potest semen
 pœoniæ accipi, id est secundum
 Rasem,
 Rosa asinina.
 Been albi.
 Been rubei.
 Zedoariæ.
 Doronici.
 Seminis ocimi.
 Seminis ocimi caryophyllati ana unc.
 semif. scrup. 1. gran. 4.
 Sacchari albissimi q. s.
 Fiat confectio s. a.

Virtus. Confortat omnia membra principalia, ex quibus virtutes manant naturales & animales, juyat calorem naturalem & spiritum vivificat, compescit malas cogitationes & bonos mores, latitiam & gaudium gignit.

Ph. Sp. Placet mihi bona voluntas tua, eamque ego minimè aspernor, ac dico, necesse esse hoc tuum electuarium magnæ esse potentiæ, cum illud tot materiæ cordiales ingredientur, comprimis autem ob rosam asininam. Verùm hâc in parte (pace tua dixerim) tui erravêre.

Principes, quod ei titulum electuarii affini non indiderint, nam asinis procul dubio magis convenisset. Quod verò iis virtutibus sit præditum, quas enarrasti, arbitror in hoc te somniare. Itaque videbo ipsa an possim meæ inventionis electuario tibi respondere. Processus.

Electuarium latificans nostrum.

- ℞. **M**agisterii melissæ dr. 3.
 Magisterii de florib. caryophyllorum od. dr. 2.
 Extracti corallorum rutilantium scrupulum 1.
 Oleum nucis muschatæ gutt. 8.
 Mellis odoriferi albif. unc. 3.
 Corticum malorum citreorum cond. unc. 1.

Fiat electuarium more nostro absque igne, idque si placet expetire, ut utriusque videas discrimen: hoc enim attuli comparationis causâ, alias namque in officina mea præstantiora istis habeo cordialia, ut sunt aurum essensificatum, Elixir latificans, oleum croci, liquor cardiacus & similia, quorum minima dosis efficacior est, quàm magna quantitas è tuis Haber müßli. Jam velim ut promeres aliquam è tuis confectioibus cordialibus in forma solida,

Ph. G. Lubens obsequar, & quidem talem depromam quæ judicio meo tibi displicebit. Processus.

☉ (0) ☉

Con-

Confectio Liberantis.

R Adicum tormentillæ.
 Seminis acetosæ.
 Endiviæ.
 Coriandri præparati.
 Citrei mali ana drach. i. & semis.
 Sandalorum omnium.
 Dictami albi ana drach. i.
 Boli armeni præparati.
 Terræ sigillatæ (loco ejus bolus le-
 vanticus. i. e. orientalis fumatur,)
 ana drach. 3.
 Margaritarum.
 Coralli albi.
 Coralli rubei.
 Carabæ.
 Rasuræ Eboris.
 Spodii.
 Eboris usti, de quo in fine.
 Ossium de corde cervi.
 Been albi.
 Been rubei.
 Doronici.
 Cardamomi.
 Cinnamomi.
 Macis.
 Ligni aloës.
 Cassiæ lignæ; aut succedaneum ejus;
 Croci zedoariæ ana drach. semis.
 Smaragdi (loco ejus hyacinthi aut
 granati.)
 Hyacinthi, granati.
 Serici crudi torrefacti & incisi an.
 scr. i.
 Penidii.

Sacchari Candi ana, scrup. 2.
 Florum nenupharis i. e. nymphææ.
 Buglossæ.
 Rosarum ana scrup. i.
 Camphoræ gr. 7.
 Mosci.

Ambra ana gr. 3. Sacchari albissimi.

Virtus. Contra pestem plurimum
 valet, tutatur corpus ne lædatur à pestife-
 ro acẽ, & præservat humores à corru-
 ptione.

P. S. Arbitror equidem te aliquan-
 do petiisse bellum, quando quidem corpus
 hominis mihi videris assimilare magnæ
 alicubi urbi, in qua sit præsidium militare.
 Illic enim haberi solent milites omnis ge-
 neris experti, ac si quidem in varias statio-
 nes & classes dispositi, quorum una pars
 ad portas excubat, ne eas invadat hostis,
 alia in propugnaculo vigilat, alia circum-
 eundo specularur, alia verò in meditul-
 lio urbis, aliisque partibus adstat, alia
 denique aliis fungitur officiis, ut civitas
 ab omni hoste tuta esse possit. Quod
 etiam in hac tua confectio facis, in qua
 tam multa ingredientia adhibes, ut hæc
 ratione existimes eam ab omni mala su-
 spicione tutò posse corpus defendere,
 aut liberare. Munisti enim arcem tuam
 hyacinthis, granatis, smaragdibus & simili-
 bus, quam si vel struthiocamelus quis-
 piam aggredereetur, minimè posset ex-
 pugnare. Sericum autem adustum quod
 addis tantæ est efficacis, ut qui illud vi-
 deat non sit cæcus. Præterea corallia
 rubra & alba exhibes, sed nigrorum ob-
 lita fuisti. Summa, est collectio mirabili-
 um ingredientium quæ corpus præ-
 scr.

servant à putrefactione, dum tamen hæc procul absit: sed volo compensare munus quo me affecisti, juxta simplicem statum meum. Processus.

Antidotum liberantis nostrum.

℞. **M**agisterii scordii.
 Extracti cardui benedicti ana
 drach. 4.
 Spodii dr. 1.
 Extracti smaragdi.
 Spiritus sanguinis cervi ana drach. semiss.
 Succi florum solarium scrup. semiss.
 Olei de radicibus Angelicæ gutt. 15.
 Spiritus succini albi gutt. 6.

Fiat compositum. Dosis est à granis 12. usque ad 15. & 20. pro vice.

Hoc est donum, quo te compensare volui, sciasque illud magni valoris esse: sed arcana alia possideo adversus pestem majoris momenti, quam hoc sit, prout sunt aurum philosophicum, Spiritus Veneris diaphanus, balsamum benedictum, theriaca nostra, terra gratia Dei, aqua draconis dulcis, arcanum vitrioli contra pestem, Laudanum aureatum, Diaphoreticum magnum, & similia, quorum unicum granum majoris est efficaciam, quam integra libra tuæ confectionis, siquidem ista sunt medicamenta quæ ignis examini fuere subjecta, nec amplius sunt corruptioni obnoxia, sicut tua sunt. Quia verò hæc sunt cibus tibi nimium durus, qui nec docetur coqui in tua officina, ideò hunc tibi apponere volui, quia est tener & infanti-

bus accommodatus. Ejus dosis est à scrupulorum ad drach. semil. pro vice.

Ph. G. Ulterius pergo, & nunc tibi communico nobilis confectionis receptum, quod utique magnæ virtutis est. Processus.

Manus Christi perlata.

℞. **S**acchari clarefacti lib. 1.
 Aquæ Rosarum lib. semil.
 Concoquantur dum aqua rosacea igni evanescat, & saccharum justam crassitiam consequatur: in fine margaritarum minutissimè tritarum unc. semil. addatur, ac ei super marmor aqua rosacea inspersum infundatur, fiant rotulæ.

Virtus. Medetur dejectis viribus, ardentibus febribus, & imaginationes falsas abolet.

Ph. S. Si vera essent quæ narrasti de tuæ manus Christi virtutibus, consulere vellem tibi, ut ipsamet eâ uteris, ad abolendas falsas imaginationes quas adversus me temerè concepisti. Sed salvo honore tuo dixerim, non nisi mera mendacia refers. Ratio est, quia perlæ corporales talem potentiam & vim minimè possunt exerere. Etenim quæ vis stomachum hominis perlas posse digerere, quas vix potentissimus ignis potens est calcinare? Hic equidem non parvus est solæcismus: quem non in perlis tantummodò, verum etiam in præparatione coralliorum, gemmarum, aliorumque corporum compactorum committis. Nihilominus

TRACTATUS SECUNDUS.

203

vis nominari rationalis, injuriisque me perpetuò prosequens, ais me rerum ignorare præparationem. Interim tum propriae tuae conscientiae, & mundo imponis, tum etiam folia auri & argenti in variis tuis compositis adhibes, corpora quæ ab igne nequeunt devorari, & tamen vis ea à debili languentis alicujus stomacho posse digeri. Equidem nosse debes quod omnia corpora quæ caloris medio naturalis & humoris hominis non aperiuntur & separantur, ea pariter nullum ipsi alimentum aut substantiam præbere possint, sicuti granum donec relinquatur in suis paleis, nutrire quempiam non potest. Cum verò patiens aliquis in extremis laborat, misces aquam rosarum, borraginis aut similem, cum lacte amygdalino q. s. & perlis contritis, ac ejusmodi aquam perlarum nominas, cum tamen perlæ in aqua illa penitus nihil efficiant. Det tibi Dominus spiritum meliorem, quo proximo tuo meliora impertiri scias. Ut autem magis proficias, hic tibi datura sum vice versa receptum, quod si tibi non placuerit, placebit aliis. Processus.

Manus Christi Perlarum nostra.

℞. Sacchari albissimi unc. 4.
Liquoris margaritarum drach. ʒ. ʒ.
Mosci & ambrae griseæ ana gr. 2.
Fiant rotule.

Valet adversus varias passiones cordis, & cerebri & dosis, esto unius drachmæ pro vice.

Ph. G. Habeo insuper varii generis

species cordiales num. circiter 30. aut 40. è quibus paro confectiones tam liquidas quam in forma solida, nec non multos purgantes pulveres suavissimos: si plura audiendi desiderio teneatis, in iis declarandis labori non parcam.

Ph. S. Si vellem subinde aures tuæ garrulitati præbere, sanè ad finem nunquam deveniremus, quandoquidem tua praxis nihil præter horrendum chaos est. Tuas species cordiales nō curo, quotquot ejus habeas genera, etenim duabus duntaxat guttulis essentia alicujus cardiacæ plura præstare possum, quàm tu ingenti sacco tuarum specierum. Quod ad pulveres purgantes attinet, pariter eos floecificio, utens extractis rerum eorum loco. Itaq; ut discursus abbrevies, velim aggrediari confectiones tuas opiatas, ac primo celebratissimam theriacam.

De Confectionibus Opiatis.

PH. G. Cum talem mihi exhibeas honorem, ut me adhuc audire non graveris, admirandam theriacam meam compositionem in medium asserere non recusabo, cujus autor extitit Andromachus Cretensis præcipuus in doctrina, & experientia Medicus temporibus Neronis sexti Romanorum Imperatoris. Hoc compositum tanquam thesaurus in terris æstimatur, & quoties ad ejus præparationem accingor, conventus fit collegii Medicorum, qui circiter sexaginta quatuor ingredientia absque vino & melle, tam orientalia, quàm alterius generis solent

folent inspicere, ac dentum magna cum harmonia & tinnitu, hoc medicamentum præparatur, cui nullum aliud potest æquiparari. Processus.

Theriaca Andromachi.

R. **T**rochischorum scilliticorū drach.
48.
Trochischorum de vipera.
Trochischorum Hedichroi.
Piperis nigri.
Opium Thebaici, ana drach. 24.
Rosarum Scordii Cretici.
Seminis Buniadis agrestis.
Iridis Illiricæ.
Agarici albi Pontici, id est, in Ponto nati.
Cinnamomi.
Succi glycyrrhyzæ.
Opobalsami, loco ejus olei caryophyllorum ana dr. 12.
Mirrhæ Trogloditicæ.
Crocii ciliici.
Zingiberis.
Rheupontici id est, Rhabarbari.
Radicum quinque folii.
Calamynthæ montanæ.
Marrubii comarum.
Stæchadis comarum.
Costi recentis, videlicet veri, non adulterini.
Piperis albi.
Piperis longi.
Dictamni Cretici.
Thuris masculi.
Petroselini Macedonici.
Schænanthi.

Therebinthinæ Chiæ, id est, in Chio insula nata.

Cassia fistulæ, videlicet Cassia lignæ veræ.

Spicæ nardi Indicæ ana dr. 6.

Gentianæ.

Polii minoris comarum.

Styriacis optimæ.

Seselios Massiliensis.

Abrotani.

Seminis Thlaspios.

Ammii.

Chamædrios comarum.

Chamæphirhyos comarum.

Hipocistidis.

Malobathri.

Nardi Celticæ, id est, spicæ Romanæ.

Anisi Helladici, id est, cognomen anisi à regione ubi optimum est.

Meu Athamantici fæniculi.

Sigilli lemnii.

Boli armeni.

Chalcitidis semi-affatæ.

Amomi racemosi.

Acori.

Cardamomi. Phu Pontici, accipe verum quod in hortis colitur.

Carpobalsami.

Hyperici comarum.

Acaciæ liquidioris.

Gummi vermiculati.

Dauci cretici.

Galbani puri.

Opopanacis.

Sagapeni Persici.

Bituminis Judaici, id est, Asphalti.

Centauri minoris comarum.

Castorii.

Aristo-

Aristolochiæ tenuis ana dr. 2.

Vini veteris odorati quantum liquoribus & gummis dissolvendis satisfecerit, mellis despumati optimi triplum. Hoc est lib. 14. un. 6.

Confectio sic. Cinnamomum, crocumque (ut Aetius vult) unumquodque per se terito, & si voles, etiam hababarum & Hedichroos, trochiscos, misce deinde invicem optimè, postea reliqua herbas, ac radices, & omnia arida similiter tundito, semper similia cum suis similibus, aromata per se, ac reliqua etiam per se seorsim. Postea (si Aetium imitari est animus) crocum, cassiam, cinnamomum & lemniam terram in pila cum vino optimo tere, atque unito, ac reliqua omnia secundum artem addito, & melle despumato univèrsa excipito.

Virtus. Theriaca in omnibus antidotis ob multiplicem usum potiores partes obtinet, est enim famosa & salubris contra genera aegritudinum plurima. Valet enim ad gravissimas passiones totius corporis humani, epilepticis, catalepticis, apoplecticis, cephalargicis, stomachicis, hæmicranicis prodest. Ad raucedinem vocis & constrictionem pectoris optima est. Arteriicis, asthmaticis, hæmoptoicis, ictericis, hydropicis, peripneumoniacis, iliois, & vulnera in intestinis habentibus conducit. Nephreticis, calculosis subvenit, menstrua educit, fetum in mortuum expellit, lepras & variolas, & frigus & cæteras passiones inveteratas emendat, præcipuè contra omnia venena & serpentium morsus & reptilium valet. Sed diversa est ejus dosis pro quantitate &

qualitate uniuscujusque passionis. Omnem defectionem sensuum, cor, cerebrum, hepatis, stomachum confortat, totum corpus incorruptum ducit & custodit.

Ph. S. Heu quàm deleo quod jam vexillum meum experientiæ cogar explicare, & sagittas veritatis adversus te infligere: etiam quia nulla sunt in mundo arma quæ majus veritati infligant vulnus. Arbitror autem te diu Arithmeticæ frequentasse Lyceum, ubi rectè multiplicandi addidiceris rationem, quia in prædicto composito tuo ingredientia numero circiter sexaginta quatuor tam orientalia, quàm occidentalia (absque vino & melle) adhibuisti. Verùm scire te velim, quòd ob nimiam curiositatem istam scopum Medicinæ negligas, quæ neutiquam subjecta est hominum compositioni, nec eorum Sophisticæ Theoriæ. Deus enim sapientissimus absque opera tua, veram ipse rerum naturalium fecit compositionem, & illam quidem in simplicitate consistentem, ac uni herbæ indidit virtutem purgatricem, alii virtutem diaphoreticam, tertiæ narcoticam, quartæ cardiacam, quintæ resistantem venenis. Itaque non est quod tu ingenio tuo præclaro existimes posse subjugare naturam, constituasque te veluti Deum illius, inquitens frigus esse expellendum calore, calorem frigore, humidum sicco arcendum, & contra, addens in uno composito magnam ingredientium copiam, perinde ut adhiberi solent milites multi ad expugnandam aliquam arcem, ceu Martinus, Johannes, Huldricus, Wolfgangus, Ulysses, Hercules &c. ubi discurre solet, inter hos
 YYYYY quod

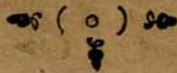
quod unus perficere non poterit, procul dubio supplebit alter. Non ita se res habet: quin potius quære, quibus nam rebus Deus opt. max. specificas proprietates indiderit, quæ valeant ejicere morbos, & corpora à venenis tueri: & cum hoc invenieris, enitere, ut rei separe substantiam, eamque ad sublimen suum gradum exaltes. Tunc reperies composita esse longè præstantiora, quam quæ mortalium ullus posset præparare. Volens autem compositionem aliquam efformare, ne adhibeas centena ingredientia, sed pauca, eaque concordantia & ritè parata. Alias enim re ipsam subinde calvaberis, ac decipies, & alios unà in foveam errorum petrahes, clarum ab obscuro, & prudentiam ab ignorantia non discernens. Et certè si aliud studium non apprehenderis, quam vanæ theoriæ sicut hæctenus fecisti; futurum est, ut ab ipsa tui experientia percutiaris ac condemneris, à qua non est, quod postea misericordiam expectes. Animadvertit enim & pervidet quilibet idiota tuam temeritatem & stultitiam, sicut & in hoc tuo pharmaco ea maximè apparet: tam multa enim ingredientia in aliqua compositione, scientiæ & experientiæ incertitudinem denotant. Propterea ajebat quidam, etiam sœnum prati hac ratione mirabilia posse efficere, cum in eo plurimæ herbæ admixtæ reperiantur. Jam verò qualis est curiositas, velle tot sumptibus id investigare & habere, quod Deus Turcis, Ægyptiis & Barbaris suppeditavit, atque id negligere, & prætermittere quo te domi benignè & largiter donavit? Ac si Creator ipse sapientissi-

mus non satis fuisset unicuique genti & nationi providus. An autem ignoras Medicinam sub pane quotidiano comprehendì? Sicut ergò divina bonitas homini de cibo providit, ita & de necessaria Medicina. Odorata Juniperus quæ tuis pedibus conculcatur, & in clibanum mitti solet, ipsa tuam in arte excellentiam manifestat, similiter & Angelica, Imperatoria, Valeriana, Gentiana, Ruta, Rosmarinus, & ejusmodi pretiosæ plantæ, quarum singulæ seorsim præparatæ, & ad suam puritatem redactæ, majorem exerunt potentiam quam hoc tuum arcanum. Sed quid dicemus de allio, quod tuo proprio damno nominas Theriacam rusticorum, eo quod per illud à variis venenis soleant liberari. Dico quæso mihi, quid est illud quod infirmus quærit, num rusticitatem medicamenti, aut nobilitatem ejus, an verò ipsam sanitatem? Certè hanc quærit ille: quam procul dubio majoris facit Arabia, Ægyptus, Palæstina, Hispania Indiis novis & aliis mundi partibus: & illud medicamentum quo curatur; id ejus vera Theriaca est? O malè persuasi homines, qui ad umbram dormitis somniferæ mandragoræ, expergiscimini tandem ab alto vestro sopore. Sed hoc audire non vultis. Putatis namque si hac ratione vitam fecerimus longam, & artem brevem, quo deventura esset gloria nostra? Nonne Academici nostri honores, & nostra stipendia evanescerent? Ubi enim experientiam theoriæ loco tractare vellemus, futurum esset, ut à muribus nostræ Bibliothecæ corroderentur: Quin etiam calamus quo stylum
exerc-

exercere & ingenium ostentare solemus, quiesceret, à chartis ad carbones descenderemus, Recipe nostrum nullum habiturum esset locum, Principes viri & Magnates nos mechanicos æstimarent, adeoque rude vulgus viles reputaret. Absit, absit, ut hæc nobis in mentem venire patiamur, quin tela hæc potius procul arceamus à nobis, acuamus calamos, extruamus propugnacula, strenuè nos defendamus, & navem quantum fieri potest propellamus. O miseri & infelices, ergone Dei gloriam & utilitatem proximi delicatis vestris desideriis, & mundanæ vanitati audetis postponere? Exhortor vos ut respiscatis, ne fortè, quod hac die præstare ambitiosa obstinatione renuitis, redarguat serum tempus, & irrevocabilis pœnitentia castiget.

Porro quod ad compositionem Theriacæ tuæ attinet, tamen si minima sit in hac virtus, est tamen inscitissimè præparata. Primum, quia materialibus uteris impuris, indigestis & corporalibus, confundisque columnas illius copia & superfluitate ingredientium, deinde quia magna additione mellis vires ejusdem debilitas. Ut autem amorem in te meum perspectum habeas, donabo tibi descriptionem Theriacæ meæ, quæ appellatur Juniperina, cui tamen si sophilticè esses contradicatura, admirandi tamen illius effectus, illic tibi os essent occlusuri.

Processus.

Theriaca juniperina nostra.

- ℞. **M** Agisterii de ligno juniperino
unc. 1.
Tincturæ Hypericonis drach. 7.
Extracti allii drach. 6.
Succi veronicæ condensati.
Extracti gentianæ an. drach. 5.
Extracti opii dr. 4. & sem.
Cornu cervini diaphoretici.
Florum sulphuris diaphor. an. unc. 5.
Crocii orientalis,
Spiritus mumix veræ.
Spiritus tartari rectificati an. dr. 2.
Camphoræ liquefactæ drach. sem.
Olei torisamarini.
Florum succini albi.
Olei ex radicibus Angelicæ ana scrup. 1.

Hæc omnia simul incorporantur absque igne in mortario vitreo, sicut Pharmacia docet, postea servatur compositum in vasis aureis, argenteis, vitreis, terreis vitratis, & cum duriusculum devenit, etiam in vasis ligni durioris potest reponi. In vasis autem orichalci, plumbi, stanni minimè servari debet.

Hæc Theriaca resistit omnibus morbis quibus & Andromachi Theriaca destinata est, sed efficaciam longè majori, atque in minori dose exhibetur, provocatque sudorem & urinam, præbita in forma pilulæ cum vino aut alio liquore. Ejus dosis est à scrupulo dimidio ad grana 15. aut 20. juxta occurrentiam. Hæc verò Medici est scire.

Yyyyy 2

Ecce

Ecce theriacale meum compositum, quod ut melius intelligas, variorum ejus ingredientium præparationem brevibus declarabo, deinde aliam theriacam describam adhuc majoris potentia quam hæc sit, ut videas qualia dona infirmis ac simplicibus Deus benignissimus sit elargitus.

Magisterium Juniperinum.

ID est spiritus vini sublimatus & affusus ligno juniperino, collecto in vera influenza, qui postea declinatur, & reiteratur infusio. tories, donec liquor fiat subniger & talis potentia, ut una aut altera gutta tingere possit clarum aqua odore & sapore juniperino.

Tinctura Hypericonis.

ID est succus florum Hypericonis redactus ad consistentiam mellis, sic tamen ut retineat suum colorem rubeum obscuro.

Extractum Allii.

NEmpe allium minutim incisum & sua aqua per cineres destillata affusum, & postquam per tres dies dicta infusio in calore lento fuerit relicta, tunc colatur & non exprimitur, dicta autem colatura redigitur ad consistentiam picis.

Succus Veronica Condensatus.

INtellige sicut de Hypericone, sed hic redigitur ad consistentiam picis & est niger.

Extractum Gentiana.

INtellige ejus succum condensatum, si possis habere recentem, aut extractum ejus per aquam vitæ.

Extractum Opii.

R. **O** Pium exsiccatum super lamina ferri, id in pulveres contere, & extrahe succo citreorum destillato, deinde coagula ad consistentiam picis.

Cornu Cervi Diaphor.

R. **C**Ornu cervi usque ad albedinem calcinati dr. ʒ. ʒ. Spiritus vitrioli rectificati dr. 2. Olei de radicibus Imperatoria scr. ʒ. Fiat incorporatio in mortario vitreo, & spatio sex horarum per se exsiccat, ita ut confici possit pulvis qui servatur occlusus.

Flöres Sulphuris Diaphor.

R. **V**itrioli Ungarici rubificati Tartari usque ad albedinem calcinati an, lib. ʒ. Sulphuris flavi lib. 2. Fit sublimatio more Chymicorum, eaque quinque reiteratur, sumendo semper recens vitriolum & tartarum. Postea unicuique uncia fibrum adduntur ambræ griseæ, mosci, ana gr. ʒ. ʒ. olei de macis guttulæ ʒ.

☉) 0 (☉

Spiritus

Spiritus Mumia.

HOc est mumia vera destillata & liquor circulatus & rectificatus donec fiat rufus.

Solutio Camphora.

Idest Camph. dr. semis. quæ solvitur in drach. 2. spiritus vini ad aquam tepidam.

Ph. Gal. Quis quæso harum tuarum locutionum poterit esse capax, utpote extrahendi, coagulandi, sublimandi &c. Adde quod sumptus magni in ejusmodi præparationibus requiruntur. In præscriptione quidem hujus tuæ theriacæ dulcis videbaris mihi opponere, sed cum ad effectum compositionis ventum est, repertam colocythide amariorem.

Ph. S. Non est ignotus rudis stylus meus, quando etiam theoria mea sita est in operatione, proinde quod scribo, minime intelligi ab iis potest, qui duntaxat chartam & libros tractare sunt assueti, in quorum numero & tu comprehenderis, amans nitidas & mundas conservare manus, ut eas nimirum gratiosè porrigere possis iis quos soles invisere juxta aulicam potiùs, quàm medicam professionem. Sed minus à Pharmacopæis qui nil aliud norunt, quam coquatur & incorporetur secundum artem, hæc mea praxis intelligetur, iis namque panis convenit surfuraceus. Sed jam excipe alteram à me promissam theriacam, adversus quam si quid habueris, respondebis, sin minus ad alia enarrando progredieris. Processus;

Theriaca aureata nostra.

R. **T**hiri nostri ab aquila rapti & à Tartaris liberati.

Auri diaphoretici per lachrymam draconis chymici præparati.

Tincturæ lapidis granati.

Quintæ essentia corallorum rutilantium.

Extracti florum lætitia.

Lachrymæ cervi repurgatæ.

Tincturæ microcosmi ana drac. i.

Extracti libanotidis viridis unc. i.

Fiat compositum more chymico & servetur in vasis aureis aut vitreis.

Exhibetur in parva dose. Sed potentia ejus magna est: etenim singula ingredientia per se majore sunt virtute & efficacia prædita, quàm tota tua theriaca cum universa officina.

Ph. Gal. Percipio me de uno in alium labyrinthum duci, nam neque hæc tua dicta percipio, minus iis respondere valeo, nam hujusmodi composita in mea officina maxime sunt in usu.

Ph. Sp. In labyrintho quidem versaris, sicut semper versata fuisti. Quoad meorum arcanorum declarationem, cum sint cibi tibi nimium duri & stomacho tuo delicato minus convenientes, ea in mei similibus gratiam conservare malo.

Ph. Gal. Ut verum fatear, penè ambigere incipio de Principum mtorum doctrina: Nihilominus quia majores mei hanc calcantur semitam, eam nec ipsa transgrediar. Proinde propositum

Y y y y 3

meum

meum continuabo, valeat quantum valere potest: & licet Theriacam meam improbaveris, non desinam tamen idcirco afferre compositum opiatum potens ad placandos varios dolores internos. Processus.

Aurea Alexandrina secundum descriptionem Nicolai,

℞. **A** Sari.
Carpobalsami, aut aliquod succedaneum.
Seminis hyoscyami albi ana drach. 2. & semis.
Caryophyllorum.
Opii Thebiaci.
Myrrhæ.
Cyperi rotundi an. drach. 2.
Opobalsami (loco ejus oleum caryophyll.)
Cinnamomi.
Euphorbii.
Folii (aut succedanei ejus) Zedoariæ.
Zingiberis.
Costi veri,
Coralli.
Cassia lignea vera.
Tragacanthæ.
Thuris masculi Mei.
Storacis calamitæ.
Saliuncæ i. e. spicæ celticæ, quæ nunc Romana dicitur.
Cardamomi minoris.
Seselios.
Seminis napi.
Seminis saxifragiæ.
Anethi.

Anisi ana dr. 1.
Lignialoës.
Rhabarbari.
Aliptæ moschatæ.
Castorei,
Spicæ nardi Indicæ.
Galangæ.
Opopanacis.
Anacardii,
Mastiches.
Sulphuris vivi.
Radiciæ pæoniæ.
Eringi videlicet radiciæ ejus.
Rosatum Thymi.
Acori veri (sive calami aromatici,)
Pulegii.
Aristolochiæ longæ.
Gentianæ.
Corticum radicum mandragoræ.
Chamedrios.
Phu Baccarum lauri.
Ammii i. e. ammeos.
Dauci cretici, ejus loco licet accipere
seleli creticum i. e. *Wurwurz*.
Macropiperis.
Leucopiperis.
Xylobalsami aut aliquod succedaneum.
Carvi.
Amomi.
Petroselini.
Seminis ligustici.
Rutæ.
Sinoni ana drach. semis
Auri cocti, i. e. omnino igne depurati
& sinceri.
Argenti meri.
Ambarum margaritarum.

Blattæ

Blattæ Bizantiæ.

Ossium de corde cervi ana scrup. ʒ.

gr. 13.

Limaturæ eburis.

Calami aromatici.

Pyretri an. gr. 8.

Mellis despumati triplum.

Virtus. Contra defluxiones capitis frigore conceptas efficax est, oculorum lachrymas exsiccat, dentium dolores lenit, adversus capitis cruciatum summopere prodest, illitum fronti comitiales, insanos, vertiginosos & in universum omnem capitis noxam mulcet, tabidis, tussiculosis, humorem à thorace rejicientibus, cardiacis sanguinem exscreantibus præsentis est auxilio, Ischiaticis, coli, & renum cruciatibus. Adversus illorum noxam, difficultatem urinæ & ejusdem stillicidium valet, calculos comminuit, omni ventris malo liberat, quotidianis & tertianis febribus circa accessionis initium, suffervescit facta stœchadis jusculo medetur.

Ph. Sp. Quoniam ignorantiam tuam satis per ea detexi, quæ à me fuerunt superius dicta, ita quidem ut veritas à quovis faciliè dignosci possit, ideò nunc à multa sermocinatione subsistam, ut quæ sciam te non tantum hoc optatum, verùm & plura alia habere, quibus sæpe soleas omnes penitus levare dolores & patientes ab hac lachrymarum valle liberatos ad requiem æternam transmittere. Sed & auream meam quam subnectam, perpende, ut videas quantum sit inter utramque discrimen.

☉ o ☉

Aurea nostra.

℞. **E**Xtracti opii sicut in Theriaca juniperina dictum est.

Extracti rosarum albarum, i. e. succi earum condensati an. dr. ʒ.

Ignis mineralis in summo gradu redacti.

Extracti myrrhæ.

Croci an. drach. ʒ.

Materiæ perlarum drach. semis.

Olei majoranæ.

Caryophyllorum an. gutt. 6.

Misce & fiat massa. Dosis est à gran. ʒ. ad ʒ. pro vice.

Compositum hoc miros effectus facit, & licet aurum illud non intret, tamen verè aureum debet nuncupari, quia ejus virtutes cujusvis auri pretio sunt æquiparandæ. Et valet ad sedandos omnes dolores internos corporum humanorum, ac tutò præberi potest senibus ac juvenibus, tum mulieribus gravidis habito respectu dosis, & temporis quo debet administrari. Alia quoque arcana hoc multò potentiora & penè admiranda, eundem patientia effectum mihi liberalissimus Deus non denegavit, ut ipsam perpetuè laudandi mihi nulla occasio desit.

De Trochiscis.

Ph. Gal. **S**unt etiam mihi varia genera Trochiscorum non parvi momenti: sed ne nimis diu in hac umbra videar otiosi, subjiciam hîc dumtaxat compositum Trochiscorum viperinorum

rum

rum quòd inter præcipua ingredientia theriacalia connumeratur. Proc.

℞. Carnis viperinæ cum anetho, sale & aqua coctæ dr. 8.

Panis triticeï purissimi triti & cribrati unc. 2.

Formentur Trochisci cum jusculo in quo decoctæ fuerunt carnes viperinæ, & inungantur cum opobalsamo aut oleo macis, aut caryophyllorum, aut nucis muschata, siccentur in loco umbroso, libero, ventoque exposito.

P. S. Quoad Trochiscorum tuorum præparationem in genere attinet eam minimi facio, quia res est corporalis & minimi valoris. Propterea ego uti soleo extractis, magisteriis & ejus generis præparationibus purioribus: tametsi fatear non tantum viperæ, sed & aliis serpentinibus magnas inesse virtutes. Verum res tota sita est in præparatione. Quod si ejus generis animalibus uti luberet, ea ad longè puriorem, & magis correctam præparationem reducerem quàm tua sit. At quia mirabilis Deus alia multa non absumillis potentia creavit: idcirco theriacam meam viperis subijcere nolo, quæ nec ubique reperiuntur. Itaque sumo alias materias quæ & inventu faciliores & virtute atque efficacia sunt præstantiores.

Ph. G. Sed quid jam dictura es adversus artificiosum pilularum inventum? Quod quàm sit necessarium apparet, quia ubi compositum ejus propter ingredientia futurum erat patientis palato injucundum & & minimè gratum, ars docuit illud redigere in pilulas, ut jam facilimè & absque ulla molestia ab eo possit deglutiri.

Et ut aliquam ejus compositi formulam videas, præsentem descriptionem subjiciam. Proc.

Pilula lucis majoris, descriptione Mesua.

℞. Rosarum.
 Violarum.
 Absynthii.
 Colocynthis.
 Turbith.
 Cubebarum.
 Calami aromatici.
 Nucis moscata.
 Spicæ nardi Indicæ.
 Epithymi.
 Carpobalsami.
 Xylobalsami.
 Siseleos, aut eorum succedaneorum.
 Seminis rutæ.
 Schœnanthi.
 Mastiches.
 Azari.
 Caryophyllorum.
 Cinnamomi.
 Anisi.
 Fœniculi.
 Apii.
 Cassiæ lignæ, videlicet veræ.
 Croci.
 Macis ana drach. 2.
 Mirobalan, Citrinorum.
 Chebulorum.
 Indorum.
 Belliricorum.
 Emblicorum.
 Rhabarbari drach. 4.

Agarici.

Agarici.

Senæ ana drach. ʒ.

Euphrasie drach. ʒ.

Aloës succotrinæ ad pondus omnium
i. e. unc. 12. & drach. 2.

Succi sceniculi q. s.

Contunde & fiat massa.

Virtus. Excrementa capitis pituitosa educunt, vitumque roborant.

Ph. Sp. Pilularum usus & forma à me non improbantur, sed tuam compositionem tanquam inutilem & stomacho humano noxiam rejicio, uteris namque in illa ingredientibus corporalibus, ac pulverem duntaxat ex iis conficis, deinde massam, sub quibus ingredientibus sæpè ligna, & radices duræ, aliaque impura comprehenduntur, quorum concoctio valde longa est & difficillima, ita ut ægrè corpus inde attrahere puritatem possit & beneficium consequi, imò cum patientis vires jam sint debilitatæ, sicut plerumque accidit in morbis, fit ut prava medicamenti compositio illius, impediat operationem, adeoque non leve apporet nocuum. Præterea cum multas pilulas una vice soleas exhibere, hinc etiam evenit ut patiens nauseam concipiat, ob quam pariter bonus non potest effectus sequi. Sed ne in longum exeam, mutuum tibi reddere constitui. Processus.

Pilula Cephalica nostra.

ʒ. Senæ mund. unc. 4.
Epithimi unc. ʒ.

Agarici albi unc. ʒ.

Aloësepat.

Scammonæ ana unc. semis.

Zingiberis albi drach. 2.

Fiat extractio cum aqua lilii convallii acuta, & reducatur ad consistentiam picis, deinde adde singulis unc.

Arcani vitrioli acidi scrup. ʒ.

Mosci electi gr. 4.

Olei amaraci gutt. ʒ.

Fiat massa.

Dosis harum pilularum est à drach. ʒ. ad drach. ʒ. Purgant sine læsione corpus, robur addunt cerebro, confortant stomachum, superfluas humiditates exsiccant, conducunt mirabiliter asthmaticis, flatu discutiunt & urinam provocant.

De Eclegmatis seu Loochin genere.

P. G. **H**Æc etiam medicamenta non sunt prætermittenda, quarum forma est medium quid inter syrupum & electuarium. Prout e. gr. è præstantioribus unum hic tibi depromam. Proc.

Looch de papavere descriptione Mesua.

ʒ. Papaveris albi drach. 2ʒ.

Amygdalarum dulcium.

Pinearum.

Gummi Arabici.

Tragacanthæ.

Succi glycyrrhizæ an. dr. ʒ.

Amili.

Seminis portulacæ.

Zzzzz

Semi-

Seminis lactuæ.

Seminis citoniorum an. dr. 4.

Croci dr. 1.

Penidiarum albarum unc. 4.

Syrupi de papavere lib. 3.

Omnia contundantur & ineidantur, atq;
cum syrupo excipiantur secundum artem.
Porro iste syrupus de papavere sic confici
debet.

℞. Caput papaveris albi recentium.

Capitum papaveris nigri recentium
an. unc. 6.

Seminis lactuæ.

Florum violarum ana drach. 1.

Aquæ q. s. au. lib. 8. & colaturæ ad-
de sacch. lib. 4.

Coquantur ad spissitudinem.

Virtus. Juvat tussim & gutturis
asperitatem à catharro calido, tenui,
(quem sputum liquidum indicat:) eum
enim coquit & crassat, confert etiam fe-
bribus ardentibus, dolenti thoraci,
pleuritidi.

Ph. Sp. Non ignorabam ego mo-
rem tuum fallacem & phantasticum, qui
est imponendi nomina tuis arcanis Arabi-
ca, Græca aut alia peregrina, nempe ut tali
pompa atque apparentia majorem tuæ
merces efficaciam habere videantur. Vir-
tus enim non est tantummodo in vegeta-
bilibus animalibus & mineralibus, sed
etiam in verbis, quæ admodum efficacia
sunt, imò ipsa plus faciunt ad culinam
tuam pinguefaciendam, quam ipsamet
Medicina, interim ego quoque Looch
meum afferam, quod tamen Diamargari-
son liquidum libentius appellarim.

Proc.

Looch perlatum nostrum.

℞. Penidiarum albarum unc. 4.

Solutionis margaritarum dr. 3.

Crytalli Catholici & solubilis ser. 1.

Olei anisi gutt. 3.

Penidiæ liquefiunt in mortatio vi-
treo cum infusione glycyrrhizæ recentis
quantum satis, sic ut consequantur for-
mam syrapi spissi, postea adjicitur solutio
Margaritarum cum oleo anisi & in usum
reponitur compositum. Valet efficaci-
ter in iis casibus, quibus tuum ais esse de-
stinatum. Resistit insuper passionibus
cordis, & restaurat humidum radicale.

Ph. G. En tibi adhuc aliud Looch
insigne ad sævissimas infirmitates mirificè
potens. Processus.

*Looch depulmone vulpis descriptione
Mesue.*

℞. Pulmonis vulpini siccati.

Succi glycyrrhizæ.

Seminis anisi.

Seminis fœniculi.

Capilli Veneris ana unc. 1.

Sacchari clarificati unc. 15.

Conterantur omnia tenuissimè & cum
saccharo excipiantur.

Virtus. Abstergit & consolidat ul-
cera pectoris & pulmonis, & præferen-
dum est aliis remediis in phthisi.

Phar. Sp. Audaciam & temerita-
tem tuam certe non possum satis ad-
mirari,

TRACTATUS SECUNDUS.

915

mirari, verum tuamet opera te abunde contemnant atque coarguunt. Quælo enim te quot asthmatici, phthifici tuas incolunt civitates, quorum ne unum quidem es valida restaurare, & licet iis cunctos pulmones Poloniarum Vulpium præberes comedendos, semper tamen eos idem status maneret, usque dum Looch, seu verius Loëch germanicum ad se penitus liberatos recipiat. Quia verò medicamentum hoc tuum tanquam summum quoddam arcanum extulisti, idè non abs te fuerit, si & ego aliquid depromam, cui tuum resistet, sicut resistere solet nix Soli. Processus.

Looch Sulphuratum nostrum.

℞. Sacchari albillimi pulveris.
Mellis optimi clarificati ana uncias 2.

Florum sulphuris drach. 1.

Elixirii proprietatis, id est, liquoris ab aloë, myrrha & croco extracti scr. β.

Spiritus mumie gutt. 12.

Ambræ griseæ gr. 10.

Fiat Looch in mortaria vitreo s. ar.

Hoc medicamen seipsum approbat, & experimentum ejus laudes canit. Alia autem medicamina ejusdem valoris habeo, imò multò præstantiora, veluti balsamum Antimonii diaphoreticum, extractum cranii, Oleum vitriolati aureatum, & dulce Oleum tartari verum & non falsum tartari resolutum, (prout hoc sopheræ oleum solent nominare,) illud est instar olei amygdalini unctuosum, & flavum, sicut aurum, quibus omnibus uti soleo ad necessitatem.

De nonnullis Medicamentis applicativis, seu clisteribus, suppositoriis, pulvinaribus, nasaliis & similibus.

PH. Galen. Superest nunc ut discutam de medicaminibus applicativis, quæ in variis casibus multiplicem usum habent.

Ph. Sp. Puderet me bacchantica ista, infamia & præternaturalia in medium afferre, & in specie clisteres, ac suppositoria, quibus patientum posteriora, (salva reverentia,) soles contemplari, ac si natura aliter non fuisset provida, & unctio atque suffumigationum adminiculo infirmis subveniri non posset. Quot verò tuis clisteribus perdidisti? debilitando vim expulsiyam & naturam illis temerè assuefaciendo. Igitur disce internum vas inprimis mundificare, & causam morbi efficientem tollere, ac demum tibi nomen rationalis usurpa. Non quod omninò in casibus necessitatis bona remedia quæ ad manus veniunt culpæ velim, ut proximo succurratur, sed dico utendum esse fundamentis naturalibus, & minimè super commentis & fabulis ut tu facis, debet Medicina fundari. Sed perge ulterius, & aliquid dicito de fundamento preparatorum chirurgicalium, deinde finem insulsi

Zzzzz 2

tuis

tuis narrationibus imponito, quæ igneum veritatis examen ferre ullo modo non possunt.

De Medicamentis chirurgicis.

PH. Galen. Proculdubio optimè nosti quam sim chirurgicis medicamentis instructa, veluti emplastris, cerotis, unguentis, oleis, & similibus. Quia verò præcipua horum basis sita est in oleis, ideo ab istis auspicans insignem hic descriptionem subnectam. Processus.

Oleum Castorei Descriptione Jacobi de Manliis.

- ℞.** Castorii.
 Styracis calamites.
 Galbani.
 Euphorbii.
 Cassiæ lignæ veræ.
 Croci.
 Opopanacis.
 Carpobaltami, aut succedanei ejus Spi-
 cæ nardi Indiæ.
 Costiana dr. 2.
 Cyperi.
 Schænanthi.
 Macropiperis.
 Melanopiperis.
 Sabinæ.
 Pyrethri an. dr. 2. & semis.
 Olei lb. 3.
 Vini odoriferi lib. 2.
 Contusa omnia coque in duplici vase ad
 vini consumptionem, Cola & serva.

Virtus. Est optimum contrà omnes ægri- tudes frigidas, præsertim nervo- rum & juncturarum, medetur paralyti, spalmo, tetano, & sedat acerrimos rigores & frigora febrium, si spina dorsi liniatur.

P.S. Formam tuorum emplastrorum, cerotorum & unguentorum non contemno, hoc tamen improbo, quod in iis non utaris rebus naturæ balsamicæ, extractis, magisteriis, quæ ulcera præservant à putrefactione, & vim habent efficaciorè penetrandi, cicatrizandi, quam cætera ingredientia corporalia, quæ tu soles adhibere, quorum præstantiam commendant tuæ civitates ulceratis plenæ, quibus cuncta tuæ officinæ remedia nequeunt opitulari. Quare non video ad quid tua arcana profint. Quod autem concernit oleorum præparationem, dico methodum tuam nullius valoris esse. Ratio est, quia cum exempli gratia uteris oleo olivæ corporali, hoc vim penetrandi & attrahendi ad se virtutes ingredientium habere non potest. Quinetiam sæpè sumis florû liliorum aut violarum manip. i. olei olivarum poc. dimidium, & tam exigua florum copia arbitraris te posse tingere in eorum odore & efficacia olei quantitatem. Atqui hæc est inscitia atque dementia summa, proinde ostendam tibi modum quem ego te- neo, circa olei purificationem, antequam ipso utar.

Recti-

Rectificatio Olei Olivarum.

℞. **O**lei olivarum lib. ʒ. ʒ.
Cinerum unc. 4.

Destilletur id omne quod educi potest per retortam. Destillatum in usum reponito. Hoc relinquit post se omnem crassitiem, & infusum herbis aut aromatis perfectam attractionem facit substantiæ eorum unctuosæ. Dices fortasse, oleum per distillationem acquirere naturam magis igneam. Ad hoc tibi respondeo, ideo præstantius esse, siquidem pleraque olea tum simplicia, tum composita in hunc finem ordinata sunt ut calefaciant. Nam quod attinet ad morbos calidos, nosse quidem debes oleum illis esse venenum. Et hoc quotidiana experientia manifestum facit per damnum ab indoctis chirurgis inferri solitum, qui dum ardorem aliquem mitigare autumant, utpote erysipelarum aut similibus, urentes oleis rosaceis vel liliaceis, causantur sæpè patientibus spasmodum, contracturas & alias ejusmodi apportant noxas, quandoque causantur febres quæ ægros ad vitæ melioris originem perducunt, & hoc evenit, primò propter olei caliditatem, secundò ob ejus crassitiem unctuosam quæ poros cutis obstruit & intercludit, unde humor exhalare non potest. Quam etiam ob causam dicendum, oleum destillatum adhuc melius esse, quia saltem subtile est & aper-

tivum tamen in ejusmodi occurrentiis aliis remediis uti satius sit. Sed ut finis tandem nostris discursibus imponatur, conclusionis ergo præsens subjiciam receptum. Processus.

Oleum ad morbos frigidos inventionem nostram.

℞. **Z**ingiberis albi unc. 2.
ZCastorei.

Syracis Calamitæ.

Myrrhæ ana unc. ʒ.

Rutæ siccæ manip. ʒ.

Croci dr. 2.

Olei olivarum rectific. unc. ʒ.

Olei succini albi unc. 2.

Zingiber, & reliqua contundenda contundantur crasso modo, singula imponantur vasi vitæo ritè operculato, insola dies viginti si tempus sit æstivum, sin hyemale, in loco calido pones, deinde cola, & habebis oleum rubeum, obscurum, instar balsami, quod intrinsecus & extrinsecus potest administrari adversus varias infirmitates frigidas. Porro Pharm. Galen. iter tuum abeas, & tuam ne deferas culinam moneo, ego enim revertar ad meum laboratorium Chymicum, sperans tempus veritatis amicum veræ artis Medicæ sinceritatem extremo hoc ævo mortalibus patefacturam. **Æ**terno & vero Medico, à quo omnis
Zzzzz 3 sapi-

sapientia, salus & reliqua bona manant, omnis benedictio, honor, & gloria reddatur in secula. Caterum si in hoc volumine aliquid minus rectè aut minus appositè dictum reperiatur, id solius hominis imperfectioni attributum esto.

)o(

FINIS TRACTATUM
HORUM.

COM-

COMPOSITIO ET FORMVLA

ANTIDOTI PRETIOSI, ALIORUMQUE
NONNULLORUM MEDICAMEN-
TORUM

ANGELI SALAE,
Vicentini.

PRÆFATIO AD BENEVOLUM LECTOREM.

*V*ides, amice Lector, ex descriptione brevi Antidoti pretiosi, superius impressa, Clarissimum Dominum Salam hoc medicamentum noluisse publicare, sed quasi *νεμηδιον* aliquod & thesaurum sibi proprium reservasse. Et sanè ingeniosa est ejus compositio, nec dubito quin multi sint, qui famosi hujus medicamenti compositionem summopere hæctenus desiderarint. Horum voto ut satisfiat, transmissi formulis ejus inter chartas meas plusculis nunc annis latitantes ad præstantissimum Virum D. Iohan. Beyerum, appendicis alicujus loco reliquis hujus Authoris lucubrationibus addendo, ne hac in parte mancum opus maneret. Caterum excellentissimus Dominus Sala anno 1622. Hamburgo ab illustrissimo & Celsissimo Principe ac Domino, Dn. Mauritio H. L. evocatus, Casellas venit, idque medicamentum diligentissimè elaboravit, quod etiam Celsitudini ejus, ut & totius præparationis seriem Italicè scriptam tradidit, quam ut Latinam facerem jusfit idem Princeps meus Clementissimus;

simus; atque hac ratione hujus Medicinae notitiam acquisivi, qualem ea fide tibi communico, qua ab ipso Authore exhibita & concredita mihi fuit. Dubium porro nullum est, quin celeberrimum hoc praesidium magno aegrotantium commodo in gravioribus quibusdam morbis possit usurpari, quod tamen ut cautè & cum judicio fiat admonendos tyrones praeticos puto; qui prudenter considerent, an ex auro vulgaribus spiritibus corrosivis dissoluto, & per praecipitationem in pulverem redacto, quale bis hanc compositionem ingreditur, magna vis medicamento-
sa sperari possit. Animadvertant insuper, quòd spiritus illi corrosivi cum metallo, praecipitentur atq; ita uniantur, ut ignis quoque fortitudini difficulter cedant: quod probe notum est viris in re monetaria exercitatis, qui tale aurum reductum ponderosius plerunq; inveniunt, quam ante dissolutionem fuerat, & cogitent cum ingeniosissimo G. Ripleo in Medulla Philos. Chémica, quod aurum ex corrosivis factum non debeat intrare Medicinas, quia melius sit homini condere oculos Basilisci, quam aurum factum cum igne contra naturam. Quia autem Dominus Sala praeter antidotum hoc cum nobiscum esset, singularem quandam massam pilularem conficiebat, usui medico admodum proficuum, aquam insuper sudoriferam insignem, & celeberrimum pigmenti genus, quod Oltramariano vocant, volui horum quoque descriptiones addere. Tu benevole Lector, pro candore tuo judica, feliciter his utere, & me ama. Casellis 16. Ian. 1649.

T. totus

Ludovicus Combachius D.

L. 1649

I.

Antidotum pretiosum.

- ℞. Magisterii pretiosi nostri,
 Extracti bezoartici an. drachm. ij.
 Bezoart. pretiosi aurei,
 Electri anrei cordialis,
 Extracti opii Thebaici cum succo citri
 præparati an. drachm. j.
 Ambraë gris. opt. scrup. ij. & gr. XV.
 Mosci oriental. puri gran. V.
 Sacchari albus. unciam j.

Quicquid siccum est ex his materiis
 teratur per horas 2. vel 3. in porphy-
 rio lapide in pulverem subtilem & impal-
 pabilem, deinde adjungantur extracta
 duo, addendo parum aquæ rosacæ, si
 massa fuerit durior, & incorporentur
 omnia in formam electuarii solidi, serven-
 tur in vitro ad usum, quem petes ex libello
 ea de re conscripto & typis publicato.

*Sequitur præparatio compositionum
 qua hoc antidotum ingre-
 diuntur.*

I. Magisterium pretiosum.

- ℞. Fragmentorum lapidum orientalium
 Rubinorum.
 Smaragdorum.
 Hyacinthorum.
 Granatorum an. unciam j.

Pulverisentur hæc 4. fragmenta pretio-
 sa in mortario ferreo, deinde conte-
 rantur in porphyrio lapide cum aqua com-
 muni, donec limi aut unguenti subtilis

formam induant: massa ea siccetur in Sole
 aut alio calore, donec iterum in pulverem
 abeat; quo facto adjungantur eidem un-
 ciæ vj. salis nitri purificati, & in crucibulo
 imponantur igni carbonum: quando ma-
 teria fusa apparer, injiciatur pruna, unde
 nitrum flammam concipiens comburi-
 tur: desinente flamma injiciatur alia pru-
 na, idque repetatur toties (movendo non-
 nunquam materiam ferro,) donec nitrum
 planè sit combustum. Materia calcina-
 ta lavetur aqua communi calida toties,
 donec in fundo remaneat pulvis subtilissi-
 mus inspidus. Pulvis ille deinde in s. q.
 aceti destillati bezoartici infundatur, cu-
 jus compositio sequitur, & imponatur B.
 M. donec liquor fiat obscurè flavus, incli-
 nans in rubeum calorem, qui coletur per
 inclinationem in vitrum aliud. Residuo
 affundatur novum acetum & extrahatur
 tinctura, quod repetendum, donec accu-
 tum non amplius coloretur. Liquores
 tincti & conjuncti destillentur per alem-
 bicum abstrahendo liquoris mediam par-
 tem: auferatur postea ex balneo, eique
 imponantur drachmæ duæ perlarum
 orientalium subtilissimè pulverisatarum,
 relinquendo donec perlæ sint resolutæ: fil-
 tretur deinde per chartâ, & liquor evapo-
 retur calore lento ad consistentiam magi-
 sterii sicci, ut sit aliàs in magisterio coral-
 lorum aut perlarum: affundatur huic ma-
 gisterio iterum parum aquæ rosacæ &
 evaporetur, quod repetatur bis aut ter,
 donec pereat odor aceti, atque ita magi-
 sterium erit paratum.

Magisterium hoc aperit, detergit,
 incidit, provocat sudorem & urinam, &
 Aaa a a a omnino

omnino est bezoarticum. Dosis est à granis iij. ad X. cum vehiculo appropriato.

Acetum destillatum Bezoarticum.

- ℞. Rad. Angelicæ.
- Carlinæ.
- Doronici.
- Zedoariæ.
- Zinzib. albi.
- Herbar. Scordii Cret.
- Dictamni Cret.
- Summit. card. bened.
- Absynthii an. unciam j.
- Aceti destillati simpl. ℞. iij. medicinalis.

Materia hæc infundantur in aceto, digerantur per aliquot dies, postea destillentur per retortam in cineribus, cavendo ne materia in fine comburatur. Et hoc est acetum pro magisterio antedicto conficiendo.

II.

Extractum Bezoarticum.

- ℞. Ligni aloës veri electi resinosi,
- Granor. Alkermes,
- Crocii Anglici,
- Cassie lignee veræ, sive Cinamomi viscosi, vel loco ejus, Cinamomi commun. officinarum electi,
- Zedoariæ,
- Santal albi odoriferi,
- Schœnanthi,
- Radic. Carlinæ,
- Vincetox.

- Doronici,
- Angelicæ,
- Fol. Dictamni Cret.

Scordii Cret. an. uncias ij.

Ex omnibus minutim incisis & commixtis fiat extractum cum s. q. aquæ vitæ s. a. rectificatæ, cui extracto sub finem addantur salia ex cineribus residuæ materiæ facta.

Extractum hoc calefacit, confortat, resolvit, discutit & resistit venenis & pesti. Dosis ejus est à granis 2. ad 7. cum liquoribus appropriatis.

III.

Bezoarticum pretiosum aurum.

℞. **P**ulveris supradicti ex lapidibus pretiosis, calcinatis & benè lotis, ut dictum est, drachmas 3. aurei præcipitati azurini drachm. 1. Misceantur hi duo pulveres, & reducantur in formam pastæ, irrorando eos cum bono spiritu salis. Massa ea extendatur in crucibulo & imponatur carbonibus accensis, donec iterum siccet, & acquirat colorem penè incarnatum: aromatizetur postea granis 4. aut 6. diaromatici essentialis conterendo in parvo mortario vitreo. Pulvis ille planè cordialis est, atque ita temperatus in suis qualitatibus, ut exhiberi possit omnibus hominibus, junioribus, æquè ac senioribus, omnibus itidem Lunæ & diei temporibus. Potest etiam reiterari dosis ejus toties, quoties necessitas efflagitat ad separandas vires corporis. Dosis ejus est à gran. 3. ad

10.

Pra-

Præparatio præcipitati aurei, sive aurum præcipitatum azurinum ad supradictum Bezoarticum pretiosum.

℞. Spiritus nitri part. 3. spir. salis rectificati partem 1. misce. Dissolvatur in hoc menstruo tantum auri, quantum lubet, deinde præcipitetur cum oleo tartari, sinaturque donec resideat: lavetur sæpiùs, & ultimò siccetur, habebis pulverem subtilem auri, coloris azurini, qui non fulminat igne, ut facit commune præcipitatum aureum, factum cum aqua regia.

Diaromaticum essentiale.

℞. Ambræ grif. scrupulum 1.
Moschi orient. scrup. semis.
Sacchari albiss. unciam semis.

Terantur in porphyrio lapide in pulverem subtilem, deinde adde olei cinnamomi opt. & ol. de cortic. citri recentis an. scrupulos 2. misceantur probe & ferventur in vitro.

Medicamentum hoc calefacit & confortat, est cordiale & cephalicum, iis præsertim qui sunt constitutionis frigidioris. Addi quoque potest cibus, aut etiam vino, cui convenienti modo priùs cum saccharo dulcificato additur parum hujus compositionis, & acquirit statim saporem optimi Hippocratici; cujus usus tempore matutino aut vespertino ad antedicta.

IV.

Electrum aureum cordiale, vel Chryso bezoar.

℞. Spir. nitri uncias 2. salis ammoniaci unciam 1. misce.

Dissolvatur in s. q. hujus liquoris auri puri, & chalybis optimi an. unciam semis, quodvis tamen separatim in suo vitro, misceantur deinde & præcipitentur cum oleo tartari in pulverem subtilissimum s. a. qui lavetur optimè ad auferendam saluginem menstrui, tandem siccentur. Adjungatur his dimidium ponderis florum sulphuris, incorporentur cum bono spiritu salis, imponenturque in crucibulo prunis, donec sulphur planè sit combustum: auferatur deinde ab igne, & erit pulvis obscurè rubens, qui conteratur in porphyrio lapide irrorando cum aceto destillato, resiccatus deinde servetur ad usum.

Pulvis hic cordialis est & corroborans, confortat enim partes internas relaxatas & debiles, sistit vomitum & fluxum ventris, dysenteriam, fluxum nimium mensium, & fluxum album fœminarum. Dosis est à 3. ad 7. grana cum vehiculis appropriatis.

V.

Extractum opii ad usum antedictum.

℞. **O**pium Thebaicum quantum vis, incidatur minutim & imponatur igni parvo in lamina ferrea, irrorando
A a a a a 2 cum

cum pauco aceto & miscendo cum spatula, (ita substantia magis narcotica evanescit:) siccandoque postea, donec possit pulverisari. Extrahatur deinde essentia cum s. q. succi citri depurati, quæ redigatur in formam extracti coagulando lento igne s. a. & servetur ad compositionem antidoti supradicti.

VI.

*Massa pilularis magnarum virtutum
& lenissimæ operationis Angeli
Sale.*

℞. Infusi violar. solut.
rosar. solutivi,
Succi cichorii,
borrag.
fumariæ.
bugloss. an. ℞. i.

Miscantur hi liquores, in iisque infundantur Rhabarb. optimi uncia sex, & digerantur in balneo per biduum, coentur & exprimantur; quo facto, adjungatur aloës Socotorinæ libra i. repellantur omnia in B. M. tepidum per biduum: coletur liquor clarus à parte spissa & turbida per inclinationem in patinam porcellinam aut vitream, & evaporetur humiditas igne lento ad consistentiam eam, quæ refrigerata in pilulas formari possit. Massilla deinde unguatur oleo amygdalarum dulcium, & servetur ad usum.

Pilulæ hæc benignè omnis generis humores crassos & tartareos ex stomacho

& visceribus expurgant, aperiunt obstructions partium internarum, & resistunt putredini. Convenientissimæ sunt in morbis Chronicis, ubi corpus paulatim est expurgandum, præsertim in delicatis & nauseabundis. Modus utendi est, ut accipiatur parum de massa antedicta, digitisque subigatur donec mollescat, inde fiant pilulæ magnitudine pisorum, quæ aut deaurari, aut pulvere glycyrrhizæ aspergi possunt, ne cohæreant. Harum capi possunt i. 2. 3. secundum cujusque habitudinem, prout videlicet facile vel difficulter purgatur, idque tempore matutino ventriculo jejuno, aut tribus horis post cœnam. Potest itidem dosis reiterari, quoties necessitas requiret. Crassamentum quod in præparatione relictum fuit, coagulari quoque potest, inde fiant pilulæ pro pauperibus. Eæ enim paulò majori dosi exhibitæ, eosdem penè effectus habent, quos & priores.

VII.

Aqua Sudorifera Sale.

℞. **V**itrioli Ungar. ad albedinem calcinati tartari ad nigredinem calcinati, an. partes æquales: pulveriscentur hæc duæ materiæ, iisque in vase terreo vitreato affundatur aqua communis, guttatim tamen, donec pulvis consistentiam acquirit, relinquatur ita per horas 24. Siccetur deinde & destilletur per retortam igne aperto, observando gradus ignis, sicut fieri consuevit in destillatione spiritus vitrioli per horas 24. continuas. Extractus liquor deinde in B. parum evaporatur,

retur, ut perdat odorem sulphureum, si forte quem contraxerit, ut interdum fit; postea pro unaquaque libra adjungatur uncia i. spiritus vini optimi & scrupulus i. pulveris ambrae, rectificetur per retortam in arena igne lento, & fervetur in vitro ad usum. Quo antiquior, eò fiet clarior & magis odorata hæc aqua. Purificat sanguinem & consumit omnes humores invisibiles, per habitum corporis dispersos, per sudorem, & insensibilem perspirationem.

Dosis est à drachmis 2. ad 6. Bibitur sola aut mixta cum aliquo liquore.

Pulvis ambrae, aut potius saccharum ambratum pro dicta compositione ita fit.

℞. Sacchari albillimi unciam semis, Sambre griseæ drachmam i. moschi orientalis drachmam semis. Pulverisuntur subtiliter hæc materiae, & conterantur in porphyrio lapide; deinde fervetur pulvis ille in vitro clauso pro usu dicto, aut aliàs pro rebus quibusvis odore ambrae inficiendis.

VIII.

Vera tinctura lapidis Lazuli, aliàs dicta Ultramarino.

℞. Lapidis lazuli intensè cærulei, & qui venis aureis abundat, quantum vis, conquassetur in frustra magnitudine fabarum plus minus: imponatur igni in crucibulo donec candeat (bis er roth glüet)

injiciatur ita candens in vas aceto bono plenum, ut restinguatur, cavendo fumum foetidum & venenatum: lavetur postea aqua & sicceetur. Quo facto pulverisetur in mortario ferreo & trajiciatur per cribrum subtile, deinde conteratur in porphyrio lapide, (pro vice parum accipiendo,) cum oleo lini tamdiu, donec fiat quasi subtile unguentum, in hoc enim consistit operis dexteritas. Quo facto scire oportet pondus lapidis lazuli antequam teratur, debet enim accipi idem pondus cerae flavæ, & tantum colophoniae, quæ mixta liquecant super carbones in vase vitreato, liquefactis injiciatur lapis lazuli tritus, ut dictum est, & misceantur omnia probè, postea effundantur adhuc calentia in aquam frigidam, ubi statim coagulabitur instar emplastri, unde postea formetur magdaleo: & hæc est massa illa, unde exire debet tinctura, quod fit hoc modo:

Accipe vas terreum vitreatum satis capax, repleatur aqua calida (eo caloris gradu ne manus lædat,) ad medietatem: huic aquæ immergatur pasta dicta, manibusque malaxetur, ut fit in confectioe emplastrorum, idque tamdiu donec exeat pulvis subtilissimus azurinus, qui subsidet in fundo: coletur in aliud vas purum vitratum per linteum album & mundum: postea accipitur alia aqua calida, & proceditur dicto modo cum pasta, colando eam quoque aquam in aliud vas seorsim: repetatur labor ille tertia vel quarta vice, donec nullus amplius color exeat. Ultimò quiescant hæc aquæ, quarum per inclinationem facta separatione, invenie-

tur tinctura lapidis lazuli, quæ purè eximitur ex unoquoque vase, & singulæ tincturæ asservantur seorsim. Prima enim pulcherrima omnium est, secunda minùs pulchra, & ita consequenter reliquæ.

Tinctura hæc pretiosissima est inter omnes colores, quibus pictores utuntur, non solum propter pulchritudinem, sed etiam quod nunquam ab aëre corumpatur, quod cæteris coloribus evenire solet, atque illi etiam Ultramarini speciei, quæ fit cum Mercurio, beneficio laminarum argenti & vaporis urinæ cum sale armoniaco. Inde etiam primæ illius tincturæ tantum est pretium, ut uncia una apud pictores Italos 24. aut 30. coronatis aureis vendatur, qui eam ob causam hæc tincturam colorum Adamantem vocant.

In Medicina tinctura hæc cordialis valdè est & specifica contra melancholiam: usus ejus est cum conserva aliqua appropriata. Dosis à granis 2. ad 6.

Spiritus aureus Angelì Sala ex Italico translatus.

Rosam nobilem auream N. 1. redigatur in subtilissima folia, quæ minutissimè concisa dissolve in aq. regiæ Leonicæ q. s. dissolutum sic aurum dimitte ad destillandum in cucurbitam satis capacem cum alembico, dissolutioni superfunde (ut in auro fulminante solemus) guttatim spiritum sanguinis cervini aut castreati potentissimum, commisceto hæc optimè, donec liquor colorem acquisiverit atro-virescentem ac ebullire quasi defierit. Dehinc cucurbitam cum alembico

subitò pone in arenam, subjiciendo infimum receptaculum, materiam igne satis valido urgendo, destillabit liquor colore aureo clarus ac pellucidus, qui, si videbitur aliquo modo obscurus, rectificandus.

Hoc modo labori insiste, cumque color aureus in album permutabitur, receptaculum ex tempore amove, destillationique finem impone. Hujus liquoris recipe ʒj. Sp. Vini ambrati ʒj. mixta invicem digerantur sive circulentur lento ignis calore per tres septimanas, absolute circulatione habebis liquorem aureum ad internos etiam usus absque omni noxa excellentissimum.

Spiritus hic aureus excellens est deoppilativum ac discussivum, sudorem insuper mover, urinamque efficacissimè pellit, vaporesque malignos per insensibilem transpirationem consumit. Dosis guttæ 4. 6. & 10. cum brodio carnis tepido, vino, aquis stillatitiis vel alio conveniente liquore simili,

Amoto recipiente destilletur liquor restans ad siccitatem. Tandem augeatur ignis ita, ut vas incandescat, calcem projice in aquam frigidam vel in lixivium cinerum clavellatorum, & aurum superstes præcipitabitur in forma pulveris.

N. 1. destillatione priori ad siccitatem peracta, materia indi potest novæ retortæ & urgeri vehementi igne; tunc enim sæpè tinctura melior procedit, quæ seorsim excipienda, priorique conjungenda est.

N. 2. Rectificatio liquoris aurei in arena instituenda, ut tinctura fiat nobilior & sal.

& falsedo aq. fort. in cucurbita relin-
quatur.

N. 3. Si aq. Leonica paretur ex aq.
part. vitr. & nitri, tunc liquor non exit fla-
vus, sed albus; itaque fiat modo seq.

Aqua Regia Leonica.

Recipe aq. fort. (ex lib. 2. vitrioli
ad albed. desiccatur. & nitri lib. 1. parat.)

℥9. Sal amoniac. an. ℥j. sem. destilla per
Retort. in arena lento igne, donec humidi-
tas omnis egrediatur, deinde fortiori,
dum spiritus omnes transferint.

Spir. vini ambratus.

Recipe corallorum aut perlar. ppt.
comm. modo.

Ambr. gris. opt. scrup. j.

Mosch. orient. scrup. sem.

Tere in mortario vitreo, per 2. ho-
ras, pone in vitrum bene clausum, loco ca-
lido per 20. dies, tunc enim suavem acqui-
ret odorem.

Recipe pulv. hujus ambræ ℥j.

Spir. vini rectificat. & odoriferi ℥ij.

Infunde in cucurb. clausam 2. aut 3.
dies, deinde destilla per B. M.

Ex communicatione S. Closs

*De hoc spiritu loquitur & intelligendus est Sala libello
de auro potabili.*

INDEX

INDEX RERUM ET VERBORUM LOCUPLETISSIMUS.

Cum paginarum numerus in Operibus hinc sæpenumero falsus sit, ideò monendum duximus Benevolam Lectorem in frontispicio hujus Indicis, ut ante omnia verum pro falso restituat, ne inquirendo nihil inveniat.

A.	
A bscessus pestiferi curatio.	467
Absinthii vires.	19
Acacia fructus.	38
Acaciam purgandi modus.	ibid.
Acacia genuina raro ad nos deferitur.	ibid.
Acacia succedaneum compositum.	ibid.
Acacia virtutes.	ibid.
Acetosa mineralis.	653
Acetum ex quolibet subjecto spirituosam substantiam secundum omnes qualitates perfectum fieri potest.	181
Acetum antimonii quid?	255
bezoardicum.	435
bezoardicum minoris pretii.	436
bezoardicum destillatum.	922
ad Emplastrum Sticticum.	209
pro Magisterio Antimonii diaphoretico.	254
contra Pestem.	435
antipestilentiale profumo.	432
tempore pestis pro pauperibus.	436
sacchari.	181
scylliticum nimium laudatur.	419
destillatum simplex solum non est intrò sumendum.	263
Qua per Accidens fiunt ad quid sequantur.	91
A causis per Accidens non ducuntur firma argumenta.	603
Acida mineralia omnia acrimoniam suam habent à sulphure.	391. 394
acidula aut mineralis aqua una, quare gustu, odore, &c. ab altera aliquo modo differat?	394
Acidi liquores omnes veneno resistunt.	610
Acidi spiritus omnes possunt in formam scissilem condensari, coagulari, ac in pulverem verti.	249
Acidi succi in vitreis organis destillandi sunt.	59
Aciditas horum succorum quomodo per Retortam pellatur?	ibid.
Acidi succi ad varia opera chymica, & duriora corpora solvenda, aptissima.	ibid.
Acidi succi berberum, granatorum, &c. moderato calore, citra saporis & coloris jacturam, coagulari non possunt.	12
Acidi hi succi aptiores ad syrupos aut gelatinas consciendas.	ibid.
Aciditas spiritus vitrioli à quo fit?	409
Acidorum qualitates.	611
Acidum tartari.	129. 130
Acidum	

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Acidum tartari chalybeatum.	131	Alteratio quid sit ?	648
simplex.	770	Alteratio à purgantibus.	558
Actiōnis in agente à patiente limitatio.	705	Amarā qua methodo exhibenda.	644
Actiōnes inferioris mundi subjacent corporum caelestium motibus.	428	Ambra grysea ortus & virtutes.	32. 106
Agrorum perversitas.	242	Ammoniāci gummi purificatio & vires.	38
Aer nullus sine terra, aqua, sale & oleo esse potest.	123	Ampulla trium fistularum.	636
Aerem corrumpentes & inficientes cause.	428	Analogia auri cum Sole.	187
Aeris puri & maligni per respirationem attra- cti effectus.	427	inferiorum cum superioribus.	528
Aer pestilens quo pacto noceat ?	ibid.	Martis cum ferro.	106
Aer quomodo pestis tempore corrigendus ?	431	Mercurii terrestris cum caelesti.	110
Aes dissolutum in aqua forti, quomodo in priorem formam reduci possit ?	402	Angina in peste quomodo curanda ?	546
Aeschriō Empiricus medicamentorum peri- tissimus.	299	Animus quid sit ?	716
Affectus animi quid sint ?	716	Animus hominis, an remediis animatior & la- tior ad quævis obeunda conciliari possit ?	715
Affectus animi pestis tempore fugiendi.	442	Animi deliquia in peste.	536
Agallochi virtus.	717	Anodynum ex argento.	268
Agaricus quando conveniat ?	26	specificum Paracelsi.	612
Agarici vitium ejusq; correctio.	ibid.	uterinum.	686
Agens omne quando fortius agat ?	699	Antidotus cardui angelici.	787
Alacritatis causa.	716	caryophyllata.	799
Albumen ovi quorum clarificationi conveniat.	8	cordialis.	447
Alchymistarum vanus conatus.	216	liberantis nostra.	902
Alembicus instrumentum antiquissimum.	56	pestilentialis specifica.	451
Alembici quinam meliores ?	56. 61	pretiosa Sale.	479. 921
ex Alexiteriis aqua destillata, vim venenum in- fringendi adæquatam non habent.	55	Antimonium quid.	255. 866
Alexiterium antimoniale.	741	Antimonii vires secundum antiquos.	304
regium.	810	vires secundum neotericos.	305
vegetabile.	528	locus natalis.	ibid.
Alkekengi grana specifica contra calculum.	11	usus medicus.	306
Allii extractio.	908	usus mechanicus.	ibid.
Aloes species, & ejusdem bonitatis signa.	23	nocumenta.	309
Aloes violata descriptio.	ibid.	vapor non est venenum, nec directè malignum quid.	311
Aloes usus quibus fugiendus ?	24. 77	venenositas ab admixtione aliorum provenit.	312
Alodarium tartaro-vitriolatum.	131	an ei aurum, argentum aut aes insit ?	313
		an argentum vivum ab eo separari possit ?	314
		Bbb bbb	ex

INDEX RERUM

<i>ex Antimonio an destillari possit liquor aquo-</i>		<i>Aqua chrysulca.</i>	282.
<i>sus aut oleosus ?</i>	316	<i>cichorii.</i>	664
<i>antinctura eius detur ?</i>	318	<i>cinamomi.</i>	667
<i>partes quomodo separanda ?</i>	221	<i>calica Raymundi Lullii.</i>	632
<i>corpus aperiendi modus.</i>	225	<i>cordialis aurea.</i>	797
<i>operatio, absq; substantia eius di-</i>		<i>Diane.</i>	786
<i>minutione.</i>	238	<i>epidemica.</i>	454
<i>diaphoretici preparatio. 348.</i>	351.	<i>florum caryophyllorum.</i>	64
	352	<i>sambuci.</i>	63
<i>vomitivi virtus & proprietates.</i>	508	<i>granatorum falsa.</i>	870
<i>Aphorismi chymiatrici.</i>	246	<i>contra Ischiam arcana.</i>	669
<i>Aphtharum ortus.</i>	421	<i>liliorum convallium.</i>	64
<i>Apoplexia remedium.</i>	482	<i>liliorum convallium composita.</i>	112
<i>Aqua nulla sine oleo, terra & sale esse potest.</i>	123	<i>lumbricorum.</i>	670
<i>de Aqua in genere.</i>	53	<i>magnanimitatis.</i>	673
<i>de Aqua communis.</i>	881	<i>odontalgica.</i>	814
<i>de Aquis destillatis.</i>	54. 872. 882	<i>ophthalmica.</i>	672
<i>Aqua heterogenea.</i>	54	<i>ophthalmica Hartmanni.</i>	673
<i>Aqua ad sitivis qualitas.</i>	ibid.	<i>perfricaria laudatur.</i>	620
<i>Aquas destillandi modus.</i>	54. 56. 57. 60	<i>pestilentialis vitriolata.</i>	421
<i>Aquarum ad Solem digestio.</i>	64	<i>pugilum.</i>	648
<i>Aquarum stillatitiarum turbatio.</i>	65	<i>Regis Sala.</i>	282
<i>Aquarum destillatarum contenta.</i>	261	<i>regia sine vitriolo.</i>	396
<i>Aquarum destillatarum correctio.</i>	787	<i>rosarum.</i>	63
<i>de Aqua hordei admonitio.</i>	827	<i>solvens philosophica.</i>	691
<i>Aqua electio ad cerevisiam.</i>	173	<i>spermatis ranarum.</i>	664
<i>Aqua Esculapii.</i>	267. 668	<i>spermatis ranarum antipodagrica.</i>	665
<i>aluminis.</i>	ibid.	<i>sudorifera Sala.</i>	924
<i>aluminis fixi.</i>	669	<i>tartarisata.</i>	666
<i>antapoplectica specifica.</i>	802	<i>theriacalis optima.</i>	452
<i>antepileptica temperata.</i>	801	<i>theriacalis simplex.</i>	665
<i>antipodagrica.</i>	665	<i>theriacalis composita.</i>	666
<i>antipodagrica altera.</i>	ibid.	<i>theriacalis frigora destillata.</i>	665
<i>arcana contra ariduram.</i>	670	<i>veronica.</i>	64. 663. 786
<i>arthritica.</i>	814	<i>vita quomodo rectificetur ?</i>	59. 100
<i>Basilii Valentini.</i>	282	<i>vita unde dicatur ?</i>	87. 262
<i>benedicta.</i>	499. 642	<i>ejus differentia.</i>	89
<i>cancrorum.</i>	383	<i>virtutes.</i>	88
<i>ex cerusa antimonii.</i>	360	<i>ex vino Rhenano.</i>	90
			<i>Aqua</i>

ET VERBORUM.

Aqua vitæ ex fructibus horariis.	98	ex Argento somniferum & anodynum edu- ci non potest.	268
ex melicrato.	ibid.	an antimonio in sit ?	313
ex frumento.	ibid.	Argenti vivi denominationes unde ?	209
ex fructibus omnium generis.	99	crudi & simplicis internus usus,	
composita.	102	tutus est.	210
nobilis cum ambra per infusionem.	104	essentia, consistentia, forma,	223
Diambra per distillationem.	105	ejus substantia admirabilis.	256
aromatica per infusionem.	106	ejus reductio in pristinam formam brevis fit.	351
cordialis præstantissima.	107	Ari radices qualitates.	15
cordialis altera.	109	Aromaticorum siccorum essentia cautè præpa- randa.	18
aurea.	ibid.	Aromaticum essentia quomodo præparanda ?	20
diastaryionis.	110	quomodo vires in his essentiis au- genda & conservanda ?	22
cephalica nobilis.	111	virtus tempore plenilunii astralior est.	676
cephalica alba.	112	Arsenicum quocumq; modo præparatum non de- bet intro sumi.	311. 683
pectoralis optima.	113	quomodo usurpandum ?	586
anisi.	114	quomodo præparandum ?	683
mentha.	ibid.	Arthritici doloris remedium.	487. 619
limonum & arantiorum.	116	Artis Spagyrica potentia.	221
juniperi.	117	impossibilia.	222
carminativa.	ibid.	certitudo.	875
theriacalis.	118. 810	Assæ dulcis descriptio & repurgatio.	43
angelica.	ibid.	Asthmatis remedium.	484. 514
aromatisata.	330	Astrorum in sublunaria influxus.	428
vitrioli secunda.	365	Avicennæ pietas.	540
Aquila rubea.	211	Aurea Alexandrina Nicolai.	910
Arcanum antiepilepticum.	658	Autoris.	911
Helidæi.	722	Auri partes substantiales.	225
Regiæ.	648	in Medicina utilitas.	192. 863
vitrioli.	657	elevatio per alembicum.	236
Archæi opera.	123. 479	calcinati solutio.	233
Ardoris febrilis remedium.	617	colores in operationibus.	187
per Arenam distillandi modus.	56	color cum Saturno cementati.	188
Argentum cur Luna dicatur ?	198	præcipitati motus.	ibid.
ejus anatomia.	199	Bbbbbb 2	Auræ
reductio ejus in materiam primam.	200		
ex eo tinctura cærulea extrahi non potest.	256		

INDEX RERUM

<i>Auri liquor impossibilis.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Aurum potabile quale detur ?</i>	192
<i>reductio.</i>	190	<i>eius corruptio.</i>	590
<i>preparatio corrosiva requirit.</i>	194	<i>an sine corrosivo fieri possit ?</i>	242
<i>solutio & digestio.</i>	195	<i>cum corrosivo.</i>	689
<i>separatio à menstruo.</i>	<i>ibid.</i>	<i>an sit Panacea ?</i>	244
<i>liquidi illusio.</i>	196	<i>cujus qualitatis esse debeat ?</i>	688
<i>substantialis compositio.</i>	224	<i>Aurum precipitatum azurinum.</i>	923
<i>perfectio, ejusq; causa.</i>	227	B.	
<i>tinctura Antonii adulterina.</i>	238	<i>Balneum Mariae.</i>	56
<i>soliditas non omnem operationem excludit.</i>	239	<i>roris.</i>	57
<i>actio cur abstrusa ?</i>	240	<i>Balnei usus tempore pestis.</i>	442
<i>preparatio ad aurum potabile.</i>	294	<i>Balsamaleon.</i>	685
<i>fixi in volatile conversio.</i>	691	<i>Balsami aromatici.</i>	873
<i>solutio magistralis.</i>	276	<i>Balsamorum basis.</i>	685
<i>solutio radicalis.</i>	865	<i>destillatio.</i>	71
<i>Aurum cur Sol nominetur ?</i>	187	<i>Balsamus aloeticus.</i>	22
<i>nec aquam nec oleum suppeditat.</i>	188	<i>apoplecticus specificus.</i>	807
<i>diaphoreticum.</i>	863	<i>benzoinus fragrantissimus.</i>	687
<i>fulminans.</i>	195	<i>bezoarticus.</i>	435
<i>purgatum.</i>	745	<i>cephalicus.</i>	686. 807
<i>ex se nihil potabile habet.</i>	228	<i>cordialis.</i>	435. 807
<i>qua ratione confortativum.</i>	235. 240	<i>diambre.</i>	807
<i>à corrosivis non destruitur.</i>	278	<i>pestilentialis.</i>	812
<i>an sit materia Medicina universalis ?</i>	240	<i>rhodinus moschatus.</i>	808
<i>an antimonio insit ?</i>	313	<i>serpentum.</i>	734
<i>quomodo à Pseudochymicis preparatur ?</i>	863	<i>stomachalis.</i>	808
<i>Aurum potabile Hermeticorum antiquorum.</i>	241	<i>styracis.</i>	42
<i>aliud.</i>	277. 863	<i>sulphuris.</i>	686. 803
<i>Quercetani.</i>	286	<i>eius effectus.</i>	266
<i>compositum.</i>	289	<i>sulphuris Rulandi verus.</i>	687
<i>Basil. Valentini.</i>	291	<i>triplex est.</i>	71
<i>Francisci Antonii.</i>	294	<i>vita liquidus.</i>	803
<i>philosophicum.</i>	690	<i>vitriolatus.</i>	381
<i>Anglicanum.</i>	691	<i>Bdellii solutio.</i>	40
<i>mysticum.</i>	791	<i>destillatio.</i>	74
		<i>Benzoinum gummi, & exinde preparata.</i>	73.
			250
		<i>Betonica herbe laus.</i>	177

Bezoar-

ET VERBORUM.

Bezoardicorum utilitates.	459	Camphora descriptio.	76
activitas.	533	solutio.	909
usus ad preservationem pestis.	540	Cancris remedium.	489
usus in curatione pestis.	543	Candela pro fumo contra pestem.	432
usus ad febrem ardentem.	552	Carbunculi pestiferi curatio.	465
Bezoardicum antimoniale.	354	Cardui angelici virtutes.	85
auratum.	197	Caryophylli copiosum oleum exhibent.	84
chrysoeorallinum.	784	Cassia lignea qualitates.	106
corallinum.	448	Cataplasma adstringens.	850
disolis.	528	cephalicum.	473
fovisale.	762	ad gangrenam.	585
Lunare.	ibid.	hepaticum.	850
Martiale.	ibid.	splenicum.	ibid.
minerale auratum.	760	stomachale.	849
pretiosum aureum.	922	Catarrhorum varietas.	568
vitriolatam.	455	curatio.	484 508. 567
Bolus orizeus.	450	Catarrhus suffocativus curatus.	511. 512
Boracis proprietates.	335	Cathartica ad veneni attractionem faciunt.	542
Borraginis essentia.	5	Cathartorum vis à spiritu vini infringitur.	262
Brodium galline cardiacum.	836	condimenta.	348
de succo caponum vel gallinarum.	ib.	necessitas.	542
Bryonia radice preparatio.	15	remora.	733
Butyrum corallorum.	740	fortium usus limitandus.	776
antimoni.	762	Catharticum polychrestum.	775
Buxi qualitas.	70	Caverna Elbingerodana.	699
		Cause aerem corrumpentes.	428
C.		Cause febrium ex Hippocrate.	572
Cachectica curata.	208	Causus seu febris ardens ob savissima sympto-	
Cachexia remedium.	484	mata perniciosissima est.	552
Cadavera variolis extinctorum etiam interne		Causiticum ad abscessum pestilentem.	467
maculata.	744	actuale indolorificum.	764
Calcei usus mechanicus.	159	minerale Autoris.	ibid.
Calcinatio quotuplex?	230	Cautela in usu cathartici polychresti.	776
auri.	229. 690	in usu vomitorii benedicti.	774
lapidum pretiosorum inutilis.	253	Cautio in cura paralyseos.	570
vitrioli inutilis.	365	in usu pilularum familiarium.	777
Calculi curatio.	582	in usu vitriolatorum remedium.	266
Calculosis opium exhibere licet.	619		

INDEX RERUM

Cautiones de laudani usu observanda.	621	Citria mala limonibus praeseruntur.	81
in opiatorum usu.	789	Claretum pectorale.	748
Centaurei minoris vires insignes.	10	violaceum.	828
Cera de stillatio.	75	Clarificatio cum albumine ovi quando necessa-	
Cera aurochrysvivis sclopetaria unde?	273	ria?	8
quomodo ea infringatur?	274	Clyssus cardui benedicti.	652
Cerevisia inebriandi vis unde sit?	97	Clyster in diarrhoea.	475. 548
Cervariae radices usus.	719	in obstructione ventris.	475
Cervarum ante partum purgatio.	ibid.	Coagulatio spirituum menstrui cum Luna	200
Cerussa antimonalis.	358	Caelum microcosmicum.	212
plumbo malignior.	334	Cohob antimoni.	660
ejus reductio in plumbum.	238. 358	Colica curata historia.	125. 515
Chalybs malignitate caret.	268	remedium.	485
de Chalybeatorum usu admonitio.	772	Colocynthidos malignitas.	30
Chirurgi cur in vulneribus & fistulis profundis		substantia triplex.	ibid.
quandocumque aureis instrumentis utantur?	193	correctio.	707
Chirurgica medicamenta.	916	Color corallorum unde?	697
remedia ex antimonio.	358	salium potentia varius.	703
Cholagogum lenitivum.	780	Colores sunt menstrui solventis, non rei soluta.	
Chrysologia.	221	282	
Chrysoberz. ar.	530. 923	tincturarum ex accidente sunt.	250
Chymia quid in preparatione auri praestet?	243	Coloris viridis in vitriolo origo.	255
Chymia subjecta.	247	in extractione fallax argumentum.	667
addiscenda tempus.	269	Colorum in elevatione auri causa & origo.	
finis.	280	inductio.	237
objectum.	631	645	
antiquitas.	876	Compositorum vires quomodo indicanda?	481
Chymicarum essentialium modus preparandi.	3	Complexionum ratio habenda.	859
operationum limites.	247	Confectio alchermes D. M.	898
Chymicos veros a falsis discernendi signa.	424	alchermes Autoris.	899
Chymicorum stoliditas in preparatione lapi-		arthritica.	778
dum pretiosorum.	450	diartari simplex.	130
medicamentorum praestantia su-		contra dysenteriam.	382
pra vulgaria.	258	de hyacintho aurea.	450
Cibus pestis tempore usurpandus.	439	liberantis.	901
Cinamomi oleum.	84	de rosis siccis vitriolata.	423
genera.	675	sicca pro cordis & stomachi confor-	
Circulatoria phiole ad cinnabarim Mercurii		tatione.	441
conficiendam.	769	Confectiones opiatae.	612. 899
		Consu-	

ET VERBORUM.

Confusio trium erronearum objectionum contra usum laudani.	622	Crocus metallorum Rulandi.	643
Congelationis in juvene quodam mira historia.	565	Cryſtallum Diana.	200
Consuetudo naturæ acq̄ſiſſitæ dicitur.	601	minerale cum ſaccharo.	736
Contraria contrariis curantur.	207	Cryſtalli tartari.	735
Contuſionis remedium.	489	Cypreſſi ligni oleum.	82
Copal quid.	42	Cupreæ ſubſtantiæ in vitriolo facultas.	370
Corallorum generatio.	697	Cupri noxia.	60
tinctura.	ibid.	nomen & qualitas.	216
tinctura falſa.	253-870	analogia cum Venere cœleſti.	ibid.
tinctura erronea.	319	uſus internus improbat.	267
Cordis anxietatis in peſte remedium.	472	uſus chirurgicus.	268
deliquii remedium.	536	Curatio duplex eſt.	549
Cordialia medicamenta quomodo commode offerantur?	162	Cydonia ſaccharo condita laudantur.	166
Cornu cervi per calcinationem præparatum.	784	D.	
per macerationem præparatum.	785	de Decoctis in genere.	886
diaphoreticum.	908	Decoctum argillaceæ terræ.	748
Corroſiva natura familiaria.	503	in febre ardente.	420
Corroſivum in magiſterio auri utendum.	193	in febribus acutis.	827
Corroſivorum uſus an approbandus?	230	hepaticum.	830
temperatio.	263	hordei pectorale.	ibid.
genus duplex.	275	hordei ſimplex.	827
in auro ſolvendo ratio.	692	ligni guajaci.	887
Corruptum ſemel idem numero redire nequit.	273	mili.	829
Corticum citri conditura.	82	panis.	826
Craſeo-criterium.	635	Storzonera.	829
Cremor hordei.	835	Deſluxionis in pectus curatio:	
Critirium medicamentorum.	672	podagrica cura.	512
Crocus cur aurum vegetabile dicatur?	20	Deliriorum cura.	511
chalybis rubificatus.	809	Dementia curata.	546
Martis adſtrictorius.	746	Deſtillatio à quo & quando inventa.	205
Martis aperitivus.	ibid.	per calorem lampadis.	55
metallorum unde dicatur?	340	per arenam.	68
metallorum quomodo præparetur?	340	ejus duæ differentiæ.	ibid.
	508	Diacinamomum ambratum.	57
		Diacodium violatum.	801
		Diacydonium purgans Autoris.	821
		Diahyacinthum aureum.	898
		Diamargaritum vomitivum.	449
		Diamoschum dulce.	347
			676

Diamo-

INDEX RERUM.

Diamoschum corroborans.	645	Echeneis microcosmicus.	686
Diaphoreticum in peracutis.	659	Effectus per se & per accidens.	91
antimonii.	785	deducit in cognitionem causa.	575
pestilentielle Aurois.	460	laudani in genere & specie.	616
pretiosum.	783	motus in mari.	698
Diaromaticum essentiale.	528. 923	Elasacchara.	51. 184
Diasenna Aurois.	446	Elasaccharum citri.	801
Diasolis.	ibid. seqq.	Elaterium vehemens medicamentum.	33
Diartarum purgans.	132	Electrum aureum cordiale.	923
Diaeta in peste observanda.	439. 543	Electuarium diartarum.	134
peste affectorum.	471	hydragogum.	779
intoxicatorum.	539	Indum majus.	857
in febribus intermittentibus.	573	latificans Aurois.	900
in usu pulveris rosa vite.	859	latificans Rhasis.	ibid.
Digestio quando necessaria.	65	pulmonicum.	748
Digestivum ad quartanam.	577	Elementi aqua natura.	53
Dioscorides Simplicistarum omnium Princeps.	304	Elixir quid sit?	110
quando vixerit.	3	antepilepticum.	801
ejus error de corallorum duritie.	698	antifebrile.	772
Directio in usu Bezoardicorum.	531	aureum.	795
Diureticorum noxa.	781	balsamicum stomachale.	806
Dolor artuum.	619	bezoardicum.	529
aurium.	617	cephalicum.	802
capitis.	ibid.	cinamomi.	798
colicus.	618	citri.	432. 645
denticum.	617	cordiale specificum.	797
laterum.	547	proprietas.	693
matricis.	618	rhodosaccharatum.	645
post partum.	619	vite.	110
renum.	ibid.	Ellebori descriptio & preparatio.	29
Doloris remedium universale.	616	Emeticorum beneficia.	494
Dulcis res per proprietatem acidam, & vice versa operari nequit.	255	classes.	498
Dysenteria causa & cura.	561	differentia.	744
remedium.	485. 619	prastantia.	555
E.		Emplastrum ad anthracem.	549. 550
Ebuli usus & preparatio.	33	arsenicale.	586
		ad carbunculum.	406
		emolliens.	551
		griseum antimoniiale.	361
		Empla-	

ET VERBORUM.

Emplastrum hepaticum.	536	Essentiarum parandi modus ex herbis viridib.	8
hypochondriacum.	746	usus in Medicina.	4
magneticum in peste.	385	extrahendarum modus ex subtri-	
martiale.	815	lioribus vegetabilibus.	17
meliloti.	729	conservatio.	22
ad paralyfin.	571	Essentia absinthii.	18
ruptorium pestilentielle.	465	acetosa saccharata.	183
saturninum.	815	agarici.	26
sticticum martiale.	209	angelica radice.	21
Empyricorum solenne.	356	camphora alexiteria.	687
Emulsio amygdalarum.	833	capitum papaveris saccharata.	183
sem. papaveris albi.	ibid.	caryophyllorum.	20
Encheireses spagyrica artis.	221	centaurei minoris.	9
Enema abstergens.	841	colocynthidos.	30
ad calculum.	842	corticis citri.	21
carminativum.	843	croci.	20, 798
consolidans in dysenteria.	ibid.	eucumeris asinini.	32
domesticum laxativum.	842	esule radice.	28
emolliens.	841	euphorbii.	27
euporiston refrigerans.	840	florum borraginis.	5
lentivum.	842	rosarum saccharata.	184
Ens balsami.	747	rosarum rubrarum.	19
primum auri.	864	violarum simplex.	6
Epilepsia curata historia.	510	violarum saccharata.	184
infantium cura.	566	tunica.	6
adulorum cura.	567	foliorum sennae.	25
remedium.	482, 617	fructuum in genere.	10
Epitaphium Paracelsi.	307	fructus rubi idaei.	11
Epithema cordiale refrigerans.	847	glycyrrhizae.	13
cordiale in febris malignis.	848	granorum alkekengi.	11
ad plantas pedum.	851	gratiolae.	33
Equi animositas ex vini potu.	717	hellebori.	29
Error Medicorum in decoctis parandis.	61	hyperici.	7
circa extracta.	871	ligni aloes.	21
Errorum cause in operationibus chymicis.	358	guajaci.	14
Essentiarum nomen, inventio, &c.	2	mechoaca.	27
parandi modus antiquorum.	ibid.	myrobalanorum.	11
parandi modus Chymicorum.	3	opii.	451
		pomorum dulcium.	12
		CCCCC	Essentia

INDEX RERUM

<i>Essentia Rhabarbari.</i>	24	<i>Febris lenta curata.</i>	511
<i>scammonii.</i>	31	<i>quartana inveterata cura.</i>	574
<i>scorzonera.</i>	12	<i>Februm generatio.</i>	710
<i>tamarindorum.</i>	10	<i>Febrisfuga medicamenta varia.</i>	575
<i>tartarea vegetabilis.</i>	75	<i>Fermentationis utilitas.</i>	95
<i>turpethi.</i>	31	<i>proprietas.</i>	96
<i>vitrioli.</i>	657	<i>potentia.</i>	172
<i>Esule malignitas.</i>	29	<i>artificium.</i>	181
<i>Euphorbio usus de vita periclitatur.</i>	27	<i>Fermentationi que simplicia apta sint ?</i>	96
<i>Exercitium vehemens tempore pestis periculo-</i>		<i>Fermentatum bezoardicum.</i>	180
<i>sum.</i>	437	<i>betonica.</i>	176
<i>Exsiccatio quid herbarum viribus detrahat vel</i>		<i>cinamomi.</i>	178
<i>addat.</i>	17	<i>cordiale.</i>	179
<i>de Extractis in genere.</i>	871	<i>cydoniorum succi.</i>	177
<i>Extractio salis vitrioli.</i>	500	<i>florum aurantiorum.</i>	176
<i>sulphuris auri.</i>	283	<i>florum rosarum.</i>	175
<i>Extractum castorei.</i>	729	<i>nephriticum.</i>	180
<i>esule minoris.</i>	729	<i>radicis scorzonera.</i>	177
<i>bezoarticum.</i>	922	<i>stomachale.</i>	180
<i>alii.</i>	908	<i>Fermentum hydrosacchari.</i>	173
<i>gentiane.</i>	908	<i>singulare.</i>	181
<i>hellebori.</i>	722	<i>Ferrum cur Mars dicatur ?</i>	206
<i>hepatis antimonii.</i>	643	<i>an à vitriolo in as mutetur ?</i>	400
<i>mumia.</i>	724	<i>Ferulaceæ duplicem substantiam habent.</i>	39
<i>oppi.</i>	908. 923	<i>Fixatio nitri.</i>	283
<i>rhabarbari.</i>	724	<i>Fixi in volatile conversio.</i>	671
<i>scammonia.</i>	727	<i>Flores antimonii.</i>	753. 754
<i>vitrioli anodynum.</i>	372	<i>eorum preparatio.</i>	342
F.		<i>cur sic dicti ?</i>	ibid.
<i>Faba fovis.</i>	714	<i>varii sunt coloris.</i>	343
<i>Fabrica pro cauteriis.</i>	765	<i>eorum virtutes.</i>	344
<i>Faciei turpitudine post variolas.</i>	560	<i>salis.</i>	749
<i>Facula aronis.</i>	14	<i>sulphuris.</i>	747
<i>bryonia.</i>	15	<i>sulphuris albicantes.</i>	748
<i>Febris ardens curata.</i>	511	<i>sulphuris benzoinati.</i>	804
<i>ardentis cura.</i>	552	<i>sulphuris diaphoretici.</i>	908
<i>Hungarica symptomata gravissima.</i>	513	<i>Fluxus muliebris remedium.</i>	487
<i>intermittentis descriptio.</i>	572	<i>Fluxus ventris remedium.</i>	485. 548
<i>intermittentis remedium.</i>	488. 618	<i>Fluxionum in genere remedium.</i>	616

Fomto-

ET VERBORUM.

Fomentatio excellens ad maniam.	846	Hemicramie curatio.	563
stomachalis.	474-548	remedium.	482
G.		Hepar antimonii.	643
Galenus materia medica assiduus indagator.		Hepatis obstructionis remedium.	578
298.301		imbecillitatis remedium.	485-536
omnia, quæ sciebat, posteris communi-		Hercules Bovii.	507.759
cavit.	302	Hernia dolores opio mitigantur.	619
Chymiam non cognovit.	ibid.	Homo ex duplici natura constat.	218
ejus judicium de medicamentis.	656	magnes specificus, omnem miseriam ad	
Galenicorum calumnia adversus Spagyriam.		se trahens.	375
	875	Hostia purgans.	727
Gallianimositas.	715	Humiditas corruptionis & putredinis causa.	
Gangrana remedium.	489		431
curatio.	585	Humidum radicale simplicium per exsiccatio-	
Gargarismus abstergens.	837	nem non perit.	17
in lingue inflammationibus.	838	Hydragogum ex argento.	268
pro scorbuticis gingivis.	ibid.	Hydromel meracum.	174
pro laxata uvula.	ibid.	passulatum.	ibid.
Gelatina in dysenteria.	837	spirituosum.	ibid.
Glandularum pestilentialium intra cutim &		Hydropis curatio.	578
carnem mobilium cura.	469	remedium.	485
Glycyrrhiza noxa.	13	Hydropica curata.	204
succii purificatio.	35	Hydropicus curatus.	205
Gonorrhœa remedium.	486	Hydrosatum.	825
Granorum ebuli incommoda.	34	Hydrosaccharum compositum.	173
Gratiola vires.	33	vinosum.	171
Guajaci ligni duplex substantia.	14	clarificatum.	826
Gula inflammationis remedium.	559	Hyoescyamus an vim deleteriam habeat?	713
Gummatum substantia duplex.	39	ejus noxa.	712
odoriferorum destillatio.	72	fertilitas.	714
ferulaceorum destillatio.	73	preparatio.	715
Gummi gutta purificatio.	32	Hypocatharsis remedium.	619.693
noxa.	ibid.	Hyperici virtutes.	7.567
ladani purgatio.	41	Hypochondriaca passionis remedium.	483
styracis calamitæ purgatio.	ibid.	I.	
H.		Fava insule fertilitas.	721
Hæmorrhagia remedium.	617	Ignis regimen in separatione magisterii ab	
Helleborus niger in Medicina tutior.	29	aqua.	201
pestis remedium.	469	actio, quò se extendat?	247
		Cccccc 2	Ignis

INDEX RERUM

<i>Ignis predator tincturarum.</i>	701	<i>Lapis lunaris quomodo in crystallos reducatur</i>	202
<i>gradus pro floribus sulphuris.</i>	747	<i>Philosophorum.</i>	758
<i>Impostura auri potabilis.</i>	792	<i>Laudana opiata tria diversa.</i>	608.609
<i>Incubi remedium.</i>	483	<i>Laudani opiati virtus & usus.</i>	616
<i>Inedia noxa tempore pestis.</i>	441	<i>in usu cautiones observanda.</i>	621
<i>de Infusionibus.</i>	889	<i>praestantia.</i>	568
<i>Infusio rosarum simplex.</i>	ibid.	<i>proprietates.</i>	709
<i>Ingredientia balsamorum.</i>	685	<i>ejus absurda compositio.</i>	708
<i>Insolatio aquarum destillatarum.</i>	64	<i>Laudanum angelicum.</i>	788
<i>Instrumenta destillatoria.</i>	56	<i>benedictum.</i>	529
<i>Instrumentorum pro destillatione purgatio.</i>	87	<i>liquidum.</i>	722
<i>Instrumentum cauteriale.</i>	765	<i>mercuriale D. Beieri.</i>	288
<i>Intemperiei calidae curatio.</i>	545	<i>Lepra origo & remedium.</i>	492
<i>Intestinorum dolentium remedium.</i>	538	<i>Lethargi cura.</i>	564
<i>Ischamon singulare.</i>	669	<i>Lienis morbofi remedium.</i>	485
<i>Ischuria remedium.</i>	486	<i>duri & obstructi remedium.</i>	578
<i>de Zulepis.</i>	890	<i>Ligni aloes descriptio & nota.</i>	21
<i>Zulepis aureus.</i>	832	<i>exoleti ablutio.</i>	107
<i>hemericus.</i>	741	<i>Lignum juniperinum non est venenosum.</i>	115
<i>mastichinus.</i>	832	<i>rhodium.</i>	83
<i>stomachalis.</i>	ibid.	<i>sassafras.</i>	ibid.
<i>refrigerans.</i>	831	<i>Lingua & faucium inflammationis in peste re-</i>	
<i>refrigerans in peste.</i>	472	<i>medium.</i>	474
<i>rosatus vulgaris.</i>	830	<i>Linimentum contra diarrhoeam.</i>	548
<i>alius.</i>	831	<i>Liquores fermentati medicinales.</i>	175.179
<i>rubescens.</i>	ibid.	<i>Liquor anodynus sine opio.</i>	722
<i>de rubo ideo.</i>	ibid.	<i>antepilepticus.</i>	377
<i>in variolis.</i>	559	<i>antimonialis.</i>	362
<i>ex vino resectorius.</i>	832	<i>contra arenam.</i>	383
<i>violatus.</i>	831	<i>cardiacus.</i>	380.894
<i>Juniperi lignum pro veneno habitum.</i>	115	<i>Diana.</i>	659
<i>Jusculum analepticum.</i>	551	<i>Martialis.</i>	772
L.		<i>nephriticus.</i>	671
<i>Lac perlarum.</i>	834	<i>oculorum cancri.</i>	ibid.
<i>Laconicum D. Genandii Parisiensis.</i>	768	<i>contra pestem.</i>	384.385
<i>Ladani gummi virtutes & purgatio.</i>	41	<i>contra pleurestn.</i>	382
<i>de Lapidibus pretiosis.</i>	870	<i>contra prunellam.</i>	383
<i>Lapis bezoar quid sit, & ubi generetur.</i>	147	<i>restaurativus.</i>	380
<i>lazuli virtus.</i>	239		Liquor

E T V E R B O R U M.

Liquor ad sugillata.	584	Magisterium perlarum.	264. 739
vitrioli acidus primus.	365	perlarum solubile.	796
secundus.	368	plumbi quomodo agat ?	243
vitrioli diaphoreticus.	374	pretiosum.	921
Lixivium calcis pro saccharo.	158	Magnetis arsenicalis preparatio.	466
de Looch in genere.	913	Magneti calcinato nulla vis attrahendi inest.	701
Looch de papavere.	ibid.		
perlatum Autoris.	914	Mangonia oleorum pretiosorum.	75
de pulmone vulpis.	ibid.	Manna caelestis Quercetani.	685
sulphuratum Autoris.	915	Mantellum ligneum sudoriferum.	766. 768
Lues gallica curata.	515	Manualis destillandi operatio.	58
Lumbricorum remedium.	485	Manus Christi perlata.	902
Luna potabilis.	693	Autoris.	903
purgans.	864	Mare variarum rerum seminarium.	697
Luna coagulatio.	200	Mars rubificatus.	207
solutio.	ibid.	Martis caelestis & terrestris analogia.	206
magisterium.	ibid.	Matslach Turcarum quid.	715
motus in Epilepsia observandus.	373	ejus usus & origo.	718
Lunaris lapidis in crystallos reductio.	202	preparatio.	719
M.		operatio.	720
Maceratio longa simplicibus odoriferis & aromaticis noxia.	68	Materia quanam vomitu evacuanda.	744
Macula ex vino rubro in mappis mantibusque quomodo eluantur.	541	Mechoaca virtutes.	27
Magisterium quid sit ?	280	Media ad animositatem.	717
aluminis.	669	Medicamenta varia cum spiritu vitrioli parata.	421
antimonii diaphoreticum.	353	Medici requisita & officium.	61. 75. 163. 246. 257. 300. 302. 342. 376. 378. 443. 794
auri.	193	Medici & Chirurghi pestilentialis officium.	438.
auri liquidum.	791		470
chalybis vitriolatum.	131	Medicina studioso Chymia commendatur.	269
corallorum.	739	Medicorum ignavia.	341
corallorum solubile.	796	vulgarium improbitas.	422
corallorum vitriolatum.	451	Medicina universalis.	865
juniperinum.	908	saccharo an carere nequeat ?	163
lapidis bezoar compositum.	795	Medicamentorum vires saccharo obtunduntur.	165
Luna seu argenti.	200	superfluitas in Officinis.	166
ejus separatio ab aqua.	201	de Melle.	883
ejus proprietates & vires.	202	Mel baccarum juniperi.	729. 824
Luna dejectorium.	737	Cecccc 3	Mel

INDEX RERUM

Melbeta.	823	Mercurius diversa ratione calidus & frigidus est.	227
passularum.	824	an venenum sit.	506
rosatum.	ibid.	rerum naturalium.	66
Melicrati destillatio.	98	antimonii.	327
Melazzo quid.	157	auri.	285
Melancholicorum dieta.	534	auri currens.	189
Melissa encomium & vires.	79.108	auratus vomitivus, catharticus.	213
Memoria hebetudinis remedium.	564	ad auri amalgama.	690
confortativum.	646	desjectorius.	700
Mendacia Pseudo-Chymicorum.	794	martialis.	763
Mensis philosophicus.	295	vite.	504.749
Mensium obstructorum remedia. 29 487.580		vite correctio.	758
profluviorum remedium.	619	vite per inferiora purgans.	751
Menstrua ad extractionem essentiarum.	5	Mesenterii obstructorum remedium.	484
ad extractionem salinorum.	707	Metallorum quorundam destructio.	232
ad extractionem vegetabilium, & qua quantitate adhibenda.	18	vera preparationes sunt magisteria.	280
cujusq; rei propria.	706	Methodus exhibendi amara.	644
metallorum corrosiva.	ibid.	curativa per guajacum.	888
Menstrui ad rem solvendam preparatio.	708	Microcosmi astra.	428
Menstruum universale non datur.	704	Mineralium aciditas omnis ejusdem est originis.	391
generale quid.	705	Mixtura absinthii.	50
pro solutione oculorum cancrorum.	671	acetosa.	46
Basilii ad aurum potabile.	691	alchimilla.	51
ad tincturam corallorum.	702	althae.	48
ad gummi extractionem.	707	anagallidis.	ibid.
Menstruorum divisio pro solutione metallorum.	276	aperitiva calida.	45
Mentha crispa vires.	115	frigida.	ibid.
Mercurii qualitates & nomina.	209	artemisia.	50
purificatio.	213	betonica.	47
correctio.	214	buglossi.	ibid.
vomitivi virtutes.	ibid.	carminativa.	46
descriptio.	256	chalybeata.	50
intempestive adhibiti noxa.	211	diambre.	800
dulcis noxa.	755	dianepenthes.	790
sublimati cum antimonio conjuncti actio.	761	diuretica.	46

MIXTURA

ET VERBORUM.

Mixtura dysenterica.	809	Nausea remedia.	474. 484
fumaria.	48	Nepenthes aureum Sale.	614
mortificatam carnem separans.	585	Tenzelii.	708
myrtilloium.	49	Nitri actio in antimonium.	353
odontalgica.	790	Nitrum preparatum.	782
papaveris erratici.	49	Nucis moschata vires.	85
plantaginis.	47	O.	
rubi idai.	49	Oculorum affectuum remedia.	673
saxifragia.	780	defensio in variolis.	559
scorzonera.	50	Odoris origo.	721
simplex.	659	Olea destillata.	67. 872
tussilaginis.	49	ex vegetabilibus eliciendi modus.	ibid.
contra vermes.	812	ex resinis.	70
vulneraria.	815	ex balsamis.	71
Morbi gallici remedium.	489	rectificandi modus.	77
Morborum differentia.	257	ab aquis separandi modus.	78
curatio à Deo est.	ibid.	quanam intra corpus non usurpanda.	260
Morbilorum curatio.	561	Olei incorporatio.	81
Morsus animalium remedium.	489	per arenam destillatio.	68. 78
Motus & quies tempore pestis.	437	per vesicam destillatio.	70
Moschus cum purgantibus non convenit.	750	gummatum virtutes.	74
Mucilago cydoniorum.	816	ex sanguine & carnibus abusus.	261
Mumia ad sistendam hamorrhagiam vulne- runt.	732	oliviarum rectificatio.	917
pro theriaca.	724	anisi proprietates.	78
Musces studiosi quomodo vocem rectificent.	503	Oleum ad abscessum pestilentialem.	467
Musicum instrumentum aqua vitæ beneficio operans.	635	ammoniacci gummi.	87
Myrobalanorum genera.	11	amygdalarum dulcium apyron.	852
correctio.	12	anodynum.	815
Myrrha solutio.	40	antimonii.	362. 761
destillatio.	74	antimonii diaphoreticum.	741
N.		arsenici.	684
Narcotici somni remedium.	546	aurantiorum.	81
Natura in Medicina Dux.	493	aureum.	681
simplicitatis studiosa.	708	baccarum lauri.	676
quantum ejus conatus committen- dum.	552	balsami universalis.	649
ejus actio non turbanda.	743	balsamicum.	816
		balsami Peruviani.	685
		de been.	ibid.
		benzoinum.	73
		Oleum	

INDEX RERUM.

Oleum camphoræ.	76. 679	Oleum tberiacale.	810
cardiacum.	682	ad variolas.	560
carlinæ radicis.	85	vitrioli chirurgicum.	368
carminativum.	853	rubrum.	679
caryophyllorum.	667	smaragdinum.	680
castorei.	916	Opii purificatio.	36
cinamomi.	84	colligendi modus.	ibid.
ejus potestas.	259	probati signa.	36. 596
cinamomi sophisticum.	872	essentia.	37
citri.	81	qualitas.	37. 596
cordiale odoriferum.	682	correctio.	37
cranii humani vanè in epilepsia adhibetur.	260	corrigen di requisita.	609
ebulinum.	678	correctio secundùm Quercetatum.	720
juniperi.	80	immerita damnatio.	38
laxans.	676	descriptio secundùm veteres.	596
ligni cupressi.	82	adulterati signa.	ibid.
guajaci.	68. 678	locus natalis & cultus.	597
rhodii.	69. 82. 677	usus apud Turcas.	598
sassafras.	69. 678	usus in Medicina.	599
liliorum convallium.	80	& tabaci comparatio.	601
limonum.	81	proprietas occulta.	602
melissa destillatum.	79	effectus diversi.	603
Mercurii.	756	temperamentum calidum.	604
ad morbos frigidos.	917	vera præparatio.	609
nephriticum.	781	à sulphure suo separatio.	ibid.
nucis moschata.	85	timelura.	610
ovorum.	851	confectiones tres diverse.	612
Philosophorum.	76	in febribus continuis noxa.	710
rosarum stillatissim.	79. 677	Ophthalmicum.	664
facchari.	168	Crollii.	672
succini.	260	foviale.	216
succini albi.	677	Organa destillatoria.	56
sulphuris campanatum.	682	Organum Musicum aquæ vitæ beneficio sonans.	635
sulphuris pestilentielle Fincelij.	683		826
styracis.	42	Oxycratum.	826
tartari genuinum.	869	Oxyrrhodinum refrigerans ad dolorem capitis	
improprie dictum.	138	in febribus acutis.	845
zerebinthina.	86	Oxyrrhodinorum in usu cautio, & applicandi	ibid.
		tempus.	Oxy-

ET VERBORUM.

Oxyfaccharum vomitivum.	346. 774	Phlebotomia usus tempore pestis.	475. 543
vomitivum contra pestem.	445	Phrenesis curata.	205
Oxyfal diaphoreticum.	51	remedium.	482
P.		Phthifici curatio.	514
Palpitationis cordis remedium.	484	Phthificorum sustentatio.	166
Panatella.	835	Pilula angelica.	730
Panchymagogen Mercuriale.	754	angelica contra pestem.	445
Paracelsi scripta utilia.	121	antimoniales.	346
vitium.	ibid.	balsamica.	573
epitaphium.	307	cephalica.	561. 777
hostilitas erga Arsenicum.	311	cephalica Sala.	913
scribendi modus.	357	familiares.	777
mos in arcanorum tractatione.	694	laxantes in peste.	542
Paralysis curatio.	516. 569	lucis majores.	912
remedium.	482	magnarum virtutum Sala.	924
Partus difficilis remedium.	487. 582	moniales.	731
curatus.	516	polychresta scammoniata.	728
Passionis hypochondriaca remedium.	483	tartarea.	131
Passule purgantes.	133. 779	Pilularum usus quibusnam conducat.	446
de Perli.	870	Ruffi cum Elixir cognatio.	696
ex Perli preparata.	253	Plantaginis virtutes.	9
Perpetuum mobile.	635	Plantas resuscitandi secretum.	653
Pessarum in mensibus obstructis.	581	Pleuritidis curatio.	554
Pestis descriptio.	426	remedium.	484
imminentis signa.	430	Plumbi analogia cum Saturno.	217
preservatio.	ibid.	noxa.	56
signa & indicia in genere.	457	usus externus.	220
curanda methodus generalis.	459	Podagra remedium.	513
accidentia curandi methodus.	465	Pomambra tempore pestis.	435
remedium divinum.	540	Pomum odoriferum specificum contra infectio-	
interna curatio.	543	nem aeris.	436
symptomata.	544	Porismata de auro potabili.	244
externa curatio.	549	Potio benedicta purgans.	735
Petrolei virtus.	350	contra dysenteriam solutiva.	840
Pharmacopæorum negligentia.	16	è foliis senne.	839
fraudes.	75	hydragoga.	579
Phiola circulatoria ad cinnabarim Mercurii		in pleuritide.	555
consciendam.	769	purgans in febris inermittentibus.	572
Phlebotomia necessitas in plethora.	532	purgans in febris quartana.	577
		D d d d d	Potio

INDEX RERUM

Potio purgans in scabie.	583	R.	
de rhabarbaro solutiva.	839	Rectificatio quando adhibenda.	77
Præcipitatum nobile.	759	Refrigeratorii instrumenti necessitas.	78
Pseudo-Chymici quinam sint.	862	Regulus antimonii.	322
Pulvis ambrae.	925	ejus affinitas cum Mercurio.	324
auri.	195	Renum ardoris remedium.	537
ad arthritidem.	733	Resinarum destillatio.	72
bezoardicus serpentinus.	732	Respirationis necessitas.	424
bezoardicus smaragdinus.	800	Restaurantia in peste.	471
diachermes.	799	Resibile succorum destillatorum non est essen-	
diartari solutivus.	778	tia.	58
diartari stomachalis.	133	Retortæ ferreae commodum.	69
contra epilepsiam infantium.	378	Rhabarbarum quibus conveniat.	24
contra hæmorrhagiam.	732	album.	27
hydragogus.	132	Rhabarbari virtutes.	725
ad morbos malignos.	783	usus in hydropæ.	ibid.
ophthalmicus.	817	correctio.	726
phlegmagogus.	132	Rhasis quando claruerit.	55
purgans in mensibus obstructis.	580	Rhodo stigma odoratum.	663
sternutatorius ad somnum narcoticum.	546	Rosa mineralis.	749
	857	ejus virtutes.	751. 857
Pulveris rose vitæ admiranda virtutes.	857	quibus illius usus vitandus.	860
Purgantia calidiora cautè adhibenda.	132	Ros Solis.	649
Purgatio in catarrhis.	568	vitrioli.	364
in exanthematibus.	744	Rosarum infusio simplex.	889
Pustularum in morbo gallico remedium.	489	Rotula cordiales.	450
Pyrapyron Zvingeri.	764	sulphurata.	748
		S.	
Qualitatum occultarum cognitio ab experien-		Sacchari solum naturale.	156
tia.	90	extrahendi artificium.	ibid.
Quartana antimonio curata.	341	descriptio.	ibid.
curata.	752	differentia.	157
Quercetani encomium.	496	depuratio.	158
Quinta essentia cerasorum.	637	alteratio ab aqua calcis.	ibid.
ebuli.	636	qualitas & proprietates.	160. 883
laxativa.	644	usus & abusus.	160
salis.	284	utilitas ad medicamentorum edulco-	
sambuci.	636	rationem.	161
vini.	871	utilitas ad varia condienda.	161
		Sacchari	

ET VERBORUM.

Sacchari utilitas ad medicamentorum preparationem.	163	Sal diaphoreticus.	787
necessitas in Medicina.	ibid.	gemma ad auri calcinationem.	690
necessitas ad simplicium conservationem.	164	Luna volatile.	739
eo condita non sunt rejicienda.	165	metallorum equivocum.	256
est tamen eorum superfluitas.	166	tartari ad quid utile.	138
anatomia.	167	ejus usus mechanicus.	139
destillatio.	ibid.	tartari vitriolatum.	138. 735
oleum.	168	vini crystallinum.	140
tinctura antiquorum.	169	vitrioli.	369. 728. 775
in acidum conversio.	181	ejus virtus & proprietas.	501
ad essentias usus.	182	urina quomodo corrigatur.	703
Saturni virtus & usus.	219. 220	Sanguinis coagulati curatio.	514
confectio.	219	dispositio ab alexiteriis.	534
reductio.	279	Sanguis draconis quid sit.	43
Saccharum ambratum.	925	ejus adulterata compositio.	ibid.
Sacculus carminativus.	850	nativi & falsi signa.	44
cephalicus calefaciens.	847	ejus vires & purgatio.	ibid.
in destillationibus acribus.	ibid.	Sapo medicamentosus.	813
contra flatum.	850	Sapa Medicis quid.	10
pectoralis.	848	earum vulgaris conficiendi modus ineptus.	ibid.
stomachalis.	849	Saturni caelestis & terrestris analogia.	217
Salis proprietates.	252	ejusdem sacchari descriptio.	219
fumus noxius.	310	spiritus putatitius.	ibid.
cum sulphure calcinatio.	732	destructio.	278
Salia conficiendi modus.	148	Saturnus est columna Chirurgia.	220
purificandi modus.	149	Scabiei maligna remedium.	488
eorum in praxi utilitas.	151	curatio.	583
convenientia ad mixturas.	ibid.	Scammonii purificatio.	31
usus alchymisticus.	152	preparatio.	896
Sal absinthii	731	Scorbuti remedium.	486
absinthii sublimatum.	153	Scorzonera vires.	12
antimonii.	327	Secretorum medicamentorum aestimatio.	574
armoniacum duabus partibus constat.	252	Senna in purgando incommodum.	25
internus usus ejus suspectus.	264	correctio.	726
armoniacum regeneratum.	736	Serum lactis aluminosum.	828
auri.	190	camarindinatum.	829
corallorum & perlarum equivocum.	253.	Sigillatio Hermetica.	767
	740	Similia similibus curantur.	76
		D d d d d 2	Simpli-

INDEX RERUM

<i>Simplicia pro essentiis apta.</i>	4	<i>Spiritus salis compositus.</i>	651
<i>acriora per vesicam destillanda sunt.</i>	62	<i>salis dulcis.</i>	ibid.
<i>conservandi ratio.</i>	16	<i>salis corollatus.</i>	652
<i>Sitis remedium.</i>	545	<i>salium vegetabilium pretiosus.</i>	ibid.
<i>Solis virtus ad generationem sola insufficiens.</i>	240	<i>Saturni.</i>	219
<i>Solventium cum solvendis analogia.</i>	248	<i>Saturni ardens.</i>	647
<i>Somni narcotici remedium.</i>	546	<i>stomachicus.</i>	646
<i>Somniferum remedium.</i>	616	<i>sulphuris ex quo natus.</i>	222
<i>Spasmi remedium.</i>	483	<i>tartari.</i>	787
<i>Specificum purgans Paracelsi.</i>	681	<i>tartari rectificatio.</i>	135
<i>alterum.</i>	752	<i>eius vires & usus.</i>	136
<i>Spiritus per destillationem ex cerevisia.</i>	97	<i>tartari compositus seu theriacalis.</i>	ibid.
<i>ardentis in saccharo subjectum.</i>	171	<i>vini menstruum generale non est.</i>	5
<i>aceti qualitas.</i>	244	<i>vini usus.</i>	88
<i>anapoplecticus.</i>	646	<i>vini electio.</i>	95
<i>antepilepticus Basilii.</i>	661	<i>vini destillatio.</i>	97
<i>antepilepticus alius.</i>	658	<i>vini potestati quæ exempta.</i>	249
<i>auræus Angeli Sala.</i>	926	<i>vini rhodosaccharatus.</i>	644
<i>cardiacus.</i>	647	<i>vini extrahendis diaphoreticorum &</i>	
<i>carminativus.</i>	ibid.	<i>confortantium viribus convenientis-</i>	
<i>cephalicus.</i>	646	<i>simus.</i>	707
<i>citrinatus.</i>	645	<i>Spiritus vitæ Rulandi.</i>	640
<i>flatus discutiens.</i>	647	<i>auræus.</i>	641
<i>hydrofacchari.</i>	182	<i>rubæus.</i>	ibid.
<i>mellis ab antimonio abstractus.</i>	362	<i>Spiritus vitrioli.</i>	365
<i>mineralis acetosus.</i>	653	<i>eius virtutes.</i>	366
<i>mumie.</i>	909	<i>sulphureus.</i>	367
<i>nitri correctus.</i>	785	<i>eius usus & virtus.</i>	ibid.
<i>purgans.</i>	638. 639. 640	<i>quid propriè sit.</i>	407
<i>rosarum.</i>	99	<i>Veneris à communi differen-</i>	
<i>rosmarini.</i>	638	<i>tia.</i>	408
<i>sacchari phlogisticos.</i>	170	<i>acidi in dulcem conversio.</i>	ibid.
<i>salium è vegetabilibus.</i>	152	<i>& sulphuris differentia.</i>	410
<i>salis destillatio.</i>	649. 782	<i>usus securus.</i>	412
<i>salis destillati rectificatio.</i>	153	<i>temperamentum.</i>	415
<i>eius differentia ab ipso sale.</i>	154	<i>in quantum corrosivus.</i>	416
<i>salis absynthii.</i>	ibid.	<i>cum succis acidis comparatio.</i>	417
			Spiritus

ET VERBORUM.

<i>Spiritus vitrioli usus decens.</i>	ibid.	<i>Sulphuris vegetabilium & mineralis differen-</i>	
<i>usus internus & virtutes.</i>	419	<i>tia.</i>	224
<i>usus externus.</i>	423	<i>fumus noxius.</i>	310
<i>coagulatus.</i>	655	<i>vis in purgando aere.</i>	541
<i>philosophicus.</i>	660	<i>Sulphurea substantia diversitas.</i>	250
<i>cærulei rectificatus.</i>	805	<i>Sulphur rerum naturalium.</i>	66
<i>conservatio.</i>	806	<i>antimonii.</i>	326
<i>quid in extractione præset ?</i>	19	<i>ejus virtutes.</i>	329
<i>Spiritus urine qua ratione tingat ?</i>	702	<i>cæleste.</i>	630
<i>Sianni nomen & proprietates.</i>	215	<i>ejus parandi modus.</i>	632
<i>mala qualitas.</i>	216	<i>cælestis Orionii proprietates.</i>	705
<i>cum plumbo affinitas.</i>	267	<i>vitrioli anodynum.</i>	723
<i>Stella Saturni & Veneris quid Paracelso.</i>	307	<i>paregoricum & fixum.</i>	ibid.
<i>de Stipticis admonitio.</i>	485	<i>dulce anodynum.</i>	724
<i>Stomachi compressi remedium.</i>	537	<i>embryonatum.</i>	616
<i>dissoluti remedium.</i>	547	<i>potentiale Sala.</i>	652
<i>Structura pro sudore capiendo.</i>	570	<i>Suppositoriorum varietas.</i>	844
<i>fornacis pro oleo vitrioli smaragdi-</i>		<i>in usu cautela.</i>	845
<i>no.</i>	681	<i>de Syrupis.</i>	891
<i>Stupor membrorum curatus.</i>	516	<i>Syrupus acetosella.</i>	822
<i>Styracis vires.</i>	41	<i>acetostatii citri.</i>	820
<i>mangonium.</i>	42	<i>acetosus.</i>	ibid.
<i>liquida clarificatio.</i>	ibid.	<i>baccarum sambuci.</i>	821
<i>proba signa.</i>	ibid.	<i>corallorum.</i>	797
<i>calamita desillatio.</i>	73	<i>cydoniorum.</i>	822
<i>Sublimatio humida.</i>	57	<i>dysentericus vitriolatus.</i>	421
<i>Sublimare & subtiliare in Chymia quid.</i>	222	<i>de epithymo.</i>	895
<i>Succorum conservatio.</i>	885	<i>è granis ebulli.</i>	729
<i>Succi acidi per desillationem quid emittant.</i>	59	<i>gratiola.</i>	33
<i>Sudoriferum remedium.</i>	553	<i>de papavere albo.</i>	821
<i>Suffocationis uterinae remedium.</i>	487	<i>pectoralis vitriolatus.</i>	423
<i>Sugillatorum remedia.</i>	584	<i>de pomis saporis.</i>	892
<i>Sulphuris natura.</i>	65	<i>rosarum laxativus.</i>	822
<i>in mixtis effectus.</i>	66	<i>de rubo Ideo.</i>	820
		<i>stomachalis.</i>	548
		<i>de succo berberum.</i>	819
		<i>de succo ribium.</i>	ibid.
		<i>violarum.</i>	823

INDEX RERUM.

T.

Tabacum est narcoticum & vomitorium.	601	Tartarum violatum.	131
nepenthes Anglorum & Belgarum.	717	vitriolatum purgans.	752
Tabis curatio.	484	Temperatum solare.	194
Talci tres species.	868	Temperamenti indicium ex colore.	711
Talcum album quid.	254	Terra nulla sine aqua, sale & oleo esse potest.	123
an rugas & maculas faciei emendet?	254. 265	Terra vitrioli.	370
Tamarindi quid, & eorum virtus.	10. 829	vitrioli dulcis.	732
Tartari etymologia.	120	sancta Rulandi quid sit?	642
differentia.	121	Theriaca Andromachi.	904
electio.	124	aureata Sala.	909
utilitas & qualitas.	125	juniperina ejusdem.	907
à fece vini differentia.	124	pauperum.	453
adventitii effectus.	122	Thermarum diversitatis causa.	394
partes.	123	principium materiale.	ibid.
usus mechanicus.	125	Tinctura simplicium an coloris ratione sic dicantur.	19
purificatio.	127	Tinctura lapidum duplex.	703
ortus.	122	antimonii.	356
per ignem anatomia.	134	auri.	189
rubri purificatio.	129	balsamorum.	686
extrahendi modus.	142. 145	corallorum.	697
separatio ex acetosa & melissa.	144	croci.	687
calcinati usus nullus in extractionibus.	25	florum solarium.	ibid.
Tartarum aceti.	135	gratiola.	33
acidum.	129	hypericonis.	687
agrestis.	142	lapidis lazuli.	925
cardui benedicti.	146	Luna.	199
lupuli lutosum.	ibid.	opii.	610
melisse.	144	rhabarbari.	697
mororum.	ibid.	sacchari.	169
palmitum & pampinorum.	142	smaragdi.	702
passularum.	143	Tristitia causa.	716
radicis ononidis.	141	Trochisci pestilenciales pro fumo.	432
salvia.	146	sublinguales ambrati.	808
scordii.	ibid.	de xyloaloe compositi pro fumo.	ibid.
tamarindorum.	143	vipserini.	912
		Turbith mercuriale Crollii secretum.	757
		Turpethi mineralis vehementia.	267

Turpethi

ET VERBORUM.

Turpethi radicis descriptio.	31	Vitrioli partes.	404. 406
Tussis curatio.	569	nomen & etymologia.	406
V.		cærulei bonitas.	409
Variolarum causa & curatio.	557	boni signa.	411. 653
Vasorum destillatoriorum descriptio.	60	usus mechanicus.	389
ad essentias parandas forma.	184	usus medicus.	500
cupreorum noxa.	60	ejus usus securus.	ibid.
Venasectiois tempore pestis modus.	475	arcantum.	657
effectus boni.	459	Vitriolata omnia spiritum acidum habent à sulphure.	409
in pleuritide utilitas.	556	Vitriolum quoddam præstantissimum.	390
Venenorum præservatio quomodo per bezoardica fiat?	533	an ad salium classem pertineat.	391
species cognitu difficiles.	535	auri & argenti expertus est.	396
expulsio & curatio.	ibid.	anodynum.	372
Veneris usus tempore pestis.	443	rectificatum purgans.	371
Venus microcosmi.	217	regeneratum.	372
Ventriculi imbecillius remedium.	482	Veneris.	397
Ventris obstructionis remedium.	475	Veneris reductio.	279
Ventrosorum usus in peste.	476	Veneris Crollii non absq; corrosivo.	398
Ventus meridionalis pestis tempore suspectus.	431	Vitrum antimonii.	329
Vermium terrestrium præparatio.	670	ejusdem à vulgari differentia.	334
Veronica succus condensatus.	908	antimonii hyacinthinum.	741
Vertiginis remedium.	482	Unguentum ad anibracem.	550
curatio.	564	antimoniale album.	360
Vesica ulcerata remedium.	486	antimoniale cum Mercurio.	361
Vini albi qualitates & differentia.	91	ad ardorem scroti.	580
rubri differentia.	93	bezoardicum.	531
Rhenani descriptio.	ibid.	digestivum ad carbunculum.	466
abusus & noxa.	606	ad dolorem laterum.	547
Vinum Hippocraticum antimoniale.	345	ad duritiem splenis.	578
Martiale.	208	ad hydropem.	579
Martiale compositum.	ibid.	marurans.	551
mundificativum Auctoris.	895	mercuriale.	215
Vitrioli descriptio.	254. 389. 406	mundificans.	551
substantia cuprea.	369	ad paralysem.	570
artificialis confectio.	392	pectorale.	569
& aluminis differentia.	390	ad podagram.	137
soliditas.	396	refrigerans in peste.	466
		Unguen-	

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<i>Unguentum sambucinum.</i>	854	<i>Vomitorium benedictum.</i>	773
<i>saturninum vitriolatum.</i>	387	<i>è croco metallorum.</i>	508
<i>ad scabiem.</i>	584	<i>in dysenteria.</i>	562
<i>somniferum.</i>	854	<i>in febris ardente.</i>	553
<i>ad tumorem pestilentialem.</i>	467	<i>febrifugum.</i>	742
<i>è vitriolo Veneris.</i>	673	<i>mercuriale.</i>	504
<i>Unicornu an in rerum natura detur.</i>	763	<i>in pleuritide.</i>	555
<i>Universale ex auro.</i>	865	<i>è vegetabilibus.</i>	553
<i>Universalissimum medicamentum an detur.</i>	480	<i>vitriolatum.</i>	500
		<i>Vomitus ex ebrietate an conducatur</i>	497
<i>Vocis clara acquisitio.</i>	504	<i>Vomitùs remedium.</i>	474. 485
<i>Vomitoria antiquis usitata.</i>	497	<i>Urina retentionis remedium.</i>	486
<i>Hermeticorum.</i>	498		
<i>quibusdam noxia.</i>	517	Z.	
<i>in variolis conducunt.</i>	557. 558. 743	<i>Zingiber Germanicum.</i>	15
<i>Vomitoriorum energia & usus.</i>	459. 492	<i>Zithus Gallorum qualis potus.</i>	98

F I N I S.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

